HÂKİM EFENDİ TARİHİ

MEHMED HÂKİM EFENDİ

1. CİLT

TÜRKİYE YAZMA ESERLER KURUMU BAŞKANLIĞI YAYINLARI: 103

Tarih ve Toplum Bilimleri Serisi	:	15
Kitabın Adı	:	HÂKİM EFENDİ TARİHİ (Osmanlı Tarihi 1166-1180/1752-1766) 1. Cilt (2 Cilt)
Müellifi	:	Mehmed Hâkim Efendi (ö. 1183/1770)
Özgün Dili	:	Osmanlı Türkçesi
Hazırlayan	:	Dr. Tahir Güngör
Editör	:	Prof. Dr. Ziya Yılmazer
Son Okuma	:	Muhammed Said Güler, Yazma Eser Uzmanı
Arşiv Kayıt	:	Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, Bağdat 231 ve Bağdat 233/1
Kitap Tasarım	:	AS-64 Basın-Yayın Tanıtım, Org. ve Paz. Ltd. Şti. Divanyolu Cad. Erçevik Hanı, No: 203, Sultanahmet-İstanbul Tel: 0212 513 39 90 / www.as64.org • info@as64.org
Baskı	:	İmak Ofset Basım Yayın Tic. ve San. Ltd. Şti. Merkez Mah. Atatürk Cad. Göl Sok. No: 1, Bahçelievler / İstanbul Tel.: 444 62 18 / www.imakofset.com.tr / Sertifika No: 12531
Baskı Yeri ve Yılı	:	İstanbul 2019
Baskı Miktarı	:	1. Baskı, 1500 adet

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI

Library of Congress A CIP Catalog Record

Mehmed Hâkim Efendi

Hâkim Efendi Tarihi (Osmanlı Tarihi 1166-1180/1752-1766)

1. Tarih, 2. Osmanlı Tarihi, 3. Hâkim Efendi, 4. Vekâyi'nâme, 5. XVIII. Yüzyıl

ISBN: 978-975-17-4145-5 (1. Cilt) / ISBN: 978-975-17-4144-8 (Takım)

Copyright © Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı. Her hakkı mahfuzdur.
Bütün yayın hakları *Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı*'na aittir. Başkanlığın izni olmaksızın tümüyle veya kısmen, hiçbir yolla ve hiçbir ortamda yayınlanamaz ve çoğaltılamaz.

T. C. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
Süleymaniye Mah. Kanuni Medresesi Sok. No: 5 34116 Fatih / İstanbul
Tel.: +90 (212) 511 36 37
Faks: +90 (212) 511 37 00
info@yek.gov.tr
www.yek.gov.tr

HÂKİM EFENDİ TARİHİ

(OSMANLI TARİHİ 1166-1180/1752-1766)

(İNCELEME - METİN)

1. CİLT

MEHMED HÂKİM EFENDİ
(ö. 1770)

Hazırlayan
Tahir Güngör

Editör
Ziya Yılmazer

TÜRKİYE
YAZMA
ESERLER
KURUMU
BAŞKANLIĞI

TAKDİM

İnsanlık tarihi, akıl ve düşünce sahibi bir varlık olan insanın kurduğu medeniyetleri, medeniyetler arasındaki ilişkileri anlatır. İnsan, zihnî faaliyetlerde bulunma kabiliyetiyle bilim, sanat ve kültür değerleri üretir, ürettiği kültür ve düşünce ile de tarihin akışına yön verir.

Medeniyetler, kültürler, dinler, ideolojiler, etnik ve mezhebî anlayışlar arasındaki ilişkiler kimi zaman çatışma ve ayrışmalara, kimi zaman da uzlaşma ve iş birliklerine zemin hazırlamıştır.

İnsanların, toplumların ve devletlerin gücü, ürettikleri kültür ve medeniyet değerlerinin varlığıyla ölçülmüştür. İnsanoğlu olarak daha aydınlık bir gelecek inşa edebilmemiz, insanlığın ortak değeri, ortak mirası ve ortak kazanımı olan kültür ve medeniyet değerlerini geliştirebilmemizle mümkündür.

Bizler, Selçuklu'dan Osmanlı'ya ve Cumhuriyet'e kadar büyük devletler kuran bir milletiz. Bu büyük devlet geleneğinin arkasında büyük bir medeniyet ve kültür tasavvuru yatmaktadır.

İlk insandan günümüze kadar gökkubbe altında gelişen her değer, hakikatin farklı bir tezahürü olarak bizim için muteber olmuştur. İslam ve Türk tarihinden süzülüp gelen kültürel birikim bizim için büyük bir zenginlik kaynağıdır. Bilgiye, hikmete, irfana dayanan medeniyet değerlerimiz tarih boyunca sevgiyi, hoşgörüyü, adaleti, kardeşlik ve dayanışmayı ön planda tutmuştur.

Gelecek nesillere karşı en büyük sorumluluğumuz, insan ve âlem tasavvurumuzun temel bileşenlerini oluşturan bu eşsiz mirasın etkin bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır. Bugünkü ve yarınki nesillerimizin gelişimi, geçmişimizden devraldığımız büyük kültür ve medeniyet mirasının daha iyi idrak edilmesine ve sahiplenilmesine bağlıdır.

Felsefeden tababete, astronomiden matematiğe kadar her alanda, Medine'de, Kahire'de, Şam'da, Bağdat'ta, Buhara'da, Semerkant'ta, Horasan'da, Konya'da, Bursa'da, İstanbul'da ve coğrafyamızın her köşesinde üretilen değerler, bugün tüm insanlığın ortak mirası hâline gelmiştir. Bu büyük emanete sahip çıkmak, bu büyük hazineyi gelecek nesillere aktarmak öncelikli sorumluluğumuzdur.

Yirmi birinci yüzyıl dünyasına sunabileceğimiz yeni bir medeniyet projesinin dokusunu örecek değerleri üretebilmemiz, ancak sahip olduğumuz bu hazinelerin ve zengin birikimin işlenmesiyle mümkündür. Bu miras bize, tarihteki en büyük ilim ve düşünce insanlarının geniş bir yelpazede ürettikleri eserleri sunuyor. Çok çeşitli alanlarda ve disiplinlerde medeniyetimizin en zengin ve benzersiz metinlerini ihtiva eden bu eserlerin korunması, tercüme ya da tıpkıbasım yoluyla işlenmesi ve etkin bir şekilde yeniden inşa edilmesi, Büyük Türkiye Vizyonumuzun önemli bir parçasıdır. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalar, hiç şüphesiz tarihe, ecdadımıza, gelecek nesillere ve insanlığa sunacağımız eserleri üretmeye yönelik fikrî çabaların hasılası olacaktır. Her alanda olduğu gibi bilim, düşünce, kültür ve sanat alanlarında da eser ve iş üretmek idealiyle yeniden ele alınmaya, ilgi görmeye, kaynak olmaya başlayan bu hazinelerin ülkemize ve tüm insanlığa hayırlar getirmesini temenni ederim. Aziz milletimiz, bu kutsal emaneti yücelterek muhafaza etmeyi sürdürecektir.

Recep Tayyip Erdoğan
Cumhurbaşkanı

İÇİNDEKİLER

TAKDİM IV

ÖNSÖZ XXXIX

BİBLİYOGRAFYA XLI

A-ARŞİV BELGELERİ XLI

B-KİTAP VE MAKALELER XLI

C-MÜRÂCAAT ESERLERİ XLVII

KISALTMALAR XLIX

GİRİŞ

I. SEYYİD MEHMED HÂKİM EFENDİ'NİN HAYATI VE ŞAHSİYETİ LIII

A. HAYATI LIII

1. İsmi ve Mahlası LIII
2. Doğum Yeri ve Yılı LIV
3. Ailesi LIV
4. Hocaları ve Eğitimi LVI
5. Görevleri LVII
6. Vefatı LXI
7. Mirası LXII

B. ŞAHSİYETİ LXIII

1. Tarihçiliği LXIII
2. Edebî Yönü ve Şâirliği LXVI
3. Tasavvufî Yönü LXIX
4. Eleştirel Bakış Açısı LXX

II. SEYYİD MEHMED HÂKİM EFENDİ'NİN ESERLERİ LXXIV

A. TARİHLE İLGİLİ ESERLERİ LXXIV

1. Siyer-i Kebîr LXXIV
2. 'Acâ'ibü'l-Ahbâr fî Ahbâr-ı Seyyidi'l-Ahyâr LXXV
3. el-Müntecib LXXV

B. EDEBİYATLA İLGİLİ ESERLERİ LXXVI

1. Dîvân LXXVI
2. Şerh-i Dîvân-ı Şevket-i Buhârî LXXVII
3. Hilye-i Şerîf LXXVIII
4. Kavâ'idü'l-Fürs LXXIX

5. Manzûm Şerh-i Esmâ'-i Hüsnâ LXXIX
6. Mi'râciye LXXX
7. Vefdü'l-İntisâr fî-Medhi'l-Ensâr LXXXI
8. Mecmû'a-i Seyyid Hâkim LXXXI
9. Eş'âr ve İnşâ LXXXII
10. Şerh-i Kasîde-i Keşmîr LXXXII
C. TASAVVUFLA İLGİLİ ESERLERİ LXXXIII
1. Terceme-i Fusûsü'l-Hikem LXXXIII
2. Hecsü'l-Hâcis ve Hemsü'n-Nâ'is LXXXIII
3. Nefhatü'z-Zât ve Nefhatü's-Sıfât LXXXIV
4. Terceme-i Ta'bîrât-ı Menâm-ı Hazret-i Mevlânâ LXXXV
5. Terceme-i Sevânih-i Mu'tı'l-Fevâtih LXXXV
6. Mir'âtü'n-Necât LXXXVI
7. Hazâ'inü'l-Esrâr 'alâ Nebiyyi'l-Muhtâr LXXXVI
8. el-Vâridâtü'r-Rabbâniyye fî-Nefehâti'r-Rahmâniyye LXXXVI
9. Levâmi'u'l-'Aşk LXXXVI
D. FELSEFE İLE İLGİLİ ESERLERİ LXXXVII
1. Risâletün fî-Tahkīkı't-Tıbâ'u't-Tâm LXXXVII
III. SEYYİD MEHMED HÂKİM EFENDİ'NİN TÂRÎH'İ LXXXVIII
A. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN İSMİ LXXXVIII
B. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN NÜSHALARI LXXXVIII
1. Topkapı Sarayı Nüshası no. B. 231 ve B. 233/1 LXXXVIII
Topkapı Nüshası Birinci Cilt no. B. 231 LXXXVIII
Topkapı Nüshası İkinci Cilt no. B. 233/1 LXXXIX
2. Arkeoloji Müzesi Nüshası no. 483 ve 484 XC
Arkeoloji Nüshası Birinci Cilt no. 483 XC
Arkeoloji Nüshası İkinci Cilt no. 484 XCI
3. Princeton Üniversitesi Nüshası Islamic manuscripts, New series no. 1000q XCI
4. İÜ Nadir Eserler Ktp. Nüshası no. T.Y. 9972 XCII
5. Berlin Devlet Ktp. Nüshası no. Ms. or. fol. 3338, Staatsbibliothek XCIV
6. Upsala Üniversitesi Nüshası no. 289 XCIV
C. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN KAYNAKLARI XCV
1. Kendi Gözlem ve Değerlendirmeleri XCV
2. Duydukları XCVII
3. Yazılı Belge ve Eserleri Kullanması CI

D. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN TESİRLERİ CIV
1. Vâsıf Târîhi CIV
a. Vâsıf'ın Yaptığı Özet Nakiller CV
a1. Vâsıf'ın Hâkim'den Çok Kısa Olarak Aktardığı Çeşitli Konular CV
Tevcîhât-ı vüzerâ ve gayrân CV
Ba'zı Tevcîhât CV
a2. Vâsıf'ın Hâkim'den Çok Kısa Olarak Aktardığı Çeşitli Merâsimler CVII
Lâhika CVIII
a3. Vâsıf'ın Hâkim'den Çok Kısa Olarak Aktardığı Tevcihat Konuları CIX
b. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Konular CX
b1. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Çeşitli Konular CXI
b2. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Merâsim Konuları CXIII
b3. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Tevcihat Konuları CXIV
b4. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Yangın Konuları CXV
b5. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Vefeyat Konuları CXVII
c. Olayların Tarihlerini Hazfetmesi CXVIII
d. Vâsıf'ın Yaptığı Farklılık-Hata ve Eksiklikler CXXIII
d1. Olayların Tarihini Farklı Veya Hatalı Kaydetmesi CXXIII
d2. İsim ve Nisbetleri Farklı veya Eksik Kaydetmesi CXXVII
e. Değerlendirme CXXIX
2. Şemdâni'-zâde Târîhi (Mür'i't-Tevârih) CXXXI
a. Şemdâni'-zâde'nin Yaptığı Özet Nakiller CXXXI
b. Şemdâni'-zâde'nin Olayların Tarihini Hazfetmesi CXXXVII
c. Şemdâni'-zâde'nin Yaptığı Farklılık-Hata ve Eksiklikler CXLII
c1. Olayların Tarihlerinde Yaptığı Eksiklikler CXLII
c2. Olayların Tarihlerinde Yaptığı Farklılık ve Hatalar CXLIV
d. Değerlendirme CXLIX
E. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN KAYNAK DEĞERİ CL
F. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN ÜSLÛBU CLII
METİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YOL CLV
SONUÇ CLVII

METİN

HÂKİM EFENDİ TARİHİ

Kethudây-ı hazret-i Sadrıa'zamî-şüden-i Mustafa Bey 12
Me'mûr-şüden-i Nazîf Mustafa Efendi be-ikāmet-i Edirne 12
Tevcîh-şüden-i Emânet-i Tersâne-i 'âmire 13
Tevcîh-i Kazâ'-i Mısır 13
Tevcîh-i Kazâ'-i Haleb 13
Tevcîh-i Kazâ'-i İzmir 13
Tevcîh-i Kazâ'-i Yenişehir 14
Tevcîh-i Kazâ'-i Galata 14
Tevcîh-i Eyâlet-i Girid 14
Tevcîh-i muhâfaza-i Kal'a-i İnebahtı 14
Tevcîh-i Eyâlet-i Özi 15
Tevcîh-i muhâfaza-i Hotin 15
Tevcîh-i Eyâlet-i Bosna ma'a-Hersek be-Pâye-i Mîr-i mîrân 15
Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı 'âlî-şüden-i el-Hâc 'Abdüllatîf Bey 16
Sipâhîler Ağası-şüden-i el-Hâc Hüseyn Ağa 16
İbkā-şüden-i Emânet-i Darb-hâne-i 'âmire 17
İbkā-şüden-i Emânet-i Matbah-ı 'âmire 17
İbkā-şüden-i Gümrük-i Âsitâne 17
İbkā-şüden-i Masraf-ı Şehriyârî 17
Tevcîh-i Eyâlet-i Halebü'ş-şehbâ 17
Tevcîh-i Eyâlet-i Habeş ma'a-Cidde-i ma'mûre 18
Tevcîh-i Pâye-i Mekke-i mükerreme 18
Dîger tevcîh-i Pâye-i Mekke-i mükerreme 18
Tevcîh-i Kazâ'-i Medîne-i münevvere 18
Tevcîh-i Kazâ'-i Mekke-i mükerreme 19
Tevcîh-i Kazâ'-i Kuds-i şerîf 19
Tevcîh-i Kazâ'-i Âmid 19
Tevcîh-i Kazâ'-i Selânik 19
Tevcîh-i Eyâlet-i Mısıru'l-mahrûse 20
İhsân-ı rütbe-i vâlây-ı Vezâret be-Vâlî-i Bosna 20
Tevcîh-i Eğriboz ma'a-Karlı-ili sancakları 21
Tevcîh-i Eyâlet-i Karaman 21
Vezâret-i Kapudân-ı deryâ Mehmed Paşa 24
İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-cânib-i Bahr-i Sefîd bi-vechi'l-'âde 25
Zuhûr-ı harîk der-nezd-i Zincirli-kuyu 25
Zuhûr-ı harîk der-nezd-i sahn-ı Vefâ 26
İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn 26

Teşrîf-i hümâyûn be-ziyâfet-i Ser-bostâniyân-ı Hâssa be-Mandıra nezd-i İbrâhîm Ağa Çayırı der-Üsküdar 27
Tevcîh-i menâsıb-ı ba'zı vüzerây-ı 'izâm ve ümerâ tevcîh-i Eyâlet-i Anadolu 27
Tevcîh-i Eyâlet-i Diyârbekir 27
Tevcîh-i Eyâlet-i Adana 28
Tevcîh-i Sancağ-ı İç-il 28
Tevcîh-i 'Alâ'iyye 28
Tevcîh-i Klis der-Eyâlet-i Bosna 29
Tevcîh-i Prizrin 29
Tevcîh-i Yanya 29
Nakl-i hümâyûn-ı Sultânî be-Sâhil-serây-ı Vâlide Sultân der-Ebî-Eyyûb-i Ensârî 29
Vukū'-i harîk nezd-i Tavşan-taşı 31
Vürûd-ı haber-i fevt-şüden-i Muhâfız-ı Belgrad Seyyid 'Abdülganî Paşa *'aleyhi'r-rahmetü* ve tevcîh-i Muhâfaza-i Belgrad 31
Tevcîh-i Livây-ı Vidin 31
Tevcîh-i Livâ'-i Eğriboz 32
Teşrîf-i hazret-i Şehriyârî be-ziyâfet-i Mîrahûr-ı Evvel Ağa der-Mîrahûr Köşkü 32
Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Sâhil-serây-ı Vâlide Sultân der-Ebî-Eyyûb be-Sâhil-serây-ı Beşiktaş 33
Vukū'-i harîk-ı cüz'î nezd-i Tob-kapu 34
Tevcîh-i muhâfaza-i Kal'a-i Ada 34
Tevcîh-i Eyâlet-i Mûsul 34
Tevcîh-i Şehrizor 35
Zuhûr-ı harîk-ı cüz'î der-nezd-i Süleymâniyye 35
'Azl-i Ser-bâkıyân 'Abdî Ağa ve nasb-ı 'Ali Ağa 'Ivaz Mehmed Paşa-zâde 35
Zikr-i ihyâ ve ta'mîr-i Câmi'-i Kurşunlu Mahzen ve mâ-yete'allaku bihâ 35
Zikr-i mehâmid-i hazret-i Pâdişâh-ı İslâm ve vâzı'-ı esâs-ı mebânî-i a'lâm *halledallâhu devletehû ve zâde 'ömrahû ve şevketehû mede'l-eyyâmi âmîn* 37
Zikr-i asl-ı binâ'-i Câmi'-i Kurşunlu Mahzen ez-kadîmü'l-eyyâm 41
Zikr-i binâ'-i câmi'-i şerîf ve zâviye-i Nakşibendiyye sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât revnak-efzây-ı Sadâret-i 'uzmâ ve mesned-ârây-ı Vekâlet-i kübrâ düstûr-ı a'zam ve sâhib-i himem hazret-i Sadr-ı efham u ekrem Mustafa Paşa ibnü'l-merhûm

‘Abdurrahmân Paşa *yesserallâhu lehû hayra mâ yürîdü ve mâ yeşâ’* der-Mahalle-i Mehmed Bey der-kurb-ı Otakçılar be-civâr-ı Medîne-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî *‘aleyhi rıdvânullâhi’l-Bârî* 45
Ma‘zûl-şüden-i Sadr-ı Rûm ‘Abdullah Efendi ve nasb-ı Ser-etıbbây-ı Hâssa Mehmed Sa‘îd Efendi 50
‘Azl-i Sadr-ı Anadolu Pîrî-zâde ‘Osmân Efendi ve nasb-ı Lütfullah Efendi 50
İbkā-şüden-i Kazâ’-i İstanbul 51
İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn 51
Tebdîl-şüden-i Voyvoda-i Eflâk ma‘a-Boğdan 52
Ziyâret-i Hırka-i şerîfe be-resm-i me’lûf ve ‘âdet-i ma‘rûf 52
Zikr-i dâmen-bûs-ı Sultân-ı cihân der-‘îd-i mübârek-i ramazân 53
Ziyâfet-kerden-i Yeniçeri Ağası be-Sadrıa‘zam u ekrem 53
Fevt-şüden-i Şeyhulislâm-ı sâbık Es‘ad Efendi 54
İbkā-şüden-i menâsıb-ı hademe-i Bâb-ı hazret-i Âsafî 56
Tevcîh ve tebdîl-i menâsıb-ı ağayân 57
Tevcîh ve tebdîl-i menâsıb-ı hâcegân-ı Dîvânî 58
Ziyâfet-i Âsaf-güzîn be-cenâb-ı Şehriyâr-ı ma‘delet-âyîn der-Kasr-ı hümâyûn-ı Dolma-bağçe 59
Tevcîh ve ibkā-şüden-i menâsıb-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân 61
Vukū‘-i ba‘zı tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân 66
Vefât-ı Vezîr-i sâbık Emîn Mehmed Paşa Muhâfız-ı Mısır 67
Vukū‘-i harîk-ı cüz’î der-Kāsım-paşa 67
Nakl-i hümâyûn-ı Sultânî ez-Sâhil-serây-ı Beşiktaş be-Serây-ı hümâyûn 68
Zikr-i mu‘âyede-i ‘îd-i adhâ 69
Vukū‘-i harîk-ı cüz’î der-Üsküdar 70
Vürûd-ı peyâm-ı muhârebe-i hânân-ı İran ez-cânib-i Vâlî-i Bağdâd Süleymân Paşa 70
Vürûd-ı ru’ûs-ı tâ’ife-i Sincar-ı bed-kirdâr ez-cânib-i Sipeh-sâlâr-ı Bağdâd Süleymân Paşa 71
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Seyyid Ahmed Paşa 73
VEKĀYİ‘-İ SENE SEB‘ VE SİTTÎN VE Mİ’ETİN VE ELF 74
Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel-şüden-i Re’îsülküttâb Nâ’ilî ‘Abdullah Efendi 74
Re’îsülküttâb-şüden-i el-Hâc ‘Abdî Efendi 74
Tezkire-i Kebîr-şüden-i Nu‘mân Efendi ve dîgerân 75
Vukū‘-i harîk-ı cüz’î nezd-i Fenâyî Mahallesi 76

Duhûl-i Donanma-yı hümâyûn be-Tersâne-i ʻâmire bi-vechi'l-muʻtâd 76
İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i askeriyye 77
Tevcîh-i Kazây-ı İstanbul ve Mısır ve gayrân 78
Vefât-ı Murtezâ Efendi ez-hâcegân-ı Dîvânî 79
Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î 79
Me'mûr-şüden-i Mustafa Ağa Hasoda-başı-i Enderûn-ı hümâyûn hâlâ be-teşrîf-nâme-i hümâyûn be-cânib-i şerîf-i siyâdet-redîf-i Mekke-i mükerreme ve Bekke-i muʻazzama *zâdehallâhu şerefen ve taʻzîmen* 80
Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-Kāsım-paşa 81
Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-nezd-i Silivri-kapusu 81
Vukūʻ-i harîk der-Galata 82
Zikr-i tevcîhât-ı kazâ'-i baʻzı mevâlî-i ʻizâm 82
Vürûd-ı âvîze-i hümâyûn be-Kalyon-ı Üç-anbarlı 83
Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-nezd-i Ayazma-kapusu 86
Bağdâd Vâlîsi tarafından havâdis-i İran olmak üzere gelan kā'imenin sûretidir ki bu mahalle ʻaynıyla sebt olundu 87
Bu dahi târîh-i mezkûrda Gence'den Erzurum'a gelan tüccâr tâ'ifesinden Ağa Mehmed'in hulâsa-i takrîridir ki, Erzurum Vâlîsi tarafından vürûd eylemişdir 88
Zikr-i tulumba-i nev-îcâd berây-ı ıtfây-ı harîk 89
Vefât-ı Mevlânâ-zâde Seyyid Celâl Efendi 90
Hânden-i nazm-ı Mevlid-i Nebevî *ʻaleyhi's-salâtü ve's-selâm* 91
Vefât-ı Kethudây-ı Sadrıaʻzamî Mustafa Bey 91
Kethudây-ı Sadrıaʻzamî-şüden-i el-Hâc ʻAbdullah Efendi Emîn-i Darb-hâne-i ʻâmire 92
Tevcîh-i Emânet-i Darb-hâne-i ʻâmire ve Matbah-ı ʻâmire ve Emânet-i Şehr 93
İbkā'-i me'mûriyyet-i zabt u tahrîr-i vekāyiʻ-i Devlet-i ʻaliyye ber-mûceb-i hatt-ı şerîf 93
Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î 94
Âmeden-i Hazîne-i Mısır ber-vech-i muʻtâd 95
Tevcîh-i Livâ'-i Hotin ve Köstendil ve İnebahtı 95
Tevcîh ve ibkā'-i Mısr-ı Kāhire 96
Teşrîf-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî be-Câmiʻ-i Ebi'l-feth Sultân Mehmed Hân-ı Gāzî berây-ı duʻây-ı hatm-i *Sahîhu'l-Buhârî ʻaleyhi<'r->rahmetü'l-Bârî* 96
Zuhûr-ı harîk-ı cüz'î der-Kandilli 100

Zuhûr-ı harîk ez-Kâr-hâne-i Basmacılar der-bîrûn-ı sûr-ı İstanbul 101
Vukū'-i tevcîhât-ı ba'zı menâsıb-ı vüzerâ 103
İhrâc-ı mevâcib ber-vech-i mu'tâde 103
Tevcîhât-ı ba'zı menâsıb-ı vüzerâ 105
Vefât-ı Matbah Emîni-yi sâbık Halîl Efendi 106
Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i 'izâm 107
Tevcîhât-ı ba'zı menâsıb-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân 108
Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-İstanbul hâric-i sûr nezd-i Aya-kapusu 109
Vukū'-i harîk-ı cüz'î 110
Nüzûl-i Filika-i hümâyûn-ı reşk-i hilâl-i gerdûn ma'a-sandal-ı zîver-ârây-ı çarh-ı atlas-nümûn-ı meymenet-meşhûn-ı hazret-i Şehriyâr-ı deryâ-nevâl be-sâ'at-ı sa'îde-i şeref-iştimâl 110
Târîh-i behem-i ictimâ'-i nüzûl 115
Târîh-i sandal-ı hümâyûn 116
Târîh-i Filika-i hümâyûn 117
Zikr-i nüzûl-i Kalyon-ı Üc-anbarlı 118
Târîh-i tesmiye-i Nevîd-i fütûh 125
Târîh-i nüzûl 127
İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn *zâdehümallâhu Te'âlâ şerefen ve ta'zîmen* 128
İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı 'âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd bi-vechi'l-mu'tâd 129
İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-cânib-i Bahr-i Sefîd bi-vechi'l-'âdeti 129
Teşrîf-i hazret-i Şehriyârî be-ziyâfet-i Mîrahûr-ı Evvel Ağa der-Mîrahûr Köşkü 130
Teşrîf-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-sâha-i Sa'dâbâd-ı meserret-nijâd 131
Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-fezây-ı Sa'dâbâd be-Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş 131
Tebdîl-i ba'zı menâsıb-ı vüzerâ 133
Tevcîh-i menâsıb-ı Sadreyn-i muhteremeyn ve gayruhumâ 133
İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn 134
Teşrîf-i hazret-i Sadrıa'zamî be-Tob-hâne-i 'âmire berây-ı tob dökümü 135
Vukū'-i harîk-ı cüz'î 136
Vukū'-i harîk-ı cüz'î 136
Ziyâret-i Hırka-i şerîfe be-resm-i me'lûf ve 'âdet-i ma'rûf 137
Zikr-i dâmen-bûs-ı Sultân-ı cihân der-'îd-i mübârek-i ramazân 138
Âmeden-i esb-i hümâyûn li-hazret-i Sadrı'l-ecelli'l-ekrem Mustafa Paşa *yesserallâhu ilâ mâ yürîdü ve mâ yeşâ'* 139

Ziyâfet-kerden-i Ağa-yı Yeniçeriyân be-Sadr-ı ekrem ve Düstûr-ı mufahham 141
Zikr-i tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân 141
Zikr-i tevcîhât ve ibkā'-i menâsıb ber-mûceb-i defter-i teşrîfât 144
Zikr-i tevcîhât ve ibkā['-i] ağayân-ı Ocak 146
Ziyâfet-i Âsaf-güzîn be-cenâb-ı Şehriyâr-ı ma'delet-âyîn der-Kasr-ı hümâyûn-ı Dolma-bağçe 146
Zikr-i binâ'-i Kitâb-hâne-i Şehriyârî der-Serây-ı 'âmire-i Galata 148
Târîh-i Kitâb-hâne 152
Katl-i Mîr-i 'Uzeyr be-yevm-i Dîvân be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn 154
Vukū'-i harîk-ı cüz'î 155
Tevcîh-i ba'zı menâsıb-ı mevâlî-i kirâm 155
Vefât-ı Sadr-ı Anadolu-yı sâbık Lütfullah Efendi 155
Salb-i düzd-i şakī be-nezd-i Sandal Bedestânı 156
Teşrîf-i hümâyûn be-ziyâfet-i Emîn-i Gümrük Seyyid İshâk Ağa 156
Vukū'-i tob dökümü be-Tob-hâne-i 'âmire 157
Vukū'-i zelzele-i şedîde der-İstanbul ve muzâfâtühâ 158
Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-sâhil-i Beşiktaş 159
Vefât-ı Bektâş Efendi Kâtib-i 'Ulûfeciyân-ı Yemîn 159
Nakl-i hümâyûn-ı Sultânî ez-Sâhil-serây-ı Beşiktaş be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn 159
Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i adhâ 161
Tevcîhât-ı menâsıb-ı ba'zı vüzerây-ı 'izâm 162
Vefât-ı Şeyhulkurrâ ve Hâce-i Serây-ı Cedîd Yûsuf-zâde Efendi *rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten* 162
'Azl-i Kethudây-ı Sadrıa'zamî 'Abdullah Efendi 165
Nasb-ı Kethudây-ı Sadrıa'zamî Hüseyn Ağa 165
VEKĀYİ'-İ SENE SEMÂN VE SİTTÎN VE Mİ'ETİN VE ELF 166
Vaz'-ı kütüb-i nefîse be-Kitâb-hâne-i Cedîd be-Serây-ı 'âmire-i Galata 166
Vukū'-i harîk der-İstanbul 167
Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-İstanbul 167
Teşrîf-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Serây-ı 'âmire-i Galata berây-ı teyemmün ü du'â der-Kitâb-hâne-i Cedîd-i hümâyûn 167
Kudûm-ı hazret-i Şeyh Murâd-zâde Efendi ez-hacc-ı şerîf be-Âsitâne-i sa'âdet-redîf 168
Zikr-i izhâr-ı kabr-i Vâlid-i Sultân-ı Risâlet-penâh *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem* be-müşâhede-i hazret-i Şeyh Mehmed el-Murâdî *kuddise sırruhu'l-'azîz* 170

Zeyl-i tekmile 171
Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-İstanbul 172
Tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ ve gayruhum 172
Âmeden-i Elçi-i Venedik Cumhûru hasbe'l-'âdeti 174
Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-nezd-i Câmi'-i Fındıklı 174
İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i askeriyye kıst-ı reşen 175
Zikr-i cülûs-ı hazret-i es-Sultânü'l-a'zam ve'l-Melikü'l-mübeccelü'l-mükerrem ellezî veşahhat nuhûru'l-kelimâti bi-kalâ'ide nu'ûtihi'l-cemîleti ve raşşahat zuhûru'l-'ibârâti bi-hila'i sıfâtihi'l-cezîleti elâ ve hüve's-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân 'Osmân Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mehmed Hân *mehhedallâhu kavâ'ime devletihî ve şeyyede de'â'ime şevketihî ve saltanatihî âmîn yâ Mu'în bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn 'aleyhi's-salâtü ve's-selâmü min Rabbi'l-'âlemîn* 176
Zikr-i rû-mâlî-i hazret-i Sadrıa'zamî be-Rikâb-ı hümâyûn ve mükerrem-şüden-i be-mühr-i hümâyûn ve hil'at-ı Vezâret-i ibtihâc-nümûn 185
Zikr-i alay-ı hazret-i Vâlide Sultân ez-Serây-ı 'atîk be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn 188
Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-Türbe-i mübâreke-i hazret-i Hâlid-i Ensârî *'aleyhi rahmetü'l-Bârî* berây-ı taklîd-i seyf-i mübârek-i Şehriyârî 191
Bi-mennihî Te'âlâ Türbe-i şerîfe-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî'de taklîd-i seyf-i mübârek içün teşrîf-i latîf-i hümâyûn vukū'unda tertîb olunan alay-ı vâlânın sûretidir 199
İ'tâ'-i mühr-i hümâyûn ve reften-i Sadrıa'zamî be-Rikâb-ı kâm-yâb-ı Şehriyârî 201
Vukū'-i harîk der-İstanbul be-nezd-i Sultân-hammâmı 202
Vürûd-ı hancer-i mücevher ve ferve-i semmûr ez-taraf-ı hazret-i Vâlide Sultân *dâmet 'ismetühâ* be-Vezîr-i a'zam u ekrem Mustafa Paşa ibnü'l-merhûm 'Abdurrahmân Paşa 202
Zikr-i ihrâc-ı 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn bâ-ocakhâ 'alâ vechi'l-'umûm be-yevm-i Dîvân-ı hümâyûn 206
Târîh-i 'atıyye-i hümâyûn 211
Me'mûr-şüden-i ba'zı ricâl-i Devlet-i 'aliyye be-tebrîk-nâme-i hümâyûn be-cânib-i Nemçe ve gayruhû 211
Ve sûret-i tebrîk-nâme dahi bi-'aynihî bu mahalle kayd olundu 212

Hânden-i nazm-ı Mevlûd-i şerîf-i Nebevî
'aleyhi's-salâtü ve's-selâm 213
Ta'yîn-şüden-i Kethudây-ı Bevvâbîn-i Şehriyârî Burgosî Mehmed Ağa be-cânib-i Hân-ı Kırım be-tebrîk-nâme-i cülûs-ı hümâyûn 214
Kırım Hânı Arslan Girây Hân'a nâme-i hümâyûn tesvîdidir 215
Sûret-i emr-i şerîf dahi budur ki, bi-'aynihî kayd olundu 217
Yah-besten-i Halîc-i İstanbul ez-şiddet-i sermâ 218
Nefy-kerden-i Mîrahûr-ı Sânî Mustafa Ağa be-Edirne 219
'Azl-şüden-i ba'zı hademe-i Enderûn-ı hümâyûn ve nasb-şüden-i be-cây-ı ân 220
'Azl-şüden-i Baş-bâkī-kulu Mollacık-zâde 'Ali Ağa ve harâc-ı Baş-bâkī-kulu-şüden-i Yûsuf Ağa 221
Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i 'izâm 222
Müteşerrif-şüden-i mesned-i Şeyhulislâmî be-vücûd-ı mazhar-ı sunûf-ı Sadru's-sudûr 'ulemây-ı zevi'l-i'tâf hazret-i Vassâfü'l-hazret 'Abdullah Efendi *etâlallâhu bekāhu* küllemâ karâ lemmâ kāme 'Abdullah, âmîn yâ Mu'în 223
Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ ve gayruhû 226
Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-hâric-i sûr-ı İstanbul 226
Sudûr-ı emr-i hümâyûn be-men'-i tâ'ife-i nisvân ez-geşt ü güzâr der-esvâk-ı bâzâr 227
Sûret-i emr-i hümâyûn bi-'aynihî bu mahalle kayd ü sebt olundu 227
Vefât-ı Edîb Efendi Ru'ûs-ı hümâyûn Kîsedârı-yı sâbık 228
Vefât-ı Kâtib-i Vekāyi'-nüvîs Şeyh Ahmed Efendi gürûh-ı Hüsâmeddîn-i 'Uşşâkī 228
Tevcîhât-ı mevâlî-i 'izâm 229
Vukū'-i zelzele der-İstanbul 230
Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ ve Mîr-i mîrân ve gayruhû 230
Giriften-i sefîne-i korsan Kızıl-hisârlı-zâde Ca'fer Bey 231
Vefât-ı Nazîf Mustafa Efendi Kethudây-ı Sadr-ı 'âlî-yi sâbık 233
Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ vü ümerâ 235
Şeyhu'l-Harem-şüden-i Berber Mustafa Ağa 236
Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ'-i kirâm ve ba'zı mevâlî-i 'izâm ve Mîr-i mîrân ve gayruhû 238
Vefât-ı Şeyhulislâm-ı sâbık Kara Halîl Efendi-zâde Mehmed Sa'îd Efendi der-Bursa 239

‘Azl-i Vezîr Mustafa Paşa ibnü’l-merhûm ‘Abdurrahmân Paşa ve Kāyim-makām-şüden-i Ağa-yı Yeniçeriyân Mustafa Paşa be-rütbe-i sâmiye-i vâlây-ı Vezâret 240
Ser-bostâniyân-ı Hâssa-şüden-i Hâsekî Ağa 242
‘Azl-i Mustafa Paşa ibnü’l-merhûm ‘Abdurrahmân Paşa ve firistâden-i Hâsekî Ağa be-müjde-i mühr-i hümâyûn be-Vâlî-i Trabzon ve kudûm-ı Vezîr-i mükerrem ve esbak u efham Vezîr ‘Ali Paşa *yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ’* 243
Tevcîhât-ı ba‘zı mevâlî ve kuzât 249
Vukū‘-i harîk-ı cüz’î der-Hisâr-ı Rumeli 249
‘Azl ü nasb-ı ba‘zı ağayân-ı Rikâb-ı hümâyûn ve gayruhû 250
Tevcîhât-ı ba‘zı mevâlî-i kirâm 250
İhrâk-ı cüz’î 251
Dîger ihrâk-ı cüz’î 251
Âmeden-i esb-i hümâyûn-ı Sadru’l-ekrem ‘Ali Paşa *yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ’* 252
Vefât-ı Teşrîfâtî ‘İzzî Efendi 253
İhrâc-ı mevâcib-i tavâyif-i askeriyye 254
Habs-i Gümrükcü İshâk Ağa berây-ı ru’yet-i hisâb-ı Gümrük 255
[Ba‘zı Tevcîhât] 255
‘Azl-i Kapudân-ı deryâ Mehmed Paşa ve nasb-ı Karabağlı Süleymân Kapudan 256
Kethudây-ı Sadrıa‘zamî-şüden-i Veliyyüddîn Efendi 257
Salb-şüden-i Yehûd-ı ‘anûd der-Balat hâric-i sûr 258
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Sekkā ‘Abdullah Paşa Vâlî-i Mar‘aş Kethudây-ı Sadrıa‘zam-ı sâbık 259
Ref‘-i Mîr-i mîrânî[-i] Mustafa Paşa Halîmî Defterdâr-ı sâbık ve me’mûriyyet-i û be-ikāmet-i Âsitâne 260
İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn *zâdehümallâhu Te‘âlâ şerefen ve ta‘zîmen* 261
Vukū‘-i harîk-ı cüz’î 262
[Nasb-şüden-i İshâk Ağa be-Gümrük-i Âsitâne] 262
İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı ‘âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa‘dâbâd bi-vechi’l-mu‘tâd 262
‘Azl-i Bostâncı-başı Ağa 263
İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-cânib-i Bahr-i Sefîd bi-vechi’l-mu‘tâd 263
Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş 264
Vukū‘-i harîk der-Ayvanseray 265

‘Azl-i Vezîr ‘Ali Paşa ve nasb-ı Nâ’ilî Defterdâr ‘Abdullah Paşa 265
Nâ’il-i mühr-şüden-i Nâ’ilî ‘Abdullah Paşa Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel 266
[İhsân-ı Vezâret be-Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî Tevkī‘î ‘Ali Paşa] 268
Tevcîhât-ı ba‘zı mevâlî-i kirâm 269
Vukū‘-i harîk-ı cüz’î der-Balat 269
[‘Azl-i Şeyhulislâm Vassâf ‘Abdullah Efendi ve nasb-ı Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi] 269
Tevcîhât-ı ba‘zı mevâlî-i ‘izâm 271
Ziyâret-i Hırka-i şerîfe be-resm-i me’lûf ve ‘âdet-i ma‘rûf 272
Vukū‘-i harîk der-Halıcılar Köşkü 273
Zikr-i dâmen-bûs-ı Sultân-ı cihân der-‘îd-i mübârek-i ramazân 273
Vukū‘-i harîk der-Kadırga Limanı 273
Yesâğ-ı kabaralı kesme ve men‘-i tâ’ife-i nisvân 274
Tevcîhât ‘alâ vechi’l-‘âde 274
Tevcîhât-ı hâcegân-ı Dîvân-ı ‘âlî 275
Ziyâfet-kerden-i Yeniçeri Ağası be-Sadrıa‘zam u ekrem 279
Ziyâfet-i Âsaf-güzîn be-cânib-i Şehriyâr-ı ma‘delet-güzîn der-Kasr-ı hümâyûn-ı Sa‘dâbâd 280
Tafsîl-i ziyâfet-i Sadrıa‘zamî be-hazret-i Şehriyâr-ı ‘âlem-penâh 282
Tevcîhât-ı menâsıb-ı ba‘zı vüzerây-ı ‘izâm 286
Zikr-i binâ’-i câmi‘-i şerîf der-Otakcılar be-Mahalle-i Takyeci 292
Âmeden-i Nemçe Kapu Kethudâsı berây-ı teslîm-i mektûb be-Bâb-ı Sadrıa‘zamî 294
Âmeden-i cedîd Nemçe Kapu Kethudâsı be-Dîvân-ı hümâyûn berây-ı teslîm-i nâme-i û 295
Tevcîhât-ı ba‘zı mevâlî-i ‘izâm 296
Vefât-ı Cebeci-başı ‘Abdullah Ağa 297
‘Azl-i Kethudây-ı Sadr Yeğen Mehmed Ağa ve nasb-ı Mehmed Sa‘îd Efendi Kethudây-ı Sadrıa‘zamî 298
Vefât-ı Defterdâr Behcet Efendi ve Defterdâr-şüden-i Halîmî Mustafa Efendi 298
‘Azl-i Vezîr Nâ’ilî ‘Abdullah Paşa 299
Vezîr-i a‘zam-şüden-i ‘Ali Paşa-yı Tevkī‘î-yi sâbık Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî *edâmallâhu ‘izzehû* 300
Târîh-i Sadâret-i hazret-i Sadrıa‘zamî 303
‘Azl-i Re’îsülküttâb el-Hâc ‘Abdî Efendi ve nasb-ı Defterî-i sâbık Kâmil Ahmed Efendi 305
‘Azl-i Ağa-yı Dârussa‘âdeti’ş-şerîfe İbşîr Ağa ve nasb-ı Hazînedâr Ahmed Ağa 306

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Sâhil-serây-ı Beşiktaş be-Serây-ı ʻâmire-i Cedîd 307
Zikr-i muʻâyede-i ʻîd-i adhâ be-resm-i meʼlûf ve ʻâdet-i maʻrûfe 307
Vukūʻ-i harîk der-Karye-i Kuzguncuk ez-muzâfât-ı Üsküdar 308
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Vezîr Yahyâ Paşa Mutasarrıf-ı Tırhala 309
Cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-makrûn vukūʻunu hâvî nâme-i hümâyûn-ı Şehen-şâhî ile Rusya Devleti tarafına meʼmûr olan sâbıkā Silahdâr Kâtibi Dervîş Mehmed Efendi kullarının takrîridir 309
Der-vasf-ı Petroburh 317
Vukūʻ-i harîk-ı küllî der-İstanbul 326
ʻAfv-ı ıtlâk-şüden-i Vezîr-i esbak Hekîm-başı-zâde ʻAli Paşa 328
Zikr-i şurûʻ-i ebniye-i mühimme ve nasb-ı ümenâʼ-i binâʼ 328
Nefy-i ʻAli-zâde Ziyâ Efendi 329
ʻAzl-i Ağaʼ-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ʻâlî ve nasb-ı Kul Kethudâsı Ağa 329
Tevcîhât-ı vüzerâ 329
ʻAzl-i Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî ʻArabgîrî İbrâhîm Bey ve nefy-şüden-i û 331
ʻAzl-i Vezîr-i aʻzam Silahdâr ʻAli Paşa ve katl-şüden-i û 331
Vezîr-i aʻzam-şüden-i hazret-i Saʻîd Mehmed Paşa Kethudây-ı Sadrıaʻzam-ı sâbık *Allahümme yessir umûrahû bi-hürmeti'n-Nebiyyi ʻaleyhi's-selâm fi's-sevâbıkı ve'l-levâhık* 332
İhrâc-ı mevâcib-i tavâʼif-i askeriyye bi-vechi'l-ʻade 334
Teşrîf-i hümâyûn be-Tob-hâne-i ʻâmire berây-ı tob dökümü 335
Âmeden-i esb-i hümâyûn li-hazreti's-Sadrı'l-ecell Saʻîd Mehmed Paşa *yesserallâhu ilâ mâ yürîdü ve mâ yeşâʼ* 336
Tevcîhât-ı mevâlî-i kirâm 337
Duhûl-i Donanma-yı hümâyûn be-Tersâne-i ʻâmire bi-vechi'l-muʻtâd 338
Tevcîhât-ı baʻzı mevâlî 338
Defterdârlık 338
Zikr-i İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî-şüden-i ʻOsmân Monla Efendi ber-mûceb-i hatt-ı şerîf-i ʻinâyet-redîf 339
Tekāʻüdlük 340
Tevcîhât-ı baʻzı vüzerâ 340
Tevcîhât-ı ümerâ 342
Zikr-i Câmiʻ-i şerîf-i Nûr-ı ʻOsmânî ve keyfiyyet-i ân der-hıtâm-ı saʻd-encâm *edâmallâhu Teʻâlâ ʻömra bânîhi ve ekāme devletehû ilâ yevmi'l-kıyâm bi-hürmet-i Seyyidi'l-enâm ʻaleyhi's-salâtü ve's-selâm* 343

Şurû‘-i hutbe-i hamd bi-hakk-ı sübhânehû ve Te‘âlâ 343
Zikr-i mehâmid-i cezîle-i hazret-i Pâdişâh-ı merâhim-penâh-ı kişver-i İslâm ve muvaffak-ı hıtâm-ı mebânî-i cemîle-i a‘lâm *halledallâhu mübâsata mihâdi devletihî ve zâde enfâse meyâmini ‘ömrihî ve şevketihî mede'l-ibbâni ve'l-eyyâmi âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn* 344
Zikr-i tertîb-i alay-ı hazret-i Şehriyârî ez-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn ve it‘âm-ı ta‘âm-ı cümle-i bendegân der-Serây-ı Cedîd ve edây-ı salât-ı cum‘a der-Câmi‘-i şerîf-i Nûr-ı ‘Osmânî ve ilbâs-ı hila‘-i Şehriyârî ‘alâ vechi't-tertîb ve't-tafsîl 349
Zikr-i vasf-ı Câmi‘-i şerîf-i Nûr-ı ‘Osmânî *bi-mâ fîhi mine'l-hayrâti ve'l-hasenât* 353
Târîh-i ‘imâret 354
Âmeden-i kalyon ez-cânib-i Mısır ve tekarrub-ı Kum-kapu be-rûzgâr-ı muhâlif ve halâs-ı û ez-gark be-himmet-i hazret-i Şehriyârî *edâmallâhu ‘ömrahû ve devletehû âmîn* 357
‘Azl-i Defterdâr Halîmî Mustafa Efendi ve nasb-ı Kîsedâr-ı Baş-muhâsebe Ahmed Efendi 359
Muhâsebe-i Evvel-şüden-i Râmî Paşa-zâde Mustafa Beyefendi 360
Nefy-şüden-i Halîmî Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel 360
Vukū‘-i harîk-ı cüz'î 360
Haber-i vefât-ı Şeyh Murâd-zâde Mehmed Murâd Efendi 360
Vürûd-ı ser-i maktû‘-i Kara ‘Osmân-oğlu 361
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Durak Paşa 362
Zikr-i i‘tâ'-i ‘atıyye-i hümâyûn be-hâcegân-ı Dîvân ve sâ'ir hademe-i Bâb 362
‘Azl-i Nakībü'l-eşrâf Rızâ Efendi ve nasb-ı Mehmed Monla Efendi 363
Vukū‘-i harîk-ı cüz‘î 363
Nefy-şüden-i Masraf Gürcü Süleymân ma‘a Cizyedâr-ı İstanbul 364
İlbâs-ı Vezâret-i Kethudây-ı Sadrıa‘zamî Ahmed Paşa Kâmil 364
İhrâk-ı cüz‘î 365
Ba‘zı tevcîhât ve gayruhâ 366
Vukū‘-i harîk-ı cüz‘î 366
Vukū‘-i harîk-ı cüz'î 366
Vukū‘-i ‘alâmet-i semâviyye 366
‘Alâmet-i semâviyye-i uhrâ 367
Emîn-i Matbah-şüden-i Sârım İbrâhîm Efendi 367
İhrâc-ı mevâcib-i askeriyye 367

Vukū‘-i harîk der-Samatya 368
Vürûd-ı kalyon-ı korsan be-sûret-i sefîne-i tüccâr 368
İhrâk-ı cüz’î der-Orta-köy 369
Itlâk-şüden-i Re’îsülküttâb ‘Abdî Efendi ve ma‘a Yeğen Mehmed Ağa 369
İhrâk-ı cüz’î 370
Vürûd-ı emr-i şerîf-i telebbüs-i semmûr-ı hâcegân ve ağayân-ı Ocak 370
‘Azl-i Sa‘îd Mehmed Paşa Yirmisekiz-zâde ez-Sadâret ve me’mûr-şüden-i û be-Cezîre-i İstanköy 371
İhsân-ı Vezâret be-Kapudân-ı deryâ Süleymân Paşa 372
Vukū‘-i harîk-ı cüz’î 373
Giriften-i sefîne-i korsan Ser-‘asker-i Firkate İstanköyî İbrâhîm Bey ve âmeden-i û be-Tersâne-i ‘âmire 373
İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn bi-vechi’l-mu‘tâd 375
Vefât-ı hazret-i Vâlide Sultân-ı cennet-mekân *‘aleyhe’r-rahmetü ve’r-rıdvân* 375
Harîk-ı cüz’î 378
İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı ‘âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa‘dâbâd bi-vechi’l-mu‘tâd 378
Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Sâhil-serây-ı Tersâne-i ‘âmire 378
Kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı hazret-i Sadrıa‘zam u ekrem ve mükerrem-şüden-i û be-mühr-i hümâyûn be-def‘a-i sâlise 379
Târîh li-muharririhi’l-Fakīr 382
Âmeden-i hatt-ı hümâyûn li-Sadrı’l-ekrem ber-vech-i mu‘tâd 382
Âmeden-i esb-i hümâyûn li-hazreti’s-Sadrı’l-ecelli Mustafa Paşa *yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ’* 382
Vukū‘-i harîk-ı cüz’î der-Beşiktaş 383
Sadr-ı Rûm-şüden-i Dürrî-zâde Efendi ve Sadr-ı Anadolu-şüden-i Veliyyüddîn Efendi 383
İhrâc-ı ba‘zı ağayân-ı Enderûn 384
Teveccüh-i hazret-i Sadrıa‘zamî be-nüzûl-i sandal-ı hümâyûn ve Filika-i celâlet-meşhûn 385
Vefât-ı Hattât Çelebî Efendi *rahmetullâhi ‘aleyh* 387
Teşrîf-i hazret-i Şehriyârî be-ziyâfet-i Mîrahûr-ı Evvel Ağa der-Mîrahûr Köşkü 388
Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Sâhil-serây-ı Beşiktaş 388
Vukū‘-i harîk der-kurb-ı Alaca-hammâm 390
İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn bi-vechi’l-‘âde 390
Vefât-ı hazret-i Zübeyde Sultân *tâbet serâhâ ve ce‘ale’l-cennete mesvâhâ âmîn* 391

Ziyâret-i Hırka-i şerîfe bi-vechi'l-mu'tâd 393
Zikr-i dâmen-bûs-ı hazret-i Sultân-ı cihân
der-'îd-i mübârek-i ramazân 394
İhsân-ı Vezâret be-hükûmet-i Eyâlet-i Mar'aş
be-'Abdurrahmân Ağa Çavuş-başı 394
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Mustafa Paşa Kara Mehmed Paşa-zâde 395
Vukū'-i ihrâk-ı kebîr der-İstanbul 395
Zikr-i binâ'-i Kal'a-i Sığrı be-Cezîre-i Midillü be-mübâşeret-i
Kapudân-ı deryâ sa'âdetlü Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa 397
Tevcîh-i Eyâlet-i Karaman be-Kāyim-makām
Paşa ve tevcîhât-ı ağayân-ı Ocak 401
Şeyhulislâm-şüden-i Sadr-ı Rûm Dürrî-zâde Efendi ve Sadr-ı
Rûm-şüden-i İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî Pîrî-zâde Sâhib
'Osmân Molla Efendi 401
Nakl-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî be-Sâhil-serây-ı
Kara-ağac ez-Sâhil-serây-ı Beşiktaş 404
Vefât-ı Seyyid Rızâ Efendi Nakībü'l-eşrâf-ı sâbık *rahmetullâhi 'aleyh* 405
Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i adhâ 405
İhsân-ı Vezâret [be-]Silahdâr-ı Şehriyârî 406
Vürûd-ı serhâ'-i maktû'în ez-cânib-i Vezîr-i mükerrem
'Abdurrahmân Paşa Vâlî-i Mar'aş hâlâ 407
Vefât-ı Re'îs Kethudâsı Mustafa Ağa 410
Vukū'-i harîk-ı cüz'î 411
İhsân-ı Vezâret-i Mîrahûr-ı Evvel 'Ali Paşa Vâlî-i Rumeli 411
Ziyâfet-i Sadrıa'zamî be-hazret-i Şehriyâr-ı a'zam
halledallâhu 'ömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ümem 412
İhrâc-ı mevâcib-i askeriyye 416
Nüzûl-i kalyon müsemmâ Vefk-ı devlet 417
'Azl-i Defterdâr Ahmed Efendi ve nasb-ı Memiş Efendi 417
Binâ'-i fenâr-ı cedîd nezd-i Ahur-kapu 418
'Azl-şüden-i Sadr-ı Rûm 'Osmân Molla Efendi ve
nefy-şüden-i û be-Gelibolu 419
Hânden-i nazm-ı Mevlid-i Nebevî *'aleyhi's-salâtü ve's-selâm* 420
'Azl-şüden-i İmâm-ı Evvel 'Osmân Molla Efendi ve
İmâm-şüden-i Sânî 421
İhsân-ı 'atıyye-i hümâyûn be-hâcegân-ı Dîvân-ı ma'zûlîn ve
hademe-i Bâb-ı Âsafî 421
Hânden-i Mevlid-i Nebevî '*aleyhi's-salâtü ve's-selâm*
der-Câmi'-i Nûr-ı 'Osmânî 422

Zikr-i vefât-ı Şehzâde-i ʻâlî-tebâr-ı sâmî-mekân es-Sultân ibnü'ş-Sultân Sultân Mehmed Hân ibnü'ş-Sultân el-merhûm Ahmed Hân ibnü'ş-Sultân Mehmed Hân *ʻaleyhi ve ʻaleyhim sicâlü'r-rahmeti ve'l-gufrân* 423
ʻAzl-i Vezîr Mustafa Paşa ibnü ʻAbdurrahmân ve nasb-ı Kā'im-makām Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî ʻizzetlü el-Hâc ʻAli Ağa be-rütbe-i vâlây-ı Vezâret ve firistâden-i Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî berây-ı daʻvet be-mühr-i hümâyûn be-cânib-i hazret-i Râgıb Mehmed Paşa *edâmallâhu iclâlehû* 428
Vürûd-ı tuğ-ı pür-fürûğ-ı Vezâret berây-ı Kāyim-makām-ı Sadr-ı ʻâlî ʻAli Paşa *edâmallâhu iclâlehû* 432
İhrâc-ı mevâcib-i kıst bi-vechi'l-ʻâde 434
Zikr-i itmâm-ı binâ'-i ʻAcem-oğlanı Meydânı ve Eski-odalar 435
Vefât-ı Mustafa Efendi Muhâsebe-i Cizye 436
Kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı hazret-i Sadrıaʻzam u ekrem Râgıb Paşa ve mükerrem-şüden-i û be-mühr-i hümâyûn-ı ʻinâyet-meşhûn 437
Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn be-bâb-ı Sadrıaʻzam 440
Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel-şüden-i el-Hâc Ahmed Efendi Defterdâr-ı sâbık 440
Kethudây-ı Sadrıaʻzamî-şüden-i Rûznâmçe-i Evvel Yûsuf Efendi 441
Vürûd-ı esb-i hümâyûn li-hazreti's-Sadrı'l-ecell hazret-i Râgıb Mehmed Paşa *yesserallâhu limâ yeşâ'* 441
ʻAzl-i İskemleci Mustafa Ağa 443
Vukūʻ-i ihrâk-ı cüz'î 444
ʻAzl-i Şeyhulislâm Dürrî-zâde Efendi ve me'mûr-şüden-i û be-Gelibolu ve Şeyhulislâm-şüden-i Feyzullah Dâmâd-zâde Efendi 444
İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn bi-vechi'l-muʻtâd 444
ʻAzl-i Re'îsülküttâb ʻAvnî Efendi ve nasb-ı Ebûbekir Efendi Emîn-i Darb-hâne-i ʻâmire-i sâbık 445
Sudûr-ı fermân be-menʻ-i nisvân der-esvâk u bâzâr 445
Zikr-i cülûs-ı hazret-i es-Sultânü'l-aʻzam ve'l-Melikü'l-mübeccelü'l-mükerrem ellezî veşahhat nuhûru'l-kelimâti bi-kalâ'ide nuʻûtihi'l-cemîleti ve raşşahat zuhûru şevâhidi'l-ʻibârâti bi-hilaʻi sıfâtihi'l-cezîleti elâ ve hüve's-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mehmed Hân *ʻaleyhim sicâlü'r-*

rahmeti ve'l-gufrân Allahümme mehhid kavâ'ime devletihî ve şeyyid de'â'ime şevketihî ve saltanatihî âmîn yâ Rabbe'l-'âlemîn bi-câhi'n-Nebiyyi ve âlihî ve sahbihî ecma'în 450
Zikr-i tahmîd ü temcîd-i hazret-i mülk-bahşende-i lâ-yezâl ü müte'âlî ki i'tâ'-i mülk ü saltanat-ı şâhân [e]z-cûd ü kerem-i bî-imtinân-ı û bûde *celle celâlühû ve 'amme nevâlühû* 451
Zikr-i tasliye-i Hâce-i dü-cihân *'aleyhi salavâtullâhi'r-Rahmân* ve der-zımn-ı û vücûd-ı selâtîn-i kirâm be-cihet-i te'yîd-i şer'-i garrâ âmede-bûdend 453
Zikr-i nebze-i ân-ı mü'eyyidân-ı şerî'at-ı garrâ ve tarafey ez-me'âsir ü mehâmid-i selâtîn-i Âl-i 'Osmân *enâlehümü'l-hayrâti ve'l-hasenâti fi'd-dünyâ ve'l-âhırati* 457
Zikr-i şeref-pîrâyî-i Hilâfet ve der-zımn-ı û bâlâyî-ı cülûs-ı meymenet-me'nûs-ı ân Hudâygâne-i şeref-me'sûs *edâmallâhu devletehû* 461
Zikr-i cülûs-ı ân-ı Tâc-dâr-ı efham ü a'zam bâ-hezâr 'izz ü iclâl-i mufahham u mu'azzam ve bey'at-kerden-i cümle-i ümem *halledallâhu hilâfetehû ve ebbede saltanatehû* 463
Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-seriyye-i mübâreke-i hazret-i Hâlid el-Ensârî *'aleyhi rahmetü'l-Bârî* berây-ı taklîd-i seyf-i mübârek-i Şehriyârî *halledallâhu nasrahû âmîn* 469
Bi-mennihî Te'âlâ türbe-i şerîfe-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî'de taklîd-i seyf-i mübârek içün teşrîf-i latîf-i hümâyûn vukū'unda tertîb olunan alayın sûret-i icmâlidir ki zikr olunur 471
Zikr-i vefât-ı hazret-i es-Sultânü'l-a'zam ve'l-Melikü'l-mübeccelü'l-mükerrem es-Sultân 'Osmân Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* 472
Vukū'-i cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me'nûs-ı hazret-i Sultân-ı a'zam ve Hidîv-i ekrem es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân ibnü's-Sultân Mehmed Hân *halledallâhu hilâfetehû ve ebbede saltanatehû âmîn bi-câhi'n-Nebiyyi ve âlihî ecma'în* 476
Zikr-i nebze-i yesîre ez-mehâmid-i zât-ı übbehet-nihâd-ı hazret-i Sultân-ı a'zam der-zımn-ı vefât-ı merhûm Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* 478
Zikr-i keyfiyyet-i cülûs-ı hümâyûn-ı ân Şehen-şâh-ı 'âlem ve Hidîv-i mekârim-iktinâh-ı ümem *halledallâhu ve ebkāhu mâdâme'l-'âlem* 480

Zikr-i ba'zı mehâmid ü âsâr-ı ân hazret-i bâ-mekârim-i vâlid-i mâcid-i îşân hazret-i es-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân bi-zikr-i cemîl Sadr-ı Ebi'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa *yesserallâhu limâ yeşâ'* 483
Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn berây-ı istiklâl-i hazret-i Sadr-ı Felâtûn-tedbîr Ebu'l-mevâhib devletlü Râgıb Mehmed Paşa *edâmallâhu iclâlehû, âmîn* 489
Zikr-i rû-mâlî-i hazret-i Sadrıa'zam be-Rikâb-ı kâm-yâb-ı hazret-i Şehriyârî ve mükerrem-şüden-i û be-mühr-i Sadâret ve be-hil'at-ı Vezâret 490
Nefy-şüden-i Ser-etıbbây-ı Hâssa mühtediyyü'l-asl Mustafa Efendi be-Cezîret-i Limni 492
'Azl-i Ağa'-i Dârussa'âdeti'ş-şerîfeti ve nefy-şüden-i û ve nasb-ı Beşîr Ağa'-i Dârussa'âdeti'ş-şerîfeti 494
Ref'-i Vezâret-i Kel Ahmed Paşa-zâde Vezîr Kapudân-ı deryâ 'Ali Paşa ve nefy-şüden-i û be-Cezîre-i İstanköy ve iştikâ'-i Bahr-i Sefîd ehâlî fukarâ-i ra'iyyet-i ez-û 495
Zikr-i 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn 'alâ vechi'l-'umûm be-yevm-i Dîvân-ı hümâyûn 496
Itlâk-şüden-i İbrâhîm Bey 'Arabgîrlî Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî ve Mollacık-zâde 'Ali Ağa Ser-bâkıyân-ı sâbık 497
'Azl-i Bostâncı-başı ve nasb ü 'azl ve nasb-ı ba'zı hâcegân-ı Dîvânî 497
Mîrahûr-ı Evvel-şüden-i dâmâd-ı Sadrıa'zamî Silahdâr Ağası Hüseyn Ağa 497
Çavuş-başı-şüden-i Ahıshalı Mehmed Ağa Ser-çavuşân-ı sâbık 498
Mütekā'id-şüden-i Vezîr Firârî Mustafa Paşa 498
İbkā'-i Vezâret-i Küçük Nu'mân Paşa ve tevcîh-i İç-il bâ-hatt-ı hümâyûn 499
Sadr-ı Rûm-şüden-i fazîletlü Mehmed Sâlih Efendi ve ma'zûl-şüden-i Ebûbekir Efendi-zâde ez-Sadâret-i Rûm 499
Nizâm-ı evkāf-ı kurây-ı Haremeyni'ş-şerîfeyn be-irâde-i hazret-i Şehriyârî ki mü'ekked ü müşeyyed-i hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf sâdır şüde ve fürûht ve zabt-ı emvâl-i û be-fermân-ı 'âlî ve be-ma'rifet-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel ve tafdîl-i ân 500
Zikr-i nebze-i yesîre ez-mehâmid-i hazret-i Pâdişâh-ı Cihân-penâh ve sâye-i 'inâyet-vâye-i merâhim-iktinâh *eyyedallâhu ve ebkāhu âmîn* 507
Katl-i Sarrâf Etmekci Ermeni der-havlu-ı Câmi'-i Sultân Ahmed Hân 515
Katl-i Yehûd ki hılâf-ı fermân-ı yesâğ-ı hümâyûn mülebbes bûde 516

Yesâğ-ı âşâmîden-i duhân be-rûy-ı çârşû ve bâzâr 516
Nefy-şüden-i Muhâsebe-i Haremeyn Kâtib-i Dârussa'âde-i esbak Tophâneli Mehmed Efendi 517
Haber-i vefât-ı Mustafa Efendi Sa'dullah Yeğeni 517
Hânden-i nazm-ı Mevlid-i Nebevî *'aleyhi's-salâtü ve's-selâm* 517
Zikr-i tevcîhat-ı ba'zı vüzerâ ve ümerâ hasbe'l-mu'tâd 518
Âmeden-i ser-i maktû'-i Ağa'-i Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ebûkof Ahmed Ağa 519
Teşrîf-i Sadrıa'zamî be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn ma'a Şeyhulislâm ve sudûr-ı kirâm ve ocaklu berây-ı meşveret-i umûr-ı 'izâm-ı hacc-ı şerîf ez-taraf-ı Şâm 522
Itlâk-ı ashâb-ı düyûn-ı mahbûsîn-i gürûh-ı fukarâ ve edây-ı düyûn-ı ânân ez-taraf-ı 'inâyet-methaf-ı hazret-i Şehriyârî *ibtigā'en li-vechillâhi Te'âlâ* 523
İbkāy-ı Silahşorân-ı hazret-i Şehriyârî bi-vechi'l-'âdeti 525
Nefy ü iclâ-şüden-i Kâtib-i Dârussa'âdeti'ş-şerîfeti Senson Balyoz Mustafa Efendi ve Ağa Câbîsi 525
İhsân-ı 'atıyye-i hümâyûn be-ba'zı fukarâ'-i hâcegân 526
Teşrîf-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî be-Serây-ı 'atîk be-tarîk-ı biniş-i 'âdî 528
Itlâk-şüden-i Ser-kehhâlîn Müstakīm-zâde ve Nevres 'Abdürrezzâk Efendi ve sudûr-ı fermân-ı 'âlî be-nizâm ve hey'ât-ı ra'iyyet 529
'Azl-i Müfettiş-i Haremeyn Hanîf İbrâhîm Efendi ve nasb-ı Seyyid Şeyhî-zâde Efendi 530
'Azl-i Kethudây-ı Sadrıa'zamî Ebûbekir Efendi ve Kethudây-ı Sadr-şüden-i Ser-çavuşân Mehmed Ağa 530
Çavuş-başı-şüden-i Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî 'Abdî Ağa 531
İhsân-ı rütbe-i Vezâret be-Ağa-yı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî Na'lbend Mehmed Ağa Paşa 531
Bundan esbak hâlâ Vâlî-i Bağdâd Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa hazretleri taraflarından Devlet-i 'aliyye'ye vürûd eden tahrîrâtın hulâsasıdır ki, bu târîhde resîde-i mahfaza-i Hakīr olmağla sebt ü kayd olundu 532
Hân-ı mûmâ ileyh tarafından Vezîr-i müşârun ileyhe def'a-i ûlâda vürûd eden mektûbun hulâsa-i tercemesidir 533
Hân-ı mûmâ ileyh tarafından Vezîr-i müşârun ileyhe def'a-i sâniyede vürûd eden mektûbun hulâsa-i icmâlidir 534

İbkā'-i Eyâlet-i Cidde ve ba'zı 'azl ü nasb-ı hâcegân-ı Dîvân 535
Zikr-i teşrîfât-ı hümâyûn 'ale't-tertîb ber-vech-i kā'ide-i mukarrere ki nüvişte-şüde 537
Bu dahi Nemçe cânibine Küçük Evkāf Hâcesi'yken Şıkk-ı Sânî rütbesiyle gönderilan Resmî Ahmed Efendi ile Dîvân-ı hümâyûn tarafından de'b-i kadîm ve elkāb-ı müstedîm üzere tahrîr olunan nâme-i hümâyûndur ki zikr u beyân olunur 539
Hulâsa-i kāfile-i hacc-ı Şâmî ki ez-tâ'ife-i 'Urbân mutazarrır geşte-end der-zemân-ı merhûm u mağfûr Sultân 'Osmân Hân ibnü's-Sultân Mustafa Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân* 543
Sudûr-ı fermân-ı re'âyâ ve tavâ'if-i müste'menîn-i tüccâr ve gayruhû ki herkes be-şekl-i lâyık ve ziyy-i ra'iyyet bâşende 548
Katl-i Ağa-yı Türkmân tâbi'-i maktûl Ağa-yı Dârussa'âde Ebûkof Ahmed Ağa 549
'Azl-i Kethudây-ı Sadr-ı 'âlî Ebûbekir Efendi 550
Vukū'-i ba'zı tevcîhât-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân 552
Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-Tersâne-i 'âmire ma'a Vezîr-i mükerrem Sadr-ı mübeccel ü muhterem Ebi'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa 552
Kudûm-ı Küçük Mustafa Paşa be-Âsitâne-i sa'âdet be-Serây-ı halîle-i hod-ı hazret-i Zeyneb Sultân *'asamehallâhu Te'âlâ* 553
Zuhûr-ı mâhî-i büzürg be-pîş-gâh-ı Kanlıca ve teferrüc-i halk ber-ân 554
Nüzûl-i kalyon-ı üç-kantârlı be-rûy-ı deryâ ki Hısn-ı Bahrî tesmiye şüde 555
Vukū'-i ba'zı tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ ve gayrân 557
Teveccüh ü 'azîmet-i Mîrahûr Hüseyn Paşa ez-Âsitâne-i 'aliyye be-makarr-ı hükûmet-i hod Eyâlet-i Rakka 558
Teşrîf-i hazret-i Sadrıa'zamî be-hadîka-i Fenâr ve da'vet-i vüzerâ'-i mukīmîn be-Âsitâne-i 'aliyye der-ân-rûz 559
Şurû'-i binâ'-i câmi'-i şerîf der-Üsküdar fî-Salacak be-emr-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî 560
Bundan akdem Nemçe cânibine tebrîk-nâme-i hümâyûn ile me'mûren râhî olan hâcegân-ı Dîvânî'den Resmî Ahmed Efendi'nin 'avdet-i sefâretde olan takrîridir ki zikr olunur 560
Tafsîl-i memâlik-i Nemçe 568
Vasf-ı Beç 'alâ tarîkı'l-icmâl 573
Bundan esbak Leh cânibine tebrîk-nâme-i cülûs-ı hümâyûn ile irsâl olunan Ağa-yı Selâmî'nin Leh cânibinden 'avdetinde olan takrîridir ki, bi-'aynihî bu mahalle kayd olundu 574

Nakl-i cenâze-i Sadr-ı esbak Hekîm-başı-zâde ʻAli Paşa ez-Kütahya be türbe-i hod der-Âsitâne-i ʻaliyye ber-mûceb-i hatt-ı şerîf 579
Re'îsü'l-etıbbâ Kâtib-zâde Mehmed Efendi Kādî-i İstanbul-şüde be-muktezây-ı istihkāk-ı tarîk u ehliyyet 583
ʻAzl-i Ağa'-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ʻâlî Vefâlı Mehmed Ağa ve nasb-ı Sûfî Gürcü Mehmed Ağa Ağa'-i sâbık 584
Tevcîhât-ı baʻzı ümerâ ve mevâlî ve gayrân 584
Vukūʻ-i ihrâk der-İstanbul be-Mahalle-i Fenâr 585
Fevt-şüden-i Balyoz Kâtib-i Dârussaʻâde-i sâbık Mustafa Efendi 586
İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i askeriyye be-vech-i muʻtâd 587
Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Hadîka-i Kara-ağac be-Serây-ı ʻâmire-i Cedîd-i Şehriyârî 588
Vürûd-ı Sefîr-i Fransa be-cevâb-nâme-i tebrîk-i hümâyûn ki pîş-ezîn firistâde-şüde be-vesâtat-ı elçi-i îşân ve hediyye-i üsârâ, ʻarîza-i ân-ı sefîr bûde berây-ı tebrîk-i cülûs-ı hümâyûn 590
Âmeden-i haber-i vefât-ı Vâlî-i Cidde-i maʻmûre Vezîr-i mükerrem Nâ'ilî ʻAbdullah Paşa Sadr-ı esbak *rahmetullâhi ʻaleyhi rahmeten vâsiʻaten* 591
Vürûd-ı haber-i meserret-i zafer-i Mîru'l-hâcc-ı Şâm Vezîr-i mükerrem Çeteci ʻAbdullah Paşa ki der-sene-i 1172 fî 15 muharremü'l-harâm be-ʻUrbân-ı Harb gālib bûde ve Vezîr-i mükerrem Cerde ʻAbdurrahmân Paşa be-ʻUrbân-ı Benî Sahr gālib şüde ve mansûren ve muzafferan der-râh-ı hacc-ı şerîf be-selâmet-i kâmile-i râhî şüdend 593
Müşârun ileyh Mîru'l-hâc Çeteci ʻAbdullah Paşa'nın beyne'l-Haremeyn Harb ʻUrbânı ile eylediği cengde mansûr u muzaffer olduklarını hâvî Medîne-i münevvere Kadısı'ndan gelan ʻarz-ı mahzarlarıdır ki bi-ʻaynihî nakl olundu 600
Ve taraf-ı Devlet-i ʻaliyye'ye Cerde hıdmetine me'mûr ve muzaffer olan ʻAbdurrahmân Paşa'nın irsâl eylediği kā'ime-i meserret-dâ'imenin ʻaynıdır zikr olunur 601
İrsâl-i hatt-ı hümâyûn ki zikr olunan haber-i nusret-eser gerek Mîru'l-hâc Paşa ve gerek Cerde ʻAbdurrahmân Paşa tarafından kāyimeleri geldikde, mahz-ı ʻinâyet-i Şehriyârî'den vezîrân-ı müşârun ileyhimâya hilʻat ve şemşîr-i Mülûkâne gönderilmekle, ol sûretler dahi teberrüken ve teyemmünen bi-ʻaynihî bu mahalle kayd olundu 603

Ve ʻAbdurrahmân Paşa hazretlerine dahi kā'imeleri mazmûnu derc olarak hilʻat ve şemşîr bi-ʻaynihî zikr olunarak üslûb-ı sâbık üzere muharrer olmağla zikri tayy olundu 605
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Ser-etıbbâ'-i Hâssa-ı sâbık Mehmed Efendi Hayâtî-zâde Kethudâsı-yı sâbık 605
Baʻzı tevcîhât-ı ağayân-ı Rikâb-ı hümâyûn ve gayrân ve Çavuş-başı ve Baş-bâkī-kulu ağalar 606
Vefât-ı Şeyh Emîn Efendi der-Tekye-i Bayrâm-paşa 606
Vukūʻ-i hitân-ı Süleymân Bey ve Hasan Bey ʻAli Paşa Hekîm-başı-zâde ve sâ'ir etfâl bâ-emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn der-Bâb-ı Sadrıaʻzamî 607
Âmeden-i Donanma-yı hümâyûn ez-cânib-i Bahr-i Sefîd bi-vechi'l-ʻâdeti 609
Tevcîh-i iltizâm-ı kurây-ı Haremeyn be-mültezimîn ve tâlibîn ez-taraf-ı mîrî be-maʻrifet-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Halîmî Mustafa Efendi bâ-fermân-ı ʻâlî 610
Tevcîh-i Livâ'-i Cidde-i maʻmûre 611
ʻAzl-i Re'îsülküttâb el-Hâc ʻAbdî Efendi ve me'mûr-şüden-i û be-ikāmet-i Bursa 612
Re'îsülküttâb-şüden-i Mektûbî-i hazret-i Sadrıaʻzamî Emîn Efendi ve Çavuş-başı-şüden-i Ebûbekir Ağa ve gayrân 612
ʻAzl-i Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm* Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi ve Şeyhulislâm-şüden-i Mehmed Sâlih Efendi Sadr-ı Rûm-ı sâbık 613
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Sadr-ı esbak Seyyid Mehmed Paşa Vâlî-i Cidde-i maʻmûre 615
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Hazîne Kethudâsı Halîl Paşa Muhâfız-ı Hotin 617
İhrâk-ı cüz'î der-İstanbul nezd-i Kürkcü-çeşmesi 618
ʻAkd-i ʻÂ'işe Sultân be-Vâlî-i Tırhala Silahdâr Mehmed Paşa 618
İhrâc-ı mevâcib-i askeriyye bi-vechi'l-ʻâdeti 618
Vürûd-ı esb-i hümâyûn be-Sadr-ı Ebi'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa *edâmallâhu iclâlehû âmîn* 619
Vürûd-ı ru'ûs-ı maktûʻa-i eşkıyâ ez-cânib-i hâvâlî-i Şâm be-galebe-i intisâr-ı Çeteci ʻAbdullah Paşa 619
Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-mahmiye-i Üsküdar 620
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Vâlî-i Belgrad Malatıyyeli Vezîr İbrâhîm Paşa 621
Tevcîhât-ı vüzerâ' ve baʻzı ümerâ ve gayrân ez-mevâlî-i kirâm 622

Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i 'izâm bi-vechi'l-'âdeti 624
'Azl-i Rûznâmce-i Evvel Kethudâ'-i Sadr-ı sâbık Yûsuf Efendi ve nasb-ı Re'îsülküttâb-ı sâbık 'Avnî Efendi 624
Teşrîf-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Serây-ı 'atîk bi-vechi'l-'âdeti 624
Vefât-ı el-Hâc Ebûbekir Paşa İhtiyâr Vâlî-i Cidde-i sâbık 625
Vürûd-ı ru'ûs-ı maktû'a ez-cânib-i Vâlî-i Şâm Çeteci 'Abdullah Paşa *yesserallâhu limâ yürîdü ve* [*mâ*] *yeşâ'* 629
Vürûd-ı elçi-i Danimarko be-Devlet-i 'aliyye-i ebediyyetü'l-istimrâr 'alâ-nesekı mâ-cerâ bihi'l-'âdetü 629
Ahz-i sefîne-i korsan ve âverden-i û be-Tersâne-i 'âmire 631
Tevkī'î-şüden-i Vâlî-i Mora Vezîr-i mükerrem Küçük Mustafa Paşa el-mukīm be-Âsitâne-i 'aliyye 632
İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn bi-vechi'l-'âdeti 634
Zikr-i icrây-ı merâsim-i şerbet be-pîş-gâh-ı bâb-ı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî berây-ı hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem *edâmallâhu 'ömrahû ve ebkāhu âmîn* 634
Vukū'-i ba'zı tevcîhât [bi-]hükmi'l-'âdeti 636
Teşrîf-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Tob-hâne-i 'âmire berây-ı tob dökümü bi-vechi'l-'âdeti'l-me'lûfe 636
Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-İstanbul 637
Salb-i kefere-i etmekciyân-ı Ermeniyân ki hılâf-ı emr-i şerîf işledikleri nân-ı 'azîzde noksân ve gışş üzere bulundular 638
Vefât-ı Hattî Efendi Baş-muhâsebeci-yi sâbık 643
'Akd-i 'iffet-mâye-i celâlet-iktirân ve şâhvâre-i zehâdet-nişân hazret-i Sâliha Sultân *dâmet me'âlî necâbetihâ* be-Vezîr-i a'zam-ı Aristo-nazîr Ebi'l-mevâhib Sadr-ı kerîm Râgıb Mehmed Paşa *yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ' âmîn* 644
Ref'-i Vezâret-i Es'ad Paşa Vâlî-i Sivas ve sudûr-ı emr-i 'âlî be-habs-şüden-i û der-Kal'a-i Resimo 646
Vürûd-ı ser-i maktû'-i Es'ad Paşa Mîru'l-hâcc-ı Şâm-ı sâbık 647
İcmâl-i sûret-i vâkı'a-i Es'ad Paşa 648
'Azl-i Kethudây-ı hazret-i Sadrıa'zamî Ahıshalı Mehmed Ağa ve ihsân-ı rütbe-i vâlây-ı Vezâret be-mansıb-ı Rumeli 652
Kethudây-ı Sadrıa'zamî-şüden-i Hamza Efendi Kethudâ'-i Sadr-ı sâbık 652
Vukū'-i ba'zı tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ bi-vechi'l-'âdeti 653
İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-cânib-i Bahr-i Sefîd 'alâ mâ-cerâ bihi'l-'âdetü 654
İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn bi-vechi'l-'âdeti 656

Itlâk-ı Re'îsülküttâb-ı sâbık el-Hâc 'Abdî Efendi ve Defterdâr-ı sâbık Halîmî Mustafa Efendi be-ikāmet-i Âsitâne-i 'aliyye 657
Ta'yîn-i Ebûbekir Efendi Kethudây-ı Sadr-ı sâbık be-cânib-i Kāhire-i Mısr-ı mahrûse be-cihet-i cibâyet-i cizye-i Mısır ve sâ'ir umûr-ı lâzime-i Devlet-i 'aliyye 658
Vukū'-i harîk-ı tahmîs-ı kahve der-İstanbul 660
Âmeden-i ser-i maktû'-i Moravî Halîl Bey Mora Alay Beyi 'Abdî Bey-zâde 661
'Azl-i Sadr-ı Anadolu Çelebî-zâde 'Âsım Efendi ve Sadr-ı Anadolu-şüden-i fazîletli Mîrzâ-zâde Efendi 662
Sadr-ı Rûm-şüden-i fazîletli semâhatli Sadr-ı Anadolu-ı sâbık Veliyyüddîn Efendi ve müteveffâ-şüden-i 'Abdurrahîm Efendi Sadr-ı Rûm *'aleyhi'r-rahmetü* 662
Teveccüh-i Kethudâ Paşa Vâlî-yi Rumeli be-makarr-ı hükûmet-i hod bi-vechi'l-'âdeti 663
'Azl-i Ağa'-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî Na'lbend Mehmed Ağa Paşa ve Ağa-yı Yeniçeriyân-şüden-i Vefâlı Mehmed Ağa 664
'Azl-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi ve Defterdâr-şüden-i Halîmî Mustafa Efendi 668
Ziyâret-i Hırka-i şerîf *'alâ sâhibihâ efdalü's-salâti ve ekmelü't-teslîmât* 669
Teşrîf-i hazret-i Sadrıa'zamî be-Şeyhulislâm ve zikr-i dâmen-bûs-ı hazret-i Şehriyâr-ı ekrem der-'îd-i sıyâm-ı 'inâyet-tev'em 671
Vürûd-ı ser-i maktû'-i Es'ad Paşa Mîru'l-hâcc-ı Şâm-ı sâbık 671
Vukū'-i tevcîhât-ı 'umûm-ı menâsıb-ı Dîvânî bi-vechi'l-'âdeti 672
Tevcîhât-ı ağayân-ı Ocak bi-vechi'l-'âdeti 674
Vukū'-i tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ bi-vechi'l-'âdeti 674
Vukū'-i ba'zı mevâdd-ı müteferrika 676
Teşrîf-i hümâyûn be-Sa'dâbâd ki in'âm-ı hümâyûn berây-ı tüfeng-endâzân-ı neferât-ı ocağ şüde bûd 676
Kudûm-ı Silahdâr Mehmed Paşa Vâlî-i Tırhala ve Muhsin-zâde Mehmed Paşa be-Âsitâne-i 'aliyye berây-ı hem-hâbî-i Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân* 677
Vürûd-ı haber-i Velî Kethudâ ki Vezîr-i ekrem 'Ali Paşa Vâlî-yi Anadolu-yı hâlâ der-Kütahya ân şakī-râ katl kerde 678
Vürûd-ı ru'ûs-ı maktû'a-i tâ'ife-i kapusuzlar ez-cânib-i Mîr-i mîrân Mutasarrıf-ı Çorum Çolak Paşa 681
Vukū'-i ihrâk-ı cüz'î der-İstanbul kurb-ı Balat 681

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn be-Sâhil-hâne-i Kara-ağac 681
'Arz-ı hâl-dâden-i yekî ez-fukarâ' be-Şehriyâr-ı 'âlem der-yevm-i cum'a be-Câmi'-i Eyyûb-i Ensârî 682
Vürûd-ı ru'ûs-ı maktû'a-i kapusuzlar ez-cânib-i Vâlî-i Sivas Feyzullah Paşa Zaralı-zâde ve ihsân-ı Vezâret be-ân 684
Ta'yîn-şüden-i Yûsuf Efendi Kethudâ'-i Sadr-ı sâbık be-nezâret-i ta'mîr ve binâ'-i Serây-ı hümâyûn der-Edirne dâru'n-nasri ve'l-meymeneti 686
Tevcîh-i ba'zı mevâlî-yi kirâm hasbe'l-'âdeti 687
Sudûr-ı hatt-ı şerîf be-nasb-ı Mütevellî-yi Kitâb-hâne-i hümâyûn ve düstûru'l-'amel-i dâşten-i û 687
Sudûr-ı fermân-ı 'âlî ki Fındıklı altûn be-'ayâr-ı Yaldız altûnu bâşed 688
Nefy-i Mehmed Bey Çerkes Ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı 'âlî be-Cezîre-i Sakız 689
'Azl-i Ser-etıbbâ'-i Hâssa Efendi ve nasb-ı Hattât Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi 689
'Azl-i Sadr-ı Rûm Veliyyüddîn Efendi ve nefy-şüden-i û be-Ma'nîsa ve nefy-i 'Abbâs-zâde Ser-çakırcıyân-ı Hâssa ve İskemleci ve Ser-etıbbâ'-i Hâssa-i sâbık ve vekāyi'-i Rumeli Hatvânî-zâde 689
'Azl-i Voyvoda-i Boğdan ve nasb-ı Tercemân-ı Dîvân ve gayrân 690
Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ'-i 'izâm bi-vechi'l-'âdeti 691
Mu'âyede-i 'îd-i adhâ be-resm-i me'lûf ve kā'ide-i ma'rûfe 692
Vefât-ı Mûsâ-zâde Efendi ez-hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûn 693
Vürûd-ı haber-i vefât-ı Vezîr 'Ali Paşa Sadr-ı esbak el-ma'rûf bi-Şeyhi'l-vüzerâ' Hekîm-başı-zâde *rahmetullâhi 'aleyh* 693
Târîh-i fevt-i 'Ali Paşa Hekîm-başı-zâde 696
Katl-i Çorum Alay-beyi Feyzullah der-Üsküdar 699
İhsân-ı Vezâret [be-]Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî dâmâd-ı hazret-i Sadrıa'zamî Hüseyn Ağa 701
'Azl-i Emîn-i Darb-hâne-i 'âmire Subhî Efendi ve Emîn-i Darb-hâne-şüden-i Hüseyn Ağa Emîn Ağa-zâde 701
Âmeden-i haber-i vefât-ı Vezîr 'Abdülcelîl-zâde Hüseyn Paşa *'aleyhi'r-rahmetü* 702
İbtidâ'-i vekāyı'-ı sene isneyn ve seb'în ve mi'etin ve elfin min hicretin men lehü'l-'izzü ve'ş-şerefü *'aleyhi's-salâtü ve ekmelü's-selâm* Kādı-yı İstanbul-şüden-i Ser-etıbbâ'-i Hâssa Kâtib-zâde semâhatli Mehmed Refî' Efendi 703

‘Azl-i Ağa-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ‘âlî Vefâlı Mehmed Ağa ve nasb-ı Sûfî Gürcî Mehmed Ağa Ağa-i sâbık 703
Hânden-i Mevlid-i şerîf-i Nebevî *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem* bi-vechi’l-‘âdeti’l-müstahseneti 704
‘Azl-i Hân-ı Kırım Halîm Girây Hân ve nasb-ı Kırım Girây Hân ve mâ yete‘allaku bihî 705
Vusûl-i Vâlî-i Mısr-ı mahrûse Sadr-ı esbak Mustafa Paşa be-İskenderiyye-i Mısır ve vukū‘-i katl-i ba‘zı eşkıyâ der-ân ve mâ yete‘allaku bihî 707
Salb-i pâpâs-ı Nasârâ der-Tersâne-i ‘âmire 708
Habs-kerden-i Voyvoda-i Eflâk Kostantin be-Habs-hâne-i Yedi-kulle 709
Katl bi’l-veted-şüden-i ba‘zı eşkıyâ’-i haydûd 710
‘Azl-i Emîn-i Matbah-ı hazret-i Şehriyârî Filibeli ‘Abdurrahîm Bey ve nasb-ı Kazancı-zâde Hasan Ağa Kethudâ’-i ‘Â’işe Sultân *dâmet ‘ismetühâ* 710
Vürûd-ı ru’ûs-ı maktû‘a-i eşkıyâ ez-cânib-i Trabzon 711
Vürûd-ı havâdis-i Grandebur ki be-tâ’ife-i Moskovliyân mutasallıt şüde bûde-end 711
Zikr-i havâdîs-i dîger-i Grandebur 712
Sudûr-ı hatt-ı şerîf be-tahsîl-i emvâl-i mîriyye ki der-zimem-i ashâb-ı Mâlikâne ve ümenâ ve mukāta‘ât ve gayruhum ber-mûceb-i defter-i aklâm 713
Sudûr-ı hatt-ı şerîf-i şevket-redîf-i Cihân-bânî be-Ocağ-ı ma‘mûre-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ‘âlî 717
‘Azl-i Emîn-i Gümrük-i Âsitâne Hâsekî Mustafa Ağa ve nefy-i û be-Cezîre-i Limni ve nasb-ı İshâk Ağa be-Gümrük-i Âsitâne 718
Itlâk-şüden-i Silâhdâr-ı hazret-i Şehriyârî İbrâhîm Bey Çelebî Yûsuf Paşa-zâde ve gayrân 718
Tevcîh-i ‘Alâ’iyye be-Ahmed Efendi Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel-i sâbık 719
Zikr-i tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ ve mevâlî ve gayrân 720
Vukū‘-i ihrâk-ı küllî der-İstanbul be-Mahalle-i Nahl-bend 720
İhrâc-ı mevâcib-i tavâ’if-i askeriyye bi-vechi’l-‘âdeti 723
Âmeden-i ru’ûs-ı maktû‘a ez-cânib-i Mîru’l-hâcc-ı Şâm Çeteci ‘Abdullah Paşa 724
Ta‘yîn ü irsâl-kerden-i Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî ve ‘Abbâs Efendi ve gayrân be-Mahrûse-i Mısr-ı Kāhire bâ-hutût-ı şerîfe-i hazret-i Şehriyârî berây-ı tanzîm-i umûr-ı vilâyet ve terhîb-i ümerâ’-i Mısır ve ehâlî-yi ân memleket 724

İrsâl-i ʻatıyye-i hümâyûn be-cânib-i Mîru'l-hâcc-ı Şâm Çeteci ʻAbdullah Paşa 726
Vukūʻ-i ihrâk-ı cüz'î 727
Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî-şüden-i Silahdâr-ı esbak Boşnak Hüseyn Ağa 727
Tevcîhât-ı vüzerâ ve ümerâ ve mevâlî 728
[Vukūʻ-i ihrâk] 728
[İlbâs-ı hilʻat-ı İbrâhîm Efendi be-Emânet-i Surre ve ıtlâk-şüden-i Mîrahûr-ı Sânî Mustafa Ağa] 728
ʻAzl-i Nakībü'l-eşrâf Seyyid Mehmed Monla Efendi ve nasb-ı İdrîs-zâde Efendi 728
Sudûr-ı fermân be-menʻ-i tâ'ife-i nisvân der-sûk u bâzâr 728
Vukūʻ-i ʻalâmât-ı semâviyye-i ʻacîbe 729
Vefât-ı Zağarcı-başı Mehmed Ağa 729
Yâften-i zer-i medfûn-ı cüz'î 729
Vukūʻ-i velâdet-i şehr-âyîn-i hazret-i Şehriyârî be-yümn-i kudûm-ı hazret-i Hibetullah Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân dâmet ʻismetühâ ve ebkāhâ ve etâle ʻömrahâ âmîn* 730
Vukūʻi şehr-âyîn-i hazret-i Hibetullah Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*ı ber-vech-i tafsîl ve tekmîl ki ez-cümle-i ʻacâ'ibât-ı dehr bûde ve defâtir-i vekāyiʻ-i ibn-i Hakīr be-zikr-i velâdet ve şehr-âyîn-i ân Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân* sezây-ı nazar-ı uli'l-elbâb ve bâdî-yi şeref ve kâm-yâbî-râ vesîle-i muʻzam-ı esbâb bûde vukūʻ-i velâdet-i hazret-i Hibetullah Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân etâlallâhu ʻömrahâ ve ebkāhâ* 730
Zikr-i rû-mâlî-yi hazret-i Sadrıaʻzamî Ebi'l-mevâhib Râgıb Mehmed Paşa ve Şeyhulislâm maʻa sâ'ir-i vücûhu'l-kirâm be-rikâb-ı kâm-yâb-ı hazret-i Şehriyârî berây-ı tehniyet-i velâdet-i bâ-saʻâdet 732
Makāle-i lâhika 733
Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn be-Sadrıaʻzam u efham berây-ı şehr-âyîn-i hazret-i Hibetullah Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân* 736
Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn be-inzımâm-ı eyyâm-ı selâsetin ve itmâm-ı ʻaşere-i kâmiletin 738
Sudûr-ı hatt-ı hümâyûn be-menʻ-i tâyife-i nisvân der-eyyâm-ı şehr-âyîn ve tesmîr-i büyût-ı hamr ve menʻ-i menhiyyât-ı sâyire 739
Lâhika-i makāle 740
Zikr-i şehr-âyîn-i Katru'n-nedâ bi-vechi'l-münâsebeti 747

Şurû‘-ı halk be-tezyîn-i büyût ve dekâkîn ve sâ’ir mahallât ber-vech-i ihtimâm berây-ı izhâr-ı sürûr u şâdî-yi zuhûr-ı nesl-i hazret-i Şâhen-şâh-ı enâm *halledallâhu mülkehû ve devletehû ilâ-yevmi’l-kıyâm* 750
Vasf-ı tezyîn-i Enderûn-ı hümâyûn-ı celâlet-makrûn 752
Vasf-ı tezyîn-i Serây-ı Sadr-ı ‘âlî Ebu’l-mevâhib devletlü Râgıb Mehmed Paşa 756
Zikr-i vukū‘-i ba‘zı u‘cûbe ve udhûke-i şehr-âyîn ki berây-ı izhâr-ı meserret ve şâdî ruhsat-yâb şüde-end 760
Zikr-i mürûr-ı tavâ’if-i esnâf be-icrây-ı sanâyi‘-i hod ‘ale’t-tertîb ve temâşâ-kerden-i hazret-i Şehriyâr-ı ‘âlem 764
Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-yevm-i şehr-âyîn be-Kasr-ı Yalı-köşkü ve rû-mâlî-i Sadrıa‘zamî [be-]Rikâb-ı hümâyûn 770
Târîh-i velâdet-i sa‘âdet-i Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân* 772
Târîh-i alay-ı gehvâre-i me‘âlî-nezzâre 773
Târîh-i şehr-âyîn-i hazret-i Şehriyârî 774
Zikr-i izhâr-ı şâd-mânî-i deryâ ‘akīb-i şehr-âyîn-i hümâyûn berây-ı Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân* 776
İhsân-ı Vezâret-i Vâlî-i Trabzon Süleymân Paşa ve gayrân tevcîhât-ı vüzerây-ı ‘izâm 777
‘Akd-i hazret-i Hânım Sultân hazret-i ‘Âyişe Sultân-zâde be-mütevellî-i Haremeyn Nûrî Efendi çırâğ-ı hâssa-i hazret-i Şehriyâr-ı ‘âlem *etâlallâhu ‘ömrahû ve şevketehû âmîn* 778
Vukū‘-i emr-i hümâyûn berây-ı imtihân-ı tophây-ı üç kantarlu ve balyemez ve gayrân ki be-manzara-i hümâyûn temâşây-ı ân irâde-i hazret-i Cihân-dârî bûde 779
Makāle-i lâhika 780
İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn bi-vechi’l-‘âdeti 781
Ta‘yîn-i Eyâlet-i Sivas ve Erzurum be-nevâhî-i Kars ve be-Eyâlet-i Cıldır berây-ı hıdmet-i muhâfaza-i ân-cânib 782
Vefât-ı Göynüklü Ahmed Efendi Defterdâr-ı Şıkk-ı Sânî 782
Tefvîz-ı iltizâm-ı Gümrük-i Duhân-ı Âsitâne be-‘Ali Ağa Kethudâ’-i ‘Âsıme Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân* 783
İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn bi-vechi’l-‘âde 784
Kethudây-ı Sadrıa‘zam-şüden-i sa‘âdetlü Subhî-zâde ‘Abdullah Efendi 785
Vürûd-ı taht-ı tâvusî-i mücevher ve hayme-i hümâyûn ez-cânib-i Bağdâd-ı bihişt-âbâd ki pîş-ezîn ez-cânib-i Nâdir Şâh Tahmâsb be-tarîk-ı ithâf âmed-bûde 786
Giriften-i düzdân ve eşkıyâ’î-yi serserî nezd-i Orta-köy ve gayrân 787
Âmeden-i haber-i Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî ez-cânib-i Mısır ki be-hutût-ı şerîfe râhî-şüde bûd 787

Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ vü ümerâ' ve ba'zı mevâlî-i kirâm der-hılâl-i sene-i isneyn ve seb'în ve mi'etin ve elf 788
Itlâk-ı fukarâ'-i mahbûsîn berây-ı Dîvân matlûbe ki der-mahbeshâ bûde end *ibtigā'en li-vechillâhi Te'âlâ* ıtlâk-kerdend 790
Tevcîhât-ı ba'zı ümerâ der-hılâl-i sene isneyn ve seb'în bi-vechi'l-'âdeti 791
Vürûd-ı ba'zı havâdis-i cumhûr-ı Nasârâ ki ez-cânib-i ba'zı zâbitân-ı serhaddât-ı semt tahrîr-yâfte 794
Tevcîhât-ı mevâlî-i kirâm ve pâyehâ der-hılâl-i sene mi'etin ve elfin ve isneyn ve seb'în ilâ-gāyeti şevvâli'l-mükerrem 795
İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı 'âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd bi-vechi'l-mu'tâd 797
Ziyâret-i Hırka-i şerîfe ve Bürde-i müteberrike-i münîfe *'alâ-sâhibihâ efdalü's-salâti ve't-tahiyye* 797
Sudûr-ı emr-i şerîf berây-ı tedrîs ve bahs-ı 'ulemâ ez-Kādî Beydâvî be-huzûr-ı fa'izu'n-nûr-ı hazret-i Şehriyârî *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû* 798
Katl-i Yûsuf Kethudâ'-i 'Osmân Paşa-zâde merhûm Vezîr Ahmed Paşa 799
Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i şerîf-i ramazânü'l-mübârek bi-vechi'l-mu'tâd 800
İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn bi-vechi'l-'âde be-cânib-i Bahr-i Sefîd 800
Vukū'-i tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvânî 'alâ-vechi'l-'umûm 801
İhsân-ı 'atıyye-i hümâyûn der-ân-ı rûz be-hâcegân ki ez-menâsıb-ı Dîvânî hisse-dâr ne-şüde-end 803
İhsân-ı rütbe-i vâlây-ı Vezâret be-Silahdâr-ı Şehriyârî Hamza Paşa ve tevcîh-i Eyâlet-i Mora 804
Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-Eyyûb 805
'Azl-i Kâtib-i Kethudâ'-i Sadrıa'zamî 805
Vefât-ı Ser-tarîk-zâde ez-meşâyih-i Halvetiyye-i Nûreddîn-i Cerrâhî 806
'Azl-i Ser-bâkıyân Abdâl Mehmed Ağa ve nasb-ı İbrâhîm Bey ve gayruhû 807
İmâm-ı Sânî-i hazret-i Şehriyârî-şüden-i Seyyid 'Osmân Efendi İmâm-ı Ayasofya-i Kebîr 808
Sudûr-ı emr-i hümâyûn be-tahsîl-i emvâl-i mîriyye ez-erbâb-ı 'uhde ve zimem-i matlûbe 808
İhrâc-ı ba'zı ağayân-ı Harem ez-Serây-ı hümâyûn be-mûceb-i tehâvün-i hıdmet-i lâzime-i îşân 809
Tertîb-i nişân-ı vâlâ ez-taraf-ı Hamza Paşa berây-ı nâmzedî-i hazret-i Hibetullah Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân etâlallâhu 'ömrahâ ve bekāhâ âmîn* 809
Zikr-i alay-ı vâlây-ı 'arûs-ı Hânım Sultân kerîme-i şehîme-i hazret-i 'Â'işe Sultân *dâmet 'ismetühâ* 810

Âmeden-i Elçi-i Venedik be-resm-i ʻâdî ki cevâb-ı tebrîk-nâme-i cülûs-ı hümâyûn âverde 812
İtmâm-ı binây-ı hümâyûn-ı Serây-ı Edirne bi-vechi'l-ikmâli ve'l-itmâm 812
Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn be-Sâhil-serây-ı Beşiktaş 813
ʻAzl-i Şeyhulislâm Mehmed Sâlih Efendi ve Şeyhulislâm-şüden-i Çelebî-zâde İsmâʻîl ʻÂsım Efendi 814
Itlâk-şüden-i be-Âsitâne Sadr-ı Rûm-ı sâbık Veliyyüddîn Efendi ve gayrân 815
Hedm-i kilîsâ der-Beşiktaş be-mûceb-i emr-i hümâyûn-ı ʻazamet-makrûn 816
Vukūʻ-i ihrâk der-Edirne 817
[Itlâk-şüden-i Hasekî Mustafa Ağa] 818
Katl-i İt ʻÖmer Paşa Mutasarrıf-ı Yanya-i sâbık 818
Vürûd-ı Dubra-venedik Elçisi Küçük Elçi be-Dîvân-ı hümâyûn 818
Vefât-ı Re'îsülküttâb Dilâver Ağa-zâde ʻÖmer Efendi ve Re'îsülküttâb-şüden-i Âmedci ʻAbdullah Efendi 818
Sudûr-ı fermân-ı hümâyûn be-hafr-i âb-ı Sakarya maʻa Gadîr-i Sabanca 819
Muʻâyede-i ʻîd-i adhâ be-resm-i me'lûf ve ʻâdet-i maʻrûfe 821
Salb-i Kapu Kethudâ Voyvoda-i Eflâk-ı zimmî 822
Vefât-ı Hâkî Efendi ez-hâcegân-ı Dîvânî 823
Çavuş-başı-şüden-i Kapucular Kethudâsı Hatîb-zâde ve ʻazl-i Mehmed Ağa Ispanakcı-zâde 823
Vukūʻ-i ihrâk-ı cüz'î nezd-i Yeni-bâğçe 824
ʻAzl-i Sadr-ı Rûm Ebûbekir Efendi-zâde ve nasb-ı Şeyhî Molla Efendi 824

ÖNSÖZ

Osmanlı tarihi kaynaklarının ilmî neşirlerinin yapılması tarihimiz ve tarihçiliğimiz açısından mühim bir hadisedir. Osmanlı tarihinin son üç asrına ışık tutan vak'a-nüvîs tarihleri bu kaynaklar arasında önemli bir yekün oluşturmaktadır. Çalışmamıza konu olan *Hâkim Târîhi* de bir vak'a-nüvîs tarihidir. Sultân I. Mahmûd, Sultân III. Osmân ve Sultân III. Mustafa dönemlerine dâir orijinal ve önemli bir kaynak olan eserin ilmî neşrini ilim dünyasına kazandırdığımız için mutlu olduğumuzu ifade etmek istiyoruz.

Çalışmamız inceleme ve metin kısımları olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. İnceleme kısmında müellifin hayatı, şahsiyeti ve eserleri hakkında bilgiler verilmiş ve çalışmamıza konu olan *Hâkim Târîhi*'nin ayrıntılı bir tahlîli yapılmıştır. İkinci bölümde ise, eserin dünyadaki tek tam nüsha olma özelliğini hâiz olan Topkapı Sarayı nüshasından *Hâkim Târîhi*'nin metni verilmiştir. Daha sonra bu nüsha, Arkeoloji Müzesi ve Princeton Üniversitesi nüshalarıyla mukâbele edilmiş ve farklar dipnotlarda zikredilmiştir.

Hazırladığımız metinde tam transkripsiyon alfabesi kullanılmamış, ancak uzatmalar için ^, ayn harfi için ', hemze için ', işaretleri kullanılmış, gayın (غ) ve kaf (ق) harflerinden sonra gelen uzatmalar "ā", "ū", "ī" şeklinde yazılmıştır. Eserde geçen âyet, hadis, darb-ı mesel, şiir vb. Arapça ve Farsça metinlerin okunuşları italik şekilde metin içerisinde verilmiş, orijinal imlaları ve tercümeleri dipnotlarda zikredilmiştir. Metinde geçen hicrî tarihlerin mîlâdî karşılıkları da dipnotlarda belirtilmiştir.

Yapmış olduğumuz çalışmada hata ve eksiklik olmaması için azamî gayret sarfedilmiş olmakla birlikte, yine de gözden kaçan birtakım hata ve eksikliklerin olması muhtemeldir. Bu hata ve eksikliklerin tarafımıza bildirilmesi de, bizi ziyadesiyle mutlu edecektir.

Çalışma dönemi içerisinde büyük bir özveriyle desteklerini esirgemeyen ve bu konudaki uzman görüşlerinden her zaman istifade ettiğim değerli hocam Prof. Dr. Ziya YILMAZER'e çok teşekkür ediyorum. Bu vesileyle hocamı yetiştiren ve *Hâkim Târîhi*'nin ilmî neşrinin yapılmasının gerekliliğini

vurgulayan Prof. Dr. Bekir KÜTÜKOĞLU'nu da rahmetle yâd ediyorum. Yapmış olduğumuz çalışma süresince fikirlerinden istifade ettiğim kıymetli hocalarım Prof. Dr. Ziya KAZICI ve Prof. Dr. Ahmet Turan ARSLAN'a, tez konusu seçiminde büyük yardımlarını gördüğüm muhterem hocalarım Prof. Dr. Erhan AFYONCU ve Prof. Dr. Fikret SARICAOĞLU'na, *Hâkim Târîhi*'nin Berlin nüshasına ulaşmamıza vesile olan Prof. Dr. Tahsin GÖRGÜN'e ve Princeton Üniversitesi nüshasını getiren sevgili dostum Doç. Dr. Necmettin KIZILKAYA'ya, tahsîl hayatım boyunca ve yapmış olduğum çalışmalarda destek ve teşviklerini esirgemeyen sevgili amcam Prof. Dr. Zülfikar GÜNGÖR'e, çalışmamızda geçen Farsça metinlerin tercümesini ve tashihini yapan muhterem hocam Dr. H. İbrahim SARIOĞLU'na, çalışmamızdaki Arapça şiirlerin tercümesindeki katkılarından dolayı değerli büyüğüm Prof. Dr. Harun ÖĞMÜŞ'e, bazı Arapça metinlerin tercümesinde kendisinden müstefîd olduğum kıymetli dostum Abdullah YILDIRIM'a, çalışmamız süresince yapmış oldukları katkılardan dolayı kıymetli dostlarım Dr. Hüseyin SARIKAYA, Dr. Nevzat SAĞLAM ve Dr. Serkan DEMİR'e, araştırmamız süresince imkanlarından istifade ettiğimiz İSAM'a ve personeline çok teşekkür ediyorum. Ayrıca eserin basımını üstlenen Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'na, bilhassa Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanı Prof. Dr. Muhittin MACİT ile kurumun Çeviri ve Yayım Daire Başkanı Doç. Dr. Ferruh ÖZPİLAVCI başta olmak üzere emeği geçen tüm çalışanlara müteşekkirim.

Son olarak her dâim maddî-manevî desteklerini yanımda hissettiğim sevgili anneme, babama ve kardeşlerime, bu zorlu süreçte büyük bir özveriyle bana çalışma ortamı ve imkânı sunan sevgili eşime ve çocuklarıma şükranlarımı sunuyorum.

Tahir GÜNGÖR
İstanbul 2019

BİBLİYOGRAFYA

A-ARŞİV BELGELERİ

1-BAŞBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ (BOA)

Hatt-ı Hümâyûn (HAT), no. 1660/1, 1600/2.

Cevdet-Dahiliye (CD), no. 943.

2-İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ ŞER'Î SİCİLLER ARŞİVİ (İMŞSA)

Kısmet-i Askeriyye, no. 341.

3- YAYIMLANMIŞ BELGELER

AFYONCU, Erhan, "Osmanlı Müverrihlerine Dair Tevcihat Kayıtları I", *Belgeler*, sy. 24, TTK, Ankara, 2000, s. 77-155.

B-KİTAP VE MAKALELER

ACLÛNÎ, İsmâ'îl b. Muhammed, *Keşfu'l-Hafâ' ve Müzîlü'l-Elbâs 'ammâ İştehera mine'l-Ehâdîsi 'alâ Elsineti'n-Nâs*, Dâru İhyâ'i't-Türâsi'l-'Arabî, Beyrut, 1351-1352, I-II.

ALİ B. EBÎ TÂLİB, *Hazret-i Ali Divanı*, trc. ve şrh. Müstakimzâde Süleyman Sadeddin Efendi, sdl. Şakir Diclehan, Ana Yayınevi, İstanbul, 1981.

ALİ el-KĀRÎ, Nûreddîn Ali b. Muhammed b. Sultân, *el-Esrârü'l-Merfû'a fi'l-Ahbâri'l-Mevzû'a*, thk. Muhammed es-Sabbâğ, Dâru'l-Emâne, Beyrut, 1971.

ASKERÎ, Ebû Hilâl Hasan b. Abdullah, *Dîvânu'l-'Askerî*, thk. Corc Kenaza', Matbû'âtu Mecma'i'l-Lügati'l-'Arabiyyeti, Dımaşk, 1979.

AVCI, Casim, "Rum", *DİA*, İstanbul, 2008, XXXV,222-225.

AYVANSARÂYÎ, Hafız Hüseyin b. İsmail Hüseyin, *Mecmuâ-i Tevârih*, haz. Fahri Ç. Derin-Vahid Çabuk, İstanbul, 1985.

AYVERDİ, Ekrem Hakkı, *Fatih Devri Sonlarında İstanbul Mahalleleri, Şehrin İskânı ve Nüfusu*, Doğuş Matbaası, İstanbul, 1958.

BABİNGER, Franz, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Coşkun Üçok, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara, 1982.

BAĞDATLI İSMÂ'ÎL PAŞA, *Hediyyetü'l-'Ârifîn Esmâ'ü'l-Mü'ellifîn ve Âsâ-*

ru'l-Musannifîn, Maârif Basımevi, İstanbul, 1955, I-II.

BALTACI, Cahit, *XV-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Medreseleri*, İFAV, İstanbul, 2005, I-II.

BERKÛKÎ, Abdurrahmân, *Şerhu Dîvâni'l-Mütenebbî*, Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, Beyrut, 1979, I-IV.

BEYHAKÎ, Kutbüddîn Muhammed b. Hüseyn, *Dîvânu'l-İmâmi 'Alî el-Ma'rûf bi-Envâri'l-'Ukûli min-Eş'âri Vasiyyi'r-Rasûl*, thk. Kâmil Selmân el-Cubûrî, Dâru'l-Mehicceti'l-Beyzâ, Beyrut, 1999.

BİLGİN, Orhan, "Fahreddîn-i Irâkī", *DİA*, İstanbul, 1995, XII,84-86.

BİLKAN, Ali Fuat, "Sebk-i Hindî", *DİA*, İstanbul, 2009, XXXVI,253-254.

BURSALI MEHMED TÂHİR, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul, 1333, I-III.

BÛSÎRÎ, Muhammed b. Sa'îd, *Kasîde-i Bürde Tercümesi ve Şerhi*, trc. Âbidîn Paşa, sdl. Ömer Faruk Harman, İstanbul, 1977.

ÇAKIRCI, Mehmet, *Hâkim Mehmed Efendi Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*, CÜSBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sivas, 2006.

ÇELEBİ, İlyas, "Havas İlmi", *DİA*, İstanbul, 1997, XVI,517-521.

_____, "Vefk", *DİA*, İstanbul, 2012, XLII,605-607.

ÇEŞMÎ-ZÂDE, Mustafa Reşîd, *Çeşmî-zâde Târîhi*, haz. Bekir Kütükoğlu, İstanbul, 1993.

ÇETİN, Nihad M., "Arûz", *DİA*, İstanbul, 1991, III,424-437.

EBŞÎHÎ, Ebu'l-Feth Şihâbüddîn Muhammed b. Ahmed, *el-Müstetraf fî Külli Fennin Müstezraf*, thk. Müfid Muhammed Kumeyha, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, 1983, I-II.

EMECEN, Feridun M., "Evliya Çelebi ve İstanbul", *Evliya Çelebi Atlası*, ed. Coşkun Yılmaz, İstanbul, 2012, s. 64-73.

ERDOGAN, İsmail, "Seyyid Hakîm Muhammed'in Kâmil Tabiat (et-Tıbâ'u't-tâmm) ile İlgili Bir Risâlesi", *FÜSBD*, C. 13, sy. 2, s. 251-265.

ERDOĞAN, Mehtap, "Hâkim Mehmed Efendi'nin Manzum Hilyesi", *CÜİFD*, XI/I, 2007, s. 317-357.

_____, "Türünün Farklı bir Örneği: Hâkim Mehmed Efendi'nin Müstezâd Nazım Şekliyle Yazdığı Mi'râciyesi", *AÜTAED*, sy. 40, Erzurum, 2009, s. 75-117.

ES'AD MEHMED EFENDİ, *Esad Mehmed Efendi ve Bağçe-i Safâ-endûz'u*, haz. Rıza Oğraş, Burdur, 2001.

EVLİYÂ ÇELEBÎ, *Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi*, İkdâm Matbaası, Dersa'âdet, 1314, I-VI.

EYİCE, Semavi, "Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı", *DİA*, İstanbul 1991, IV,285-286.

FATÎN DÂVÛD EFENDİ, *Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr*, İstanbul, 1271.

FEHD, Tevfîk, "İlm-i Felek", *DİA*, İstanbul, 2000, XXII,126-129.

FINDIKLILI İSMET EFENDİ, *eş-Şeka'iku'n-Nu'maniyye ve Zeyilleri: Tekmiletü'ş-Şaka'ik fi Hakkı Ehli'l-Haka'ik*, haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul, 1989.

FLEMMİNG, Barbara, *Türkische Handschriften*, Wiesbaden, 1968, XIII/I.

FLÜGEL, Gustav, *Die Arabischen Persischen Türkischen Handschriften der kaiserlichen und königlichen Hofbibliothek zu Wien*, Wien, 1865, I-III.

GÜL, Selma, *Kadıköy Taşköprü Caddesi Mezarlığı (Batı Yönündeki 18. Yüzyıl Mezar Taşlarının Sanat Tarihi Açısından Değerlendirilmesi)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), MÜTAE, İstanbul, 2009.

HÂFIZ-I ŞÎRÂZÎ, *Hafız Divanı*, çev. Abdülbaki Gölpınarlı, MEB, İstanbul, 1968.

HÂKİM, Seyyid Mehmed Efendi, *Dîvân*, İÜ Nadir Eserler Ktp., no. T.Y. 1224.

_____, *Levâmi'ul-'Aşk*, İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin, no. T.Y. 784/3.

_____, *Mecmû'a-i Seyyid Hâkim*, İÜ Nadir Eserler Ktp., no. T.Y. 10590.

_____, *Terceme-i Füsûs*, Topkapı Sarayı Ktp., no. E.H. 1247.

HÂŞİMÎ, es-Seyyid Ahmed, *Cevâhiru'l-Belâğati fi'l-Me'ânî ve'l-Beyâni ve'l-Bedî'*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, t.y.

HÜSEYİN KÂZIM KADRÎ, *Türk Lügatı*, Devlet Matbaası, İstanbul, I-IV.

İBN HALDÛN, Ebû Zeyd Veliyyüddîn Abdurrahmân b. Muhammed, *el-Mukaddime*, nşr. Abdüsselâm eş-Şeddâdî, Beytü'l-Fünûn ve'l-'Ulûm ve'l-Âdâb, Dârulbeyzâ, 2005, I-III.

İBN SA'D, Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Dâru Sâdır, Beyrut, 1968, I-IX.

İBN TAĞRÎBERDÎ, Ebu'l-Mehâsin Cemâleddîn Yûsuf, *en-Nücûmu'z-Zâhire fî Mülûki Mısr ve'l-Kāhire*, Vezâratü's-Sekâfeti ve'l-İrşâd, Kahire, 1929, I-XVI.

İBNÜ'L-VERDÎ, Ebû Hafs Zeynüddîn Ömer b. Muzaffer b. Ömer, *Dîvânu İbni'l-Verdî*, thk. Abdülhamîd Handavî, Dâru'l-Âfâki'l-'Arabiyye, Kahire, 2006.

İLGÜREL, Mücteba, "Hâkim Mehmed Efendi", *DİA*, İstanbul, 1997, XV,189-190.

İMRİÜL KAYS, *Yedi Askı*, trc. Şerefeddin Yaltkaya, İstanbul, 1943.

KARATAY, Fehmi Edhem, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, İstanbul, 1960, I-II.

KARSLI-ZÂDE, Cemâleddîn Mehmed, *Osmanlı Târîh ve Müverrihleri Âyine-i Zurefâ*, nşr. Ahmed Cevdet, Dersa'âdet, 1314.

KAYA, İsmail, *Bürde Kasidesi Terceme ve Şerhi*, Madve Yay., İstanbul, 1986.

KAZICI, Ziya, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, Kayıhan Yay., İstanbul, 2001.

KILIÇ, Hulusi, "el-Makāmât", *DİA*, Ankara, 2003, XXVII,414-415.

_____, "Harîrî", *DİA*, İstanbul, 1997, XVI,191-192.

_____, "İbn Câbir", *DİA*, İstanbul, 1999, XIX,384-385.

KILIÇ, Mahmud Erol, "Fusûsü'l-Hikem", *DİA*, İstanbul, 1996, XIII,230-237.

KIZILABDULLAH, Şahin, *Hâkim Seyyid Mehmed Efendi Hayatı, Eserleri ve Manzum Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ'sı*, AÜSBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2004.

KONUKÇU, Enver, "Ekber Şah", *DİA*, İstanbul, 1994, X,542-544.

KURTULUŞ, Rıza, "Örfî-i Şîrâzî", *DİA*, İstanbul, 2007, XXXIV,96-97.

KÜTÜKOĞLU, Bekir, "Müverrih Vâsıf'ın Kaynaklarından Hâkim Tarihi", *Vekayi'nüvis Makaleler*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul, 1994.

_____, "Vekāyinüvis", *İA*, MEB, İstanbul, 1986, XIII,271-287.

MAKRÎZÎ, Takıyyüddîn Ahmed bin Ali, *Kitâbu's-Sülûk li-Ma'rifeti Düveli'l-Mülûk*, thk. Sa'îd Abdülfettâh 'Âşûr, Matba'atü Dâri'l-Kütüb, 1972, (IV/I), X, 482.

MEHMED RÂİF, *Mir'ât-ı İstanbul*, İstanbul, 1314.

MEHMED SÜREYYÂ, *Sicill-i Osmânî*, Matba'a-i Âmire, 1311, I-VI.

MERÇİL, Erdoğan, "Utbî, Muhammed b. Abdülcebbâr", *DİA*, İstanbul, 2012, XLII,236-237.

MİLÂNİ, Ali, *Şevket-i Buharî Hayatı ve Divan'ından Seçmeler*, Küçükaydın Matbaası, İstanbul, 1961.

MİRZÂ-ZÂDE, Mehmed Sâlim Efendi, *Tezkiretü'ş-şu'arâ Sâlim Efendi*, haz. Adnan İnce, Atatürk Yüksek Kurumu-Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara, 2005.

MUHAMMED B. KĀSIM B. YA'KÛB, *Ravzu'l-Ahyâr el-Müntehab min Rebî'i'l-Ebrâr*, Matba'atü'l-Meymeniyye, Kahire, 1307.

MÜSTAKÎM-ZÂDE, Süleymân Sa'deddîn Efendi, *Tuhfe-i Hattâtîn*, Devlet Matbaası, İstanbul, 1928.

_____, *Devha-i Meşâyih-i Kibâr*, Süleymâniye Ktp., Esad Efendi, no. 2441.

NA'ÎMÂ, Mustafa Efendi, *Târîh-i Na'îmâ (Ravzatü'l-Hüseyn fî Hulâsati Ahbâri'l-Hafikayn)*, haz. Mehmet İpşirli, TTK, Ankara, 2007, I-IV.

Nâbî Dîvânı, haz. Ali Fuat Bilkan, MEB, İstanbul, 1997, I-II.

NÂBİGA EZ-ZÜBYÂNÎ, Ebû Ümâme Ziyâd b. Mu'âviye, *Dîvânü'n-Nâbiga ez-Zübyânî*, şrh. Hannâ Nasr el-Hıttî, Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, Beyrut, 1991.

NORBERG, M., *Turkiska Rikets Annaler*, Hernösand, 1822, IV,1389-1415.

OĞUZ, Muhammed İhsan, *İslâm Tasavvufunda Vahdet-i Vücûd*, Oğuz Yay., İstanbul, 1995.

OKUYUCU, Cihan, "Klasik Edebiyat: Türk Kültürü İçindeki Yeri, Kaynakları, Oluşumu, Sanat ve Estetik Anlayışı", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Ankara, 2004, IV,210-303.

ÖRFÎ, Cemâlüddîn Muhammed eş-Şîrâzî, *Dîvân-ı 'Örfî*, Süleymâniye Ktp., Carullah Efendi, no. 1666.

ÖZBALIKÇI, M. Reşit, "Sîbeveyhi", *DİA*, İstanbul, 2009, XXXVII,130-134.

ÖZCAN, Tahsin, "Muhallefât", *DİA*, İstanbul, 2005, XXX,406-407.

ÖZTÜRK, Necdet, "İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesindeki Tarih Yazmaları", *Türk Dünyası Araştırmaları*, sy. 63, 1989, s. 129-175.

PAKALIN, Mehmet Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB, İstanbul, 1983, I-III.

POYRAZ, Yakup, "Hâkim Seyyid Mehmed Efendi'nin 'Nazîre-i Hilye-i Hâkânî' Adlı Eseri", *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/3, Summer 2007, s. 449-488.

_____, *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim) Yaşamı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı Üzerinde Bir Araştırma (İnceleme-Metin)*, OÜSBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Samsun, 2008.

RÂMİZ, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâsı*, haz. Sadık Erdem, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Kurumu, Ankara, 1994.

SARICIK, Murat, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Nakîbü'l-Eşrâflık Müessesesi*, TTK, Ankara, 2003.

SARIKAVAK, Kazım, *XVIII. Yüzyılda Bir Osmanlı Düşünürü Yanyalı Esad Efendi (Bir Rönesans Denemesi)*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1997.

SAYYÂDÎ, Ebu'l-Hüdâ Muhammed b. Hasan Vâdî b. Ali, *Kılâdetü'l-Cevâhir fî Zikri'l-Gavsi'r-Rıfâ'î ve Etbâ'ihi'l-Ekâbir*, Matba'atü'l-Edebiyye, Beyrut, 1301, I-II.

SEMHÛDÎ, Ebu'l-Hasan Nûreddîn Ali b. Abdullah b. Ahmed, *Vefâ'ü'l-Vefâ bi-Ahbâri Dâri'l-Mustafa*, thk. Kâsım es-Sâmerrâî, Beyrut, 2001, I-V.

SUYOLCU-ZÂDE, Mehmed Necîb, *Devhatü'l-Küttâb*, tert. ve tas. Kilisli Muallim Rıfat, Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul, 1942.

SÜHEYLÎ, Ebu'l-Kâsım Abdurrahmân b. Abdullah b. Ahmed, *er-Ravzu'l-Ünüf fî Şerhi's-Sîreti'n-Nebeviyyeti li-İbn-i Hişâm*, thk. ve şrh. Abdurrahmân el-Vekîl, Dâru'n-Nasr, Kahire, 1967, I-VII.

ŞAHİNOĞLU, M. Nazif, "Ferîdüddin Attâr", *DİA*, İstanbul, 1991, IV,95-98.

ŞÂNİ'-ZÂDE, Mehmed 'Ata'ullâh Efendi, *Şâni'-zâde Târîhi*, haz. Ziya Yılmazer, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul, 2008, I-II.

ŞEFKAT-İ BAĞDÂDÎ, *Tezkire-i Şu'arâ'*, Millet Ktp., Ali Emiri Tarih, no. 770.

ŞEMDÂNİ'-ZÂDE, Fındıklılı Süleymân Efendi, *Şemdâni'-zâde Fındıklılı Süleymân Efendi Târihi Mür'i't-Tevârih*, haz. M. Münir Aktepe, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul, 1976, I-II.

ŞEMSEDDÎN SÂMÎ, *Kâmûsu'l-A'lâm*, İstanbul, 1308, I-VI.

TAHRALI, Mustafa, "Ahmed er-Rifâ'î", *DİA*, İstanbul, 1989, II,127-130.

TANIŞIK, İbrahim Hilmi, *İstanbul Çeşmeleri II*, Maarif Matbaası, İstanbul, 1945.

TEBRÎZÎ, Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Ali b. Muhammed el-Hatîb, *Dîvânu Ebî Temmâm bi-Şerhi'l-Hatîb et-Tebrîzî*, thk. Muhammed Abduh Azzâm, Dâru'l-me'ârif, Kahire, 1951, I-IV.

TEHÂMÎ, Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed, *Dîvânü't-Tehâmî*, thk. ve şrh. Ali Necîb Atavî, Dâr ve Mektebetü'l-Hilâl, Beyrut, 1986.

TEKİNDAĞ, Şehabettin, "Osmanlı Tarih Yazıcılığı", *Belleten*, TTK, XXXV/140, Ankara, 1971, s. 655-663.

TORNBERG, C.J., *Codies Arabici, Persici et Turcici Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis*, Osnabrück, 1988.

VÂSIF, Ahmed Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakā'iku'l-Ahbâr*, Bulak, 1246.

_____, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakā'iku'l-Ahbâr*, Topkapı Sarayı Ktp., no. H. 1405.

WENSİNCK, Arent Jean, *Concordance et İndices de la Tradition Musulmane*, Leiden, I-VIII.

YEMENÎ, Necmüddîn Ebî Muhammed Umâra b. Ebi'l-Hasen, *en-Nüketü'l-'Asriyye fî Ahbari'l-Vüzera'i'l-Mısriyye*, haz. Hartwig Derenbourg, Mektebetü Medbûlî, Kahire, 1991.

Yeni Tarama Sözlüğü, düz. Cem Dilçin, TDK Yay., Ankara, 1983.

YILMAZ, Ahmet, *Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddîn Hayatı Eserleri ve Mecelletü'n-nisâb'ı*, AÜSBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara, 1991.

YILMAZ, Mehmet, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, Sütun Yay., İstanbul, 2008, I-II.

ZİLFİ, Madeline C., "Hâkim's Chronicle Revisited", *Oriente Moderno*, 1, 1999, s. 193-201.

C-MÜRÂCAAT ESERLERİ

AKBAYAR, Nuri, *Osmanlı Yer Adları Sözlüğü*, Tarih Vakfı Yurt Yay., İstanbul, 2003.

Ana Britannica Genel Kültür Ansiklopedisi, Ana Yay., I-XXII, İstanbul, 2004.

ARSLAN, Ahmet Turan, "Eski Yazma Kitap ve Belgelerde Kullanılan Kısaltma ve Rumuzlar", *XIV. Türk Tarih Kongresi (Ankara 9-13 Eylül) Bildirileri*, II. Cilt II. Kısım, Ankara, 2005, s. 1533-1549.

AYVERDİ, İlhan, *Asırlar boyu târihî seyri içinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Kubbealtı Neşriyâtı, I-III, İstanbul, 2005.

Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi, Gelişim Yay., I-XX, İstanbul, 1986.

ÇAĞBAYIR, Yaşar, *Ötüken Türkçe Sözlük*, Ötüken Neşriyat, I-V, İstanbul, 2007.

DAĞLI, Yücel- Cumhure ÜÇER, *Tarih Çevirme Kılavuzu*, TTK, I-V, Ankara, 1997.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Aydın Kitabevi Yay., Ankara, 2008.

Kur'ân-ı Kerîm ve Açıklamalı Meâli, haz. Hayrettin Karaman ve diğerleri, Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara, 2003.

REDHOUSE, James W., *A Turkish and English Lexicon*, Çağrı Yay., İstanbul, 2006.

STEINGASS, F., *A Comprehensive Persian-English Dictionary*, Çağrı Yay., İstanbul, 2005.

ŞEMSEDDİN SAMİ, *Kâmûs-ı Türkî*, Çağrı Yay., İstanbul, 2007.

KISALTMALAR

a.s.	:	Aleyhisselâm
A1	:	Hâkim Târîhi Arkeoloji Müzesi Nüshası Birinci Cild
A2	:	Hâkim Târîhi Arkeoloji Müzesi Nüshası İkinci Cild
age.	:	Adı geçen eser
agm.	:	Adı geçen makale
agmd.	:	Adı geçen madde
agt.	:	Adı geçen tez
AÜSBE	:	Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
AÜTAED	:	Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi
b.	:	bin (oğlu)
bkz.	:	Bakınız
BOA	:	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
C.	:	Cilt
CÜİFD	:	Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
CÜSBE	:	Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
çev.	:	Çeviren
DİA	:	Diyânet İslâm Ansiklopedisi
düz.	:	Düzenleyen
ed.	:	Editör
E.H.	:	Emânet Hazînesi Kitaplığı
FÜSBD	:	Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi
H.	:	Hazîne
haz.	:	Hazırlayan
Hz.	:	Hazreti
İA	:	İslâm Ansiklopedisi
İBB	:	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İFAV	:	Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
İMŞSA	:	İstanbul Müftülüğü Şer'î Siciller Arşivi
İÜ	:	İstanbul Üniversitesi

Ktp.	:	Kütüphânesi
MEB	:	Milli Eğitim Basımevi
mm.	:	Milimetre
MÜ	:	Marmara Üniversitesi
MÜTAE	:	Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü
no.	:	Numara
nşr.	:	Neşreden
nüsh.	:	Nüshası
OÜSBE	:	Ondokuzmayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
ö.	:	Ölümü
P	:	Hâkim Târîhi Princeton Üniversitesi Nüshası
R.	:	Revân Köşkü Kitaplığı
s.	:	Sayfa
(s.a.v.)	:	Sallallâhu aleyhi ve sellem
sdl.	:	Sadeleştiren
sy.	:	Sayı
şrh.	:	Şerh eden
T.Y.	:	Türkçe Yazmalar
T1	:	Hâkim Târîhi Topkapı Sarayı Nüshası Birinci Cild
T2	:	Hâkim Târîhi Topkapı Sarayı Nüshası İkinci Cild
tas.	:	Tashih eden
TDK	:	Türk Dil Kurumu
tert.	:	Tertip eden
thk.	:	Tahkik eden
trc.	:	Tercüme eden
TTK	:	Türk Tarih Kurumu
t.y.	:	Tarih yok
vb.	:	Ve benzeri
vd.	:	Ve devamı
vr.	:	Varak
Yay.	:	Yayınları

SEYYİD MEHMED HÂKİM EFENDİ

I. SEYYİD MEHMED HÂKİM EFENDİ'NİN HAYATI VE ŞAHSİYETİ

A. HAYATI

1. İsmi ve Mahlası

Müellifin ismi kaynaklarda Seyyid Mehmed Hâkim b. Halîl[1], es-Seyyid Mehmed Efendi b. Halîl[2], Vak'a-nüvîs Seyyid Mehmed Hâkim Efendi[3], Hâkim Seyyid Mehmed Efendi[4], Seyyid Mehmed[5], Hâkim Mehmed Efendi[6] ve Seyyid Mehmed Hâkim[7] gibi farklı terkipler halinde yer almaktadır. Tarihçi kimliğine Vak'a-nüvîs[8] ifadesiyle işaret edilmiş olan müellifimiz, şiirlerinde Hâkim mahlasını kullanmış ve bununla meşhur olmuştur[9]. İsminin başında yer alan es-Seyyid[10] ifadesinden anlaşılacağı üzere Hâkim'in soyu, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) neslinden gelmektedir[11].

---

1 Müstakîm-zâde Süleymân Sa'deddîn Efendi, *Tuhfe-i Hattâtîn*, Devlet Matba'ası, İstanbul 1928, s. 408.

2 Cemâleddîn Mehmed, *Osmanlı Târîh ve Müverrihleri Âyine-i Zurefâ*, nşr. Ahmed Cevdet, Dersa'âdet 1314, s. 54.

3 Fatîn Dâvûd Efendi, *Tezkire-i Hâtimetü'l-Eş'âr*, İstanbul 1271, s. 53.

4 Bursalı Mehmed Tâhir, *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul 1333, II,142; Suyolcu-zâde Mehmed Necîb, *Devhatü'l-Küttâb*, tert. ve tas. Kilisli Muallim Rıfat, Güzel Sanatlar Akademisi, İstanbul 1942, s. 43.

5 Râmiz, *Râmiz ve Âdâb-ı Zurefâsı*, haz. Sadık Erdem, Ankara 1994, s. 67.

6 Mehmed Süreyyâ, *Sicill-i Osmânî*, Matba'a-i Âmire, 1311, II,101.

7 Franz Babinger, *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, çev. Coşkun Üçok, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Ankara 1982, s. 327.

8 Osmanlı merkez teşkilatında görevli olan devlet tarihçisine verilen unvan. Geniş bilgi için bkz. Bekir Kütükoğlu, "Vekāyinüvis", *İA*, MEB, İstanbul 1986, XIII,271-287.

9 Müellifin araştırmamıza konu olan *Târîh*'inin baş tarafında "Vekāyi'-i Devlet-i 'aliyye bi-kalem-i es-Seyyid Hâkim" ifadesi yazılmış, isminin diğer kısmını zikretme ihtiyacı duyulmamıştır; bkz. Metin, T1, 1a.

10 Bu ifadenin değişik dönemlerdeki kullanımıyla ilgili olarak bkz. Murat Sarıcık, *Osmanlı İmparatorluğu'nda Nakîbü'l-eşrâflık Müessesesi*, TTK, Ankara 2003, s. 1-3.

11 Seyyid tabîri Hz. Peygamber'in torunu Hz. Hüseyin neslinden gelenler için, Şerîf tabîri ise Hz. Peygamber'in diğer torunu olan Hz. Hasan soyundan gelenler için kullanılmaktadır; bkz. Ziya Kazıcı, *İslâm Medeniyeti ve Müesseseleri Tarihi*, Kayıhan Yay., İstanbul 2001, s. 258.

Kaynaklarda yer alan bu bilgilerin ışığında müellifimizin isminin es-Seyyid Mehmed Hâkim Efendi olduğunu söyleyebiliriz. Biz ise yaptığımız bu çalışmada çoğunlukla müellifin Hâkim mahlasını kullanacağız.

2. Doğum Yeri ve Yılı

Müellifimiz İstanbul'da doğmuştur[1]. Kaynaklarda doğum tarihi ile ilgili bir bilgi yer almamaktadır. Ancak 1130/1717-18 senesinde Yanyavî Es'ad Efendi'den medresede ders aldığı bilgisini[2] veren Hâkim, tahmînimize göre bu yıllarda 17-18 yaşlarında olsa yaklaşık olarak 1600'lü yılların sonu veya 1700'lü yılların başında doğmuş olmalıdır.

3. Ailesi

Hâkim'in biyografisini veren kaynaklar arasında ailesiyle ilgili bilgi yok denecek kadar azdır. Müellifin ismini baba ismiyle beraber zikreden iki kaynaktan birinde es-Seyyid Mehmed Efendi bin Halîl[3], diğerinde ise Seyyid Mehmed Hâkim bin Halîl[4] ifadeleri yer almaktadır. Buna göre müellifimizin babasının ismi Halîl'dir. Ayrıca bu kaynakların birinde babasının ismi Kafesdâr Bıçakcı Emîr Çelebî olarak da zikredilmiştir[5].

---

1 Fatîn, *age.*, s. 53; Mehmed Süreyyâ, *age.*, II,101; Suyolcu-zâde, *age.*, s. 43; Babinger, *age.*, s. 327. Bazı kaynaklarda Hâkim'in memleketi olarak "şehrîdir" ifadesi kullanılmıştır; bkz. Müstakîm-zâde, *Tuhfe*, s. 408; Mehmed Tâhir, *age.*, II,142. Şehrî kelimesi İstanbullu manasına kullanılmaktadır; bkz. Mehmet Zeki Pakalın, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, MEB, İstanbul 1983, III,327. Bir Arapça kaynak ise Hâkim için er-Rûmî ifadesini kullanmıştır; bkz. Bağdatlı İsmâ'îl Paşa, *Hediyyetü'l-'Ârifîn Esmâ'ü'l-Mü'ellifîn ve Âsâru'l-Musannifîn*, Maârif Basımevi, İstanbul 1955, II,339. er-Rûmî tâbiri, Anadolu'da yaşayan Müslüman ve gayr-ı müslimler için kullanıldığı gibi genel olarak kaynaklarda Anadolulu yanında Osmanlı anlamına da gelir. Bu tâbirin kullanımıyla ilgili olarak bkz. Casim Avcı, "Rum", *DİA*, İstanbul 2008, XXXV,222-225.

2 Bkz. Metin, T2, 99a-99b.

3 Cemaleddin, *age.*, s. 54.

4 Müstakîm-zâde, *Tuhfe*, s. 408.

5 Müstakîm-zâde, *Tuhfe*, s. 408. Hâkim'in eserleriyle ilgili olarak yapılan bazı çalışmalarda onun babasıyla alakalı bazı yanlış bilgiler verildiğini tespit ettik. Bu çalışmalarda Hâkim'in babasıyla ilgili olarak onun Gedik Paşa Mahallesi Câmii imâmı Bıçakcı-zâde Emîr Çelebi diye bilinen Seyyid Halil Efendi olduğu zikredilmiştir. (Bkz. Yakup Poyraz, *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim) Yaşamı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı Üzerinde*

Hâkim'in tespit ettiğimiz tereke[1] kayıtlarında ailesiyle ilgili olarak kaynaklarda bulamadığımız bazı bilgiler yer almaktadır. Buradaki bilgilere göre Hâkim'in babasının ismi Halîl, dedesinin ismi ise İbrâhîm'dir. Tevhîde ve Zelîha isminde iki kızı ve Fâtıma isminde bir kız kardeşi bulunmaktadır[2]. Muhtemelen eşinin kendisinden önce vefat etmesi sebebiyle tereke kaydında onunla ilgili herhangi bir bilgi yoktur.

Bir Araştırma (İnceleme-Metin), OÜSBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Samsun 2008, s. 11; Mehtap Erdoğan, "Hâkim Mehmed Efendi'nin Manzum Hilyesi", *CÜİFD*, XI/I, 2007, s. 331; Mehtap Erdoğan, "Türünün Farklı bir Örneği: Hâkim Mehmed Efendi'nin Müstezâd Nazım Şekliyle Yazdığı Mi'râciyesi", *AÜTAED*, sy. 40, Erzurum 2009, s. 89; Mehmet Çakırcı, *Hâkim Mehmed Efendi Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)*, CÜSBE, Sivas 2006, s. 14.) Bize göre bu bilgilerin içinde Hâkim'in babasının Seyyid Halîl Efendi olduğu dışındaki ifadeler bir karışıklık neticesinde yanlış aktarılmıştır. Bu araştırmacılardan Yakup Poyraz bu bilgileri Müstakîm-zâde'nin *Tuhfe-i Hattâtîn*'i s. 408'den aldığını belirtmiştir. Müstakîm-zâde'nin bu eserinde yaptığımız kontrolde doktora tezinde yer aldığı şekliyle bir bilgiye rastlayamadık. Nitekim Müstakîm-zâde eserinde Hâkim'in babasının ismini, Bıçakcı-zâde Emîr Çelebî olarak değil, Kafesdâr Bıçakcı Emîr Çelebî olarak zikretmiştir. Gedik Paşa Mahallesi imâmı olduğuyla ilgili bir bilgi ise burada yer almamaktadır. Bu konu ile ilgili olarak yaptığımız araştırmada söz konusu çalışmalarda Hâkim'in babasının Gedik Paşa Mahallesi Câmii imâmı olduğu bilgisi, araştırmaların başka yerlerinde de kaynak olarak kullanılan Sâlim Efendi'nin *Tezkiresi*'nin neşrinden alınmış olmalıdır diye düşündük. Çünkü bu eserdeki "Hâkim" başlığı altında verilen bilgide Hâkim'in babasının Gedik Paşa Câmii imâmı olduğu bilgisi yer almaktadır. (Bkz. Mirzâ-zâde Mehmed Sâlim Efendi, *Tezkiretü'ş-şu'arâ Sâlim Efendi*, haz. Adnan İnce, Atatürk Yüksek Kurumu-Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı, Ankara 2005, s. 293.) Ancak bu kaynağın tahlîlini yaptığımızda burada adı geçen Hâkim'in bizim müellifimiz olmadığını tespit ettik. Çünkü bu eserde yer alan Hâkim'in babasının isminin Sa'atçi Hüseyin Efendi olduğu, kendisinin Sa'atçi-zâde ünvânıyla meşhur olduğu ve ayrıca nâşirin dipnotta belirttiği üzere (bkz. Sâlim, *age.*, 204 no'lu dipnot, s. 293.) burada zikredilen Hâkim'in *Tezkire*'nin diğer üç nüshasında "Hamdî" olarak geçtiği bilgileri, söz konusu kişinin bizim müellifimiz Hâkim olmadığını açıkça ortaya koymaktadır. Sonuç olarak bu araştırmacılardan birinin dikkatsizlik sonucu yapmış olduğu bir hatanın, diğerleri tarafından da dikkatli davranılmadığı için devam ettirildiğini düşünüyoruz.

1 Osmanlı miras hukukunda ölen kimselerin geride bıraktıkları mallar için kullanılan "Tereke" terimi yerine bazen "Muhallefât" ve "Metrûkât" kelimeleri de kullanılmaktadır; bkz. Tahsin Özcan, "Muhallefât", *DİA*, İstanbul 2005, XXX,406.

2 Kısmet-i Askeriye Mahkemesi, İMŞSA, no. 341, vr. 16a.

4. Hocaları ve Eğitimi

Hâkim, dönemin meşhûr âlimlerinden Yanyalı Es'ad Efendi[1] ve Bursalı İsmâil Hakkı Efendi'den[2] ders okumuştur[3]. *Târîh*'inde medrese arkadaşı es-Seyyid Fâhir Efendi'nin vefatından bahsederken kendisiyle beraber 1130/1717-18 senesinde Yanyavî Es'ad Efendi'den ders aldıklarını zikretmiştir[4]. Bu tarihte Yanyavî Es'ad Efendi Altmışlı hareketiyle Murâd Paşa-yı Atîk Medresesi'ne tayîn olunmuştur[5]. Dolayısıyla Hâkim'in Yanyavî Es'ad Efendi'den, İstanbul'un Aksaray semtinde bulunan ve günümüze ulaşmayan[6], Murâd Paşa Medresesi'nde ders aldığını söyleyebiliriz.

Vak'a-nüvîs Mehmed Es'ad Efendi, ciddî bir medrese eğitimi almış olan Hâkim'i başta ebediyat ve Arapça'ya ait ilimler olmak üzere birçok konuda bilgisi olan, nazm ve nesir yazmada kendine has üslûbu benimseyen önemli bir kişi olarak tasvir etmiştir[7].

Aynı zamanda hattât olan Hâkim, sülüs ve neshi İsmâil Efendi-zâde Abdî Efendi'den meşk etmiştir. Daha sonra devrin önemli hattâtlarından sayılan Suyolcu-zâde Mehmed Necîb Efendi'den ketebe icâzeti almıştır[8]. Suyolcu-zâde'nin aktardığına göre hurde, ta'lîk ve dîvânîde mahâret sahibi bir hattât olan Hâkim'in nesih ve ta'lîkle yazılmış pek çok kitabı bulunmaktadır[9]. Tasavvuf

---

1 Yanyavî Es'ad Efendi hakkında bilgi için bkz. Fındıklılı İsmet Efendi, *eş-Şekā'iku'n-Nu'mâniyye ve Zeyilleri: Tekmiletü'ş-Şakā'ik fi Hakkı Ehli'l-Hakā'ik*, haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul 1989, V,27-29; Sâlim, *age.*, s. 172-174; Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, I,234-235; Kazım Sarıkavak, *XVIII. Yüzyılda Bir Osmanlı Düşünürü Yanyalı Esad Efendi (Bir Rönesans Denemesi)*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1997.

2 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142.

3 Mücteba İlgürel, "Hâkim Mehmed Efendi", *DİA*, İstanbul 1997, XV,189.

4 Bkz. Metin, T2, 99a-99b.

5 Sâlim, *age.*, s. 173.

6 Cahit Baltacı, *XV-XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Medreseleri*, İFAV, İstanbul 2005, II,576.

7 Es'ad Mehmed Efendi, *Esad Mehmed Efendi ve Bağçe-i Safâ-endûz'u*, haz. Rıza Oğraş, Burdur 2001, s. 154.

8 Müstakîm-zâde, *Tuhfe*, s. 408; Suyolcu-zâde, *age.*, s. 43. Ketebe ifadesi bir hattâtın yazdığı yazıya ismini koyması yerinde kullanılır. Hattâtın imzası demektir. Ketebe icâzeti de hattâtın yazdığı yazıya ismini koyma ehliyetini alması demektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Pakalın, *age.*, II,251.

9 Suyolcu-zâde, *age.*, s. 43.

eğitimini ise Gülşenî tarîkatının Sezâiyye kolunun kurucusu Hasan Sezâyî Efendi'den almıştır[1].

Bu hocalardan ders alan Hâkim, Müstakîm-zâde Süleymân Sa'deddîn Efendi'ye ise bazı dersleri okutmuştur. Bu hususla ilgili olarak Müstakîm-zâde: "… ve zümre-i hâcegân-ı dîvândan Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'den *Makāmât-ı Harîrî*[2] ve *Târîh-i 'Utbî*[3] ve bedî'iyyâttan *Hulletü's-Siyerâ*[4] ve sâir mülhakât-ı fenn-i âdâb isti'âb olunup…"[5] ifadeleriyle Hâkim'den ders aldığını ve ondan okuduğu dersleri açık bir şekilde zikretmiştir.

5. Görevleri

Devlet kademelerinde çeşitli görevlerde bulunan Hâkim, iyi bir medrese eğitimi almış olmasına rağmen, kadılık veya müderrislikten ferâgat etmiş ve kâtipler zümresine katılmayı tercih etmiştir[6]. Başta Vak'a-nüvîslik olmak üzere Sadrıa'zam Mektubculuğu Halîfeliği, Tersâne-i 'âmire Riyâset Vekâleti, Haslar Mukāta'ası, Cebeciler Kitâbeti, Sipâh Kitâbeti ve Küçük Rûznâmecilik görevlerinde bulunmuştur. Ayrıca İstanbul dışında da bazı vazifelerde görevlendirilmiştir.

---

1 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142; İlgürel, "Hâkim Mehmed Efendi", *DİA*, XV,189.

2 Eser hakkında geniş bilgi için bkz. Hulûsi Kılıç, "el-Makāmât", *DİA*, Ankara 2003, XXVII,414-415.

3 Muhammed b. Abdülcebbâr el-Utbî'nin yazmış olduğu bir eserdir. Gazneli Vezîri Ahmed b. Hasan el-Meymendî'ye sunulan eser, Gaznelilerin meşhur hükümdarı Gazneli Mahmûd'un lakabının Yemînüddevle olması ve Gaznelilere "Yemîniler" de denmesi sebebiyle *Kitâbu'l-Yemînî* ismi ile meşhur olmuştur. Arapça olan eserin süslü bir üslûbu ve külfetli bir dili vardır. Eser ve müellifi hakkında geniş bilgi için bkz. Erdoğan Merçil, "Utbî, Muhammed b. Abdülcebbâr", *DİA*, İstanbul 2012, XLII,236-237.

4 Hz. Peygamber için yazılmış, edebî sanatlarla örülü olan bu eser "bedîiyye" türü kasidelerin ilklerinden olup *Bedî'iyyetü'l-'Umyân* ve *el-Bedî'iyye fî Medhi Hayri'l-Beriyye* isimleriyle de bilinir. 177 beyit olan kasidede müellif İbn Câbir, elli bir bedîî sanat kullanmıştır. Geniş bilgi için bkz. Hulûsi Kılıç, "İbn Câbir", *DİA*, İstanbul 1999, XIX,384-385.

5 Müstakîm-zâde Süleymân Sa'deddîn Efendi, *Devha-i Meşâyih-i Kibâr*, Süleymâniye Ktp., Esad Efendi, no. 2441, vr. 40b. Bir doktora tezinde *Târîh-i 'Utbî* yanlışlıkla *Târîh-i 'Atebî* ve *Hulletü's-Siyerâ* da yanlışlıkla *Hulletü's-Süyerâ* şeklinde kaydedilmiştir; bkz. Ahmet Yılmaz, *Müstakîm-zâde Süleyman Sadeddîn Hayatı Eserleri ve Mecelletü'n-nisâb'ı*, AÜSBE, (Basılmamış Doktora Tezi), Ankara 1991, s. 16.

6 Râmiz, *age.*, s. 67-68.

Suyolcu-zâde'nin naklettiğine göre Hâkim, Sadrıa'zam Mektubculuğu Halîfeliği'ne geçmeden önce uzun müddet Mısır'da bulunmuş ve Sultân I. Mahmûd zamanında İstanbul'a geri dönmüştür[1]. Bu hususla alakalı olarak Hâkim, *Târîh*'inin bir yerinde Mısır'da bulunduğu 1141/1728-29 senesinde şiddetli bir dolu yağışına şâhit olduğundan bahsetmiş[2] ve bir başka yerde ise 1143/1730-31 senesinde Mısır'daki tâ'ûnu anlatırken kendisinin Mısır Vâlîsi Ebûbekir Paşa'nın Dîvân Kâtipliği görevini îfâ ettiğini belirtmiştir[3]. Mısır'dan döndükten sonra Sadrıa'zam Mektubculuğu Halîfeliği yapan Hâkim, buradan Dîvân Hâcegânlığı'na geçerek çeşitli görevlerde bulunmuştur[4].

Mısır'daki görevinin dışında Hâkim'in bir başka ifadesinden Selânik Vâlîsi Seyyid Mehmed Paşa'nın yanında görevlendirildiğini ve orada bir ay kaldığını anlıyoruz[5].

Hâkim, Sadrıa'zam Mektubculuğu Halîfesi iken 11 Rebî'ulevvel 1155/16 Mayıs 1742 tarihinde Tersâne-i 'âmire Riyâset Vekâleti görevine getirilmiştir. Burada değişik tarihlerde kendisine bazı atıyyeler verilmiştir[6].

Hâkim, Tersâne-i 'âmire Riyâset Vekâleti görevinden sonra 21-29 Cumâdelâhıre 1166/25 Nisan-3 Mayıs 1753 tarihinde Süleymân 'İzzî Efendi'nin Mekke'ye gitmesi üzerine, 1 Receb 1166/4 Mayıs 1753 tarihinde onun yerine Vak'a-nüvîs olarak atandığını eserinde zikretmiştir[7].

1 Receb 1166/4 Mayıs 1753 tarihinde Vak'a-nüvîs olan Hâkim[8], *Târîh*'ini 1 Muharrem 1166/8 Kasım 1752 tarihinden itibaren başlatarak aradaki altı ay içinde cereyan eden olayları da eserinde elinden geldiğince yazdığını ifade etmiştir[9].

---

1 Suyolcu-zâde, *age.*, s. 43.

2 Bkz. Metin, T2, 204a.

3 Bkz. Metin, T1, 346a.

4 Müstakîm-zâde, *Tuhfe*, s. 408.

5 "Vezîr-i müşârun ileyh Selânik'de iken bir mâdde ile taraf-ı Devlet'den bu Hakīr anlara me'mûr olmuşidim. Şeref-i dâmen-bûslarıyla müteşerrif olup, Hakīr'i temâm otuz gün alıkodular." Bkz. Metin, T1, 338a.

6 Afyoncu, agm., s. 111.

7 Bkz. Metin, T1, 9b-10a.

8 Şemdâni'-zâde Fındıklılı Süleymân Efendi, *Şemdâni'-zâde Fındıklılı Süleymân Efendi Târihi Mür'i't-Tevârih*, haz. M. Münir Aktepe, Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul 1976, I,172.

9 Bkz. Metin, T1, 4a.

Hâkim'in Vak'a-nüvîs olması sebebiyle Sâlik Efendi'nin yazmış olduğu şiirin tarih beyti şu şekildedir:

Levh-i hayâle kıldım tevkī'-i resm-i târîh
Vak'a-nüvîs-i devletdir Hâkimâ Efendi (Sene 1166)[1]
(وقعه نویس دولتدر حاکما افندی)

Hâkim, 1 Receb 1166/4 Mayıs 1753 tarihinden[2] 1 Cumâdelâhıre 1180/4 Kasım 1766[3] tarihine kadar 14 yıl boyunca Vak'a-nüvîslik görevinde bulunmuştur. Bu görevini sürdürürken, 10 Şevvâl 1166/10 Ağustos 1753 tarihinde Haslar Mukāta'ası görevi de ayrıca kendisine tevcih edilmiştir[4]. 7 Şevvâl 1167/28 Temmuz 1754 tarihinden başlayarak[5], 4 Şevvâl 1172/31 Mayıs 1759 tarihine kadar her sene[6] bu görev kendisinde ibkā kılınmıştır[7]. Dolayısıyla Hâkim, Vak'a-nüvîslik yanında altı yıl süreyle Haslar Mukāta'ası görevini de yürütmüştür.

4 Şevvâl 1172/31 Mayıs 1759 tarihinde Haslar Mukāta'ası'ndan ma'zûl olan Hâkim, aynı tarihte Cebeciler Kitâbeti görevine getirilmiştir[8]. Bu görevden ise 4 Şevvâl 1173/20 Mayıs 1760 tarihinde azledilmiştir[9].

---

1 Seyyid Mehmed Hâkim, *Mecmû'a-i Seyyid Hâkim*, İÜ Nadir Eserler Ktp. T.Y. no. 10590, vr. 9b.

2 Hâkim, kendine ait *Mecmû'a*'da 1166/1753 senesinin Receb ayında cumartesi günü Vak'a-nüvîs olduğunu ve kendisine Arz Odası'nda hil'at giydirildiğini not etmiştir; bkz. Hâkim, *Mecmû'a-i Seyyid Hâkim*, vr. 57a.

3 Râmiz, Hâkim'in 1177/1763-1764 senesinde Vak'a-nüvîslik'ten istifa ettiğini nakletmektedir; bkz. Râmiz, *age.*, s. 68. Ayrıca Es'ad Efendi de Hâkim'in 1165'te Vak'a-nüvîs olduğunu ve 1167'de istifa ederek bu görevden ayrıldığını zikretmektedir; bkz. Es'ad Efendi, *Esad Mehmed Efendi ve Bağçe-i Safâ-endûz'u*, s. 154. Ancak diğer kaynaklardaki ve Hâkim'in *Târîh*'indeki malumâttan anlaşılacağı üzere yukarıda zikrettiğimiz iki kaynakta bu hususla ilgili verilen bilgiler pek doğru gözükmemektedir; bkz. Kütükoğlu, agmd., *İA*, XIII,277.

4 Bkz. Metin, T1, 26a; Hâkim, *Mecmû'a-i Seyyid Hâkim*, vr. 112b; Afyoncu, agm., s. 111.

5 Bkz. Metin, T1, 72a.

6 3 Şevvâl 1171/10 Haziran 1758 senesine ait ibkā kaydı için bkz. Metin, T1, 377b; BOA, HAT, no. 1660/1.

7 Afyoncu, agm., s. 111.

8 Bkz. Metin, T1, 469b ve T2, 7b; ayrıca bkz. Afyoncu, agm., s. 111.

9 Afyoncu, agm., s. 111.

10 Şevvâl 1174/15 Mayıs 1761 tarihinde Sipâh Kitâbeti görevine getirilen Hâkim[1], 5 Şevvâl 1175/29 Nisan 1762 tarihinde bu göreve Mevkūfâtî Âtıf-zâde Ömer Efendi'nin atanmasıyla azledilmiştir[2].

8 Şevvâl 1176/22 Nisan 1763 tarihinde Küçük Rûznâmçe[3] görevi kendisine tevcih edilmiştir[4]. 6 Şevvâl 1177/8 Nisan 1764 tarihinde bu görev İmâm Hasan Efendi'ye tevcih edilerek Hâkim'in görevine son verilmiştir[5].

1 Cumâdelâhıre 1180/4 Kasım 1766 tarihinde Dâniş Süleymân Efendi'den boşalan Cebeciler Kitâbeti görevi Hâkim Efendi'ye hil'at giydirilmek suretiyle ikinci kez verilmiştir[6]. Elimizdeki bir belgede bununla ilgili olarak "… ve Cebeciler Kitâbeti sâbıkā Küçük Rûznâmeci Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'ye …"[7] ifadesinden yola çıkarak Hâkim'in Küçük Rûznâmecilik'ten sonra Cebeciler Kâtibi olana kadar geçen üç yıl boyunca Vak'a-nüvîslik'ten başka bir görev yapmadığını söyleyebiliriz.

Bazı kaynaklarda Hâkim'in Silahdâr Kitâbeti görevini yaptığı zikredilmiş, fakat kesin tarihi ile ilgili bir bilgi verilmemiştir[8].

---

1 Bkz. Metin, T2, 92a; ayrıca bkz. Afyoncu, agm., s. 111.

2 Afyoncu, agm., s. 111.

3 Hâkim'in terekesinde geçen "…sâbıkā Rûznâmçe-i Sânî…" ifadesinden onun bu görevi yapmış olduğunu anlıyoruz; bkz. Kısmet-i Askeriye Mahkemesi, İMŞSA, no. 341, vr. 16a.

4 Bkz. Metin, T2, 157b. Bazı kaynaklar Hâkim'in bu tarihte Mâliyye Tezkirecisi olduğunu zikretmiştir; bkz. Mehmed Süreyyâ, *age.*, II,101; Babinger, *age.*, s. 327; İlgürel, "Hâkim Mehmed Efendi", *DİA*, XV,189. Ancak Hâkim'in eserinde yazdığı üzere, bu tarihte Mâliyye Tezkirecisi olan kişinin Merâkī Hüseyn Efendi olduğu ve kendisinin de Küçük Rûznâmçe görevinde bulunduğu bilgileri bu iddiayı çürütmektedir; bkz. Metin, T2, 157b.

5 Bkz. Metin, T2, 177b.

6 Bkz. Metin, T2, 238a.

7 BOA, Cevdet-Dahiliye, no. 943.

8 Fatîn, *age.*, s. 53; Müstakîm-zâde, *Tuhfe*, s. 408. Sadece bir kaynak 1177/1763-1764 senesinden sonra bu görevi yaptığını kaydetmiştir; bkz. Râmiz, *age.*, s. 68.

6. Vefatı

1 Cumâdelâhıre 1180/4 Kasım 1766 tarihinde Vak'a-nüvîslik görevinden ayrılan Hâkim, kaynakların çoğunluğuna göre, 1184/1170 senesinde vefat etmiştir[1]. Bazı kaynaklar ise Hâkim'in 1185/1771 senesinde vefat ettiğini zikretmişlerdir[2].

Müstakîm-zâde'nin "1184 târîhi leyle-i regā'ibinde rihlet eyledi"[3] ifadesine göre Hâkim 5 Receb 1184/25 Ekim 1770 tarihinde vefat etmiştir. Vefat senesini 1185/1771 olarak zikreden Vak'a-nüvîs Mehmed Es'ad Efendi'ye göre ise Hâkim, Rebî'ulevvel ayında vefat etmiştir[4].

Mehmed Râif, Haydarpaşa Ayrılık Çeşme Mezarlığı'nda medfûn kişiler arasında Hâkim Efendi'yi de zikretmiştir. Ona göre Hâkim, 1185/1771 senesinde vefat etmiştir. Fakat eserde Hâkim'in 1168/1754-1755 senesinde Eyüp-Sütlüce arasının buz tutması üzerine düşürdüğü tarih beyti zikredilirken tarihin 1189/1775 olarak verilmesi bizde eserin baskısına olan güveni zedelemiştir[5]. Dolayısıyla bu durum, eserde 1185/1771 olarak verilen Hâkim'in vefat tarihine de şüpheyle yaklaşmamıza sebep olmuştur. Ancak Hâkim'in kabrinin Haydarpaşa Ayrılık Çeşme Mezarlığı'nda olduğu bilgisi diğer kaynaklarda da yer almaktadır[6].

Hâkim'in vefat tarihi ile ilgili olarak kaynaklar arasındaki bu ihtilaflı durumu ortadan kaldırmak için Hâkim'in kabrinin bulunduğu Haydarpaşa Ayrılık Çeşme Mezarlığı'nda[7] yapmış olduğumuz alan çalışması, bu mekanın

---

1 Müstakîm-zâde, *Tuhfe*, s. 408; Fatîn, *age.*, s. 53; Cemaleddin, *age.*, s. 54; Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142; Babinger, *age.*, s. 328; Şemseddîn Sâmî, *Kâmûsu'l-A'lâm*, İstanbul 1308, III,1915; İlgürel, "Hâkim Mehmed Efendi", *DİA*, XV,189.

2 Es'ad Mehmed Efendi, *age.*, s. 154; Mehmed Süreyyâ, *age.*, II,101; Bağdatlı İsmâ'îl Paşa, *age.*, II,339; Şefkat-i Bağdâdî, *Tezkire-i Şu'arâ'*, Millet Ktp., Ali Emiri Tarih, no. 770, s. 42; Mehmed Râif, *Mir'ât-ı İstanbul*, İstanbul 1314, s. 44; İbrahim Hilmi Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri II*, Maarif Matbaası, İstanbul 1945, s. 118.

3 Müstakîm-zâde, *Tuhfe*, s. 408.

4 Es'ad Mehmed Efendi, *age.*, s. 154.

5 Mehmed Râif, *age.*, s. 44.

6 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142; Mehmed Süreyyâ, *age.*, II,101; Babinger, *age.*, s. 328; Mehmed Râif, *age.*, s. 44; Tanışık, *age.*, s. 118.

7 Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı hakkında geniş bilgi için bkz. Semavi Eyice, "Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı", *DİA*, İstanbul 1991, IV,285-286.

harâbe bir durumda olması sebebiyle sonuçsuz kalmıştır[1]. Ancak Hâkim'in tespit ettiğimiz tereke kaydı sayesinde kaynaklar arasındaki ihtilafı gidermemiz mümkün olmuştur. Müellifimizin tereke kaydının sonunda 3 Cumâdelâhıre 1184/24 Eylül 1770 tarihi yazılmıştır[2]. Bu tarihten anlaşılacağı üzere, Müstakîm-zâde'nin verdiği Hâkim'in Regâib gecesinde vefat ettiği bilgisinin yanlış olduğunu ifade etmek istiyoruz. Ayrıca bu kayıttan yola çıkarak Hâkim'in bazı kaynakların zikrettiği gibi 1185 senesinde değil, 1184 senesinde vefat ettiğini, vefat günü ve ayının da 3 cumâdelâhıreden önce olduğunu net bir şekilde söyleyebiliriz. Sonuç olarak Hâkim'in 1184/1770 senesinde vefat ettiğini kesin bir şekilde tespit ederek kaynaklardaki vefat tarihi ile ilgili ihtilaflı durumu ortadan kaldırmış oluyoruz.

Hâkim'in terekesindeki bir başka kayıttan onun İstanbul'da Nahilbend Mahallesi'nde[3] sâbık Haleb Kethudâsı Mehmed Ağa'nın evinde sâkin iken vefat ettiğini de tespit etmiş oluyoruz[4].

7. Mirası

Hâkim'in 3 Cumâdelâhıre 1184/24 Eylül 1770 tarihinde yazılan tereke kaydında mirası, mirasçıları ve alacaklıları ayrıntılı olarak zikredilmiştir. Hâkim'in mirasında bir miktar nakit para, kitapları ve şahsî eşyaları yer almaktadır. Hâkim'in nakit parası borçlarına yetmediğinden kitap ve şahsî eşyaları satışa çıkarılmıştır. Maalesef buradan elde edilen gelir de borçlarını ödeyememiştir.

---

1 Burada yapmış olduğumuz araştırmada Hâkim'in kabrini bulmayı ümit ediyorduk. Fakat mezarlar yıkılmış, mezar taşları parçalanmış, ortalık sanki talan edilmiş gibi içler acısı bir durumdaydı. Yine de mezar taşına rastlayabilme ümidi ile yıkılmış olan mezar taşlarını da elimizden geldiği kadar incelemeye çalıştık, fakat olumlu bir sonuca ulaşamadık. Ayrıca Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı'nın bir bölümü üzerine yapılan ve XVIII. asra ait yüz civarında mezar taşının kataloğunu hâvî bir yüksek lisans çalışmasında da müellifimizin mezar taşı ile ilgili bir bilgiye rastlayamadık. Yüksek lisans tezi için bkz. Selma Gül, *Kadıköy Taşköprü Caddesi Mezarlığı (Batı Yönündeki 18. Yüzyıl Mezar Taşlarının Sanat Tarihi Açısından Değerlendirilmesi)*, MÜTAE, İstanbul 2009.

2 Kısmet-i Askeriye Mahkemesi, İMŞSA, no. 341, vr. 16a.

3 Burası İstanbul'un eski bir mahallesi olup, Sultân Ahmed Câmii'nin güney-batısında yer almaktaydı. 1934 senesinde Sultân Ahmed ve İshâk Paşa mahalleleri arasında taksim olunmuştur; bkz. Ekrem Hakkı Ayverdi, *Fatih Devri Sonlarında İstanbul Mahalleleri, Şehrin İskânı ve Nüfusu*, Doğuş Matbaası, İstanbul 1958, s. 41.

4 Kısmet-i Askeriye Mahkemesi, İMŞSA, no. 341, vr. 16a.

Tasavvuf, siyer, tefsir, akaid, tarih ve edebiyat alanlarındaki kitaplarının satışından elde edilen toplam gelir 14607 kuruşa tekabül etmiştir. Çeşitli kürkler, kavuklar, kumaşlar, saat, yüzük, at gibi çeşitli şahsî eşyalarının satışından ise 51283 kuruş gelir elde edilmiştir. 72960 kuruş nakit parasıyla beraber Hâkim'in toplam mirası nakit olarak 138850 kuruşa ulaşmıştır. Bu miktar onun 173280 kuruş olan toplam borcunu ödeyemediğinden borçlu olduğu kişilerin rızaları alınarak kız kardeşi Fâtıma ve kızları Tevhîde ve Zelîha'nın her birine 8000 kuruş miras hakkı ödenmiştir.

Harc-ı defter, hammâliyye ve sarrâfiyye gibi çeşitli masraflara da bazı harcamalar yapıldıktan sonra kalan miktar, Hâkim'in borcunun ancak % 61,5'ini karşılayabilmiştir. Buna göre 47520 kuruş borçlu olduğu Seyyid Mehmed Ağa'ya 29224 kuruş, 108000 kuruş borçlu olduğu Seyyid Mustafa Ağa'ya 66420 kuruş, 12960 kuruş borçlu olduğu Kasımpaşalı Mehmed Ağa'ya 7970 kuruş ve 2400'er kuruş borçlu olduğu Çukadâr Mustafa ve Seyyid Hasan'a ise 1479'ar kuruş ödeme yapılmıştır[1].

B. ŞAHSİYETİ

1. Tarihçiliği

Mehmed Hâkim Efendi Osmanlı Devleti'nde yaklaşık on dört yıl (1166-1180/1753-1766) gibi uzun bir zaman Vak'a-nüvîslik görevinde bulunmuştur. Bu süre zarfında kaleme aldığı *Târîh*'i, Sultân I. Mahmûd'un saltanatının son bir senesini, Sultân III. Osmân'ın üç senesini ve Sultân III. Mustafa'nın ise ilk on yılını kapsamaktadır.

Hâkim'in tarihçiliğini ortaya koymak için bu eserin ciddi bir şekilde incelenmesi gereklidir. Ancak bu şekilde müellifin tarihçiliği ile ilgili bazı ipuçları yakalanabilir. Herşeyden önce şu bilinmelidir ki Hâkim, eserini Vak'a-nüvîs geleneğine uygun olarak telif etmiştir. Dolayısıyla devlet memuru olan bir kişinin ciddiyeti ve bilinci *Hâkim Târîhi*'nde kendini göstermektedir. Bu sebeple eser incelenirken bu husus da göz önünde bulundurulmalıdır.

Hâkim Târîhi'ni kaynak olarak kullanan Vak'a-nüvîs Vâsıf Efendi, Hâkim'in kaydettiği olayların Dîvân azil ve nasblarından ibâret olduğunu, olayların sebep-

1 Kısmet-i Askeriye Mahkemesi, İMŞSA, no. 341, vr. 16a-b.

lerini zikretmeyi ihmal ettiğini, dilinin külfetli olması sebebiyle de okuyucuyu sıktığını[1] ve son olarak onun *Târîh*'inin Evliyâ Çelebî gibi yalancılardan nakledilen hikâye ve kıssalarla dolu, sıhhatli nakil ve faydalı bilgiden uzak olduğunu[2] söyleyerek onun tarihçiliğini ve telifini sert ve ağır bir şekilde eleştirmiştir.

Vâsıf'ın bu eleştirileri arasında bizce haklılık payı en yüksek olan husus, Hâkim'in dilinin külfetli olduğudur. Nitekim bu husus bizi de epeyce sıkıntıya sokmuştur. Eserinin Dîvan azil ve nasblarından ibâret olduğu yönündeki eleştiriyi ise, eseri kaynak olarak kullanan bir kişi için oldukça acımasız bir yaklaşım olarak değerlendiriyoruz. Bu eleştirinin tarafımızdan bu şekilde yorumlanması, eser tetkik edildiğinde şüphesiz daha iyi anlaşılacaktır. Olayların sebeplerini zikretmediği yönündeki eleştiriyi ise, bizzat Hâkim'in kaleminden serd edilen ifadelerle aşağıda cevaplamaya çalışacağız. Evliyâ Çelebî gibi yalancılardan nakilde bulunduğu ve olayları doğru nakletmediği şeklindeki maksadı aşan eleştirinin ise, çalışmamızın Hâkim'in eserinin kaynakları kısmında cevabını bulacağını düşünüyoruz.

Öncelikle Ahmed Cevdet Paşa'ya kadar yazılan tarih eserlerinin genelinde üslûpçuluk kaygısının hâkim olduğunu ve olayların sebep-sonuç ilişkisi yerine ilâhî takdir çerçevesinde ele alındığını belirtmek istiyoruz[3]. Bununla beraber yukarıda zikredilen eleştirilere muhâtab olan Hâkim'in, İran edebî tarihçiliğinden etkilenen ve ilhâm alan, naklî tarihçilik geleneğine bağlı bir müellif olduğunu da unutmamalıyız. Bu anlayışa göre olaylar mistik ölçüler içerisinde izâh edilir, gerçekler lafızlara fedâ edilir ve olayların sebep-sonuç ilişkisi ve değerlendirilmesi ihtiyacı hissedilmez. Dolayısıyla Hâkim'in eserinde bu gibi hususlara riâyet etmesi, onun bağlı olduğu naklî tarihçilik geleneği göz önünde bulundurulduğunda, onun bir kusuru ve eksikliği olarak mülâhaza edilmemeli; aksine bu durum bağlı olduğu geleneğin tabiî bir yansıması olarak düşünülmelidir[4].

Hâkim, eserinin bir yerinde bazı azillerden bahsettikten sonra bunların sebep ve illetlerini zikretmek hususunda, Devlet'te memur olup olayları yazan

---

1 Ahmed Vâsıf Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakā'iku'l-Ahbâr*, Bulak 1246, I,3.

2 Vâsıf, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakā'iku'l-Ahbâr*, Topkapı Sarayı Ktp., no. H. 1405, vr. 3a.

3 Cihan Okuyucu, "Klasik Edebiyat: Türk Kültürü İçindeki Yeri, Kaynakları, Oluşumu, Sanat ve Estetik Anlayışı", *Türk Dünyası Edebiyat Tarihi*, Ankara 2004, IV,258.

4 Bekir Kütükoğlu, "Müverrih Vâsıf'ın Kaynaklarından Hâkim Tarihi", *Vekayi'nüvis Makaleler*, İstanbul Fetih Cemiyeti, İstanbul 1994, s. 143.

kişilerin sebep ve illetleri zikretmesinin uygun olmadığını münasip bir dille anlatmaya çalışmış ve akıl sahibi kişilerin bunu anlayacağını ifade etmiştir[1].

Yine Hâkim, *Târîh*'inin Arkeoloji Müzesi nüshasının ikinci cildinde: "Tahrîr olunan makālelerde 'ilel ü mûcib tahrîrinden mücânebete eğerçi hiç tesaddî olunduğu da yokdur; tenbîh olunmağla öylece 'alâ-mâ hüve'l-vâkı' zabt ve olur olmaz 'ilel ü mûcib tahrîri çesbân olmadığından zabt-ı sahîh ile iktifâ olundu…"[2] ifadelerini kullanarak olayların sebeplerinin anlatılmasının uygun olmayacağını, sadece doğru bilgilerin kayda geçirilmesiyle yetinileceğini zikretmiştir.

Tüm bu ifadelerle beraber, Hâkim'in eserinde olayların sebeplerini hiç zikretmediğini söylemek de mümkün gözükmemektedir. Nitekim Hâkim, eserinin genelinde bu anlayışı korumuş, fakat bazı durumlarda da sebepleri zikretme ihtiyacı hissetmiştir. Bunlardan birisi Sadrıa'zam Sa'îd Mehmed Paşa'nın azledilmesindeki sebeplerdir. Hâkim, Paşa'dan övgüyle bahsettikten sonra, onun beş ay on gün süren vezâretinde; peş peşe meydana gelen yangınlar, kıtlık olmamasına rağmen eksik yapılan ekmekler, yapılan bazı lüks mâlikâneler ve bunun gibi sebeplerle halkın diline düştüğünü ve sonuçta azledildiğini zikretmiştir. Ona göre bunlar Paşa'nın azledilmesinde kendisi dışında cereyan eden sebeplerdir. Yani Paşa'nın azlinde herhangi bir suçu bulunmamaktadır[3]. Hâkim'i burada sebepleri zikretmeye sevkeden şey, iyi bir kişi olan Paşa hakkında insanların kötü şeyler düşünmesine mahal vermemek olabilir.

Sebebi zikretmek durumunda olduğu bir başka olay ise, Dârussa'âde Ağası Ebûkof Ahmed Ağa'nın Yedekci-başısı iken Türkmen Ağalığı ile çırâğ olan Ağa'nın katline hüküm verilerek öldürülmesidir. Mezkûr Ağa'nın uzun zaman Türkmen ilinde bir müddet Silahşor-ı Şehriyârîlik yapmış, aşiret sahibi Alî-bâz ismindeki kişinin çobanlığını yaptığını söyleyen Hâkim, bu şahsın Türkmen Ağası olduktan sonra daha önce ekmeğini yediği bu insanlara nankörce davranarak başta Alî-bâz olmak üzere onun kardeşi ve oğlunu katlettiğini zikretmiştir. Bu olay üzerine Türkmen halkı sessiz kalmayarak Ağa'nın üzerine saldırmış ve malını mülkünü talan etmiş; mezkûr Ağa ise halkın elinden canını zor kurtarmıştır. Akabinde İstanbul'a gelen şikayetler sebebiyle olay araştırılmış ve doğ-

---

1 Bkz. Metin, T1, 367a.

2 Seyyid Mehmed Hâkim, *Hâkim Târîhi*, A2, s. 15.

3 Bkz. Metin, T1, 187a.

ruluğu tespit edildikten sonra Ağa, kısas hükmü gereği öldürülmüştür[1]. Hâkim'in hâin olarak vasıflandırdığı bu şahsın katlinin sebebini açıkca beyan etme amacının, onun: "…nâm şakīnin fetevây-ı şer'-i şerîf ve beyyine-i 'udûl ile katli îcâb edüp, Dîvân günü Serây Meydânı'nda katl olunup, gayra mûcib-i 'ibret kılındı"[2] ifadesinden yola çıkarak, herkese ibret olması olduğunu söyleyebiliriz.

Yine bir başka olayla ilgili olarak Hâkim: "Tahrîr-i vekāyi'a me'mûr bendelerine hemân zabt-ı vekāyi' ile iktifâ câdde-i selâmet olup, 'ilel-i mûcibe-i 'azl ü nasb eğerçi münâsib değildir. Ammâ bu mahalde nâdiru'l-vukū' cem'iyyet-i nisvâna müte'allık bir udhûke-i 'acîbe vâkı' olmağla, bâdî-yi tenşît-ı nâzırân olmağıyçün bir nebze-i yesîre tahrîri çespân görüldü"[3] ifadelerini kullanarak olayın nâdiren yaşanan, kadınlara ait garip ve komik bir durum olduğu ve izleyenleri eğlendirdiği için sebebinin bir miktar bahsedilmesini uygun görmüştür.

Vezîr Mustafa Paşa'nın azledilerek Rodos Adası'na gönderilmesinin sebeplerini işinde gösterdiği gevşekliğe ve bunun üzerine kendisine yapılan uyarılara aldırış etmeksizin, gayret ve sebat ile işini yapmamasına bağlamıştır[4].

Yukarıda naklettiğimiz misâller dışında da Hâkim, eserinin bazı yerlerinde olayların sebeplerine kısmen de olsa değinmeye çalışmıştır. Dolayısıyla Hâkim'i, onun olayların sebeplerini yazmayı ihmal ettiğini söyleyerek eleştirmek, bize göre bütünüyle doğru bir yaklaşım olarak gözükmemektedir.

2. Edebî Yönü ve Şâirliği

Seyyid Mehmed Hâkim Efendi, XVIII. yüzyılın yetiştirdiği önemli şâirlerden biridir. Bu husus kendisiyle ilgili bilgi veren kaynaklar tarafından da teyîd edilmektedir.

Müstakîm-zâde onun edebî yönüyle alakalı olarak: "Üdebây-ı vaktimizden olmağla yirmi sene mukaddem kendilerden on sekiz Makāme-i Harîrî[5] ve sâ'ir

---

1 Bkz. Metin, T1, 291a-292a.

2 Bkz. Metin, T1, 291a.

3 Bkz. Metin, T1, 371b.

4 Bkz. Metin, T1, 223b.

5 Müstakîm-zâde'nin sözünü ettiği "on sekiz makāme-i Harîrî" ifadesinden el-Harîrî'nin *el-Makāmât* isimli eserindeki elli makāme bölümlerinden on sekizini Hâkim'den okuduğu anlaşılmaktadır. Harîrî ve *el-Makāmât* isimli eseri hakkında geniş bilgi için bkz. Hulûsi Kılıç, "Harîrî", *DİA*, İstanbul 1997, XVI,191-192; Hulûsi Kılıç, "el-Makāmât", *DİA*, Ankara 2003, XXVII,414-415.

kütüb-i edebiyye görülmüşdür. Sâhib-i âsâr bir şâ'ir-i nâm-dâr idi"[1] ifadelerini kullanmıştır. Buna göre Müstakîm-zâde, onu dönemin edîblerinden saymış ve yirmi sene önce kendisinden okuduğu dersleri belirttikten sonra, onun edebî eserler veren ünlü bir şâir olduğunu zikretmiştir. Suyolcu-zâde de, onun Arapça, Farsça ve Türkçe şiir yazacak kadar donanımlı, kıymetli eserleri olan ve üdebânın takdîrine mazhar bir kişi olduğunu ifade etmiştir[2]. Râmiz ise şiir ve inşâdaki mahâretine vurgu yaptıktan sonra onu, dönemin önemli şâirlerinden biri olarak kaydetmiş ve ardından şu gazelini zikretmiştir:

Kalem tasvîr-i 'ışkı şu'le-i bî-reng yazmışdır
Velî ol şu'leden âyîneyi pür-jeng yazmışdır
Nigâh it safha-i ruhsârım üzre kilk-i müjgânım
Hurûf-ı mâ-cerây-ı 'ışkı rengâ-reng yazmışdır
Tih-i gevherde âhım hem reg-i âteşde yâkūtum
Benim ressâm-ı fıtrat cevherim yek-reng yazmışdır
Şeh-i mülk-i cünûn kim sikkeyi mermerde kazmışdır
Ser-i jûlîde-mûy-ı Kaysa Leylî seng yazmışdır
Dü-tâ kāmet görünsem çok mı Hâkim istikāmetden
Ki nahl-i kaddimi nûk-i tahammül-ceng yazmışdır[3]

Vak'a-nüvîs Mehmed Es'ad Efendi, onun edebiyat ve Arapça ilimleri başta olmak üzere birçok konuda malûmât sâhibi olduğunu, şiir ve nesir yazmada kendine has bir üslûp kullandığını ifade ederek onu övmüştür[4]. Cemâleddîn ise Hâkim'in şiir ve inşâ ilminde mâhir olduğunu ve edebiyatçılar nezdinde önemli bir yere sahip olduğunu söyleyerek ondan övgüyle bahsetmiştir[5]. Bursalı Mehmed Tâhir de onun şâirlerin önde gelenlerinden olduğunu belirtmiştir[6].

Hâkim'in yazmış olduğu şiirler arasında tarih düşürmeler önemli bir yer tutmaktadır. Bunlardan birkaçını burada zikretmek istiyoruz. Mesela onun 1168/1754-1755 senesinde İstanbul'da Haliç'in donması üzerine yazdığı şu tarih beyti çok meşhur olmuştur:

---

1 Müstakîm-zâde, *Tuhfe*, s. 408.
2 Suyolcu-zâde, *age.*, s. 43.
3 Râmiz, *age.*, s. 68.
4 Es'ad Mehmed Efendi, *age.*, s. 154.
5 Cemâleddîn, *age.*, s. 54.
6 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142.

Buz üstünden geçen geldi bana yaz dedi târîhin
Deniz altmış sekizde dondu buzdan bendeniz geçdim[1]
(دکز التمش سکزده طوکدی بوزدن بنده کز کچدم)

Sultân III. Osmân'ın 1168/1754 senesindeki cülûsu için yazdığı şiirin tarih beyti şu şekildedir:

Geldi bir hâtif-i gaybî dedi Hâkim târîh
Yümn ile müjde cülûs eyledi Sultân 'Osmân[2]
(یمن ایله مژده جلوس ایلدی سلطان عثمان)

Hâkim'in Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'nın üçüncü defa Sadâret'e getirilmesiyle alakalı olarak yazdığı şiirin tarih beyti ise şu şekildedir:

Yapılmaz binde bir düşmekle Hâkim böyle bir târîh
Zehî üç def'a mühr aldı Vezîr oldu 'Ali Paşa[3]
(زهی اوج دفعه مهر الدی وزیر اولدی علی پاشا)

Son olarak Sultân III. Selîm'in doğumu vesilesiyle yazmış olduğu uzun şiirin tarih beytini de burada zikretmek istiyoruz:

Düşdü hâtifden dile Hâkim bu târîh-i 'acîb
Medd-i devlet Şâh-zâde sâhib-i kalb-i Selîm[4]
(مد دولت شاهزاده صاحب قلب سلیم)

Dîvân sâhibi bir şâir olan Hâkim'in, başta *Târîh*'i olmak üzere diğer eserlerinde de Arapça, Farsça ve Türkçe şiirlerini görebilmekteyiz. Şüphesiz onun edebî yönünün ve şâirliğinin kıymeti, *Divân*'ında zikretmediği bu şiirlerin de incelenmesi ile daha net ortaya konabilecektir.

---

1 Bkz. Metin, T1, 109a.
2 Bkz. Metin, T1, 92b-93a; Hâkim, *Dîvân*, İÜ Nadir Eserler Ktp., no. T.Y. 1224, vr. 34a.
3 Bkz. Metin, T1, 121b. Oldukça uzun olan şiirin tamamı için bkz. Hâkim, *Dîvân*, no. T.Y. 1224, vr.34b-35b.
4 Bkz. Metin, T2, 116a-116b. Bu şiir Hâkim'in *Dîvân*'ında yer almamaktadır.

3. Tasavvufî Yönü

Hâkim'in tereke kaydında kütüphanesindeki kitapların isimleri tek tek zikredilmiştir[1]. Bu kitapların birçoğunun tasavvufla ilgili olması, onun tasavvufa özel bir merak ve ilgisinin olduğunu göstermektedir. Tasavvuf hakkında çok kitap okuduğu anlaşılan Hâkim, tasavvuf eğitimini Gülşenî Şeyhi Hasan Sezâyî Efendi ve İsmâil Hakkı Bursevî'den almıştır[2]. *Târîh*'inde Hasan Sezâyî Efendi'nin bir sözünü aktarırken: "… bu Hakīr defe'ât ile istimâ' eylemişdim ki …"[3] şeklindeki ifadesinden Hâkim'in, Hasan Sezâyî Efendi'nin sohbetlerine sık sık katıldığını anlayabiliriz.

Karslı-zâde Cemâleddîn'e göre Hâkim, Gülşenî tarîkatına bağlı bir Vak'a-nüvîs'dir[4]. Ancak Hâkim, *Terceme-i Fusûs* isimli eserinin mukaddimesinde kendisinin meşreben el-Muhyevî ve tarîkaten ise en-Nakşibendî el-Murâdî olduğunu açıkça ifade etmektedir[5]. Buna göre ilk önceleri Halvetiyye tarîkatının Gülşenî koluna bağlı olduğunu bildiğimiz Hâkim'in sonradan Nakşibendî tarîkatına intisap ettiğini söyleyebiliriz.

Mehmed Es'ad Efendi onun Nakşî Şeyhi Abdullah el-Kaşgarî vesilesiyle Nakşibendiyye tarîkatına katıldığını zikretmiştir[6]. Kaynaklarda bu görüşü destekleyici bir başka bilgi bulamadık. Fakat Hâkim, *Târîh*'inde Nakşî Şeyhi Abdullah el-Kaşgarî'nin vefatından bahsettiği bölümde, Şeyh ile muhabbetleri olduğunu ifade ederek Şeyh'in vefat tarihini[7] veren ve onu öven bir de şiir yaz-

---

1 Kısmet-i Askeriye Mahkemesi, İMŞSA, no. 341, vr. 16a.

2 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142.

3 Bkz. Metin, T1, 332a.

4 Cemâleddîn, *age.*, s. 54.

5 Hâkim, *Terceme-i Füsûs*, Topkapı Sarayı Ktp., no. E.H. 1247, vr.1b-2a.

6 Es'ad Mehmed Efendi, *age.*, s. 154.

7 Abdullah el-Kaşgarî'nin vefat tarihini 1185 Rebî'ulevvel olarak zikreden ve el-Kaşgarî'nin delâletiyle Hâkim'in Nakşibendiyye tarîkatına intisap ettiğini ifade eden Kütükoğlu, bu bilgiyi Es'ad Efendi'nin *Bağçe-i Safâ-endûz*'undan aldığını dipnotta göstermiştir (bkz. Kütükoğlu, "Müverrih Vâsıf'ın Kaynaklarından Hâkim Tarihi", s. 141). Bize göre Es'ad Efendi'nin bu eserinde Hâkim'in vefat tarihi olarak zikredilen 1185 senesini Kütükoğlu yanlışlıkla Abdullah el-Kaşgarî'nin vefat tarihi olarak algılamıştır. Şöyle ki; Es'ad Efendi'nin metni başından itibaren Hâkim'in vasıflarını zikrederek şu şekilde devam etmektedir: "… menâsıb-ı münâvebede devr ederek âhır Küçük Rûznâme mansıbından ma'zûlen seksen beş Rebî'ulevvelinde mürg-i dil-âgâhı terk-i kuyûdât-ı kafes-i mecâz 'âlem-i ervâha pervâz eden dest-i kerâmet-peyvest-i

mıştır[1]. Aralarında geçen bir sohbette Hâkim, ona: "Ben tarîk-ı 'irfânda heme ez-Ost deyenlerdenim" dediğini ve bunun üzerine onun da: "Ben heme-Ost deyenlerdenim" diyerek cevap verdiğini nakletmiştir[2]. Hâkim'in sözü kendisinin vahdet-i şühûd anlayışına; Kaşgarî'nin cevabı da onun vahdet-i vücûd anlayışına sahip olduğunu göstermektedir. Eğer Hâkim, Kaşgarî'ye bağlı bir mürîd olsaydı şeyhinden farklı bir anlayışta olduğunu ifade etmezdi.

Yukarıdaki bilgiler ışığında, Hâkim ile Abdullah el-Kaşgarî'nin aynı tarîkata (Nakşibendiliğe) mensup, aralarında ülfet ve muhabbet olan iki şahıs olduğunu söyleyebiliriz. Ancak Hâkim'in tasavvufî anlayışta ondan farklı düşünmesi ve *Terceme-i Fusûs* isimli eserde bağlı olduğu tarîkatı zikrederken "en-Nakşibendî el-Murâdî" ifadesini kullanmasından dolayı, Es'ad Efendi'nin aksine, onun Abdullah el-Kaşgarî vesilesiyle değil, başka bir şekilde Nakşibendiyye tarîkatına intisap ettiğini düşünüyoruz. Hâkim'in burada kullandığı el-Murâdî ifadesinden yola çıkarak, eserinde de kendisinden, oğlundan, halîfelerinden ve zâviyesinden birkaç kez bahsettiği[3] Eyüp'te medfûn Nakşî şeyhlerinden Şeyh Murâd en-Nakşibendî'ye intisap ettiğini söyleyebiliriz.

4. Eleştirel Bakış Açısı

Hâkim eleştirmekten ve eleştiri almaktan çekinmeyen bir tarihçidir. *Târîh*'inde bazı olaylara ve kişilere yönelik eleştirileri yer almıştır. Eleştirilerinde genelde isim kullanmamış; fakat kimi zaman isim vererek de eleştirmekten

---

hazret-i Abdullâh-ı Kaşgarî ile dâhil-i dâ'ire-i tarîkat-ı Nakşibendiyye olan es-Seyyid Mehmed Efendi'dir" (bkz. Es'ad Mehmed Efendi, *age.*, s. 154). Bu metindeki vefat tarihinin Abdullah el-Kaşgarî'ye ait olduğunu düşünen Kütükoğlu, Hâkim'in vefat tarihini 1185 olarak zikreden kaynakların bu tespitinin Abdullâh-ı Kaşgarî'nin vefat tarihiyle karıştırılmasından tevellüd etmiş olabileceğini ifade etmiştir (bkz. Kütükoğlu, "Müverrih Vâsıf'ın Kaynaklarından Hâkim Tarihi", s. 141, 13 no'lu dipnot). Oysa Hâkim, Abdullah el-Kaşgarî'nin vefatını 7 Safer 1174 = 18 Eylül 1760 olarak zikretmiş ve bununla ilgili olarak tarih beyti de düşürmüştür. Bu kesin bilgi neticesinde, Kütükoğlu'nun yapmış olduğu tahlil akabinde ulaştığı sonuca katılmak mümkün gözükmemektedir.

1 Bkz. Metin, T2, 62a.

2 Bkz. Metin T2, 61b-62a. Heme-Ost (Hep O'dur) ve heme ez-Ost (Hep O'ndandır) tasavvufî kavramlarıyla ilgili olarak bkz. Muhammed İhsan Oğuz, *İslâm Tasavvufunda Vahdet-i Vücûd*, Oğuz Yay., İstanbul 1995, s. 207-214, 474-479.

3 Bkz. Metin T1, 18b[2], 20a-21b, 85a-86b ve T2 22a-23a.

çekinmemiştir. Şâir olması sebebiyle eleştirilerini kimi zaman şiir yoluyla da yapmıştır.

Hâkim, *Târîh*'inde fikri daha önceki dönemlere ait olan ve değişik sebeplerle hayata geçirilemeyen ve Sultân III. Mustafa döneminde yapılması tekrar gündeme gelen bir projeden bahsetmiştir. İstanbul'un kereste ihtiyacını daha ucuz ve daha kolay bir yolla temîn edebilmek için tasarlanan bu proje, Sakarya Nehri'nin Sapanca Gölü'ne ve oradan da İzmit'e yapılan bir kanal vasıtasıyla ulaştırılmasıdır. Böylece özellikle tersânelerin ihtiyaç duyduğu kereste, sallar yardımıyla daha ucuz ve kolay bir şekilde nakledilecektir[1].

Daha önce bazılarının bu projeye Hz. Eyyûb'un sabrı, Hz. Nûh'un ömrü ve Kârûn'un malının gerektiği[2] şeklindeki ifadelerini, Hâkim yanlış bir yaklaşım olarak değerlendirmiştir. Bununla da yetinmeyen Hâkim, akabinde: "Bu Sakarya suyunda mı mâl-i Kârun ve sabr-ı Eyyûb ile te'assür iktizâ eyledi? Kâtib Çelebî merhûm hemân işitdiği sözü ba'zı sahîfesinden yazmağa mâ'ildir"[3] diyerek Kâtib Çelebî'yi ismini zikrederek eleştirmekten çekinmemiştir.

Yine *Târîh*'inde güneş tutulmasının yaşandığı bir günden bahsederken, Hz. Peygamber'in oğlu İbrâhîm'in vefatı günü de güneş tutulduğunu zikrettikten sonra, insanların bu güneş tutulmasını İbrâhîm'in vefatına bağladıklarından bahsetmiştir. Hâkim, meseleyi duyan Hz. Peygamber'in güneşle ayın Allah'ın âyetlerinden bir âyet olduğunu ve birinin ölümü veya yaşaması sebebiyle bunların tutulmayacağını söylemek suretiyle bu yaklaşımın doğru olmadığını beyan ederek insanları ikaz ettiğini aktarmıştır. Ardından bu gibi durumlarda Allah'ı anmanın ve ona ibâdet etmenin gerekliliğinden bahsetmiştir. Bu vesileyle nücûm ilmiyle[4] uğraşanların gayb konusunda konuşmalarını onların itikatlarının bozukluğuna ve cehaletlerine bağlamış ve bu gibi şeylerle meşgul

---

1 Bkz. Metin, T1, 480a-481b.

2 Bkz. Metin, T1, 481a.

3 Bkz. Metin, T1, 481b.

4 Hâkim'in ilm-i nücûmdan kastettiği şey feleklerin dönüşü, burçların doğuşu ve yıldızların hareketlerinden dünyada olabileceklerle ilgili olarak yorumda bulunan kimselerin ilgilendiği astrolojidir. Dolayısıyla günümüzde astronomi olarak bilinen ilim bundan hâriç tutulmuştur. İlm-i nücûm ve tasnifi hakkında bkz. Tevfîk Fehd, "İlm-i Felek", *DİA*, İstanbul 2000, XXII,126-129.

olmanın bir faydasının olmadığını da Arapça bir şiirle ifade etmiştir[1].

Hâkim, Na'îmâ'nın aksine, ilm-i nücûma (astroloji) ehemmiyet vermemiş ve bu ilimle uğraşanları boş yere vakit harcamaları sebebiyle eleştirmiştir. Ona göre gökteki yıldızlardan yapılan bir takım ölçüm ve hesaplamalar, doğru yapılsa bile, bu yıldızların hareketleri sebebiyle olacak bazı olayları engellemek mümkün değildir. Zira bütün bu olacaklar, Yüce Allah'ın kudreti dahilindedir. O halde bu gibi işlerle boşa vakit geçirmenin de bir anlamı yoktur[2].

Hâkim, bu konudaki eleştirisini genele hitâben yapmış olmakla beraber, bize göre dolaylı olarak nücûm ilmine düşkünlüğüyle bilinen tarihçiler, özellikle de Na'îmâ Mustafa Efendi'yi[3] ismini zikretmeden eleştirmiştir.

Hâkim'in yaptığı eleştirilerden birisi de saray hizmetlerine yöneliktir. O, saraydaki hademe sayısının gün geçtikçe arttığından; bu artış neticesinde herkesin edeb dışı tavırlar takınmaya başladığından; masrafların fazlalığından ve devlet dâirelerinde rahatlık kalmadığından şikayet etmiştir. Diğer devletlerde olduğu gibi hademe sayısını ma'kul bir seviyede tutmanın sorunu çözeceğini de ayrıca zikretmiştir[4]. Ancak bu eleştirinin ardından hem devletin bu durumun üstesinden gelebilecek güçte olduğuna vurgu yaparak devleti övmüş; hem de eleştirinin dozunu düşürmeye gayret etmiştir[5].

Sultân III. Osmân, üç yıl gibi kısa bir süre Pâdişâh olmasına rağmen, çok sayıda Sadrıa'zam değiştirmekle bilinen bir sultandır. Nitekim tahta geçer geçmez, Sadrıa'zam Mustafa Paşa'yı azletmiş ve yerine daha önce iki kez Sadrıa'zam olan Trabzon Vâlîsi Ali Paşa'yı getirmiştir[6]. Ali Paşa da elli üç gün bu

---

1 Bu Arapça şiirin tercümesi şu şekildedir: "Yıldız ve felekler ilmini bildiğini iddiâ eden kişiye şöyle de: Gerçekten de ince fikirli ve derin bir iddiâda bulunuyorsun. Ancak yerin altında çıkarabileceğin hazîneyi kaçırmaktasın. Halbuki yer, güneş ve aydan daha yakındır"; bkz. Metin, T2, 47b-48a.

2 Bkz. Metin, T2, 48a-b.

3 Na'îmâ, ilm-i nücûma olan düşkünlüğü sebebiyle Sadrıa'zam Çorlulu Ali Paşa tarafından Anadolu Muhasebeciliği görevinden azledilerek, Hanya'ya kal'a-bend olarak sürülmüştür; bkz. Na'îmâ Mustafa Efendi, *Târîh-i Na'îmâ (Ravzatü'l-Hüseyn fî Hulâsati Ahbâri'l-Hafikayn)*, haz. Mehmet İpşirli, TTK, Ankara 2007, I,XV.

4 Bkz. Metin, T1, 295a.

5 Bkz. Metin, T1, 295a.

6 Bkz. Metin, T1, 119a vd.

görevde kaldıktan sonra azledilerek Kıbrıs Adası'na sürgüne gönderilmiştir[1]. Akabinde görevden alınan Ali Paşa'nın yerine Defterdâr Nâ'ilî Abdullah Paşa getirilmiştir[2]. Hâkim bu konuyu anlatırken sanki Sultân III. Osmân'ın kısa sürede Sadrıa'zam değiştirmesine vurgu yapmak için: "Hakk Te'âlâ sadrında dâ'im ve tevfîk-ı 'âlîsin refîk u vefîk eyleye, âmîn"[3] şeklinde Abdullah Paşa'ya dua etmiştir. Bize göre Hâkim'in bu duası, Pâdişâh'ın yapmış olduğu bu değişikliklere dâir ince bir eleştiriyi veya en azından sık sık yapılan bu değişikliklerin artık durmasına yönelik bir temenniyi ifade etmektedir.

1 Bkz. Metin, T1, 130a.
2 Bkz. Metin, T1, 130a-b.
3 Bkz. Metin, T1, 131a.

II. SEYYİD MEHMED HÂKİM EFENDİ'NİN ESERLERİ

XVIII. yüzyılın önemli tarihçi ve edebiyatçılarından olan Seyyid Mehmed Hâkim Efendi tarih, edebiyat ve tasavvuf konularında çeşitli kitap ve risâleler kaleme almıştır. Kütüphâneler ve yazma eser kataloglarından tespit edebildiğimiz bu kitap ve risâleleri burada tanıtmaya çalışacağız.

A. TARİHLE İLGİLİ ESERLERİ

1. Siyer-i Kebîr

İsminden de anlaşılacağı üzere Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatını konu alan bu eserin girişinde Hâkim, daha önce küçük ve orta büyüklükte birer siyer kitabı yazdığını ve "Siyer-i Kebîr"'i yazmayı da çok arzuladığını ve bu emeline ulaşmasının mutluluğunu ifade etmiştir. Eserini kaleme alırken üslûbunun kendisine uygun ve güzel gelmesi sebebiyle siyer sahibi olan Hüseyin Âmidî'yi kendisine örnek aldığını belirtmiştir. Ardından eserinde kullandığı kaynakların isimlerini zikretmiştir.

Hâkim giriş kısmında eserinin plan ve muhtevasından da kısaca bahsetmiştir. Buna göre eser mukaddime, rukn-i evvel, rukn-i sânî, rukn-i sâlis ve hâtime olmak üzere beş ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümleri şu şekilde îzâh edebiliriz:

Mukaddime: Üç ferîde başlığı altında ele alınan bu bölüm, Nûr-ı Muhammediyye'nin yaratılışından dünyaya gelişine dek geçen zaman içerisindeki garip olaylar hakkındadır.

Rukn-i evvel: Üç babdan oluşan bu bölüm, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) doğumundan kendisine nübüvvet verilen zamana kadar olan hadiseleri (571-610) ihtiva etmektedir.

Rukn-i sânî: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) nübüvvetinin başlangıcından Medîne'ye hicretine kadar olan olayları (610-622) anlatmaktadır.

Rukn-i sâlis: On bir mutından oluşan bu bölüm, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hicretinden vefatına kadar olan olayları (622-632) içermektedir.

Hâtime: Bu kısım iki ayrı fasıl şeklinde ele alınmıştır. Birinci fasıl Hz. Peygamber'in (s.a.v.) etrafındaki kişiler, ona hizmet edenler, elbiseleri, binekleri, şemâili gibi konuları ihtiva etmektedir. İkinci fasıl ise Hulefâ-i Râşidîn, Emevî ve Abbâsî halîfelerinden bahsetmektedir.

Eserin; 5 Şa'bân 1184/24 Kasım 1770 tarihinde Zekeriyyâ b. el-Hâc Bektâş tarafından 35 satır, 462 varak, nesih hatla istinsah edilmiş İBB Atatürk Kitaplığı no. Bel. Yz. B. 69'da kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır.

2. 'Acâ'ibü'l-Ahbâr fî Ahbâr-ı Seyyidi'l-Ahyâr

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatını konu alan siyer tarzı bir eserdir. Nesir olarak telîf edilmekle beraber eserde yer yer nazım örnekleri de bulunmaktadır.

Besmele, hamdele ve salât ü selâm ile başlayan eser, dört babdan oluşmaktadır. Bablar da makale ve tekmile gibi başlıklara ayrılmıştır. Birinci babda Tevrât, İncîl ve Zebûr gibi İlâhî kitaplarda Hz. Peygamber'in (s.a.v.) nübüvvetini müjdeleyen âyetlerin tercümeleri ele alınmıştır. İkinci babda Ka'bu'l-Ahbâr gibi, Tevrât ve İncîl'in tahrif edilmemiş halini bilen bazı zatların, Hz. Peygamber'in nübüvvetini müjdeleyen rivâyetleri zikredilmiştir. Üçüncü babda bazı kâhinlerin Hz. Peygamber'in dünyaya gelmesi ile ilgili birtakım rivâyetlerinden bahsedilmiştir. Dördüncü babda cinlerden işitilen ve nakledilen çeşitli rivâyetlere ve ashâb-ı kirâmdan nakledilen bazı sahîh rivâyetlere yer verilmiştir.

Eserin; 1177/1763 senesinde Süfyân b. Yûsuf tarafından 27 satır, 185 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş Avusturya Milli Ktp. no. A.F. 107 a[1]'da; 7 Zilka'de 1166/5 Eylül 1753 tarihinde mü'ellifin talebesi Müstakîm-zâde tarafından 19 satır, 103 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş Topkapı Sarayı Ktp. no. E.H. 1175'de; 1159/1747 senesinde Piyâde Mukâbelecisi Ömer tarafından 21 satır, 58 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş Topkapı Sarayı Ktp. no. R. 1477'de ve 25 Ramazân 1209/15 Nisan 1795 tarihinde Şerîf-zâde Mehmed Şerîf (Şeyhulislâm-ı esbak) tarafından 19 satır 59 varak halinde istinsah edilmiş İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 2478'de kayıtlı olmak üzere dört nüshası bulunmaktadır.

3. el-Müntecib

Eser Hz. Peygamber'in (s.a.v.) özellikleri hakkındadır. Eserde sadece Hz. Peygamber'e vâcib, haram, mübah olan hususlarla O'nun fazîletleri ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır. Nitekim Hâkim, giriş kısmında eserinin isminin *el-Mün-*

---

1 Gustav Flügel, Die Arabischen Persischen Türkischen Handschriften der kaiserlichen und königlichen Hofbibliothek zu Wien, Wien 1865, II,411.

tecib ve muhtevasının da "Hasâ'is-i şerîfe-i Muhammediyye" olduğunu ifade etmiştir. Daha sonra Hâkim, eserinin muhtevasını şu şekilde ortaya koymuştur:

Eserin muhtevası olan Hâsâ'is-i Muhammediyye; vâcibât, muharremât, mübâhât ve fezâ'il olmak üzere dört bölüme ayrılmıştır.

Bu dört bölümden birincisi olan vâcibât iki kısma ayrılmıştır: Birinci kısım nikahtan başka hükümlere bağlı olanlar ki, bunda on yedi mesele ele alınmıştır. İkinci kısım ise nikaha bağlı olan hükümdür ki, bunda da bir mesele incelenmiştir.

İkinci bölüm olan muharremât iki kısma ayrılmıştır: Birinci kısım nikahın dışındaki muharremât ki, on bir mesele; ikinci kısım ise nikahtaki muharremât ki, altı mesele olarak zikredilmiştir.

Üçüncü bölüm olan mübâhât ve tahfîfât da iki kısma ayrılmıştır: Birinci kısım nikahın dışındakiler ki, yirmi altı mesele ve ikinci kısım nikaha ait on altı mesele şeklinde ele alınmıştır.

Dördüncü bölüm olan fezâ'il ve kerâmât da iki kısma ayrılmıştır: Birinci kısım nikaha ait sekiz mesele ve ikinci kısım Hz. Peygamber'e ait yetmiş sekiz mesele olarak ifade edilmiştir.

Bu hususlar 52b'ye kadar kısaca zikredildikten sonra eserin sonuna kadar bunların ayrı ayrı şerhi yapılmıştır.

Eserin; 27 Safer 1181/25 Temmuz 1767 tarihinde Mehmed Emîn tarafından 17 satır, 40b-110a varakları arasına nesih hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. M.Arif-M.Murad no. 202/2'de kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır.

B. EDEBİYATLA İLGİLİ ESERLERİ

1. Dîvân

Müretteb bir dîvân olan eserde; mesnevî, kasîde, tahmîs, târîh, tercî'-i bend, gazel, lügaz, rubâ'î, kıt'a, matla', müfred gibi Dîvân Edebiyatı nazım şekilleri kullanılmıştır. Çoğunluğu gazellerden oluşan toplam 210 adet manzume vardır. Bu manzumeler genelde Türkçe'dir; fakat az da olsa Arapça ve Farsça manzumeler de eserde yer almaktadır.

Eser, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) dış görünüşü ve kişilik özelliklerinin anlatıldığı mesnevî tarzında yazılmış 422 beyitlik bir hilye-i şerîf ile başlamaktadır. Bu hilye, Hâkim'in ayrıca telif ettiği *Hilye-i Şerîf* adlı eserinin aynısı olup, divanının da en başına alınmıştır. *Dîvân*'daki şiirlerin konuları aşk, âşık, sevgili, sevgilinin güzellik unsurları, tarihî olaylar, efsanevî öğeler, devlet adamları,

şâir ve âlimler, tasavvuf ve mutasavvıflar, mûsikî, felekler, gezegenler, burçlar ve sosyal yaşamdan oluşmaktadır[1].

Eserin; 17 satır, 76 varak ve ta'lîk hatla istinsah edilmiş İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 1224'de; 21 satır, 46 varak ve ta'lîk hatla istinsah edilmiş İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 5586'da ve farklı satırlı, 64 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 9707[2]'de kayıtlı olmak üzere üç nüshası bulunmaktadır.

Eser hakkında biri Yakup Poyraz'ın *Seyyid Mehmed Efendi (Hâkim) Yaşamı, Edebî Kişiliği ve Dîvânı Üzerinde Bir Araştırma (İnceleme-Metin)* isimli doktora tezi ve diğeri Mehmet Çakırcı'nın *Hâkim Mehmed Efendi Divanı (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin)* isimli yüksek lisans tezi olmak üzere iki ayrı çalışma vardır. Bu iki çalışma da Hâkim'in hayatı ve eserleri hakkında bazı bilgileri ve İÜ Nadir Eserler Ktp. T.Y. 1224 ve 5586 numarada kayıtlı olan iki yazma nüshadan karşılaştırmalı olarak hazırlanmış *Hâkim Dîvânı*'nın metnini içermektedir. Sebebi bizce bilinmemekle beraber her iki çalışma da İÜ Nadir Eserler Ktp. T.Y. 9707 numarada kayıtlı bulunan nüshadan hiç bahsetmemişlerdir. Bu nüsha ile diğer nüshalar arasında yaptığımız karşılaştırma neticesinde, buradaki şiirlerin bir kısmının diğer iki nüshada bulunduğunu, ancak bazı şiirlerin ise diğer nüshalarda yer almadığını tespit ettik. Ayrıca bu nüshanın diğer iki nüshaya göre farklı bir şekilde tertip edildiğini de belirtmek istiyoruz. Dolayısıyla yukarıda isimlerini zikrettiğimiz her iki çalışmada da bu nüshadan bahsedilmemiş olması önemli bir eksikliktir.

2. Şerh-i Dîvân-ı Şevket-i Buhârî

Şevket-i Buhârî[3]'nin *Dîvân*'ının şerhi olan bu eser, klasik şerh geleneğinden farklı olup, daha çok tercüme bir eseri andırmaktadır. Beyitlerin kimi

---

1 Hâkim'in *Dîvân*'ının metni, özellikleri ve muhtevası hakkında geniş bilgi için bkz. Poyraz, *agt.*, s. 36-250; Çakırcı, *agt.*, s. 1 vd.

2 Bu nüsha, bazı cüz'î benzerlikler dışında diğer iki nüshadan tamamen farklıdır ve Hâkim'in müstezâd nazım şekliyle yazdığı *Mi'râciye*'sini de ihtiva etmektedir.

3 Farsça Dîvân'ı olan Şevket-i Buhârî (ö.? 1111/1699) Buhârâ'da doğmuş ve İsfahan'da vefat etmiştir. Divan şiirinde sanat ve anlam derinliğine dayanan Sebk-i Hindî akımının üslûbunu benimsemiş bir şâirdir. Geniş bilgi için bkz. Ali Milâni, *Şevket-i Buharî Hayatı ve Divan'ından Seçmeler*, Küçükaydın Matbaası, İstanbul 1961; Ali Fuat Bilkan, "Sebk-i Hindî", *DİA*, İstanbul 2009, XXXVI,253-254.

zaman uzunca ve kimi zaman kısaca tercümeleri verilmiş, fakat kelimelerin lügat ve gramer bilgilerinden bahsedilmemiştir.

Eserin; 109 varaktan oluşan Mısır Milli Ktp. Türkçe Yazmaları no. 7'de; 17 satır, 145 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Dâru'l-Mesnevî no. 433'de; 1168/1754 senesinde Kadı-zâde Feyzullah tarafından 19 satır, 116 varak halinde ve nesih hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Halet Efendi no. 715'de; 1177/1763 senesinde Abdullah b. Mehmed tarafından 31 satır, 355 varak halinde nesih hatla istinsah edilmiş Vahit Paşa Ktp. no. 1172'de; 1175/1761 senesinde İbrâhîm Hamdî tarafından 22 satır, 225 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 3394'de; 25 satır, 286 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 9671'de ve 25 satır, 432 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş İstanbul Millet Ktp. Ali Emiri Edebiyat no. 211'de kayıtlı olmak üzere yedi nüshası vardır.

3. Hilye-i Şerîf

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bedenî özelliklerinin manzum olarak anlatıldığı bir eserdir. 424 beyitten oluşan hilyede besmele bölümü 1-57. beyitler arası, Tevhîd bölümü 58-103. beyitler arası ve Na't bölümü 104-147. beyitler arasındadır. Hz. Peygamber'in tasvir edildiği bölümler değişik başlıklar halinde 148. beyitten 407. beyite kadar sürmektedir. 408. beyit ile 424. beyitler arası ise hilyenin Hâtime bölümünü ihtiva etmektedir. Bu Hilye 422 beyit olarak İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 1224'te kayıtlı olan *Dîvân*'ının başında da yer almaktadır[1].

İBB Atatürk Kitaplığı nüshasında Hâkim, hilyesine başlamadan önce kısa bir mukaddime yazmıştır. Bu mukaddimede Hâkim, Hâkânî Mehmed Bey'in hilyesinden övgüyle bahsederek onun kendi hilyesini yazmasında etkili olduğunu ifade etmiştir[2].

Eserin; 33 satır, 56b-64a arasına nesih hatla istinsah edilmiş İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin no. T.Y. 910/6'da; 17 satır, 15 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş ve katalogda yanlışlıkla Hâkânî Mehmed Bey adına kaydedilmiş

---

1 Eser hakkında geniş bilgi için bkz. Erdoğan, "Hâkim Mehmed Efendi'nin Manzum Hilyesi", *CÜİFD*, s. 317-357; Yakup Poyraz, "Hâkim Seyyid Mehmed Efendi'nin 'Nazîre-i Hilye-i Hâkânî' Adlı Eseri", *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, Volume 2/3 Summer 2007, s. 449-488.

2 Hâkim, *Hilye-i şerîf*, İBB Atatürk Kitaplığı, Osman Ergin no. T.Y. 910/6, vr. 56b.

İstanbul Millet Ktp. Ali Emiri Manzum no. 1391'de; 17 satır, 32 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş Ankara Milli Ktp. no. 06 Mil Yz B 800/1'de; 19 satır, 14 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş 293 beyitlik eksik bir nüsha Süleymâniye Ktp. Yazma Bağışlar no. 813'de ve İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 1224'de kayıtlı olmak üzere beş nüshası vardır. Ayrıca eser üzerinde biri Mehtap Erdoğan'ın "Hâkim Mehmed Efendi'nin Manzum Hilyesi", diğeri Yakup Poyraz'ın "Hâkim Seyyid Mehmed Efendi'nin 'Nazîre-i Hilye-i Hâkânî' Adlı Eseri" isimleriyle hazırladığı iki ayrı makale çalışması bulunmaktadır.

4. Kavâ'idü'l-Fürs

Farsça'nın kâidelerini anlatan ve Arapça olarak kaleme alınan eser dört babdan oluşmaktadır. Birinci bab ismin halleri hakkında, ikinci bab fiilin halleri hakkında, üçüncü bab harfin halleri hakkında malumat vermekte olup, dördüncü bab ise sayıları ve bunların Türkçe'ye tercümesini ihtiva etmektedir.

Eserin; 11 varak, nesih hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Yazma Bağışlar no. 1288'de; 1b-11a arasına nesih hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi no. 6115/1'de; Ahmed b. İbrâhîm tarafından 42b-67a arasında nesih hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Halet Efendi no. 723/3'de; 25b-32b arasına ta'lîk hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Nuruosmâniye no. 82/2'de ve 1207/1792 senesinde Ahmed b. Vâmık tarafından 15 satır, 31 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Mehmed Asım Bey no. 438'de kayıtlı olmak üzere beş nüshası vardır.

5. Manzûm Şerh-i Esmâ'-i Hüsnâ

Yüce Allah'ın 99 isminin şerhi olan ve Mesnevî tarzında yazılan bu eser, toplam 300 beyitten oluşmaktadır. Her isim için bir sayfa ayrılmış ve üçer beyit ile ismin manası manzum olarak açıklanmıştır. Daha sonra 5-6 satırlık mensur bir izah yapılarak isimlerin havâssı[1] ve vefki[2] verilmiştir[3].

---

1 Havâs: Bir nesnede bulunup diğerlerinde bulunmayan özellik ve niteliği ifade eden hâs ve hâssa kelimelerinin çoğuludur. Geniş bilgi için bkz. İlyas Çelebi, "Havas İlmi", *DİA*, İstanbul 1997, XVI,517.

2 Vefk: Harf, rakam, kelime, esmâ'-i hüsnâ, âyet ve sûrelerin belli bir düzene göre kareler içine yazılarak bunda bâtınî manalar arayan tılsım türü. Geniş bilgi için bkz. İlyas Çelebi, "Vefk", *DİA*, İstanbul 2012, XLII,605-607.

3 Eserin metni ve muhtevası hakkında geniş bilgi için bkz. Şahin Kızılabdullah, *Hâkim*

Eserin içinde herhangi bir isim ve mahlasın kullanılmaması sebebiyle Hâkim'e ait olduğu konusunda şüphe bulunmaktadır. Ancak Fehmi Edhem Karatay eserin muhtemelen Hâkim'e ait olduğunu ifade etmiştir[1]. Ayrıca Bursalı Mehmed Tâhir de Hâkim'in *Manzûm Şerh-i Esmâ'-i Hüsnâ* isminde bir eseri olduğunu zikretmiştir[2]. Biz de bu bilgiler ışığında bu eserin Hâkim'e ait olma ihtimâlinin yüksek olduğunu düşünüyoruz.

Eserin; 9 satır, 57 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş Topkapı Sarayı Ktp. Yeni Yayınlar no. 652'de kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır. Ayrıca eser üzerinde Şahin Kızılabdullah tarafından *Hâkim Seyyid Mehmed Efendi Hayatı, Eserleri ve Manzum Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ'sı* ismiyle yapılmış bir yüksek lisans çalışması bulunmaktadır.

6. Mi'râciye

Eser Hz. Peygamber'in (s.a.v.) mi'râc mucizesini anlatan 124 beyitten oluşmaktadır. Müstezâd[3] nazım şekliyle yazılan eser bugüne kadar tespit edilmiş müstezâdlar arasında en uzun olanıdır. Ancak mevcut müstakil mi'râciyeler arasında beyit sayısı en az olan mi'râciyedir. Bu sebeple mi'râc hadisesi, pek çok motife değinmekle birlikte, yüzeysel olarak anlatılmıştır denilebilir.

Mi'râciyenin ilk beytinden önce "Müstezâd-ı mi'râciye-i Hazret-i Rasûl-i ekrem sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem li-Hâkim Efendi" kaydı yer almaktadır. Müstezâd nazım şeklinin bir örneğini göstermek amacıyla, burada eserin ilk beytini zikretmek istiyoruz:

Seyyid Mehmed Efendi Hayatı, Eserleri ve Manzum Şerh-i Esmâ-i Hüsnâ'sı, AÜSBE, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2004.

1 Fehmi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu*, İstanbul 1960, I,148.

2 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142.

3 Müstezâd; sözlükte ziyâdeleşmiş, artmış, çoğalmış anlamlarına gelmektedir. Bir edebiyat terimi olarak ise değişik nazım şekil ve türleriyle uzun ve kısa mısralar halinde yazılan bir nazım şeklidir. Geniş bilgi için bkz. Erdoğan, "Türünün Farklı bir Örneği: Hâkim Mehmed Efendi'nin Müstezâd Nazım Şekliyle Yazdığı Mi'râciyesi", *AÜTAED*, s. 75 vd.

Emr u fermân eyler ise Hâlık-ı cân-âferîn
Feyz-i lutfundan bana
Nazm olunmak üzre mi'râc-ı Rasûlü'l-mürselîn
Ola matbû'u'l-edâ[1]

Eserin; 16 Receb 1182/26 Kasım 1768 tarihinde 13 satır, 12 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi no. 4477'de ve *Hâkim Dîvânı*'nın farklı bir tertîbi olan eserin baş tarafında 4b-9b arasına istinsah edilmiş İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 9707'de kayıtlı olmak üzere iki ayrı nüshası vardır. Ayrıca eser üzerinde, Mehtap Erdoğan'ın "Türünün Farklı bir Örneği: Hâkim Mehmed Efendi'nin Müstezâd Nazım Şekliyle Yazdığı Mi'râciyesi" isimli bir makale çalışması bulunmaktadır.

7. Vefdü'l-İntisâr fî-Medhi'l-Ensâr

Ka'b b. Züheyr'in Ensâr'ı övdüğü kasîdenin şerhini ihtiva etmektedir. Arapça kaleme alınmıştır. Eserin; 21 satır, 68b-77b arasına istinsah edilmiş İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin no. T.Y. 784/4'de kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır.

8. Mecmû'a-i Seyyid Hâkim

Eser Hâkim'in şiirleri ve çeşitli konulardaki bazı notlarından oluşmaktadır. Mecmûada Hâkim'in genelde 1166/1753 senesinde yazmış olduğu Türkçe ve Arapça şiirleri bulunmaktadır. Bu şiirler değişik sebeplerle yazılmış târîh beyitleri, ramazâniyyeler, pâdişâhı ve bazı kişileri övmek için yazılmış şiirler, kıt'alar, gazeller, bazı gazellere yazılmış tahmîslerden oluşmaktadır. Yaptığımız karşılaştırmada bu şiirlerinin bir kısmının Hâkim'in *Dîvân*'ında da bulunduğunu müşahede ettik.

9b'de 1166/1753 senesinde Hâkim'in Vaka'-nüvîs olması sebebiyle, Sâlik Efendi'nin bu olaya tarih düşürmek amacıyla yazdığı şiir yer almaktadır. 24b'de Hâkim'in 1 Şa'bân 1166/3 Haziran 1753 pazar sabahı gördüğü bir rüyası bulunmaktadır. 57a'da Vak'a-nüvîs olduğunda kendisine Arz Odası'nda hil'at giydirildiği not edilmiştir. 62b'de Medîne-i münevvere'deki mescidlerin isimleri yazılmıştır. 112b'de 10 Şevvâl 1166/10 Ağustos 1753 tarihinde Haslar

1 Eser hakkında geniş bilgi için bkz. Erdoğan, "Türünün Farklı bir Örneği: Hâkim Mehmed Efendi'nin Müstezâd Nazım Şekliyle Yazdığı Mi'râciyesi", *AÜTAED*, s. 75-117.

Mukāta'ası görevinin kendisine tevcih edildiği yer almaktadır. Müellif hattı olan eserin, farklı satırlı,112 varak ve ta'lîk hatla yazılmış İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 10590[1]'da kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır.

9. Eş'âr ve İnşâ

Bazı nesir ve şiirlerinin yer aldığı bu eser katalogda *Eş'âr ve İnşâ* ismi ile kaydedilmiştir. Eser hikmetin açıklamasıyla başlamaktadır. Ardından Hz. Ebû Bekir, İbn Arabî gibi zatların rivâyetleri ve bazı sözlerinin açıklamaları yapılmaktadır. Bazı âyetlerin tefsirleri, nükteler, soru ve cevaplar, bazı ikaz ve tenbihler, Hâkim'e ait olan bazı gazel, rubâ'î ve târîhler, Hâkim'in gördüğü bir rüya gibi çeşitli konular da eserde yer almaktadır. Eserin, 6a-24a arasına ta'lîk hatla istinsah edilmiş Ankara Milli Ktp. no. 06 Mil Yz A 1959/2-3'de kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır[2].

10. Şerh-i Kasîde-i Keşmîr

Eser, İranlı şâir Örfî-i Şîrâzî'nin (ö. 999/1591) Ekber Şâh'ın[3] (ö. 1014/1605) Keşmir seferi münasebetiyle yazdığı Kasîde-i Keşmîriyye isimli[4] kasîdesinin şerhidir. Farsça yazılmış olan bu kasîde 33 beyitten oluşmaktadır. Eserde beyitlerin üzeri kırmızı kalemle çizilmiş ve beyitlerin hemen altına Türkçe açıklamaları yapılmıştır.

19 Zilhicce 1159/2 Ocak 1747 tarihinde istinsah edilen eserin; 17 satır, 71b-76a arasına nesih hatla yazılmış Süleymâniye Ktp. Reşid Efendi no. 737/3'de kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır.

---

1 Eserin önceki yeri, İÜ Nadir Eserler Ktp. İbnülemîn tasnifi no. 3144 idi. Fakat sonradan yapılan yeni tasnife göre eser no. T.Y. 10590'a kaydedilmiştir.

2 Kütüphane kataloğunda bu eserin yeri Ankara Milli Ktp. no. 06 Mil Yz A 1959/3 olarak kaydedilmiştir. Ankara Milli Ktp. no. 06 Mil Yz A 1959/2'deki katalog kaydında ise Abdullah Vassâf'ın *Risâle-i Mu'ammâ* adlı eseri yer almaktadır. Eser üzerinde yaptığımız incelemede 6a-17b arasında yer alan bu kısmın katalogdaki eser ve müellifle bir ilgisinin olmadığını ve bu kısmın da Hâkim'in eserine ait olduğunu tespit ettik.

3 Babürlü hükümdârı (1556-1605) olan Ekber Şah hakkında bkz. Enver Konukçu, "Ekber Şah", *DİA*, İstanbul 1994, X,542-544.

4 Rıza Kurtuluş, "Örfî-i Şîrâzî", *DİA*, İstanbul 2007, XXXIV,96. Kasîdenin metni Örfî'nin *Dîvân*'ında da yer almaktadır; bkz. Cemâlüddîn Muhammed eş-Şîrâzî 'Örfî, *Dîvân-ı 'Örfî*, Süleymâniye Ktp. Carullah Efendi no. 1666, vr. 10b-11b.

C. TASAVVUFLA İLGİLİ ESERLERİ

1. Terceme-i Fusûsü'l-Hikem

Muhyiddîn İbnü'l-Arabî'nin (ö. 638/1240) *Fusûsü'l-Hikem ve Husûsu'l-Kilem* isimli eserinin tercümesidir. "Hakîkat-ı Muhammediyye" terimi üzerine bina edilen İbnü'l-Arabî'nin bu eserinin ana teması "insân-ı kâmil"dir. Kur'ân'da ismi geçen yirmi yedi peygamberin her birinin hikmetlerine izâfeten yirmi yedi bölümden oluşan eser; zâhirî olarak bir peygamberler tarihini andırsa da, bâtınî olarak tasavvufî bir na't-ı enbiyâ gibi düşünülebilir[1].

Hâkim, eserinin Arapça mukaddimesinde 1-30 Muharrem 1161/2-31 Ocak 1748 tarihinde rüyasında Şeyh'i (İbn Arabî) gördüğünü zikretmiştir. O, bu sahih rüyada Şeyh'in kendisine *Fusûs* isimli eserini Türkçe olarak şerh etmesi için izin verdiğini belirtmiş ve bunun üzerine bu eseri yazdığını ifade etmiştir. Ardından kendisinin meşreb olarak el-Muhyevî ve tarîkaten en-Nakşibendî el-Murâdî olduğunu belirtmiştir.

Eserin 244 varaktan oluşan Topkapı Sarayı Ktp. no. E.H. 1247'de kayıtlı bir nüshası vardır. Bu nüshanın ilk sayfasındaki "Hâkim Efendi'nin kendü hattıdır, gaflet olunmaya vesselâm" ve bunun hemen altındaki "Terceme-i Fusûs-ı Seyyid Hâkim Efendi bi-hattıhî" ifadeleriyle beraber yazı karakterinin de Hâkim Efendi'nin el yazısına benzemesi sebebiyle, eserin müellif hattı olduğunu söyleyebiliriz.

2. Hecsü'l-Hâcis ve Hemsü'n-Nâ'is

İbn Arabî'nin ıstılâhâtının Türkçe'ye tercümesidir. Besmele, hamdele ve salvele ile başlayan eser, Arapça bir mukaddime ile devam etmektedir. Mukaddimenin sonunda eserin "*Hecsü'l-Hâcis ve Hemsü'n-Nâ'is fî Beyân-ı Istılâhât-ı Ehli'l-Yakīn*" olarak isimlendirildiği ifade edilmiştir. Bundan sonra, mahlasından Hâkim'e ait olduğu anlaşılan Farsça bir rubâ'î yazılarak mukaddime kısmı tamamlanmıştır.

Eser, bazı tasavvufî kavramların açıklamasından ibaret bir lügat şeklindedir. Kırmızı mürekkeple yazılmış olan ıstılahların siyah mürekkeple mensur açıklamaları yapılmış, ardından her bir ıstılâhın birer beyitle manzum açık-

---

1 İbnü'l-Arabî'nin bu eseri hakkında geniş bilgi için bkz. Mahmud Erol Kılıç, "Fusûsü'l-hikem", *DİA*, İstanbul 1996, XIII,230-237.

laması verilmiştir. Sadece "es-sevâ'" kavramı rubâ'î nazım şeklinde bir şiirle açıklanmıştır.

Eserde kavramlar açıklanırken alfabetik bir sıra takip edilmemiştir. Zaman zaman kavramları ifade etmek için âyetler zikredilmiş ve bunlar da kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Son kavram açıklandıktan sonra: "İmdi Şeyh-i Ekber *kaddesallâhu sırrahu'l-a'lâ ve'l-ezher* hazretleri bu ıstılâhât-ı nefîseleri hıtâmında bir du'â ile hatm buyurmuşlardır ki …" ifadesiyle Şeyh-i Ekber'in eserinin sonunda zikrettiği ism-i a'zam duası da birkaç fasıl halinde açıklanmıştır.

Eserin; 1 Zilhicce 1161/22 Kasım 1748 tarihinde 17 satır, 37 varak, ta'lîk hatla istinsah edilmiş İstanbul Millet Ktp. Ali Emiri Lügat no. 80'de; 15 Cumâdelâhıre 1193/30 Haziran 1779 tarihinde 63b-94a arasına nesih hatla istinsah edilmiş Ankara Milli Ktp. no. 06 Mil Yz A 3541/3'de ve 19 satır, 34b-60b arasına nesih hatla istinsah edilmiş Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Mustafa Çon A ve B kolleksiyonları no. 91/2'de kayıtlı olmak üzere üç ayrı nüshası vardır.

3. Nefhatü'z-Zât ve Nefhatü's-Sıfât

Eser, Ferîdüddîn-i Attâr[1] (ö. 618/1221)'ın *Cevheru'z-Zât ve Mercânetü's-Sıfât* isimli eserinin tercümesidir. Nitekim eserin başında yer alan Arapça mukaddimede Hâkim, Ferîdüddîn-i Attâr'ın *Cevheru'z-Zât ve Mercânetü's-Sıfât* isimli eserini tercüme ettiğini belirtmiş ve kendine ait olan tercümeye de *Nefhatü'z-Zât ve Nefhatü's-Sıfât* ismini verdiğini ifade etmiştir. Manzum olan eser, mesnevî nazım şekliyle yazılmıştır. Giriş kısmında tevhîd ve na't bölümleri bulunmaktadır. Bu bölümlerden sonra muhtelif başlıklarla bazı tasavvufî konular üzerinde durulmuştur: Surete bağlanmanın yerilmesi ve hakikat yoluna sülûk etme, kalbi cilalamanın ve boşaltmanın yolu, kendi benliğini terk etme, aşağılık dünyanın işine gücüne kendini kaptırmanın yerilmesi, hakikat şarabını içme, aşk acısıyla yanma, Allah'ın kazâsına rızâ ve O'ndan gelen her şeye teslim olma ve bu başlıklara uygun bazı hikâyeler eserin muhtevasının bir kısmını teşkil etmektedir.

Eserin; 4 Rebî'ulâhır 1173/25 Kasım 1759 tarihinde farklı satırlı, 18 varak, müellif tarafından ta'lîk hatla yazılmış İstanbul Millet Ktp. Ali Emiri Manzum no. 940'da kayıtlı olmak üzere tek nüshası vardır.

---

1 Ferîdüddîn-i Attâr ve eserleri hakkında bkz. M. Nazif Şahinoğlu, "Ferîdüdin Attâr", *DİA*, İstanbul 1991, IV,95-98.

4. Terceme-i Ta'bîrât-ı Menâm-ı Hazret-i Mevlânâ

Hz. Mevlânâ'nın rüyalarının ta'bîrinin Türkçe'ye tercümesinden ibaret olan eser, "Hâzihi'r-risâletü li'l-'abdi'l-Hakīr es-Seyyid Mehmed Hâkim *ga-ferallâhu lehû ve li-eslâfihî, âmîn*" ifadeleriyle başlamıştır. Bu ifadenin sağ tarafındaki kenar boşluğuna kırmızı mürekkeple "Ta'bîrât-ı Menâm-ı Hazret-i Mevlânâ" yazılmıştır. Besmele, hamdele ve salveleden sonra Hz. Mevlânâ'nın ta'bîr-i şerîfleriyle mu'teber olan rüyalarının altı tanesinin Farsça ibareleri ve ardından Türkçe tercümeleri verilmiştir.

Eserin; 21 satır, 1b-7b arasına nesih hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Halet Efendi no. 794'de[1] ve 1188/1774 senesinde 21 satır, 1b-7b arasına nesih hatla istinsah edilmiş İÜ Nadir Eserler Ktp. no. T.Y. 1774'de kayıtlı olmak üzere iki nüshası vardır.

5. Terceme-i Sevânih-i Mu'tı'l-Fevâtih

Fahreddîn-i Irâkī (ö. 688/1289)'nin *Lema'ât* isimli eserinin tercümesidir. Tasavvufî aşk üzerine olan Irakī'nin eseri aşk, âşık ve ma'şûk kavramlarının anlatıldığı, yer yer şiirlerle süslenmiş yirmi sekiz lem'adan oluşmaktadır[2]. Eserde "lem'a" başlıkları altında ele alınan meseleler, Hâkim'in eserinde "sâniha" başlığı altında Türkçe'ye tercüme edilmiştir.

Eserin; 1162/1748 senesinde 29 satır, 1b-23a arasına, ta'lîk hatla istinsah edilmiş İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin no. T.Y. 784/1'de; 1317/1899 senesinde 17 satır, 36 varak, rik'a hatla istinsah edilmiş İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin no. T.Y. 1513'de; 17 satır, 19a-63a arasına nesih hatla istinsah edilmiş Ankara Milli Ktp. no. 06 Mil Yz A 3541/2[3]'de; 19 satır, 1b-33a arasına nesih hatla istinsah edilmiş Dil Tarih-Coğrafya Fakültesi Mustafa Çon A ve B kolleksiyonları no. 91/1'de ve farklı satırlı, 36 varak, rik'a hattıyla istinsah edilmiş MÜ İlahiyat Fakültesi Nadir Eserler Ktp. no. 275'de kayıtlı olmak üzere beş nüshası vardır.

---

1 Eser kütüphânenin kataloğuna yanlışlıkla "*Tercüme-i Ba'zı Âyâti'l-Mesnevî*" ismiyle kaydedilmiştir.

2 Fahreddîn-i Irâkī ve *Lema'ât* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Orhan Bilgin, "Fahreddîn-i Irâkī", *DİA*, İstanbul 1995, XII,84-86.

3 Bu nüsha katalogda "Terceme-i Esrâr-ı Tevhîdiyye" ismiyle kaydedilmiştir.

6. Mir'âtü'n-Necât

Eser on sekiz adet değişik salavât terkiplerinden oluşan bir risâledir. Müellif, eserin mukaddimesinde, 1142/1729 senesinde Mısır'da iken Hz. Peygamber'i (s.a.v.) rüyasında gördüğünü söylemektedir. Rüyasında Hz. Peygamber'in yanında oğlu İbrâhîm olduğu halde kendi kendine "Allâhümme salli 'alâ Seyyidinâ Muhammedin Nebiyyi'l-ümmiyyi ve 'alâ âlihî ve sahbihî ve sellim" şeklinde salavât getirdiğine ve oğlu İbrâhîm'in de Hz. Peygamber (s.a.v.) ile onu tekrar ettiğine şâhit olmuştur. Hâkim Hz. Peygamber'in (s.a.v.) kendi kendine salavât getirmesine oldukça şaşırmıştır. Daha sonra Hz. Peygamber'in (s.a.v.) mübârek kadem-i şerîflerini öpmüş ve Hz. Peygamber (s.a.v.), sîgaları (kalıpları) Hz. Ali tarafından bir araya getirilen salavât-ı şerîfelerin Hâkim'e öğretilmesini emir buyurmuştur. Bu rüya üzerine Hâkim bu eserini yazmış ve eserinin ismini de *Mir'âtü'n-Necât* olarak belirtmiştir.

Eserin; 1183/1769 senesinde 17 satır, 27b-29b arasına ta'lîk hatla istinsah edilmiş Ankara Milli Ktp. no. 06 Mil Yz A 2295/4'de kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır.

7. Hazâ'inü'l-Esrâr 'alâ Nebiyyi'l-Muhtâr

Eser doksan iki adet değişik salavât terkiplerini ihtiva eden bir risâledir. Eserin; 1183/1769 senesinde 19 satır, 19a-27b arasına ta'lîk hatla istinsah edilmiş Ankara Milli Ktp. no. 06 Mil Yz A 2295/3'de kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır.

8. el-Vâridâtü'r-Rabbâniyye fî-Nefehâti'r-Rahmâniyye

Tasavvufla ilgili olan eser, on beş vârideden oluşmaktadır. Eserde yer yer beyitler ve bir kısmı müellife ait olan rubâ'îler yer almaktadır. Eserin 27 satır, 27a-31a arasına istinsah edilmiş İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin no. T.Y. 784/2'de kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır.

9. Levâmi'u'l-'Aşk

Eser, Hâkim'e ait ve konusu tasavvufî aşk olan bazı Türkçe beyitlerin şerhinden oluşmaktadır. Hâkim, eserin mukaddimesinde, aşkla ilgili yazdığı diğer risâle ve eserlerinin isimlerini de zikretmiştir. Eserin; 29 satır, 34b-65a arasına ta'lîk hatla istinsah edilmiş İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin no. T.Y. 784/3'de kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır.

D. FELSEFE İLE İLGİLİ ESERLERİ

1. Risâletün fî-Tahkīkı'ı-Tıbâ'u'ı-Tâm

Risâle, isminden de anlaşılacağı üzere "kâmil tabî'at" kavramını anlatmaktadır. Kâmil tabî'at; gizli ilimler, tasavvuf ve felsefede kullanılan bir kavramdır. Bu kavram felsefede İşrâkî İslâm filozofları tarafından insanı kontrol eden, onu koruyup gözeten ve onu bilgilendiren bir varlık anlamında kullanılmıştır. Dolayısıyla bu varlığa, insanın mânevî eşi, mânevî babası, semâvî rehberi ve türünün mükemmel örneği de denilmektedir. Hâkim, risâlesinde bu varlıkla ilgili bazı bilgiler vermektedir[1].

Eserin; 17 satır, 22a-24b varakları arasına müellif tarafından ta'lîk hatla istinsah edilmiş Süleymâniye Ktp. Esad Efendi no. 3495'de[2] kayıtlı olmak üzere bir nüshası vardır. Ayrıca eser üzerinde İsmail Erdogan'ın "Seyyid Hakîm Muhammed'in Kâmil Tabiat (et-Tıbâ'u't-tâmm) ile İlgili Bir Risâlesi" isimli eserin orijinal metnini ve tercümesini ihtiva eden bir makale çalışması bulunmaktadır.

Bursalı Mehmed Tâhir'in verdiği bilgilere göre Hâkim'in *Tevhîd-nâme*, *Risâletü'l-Mehdiyyeti'l-Hakīka*, *Şerh-i Kasîde-i 'Örfî*, *Risâletü'l-Mehdiyyeti'l-Hanefiyye*, *Şerh-i Rubâ'î-i Hazret-i Mevlevî*, *Şerh-i Kasîde-i Ka'b ibni Züheyr*, *Şerh-i Kasîde-i Dimyâtıyye* ve *İşârât* isimlerinde eserleri de vardır[3]. Ayrıca Hâkim *Levâmi'u'l-'Aşk* isimli eserinin giriş kısmında aşk ile ilgili olarak yazdığı *Şurûh-ı Hamriyye-i Fârızıyye*, *Tanzîr-i Lemehât*, *Tanzîr-i Riyâzıyyât*, *Terâcim-i Erbâb-ı Tecelliyât*, *Resâ'il-i Nefîse-i Nefsiyye*, *Şurûh-ı Ebyât-ı Gülşen-i Râz*, *Risâle-i Ka'biyye*, *Risâletü'ş-Şevk*, *Redd-i İ'tirâzât-ı Şeyh-i Ekber*, *Şerh-i Ebyât-ı Ma'nevî-i Gülşenî*, *Şerh-i Istılâhât-ı Rûşenî* ve *Şerh-i Ebyât-ı Mesnevî* gibi eserlerin isimlerini zikretmiştir[4]. Fakat biz bu eserlerin isimlerinden başka onlar hakkında bir bilgi bulamadık.

---

1 Risâlenin metni ve ayrıntılı bilgi için bkz. İsmail Erdogan, "Seyyid Hakîm Muhammed'in Kâmil Tabiat (et-Tıbâ'u't-tâmm) ile İlgili Bir Risâlesi", *FÜSBD*, C. 13, sy. 2, s. 251-265.

2 Bu eser İsmail Erdogan tarafından bir makale olarak yayımlanmıştır. Bu makalede eserin Süleymâniye Yazma Eser Ktp. Esad Efendi 26920 numarada olduğu ifade edilmiştir. Fakat Süleymâniye Kütüphânesi'nde yaptığımız katalog taramasında eserin Esad Efendi 3495 numarada kayıtlı olduğunu tespit ettik.

3 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142.

4 Hâkim, *Levâmi'u'l-'aşk*, İBB Atatürk Kitaplığı Osman Ergin no. T.Y. 784/3, vr. 34b.

III. SEYYİD MEHMED HÂKİM EFENDİ'NİN TÂRÎH'İ

A. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN İSMİ

Hâkim, eserinin ismiyle ilgili olarak herhangi bir tasarrufta bulunmamıştır. Ancak eserin tespit ettiğimiz nüshalarında isminin değişik şekillerde ifade edildiğini görüyoruz. Bu isimler; Topkapı Sarayı nüshasında "Vekāyi'-i Devlet-i 'aliyye bi-kalem-i es-Seyyid Hâkim"; Arkeoloji Müzesi nüshasında "Târîh-i Mehmed Hâkim"; İÜ Nadir Eserler Ktp. nüshasında "Târîh-i Seyyid Mehmed Hâkim"; Upsala Üniversitesi nüshasında "Târîh-i Hâkim Efendi"; Princeton Üniversitesi ve Berlin Devlet Ktp. nüshalarında "Vekāyi'ât-ı Devlet-i 'aliyye" şeklinde geçmektedir.

Hâkim hakkında araştırma yapan Kütükoğlu, eseri *Hâkim Târîhi*, İlgürel ise *Târîh* olarak isimlendirmişlerdir[1]. Biz de çalışmamızda Kütükoğlu ve İlgürel'in kullandığı bu isimleri tercih edeceğiz.

B. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN NÜSHALARI

Eserin üçü yurt içi ve üçü yurt dışında olmak üzere altı nüshası vardır[2]. Bu nüshalar içinde sadece Topkapı Sarayı nüshası tam ve eksiksizdir. Hazırladığımız metin bu nüshadan oluşturulmuş olup, Arkeoloji ve Princeton nüshalarıyla mukabele edilmiştir. Müellif hattı olmakla beraber eksik bir nüsha olan İstanbul Üniversitesi nüshası, yine oldukça eksik olan Berlin ve Upsala nüshaları, yaptığımız karşılaştırmaya dahil edilmemiştir. Bu nüshaların özellikleri aşağıda ayrıntılı bir şekilde açıklanmıştır:

1. Topkapı Sarayı Nüshası no. B. 231 ve B. 233/1[3]

Topkapı Nüshası Birinci Cilt no. B. 231

Eser; 315x180 - 225x100 mm. ebatlarında, âharlı krem rengi kağıda nesih

---

1 Kütükoğlu, agm., s. 139-194; İlgürel, agmd., *DİA*, XV,189.

2 *Hâkim Târîhi*'nin yüz varak civarında eksik bir nüshasının Necdet Sakaoğlu'nun hususî kütüphânesinde yer aldığını işittik. Bunun üzerine kendisiyle irtibata geçtik ve nüshayı görmek istediğimizi belirttik. Bize kendisinin bu nüshayı Arkeoloji Müzesi nüshası ile mukabele ettiğini ve aralarında mühim bir fark olmadığını söyledi. Bunun üzerine biz de zaten çok eksik olan bu nüshanın görülmesinin önemli olmadığına karar verdik.

3 Karatay, *age.*, I,302-303.

hatla yazılmış, 21 satırlı 483 varaktan oluşmaktadır. Miklepli ve şemseli yeşil deri cilt içerisindedir. Serlevha tezhipli ve cetveller yaldızlıdır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Bu cilt hazırladığımız metinde T1 kısaltmasıyla ifade edilecektir.

Bu cilt 1 Muharrem 1166/8 Kasım 1752 tarihi ile başlamakta ve 30 Zilhicce 1172/24 Ağustos 1759 tarihi ile sona ermektedir. 1173-1180/1759-1766 arası olayları ise ikinci ciltte yer almaktadır.

1a'da Sultân III. Selîm'in tuğrâsı yer almaktadır. Tuğrânın hemen altında "Vekāyi'-i Devlet-i 'aliyye bi-kalem-i es-Seyyid Hâkim, nesh 21" kaydı bulunmaktadır.

1b-7b arasında 1166 senesinin muharreminden cumâdelâhırenin sonuna kadar geçen olaylar özet olarak verilmeye çalışılmıştır. 8a boş bırakılarak tezhipli olan 8b'de besmele ile yeni bir mukaddime yazılmıştır. 1166 senesi cumâdelâhıresinden bir olay anlatıldıktan sonra Hâkim'in Vak'a-nüvîs olduğu receb ayının gurresinden[1] itibaren olaylar sırasıyla yazılmaya başlanmıştır.

Eserde üç varak 18 rakamıyla işaretlenmiştir. Bunları birbirinden ayırt etmek için hazırladığımız metinde varak numaraları (18a[1], 18b[1], 18a[2]...) şeklinde yazılmıştır. 172b'nin sağ üst köşesindeki boşluğa Vâsıf'ın yazdığı bir not, nüshanın *Hâkim Târîhi*'ni kaynak olarak ele alan Vak'a-nüvîs Vâsıf tarafından kullanıldığı ihtimalini akla getirmektedir. 235a boş bırakılmış ve tezhipli olan 235b'de besmele ile Sultân III. Mustafa'nın cülûsu yazılmaya başlanmıştır.

Topkapı Nüshası İkinci Cilt no. B. 233/1

Eser; 300x160 - 220x90 mm. ebatlarında, âharlı krem rengi kağıda ta'lîk hatla yazılmış, 21 satırlı 304 varaktan oluşmaktadır. Aslı kahverengi olan cildin üzerinde yeşil bir kap bulunmaktadır. Miklepli ve cetvelleri yaldızlıdır. Bu cilt, hazırladığımız metinde T2 şeklinde ifade edilecektir.

Cildin içerisinde *Hâkim Târîhi*'nden başka, Hâkim'den sonra Vak'a-nüvîs olan Çeşmî-zâde'nin *Târîh*'i de yer almaktadır. *Hâkim Târîhi* 1a-248b arasına, *Çeşmî-zâde Târîhi* ise 249b-304b arasına yazılmıştır. 239a'dan sonra dört yaprak boş bırakılmış ve 240b-248b arasına *Hâkim Târîhi*'ndeki bazı konular mükerrer olarak kaydedilmiştir. 248b'den sonra bir varak boş bırakılmıştır.

---

1 1 Receb 1166/4 Mayıs 1753.

249a'da Sultân III. Selîm'in tuğrâsı ve hemen altında "Bin yüz yetmiş üç senesinden seksan senesine dek vekāyi'ât, ta'lîk 23" kaydı yer almaktadır. Bu cilt 1 Muharrem 1173/25 Ağustos 1759 tarihinden başlayıp, 1 Cumâdelâhıre 1180/4 Kasım 1766 tarihine kadar cereyan eden olayları ihtiva etmektedir.

Bu cildin yazı karakteri İÜ Nadir Eserler Ktp. nüshasıyla hemen hemen aynıdır. Bursalı Mehmed Tâhir, İÜ Nadir Eserler Ktp. nüshasının müellif hattı olduğunu zikretmiştir[1]. Bize göre her iki yazı karakteri de, Hâkim'in el yazısına benzemektedir. Dolayısıyla yazı karakterindeki benzerlikten yola çıkarak Topkapı nüshasının ikinci cildinin de müellif hattı olduğunu söyleyebiliriz[2].

İki ciltten müteşekkil olan Topkapı nüshası, tespit edebildiğimiz diğer tüm nüshalar arasında, eksiksiz nüsha olma özelliğini hâizdir.

2. Arkeoloji Müzesi Nüshası no. 483 ve 484[3]

Arkeoloji Nüshası Birinci Cilt no. 483

Eser; 303x170 mm. ebatlarında, krem rengi kağıda 21 satırlı ta'lîk hatla yazılmış olup, 508 sayfadan oluşmaktadır. Siyah meşin bir cilt içerisinde olan eserin ilk 23 sayfası yaldızlı cetvelli ve serlevhası tezhiplidir. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Nüshada eksiklikler olduğu gibi mükerrer bazı bölümler de vardır. Topkapı nüshasıyla yaptığımız karşılaştırmada bu cilt A1 şeklinde, ciltteki mükerrer kısımlar ise A1a şeklinde ifade edilmiştir.

Nüshanın baş tarafında Sultân II. Abdülhamîd'in tuğrâsı yer almaktadır. Tuğrânın bulunduğu sayfanın karşısında "Müze-i hümâyûn Kütüphânesi"-ne ait mühür bulunmaktadır. Mührün üst tarafında eserin iki cilt olduğu ve Kânûn-ı sânî 1331/14 Ocak-12 Şubat 1916 tarihinde Müze-i hümâyûna satın alındığı bilgisi kurşun kalemle yazılmıştır. İki boş sayfadan sonra üç sayfalık bir fihrist yapılmıştır. Fihristten sonra bir yaprak boş bırakılmış ve diğer sayfada eserin es-Seyyid Abdüssamed İsmet adına kayıtlı olduğuna dair bir not yazılmıştır. Aynı sayfada "Beşinci def'a beyâzına şurû' olundu, Allâhümme

---

1 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142; ayrıca bkz. Kütükoğlu, agm., s. 141-142.

2 Topkapı nüshasının ikinci cildinin müellif hattı olduğunu İlgürel de belirtmektedir; bkz. İlgürel, agmd., *DİA*, XV,189.

3 Necdet Öztürk, "İstanbul Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesindeki Tarih Yazmaları", *Türk Dünyası Araştırmaları*, sy. 63, 1989, s. 147.

temmim, fî C{umâdelûl}â sene 1176[1]" ifadesi de yer almaktadır.

Arkeoloji Nüshası İkinci Cilt no. 484

Eser; 297x142 - 214x83 mm. ebatlarında, genelde krem rengi ve bazen sarı renk kağıda 21 veya 22 satırlı ta'lîk hatla yazılmış olup, 648 sayfadan oluşmaktadır. Siyah meşin bir cilt içerisinde olan eserin serlevhası tezhipli ve cetvelleri yaldızlıdır. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Nüshada eksiklikler olduğu gibi mükerrer kısımlar da bulunmaktadır. Topkapı nüshasıyla yaptığımız karşılaştırmada bu cilt A2 şeklinde ve ciltteki mükerrer kısımlar ise A2a şeklinde ifade edilmiştir. Bazı konular şukkalara yazılarak ilgili sayfa aralarına konulmuştur. Ciltte yer yer bazı bölümlerin eksik olması dikkat çekmektedir. Bazı eksikliklerin ise cilt arasında bulunan şukkaların sonradan kaybolmuş olmasından kaynaklanması muhtemeldir.

Cildin baş tarafında eserin iki cilt olduğu ve Kânûn-ı sânî 1331/14 Ocak-12 Şubat 1916 tarihinde Müze-i hümâyûna satın alındığı bilgisi kurşun kalemle yazılmıştır. Bu bilginin alt tarafında "Müze-i hümâyûn Kütüphânesi"ne ait mühür ve mührün aşağısında Sultân II. Abdülhamîd'in tuğrası yer almaktadır. Karşı sayfadan itibaren iki sayfalık bir fihrist yapılmıştır.

Cildin 15. sayfasında: "**Bu müsveddeden sonra beyâz olacakdır. Belki mübârek kalemleriyle ba'zı mahal tebyîn ü tashîhi iktizâ eder deyü böyle bilâ-mıstar tesvîd olundu**…" ifadeleri yer almaktadır. Bu açıklamalardan nüshanın bu cildinin henüz temize çekilmemiş müsvedde olduğunu, bir kısmının mıstarsız olarak kaleme alındığını ve gerekli düzeltmeleri yapmak üzere Pâdişâh'a sunulacağını anlıyoruz.

Arkeoloji nüshası, bazı eksiklikleri ile beraber, tespit edebildiğimiz tek tam nüsha olan Topkapı nüshasına hacim olarak en yakın nüshadır. Bu nüshanın iki cildi 1166-1176/1752-1763 yılları arasındaki olayları, bazı eksikliklerle beraber, ihtiva etmektedir.

3. Princeton Üniversitesi Nüshası Islamic manuscripts, New series no. 1000q

Eser; 299x180 - 225x95 mm. ebatlarında, 31 satırlı 173 varağa nesih hatla yazılmıştır. Serlevha tezhipli ve cetvellidir. Cildin içerisinde *Hâkim Târîhi*'n-

1 1-30 Cumâdelûlâ 1176 = 18 Kasım-17 Aralık 1762.

den başka Çeşmî-zâde ve Mûsâ-zâde târîhlerinden bölümler de yer almaktadır. *Hâkim Târîhi* 1b-105b arasına yazılmıştır. Bu da eksik bir nüsha olup, Topkapı nüshasının ikinci cildine tekabül etmektedir.

Nitekim bu açıklamalarla ilgili olarak nüshanın baş tarafında: "Bin yüz yetmiş üç muharreminden bed' ile bin yüz seksan muharremine gelince Vak'a-nüvîs Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'nin cem' u tahrîr eylediği vekāyi'ât-ı Devlet-i 'aliyye'dir. Lâkin seksan senesinden seksan iki muharremine gelince olan vekāyi' Çeşmî-zâde Mustafa Reşîd Efendi'nindir ve Hâkim Târîhi zeyli merhûm Reşîd Efendi'dir. 1 Muharrem sene 1207[1]" ifadeleri yer almaktadır. Diğer bir varakta eserin üç varağındaki konu başlıklarını gösteren eksik bir fihrist vardır.

143a'da *Mûsâ-zâde Târîhi* ile ilgili olarak: "Bin yüz seksan iki muharreminin yedisinden bed' ile bin yüz seksan yedi şevvâline gelince Re'îs-i Müneccimîn Mûsâ-zâde Mehmed Ubeydullah Efendi'nin cem' u tahrîr eylediği vekāyi'-i Devlet-i 'aliyye'dir; zeyl-i Târîh-i Hâkim olan Çeşmî-zâde zeylidir" ifadeleri bulunmaktadır. 143b'den itibaren *Mûsâ-zâde Târîhi*'nin fihristi vardır.

Bu nüsha, Topkapı nüshasının birinci cildini içermeyen, sadece ikinci cildine tekabül eden oldukça eksik bir nüshadır. Arkeoloji nüshasının sonunda eksik olan dört yıllık kısmı, bu nüshadan ekleyerek tamamlayıp Topkapı nüshasıyla mukabele ettik. Bu kısımla Topkapı nüshası arasında yaptığımız karşılaştırmada bu nüshayı P şeklinde ifade ettik.

4. İÜ Nadir Eserler Ktp. Nüshası no. T.Y. 9972[2]

Eser; 338x179 mm. ebatlarında, satır sayısı düzensiz, 287 varaktan ibarettir. Ta'lîk hatla yazılmıştır. Sırtı meşin, ebrulu karton kapak içerisindedir. Eserin baş tarafında: "**İbtidâdan dördüncü def'a beyâza … şurû' olundu; Hakk Te'âlâ itmâmına tevfîk ihsân eyleye, âmîn, fî ramazân sene 1175**[3]" ifadesi kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Buna göre nüshanın 1175 senesinde temize geçirildiğini anlıyoruz. Ancak nüshanın 1175/1762 senesinden sonraki kısmı temize geçirilmemiş olup müsvedde şeklindedir.

---

1 1 Muharrem 1207 = 19 Ağustos 1792.

2 İlgürel, nüshanın numarasını 2472 olarak vermiştir. Bu numara nüshanın eski kaydı olup, şu an kullanılmamaktadır; bkz. İlgürel, agmd., *DİA*, XV,189.

3 1-30 Ramazân 1175 = 26 Mart-24 Nisan 1762.

Yukarıdaki ifadenin alt tarafında nüshanın İbnülemîn'e ait olduğunu gösteren ve sonunda 4 Cumâdelâhıre 1320[1] tarihi olan bir kayıt bulunmaktadır. Aynı sayfanın ortasında "Târîh-i Seyyid Mehmed Hâkim sene 1166" ifadesi yer almaktadır.

Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi Bursalı Mehmed Tâhir'in bu nüshayı müellif hattı olarak belirtmesi[2] ve bizim de yazı karakterinin Hâkim'in el yazısına benzediğine dair tespitimiz neticesinde bu nüshanın müellif hattı olduğunu söyleyebiliriz.

Eserde bir takım eksikliklerle beraber, 1166-1179/1752-1765 arası hadiseler yer almaktadır. Bu eksiklikler içerisinde Topkapı nüshası 270a-412a arasındaki olayların birçoğu ve 416a-450b arasında zikredilen Hibetullah Sultân'ın doğumu vesilesiyle yapılan şenlikleri gösterebiliriz. Ayrıca bu nüshada zikredilen konuların bir kısmı Topkapı nüshasına göre daha kısa olarak anlatılmıştır. Bir başka husus da, Topkapı nüshasına göre bazı konuların yerleri farklı bir şekilde, bir kısmı daha önce ve bir kısmı daha sonra tasnif edilmiştir. Mesela nâme-i hümâyûn ile Rusya'ya gönderilen Dervîş Mehmed Efendi'nin takrîri[3], Midilli Adası'ndaki Sığrı Kal'ası'nın yapımı[4], Şehzâde Mehmed'in vefatı[5] gibi bazı konular farklı yerlerde zikredilmiştir.

Nüsha 145. varaktan sonra müsvedde görünümündedir. Bu kısımların bir bölümü tebyîz olunmakla beraber bazıları müsvedde olarak bırakılmış ve temize geçirilmemiştir. 267b-272b arasında 'İzzî Süleymân Efendi'nin *Târîh*'inin üçüncü cildinin başından müellif hattıyla kaleme alınmış bir bölüm yer almaktadır[6]. 275a'ya kadar boş sayfalar vardır. 275a'da "**Sonra bunlar beyâz olacakdır**" ifadesi kırmızı mürekkeple ve "Zikr-i nizâm-ı kurây-ı Haremeyni'ş-şerîfeyn …" kaydı siyah mürekkeple yazılmış ve 275b'ye bu konu eksik

1 4 Cumâdelâhıre 1320 = 8 Eylül 1902.

2 Bursalı Mehmed Tâhir, *age.*, II,142.

3 Takrîr metni için bkz. Metin, T1, 150a-162b; Hâkim, *Târîh*, İÜ Nadir Eserler Ktp., no. T.Y. 9972, vr. 98a-106b.

4 Bkz. Metin, T1, 204a vd.; İÜ nüsh., no. T.Y. 9972, vr. 120a vd.

5 Bkz. Metin, T1, 220a vd.; İÜ nüsh., no. T.Y. 9972, vr. 129b vd.

6 Bu bölüm, muhtemelen 'İzzî Süleyman Efendi'den halefi Hâkim Efendi'ye devreden evrakın içerisinde yer almaktadır. Esasen iki cilt olan *'İzzî Târîhi'*nin üçüncü cildi yazılmamıştır. Ancak bu bölümden anladığımız kadarıyla 'İzzî Süleyman Efendi üçüncü cildi yazmaya başlamış, fakat tamamlamaya muvaffak olamamıştır.

bir şekilde tek sayfa olarak yazılmıştır. 276b'de "Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn berây-ı istiklâl-i hazret-i Sadrıa'zam …" ve 277a'da "Sene 1174 recebü'l-ferdi yedinci günü[1] nemâzı edâ olundu, ol mâhda makālesinde beyâz oluna; mıstara yazıldı" ifadeleri siyah mürekkeple yazılmıştır. 277b-281a arasına bazı konular mükerreren yazılmıştır. 282a'da Hâkim Efendi'nin Hz. Peygamber'e (s.a.v.) yazmış olduğu yedi beyitlik Arapça bir na't-ı şerîf yer almaktadır. 283a-287a arasında "**Zikr-i mehâmid-i cezîle-i hazret-i Pâdişâh-ı …**" şeklinde ifade edilen konu eksik bir şekilde yazılmıştır.

Tüm bu ifadelerden anlaşılacağı üzere bu nüsha, bir kısmı temize geçilmekle beraber, genel olarak müsvedde ve eksik bir nüsha olma özelliğini hâizdir. Bu sebeple, müellif nüshası olmasına rağmen, Topkapı nüshasıyla mukabele edilmeye gerek duyulmamıştır.

5. Berlin Devlet Ktp. Nüshası no. Ms. or. fol. 3338, Staatsbibliothek[2]

Eser; 315x170 - 240x95 mm. ebatlarında, 31 satırlı 141 varaktan ibarettir. Suyolu filigranlı kağıda nesih hatla yazılmıştır. Serlevha tezhiplidir. Eserin baş tarafında: "Bin yüz altmış altı senesi muharreminden bed' ile bin yüz yetmiş senesi recebine gelince Vak'a-nüvîs Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'nin cem' u tahrîr etdiği vekāyi'ât-ı Devlet-i 'aliyye'dir" ifadesi yer almaktadır. Yine esere başlamadan önce kareli bir çizelge içerisinde dokuz varaklık bir fihrist bölümü bulunmaktadır. Bu nüsha eksik bir nüsha olup, Topkapı nüshasının birinci cildinde 234b'ye kadar geçen olayları ihtiva etmektedir. 141b'nin son kısmında: "Zikr-i cülûs-ı Sultân Mustafa Hân der-cild-i sânî" kaydı farklı bir kaligrafi ile yazılmıştır. Topkapı nüshasıyla ihmal edilebilir bazı farklılıklar dışında hemen hemen aynıdır.

6. Upsala Üniversitesi Nüshası no. 289[3]

Eser, 15 satırlı 281 varaktan oluşmaktadır. Nesih hatla yazılmıştır. Sultân III. Mustafa'nın cülûsundan itibâren iki yıl içerisinde vuku' bulan hadiseleri ihtiva etmektedir. Yani 1171-1172/1757-1759 yıllarını kapsayan bu nüsha,

---

1 7 Receb 1174 = 12 Şubat 1761.

2 Barbara Flemming, *Türkische Handschriften*, Wiesbaden 1968, XIII/I,150-151.

3 C.J. Tornberg, *Codies Arabici, Persici et Turcici Bibliothecae Regiae Universitatis Upsaliensis*, Osnabrück 1988, s. 199.

Topkapı nüshasına göre eksiği çok olan bir nüshadır. Nitekim bu nüshadaki bilgiler, Topkapı nüshasının birinci cildinin 235b-452b varakları arasına tekâbül etmektedir. Bu nüshadaki bilgiler kısmen M. Norberg tarafından İsveç diline de tercüme edilmiştir[1].

C. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN KAYNAKLARI

Hâkim Mehmed Efendi'nin *Târîh*'ini telîf ederken istifade ettiğini belirttiği kaynaklarını şu şekilde zikredebiliriz.

1. Kendi Gözlem ve Değerlendirmeleri

Mevlânâ-zâde Seyyid Celâleddîn Efendi'nin vefatından önce, hasta olduğu halde, sevdiklerinin yanına gidip helallik istediğini "fevtinden birkaç gün evvel gezüp dolaşdığı 'iyânen görülmüşdür"[2] kaydıyla aktarmıştır.

Selânik Vâlîsi Seyyid Mehmed Paşa'nın yanında Devlet tarafından bir iş için görevlendirilen Hâkim, Paşa'nın kendisine Hicaz'a olan arzularını ve rüyasını hâvî olan bir arzuhal kaleme aldırdığını, bunu Pâdişâh'a göndererek emeline nâil olduğunu ve kendisinin Paşa ile münasebetlerini bizzat kendi müşahedelerine dayanarak aktarmıştır[3].

Mısır Vâlîsi Ebûbekir Paşa ile aralarında geçen bir sohbetten bahsettikten sonra Paşa ile ilgili olarak "salâh-ı hâline bundan gayrı nice umûr, meşhûd-ı Hakīr olmuşdur"[4] kaydı ile bu hususu kendisinin müşahede ettiğini ifade etmiştir.

Hekîm-başı-zâde Ali Paşa üçüncü kez Sadrıa'zam olduğunda, Hâkim'in de bulunduğu bir mecliste, evrâd ve ezkâr konularında müzâkere yapılırken Ashâb-ı Bedr'in isimlerinin fazîletinden bahsetmiştir. Hâkim de bunun üzerine kendisine içinde bazı salavâtların da olduğu Ashâb-ı Bedr'in isimleri ile ilgili bir risâle kaleme almış ve Paşa'ya arz etmiş, Paşa bundan çok hoşnut olmuş ve "Temâm-ı Ashâb-ı Bedr'i bu gûne tevessülât-ı salavâta idhâl ile kırâ'at ve mülâzemet matlûbum idi"[5] buyurmuştur. Hâkim bu bilgiyi olayın bizzat şâhidi olarak aktarmıştır.

---

1 M. Norberg, *Turkiska Rikets Annaler*, Hernösand 1822, IV,1389-1415.
2 Bkz. Metin, T1, 43a.
3 Bkz. Metin, T1, 338a-338b.
4 Bkz. Metin, T1, 346a.
5 Bkz. Metin, T1, 394a.

Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'nın görmüş olduğu bir rüyayı kendisine anlatmasını, Hâkim "nakl buyurdular"[1] kaydıyla zikretmiştir. Ardından Hâkim, rüyanın ta'bîrini yaparak Paşa ile aralarında geçen sohbeti de bizzat şâhid olarak nakletmiştir.

Hibetullah Sultân'ın doğumu vesilesiyle yapılan şenliklerde bizzat kendisinin müşahede ettiği bir hususu "Bu Hakīr kafesdârlar içinden mürûr ederken, bir kafesdârın dükkânı önünde mercândan birinin dahi kehribârdan masnû'a iki 'aded kebîr filandıra gördüm; mütehayyir oldum. Hayli 'acîb ü garîb idi ve halk temâşâsına cem' olmuşlar idi. Birbirini görerek gayret ile dürlü dürlü 'acâyibât ibdâ' etmişler idi"[2] şeklinde ifade etmiştir.

Hibetullah Sultân'ın doğum şenliklerine katılan Hıristiyan devletlerinin elçi ve tercemanlarının müşahede ettikleri ihtişam karşısında şaşırdıklarını "bu Hakīr bi-'aynihî temâşâ eyledim"[3] diyerek aktarmıştır.

Hâkim, Mısır'da bulunduğu tarihlerde Sa'îd bölgesine yapmış olduğu bir yolculuğu ve ayrıntılarını "bu Hakīr eyyâm-ı igtirâbımda" ve "Hakīr'e ibbân-ı (vakit) seyâhatimde câzibe-i şevk müstevlî olup, ol seferde niçe garâ'ib-i umûr müşâhede olundu"[4] diyerek aktarmıştır.

Bir Kapu gününden bahsederken "Hakīr anda bulundum" ifadesini kullanmış ve Kapu gününün yapılmasını isteyen Haleb Vâlîsi Vezîr Seyyid Abdullah Paşa'nın söylediklerini de "hâlâ hâtır-ı Hakīr'den bîrûn olmamışdır"[5] diyerek zikretmiştir.

Bir gece saat dokuzda meydana gelen korkunç gök gürültüsünü ve ardından cami minarelerine düşen yıldırımı "Bu Hakīr ol vakit bîdâr idim. Olduğum hâneyi mütezelzil görüp, sadây-ı ra'dden hedm olacak kıyâs eyledim. Gûyâ cevv-i semâda top atılur gibi garîb ve mehîb idi. Bir iki mahalle sâ'ika nüzûl eyledi. Biri Bâb-ı Sadrıa'zamî'ye mücâvir Sultân Câmi'i menâresine ve biri Vâlide Câmi'i menâresine nüzûl edüp, ânîde bu menâreleri rîze rîze eyledi."[6] şeklinde ifadelerle olayın bizzat şâhidi olarak zikretmiştir.

---

1 Bkz. Metin, T1, 394b vd.
2 Bkz. Metin, T1, 431b.
3 Bkz. Metin, T1, 434b-435a.
4 Bkz. Metin, T2, 20a-20b.
5 Bkz. Metin, T2, 83b-84a.
6 Bkz. Metin, T2, 105b-106a.

Yağmurun bile pek yağmadığı Mısır'ın Sa'îd beldesinde bir gece dolu yağmasını "Bu Hakīr kırk bir târîhinde (1141/1728) aktâr-ı Mısriyye'den bilâd-ı Sa'îd'de bulunmuşidim"[1] kaydıyla bizzat kendi gözlemi olarak zikretmiştir.

Beylikci Kutsî Efendi ile azlinden birkaç gün önce yaşadığı bir hatırasını da "bu Hakīr Kapu'da odasına varmışidim, gördüm ki …"[2] ifadesiyle aktarmıştır.

2. Duydukları

Edirne'de çok şiddetli bir kış olduğunu, şehre yirmi karış kar yağdığını ve bazı kuş ve hayvanların şehre indiğini "gelan sika (güvenilir) kimesnelerden istimâ' olundu"[3] kaydıyla nakletmiştir.

Şeyh Murâd Efendi-zâde Şeyh Mehmed el-Murâdiyyü'n-Nakşibendî'nin Hz. Peygamber'in babası Abdullah b. Abdülmuttalib'in Medîne'de medfun bulundukları kabrin yerini bulması ve bununla ilgili malumatı "bu Hakīr'e lisânen nakl buyurmuşlar idi"[4] kaydıyla ifade etmiştir.

Şeyh Murâd-zâde Mehmed Murâd Efendi'nin İstanbul'a gelme sebebini "Hakīr'e şifâhen takrîr buyurdular"[5] ifadesiyle nakletmiştir.

Aydın civarında halka zulmeden bir vergi memurunun fakir bir dervişin bineğini ve parasını alıp kendisini zincirleyerek hapsetmesi ve değnekle döverek onunla alay etmesini "bir fakīr dervîş kendi nakl eyledi ki"[6] diyerek bizzat zulme uğrayan kişiden aktarmıştır.

Yeğen Mehmed Efendi'nin Sadrıa'zam Kethudâsı Veliyyüddîn Efendi'yi ziyareti ve ikilinin aralarında geçen sohbeti "nakl ederler ki"[7] diyerek zikretmiştir.

Vâlide Sultân'ın takva mertebesinden bahsederek, onun elli altmış seneden ziyade abdestsiz dolaşmadığını ve her gece bin beş yüz İhlâs Sûresi okumadan yatmadığını "nakl olunmuşdur"[8] ifadesiyle aktarmıştır.

---

1 Bkz. Metin, T2, 204a.
2 Bkz. Metin, T2, 219a-219b.
3 Bkz. Metin, T1, 109a.
4 Bkz. Metin, T1, 86a-86b.
5 Bkz. Metin, T1, 180b.
6 Bkz. Metin, T1, 181b.
7 Bkz. Metin, T1, 185b.
8 Bkz. Metin, T1, 189b-190a.

Cizye Muhâsebecisi Mustafa Efendi'nin dilinde çıkan bir yara sebebiyle vefat ettiğini aktardıktan sonra, Mustafa Efendi'nin Ağa Yazıcısı iken bir Çarşamba Dîvânı'nda elinde bir arzuhal ile dîvâna gelen fakir bir kimse hakkında Ağa'ya hoş olmayan laflar söylediğini ve bu fakir kişinin bundan ötürü gayet üzülerek Mustafa Efendi'ye: "Allâhu 'azîmü'ş-şân senin lisânını kurutsun" şeklinde beddua etmesini ve hemen o anda Mustafa Efendi'nin dilinde bir gicişme (kaşınma) olup yara çıktığını "bir muhbir-i sâdık kimesne nakl eder ki"[1] kaydıyla aktarmıştır.

Tebdîl-i kıyâfet dolaşan Sultân III. Mustafa'nın, fermânının aksine yasak kıyafet giyen bir Ermeni sarrafın katline karar vermesinin ardından, bunun katlinin haklı olduğunu "mesfûrun katli vücûb mertebesinde olduğu mahallesinden ve sâ'ir sika kimesnelerden tashih olunmağla, umûr-ı garîbeden 'add olunmuşdur"[2] diyerek ifade etmiştir.

Hâcegân-ı Dîvân hakkında: 'Bunlar hademe-i mu'tebere-i dâyire-i Mülûkâne'mden olmağla, bî-behre ve bî-mansıb niçe beslenür. Bu husûs münâsib değildir' tasrîhi ile yazılan bir hatt-ı şerîfi gören kimseden "sika (güvenilir) ve mu'temed kimesneden mesmû'-i Hakīr olmuşdur"[3] diyerek nakletmiştir.

Vezâret rütbesi alan Dergâh-ı âlî Yeniçerileri Ağası Na'lbend Mehmed Ağa'nın aldığı bu rütbe ile alakalı olarak gördüğü bir rüyayı ve ta'bîrini "Paşa-yı müşârun ileyhden menkūldür ki"[4] kaydıyla aktarmıştır.

Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'nın naaşının Kütahya'dan İstanbul'a nakli ve cesedin yirmi altı gün Kütahya'da medfun olmasına rağmen çürümediğini "ehâlîsinin ve sâ'ir ashâb-ı sikanın takrîri üzere" diyerek nakletmiştir. Yine Paşa'nın gasli esnasında yaşanan bir garip olayı da Paşa'yı yıkayan Kütahya Müftüsü Abdullah Efendi'nin "meşhûd-ı yakīnleri olmağla" ifadesiyle zikretmiş ve aynı şekilde Paşa'nın vefatından beş on gün önce olan ve Paşa'nın vefatıyla irtibatlanan garip bir hadiseyi de "ve dahi sikadan menkūldür ki"[5] kaydıyla aktarmıştır.

---

1 Bkz. Metin, T1, 228b.
2 Bkz. Metin, T1, 267a-267b.
3 Bkz. Metin, T1, 277a.
4 Bkz. Metin, T1, 279b-280a.
5 Bkz. Metin, T1, 313b-314a.

Hasan Sezâyî Efendi'ye ait olan "Kibâr-ı evliyâ'ullâh *kaddesallâhu esrârahum* göçmelerine karîb hâlet-i cezbe îrâsıyla müncezib olup, vefât ederler" sözünü "Merhûm Gülşenî Şeyhi Sezâyî Hasan Efendi'den bu Hakīr defe'ât ile istimâ' eylemişdim ki"[1] kaydıyla zikretmiştir.

Anadolu'nun bazı bölgelerinde siyah çekirgenin ortaya çıkarak bütün ekinleri yemesini ve akabinde tarlaların simsiyah kalmasını "bir sikadan şöyle mesmû'-i Hakīr oldu ki"[2] kaydıyla zikretmiştir.

Çekirge suyu diye tabir olunan bir suyun bir şeyh tarafından mahalline gidilerek dua ile bir şişeye konulması ve şişenin çekirge sürüsünün olduğu yerde caminin önüne asılması ile sığırcık kadar bir kuşun ortaya çıkması ve bütün çekirgeleri yemesinden bahsetmiş ve bunun İran memleketinde denendiğini ve başarılı olduğunu "meşhûr ve mütevâtirdir"[3] kaydıyla aktarmıştır.

Velî Kethudâ ile Yeğen Mehmed Efendi arasındaki bir diyaloğu "meşhûr olmuşdur"[4] şeklinde kaydetmiştir.

Üçüncü defa Sadâret'e getirilen Trabzon Vâlîsi Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'ya bir not yazarak, Velî Kethudâ'yı İstanbul'a getirmemesini isteyen Kapı Kethudâsı Ahmed'in Velî Kethudâ tarafından Venedikli bir doktora öldürtülmesini "gāyet meşhûr olmuşidi"[5] diyerek nakletmiştir.

Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'nın, Velî Kethudâ hakkında: "Bu habîs bize kizb ü iftirâ ile inandırup, birkaç âdemi katl etdirdikden sonra Kapu Kethudâ'mızı tesmîm (zehirleme) etdi. Biz uli'l-emr bulunduğumuz hasebiyle anı kısâs etdik" sözünü "buyurdukları mesmû' olmuşdur"[6] kaydıyla nakletmiştir.

Hekîm-başı Nûh Efendi'ye oğlu Ali Paşa'nın doğum tarihini ve ömrünü ehl-i keşf ve salâh bir kişinin söylediğini "kendülerinden menkūldür"[7] ifadesiyle zikretmiştir.

---

1 Bkz. Metin, T1, 332a.
2 Bkz. Metin, T1, 354a.
3 Bkz. Metin, T1, 354a-354b.
4 Bkz. Metin, T1, 382a.
5 Bkz. Metin, T1, 382b-383a.
6 Bkz. Metin, T1, 383a.
7 Bkz. Metin, T1, 392b.

Buhârâ ulemâsından birinin arûzla ilgili yazdığı bir risâleyi Ali Paşa'ya arz etmesi üzerine, kendisine Paşa tarafından bin beş yüz altın verilmesini "sâhib-i te'lîfin kendi lisânından istimâ' olunmuşdur"[1] diyerek aktarmıştır.

Hibetullah Sultân'ın doğumu münasebetiyle yapılan eğlencelerden bahsederken Pâdişâh'ın tebdildeyken yaşadığı bir olayı "resîde-i sem'-i Hakīr'dir ki"[2] kaydıyla anlatmıştır.

Hibetullah Sultân'ın doğumundan önce halk tarafından doğum için yapılan şenlik hazırlıklarında Pâdişâh'ın gece ve gündüz Hırka-i sa'âdet'e gidip tek başına "İlâhî ve Seyyidî! Beni mahcûb ve şerm-sâr etme" diyerek dua ettiğini "resîde-i sem'-i Hakīr'dir ki"[3] kaydıyla zikretmiştir.

Hibetullah Sultân'ın doğum şenliklerinde bir kimsenin Hz. Mevlânâ'yı tasvir etmesi ve bunun münasip olmadığına dair uyarılara kulak asmaması sebebiyle o gece kollarının felç olmasını "bi-'aynihî müşâhede eden kimesneden menkūldür ki"[4] ifadesiyle aktarmıştır.

Hibetullah Sultân'ın doğumu vesilesiyle evlerini ve duvarlarını boyayarak şenliklere iştirak edenleri gören Pâdişâh'ın bu kişilere dua ettiğini "resîde-i sem'-i Hakīr olmuşdur ki"[5] ifadesiyle nakletmiştir.

Hibetullah Sultân'ın doğumunda yapılan şenliklerden bahsederken "'acîbe" olarak nitelendirdiği bir olayı "meşhûr olmuşidi"[6] kaydıyla nakletmiştir.

Halvetî Şeyhi Ser-tarîk-zâde ile ilgili bir hali "nakl olunur ki" ifadesiyle zikretmiştir[7]. Ser-tarîk-zâde'nin şeyhi Nûreddîn-i Cerrâhî ile ilgili bir husustan da "resîde-i sem'-i Hakīr olmuşdur"[8] kaydıyla bahsetmiştir.

Rüyasında manda gören bir kadının rüyasını ta'bîr ettirdiğini ve yapılan yoruma uygun olarak kadının, Seyfüddevle el-Hemedânî ile evlendiğini "gāyet meşhûrdur"[9] ifadesiyle zikretmiştir.

---

1 Bkz. Metin, T1, 393a.
2 Bkz. Metin, T1, 424a.
3 Bkz. Metin, T1, 424b.
4 Bkz. Metin, T1, 427a-427b.
5 Bkz. Metin, T1, 427b-428a.
6 Bkz. Metin, T1, 431b.
7 Bkz. Metin, T1, 472a.
8 Bkz. Metin, T1, 472a- 472b.
9 Bkz. Metin, T2, 13b.

Şeyhulislâm Çelebî-zâde İsmâil Âsım Efendi'nin vefatından önce yaşadıklarını "sâdıku'l-kavl kimesnelerden şöyle mesmû'-i Hakīr olmuşdur ki"[1] kaydıyla nakletmiştir.

Mekke Kadısı Akkermânî Mehmed Efendi'nin bir hatırasını "kendülerinden menkūldür ki"[2] ifadesiyle kaydetmiştir.

Kâmil Ahmed Paşa'nın vefatı bahsinde şahsıyla ilgili birtakım hususları "ba'zı mu'temedün 'aleyh kimesneler nakl eylemişlerdir"[3] kaydıyla aktarmıştır.

Medîne-i münevvere'ye daha önce misli olmamış şekilde kar yağdığını "ol cânibden ba'zı mütevâridîn haber vermeleriyle meşhûr oldu"[4] şeklinde kaydetmiştir.

İstanbul'da meydana gelen büyük depremi ve depremin sebep olduğu büyük hasarı duyan Rus halkının sevincini "Moskovlu tarafından âdemler gelüp, şöyle haber verdiler ki"[5] kaydıyla nakletmiştir.

İstanbul'da meydana gelen depreme sevinen Rus halkı, bir müddet sonra yer ile gök ortasında bir ateş görürler ve ardından yirmi dört saat belli aralıklarla devam eden bir deprem yaşarlar. Aynı İstanbul'da olduğu gibi Rusya'da da büyük hasar vardır. Hâkim bu bilgiyi "Sika (güvenilir) âdemlerden istimâ' olunmağla, bu mahalle sebt olundu"[6] ifadesiyle zikretmiştir.

3. Yazılı Belge ve Eserleri Kullanması

Hâkim, Vak'a-nüvîs olması hasebiyle, selefi Süleymân 'İzzî Efendi'den kendisine devreden evrakı ve devletin çeşitli kalemlerinden kendisine ulaşan resmî belgeleri *Târîh*'inde kullanmıştır. Bunun dışında, dönemi ile ilgili olarak yazdıkları hakkında kaynak olarak herhangi bir yazılı eseri ismen zikretmemiştir. Fakat zaman zaman bazı olaylara açıklık getirmek için birtakım eserlerden alıntılar yapmıştır. Hâkim'in bu vesile ile kullandığı eserlerden isimlerini zikrettiklerini şu şekilde ifade edebiliriz:

Evliyâ Çelebî'yi kaynak olarak kullanan ilk kişi olan Hâkim, onun eserini

---

1 Bkz. Metin, T2, 30b.
2 Bkz. Metin, T2, 62b-63a.
3 Bkz. Metin, T2, 168b-169a.
4 Bkz. Metin, T2, 203b.
5 Bkz. Metin, T2, 228a.
6 Bkz. Metin, T2, 228a.

hangi kategoriye koyacağını pek kestiremediğinden eseri "Tarih" kitabı olarak kaydederek[1] Galata isminin anlamı ve menşei ile ilgili bilgiyi Evliyâ Çelebî'nin *Târîh*'inden aldığını belirtmiştir[2].

Hz. Peygamber'in babası Abdullah b. Abdülmuttalib'in Medîne'ye gidişi ve orada vefat etmesiyle ilgili malumatı Vâkıdî'nin rivâyeti olarak aktarmıştır[3].

Macar Kraliçesi Maria Theresia ile Prusya Eyâleti'nin Kralı II. Friedrich arasındaki mücadeleden bahsederken, yeni kurulan bir devletin, kurumları oturmuş köklü bir devlete üstün gelebilmesi için uzun bir zamana ihtiyacı olduğuna dair kuralı "İbn Haldûn *Mukaddime*'sinde mastûr olduğu üzere"[4] kaydıyla zikretmiştir.

Mü'minin şerefli ve cömert, kafirin aşağılık ve cimri olduğunu ifade eden Arapça bir beyti Sa'deddîn-i Teftâzânî'nin *Şerh-i Telhîs* isimli eserinden aldığını belirtmiştir[5].

Hibetullah Sultân'ın doğumu vesilesiyle düzenlenen şenliklerden bahsederken, bununla ilgili olarak tarihten Mısır Sultânı Tolunoğlu Ahmed'in oğlu Humâreveyh'in yaptırdığı sarayı ve kızının Halîfe Mu'tazıd-billâh ile evlenmesi vesilesiyle yapılan şenlikleri, İbn Tağrîberdî'nin *Nücûmu'z-Zâhire* isimli eserinin Kemâl Paşa-zâde tarafından yapılan tercümesinden aldığını belirtmiştir[6]. Yine bu şenliklerle ilgili olarak Hâkim "tevârîh-i mufassalada keyfiyyeti mastûrdur"[7] ifadesiyle ayrı ayrı isim zikretmeden başka tarih kitaplarını da kaynak göstermiştir.

Mandanın beyninde bir küçük kurtçuk olduğunu ve bunun bir kimseye

---

1 Feridun M. Emecen, "Evliya Çelebi ve İstanbul", *Evliya Çelebi Atlası*, İstanbul 2012, s. 67.

2 Bkz. Metin, T1, 18a[1]-18b[1]. Hâkim buradaki bilgileri Evliyâ Çelebî'nin *Târîhi*'nden aldığını belirtirken, aslında onun *Seyahatname* isimli eserini kastetmektedir; bkz. Evliyâ Çelebî, *Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi*, İkdâm Matbaası, Dersa'âdet 1314, I,426-427.

3 Bkz. Metin T1, 86b-87a. Vâkıdî'nin söz konusu rivâyeti için bkz. Ebû Abdullah Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî, *et-Tabakâtü'l-Kübrâ*, Dâru Sâdır, Beyrut 1968, I,99.

4 Bkz. Metin, T1, 308a-308b; Ebû Zeyd Veliyyüddîn Abdurrahmân b. Muhammed İbn-i Haldûn, *el-Mukaddime*, nşr. Abdüsselâm eş-Şeddâdî, Beytü'l-Fünûn ve'l-'Ulûm ve'l-Âdâb, Dârulbeyzâ 2005, II,105-108.

5 Bkz. Metin, T1, 407b.

6 Bkz. Metin, T1, 428a vd. Bu kitaptan yapılan nakiller için bkz. Ebu'l-Mehâsin Cemâleddîn Yûsuf b. Tağrîberdî, *en-Nücûmu'z-Zâhire fî Mülûki Mısr ve'l-Kahire*, Vezâratü's-Sekâfeti ve'l-İrşâd, Kahire 1929, III,53-63.

7 Bkz. Metin, T1, 430a.

asılmasıyla onun bir daha asla uyumayacağına dair rivâyeti, Aristo'dan aldığını belirtmiştir[1].

Mısır'ın Sa'îd bölgesinde medfûn olan Bahâ'uddîn-i Kıftî ile ilgili bilgileri *Târîh-i Sa'îd*'den nakletmiştir[2].

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Ka'b b. Züheyr'e hediye ettiği hırkasıyla ilgili bilgileri *Târîh-i Bağdâdî*'den aldığını ifade etmiştir[3].

Medîne'de Ravza-i mutahhara'nın biri kandilden ve diğeri yıldırım düşmesinden olmak üzere iki kez yandığına dair bilgiyi *Târîh-i Semhûdî*'den nakletmiştir[4].

Sultân Çelebî Mehmed Hân zamanında Bursa'da meydana gelen ve üç gün üç gece devam eden depremle ilgili bilgileri Makrîzî'nin *Târîh-i Sülûk* isimli eserinden aldığını ifade etmiştir[5].

Arapların önde gelenlerinden Ma'n b. Zâ'ide hakkındaki bir olayı "erbâb-ı tevârih nakl eylemişlerdir"[6] kaydıyla aktarmıştır.

Hâcegânlığa duyulan arzuyu ifade etmek için:

Hâceler 'azm edince dîvâna
Olurum hasretiyle dîvâne[7]

beytini zikreden Hâkim, beytin Nâbî'ye ait olduğunu belirtmiştir.

Hz. Süleymân (a.s.) ile ilgili bir hadiseyi "ba'zı tevârîh-i kadîmede görülmüşdür"[8] kaydıyla nakletmiştir.

Hz. Dâvûd (a.s.) ile ilgili bazı bilgileri ise "müverrihîn-i mu'teberenin tahrîrleri üzere"[9] kaydıyla zikretmiştir.

---

1 Bkz. Metin, T2, 13b.
2 Bkz. Metin, T2, 20a-20b.
3 Bkz. Metin, T2, 199b.
4 Bkz. Metin, T2, 203b; Ebu'l-Hasan Nûreddîn Ali b. Abdullah b. Ahmed es-Semhûdî, *Vefâ'ü'l-Vefâ bi-Ahbâri Dâri'l-Mustafa*, thk. Kâsım es-Sâmerrâî, Beyrut 2001, II,361, 413vd.
5 Bkz. Metin, T2, 228b; Takıyyüddîn Ahmed bin Ali el-Makrîzî, *Kitâbu's-Sülûk li-Ma'rifeti Düveli'l-Mülûk*, thk. Sa'îd Abdülfettâh 'Âşûr, Matba'atü Dâri'l-Kütüb, 1972, (IV/I), X, 482.
6 Bkz. Metin, T1, 269a-269b.
7 Bkz. Metin, T1, 277a; *Nâbî Dîvânı*, haz. Ali Fuat Bilkan, MEB, İstanbul 1997, I,431.
8 Bkz. Metin, T1, 444b.
9 Bkz. Metin, T2, 41a-41b.

Hendek Gazvesi'nde Müslümanların birkaç vakit namazı kazâya bırakma zorunda kalmalarıyla ilgili durumu "sikāt-ı ruvât-ı ashâb-ı siyer nakl ederler"[1] kaydıyla güvenilir siyer râvîlerinden aktardığını belirtmiştir.

D. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN TESİRLERİ

Hâkim Târîhi'nin Vak'a-nüvîs Ahmed Vâsıf Efendi ve Şemdâni'-zâde Fındıklılı Süleymân Efendi'nin tarihle ilgili eserlerinde etkisi bulunmaktadır. Vâsıf, *Hâkim Târîhi*'ni özetleyerek yeniden kaleme almış, Şemdâni'-zâde ise onun müsveddelerini kullanarak eserinin ilgili kısmını yazmıştır. *Hâkim Târîhi*'nin bu tesirleri aşağıda bütün yönleriyle ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. Vâsıf Târîhi

Hâkim Târîhi, *Vâsıf Târîhi*'nin önemli kaynaklarından biridir. Vâsıf, 1166-1180/1752-1766 yıllarını ihtiva eden *Hâkim Târîhi*'ni kendi üslûbuyla özetlemiştir. Vâsıf, kendi ifadesine göre iki büyük ciltten ibâret olan *Hâkim Târîhi*'ni özetlerken[2], sadece gerekli gördüğü bilgileri eserine aldığını, gereksiz malûmâta eserinde yer vermediğini belirtmiş ve ardından kendi *Târîh*'inin *Hâkim Târîhi*'nden daha üstün bir eser olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca bu çalışmasını Pâdişâh'ın isteği üzerine yaptığını ve dört ay gibi kısa bir sürede tamamladığını da söylemiştir[3].

Bekir Kütükoğlu, *Vâsıf Târîhi*'ni *Hâkim Târîhi*'nin Arkeoloji nüshasının birinci cildi ile mukabele etmiş ve tespitlerini makale halinde yayımlamıştır. Arkeoloji nüshasının bu kısmı, Topkapı nüshasında 1-228. varağa denk gelmektedir. Biz de Kütükoğlu'nun karşılaştırmadığı geriye kalan yaklaşık beş yüz varaklık bir kısmı *Vâsıf Târîhi* ile mukâbele ettik. Karşılaştırmayı yaparken Hâkim'in Topkapı nüshasıyla Vâsıf'ın Topkapı Sarayı Ktp. no. H. 1405 nüshasını kullandık. Hâkim'in Topkapı nüshasının birinci cildini "T1" ve ikinci cildini "T2", Vâsıf'ın Topkapı nüshasını ise "VT" kısaltmalarıyla ifade ettik. Ayrıca yapmış olduğumuz bu karşılaştırmada Kütükoğ-

---

1 Bkz. Metin, T2, 117b-118a.

2 *Hâkim Târîhi*'nin Topkapı Sarayı nüshasında bir sayfanın kenarında yer alan Vâsıf'a ait bir not, onun çalışmasını yaparken bu nüshayı kullandığını düşündürmektedir; bkz. Metin, T1, 172b.

3 Ahmed Vâsıf Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakā'iku'l-Ahbâr*, Topkapı Sarayı Ktp., no. H. 1405, vr. 250b.

lu'nun makalesindeki tespitlerle örtüşen bazı hususların ortaya çıkması, bizi onun makalesindeki üslûba benzer bir üslûbu kullanmaya sevk etti. Böylece yaptığımız bu çalışmanın, bir anlamda onun makalesine zeyl niteliği taşıdığını söyleyebiliriz. Bu çalışma neticesinde bizim tespit ettiğimiz hususlar aşağıda zikredilmiştir:

a. Vâsıf'ın Yaptığı Özet Nakiller

Vâsıf, Pâdişâh'ın isteği üzerine çok kısa bir sürede *Hâkim Târîhi*'nin özetini yapmaya çalışmıştır. Dolayısıyla Vâsıf'ın Hâkim'den yaptığı nakiller zaten özet formatındadır. Bu sebeple bizim burada belirttiğimiz "özet nakiller" ifadesi, Vâsıf'ın Hâkim'den çok daha kısa olarak aldığı konuları kapsamaktadır. Bu konular aşağıdaki şekilde tespit edilmiştir:

a1. Vâsıf'ın Hâkim'den Çok Kısa Olarak Aktardığı Çeşitli Konular

Vâsıf'ın Hâkim'den çok kısa bir şekilde aktardığı çeşitli konularla ilgili olarak şu misali zikredebiliriz:

Tevcîhât-ı vüzerâ ve gayrân

Sene-i merkūme mâh-ı saferi evâsıtında Karaman Vâlîsi Vezîr Sa'deddîn Paşa 'azl ve Rakka Vâlîsi Vezîr Çelik Mehmed Paşa'ya tevcîh ve Sa'deddîn Paşa'ya Rakka Eyâleti tevcîh buyuruldu. Ve Zaralı-zâde Feyzullah Paşa, Eyâlet-i Diyârbekir'den 'azl ve Van Eyâleti tevcîh ve sâbıkı Vezîr Mustafa Paşa'ya Eyâlet-i Diyârbekir bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu. Ve Süleymâniyye'den Girîdî Ahmed Efendi'ye Kazâ'-i Haleb ve İshâk-zâde Feyzullah Efendi'ye Üsküdar Mevleviyyeti bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve bu esnâda Vezîr İsmâ'îl Paşa'nın mukaddemâ Vezâret'i ref' ve tenkîl olunduğu makālesinde zikr u tafsîl olunmuşidi. Vezâret'i ibkāsıyla Avlonya tevcîh ve cerâyim-i güzeştesine kalem-i 'afv keşîde buyuruldu. Ve Çıldır Vâlîsi Hasan Paşa'ya dahi rütbe-i Vezâret i'tâsıyla kadr ü şânı terfî' buyuruldu (T2 109a).

Ba'zı Tevcîhât

Evâsıt-ı saferde Karaman Vâlîsi Vezîr Sa'deddîn Paşa 'azl ve Rakka Eyâleti'ne nakl olunup, selefi Çelik Paşa, Karaman Eyâleti ile şâdân ve Zâralı-zâde Feyzullah Paşa, Vâlî-yi Van ve sâbıkı Vezîr Mustafa Paşa, Eyâlet-i Diyârbekir ile memnûn-ı lutf-ı Pâdişâh-ı zemân oldu (VT, vr. 181b).

Bu misalden başka Vâsıf'ın Hâkim'den çok kısa olarak aktardığı çeşitli konuları şu şekilde sıralayabiliriz:

Sultân III. Mustafa'nın kızı Hibetullah Sultân'ın doğumu ve bu vesileyle saray ehâlîsi ve halk tarafından on gün boyunca yapılan şenlikler ve kutlamalar (T1 415a-450b; VT, vr. 135b-137a);

Yalancı şâhitlere verilen ceza (T2 1a-2a; VT, vr. 148a);

Pâdişâh'ın Beşiktaş Sâhil-serâyı'ndan Kara-ağaç'a nakli (T2 2a-b; VT, vr. 148a);

Asker tâ'ifesine mevâcib dağıtımı (T2 58b-59b; VT, vr. 166b);

Pâdişâh'ın Kara-ağaç Sâhil-serâyı'ndan Serây-ı Cedîd'e nakli (T2 65a-b; VT, vr. 179b);

Sultân III. Mustafa'nın Üsküdar'da yaptırdığı Ayazma Camii ile ilgili bilgiler (T2 74a-80a; VT, vr. 167a-b);

Şa'bân ayındaki iki kıst mevâcib dağıtımı (T2 82a-b; VT, vr. 173a);

Borçlarını ödeyemediği için hapis yatan fakirlere Pâdişâh tarafından yardım edilerek hapisten kurtarılmalarıyla ilgili bilgiler (T2 82b-83b; VT, vr. 173a);

Sultân III. Mustafa'nın kızı Şâh Sultân'ın doğumu ile ilgili bilgiler (T2 86a-89b; VT, vr. 175a-b);

Pâdişâh'ın hâcegânın fakirlerine ve diğer kimselere atıyye ihsânında bulunması (T2 93a-b; VT, vr. 176a);

Sultân III. Selîm'in doğumuyla ilgili bilgiler (T2 113a-116b; VT, vr. 184a-185a);

Kapudâne-i hümâyûn kalyonunun Tersâne-i 'âmire'ye gelişi (T2 117a-119a; VT, vr. 185a-b);

Donanma-yı hümâyûnun Akdeniz'e çıkışı (T2 136a-b; VT, vr. 189a);

Esîr-pâzârı'nda kâtil bir câriyenin asılması (T2 143a; VT, vr. 193b);

Ayasofya Şeyhi es-Seyyid Mehmed Efendi'nin vefatı (T2 143a-144b; VT, vr. 193b-194a);

Dârussa'âde Kâtibi Seyyid Ali Efendi'nin vefatı ve diğer vefeyat (T2 145a-b; VT, vr. 194a);

Güneş tutulması hadisesi (T2 146a-b; VT, vr. 194a);

Mihrimâh Sultân'ın doğumu (T2 147b-149a; VT, vr. 194b);

Yeniçeriler hakkında bir hatt-ı şerîf (T2 150a-b; VT, vr. 195a);

Pâdişâh'ın Serây-ı Cedîd'den Kara-ağaç Sâhil-serâyı'na nakli (T2 161b-162a; VT, vr. 202a);

Bir kıst mevâcib ihrâcı (T2 163a-b, 167b-168a, 186b-187a; VT, vr. 202b-203a, 204b, 214a);

Pâdişâh'ın Kara-ağaç Sâhil-serâyı'ndan Serây-ı Cedîd'e nakli (T2 165b-166a; VT, vr. 204a);

İki kıst mevâcib ihrâcı (T2 172a, 198a-b, 214a-b; VT, vr. 207b, 238b, 244a-b);

Hasan Paşa Tütüncüsü Abdî Ağa'nın öldürülmesi (T2 193a-b; VT, vr. 237a);

Donanma-yı hümâyûnun Akdeniz'e çıkışı (T2 206a-b; VT, vr. 241b);

Selîm Girây Hân'ın Pâdişâh'ın da'veti üzerine İstanbul'a gelmesi (T2 209b-211a; VT, vr. 242b-243a);

Kādiriyye ve Mevleviyye âsitânelerinin yangında yanması sonucunda yeniden inşâ edilmeleri ile ilgili bilgiler (T2 215a-218b; VT, vr. 244b);

Evhadüddîn Deresi'nde yeni bir bend inşâsı (T2 228b-231b; VT, vr. 248b-249a).

a2. Vâsıf'ın Hâkim'den Çok Kısa Olarak Aktardığı Çeşitli Merâsimler

Vâsıf'ın Hâkim'den çok kısa bir şekilde aktardığı merâsimlerle ilgili olarak şu misali zikredebiliriz:

Zikr-i alay-ı vâlây-ı 'arûs-ı Hânım Sultân kerîme-i şehîme-i hazret-i 'Â'işe Sultân *dâmet 'ismetühâ*

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin yirmi beşinci hamîs günü bundan akdem 'alâ-vetîreti'l-icmâl zikri mürûr eden devletlü 'Â'işe Sultân hazretlerinin kerîme-i şehîmelerin çırâğ-efrûhte-i hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem olan Haremeyn Mütevellîsi Nûrî Mehmed Emîn Efendi'ye nâm-zedî-i 'akd-i izdivâc ile kadrlerin resîde-i küngüre-i tâk-ı i'tilâ buyurmuşlar idi. Târîh-i merkūmda be-resm-i kadîm ve de'b-i müstedîm alay-ı 'arûs-ı mekârim-me'nûs-ı vâlâ tertîb olunup, ibtidâ dâmâd-ı Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân* efendi cenâbları Sadrıa'zam ve Vekîl-i efham devletlü, Ebu'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa hazretlerinin şeref-i dâmen-bûsî-i mekârim-me'nûslarıyla müteşerrif ve bir sevb-i semmûr-ı mûcibü's-sürûr ile tekrîm, ba'dehû Sultân-ı 'aliyyetü'ş-şân hazretlerinin serâylarına râhî ve Hânım Sultân'ın alay ile şeref-i kudûmlarına muntazır oldular. Tertîb olunan alay budur ki, zikr olunur. İb-

tidâ dört nefer Muhzır Ağa kapu-kethudâları, ba‘dehû Kulaguz Çavuş, sonra Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ve Vezîr ağaları ve gedüklü zu‘amâ ve çavuşlar kâtibi ve emîni, ba‘dehû selâtîn cevâmi‘i kâtibleri ve mütevellîleri, sonra Haremeyn Mukāta‘acısı ve Muhâsebecisi ve Müfettişi Efendi, ba‘dehû sağdıc Râmî Paşa-zâde Mustafa Bey Efendi, ba‘dehû selâtîn-i ‘aliyyetü'ş-şân hazerâtının helvacılar kethudâları, ba‘dehû selâtîn kethudâları, ba‘dehû Teşrîfâtî Efendi, sonra sîm-i hâlis nahıllar tersânelü neferâtı ile cümle dâl-fes, ba‘dehû Hânım Sultân arabası, ba‘dehû selâtîn-i ‘aliyyetü'ş-şân arabaları, sonr[a] bir ‘aded yedek arabası, ba‘dehû kayınpederleri makāmında olan Vezîr Mehmed Paşa'nın kethudâları ve Dîvân Kâtibi Efendi, ba‘dehû Mehter-hâne-i Âsafî, ba‘dehû cevârî arabaları idi. Ertesi cum‘a selâmlığı Zeyrek Câmi‘i'ne tenbîh olunup şevketlü, kerâmetlü Şehriyâr-ı ‘âlem hazretleri ba‘de edâ’-i sâlât-ı cum‘a Sultân-ı ‘aliyyetü'ş-şân hazretlerinin serâylarını teşrîf ve Vezîr Silahdâr Mehmed Paşa ve Dâmâd Efendi şeref-i bagal-gîrî-i hümâyûn ile müteşerrif ve zemînden pâye-i nerdübân ve sahn-ı serâ dîbâ ile ferş olunup, sâ’ir merâsim-i istikbâl ve levâzım-ı tefhîm ü ta‘zîm ve ibcâlleri edâ ve tekmîlinde bezl-i tâb ü iktidâr buyuruldu (T1 474a-b).

Lâhika

‘İsmetlü ‘Âyişe Sultân hazretlerinin kerîmeleri Hânım Sultân mukaddemâ Nûri Bey'e ‘akd ü tezvîc ve işbu şevvâl gāyetinde maslahat-ı zifâf tervîc olunup, müşârun ileyhâya dahi alay tertîb ve vâlide-i muhteremeleri serâyında şevher-i pâkîze-güherleriyle ictimâ‘ları tasvîb olundu (VT, vr. 143a).

Bu misalden başka aşağıdaki merâsimler de Vâsıf’ta çok kısa bir şekilde yer almaktadır:

Hamza Paşa’nın Hibetullah Sultân ile yapılan nişan alayı (T1 474a-b; VT, vr. 142b-143a);

Ramazan bayramı mu‘âyedeleri (T1 466b-467a, T2 40a, 176b-177a, 200a-b, 218b-219a; VT, vr. 140b, 162a, 209b, 239a, 244b);

Hırka-i şerîf ziyâreti merâsimleri (T2 85b-86a, 127a-b; VT, vr. 175a, 187b);

Kurban bayramı mu‘âyedeleri (T2 102a-b, 138a-b, 184b-185a, 207b-208a, 222a-b; VT, vr. 179a, 191b, 213a, 242a, 245b);

Mevlid-i şerîf okunması merâsimleri (T2 144b-145a, 231b-232b; VT, vr. 194a, 249a)

Şehzâde Sultân Selîm Hân'ın ta'lîme başlaması vesilesiyle bir meclis düzenlenmesi (T2 233b-237a; VT, vr. 249a-250a).

a3. Vâsıf'ın Hâkim'den Çok Kısa Olarak Aktardığı Tevcihat Konuları

Vâsıf'ın Hâkim'den çok kısa bir şekilde aktardığı tevcihat konularıyla ilgili olarak şu misali zikredebiliriz:

Tevcîhât-ı vüzerâ ve gayrân	Ba'zı Tevcîhât
Sene-i merkūme mâh-ı saferi evâsıtında Karaman Vâlîsi Vezîr Sa'deddîn Paşa 'azl ve Rakka Vâlîsi Vezîr Çelik Mehmed Paşa'ya tevcîh ve Sa'deddîn Paşa'ya Rakka Eyâleti tevcîh buyuruldu. Ve Zaralı-zâde Feyzullah Paşa, Eyâlet-i Diyârbekir'den 'azl ve Van Eyâleti tevcîh ve sâbıkı Vezîr Mustafa Paşa'ya Eyâlet-i Diyârbekir bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu. Ve Süleymâniyye'den Girîdî Ahmed Efendi'ye Kazâ'-i Haleb ve İshâk-zâde Feyzullah Efendi'ye Üsküdar Mevleviyyeti bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve bu esnâda Vezîr İsmâ'îl Paşa'nın mukaddemâ Vezâret'i ref' ve tenkîl olunduğu makālesinde zikr u tafsîl olunmuşidi. Vezâret'i ibkāsıyla Avlonya tevcîh ve cerâyim-i güzeştesine kalem-i 'afv keşîde buyuruldu. Ve Çıldır Vâlîsi Hasan Paşa'ya dahi rütbe-i Vezâret i'tâsıyla kadr ü şânı terfî' buyuruldu (T2 109a).	Evâsıt-ı saferde Karaman Vâlîsi Vezîr Sa'deddîn Paşa 'azl ve Rakka Eyâleti'ne nakl olunup, selefi Çelik Paşa, Karaman Eyâleti ile şâdân ve Zâralı-zâde Feyzullah Paşa, Vâlî-yi Van ve sâbıkı Vezîr Mustafa Paşa, Eyâlet-i Diyârbekir ile memnûn-ı lutf-ı Pâdişâh-ı zemân oldu (VT, vr. 181b).

Bu misalden başka tevcihatla ilgili aşağıdaki konular da Vâsıf'ta çok kısa bir şekilde yer almaktadır:

"Tevcîhât-ı mevâlî-i kirâm ve pâyehâ der-hılâl-i sene mi'etin ve elfin ve isneyn ve seb'în ilâ-gāyeti şevvâli'l-mükerrem" (T1 463a-465a; VT, vr. 139a-b);

"Vukū'-i tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvânî 'alâ-vechi'l-'umûm" (T1 467b-470a; VT, vr. 140b-141a);

"Zikr-i tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvâniyye" (T2 91a-93a; VT, vr. 175b-176b);

"Ba'zı tevcîhât-ı vüzerâ'-i 'izâm ve ibkā ve Mîr-i mîrân ve gayruhum", "Tevcîhât-ı ba'zı ümerâ ve ibkā'-i menâsıb ve gayrân" (T2 93b-95a; VT, vr. 176a-b);

"'Azl-i Ağa-yı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî ve gayrân" (T2 109a-b; VT, vr. 181b);

"İbkā'-i Vezâret-i 'Abdurrahmân Paşa ve tevcîh-i Trabzon ve gayrân" (T2 110b-111a; VT, vr. 182a);

"Zikr-i tevcîhât-ı 'umûm-ı menâsıb-ı 'âdiye bi-vechi'l-mu'tâd" (T2 131b-133b; VT, vr. 188a-b);

"Zikr-i ba'zı tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ ve mevâlî ve pâye-i îşân ve gayrân" (T2 141a-b; VT, vr. 193a-b);

"Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i kirâm ve gayrân" (T2 141b-143a; VT, vr. 192a-b);

"Tevcîh-i Belgrad ve Silistre ve gayrân" (T2 151a-152a; VT, vr. 195b);

"Vukū'-i tevcîhât-ı menâsıb-ı 'umûmî bi-vechi'l-'âdeti" (T2 157a-158b; VT, vr. 201a-b);

"Zikr-i tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ ve gayrân" (T2 159a-160b; VT, vr. 201b-202a);

"Zikr-i tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvânî 'alâ-vechi'l-'umûm hasbe'l-mu'tâd" (T2 177a-178a; VT, vr. 209b);

"Zikr-i tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ bi-vechi'l-'âdeti" (T2 179a-181b; VT, vr. 209b-210a);

"Zikr-i tevcîhât 'alâ-vechi'l-'umûm 'ale'l-'âdeti" (T2 219b-221a; VT, vr. 245a-b).

b. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Konular

Vâsıf'ın Hâkim'i özetlerken önemsiz gördüğü bazı konuları eserine almadığını yukarıda belirtmiştik. Biz de Vâsıf'ın önemsiz gördüğü için eserine al-

madığı bu konuları yaptığımız karşılaştırma neticesinde tespit etmeye çalıştık. Daha sonra tespit ettiğimiz bu konuları da çeşitli konular, merâsimler, tevcihat, yangınlar ve vefeyat başlıkları altında aşağıdaki şekilde tasnif ettik.

b1. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Çeşitli Konular

Vâsıf'ın Hâkim'den nakilde bulunmayıp eserinde hiç yer vermediği çeşitli konuları şu şekilde zikredebiliriz:

"Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn be-bâb-ı Sadrıa'zam" (T1 231a);

"Vürûd-ı esb-i hümâyûn li-hazreti's-Sadri'l-ecelli hazret-i Râgıb Mehmed Paşa" (T1 232a vd.);

"Vusûl-i Vâlî-i Mısr-ı mahrûse Sadr-ı esbak Mustafa Paşa be-İskenderiyye-i Mısır ve vukū'-i katl-i ba'zı eşkıyâ der-ân ve mâ yete'allaku bihî" (T1 402a-403a);

"Salb-i pâpâs-ı Nasârâ der-Tersâne-i 'âmire" (T1 403a);

"Âmeden-i haber-i Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî ez-cânib-i Mısır ki be-hutût-ı şerîfe râhî-şüde bûd" (T1 457b-458a);

"Vürûd-ı ba'zı havâdis-i cumhûr-ı Nasârâ ki ez-cânib-i ba'zı zâbitân-ı serhaddât-ı semt tahrîr-yâfte" (T1 462a-463a);

"Hedm-i kilîsâ der-Beşiktaş be-mûceb-i emr-i hümâyûn-ı 'azamet-makrûn" (T1 478b-479a);

"İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i askeriyye bi-vechi'l-mu'tâd" (T2 5a-6a);

"Sudûr-ı fermân-ı yesâğ be-hey'ât ü endâm-ı tâ'ife-i nisvân-ı müslimât ve zenân-ı erbâb-ı zimmet ez-Yehûd ve Nasârâ" (T2 10b);

"Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Hadîka-i Kara-ağac be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn" (T2 11a-12a);

"Âmeden-i câmûs-ı ebyaz-ı 'acîb be-taraf-ı Devlet-i 'aliyye ez-nevâhî-i Bozok" (T2 12b-13b);

"Ref'-i Vezâret-i Halîmî Mustafa Paşa Defterdâr-ı sâbık ve nefy-şüden-i û be-Cezîre-i Bozca-ada" (T2 14b-15b);

"Vürûd-ı Elçi-i Moskov bi-vechi'l-'âdeti nâme-res be-tebrîk-i cülûs-ı hümâyûn" (T2 15b-16b);

"Âmeden-i Donanma-yı hümâyûn ez-cânib-i Bahr-i Sefîd be-Tersâne-i 'âmire bi-vechi'l-mu'tâd" (T2 16b-17a);

"Katl-i Tercemân-ı zimmî be-emr-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî der-Yalı-köşkü" (T2 33b-34a);

"Teşrîf-i hazret-i Sadrıa'zamî be-hazret-i Şeyhulislâm ve ziyâret-i Türbe-i 'Ali Paşa merhûm be-hâne-i İsmâ'îl Bey der-leyle-i Kadr-i mübârek" (T2 39b-40a);

"Sudûr-ı emr-i şerîf-i me'âlî-teşrîf berây-ı tedrîs ve bahs-ı 'ulemâ ez-Tefsîr-i Kādî Beyzâvî be-huzûr-ı fâyizu'n-nûr-ı hazret-i Şehriyârî *dâme fî-hıfzı'l-Bârî*" (T2 40a-42b);

"Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn be-sâhil-hâne-i ibtihâc-mâye-i Kara-ağac" (T2 45b-46a);

"Vürûd-ı ru'ûs-ı maktû'a-i ba'zı eşkıyâ' ez-cânib-i Bandırma ve nevâhîhâ" (T2 48b-49a);

"Nüzûl-i sandal-ı hümâyûn be-Kayık-hâne ve ma'a-Filika-i hümâyûn der-Tersâne-i 'âmire" (T2 54a-55a);

"Sudûr-ı fermân-ı yesâğ-ı tob-ı sefâ'in be-sebeb-i zuhûr-ı âsâr-ı velâdet-i şerîfe" (T2 68a);

"Vürûd-ı ru'ûs-ı maktû'a-i Kapudân-ı deryâ 'Abdülkerîm Paşa ve Kapudâne-i hümâyûn Aynarozlu Mustafa Kapudan" (T2 68a-b);

"Kırâ'at-ı ders-i şerîf ez-Tefsîr-i Kādî Beyzâvî be-tertîb-i 'ulemâ'-i kirâm der-huzûr-ı hümâyûn be-eyyâm-ı ramazân-ı şerîf" (T2 89b-90a);

"Vürûd-ı ba'zı hedâyâ ez-cânib-i Dâ'î-i Cezâyir" (T2 112a);

"Vürûd-ı Elçi-i İspanya" (T2 124b-125a);

"Sudûr-ı emr-i şerîf berây-ı tedrîs ve bahs-ı 'ulemâ ez-Kādî Beyzâvî be-huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı hazret-i Şehriyârî" (T2 128a-129a);

"Nüzûl-i sandal-ı hümâyûn be-Kayık-hâne ma'a-Filika-i hümâyûn be-Tersâne-i 'âmire" (T2 134b-135a);

"İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i askeriyye bi-hükmi'l-mu'tâd" (T2 139b-140a);

"Havâdisât-ı tarîk-ı hacc-ı Şâmî ve tarîk-ı Mısrî 'alâ-sebîli'l-icmâl" (T2 167a);

"Havâdis-i tâ'ife-i Gürciyân-ı Acıkbaş ve gayrân" (T2 167a-b);

"Sadr-ı Rûm-şüden-i Nakībü'l-eşrâf Mîrzâ-zâde Efendi ve gayrân" (T2 168a);

"Nüzûl-i Kalyon-ı hümâyûn" (T2 171a-b);

"Sudûr-ı emr-i şerîf berây-ı binâ'-i Câmi'-i Üç-şerefeli der-Mahrûse-i Edirne" (T2 174a-b);

"Kırâ'at-ı ders-i Beyzavî-yi şerîf be-huzûr-ı hümâyûn-ı Şehriyârî" (T2 176a);

"İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı 'âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd bi-vechi'l-mu'tâd" (T2 183b-184a);

"Sudûr-ı fermân-ı Cihân-bânî be-yesâğ-ı ferve-i kākum ve semmûr be-tavâ'if-i hademe ve gürûh-ı esnâf" (T2 184a);

"Vukū'-i tob dökümü der-Tob-hâne-i 'âmire" (T2 189a-b);

"Vukū'-i yesâğ-ı elbise-i çiçekli ve şâl kuşak be-tavâ'if-i hademe ve esnâf" (T2 192a-193a);

"İhrâc-ı Surre-i Haremeyni'ş-şerîfeyn bi-vechi'l-'âdeti'l-müstemirreti" (T2 194a-b);

"Zuhûr-ı 'alâmet-i semâviyye-i garîbe" (T2 196b);

"Vukū'-i 'alâmet-i semâviyye" (T2 198a);

"Kırâ'at-ı ders-i şerîf-i *Tefsîr-i Beyzâvî* fî-ramazâni'l-mübârek be-huzûr-ı hümâyûn 'alâ-vechi'l-mu'tâd" (T2 200b-201a);

"İhrâc-ı huyûl-i 'âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd" (T2 204b-205a);

"Nüzûl-i kalyon-ı karavela ber-vech-i mu'tâd" (T2 205a);

"Vukū'-i top dökümü be-Tob-hâne-i 'âmire" (T2 206b-207a);

"Vukū'-i 'alâmet-i semâviyye" (T2 221a-b);

"İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı 'âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd" (T2 221b);

"Vukū'-i 'alâmet-i semâviyye" (T2 225a);

"'Azl-i Bostâncı-başı Ağa ve Ser-bostâniyân-şüden-i Halîl Ağa" (T2 225a-b);

"İn'âm ü ihsân-ı hazret-i Pâdişâhî be-meşâyih-i kürsî-nişîn-i cevâmi' ve be-meşâyih-i zevâyây-ı erbâb-ı tarîk ve sâ'ir fukarâ" (T2 227b);

"Vukū'-i zelzele-i uhrâ" (T2 227b-228b);

"Zikr-i ahvâl-i tavâ'if-i Gürciyân ve mâ-yete'allaku bihâ" (T2 232b-233a);

"İrsâl-i Topcıyân ustaları ve ba'zı levâzimât be-cânib-i Bağdâd ve gayrân" (T2 233a-b).

b2. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Merâsim Konuları

Vâsıf'ın Hâkim'den nakilde bulunmayıp eserinde hiç yer vermediği merâsimlerle ilgili konuları şu şekilde zikredebiliriz:

"Bi-mennihî Te'âlâ türbe-i şerîfe-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî'de taklîd-i seyf-i mübârek içün teşrîf-i latîf-i hümâyûn vukū'unda tertîb olunan alayın sûret-i icmâlidir ki zikr olunur" (T1 244a vd.);

"Mu'âyede-i 'îd-i adhâ be-resm-i me'lûf ve kā'ide-i ma'rûfe" (T1 391b);

"Vukū'-i emr-i hümâyûn berây-ı imtihân-ı tophây-ı üç kantarlu ve balyemez ve gayrân ki be-manzara-i hümâyûn temâşây-ı ân irâde-i hazret-i Cihândârî bûde", "Makāle-i lâhika" (T1 451b-453b);

"Ziyâret-i Hırka-i şerîfe ve Bürde-i müteberrike-i münîfe" (T1 465a-b);

"Hânden-i nazm-ı şerîf-i Mevlid-i Nebevî" (T2 12a-b);

"Teşrîf-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Serây-ı 'atîk be-tarîk-ı biniş-i 'âdî" (T2 37a);

"Ziyâret-i Hırka-i şerîfe ve Bürde-i münîfe-i hazret-i Rasûl-i ekrem ve Nebiyy-i muhterem" (T2 39a-b);

"Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i şerîf-i ramazânü'l-mübârek bi-vechi'l-mu'tâd" (T2 91a);

"Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i şerîf-i ramazânü'l-mübârek bi-vechi'l-mu'tâd" (T2 129a-b);

"Ziyâret-i Hırka-i şerîfe ve Bürde-i münîfe-i hazret-i Seyyidü'l-enâm" (T2 155b);

"Ziyâret-i Hırka-i şerîfe ve takbîl-i Bürde-i münîfe-i hazret-i Seyyidü'l-mürselîn" (T2 175b-176a);

"Ziyâret-i Hırka-i şerîfe ve takbîl-i taraf-ı Bürde-i münîfe-i hazret-i Rasûl-i ekrem" (T2 199a-b);

"Ziyâret-i Hırka-i şerîfe-i Rasûl-i ekrem *sallallâhu 'aleyhi ve sellem* bi-hükmi'l-mu'tâd" (T2 214b-215a).

b3. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Tevcihat Konuları

Vâsıf'ın Hâkim'den nakilde bulunmayıp eserinde hiç yer vermediği tevcihatla ilgili konuları şu şekilde sıralayabiliriz:

"Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ vü ümerâ' ve ba'zı mevâlî-i kirâm der-hılâl-i sene-i isneyn ve seb'în ve mi'etin ve elf" (T1 458a-460a);

"Tevcîhât-ı ba'zı ümerâ der-hılâl-i sene isneyn ve seb'în bi-vechi'l-'âdeti" (T1 460b-462a);

"Tevcîhât-ı ba'zı Mîr-i mîrân" (T2 23a-b);

"Vukū'-i tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvânî 'alâ-vechi'l-'umûm", "Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i kirâm" (T2 29b-30a);

"Tevcîhât-ı menâsıb ve ibkā be-Mîr-i mîrân" (T2 52a-54a);

"Tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ ve ba'zı Mîr-i mîrân" (T2 121a-122a);

"Tevcîhât-ı menâsıb-ı ba'zı mevâlî-i kirâm ve 'ulemâ'-i fihâm bi-vechi'l-mu'tâd" (T2 122b-123a);

"'Azl-i Ser-bâkıyân 'Abdî Ağa ve nasb-ı Abdâl Mehmed Ağa ve gayrân" (T2 123b-124a);

"Zikr-i tevcîhât-ı ba'zı menâsıb-ı vüzerâ vü ümerâ ve ba'zı mevâlî-i kirâm ve gayruhum" (T2 172a-173a);

"Zikr-i tevcîhât-ı mevâlî-i kirâm" (T2 173a-b).

b4. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Yangın Konuları

Vâsıf'ın Hâkim'den nakilde bulunmayıp eserinde hiç yer vermediği yangınlarla ilgili konuları şu şekilde nakledebiliriz:

30 Cumâdelûlâ 1172 tarihinde İstanbul Uzun-kaldırım'da meydana gelen yangın (T1 414b);

5 Cumâdelâhıre 1172 tarihinde Sultân-selîm ve Etyemez Tekyesi kurbunda Ağa-hammâmı Mahallesi'ndeki yangınlar ile 10 Cumâdelâhıre 1172 Üsküdar'da meydana gelen yangınlar (T1 414b-415a);

12 Şevvâl 1172'de Eyüp Çömlekçiler'de meydana gelen yangın (T1 471a);

1 Zilhicce 1172'de Edirne'de meydana gelen yangın (T1 479a);

23 Zilhicce 1172'de Yeni-bâğçe Keçeciler Hammâmı yakınlarındaki yangın (T1 483b);

12 Muharrem 1173'de Paşa-kapısı yakınlarında meydana gelen yangın (T2 4b);

30 Muharrem 1173'de Balat'ta meydana gelen yangın (T2 6b);

11 Rebî'ulâhır 1173 tarihinde Sarıgörez Mahallesi'nde meydana gelen yangın (T2 17a-b);

14 Cumâdelûlâ 1173 tarihinde Avrat-pâzârı'ndaki yangın (T2 23b);

3 Cumâdelâhıre 1173 tarihinde Kasımpaşa Piyâlî Paşa Mahallesi'ndeki yangın (T2 26a);

25 Cumâdelâhıre 1173 tarihinde Kumkapı ve Şîmkeş-hâne'deki yangınlar (T2 31b);

23 Receb 1173 tarihinde Na'lli Mescid'de olan yangın (T2 34a);

1 Şa'bân 1173 tarihinde Mahmûd-paşa Câmii yakınlarında olan yangın (T2 35a-b);

5 Ramazân 1173 tarihinde Cebe-hâne bitişiğindeki yangın (T2 38b-39a);

1-10 Muharrem 1174 tarihinde Karagümrük'de meydana gelen yangın (T2 57b-58a);

7 Safer 1174 tarihinde Ayvanseray'daki yangın (T2 61b);

1 Cumâdelûlâ 1174 tarihinde Kocamustafa-paşa Çarşısı'nda olan yangın (T2 68b);

21-29 Cumâdelâhıre 1174 tarihinde Üsküdar'da Vâlide-i 'atik'den Toptaşı'na kadar olan yerde meydana gelen yangın (T2 72b-73a);

29 Cumâdelâhıre 1174 tarihinde Edirne'de Eski Câmi yakınlarında meydana gelen yangın (T2 74a);

1174 senesinde İstanbul Çukurbostan'da olan yangın (T2 82b);

11 Zilka'de 1174 tarihinde Edirnekapı Çukurbostan'daki yangın (T2 100a);

24 Zilka'de 1174 tarihinde Edirnekapı Çukurbostan'daki yangın (T2 101b);

5 Zilhicce 1174 tarihinde Orta-köy'de olan yangın (T2 101b-102a);

23 Safer 1175 tarihinde At-pâzârı'ndaki yangın (T2 108b);

3 Rebî'ulevvel 1175 tarihinde Kocamustafa-paşa'da olan yangın (T2 110b);

2 Şevvâl 1175 tarihinde Beşiktaş'ta olan yangın (T2 130a-b);

1 Rebî'ulevvel 1176 tarihinde Galata'da olan yangın (T2 144b);

20 Cumâdelûlâ 1176 tarihinde Fener'de olan yangın (T2 151a);

21-29 Şa'bân 1176 tarihinde Kabataş'ta ve Ali Paşa Câmii yakınlarında meydana gelen yangınlar (T2 153b);

17 Ramazân 1176 tarihinde Çartaklı Hammâm yakınlarındaki yangın (T2 155b);

20 Şa'bân 1177 tarihinde Şehr-emîni'nde ve 23 Şa'bân 1177 tarihinde Malta Çarşısı yakınlarında olan yangınlar (T2 173b);

1-10 Şevvâl 1177 tarihinde Eyüp'te Defterdâr İskelesi'nde ve aynı ayın ortasında Orta-köy'de olan yangınlar (T2 177a);

12 Zilhicce 1177 tarihinde Sultân Mehmed'de Nişâncı Mahallesi'nde Paşmakcı-zâde Serâyı yangını (T2 185a-b);

4 Rebî'ulevvel 1178 tarihinde Cübbe'ali Kapısı'ndan Fenâr Kapısı'na kadar uzanan yangın (T2 189b);

25 Ramazân 1178 tarihinde Balat'ta olan yangın (T2 200b);

19 Şevvâl 1178 tarihinde Sa'dîler Tekyesi yakınında olan yangın (T2 203a);

24 Zilhicce 1178 tarihinde Galata Mevlevî-hânesi'ndeki yangın (T2 208a-b);

2 Şevvâl 1179 tarihinde Sultân Ahmed Dâru'ş-şifâsı bitişiğinde meydana gelen yangın (T2 219a);

21 Şevvâl 1179 tarihinde Çınar'da olan yangın (T2 219b);

8 Rebî'ulevvel 1180 tarihinde Tophâne'de Çûbcu Limanı'na yakın bir yerdeki yangın (T2 224b-225a).

b5. Vâsıf'ın Eserinde Yer Vermediği Vefeyat Konuları

Vâsıf'ın Hâkim'den nakilde bulunmayıp eserinde hiç yer vermediği vefeyatla ilgili konuları şu şekilde ifade edebiliriz:

Dîvân hâcegânından Mûsâ-zâde Efendi'nin vefatı (T1 392a);

Vezîr Abdülcelîl-zâde Hüseyn Paşa'nın vefatı (T1 399a);

Zağarcı-başı Mehmed Ağa'nın vefatı (T1 415b);

Halvetiyye-i Nûreddîn-i Cerrâhî şeyhlerinden Ser-tarîk-zâde'nin vefatı (T1 472a-b);

Sâbık Berber-başı Mîrahûr-ı Sânî Vekîli Ahmed Ağa'nın vefatı (T2 13b-14a);

Süleymâniyye Şeyhi Îsâ-zâde Sahvî Efendi'nin vefatı (T2 22a-23a);

Müderris Seyyid Fâhir Efendi'nin vefatı (T2 99a-100a);

Silahdârlık'tan çıkma ve emekli Boşnak Hüseyn Ağa'nın vefatı (T2 126a);

Şeyhulislâm-ı esbak Mehmed Sâlih Efendi'nin vefatı (T2 130a);

Nûr-ı Osmânî Câmii Şeyhi Ya'kûb-zâde Efendi'nin vefatı (T2 130a);

Belgrad Vâlîsi Mîrahûr Mustafa Paşa'nın vefatı (T2 135b-136a);

Vezîr Sa'deddîn Paşa'nın vefatı (T2 138b);

Mekke-i mükerreme sâbık Kadısı Es'ad Efendi'nin vefatı (T2 139a-b);

Kubbe Şeyhi'nin vefatı (T2 162a-b);

Medîne-i münevvere Kadısı'nın vefatı (T2 164b-165a);

Sâbık Dârussa'âde Yazıcısı Mektûbî Halîl Efendi'nin vefatı (T2 192a);

Üsküdar Kazâsı'ndan ayrılmış olan Mehmed Nâşid Efendi'nin vefatı (T2 214b);

Sezâyî Hasan Efendi Halîfesi Şeyh Hâfız Gülşenî'nin vefatı (T2 218b);

Erzurumî Yazıcı-zâde diye tanınan Vezîr İbrâhîm Paşa'nın vefatı (T2 233b).

c. Olayların Tarihlerini Hazfetmesi

Aşağıdaki misalde olduğu gibi Vâsıf, kimi zaman olayların tarihini -Hâkim zikrettiği halde- zikretmemiştir:

… Enderûn-ı hümâyûn'dan çırâğ olan Silahdâr Kâtibi-yi sâbık ihtiyâr ve Hattât 'Abdî Efendi'ye Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı ihsân ve ilbâs-ı hil'at olundu. Mûmâ ileyh 'Abdî Efendi dahi gāyet ihtiyâr ve 'alîl olmağla, ramazân-ı şerîf evâhırında vefât eyledi. Hâcegândan Kalyonlar Kitâbeti'nden ma'zûl 'Ârifî dâmâdı Süleymân Efendi dahi hayli müsinn ü 'alîl âdem olmağla, mâh-ı şevvâlin dördüncü günü vukū' bulan 'ûmûm-ı tevcîhâtda Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı ile be-kâm ve ilbâs-ı hil'at olundu (T1 454b).	… Enderûn-ı hümâyûn'dan muhrec Hattât 'Abdî Efendi, Şıkk-ı Sâlis Defterdârı nasb olunmuşiken, ol dahi çok geçmeden terk-i hayât-ı müste'âr ve 'Ârifî dâmâdı Süleymân Bey, mansıb-ı mezkûr ile ihrâz-ı mâye-i mesârr eyledi (VT, vr. 138a-b).

Bu misalde olduğu gibi, Vâsıf'ın olaydan bahsetmekle birlikte olayın tarihini hazfettiği diğer konular da aşağıda zikredilmiştir:

Rodos Adası'nda sürgünde olan Arabgirî İbrâhîm Bey'in ve Filibe'de sürgünde olan Mollacık-zâde Ali Ağa'nın saferin yirmi üçünde affedilerek İstanbul'a dönmelerine izin verildiği (T1 257a; VT, vr. 85b-86a);

Zaralı-zâde Feyzullah Paşa'ya zilka'denin evâ'ilinde Vezâret verildiği (T1 385b-386b; VT, vr. 103a-103b);

Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi'nin zilka'denin yirmi ikisinde Hekîm-başı olduğu (T1 389a; VT, vr. 104a);

Boğdan Voyvodası'nın zilka'denin evâ'ilinde azledilip yerine Dîvân Tercemânı'nın atandığı (T1 390a; VT, vr. 104b);

Kırım Hânı Halîm Girây Hân'ın muharremin evâ'ilinde azledildiği (T1 400b; VT, vr. 133b-134a);

Eflak Vovodası'nın rebî'ulevvelin evâ'ilinde hapsedildiği (T1 403b-404a; VT, vr. 134a);

Silahdâr-ı Şehriyârî olan Çelebî Yûsuf Paşa-zâde İbrâhîm Bey'in rebî'ulâhırın evâ'ilinde Ahısha'dan İzmit'e gönderildiği (T1 409b; VT, vr. 134b);

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi'nin Defterdârlık'tan rebî'ulâhırın evâsıtında azledilip rütbe-i Mîr-i mîrânî ile Alâ'iyye Sancağı'na atandığı (T1 410a; VT, vr. 134a-b);

Mevâcib dağıtımının cumâdelûlânın yirmi ikisinde sona erdiği (T1 411b; VT, vr. 130b);

Şâm civarındaki bazı eşkıyânın Çeteci Abdullah Paşa tarafından yakalanarak öldürüldüğü ve kesik başlarının cumâdelûlânın evâsıtında İstanbul'a gönderildiği (T1 412a; VT, vr. 132a);

Mîrahûr-ı Evvel Mustafa Ağa ve Abbâs Efendi'nin cumâdelûlânın evâsıtında Mısır'a gönderildiği (T1 412a-b; VT, vr. 131a-b);

Kadınların uygunsuz olarak çarşı pazara çıkmamalarını tenbîh eden fermânın cumâdelâhırenin yirmi birinde olduğu (T1 415a; VT, vr. 134b-135a);

Mehter-zâde Ali Efendi'nin Kumkapı yakınlarındaki yanan evinde recebin evâ'ilinde yapılan kazıda altın bulunduğu (T1 415b-416a; VT, vr. 135a);

Lezgî tâ'ifesinin yapmış oldukları zulümler hakkında vâlîler tarafından merkeze gönderilen raporların şa'bânın evâ'ilinde merkeze ulaştığı (T1 454a; VT, vr. 138a);

Şıkk-ı Sânî Defterdârı Göynüklü Ahmed Efendi'nin şa'bânın evâsıtında vefat ettiği (T1 454a-b; VT, vr. 138a);

Şıkk-ı Sâlis Defterdârı olan Abdî Efendi'nin ramazânın evâhırında vefat ettiği (T1 454b; VT, vr. 138a);

Ârifî dâmâdı Süleymân Efendi'nin şevvâlin dördünde Şıkk-ı Sâlis Defterdârı olduğu (T1 454b; VT, vr. 138a-b);

Duhân Gümrüğü'nün başına Âsıma Sultân'ın Kethudâsı Ali Ağa'nın şa'bân ayında atandığı (T1 455a; VT, vr. 138b);

Cebeci-başı Kara Mustafa Ağa'nın saferin sekizinde azledilip yerine Derzî Hüseyn Ağa'nın atandığı (T2 6b-7a; VT, vr. 147a-b);

İstanbul Kadısı Bekrî-zâde Mehmed Halîl Efendi'ye saferin yirmi ikisinde atıyye ihsânı ve hil'at ilbâs edildiği (T2 9b; VT, vr. 152b);

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Halîmî Mustafa Efendi'nin rebî'ulevvelin sekizinde Vezâret rütbesiyle Musul Eyâleti'ne atandığı (T2 10b; VT, vr. 149b);

Şâm taraflarında rebî'ulevvelin sekizinde deprem olduğu (T2 19a-b; VT, vr. 158a);

Râkım Mehmed Efendi'nin Yeniçeri Kitâbeti ve Râmî Paşa-zâde Mustafa Bey Efendi'nin Emânet-i Defter görevlerine cumâdelûlânın evâhırında atandıkları (T2 25a-b; VT, vr. 157b);

Arpa Emîni Temrî Mehmed Efendi'nin recebin on birinde vefat ettiği (T2 32a; VT, vr. 160b);

Filibeli Abdurrahîm Bey'in şevvâlin on dokuzunda i'dâm edildiği (T2 46a; VT, vr. 163a);

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel İbrâhîm Efendi'nin zilka'denin on beşinde emekli edildiği (T2 56a; VT, vr. 165b-166a);

Bostâncı-başı Halîl Ağa'nın saferin evâ'ilinde azledildiği (T2 61a; VT, vr. 167b);

Vidin Vâlîsi Ziştovî Ali Paşa'nın recebin birinde vefat ettiği (T2 73a; VT, vr. 172b);

Haleb Vâlîsi Abdullah Paşa'nın şa'bânın birinde vefat ettiği (T2 83b; VT, vr. 173a-b);

Matbah Emîni el-Hâc Ebûbekir Efendi'nin şa'bânın on birinde Haleb Vâlîsi olduğu (T2 84a; VT, vr. 173b-174b);

Pîrî-zâde ve bazı kişilerin bulundukları yerden ıtlâk edilerek İstanbul'a gelmelerine ramazânın on yedisinde ruhsat verildiği (T2 90a-b; VT, vr. 175b);

Sadr-ı Rûm olan Mîrzâ-zâde Efendi'nin zilka'denin evâ'ilinde azledilerek yerine Ebûbekir Efendi-zâde Osmân Efendi'nin atandığı (T2 96b; VT, vr. 177a);

Sâbık Bosna Vâlîsi olan Vezîr Mehmed Paşa'nın kesik başının zilka'denin evâsıtında İstanbul'a gönderildiği (T2 100a; VT, vr. 179a);

Arpa Emîni Ali Efendi'nin zilhiccenin evâsıtında azli ve yerine Hâsekî Mustafa Ağa'nın atandığı (T2 102b; VT, vr. 179a);

Şeyhulislâm Veliyyüddîn Efendi'nin oğlu Mustafa Reşîd Efendi'nin muharremin evâ'ilinde vefat ettiği (T2 105a; VT, vr. 179b);

Ivaz Mehmed Paşa-zâde Monla Bey Efendi'nin muharremin yirmisinde Anadolu Kadıaskeri olduğu (T2 106b; VT, vr. 180b);

Sadrıa'zam Kethudâsı Hamza Efendi'nin saferin evâ'ilinde azledildiği (T2 107a; VT, vr. 180b);

Sâbık Nakībü'l-eşrâf İdrîs-zâde Efendi'nin saferin evâsıtında vefat ettiği (T2 108a; VT, vr. 181a);

Vezîr Abdurrahmân Paşa'ya rebî'ulevvelin birinde Trabzon Vâlîliği tevcih edildiği (T2 110b; VT, vr. 182a);

İstanbul Kadısı Sâlih-zâde Efendi'nin rebî'ulevvelin birinde azledilip yerine Murâd Monla Efendi'nin atandığı (T2 111a; VT, vr. 182a);

Donanmanın rebî'ulevvelin birinde Akdeniz'den döndüğü (T2 111a; VT, vr. 182a-b);

Fas Melik'inden mektup ve bazı hediyeleri getiren elçi heyetinin cumâdelâhırede geldiği (T2 119a; VT, vr. 185b);

Kapudân-ı deryâ Vezîr Hasan Paşa'nın cumâdelâhırenin evâ'ilinde azledildiği ve kendisine Özi Eyâleti'nin tevcih edildiği (T2 119b; VT, vr. 185b-186a);

Mısır hazînesinin şa'bânın on üçünde geldiği (T2 125a; VT, vr. 186b-187a);

Şeyhulislâm Ebûbekir Efendi-zâde Ahmed Efendi'nin şevvâlin beşinde azledilerek yerine Dürrî-zâde Efendi'nin atandığı (T2 130b; VT, vr. 187b);

Bağdâd Vâlîsi Vezîr Süleymân Paşa'nın zilka'denin evâsıtında vefat ettiği (T2 137b; VT, vr. 189b-190a);

Mısır Vâlîsi Ebûbekir Paşa'nın muharremin evâ'ilinde vefat ettiği (T2 140b; VT, vr. 192b-193a);

Sadr-ı Rûm Pîrî-zâde Osmân Efendi'nin rebî'ulâhırın evâ'ilinde azledildiği ve yerine Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi'nin atandığı (T2 147b; VT, vr. 194b);

Tersânede bulunan bir kalyona rebî'ulâhırın yirmi ikisinde yıldırım düştüğü (T2 149b; VT, vr. 194b-195a);

Donanmanın rebî'ulâhırın yirmi beşinde Akdeniz'den Tersâne-i 'âmire'ye geldiği (T2 149b; VT, vr. 195a);

Anadolu Pâyesi olan Abbâs Efendi'nin cumâdelûlânın evâsıtında vefat ettiği (T2 152a-b; VT, vr. 196a-b);

Tezkire-i Kebîr İbrâhîm Efendi'nin receb ayında vefat ettiği (T2 152b; VT, vr. 196b);

Mollacık-zâde Ali Ağa'nın recebin evâhırında Çavuş-başı olduğu (T2 152b; VT, vr. 196b);

Donanmanın zilka'denin yedisinde Akdeniz'e çıkışı (T2 161b; VT, vr. 202a);

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Abdî Efendi'nin zilhiccenin evâhırında azledildiği (T2 163a; VT, vr. 202b);

Mollacık-zâde Ali Ağa'nın Çavuş-başılık'dan muharremin evâhırında azli ve yerine Re'îsülküttâb-ı sâbık Recâyî Mehmed Efendi'nin atandığı (T2 164a; VT, vr. 203a);

Vezîr Tevkī'î Küçük Mustafa Paşa'nın şa'bânın sekizinde vefat ettiği (T2 171b; VT, vr. 207a);

Lâleli Câmii'nin şa'bân ayında tamamlandığı (T2 174b; VT, vr. 208a);

Mısır Vâlîsi Defterdâr Ahmed Paşa'nın rebî'ulevvelin evâsıtında vefat ettiği (T2 191b; VT, vr. 236a);

Hasan Paşa Tütüncüsü Abdî Ağa'nın cumâdelûlânın evâ'ilinde katledildiği (T2 193a-b; VT, vr. 237a);

Belgrad ve Rakka eyâletlerine cumâdelûlânın evâsıtında tevcihat yapıldığı (T2 194b-195a; VT, vr. 237a);

Gürcistan seferinin recebin evâ'ilinde olduğu (T2 197a-198a; VT, vr. 238a-b);

Çapan-zâde Ahmed Paşa'nın kesik başının şevvâlin evâhırında İstanbul'a geldiği (T2 204a; VT, vr. 240a);

Bazı kapıcı-başılara ve silahşorlara zilka'denin evâhırında atıyye verildiği (T2 207a; VT, vr. 241b-242a);

Aydın Vâlîsi Kel Ahmed Paşa-zâde Vezîr Ali Paşa'ya zilka'denin evâ'ilinde Anadolu Eyâleti tevcih edildiği (T2 207a; VT, vr. 242a);

Nakībü'l-eşrâf Mîrzâ-zâde Efendi'nin zilhiccenin evâ'ilinde azledildiği (T2 207b; VT, vr. 242a);

Pîrî-zâde Osmân Monla Efendi'nin rebî'ulevvelin dördünde Sadr-ı Rûm olduğu (T2 212a; VT, vr. 243b);

Kilîsî Hüseyn Efendi'nin cumâdelâhırenin evâ'ilinde vefat ettiği (T2 212a-b; VT, vr. 243b);

Neylî-zâde Mehmed Hamîd Efendi'nin receb ayında İstanbul Kadısı olduğu (T2 213a; VT, vr. 244a);

Mısır hazînesinin zilhiccenin birinde geldiği (T2 222a; VT, vr. 245b);

Monlacık-zâde Ali Ağa'nın saferin evâsıtında İnebahtı muhâfazasına atandığı (T2 223a; VT, vr. 246b) gibi konularda Vâsıf, meselelerden bahsetmekle beraber Hâkim'in zikrettiği tarihleri hazfetmiştir.

d. Vâsıf'ın Yaptığı Farklılık-Hata ve Eksiklikler

d1. Olayların Tarihini Farklı Veya Hatalı Kaydetmesi

Vâsıf'ın olayları naklederken bazen onların tarihlerini zikretmediğini yukarıdaki misallerde görmüştük. Vâsıf, olayların tarihini verirken kimi zaman hataya düşmüş, bazen de tarihleri tamamen farklı olarak kaydetmiştir. Aşağıdaki misalde de görüleceği üzere Hâkim'in olayla ilgili olarak verdiği 19 Cumâdelûlâ Salı tarihi gerçekte de salı gününe denk gelmekte, fakat Vâsıf'ın zikrettiği 24 Cumâdelûlâ Salı tarihi aslında salı gününe değil, pazar gününe denk gelmektedir. Vâsıf'ın burada olayın tarihini aktarırken hata yaptığı çok açıktır. Bu sebeple Hâkim'in verdiği tarihin daha doğru olduğunu söyleyebiliriz.

İhrâc-ı mevâcib-i kıst be-tavâ'if-i askeriyye hükmü'l-mu'tâd	İhrâc-ı mevâcib
Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının on dokuzuncu sülesâ günü[1] Dîvân-ı hümâyûn'da tavâ'if-i askeriyyenin müstehak oldukları bir kıst mevâcibleri Hazîne-i 'âmire'den ihrâc olunup, herkes havsala-i istihkākına göre mevâcib-i mezkûreyi i'tâ ve tevzî'de hisse-yâb-ı nevâl-i zülâl-i ihsân-ı Pâdişâhî olmuşlardır. Hakk Te'âlâ dâ'imâ bu gûne 'atâyây-ı cezîle ile cümle kulların mesrûr u mecbûr etmeğe muvaffak u meysûr eyleye, âmîn. Mevâcib-i mezkûrenin ihrâcı gününden Sadrıa'zam ve Müşîr-i efham devletlü Ebu'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa hazretleri kapuda tevzî' u taksîm ve i'tâya şurû' ve sebt günü hıtâm-ı devrde mahz-ı kerem ve nevâziş-i Sadr-ı kerîm içün 'âdet-i seniyye-i hazret-i Cihân-dârî ve deydene-i kadîme-i zât-ı Şehriyârî üzere hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf ve bir sevb-i semmûr-ı mûcibü's-sürûr ve hançer-i mücevher ile 'izzetlü Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî Ağa cenâbları Bâb-ı Sadrıa'zamî'ye müteşerrifü'l-vürûd ve de'b-i kadîm üzere istikbâl ve 'alâ-vechi'l-ibcâl kırâ'at-ı hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf ve taraf-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den Ağa-yı mûmâ ileyh hazretlerine ferve-i semmûr ve 'atıyye-i cezîle ve esb-i mükemmel ü müzeyyen ve levâhikāt ve etbâ'ına dahi surreler ve hila'-i seniyyeler iksâ ve ihsânıyla îfây-ı tevâfür-i ibtihâc ü sürûr buyuruldu (T2 23b-24a).	Cumâdelûlânın yirmi dördüncü salı günü sunûf-ı askerînin bir kıst mevâcibleri Dîvân-ı hümâyûn'da kabzına me'mûrlara i'tâ olunup, devr 'akabinde Silahdâr Ağa vesâtatıyla şeref-vürûd eden teşrîfât Sadr-ı cemîlü's-sıfâtı hâyiz-i kıst-ı evfây-ı meserrât eyledi (VT, vr. 156a).

1 19 Cumâdelûlâ 1173 = 8 Ocak 1760 Salı.

Bundan başka Vâsıf'ın olayların tarihini, kaynağı olan Hâkim'den farklı olarak aktardığı çeşitli misaller de bulunmaktadır. Yukarıdaki misalde olduğu gibi yaptığımız kontrollerde bu farklılıkların bir kısmının Vâsıf'ın dikkatsizliğinden kaynaklandığını tespit ettik. Ancak tespitlerimiz neticesinde verilen bazı tarihlerin aylarının ve yıllarının bile çok farklı olduğunu gördük. Bizce çok bâriz olan bu farklılıkların, sadece Vâsıf'ın dikkatsizliğinden kaynaklandığını söylemek oldukça zordur. Muhtemelen o, bu bilgileri başka kaynaklardan almış olmalıdır.

Cizye Muhâsebecisi Mustafa Efendi'nin vefatını Hâkim cumâdelâhırenin üçü (T1 228b), Vâsıf cumâdelûlânın evâ'ili (VT, vr. 78b);

Râgıb Paşa'nın Sadrıa'zam olmak üzere Haleb'den İstanbul'a geldiği tarihi Hâkim cumâdelâhırenin sekizi (T1 229a vd.), Vâsıf cumâdelâhırenin yirmi sekizi (VT, vr. 78b);

Rûznâmçe-i Evvel Yûsuf Efendi'nin Sadrıa'azam Kethudâsı olmasını Hâkim cumâdelâhırenin onu (T1 231b), Vâsıf cumâdelûlânın onu (VT, vr. 79a);

Gökyüzünde yuvarlak bir ateşin ortaya çıkarak sonrasında denize indiğini Hâkim 22 Receb 1170 (T1 234b), Vâsıf 1171 senesi muharreminin evâhırı (VT, vr. 80a);

Sultân III. Mustafa'nın taklîd-i seyf merâsimini Hâkim saferin yirmi biri (T1 243a), Vâsıf saferin yirmi beşi (VT, vr. 82b);

Ebûbekir Efendi'nin Sadrıa'zam Kethudâlığı'ndan azledildiği ve yerine Ahıshalı Mehmed Ağa'nın Sadrıa'zam Kethudâsı olduğu tarihi Hâkim rebî'ulevvelin otuzu (T1 292a), Vâsıf rebî'ulevvelin yedisi (VT, vr. 91a);

Darb-hâne Emîni Subhî Efendi'nin azil tarihini Hâkim zilhiccenin evâhırı (T1 398a), Vâsıf zilhiccenin evâ'ili (VT, vr. 105b);

Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi'nin İstanbul Kadısı olduğu tarihi Hâkim muharremin onu (T1 399b), Vâsıf muharremin evâsıtı (VT, vr. 117a);

Mevâcib ihrâcını Hâkim cumâdelûlânın on yedisi (T1 411b), Vâsıf cumâdelûlânın on altısı (VT, vr. 130b);

Mehmed Monla Efendi'nin Nakībü'l-eşrâflık'tan azledildiği ve İdrîs-zâde'nin onun yerine nasb edildiği tarihi Hâkim cumâdelâhırenin yirmisi (T1 415a), Vâsıf cumâdelâhırenin evâsıtı (VT, vr. 135a);

Lala-zâde Nûrî Efendi'nin Hânım Sultân ile evlenme tarihini Hâkim recebin evâ'ili (T1 451a), Vâsıf recebin evâhırı (VT, vr. 137a);

Surre alayının çıkışını Hâkim recebin yirmi yedisi (T1 453b), Vâsıf recebin evâsıtı (VT, vr. 137a);

Asker tâ'ifesinin aldıkları iki kıst mevâcibin dağıtımının tamamlandığı tarihi Hâkim şa'bânın yirmi altısı (T1 455b), Vâsıf şa'bânın yirmi beşi (VT, vr. 137b);

Sadrıa'zam Kethudâsı olan Hamza Efendi'nin azledildiği tarihi Hâkim şa'bânın yirmi üçü (T1 456a), Vâsıf şa'bânın yirmi altısı (VT, vr. 137b);

Nakl-i hümâyûn tarihini Hâkim muharremin yedisi (T2 2a), Vâsıf muharremin evâsıtı (VT, vr. 148a);

İstanbul Kadısı olan Şâmî Bekrî-zâde es-Seyyid Mehmed Halîl Efendi'nin vefat tarihini Hâkim cumâdelâhırenin biri (T2 25b), Vâsıf cumâdelâhırenin ikisi (VT, vr. 157b);

Lâleli Câmii'nin temel atma tarihini Hâkim şa'bânın yirmisi (T2 36a), Vâsıf şa'bânın yirmi üçü (VT, vr. 159a);

Surre alayının çıkış tarihini Hâkim recebin on ikisi (T2 31b), Vâsıf recebin on biri (VT, vr. 160b);

Asker tâ'ifesinin aldığı iki kıst mevâcibin tarihini Hâkim şa'bânın yirmi ikisi (T2 37a), Vâsıf şa'bânın on beşi (VT, vr. 162a);

Donanmanın Akdeniz'e çıkış tarihini Hâkim şevvâlin yedisi (T2 44b-45a), Vâsıf şevvâlin on biri (VT, vr. 162b-163a);

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan Râmî Paşa-zâde Mustafa Bey Efendi'nin azil tarihini Hâkim şa'bânın yirmi dördü (T2 84b), Vâsıf şa'bânın evâsıtı (VT, vr. 174b);

Menâsıb-ı Dîvâniyye'ye ait tevcihatın tarihini Hâkim şa'bânın onu (T2 91a-b), Vâsıf şa'bânın on ikisi (VT, vr. 175b);

Pâdişâh'ın Yeni Serây'dan Kara-ağaç Sâhil-serâyı'na nakil tarihini Hâkim zilka'denin beşi (T2 97b), Vâsıf zilka'denin biri (VT, vr. 178b);

İki kıst mevâcib ihrâcı tarihini Hâkim şa'bânın on ikisi (T2 125a-b), Vâsıf şa'bânın on beşi (VT, vr. 187a);

Cidde Vâlîsi Vezîr Sâlih Paşa'nın vefat tarihini Hâkim rebî'ulevvelin evâ'ili (T2 212a), Vâsıf rebî'ulâhır (VT, vr. 243a) olarak kaydetmiştir.

Aşağıda görüleceği üzere Vâsıf, kimi zaman da önceden zikrettiği tarihe atıfta bulunmak suretiyle farklı bir tarihe işaret etmiştir:

Bir kıst mevâcib ihrâcı tarihini Hâkim rebî'ulâhırın on altısı (T2 167b),

Vâsıf ise "târîh-i mezkûrda" ifadesiyle daha önce geçen "selh-i rebî'ulâhırda" kaydına (VT, vr. 204b);

Mihrimâh Sultân'ın vefat tarihini Hâkim ramazânın on altısı (T2 175a-b), Vâsıf ise "târîh-i mezkûrda" ifadesiyle daha önce geçen ramazânın yirmisi kaydına (VT, vr. 209a) işaret ederek Hâkim'den farklı bir tarih belirtmiştir.

Yine 1171 zilhiccesinde meydana gelen Çorum Alay-beyi Feyzullah'ın katledilmesi (T1 396b-397b), Vâsıf'ta olayın tarihi zikredilmeden 1172 yılına ait olayların içerisinde verilerek olayın 1172'de olduğu kanaati oluşturulmuştur (VT, vr. 133a-b).

Vâsıf kimi zaman da aşağıdaki olaylarda olduğu gibi Hâkim'in açık olarak zikrettiği tarihi gereksiz yere müphemleştirmiştir:

Lağamcıların Pâdişâh'ın huzûrunda sanatlarını icrâ ettikleri tarihi Hâkim zilhiccenin yirmi beşi (T2 57a), Vâsıf zilhiccenin evâhırı (VT, vr. 166a);

Asker tâ'ifesinin aldığı bir kıst mevâcibin dağıtım tarihini Hâkim cumâdelûlânın on altısı (T2 70a-b), Vâsıf ise "târîh-i mezkûr" (VT, vr. 171b);

Vassâf Abdullah Efendi'nin vefat tarihini Hâkim zilka'denin dördü (T2 97a), Vâsıf zilka'denin evâ'ili (VT, vr. 177a-b);

Bir kıst mevâcib ihrâcının tarihini Hâkim muharremin onu (T2 104a), Vâsıf muharrem (VT, vr. 179b);

Sadrıa'zam tarafından yaptırılan kitâb-hâne ve mektebin temelinin atıldığı tarihi Hâkim muharremin sekizi (T2 106a), Vâsıf muharremin evâ'ili (VT, vr. 180b);

Kadırga Limanı ahır kısmında çalışanlar için yapılan mescidin bina tarihini Hâkim cumâdelâhıre evâsıtı (T2 195b-196a), Vâsıf cumâdelâhıre (VT, vr. 237b);

Eflak Kapu Kethudâsı İstevraki-oğlu'nun asılarak öldürüldüğü tarihi Hâkim rebî'ulevvelin evâ'ili (T2 211b), Vâsıf rebî'ulevvel (VT, vr. 243a);

Donanmanın Akdeniz'e ihrâcı tarihini Hâkim zilhiccenin evâhırı (T2 221b), Vâsıf zilhicce (VT, vr. 245b);

Boşnak Hüseyn Ağa'nın Kapıcılar Kethudâsı olduğu tarihi Hâkim cumâdelâhırenin beşi (T1 414b), Vâsıf cumâdelâhırenin evâ'ili (VT, vr. 134b) olarak kaydetmiştir.

d2. İsim ve Nisbetleri Farklı veya Eksik Kaydetmesi

Vâsıf kimi zaman şahıs isimlerini eksik veya farklı olarak aktarmış ve bu şekilde işaret edilen şahsın tanınmasını zorlaştırmıştır. Bu hususla ilgili olarak aşağıdaki misalleri zikredebiliriz:

Sadr-ı esbak Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'yı (T1 392a), Sadr-ı esbak Hekîm-zâde Ali Paşa (VT, vr. 117a);

Darb-hâne Emâneti'ne atanan Kethudây-ı Sadr-ı esbak Emîn Ağa-zâde Hüseyn Ağa'yı (T1 398a), Ağa-zâde Hüseyn Ağa (VT, vr. 105b);

Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî olan Çelebî Yûsuf Paşa-zâde İbrâhîm Bey'i (T1 409b), Silahdâr-ı Şehriyârî İbrâhîm Bey (VT, vr. 134b);

Şıkk-ı Sâlis olan Mülakkab-ı Üsküdârî Sâlih Efendi'yi (T1 454a-b), Mülakkab Sâlih Efendi (VT, vr. 138a);

Haleb Kapu Kethudâsı Mustafa Ağa'yı (T1 454b), Haleb Kethudâsı Mustafa Ağa (VT, vr. 138b);

Seferli Odası'nda görevli olan Enderûn ağalarından Mahmûd Ağa'yı (T2 3b), Seferli Odası'nda bulunan ağalardan biri (VT, vr. 148b) olarak kaydetmiştir.

Vâsıf aşağıdaki misallerde görüleceği gibi bazı durumlarda görevlere atanan isimleri de farklı olarak kaydetmiştir:

Surre-i hümâyûn, Hazîne-i 'amîmetü'l-meymeneden 'an-nakdin ihrâc olunup, sâbıkā Masraf-ı Şehriyârî olan 'Ali Bey Efendi Emânet-i Surre-i şerîfe ile me'mûr ve be-kâm (T2 32a).	Surre-i hümâyûn Emîni olan Hasan Ağa'ya teslîm (VT, vr. 160b).

… Ziştovî 'Ali Paşa Vidin'de 'âzim-i civâr-ı rahmet olmağla, 'Osmân Paşa-zâde merhûm Ahmed Paşa'nın oğlu Mehmed Paşa her vechile sezâ-vâr ve hayru'l-halef olmağla, Vidin Muhâfızlığı mûmâ ileyhe ihsân ü 'inâyet (T2 74a).	… Ahmed Paşa-zâde 'Ali Paşa, hıdmet-i muhâfazaya muktedir ve 'âtıfet-i Şâhâne'ye muntazır olduğundan, Vidin Muhâfızlığı ile müstebşir oldu (VT, vr. 172b).

Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı 'âlî merhûm 'Ivaz Mehmed Paşa-zâde 'Ali Bey Çavuş-başılık'dan 'azl (T2 190b).	Dîvân-ı 'âlî'de Çavuş-başı olan Halîl Bey 'azl-i bî-hengâm ile mütelâşî (VT, vr. 236a).

Vâsıf aşağıdaki misallerde görüleceği üzere bazı isimlerin bir bölümünü farklı olarak aktarmıştır:

Haremeyn Mütevellîsi Lala-zâde Nûrî Efendi'yi (T1 451a), Lâle-zâde Nûrî Bey (VT, vr. 137a);

Çapan-zâde Ahmed Paşa'yı (T2 176b, 204a), Çapar-zâde Ahmed Paşa (VT, vr. 209a, 240a) olarak kaydetmiştir.

Aşağıdaki misallerde görüleceği üzere Vâsıf, Hâkim'de yer alan Ebûbekir isimlerinin tamamını tuhaf bir şekilde Bekir olarak kaydetmeyi tercih etmiştir:

Sâbıkā Âmid Kadısı, hâlâ Fetvâ Emîni Ebûbekir Efendi'ye Edirne Pâyesi ihsân buyuruldu (T1 463b).	Fetvâ Emîni Bekir Efendi, Edirne Pâyesi'yle masdar-ı nevâziş ü rağbet olup (VT, vr. 139b).
… Cizye Muhâsebesi Ebûbekir Paşa-zâde Süleymân Bey Efendi'ye (T2 92a).	… Cizye Muhâsebesi Bekir Paşa-zâde Süleymân Bey'e (VT, vr. 176a).
… Sadr-ı Rûm-ı esbak Ebûbekir Efendi-zâde fazîletlü Ahmed Efendi cenâbları Meşîhat-ı vâlây-ı Şeyhulislâmî ile tebcîl ü tefhîm buyuruldular (T2 108b).	… Sâbıkā Sadr-ı Rûm olan Bekir Efendi-zâde Ahmed Efendi, o câh-ı mu'âllâ-câygâha müstehak görülüp, fi'l-hâl da'vet ve bâre-i fâzılânesine ilbâs-ı hil'at-ı beyzây-ı Meşîhat kılındı (VT, vr. 181b).
Haleb Vâlîsi Vezîr el-Hâc Ebûbekir Paşa'ya, Mahrûse-i Mısır (T2 120b).	Mısır, Haleb Vâlîsi Vezîr Bekir Paşa'ya (VT, vr. 186b)[1] .
'Azl-i Şeyhulislâm Ebûbekir Efendi-zâde Ahmed Efendi (T2 130b).	'Azl-i Şeyhulislâm Bekir Efendi-zâde Ahmed Efendi (VT, vr. 187b).
Ebûbekir Paşa İmâmı Ahmed Efendi'ye Kazâ'-i Kuds-i şerîf ber-mûceb-i hatt-ı şerîf-i şevket-redîf tevcîh buyuruldu (T2 140b).	Bekir Paşa İmâmı, Kuds-i şerîf Kazâsı'yla nâyil-i matlab oldu (VT, vr. 192a).
Haremeyn Muhâsebesi, Ebûbekir Paşa-zâde Süleymân Bey'e (T2 157a-b).	Haremeyn, Bekir Paşa-zâde Süleymân Bey'e (VT, vr. 201a).
Yine evâsıt-ı ramazânda Nâ'ilî Paşa birâderi Tezkire-i Evvel Ebûbekir Efendi 'azl (T2 199b).	Evâsıt-ı ramazânda Tezkire-i Evvel olan Bekir Bey ma'zûl (VT, vr. 239a).
Ve bu esnâda sâbıkā İstanbul Kādîsı Tokādî Kara Ebûbekir Efendi (T2 212a).	Târîh-i mezkûrda sâbıkā İstanbul Kādîsı Tokādî Bekir Efendi (VT, vr. 243b).

1 Vâsıf, Mısır Vâlîsi Ebûbekir Paşa'yı bir başka yerde yine Bekir Paşa olarak kaydetmiştir; bkz. (T2 140b; VT, vr. 192b).

e. Değerlendirme

Vâsıf, *Hâkim Târîhi*'ni özetlerken bazı konuları oldukça kısa olarak aktarmış ve meselelerin anlaşılmasını bir hayli zorlaştırmıştır. Bunun yanı sıra özellikle tevcihat, merâsim, yangın ve vefeyat konuları başta olmak üzere birçok meseleyi önemsiz görerek eserine hiç almamıştır. Tespitlerimize göre Vâsıf, *Hâkim Târîhi*'nin üçte ikisine -ki yaklaşık olarak bu oran %70'e tekâbül etmektedir- eserinde yer vermemiştir. Ayrıca Vâsıf, bazı olayların tarihlerini hazfetmiş ve bazı tarihleri de dikkatsizlik sonucu yanlış olarak nakletmiştir. Ancak olaylara ait ay ve yıllardaki çok bâriz olan farklılıklar, Vâsıf'ın bu tarihleri başka kaynaklardan almış olduğunu düşündürmektedir. Aynı husus, tamamen farklı olarak zikredilen isimlerin aktarılmasında da sözkonusudur.

Hâkim Târîhi ile *Vâsıf Târîhi* arasında yapmış olduğumuz karşılaştırma sonucunda tespit ettiğimiz bu bilgiler ışığında, *Vâsıf Târîhi*'nin ilgili kısmının *Hâkim Târîhi*'nin yerini tutamayacağını açık bir şekilde belirtmek isteriz. Bekir Kütükoğlu'nun *Hâkim Târîhi*'nin bir kısmını *Vâsıf Târîhi* ile karşılaştırarak elde ettiği bilgileri değerlendirip makale halinde yayımladığını daha önce ifade etmiştik. Onun tespitleri neticesinde ulaştığı sonuç da, bizim görüşümüzü desteklemektedir. Nitekim ona göre Vâsıf, *Hâkim Târîhi*'nin muhtevasını belli bir usûle dayanmadan, hızlı ve dikkatsizce, ifadesine yeterince açıklık getirmeden, rastgele hazifler yaparak, dikkatsizlik neticesinde bazı iltibas ve hatalara düşerek, kimi zaman kaynağıyla tenâkuz halinde olarak ve her durumda kaynağını küçümseyici bir şekilde ihtisâr etmiştir. Ayrıca bazı olayların tarihlerini vermemiş olması, birtakım olayları ihtiva etmemesi, bazı isim ve nisbetlerde yanlışlıklar yapması ve kaynağı olan *Hâkim Târîhi*'nin tam ve hatasız bir fihristi olamaması gibi hususlardan dolayı da *Vâsıf Târîhi*'nin, *Hâkim Târîhi*'ni mürâcaattan müstağni kılamayacağı ortaya çıkmıştır. Bu sebeple Kütükoğlu, *Hâkim Târîhi*'nin ilmî bir neşrinin yapılmasının, ilgili kısımlarda *Vâsıf Târîhi*'ne mürâcaat etme ihtiyacını ortadan kaldıracağı görüşündedir[1].

---

1 Kütükoğlu, agm., s. 194. Kütükoğlu'nun bu görüşü de, bizim bu ilmî neşri yapmamız hususunda ayrıca teşvik edici bir unsur olmuştur.

Bizim yukarıda tespit ettiğimiz hususlar, Kütükoğlu'nun makalesindeki tespitlerle örtüşmektedir. Dolayısıyla Kütükoğlu'nun makalesinde ulaştığı sonuca büyük ölçüde katıldığımızı, ancak zikrettiği birkaç tespite ise katılmadığımızı belirtmek istiyoruz.

Mesela Kütükoğlu, Vâsıf'taki olayların tarihlerindeki ve şahıs isimlerindeki büyük farklılıkları, Vâsıf'ın dikkatsizliğine bağlamıştır. Fakat biz bu bâriz farklılıkların, Vâsıf'ın başka kaynakları da kullandığının bir göstergesi olabileceğini düşünüyoruz. Ancak bazı küçük farklılıkların dikkatsizlik sonucu olduğunu, biz de sözkonusu yerlerde zaten ifade ettik. Dolayısıyla Kütükoğlu'nun bu konudaki hükmüne kısmen katıldığımızı belirtmek istiyoruz.

Bundan başka Kütükoğlu'nun Hâkim'de geçtiği üzere Yenişehr-i Fenâr Kazâsı'na atanan Resûl-zâde es-Seyyid Ahmed Ba'îş (بعيش) Efendi'nin Vâsıf tarafından yanlışlıkla Ahmed Ya'îş (يعيش) olarak kaydedildiği iddiasına da katılmıyoruz[1]. Nitekim bizim tespitimize göre burada Vâsıf'ın verdiği bilgi, Hâkim'in yanlışını tashih etmektedir. Çünkü Vâsıf'ın zikrettiği Ya'îş (يعيش) ismi bir tevcihat belgesinde de aynı şekilde yer almaktadır[2].

Kütükoğlu'nun zikrettiği bir başka husus ise, Nâ'ilî Abdullah Efendi'nin isminin imlasıyla ilgilidir. Kütükoğlu, Vâsıf'ın bu ismi yazarken (نايلى) "Naylı" imlasını kullanarak hata yaptığını söylemektedir. Ona göre ismin doğru imlası Hâkim'in belirttiği gibi (نائلى) olmalıdır[3]. Biz bu görüşe de tam olarak katılmıyoruz. Çünkü hattâtlar ortasında hemze bulunan kelimeleri kimi zaman sadece "hemze ئـ" ve "ya يـ", bazen de "hemze ve ya ئيـ" ile birlikte yazabilmektedirler. Yani buna göre Nâ'ilî isminin (نائلى), (نايلى) ve (نائِلـى) şeklindeki üç ayrı imlasının hepsi de eserlerde görülebilmektedir. Nitekim bu imla çeşitliliğinin Hâkim'in nüshaları arasında yaptığımız karşılaştırma neticesinde de ortaya çıkan bir durum olduğunu ifade etmek isteriz[4].

---

1 Kütükoğlu, agm., s. 175.

2 BOA, HAT, no. 1600/2.

3 Kütükoğlu, agm., s. 175.

4 Bu farklılıklar metinde sözkonusu yerlerde dipnotlarda gösterilmiştir; bkz. Metin, T1, 130a, 335b.

2. Şemdâni'-zâde Târîhi (Mür'i't-Tevârih)

Hâkim Târîhi'nin tesîrini gördüğümüz eserlerden bir diğeri de Şemdâni'-zâde Fındıklılı Süleymân Efendi'nin *Mür'it'-Tevârih*'idir. Nitekim Şemdâni'-zâde, Hâkim Efendi'nin dağınık haldeki müsveddelerini güçlükle elde ettiğini ve bunları tasnif edip düzenledikten sonra, 1166/1752-1753 senesinden başlamak üzere verdiği bilgilere kaynak olarak kullandığını ifade etmiştir[1]. Biz de yapmış olduğumuz karşılaştırmada, Şemdâni'-zâde'nin bu eserini yazma nüshalarıyla karşılaştırarak ilmî bir neşir hazırlayan M. Münir Aktepe'nin çalışmasını kullandığımızı ve bu esere ait notları da "ŞT" kısaltmasıyla ifade ettiğimizi belirtmek istiyoruz.

a. Şemdâni'-zâde'nin Yaptığı Özet Nakiller

Aşağıdaki misalde de görüleceği üzere Şemdâni'-zâde'de zikredilen bazı olaylar *Hâkim Târîhi*'ne göre oldukça kısa bir şekilde zikredilmiştir:

Bu misal gibi Şemdâni'-zâde'de çok kısa bir şekilde zikredilen diğer konular da aşağıda ifade edilmiştir:

Donanmanın Akdeniz'e çıkması (T1 10b-11a; ŞT, I,172);

Mîrahûr-ı Evvel Ağa'nın Mîrahûr Köşk'ünde verdiği ziyafeti Pâdişâh'ın teşrif etmesi (T1 13b-14a; ŞT, I,172);

Şeyhulislâm-ı sâbık Es'ad Efendi'nin vefatı (T1 24a-b; ŞT, I,174);

Dolma-bâğçe'de Pâdişâh'a verilen ziyafet (T1 26b-27b; ŞT, I,174);

Emîn Mehmed Paşa'nın vefatı (T1 29b-30a; ŞT, I,174);

Üç-anbarlı kalyonun Tersâne'de bitmesine yakın başta Pâdişâh olmak üzere diğer devlet erkânı tarafından gönderilen bohçaların mâhiyeti (T1 38a-40a; ŞT, I,174-175);

Yangın söndürmede kullanılan bir çeşit tulumba îcâdı ile ilgili ma'lûmât (T1 42a-43a; ŞT, I,175);

Üç-anbarlı kalyonun denize indirilmesi (T1 56a-62b; ŞT, I,175);

Mîrahûr-ı Evvel Ağa'nın Mîrahûr Köşkü'nde Pâdişâh için verdiği ziyafet (T1 63a-64a; ŞT, I,175);

Top-hâne'deki on iki kıt'a top dökümü merâsimi (T1 66a-b; ŞT, I,175);

---

1 Şemdâni'-zâde, *age.*, I,171.

Pâdişâh'ın Sadrıa'zam Mustafa Paşa'ya bir at hediye etmesi vesilesiyle yapılan merâsim (T1 68a-69a; ŞT, I,175);

Dolma-bâğçe'de Pâdişâh'a verilen ziyafet (T1 72b-74a; ŞT, I,175-176);

Sarıkçılar Çarşısı yakınlarındaki bir dükkândan hırsızlık yapan bir kişinin asılması (T1 77b-78a; ŞT, I,176);

Şeyhulkurrâ Yûsuf-zâde Efendi'nin vefatı ve hayatı ile ilgili bilgiler (T1 81b-83a; ŞT, I,176);

Şeyh Murâd-zâde'nin hac görevini yerine getirdikten sonra İstanbul'a gelmesi (T1 85a-86a; ŞT, I,177);

Şeyh Murâd-zâde'nin hac görevini yerine getirirken Hz. Peygamber'in (s.a.v.) babası Abdullah'ın kabrinin yerini bulması (T1 86a-87a; ŞT, I,177);

Sultân III. Osmân'ın cülûsu (T1 89a-93a; ŞT, I,177);

Vâlide Sultân'ın Serây-ı 'Atîk'den Serây-ı Cedîd'e geldiği alayın tasviri (T1 94b-96a; ŞT, I,178);

Sultân III. Osmân'ın kılıç kuşanma merâsimi (T1 96a-100a; ŞT, I,178);

Vâlide Sultân'dan Sadrıa'zam Mustafa Paşa'ya çeşitli hediyelerin gelmesi (T1 101a-102b; ŞT, I,178-179);

Sultân III. Osmân'ın cülûs bahşîşi dağıtımı (T1 102b-105a; ŞT, I,178);

İstanbul'da Haliç'in donması (T1 108b-109a; ŞT, I,179);

Kadınların çarşı pazarda ne şekilde gezeceği ile ilgili düzenlemeler (T1 112a-113a; ŞT, I,179);

Rebî'ulâhırın beşinci günü yapılan tevcihat (T1 113b; ŞT, I,179);

Kızıl-hisarlı-zâde Ca'fer Bey'in korsan gemisini ele geçirip İstanbul'a getirdiği (T1 114a-115a; ŞT, I,179);

Sadr-ı 'âlî Kethudâsı Nazîf Mustafa Efendi'nin vefatı ve şahsı ile ilgili bilgiler (T1 115a-116a; ŞT, I,179);

Şeyhulislâm-ı sâbık Kara Halîl Efendi-zâde Mehmed Sa'îd Efendi'nin vefatı (T1 117b; ŞT, I,179);

Abdurrahmân Paşa'nın oğlu Mustafa Paşa'nın Sadâret'ten azledilerek yerine Yeniçeri Ağası Mustafa Ağa'nın atanması ve ardından Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'nın üçüncü defa Sadâret'e getirilmesi (T1 118a-b, 119a-121b; ŞT, I,179);

Sadrıa'zam Ali Paşa'ya Pâdişâh tarafından at gönderilmesi (T1 122b-123a; ŞT, I,179);

'İzzî Süleymân Efendi'nin vefatı (T1 123a-b; ŞT, I,179-180);

Kapudân-ı deryâ Süleymân Paşa-zâde Mehmed Paşa'nın azledilip yerine Karabağlı Süleymân Kapudan'ın kaptan olması (T1 124b-125a; ŞT, I,179-180);

Sadrıa'zam Kethudâsı olan Vezîr Hüseyn Ağa'nın azledilip yerine Veliyüddîn Efendi'nin atanması (T1 125a-b; ŞT, I,179-180);

Balat'ta bir Seyyid'i katleden dört Yahûdî'nin öldürülmesi ile ilgili bilgiler (T1 126a-b; ŞT, I,179-180);

Sultân III. Osmân'ın Beşiktaş Sâhil-serâyı'na nakli ile ilgili bilgiler (T1 129a-b; ŞT, I,179-180);

Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'nın yerine Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Nâ'ilî Abdullah Paşa'nın Sadrıa'zam olması (T1 130a-131a; ŞT, I,181);

Vassâf Abdullah Efendi'nin yerine Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi'nin Şeyhulislâm olması (T1 131b-132b; ŞT, I,181);

Yeniçeri Ağası'nın Ağa-kapısı'nda Sadrıa'zam'a ziyafet vermesi ve daha sonra Sadrıa'zam'ın Sa'dâbâd'da Pâdişâh'a ziyafet vermesi (T1 136a-140a; ŞT, I,181-182);

Nemçe Kapu Kethudâsı'nın Sadrıa'zam'a mektup getirmesi (T1 143a-144a; ŞT, I,182);

Tevcihat (T1 144b; ŞT, I,182);

Nâ'ilî Abdullah Paşa'nın Sadâret'ten azledilerek yerine Tevkī'î Ali Paşa'nın getirilmesi (T1 145b-148a; ŞT, I,182);

Rusya Devleti tarafına gönderilen sâbık Silahdâr Kâtibi Dervîş Mehmed Efendi'nin takrîri (T1 150a-162b; ŞT, II.A,4-5);

İstanbul'da 1168 senesi zilhiccesinin yirmi ikinci gecesi meydâna gelen büyük yangın (T1 162b-163b; ŞT, I,182);

Sadrıa'zam Ali Paşa'nın azledilerek katledilmesi ve yerine Sa'îd Mehmed Paşa'nın getirilmesi (T1 165a-166b; ŞT, II.A,3-4);

Top dökümüyle ilgili merâsim (T1 167a-b; ŞT, II.A,4);

Sadrıa'zam Sa'îd Mehmed Paşa'ya Pâdişâh tarafından at gönderilmesi (T1 167b-168a; ŞT, II.A,4);

Kapudan Süleymân Paşa'nın Akdeniz'den İstanbul'a gelmesi (T1 168a-b; ŞT, II.A,4);

Nûr-ı Osmânî Câmii'nin tamamlanması ve tasviri (T1 170b-178b; ŞT, II.A,5-6);

İstanköylü İbrâhîm Bey'in korsan kalyonunu ele geçirerek İstanbul'a getirmesi (T1 188a-189a; ŞT, II.A,8);

Sadrıa'zam Mustafa Paşa'nın Behâriyye'de yemek vermesi, kendisine Pâdişâh tarafından hatt-ı hümâyûn ve bir at verilmesi (T1 191b-193b; ŞT, II.A,9);

Râsim Mehmed Efendi'nin vefatı (T1 196a-b; ŞT, II.A,9);

Mîrahûr-ı Evvel Ağa'nın Mîrahûr Köşkü'nde verdiği ziyafet (T1 196b-197b; ŞT, II.A,9);

Çavuş-başı Abdurrahmân Ağa'ya Vezâret ile Mar'aş Eyâleti'nin tevcihi (T1 201b; ŞT, II.A,9);

Süleymân Paşa tarafından Midilli Adası'nda Sığrı Kal'ası'nın yapılması (T1 204a-205b; ŞT, II.A,9);

Sadrıa'zam tarafından Pâdişâh'a ziyafet verilmesi (T1 212b-215a; ŞT, II.A,10);

Sadr-ı Rûm ve İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî Pîrî-zâde Osmân Molla Efendi'nin Gelibolu'ya sürgün edilmesi (T1 217a-218a; ŞT, II.A,10);

Sultân Ahmed ve Nûr-ı Osmânî câmilerinde Mevlid-i şerîf okutulması (T1 218a-b, 219a-b; ŞT, II.A,10);

Şehzâde Sultân Mehmed Hân'ın vefatı (T1 220a-222b; ŞT, II.A,10-11);

Mustafa Paşa'nın Sadâret'den azledilip yerine Râgıb Mehmed Paşa'nın getirilmesi (T1 223a-225b; ŞT, II.A,11);

Ziştovlu Ali Paşa'nın Kāyim-makām olması (T1 225b-226b; ŞT, II.A,11);

Râgıb Mehmed Paşa'nın Haleb'den gelerek Sadrıa'zam olması (T1 229a-230b; ŞT, II.A,11);

Sultân III. Osmân'ın vefatı ve Sultân III. Mustafa'nın cülûsu (T1 235b-249b; ŞT, II.A,12);

Râgıb Mehmed Paşa'ya kürk giydirilmesi (T1 252a-253a; ŞT, II.A,17);

Sultân III. Mustafa'nın cülûsunun onuncu günü cülûs bahşîşi dağıtması (T1 256a-257a; ŞT, II.A,13);

Bir Ermeni ve Yahûdî'nin elbise yasağına uymadıkları için katledilmeleri (T1 269b-270a; ŞT, II.A,12);

Ebûkof Ahmed Ağa'nın Boğaz-hisar'da katledilmesi ve onunla ilgili bilgiler (T1 272a-273b; ŞT, II.A,14);

Pâdişâh'ın borçlarından dolayı hapiste olan kişilerin borçlarını ödeyerek

onları hapisten kurtarması (T1 274b-275b; ŞT, II.A,16);

Hac yolunda hac kâfilesine eşkıyânın saldırmasıyla ilgili bilgiler (T1 286b-290a; ŞT, II.A,13-14);

Hısn-ı Bahrî ismindeki kalyonun denize indirilmesi (T1 295b-296a; ŞT, II.A,16);

Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi'nin yerine Mehmed Sâlih Efendi'nin Şeyhulislâm olması (T1 336b-337b; ŞT, II.A,24);

Cidde Vâlîsi Ebûbekir Paşa'nın vefatı (T1 344a-346b; ŞT, II.A,24);

Sultân III. Mustafa'ya Süleymâniye Câmii'nde cuma namazı sonrası şerbet sunulması (T1 350a-351b; ŞT, II.A,25);

Pâdişâh'ın top dökümü merâsimine katılması (T1 351b-352b; ŞT, II.A,25);

Kıtlığın olduğu bir dönemde ekmekte hile yapan bazı Ermeni ekmekçilerin cezalandırılması (T1 353a-356b; ŞT, II.A,25);

Sâliha Sultân'ın Sadrıa'zam Râgıb Mehmed Paşa ile evlenmesi (T1 357a-358b; ŞT, II.A,16);

Sivas Vâlîsi Es'ad Paşa'nın Vezâreti'nin kaldırılarak katledilmesi (T1 358b-363a; ŞT, II.A,16);

Şevvâlin üçünde yapılan umûmî tevcihat (T1 376b-380a; ŞT, II.A,17);

Pâdişâh'ın Sa'dâbâd'da ocak neferlerine tüfeng attırması (T1 380a-381a; ŞT, II.A,17);

Sivas Vâlîsi Zaralı-zâde Feyzullah Paşa'nın eşkıyâya karşı başarı kazanması (T1 385b-386b; ŞT, II.A,18);

Sâbık Vezîr Kethudâsı Yûsuf Efendi'nin Edirne Sarayı'nı ta'mîr için görevlendirilmesi (T1 386b-387b; ŞT, II.A,18);

Çorum Alay-beyi Feyzullah'ın katledilmesi (T1 396b-397b; ŞT, II.A,19);

Mîru'l-hâcc-ı Şâm Çeteci Abdullah Paşa ve Cerde Başbuğu Abdurrahmân Paşa'nın Urban eşkıyâsına karşı kazandıkları zaferler (T1 322a-331a; ŞT, II.A,23-24);

Kırım Hânı Halîm Girây Hân'ın azledilip yerine Kırım Girây Hân'ın atanması (T1 400b-402a; ŞT, II.A,19);

İstanbul'da Nahl-bend Mahallesi'nde meydâna gelen büyük yangın (T1 410a-411a; ŞT, II.A,20);

Hibetullah Sultân'ın doğumu ve onun için yapılan şenlikler (T1 416a-450b; ŞT, II.A,25-30);

Huzûr dersi (T1 465b-466b; ŞT, II.A,32);

Tevcihat (T1 467b-470a; ŞT, II.A,32);

Silahdâr Hamza Ağa'ya Vezîrlik verilmesi (T1 470a-b; ŞT, II.A,32);

Hamza Paşa'nın Hibetullah Sultân ile nişânı (T1 474a-b; ŞT, II.A,32);

Beşiktaş'taki kilisenin yıkılması (T1 478b-479a; ŞT, II.A,33);

Pâdişâh'ın Orta-kapı'ya geldiğinde orayı boş görmesi sebebiyle görevlileri cezalandırması (T2 6b-8a; ŞT, II.A,35);

Şeyhulislâm Çelebî-zâde İsmâil Âsım Efendi'nin vefatı ve Veliyyüddîn Efendi'nin onun yerine atanması (T2 30a-31b; ŞT, II.A,37);

Üsküdar'da inşâ edilen Ayazma Câmii ile ilgili bilgiler (T2 60a-61a, 74a-80a; ŞT, II.A,39);

Vassâf Abdullah Efendi'nin vefatı (T2 97a-b; ŞT, II.A,38);

İstanbul'da yıldırım düşmesi (T2 105b-106a; ŞT, II.A,42);

Sadrıa'zam Kethudâsı Hamza Ağa'nın azledilmesi ve yerine Re'îsülküttâb Mehmed Emîn Efendi'nin atanması (T2 107a-108a; ŞT, II.A,42);

Vezîrlerin tevcihatı (T2 109a; ŞT, II.A,42);

Yirmi-sekiz Çelebî-zâde Mehmed Sa'îd Efendi'nin vefatı (T2 111b-112a; ŞT, II.A,45);

Sultân III. Selîm'in doğumu ile ilgili bilgiler (T2 113a-116b; ŞT, II.A,45-46);

Fas Melik'inden gelen mektup ve hediyelerle ilgili bilgiler (T2 119a-b; ŞT, II.A,47);

İstanbul'da Bâyezid Câmii yakınlarında meydâna gelen ve büyük bir alana yayılan yangınla ilgili bilgiler (T2 136b-137a; ŞT, II.A,48);

Bağdâd Vâlîsi Vezîr Süleymân Paşa'nın vefatı ve sonrasında yapılan tevcihat ile ilgili bilgiler (T2 137b-138a, 138b; ŞT, II.A,48);

Hibetullah Sultân'ın vefatı (T2 138b-139a; ŞT, II.A,49);

Güneş tutulması (T2 146a-b; ŞT, II.A,50);

Hamza Hâmid Efendi'ye Vezîrlik ile Nişâncılık verilmesi (T2 146b-147b; ŞT, II.A,50);

Mihrimâh Sultân'ın doğumu ve yapılan şenlikler (T2 147b-149a; ŞT, II.A,50);

Lâleli-çeşme Câmii hakkındaki bilgiler (T2 174b-175a; ŞT, II.A,63-64);

Sadrıa'zam Mustafa Paşa'nın Şâh Sultân ile nişânlanması ve nişân alayı (T2 178b-179a; ŞT, II.A,66-67);

Şehzâde Sultân Nu'mân'ın vefatı ile ilgili bilgiler (T2 196b-197a; ŞT, II.A,73);

Şevvâl tevcihatı (T2 201a-202a; ŞT, II.A,74);

Beyhân Sultân'ın doğumu (T2 213a-214a; ŞT, II.A,79);

Tophâne'de bulunan ve yangında yok olan Şeyh İsmâil-i Rûmî el-Kādirî Âsitânesi'nin yeniden yapımı (T2 215a-216b; ŞT, II.A,85);

Yangında yok olan Galata Mevlevî-hânesi'nin yeniden yapımı (T2 216b-218b; ŞT, II.A,85);

Kurban bayramı mu'âyedesi (T2 222a-b; ŞT, II.A,85);

Kıbrıs ile ilgili olarak yapılan düzenlemeler (T2 223a-224b; ŞT, II.A,87-88).

b. Şemdâni'-zâde'nin Olayların Tarihini Hazfetmesi

Şemdâni'-zâde aşağıdaki misalde olduğu gibi bazı olayları zikretmekle beraber olayın tarihini hazfetmiştir:

Kethudây-ı Sadrıa'zam-şüden-i sa'âdetlü Subhî-zâde 'Abdullah Efendi Yine sene-i merkūme mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının yirmi üçüncü günü Kethudâ'-i Sadrıa'zamî Hamza Efendi ma'zûl olup, Dergâh-ı 'âlî Yeniçerileri Efendisi Subhî-zâde 'Abdullah Efendi cenâbları her vechile lâyık u müstehak olmağla, Sadrıa'zam Kethudâlığı'na ilbâs-ı hil'at buyuruldu. Ve sâbıkı Hamza Efendi cenâbları hânesinde ârâm-sâz-ı istirâhat oldu (T1 456a).	… Vezîr Kethudâsı Hamza Efendi 'azl olunup, Subhî-zâde 'Abdullah Efendi Kethudây-ı Âsafî olup … (ŞT, II.A,31).

Hâkim'in zikredip de Şemdâni'-zâde'nin ilgili yerlerde tarihini zikretmediği diğer olaylar da aşağıda zikredilmiştir:

Aydın Muhassılı Abdullah Paşa'nın oğlu el-Hâc Abdüllatîf Bey'e Çavuş-başılık verilmesini saferin yirmi altısı (T1 6a; ŞT, I,171-172);

Bostancı-başı Ağa'nın Üsküdar'da İbrâhîm Ağa Çayırı'nda Pâdişâh'a verdiği ziyafeti recebin onu (T1 11b; ŞT, I,172);

Şeyhulislâm-ı sâbık Es'ad Efendi'nin vefatını şevvâlin onu (T1 24a-b; ŞT, I,174);

Emîn Mehmed Paşa'nın vefatını zilka'denin yirmi sekizi (T1 30a; ŞT, I,174);

Rûznâmçe-i hümâyûn Kalemi Kîsedârı Halîmî Mustafa Efendi'nin Sayda Vâlîsi olarak atandığını martın ibtidâsı (T1 34a; ŞT, I,174);

el-Hâc Abdî Efendi'nin Re'îsülküttâb olduğunu muharremin biri (T1 34b-35a; ŞT, I,174);

Üç-ambarlı kalyonun Tersâne'de bitmesine yakın gelen bohçaların gemiye asıldığını rebi'ulevvelin ikisi (T1 38a; ŞT, I,174-175);

Matbah Emîni Halîl Efendi'nin vefatını cumâdelûlânın yirmi beşi (T1 49b; ŞT, I,175);

Mîrahûr-ı Evvel Ağa'nın Mîrahûr Köşkü'nde Pâdişâh için ziyafet vermesini recebin on yedisi (T1 63b; ŞT, I,175);

On iki kıt'a top dökümü merâsimini şa'bânın yirmi dokuzu (T1 66a; ŞT, I,175);

Sarıkçılar Çarşısı yakınlarındaki bir dükkandan hırsızlık yapan bir kişinin asıldığını zilka'denin yedisi (T1 77b; ŞT, I,176);

Gümrükcü Seyyid İshâk Ağa'nın Beykoz'da yaptırdığı bahçesini Pâdişâh'ın teşrif ettiğini zilka'denin onu (T1 78b; ŞT, I,176);

Şeyhulkurrâ Yûsuf-zâde Efendi'nin vefatını zilhiccenin yirmi altısı (T1 82b; ŞT, I,176);

Şeyh Murâd-zâde'nin hac görevini yerine getirdikten sonra İstanbul'a geldiğini muharremin onu (T1 85b; ŞT, I,177);

Sultân III. Osmân'ın tebrîk-nâmesini götürecek elçilerin görevlerine atandığını rebî'ulevvelin onu (T1 105a; ŞT, I,179);

İstanbul'da Haliç'in donduğunu rebî'ulevvelin evâsıtı (T1 108b; ŞT, I,179);

Kadınların çarşı pazarda ne şekilde gezeceği ile ilgili düzenlemeleri rebî'ulâhırın evâ'ili (T1 112a; ŞT, I,179);

Sadr-ı 'âlî Kethudâsı Nazîf Mustafa Efendi'nin vefatını rebî'ulâhırın on dördü (T1 115b; ŞT, I,179);

Şeyhulislâm-ı sâbık Kara Halîl Efendi-zâde Mehmed Sa'îd Efendi'nin vefatını cumâdelûlânın evâ'ili (T1 117b; ŞT, I,179);

Sadrıa'zam Ali Paşa'ya Pâdişâh tarafından at gönderildiğini cumâdelâhırenin on yedisi (T1 122b; ŞT, I,179);

Gümrükcü İshâk Ağa'nın hapsedildiğini cumâdelâhırenin on sekizi (T1 124b; ŞT, I,180);

Kapudân-ı deryâ Süleymân Paşa-zâde Mehmed Paşa'nın azledilip, yerine Karabağlı Süleymân Kapudan'nın kaptan olduğunu cumâdelâhırenin on dokuzu (T1 124b; ŞT, I,180);

Sadrıa'zam Kethudâsı olan Vezîr Hüseyn Ağa'nın azledilip, yerine Veliyüddîn Efendi'nin atandığını cumâdelâhırenin yirmi dokuzu (T1 125a; ŞT, I,180);

Balat'ta bir Seyyid'i katleden dört Yahûdî'nin öldürüldüğünü recebin gurresi (T1 126a; ŞT, I,180);

Kadırga Limanı'ndaki yangını şevvâlin ikisi (T1 133b; ŞT, I,181);

Top dökümü merâsimini muharremin onu (T1 167a; ŞT, II.A,4);

Sadrıa'zam Sa'îd Mehmed Paşa'ya Pâdişâh tarafından at gönderilmesini muharremin yirmi biri (T1 167b; ŞT, II.A,4);

Kapudan Süleymân Paşa'nın Akdeniz'den İstanbul'a geldiğini muharremin yirmi sekizi (T1 168a; ŞT, II.A,4);

Cizye Muhâsebecisi Mustafa Efendi'nin vefatını cumâdelâhırenin üçü (T1 228b; ŞT, II.A,11);

Sadrıa'zam Kethudâsı Ebûbekir Efendi'nin azli ve yerine Çavuş-başı Mehmed Ağa'nın getirildiğini rebî'ulevvelin evâhırı (T1 279a; ŞT, II.A,14);

Kapıcılar Kethudâsı Abdî Ağa'nın Çavuş-başı olduğunu rebî'ulevvelin evâhırı (T1 279b; ŞT, II.A,15);

Yeniçeri Ağası olan Na'lbend Mehmed Ağa'ya Vezâret verildiğini rebî'ulevvelin yirmi yedisi (T1 279b; ŞT, II.A,15);

Emnî Bey Kethudâsı Osmân Efendi'nin Moskov'a, Sadrıa'zam Kethudâsı Ebûbekir Efendi'nin Kethudâsı olan Giridli Resmî Ahmed Efendi'nin Nemçe'ye ve Sadrıa'zam'ın Selâm Ağası olan Mehmed Ağa'nın Kapucu-başılık Pâyesi'yle Leh memleketine Pâdişâh'ın cülûsunu bildirmek üzere nâme-i hümâyûn ile gönderilmelerini saferin evâhırı (T1 283a; ŞT, II.A,15);

Türkmân Ağası'nın katledilmesini rebî'ulevvelin otuzu (T1 291a; ŞT, II.A,15);

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan Ahmed Efendi'nin azledilerek, yerine Halîmî Mustafa Efendi'nin atandığını ramazânın onu (T1 374a; ŞT, II.A,17);

Sâbık Vezir Kethudâsı Yûsuf Efendi'nin Edirne Sarayı'nı ta'mîr için görevlendirildiğini zilka'denin evâ'ili (T1 387a; ŞT, II.A,18);

Hattât Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi'nin Ser-etıbbâ'-i Hâssa olduğunu zilka'denin yirmi ikisi (T1 389a; ŞT, II.A,18);

Sadr-ı Rumeli olan Veliyyüddîn Efendi'nin görevinden azledilip Manisa'ya sürgüne gönderildiğini zilka'denin yirmi biri (T1 389b; ŞT, II.A,18-19);

Çorum Alay-beyi Feyzullah'ın katledildiğini kurban bayramın dördüncü günü yani zilhiccenin on üçü (T1 396b; ŞT, II.A,19);

Sadrıa'zam Râgıb Mehmed Paşa'nın dâmâdı Mîrahûr-ı Evvel Hüseyn Ağa'ya Rakka Eyâleti'nin tevcihini kurban bayramının altıncı günü yani zilhiccenin on beşi (T1 397b; ŞT, II.A,19);

Cidde Vâlîsi Nâ'ilî Abdullah Paşa'nın vefatını muharremin evâsıtı (T1 321a; ŞT, II.A,23);

Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'nın çocuklarının sünnetini saferin altısı ile onu arası (T1 332b; ŞT, II.A,18);

Yeniçeri Ağası olan Vefâlı Mehmed Ağa'nın hastalanıp azledilerek yerine Sûfî Mehmed Ağa'nın atandığını muharremin evâ'ili (T1 399b; ŞT, II.A,19);

Kırım Hânı Halîm Girây Hân'ın azledildip yerine Kırım Girây Hân'ın atandığını muharremin evâ'ili (T1 400b; ŞT, II.A,19);

Hıristiyân bir esîrin Tersâne zindânından bir papaz tarafından kaçırıldığını ve durumun anlaşılması üzerine papazın asıldığını rebî'ulevvelin evâ'ili (T1 403a; ŞT, II.A,20);

Moskovlu ile Grandebur arasındaki savaşı rebî'ulâhırın evâ'ili (T1 405a; ŞT, II.A,20);

Âsitâne Gümrüğü Emîni Kesriyyeli dâmâdı Hâsekî Mustafa Ağa'nın görevinden azledildiğini ve yerine İshâk Ağa'nın atandığını rebî'ulevvelin evâhırı (T1 409a; ŞT, II.A,20);

Silahdâr-ı Şehriyârî olan Ahıshalı Çelebî Yûsuf Paşa-zâde İbrâhîm Bey'in görevinden azledilerek İzmit'e gönderildiğini rebî'ulâhırın evâ'ili (T1 409b; ŞT, II.A,20-21);

Sultân Bâyezid-i Velî Câmi'-i şerîfi Şeyhi Abdülhalîm Efendi'nin vefatını rebî'ulâhırın evâsıtı (T1 410a; ŞT, II.A,20);

Ayasofya-i Kebîr Şeyhi Hızır-zâde Efendi'nin vefatını rebî'ulâhırın yirmi üçü (T1 410a; ŞT, II.A,20);

Subhî-zâde Abdullah Efendi'nin Sadrıa'zam Kethudâsı olmasını şa'bânın yirmi üçü (T1 456a; ŞT, II.A,31);

Şeyhulislâm Mehmed Sâlih Efendi'nin azledilip yerine Çelebî-zâde İsmâil Âsım Efendi'nin atandığını zilka'denin beşi (T1 477b; ŞT, II.A,32);

Beşiktaş'taki kilisenin yıkılmasını zilka'denin yirmi dördü (T1 478b; ŞT, II.A,33);

Pâdişâh'ın Beşiktaş'tan Kara-ağaç'a naklini muharremin yedisi (T2 2a; ŞT, II.A,35);

Karabağlı Kapudân-ı deryâ Vezîr Süleymân Paşa'nın azledildiğini ve yerine Abdülkerîm Kapudan'ın atandığını muharremin on dokuzu (T2 6b; ŞT, II.A,35);

Kadınların giyimi ile ilgili olan fermânı saferin evâsıtı (T2 10b; ŞT, II.A,36);

Şeyhulislâm Çelebî-zâde İsmâil Âsım Efendi'nin vefatını cumâdelâhırenin yirmi sekizi (T2 30a; ŞT, II.A,37);

Dârussa'âde Ağası Yazıcısı Ali Efendi'nin vefatını rebî'ulevvelin evâsıtı (T2 145a; ŞT, II.A,50);

Rakka Vâlîsi olan Şehsüvâr-zâde Vezîr Seyyid Mustafa Paşa'nın vefatını rebî'ulevvelin evâhırı (T2 145b; ŞT, II.A,50);

Hamza Hâmid Efendi'ye Vezîrlik ile Nişâncılık verildiğini rebî'ulevvelin evâ'ili (T2 147a; ŞT, II.A,50);

Mollacık-zâde Ali Ağa'nın Çavuş-başı olduğunu recebin evâhırı (T2 152b; ŞT, II.A,51);

Mollacık-zâde Ali Ağa'nın Çavuş-başılık'tan azlini ve Re'îsülküttâb-ı sâbık Recâyî Mehmed Efendi'nin onun yerine atanmasını muharremin evâhırı (T2 164a; ŞT, II.A,60);

Vezîr Tevkī'î Küçük Mustafa Paşa'nın vefatını şa'bânın sekizi (T2 171b; ŞT, II.A,63);

Mihrimâh Sultân'ın vefatını ramazânın on altısı (T2 175a-b; ŞT, II.A,65);

Sadrıa'zam Mustafa Paşa'nın Şâh Sultân ile nişanlanmasını şevvâlin yirmi ikisi (T2 178b; ŞT, II.A,66-67);

Sâliha Sultân'ın Kapudân-ı deryâ Vezîr Kā'im-makām Mehmed Paşa ile evliliğini zilka'denin sekizi (T2 184a; ŞT, II.A,67);

Kilîsî Hüseyn Efendi'nin vefatını cumâdelâhırenin evâ'ili (T2 212a; ŞT, II.A,79);

Defterdâr Avnî Efendi'nin azledilip yerine Sârım İbrâhîm Efendi'nin atandığını saferin evâsıtı (T2 223a; ŞT, II.A,87) olarak Hâkim tarafından kaydedilen olayların tarihlerini Şemdâni'-zâde -yukarıda da belirttiğimiz gibi- hiç zikretmemiştir.

c. Şemdâni'-zâde'nin Yaptığı Farklılık-Hata ve Eksiklikler

c1. Olayların Tarihlerinde Yaptığı Eksiklikler

Aşağıdaki misalde olduğu gibi Şemdâni'-zâde bazı olayların tarihini zikrederken Hâkim'in verdiği tarihleri eksik ifade ederek olayların tarihini müphem hale getirmiştir:

'Azl-i Vezîr Nâ'ilî 'Abdullah Paşa	
Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desinin on altıncı ahad günü sa'âdetlü Nâ'ilî 'Abdullah Paşa mesned-i Sadâret'den 'azl ve Sakız Cezîresi'nde ikāmete me'mûr ve Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Selîm Ağa mübâşeretiyle savb-ı me'mûruna 'âzim ü râhî kılındı. Vezâretleri doksan dokuz gün olup, temâm mi'ede 'azl olmuşlardır (T1 145b-146a).	… yine zilka'dede Nâ'ilî 'Abdullah Paşa'dan doksan dokuz günde mühr-i hümâyûn ahz olunup, Sakız'a nefy olundukda … (ŞT, I,182).

Yukarıdaki misalde olduğu gibi Şemdâni'-zâde'nin olayların tarihini eksik olarak zikrettiği diğer konular ise şunlardır:

Mehmed Paşa'nın Derya Kapudanı olduğu tarihi Hâkim cumâdelâhırenin yirmi ikisi (T1 10b), Şemdâni'-zâde cumâdelâhıre (ŞT, I,172);

Dolma-bâğçe'de Pâdişâh'a verilen ziyafetin tarihini Hâkim şevvâlin on altısı (T1 26b), Şemdâni'-zâde şevvâl (ŞT, I,174);

Üç-anbarlı kalyonun denize indirildiği tarihi Hâkim recebin dördü (T1 57a), Şemdâni'-zâde receb (ŞT, I,175);

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan Behcet Efendi'nin vefat tarihini Hâkim zilka'denin on dördü (T1 145b), Şemdâni'-zâde zilka'de (ŞT, I,182);

Küçük Nu'mân Paşa'nın Vezâreti'nin ibkā tarihini Hâkim saferin evâhırı (T1 258b), Şemdâni'-zâde safer (ŞT, II.A,13);

Pâdişâh'ın top dökümü merâsimine katıldığı tarihi Hâkim cumâdelâhırenin yirmi dokuzu (T1 351b), Şemdâni'-zâde cumâdelâhıre (ŞT, II.A,25);

Sâliha Sultân'ın Sadrıa'zam Râgıb Mehmed Paşa ile evlendiği tarihi Hâkim recebin yirmi yedisi (T1 357b), Şemdâni'-zâde receb (ŞT, II.A,16);

Na'lbend Mehmed Ağa'nın Yeniçeri Ağalığı'ndan azledilerek yerine Vefâlı Mehmed Ağa'nın atandığı tarihi Hâkim şa'bânın âhırı (T1 371a), Şemdâni'-zâde şa'bân (ŞT, II.A,16);

Pâdişâh'ın Sa'dâbâd'da ocak neferlerine tüfeng attırdığı tarihi Hâkim şevvâlin dördü (T1 380b), Şemdâni'-zâde şevvâl (ŞT, II.A,17);

Çerkes Mehmed Bey'in Sakız Adası'na sürgün edildiği tarihi Hâkim zilka'denin on sekizi (T1 389a), Şemdâni'-zâde zilka'de (ŞT, II.A,18);

Ayşe Sultân'ın kızı Hânım Sultân'ın Lala-zâde Nûrî Efendi ile evlendiği tarihi Hâkim recebin evâ'ili (T1 451a), Şemdâni'-zâde receb (ŞT, II.A,31);

Eflâk Voyvodası Kapu Kethudâsı'nın Müslümân olan câriyesine zulmetmesi sebebiyle katledildiği tarihi Hâkim zilhiccenin on ikisi (T1 482a), Şemdâni'-zâde zilhicce (ŞT, II.A,32);

Dîvân günü çıkan yangının tarihini Hâkim saferin yirmi yedisi (T2 9a), Şemdâni'-zâde safer (ŞT, II.A,35);

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan Halîmî Mustafa Efendi'ye Musul Eyâleti'nin tevcih tarihini Hâkim rebî'ulevvelin sekizi (T2 10b), Şemdâni'-zâde rebî'ulevvel (ŞT, II.A,35);

Surre Emîni Hasan Ağa'nın öldürüldüğü tarihi Hâkim recebin on ikisi (T2 123a), Şemdâni'-zâde receb (ŞT, II.A,47);

Hibetullah Sultân'ın vefat tarihini Hâkim zilhiccenin sekizi (T2 138b), Şemdâni'-zâde zilhicce (ŞT, II.A,49);

Güneş tutulmasını Hâkim rebî'ulevvelin yirmi dokuzu (T2 146a), Şemdâni'-zâde rebî'ulevvel (ŞT, II.A,50);

Eksik altın paraların piyasada kullanılmasının yasaklanıp Darb-hâne'ye iâde edilmesine dâir hatt-ı hümâyûnun tarihini Hâkim rebî'ulevvelin biri (T2 165a), Şemdâni'-zâde rebî'ulevvel (ŞT, II.A,61);

Bağdâd Vâlîsi Ali Paşa'nın öldürüldüğü tarihi Hâkim zilka'denin evâsıtı (T2 181b), Şemdâni'-zâde zilka'de (ŞT, II.A,67);

Silahdâr Hamza Paşa'nın Vezâret'inin kaldırılıp Dimetoka'ya sürgüne gönderildiği tarihi Hâkim şa'bânın evâ'ili (T2 198a), Şemdâni'-zâde şa'bân (ŞT, II.A,74);

Belgrad Vâlîsi Mehmed Paşa'nın eşi Zeyneb Sultân'ın sarayına geldiği tarihi Hâkim şa'bânın evâsıtı (T2 199a), Şemdâni'-zâde şa'bân (ŞT, II.A,74);

Tophâne'de meydâna gelen yangının tarihini Hâkim şevvâlin on yedisi (T2 203a), Şemdâni'-zâde şevvâl (ŞT, II.A,76);

Top dökümü tarihini Hâkim zilka'denin yirmi dördü (T2 206b), Şemdâni'-zâde zilka'de (ŞT, II.A,76);

Galata Mevlevî-hânesi'nde meydâna gelen yangının tarihini Hâkim zilhiccenin yirmi dördü (T2 208b), Şemdâni'-zâde zilhicce (ŞT, II.A,76);

Eflâk Kapu Kethudâsı olan İstevraki-oğlu'nun asıldığı tarihi Hâkim rebî'ulevvelin evâ'ili (T2 211b), Şemdâni'-zâde rebî'ulevvel (ŞT, II.A,78);

Pîrî-zâde Osmân Molla Efendi'nin Rumeli Sadâreti'ne getirildiği tarihi Hâkim rebî'ulevvelin dördü (T2 212a), Şemdâni'-zâde rebî'ulevvel (ŞT, II.A,79);

Mollacık-zâde Ali Ağa'ya Mîr-i mîrânlık rütbesi verildiği tarihi Hâkim saferin evâsıtı (T2 223a), Şemdâni'-zâde safer (ŞT, II.A,87) olarak kaydetmişlerdir.

c2. Olayların Tarihlerinde Yaptığı Farklılık ve Hatalar

Şemdâni'-zâde'nin olayların tarihlerinde yaptığı farklılıkları iki ayrı kısımda değerlendirmek mümkündür. Birincisinde olayların yılları doğru olmakla beraber, gün veya aylarında; ikincisinde ise olayların yıllarında bazı farklılıklar yapılmıştır. Biz buradaki ay ve yıllara ait farklılıkların, Hâkim'e ait olup Şemdâni'-zâde'nin elinde bulunan dağınık haldeki müsveddeleri Şemdâni'-zâde'nin tasnif ederken hatalı değerlendirmesi sonucu oluştuğunu düşünüyoruz. Bu hususlarla ilgili olarak tespit ettiğimiz misaller aşağıda zikredilmiştir:

el-Hâc Abdî Efendi'nin Re'îsülküttâb olduğu tarihi Hâkim 1167 senesi (T1 34b-35a), Şemdâni'-zâde 1166 senesi (ŞT, I,174);

'İzzî Süleymân Efendi'nin vefat tarihini Hâkim cumâdelâhırenin on sekizi (T1 123a), Şemdâni'-zâde cumâdelûlâ (ŞT, I,180);

Rusya Devleti tarafına me'mûr olan sâbıkā Silahdâr Kâtibi Dervîş Mehmed Efendi'nin takrîrini Hâkim 1168 senesi (T1 150a-162b), Şemdâni'-zâde 1169 senesi (ŞT, II.A,4-5);

Arabgîrî İbrâhîm Bey'in Kapıcılar Kethudâlığı'ndan azledildiği tarihi Hâkim 1169 senesi (T1 165a), Şemdâni'-zâde 1168 senesi (ŞT, I,182);

Mısır'dan gelen bir kalyonun Kum-kapı'da karaya oturması ve ardından kurtarılmasını Hâkim 1169 senesi (T1 178b-179b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,6-7);

Defterdâr Halîmî Mustafa Efendi'nin azlini ve Kîsedâr-ı Baş-muhâsebe Ahmed Efendi'nin onun yerine atanmasını Hâkim 1169 senesi (T1 179b-180a), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,7);

Şeyh Murâd-zâde Mehmed Murâd Efendi'nin vefatını Hâkim 1169 senesi (T1 180b-181a), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,7);

Kara Osmân-oğlu adındaki bir eşkıyânın i'dâm edilmesini Hâkim 1169 senesi (T1 181a-b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,7);

Kâmil Ahmed Paşa'nın Sadrıa'zam Kethudâsı olmasını Hâkim 1169 senesi (T1 183a-b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,7);

Bir korsan kalyonunun ticâret gemisi gibi İstanbul'a gelip yakalanmasını Hâkim 1169 senesi (T1 185a-b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,7);

Veliyyüddîn Efendi ile Yeğen Mehmed Ağa arasında geçen konuşmayı Hâkim 1169 senesi (T1 185b-186a), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,7-8);

Ocak ağalarının ve hâcegânın bazı kürkleri giymemesi ile ilgili yasağı Hâkim 1169 senesi (T1 186a-b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,8);

Sa'îd Mehmed Paşa'nın azledilmesini Hâkim 1169 senesi (T1 186b-187b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,8);

Derya Kapudanı Süleymân Paşa'ya Vezâret verilmesini Hâkim 1169 senesi (T1 187b-188a), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,8);

İstanköylü İbrâhîm Bey'in korsan kalyonunu ele geçirerek İstanbul'a getirmesini Hâkim 1169 senesi (T1 188a-189a), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,8);

Vâlide Sultân'ın vefatını Hâkim 1169 senesi (T1 189b-190b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,8-9);

Sadrıa'zam Mustafa Paşa'nın Behâriyye'de yemek vermesini ve ardından kendisine Pâdişâh tarafından bir hatt-ı hümâyûn ve bir at verilmesini Hâkim 1169 senesi (T1 191b-193b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,9);

Râsim Mehmed Efendi'nin vefatını Hâkim 1169 senesi (T1 196a-b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,9);

Mîrahûr-ı Evvel Ağa'nın Mîrahûr Köşkü'nde verdiği ziyafeti Hâkim 1169 senesi (T1 196b-197b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,9);

Zübeyde Sultân'ın vefatını Hâkim 1169 senesi (T1 199a-200a), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,9);

Çavuş-başı Abdurrahmân Ağa'ya Vezâret ile Mar'aş Eyâleti'nin tevcihini Hâkim 1169 senesi (T1 201b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,9);

İstanbul Cübbe'ali Kapusu'ndan başlayıp bütün İstanbul'u kuşatan büyük yangını Hâkim 1169 senesi (T1 202b-203b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,9-10);

Süleymân Paşa tarafından Midilli Adası'nda Sığrı Kal'ası'nın yapılmasını Hâkim 1169 senesi (T1 204a-205b), Şemdâni'-zâde 1170 senesi (ŞT, II.A,9);

Hısn-ı Bahrî ismindeki kalyonun denize indirildiği tarihi Hâkim cumâdelûlânın ikisi (T1 295b), Şemdâni'-zâde cumâdelâhıre (ŞT, II.A,16);

Resmî Ahmed Efendi'nin raporunda bahsettiği Nemçe Devleti ve Beç Kal'ası'nın tasvirlerini Hâkim 1171 senesi (T1 305a-310a), Şemdâni'-zâde 1172 senesi (ŞT, II.A,21-22);

Hekîm-başı-zâde Ali Paşa'nın çocuklarının sünnetini Hâkim 1172 senesi (T1 332a-333b), Şemdâni'-zâde 1171 senesi (ŞT, II.A,18);

Emîn Efendi'nin Re'îsülküttâb olmasını Hâkim 1171 senesi (T1 336a-b), Şemdâni'-zâde 1172 senesi (ŞT, II.A,24);

Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi'nin yerine Mehmed Sâlih Efendi'nin Şeyhulislâm olmasını Hâkim 1171 senesi (T1 336b-337b), Şemdâni'-zâde 1172 senesi (ŞT, II.A,24);

Hazîne Kethudâsı Halîl Paşa'nın vefatını Hâkim 1171 senesi (T1 338b-339b), Şemdâni'-zâde 1172 senesi (ŞT, II.A,24);

Cidde Vâlîsi Ebûbekir Paşa'nın vefatını Hâkim 1171 senesi (T1 344a-346b), Şemdâni'-zâde 1172 senesi (ŞT, II.A,24);

Sultân III. Mustafa'ya Süleymâniye Câmii'nde cuma namazı sonrası şerbet sunulmasını Hâkim 1171 senesi (T1 350a-351b), Şemdâni'-zâde 1172 senesi (ŞT, II.A,25);

Pâdişâh'ın top dökümü merâsimine katılmasını Hâkim 1171 senesi (T1 351b-352b), Şemdâni'-zâde 1172 senesi (ŞT, II.A,25);

Kıtlığın olduğu bir dönemde ekmekte hile yapan bazı Ermeni ekmekçilerin cezalandırılmasını Hâkim 1171 senesi (T1 353a-356b), Şemdâni'-zâde 1172 senesi (ŞT, II.A,25);

Tevcihat tarihini Hâkim şevvâlin dördü (T1 467b), Şemdâni'-zâde şevvâlin altısı (ŞT, II.A,32);

İstanbul Kadısı Bekrî-zâde Mehmed Halîl Efendi'ye Pâdişâh tarafından hil'at verilmesini Hâkim 1173 senesi (T2 9b-10a), Şemdâni'-zâde 1172 senesi (ŞT, II.A,30);

Matbah Emîni Filibeli Abdurrahîm Bey'in katledilmesiyle ilgili hususu Hâkim 1173 senesi (T2 46a-47a), Şemdâni'-zâde 1174 senesi (ŞT, II.A,39-40);

Güneş tutulması olayını Hâkim 1173 senesi (T2 47b-48b), Şemdâni'-zâde 1174 senesi (ŞT, II.A,40);

Vassâf Abdullah Efendi'nin vefatını Hâkim 1174 senesi (T2 97a-b), Şemdâni'-zâde 1173 senesi (ŞT, II.A,38);

İstanbul Kadısı Sâlih-zâde Efendi'nin azledilip yerine Murâd Monla Efendi'nin atandığı tarihi Hâkim rebî'ulevvelin biri (T2 111a), Şemdâni'-zâde rebî'ulâhırın biri (ŞT, II.A,45);

Sadrıa'zam Mustafa Paşa'nın Haleb'den İstanbul'a geldiği tarihi Hâkim cumâdelâhırın ikisi (T2 169b), Şemdâni'-zâde cumâdelâhırın yirmisi (ŞT, II.A,63);

Dervîş Mehmed Efendi'nin Rusya'ya elçi olarak gönderilmesini Hâkim 1178 senesi (T2 185b-186a), Şemdâni'-zâde 1177 senesi (ŞT, II.A,68);

Beyhân Sultân'ın doğum tarihini Hâkim şa'bânın ikisi (T2 213a), Şemdâni'-zâde şa'bânın biri (ŞT, II.A,79) olarak kaydetmişlerdir.

c3. İsim ve Nisbetlerde Yaptığı Eksiklik ve Farklılıklar

Şemdâni'-zâde bazı isim ve nisbetleri bazen eksik ve bazen de farklı olarak aktarmıştır. Özellikle tevcihat konularındaki bazı şahısların isimlerini farklı olarak kaydetmiştir. Biz bu farklılıkların onun bu konuları başka bir kaynaktan almış olmasından kaynaklandığını düşünüyoruz. Bu hususlarla ilgili misaller aşağıda zikredilmiştir:

Bostancılar Tulumbacı-başısı Mehmed Ağa'yı (T1 42a), Bostancılar Tulumbacısı Mehmed Ağa (ŞT, I,175);

Kızıl-hisarlı-zâde Ca'fer Bey'i (T1 114a), Kızıl-hisarlı Ca'fer Bey (ŞT, I,179);

Şeyhulislâm Veliyyüddîn Efendi'nin yerine atanan Ebûbekir Efendi-zâde Ahmed Efendi'yi (T2 108b, 130b-131a), Kara Bekir-zâde Ahmed Efendi (ŞT, II.A,42,47);

Haremeyn Muhâsebecisi olan Ebûbekir Paşa-zâde Süleymân Bey'i (T2 157a-b), Ebûbekir Efendi (ŞT, II.A,57);

Kağıd-ı Enderûn görevine atanan Hafîd-i Mûsâ-zâde Mehmed Emîn Efendi'yi (T2 157b), Hafîd-i Mûsâ Efendi (ŞT, II.A,57);

Cebeciler Kitâbeti görevine atanan Edhemî Efendi'yi (T2 158a), diğer Mehmed Emîn Efendi (ŞT, II.A,57);

Tob Arabacılar görevine atanan Yeniçeri Ser-halîfesi İbrâhîm Efendi'yi (T2 158a), Edhemî Efendi (ŞT, II.A,57);

Mar'aş Eyâleti'ne atanan Mekkî-zâde Vezîr Hüseyn Paşa'yı (T2 158b), Râgıb Paşa dâmâdı Hüseyn Paşa (ŞT, II.A,58);

İzvornik Livâsı'na atanan Osmân Paşa yeğeni Hasan Paşa'yı (T2 159b-160a), Osmân Paşa (ŞT, II.A,58);

Kırşehri Livâsı'na atanan Taşlıcalı Mehmed'i (T2 160a), Hasan Paşa (ŞT, II.A,59);

Eğriboz ve Karlı-ili livâlarına atanan Râgıb Paşa dâmâdı Hüseyn Paşa'yı (T2 160a), Hasan Paşa (ŞT, II.A,58);

Amasya Livâsı'na atanan Selmân'ı (T2 160a), Hüseyn Paşa (ŞT, II.A,59);

Akseray Livâsı'na atanan Osmân Paşa-zâde İsmâil'i (T2 160a), Hüseyn Paşa (ŞT, II.A,59);

İç-il Livâsı'na atanan Vezîr Nu'mân Paşa'yı (T2 160a), Osmân Paşa (ŞT, II.A,59);

Çavuş-başı olan Ivaz Mehmed Paşa-zâde Ali Bey'i (T2 170b), Ivaz Paşa-zâde Halîl Bey (ŞT, II.A,63);

Rusya'ya sefâret ile görevlendirilen ve dönüş yolunda vefat eden Sipâh Kâtibi Dervîş Mehmed Efendi'yi (T2 199a), Osmân Efendi (ŞT, II.A,74) olarak kaydetmiştir.

Hâkim, Tersâne-i 'âmire'de inşâ edilen Üç-anbarlı kalyonun mimarı olarak Sâlih Halîfe ismini zikretmiştir. Kalyonun denize indirilmesi esnasında Sâlih Halîfe, ilim talebesi oğlunun müderrisler zümresine dahil edilmesini Pâdişâh'tan istemiş ve bu isteği yerine getirilmiştir (T1 60a). Şemdâni'-zâde ise Üç-anbarlı kalyonun mimarının Sâlih Halîfe-oğlu olduğunu ve onun müderrisler zümresine katıldığını ifade ederek farklı bir bilgi aktarmıştır (ŞT, I,175).

d. Değerlendirme

Hâkim Târîhi ile onu kaynak olarak kullanan Şemdâni'-zâde'nin *Târîh*'i arasında yapmış olduğumuz karşılaştırma sonucunda *Hâkim Târîhi*'nde yer alan birçok konunun Şemdâni'-zâde'nin *Târîh*'inde olmadığını tespit ettik. Şemdâni'-zâde'nin *Târîh*'inde yer alan ve *Hâkim Târîhi*'nin yaklaşık olarak %20'sini ihtiva eden konuların birçoğu da, Hâkim'e göre oldukça yüzeysel olarak ele alınmıştır. Buna ilaveten bazı olayların tarihlerinin hazfedilmesi veya yanlış ve eksik verilmesi, bazı isim ve nisbetlerde farklılık ve eksikliklerin bulunması da Şemdâni'-zade'de dikkat çeken diğer hususlardır.

Şemdâni'-zâde'nin 1166-1180/1752-1766 yıllarını yazarken *Hâkim Târîhi*'nin büyük zorluklarla elde ettiği dağınık halde bulunan müsveddelerini kendine göre tasnif ederek kullandığını yukarıda belirtmiştik. Hâkim'e nispetle Şemdâni'-zâde'nin eserindeki konu eksiklerinin çok fazla olması sebebiyle biz, onun elindeki müsveddelerin, Hâkim'in müsveddelerinin cüz'î bir kısmına tekâbül ettiğini düşünüyoruz. Çünkü bu yıllarla ilgili olarak çok fazla kaynak olmadığından yakınan Şemdâni'-zâde'nin[1], elinde bulunan böylesine değerli evrakı en güzel şekilde kullanacağından şüphe duymuyoruz.

Bu görüşümüzü destekleyen bir başka husus da şudur: Şemdâni'-zâde'de 1176/1762-1763 senesinde yapılan menâsıb ve vüzerâ tevcihatı hemen hemen Hâkim ile aynı şekilde zikredilmiştir. Fakat diğer yıllara ait olan tevcihat ya hiç zikredilmemiş, ya da çok kısa olarak ifade edilmiştir. Şemdâni'-zâde'nin bu yıla ait tevcihatı ayrıntılı olarak zikretmekle beraber diğer seneler için aynı şekilde davranmamasının sebebi, bize göre diğer yıllara ait tevcihatın ayrıntılı bir şekilde elinde olmamasından kaynaklanmaktadır. Şemdâni'-zâde'nin tevcihat konularını, Vâsıf gibi önemsiz addederek, bilinçli bir hazife tâbi tuttuğu-

1 Şemdâni'-zâde, *age.*, III,51.

nu düşünmüyoruz. Şayet böyle olsa idi bu seneye ait olan tevcihat konularını bu kadar etraflıca değil, aksine özet bir şekilde nakletmekle yetinirdi.

Şemdâni'-zâde'nin konuların birçoğunu özet olarak nakletmesinin sebebi elindeki müsveddelerin konuları bu şekilde ele alması olabilir. Nitekim müsveddelerde yer alan bazı konuların, daha sonraki yazım safhalarında genişletilmek üzere, özet olarak zikredilmesi gayet doğaldır.

Şemdâni'-zâde'de dikkati çeken bir önemli husus da, onun bazı konuları Hâkim'in aksine farklı yıllar altında zikretmiş olmasıdır. Bize göre bu farklılıklar da, dağınık halde olan müsveddeleri kendisinin tasnif ettiğini söyleyen Şemdâni'-zâde'nin hatalı değerlendirmelerinden kaynaklanmaktadır.

Bu tespitlerimiz neticesinde Şemdâni'-zâde'nin *Târîh*'inin ilgili kısımlarının, tıpkı *Vâsıf Târîhi*'nde olduğu üzere, araştırmacıları *Hâkim Târîhi*'ne mürâcaattan müstağnî kılmayacağını açık bir şekilde ifade etmek istiyoruz. Dolayısıyla bu yıllarla ilgili olarak çalışma yapan araştırmacıların rahat ulaşabiliyor olmaları sebebiyle sadece Şemdâni'-zâde ve Vâsıf'taki bilgilerle yetinmeleri, konuları eksik ve kimi zaman da hatalı değerlendirmelerine sebep olacaktır.

E. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN KAYNAK DEĞERİ

1166-1180/1753-1766 yılları arasında Vak'a-nüvîs olarak görev yapan Hâkim'in yazmış olduğu *Târîh*'i de bu dönemi kapsamaktadır. Bu yıllara ait bilgileri Hâkim herhangi bir kaynaktan aktarmamıştır. Şüphesiz o, bu bilgilere kaynak olarak devletin imkânları nisbetince eline ulaşan bazı belge ve evrakı kullanmış ve bunun yanında kendi gözlem ve tespitlerini de eserine aksettirmiştir. Bu sebeple *Hâkim Târîhi*'nin orijinal ve birincil bir kaynak olduğunu söyleyebiliriz.

Eser; yangınlar, depremler, bazı astronomik olaylar, kıtlıklar, tevcihler, çeşitli merâsimler, sarayla ilgili çeşitli konular, hatt-ı hümâyûn suretleri, yurt dışındaki elçilerin getirdiği raporlar, vefatlar, câmi, zâviye vb. binaların yapım ve tamirleri gibi birçok konuda orijinal bilgileri içermektedir. Yukarıda ayrıntılarıyla belirttiğimiz üzere eserde yer alan bu konuların önemli bir bölümünün, *Hâkim Târîhi*'ni kaynak olarak kullanan Vâsıf ve Şemdâni'-zâde'de yer almaması veya bazı meselelerin onlar tarafından hatalı olarak nakledilmesi, orijinal bir değere sahip olan eserin kıymetini bir kat daha artırmaktadır. Özellikle *Hâkim Târîhi*'nin önemli bir kısmının bu eserlerde

hiç yer almamasının bile, onun önemini ortaya koymak açısından yeterli olacağını düşünüyoruz.

Hâkim Târîhi, hemen her yıla ait tevcihata dâir bilgileri zikretmesi sebebiyle bürokrasi tarihi ve bununla beraber muhtevasındaki özellikle İstanbul merkezli siyâsî hadiseler sebebiyle de siyâsî tarih açısından mühim bir kaynaktır. Yine içeriğinde nakledilen yangınlar, depremler, kıtlıklar, karaborsacılık, gıda maddeleri fiyatları, doğum, sünnet ve izdivaçlar münasebetiyle yapılan şenlikler, merâsimler ve bunlar gibi çeşitli sosyal, ekonomik ve kültürel bazı olaylar da onu sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik tarihe kaynaklık etme açısından önemli kılmaktadır. Yurt dışına gönderilen elçilerin orada gördükleriyle ilgili olarak yazdıkları raporların da eserde yer alması, uluslararası ilişkiler tarihi açısından önemlidir. Çeşitli merâsimlerde teşrîfâta dâir verilen ayrıntılı bilgiler, Osmanlı protokol kurallarının ortaya konması bakımından ehemmiyet arzetmektedir. Güneş tutulması, göktaşı düşmesi vb. bazı gökyüzüne dâir bilgiler astronomi, özellikle vefeyat kısımlarında şahıslar hakkında verilen biyografik bilgiler de tabakât ilmi açısından değerlidir.

Hâkim Târîhi; Arapça, Farsça ve Türkçe şiirler, darb-ı mesel, âyet, hadîs vb. edebî değeri hâiz metinleri ihtiva etmesi sebebiyle edebî bir değere de sahiptir. Hâkim'in "li-münşi'ihî, li-nâmıkıhî" vb. ifadelerle yazdığı şiirleri de eserin edebî değerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca bu şiirlerin büyük bir kısmının Hâkim'in *Dîvân*'ında olmaması da, eseri edebiyat açısından incelemeye değer kılmaktadır.

Hâkim Târîhi'nin bu kadar önemli bir eser olduğunu zikrettikten sonra akla şöyle bir sorunun gelmesi muhtemeldir: On dört yıl gibi uzun bir döneme kaynaklık eden bu orijinal ve önemli eserin, ihmal edilmek suretiyle sonradan yapılan araştırmalarda kaynak olarak kullanılmamasının sebepleri nelerdir? Kısacası *Hâkim Târîhi* neden ihmal edilmiş ve kaynak olarak pek kullanılmamıştır?

Bizce bu, çok haklı ve yerinde bir sorudur. Nitekim "Hâkim's Chronicle Revisited"[1] başlıklı bir makale kaleme alan Amerikalı tarihçi Madeline C. Zilfi de makalesinin girişinde buna benzer bir yaklaşımla bu konuyu ele almış ve bu ihmalin sebeplerini tespit etmeye çalışmıştır. Ona göre Vâsıf'ın kendi ese-

---

1 Madeline C. Zilfi, "Hâkim's Chronicle Revisited", *Oriente Moderno*, 1, 1999, s. 193-201.

rini överken Hâkim'e yapmış olduğu ağır eleştiriler, onun ihmal edilmesinde önemli bir paya sahiptir. Bunun yanında Ahmed Cevdet Paşa'nın *Târîh*'inde[1] Vâsıf'ın bu husustaki eleştirilerine üstü kapalı olarak da olsa destek vermiş olması, ayrıca *Hâkim Târîhi* yazma halindeyken *Vâsıf Târîhi*'nin 1219/1804 yılında basılması gibi sebepler de onun ihmal edilmesindeki etkenlerdendir[2].

Biz de Zilfi'nin bu görüşlerine katıldığımızı ifade etmek istiyoruz. Vâsıf'ın Hâkim'e yönelik eleştirilerinin yanında, onun eserinin basılmasından sonra esere kolay bir şekilde ulaşılmasının, zaten birkaç yazması olan *Hâkim Târîhi*'ne olan ilgiyi azaltacağında hiç şüphe yoktur. Fakat Kütükoğlu'nun da makalesindeki teşvikiyle[3] yapmış olduğumuz bu çalışma, umarız bu durumu tersine çevirir ve araştırmacıların *Hâkim Târîhi*'ni kaynak olarak kullanmasına vesile olur.

F. HÂKİM TÂRÎHİ'NİN ÜSLÛBU

Hâkim'in *Târîh*'inde kullandığı dil oldukça ağır ve külfetlidir. O, nazım ve inşâdaki hünerini göstermek için süslü, gösterişli ve uzun tasvirlere, manzum kıt'alara eserinde geniş yer vermiştir. İşte bu ağır ve külfetli dil, Hâkim'i kaynak olarak kullanan Vak'a-nüvîs Vâsıf Efendi tarafından, ifadeyi anlamayı güçleştirmesi sebebiyle, haklı olarak eleştirilmiştir[4].

Hâkim'in eserinde eleştiri konusu olan sadece dili değildir. Onun mükerrer olarak zikrettiği hususlar da eleştiriden nasibini almıştır. Eserde aynı mâhiyetteki olayların aktarılmasında, hemen hemen aynı ifadelerin kullanılması çoğu zaman okuyucuyu sıkan bir durum olmuştur[5]. Mesela hemen her mu'âyede (bayramlaşma) merâsiminde kullanılan bir şiir, eserin Topkapı nüshasında varak kenarına *Târîh*'in yarısının bu şiirle dolu olduğunu belirten bir bezginlik ifadesinin yazılmasına sebep olmuştur[6].

Bununla beraber konu ile doğrudan münasebeti olmayan, fakat yeri geldiği için zikredilen çeşitli meseleler (istitrâdî bilgiler) de eserin akıcılığına olumsuz

---

1 Bkz. Zilfi, agm., s. 194, 6 no'lu dipnot.

2 Zilfi, agm., s. 193-194.

3 Kütükoğlu'na göre *Hâkim Târîhi*'nin ilmî bir neşri *Vâsıf Târîhi*'ne mürâcaat etme ihtiyacını ortadan kaldıracaktır; bkz. Kütükoğlu, agm., s. 194.

4 Vâsıf, *age.*, Bulak 1246, I,3.

5 Kütükoğlu, agm., s. 143.

6 Bkz. Metin, T1, 208b.

bir etki yapmıştır[1]. Mesela Şâm ve civarında olan bir depremden bahsedilirken aynı yerde 400/1009 senesinde de bir depremin olduğundan[2]; 1179/1766 ve 1180/1766 senelerinde İstanbul'da olan depremler zikredildikten sonra Sultân Bâyezid zamanında İstanbul ve Sultân Çelebî Mehmed devrinde Bursa'da olan zelzelelerden bahsedilmesi[3] ve yine Hibetullah Sultân'ın doğumu vesilesiyle İstanbul'da yapılan şenlikler nakledilirken, bu olayla arasında benzerlik kurularak Halîfe Mu'tazıd-billâh'ın Mısır Sultânı Humâreveyh'in kızı Katru'n-nedâ ile evlenmesi sebebiyle yapılan şenliklerin uzun uzun anlatılması gibi hususlar, eserin akıcılığına halel getirerek okuyucunun zihnini olayın aslından koparmakta ve farklı mecrâlara sürükleyebilmektedir[4].

XVIII. yüzyılda başta Na'îmâ olmak üzere Vâsıf Efendi'ye kadar gelen bütün vak'a-nüvîsler, konu başlıklarını Hoca Sa'deddîn Efendi gibi Farsça olarak yazmışlardır[5]. *Hâkim Târîhi*'nde de bu gelenek devam etmiştir. Ancak *Târîh*'in birkaç yerinde başlıklarda Türkçe tamlamaların yer alması, sanki yavaş yavaş bu anlayışın değiştirilmeye çalışılması gibi algılanmaktadır[6]. Nitekim daha sonraki vak'a-nüvîslerden Şâni'-zâde de -az da olsa- bazı başlıkları Türkçe olarak yazarak bu uygulamayı değiştirme anlayışında olduğu intibâını vermiştir[7].

Hâkim'de kullanılan konu başlıkları altında genelde mefhûmun dışına çıkılmamış olmakla birlikte, kimi zaman da başlıkla alakası olmayan bazı hadiseler o başlık altında zikredilmiştir. Bu hususla ilgili olarak Vak'a-nüvîs Teşrîfâtî 'İzzî Efendi'nin vefatı ile ilgili başlık altında Yeniçeri Ağası Kāyim-makām Mustafa Paşa'nın Trabzon'a atanmasının[8], Gümrükcü İshâk Ağa'nın hapsedilmesi ile alakalı başlık altında bazı tevcihatın[9], Topkapı'da olan kısmî bir yan-

1 Kütükoğlu, agm., s. 143.
2 Bkz Metin, T2, 19a-b.
3 Bkz. Metin, T2, 226a-228b.
4 Bkz. Metin, T1, 428a-430a.
5 Şehabettin Tekindağ, "Osmanlı Tarih Yazıcılığı", *Belleten*, TTK, XXXV/140, Ankara 1971, s. 658.
6 Başlıklarda kullanılan 'top dökümü' ve 'top dökme' ifadeleri için bkz. Metin, T1, 66a, 78b, 167a, 351b; T2, 189a, 206b.
7 Şâni'-zâde Mehmed 'Ata'ullâh Efendi, *Şâni'-zâde Târîhi*, haz. Ziya Yılmazer, Çamlıca Basım Yayın, İstanbul 2008, I,XCIII.
8 Bkz. Metin, T1, 123a-b.
9 Bkz. Metin, T1, 124a-b.

gın başlığı altında Gümrükcü İshâk Ağa'nın yeniden İstanbul Gümrüğü'ne atanmasının[1], Edirne'de meydana gelen bir yangın başlığından sonra sürgün edilen Hasekî Mustafa Ağa'nın affedilmesinin[2], tevcihat başlığı altında bazı yangınların[3] nakledilmesi gibi misaller zikredilebilir. Kanaatimizce Hâkim, başlığın kapsadığı konu ile aynı tarihte olan bazı olayları kimi zaman bu şekilde vermiş ve yeniden başlık atma ihtiyacı duymamıştır.

1 Bkz. Metin, T1, 128a.

2 Bkz. Metin, T1, 479a.

3 Hattâ tevcihattan hiç bahsedilmeden yangın hadisesinin nakledilmesiyle ilgili olarak sayfa kenarına farklı bir kaligrafi ile "sübhânallâh" ifadesi yazılmıştır; bkz. Metin, T1, 414b.

METİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YOL

Hâkim Târîhi metninin tesisinde Topkapı Sarayı nüshası ile beraber Arkeoloji Müzesi ve Princeton Üniversitesi nüshaları kullanılmıştır. Metnin tesisinde esas aldığımız tek tam nüsha olan Topkapı Sarayı nüshasının birinci cildi **T1**, ikinci cildi **T2**; karşılaştırma yaptığımız Arkeoloji Müzesi nüshasının birinci cildi **A1**, ikinci cildi **A2**; yine Arkeoloji Müzesi nüshasındaki eksik kısımları tamamlamak amacıyla karşılaştırmaya dahil ettiğimiz, Topkapı Sarayı nüshasının ikinci cildine tekâbül eden, Princeton Üniversitesi nüshası ise **P** harfleri ile gösterilmiştir. Ayrıca Arkeoloji Müzesi nüshasındaki bazı bölümlerin mükerrer olması sebebiyle, bu kısımlar da ayrı bir nüsha olarak düşünülerek karşılaştırmaya dahil edilmiştir. Bu nüshanın birinci cildinde yer alan mükerrer kısımlar **A1a** ve ikinci ciltteki mükerrer kısımlar da **A2a** şeklinde gösterilmiştir.

Nüshalarda kırmızı mürekkeple yazılan kısımlar, hazırladığımız metinde kalın harflerle yazılmıştır. Ayrıca metinde Topkapı Sarayı nüshasına ait varak numaralarının gösterilmesi, kolay bir şekilde kontrol edilmesini sağlama düşüncesinden doğmuştur.

Eserde yer alan âyet, hadîs, darb-ı mesel, şiir vb. Arapça ve Farsça metinlerin okunuşu metnin içerisinde italik olarak yazılmış, orijinal imlası ve tercümeleri dipnotta kaydedilmiştir. Metinde geçen hicrî tarihlerin mîlâdî karşılıkları da dipnotlarda belirtilmiştir.

Metnin yeni harflere çevrilmesinde yoğun transkripsiyon işaretlerinin kullanılmaması tercih edilmiştir. Ancak uzatmalar için ^, ayn harfi için ‘, hemze için kesme işareti olarak da kullandığımız ’ işaretleri kullanılmış; gayın (غ) ve kaf (ق) harflerinden sonra gelen uzatmalar “ā”, “ū”, “ī” şeklinde yazılmıştır.

Nasıl okundukları tam olarak belirlenemeyen bazı kelimelerin yazımı aynen muhâfaza edilmiş, muhtemel okunuşları belirtilen bazı kelimelerin ise esas imlaları parantez içinde belirtilmiştir. Metni tamamlamak amacıyla yaptığımız ilâveler köşeli parantez [ ] içerisinde verilmiş, müellifin boş bıraktığı yerler de (…..) şeklinde gösterilmiştir. Ayrıca metnin akıcılığını bozduğunu düşündüğümüz fazladan yazılmış bazı kelimeler de metinde muhâfaza edilmekle birlikte, < > işareti içerisinde yazılmıştır.

Son kısımları “be” harfi ile biten Türkçe gerundium (zarf fiil) eklerinde bu harf “p”ye çevrilerek yazılmıştır.

Metinde yanlış yazılmış gibi görünen bazı kelimelerin, şüphesiz yanlış yazmış olabileceğimiz de düşünülmekle birlikte, öncelikle metindeki yazımının korunmuş olmasından dolayı o şekilde yazıldığı düşünülmelidir.

SONUÇ

Seyyid Mehmed Hâkim Efendi, XVIII. yüzyılın önemli şâir ve tarihçilerindendir. İstanbullu olan müellifin, kaynaklarda ve bugüne kadar yapılan çalışmalarda baba isminden başka ailesiyle ilgili herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak tespit ettiğimiz tereke kaydında Hâkim'in ailesinden dedesi, kardeşi ve çocukları ile ilgili bazı yeni bilgilere ulaşılmıştır. Ayrıca kaynaklarda müellifin vefat tarihi ile ilgili olarak verilen ihtilaflı bilgi de, bu tereke kaydı sâyesinde giderilmiştir. Buna göre Hâkim, kesin olarak 1184/1770 senesinde vefat etmiştir.

Hâkim, başta Yanyalı Es'ad Efendi olmak üzere Bursalı İsmâil Hakkı Efendi, İsmâil Efendi-zâde Abdî Efendi, Suyolcu-zâde Mehmed Necîb Efendi ve Gülşenî tarîkatının Sezâiyye kolunun kurucusu olan Hasan Sezâyî Efendi'den çeşitli dersler almıştır. Ayrıca Müstakîm-zâde Süleymân Sa'deddîn Efendi'ye de hocalık yapmıştır.

İyi bir medrese eğitimi alan Hâkim, kadılık ve müderrislikten vazgeçerek kâtipler zümresine katılmayı tercih etmiştir. Bir müddet Mısır'da bulunmuş ve burada Vâlî Ebûbekir Paşa'nın Dîvân Kâtipliği görevini yürütmüştür. İstanbul'a döndüğünde Sadrıa'zam Mektubculuğu Halîfeliği görevine atanmıştır. Daha sonra başta Vak'a-nüvîslik olmak üzere, Tersâne-i 'âmire Riyâset Vekâleti, Haslar Mukāta'ası, Cebeciler Kitâbeti, Sipâh Kitâbeti ve Küçük Rûznâmecilik gibi görevlerde bulunmuştur.

Hâkim, İran edebî tarihçiliğinin etkisindeki naklî tarihçilik geleneğine mensup bir tarihçidir. Hâkim'in eserine de yansıyan bu anlayışın etkileri, *Hâkim Târîhi*'ni kaynak olarak kullanan Vak'a-nüvîs Vâsıf Efendi tarafından haksız ve şiddetli bir şekilde eleştirilmiştir. Tarihçi olması yanında dönemin dîvân sahibi şâirlerinden olan Hâkim, başta Türkçe olmak üzere Arapça ve Farsça şiirler yazmış, *Târîh*'inde ve diğer eserlerinde de bu şiirlerine yer vermiştir.

Tarih, edebiyat, tasavvuf ve felsefe konularında telif, tercüme ve şerh olarak kaleme alınmış yirmi civarında eseri olan Hâkim'in, bir o kadar da sadece ismini tespit edebildiğimiz kitap ve risâleleri mevcuttur.

Hâkim'in Vak'a-nüvîs iken kaleme aldığı *Târîh*'i, onun en önemli eserlerinden biridir. 1166-1180/1752-1766 yıllarını kapsayan eser; Sultân I. Mahmûd, Sultân III. Osmân ve Sultân III. Mustafa dönemlerinin siyâsî, içtimâî ve iktisâdî durumuna dair önemli bilgileri ihtiva etmektedir.

Ağır ve külfetli bir dili olan eserin dünyadaki tek tam nüshası Topkapı Sarayı Kütüphanesi'nde bulunmaktadır. Bu tam nüshadan başka ikisi yurt içinde ve üçü yurtdışında olmak üzere beş ayrı eksik nüshası daha vardır. Bu nüshaların hepsi gözden geçirilerek Topkapı Sarayı nüshasıyla iki ayrı nüsha karşılaştırılmış, tam ve doğru bir metin ortaya konulmaya çalışılmıştır. Müellifin Arapça ve Farsça olarak kaydettiği nazım ve nesirlerin orijinal imlaları, tercümeleri ve tespit edebildiklerimizin kaynakları dipnotlarda belirtilmiştir.

Orijinal ve birincil bir kaynak olan *Hâkim Târîhi*, Vak'a-nüvîs Vâsıf Efendi ve Şemdâni'-zâde Süleymân Sa'deddîn Efendi tarafından kaynak olarak kullanılmıştır. Ancak her iki tarihçinin de değişik sebeplerle *Hâkim Târîhi*'nin muhtevasını tam ve doğru bir şekilde aktaramamış olması, orijinal bir kaynak olan eserin değerini daha da arttırmaktadır. Dolayısıyla bu dönemle ilgili çalışan araştırmacıların, *Hâkim Târîhi*'ne de mürâcaat etmeleri önem arzetmektedir.

HÂKİM EFENDİ TARİHİ

METİN

METİN

Bismillâhirrahmânirrahîm[1]

---

1 Fihristü'l-kitâbi's-sânî min-Târîhi Mehmed Hâkim sene 1166; Dîbâce ve sebeb-i tahrîr 6; Kethudây-ı Sadrıa'zamî-şüden-i Mustafa Bey 8; Me'mûr-şüden-i Nazîf Mustafa Efendi be-ikāmet-i Edirne 8; Tevcîh-şüden-i Emânet-i Tersâne 8; Tevcîh-i Kazâ'-i Mısır ve Haleb ve İzmir ve Yenişehir ve Galata 8; Tevcîh-i muhâfaza-i Kal'a-i İnebahtı 8; Tevcîh-i Eyâlet-i Özi ve muhâfaza-i Hotin 9 Ve Eyâlet-i Bosna ve Hersek 9; Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı 'âlî-şüden-i el-Hâc 'Abdüllatîf Bey 10; Sipâhîler Ağası-şüden-i el-Hâc Hüseyn Ağa 10; İbkā'-i Emânet-i Darb-hâne 11; Ve Emânet-i Matbah 11; Ve Gümrük-i Âsitâne İshâk Ağa 11; İbkā'-i Masraf-ı Şehriyârî 11; Tevcîh-i Eyâlet-i Haleb Sadr-ı esbak 'Abdullah Paşa 11; Tevcîh-i Eyâlet-i Habeş ma'a Cidde be-Sadr-ı esbak es-Seyyid Mehmed Paşa 11; Tevcîh-i Mekke Paşmakcı-zâde Mehmed Efendi 12; Tevcîh-i Medîne-i münevvere ve Kudüs ve Âmid ve Selânik 12; Tevcîh-i Mısır 13; İhsân-ı rütbe-i Vezâret-i Vâlî-i Bosna 13; Tevcîh-i Eğriboz ma'a Karlı-ili 13; Dîbâce der-mehâmid-i Sultân Mahmûd Hân el-Gāzî ibnü's-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mehmed Hân 15; Vezâret-i Kapudan Mehmed Paşa 18; İhrâc-ı donanma be-cânib-i Bahr-i Sefîd 19; Vukū'-i harîk-ı Zincirli-kuyu ve Vefa 20; Teşrîf-i hümâyûn be-ziyâfet-i Bostâniyân-ı Hâssa be-Mandıra der-nezd-i İbrâhîm Paşa Çayırı 21; Tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ' 22; Nakl-i hümâyûn-ı Sultânî be-Sâhil-serây-ı Vâlide Sultân der-Eyyûb 23; Teşrîf-i Şehriyârî be-ziyâfet-i Mîrahûr-ı Evvel der-kasr-ı û 25; Nakl-i hümâyûn ez-Sâhil-serây-ı Vâlide be-Sâhil-serây-ı Beşiktaş 27; Ba'zı tevcîhât-ı vüzerâ' 29; 'Azl-i Ser-bâkıyân 'Abdî Ağa ve nasb-ı 'Ivaz Paşa-zâde 30; Zikr-i ihyâ'-i ta'mîr-i Kurşunlu Mahzen ve mâ-yete'allaku bihâ 30; Zikr-i asl-ı binây-ı Kurşunlu Mahzen ez-kadîmü'l-eyyâm 37; Zikr-i binâ'-i câmi'-i şerîf ve zâviye-i Nakşibendiyye der-Mahalle-i Otakcılar be-ma'rifet-i Vezîr Mustafa Paşa 43; Ma'zûl-şüden-i Sadr-ı Rûm 'Abdullah Efendi ve nasb-ı Ser-etıbbâ'-i Hâssa Mehmed Sa'îd Efendi 50; 'Azl-i Sadr-ı Anadolu Pîrî-zâde 'Osmân Efendi ve nasb-ı Lütfullah Efendi 50; İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn 51; Tebdîl-şüden-i Voyvoda-i Eflâk ma'a Boğdan 52; Ziyâret-i Hırka-i şerîf 53; Zikr-i dâmen-bûs-ı Sultân-ı cihân der-'îd-i ramazân 54; Ziyâfet-kerden-i Ağa-yı Yeniçeriyân be-Sadrıa'zam 55; Fevt-şüden-i Şeyhulislâm-ı sâbık Es'ad Efendi 56; Tevcîhât-ı Bâb-ı 'âlî 58; Ziyâfet-i Âsaf-güzîn be-cenâb-ı Pâdişâh 62; Tevcîh ve ibkā'-şüden-i menâsıb-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân 65; Nakl-i hümâyûn ez-Sâhil-serây-ı Beşiktaş 70; Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i adhâ 72; Haber-i vukū'-i muhârebe-i hânân-ı İran ez-cânib-i Bağdâd Vâlîsi Süleymân Paşa 73; Vürûd-ı ru'ûs-ı tâ'ife-i Sincar ez-cânib-i Sipeh-sâlâr Vâlî-yi Bağdâd Süleymân Paşa 76; Vefât-ı Vâlî-i Sayda Vezîr Seyyid Ahmed Paşa 79; Vekāyi'-i sene 1167 Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel-şüden-i Re'îsülküttâb Nâ'ilî 'Abdullah Efendi 80; İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i 'askeriyye 81; Tevcîh-i Kazây-ı İstanbul ve Mısır ve gayruhû 82; Vürûd-ı âvîze-i hümâyûn be-Kalyon-ı Üç-anbarlı 87; Bağdâd Vâlîsi tarafından havâdis-i İran olmak üzere gelan kā'ime sûreti 92; Zikr-i tulumba-i nev-îcâd berây-ı ıtfâ'-i harîk 97; Vefât-ı Mevlânâ-zâde Seyyid Celâl Efendi 99; Hânden-i

---

Mevlid-i şerîf 99; Vefât-ı Kethudây-ı Sadrıa'zamî Mustafa Bey 100 ve nasb-ı el-Hâc 'Abdullah Efendi 101; Tevcîh-i Emânet-i Darb-hâne 102; İbkā'-i me'mûriyyeti zabt u tahrîr-i vekāyı'-i Devlet-i 'aliyye li-mü'ellif Mehmed Hâkim Efendi 102; Teşrîf-i hümâyûn be-Câmi'-i Ebi'l-feth Mehmed Hân berây-ı du'ây-ı hatm-i Sahîhu'l-Buhârî 104; Zuhûr-ı harîk ez-Kâr-hâne-i Basmacılar der-bîrûn-ı sûr-ı Yeni-kapu ve garîbe 110; Vukū'-i tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ' 112; Nüzûl-i Filika-i hümâyûn ma'a sandal 118; Zikr-i nüzûl-i Kalyon-ı Üc-anbârlı Nevîd-i fütûh 128; İhrâc-ı Surre-i Haremeyn 142; Teşrîf-i hümâyûn be-ziyâfet-i Mîrahûr-ı Evvel 144; Tebdîl-i ba'zı menâsıb-ı vüzerâ' 148 Ve tevcîh-i Sadreyn 149; Teşrîf-i Sadrıa'zamî be-Tob-hâne 151; Ziyâret-i Hırka-i şerîf 153; Zikr-i dâmen-bûs-ı Şehriyârî der-'îd-i ramazân 155; Âmeden-i esb-i hümâyûn li-hazret-i Sadrıa'zam Mustafa Paşa 156; Zikr-i tevcîhât-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân 159 ve ibkā'-i menâsıb 163; Ziyâfet-i Âsaf-güzîn be-cenâb-ı Şehriyârî der-Kasr-ı Dolma-bağçe 167; Zikr-i binâ'-i Kitâb-hâne-i Şehriyârî der-Serây-ı Galata 170; Katl-i Mîr-i 'Uzeyr be-yevm-i Dîvân be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn 176; Vefât-ı Sadr-ı Anadolu Lütfullah Efendi 179; Salb-i düzd-i şakī be-sandal bezzâzistânı 179; Teşrîf-i hümâyûn be-ziyâfet-i Emîn-i Gümrük İshâk Ağa 180; Vukū'-i zelzele-i şedîde der-Âsitâne ve harîk 182; Nakl-i hümâyûn ez-sâhil-serây-ı Beşiktaş be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn 184; Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i adhâ 186; Vefât-ı Şeyhulkurrâ' Yûsuf-zâde Efendi 188; 'Azl-i Kethudây-ı Sadr-ı 'âlî 'Abdullah Efendi ve nasb-ı Hüseyn Ağa 191; Vekāyi'-i sene 1168 Vaz'-ı kütüb-i nefîse be-Kitâb-hâne-i Cedîd-i Serây-ı Galata 192 Ve teşrîf-i hümâyûn be-Galata 194; Kudûm-ı hazret-i Şeyh Murâd-zâde ez-hacc-ı şerîf 196; Zikr-i izhâr-ı kabr-i Vâlid-i hazret-i Sultân-ı serîr-i levlâk be-müşâhede-i hazret-i Şeyh Murâd el-Murâdî 198; Tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ', Vukū'-i harîk 201; Âmeden-i Elçi-i Venedik 201; İhrâc-ı mevâcib-i tâ'ife-i askeriyye 202; Zikr-i cülûs-ı Sultân 'Osmân Hân 206; Zikr-i rûmâlî-i hazret-i Sadrıa'zamî be-Rikâb-ı hümâyûn 214 Ve mükerrem-şüden-i be-mühr-i hümâyûn ve hil'at-ı Vezâret-i Mustafa Paşa 230; Zikr-i alay-ı Vâlide Sultân ez-Serây-ı 'atîk 216; Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-türbe-i mübâreke-i hazret-i Hâlid berây-ı taklîd-i seyf 220; Türbe-i şerîfe-i Ebî Eyyûb-i Ensârî'de taklîd-i seyf içün tertîb olunan alay 228; Vukū'-i harîk der-Sultân-hammâmı 231; Vürûd-ı hancer-i mücevher ve ferve-i semmûr ez-taraf-ı Vâlide Sultân be-Vezîr-i a'zam Mustafa Paşa ibnü 'Abdurrahmân Paşa 231; Zikr-i 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn bâ-ocakhâ be-yevm-i Dîvân-ı hümâyûn 235; Me'mûr-şüden-i ba'zı ricâl-i Devlet tebrîk-nâme-i hümâyûn be-cânib-i Nemce ve gayruhû ve sûret-i tebrîk-nâme 240; Yah-besten-i Halîc-i İstanbul ez-şiddet-i sermâ 247; Nefy-i Mîrahûr Mustafa Ağa 249; 'Azl-şüden-i ba'zı hademe-i Enderûn ve nasb-kerden-i be-cây-ı ân 250; Teşrîf-şüden-i be-meşîhat Vassâf 'Abdullah Efendi 252; Sudûr-ı emr-i hümâyûn be-men'-i tâ'ife-i nisvân ez-geşt ü güzâr der-esvâk u bâzâr ve sûret-i emr-i hümâyûn 256; Vefât-ı Kâtib-i Vekāyi'-nüvîs Şeyh Ahmed Efendi ve Kîse-dâr-ı ru'ûs 258; Tevcîhât-ı mevâlî ve vüzerâ 259, 264, 267; Giriften-i sefîne-i korsan Kızıl-hisârlı-zâde Ca'fer Bey 260; Vefât-ı Nazîf Mustafa Efendi Kethudây-ı Sadr-ı 'âlî 262; Vefât-ı Şeyhulislâm Kara Halîl-zâde Mehmed Sa'îd

Efendi 268; ʻAzl-i Vezîr Mustafa Bey ve Kā'im-makām-şüden-i Yeniceri Ağası Mustafa Ağa 268; Firistâden-i Hasekî Ağa be-müjde-i mühr-i hümâyûn be-Vâlî-i Trabzon ʻAli Paşa 271; Tevcîhât-ı mevâlî 278; Âmeden-i esb-i hümâyûn-ı Sadr-ı ekrem ʻAli Paşa 280; Vefât-ı Teşrîfâtî ʻİzzî Efendi 282; İhrâc-ı mevâcib-i askeriyye 283; Habs-i Gümrükcü İshâk Ağa 284; ʻAzl-i Kapudân-ı deryâ Mehmed Paşa ve nasb-ı Karabağlı Süleymân Kapudan 284; Kethudây-ı Sadr-ı ʻâlî-şüden-i Veliyyüddîn Efendi 286; Salb-şüden-i Yehûd-ı ʻanûd der-Balat 287; Vürûd-ı haber-i [vefât-ı] Sekkā ʻAbdullah Paşa Vâlî-i Marʻaş 287; Refʻ-i Mîr-i mîrânî[-i] Mustafa Halîmî Paşa 290; İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn 290; Berâ-i zimmet-i Gümrükcü İshâk Ağa ve ibkā-şüd 292; İhrâc-ı huyûl-i Istabl-ı ʻâmire be-Saʻdâbâd 292; ʻAzl-i Bostâncı-başı Ağa 293 Ve ihrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-cânib-i Bahr-i Sefîd 293; Nakl-i hümâyûn be-Sâhil-serây-ı Beşiktaş 294; ʻAzl-i Vezîr ʻAli Paşa ve nasb-ı Defterdâr ʻAbdullah Nâ'ilî Paşa 296; Ziyâret-i Hırka-i şerîfe ve tevcîhât-ı mevâlî 302; Zikr-i dâmen-bûs-ı Sultân-ı cihân 304; Vukūʻ-i harîk der-Kadırga Limanı 304; Yesâğ-ı kabaralı kesme 305; Tevcîhât-ı hâcegân-ı Dîvân-ı ʻâlî 306; Ziyâfet-kerden-i Yeniceri Ağası be-Sadrıaʻzam 309; Ziyâfet-i Âsaf-güzîn be-Şehriyâr-ı maʻdelet-güzîn 310; Tafsîl (…..) 313; Tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ 319; Âmeden-i Nemce Kapu Kethudâsı be-Dîvân-ı hümâyûn berây-ı teslîm-i nâme-i û 324; Vefât-ı Cebeci-başı 327; ʻAzl-i Kethudây-ı Sadr 328; Vefât-ı Defterdâr Behcet Efendi nasb-ı Halîmî Mustafa Efendi 328; ʻAzl-i Vezîr Nâ'ilî ʻAbdullah Paşa [329]; Vezîr-i aʻzam-şüden-i ʻAli Paşa Tevkīʻî-i sâbık Silahdâr-ı Şehriyârî 330; ʻAzl-i Re'îsülküttâb el-Hâc ʻAbdî Efendi nasb-ı Kâmil Ahmed Efendi 335; ʻAzl-i Ağa-yı Dârussaʻâde İbşir Ağa nasb-ı Hazînedâr Ahmed Ağa 336; Vukūʻ-i harîk-ı küllî 346; ʻAfv ü ıtlâk-şüden-i Vezîr-i esbak Hekîm-başı-zâde ʻAli Paşa 348; ʻAzl-i Vezîr-i aʻzam Silahdâr ʻAli Paşa ve katl-i û 350; Tevcîhât 350; Vezîr-i aʻzam-şüden-i Saʻîd Mehmed Paşa 351; Teşrîf-i hümâyûn be-Tophâne [355]; Âmeden-i esb-i hümâyûn be-Sadr-ı ʻâlî 356; Zikr-i İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî ʻOsmân Molla Pîrî-zâde 358; Cülûs-ı hümâyûn vukūʻunu hâvî nâme-i hümâyûn ile Rusya Devleti tarafına me'mûr Silahdâr Kâtibi Dervîş Mehmed Efendi takrîri 363; Zikr-i mehâmid-i Pâdişâh-ı enâm 391; Zikr-i tertîb-i alay ez-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn ve itʻâm-ı taʻâm-ı cümle bendegân ve edây-ı salât der-Câmiʻ-i Nûr-ı ʻOsmânî 396; Zikr-i vasf-ı Câmiʻ-i şerîf-i [Nûr-ı] ʻOsmânî 402; Âmeden-i kalyon ez-cânib-i Mısr 408; Haber-i vefât-ı Şeyh Murâd-zâde 411; Vürûd-ı ser-i maktûʻ-i Kara ʻOsmân-oğlu 412; Vukūʻ-i ʻalâmât-ı semâviyye 417; Itlâk-şüden-i Re'îsülküttâb ʻAbdî Efendi maʻa Mehmed Ağa Yeğen 420; ʻAzl-i Saʻîd Mehmed Paşa ez-Sadâret Yirmisekiz-zâde 422; İhsân-ı Vezâret be-Kapudân-ı deryâ Süleymân Paşa 424; Vefât-ı Vâlide Sultân 428; Kudûm-ı Sadrıaʻzam ve mükerrem-şüden-i û be-mühr-i hümâyûn der-defʻa-i sâlise 432; Zikr-i binâ'-i Kalʻa-i Sığrı be-Cezîre-i Midillü 440, 474; Zikr-i binâ'-i Câmiʻ-i Otakcılar be-Mahalle-i Takyeci 445; Şeyhulislâm-şüden-i Dürrî-zâde Efendi ve Sadr-ı [Rûm]-şüden-i ʻOsmân Sâhib Molla 448; Nakl-i hümâyûn be-Sâhil-serây-ı Kara-ağac 450; Vefât-ı Seyyid Rızâ Nakībü'l-eşrâf 451; Zikr-i muʻâyede-i ʻîd-i adhâ 452; Vürûd-ı serhâ'-i maktûʻîn ez-cânib-i Vezîr-i

[T1 1b] Hamd ü sitâyiş ve senây-ı cezîl ol Hudâvend-i lâ-yezâl ü Cemîl cenâbına muhtass u şâyândır ki, me'âsir-i mefâhir-i şu'ûnât-âsâr-ı sıfât-ı zât-ı bî-'adîli evrâk-ı dü-reng-i kitâb-hâne-i rûz ü leyâlîde[1] zîbende-i nakş-ı 'ukūl-i uli'l-efhâm ve zuhûr-ı hurûf-ı sunûf-ı eltâfı elsine-i kelime-i câmi'a-i vâkı'a-i ahkâm-ı ulûhiyyetinden tevârîh-i âşinâyân-ı sikāt-ı enâmı nüvîsende-i hulâsa-i merâm etmekle, vâsıl-ı zübde-i kâm eylemişdir. Kıt'a:

Zihî Mübdi' ki âsâr-ı sıfât-ı zât-ı û bâşed
Zuhûr-ı şâhid-i ahkâm-ı kevnî dem-be-dem ez-gayb
Gehî der-sûret-i nush u gehî der-kisvet-i 'ibret
Hırâmed ber-tecellî-gâh-ı 'âlem bî-şek ü bî-rayb[2]

Ve salât ü selâm ol gencûr-ı hazîne-i câmi'a-i "*Lî me'allâhi vaktün lâ ye-se'unî fîhi melekün mukarrabun ve lâ nebiyyün mürselün*"[3] *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve 'alâ âlihî ve eshâbihi'l-ecelli* **[T1 2a]** *'l-ekmel* [4] hazretlerinin zîb-i

---

mükerrem 'Abdurrahmân Paşa Vâlî-i Mar'aş hâlâ 454; İhsân-ı Vezâret-i Mîrahûr-ı Ev-vel 'Ali Paşa 460; Ziyâfet-i Sadrıa'zamî be-Şehriyâr-ı a'zam 460; İhrâc-ı mevâcib ve nüzûl-i kalyon-ı Vefk-ı devlet 466; Binâ'-i fenâr-ı cedîd nezd-i Ahur-kapu 468; 'Azl-şü-den-i Sadr-ı Rûm 'Osmân Sâhib Molla ve nefy-i û 469; Hânden-i mevlid-i şerîf der-[Nûr-ı]'Osmâniye 472; Vefât-ı Eğri-kapulu demekle 'arîf Hattât Çelebî Efendi 481; Vefât-ı Zübeyde Sultân 486; Vukū'-i ihrâk-ı kebîr der-Âsitâne 491; Vefât-ı Şeh-zâde Sultân Mehmed Hân 495; Vürûd-ı tûğ-ı pür-fürûğ-ı Vezâret berây-ı Kā'im-makām-ı Sadr-ı 'âlî 'Ali Paşa 503; Zikr-i itmâm-ı 'Acem-oğlanı Meydânı ve Eski-odalar 506; temmet ve yelîhi el-cildü's-sânî A1 : — T1

1 leyâlîde T1 : leyâlî A1

2 "زهی مبدع که اثار صفات ذات اوباشد * ظهور شاهد احکام کونی دمبدم از غیب
O, = کهی در صورت نصح وکهی در کسوت عبرت * خرامد بر تجلیکاه عالم بی شك وبی ریب
zâtının sıfatlarına ait tecellîleri, zaman zaman gayb âleminden kâinâtın oluşumuna ait hükümleri ortaya koyan ne güzel Mübdî"dir. Bunlar bazen nasihat, bazen ibret sûretinde; tecellîgâh-ı âlemde şeksiz ve şüphesiz bir şekilde yavaş yavaş ortaya çıkar" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

3 "لی مع الله وقت لایسعنی فیه ملك مقرب ولانبی مرسل = Benim Allah ile öyle bir ânım vardır ki o esnâda bana ne bir mukarreb melek ne de bir nebiyy-i mürsel ulaşamaz" anlamına gelen hadîs-i şerîftir; bkz. İsmâ'îl b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfu'l-Hafâ' ve Müzîlü'l-el-bâs 'ammâ İştehera mine'l-Ehâdîsi 'alâ Elsineti'n-Nâs*, Dâru İhyâ'i't-Türâsi'l-'Arabî, Bey-rut 1352, no. 2159, II,173-174; Nureddin Ali b. Muhammed b. Sultân Ali el-Kârî, *el-Esrâru'l-Merfû'a fi'l-Ahbâri'l-Mevzû'a*, thk. Muhammed es-Sabbâğ, Dâru'l-Emâne, Beyrut 1971, no. 392, s. 299.

4 "صلی الله تعالی علیه وعلی اله واصحابه الاجل الاکمل = Yüce Allah O'na ve onun ailesine ve

ser-levha-i vekāyi'-nâme-i hâtemiyyetleri olsun ki, me'âsir-i cemîle-i şükûh-ı ahbâr-ı cezîleleri sahâ'if-i[1] ekvân-ı a'yân-ı kâ'inât ve safâyih-i terâcim-i elsine-i âyât-ı beyyinâtda resîde-i ser-hadd-i i'câz-ı ifhâm ve karîn-i musattara-i hikmet-îsâr-ı mu'ciz-nizâm olmuşdur. **Kıt'a:**

Şehî ki cümle-i âsâr-ı safha-i zâteş
Be-levh-i 'âlem-i bâlâ nüvişte-şod ez-gayb
Müverrihân-ı felek yekser ez-ezel be-ebed
Şodend vak'a-nüvîsân zât-ı û bî-rayb[2]

Sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve 'alâ âlihî ve sahbihî[3] *ve selleme teslîmen kesîrâ*[4].

Çünki zabt-ı me'âsir ve ahbâr-ı cezîle-i havâkīn-i kirâm ve tahrîr u tastîr-i âsâr-ı cemîle-i selâtîn-i 'izâm *enâlehümullâhu Te'âlâ*[5] mesûbâti *'d-dâreyni fî küllî mahfilin ve makāmin*[6] şân-ı vâlâsına kemâl-i ihtimâm-ı tâm olunan umûr-ı lâzimeden 'add ü şümâr olunup, **beyt:**

Cihân-râ zîb bâşed ez-havâkīn-i kirâm âsâr
Ki nâm-ı nîk-şân bâkī buved der-safha-i ahbâr[7]

me'âliyle zât-ı sütûde-sîret ve hamîde-hasletleri erîke-pîrây-ı te'ayyün-i hestîde cilve-endâz-ı mecâlî-i zılâl-i rahmet olurken, ***es-Sultânu Zıllullâhi fi'l-***

---

onun yüce, ekmel ashâbına salât etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

1 sahâ'if-i T1 : sahâyif-i A1

2 " شهی که جملهٔ اثار صفحهٔ ذاتش * بلوح عالم بالا نوشته شد از غیب
مورخان فلك یکسر از ازل به ابد * شدند وقعه نویسان ذات او بی ریب = O, zâtının bütün safhalarına ait bilgiler, yüce âlemdeki gayb levhasına yazılmış bir Pâdişâh'tır. Feleğin bütün tarihçileri, ezelden ebede kadar, hiç şüphesiz onun zâtının vak'a-nüvîsleri oldular" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

3 ve sahbihî A1 : — T1

4 "صلی الله تعالی علیه وعلی اله وصحبه و سلم تسلیما کثیرا = Yüce Allah O'na ve onun ailesine ve dostlarına salât ve çokca selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

5 Te'âlâ T1 : — A1

6 "انالهم الله تعالی مثوبات الدارین فی کل محفل ومقام = Yüce Allah onları her yerde dünya ve ahiret mükâfatlarına ulaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 "جهانرا زیب باشد از خواقین کرام اثار * که نام نیك شان باقی بود در صفحهٔ اخبار = Dünya ulu hâkanların eserleri ile süslendi. Onların güzel isimleri haberler cerîdesinde bâkidir" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

arz[1] hadîka-i enîkasından şükûfe-i cünbân-ı[2] riyâz-ı ‘adl ü dâda dâd ve ‘avn-i mekârim-bahşâyiş ü in‘âm ve berd-i sâye-i lutf u merhamet-hıssa-i isti‘dâd-ı her-enâm olduğu gibi menkūş-ı safâyih-i ezmân u ânât olan **[T1 2b]** râtibe-i idrâr-ı mâye-i “***Nahnü nakussu ‘aleyke ahsene’l-kasasi***”[3] isâbet-efrâzı ‘atâyây-ı ‘ibret-intimâlarıyla mesâmi‘-i hûş u idrâk kurta-bend-i gevâhir-i tâbnâk ihtibâr u i‘tibâr olmakdan bir ân hâlî ve berî olmadığı ma‘lûm-ı ecille-i a‘lâm ve mefhûm-ı ehâlî-i meşâ‘ir u efhâmdır. **Kıt‘a:**

İnne’l-fezâ’ile lâ-tuhsâ fevâ’iduhû
Ke’d-dürri fi’l-bahri mimmâ kâne müntesirâ
Lev nuzzimet zubitat ya‘lû ferâ’iduhû
Hattâ bi-cîdi’l-gavânî leyse münteşirâ[4]

Bu fezâ’il-i gevâhir-i bâhirenin bahr-i gazîr-i me’âsiri zübde-i şukûh-ı dûdmân-ı hilâfet-i ‘Osmânî ve zürây-ı saltanat-ı seniyye-i behiyye-i Hâkānî, nukāve-i hânumân-ı ‘azamet ü iclâl, mahz-ı eser-i tecellî-i envâr-ı cemâl, **beyt:**

Şeh-i mülk-bahş u fürûzende-baht
Tırâzende-i kişver-i tâc ü taht[5]

Sâhibu âyâti’l-me’âsir, Nâsıbu râyâti’l-mefâhir, Halîfetü’l-hakk, Râ‘i’l-mülki ve’d-dîn, Sultânü’s-selâtîn, Hâmi’l-guzâti ve’l-Müslimîn, Mâhi’t-tugāti ve’l-müşrikîn, **beyt:**

---

1 “السلطان ظل الله فى الارض = Sultân Allah’ın yeryüzündeki gölgesidir” anlamına gelen bu cümle bazı ilâvelerle İbnü’n-Neccâr, Beyhakî ve Hâkim en-Nîsâbûrî’nin rivâyet etmiş oldukları Hz. Peygamber’in bir hadîs-i şerîfidir; bkz. Aclûnî, *Keşfü’l-Hafâ*, no. 1487, I,456.

2 cünbân-ı T1 : جنيان A1

3 “نحن نقص عليك احسن القصص = Sana kıssaların en güzelini anlatıyoruz” anlamına gelen bu ifâde Kur’ân, Yûsuf 12/3. âyetin baş tarafıdır.

4 “ان الفضائل لاتحصى فوائده * كالدر فى البحر مما كان منتشرا
لـو نظمـت ضبطـت يعلـو فرائـده * حتـى بجيـد الغوانـى ليـس منتشـرا = Faziletlerin faydası saymakla bitmez, denize saçılmış inci gibi. Bunlar (inci gibi) dizilse korunur, müstesnâ olanları yücelip görünür. Bunlar, güzel kadınların gerdanlarında bile yoktur” anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

5 “شه ملك بخش وفروزنده بخت * طرازندۀ كشور تاج وتخت = O ülkenin tâc ve tahtını süsleyen, mülk bahşeden ve bahtı açık bir Pâdişâh’tır” anlamına gelen Farsça bir beyittir.

'Alâ külli ketifin zâne minhu[1] *libâsühû*
Ve havvefe erhâta'l-'idâ iftirâsühû[2]

tahdümü'l-mehâbetü li-huttatihî ve'l-isâbetü li-fitnatih[3]*î*[4], Mecma'u bahreyni's-semâhati ve'n-nedâ, Felekü bedreyni'l-kerâmeti ve'l-'atâ, Müşârun bi-benâni'l-fehâmeti fi'l-mülûki izâ uhsiye'l-mekârim ve'l-mefâhir, Müşârun bihî 'avâli'l-müstecâbâti zerrin üdrice'l-hutabu fi'l-menâbir, **beyt:**

Nehdü'l-mülûk mefâhiran ve me'âliyâ
Mâ beynehüm (بينه) mislü's-süreyyâ (الثرايا) ve's-serâ[5]

[T1 3a] el-Kā'imü bi-emrillâhi Te'âlâ fi'l-meşârikı ve'l-megārib, es-Sâ'idü's-sâ'ibü li-külli tâgin ve hârib, men u'tıye lehü's-sûdedü ve'l-mülkü hîne inteşâ, Mazhar-ı sutû'-ı "*Tü'ti'l-mülke men teşâ*"[6], Yenbû'-i cümle-i mekârim-i ahlâk, Tamm-ı fazfâz-ı asâlet-i a'râk, **beyt:**

İnne'l-mekârime ahlâkun mübecceletün
Fe'l-'aklu evvelühâ ve'd-dînu sânîhâ
Ve'l-'ilmü sâlisühâ ve'l-hukmü râbi'uhâ
Ve'l-cûdü hâmisühâ ve'l-'örfü sâdisühâ

---

1 minhu A1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek sonradan farklı kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] T1

2 "على كل كتف زان منه لباسه * وخوف ارهاط العدا افتراسه = Her omuzun üstünde onun elbisesi süs olmuştur. Düşman topluluklarını, saldırıp parçalayacağı korkutmuştur" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

3 "تخدم المهابة لخطته والاصابة لفطنته = Mehâbet adımlarına, işlerindeki isabet de fıtnatına (ince zekasına) hizmet eder" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

4 li-fitnatihî T1 : lafzatihî A1

5 "نهد الملوك مفاخرا ومعاليا * ما بينهم مثل الثرايا والثرى = Hükümdarların övünülecek hasletler ve yücelik bakımından en önde gelenidir. Onunla diğerleri arasındaki mesâfe yeryüzüyle Süreyyâ yıldızı arasındaki mesafe kadar uzaktır" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

6 "تؤتى الملك من تشا = Sen mülkü dilediğine verirsin" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, Âl-i 'İmrân 3/26. âyetin ortasında yer alır.

Ve'l-birru sâbi'uhâ ve'z-zühdü sâminühâ
Ve'ş-şükrü tâsi'uhâ ve'l-lînü bâkīhâ[1]

mısdâkının muhît-ı felek-i mahâsin-i i'tidâlî ve câmi'-i nüsha-i âyât-ı nusûs-ı me'âlî, es-Sultânu'l-a'zam ve'l-Melîkü'l-mu'azzam, el-Kırmü'l-kamkām ve's-Sındîdü's-samsâm, Hâdimü'l-Harameyni'ş-şerîfeyn, es-Sultân ibnü's-Sultân ibnü's-Sultâni'z-zâfiri fi'l-melâhimi ve'l-megāzî, es-Sultân Mahmûd Hân el-Gāzî *lâ-zâlet riyâzu devletihi'l-garrâ bi-insicâmi fuyûzi semâ'i'l-'inâyeti memtûraten ve bi-guyûsi hevâtıli himâyeti'r-Rabbâniyyeti mağmûraten*[2], hazretlerinin kemîne-i müntesibân-ı bâb-ı celâlet ve übbehet-me'âblarının irtifâ'-i kadr-i fehâmeti pîrâye-i kitâbe-i rûzgâr olduğu ***nûru'l-kameri müstefâdün mine'ş-şemsi***[3] meclâsından çehre[4]-nümây-ı minassa-i envâr ve peyder-pey menâkıb-ı vekāyi'-i Devlet-i 'aliyye'leri keşîde-i turûs-ı 'arûs-ı rûz u[5] leyâl kılındıkca, neşr-i harâ'id-i ferâ'id-i âsâr ekāsî-i rub'-i meskûn ve mezâhir-i kâf-ı nûnı reşk-i tûmâr-ı ibtihâc u mesârr **[T1 3b]** edüp, bu su'âd-ı is'âd-ı behcet-revâca nâm-zed-i erkām-ı berâ'at-nitâc olan ketebe-i ketîbe-i ser-mahfil-i rimâh-ı kalem-rânîden tarh-ı nev-perend insicâmına me'mûr kulları hasbe'l-iktizâ' cemmâze-rân-ı kalem-rev-i Bathâ ve pey-siper-i berîd-i Ka'be-i 'ulyâ olup, Hakīr-i kem-nâm, çâker-i hâ'im, kemîne Seyyid Mehmed Hâkim rıkk-ı muhûzat-ı bî-kesîde dâ'im kulları, **kıt'a:**

---

1 "ان المكارم اخلاق مبجلة * فالعقل اولها والدين ثانيها * والعلم ثالثها والحكم رابعها * والجود خامسها والعرف سادسها * والبر سابعها والزهد ثامنها * والشكر تاسعها واللين باقيها = Şeref ve yücelikler değer verilen huylardır. Akıl birincisi, din ikincisi, ilim üçüncüsü, hüküm dördüncüsü, cömertlik beşincisi, örf altıncısı, iyilik yedincisi, zühd sekizincisi, şükür dokuzuncusu, yumuşak huyluluk da geri kalanıdır" anlamına gelen ve bazı ufak farklılıklarla beraber Hz. Ali'ye âit olan Arapça bir şiirdir; bkz. *Hazret-i Ali Divanı*, trc. ve şrh. Müstakimzade Süleyman Sadeddin Efendi, sdl. Şakir Diclehan, Ana Yayınevi, İstanbul 1981, s. 660.

2 "لازالت رياض دولته الغرا بانسجام فيوض سماء العناية ممطورة وبغيوث هواطل حماية الربانية مغمورة= İnayet semasının feyizlerinin bol bir şekilde yağması ve Rabbânî himayenin damlalarının çokluğuyla onun parlak devletinin bahçeleri dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "نور القمر مستفاد من الشمس = Ayın ışığı güneştendir" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

4 çehre T1 : cehre A1

5 rûz u T1 : rûz-ı A1

Zi-hîç kemter ü ez-kemterân hîç menem
Du'ây-ı devlet-i ân bâr-gâh-ı devlet-i men
Be-hâk-i 'acz nihâdem ruh-ı mezellet u 'acz
Zi-konc-i 'acz ü mezellet resîde<i> 'izzet-i men[1]

Nesr: Ma'zâsı kıble-i âmâl ve Ka'be-i nevâl-i bî-hemâlim olmakdan nâşî, hâlâ temkîn-sâz-ı şeref-i makām-ı Vezâret-i 'uzmâ ve revnak-efzây-ı mesned-i Vekâlet-i kübrâ, Âsaf-ı kerîmü'ş-şiyem, Vezîr-i celîlü'l-himem, Sadr-ı 'âlî-cenâb, Düstûr-ı me'âlî-nisâb, Nâzım-ı umûr-ı cumhûr, Hâfız-ı bilâd ü[2] sügūr, Sadrıa'zam, Vezîr-i efham, câmi'u eştâti'l-fezâ'ili'r-rûhâniyyeti[3], râfi'u râyâti'l-fevâzıli'l-insâniyyeti[4], hâviyü menâkıbi'l-ebrâr, hâ'izü me'âsiri'l-ahyâr, nâsıbu elviyeti'l-mesâ'î ve'l-me'âsir, lâbisü edri'ati'l-me'âlî ve'l-mefâhir, zü'l-ka'bi'l-'âlî, melâzü'l-ekâbiri ve'l-e'âlî, fahîmü'l-'izzi ve'l-mekân, 'azîmü'l-kadri ve'ş-şân, mütevessidü sadrı'd-devleti ve'l-ikbâl, müte'avvidü fünûni'l-infâzi ve'l-iclâl, muslihu mülehi'l-umûr, musahhihu mesâlihi'l-cumhûr, Düstûr-ı **[T1 4a]** [A]risto-şu'ûr, Vezîr-i Âsaf-zamîr, bezr-i cemher-i mahâsin-tedbîr, mevhûb-i teysîr-i *mâ yerûmu ve mâ yeşâ*[5], Sadrıa'zam Mustafa Paşa *veffekallâhu ile'l-hayri fî külli mâ şâ*[6] hazretleri mahzâ merâhim-i bî-kes nüvâzânelerinden ol hıdmet-i fahîmetü'l-âyâtın zabt u tahrîrine bu kemîne-i hîç-mâye-i nâ-çîzi ta'yîn ve emr u fermânları sünûh-ı mecârî-i tebyîn buyurulup ve lâkin bin yüz altmış altı sene-i hicriyyesi evâ'il-i muharremü'l-harâmından[7] müddet-i ta'yîn-i kemîne ki, yine sene-i merkūmenin gurre-i recebü'l-ferdi[8] hulûlünde vâkı' olup, şeş-mâh-ı mâzıyyenin vekāyi'-i celîletü'l-me'âsiri mazbût-ı hâme-i

---

1 "زهيچ كمترواز كمتران هيچ منم * دعاى دولت ان باركاه دولت من
بخاك عجز نهادم رخ مذلت وعجز * زكنج عجز ومذلت رسيدهٔ عزت من = Ben herkesten ve değersizlerden bile daha değersizim. Benim devletim, onun duâ devletinin huzurundadır. Zillet ve acz yüzümü, âcizlik toprağına sürdüm. Benim izzetim, acz ve zillet köşesinden gelmiştir" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

2 bilâd ü T1 : bilâd-ı A1

3 rûhâniyyeti T1 : rûhâniyye A1

4 insâniyyeti T1 : insâniyye A1

5 "ما يروم وما يشا = Dilediği ve istediği şey" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

6 "وفق الله الى الخير فى كل ما شا = Allah dilediği her şeyi hayra uygun kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 1-10 Muharrem 1166 = 8-17 Kasım 1752.

8 1 Receb 1166 = 4 Mayıs 1753 Cuma.

ihtimâm-ı ‘allâme-i nüvîsende-i sâlifü’z-zikr olmuş ise dahi râha-i fesîhatü’l-ihtimâm tanzîm ol cümân-ı ferâ’idü’l-‘ikde vâsıl-ı samîm olamadığından ‘alâ mâ cerat bihi’l-‘âde müftetih-i hulûl-i sene-i sitte ve sittîn[1] dîbâcesi ‘unvânıyla iftitâh-ı mâye-i zabt u rabt şurû‘-ı tahrîr u tastîre mübâderet ve ol şuhûr-ı mâzıyyenin şâyeste-i tensîk olan me’âsir-i celîlesin mâh-be-mâh hâ’iz-i dest-i zafer oldukca nüvişte-i mastara-i beyân-ı tibyân kılınmağa kûşiş-i dikkat masrûf olmağla, bu gûne dü-şehbâl hümâ lâne-i iftitâha ‘işve-perdâzî-i küşâyiş-pervâz ve hâme cünbânî-i tibyân-ı merâm-ı i‘câza âgāz olundu, *ve billâhi’l-‘avnu ve’t-tevfîk*[2].

Kethudây-ı hazret-i Sadrıa‘zamî-şüden-i Mustafa Bey

Tersâne-i ‘âmire Emîni ‘izzetlü ‘İzzet[3] ‘Ali Paşa dâmâdı **[T1 4b]** Mustafa Beyefendi hazretleri her vechile hıdemât-ı Devlet-i ‘aliyye’de kemâl-i ‘iffet ü istikāmet ve hüsn-i sedâd ü istidâmeti nümâyân ü zâhir olmağla, mâh-ı muharremü’l-harâmın[4] onuncu günü[5] devletlü Sadrıa‘zam ve Müşîr-i mufahham hazretlerinin kethudâlıkları hıdmetinde ser-efrâz u be-kâm olmuşdur[6].

Me’mûr-şüden-i Nazîf[7] Mustafa Efendi be-ikāmet-i Edirne

Selefleri Kethudây-ı Sadrı[8]a‘zamî olan Nazîf Mustafa Efendi[9] hazretleri dahi mâh-ı mezbûrun onuncu günü[10] Edirne’de ikāmete me’mûr ve ol savba râhî kılınmışdır.

---

1 1 Muharrem 1166 = 8 Kasım 1752 Çarşamba.

2 “وبالله العون والتوفيق = Yardım ve başarı Allah’tandır” anlamına gelen Arapça bir cümledir.

3 ‘İzzet T1 [Bu kelime buraya girmesi işaret edilerek sonradan farklı bir kaligrafi ile satır üstüne yazılmıştır] : — A1

4 [Sayfanın kenarında, satır hizasında kırmızı mürekkeple “**muharrem**” kelimesi yazılmıştır] T1 : + A1

5 10 Muharrem 1166 = 17 Kasım 1752 Cuma.

6 olmuşdur T1 : olmuşlardır A1

7 Nazîf T1 : نطيف A1

8 Sadrı A1 : — T1

9 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 10 Muharrem 1166 = 17 Kasım 1752 Cuma.

Tevcîh-şüden-i Emânet-i Tersâne-i ‘âmire

Emânet-i Tersâne-i ‘âmire hâcegân-ı Dîvâniyye’den sâbıkā Dergâh-ı mu‘allâ Yeniçerileri Kâtibi el-Hâc Ebûbekir Efendi’ye mâh-ı muharremü’l-harâmın onuncu günü[1] tevcîh olundu.

Tevcîh-i Kazâ’-i Mısır

Mısr-ı Kāhire Kazâsı sene-i mezkûre cumâdelâhıresi[2] gurresinden[3] zabt eylemek üzere sâbıkā Haleb Kadısı Mehmed Emîn Efendi ‘iffet ve fekāhet ile mevsûf olmağla, mâh-ı muharremü’l-harâmın yirmi altıncı günü[4] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Tevcîh-i Kazâ’-i Haleb

Yine sene-i mezkûre cumâdelâhıresi[5] gurresinden[6] zabt eylemek üzere Süleymâniyye[7] Medresesi müderrisîninden Karaçelebî-zâde Dervîş Mustafa Efendi’ye mâh-ı muharremin yirmi altıncı günü[8] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Tevcîh-i Kazâ’-i İzmir

[T1 5a] Yine sene-i mezbûre recebü’l-ferdi gurresinden[9] zabt eylemek üzere Dâru’l-hadîs-i Süleymâniyye[10] Medresesi Müderrisi fuzalây-ı dehrden Akkermânî Mehmed Efendi’ye mâh-ı muharremin yirmi altıncı günü[11] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

---

1 10 Muharrem 1166 = 17 Kasım 1752 Cuma.
2 cumâdelâhıresi A1 : cemâziyelâhıresi T1
3 1 Cumâdelâhıre 1166 = 5 Nisan 1753 Perşembe.
4 26 Muharrem 1166 = 3 Aralık 1752 Pazar.
5 cumâdelâhıresi A1 : cemâziyelâhıresi T1
6 1 Cumâdelâhıre 1166 = 5 Nisan 1753 Perşembe.
7 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Medresesi” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
8 26 Muharrem 1166 = 3 Aralık 1752 Pazar.
9 1 Receb 1166 = 4 Mayıs 1753 Cuma.
10 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Medresesi” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
11 26 Muharrem 1166 = 3 Aralık 1752 Pazar.

Tevcîh-i Kazâ'-i Yenişehir

Yine Yenişehir Kazâsı sene-i mezkûre recebi gurresinden[1] zabt eylemek üzere Süleymâniyye[2] Medresesi Müderrisi Mehmed Rızâ Efendi'ye mâh-ı muharremin yirmi altıncı günü[3] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Tevcîh-i Kazâ'-i Galata

Sene-i mezbûre cemâziyelûlâsı gurresinden[4] zabt eylemek üzere Süleymâniyye[5] Medresesi Müderrisi İbrâhîm Efendi'ye mâh-ı muharremin[6] yirmi altıncı günü[7] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Tevcîh-i Eyâlet-i Girid

Sâbıkā İnebahtı Muhâfızı Vezîr-i[8] mükerrem sa'âdetlü Durak Mehmed Paşa[9] hazretlerine Girid Eyâleti, Kandiye Kal'ası muhâfazası şartıyla bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mâh-ı saferu'l-hayrın onuncu günü[10] tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîh-i muhâfaza-i Kal'a-i İnebahtı

Sâbıkā Girid Eyâleti Mutasarrıfı Vezîr-i[11] mükerrem sa'âdetlü Mustafa Paşa[12] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn kal'ası muhâfazası şar-

---

1 1 Receb 1166 = 4 Mayıs 1753 Cuma.

2 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Medresesi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 26 Muharrem 1166 = 3 Aralık 1752 Pazar.

4 1 Cemâziyelûlâ 1166 = 6 Mart 1753 Salı.

5 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Medresesi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 muharremin T1 : muharremü'l-harâmın A1

7 26 Muharrem 1166 = 3 Aralık 1752 Pazar.

8 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 10 Safer 1166 = 17 Aralık 1752 Pazar.

11 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

12 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

tıyla mâh-ı saferu'l-hayrın onuncu[1] günü[2] İnebahtı Sancağı tevcîh olundu.

Tevcîh-i Eyâlet-i Özi

Dûdmân-ı[3] hayr-hâhân-ı Devlet-i ebed-peyvend'in vüzerây-ı 'âlî-şânından sâbıkā Bosna Vâlîsi Vezîr-i[4] mükerrem sa'âdetlü el-Hâc Ahmed Paşa[5] **[T1 5b]** hazretlerine Özi Eyâleti, Bender Kal'ası muhâfazası şartıyla mâh-ı saferu'l-hayrın yirmi altıncı günü[6] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ihsân ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîh-i muhâfaza-i Hotin

Sâbıkā Özi Mutasarrıfı olan Muhsin-zâde Vezîr-i[7] mükerrem sa'âdetlü Mehmed Paşa[8] hazretlerine Hotin Kal'ası muhâfazası şartıyla mâh-ı saferu'l-hayrın yirmi altıncı günü[9] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn[10] Hotin Sancağı tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîh-i Eyâlet-i Bosna ma'a-Hersek be-Pâye-i Mîr-i mîrân

Sadr-ı 'âlî-kadr, Aristo-nazîr, düstûr-ı 'âkıbet-bîn, işrâkı-tenvîr, sa'âdetlü Mustafa Paşa[11] *yesserallâhu mâ-yeşâ'*[12] hazretlerinin Çavuş-başılıkları hıdme-

---

1 10 Safer 1166 = 17 Aralık 1752 Pazar.

2 günü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "İnebahtı Sancağı" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Dûdmân-ı A1 : — T1

4 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine Özi Eyâleti" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 26 Safer 1166 = 2 Ocak 1753 Salı.

7 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 26 Safer 1166 = 2 Ocak 1753 Salı.

10 şevket-makrûn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Hotin Sancağı" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "nın" yazılmış ve akabindeki "*yesserahullâhu mâ yeşâ'* hazretlerinin" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

12 "يسر الله ما يشأ = Allah istediği şeyi kolay kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

tinde olup, muktezây-ı sadâkat ü isti'dâdlarıyla emsâlinden mümtâz ve kemâ hüve 'aleyhi hüsn-i sülûk ile ser-efrâz olan el-Hâc Mehmed Ağa min külli'l-vücûh hayr-hâh ve dekāyık-ı umûr-ı külliyye-i Devlet-i 'aliyye'den haberdâr ve âgâh olmağla, ba'zı hıdemât-ı mühimme-i Devlet-i 'aliyye ile Bosna cânibine irsâl ve hıdmet-i me'mûresinde sa'y-ı meşkûru nümâyân olduğundan dûş-ı isti'dâd u liyâkatı her vechile sezâ-vâr-ı hil'at ü 'inâyet olmağın, mekârim-i 'aliyye-i Mülûkâne'den bu[1] gûne nevâziş-i Husrevâne ile tekrîm ve mâh-ı safer'l-hayrın yirmi üçüncü günü[2] Eyâlet-i Bosna ma'a-Hersek Sancağı bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûmâ ileyhe tevcîh ile menşûr-ı[3] i'tibârına Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi keşîde-i rakam-ı **[T1 6a]** 'inâyet buyuruldu[4].

Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı 'âlî-şüden-i el-Hâc 'Abdüllatîf Bey

Dergâh-ı mu'allâ kapucu-başılarından Dîvân-ı hümâyûn Çavuş-başısı olan el-Hâc Mehmed Ağa'ya 'avâtıf-ı 'aliyye-i Husrevâne'den Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi'yle Bosna Eyâleti ihsân-ı hümâyûn buyurulmağla, Dergâh-ı 'âlî Çavuş-başılığı dahi[5] Dergâh-ı mu'allâ kapucu-başılarından hâlâ Sipâhîler Ağası olan Aydın Muhassılı 'Abdullah Paşa merhûmun oğlu el-Hâc 'Abdullatîf Bey her vechile 'iffet ü istikāmetle mücerrebü'l-etvâr olmağla, mâh-ı safer'l-hayrın yirmi altıncı günü[6] Çavuş-başılığ'a ilbâs-ı hil'at ile ser-efrâz ve mümtâzü'l-akrân kılındı.

Sipâhîler Ağası-şüden-i el-Hâc Hüseyn Ağa

Yine Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından sâbıkā Rikâb-ı hümâyûn'da Dergâh-ı mu'allâ Kapucular Kethudâsı Vekîli olan Bostâncı-başı-yı sâbık el-Hâc Hüseyn Ağa'ya mâh-ı merkūmun yirmi altıncı günü[7] Sipâhîler Ağalığı[8] tevcîh ve ru'ûs-i hümâyûn i'tâ olundu.

---

1 bu T1 : bir A1

2 23 Safer 1166 = 30 Aralık 1752 Cumartesi.

3 menşûr-ı T1 : mensûr-ı A1

4 buyuruldu T1 : kılındı A1

5 dahi A1 : — T1

6 26 Safer 1166 = 2 Ocak 1753 Salı.

7 26 Safer 1166 = 2 Ocak 1753 Salı.

8 Sipâhîler Ağalığı [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek aynı kaligrafi ile sayfanın alt tarafına yazılmıştır] A1 : — T1

İbkā-şüden-i Emânet-i Darb-hâne-i ʻâmire

Yine Darb-hâne-i ʻâmire Emâneti Mutasarrıfı hâcegân-ı Dîvâniyye'nin kemâl-i rüşd ü sedâd ile mevsûf u maʻrûfu ʻAbdullah Efendi'ye mâh-ı muharremü'l-harâmın[1] yirmi altıncı günü[2] ibkā vü mukarrer kılındı.

İbkā-şüden-i Emânet-i Matbah-ı ʻâmire

Yine Matbah-ı ʻâmire Emâneti Dergâh-ı ʻâlî kapucu-başılarından hâlâ mutasarrıfı Emîn Ağa-zâde Hüseyn Ağa'ya mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı günü[3] ibkā vü mukarrer kılındı.

İbkā [T1 6b]-şüden-i Gümrük-i Âsitâne

Yine Âsitâne Gümrüğü Emâneti hâlâ mutasarrıfı es-Seyyid İshâk Ağa'ya, mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı günü[4] ibkā kılındı.

İbkā-şüden-i Masraf-ı Şehriyârî

Ve Masraf-ı Şehriyârî Kâtibi hâlâ mutasarrıfı İbrâhîm Efendi'ye ve kezâlik Hâssa Kassâb-başılığı mutasarrıfı ʻAbdullah Ağa'ya târîh-i mezbûrda[5] ibkā kılındı.

Tevcîh-i Eyâlet-i Halebü'ş-şehbâ[6]

Sâbıkā Mısır Vâlîsi olan Sadr-ı esbak Vezîr-i Aristo-tedbîr es-Seyyid ʻAbdullah Paşa[7] hazretlerine, mâh-ı rebîʻulevvelin dokuzuncu günü[8] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn Eyâlet-i Halebü'ş-şehbâ tevcîh ü ʻinâyet buyuruldu.

---

1 muharremü'l-harâmın T1 : merkūmun A1

2 26 Muharrem 1166 = 3 Aralık 1752 Pazar.

3 26 Muharrem 1166 = 3 Aralık 1752 Pazar.

4 26 Muharrem 1166 = 3 Aralık 1752 Pazar.

5 26 Muharrem 1166 = 3 Aralık 1752 Pazar.

6 **Halebü'ş-şehbâ** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**rebîʻulevvel**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 11'in sağ tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**rebîʻulevvel**" yazısı vardır] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 9 Rebîʻulevvel 1166 = 14 Ocak 1753 Pazar.

Tevcîh-i Eyâlet-i Habeş ma'a-Cidde-i ma'mûre

Sadr-ı esbak sa'âdetlü Vezîr-i[1] mükerrem es-Seyyid Mehmed Paşa[2] hazretlerine 'avâtıf-ı 'aliyye-i Husrevânî'den şeref-bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince Eyâlet-i Habeş ve Mekke-i mükerreme Şeyhu'l-Haremliği ve Cidde-i ma'mûre Sancağı inzimâmıyla mâh-ı rebî'ulevvelin on dokuzunda[3] tevcîh ü 'inâyet[4] buyuruldu.

Tevcîh-i Pâye-i Mekke-i mükerreme

Sene-i mezbûre rebî'ulevvelinin on beşinci gününde[5] sâbıkā Şâm-ı şerîf Kadısı Paşmakcı-zâde es-Seyyid Mehmed Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Dîger tevcîh-i Pâye-i Mekke-i mükerreme

Mekke-i mükerreme Pâyesi sene-i mezbûre rebî'ulevvelinin on beşinci[6] gününde sâbıkā Edirne Pâyesi olup Bursa Kadısı olan Emînü'l-Fetvâ Ahmed Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu. **[T1 7a]**

Tevcîh-i Kazâ'-i Medîne-i münevvere

Medîne-i münevvere Kazâsı altmış yedi senesi mâh-ı muharremü'l-harâmı gurresinden[7] zabt eylemek üzere sâbıkā Edirne Kadısı Yahyâ Sıddîk Efendi'ye, rebî'ulevvelin on beşinci gününde[8] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

---

1 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 19 Rebî'ulevvel 1166 = 24 Ocak 1753 Çarşamba.

4 'inâyet T1 : ihsân A1

5 15 Rebî'ulevvel 1166 = 20 Ocak 1753 Cumartesi.

6 15 Rebî'ulevvel 1166 = 20 Ocak 1753 Cumartesi.

7 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

8 15 Rebî'ulevvel 1167 = 10 Ocak 1754 Perşembe.

Tevcîh-i Kazâ'-i Mekke-i mükerreme

Mekke-i mükerreme Kazâsı altmış yedi senesi muharremi gurresinden[1] zabt eylemek üzere sâbıkā Mısır Kadısı Mehmed Emîn Efendi'ye, şehr-i rebî'ulevvelin on beşinde[2] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Tevcîh-i Kazâ'-i Kuds-i şerîf

Altmış altı recebi gurresinden[3] zabt eylemek üzere sâbıkā Filibe Kadısı 'Ali Efendi'ye, rebî'ulevvelin yirmisinden[4] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Tevcîh-i Kazâ'-i Âmid

Yine sene-i mezbûre cumâdelâhıresi[5] gurresinden[6] zabt eylemek üzere Süleymâniyye[7] Medresesi Müderrisi Şâmî Ahmed Efendi'ye, rebî'ulevvelin yirminci günü[8] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Tevcîh-i Kazâ'-i Selânik[9]

Yine sene-i mezbûre zilka'desi gurresinden[10] zabt eylemek üzere Dâru'l-hadîs-i Süleymâniyye[11] Medresesi Müderrisi Neylî Efendi-zâde Mehmed Hamîd Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn cemâziyelevvelin yirmi altısında[12] tevcîh olundu.

---

1 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

2 15 Rebî'ulevvel 1167 = 10 Ocak 1754 Perşembe.

3 1 Receb 1166 = 4 Mayıs 1753 Cuma.

4 20 Rebî'ulevvel 1166 = 25 Ocak 1753 Perşembe.

5 cumâdelâhıresi A1 : cemâziyelâhıresi T1

6 1 Cumâdelâhıre 1166 = 5 Nisan 1753 Perşembe.

7 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Medresesi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 20 Rebî'ulevvel 1166 = 25 Ocak 1753 Perşembe.

9 **Selânik** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**cemâziyelûlâ**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 12'nin sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**cumâdelûlâ**" yazısı vardır] A1

10 1 Zilka'de 1166 = 30 Ağustos 1753 Perşembe.

11 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Medresesi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 26 Cemâziyelevvel 1166 = 31 Mart 1753 Cumartesi.

Tevcîh-i Eyâlet-i Mısıru'l-mahrûse[1]

Sâbıkā Sadrıa'zam olan Vezîr-i mükerrem sa'âdetlü Mehmed Emîn[2] Paşa hazretlerine bin yüz altmış altı senesi tûti ibtidâsından 'avâtıf-ı 'aliyye-i Mülûkâne'den sudûr eden hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince **[T1 7b]** gurre-i[3] cumâdelâhırede[4] Mahrûse-i Mısır Eyâleti tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

İhsân-ı rütbe-i vâlây-ı Vezâret be-Vâlî-i Bosna

Târîh-i merkūmede[5] bâ-hatt-ı hümâyûn Eyâlet-i Bosna ile Rumeli Pâyesi kendüye ihsân ü 'inâyet buyurulan müşârun ileyh[6] el-Hâc Mehmed Paşa[7] hazretleri mahall-i hükûmeti[8] olan Bosna'da kemâl-i hüsn ü istikāmet ve i'tidâl üzere hareket ve her vechile etvâr-ı matbû'asında rezânet ü besâreti ma'lûm-ı Devlet-i 'aliyye olup, bâlây-ı isti'dâdına sezâvâr[9] görülen[10] eyâlet-i vesî'a-i merkūmenin idâre-i ahkâm ve infâz-ı umûr-ı külliyye ve cüz'iyyesi terfî'-i kadr u şânına menût u merbût görülmekle, 'avâtıf-ı 'aliyye-i kâm-bahşây-ı Cihân-dârî'den müşârun ileyhe mâh-ı cumâdelâhırenin[11] gurresinde[12] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn kemâ-kân Eyâlet-i Bosna ile rütbe-i vâlây-ı Vezâret ihsân ü 'inâyet kılındı.

---

1 **Mısıru'l-mahrûse** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**cemâziyelâhıre**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 13'ün sağ tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**cumâdelâhıre**" yazısı vardır] A1

2 Emîn A1 : — T1

3 1 Cumâdelâhıre 1166 = 5 Nisan 1753 Perşembe.

4 cumâdelâhırede A1 : cemâziyelâhırede T1

5 1 Cumâdelâhıre 1166 = 5 Nisan 1753 Perşembe.

6 müşârun ileyh A1 : — T1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 hükûmeti A1 : حكومـتى T1

9 sezâvâr A1 : سزوار T1

10 görülen T1 : — [Metinde "görülen" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "olan" kelimesi sonradan aynı kaligrafi ile s. 13'ün sağ kenârına yazılmıştır] A1

11 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

12 1 Cumâdelâhıre 1166 = 5 Nisan 1753 Perşembe.

Tevcîh-i Eğriboz ma'a-Karlı-ili sancakları

Sâbıkā Karaman Vâlîsi Vezîr-i[1] mükerrem sa'âdetlü Şehsüvâr-zâde Mustafa Paşa[2] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn Eğriboz Kal'ası muhâfazası şartıyla mâh-ı cumâdelâhırenin[3] yirmi birinde[4] Eğriboz ve Karlı-ili sancakları tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîh-i Eyâlet-i Karaman

Sâbıkā Eğriboz ve Karlı-ili sancakları Mutasarrıfı Vezîr-i[5] mükerrem sa'âdetlü Mustafa Paşa[6] hazretlerine mâh-ı cumâdelâhırenin[7] yirmi birinci günü[8] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn Karaman Eyâleti tevcîh ü[9] ihsân buyuruldu; *ve billâhi't-tevfîk*[10].

[T1 8b][11] Bismillâhirrahmânirrahîm. Hamd ü sitâyiş-i bî-'add ü ihsâ, Mübdi'-i kalem-i a'lâ ve Münşî-i safahât-ı semâ *cellet 'azametühû [ve] kibriyâ'uhû ve Te'âlâ*[12], cenâb-ı ahadiyyet-me'âbına olsun ki, sutûr-ı şu'ûn-ı tevârîh u ezmân vekāyi'-i âsâr-ı tecelliyyât-ı bî-gāyâtı ile mesbût-ı mecelle-i ânât-ı zemân ve mestûr-ı sahîfe-i dûdmân-ı devrân olup, te'âkub-ı ahyân ve tevâlî-i eyyâmda 'arâyis-i bedâyi'-i nigâr neşe'ât-ı kevniyye ve Şâhidân-ı nev-hırâm-ı safahât-ı yevmiyye ibrâz-ı mezâyây-ı hikmet-i 'aliyyesinin envâ'-i mahâsin-i ehâsin cezîlesine burhân-ı 'ibret îkān-ı erbâb-ı vicdân olmuşdur.

---

1 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

4 21 Cumâdelâhıre 1166 = 25 Nisan 1753 Çarşamba.

5 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

8 21 Cumâdelâhıre 1166 = 25 Nisan 1753 Çarşamba.

9 tevcîh ü A1 : — T1

10 "وبالله التوفيق = Başarı Allah'tandır" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

11 **[T1 8a]** boş olduğundan zikredilmemiş, **[T1 8b]**'den devam edilmiştir.

12 "جلت عظمته وكبريائه وتعالى = O'nun büyüklüğü ve ihtişâmı yüce olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

Pâdişâhî ki der-sitâyiş-i û beste-ʻâlem dehân-ı hayret-râ, râh nebûd be-kâm-ı lân-ı ezel menzil-i bî-medây-ı vahdet-râ ve salavât-ı nâ-maʻdûd ve tahiyyât-ı şâmiletü'l-vürûd, ol ser-levha-i me'âsir-i nâme-i rahmet-i ʻâlem ve ʻâlemiyân ve mefhar-ı ketâyib-i sâbıka-i îcâd-ı cümle-i aʻyân hazretlerinin[1] âsâr-ı cerîde-i şükûh-ı risâletleri îsârı olsun ki, siyer-i mahâsin-şiʻâr-ı muʻciz-i tırâz-ı zât-ı ʻâlî ve nuʻût-i sıdk-ı îsâr-ı şîme-i iʻcâz-ı simât-meʻâlîleri vekāyiʻ-i dekāyık-nüvîsân-ı ʻavâlim-i gayb u şühûdu istîʻâb-ı sutûʻ-i **[T1 9a]** eşiʻʻa-i ʻazametleriyle lâl ü beste-dehân ve sebk-i ʻibâret-i[2] beyân-ı tibyân ile edâ vü îfâda ʻâciz ü hayrân eylemişdir.

Şeh-i serîr-i risâlet ki, nefha-i zâteş füyûz-ı genc-i ezel bûd ve tâ ebed heme bûd be-ʻacz-ı beste-dehen der-me'âsir-i kerameş çû şâhidân-ı tecellî dakīka-dân-ı şühûd *sallallâhu Teʻâlâ ʻaleyhi ve ʻalâ âlihî ve ashâbihî*[3] *ve selleme teslîmen kesîrâ*[4] ʻilâve-i miskiyyü'l-hıtâm zîbende nizâmı itmâmıyla bu gûne itâre-i mürg-i zî-bâl-i hümâyûn-fâle ʻarz-ı irhây-ı ʻinân evc-i tibyân kılınur ki, kâr u bâr-ı âmâl-i cihân ve cihâniyân ve mâye-i sûd bî-bûd-ı ibbân-ı güzerân tahlîd-i zikr-i cemîl ile hayât-ı tâze tahsîl ve âsâr-ı mahâsin-şiʻâr-ı havâkīn-i kirâmı tescîl ü tezyîle vâbeste-i husûl olup, **mısraʻ:**

Beste-i zeyl-i mekârim geşte-i âsâr-ı cemîl[5]

me'âliyle ol me'âsir ü mefâhiri sebt ve tahrîr ü kayd-ı tastîr ile âsâr-ı cemîle ve etvâr-ı cezîleleri sahâyif-i rûzgâra zînet-bahş-ı devâm ve terfîʻ u[6] tevkīʻ-i şükûh-ı ʻazamet-iktirânlarıyla isticlâb-ı deʻavât-ı cümle-i enâm, deydene-i müstahsene-i uli'l-efhâmdan olmakdan nâşî, bi-husûsihî Dâdâr-ı ʻâlem-penâh Sikender-ʻalem, Dâver-i tevfîk, Yâver-i ʻarsa-i ʻâlem, Mecmaʻ-ı bahreyn-i kerem ü kerâmet, Matlaʻ-ı neyyireyn-i saʻâdet ü semâhat, Medâr-ı pergâr-ı ʻadl

---

1 hazretlerinin T1 : hazretinin A1

2 ʻibâret-i T1 : عبارت A1

3 ashâbihî A1 : sahbihî T1

4 "صلى الله تعالى عليه وعلى اله واصحابه و سلم تسليما كثيرا = Yüce Allah O'na ve onun ailesine ve dostlarına salât ve çokca selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

5 "بستهٔ ذيل مكارم كشته اثار جميل = Güzel eserlerin zuhûru, ahlâkî güzelliklere bağlıdır" anlamına gelen Farsça bir mısradır.

6 u T1 : — A1

ü dâd, Cihân-dâr-ı pâk-nihâd ve[1] sütûde-nijâd, Gülû-gîr-i düşmenân-ı liyâm, Bâdî-i ibtisâm-ı sügūr-ı İslâm, Bâ'is-i âsâyiş ü penâh-ı Müslimîn, Hâmî-i beyza-i İslâm ü dîn, Halîfe-i **[T1 9b]** Yezdân ü 'adl-iktirân, Sâye-i fazl u Kird-gârî, Pîrâye-i evreng-i mu'allâ, Pâye-i Şehriyârî, Mutavvıku a'nâkı'l-enâm bi-envâ'i'l-menni ve'l-ihsâni ve'l-in'âm, Ebu'l-fütûhi ve'l-megāzî, es-Sultân Mahmûd Hân el-Gāzî ibnü's-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mehmed Hân *halledallâhu hilâfetehû ilâ-intihâ'i'z-zemân ve inkırâzı'd-devrân*[2] hazretlerinin âsâr-ı cezîle-i şeref-îsâr-ı celâlet ü übbehetleri sahâyif-i rûzgâra güncîde olmayan mesâ'î-i hayrât ü meberrât ve vekāyi'-i ahvâl-i nîkû tavr-ı meserrâtdan olduğu bedîhî vü 'iyân olmağla,

Şehen-şâhî ki kâreş cümle hayrât
Tecellî-kerde Hak ber vey müberrât
İlâhî der-meserret bâd mesrûr
Be-hakk-ı mu'cizât-ı nass-ı âyât[3]

Nesr: Husûsan 'âmme-i bilâd ü 'ibâda lemha-i 'inâyet ü 'atûfetleri mebzûl fıtrî-i[4] zât-ı merhamet-simâtları olduğu hasebiyle, vekāyi'-i celîle-i Devlet-i ebed-peyvend'leri keşîde-i kalem-i nâdire-perdâz-ı rûzgâr ve nev-be-nev cil-ve-ger-i minassa-i bürûz olan âsâr-ı mezâyây-ı 'ibret-disâr, mâ tekerrere'd-dühûru ve'l-a'vâm nigâşte-i sahâyif-i mehâmm-ı ihtimâm olmakdan nâşî ilâ âhırı'd-devrân zîb-i mahmidet-ârây-ı zebân ve zîver-i safâyih-i ecille-i a'lâm olması ma'lûm-ı erbâb-ı dâniş ü mefhûmdur[5].

Bu şeref-mâye-i cemîleye nâm-zed-i tahrîr olan 'İzzî Süleymân Efendi bin yüz altmış altı senesi cumâdelâhıresi[6] evâhırında[7] 'âzim-i Beytullâhi'l-harâm

---

1 ve T1 : — A1

2 "خلد الله خلافته الى انتهاء الزمان وانقراض الدوران = Allah onun hilâfetini zaman sona erene ve dünya yok olana kadar sürdürsün" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "شهنشاهی که کارش جمله خیرات * تجلی کرده حق بروی مبرات
الهی در مسرت باد مسرور * بحق معجزات نص ایات = Hakk'ın tecellîsinin güzel yüzünde tecellî ettiği o şâhlar şâhının tüm işleri, hayırlar yapmaktır. Ey Rabbim! Âyetlerinin mucizesi hakkı için o, dâima sevinçler içinde mutlu olsun" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

4 fıtrî-i A1 : fıtra-i T1

5 mefhûmdur T1 : فهومدر A1

6 cumâdelâhıresi A1 : cemâziyelâhıresi T1

7 21-29 Cumâdelâhıre 1166 = 25 Nisan-3 Mayıs 1753.

olup, hazret-i Sadr-ı güzîn-i ʻâlî-kadr-i aʻzam **[T1 10a]** merâhim-perver ve mekârim-şiyem, hayr-ı mahz-ı veliyyü'n-niʻam, Yenbûʻ-ı maʻârif-i vücûd-ı himem, Mâhî-i etvâr-ı cevr ü ʻinâd, Muhyî-i âsâr-ı ʻadl ü reşâd, Vezîr-i Aristo-tedbîr, Felâtûn-fıtnat, Müşîr-i Müşterî-tenvîr, Hurşîd-talʻat, Cûyende-i âsâyiş-i halk u ʻâlem, Hayr-hâh-ı Şehen-şâh-ı aʻzam u ekrem, Sadru's-sudûr-ı Âsaf-makām-ı düstûr-ı deryâ-keff ve minʻâm, Veliyyü'n-niʻam ve efham u ekrem efendimiz hazretleri mahzâ merâhim-i bî-kes nüvâzânelerinden bu ʻAbd-i hîç-mâye-i hâ'im Seyyid Mehmed Hâkim kullarını sene-i merkūmenin recebü'l-ferdi gurresinden[1] hıdmet-i celîle-i mezbûrede istihdâma emr u fermânları cârî buyuruldu.

İlâhî tâ cihân durdukca olsun zât-ı vâlâsı
Şeref-bahşây-ı sadr-ı mesned-ârâ ʻizz ü devletle
Ola tevfîk-ı Bârî hem-dem-i matbûʻ-ı etvârı
Muvaffak ola hayra dâ'imâ lutf u ʻinâyetle

ve billâhi'l-ʻavnu ve's-savn[2].

Vezâret-i Kapudân-ı deryâ[3] Mehmed Paşa

Müşârun ileyh bundan esbak Kapudân-ı deryâ olan merhûm Süleymân Paşa'nın oğlu olup, pederi merhûmun dahi vücûh ile hıdemât-ı müsmiretü'l-âyât-ı Devlet-i ʻaliyye'de ez-dil ü cân sıdk u istikāmet-i birle hıdmeti nümâyân ve *el-veledü sırru ebîhi*[4] medlûlüyle bunların dahi lücce-i kâm u merâmlarına bâd-ı şurta-i ʻinâyet-i hazret-i Hudâvend-i Şehriyârî vezân olması sâhil-i kuvveden fiʻle bürûza karîb müşâhede olunup, lâkin *el-umûru merhûnetün bi-evkātihâ*[5] ile mersây-ı tevekkül ve ümniyye **[T1 10b]** âmâlde mürûr eden evkātlarında zümre-i ümerây-ı deryâdan maʻdûde nîkû-kâr ve temyîz ü haysiyyetle veche-i iʻtibârda olmakdan nâşî, bir müddet Tersâne-i ʻâmire Kethudâlığı hıdmetine me'mûr ve hıdmet-i mezkûrede saʻy-ı mevfûru

1 1 Receb 1166 = 4 Mayıs 1753 Cuma.

2 "وبالله العون والصون = Yardım ve koruma Allah'tandır" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

3 Kapudân-ı deryâ A1 : Kapudan T1

4 "الولد سر ابيه = Çocuk, babasının özelliklerini taşır" anlamına gelen Arapça atasözüdür.

5 "الامور مرهونة باوقاتها = Her işin bir vakti vardır" anlamına gelen Arapça atazözüdür.

nümâyân olduğundan, Kapudân-ı deryâ nasb olunmağla kadr [u] şânı terfî‘ olunmuşidi.

Fi’l-hakīka Donanma-yı hümâyûn sefâyini i‘mâline kādir umûr-ı Tersâne-i ‘âmire’ye her vechile vukūf-ı tâmmı zâhir hadd-i zâtında mecârî ve mevârid-i deryâya ıttılâ‘ı ve nâsıye-i necdetinden istikāmet ü necâbet iltimâ‘ı sâtı‘ u bâhir olmağla, Donanma-yı hümâyûn ihrâcından bir hafta mukaddem cemâziyelâhırenin yirmi ikinci hamîs günü[1] Kapu’ya da‘vet ve kemâ-kân Deryâ Kapudanlığı ile pîş-gâh-ı hazret-i Sadrıa‘zamî’de hil‘at-ı Vezâret ilbâs ve mesrûr kılındı.

İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-cânib-i Bahr-i Sefîd bi-vechi’l-‘âde

Ve yine mâh-ı cumâdelâhırenin[2] yirmi dördüncü cum‘aertesi günü[3] müzeyyen Başdarda-i hümâyûn ve ma‘iyyetine me’mûr olan çekdirme sefîneleri ve kalyonlar mükemmel âlât ve levâzımâtları ile mersây-ı Tersâne-i ‘âmire’den ‘âdet-i kadîmeleri üzere Yalı-köşkü pîş-gâhından mürûr ve Kapudân-ı deryâ Vezîr-i[4] mükerrem sa‘âdetlü Mehmed Paşa’ya[5] ve sâ’ir mu‘tâd olan ümerây-ı deryâya ilbâs-ı hil‘at ve Kabataş önünde dört gün lenger-endâz meks ü ikāmet ve mâh-ı mezbûrun yirmi dokuzuncu **[T1 11a]** hamîs günü[6] cânib-i Bahr-i Sefîd’e şirâ‘-güşây-ı ‘azîmet oldu.

Zuhûr-ı harîk der-nezd-i Zincirli-kuyu[7]

Mâh-ı recebü’l-ferdin gurresi cum‘aertesi gicesi[8] İstanbul’da[9] Hekîm Çelebî Tekyesi kurbunda Zincirli-kuyu nâm mahalde sâ‘at beşde iken bi-kazâ’illâhi Te‘âlâ bir hâneden âteş-i ser-keş zebâne-keş olup, etrâf u enhâsına ifrât üzere

---

1 22 Cumâdelâhıre 1166 = 26 Nisan 1753 Perşembe.

2 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

3 24 Cumâdelâhıre 1166 = 28 Nisan 1753 Cumartesi.

4 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem sa‘âdetlü” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa’ya A1 : Paşa T1

6 29 Cumâdelâhıre 1166 = 3 Mayıs 1753 Perşembe.

7 **Zincirli-kuyu** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış “**mâh-ı recebü’l-ferd**” yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 20’nin sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış “**mâh-ı recebü’l-ferd**” yazısı vardır] A1

8 1 Receb 1166 = 4 Mayıs 1753 Cuma.

9 İstanbul’da A1 : استاتبولده T1

sirâyet etmeden Sadrıa'zam u ekrem hazretleri yetişüp, kemâl-i bezl-i nakdîne-i tâb ü tüvân ve civârında bulunan bir iki sagīr menzili[1] hedm ü sûzân ve bi-hamdi'llâhi Te'âlâ işti'âl ü sirâyeti iştidâd bulmadan muntafî oldu[2].

Zuhûr-ı harîk der-nezd-i sahn-ı Vefâ

Yine mâh-ı mezbûrun üçüncü bâzârertesi gicesi[3] sâ'at altıda iken Vefâ Meydânı'nda hammâma karîb sâbıkā Baltacılar Kethudâsı Mustafa Ağa'nın hânesinden bi-kazâ'illâhi Te'âlâ ateş zuhûr edüp, civârında bir iki menzil muhterik ve bâlâ-keş-i işti'âl olmadan Sadrıa'zam u ekrem hazretleri derhâl sehâb-ı rahmet-bâr-âsâ yetişüp, hezâr-cidd ü cehd ile ıtfâsına kûşiş ü sa'y ü himmet ve etrâfına sirâyet ve iştidâddan men' u kat'iyçün[4] sarf-ı nakdîne-i hamiyyet buyurmalarıyla bi-'inâyetillâhi Te'âlâ muntafî oldu.

İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn

Mâh-ı recebü'l-ferdin sekizinci cum'aertesi günü[5] mu'tâd-ı me'lûf üzere Haremeyn-i muhteremeyn sükkânı ve aktâr-ı Hicâziyye kuttânı olan fukarâ' ve 'Urbân'a sadakāt-ı Devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvend'den ihsân **[T1 11b]** oluna gelan Surre-i hümâyûn Hazîne-i 'amîmetü'l-meymeneden 'an-nakdin ihrâc olunup, Silahdâr Ocağı kethudâlarından Zeytûnî Mehmed Ağa'yı Emânet-i Surre-i şerîfe ile me'mûr u be-kâm ve esnây-ı tarîkde bulunan vülât ve ümerâ' ve hükkâma emniyyet-i tâm üzere tâ Şâm'a varınca birbirlerine îsâl ü teslîmleri içün i'lâmları ahz ve Âsitâne-i sa'âdet'e irsâl olunmak üzere ber-vech-i mu'tâd evâmir tahrîr ve bu vechile me'mûnu'l-gā'ile mahalline şeref-res-i vusûl olması içün kemâ-yenbagī mahmûl-i dûş-ı vülât ü hükkâm kılındı.

---

1 menzili T1 : menzil A1

2 oldu T1 : olmuşdur A1

3 3 Receb 1166 = 6 Mayıs 1753 Pazar.

4 kat'iyçün T1 : kat'ı içün A1

5 8 Receb 1166 = 11 Mayıs 1753 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

Teşrîf-i hümâyûn be-ziyâfet-i Ser-bostâniyân-ı Hâssa be-Mandıra nezd-i İbrâhîm Ağa Çayırı der-Üsküdar

Mâh-ı recebü'l-ferdin onuncu bâzârertesi günü[1] 'âdet-i hamîde ve haslet-i pesendîde-i Cihân-dârî üzere bende-nüvâz ve mekârim-âsâr-ı Şehriyâr-ı gerdûn-iktidâr *halledallâhu Te'âlâ ilâ yevmi'l-haşri ve*[2]*'l-karâr*[3] hazretleri havâlî-i Üsküdar'da İbrâhîm Ağa Çayırı'na karîb mîrî Mandıra nâm mahall-i dil-keş ü cân-fezâ ve etrâf ü eknâfı ferş-i zümürrüdîn-i hadrâ olup, Bostâncı-başı Ağa kulları tarafından tertîb-i ziyâfet olmağla, 'atfen ve keremen Pâdişâh-ı sitâre-sipâh *halledallâhu ve ebkāhu*[4] hazretleri ol mahall-i rûh-efzâyı teşrîfleriyle reşk-i riyâz-ı cinân buyurup, ârâm-ı meserret ü safâ leb-rîz-i sâha-i îfâ oldukdan sonra şevket ü ikbâl ile Serây-ı hümâyûn-ı şevket-meşhûna 'atf-endâz-ı rahş-ı şeb-dîz-i hırâm eylediler.

Tevcîh-i menâsıb-ı ba'zı vüzerây-ı 'izâm ve ümerâ tevcîh-i Eyâlet-i Anadolu

[T1 12a] Sâbıkā Diyârbekir Vâlîsi Vezîr-i[5] mükerrem sa'âdetlü Çeteci 'Abdullah Paşa[6] hazretlerine mâh-ı recebü'l-ferdin on birinci günü[7] bâ-hatt-ı hümâyûn Anadolu tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîh-i Eyâlet-i Diyârbekir

Yine mâh-ı mezbûrun on birinci günü[8] sâbıkā Karaman Vâlîsi Şehsüvâr-zâ-

---

1 10 Receb 1166 = 13 Mayıs 1753 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 el-haşri ve [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek sonradan aynı kaligrafi ile satırın alt tarafına yazılmıştır] A1 : — T1

3 "خلد الله تعالى الى يوم الحشر والقرار = Yüce Allah onu kıyâmet gününe kadar dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 11 Receb 1166 = 14 Mayıs 1753 Pazartesi.

8 11 Receb 1166 = 14 Mayıs 1753 Pazartesi.

de Vezîr-i[1] mükerrem sa'âdetlü Mustafa Paşa[2] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn Diyârbekir Eyâleti tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîh-i Eyâlet-i Adana

Yine târîh-i mezbûrda[3] sâbıkā İç-il Sancağı Mutasarrıfı Vezîr-i[4] mükerrem sa'âdetlü Çelik Mehmed Paşa[5] hazretlerine Adana Eyâleti bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîh-i Sancağ-ı İç-il

Sâbıkā Adana Vâlîsi Vezîr-i[6] mükerrem sa'âdetlü Küçük Mustafa Paşa[7] hazretlerine târîh-i mezkûrda[8] İç-il Sancağı bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Tevcîh-i 'Alâ'iyye

Yine târîh-i mezbûrda[9] 'Alâ'iyye Sancağı tekā'üden İstanköy'de ikāmet üzere olan Ebûbekir Paşa[10] hazretlerine maskat-ı re'si olan Antalya'da ikāmet etmek üzere ber-vech-i arpalık bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

---

1 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 11 Receb 1166 = 14 Mayıs 1753 Pazartesi.

4 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 11 Receb 1166 = 14 Mayıs 1753 Pazartesi.

9 11 Receb 1166 = 14 Mayıs 1753 Pazartesi.

10 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Tevcîh-i Klis der-Eyâlet-i Bosna

Eyâlet-i Bosna'da Klis Sancağı sâbıkā Yanya Sancağı Mutasarrıfı Bektâş *dâme ikbâlühû*[1]ya ber-vech-i arpalık târîh-i mezkûrda[2] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîh-i Prizrin

Prizrin Sancağı sâbıkā Klis Sancağı Mutasarrıfı İsmâ'îl *dâme ikbâlühû*[3]ya ber-vech-i arpalık târîh-i mezbûrda[4] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. **[T1 12b]**

Tevcîh-i Yanya

Yanya Sancağı yine mutasarrıfı Selmân *dâme ikbâlühû*[5]ya târîh-i mezkûrda[6] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā vü mukarrer kılındı.

Nakl-i hümâyûn-ı Sultânî be-Sâhil-serây-ı Vâlide Sultân der-Ebî-Eyyûb-i Ensârî

Hazret-i Şehriyâr-ı ma'delet-nijâd ve Tâc-dâr-ı behâr-eltâf-ı mu'tedil-nihâd *edâmallâhu devletehû ve e'azze şevketehû ilâ yevmi't-tenâd*[7] hazretleri 'âmme-i 'ibâd ü bilâda derûn-ı merhamet-meşhûnları kerem ü şefekat üzere mecbûl ve bi-husûsihî 'umûm-ı sulehâ ve kibâr-ı sâlikîn ve fukarâya bezl ü 'inâyetleri meşmûlü'l-husûl olup, emkine-i müteberrike-i nûrânî metâf ve darâyih-i mazanne-i rûhânî-i kirâm-ı eslâfın her birine niçe niçe hayrât ü meberrâtı müştemile ni'am-ı celîle ittihâfıyla anların imdâd-ı rûhâniyyelerinden iktisâb-ı füyûzât-ı celîleye mazhar zevât-ı 'âliye-i mahmûdü'l-hasâ'illeri "*Lâ-havfün 'aleyhim ve lâ-hüm yahzenûn*"[8] meclâsına manzar oldukları, meşhûd-ı erbâb-ı keşf

---

1 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 11 Receb 1166 = 14 Mayıs 1753 Pazartesi.

3 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 11 Receb 1166 = 14 Mayıs 1753 Pazartesi.

5 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

6 11 Receb 1166 = 14 Mayıs 1753 Pazartesi.

7 "ادام الله دولته واعز شوكته الى يوم التناد = Kıyamet gününe kadar Allah onun devletini devam ettirsin ve büyüklüğünü yüceltsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 "لاخوف عليهم ولاهم يحزنون = Onlar için korku yoktur, onlar üzülmeyeceklerdir de" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Bakara 2/262. ve Yûnus 10/62. âyetin sonunda yer alan bir kısımdır.

ü şühûd olmağla, husûsan ‘Alemdâr-ı Rasûl-i ekrem *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*[1] ve Pîşvây-ı Ensâr-ı mükerrem cenâb-ı Hâlid-i Ensârî *radıyallâhu ‘anhü’l-Bârî*[2] hazretleri ki künye-i şerîfeleri Ebî Eyyûb demekle ma‘rûf u mevsûmdur. Darîh-i müteberrikeleri bir mahall-i cennet-i sâha-i müstecâbü’d-da‘vet ve fahr-ı dü-cihân *‘aleyhi esnâ salavâtillâhi’r-Rahmân*[3] hazretlerine şeref-i mîz bânî ile[4] ‘alem-efrâz-ı teşerrüf olmuşdur. Anlar dahi ilâ yevmi’l-kıyâm selâtîn-i **[T1 13a]** ‘izâm ü havâkīn-i kirâm-ı Âl-i ‘Osmânî *ebbedallâhu saltanatehüm ilâ âhırı’d-devrân*[5] hazretlerinin mîhmân-ı ‘ulüvvü’ş-şân-ı ferîzatü’l-ihtirâmları olup, şân-ı ‘âlîlerine mahzâ ta‘zîm ve enfâs-ı kudsiyyelerinden istifâde-i ‘amîm kasdıyla bu zemân-ı letâfet-i rebî‘ ve âvân-ı sun‘-ı Hallâk-ı bedî‘de Tâc-dâr-ı erîke-i kişver-i dîn ve Şehriyâr-ı ma‘delet ü merhamet-âyîn *edâmallâhu ilâ kıyâmi’d-dîn*[6] hazretleri bir-mahall-i cân-fezâyı teşrîf buyurmaları ‘âdet-i müstahsene-i Mülûkâne ve deydene-i cemîle-i Dâver-âne olmakdan nâşî, iftitâh-ı nakl-i hümâyûn-ı Şehriyârî şeref-i teberrük-i enfâs-ı hazret-i Hâlid-i Ensârî *radıyallâhu ‘anh*[7] ile müteberrik ü müteşerrif olmağıyçün mâh-ı recebü’l-ferdin on üçüncü pencşenbih günü[8] sa‘âdet ü ikbâl ve devlet ü iclâl ile Ebî-Eyyûb’de vâkı‘ Vâlide Sultân Sâhil-serâyı’na nakl ve ol füshat-serây-ı hümâyûnu reşk-i endâz-ı metâf-ı rûhâniyân buyurdular. **Kıt‘a:**

Dâ’imâ zât-ı hümâyûnun Hudây-ı bî-‘adîl
Eylesün her dem behâr lutf-ı tevfîka karîn
Nehzat-ı pâk-i hümâyûnu vere dehre şeref
Bast-ı iclâl ü meserretle olup mesned-nişîn

---

1 “صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

2 “رضى الله عنه البارى = el-Bârî Allah ondan razı olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 “عليه اسنى صلوات الله الرحمن = Rahmân Allah’ın en güzel salâtları O’nun üzerine olsun” anlamına gelen bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

4 ile T1 : + [Bu kelime satır üstüne sonradan aynı kaligrafi ile yazılmıştır] A1

5 “ابد الله سلطنتهم الى اخر الدوران = Allah onların saltanatını dünyanın sonuna kadar ebedî kılsın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 “ادام الله الى قيام الدين = Allah kıyâmete kadar dâim kılsın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 “رضى الله عنه = Allah ondan razı olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 13 Receb 1166 = 16 Mayıs 1753 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

Vukū‘-i harîk nezd-i Tavşan-taşı

Mâh-ı recebü’l-ferdin on beşinci cum‘aertesi gicesi[1] sâ‘at beşde İstanbul’da Gedik-paşa kurbunda Tavşan-taşı nâm mahalde bir hâtûnun hânesinden âteş nümûdâr olup, bi-hamdillâhi Te‘âlâ etrâfına sârî olmadan bir iki mahall hedmi ile **[T1 13b]** ‘alâ vechi’s-sühûle muntafî olmuşdur.

Vürûd-ı[2] haber-i fevt-şüden-i Muhâfız-ı Belgrad Seyyid ‘Abdülganî Paşa *‘aleyhi’r-rahmet*[3]*ü*[4] ve tevcîh-i Muhâfaza-i Belgrad

Yine târîh-i mezbûrda[5] Belgrad Muhâfızı olan Vezîr-i ekrem Seyyid ‘Abdülganî Paşa hazretleri birkaç gün mahmûm olup, hulûl-i ecel-i mukadder ile târik-i mesned-i ‘izz ü şân ve ‘âzim-i ‘uzlet-gede-i hâmûşân olduğu haberi vârid olup, sâbıkā Vidin Muhâfızı sa‘âdetlü Vezîr-i mükerrem Nu‘mân Paşa hazretlerine Semendire Sancağı Belgrad Kal‘ası muhâfazası şartıyla mâh-ı recebü’l-ferdin on yedinci bâzârertesi günü[6] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ü ‘inâyet[7] buyuruldu.

Tevcîh-i Livây-ı Vidin

Vidin Sancağı muhâfazası şartı ve Nigbolu Sancağı ilhâkıyla sâbıkā Anadolu Vâlîsi Vezîr-i[8] mükerrem sa‘âdetlü Yahyâ Paşa[9] hazretlerine mâh-ı mezbûrun on yedinci günü[10] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

---

1 15 Receb 1166 = 18 Mayıs 1753 Cuma.

2 **Vürûd-ı** A1 : وردود T1

3 “عليه الرحمة = Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça duâdır.

4 er-rahmetü T1 : الرحمه A1

5 15 Receb 1166 = 18 Mayıs 1753 Cuma.

6 17 Receb 1166 = 20 Mayıs 1753 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 ü ‘inâyet A1 : — T1

8 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem sa‘âdetlü” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 17 Receb 1166 = 20 Mayıs 1753 Pazar.

Tevcîh-i Livâ'-i Eğriboz

Eğriboz Sancağı, kal'ası muhâfazası şartı ve Karlı-ili Sancağı ilhâkıyla sâbıkā İnebahtı Muhâfızı Vezîr-i[1] mükerrem sa'âdetlü Mustafa Paşa[2] hazretlerine târîh-i mezbûrda[3] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve İnebahtı Sancağı, kal'ası muhâfazası şartıyla sâbıkā mutasarrıfı Kaplan *dâme ikbâlühû*[4]ya tevcîh buyuruldu.

Teşrîf-i hazret-i Şehriyârî be-ziyâfet-i Mîrahûr-ı Evvel Ağa der-Mîrahûr Köşkü

Evân-ı rebî' ve zemân-ı bedî'u'l-ezhârda Şehen-şâh-ı a'zam ve kâm-kâr ve Şehriyâr-ı bülend-iktidâr *halledallâhu mülkehû* **[T1 14a]** *mâ-dâme'l-felekü'd-devvâr*[5] hazretlerinin zînet-bahş-ı ihtisâs-ı Mülûkâne'leri olan huyûlün ber-vech-i mu'tâd Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd'a ihrâcı mevsiminde Mîrahûr-ı Evvel olan ağalar tarafından tertîb-i ziyâfet oluna gelmek de'b-i müstedîm olduğuna binâ'en Emîn Ağa-zâde 'izzetlü Sâdık Ağa tarafından mükemmel çeşn ü ziyâfet tertîb ü âmâde kılınup, Şehriyâr-ı Mahmûdü'l-hısâl *esbegallâhu 'aleyhi'n-ni'am ve'n-nevâl*[6] hazretleri mahz-ı mekârim-i ahlâk-ı bende-nüvâzenelerinden mâh-ı recebü'l-ferdin on yedinci mübârek isneyn günü[7] Eyyûb-i Ensârî'de olan Vâlide Sultân Serâyı'ndan[8] Sa'dâbâd'a karîb Mîrahûr Köşkü demekle ma'rûf mahall-i dil-güşâyı teşrîf ve anda sa'âdet ü iclâl ile ârâm-sâzî-i fart-ı hubûr-ı bî-hemâl buyurduklarından sonra, pehnây-ı sa'âdet-iktirân olan Sa'dâbâd'a cenâh-güşây-ı evc-i nezâhet ve anda dahi mesned-ârâyî-i safâ ve

---

1 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 17 Receb 1166 = 20 Mayıs 1753 Pazar.

4 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 "خلد الله ملكه مادام الفلك الدوار = Allah onun mülkünü dönen felek durdukça devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "اسبغ الله عليه النعم والنوال = Allah nimetleri ona bol bol ihsan etsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 17 Receb 1166 = 20 Mayıs 1753 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

8 Serâyı'ndan A1 : Serâyı'nda T1

sürûr u meserret hâsıl[1] ve Rikâb-ı hümâyûn-ı ʻinâyet-meşhûnlarına ʻarîza kılınması muʻtâd olan esb-i sabâ-hırâm ve sâʼir tuhaf-ı behiyye-i Mülûkâneʼleri ʻarz-ı pîş-gâh-ı şükûh-ı ihtirâm kılındıkdan sonra, ol mahalden hengâm-ı şâma karîb kemâl-i ʻazamet ü ikbâl ile Vâlide Sultân Serâyıʼna ʻatf-ı ʻinân-ı saʻâdet-iktirân buyurdular.

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Sâhil-serây-ı Vâlide Sultân der-Ebî-Eyyûb be-Sâhil-serây-ı Beşiktaş

Şehen-şâh-ı Cihân-bânî ve Tâc-dâr-ı kişver-sitânî cenâb-ı Cem-haşem ve Dârâ-fer yaʻnî Hidîv-i gîtî-sitân-ı ʻadl-âver hazretleri müftetih-i seyr-i behâr-ı nîkû **[T1 14b]** âsârda ʻâdet-i hasene-i Pâdişâhâne ve deydene-i müstahsene-i Mülûkâne üzere Ebî-Eyyûb-i Ensârîʼde olan Sâhil-serây-ı Vâlide Sultânʼı reşk-i âver-i bâğ-ı kudsiyân ve magbût-ı sâha-i rûhâniyân buyurmuşlar idi. **Beyt:**

Anda birkaç gün olup seyr-i behâr-ı cân-fezâ
Şimdi olmakdır dîger Sâhil-serâ cây-ı safâ

Nesr: Meʼâliyle ol Âfitâb-ı şükûh-ı burc-ı ʻizzet Sâhil-serây-ı mevsûmede on gün mikdârı ikāmet ve ârâm-ı meserret buyurup, şeref-i âfitâb bir burcdan burc-ı âhara tahvîlde mezîd-i saʻd ü neşât ve fart-ı lezzât ve inbisâtı müstelzim ve evân-ı behârda füshat-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaşʼın letâfet-i âb u hevâ muktezây-ı mahall-i irtifâʻına lâzım bir maʻnâ olduğundan başka, pîş-gâh-ı Eyvân-serây-ı hümâyûnuʼnda olan füshat-ı deryâ bâ-surre-i temâşâya nûr-efzâ ve cibâl-i zümürrüdîni zeberced-i pehnây-ı garrâ ve bi-hikmetillâhi Teʻâlâ ol Sâhil-serây-ı hümâyûnʼda başka bir hâlet ü inşirâh ve esnâf-ı meserrât ü füyûzâta mahall-i saʻd ü necâh olmak hâssıyyeti meşhûd-ı dîde-i ʻirfân ve maʻlûm-ı erbâb-ı yakīn-i vicdân olup, **beyt:**

Var bu şevket-sâha-i Devletʼde envâʻ-ı sürûr
Cilve eyler her taraf anda mezâyây-ı hubûr

Nesr: Meʼâliyle şükûh-ı ʻazamet-i hazret-i Şehriyâr-ı ʻâleme âşiyân-ı celâl-i bî-hemâl ve lâne-i übbehet ü iclâl bir serây-ı saʻâdet-pehnây-ı ikbâl olmakdan

1 hâsıl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “olup” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

nâşî, mâh-ı recebü'l-ferdin yirmi ikinci mübârek cum'aertesi günü[1] Ebî-Eyyûb'de olan Vâlide Sultân Sâhil-serâyı'ndan **[T1 15a]** şevket ü 'azamet ve iclâl ve fart-ı meserrât ü ikbâl ile Sâhil-serây-ı Beşiktaş-ı hümâyûn'a şeh-per-güşây-ı nehzat ü 'azîmet ve ol sâha-i mînû-bâhayı reşk-i riyâz-ı behcet ü meserret buyurdular. **Kıt'a:**

İlâhî dâ'imâ ârâm-gâh-ı şevketi olsun
Mahall-i cân-fezâ envâ'-ı eltâf-ı meserretle
Füyûzât-ı Hudâ-dâd-ı İlâhî olmasun hâlî
O Şâh-ı bî-'adîlin mesnedinden lutf u behcetle

Vukū'-i harîk-ı cüz'î nezd-i Tob-kapu

Mâh-ı recebü'l-ferdin yirminci hamîs günü[2] vakt-i duhâda Tob-kapu'suna karîb kârgîr Kemer meyânında mürekkeb dûdesi ihrâc olunan mahal müşte'il olup, Sâhib-i devlet hazretleri ıtfâsına müsâra'at buyurmalarıyla bi-hamdillâhi Te'âlâ mündefi' oldu.

Tevcîh-i muhâfaza-i Kal'a-i Ada

Ada Kal'ası Muhâfızı Mîr-i mîrân'dan Bosnevî Mehmed Paşa fevt olup, muhâfaza-i kal'a-i mezbûra Bender Muhâfazası'ndan ma'zûl Seyyid Mehmed Paşa *dâme ikbâlühû*[3]ya evâsıt-ı recebü'l-ferdde[4] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh olundu.

Tevcîh-i Eyâlet-i Mûsul

Yine mâh-ı recebü'l-ferdin on dokuzuncu günü[5] sâbıkā Şehrizor[6] Beyler-

---

1 22 Receb 1166 = 25 Mayıs 1753 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 20 Receb 1166 = 23 Mayıs 1753 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 11-20 Receb 1166 = 14-23 Mayıs 1753.

5 19 Receb 1166 = 22 Mayıs 1753 Salı.

6 Şehrizor T1 : سهرزور A1

beyisi olup Rumeli Pâyesi olan Mehmed Paşa *dâme ikbâlühû*[1]ya Mûsul Eyâleti bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Tevcîh-i Şehrizor

Sâbıkā Mûsul Eyâleti Mutasarrıfı Receb Paşa *dâme ikbâlühû*[2]ya târîh-i mezbûrda[3] Şehrizor Beylerbeyiliği tevcîh olundu.

Zuhûr-ı harîk-ı cüz'î der-nezd-i Süleymâniyye

Mâh-ı recebü'l-ferdin yirmi **[T1 15b]** dördüncü bâzârertesi günü[4] 'ale's-sabâh Süleymâniyye Dâru'ş-şifâsı kurbunda sokak içinde Seyyid 'Abdî Paşa merhûmun vâlidesi hânesinde harîk-ı cüz'î zuhûr edüp, derhâl Sâhib-i devlet hazretleri müsâra'at buyurmalarıyla, bi-hamdillâhi Te'âlâ etrâfına[5] sârî olmadan mündefi' u muntafî olmuşdur.

'Azl-i Ser-bâkıyân 'Abdî Ağa ve nasb-ı 'Ali Ağa 'Ivaz Mehmed Paşa-zâde

Sadr-ı esbak merhûm Hasan Paşa dâmâdı Dergâh-ı mu'allâ kapucu-başılarından Baş-bâkī-kulu olan 'Abdî Ağa Mahrûse-i Mısır'da ba'zı emvâl-i mîriyye tahsîline me'mûriyyeti muktezî olmağla 'azl ve savb-ı me'mûriyyetine râhî kılınup, Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından merhûm 'Ivaz Mehmed Paşa-zâde 'Ali Bey cenâbları mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamın evâ'ilinde[6] Baş-bâkī-kulluğu'na ilbâs-ı hil'at olundu.

Zikr-i ihyâ ve ta'mîr-i Câmi'-i Kurşunlu Mahzen ve mâ-yete'allaku bihâ

Galata'da Kurşunlu Mahzen nâm mahall-i müteberrik fi'l-asl Fâtih-i Galata Mesleme hazretleri Kostantıniyye'ye gelmezden mukaddem Hâlid-i Ensârî *radıye 'anhü'l-Bârî*[7] hazretleriyle gelan ecille-i kibâr-ı ashâb ü tâbi'îne mescid-i şerîf olup, ol zemândan bu âna gelince mahzen-i âlât ü edevât olagelmişiken

---

1 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 19 Receb 1166 = 22 Mayıs 1753 Salı.

4 24 Receb 1166 = 27 Mayıs 1753 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 etrâfına A1 : اطرفنه T1

6 1-10 Şa'bân 1166 = 3-12 Haziran 1753.

7 "رضى عنه البارى = el-Bârî ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

şevketlü, ‘inâyetlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh *halledallâhu ‘ömrahû ve devletehû ilâ yevmi’t-tenâh*[1] efendimiz hazretlerinin eyyâm-ı behcet-ittisâmlarında yümn-i bereket ü kerâmetleriyle yine câmi‘-i şerîf olmağa[2] cüll-i himmetleri masrûf ve böyle eser-i cemîleye muvaffak kirdâr-ı hayr-âsâr ile ma‘rûf u mevsûf olduklarından, **[T1 16a]** bunun tafsîlinde bir dîbâce ile zikr u beyâna tasaddî olundu; *ve billâhi’l-‘avn*[3].

Hamd ü sitâyiş-i bî-‘add ü ihsâ ve sipâs-ı ferîzatü’l-esâsi bî-intihâ sâni‘-i mebânî-i kavâ‘id-i vücûd ve vâzı‘-ı de‘âyim-i erkân-ı şühûd olan cenâb-ı Hallâk-ı Müheymin-i Vedûd’a mesbût ü mahsûsdur ki, secde-gâh-ı kabây-ı ‘ubûdiyyet-bâha-i ‘inâyeti hem-sâha-i fesîh-i riyâz-ı rıdvân ve kehfü’s-sila‘i mescid-i bakī‘, buk‘a-i himâyeti hem-reng-i ‘ibâdet-gâh-ı tecerrüd-nişînân-ı cihân olmuşdur. **Li-münşi’ihî:**

Sîne-i cân şekl-i mihrâb-ı kabây-ı ‘izzeti
Kehf-i sel‘-i dil tecerrüd-pîşe-gânın halveti
‘Âkifân-ı mescid-i feth ü yakīnin saff-be-saff
Lem‘a-i envâr ile olmakda efzûn hayreti

Nesr: Ve salât-ı nâ-mahdûd ve tahiyyât-ı şâmiletü’l-vürûd ol imâm-ı mihrâb-ı kāb-ı kavseyn ve hümâm-ı sufûf-ı câmi‘u’s-sakaleyne ma‘tûf u mansûsdur ki, şeb-çerâğ-ı envâr-ı şerî‘atları nûr-pâş-ı sübül-i cevâmi‘-i ihtidâ ve nücûm-ı zâhire-i şeref-iktisâb-ı sohbetleri bârika-i mesâbîh-i envâr-ı iktidâ olmuşlardır. **Li-münşi’ihî:**

Ma‘bed-i ‘izz ü ‘alâ ‘izzet-serây-ı ‘uzleti
Sahn-ı vâlây-ı semâ füshat-fezây-ı serveti
Câmi‘-i şer‘-i şerîfi mecma‘-i ehl-i yakīn
İ‘tikâf-ı halveti Kehf-i Hirây-ı vahdeti

Sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve selleme teslîmen kesîrâ[4].

---

1 “خلد الله عمره ودولته الى يوم التناه = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 olmağa A1 : olmağla T1

3 “وبالله العون = Yardım Allah’tandır” anlamına gelen Arapça bir cümledir.

4 “صلى الله عليه و سلم تسليما كثيرا = Allah O’na salât ve çokca selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan duâdır.

Nesr[1]**:**

Zikr-i mehâmid-i hazret-i Pâdişâh-ı İslâm ve vâzı'-ı esâs-ı mebânî-i a'lâm *halledallâhu devletehû ve zâde 'ömrahû ve şevketehû mede'l-eyyâmi âmîn*[2]

[T1 16b] Ma'lûm-ı mütteki'în-i erâ'ik-i 'illiyyîn ve mefhûm-ı sükkân-ı semâvât ü erazîndir ki, bülbül-i "*Ve mâ yentıku 'ani'l-hevâ*"[3] tûtî-i vahy-edây-ı "*İn hüve illâ vahyun yûhâ*"[4] bülend-pervâz-ı "*Ve hüve bi'l-ufukı'l-a'lâ*"[5] mekânet-perdâz-ı "*Denâ fetedellâ*"[6] sâ'ib-i sehm-i "*Fekâne kābe kavseyni ev ednâ*"[7]; **li-münşi'ihî:**

Habîb-i hazret-i yektây-ı bî-yâr
Nedîm-i halvet-i Dâdâr-ı envâr
Mahall-i feyz-i nûr-ı 'aşk-ı[8] sermed
Şeh-i 'âlem Ebu'l-Kāsım Muhammed

Nesr: *'Aleyhi salavâtullâhi'l-Ahad min gayri 'addin ve lâ-'aded*[9] hazretlerinin nücûm-ı semâ'-i Hudâ ve mesâbîh-i envâr-ı ihtidâ olan âl-i emcâd ve ashâb-ı mekârim-i'tiyâdları merâsim-i şer'-i garrâları ikāme ve icrâsında sâ'î ve anların[10] isrine muktefî mesned-nişîn-i hilâfetleri bi-ecma'ihim ol nehc-i hanîf-i

---

1 **Nesr** T1 : — A1

2 "خلد الله دولته وزاد عمره و شوكته مدى الايام امين = Allah onun devletini devamlı kılsın ve ömrünü ve büyüklüğünü günler boyunca artırsın, yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "وما ينطق عن الهوى = O, nefis arzusu ile konuşmaz" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/3. âyettir.

4 "ان هو الا وحى يوحى = (Size okuduğu) Kur'ân ancak kendisine bildirilen bir vahiydir" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/4. âyettir.

5 "وهو بالافق الاعلى = O (Cebrail) en yüksek ufukta bulunur" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/7. âyettir.

6 "دنى فتدلى = (Ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/8. âyetin son kısmıdır.

7 "فكان قاب قوسين او ادنى = (Peygambere olan yakınlığı) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/9. âyettir.

8 'aşk A1 : عشق T1

9 "عليه صلوات الله الاحد من غير عد ولاعدد = Bir olan Allah'ın sayısız salâtları O'nun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

10 anların A1 : — T1

müstekīmi râ'î olup, husûsan Âsitân-ı hilâfet-âşiyân ve Dûdmân-ı rahşân-ı saltanat-ı Âl-i 'Osmân *edâmallâhu sultânehüm mede'l-ezmân*[1]. **Beyt:**

'Alâ ervâhihim tuhafu't-tehâyâ
Minellâhillezî halaka'l-berâyâ[2]

Nesr: Hazerâtı i'lâ'-i kelime-i şer'-i mübîn ve i'tisâm-ı habl-i metîn-i dînde makāsât-ı şedâyid ile takvîm-i akvem-i sübül ve teşyîd-i a'del-i mebânî-i rusül emrinde kemâl-i sarf-ı makdûr ve sa'y-ı meşkûrları *keş-şemsi fî vasati's-semâ*[3] zâhir u bâhirdir. Bi-husûsihî nukāve-i dûdmân-ı 'Osmânî Hûrşîd-i 'alem-i Tâc-dâr-ı Hâkānî Şehriyâr-ı bu'l-mehâmid-i 'adl ü dâd Pâdişâh-ı kişver-güşây-ı merâhim-nijâd vefîrü's-seciyyeti ve'l-kerem, kesîru'l-'atıyyeti ve'l-himem, **[T1 17a]** sâhibü'n-nasri ve'z-zaferi'l-meşhûd, el-Mahmûdü fî mesâ'îhi bi'ş-şiyemi'l-mevdûd, el-Mü'eyyidü bi-cünûdillâhi'l-Meliki'l-ma'bûd, Ebû'l-mehâmidi ve'l-fütûhi ve'l-megāzî, **es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Mahmûd Hân el-Gāzî** *ebbedallâhu Hilâfetehû ve edâme nusretehû ve devletehû ilâ âhıri'd-devrân*[4] efendimiz hazretleri ki, **beyt:**

Şâh-râ beh boved ez-tâ'at sad-sâle vü zühd
Kadr-i yek-sâ'at-ı 'ömrî ki der u dâd koned[5]

Nesr: Mefhûmuyla fıtrat-ı zât-ı 'inâyet-âyâtları mecbûl-i 'adl ü dâd ve 'âmme-i 'ibâd ü bilâda nazar-ı 'atf u merhametleri meşmûl-i i'tiyâd olup, mecmû'-ı yevâkīt-i mevâkīt-i nefîseleri *ibtigā'en li-vechillâhi Te'âlâ*[6] hayrât ü meberrâta masrûf ve 'ömr-i sânî belki hayât-ı câvidânı olan ihyâ ve 'imâr-ı cemîle ve ibkā'-i âsâr-ı cezîleye ma'tûf olduğu meşhûd-ı dîde-i enâm ve ma'lûm-ı

---

1 "ادام الله سلطانهم مدى الازمان = Allah onların gücünü her zaman dâim etsin" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "على ارواحهم تحف التحايا * من الله الذى خلق البرايا = Ruhlarına, mahlûkâtı yaratan Allah'tan iyi dilek hediyeleri olsun!" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

3 "كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

4 "ابد الله خلافته وادام نصرته ودولته الى اخر الدوران = Allah onun hilâfetini ebedî kılsın ve zaferini ve devletini dünyanın sonuna kadar devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "شاه را به بود از طاعت صد ساله وزهد * قدريك ساعت عمرى كه در وداد كند = Şâh için ömrünün bir saatinde adâletle hükmetmesi, yüz yıllık zühd ve tâatten daha iyidir" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

6 "ابتغاءً لوجه الله تعالى = Yüce Allah'ın rızâsını isteyerek" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

cümle-i ecille-i i'lâmdır. **Li-münşi'ihî:**

İlâhî tâ cihân durdukca olsun devleti memdûd
Ola sa'y-ı cemîli gün-be-gün masrûf hayrâta
Muvaffak ola fevka'l-hadd bi-vefkı'l-bâl her demde
Meserrât-ı pey-ender-peyle yâ Rab her meberrâta

Nesr: Medlûlü ile ber-vefk-ı e'azz ü[1] âmâl-i du'ây-ı devlet ü 'ömr ve şevket ü ikbâlleri cümle-i ferîza-i âhâd-ı ibtihâl olmağla, *men de'â hayran li-mefrûzi't-tâ'ah feke-ennehû ekmelü külli't-tâ'ati*[2] me'âl-i tahkīk-iştimâli şîme-i erbâb-ı necdet ü necâbet ve hulk-ı kerîme-i ehl-i yakīn ü diyânetdir. Bi-hamdihî Te'âlâ ol Hidîv-i Tâc-dâr-ı erîke-i dîn ve Dâdâr-ı kalem-rev-i 'izz ü temkîn **[T1 17b]** *edâmallâhu devletehû ilâ yevmi'd-dîn*[3] efendimiz hazretleri muktezây-ı ihlâs-ı 'inâyet-ihtisâs-ı Şâhâne'leri ile gün-be-gün niçe âsâr-ı cemîle ve kirdâr-ı cezîleye sarf-ı makderet ve bezl-i 'uluvv-i himmet ve nîrû-yı 'inâyetleri çehre-nümây-ı minassa-i zuhûr olup, 'add ü şümârı hîta-i hadd ü ihsâya gencân olmayacak mertebeye resân ve havâkīn-i eslâf-ı kirâm ve selâtîn-i mâzıyye-i 'izâm *enâlehümullâhu mesûbâti'd-dâreyni 'alâ merri'd-devâm*[4] hazerâtının âsâr-ı münîfelerine iktidâda vücûh-ı meziyyet ü rüchânları cümle-i hasâyıs-ı zât-ı bâhiretü'l-âyâtlarından olduğu 'alem-efrâz-ı delâ'il ü burhân olmuşdur. **Li-münşi'ihî:**

Devlet ü 'omreş be-tevfîk-ı Hudây-ı Zi'l-celâl
Bâd efzûn ô boved âsâr-ı hayreş müstedîm
Zıll-ı rahmet-bahş-ı û memdûd bâdâ ber-cihân
Mî-resâned ber-heme-'âlem ez-û feyz-i 'amîm[5]

---

1 ü T1 : — A1

2 "من دعى خيرا لمفروض الطاعه فكانه اكمل كل الطاعة = Her kim farz olan bir itâate hayır yoluyla davet ederse, bu, bütün itâatlerin en üstünüdür" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

3 "ادام الله دولته الى يوم الدين = Kıyamet gününe kadar Allah onun devletini devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "انالهم الله مثوبات الدارين على مرالدوام = Allah onları her dâim dünya ve ahiret mükâfatlarına ulaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "دولت وعمرش بتوفيق خداى ذى الجلال * باد افزون وبود اثار خيرش مستدم
ظل رحمت بخش او ممدود بادا بر جهان * ميرساند بر همه عالم ازو فيض عميم = Celâl sahibi Hakk'ın tevfîkiyle, onun devlet ve ömrü uzasın; hayır eserleri devam etsin. Onun merhamet bahşeden gölgesi dünyada uzun süre kalsın. Onun umumî feyzi bütün âleme ulaşsın" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

Nesr: Mesbût-ı mecelle-i rivâyât-ı sahîhadır ki, Fahr-ı ‘âlem ve Güzîde-i benî âdem *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*[1] hazretleri Medîne-i münevvere’de hâyıt u buk‘asını kabîle-i Benî’n-Neccâr’dan iştirâ ve binâsına şurû‘ buyurdukları Mescid-i şerîf’de Sahâbe-i kirâm *rıdvânullâhi Te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în*[2] hazerâtı ile umûr-ı teşyîd ü te’sîsine zât-ı ‘inâyet-âyâtları mübâşeret ve kıyâm buyurup *ve kâne yenkulü’l-lebine ma‘a’l-Müslimîne fî siyâbihî*[3], ya‘nî Sahâbe-i kirâm ile ma‘an hâl-i binâda sevb-i mübârek ü mutahharlarıyla nakl-i lebineye ma‘iyyet ü mübâşeret buyururlar idi. **[T1 18a**[1]**]**[4] *Ve kâne ‘Ammâru yenkulü lebineteyni lebineten ‘an nefsihî ve lebineten ‘an Rasûlillâhi sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem ve kāle yâ ‘Ammâru li’n-nâsi ecrun ve leke ecrân ve kālallâhümme inne’l-ecra ecru’l-âhıreti ferhami’l-Ensâra ve’l-Muhâcirate*[5] ta‘bîr-i le’âlî-nizâmıyla edây-ı mu‘cizü’l-intizâmları resîde-i hadd-i tevâtür olmuşdur.

Nükte-i şerîfe: Ma‘lûm-ı erbâb-ı uli’l-elbâbdır ki zât-ı mefâhirü’l-âyâtları bi-nefsihî nakl-i libne-i şerîfesine mübâşeret ile ihtimâm buyurdukları emr-i celîl ü hatîrin ne mertebe sûret-pezîr-i ihtimâm olması matlûb-ı ‘âlîleri ve anın şeref-i fezâ’illeri ne mertebe şâyeste-i tahsîl ü ihrâz ve ‘indallâhi Te‘âlâ sermâye-i mübâhât ü imtiyâz olduğu bu ma‘nâdan fehm ü idrâk buyurulur.

---

1 “صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

2 “رضوان الله تعالى عليهم اجمعين = Yüce Allah’ın rızâsı onların hepsinin üzerine olsun” anlamına gelen Arapça duâdır.

3 “وكان ينقل اللبن مع المسلمين فى ثيابه = Hz. Peygamber Müslümanlarla beraber kerpiç taşıyordu” anlamına gelen bu Arapça ifâde bir Hadîs-i şerîftir.

4 Topkapı Sarayı nüshasında varak numarası olarak üç tane 18 olduğu için bunları birbirinden ayırt etmek üzere söz konusu varak numaraları (18a[1], 18b[1], 18a[2]...) şeklinde verildi.

5 “وكان عمار ينقل لبنتين لبنة عن نفسه ولبنة عن رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم وقال يا عمار للناس اجرٌ ولك اجران وقال اللهم ان الاجر اجر الاخرة فارحم الانصاروالمهاجرة = Ammâr iki kerpiç taşıyordu. Birisini kendisi için, diğerini Allah Rasûlü (Yüce Allah’ın salât ve selâmı O’nun üzerine olsun) için taşıyordu. Hz. Peygamber: ‘Ey Ammâr insanlar için bir sevap senin için iki sevap vardır’ dedi ve: ‘Ey Allah’ım! Şüphesiz gerçek sevap âhiret sevabıdır, Ensâr ve Muhâcire merhamet eyle’ buyurdu” anlamına gelen bu ifâdeler Hadîs-i şerîftir. Çok benzer bir metin için bkz. Ebu’l-Kâsım Abdurrahmân b. Abdullah b. Ahmed es-Süheylî, *er-Ravzu’l-Ünüf fî Şerhi’s-Sîreti’n-Nebeviyyeti li-İbn-i Hişâm*, thk. ve şrh. Abdurrahman el-Vekîl, Dâru’n-Nasr, Kahire 1967, IV,234, 264-265.

Hatta cenâb-ı ʻOsmân ibnü[1] ʻAffân *radıyallâhu Teʻâlâ ʻanh*[2] hazretleri Mescid-i şerîf'de ziyâdât-ı kesîre ile tevsîʻ ü tezyînine sarf-ı himmetleri mebzûl olup, cidâr-ı mü'essise ve ʻumud-ı mansûbelerin hicârât-ı zîbende-i menkūşeden[3] ve sukuf-ı merfûʻasın ahşâb-ı sâc-ı Hindî'den zîb-ârây-ı teşyîd ü tezyîn buyurdukları meşhûr u maʻrûfdur.

Zikr-i asl-ı binâ'-i Câmiʻ-i Kurşunlu Mahzen ez-kadîmü'l-eyyâm

Evliyâ Çelebî nâm-ı sâhib-i târîh kimesne müte'ahhırînden olup, mübeşşere ile me'mûren şurûʻ eylediği *Târîh*'inde zikr eder[4] ki Galata, galle süvde ism-i Yûnânî olup, sağmal yeri demek olur. Zîrâ Kostantıniyye'nin cümle sağmal koyun keçi her nesi **[T1 18b**[1]**]** var ise âb u hevâsı ve giyâhı gāyet aʻlâ olmağla, ol mahalli galle süvde eylemişidi. Baʻzı ʻArab bu mahalle dâfika derler; târîh-i hicrînin kırk yedisinde[5] Muʻâviye tarafından iki yüz bin asker ile iki yüzden mütecâviz büyük kadırgalar ve sâ'ir sefâyin ile Boğaz'dan duhûl ve kalʻayı muhâsara ve cizyeye rızâ-dâde[6] ve beher sene bir kadırga yükü altûn vermek üzere musâlaha ve selâmet ile Şâm'a geldiler.

Defʻa-i sâniye Ebû Eyyûb-i Ensârî ile ʻAbdullah bin ʻAbbâs bin Zeyd elli bin Sahâbe-i kirâm ile elli ʻaded kadırgaya süvâr Yedi-kulle tarafında[7] keştîleri lîmâna bend ve berran muhâsara ve nehb ü gāret eylediler. Temâm altı ay muhâsara ve yürüyüş ederken Ser-ʻasker Ebî Eyyûb-i Ensârî hazretlerine[8] zenbûrek-i sehm isâbet edüp şehîd oldu. Ammâ rivâyet-i sahîhada ishâlden merhûm oldular. Bu cihetden askere gulgule düşüp, fetihden ferâgat ve yine cizye almağa rızâ ve baʻzı ashâb *rıdvânullâhi Teʻâlâ ʻaleyhim ecmaʻîn*[9] Ayasof-

---

1 ibnü T1 : بن A1

2 "رضى الله تعالى عنه = Yüce Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 menkūşeden A1 : menkūşdan T1

4 Evliyâ Çelebî, *Evliyâ Çelebî Seyâhatnâmesi*, İkdâm Matbaası, Dersaʻâdet 1314, I,426-427.

5 1 Muharrem 47 = 3 Mart 667 Çarşamba.

6 ye rızâ-dâde [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek sonradan aynı kaligrafi ile s. 37'nin sağ tarafına yazılmıştır] A1 : — T1

7 tarafında A1 : tarafından T1

8 hazretlerine T1 : + [Konuyla ilgili olarak bu kelime ile başlayan satırın hizâsında sonradan aynı kaligrafi ile s. 37'nin sağ tarafında "ve fîhi nazar" yazılmıştır] A1

9 "رضوان الله تعالى عليهم اجمعين = Yüce Allah'ın rızâsı onların hepsinin üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

ya'yı seyr ü temâşâya râgıb Herakil'den rağbetlerine imtisâl olundukda, içeru girdiler. Kâfir 'ale'l-gafle bunlara hücûm ve üç sâ'at mikdârı ceng olunup, bin kadar Sahâbe-i[1] kirâm şehîd ve mâ-bakıyyesi taşra gemilere süvâr ve Hâlid hazretlerini Eğri-kapu'dan çıkarken bir taş ile urulup mecrûh ve evvelden dahi ishâl marazı ile za'îf olmalarıyla vefât eylediler. **[T1 18a**[2]**]**

Gazve-i evvelde kıralın oğlu merhûn-ı dest-i Müslimîn olmağla, yine küffâr kemâl-i havfından harâc verüp, ziyâde ikrâm ü i'zâz ile gitdiler. Ve hicretin elli iki târîhinde[2] Süleymân bin 'Abdülmelik emri ile karındaşı oğlu seksan yedi bin asker ile gelüp, Galata câniblerini berran muhâsara ve nehb-i emvâl ve Şâm'a rucû' eylediler.

Ve yine doksan yedi târîhinde[3] Mesleme ile gelüp, kahta musâdefe etmeğiyle[4], nehb ü gārât-ı emvâl ve rucû' ve yine yüz târîhinde[5] yüz bin asker ile 'alâ kavlin 'Ömer bin 'Abdül'azîz bile olmak üzere berran ve bahran İstanbul'a gelüp, Karadeniz Boğazı'ndan 'ubûr, Galata Kal'ası'n bilâ-emân feth edüp, Galata Burnu'nda Kurşunlu Mahzen[6] nâm câmi'i binâ etdi. Ve Galata'da 'Arab Câmi'i nâmıyla ma'rûf olan câmi'i binâ etdigiyçün 'Arab Câmi'i derler, kıblesi gāyet dürüstdür. Ve Galata Kal'ası'nın ensesine üç kulle binâ edüp, ismine Medînetü'l-kahr[7] tesmiye buyurmuşlardır. Ve Tekfûr ile öyle 'ahd ü sulh eyledi ki, Eğri-kapu ve Edirne-kapusu ve Sultân Selîm Dağı'na ve Zeyrek-başı'na ve Un-kapanı'na tâ Eyyûb-i Ensârî'ye varınca ümmet-i Muhammed sâkin olalar. Ve Aşağı Gül Câmi'in binâ edüp ve Sirkeci Tekyesi Mahkeme-i şer' idi. Ve beher sene elli bin altûn harâc vere ve üç yıllık harâcı alup 'avdet eyledi. Ve "Galata'da şehîd olan ashâb ve zürriyyetleri yirmi **[T1 18b**[2]**]** üç bin nefsdir" deyü tasrîh olunmuşdur. Bu rivâyete göre Kurşunlu Mahzen Câmi'i'ni yüz târîhinde[8] binâ eylemişlerdir. Şimdiye dek bin altmış sene olur.

---

1 Sahâbe-i T1 : Sahâbî-i A1

2 1 Muharrem 52 = 8 Ocak 672 Perşembe.

3 1 Muharrem 97 = 5 Eylül 715 Perşembe.

4 etmeğiyle A1 : etmekle T1

5 1 Muharrem 100 = 3 Ağustos 718 Çarşamba.

6 Mahzen T1 : محرن A1

7 Evliyâ Çelebî'de geçtiğine göre 'Ömer bin 'Abdül'azîz Galata'nın şimâl tarafına bir kale yaptırmış ve ismini Kal'a-i kahr koymuştur. Bu sebeple bazı kimseler Galata'ya Medînetü'l-kahr demişlerdir. Bkz. Evliyâ Çelebî, *age.*, I, 428.

8 1 Muharrem 100 = 3 Ağustos 718 Çarşamba.

Bu sene-i mübârekede[1] Kutbu'l-vâsılîn ve 'Umdetü'l-'ârifîn erbâb-ı tecelliyât ve ma'ârifin ercümendi Şeyh Murâd-zâde Seyyid Şeyh Mehmed Murâd en-Nakşibendî hazretleri altmış beş senesi şa'bânü'l-mu'azzamı evâhırında[2] Şâm-ı cennet-meşâm'dan peder-i emcedleri Şeyh Murâd *kaddesenallâhu bi-sırrihi*[3] *'l-a'lâ*[4] hazretlerini ziyâret kasdıyla Âsitâne-i sa'âdet'e teşrîflerinde ibtidâ Üsküdar'dan Kurşunlu Mahzen Câmi'-i şerîfi mahalline gelüp ziyâret buyurdular. Meğer ol mahall-i müteberrikin câmi'-i şerîf-i bereket-redîf olduğu hasebiyle kendülere tenbîh ü işâret olunmağla, ziyâretine mübâderet buyurulup, *inne lillâhi melâ'iketen yesûku'l-ehle ile'l-ehli*[5] medlûlü ile ba'dehû kendülere hâssaten taraf-ı Şehriyârî'den Ebî-Eyyûb-i Ensârî'de hâne ta'yîn ve esâs ve levâzım ve ta'ayyünât ve mefrûşât ihsân-ı hümâyûn ve ikrâm ve ihtirâmlarında kemâ-yenbagī mürâ'ât-ı tâm olunup işâret-i sahîha-i behiyyeleri üzere sûy-ı 'inâyet-pûy-ı hazret-i Zıllullâhî'den ol câmi'-i şerîfin ihyâ vü ta'mîrine sene-i merkūme şevvâlinde[6] mübâşeret ve temâm dokuz ay müddetde sûret-pezîr-i itmâm oldu.

Câmi'-i şerîfin tûlu elli beş zirâ' ve 'arzı kırk dört zirâ'dır. Ve taşrada bir latîf çeşme-sâr (چشمسار) ve içerüde musluklar ve Hünkâr Mahfili'ne muttasıl **[T1 18a**[3]**]** hatm-i hâcegân mahalli ve içerüden menâresine çıkılacak yol dahi vardır. Ve kadîmden Gümrük'de olan merkad-ı şerîf ve dîger iki merkad dahi bulunup kibâr-ı Sahâbe merâkıd-ı şerîfeleri olduğu 'azîz-i müşârun ileyh hazretlerinin keşfleriyle sâbit ve hîn-i ta'mîrde garîb kerâmetleri zuhûr etmekle, vaz'-ı 'alâmet ve sandûka ile tekrîm olundular. Ve 'azîz hazretlerine fevkānî hâriciyye ve dâhiliyyeli hâne binâ olunup ve câmi'-i şerîfin üstü Malta taşı ile döşenüp, iki tarafı kârgîr-i kalem Horasanlı kireçli[7] yapılmışdır. Ve kürsî-i va'z[8] ve minber vaz' olunup, imâm ve hatîb ve vâ'iz-i

---

1 mübârekede T1 : mübâreke A1

2 20-29 Şa'bân 1165 = 3-12 Temmuz 1752.

3 bi-sırrihi A1 : yesserahu T1

4 "قدسنا الله بسره الاعلى = Allah onun yüce sırrıyla bizi mukaddes kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "ان لله ملائكةً يسوق الاهل الى الاهل = Allah'ın insanları birbirine doğru yönlendiren birtakım melekleri vardır" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

6 1 Şevvâl 1165 = 12 Ağustos 1752 Cumartesi.

7 kireçli T1 : kirecli A1

8 kürsî-i va'z A1 : kürsü vaz' T1

yevm-i cum‘a ve mü’ezzin-i evvel ve sânî ve mü’ezzin-i salâ ve devr-hân ve ser-mahfil ve sânî imâm ve devr-hân-ı[1] sâlis, sirâcî ve mu‘arrif-i yevm-i cum‘a ve na‘t-hân ve berây-ı kırâ’at-ı Yâsîn-i şerîf ba‘de salâti’s-subh ve Nebe’-i şerîf kırâ’atı ve Sûre-i Feth-i şerîf kırâ’atı ve şeyhulkurrâ’ ve kayyim ve bevvâb ve ferrâş ve şeyh ve fukarâ’-i Nakşibendiyye altı nefer bi-ecma‘ihim bunlara kâfî ve vâfî vezâ’if-i mu‘ayyene ta‘yîn buyurulup, böyle hayr-ı cezîle ve eser-i cemîleye ol Şehriyâr-ı kerâmet-nihâd *edâmallâhu Te‘âlâ*[2] *‘ömrahû ve devletehû ilâ yevmi’t-tenâd*[3] efendimiz hazretlerinin muvaffak olmaları, mahzâ kendi kerâmet-i mevhûbe-i zât-ı melekiyyü’s-simâtlarından olduğu bî-rayb ü iştibâhdır. Hakk celle ve ‘alâ bunun emsâli niçe niçe hayrât ü meberrâta muvaffak eyleyüp, sâye-i lutf u ‘inâyetlerin ‘âmme-i ‘ibâd ü bilâddan **[T1 18b**[3]**]** dûr u zâ’il etmeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi’l-mürselîn.

Câmi‘-i şerîfe yapılan târîh bu mahalle sebt olundu. Li-münşi’ihî:

Pâdişâh-ı heft-kişver ma‘delet-bahş-ı cihân
Sâye-i rahmet-penâh-ı Kird-gâr-ı bî-zevâl
Ka‘be-i lutf u mekârim zât-ı ‘âlî fıtratı
Bû’l-mehâmid bânî-i ma‘bed-geh-i ashâb u âl
Secde-gâh etdi bi-hamdillâh ihyâ eyledi
Bu mahall-i pâki Sultân-ı kerâmet-iştimâl
İftitâh etdi cemâ‘at Hâkimâ târîhine
Pâk u zîbâ câmi‘-i Sultân-ı Mahmûdü’l-hısâl
(پاك و زيبا جامع سلطان محمود الخصال) **Sene 1166 h[icriyyen]**

1 devr-hân-ı A1 : دوخوان T1
2 Te‘âlâ A1 : — T1
3 “ادام الله عمره ودولته الى يوم التناد = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Ve binâ olunan çeşme-i latîfe dahi târîhdir ki, bu mahalle sebt olundu. Li-münşi'ihî:

Hudâvend-i mekârim Pâdişâh-ı ekmel ü a'del
'Itâş-ı dehre cûy-ı lutfu cârî sû-be-sû eşmel
O Sultân-ı kerem rûh-ı kirâmı eyledi şâd-âb
Akıtdı çeşmesinden Kevser-âsâ sîmden cedvel
Ne dil-cû mevkı'inde etdi icrâ 'ayn-ı eltâfın
Misâl-i menba'-ı tesnîm-i cennet ahsen ü ecmel
Gelüp âb etdi Hâkim lüleden işrâb târîhin
Zülâl iç çeşme-i Sultân-ı Mahmûdü'ş-şiyemden gel
(زلال ايچ چشمهٔ سلطان محمود الشيمدن كل) **Sene 1166 h[icriyyen]**

Zikr-i binâ'-i câmi'-i şerîf ve zâviye-i Nakşibendiyye sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât revnak-efzây-ı Sadâret-i 'uzmâ ve mesned-ârây-ı Vekâlet-i kübrâ düstûr-ı a'zam ve sâhib-i himem hazret-i Sadr-ı efham u ekrem Mustafa Paşa ibnü'l-merhûm 'Abdurrahmân Paşa *yesserallâhu lehû hayra mâ yürîdü ve mâ yeşâ'*[1] der-Mahalle-i Mehmed Bey der-kurb-ı Otakçılar be-civâr-ı Medîne-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî *'aleyhi rıdvânullâhi'l-Bârî*[2]

[T1 19a] Ma'lûm-ı erbâb-ı ihtibâr ve mefhûm-ı ecille-i cümle-i ahyârdır ki, binâ'-i cevâmi' ve mesâcid-i şerîfe umûr-ı mühimme-i a'lâm-ı dîniyye ve lâzime-i mehâmm-ı erkân-ı şer'iyyeden olup, zemân-ı bi'set-i Seyyidü'l-kevneyn *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*[3]de cenâb-ı mecma'-i hayâ vü îmân 'Osmân bin 'Affân *radıye 'anhü*[4] *'l-Melikü'l-Mennân*[5] hazretleri ba'zı Sahâbe-i kirâm-ı Ensâr'dan *rıdvânullâhi Te'âlâ 'aleyhim ecma'în*[6] Mescid-i şerîf-i Nebevî'ye mü-

1 "يسر الله له خير ما يريد وما يشاء = Allah dilediği hayrı ona kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "عليه رضوان الله البارى = el-Bârî Allah'ın rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

4 radıye 'anhü A1 : radıyallâhu T1

5 "رضى عنه الملك المنان = el-Melik, el-Mennân Allah ondan râzı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "رضوان الله تعالى عليهم اجمعين = Yüce Allah'ın rızâsı onların hepsinin üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

câvir bir kıt‘a buk‘a-i mahdûdeyi on bin dirheme iştirâ edüp, İmâm-ı câmi‘-i kāb-ı kavseyn ve Hümâm-ı sufûf-ı ahyâr-ı sakaleyn, ya‘nî Nigeh-bân-ı hıtta-i kevneyn *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*[1] hazretlerinin pîş-gâh-ı ‘azamet-iktinâhlarına gelüp: “*Yâ Rasûlallâh innî kad işteraytü’l-buk‘ate ey el-erza’l-mücâvirate lil-mescidi mine’l-Ensâri eteşterî minnî tilke’l-buk‘ate*” ya‘nî “Yâ Rasûlallâh Mescid-i şerîf’e mücâvir fülân buk‘ayı ba‘zı Ensâr-ı kirâm’dan iştirâ eyledim, siz dahi lutf u ‘inâyetle benden iştirâ buyurur musuz?” deyü hezâr şerm ü hayâ ile bast-ı sündüs-fâm-ı istifsâra dehen-güşây-ı nevâl olduklarında: “*Ne‘am eşterîhâ minke bi-beytin fi’l-cenneti*” ya‘nî “Cennetde bir bekā-serây-ı ‘âlî mukābelesinde sizden iştirâ ederim” buyurdular.

Rivâyet-i uhrâda: “*Yâ Rasûlallâh kad itteba‘tühû fekāle ‘aleyhi’s-salatü ve’s-selâm ic‘alhü mesciden ve eccirhü leke*” ya‘nî “Yâ Rasûlallâh ol mahalli sâhibinden semen-i ma‘lûme ile iştirâ eyledim ve bey‘ ettim[2]” deyü leb-cünbân-ı makāl olduklarında: “Yâ ‘Osmân! Ol buk‘a-i **[T1 19b]** mütebâ‘ayı ‘âmme-i Mü’minîne secde-gâh-ı Hudâ ile ecr-i cezîli hâssa-i mesûbât ki, munzamm ve mahsûs olur” buyurdular.

Rivâyet-i uhrâda cenâb-ı ‘Osmân bin ‘Affân *radıyallâhu ‘an*[3]*h*[4] hazretleri: “Yâ Rasûlallâh[5]! Gün-be-gün tevâfür-i cemâ‘at-ı Müslimîn’den sâha-i mescid-i şerîf ve bâha-i câmi‘-i münîfe ihâze-i sufûf-ı Müslimîn’e sâmân-ı si‘adan ıztırâb müşâhede olunur” dediklerinde, Rasûlullâh *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*[6] hazretleri: “Sizlerden bir kimesne ki ol buk‘a-i mücâvireyi sâhibinden iştirâ ve câmi‘-i şerîfe ilhâk ile tevsî‘-i ma‘bed-i Hudâ’ya sâ‘î ola, ol buk‘a gibi belki andan evsa‘ ve ahsen bir eyvân-ı cinân-ı bekā ana bahş u i‘ta kılınur” deyü müjde-i[7] cevâmi‘u’l-kelim-i sıdk-incâzları beşâret-i mâye-i sa‘âdet-i ‘uzmâ vüs‘a-i

---

1 “صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

2 ve bey‘ etdim [Bu kelimeler, sonunda “sahh” kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek sonradan farklı bir kaligrafi ile satırın üst tarafına yazılmıştır] T1 : — A1

3 “رضى الله عنه = Allah ondan razı olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 radıyallâhu ‘anh [Bu kelimeler, sonunda “sahh” kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek sonradan farklı bir kaligrafi ile satırın üst tarafına yazılmıştır] T1 : — A1

5 Yâ Rasûlallâh A1 : — T1

6 “صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

7 müjde-i A1 : — T1

menzile-i pehnây-ı bekā olduğu, mesbût-ı cerâ'id-i[1] sikāt-ı ruvât olmuşdur.

İmdi ma'lûm-ı erbâb-ı dirâyet ü nühâdır ki, berây-ı tevsî'-i cevâmi'-i münîfe zamm-ı buk'a-i şerîfede, bu fazîlet-i bâhire sâbite ve vâride olunca müceddeden binây-ı rukn-ı[2] rekîn-i dîn olan ma'bed-i büyût-ı İlâhî'de ne mertebe fezâ'il-i 'azîme olduğu ibrâz-ı delâ'il ve berâhîn-i kātı'adan muğniye ve îrâd-ı hucec-i vâzıha-i sâtı'adan müstağniyedir. Binâ'en 'alâ zâlik hâlâ revnak-efzây-ı Sadâret-i 'uzmâ ve mesned-ârây-ı Vekâlet-i kübrâ, Düstûr-ı ekrem ü efham, Müşîr-i sâhib-i himem, hazret-i Sadrıa'zam Mustafa Paşa ibnü'l-merhûm 'Abdurrahmân Paşa *yesserallâhu lehû mine'l-hayri mâ yürîdü ve mâ yeşâ*[3] [4] hazretleri, **li-münşi'ihî:**

Âsaf-ı hıtta-ı **[T1 20a]** a'tâf vezîr ibnü vezîr
Dâver-i ülke-i insâf-ı kirâmi'bni kirâm
Ma'n bin Zâ'ide-i hâ'iz-i ıklîm-i kerem
Der-i ihsân u 'atâsında sezâ olsa gulâm

Nesr: Medlûlü ile zât-ı mekârim-simât-ı 'âlîleri inşâ'-i hayrât ü hasenâta meftûr ve secâyây-ı behiyye-i mevhûbe ile ma'mûr u mağmûr olduklarından nâşî, *ibtigā'en li-merzâtillâhi Te'âlâ*[5] i'lân-ı merâsim-i mesûbât-ı cezîle içün merhûm Hâşimî birâderi 'Ali Efendi'nin Medîne-i Ebî Eyyûb-i Ensârî'ye mücâvir Otakcılar kurbunda Mehmed Bey Mahallesi'nde vâkı' bir mikdâr bâğçeyi hâviye hânesi ki, müteveffânın veresesi tarafından fürûht olunup, Vezîr-i müşârun ileyh[6] hazretleri rağebât-ı nâs munkatı'a oldukdan sonra, değer-behâsıyla iştirâ ve ol mahallin enhâ vü etrâfı ziyâret-gâh-ı mezâcı'-ı kibâr ve husûsan pîş-gâhında Ma'bed-i şerîf-i Emîr Buhârî ve sâ'ir darâyih-i ahyâr

---

1 cerâ'id-i A1 : cerâyid-i T1

2 rukn-ı A1 : — T1

3 "يسر الله له من الخير ما يريد وما يشاء = Allah dilediği hayrı ona kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 yeşâ' T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 "ابتغاءً لمرضات الله تعالى = Yüce Allah'ın rızâsını isteyerek" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

6 ileyh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devletlü, 'inâyetlü efendimiz" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

olup, *yesûkullâhu ehle'l-hayri ilâ ehlihî ve yüvassılü mekârimehû bi-mahallihî*[1] müfâdıyla ol mahallerde bir ma'bed-i ittikâ sâha-i fukarâ ve 'uzlet-i lâne-i teveccüh-i bâha-i inzivâ binâ vü ihyâsı dahi cây-gîr-i derûn-ı hayr-meşhûnları olduğundan başka, merkez-i dâ'ire-i veche-i irşâd kutb-ı bâhire-i tertîb ü reşâd Medâru'ş-şerî'ati ve'l-hakīkati Şeyh Murâd-zâde Şeyh Seyyid Mehmed Murâd en-Nakşibendî hazretleri dahi 'uzlet-dih-i vatan-ı hıtta-i Şâm-ı cennet-meşâm'dan halvet der-encümen-i Dâru**[T1 20b]**s-saltanati'l-'aliyye'yi teşrîf buyurmalarıyla sevk-ı hayra berîd-i sedîd-i delâlet te'yîd olmağa sûret-yâfte-i derece-i husûl olup, mahall-i mütebâ'a-i mezkûrede câmi'-i şerîf ve zâviye-i Nakşibendiyye binâ vü ihyâsıyçün hâssaten devletlü Vezîr-i 'inâyet-semîr efendimiz hazretleri taraflarından bezl-i eyâdî-i meymenet birle bin yüz altmış altı senesi mâh-ı cumâdelûlâsının[2] yümn ü sa'da tesâdüf eden[3] yedinci günü[4] hafr ve vaz'-ı esâs-ı miknet-mesâsa[5] fermân-ı 'âlîleri cârî ve Şeyh Murâd-zâde Şeyh Seyyid Mehmed Efendi hazretleri teyemmünen ve teberrüken hafr ve vaz'-ı esâsda isticlâb-ı da'avât-ı meymenet-âsârlarıyçün taraf-ı Âsafâne'lerinden mahsûs da'vet olunup, 'azîz-i müşârun ileyh hazretleri dahi mahall-i binâyı teşrîf ve du'â vü senâlar ile[6] gûş-ı isticâbet-i teşnîf ve eyâdî-i mübârekeleriyle câmi'-i şerîf ve zâviye-i münîfin esâslarıyçün birer kabza türâb ve ahcâr vaz' ve esrâra dâ'ir niçe kelimât-ı kerâmet-lem' îsâr u nisârlarıyla binâ'-i müteberrikeye ibtidâ ve bi-'avnillâhi Te'âlâ ve hüsni tevfîkıhî yüz yedi günde sûret-pezîr-i ihtitâm olmuşdur ki, sene-i merkūme şa'bân-ı şerîfinin ikinci günü[7] nehâr-ı hıtâm-ı hayr-encâmı olup, hatîra-i zâviye-i münîfe on altı hucurât-ı Nakşibendiyye'yi müştemile ve şeyh-i zâviye zühru'l-vâsılîn Şeyh 'Ali Efendi en-Nakşibendiyyü'l-murâdî ki mazanne-i kirâmdan 'ulûm-ı zâhire ve bâtıne ile ârâste ve envâ'-ı kemâlât ü mücâhedât ile pîrâste mürşid ü pârsâ ve rehnümâ **[T1 21a]** bir zât-ı behîn-tavr-ı velâyet-intimâ olmakdan nâşî, hıdmet-i

---

1 "يسوق الله اهل الخيرالى اهله ويوصل مكارمه بمحله" = Allah Teala hayır sahibi insanları hayrı hak edenlere yönlendirir ve onların ikrâmlarını da yerine ulaştırır" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

2 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

3 yümn ü sa'da tesâdüf eden T1 : — [Metinde bu kelimelerin üzeri çizilmiştir] A1

4 7 Cumâdelûlâ 1166 = 12 Mart 1753 Pazartesi.

5 miknet-mesâsa A1 : miknet-esâsa T1

6 senâlar ile T1 : senâlarıyla A1

7 2 Şa'bân 1166 = 4 Haziran 1753 Pazartesi.

meşîhat ile mesned-nişîn-i reşâdet buyurulup ve imâmet-i mescid-i şerîf ve hatîb ve mü'ezzin ve ferâşet ve devr-hânî-i câmi'-i şerîf ve mü'ezzin-i salâ ve zâviye-i bevvâb ve Ağa-yı Selâmî Kā'im-makām-ı Mütevellî ve küttâbı Zihnî Mustafa kâtib-i vakf-ı şerîf ve şeyh-i zâviye 'Ali Efendi haftada beş gün tedrîs-i 'ulûm-ı nâfi'aya ta'yîn ve devr-hânî-i câmi'-i şerîf nezd-i Türbe-i Şeyh Murâd Efendi ve bevvâb-ı câmi'-i şerîf ve iki nefer tabbâh-ı zâviye-i münîfe ve ferâşet ve cibâyet ve künâset ve haftada iki gice berây-ı[8] mesârif-i hatm-i hâcegân ve ta'âmiyye-i zâviye ve mesârif-i Mevlid-i şerîf-i Nebevî ve leyâlî-i müteberrikede yetmişer bin 'aded kelime-i tevhîde müdâvemet içün bu zikr olunan erbâb-ı hademenin vezâyif-i mu'ayyeneleri tertîb ile tanzîm ve bu mahall-i müteberrike gāyet mevkı'inde vukū'u ile ilâ yevmi'l-kıyâm şeb-çerâg-ı encümen-i tevhîd ve nûr-ı sâtı'a-i ma'bed-i tefrîd olmasına bi-hamdillâhi Te'âlâ muvaffak u meysûr oldular.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ niçe niçe hayrât ü hasenâta[2] sevk u tesyîr ile muvaffak eyleyüp, zât-ı 'âlîlerin mazhar-ı eltâf u 'inâyât eyleye, âmîn.

Bundan mâ-'adâ bi-emrillâhi Te'âlâ vâkı' olan harîklerde iltihâb-zede-i bünyân ve bi'l-külliyye dimen ü ma'âlimî harâb u sûzân olup, mertebe-i fenâ-fillâha yanaşmış sâlikân-ı mihrâb-ı hakīkat gibi mahv-ı vücûd eyleyen cevâmi' u mesâcid-i şerîfenin ba'zısı **[T1 21b]** ez-kadîm nezâret-i 'aliyye-i Sadr-ı kirâm hazerâtında âsûde ve ba'zısı nezâret-i âharda olagelmişlerdir. Lâkin himyân-ı evkāfları nîrû-yı iktidârdan hâlî ve hilye-i bünyân ve ikāmetleri üstüvâne-i tecdîd ü teşyîdden tehî vü sâlî[3] olmalarıyla, anlar dahi ekserîne kemâl-i re'fet ü merhametlerinden nâşî, *ibtigā'en li-vechillâhi Te'âlâ*[4] sarf-ı makderet ile binâ vü ihyâ ve mehâfil-i müşeyyede-i müteberrikelerinde *cezâhullâhu hayra'l-cezâ'* [5] nidâsını i'lâ buyurdular. Zikr olunan câmi'-i şerîf ve zâviye-i müteberrikenin hıtâmına hâme-i kemîneden bu

---

8 berây-ı A1 : — T1

2 hasenâta T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sevk u tesyîr ile" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 sâlî; bi-ma'nâ hâlî, mine's-selv [Bu kelimeler sonradan farklı bir kaligrafi ile satır hizâsında sayfa kenârına açıklayıcı bir not olarak yazılmıştır] T1 : —A1

4 "ابتغاءً لوجه الله تعالى = Yüce Allah'ın rızâsını isteyerek" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

5 "جزاه الله خير الجزاء = Allah onu en güzel karşılıkla mükafatlandırsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

gûne ʻâcizâne bir târîh vâkıʻ olmağla, bi'l-münâsebe keşîde-i silk-i tastîr kılındı. **Târîh**[1]**:**

Mahall-i hâcegân u maʻbed-i vâlây-ı îşân kim
Sezâdır dense ana reşk-i dergâh-ı hucendiyye[2]
Düşüp bâdî-i fikretde bu mısraʻ Hâkimâ târîh
Zehî cây-ı muʻallâ tekye-gâh-ı Nakşibendiyye
(زهی جای معلا تکیه کاه نقشبندیة) **Sene 1167 h[icriyyen]**

Maʻzûl-şüden-i Sadr-ı Rûm ʻAbdullah Efendi ve nasb-ı Ser-etıbbây-ı Hâssa Mehmed Saʻîd Efendi

Kudemây-ı tarîk-ı ʻulemâ'-i kirâmdan Sadr-ı Rûm fazîletlü ʻAbdullah Efendi hazretleri hasbe't-tarîk sene-i kâmile müddet-i zabtları temâm ve sâbıkā Rumeli Pâyesi'yle Sadr-ı Anadolu olan hâlâ Re'îsü'l-etıbbâ fazîletlü Mehmed Saʻîd Efendi hazretlerine mâh-ı şaʻbân-ı şerîfin beşinci gününden[3] zabt eylemek üzere Rumeli Kadıʻaskerliği bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü ʻinâyet buyuruldu. **[T1 22a]**

ʻAzl-i Sadr-ı Anadolu Pîrî-zâde ʻOsmân Efendi ve nasb-ı Lütfullah Efendi

Anadolu Kadıʻaskeri olan Pîrî-zâde ʻOsmân Molla Efendi hazretleri hasbe't-tarîk[4] hüsn-i sülûk ve tavr-ı meslûk üzere sudûr-ı eslâf-ı kirâmı gibi mesned-i Sadâret-i Anadolu'da kıyâm ve ihtimâmları sene-i kâmile hıtâmıyla itmâm ve kudemây-ı tarîk-ı ʻulemâ'-i kirâmdan Rumeli Pâyesi'yle Anadolu Kadıʻaskerliği sâbıkā Sadr-ı Anadolu olan fazîletlü Lütfullah Efendi hazretlerine mâh-ı şaʻbânü'l-muʻazzamın beşinci gününden[5] zabt eylemek üzere bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ü ʻinâyet[6] olundu[7].

---

1 Târîh A1 : — T1
2 hucendiyye (خجندیه) T1 : خجیدیه A1
3 5 Şaʻbân 1166 = 7 Haziran 1753 Perşembe.
4 hasbe't-tarîk A1 : — T1
5 5 Şaʻbân 1166 = 7 Haziran 1753 Perşembe.
6 ü ʻinâyet A1 : — T1
7 olundu T1 : buyuruldu A1

İbkā-şüden-i Kazâ'-i İstanbul

Hâlâ İstanbul Kadısı olan 'Ivaz Mehmed Paşa-zâde fazîletlü İbrâhîm Beyefendi hazretlerine İstanbul Kadılığı mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamın beşinci günü[1] medd ü istizâde kılınup, tekrîmen huzûr-ı Âsafî'de kākum kürk ilbâsıyla dûş-ı müfâharetleri zîbende-i hil'at-ı ihtirâm kılındı.

İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn

Mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamın on yedinci se-şenbih günü[2] Dîvân-ı hümâyûn'da tavâyif-i askeriyye-i zafer-rehberin müstehak oldukları kısteyn mevâcibleri ihrâcıyla, çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile sîr-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi hân-ı bî-imtinân-ı 'avâtıf-ı Hâkānî'den behre-yâb-ı zülâl-i nevâl buyurulup, Sâhib-i devlet ve kesîru'l-murû'et hazretleri mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden **[T1 22b]** mevâcib-i mezkûreyi tevzî' u i'tâya şurû' ve ihtimâm ve temâm usbû'da resîde-i hıtâm olup, mâh-ı merkūmun[3] yirmi üçüncü isneyn günü[4] itmâm-ı devr u tevzî'de de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve 'âdet-i Husrevâne-i behiyye üzere merâhim-perver ve me'âlî-güster Sadr-ı efham ve Müşîr-i ekrem hazretlerini mahz-ı tevkīr u tebcîl 'âdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna[5] binâ'en, cânib-i 'azamet-câlib-i hazret-i Şehriyârî'den mahsûs sa'âdetlü Rikâbdâr Ağa kulları bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere bol yenlü semmûr kürk ve hancer-i mücevher ile Serây-ı Sadr-ı 'âlî'ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü i'zâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket[6]-iştimâl, ikmâl-i âdâb ve ta'zîm üzere resîde-i hadd-i vüfûd olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine dahi sûy-ı 'inâyet-pûy-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den 'âdet-i me'lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve 'atıyye-i behiyye ihsân ü i'tâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i <ve> zürây-ı nevâl buyuruldu.

---

1 5 Şa'bân 1166 = 7 Haziran 1753 Perşembe.

2 17 Şa'bân 1166 = 19 Haziran 1753 Salı.

3 [Satır hizâsında sayfa kenârına kırmızı mürekkeple "**Şa'bân**" yazılmıştır] T1 : + A1

4 23 Şa'bân 1166 = 25 Haziran 1753 Pazartesi.

5 olduğuna T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra mükerrer olarak yazılmış olan "olduğuna" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 şevket [Bu kelime, buraya girmesi işâret edilerek sonradan farklı bir kaligrafi ile satırın altına yazılmıştır] T1 : —A1

Tebdîl-şüden-i Voyvoda-i Eflâk ma'a-Boğdan

Yine evâsıt-ı mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamda altmış altı ramazân gurresinden[1] üç sene bir tahvîl ile Eflâk Voyvodalığı, sâbıkā Boğdan Voyvodası olan Mîhâl-zâde Kostantin Voyvoda'ya ve Boğdan Voyvodalığı dahi **[T1 23a]** sâbıkā Eflâk Voyvodası olan Mati'ye verildi.

Ziyâret-i Hırka-i şerîfe be-resm-i me'lûf ve 'âdet-i ma'rûf

Mâh-ı ramazânü'l-mübârekin on beşinci günü[2] ber-mûceb-i mu'tâd-ı kadîm Sadr-ı 'âlî-kadr-i kerîm hazretleri cenâb-ı Şeyhulislâm *sellemehü'ş-Selâm*[3] Seyyid Murtezâ Efendi hazretlerinin 'illet-i mizâcları hasebiyle vukūf-ı huzûra iktidârları olmadığından, 'afv-ı Cihân-dârî ile mazhar-ı nevâziş buyurulup, Sadreyn-i muhteremeyn ve Nakībü'l-eşrâf efendiler ve Defterdâr Efendi ve Re'îsülküttâb Efendi ve Çavuş-başı Ağa ve sâ'ir ol günde bulunmaları mu'tâd olan ricâl-i Devlet-i 'aliyye ile Serây-ı hümâyûn'a varılup, Server-i kâ'inât ve Bâ'is-i îcâd-ı erazîn ü semâvât *'aleyhi efdalu's-salavâti ve ekmelü't-teslîmât*[4] hazretlerinin dâmen-i Hırka-i şerîfe-i 'arş-fersâlarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm üzere cebhe-sâyî-i istikânetde olduklarında, Pâdişâh-ı merâhim-dest-gâh *halledallâhu ve ebkāhu*[5] hazretleri Vezîr-i a'zam ve Müşîr-i efham hazretlerine sâ'ir eslâf-ı sudûr-ı kirâmdan evfer ü ekser nevâziş ve i'zâm ve sâ'ir vücûh-ı 'ulemây-ı a'lâm ve ricâl-i Devlet kulları dahi nazra-i 'atf u 'inâyetlerine mazhar olup, ol mehbit-ı envâr-ı rahmet ve mecma'-i hayr ve fevz ü bereketde meşâyih-i kürsî-nişîn-i cevâmi'-i selâtînin, husûsan Ayasofya-i Kebîr Şeyhi ve 'ale't-tertîb meşâyih-i kirâm ve sulehânın **[T1 23b]** her biri devâm-ı 'ömr ü devlet-i Pâdişâhî'de 'alâ-hıdetin 'alâ-hıdetin du'â vü niyâza âgāz ve hulûs-ı kalb ile karîn-i icâbet-i dergâh-ı bî-niyâz olduğu[6] "*Üd'ûnî estecib leküm*"[7] nass-ı şerîfinden[8] müjde-i istidlâl-i hâlisu'l-bâlleri ihâle-i kerem-i Vâhibü'l-âmâl kılındı.

---

1 1 Ramazân 1166 = 2 Temmuz 1753 Pazartesi.

2 15 Ramazân 1166 = 16 Temmuz 1753 Pazartesi.

3 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "عليه افضل الصلوات واكمل التسليمات = Salâtların en faziletlisi ve selâmların en mükemmeli onun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

5 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 olduğu A1 : — T1

7 "ادعونى استجب لكم = Bana duâ edin, kabul edeyim" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, Gâfir 40/60. âyetin baş tarafında yer alan ufak bir kısmıdır.

8 şerîfinden A1 : şerîfinde T1

Zikr-i dâmen-bûs-ı Sultân-ı cihân der-'îd-i mübârek-i ramazân[1]

Yine mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı hamîs günü[2] Sadrıa'zam ve Hidîv-i ekrem hazretleri tebrîk-i 'îd-i sa'îd içün Müfti'l-enâm *sellemehü'ş-Selâm*[3] Seyyid Murtezâ Efendi hazretlerine hasbe'l-mu'tâd alay ile teşrîf ve âyîn-i dîrîneye mürâ'ât buyurup, Şeyhulislâm hazretlerinin 'ârıza-i 'illet-i mizâcları hasebiyle resm-i dâmen-bûsîde vukūf ve huzûr-ı Şehen-şâhî'ye iktidârları nâ-yâb olmakdan nâşî, 'afv buyurulmağla izn ü ruhsat-ı[4] Cihân-dârî mebzûl ve ertesi gün sudûr-ı 'ulemây-ı kirâm hazerâtı ve 'arefe gününe gelince tertîb-i ma'rûf ve 'âdet-i me'lûf üzere cümle ricâl-i Devlet cenâb-ı mekârim-nisâb-ı hazret-i Âsafî ile kesb-i ta'yîd-i sa'âdet eyleyüp, ba'dehû se-şenbih gicesi[5] Serây-ı hümâyûn'a râhî ve 'ale's-seher takbîl-i pâye-i evreng-i Şehen-şâhî ile şeref-yâb ve mübâhî olduklarından sonra, sâye-i Rahmân ve halîfe-i Yezdân olan Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[6] hazretleri şevket-i Şâhâne ve haşmet-i Pâdişâhâne ile cedd-i emcedleri merhûm u mağfûr cennet-mekân Sultân Ahmed **[T1 24a]** Hân Câmi'-i şerîfi'nde edây-ı nemâz-ı 'îd, ba'dehû Serây-ı hümâyûn'larına teşrîfleriyle sa'd-karâr-ı menzil-i hûrşîd buyurdular.

Ziyâfet-kerden-i Yeniçeri Ağası be-Sadrıa'zam u ekrem

Yine mâh-ı şevvâlin onuncu hamîs günü[7] Yeniçeri Ağası tarafından Sadrıa'zam ve Müşîr-i efham hazretlerine Ağa-kapusu'nda tertîb-i çeşn ü ziyâfet olunup, mu'tâd üzere ol ziyâfetde bulunmaları de'b-i müstedîm olan bi'l-cümle hademe-i Bâb-ı Sadr-ı 'âlî ile zât-ı vâlây-ı Âsafî-simâtları Ağa-kapusu'nu teş-

---

1 **ramazân** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**ramazân**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 54'ün sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**ramazân**" yazısı vardır] A1

2 26 Ramazân 1166 = 27 Temmuz 1753 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 ruhsat-ı A1 : رخصت T1

5 30 Ramazân 1166 = 31 Temmuz 1753 Salı.

6 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 10 Şevvâl 1166 = 10 Ağustos 1753 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

rîf ve kemâl-i inbisât ü sürûr ile anda ârâm ve sâzendegân ve bâzendegân ve sâ'irleri nevbet-be-nevbet icrây-ı san'atlarında mehâret ü ihtimâm ve anların seyr ü temâşâlarıyla iktisâb-ı safâ olunup, ba'de'l-'asr tenâvül-i ta'âmdan sonra Yeniçeri Ağası tarafından Sadrıa'zam hazretlerine rahş-ı müzeyyen ve sâ'ir verilmesi mu'tâd olan hedâyâları pîş-gâh-ı Âsafî'lerine takdîm ve mu'tâd üzere Yeniçeri Ağalığı ibkāsıyçün mûmâ ileyhe ilbâs-ı hil'at-ı fâhıre ile dûş-ı müfâharetleri zîb-ârây-ı bâlây-ı kâm ve hengâm-ı şâma karîb ol mahalden sa'âdet ü iclâl ile devlet-âşiyâne-i Serây-ı Âsafî'lerine hırâm u 'avdet buyurdular.

Fevt-şüden-i Şeyhulislâm-ı sâbık Es'ad Efendi[1]

Yine mâh-ı mezbûrun onuncu hamîs[2] gicesi[3] sülâle-i kirâm ve ecille-i 'izâmdan fünûn-ı edeb ve fezâ'ilin behre-mendi, sâbıkā Şeyhulislâm Es'ad **[T1 24b]** Efendi bundan akdem Gelibolu'da ikāmete me'mûr, ba'dehû Âsitâne-i 'aliyye havâlîsinden İncir Köyü demekle ma'rûf mahalde sâhil-hânelerinde tashîh-i mizâcı içün meks ü ârâm üzere olup, ol mahalde bir müddetden berü âsâyiş ve inzivâ ve fi'l-vâkı' yedi sekiz ay müddetden berü inhirâf-ı mizâcları hasebiyle 'ilâc ü müdâvâ üzere[4] âyîn-i mesned-i fetâvây-ı bekādan su'âl-i "*Irci'î ilâ rabbiki râdıyeten merdıyyeh*"[5] sûretine "*Fe'dhulî fî 'ibâdî ve'dhulî cennetî*"[6] cevâbıyla imzâ-nüvîs-i mes'ele-i 'adn-i a'lâ oldular; *rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[7].

---

1 **Efendi** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**şevvâl**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 56'nın sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**şevvâl**" yazısı vardır] A1

2 10 Şevvâl 1166 = 10 Ağustos 1753 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 gicesi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sülâle-i kirâm ve" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 üzere T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "âyîn-i" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 "ارجعى الى ربك راضية مرضية = Sen O'ndan hoşnut O da senden hoşnut olarak Rabbine dön" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, el-Fecr 89/28. âyettir.

6 "فادخلى فى عبادى وادخلى جنتى = (Seçkin) kullarım arasına katıl ve cennete gir" anlamına gelen bu cümleler Kur'ân, el-Fecr 89/29-30. âyetlerdir.

7 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Merhûm-ı müşârun ileyh ʻulemây-ı ʻasrî miyânında[1] mütefevvık ve her fenden bir[2] nüsha-i[3] celîle ihrâzıyla mütehazzık *ra'â min külli fennin nüshaten*[4] taʻrîf-i ʻallâmesine sâdık bir zât-ı maʻârif-simât olup, **beyt:**

Be-çend-în-i fezâ'il şüde behre-mend
Bâ-saʻd-terîn hasleti-i ercümend [5]

Nesr: Merhûm Yanyavî üstâdımız[6] Esʻad Efendi'den niçe zemân telemmüz eylemişler idi. Hüsn-i tabʻı ve huddet-i zihni derece-i kemâlde olmağla, mehâdîm-i kirâm ʻasrına fâyık olmuşlar idi. Ekser-i evkātları mutâlaʻa-i kütübe masrûf ve âsâr u eşʻâr ve ʻilm-i mûsîkī ve letâyif-i edebiyyât ile maʻrûf idiler. Cümle-i âsârından *Elfâz-ı müfredât-ı mütedâvile-i Türkiyye* ser-safha-i lügat olmak üzere *Bedîʻu't-tarh* lügatleri meşhûr u muʻteber ve gāyet müfîd ü müştehir vâkıʻ olmuşdur. *Hâlif tuʻraf*[7] derîcesinden çehre-güşây-ı imtiyâz olmağla, zîb-i kitâb-hâne-i erbâb-ı dâniş olmağa sezâ **[T1 25a]** belki ânen fe-ânen mutâlaʻası lâyık u ahrâdır. Ve *Tefsîr-i Yâsîn* ve *Tefsîr-i âyât-ı Nasr* ve *Tanzîr-i Etvâkı'z-zeheb* ve *Tahmîs-i Nazm-ı Dimyâtiyye-i Esmâi'l-hüsnâ* ve *Tahmîs-i Bürde-i şerîfe* ve sâ'ir resâ'il-i ʻadîdeleri mesbût-ı mecelle-i iştihârdır; *rahmetullâhi Teʻâlâ ʻaleyh*[8].

---

1 miyânında A1 : — T1

2 bir A1 : — T1

3 nüsha-i T1 : + [Metinde bu kelime üzeri çizilen "nebze-i" kelimesinin yerine sonradan aynı kaligrafi ile s. 57'nin sol kenârına yazılmıştır] A1

4 "رأى من كل فن نسخة = Her ilimden en az bir metin okumuştur" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

5 "بچندین فضائل شده بهره مند * باسعد ترین خصلتئ ارجمند = Sa'd yıldızının yüce hasletleri ile birçok fazîletlerden nasiplenmiştir" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

6 üstâdımız A1 : üstâzımız T1

7 "خالف تعرف = Aykırı ol, meşhûr olursun" anlamına gelen Arapça atasözüdür.

8 "رحمة الله تعالى عليه = Yüce Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

İbkā-şüden-i menâsıb-ı hademe-i Bâb-ı hazret-i Âsafî[1]

Yine mâh-ı mezbûrun onuncu hamîs günü[2] tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvânî vukū‘ bulup, hâlâ Kethudây-ı Sadrıa‘zamî olan ‘İzzet ‘Ali Paşa dâmâdı[3] sa‘âdetlü Mustafa Beyefendi[4] hazretleri, vücûh ile rüşd ü sedâd[5] ve rezânet ve sıdk u reşâd ile mevsûf u ma‘rûf olup, **mısra‘:**

Nikû-kârî beh ez-câh u bülendî [6]

Nesr: Mazmûnuyla hıdmet-i Kethudâyî-i hazret-i Sadrıa‘zamî bâlây-ı liyâkat ve isti‘dâdına dûhte olmağla, kemâ-kân makāmlarında ibkā ile[7] mazhar-ı ihsân ü ‘inâyet buyuruldu. Kezâlik Re’îsülküttâb[8] sa‘âdetlü ‘Abdullah Nâ’ilî Efendi[9] hazretleri rüşd ü sedâd ve envâ‘-ı ‘ulûm ve fezâ’il ile pîrâste sıdk-nihâd, ketîbe-i ketebe-i Devlet-i ‘aliyye’de sâhib-i îkān u reşâd oldukları hasebiyle[10], erkân-ı Devlet-i ‘aliyye’den bu gûne zevâtın makāmlarında ibkālarıyçün maz-

---

1 **Âsafî** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış “**şevvâl**” yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 58’in sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış “**şevvâl**” yazısı vardır] A1

2 10 Şevvâl 1166 = 10 Ağustos 1753 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 dâmâdı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “sa‘âdetlü” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Beyefendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 sedâd T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ve rezânet ve sıdk u reşâd” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 “نیکوکاری به از جاه وبلندی = Yüce bir makâm sâhibi olmaktansa, sâlih amel sâhibi olmak daha iyidir” anlamına gelen Farsça bir mısradır.

7 ile T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mazhar-ı ihsân ü ‘inâyet” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “mebrûr” kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

8 Re’îsülküttâb T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “sa‘âdetlü” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 hasebiyle T1 + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “erkân-ı Devlet-i ….. olmağla” kısmının üzeri çizilmiştir] A1

har-ı ihsân-ı Şehriyârî olmalarıyla, ʻayn-ı ʻinâyet-i re'y-i rezîn-i Cihân-dârî olmağla, yine hıdmet-i[1] vâlây-ı Riyâset'de ibkā vü mukarrer kılındı[2]. Ve mîr-i muhterem Çavuş-başı ʻAbdüllatîf Ağa **[T1 25b]** ve Mektûbî-i Sadrıaʻzamî Hamza Efendi[3] cenâbları ve Tezkire-i Evvel ʻAbdî Efendi ve Sânî Nuʻmân Efendi ve Beylikci ʻAvnî Efendi ve sâ'ir hademe-i Bâb-ı hazret-i Âsafî kemâkân mahallerinde ibkā kılındı.

Tevcîh ve tebdîl-i menâsıb-ı ağayân[4]

Yine mâh-ı mezbûrun onuncu hamîs günü[5] Yeniçeri Ağalığı, (…..)[6] Ağa'ya ve Mîr-ʻalemlik, (…..)[7] Ağa'ya ve Sipâh Ağalığı, Hüseyn Ağa'ya ibkā kılındı. Cebeci-başılık, ʻAbdullah Ağa'ya ve Topcu-başılık, (…..)[8] Ağa'ya; Bölükât-ı Erbaʻa'nın ʻUlûfeciyân-ı Yesâr ve Gurebâ'-i Yesâr'ı, ağalarına ve Top Arabacı-başılık, İbrâhîm Ağa'ya ve Kassâb-başılık, ʻAbdullah Ağa'ya ve Baş-bâkī-kulluğu, ʻIvaz Paşa-zâde ʻAli Bey'e ve Cizye Baş-bâkī-kulluğu, Gümrükcî-i sâbık Yûsuf Ağa'ya ve Miʻmâr-başılık, ʻAbdullah Ağa'ya ve İstanbul Gümrüğü, Seyyid İshâk Ağa'ya ibkā vü mukarrer kılındı. Ve ʻUlûfeciyân-ı Yemîn Ağalığı, ʻAbdî Paşa Kethudâsı Ahmed Ağa'ya; Gurebâ'-i Yemîn, Hamza Ağa'ya tevcîh olundu.

---

1 hıdmet-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "vâlây-ı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 kılındı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve mîr-i muhterem" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cenâbları" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 **ağayân** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**şevvâl**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 59'un sağ tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**şevvâl**" yazısı vardır] A1

5 10 Şevvâl 1166 = 10 Ağustos 1753 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 (…..) A1 : — T1

7 (…..) A1 : — T1

8 (…..) A1 : — T1

Tevcîh ve tebdîl-i menâsıb-ı hâcegân-ı Dîvânî[1]

Yine târîh-i mâh-ı merkūmda[2] Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı[3], sa'âdetlü Halîmî Mustafa Efendi[4] hazretlerine ibkā buyuruldu. Ve Şıkk-ı Sânî, Göynüklü Ahmed Efendi'ye; Sâlis'i, Üsküdârî Sâlih Efendi'ye ibkā ve Nişâncılık, Mehmed Sa'îd Efendi[5] hazretlerine; Defter Emâneti, Yeni Câmi'-i Mütevellîsi Halîl Efendi'ye; Büyük Rûznâme, Yûsuf Efendi'ye; Baş-muhâsebe, Hâşim Efendi'ye; Anadolu **[T1 26a]** Muhâsebesi, Râmî Paşa-zâde Mustafa Beyefendi'ye tevcîh olundu[6].

Darb-hâne Emâneti, 'Abdullah Efendi'ye; Matbah Emâneti, Mehmed Emîn Ağa-zâde Hüseyn Ağa'ya; Şehr-emâneti, Kesriyyeli Kethudâsı Mehmed Ağa'ya ibkā; Arpa Emâneti, Çelik Paşa Kapu Kethudâsı 'Ali Ağa'ya; Mâliyye Tezkireciliği, Mahmûd Efendi'ye; Mevkūfât, Pîşgîr Ağalığı'ndan çıkma 'Abdullah Bey'e müceddeden; Cizye Muhâsebesi, Enderûn-ı hümâyûn'dan çıkma 'Ali Efendi birâderi Ahmed Efendi'ye; Atlu Mukābelesi, Mûsâ-zâde Mehmed Efendi'ye; Sipâh Kitâbeti, 'Ömer Efendi'ye; Silahdâr Kitâbeti[7], Kalyonlar Kâtibi Dervîş Efendi'ye; Piyâde Mukābelesi, Ağa-zâde İsmâ'îl Efendi'ye; Küçük Rûznâme, Çavuşlar Kâtibi Dervîş Mehmed Efendi'ye; Kalyonlar Kitâbeti, Kıbleli-zâde Mahmûd Bey'e; Cebeciler Kitâbeti, Vahdetî Ebûbekir Efendi'ye; Nezâret-i Tob-hâne, Kesriyyeli dâmâdı Hâsekî Mustafa Ağa'ya; Hâslar Mukāta'ası, hâlâ Vak'a-nüvîs Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'ye; Büyük Kal'a, Âmedci 'Abdullah Efendi'ye; Küçük Kal'a, Seyyid Mustafa Efendi'ye; Küçük Evkāf, Bekir Paşa-zâde Süleymân Beyefendi'ye; Baş-mukāta'a, Elçi Paşa-zâde

---

1 **Dîvânî** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**şevvâl**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 60'ın sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**şevvâl**" yazısı vardır] A1

2 1 Şevvâl 1166 = 1 Ağustos 1753 Çarşamba.

3 Defterdârlığı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ye" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ye" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 olundu A1 : — T1

7 Kitâbeti A1 : كابتى T1

Mustafa Bey'e; Kağıd-ı Bîrûn, Ahsenî Efendi'ye; Kağıd-ı Enderûn, Sarı İsmâ'îl Efendi'ye; İstanbul Barut-hânesi, Sa'dullah Efendi yeğeni Mustafa Efendi'ye; Gelibolu, İbrâhîm Paşa-zâde İsmâ'îl Beyefendi'ye; Târîhcilik, **[T1 26b]** 'Ivaz Paşa Dîvân Efendisi Ahmed Efendi'ye; İstanbul Mukāta'ası, 'Abdullah Efendi-zâde Halîl Efendi'ye; Bursa Mukāta'ası, Enişte-zâde 'Ali Efendi'ye; Kefe Mukāta'ası, Hâfız Süleymân Efendi'ye; Avlonya Mukāta'ası, Garîk-zâde 'Abdullah Efendi'ye; 'Ulûfeciyân-ı Yesâr Kitâbeti, Ferîd Mustafa Efendi'ye; Sergi Nezâreti, müceddeden Yenişehirli 'Osmân Efendi'ye tevcîh olundu. Tob Arabacılar Kitâbeti, müceddeden Süleymân Efendi-zâde Mustafa Efendi'ye; Çavuşlar Kitâbeti, sâbıkı Mehmed Hayrî Efendi'ye tevcîh olundu.

Bâkī[1] menâsıb sadaka erbâbından olan[2] zümre-i 'aliyye-i hâcegân efendiler[3] münâsebetiyle sene-i âtiye münâvebesine te'hîr olunup, bu sene istihkākı olanlardan dahi olacağı mansıbın menâfi' ve mahsûlü kadar intifâ'ına vâfî ve kâfî 'atıyye-i behiyye ile mecbûru'l-hâtır ve şâdân[4] kılındılar.

Ziyâfet-i Âsaf-güzîn be-cenâb-ı Şehriyâr-ı ma'delet-âyîn der-Kasr-ı hümâyûn-ı Dolma-bağçe[5]

Yine mâh-ı mezbûrun on altıncı cehârşenbih günü[6] taraf-ı hazret-i Âsafî'den Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[7] efendimiz hazretlerine Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'a karîb Dolma-bağçe[8] demekle ma'rûf

---

1 bâkī T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "menâsıb sadaka erbâbından" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "erbâb-ı 'atıyye" kelimeleri satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 olan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "zümre-i 'aliyye-i" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 efendiler A1 : efendilerden T1

4 ve şâdân A1 : — T1

5 **Dolma-bağçe** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**şevvâl**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 62'nin sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**şevvâl**" yazısı vardır] A1

6 16 Şevvâl 1166 = 16 Ağustos 1753 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 Dolma-bağçe T1 : Dolma-bağce A1

mahall-i cân-fezâda Şehriyâr-ı ʻâlem-penâh hazretlerinin mukaddemâ inşâ buyurdukları eyvân-ı ʻizzet-nişânlarında tertîb-i çeşn ü ziyâfet olunup, ʻale's-seher Sadrıaʻzam u efham ve erkân-ı Devlet ol mahalde **[T1 27a]** hâzır ve kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı Hâkānî'ye dîde-i cân ile müterakkıb u muntazır oldular. Pâdişâh-ı sipihr-iktidâr ve Husrev-i kâm-kâr hazretleri tulûʻ-ı âfitâb-ı ʻâlem-tâbdan sonra Serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'dan rahş-süvâr-ı ʻazamet ü iclâl ve sutûʻ-i mihr-i cemâllerine dîde-dûz-ı intizâr olanlara pertev-efgen-i mihr-i ruhsâr olup, erkân ve hademe-i Devlet ve Sadrıaʻzam-ı Âsaf-serîret hazretleri âdâb-ı müstedîme üzere pîş-gâh-ı Rikâb-ı hümâyûnlarında *meşyen ʻale'l-vechi lâ-meşyen ʻale'l-kadem*[1] me'âliyle ihrâz-ı şeref-i istikbâlleriyle furûğ-ı ʻinâyet ü iltifâtlarına mazhar ve lümûʻ-i Hûrşîd-i cemâl-i bâ-kemâlleriyle münevver olup, misâl-i neyyir-i cihân-tâb-ı felek-i çâr-mîn ol eyvân-ı celâlet-nişânı şeref-i teşrîfleriyle reşk-i menzil-i meserret-i sâha-i ʻilliyyîn buyurdular. **Beyt:**

Husrev be-taht-gâh-ı meʻâlî karâr-kerd
ʻÂlem be-mevsim-i şeref-i Şeh behâr-kerd[2]

Nesr: Temâm-ı meserret ü safâ ile karâr u ârâm buyurduklarından sonra, tenâvül-i taʻâm ve baʻdehû[3] sâzendegân ve bâzendegân izhâr-ı sanʻat ve râmiş-ger-i bezm-i sipihr olan zühre-i zehrâyı engüşt-i hayret ber-dehân eyleyüp, baʻdehû ceyl-i fîl-i Ashame-i Habeşî-mânend olan pehlevânân meydâna çıkup, püşt-i feleki el arkası yerde muʻterif-i ʻacz eylediler. Bir nevbet dahi dübb-i ekberden nişân verir. Bir hırs-ı ahras be-yâbâni keşân keşân âverde-i miyân-ı meydân ve birer birer üzerine senson havâlesiyle **[T1 27b]** *selletallâhu'l-kelbe ʻale'l-hınzîr*[4] mazmûnunu nümâyân kılup, birbirlerine hamle ve hücûmlarını seyr u temâşâ hâsıl oldu. Bi-husûsihî cânbâzân-ı bedîʻu't-tavr perende-bâzân dahi mehâret ve sanʻatların keşîde-i rişte-i tahsîn eylediler.

---

1 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 "خسرو بتختكاه معالى قرار كرد * عالم بموسم شرف شه بهار كرد = Pâdişâh yüce tahtına oturmuştur ve âlem, onun döneminin şerefi ile bahara dönüşmüştür" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

3 ve baʻdehû A1 : — T1

4 "سلط الله الكلب على الخنزير = Allah köpeği domuza belâ etsin (= Dinsizin hakkından imansız gelir)" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Arapça ve Farsça Asıllı Vecizeler Sözlüğü*, Sütun Yay., İstanbul 2008, II,784.

Ol temâşâlar ile imrâr-ı vakt ve kemâl-i sürûr ve inbisât ile hengâm-ı ʻasra karîb tenâvül-i taʻâmdan sonra taraf-ı bâhiru'ş-şeref-i hazret-i Âsafî'den âmâde kalınan birkaç müzeyyen rahş ve emtiʻa-i nefîse ve diyâr-ı deryâ-bârdan akmişe-i ʻabkarî ve sâ'ir hediyye-i behiyye pîş-gâh-ı şevket-penâh-ı Pâdişâhî'ye ʻarz u takdîm ve mekârim-i çâker-i nüvâzâne-i hazret-i Husrevâne'den Sadrıaʻzam ve Hidîv-i ekrem hazretlerini hilʻat-ı semmûr ihsânıyla tebcîl ü tekrîm buyurup, hengâm-ı şâma karîb saʻâdet ü iclâl ile yine Sadrıaʻzam ve erkân-ı hademe-i Devlet be-resm-i me'lûf ve ʻâdet-i maʻrûf pîş-gâh-ı Rikâb-ı hümâyûnlarında şeref-ihrâzî-i fehâmet ü iʻzâz[1] ile lâne-i şevket-âşiyâne-i hümâyûnlarından Serây-ı devlet-fezây-ı Beşiktaş'a ʻatf-ı ʻinân-ı rahş ʻazîmet buyurdular.

Tevcîh ve ibkā-şüden-i menâsıb-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân

Yine mâh-ı şevvâlin on ikinci sebt günü[2] Eyâlet-i Rumeli, bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn hâlâ mutasarrıfı ʻOsmân Paşa-zâde Vezîr-i mükerrem Ahmed Paşa[3] hazretlerine ve Eyâlet-i Bosna, hâlâ mutasarrıfı[4] Çavuş-başı-i sâbık **[T1 28a]** Vezîr-i[5] mükerrem saʻâdetlü Mehmed Paşa[6] hazretlerine ve Eyâlet-i Özi, kalʻası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Vezîr el-Hâc Ahmed Paşa[7] hazretlerine ve Eyâlet-i Girid, Kandiye Kalʻası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Vezîr Durak Mehmed Paşa[8] hazretlerine ve Eyâlet-i Karaman, hâlâ mutasarrıfı

---

1 iʻzâz A1 : اعزار T1

2 12 Şevvâl 1166 = 12 Ağustos 1753 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 mutasarrıfı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Çavuşbaşı-i sâbık" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem saʻâdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Vezîr-i[1] mükerrem Mustafa Paşa[2] hazretlerine ve Eyâlet-i Sivas, hâlâ mutasarrıfı Zaralı-zâde Vezîr Mehmed Paşa[3] hazretlerine ve Eyâlet-i Halebü'ş-şehbâ, hâlâ mutasarrıfı Sadr-ı esbak[4] Vezîr Seyyid 'Abdullah Paşa[5] hazretlerine ve Eyâlet-i Kuds ve Nablus sancakları ilhâkıyla[6] hâlâ mutasarrıfı Vezîr Es'ad Paşa[7] hazretlerine ve Eyâlet-i Safed ve Sayda ve Beyrûd[8], hâlâ mutasarrıfı Vezîr Seyyid Ahmed Paşa[9] hazretlerine ve Eyâlet-i Trablus-Şâm, Cerde Başbuğluğu ile[10] hâlâ mutasarrıfı Vezîr Sa'deddîn Paşa[11] hazretlerine ve Eyâlet-i Rakka ber-vech-i Mâlikâne hâlâ mutasarrıfı Vezîr-i mükerrem sa'âdetlü Râgıb Mehmed Paşa hazretlerine ve Eyâlet-i Erzurum[12], hâlâ mutasarrıfı Vezîr İbrâhîm Paşa[13] hazretlerine ve Eyâlet-i

---

1 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 esbak T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Vezîr" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 ilhâkıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Beyrûd T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 ile T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 Erzurum T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

13 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Çıldır ber-vech-i yurtluk[1] hâlâ mutasarrıfı Vezîr el-Hâc Ahmed Paşa[2] hazretlerine ve Eyâlet-i Van[3], hâlâ mutasarrıfı ʻAbdülcelîl-zâde[4] Vezîr Hüseyn Paşa[5] hazretlerine ve Kapudânlık-ı deryâ[6], hâlâ mutasarrıfı Vezîr-i[7] mükerrem saʻâdetlü Mehmed Paşa[8] hazretlerine ve Muhassılık-ı Mora[9], hâlâ mutasarrıfı Silahdâr-ı Şehriyârî-i esbak **[T1 28b]** Vezîr-i[10] mükerrem saʻâdetlü Mustafa Paşa[11] hazretlerine ve Eyâlet-i Kefe, Kalʻa-i cedîd muhâfazası şartıyla[12] hâlâ Mîr-i mîrân ʻAbdî Paşa'ya ve Eyâlet-i Kars[13], hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Yûsuf Paşa'ya ibkā buyuruldu. Ve Eyâlet-i Adana, hâlâ Aydın Vâlîsi Vezîr ʻAli Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu[14]. Ve Eyâlet-i Tırhala, hâlâ mutasarrıfı sâbıkā Hazîne-i ʻâmire Kethudâsı Vezîr Halîl Paşa[15] hazretlerine ve Selânik Sancağı, Bender muhâfazası

---

1 yurtluk T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Van T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 ʻAbdülcelîl-zâde A1 : عبدالجيل زاده T1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 deryâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem saʻâdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Mora T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem saʻâdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 şartıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

13 Kars T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

14 buyuruldu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Eyâlet-i" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

15 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine"

şartıyla[1] Bender ve Kavala sancaklarıyla ma'an[2] hâlâ mutasarrıfı Vezîr İbrâhîm Paşa[3] hazretlerine ve Hotin Sancağı, kal'ası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı[4] Muhsin-zâde Vezîr Mehmed Paşa[5] hazretlerine Dukagin Sancağı ilhâkıyla bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn bin yüz altmış yedi senesi muharremü'l-harâmı gurresinden[6] zabt eylemek üzere tevcîh[7] ü 'inâyet buyuruldu. Ve İlbasan Sancağı, sâbıkā Ohri Mutasarrıfı Mîr-i mîrân 'Ömer Paşa'ya ve İskenderiyye Sancağı, Mîr-i mîrân Yayçalı (بابیاچلی) Mehmed Paşa'ya ve Üsküb Sancağı, Vezîr Mahmûd Paşa-zâde Mîr-livâ Kahraman Bey'e rütbe-i Mîr-i mîrânî ile bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[8] ü 'inâyet buyuruldu. Ve Ohri Sancağı, Dıraçlı Kaplan Bey-zâde İbrâhîm Bey'e rütbe-i Mîr-i mîrânî ile tevcîh buyuruldu. Ve İzvornik Sancağı, sâbıkā Delvine[9] Mutasarrıfı Mîr-livâ Ahmed Bey'e tevcîh olundu. **[T1 29a]**

Ve Kırk-kilisa Sancağı[10], hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Gāzî Mehmed Paşa'ya ve Çirmen Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-livâ Ahmed Bey'e ve Livâ'-i Karesi[11], hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Sûsen-zâde 'Abdullah Paşa'ya ve Livâ'-i Sultân-önü[12], hâlâ mutasarrıfı Sarı Mustafa Paşa-zâde Mîr-i mîrân 'Ali Paşa'ya bâ-hatt-ı

---

kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

1 şartıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Bender" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 ma'an T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 mutasarrıfı A1 : — T1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

7 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ü 'inâyet" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ü 'inâyet" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Delvine A1 : ولونه T1

10 Sancağı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Karesi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 Sultân-önü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

hümâyûn-ı şevket-makrûn ibkā vü mukarrer kılındı. Ve Livâ'-i Karahisâr-ı sâhib sâbıkā Hotin Muhâfızı Mîr-i mîrân Kara Mehmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh[1] ü 'inâyet buyuruldu. Ve Livâ'-i Ankara, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân 'Abdullah Paşa'ya ibkā vü mukarrer kılındı.

Niğde Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Ahmed Paşa'ya ve Livâ'-i Kayseriyye, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Tekeli Mehmed Paşa'ya ve Kırşehri Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Ebûbekir Paşa'ya ve Livâ'-i Akşehir, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Hâlid Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ibkā vü mukarrer kılındı. Ve Livâ'-i Akseray, sâbıkā Hotin Muhâfızı Mîr-i mîrân Kolçak-zâde Ahmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn tevcîh buyuruldu. Ve Livâ'-i Amasiyye, sâbıkā mutasarrıfı Mîr-i mîrân Ebûbekir Paşa'ya[2] tevcîh buyuruldu. Ve Çorum Sancağı[3], hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Çolak İbrâhîm Paşa'ya ve Koca-ili Sancağı[4], hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Seyyid Mustafa Paşa'ya ve Livâ'-i Hanya[5], hâlâ mutasarrıfı **[T1 29b]** Vezîr İhtiyâr Nu'mân Paşa[6] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûn ibkā vü mukarrer kılındı[7].

Livâ'-i Açu, kal'ası muhâfazası şartıyla[8] hâlâ mutasarrıfı Mîr-livâ Hato-gocak (حطوغوجق) Ahmed Bey'e ve Livâ[-i] Soğucak, kal'ası muhâfazası şartıyla[9] hâlâ mutasarrıfı Zâverîk Bey'e bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ibkā vü mukarrer kılındı.

---

1 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ü 'inâyet" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tevcîh buyuruldu" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Sancağı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Sancağı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Hanya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 kılındı T1 : buyuruldu A1

8 şartıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 şartıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Vukū‘-i ba‘zı tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân

Yine mâh-ı zîlka‘denin on üçüncü günü[1] Eyâlet-i Van, sâbıkā Kars Beylerbeyisi Yûsuf Paşa’ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh[2] ü ‘inâyet buyuruldu. Ve Mora Muhassıllığı, mâh-ı mezbûrun[3] üçüncü günü[4] sâbıkā Tırhala Mutasarrıfı Vezîr-i[5] mükerrem Halîl Paşa[6] hazretlerine ve Mısır Eyâleti, sâbıkā Mora Muhassılı sa‘âdetlü Silahdâr Mustafa Paşa hazretlerine altmış altı tûtî (توتى) ibtidâsından zabt eylemek üzere bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Ve Kars Eyâleti, sâbıkā Van Muhâfızı Vezîr-i[7] mükerrem ‘Abdülcelîl-zâde Hüseyn Paşa[8] hazretlerine ve Adana Eyâleti yine târîh-i merkūmda[9] Küçük Mustafa Paşa[10] hazretlerine ve Livâ’-i Hüdâvendigâr mâh-ı merkūmun dokuzuncu günü[11] Sûsen-zâde ‘Abdullah Paşa’ya ve Livâ’-i Karesi, sâbıkā İzvornik Sancağı Mutasarrıfı Yayçalı Mehmed Paşa’ya ve Livâ’-i İç-il, sâbıkā Niğde Sancağı Mutasarrıfı ‘Abdurrahîm Paşa’ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh[12] ü ‘inâyet buyuruldu.

---

1 13 Zilka‘de 1166 = 11 Eylül 1753 Salı.

2 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ü ‘inâyet” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 [Satır hizâsında sayfa kenârına kırmızı mürekkeple “**zilka‘de**” yazılmıştır] T1, A1

4 3 Zilka‘de 1166 = 1 Eylül 1753 Cumartesi.

5 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 3 Zilka‘de 1166 = 1 Eylül 1753 Cumartesi.

10 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 9 Zilka‘de 1166 = 7 Eylül 1753 Cuma.

12 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ü ‘inâyet” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Vefât-ı Vezîr-i sâbık Emîn Mehmed Paşa [T1 30a] Muhâfız-ı Mısır

Bundan esbak silk-i dürrü'n-nazîm-i Vezâret'e münselik-i[1] vüfûr-ı sedâd-ı emânet ü rezânet ile mevsûf olan Vezîr-i sâbık Emîn Mehmed Paşa'nın kalem-rev-i Kāhire-i Mısır devât-ı âmâllerine tevcîh ü 'inâyet buyurulup, hıtta-i merkūmeye vusûl ve selefleri Vezîr-i esbak 'Abdullah Paşa hazretleri ru'yet-i vakt muhâsebeleriyçün 'âdet-i kadîme-i Mısrıyye üzere hulûl-i tût-ı Kıbtî'ye muntazır ve henüz meks ü ikāmet üzere iken müşârun ileyhin mizâcında inhirâf vâkı' olup, birkaç gün mütemâdî ve bi-emrillâhi Te'âlâ mâh-ı zilka'denin yirmi sekizinci günü[2] 'âzim-i memleket-i bekā olduğu haberi vârid olmağla, Eyâlet-i Mısr-ı mahrûse Hükûmeti, Silahdâr-ı Şehriyârî sâbıkā Mora Muhassılı Vezîr-i[3] mükerrem Mustafa Paşa[4] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-Kāsım-paşa[5]

Mâh-ı mezbûrun on dokuzuncu sülesâ gicesi[6] sâ'at dörtde Kāsım-paşa'da Debbâğ-hâne'ye mülâsık Zincirli-kuyu nâm mahalde harîk-ı cüz'î zuhûr edüp, Sâhib-i devlet hazretleri[7] müsâra'at ve bir iki sagīr dükkân muhterik olup, etrâf u enhâsına sârî olmadan bi-'inâyetillâhi'l-Kerîm muntafî olmuşdur.

---

1 münselik-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "vüfûr-ı sedâd-ı ….. mevsûf" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 28 Zilka'de 1166 = 26 Eylül 1753 Çarşamba.

3 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 **Kāsım-paşa** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**zilka'de**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 70'in sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**zilka'de**" yazısı vardır] A1

6 19 Zilka'de 1166 = 17 Eylül 1753 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 hazretleri A1 : حضرى T1

Nakl-i hümâyûn-ı Sultânî ez-Sâhil-serây-ı Beşiktaş be-Serây-ı hümâyûn

Çünki mevâsim-i fusûl-i feyz-nümây-ı letâfet-şümûlün her birinde hazret-i Şehen-şâh-ı mu'tedil-mizâc ve behâr-ı **[T1 30b]** eltâf-ı 'inâyet-nitâc hazretleri Sevâhil-serây-ı hümâyûnî'de[1] a'del-hevâ ve eltaf-nümâ olan her kangi Sâhil-serây-ı mînû-binâ gāyet ferah-fezâ ise şeref-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyla reşk-sây-ı gülşen-fezây-ı cinân buyurmak be-resm-i 'âdet-i me'lûfe de'b-i matbû'-i Mülûkâneleri olduğuna binâ'en, pîş-ezîn mevsim-i rebî'-i sun'-i Hallâk-ı bedî'de Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'ı magbût-ı İrem-i 'illiyyîn buyurmuşlar idi.

Ol mahall-i nezâhat-sâha-i vâlâda çend eyyâm ârâm-sâz-ı safâ ve yümn ü meserrât ile hâ'iz-i[2] sürûr-ı lâ-yuhsâ olup, Sâhil-serây-ı Beylerbeyi kemâl-i letâfet-i âb ü hevâ ve güşâyiş-i ferah-ı enhâ ile gûyâ zümre-i emlâk-ı hümâyûnun Mîr-i mîrânî Pâyesi'n menşûr-ı 'inâyet-i Hallâk-ı bedî' ile ihrâz etmiş bir serây-ı dil-güşây-ı behcet-efzâ olup, yarım göç[3] ile ol mahall-i ibtihâc-mâye-i safâya nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî olagelmek mu'tâd iken, bu sâl-ı ferruh-fâlde ol tarafın 'uyûn-ı selsâli rütbe-i fart-ı cereyândan bir mikdâr pâ-keşîde olduğu hasebiyle Beylerbeyi'ye nakl-i hümâyûn vâkı' olmayup ve evvel-i mâh-ı eylülde[4] dahi hevâların hemân def'aten mizâc-ı germiyyetden sermâye-i tebdîl ü tahvîli müşâhedesi ve 'îd-i sa'îd-i adhâ dahi tevkī'-i şeref-i kurbiyyeti makām-ı şühûdda koynundan ibrâz etdiği sebebiyle Şehriyâr-ı Cihân-iktidâr ve 'îd-i sâmân-ı ferah u mesârr *halledallâhu Te'âlâ ve ebkāhu ilâ yevmi'l-haşri ve'l-karâr*[5] efendimiz hazretleri **[T1 31a]** mâh-ı zilka'denin yirmi üçüncü mübârek cum'a günü[6] Sâhil-serây-ı Beşiktaş'dan envâ'-i sa'd ü meserrât ile âşiyân-ı şevket-lâne-i übbehetleri olan Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'a sâye-endâz-ı[7] iclâl oldular. **Li-münşi'ihî:**

---

1 hümâyûnî'de T1 : hümâyûnî'den A1

2 hâ'iz-i A1 : câ'iz-i T1

3 göç T1 : göc A1

4 1 Eylül 1166 = 14 Zilka'de 1166 = 12 Eylül 1753 Çarşamba.

5 "خلد الله تعالى وابقاه الى يوم الحشر والقرار = Yüce Allah onu sonsuz ve kıyâmet gününe kadar dâim kılsın" anlamına gelen Arapça cümledir.

6 23 Zilka'de 1166 = 21 Eylül 1753 Cuma.

7 sâye-endâz-ı A1 : sâye-endâz ve T1

İlâhî sâye-endâz olduğu her cây-ı rûh-efzâ
Kudûm-ı yümn ü ikbâliyle tâ mahşer sa'îd olsun
Şeref kesb eylesün âfâk o Sultân-ı kerem-kârın
Kudûmu şeş-cihâta müjde etsün halka 'îd olsun

Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i adhâ

Mâh-ı zilhiccenin beşinci çehârşenbih[1] günü[2] Sadrıa'zam ve Hidîv-i ekrem hazretleri resm-i kadîm ve de'b-i müstedîm üzere mükemmel ü mübeccel Dâ'ire-i Âsafî-şiyemleriyle Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[3] hazretlerine teşrîf buyurup, mu'âyedeye mübâşeret ve ertesi gün[4] cümle 'ulemây-ı 'izâm ma'a sudûrihimü'l-fihâm 'ale't-tertîb Serây-ı Sadr-ı mu'allâ'ya kudûm ve 'arefe gününe[5] değin bi'l-cümle a'yân-ı ricâl-i Devlet mu'tâd olan vech üzere tebrîk-i 'îd-i sa'îd içün dâmen-bûs-ı hazret-i Âsafî'ye müsâra'at eyleyüp, onuncu isneyn gicesi[6] erkân-ı Devlet 'ale'l-'umûm Serây-ı vâlây-ı hazret-i Pâdişâhî'de takbîl-i dâmen-i 'inâyet-me'menleriyçün saff-beste-i makām-ı hıdmet olup, **li-münşi'ihî:**

Ne dâmen-i 'azamet me'men-i 'inâyet kim
Olur o dâmeni takbîl içün bu 'îd-i sa'îd
Ne dâmen-i kerem-i Şâh-ı bu'l-mehâmid kim
Şifâha mültesem etmiş anı Hudây-ı Mecîd

Nesr: Medlûlü üzere **[T1 31b]** 'ale's-seher dâmen-bûs-ı hazret-i Pâdişâhî ile şeref-yâb ve şevketlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *eyyedallâhu Te'âlâ ve ebkāhu*[7] hazretleri edây-ı nemâz-ı 'îd-i sa'îd içün müzeyyen alay-ı cihân-ârây ile cedd-i emcedleri Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü*[8] *ve'r-rıdvân*[9] hazretleri Câmi'-i şerîfi'ne 'inân-tâb-ı 'azamet ü iclâl oldular. **Li-münşi'ihî:**

---

1 çehârşenbih A1 : cehârşenbih T1
2 5 Zilhicce 1166 = 3 Ekim 1753 Çarşamba.
3 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
4 6 Zilhicce 1166 = 4 Ekim 1753 Perşembe.
5 9 Zilhicce 1166 = 7 Ekim 1753 Pazar.
6 10 Zilhicce 1166 = 8 Ekim 1753 Pazartesi.
7 "ايد الله تعالى وابقاه = Yüce Allah onu desteklesin ve dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
8 er-rahmetü A1 : الرحمه T1
9 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Devâm-ı ʻîd-i sürûr ile şevket ü ʻömrün
Füzûn ede kerem-i Rabb-i Müsteʻân-ı Mecîd

Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-Üsküdar[1]

Yine mâh-ı merkūmun dördüncü sülesâ gicesi[2] sâʻat beşde iken Üsküdar'da harîk zuhûr edüp, devletlü Sadrıaʻzam u efham hazretleri müsâraʻat birle yetişüp, etrâf u enhâsına sârî olmadan birkaç dekâkîn muhterik ve birkaçı hedm ve bi-ʻavnillâhi Teʻâlâ mündefiʻ u muntafî olmuşdur.

Vürûd-ı peyâm-ı muhârebe-i hânân-ı İran ez-cânib-i Vâlî-i[3] **Bağdâd Süleymân Paşa**[4]

Yine mâh-ı merkūmun evâ'ilinde[5] havâdisât-ı İran'dan Devlet-i ʻaliyye-i ebed-peyvend'e inbâsı[6] zımnında vârid olan tahrîrâtdır[7] ki zikr olunur. Bundan akdem Kerîm Hân ile Mustafa Hân muhârebe ve Mustafa Hân şikest ve kendüsüyle Şehzâde ahz ve cemʻiyyetleri perâkende vü perîşân ve orduları zabt olunduğu ve Mustafa Hân ile Afgān Âzâd Hân beynlerinde mukaddemâ mürâsele ve sadâkatları olmakdan nâşî, keyfiyyet-i mezkûre vukūʻundan sonra Âzâd Hân dahi Mustafa Hân'ın ahz-i intikāmı fikriyle Hemedân'a doğru ʻazîmet ve Kerîm Hân ile muhârebeye[8] tasaddî ve birbirine karîb mahalle vürûd etdikleri **[T1 32a]** bundan akdem tahrîr ve merkūmân Kerîm Hân ile Âzâd Hân, Esfendâbâd nâm mahalde mülâkāt ve muhârebe ve Kerîm Hân şikest ve münhezimen birkaç bin atlu ile inşâ etdiği Peri Kalʻası'na doğru firâr ve kalʻa-i merkūmede baʻzı akribâların bir mikdâr asker ile muhâfız bıragup tah-

---

1 **Üsküdar** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**zilhicce**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 73'ün sağ tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**zilhicce**" yazısı vardır] A1

2 4 Zilhicce 1166 = 2 Ekim 1753 Salı.

3 Vâlî-i [Bu kelime buraya girmesi için satırın üstüne yazılmıştır] A1 : — T1

4 **Paşa** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**zilhicce**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 74'ün sol tarafında kırmızı mürekkeple yazılmış "**zilhicce**" yazısı vardır] A1

5 1-10 Zilhicce 1166 = 29 Eylül-8Ekim 1753.

6 inbâsı A1 : ابناسی T1

7 tahrîrâtdır T1 : tahrîrâtlarıdır A1

8 muhârebeye A1 : محاریه یه T1

sîn u takviyet eyledikden sonra, müceddeden tedârük görmek içün yanında olan atlu ile Isfahân'a müsâra'at ve asker cem'ine mübâşeret Esterâbâd'da[1] olan Kāçar Muhammed Hasan[2] Hân'dan istimdâd ve Hân-ı merkūm dahi kendüye birkaç bin atlu imdâd vermeğe ta'ahhüd etmeğiyle merkūm Kerîm Hân ez-ser-i nev (اَزْسِـرْنَوْ) tedârükün tekmîl ile Âzâd Hân ile bir dahi muhârebe fikrinde olup, vâkı'a-i mezkûre vukū'unda Kerîm Hân'ın mecmû'î ordu ve cebehânesi zabt olunup, Mustafa Hân ile Şehzâde Kerîm Hân'ın ordusunda olmalarıyla Âzâd Hân yanına getürdülüp ikrâm ve mürâ'ât ve mahall-i merkūmdan hareket ve zikr olunan Peri Kal'ası'nın teshîri fikriyle ol cânibe 'azîmet ve kal'a-i merkūmeyi muhâsara ve tob ve humbara ile hasr u tazyîk ile meşgūl[3] ve el'ân bu keyfiyyet ile kal'a-i merkūme mahsûr olup, kal'ayı teshîrden sonra Isfahân'a 'azîmet fikrinde olup, el'ân bu keyfiyyetde oldukların mevsûku'l-kelim câsûslar Vezîr-i müşârun ileyh tarafına vürûd ve müttefiku'l-kelâm haber vermeleriyle mâh-ı şevvâlin yirmi altıncı **[T1 32b]** günü[4] muharrer kā'ime-i mahtûmeleri vârid olmuşdur.

Bi-emrillâhi Te'âlâ ol iklîmin hurûb ve fiteni mündefi' olmayup, ahâlîsi rûy-ı âsâyişden hırmân-dîde olmaları *selletallâhu ba'zahum 'alâ ba'z*[5] minvâli üzere ez-kadîm meşhûr ve zâhirdir. Hak Te'âlâ Devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvend'in sâye-i 'inâyet-vâye-i hazret-i Şehriyârî'de her hâlde sâmân ü âsâyiş yevmen-fe-yevmen füzûn ve müstedâm eyleye, yâ Mu'în bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Vürûd-ı ru'ûs-ı tâ'ife-i Sincar-ı bed-kirdâr ez-cânib-i Sipeh-sâlâr-ı Bağdâd Süleymân Paşa

Yine evâsıt-ı ramazân-ı şerîfde[6] Vâlî-i Bağdâd Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa hazretleri taraflarından Yezîdî Sincar tâ'ifesinden üç yüz mikdârı ehl-i bağy ü fesâdın ru'ûs-ı maktû'aları Der-i Devlet-i 'aliyye'ye irsâl ve isrâ olunup, 'ibret-i dîde-i nâzırân içün Bâb-ı hümâyûn pîş-gâhına vaz' olundu. Mu'ceb-i

1 Ester-âbâd'da A1 : استربادده T1

2 Hasan A1 : — T1

3 meşgūl T1 : مشعول A1

4 26 Şevvâl 1166 = 26 Ağustos 1753 Pazar.

5 "سلط الله بعضهم على بعض = Allah onların bir kısmını diğerlerine belâ etsin" anlamına gelen Arapça bedduadır.

6 11-20 Ramazân 1166 = 12-21 Temmuz 1753.

cezây-ı sezâları bu olmuşidi ki, Mûsul hudûduna mütelâsık ve mütekārib Sincar Dağı demekle meşhûr olan mahâll-i iʿtisâr[1] fi'l-asl saʿb ve sengistân ve cebel-i merkūma ʿurûc ʿadîmü'l-imkân olmak mülâhazasıyla ahâlî ve sekenesi olan Yezîdî tâ'ifesi ribka-i itâʿatdan hurûc ve medhal-i şuʿûb-ı bağy u tuğyâna vülûc edüp, terassud-ı vakt-i fursat ile ebnâ'-i sebîlin yollarına dahi inüp katl-i nüfûs ve nehb-i emvâlden hâlî olmadıkları hasebiyle te'dîb ü gûşmâlleri **[T1 33a]** ve ahz ü istîsâlleriyle dâ'ire-i itâʿata cerr u idhâlleri rütbe-i vücûba müntehî olup, Vezîr-i müşârun ileyh hazretleri zâtında gayûr ve Devlet-i ʿaliyye'ye gerden-dâde-i itâʿat olmayanları kahran ve kasran havme-i itâʿat u inkiyâda celb ü ifzâ farîza-i ceyyid-i vüzerâ ve lâzime-i zimmet-i hıdmet-i vülât ü hükkâm zevi'n-nühâ olduğuna binâ'en, bu hılâlde cebel-i mezbûrda mütevârî-i şekāvet ü gavâyet[2] olan eşkıyây-ı Yezîd-i habâset-muʿtâdın esbâb-ı istîlâ ve istîsâllerine şurûʿ u mübâşeret ve iktizây-ı vakt ü hâle göre tertîb-i ʿudde ve ʿatâd ve techîz-i etbâʿ ve levâzımât-ı rezm-i muʿtâd ile eşkıyây-ı merkūme üzerlerine teveccüh ü ʿazîmet ve mütevekkilen ʿalallâh Bağdâd'dan hareket ile Kerkük havâlîlerine vusûllerinde tâ'ife-i merkūmenin birkaç fırkası gelüp istîmân eylemeleriyle, üç[3] bin hâneleri Mardin toprağına sevk ve iskân olunmak üzere nizâm verildikden sonra, cebel-i merkūm cânibine nehzat ve teshîl ü tesyîr-i şuʿûbu's-saʿba mübâderet ile cebel-i merkūma varılup duhûl ve vusûl-i rütbe-i istihâlede olan şuʿûb ve senâyâsına bîmehâbâ duhûl ve müsûl oldukda, eşkıyây-ı merkūme menâʿat-ı cebele iğfâr ve istizhâr ile şekāvet-i cibillîlerin izhâr ve kemâ-kân şâhika-i bağy u hurûcda rutûb ve sübût ile mukāteleye ibtidâr eylemeleri ile[4] Vezîr-i müşârun ileyh **[T1 33b]** hazretlerinin maʿiyyetinde olan ecnâd-ı zafer-iʿtiyâd ile hecme-i fart-ı celâdet ve ibrâz-ı süyûf-ı şecâʿat ederek taraf taraf üzerlerine hücûm u iktihâm ile cebel-i merkūmun[5] cânib-i kıbeli ve şimâlinde olan niçe kılâʿ ve husûn ve sayâsî-i şekāvet-meşhûnu feth ü teshîr ve derûnlarında bulunan Yezîdî ve Saçlu keferesi ekserî katl ü tedmîr ve nisvân u sıbyânları ahz u esîr ve eşkıyây-ı merkūmenin

---

1 iʿtisâr T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek aynı kaligrafi ile s. 76'nın sol tarafına yazılmıştır] A1

2 gavâyet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "üzere" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 üç T1 : üc A1

4 eylemeleri ile A1 : eylemeleriyle T1

5 merkūmun T1 : merkūmenin A1

ser-kerdelerinden bürîd-i şemşîr-i tedmîr olan üç yüz ʻaded ru'ûs-ı maktûʻaları Der-saʻâdet'e irsâl ve isrâ olundu.

Fi'l-hakīkati cebel-i merkūmda mütemekkin olan eşkıyây-ı merkūmenin te'dîb ü tenkîllerinde bir müddetden berü vülât ü hükkâm taraflarından iğmâz u tesâmüh olunmak hasebiyle habâset ü melʻanetleri ʻadd ü ihsâyı güzerân ve âhır te'dîb ve nizâmları rütbe-i vücûba resîde olduğu zâhir u nümâyân olmağla, bervefk-ı rızây-ı hümâyûn bu tarîka-i enîka-i nizâm-ı memleket ve hıfz u himâyet ve sıyânet-i raʻiyyetde bir hıdmet-i celîle-i mebrûre ve gāyetü'l-gāye hamiyyet-i cemîle-i meşkûre olduğu hasebiyle Vezîr-i müşârun ileyh hazretlerinin mezîd-i şân-ı rifʻatlerini irtikā vü iʻtilâ içün ʻavâtıf-ı ʻaliyye-i Mülûkâne ve ʻavârif-i seniyye-i Şâhâne'den semmûr-ı fâ'izu's-sürûra dûhte bir sevb hilʻat-ı mûrisü'l-behcet-i[1] Sultânî ʻinâyet ü ihsân ve maʻiyyetinde olan ru'esây-ı asâkire **[T1 34a]** ilbâs içün niçe hilaʻ-i Şâhâne iʻtâ buyurulup, cümlesin tebellüğ ü îsâline me'mûr kulları emr-i hümâyûn-ı rızâ-meşhûn-ı Cihân-dârî ile irsâl ü tesyîr kılındı.

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Seyyid Ahmed Paşa

Bundan akdem bir müddet Dergâh-ı ʻâlî Yeniçerileri Ağası olup, rütbe-i vâlây-ı Vezâret iʻtâ olunan Sayda Vâlîsi Vezîr Seyyid Ahmed Paşa makarr-ı hükûmetinde birkaç eyyâm mizâcına inhirâf târî ve hulûl-i ecel-i mukadder ile târik-i mesned-i ʻizz ü şân ve ʻâzim-i halvet-gede-i hâmûşân olduğu haberi mâh-ı zilhicce evâ'ilinde[2] vârid olup, bundan akdem Rûznâmçe-i hümâyûn Kalemi Kîsedârı Halîmî Mustafa Efendi umûr-ı aklâmda ehl-i rüsûh-ı vukûf olmakdan nâşî, Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı ile cerîde-i âmâline rakam-ı ʻinâyet keşîde kılınup, bir müddet Defterdârlık hıdmetinde be-kâm ve mûmâ ileyhin emsâli niçeler mekârim-i seniyye-i Devlet-i ʻaliyye'den behre-yâb-ı nevâl olageldiğine binâ'en, bu defʻa ʻavâtıf-ı ʻaliyye-i Mülûkâne'den kendüsüne Sayda Eyâleti altmış yedi senesi martı ibtidâsından[3] zabt eylemek şartıyla Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi'yle sene-i merkūme muharremü'l-harâmı gurresinden[4] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü ʻinâyet ve ilbâs-ı hilʻat ile meşmûl-i mekremet kılındı. **[T1 34b]**

---

1 behcet-i A1 : بهجة T1

2 1-10 Zilhicce 1166 = 29 Eylül-8 Ekim 1753.

3 1 Mart 1167 = 17 Cumâdelûla 1167 = 12 Mart 1754 Salı.

4 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

VEKĀYİ'-İ SENE SEB' VE SİTTÎN VE MİʼETİN VE ELF

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel-şüden-i Reʼîsülküttâb Nâʼilî 'Abdullah Efendi

Sene-i mezkûre muharremü'l-harâmı gurresinde[1] bir müddetden berü rütbe-i vâlây-ı Riyâset'le be-kâm olan Nâʼilî 'Abdullah Efendi[2] hazretleri vücûhla mütehallî-i kemâl ve envâ'-ı fezâʼil ile zât-ı bî-hemâlleri *keʼş-şemsi fî vasati's-semâʼ*[3] meşhûd-ı dîde-i îkān ve bâlây-ı liyâkat ve isti'dâdlarına lâyık u şâyân olmakdan nâşî, 'avâtıf-ı 'aliyye-i Husrevâne'den mûmâ ileyhe Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı 'inâyet ü ihsân ve ilbâs-ı hil'at-ı seniyye ile dûş-ı müfâharetleri zîbârây-ı 'izz ü şân buyuruldu.

Reʼîsülküttâb-şüden-i el-Hâc[4] 'Abdî Efendi[5]

Yine sene-i merkūme muharremü'l-harâmı gurresinde[6] müddet-i medîdeden berü[7] kemâl-i rüşd ü sedâd ve hüsn-i sıdk-i'tiyâd ile me'mûr oldukları hıdemât-ı celîle-i Devlet-i 'aliyye'de yümn ü reşâd ve ârâyiş-i ma'ârif ile gencîne-i nihâdları mevsûm-ı bâsıra-i îkān olduklarından mâ'adâ, ibbân-ı vâfire Tezkire-i Kebîr hıdmetinde kalem-rân-ı suhuf-ı istidâmet ve pençe-keş-i benân-ı istikāmet olan el-Hâc 'Abdî Efendi[8] hazretlerinin zât-ı ma'ârif-simâtları rütbe-i vâlây-ı Riyâset ile terfî' olunmak şâyân-ı şân-ı Devlet-i seniyyetü'l-mekârim olmakdan nâşî,

---

1 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

2 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 "كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

4 el-Hâc [Metinde bu kelime üzeri çizilen "hazret-i" kelimesinin yerine geçmesi için satır üstüne yazılmıştır] A1 : hazret-i T1

5 **Efendi** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**muharremü'l-harâm**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 80a'nın sağ tarafında kırmızı mürekkeple yazılmış "**muharremü'l-harâm**" yazısı vardır] A1

6 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

7 berü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kemâl-i rüşd ….. ibbân-ı vâfire" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

8 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretlerinin ….. olmakdan nâşî" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

İzâ-dâme ʻabdî bi'l-ʻubûdiyyeti
Tecelleytü ʻaleyhi bi-lutfi'r-rubûbiyyeti[1]

Nesr: Eser-i Kudsî-me'âsiri[2] medlûlüyle[3] menbaʻ-i tecelliyyât eltâf ü ʻinâyât **[T1 35a]** olan ʻavâtıf-ı ʻaliyye-i Husrevâne'den mûmâ ileyhe bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn rütbe-i vâlây-ı Riyâset[4] ihsân ü ʻinâyet buyurulup, dûş-ı müfâharetleri ilbâs-ı hilʻat-ı behiyye ile zîb-ârây-ı tebcîl buyuruldu[5].

Tezkire-i Kebîr-şüden-i Nuʻmân Efendi ve dîgerân[6]

Yine târîh-i merkūmda[7] Küçük Tezkireci olan Nuʻmân Efendi Tezkire-i Kebîr[8] hıdmetine me'mûr kılınmağla, sirâc-ı âmâlî muktebes-i eşi"a-i sürûr olup, Beylikci ʻAvnî Efendi Tezkire-i Sagīr ve Kutsî Efendi, Beylikcilik hıdmetine me'mûr kılındı[9]. Mektûbî-i hazret-i Sadrıaʻzamî Hamza Efendi, Büyük Tezkireci olan Nuʻmân Efendi'nin ʻillet-i mizâcı hasebiyle birkaç gün edây-ı hıdmetine iktidâr hâsıl oluncaya dek vekâletine me'mûr ve ilbâs-ı hilaʻ-i seniyye ile tekrîm olundular.

---

1 "اذا دام عبدى بالعبودية * تجليت عليه بلطف الربوبية" = Kulum kullukta devam edince ben de ona rubûbiyet incelikleriyle tecelli ederim" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

2 me'âsiri A1 : me'âsir T1

3 medlûlüyle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "menbaʻ-i tecelliyât ….. şevket-makrûn" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

4 Riyâset T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ihsân ü ….. hilʻat-ı behiyye" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

5 buyuruldu T1 + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**Tezkire-i….. dîgerân**" başlığının üzeri çizilmiştir] A1

6 **dîgerân** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**muharremü'l-harâm**" yazısı vardır] T1 : — [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 80b'nin sol tarafında kırmızı mürekkeple yazılmış "**muharremü'l-harâm**" yazısı vardır] A1

7 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

8 Kebîr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hıdmetine ….. sürûr olup" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

9 kılındı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Mektûbî-i ….. tekrîm olundular" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

Vukū‘-i harîk-ı cüz’î nezd-i Fenâyî Mahallesi[1]

Yine[2] târîh-i merkūmun muharremü’l-harâmı gurresi bâzâr gicesi[3] sâ‘at bir buçukda iken Fenâyî kurbunda Hâsekî[4] Mahallesi’nde harîk-ı cüz’î vâkı‘ olup, Sâhib-i devlet hazretleri müsâra‘at buyurmalarıyla bir Horasancı dükkânı hedm ve bi-‘avnihî Te‘âlâ muntafî[5] olmuşdur.

Duhûl-i Donanma-yı hümâyûn be-Tersâne-i ‘âmire bi-vechi’l-mu‘tâd[6]

Yine târîh-i merkūmda muharremü’l-harâmın beşinci hamîs günü[7] mu‘tâd üzere beher sene cânib-i Bahr-i Sefîd’e şirâ‘-güşây-ı ‘azîmet olmağa me’mûr Donanma-yı hümâyûn kalyonları ve çekdirmeleri ve sâ’ir firkateleri ve akdarmaları sâ‘at dörtde iken müretteb alay ile Başdarda-i **[T1 35b]** hümâyûn önlerinde cenâh-güşây-ı evc-i ikbâl olarak Yalı-köşkü pîş-gâhından tob şenlikleri ile mürûr[8] ve sâhil-i Tersâne-i ‘âmire’ye vusûle ‘ubûr hılâlinde be-resm-i[9]

---

1 **Mahallesi** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış “**muharremü’l-harâm**” yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 80b’nin sol tarafında kırmızı mürekkeple yazılmış “**muharremü’l-harâm**” yazısı vardır] A1

2 yine T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “târîh” kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “sene-i” kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

3 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

4 Hâsekî (خاصکی) A1 : حاصکی T1

5 muntafî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “olmuşdur” kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “oldu” kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

6 **mu‘tâd** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış “**muharremü’l-harâm**” yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 80b’nin sol tarafında kırmızı mürekkeple yazılmış “**muharremü’l-harâm**” yazısı vardır] A1

7 5 Muharrem 1167 = 2 Kasım 1753 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

8 mürûr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ve sâhil-i ….. vusûle” kısmının üzeri çizilmiş ve bunun yerine “ve” kelimesi “vusûle” kelimesinin üstüne yazılmıştır] A1

9 be-resm-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “deydene-i” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

deydene-i me'lûfe[1] Kapudân-ı deryâ Vezîr-i[2] mükerrem Mehmed Paşa[3] hazretleri ve ma'iyyetinde olan ümerâ'-i deryâ ve kapudanlar yollu yolunca ilbâs-ı[4] hila'-i seniyye ile[5] tekrîm ü tefhîm olunup, dûş-ı müfâharetleri berâber çârtâk-ı 'ale'l-mâ kılındı.

İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i askeriyye

Yine mâh-ı muharremü'l-harâmın yirmi dördüncü sülesâ günü[6] Dîvân-ı hümâyûn'da tavâ'if-i[7] askeriyye-i zafer-rehberin müstehak oldukları bir kıst mevâcibleri ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile sîr-âb ve cümlesi havsala-i istihkâkları mertebesi hân-ı bî-imtinân-ı 'avâtıf-ı Hâkānî'den[8] behre-yâb-ı zülâl buyurulup, Sâhib-i devlet[9] ve Kesîru'l-murû'et hazretleri mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzî' u i'tâya şurû' ve ihtimâm ve mâh-ı merkūmun yirmi dokuzuncu ahad günü[10] itmâm-ı devr u tevzî'de de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve 'âdet-i Husrevâne-i behiyye üzere[11] merâhim-perver ve me'âlî-güster Sadrıa'zam[12] ve Müşîr-i efham hazretlerini

---

1 me'lûfe T1 : melûf A1

2 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 ilbâs-ı A1 : — T1

5 ile T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tekrîm ü tefhîm olunup" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 24 Muharrem 1167 = 21 Kasım 1753 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 tavâ'if-i T1 : tavâyif-i A1

8 Hâkānî'den A1 : Hânî'den T1

9 devlet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Kesîru'l-murû'et" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

10 29 Muharrem 1167 = 26 Kasım 1753 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

11 üzere T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "merâhim ….. güster" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

12 Sadrıa'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Müşîr-i efham"

mahz-ı tevkīr u tebcîl ‘âdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ’en, câ-nib-i ‘azamet-câlib-i hazret-i Şehriyârî’den mahsûs[1] sa‘âdetlü Hazîne-i ‘âmi-re Kethudâsı Ağa[2] kulları bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûn **[T1 36a]** teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere bol yenlü semmûr kürk ve hancer-i mücevher ile Serây-ı Sadr-ı ‘âlî’ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü i‘zâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ’at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl, resîde-i hadd-i vüfûd-ı ikmâl[3] olup, Ağa-yı[4] müşârun ileyh[5] hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıa‘zamî’den ‘âdet-i me’lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve ‘atıyye-i behiyye ihsân ü i‘tâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

Tevcîh-i Kazây-ı İstanbul ve Mısır ve gayrân

Yine mâh-ı muharremü’l-harâmın yirmi sekizinci günü[6] sâbıkā Mekke-i mükerreme Kadısı Feyzullah Efendi-zâde Sa‘deddîn Efendi[7] hazretlerine İs-tanbul Kadılığı bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûn tevcîh buyurulup ve sâbıkā Mekke-i mükerreme Kadısı Mehmed Efendi-zâde Feyzullah Efen-di’ye İstanbul Kazâsı Pâyesi ve sâbıkā Âmid Kadısı Mehmed Kemâleddîn Efendi’ye altmış yedi receb-i şerîfi gurresinden[8] zabt eylemek üzere Mısr-ı mahrûse Kazâsı bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü ‘inâyet buyu-ruldu.

---

kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

1 mahsûs T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “sa‘âdetlü” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “kulları” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 ikmâl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “olup” kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “ve” kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

4 Ağa-yı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “müşârun” kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “mûmâ” kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

5 ileyh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretlerine….. Sad-rıa‘zamî’den” kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 28 Muharrem 1167 = 25 Kasım 1753 Pazar.

7 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ye” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 1 Receb 1167 = 24 Nisan 1754 Çarşamba.

Vefât-ı Murtezâ Efendi ez-hâcegân-ı Dîvânî

Yine sene-i merkūme saferu'l-hayrı gurresinde[1] hâcegân-ı Dîvânî'den Murtezâ Efendi[2] 'âzim-i dâr-ı bekā olup, zümre-i hâcegâna ibtidây-ı duhûlde[3] Sergî **[T1 36b]** Nezâreti ve ba'dehû Tob-hâne Nezâreti ile be-kâm ve ba'de'l-'azl zâmile-bend-i râh-ı âhiret olup, ze'âmeti ile Kilâr-ı 'âmire Kethudâsı 'Ali Ağa çırâğ ve Dergâh-ı mu'allâ Müteferrikalığı Gedügü ilhâk olundu. Ve târîh-i merkūmda[4] Benli Mustafa Paşa-zâde Beyefendi Niğdeli Mehmed Bey'in ze'âmeti ile çırâğ ve Mevkūfâtcılık Pâyesi ihsân olundu.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î

Mâh-ı saferu'l-hayrın ikinci cehârşenbih gicesi[5] sâ'at yedi buçukda iken İstanbul'da Kozka'da sâbıkā Şerbetci-başı Mehmed Ağa nâm kimesnenin hânesinden harîk zuhûr edüp, der-'akab Sâhib-i devlet hazretleri sehâb-ı rahmet-i bârân-âsâ müsâra'at buyurmalarıyla, etrâf u enhâsına sârî olmadan ittisâlinde bir küçük hâne hedmiyle bi-'inâyetillâhi Te'âlâ mündefi' u muntafî olmuşdur.

---

1 1 Safer 1167 = 28 Kasım 1753 Çarşamba.

2 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'âzim-i dâr-ı bekā" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bu kelimelerin yerine "fevt" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

3 duhûlde T1 : + [Metinde önce "duhûlden" yazılmış, fakat sonradan "ن" harfinin üzeri çizilmiş ve onun yerine "ه" harfi satırın üstüne yazılmıştır] A1

4 1 Safer 1167 = 28 Kasım 1753 Çarşamba.

5 2 Safer 1167 = 29 Kasım 1753 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

Me'mûr-şüden-i Mustafa Ağa Hasoda-başı-i Enderûn-ı hümâyûn hâlâ be-teşrîf-nâme-i hümâyûn be-cânib-i şerîf-i[1] siyâdet-redîf-i Mekke-i mükerreme ve Bekke-i mu'azzama *zâdehallâhu şerefen ve ta'zîmen*[2]

'Arabî:

Fî 'âlemi'l-bu'di rûhî küntü ürsilühâ
Tukabbilü'l-arza 'annî ve hiye nâ'ibetî (يأتينى)
Fe-hâzihî devletü'l-eşbâhi kad-hazarat
Ümdüd yedeyke (يداك) li-key tahzâ bihî şefetî [3]

Medlûl-i ta'zîm-şümûlü üzere şeref-i hıdmet-i Haremeyn-i muhteremeyn ile ser-firâz[4] ve mümtâz olduğu *ke'ş-şemsi fî vasati's-semâ*[5] olan hazret-i Şehriyâr-ı ekrem ü a'del ve Tâc-dâr-ı gîtî-sitân-ı ebcel **[T1 37a]** Şehen-şâh-ı âgâh ve Pâdişâh-ı Süleymân-bâr-gâh *edâmallâhu eyyâme 'ömrihî ve devletihî ilâ yevmi't-tenâh*[6] cenâb-ı hilâfet-me'âblarının hemîşe murâd-ı fu'âd-ı enverleri envâ'-i 'ibâdât ü meberrât ve esnâf-ı[7] me'âsir ü hayrât ile tahsîl-i rızây-ı Kird-gârî ve tekmîl-i şân-ı hilâfet-kirdârî olup, husûsan kemâl-i sedâd ü istikāmet ile dergâh-ı 'azamet-penâhlarında îstâde-i makām-ı sıdk u 'ubûdiyyet olan bende-gân-ı cebhe-sâyân ihtisâslarına dahi ânen-fe-ânen eşi"a-i bâhire-i 'inâyetleri dünyevî ve uhrevî pertev-efgen-i zuhûr olmakdan nâşî, akrân[8] ve

---

1 şerîf-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "siyâdet-redîf-i" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 "زادها الله شرفا وتعظيما = Allah onun büyüklüğünü ve azametini artırsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "فى عالم البعد روحى كنت ارسلها * تقبل الارض عنى وهى نائبتى
فهذه دولة الاشباح قد حضرت * امدد يديك لكى تخطى به شفتى = Uzakta iken benim yerime varıp toprağını öpsün diye sana ruhumu gönderiyordum; şimdi bu devlet bedenime de nasip oldu; uzat elini de dudaklarımla öpeyim" anlamına gelen Arapça bu şiir Seyyid Ahmed er-Rifâ'î'ye aittir; bkz. Mustafa Tahralı, "Ahmed er-Rifâ'î", *DİA*, İstanbul 1989, II,127; Ebu'l-Hüdâ Muhammed b. Hasan Vâdî b. Ali es-Sayyâdî, *Kılâdetü'l-Cevâhir fî Zikri'l-Gavsi'r-Rıfâ'î ve Etbâ'ihi'l-Ekâbir*, Matba'atü'l-Edebiyye, Beyrut 1301, I,15, 21, 108.

4 ser-firâz T1 : ser-efrâz A1

5 "كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

6 "ادام الله ايام عمره ودولته الى يوم التناه = Allah onun devletinin ve ömrünün günlerini kıyâmet gününe kadar dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 esnâf-ı A1 : — T1

8 akrân A1 : — T1

etrâbından mümtâz ve tahsîl-i ʻulûm ve[1] maʻârif ile hisse-dâr-ı ihrâz olan hâlâ Hasoda-başı Mustafa Ağa kulları ez-kadîm hânedân-ı celâlet-nişân-ı şevketlerinde çârû-keş-i ihtisâs ve kemîne-i dîrîne-i hâsslarından olmağın, sermâye-i hayât-ı dünyeviyyeden matlab-ı aʻlâ ve maksad-ı aksâ olan tavâf-ı beyt-i Hudâ ve cebhe-sâyî-i Ravza-i münevvere-i Rasûl-i kibriyâ *sallallâhu Teʻâlâ ʻaleyhi ve sellem*[2] olduğu zâhir ve bî-merâdır.

Ol Şehen-şâh-ı meleket-intibâh hazretleri mûmâ ileyh kulların bu saʻâdet-i ʻuzmâ ile kâm-yâb olmasıyçün beher sene muʻtâd üzere siyâdetlü Şerîf-i Mekke-i mükerreme cânibine teşrîfât-ı Mülûkâne ile bir bendeleri ʻâzim ü râhî olduğuna binâ'en, işbu sâl-i meymenet-iştimâlde mâh-ı saferu'l-hayrın üçüncü günü[3] mûmâ ileyh Hasoda-başı Mustafa Ağa **[T1 37b]** kullarını teşrîfât-ı Mülûkâne ile sûy-ı Mekke-i mükerreme'ye râhî olmağa me'mûr ve akrânından imtiyâz ve fihâr içün ilbâs-ı hilʻat-ı seniyye ile dûş-ı müfâharetlerin berâber iʻtilâyî-i vüfûr-ı sürûr buyurdular.

Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-Kāsım-paşa

Yine mâh-ı saferu'l-hayrın onuncu sülesâ gicesi[4] sâʻat on birde iken Kāsım-paşa'da Kulaksız Mahallesi'nde bir iki dükkân muhterik olup, bi-ʻinâyetillâhi Teʻâlâ derhâl mündefiʻ u muntafî olmuşdur[5].

Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-nezd-i Silivri-kapusu

Yine sene-i merkūmede mâh-ı saferu'l-hayrın on yedinci gicesi[6] İstanbul'da Silivri-kapusu kurbunda[7] sâbıkā Kassâblar Kethudâsı nâm kimesnenin hânesinden harîk zuhûr edüp, bi-ʻavnillâhi Teʻâlâ derhâl mündefiʻ u muntafî oldu.

---

1 ʻulûm ve A1 : ʻulûm-ı T1

2 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

3 3 Safer 1167 = 30 Kasım 1753 Cuma.

4 10 Safer 1167 = 7 Aralık 1753 Cuma. Metinde bu gün sehven "sülesâ" yazılmış olmalıdır.

5 olmuşdur T1 + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Vukūʻ-i harîk-ı ….. yedinci gicesi" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 17 Safer 1167 = 14 Aralık 1753 Cuma.

7 kurbunda T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sâbıkā ….. saferu'l-hayrın" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

Vukū‘-i harîk der-Galata

Yine mâh-ı saferu’l-hayrın yirmi altıncı cum‘aertesi[1] gicesi[2] sâ‘at bir buçukda iken Galata’da Karaköy-kapusu’nda berber dükkânından harîk zuhûr edüp, Sâhib-i devlet hazretleri müsâra‘at buyurmalarıyla etrâfına sirâyetden men‘, bir iki dükkân muhterik ve bir küçük hâne hedmiyle bi-‘avnillâhi Te‘âlâ muntafî[3] olmuşdur.

Zikr-i tevcîhât-ı kazâ’-i ba‘zı mevâlî-i ‘izâm

Kazâ’-i Halebü’ş-şehbâ, işbu bin yüz altmış yedi[4] senesi receb-i şerîfi gurresinden[5] zabt eylemek üzere Dâru’l-hadîs-i Süleymâniyye Müderrisi Kilisî Hüseyn Efendi’ye ve Yenişehr-i Fenâr Kazâsı, sene-i merkūme şa‘bânü’l-mu‘azzamı gurresinden[6] **[T1 38a]** zabt eylemek üzere Süleymâniyye[7] Medresesi Müderrisi Resûl-zâde es-Seyyid[8] Ahmed Ya‘îş (بعيش) Efendi’ye ve Galata Kazâsı, sene-i mezbûre cumâdelûlâsı[9] gurresinden[10] zabt eylemek üzere Süleymâniyye[11] Medresesi Müderrisi Ni‘metullah Efendi’ye ve İzmir Kazâsı, sene-i merkūme receb-i şerîfi gurresinden[12] zabt eylemek üze-

---

1 26 Safer 1167 = 23 Aralık 1753 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 gicesi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “sâ‘at bir buçukda” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 muntafî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “olmuşdur” kelimesinin üzeri çizilmiş ve sonunda “sahh” kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek “oldu” kelimesi sonradan aynı kaligrafi ile s. 76’nın sol kenârına yazılmıştır] A1

4 yedi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “senesi” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 1 Receb 1167 = 24 Nisan 1754 Çarşamba.

6 1 Şa‘bân 1167 = 24 Mayıs 1754 Cuma.

7 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Medresesi” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 es-Seyyid A1 : — T1

9 cumâdelûlâsı A1 : cemâziyelûlâsı T1

10 1 Cumâdelûlâ 1167 = 24 Şubat 1754 Pazar.

11 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Medresesi” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 1 Receb 1167 = 24 Nisan 1754 Çarşamba.

re Süleymâniyye[1] Medresesi Müderrisi Konevî Hüseyn Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[2] ü 'inâyet buyuruldu.

Vürûd-ı âvîze-i hümâyûn be-Kalyon-ı Üç[3]-anbarlı

Bu sene-i mübârekede Tersâne-i 'âmire'de inşâ olunan Üc-anbarlı Kalyon hıtâma karîb olmağla, sene-i mezkûre rebî'ulevvelinin ikinci hamîs günü[4] taraf-ı hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî'den ve cenâb-ı sa'âdet-câlib-i hazret-i Âsafî'den ve sâ'ir zîrde mezkûr ricâl-i Devlet-i 'aliyye'den âvîze içün tertîb olunan boğçalar Hazîne-i hazret-i Sadr-ı 'âlî'de cem' etdirilüp, yevm-i mezbûrda[5] Sadrıa'zam, Kapucular Kethudâsı Süleymân Ağa ve Vekîl-i Teşrîfâtî Ahmed Halîfe Efendi ile Tersâne'ye irsâl olunmağla[6], Vezîr-i mükerrem Kapudân-ı deryâ[7] sa'âdetlü Mehmed Paşa[8] hazretleri ve Tersâne-i 'âmire Emîni Ebûbekir Efendi ve ümerâ'-i deryâ ve kapudânân ve sâ'ir hademe-i Tersâne, Kalyonlar-başı nâm mahalde câmi' altında cem' olup, Kapucular Kethudâsı Ağa taraf-ı hazret-i Şehriyârî'den irsâl olunan boğçayı berdâşte-i dest-i **[T1 38b]** ta'zîm edüp, Kapudan Paşa[9] hazretlerinin pîş-gâhına varıldıkda telsîm ü teslîm ve anlar dahi şifâh-ı[10] tefhîm ile takbîl[11] ve ba'dehû Sadrıa'zam hazretlerinin boğçaları dahi vech-i meşrûh üzere teslîm olundukdan

---

1 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Medresesi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ü 'inâyet" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Üç T1 : Üc A1

4 2 Rebî'ulevvel 1167 = 23 Aralık 1753 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 2 Rebî'ulevvel 1167 = 23 Aralık 1753 Cuma.

6 olunmağla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Vezîr-i mükerrem" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 deryâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "nın" yazılmış ve akabindeki "hazretlerinin" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 şifâh-ı A1 : شفا T1

11 tefhîm ile takbîl A1 : ta'zîm ile tefhîm T1

sonra cümle ile Üc-anbarlı Kalyonun nerdübânı iskelesi önüne varıldıkda, Dîvân-hâne İmâmı Efendi du'â' ve mü'ezzinân-ı Dîvân-hâne savt-ı bülend ile resm-i te'mîni edâ, ba'dehû yine cümle ile kalyon-ı mezkûra çıkıldıkda tekrâr İmâm Efendi du'âya âgāz ve eküff-i şirâ'-ı niyâz, sûy-ı dergâh-ı Müte'âl'e bâz kılınup, ibtidâ şevketlü, mehâbetlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı İslâm-penâh efendimiz hazretleri tarafından olan boğça-i Şâhâne küşâd olunup, evvelâ bir tob dîbâ Kapucular Kethudâsı Ağa takbîl ile el üzere alup, Kapudan[1] Paşa[2] hazretlerine teslîm ve müşârun ileyh[3] hazretleri dahi âdâb ile alup, bûse-dâd-ı ta'zîm ve Kalyon Baş-halîfesi Sâlih Halîfe'ye teslîm, ol dahi takbîl ve ber-ser-tebcîl eyleyüp mukaddemâ kalyon-ı mezkûrun sağ tarafında âmâde olunan resen yanına getürüp, Kapudâne-i hümâyûn Kapudanı Süleymân Kapudan ve sâ'ir kapudanlar resen-i mezkûra beste eyleyüp ve ümerâ'-i deryâ dûşlarına alup, ba'dehû yine Kapucular Kethudâsı Ağa bir dîbâ dahi el üzere alup, takbîl ile Vezîr-i müşârun ileyh[4] hazretlerine teslîm, müşârûn ileyh dahi takbîl ile mezkûr halîfeye teslîm, ol dahi Kapudâne-i hümâyûn Kapudanı ile resen-i mezkûreye beste **[T1 39a]** ve ümerâ'-i deryâ dahi dûşlarına alup, minvâl-i mezkûr üzere taraf-ı hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî'den gelan boğçada[5] olan tâka-i akmişe birer birer resen-i mezkûre beste kılınup[6] temâm oldukda, cümle ümerâ ve kapudânânın i'ânetleriyle bâlâya kaldırılup[7], ba'dehû berü tarafa gelünüp ve taraf-ı hazret-i Sadr-ı 'âlî'den olan boğçadan dahi ibtidâ bir tob dîbâyı[8] yine Kapucular Kethudâsı[9] Ağa alup Kapudan Paşa[10] hazretlerine teslîm, anlar dahi mezkûr halîfeye teslîm,

1 Kapudan A1 : قپوان T1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 ileyh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 ileyh T1 : + [Metinde bu kelime sonradan "ileyhe" olarak düzeltilmiş ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 boğçada A1 : boğçadan T1

6 kılınup A1 : olunup T1

7 kaldırılup A1 : kaldırırılup T1

8 dîbâyı A1 : dîbâ T1

9 Kethudâsı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Ağa" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine"

ol dahi yine kapudânân ve ümerâ ile ma'an resene beste eyleyüp, bu minvâl üzere Sadrıa'zam hazretleri tarafından gelan boğça dahi temâm oldukda, mahall-i mezkûrda Kapudan Paşa[1] hazretleriyçün bir seccâde vaz' ve müşârun ileyh ku'ûd ve Tersâne-i 'âmire Emîni[2] Efendi hazretleriyle sâ'ir boğçalar 'ale't-tertîb âvîze olunup temâm oldukda, tekrâr devâm-ı 'ömr ü devlet[3] ve kıvâm-ı ferr u şevket-i hazret-i Şehriyârî'ye du'â[4]lar olunup temâm oldukda, kalyon-ı mezkûrdan aşağı inilüp[5] mahall-i mezkûrda Kapudan paşalara mahsûs kasra varıldıkda, Kapudan Paşa[6] hazretleri tarafından teşekkür zımnında bir kıt'a takrîr tahrîr ve mezkûr Kapucular Kethudâsı Ağa'ya teslîm ve 'avdet olundu. Yevm-i mezkûrda[7] taraf-ı hümâyûndan ve cânib-i hazret-i Sadrıa'zamî'den ve ricâl-i Devlet-i 'aliyye'den âvîze[8] olunan boğçaların tafsîlidir ki, **[T1 39b]** zikr[9] olundu.

Taraf-ı hümâyûn-ı Şehriyârî'den Venedik dîbâsı on bir donluk, su dîbâsı iki tob, telli hatâyî on donluk, taraklı atlas iki donluk, sâde hatâyî iki donluk, çuka iki donluk ve taraf-ı hazret-i Sadr-ı 'âlî'den dîbâ iki donluk, agır telli hatâyî on zirâ' bir donluk, vasat telli hatâyî on zirâ' bir donluk, çuka

---

kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

1 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra "içün" yazılmış ve akabindeki "hazretleriyçün" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Emîni T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra gelmek üzere kelimenin altına "ile" yazılmış ve akabindeki "Efendi hazretleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 devlet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve kıvâm-ı ferr u" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve akabine kırmızı mürekkeple "**ve**" yazılmıştır] A1

4 du'â T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "lar olunup" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 inilüp T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mahall-i ….. varıldıkda" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 2 Rebî'ulevvel 1167 = 23 Aralık 1753 Cuma.

8 âvîze T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunan boğça" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 zikr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olundu" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine geçmesi işâret edilerek "olunur" kelimesi s. 90'ın sağ kenârına yazılmıştır] A1

altı zirâ‘[1]; Vezîr-i mükerrem Kapudan Paşa[2] hazretleri tarafından dîbâ on zirâ‘, telli hatâyî on zirâ‘, çuka dört zirâ‘; Kethudâ Bey[3] hazretleri tarafından dîbâ on zirâ‘, telli hatâyî on zirâ‘, çuka dört zirâ‘; Yeniçeri Ağası tarafından dîbâ on zirâ‘, telli hatâyî on zirâ‘, çuka dört zirâ‘; Defterdâr Efendi tarafından dîbâ on zirâ‘, telli hatâyî on zirâ‘, çuka dört zirâ‘; Re’îsülküttâb Efendi taraflarından telli hatâyî on zirâ‘, sâde hatâyî on zirâ‘; Çavuş-başı Ağa taraflarından telli hatâyî on zirâ‘, sâde hatâyî on zirâ‘, çuka dört zirâ‘; Cebeci-başı Ağa taraflarından telli hatâyî, sâde hatâyî onar zirâ‘, çuka dört zirâ‘; Tersâne Emîni Efendi taraflarından dîbâ ve telli hatâyî on ikişer zirâ‘, çuka dört zirâ‘ bunlardan[4] mâ‘adâ Rodos Mutasarrıfı Paşa’dan ve Tersâne Kethudâsı Paşa’dan ve Kapudâne-i hümâyûn Kapudanı **[T1 40a]** ve Riyâle-i hümâyûn Kapudanı ve Lîmân Re’îsi ve Kalyonlar Baş-kâtibi ‘Ömer Efendi taraflarından çuka ve kumâşlar gelüp, âvîze olunmuşdur.

Vukū‘-i harîk-ı cüz’î der-nezd-i Ayazma-kapusu

Yine mâh-ı rebî‘ulevvelin onuncu cum‘a gicesi[5] sâ‘at sekiz buçukda İstanbul’da Ayazma-kapusu kurbunda Kantarcılar içinde bir hâne altında olan berber dükkânından âteş zuhûr edüp, Sâhib-i devlet hazretleri yetişüp sarf-ı makdûr buyurmalarıyla, etrâf u enhâsına sârî olmadan bir iki hâne muhterik ve bir iki dükkân hedmi ile[6] bi-‘avnillâhi’l-Meliki’l-Müste‘ân mündefi‘ u muntafî olmuşdur.

---

1 zirâ‘ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Vezîr-i mükerrem” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Bey T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 bunlardan A1 : بنلادن T1

5 10 Rebî‘ulevvel 1167 = 5 Ocak 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 hedmi ile A1 : hedmiyle T1

Bağdâd Vâlîsi tarafından havâdis-i İran olmak üzere gelan kā'imenin sûretidir ki bu mahalle 'aynıyla sebt olundu

Ba'de'l-elkāb: İran havâdisi su'âl buyurulur[1] ise, Afgān Âzâd Hân ile Kerîm Hân Zend bundan akdem muhârebe ve Kerîm Hân şikest ve münhezim oldukda; Âzâd Hân, Kerîm Hân'ın inşâ ve tahsîn edüp ehl ü 'iyâl ve hazîne ve mâlını içine vaz' etdiği Peri Kal'ası'nı muhâsara ve tazyîk etmekle, Kerîm Hân tarafından kal'a-i mezkûrede muhâfız ta'yîn olunan 'ammî-zâdeleri Şeyh 'Ali Hân ile Muhammed Hân, kal'a-i mezkûreyi vire ile Âzâd Hân'a teslîm ve rây ü emân ile çıkup yanına geldikleri bundan akdem hâk-pây-ı evliyây-ı ni'amiye 'arz u i'lâm olunmuşidi. Tekrâr celb-i havâdis ü ahbâr **[T1 40b]** içün ol havâlîye irsâl olunan câsûslarımız târîh-i 'ubûdiyyet-nâmede vürûd edüp, bu vechile haber veriyorlar ki, Kerîm Hân şikest oldukda münhezimen Isfahân'a varup, Isfahân'ın ekser meşâhîr ü a'yânını kendüsüyle alup Isfahân'ın öte yanında dört konak mesâfe bir mahalle varup, anda ikāmet ve müceddeden ba'zı tedârükâta mübâşeret eyleyüp, beri tarafda Âzâd Hân dahi Peri Kal'ası'nı teshîr etdikde, rây ile çıkan merkūmân Şeyh 'Ali Hân ile Muhammed Hân'ı kayd-ı bend ile kendülerinin ve Kerîm Hân'ın ehl ü 'iyâllerini bir mikdâr etbâ' ve te'allukātlarıyla Rûmiyye Kal'ası'na irsâl ve üzerlerine 'Acem ve Afgān süvârîlerinden yedi yüz mikdârı süvârî ile iki üc hân ta'yîn ve üzerlerine 'İlim Hân nâmında bir Afgān Hânı'nı baş nasb ve ta'yîn etdikden sonra, kendüsü bilâ-müzâhim Isfahân'a varup duhûl ve zabt eyleyüp, bu tarafda merkūm Şeyh 'Ali Hân ile Muhammed Hân mahbûsen etbâ' ve te'allukātlarıyla üzerlerine müvekkel olan hânlar ve süvârîler ile Âzâd Hân memleketine duhûl ve Afşâr toprağında Taş-kesan[2] nâm mahalle vusûllerinde, üzerlerine ta'yîn olunan Afgān süvârîleri her vechile emîn olmalarıyla, ol tarafda olan köylere dağılup nüzûl ve merkūm 'İlim Hân yalnız kendi çadırında birkac âdemîsi ile ser-mest-i câm-ı ser-şâr-ı gaflet iken merkūm Şeyh 'Ali Hân ile Muhammed Hân bir takrîb ile **[T1 41a]** dü-şâhaların kuyûd ve iğlâlden halâs ve üzerlerine ta'yîn olunan 'Acemler'i istimâle ve celb ve istıshâb ve 'İlim Hân'ın bağteten çadırına varup kendüsüyle âdemlerin katl ve kusûr-ı kûy ü kendde ve sâ'ir bâğ ve bâğçede dağılan

1 buyurulur T1 : بيوريلو A1

2 Taş-kesan A1 : Taş-keşan T1

Afgān süvârîlerini tetebbu‘ ederek ekserlerini katl ve kendüsü piyâdelerin atlarına süvâr eyleyüp ve üzerlerine ta‘yîn olunan ‘Acem süvârîleriyle ittifâkan gelüp, Hemedân etrâfını tâht u târâc ve Bahtiyârî ‘Ali Merdân Hân dahi karîb mahalde olmağla, keyfiyyeti merkūma tahrîr ü ihbâr ve hân-ı merkūmu dahi yanına getürüp birbirleriyle ittifâk u ittihâd ve beş altı bin kadar cem‘iyyet peydâ eyleyüp, keyfiyyât-ı mezkûre Âzâd Hân’ın mesmû‘u oldukda, altı yedi bin kadar asker üzerlerine birkac hân ta‘yîn ve Yezdcerd[1] semtlerinde mülâkāt ve muhârebe eylediklerinde, yine Âzâd Hân’ın ta‘yîn etdiği asker bozulup, katı vâfir âdemi katl ve bakıyyeleri münhezimen yanına firâr etmeleriyle, el’ân Şeyh ‘Ali Hân ile Muhammed Hân-ı mezkûr hayli kuvvet peydâ eyleyüp, hâlâ bu keyfiyyet ile Hemedân’a karîb mahallerde olup ve Âzâd Hân dahi el-yevm Isfahân’da olup, bu hâlet vukū‘undan sonra tekrâr üzerlerine asker mi ta‘yîn eder, yohsa kendüsi mi gelür, henüz ma‘lûm olmayup ve Kerîm Hân, Isfahân’a karîb mahalde yine vâfir **[T1 41b]** cem‘iyyet peydâ eyleyüp, hâlâ bu keyfiyyetde oldukların vürûd eden câsûslarımız haber verüp, sâ’ir züvvâr ve âyende ve revende[2] dahi bu minvâl üzere haber veriyorlar. Tekrâr câsûslar irsâl olundu. Bundan sonra dahi ne havâdis ve ahbâr celb olunur ise[3], yine hâk-ı pây-ı evliyây-ı ni‘amiye ‘arz u i‘lâm olacağı muhât-ı ‘ilm-i ‘âlem-ârây-ı Hidîvâne’leri buyuruldukda, ol bâbda emr u fermân devletlü, ‘inâyetlü, merhametlü veliyyü’n-ni‘am-i kesîru’l-kerem efendim Sultân’ım hazretlerinindir.

Bu dahi târîh-i mezkûrda Gence’den Erzurum’a gelan tüccâr tâ’ifesinden Ağa Mehmed’in hulâsa-i takrîridir ki, Erzurum Vâlîsi tarafından vürûd eylemişdir

Elçi Mustafa Hân Bağdâd cânibinde olan Şâh-zâde Şâh İsmâ‘îl’i alup Hemedân’a giderken, Zend Kerîm Hân Isfahân’da mukīm iken, Mustafa Hân ile ceng etmek sevdâsıyla Isfahân’dan asker ile hareket ve Afgān Âzâd Hân dahi merkūm Mustafa Hân ile görüşmek içün Tebrîz’den kalkup ‘azîmet eyledikde, Hemedân’a karîb bir mahalde Zend Kerîm Hân, Mustafa Hân ve Şâh İsmâ‘îl ile ceng ederken üzerlerine ulaşup, ol dahi Mustafa

1 Yezdcerd T1 : بردجرد A1
2 revende T1 : ورنده A1
3 olunur ise A1 : olunursa T1

Hân'a imdâd ü i'ânet ve Kerîm Hân'ı bozup askerinin ekseri helâk ve kendüsü Isfahân tarafına firâr edüp, Kerîm Hân'ın ma'iyyetinde olan Bahtiyârî **[T1 42a]** 'Ali Merdân Hân ceng esnâsında Şâh İsmâ'îl'i bir takrîb yanına alup, 'aşîreti olan Bahtiyârî derûnuna götürüp, ba'dehû Kerîm Hân'ın karındaşı Şeyh 'Ali Hân, Kerîm Hân'ın ehl ü 'iyâliyle Hemedân kurbunda vâkı' Bürke Kal'ası'na girüp, bir mikdâr asker ile tehassun etmekle Âzâd Hân üzerine gidüp, kal'a-i mezbûru zabt u teshîr ve Şeyh 'Ali Hân girift ve Kerîm Hân ehl ü 'iyâlini Rûmiyye'ye götürüp kendüsü Isfahân'a doğru 'azîmet etmişdir, Mustafa Hân dahi berâber gitmişdir. Ve Şâh İsmâ'îl[1] hâlâ Şirâz tarafında, Bahtiyârî 'Aşîreti derûnunda 'Ali Merdân Hân'ın yanındadır. Bu keyfiyyeti Âzâd Hân, Gence Hânı olan Şâh-verdi Hân'a yazmışidi: "Andan istimâ' etmişimdir" deyü takrîr eyledi.

Zikr-i tulumba-i nev-îcâd berây-ı ıtfây-ı harîk

Bostâncılar Tulumbacı-başısı Mehmed Ağa'nın nev-îcâd ibdâ' u ihtirâ' eylediği tulumba ki, ıtfây-ı harîkde 'azîm nef'i olduğu müşâhede olunmağla, zikr u tasrîhi muktezî olmuşdur. Bundan mukaddem îcâd olunan tulumbaların fâ'ideleri kesret-i miyâh ile olup, meselâ harîk mahallerinde çeşmeler bulunup ve sakkāların kesret ve sür'atiyle su yetişdirilmeğe muhtâc olur. Ekser harîk mahallerinde çeşmeler bulunmasa ve sakkālar sür'at ile su yetişdirmeseler[2] âteşin muntafî olması kuvvet-i karîbeye gelmişiken, tekrâr tutuşup enhâ vü etrâfına sârî olmağa **[T1 42b]** sebeb olur.

Ammâ bu nev-îcâd olan tulumba harîk mahallerinde hânelerde elbetde bir iki kuyu bulunur. Suyu az olsun çok olsun, ma'mûl olan hortumunu hemân kuyuya sarkıdup yukarısı tulumba gibi basıldıkda, mâ'-i bi'ri cezb edüp, derhâl sandûkasına çıkan su, büyük çeşme lûlesi gibi sandûkası lûlesinden kesret ü vefret üzere dâ'imü'l-cereyân olup, hemân kurbunda olan tulumbaların işlemesine bâ'is ve aslâ inkıtâ' gelmeyüp, müstevfâ su yetişdirilüp ve ne kadar suyu çok kuyu olsa az zemânda cezb edüp, sandûkasına dolup, lûlesinden sür'atle cereyân eder. Ol kuyunun suyu dükense derhâl bir gayri kuyuya dahi sarkıdılur, iktizâsına göre 'amel olunur. Birkac yüz sakkāların zihâmı ve uzak çeşmelerden su nakli zahmeti çekilmez.

---

1 İsmâ'îl A1 : — T1

2 yetişdirmeseler A1 : yetişdirmeselerin T1

Vâkı‘â böyle ‘âmme-i ‘ibâdullâha menfa‘at-i ‘azîmesi olan şey’in neşr u isti‘mâli lâzime-i hâlden olmağla, mezkûr Mehmed Ağa vech-i meşrûh üzere nef‘ini beyân zımnında ‘arz-ı hâl edüp, îcâd ü ihtirâ‘ına fermân ve mesârif-i lâzimesi i‘tâ ve gereği gibi husûle gelüp, hazret-i Şehriyâr-ı kişver-sitân-ı a‘zam *halledallâhu ‘ömrahû ve devletehû bi’t-te’yîdi ve’n-ni‘am*[1] efendimiz hazretleri dâ’imâ umûr-ı hayra sâ‘î ve te’mîn-i ‘ibâdullâha râ‘î olmalarıyla tahsîn buyurup, zemân-ı sa‘d-iktirânlarında **[T1 43a]** ‘âmme-i ‘ibâdullâha menfa‘atli böyle bir eser-i cemîleye muvaffak olmalarıyla, vâkı‘ olan harîklerde gereği gibi neşr u isti‘mâl olunmasıyçün, tulumbacı ocaklarına ve sâ’ir ıtfây-ı harîka me’mûr olanlara emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûnları cârî buyuruldu.

Vefât-ı Mevlânâ-zâde Seyyid Celâl Efendi

Sülâle-i tayyibe-i hazret-i Mevlânâ’dan Seyyid Celâleddîn Efendi demekle ma‘rûf, sebük-rûh, dervîş-nihâd, hafîfü’z-zât ve ‘ulvî-nijâd, gâh sûret-i mahv u sülûkde târik-i ârâyiş-i fenâ ve gâh hey’et-i sahv-ı meslûkde zîbende-i tavr-ı i‘tinâ bir zât-ı hullet-nihâd olup, hân-ı bî-dirîg-i Devlet-i ‘aliyye’den nevâle-çîn-i ikrâm ve semâ‘-zen-i meydân-ı nevâziş ü ihtirâm iken bi-emrillâhi Te‘âlâ sene-i mezkûre rebî‘ulevveli ‘aşr-ı evâ’ilinde[2] hulûl-i ecel-i mukadder ile kâşâne-i heykel-i ‘unsurîsine cezebât-ı bâğ-ı *ırci‘î*den inhirâf-ı tareyânı ile ‘âzim-i Âsitâne-i huld-i berrîn ve seyâhat-güzîn-i ülke-i ‘illiyyîn olmuşdur. Hastalığı eyyâmda bir tezkireye süvâr olup, ehibbâsının hânelerine varup: “Âhiret hakkını helâl edin” deyü fevtinden birkaç gün evvel gezüp dolaşdığı ‘iyânen görülmüşdür[3]; *rahmetullâhi Te‘âlâ ‘aleyhi rahmeten vâsi‘aten*[4].

---

1 “خلد الله عمره ودولته بالتأييد والنعم = Allah onun ömrünü ve devletini destek ve nimetlerle devam ettirsin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 1-10 Rebî‘ulevvel 1167 = 27 Aralık 1753 - 5 Ocak 1754.

3 Hastalığı eyyâmda ….. görülmüşdür [Bu kısım sonunda “sahh” kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 99’un sağ kenârına yazılmıştır] A1 : — T1

4 “رحمة الله تعالى عليه رحمة واسعة = Yüce Allah’ın geniş rahmeti onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Hânden-i nazm-ı Mevlid-i Nebevî *'aleyhi's-salâtü ve's-selâm*[1]

Şehr-i rebî'ulevvelin on ikinci mübârek ahad günü[2] 'âdet-i hamîde-i Devlet-i ebed-müddet üzere Sultân Ahmed Câmi'-i şerîfi'nde cevâhir-i manzûme-i mîlâd-ı Seyyidü'l-enâm *'aleyhi efdalu's-salavâti ve's-selâm*[3] ile teşnîf-i mesâmi'-i erkân-ı Devlet içün 'akd-i cem'iyyet ve Sadrıa'zam-ı saff-makām ve[4] vüzerây-ı 'izâm ve sudûr-ı 'ulemâ ve mevâlî ve eşrâf **[T1 43b]** ve müderrisîn-i kirâm ve sâ'ir ol meclis-i hâssda bulunmaları mu'tâd olan havâs da'vet olunup, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[5] hazretleri 'ıkdu'l-le'âl-i ricâl-i meclis karîn-i nizâm ve gevher-i şâh-vâr-ı zât-ı Âsafî ile temâm oldukdan sonra, mükemmel alay ile mahfil-i hümâyûnu teşrîf ve şikâf-ı revzene-i kafesden pertev-i mihr-i dîdârlarıyla huzzârı taltîf buyurdukları gibi, meşâyih-i cevâmi'-i selâtînden şeyhler birer âyet-i kerîme tefsîrini vesîle-i du'ây-ı Pâdişâh-ı Cihân-gîr eyleyüp, semmûr kürkler ve 'atıyyeler ile ikrâm ve mevlid-hânlar elhân-ı 'andelîbâne ile manzûme-i mîlâd-ı Bâhiru'l-is'âd'ı kırâ'at ve temâm etdiklerinde, hil'at ve 'atıyyeler ile mazhar-ı in'âm kılındıkdan sonra, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[6] cenâb-ı hilâfet-me'âbları yine müzeyyen alay-ı cihân-ârây ile Serây-ı hümâyûn'larına 'azîmet buyurdular.

Vefât-ı Kethudây-ı Sadrıa'zamî Mustafa Bey

Sene-i merkūmede[7] Kethudây-ı Sadrıa'zamî olan merhûm 'İzzet 'Ali Paşa dâmâdı Mustafa Beyefendi hadd-i zâtında hayyir ve edîb ve müstakīmü'l-etvâr olup, sene-i mezkûre rebî'ulevveli gāyetinde[8] bi-emrillâhi

---

1 "عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 12 Rebî'ulevvel 1167 = 7 Ocak 1754 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 "عليه افضل الصلوات والسلام = Selâm ve salâtların en faziletlisi onun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

4 ve Sadrı'azam-ı saff-makām ve A1 : 'izâm-ı T1

5 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

8 30 Rebî'ulevvel 1167 = 25 Ocak 1754 Cuma.

Te'âlâ 'âriza-i 'illet sebebiyle birkac gün mizâcına inhirâf târî olup[1], Serây-ı hazret-i Sadr-ı 'âlî'den hânesinde bir iki gün tedbîr ve müdâvâ içün meks ü ikāmete me'zûn ve 'illet-i mizâcı giderek müştedd ü efzûn olup, mâh-ı rebî'ulâhırın **[T1 44a]** üçüncü sebt gicesi[2] hulûl-i ecel-i mukadder ile[3] târik-i ser-mesned-i 'izz ü şân ve 'âzim-i halvet-kede-i hâmûşân[4] olmuşdur; *rahmetullâhi 'aleyh*[5].

Kethudây-ı Sadrıa'zamî-şüden-i el-Hâc 'Abdullah Efendi Emîn-i Darb-hâne-i 'âmire

Yine sene-i merkūme rebî'ulâhırının üçüncü sebt günü[6] bundan akdem me'mûr ve müstahdem oldukları hıdemât-ı Devlet-i 'aliyye'de kemâl-i hüsn-i sülûk ü istidâmet üzere olan el-Hâc 'Abdullah Efendi[7] hazretleri me'mûr oldukları menâsıb-ı celîlede akrânından mümtâz olmalarıyla, Emânet-i Darb-hâne-i 'âmire-i Şehriyârî ile dahi bir müddet be-kâm ve ser-efrâz buyurulmuşidi. Bu def'a hazret-i Sadr-ı 'âlî-kadr-i Aristo-nazîr, düstûr-ı 'âkıbet-bîn-i İşrâkī-zamîr hazretlerinin lemhâ-i 'inâyet-âyîn-i mekârim-tebyînleri hasebiyle bil-istihkāk kethudâlıkları hıdmetine ta'yîn ile tevkīr u tekrîm[8] buyurulup, mûmâ ileyh hazretleri min külli'l-vücûh evliyây-ı ni'amına hayr-hâh ve dekāyık-ı külliyye-i

---

1 olup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Serây-ı hazret-i Sadr-ı 'âlî'den" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 3 Rebî'ulâhır 1167 = 28 Ocak 1754 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 ile T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "târik-i ….. şân ve" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

4 hâmûşân T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiş ve onun yerine "oldu" kelimesi sonradan aynı kaligrafi ile satırın altına yazılmıştır] A1

5 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 3 Rebî'ulâhır 1167 = 28 Ocak 1754 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri ….. olmalarıyla" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

8 tekrîm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "buyurulup ….. buyuruldu" kısmının üzeri çizilmiş, bunun yerine "buyurulup" kelimesi "buyuruldu" kelimesinin üstüne yazılmıştır] A1

Devlet-i ʻaliyye'den haber-dâr u âgâh olup, dûş-ı liyâkat ü istiʻdâdları sezâ-vâr-ı hilʻat-ı ʻinâyet olmağın, hazret-i Sadrıaʻzamî Kethudâlığı'na ilbâs-ı hilʻat-ı seniyye ile tekrîm ü tefhîm buyuruldu.

Tevcîh-i Emânet-i Darb-hâne-i ʻâmire ve Matbah-ı ʻâmire ve Emânet-i Şehr

Emîn-i Matbah-ı Şehriyârî olan Emîn Ağa-zâde Hüseyn Ağa, Emânet-i Darb-hâne-i ʻâmire[1] ile be-kâm ve Şehr-emîni-yi sâbık el-Hâc Mehmed Efendi, Emânet-i Matbah-ı ʻâmire ile vâlâ-kâm ve sâbıkā[2] Kethudâ Kâtibi Mehmed Efendi, **[T1 44b]** Şehr-emâneti ile resîde-i hıtta-i merâm olup, dûş-ı liyâkatlarına çesbân hilaʻ-i seniyye ile tekrîm olundular.

İbkā'-i me'mûriyyet-i zabt u tahrîr-i vekāyiʻ-i Devlet-i ʻaliyye[3] ber-mûceb-i hatt-ı şerîf[4]

Mâh-ı mezbûrun sekizinci hamîs günü[5] zabt u tahrîr-i vekāyiʻ-i Devlet-i ʻaliyye'ye me'mûriyyet-i Hakīr ibkā ve tecdîd-pezîr buyurulup, ber-mûceb-i hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ru'ûs-ı hümâyûnu tahrîr[6] iʻtâ ve pîş-gâh-ı hazret-i Sadrıaʻzamî'de ilbâs-ı hilʻat ile dûş-ı ʻâcizânem zîb-ârây-ı iʻtilâ buyuruldu.

Yine mâh-ı merkūmun[7] evâ'ilinde bundan akdem Enderûn-ı hümâyûn'da Baş-çavuşluk hıdmetinden çırâğ ve hâlâ Musâhib-i Şehriyârî olan Sâlih Ağa,

---

1 ʻâmire A1 : — T1

2 sâbıkā A1 : sâbık T1

3 **ʻaliyye** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**rebîʻulâhır**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 102'nin sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**rebîʻulâhır**" yazısı vardır] A1

4 ber-mûceb-i hatt-ı şerîf [Metinde bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi için sonradan aynı kaligrafi ile s. 102'nin sol tarafına yazılmıştır] A1 : — T1

5 8 Rebîʻulâhır 1167 = 2 Şubat 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 tahrîr [Metinde bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi için satırın altına yazılmıştır] A1 : — T1

7 [Satır hizâsında sayfa kenârında kırmızı mürekkeple "**rebîʻulâhır**" yazılmıştır] T1 : + A1

Emânet-i Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn ile râhî olmağa me'mûr ve ilbâs-ı hil'at ile me'mûr kılındı.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î[1]

Yine mâh-ı merkūmun on üçüncü çehârşenbih günü[2] vaktü'z-zuhr İstanbul'da Cerrâh-paşa'da bir hâtûnun hânesinden[3] bi-emrillâhi Te'âlâ harîk zuhûr edüp, Sâhib-i devlet hazretleri müsâra'at buyurmalarıyla[4], bi-'inâyetillâhi Te'âlâ fekat bir dükkân muhterik olup muntafî[5] olmuşdur. Müşârun ileyh Vezîr-i mekârim-semîr hazretlerinin cümle-i hasâyıslarından biri budur ki, ne şekil ihrâk vâkı' olursa[6] bi-'inâyetillâhi Te'âlâ teveccüh etdikleri anda[7] derhâl muntafî olur, müşâhede ve tecribe olunmuşdur. Hakk Te'âla makāmlarında dâ'im eyleye, âmîn.

---

1 **cüz'î** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**rebî'ulâhır**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 102'nin sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**rebî'ulâhır**" yazısı vardır] A1

2 13 Rebî'ulâhır 1167 = 7 Şubat 1754 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 hânesinden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-emrillâh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 buyurmalarıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-'inâyetillâhi ….. olup" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

5 muntafî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiş ve onun yerine "oldu" kelimesi sonradan aynı kaligrafi ile satırın altına yazılmıştır] A1

6 olursa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-'inâyetillâhiTe'âlâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 anda T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "derhâl muntafî olur" kelimelerinin üzeri çizilmiş, bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "biner akça surreler hâzır u âmâde olup, esnâ'-i râhda harîk mahalline giderken be-rûh-i Rasûlullâh *sallallâhu 'aleyhi ve sellem* dûçâr oldukları fukarâya sadaka buyururlar ve ol harîk bi-emrillâhi Te'âlâ suhûlet ile muntafî olduğu müşâhede ve tecribe olunmuşdur" kısmı sonradan aynı kaligrafi ile s. 103'ün sağ kenârına yazılmıştır] A1

Âmeden-i Hazîne-i Mısır ber-vech-i mu'tâd[1]

Yine mâh-ı merkūmun yirminci çehârşenbih günü[2] **[T1 45a]** beher sâl irsâli mu'tâd olan Mısır Hazînesi selâmet-i kâmile ile Âsitâne-i sa'âdet'e vâsıl olup, Hazîne Beyi ta'bîr olunan ümerâ'-i Mısrıyye'den Defterdâr-ı sâbık Yûsuf Bey Üsküdar'a vusûlünden üc gün mukaddem, hazîne ma'iyyetinde olan ocaklar zâbitleri ve mîr-i mûmâ ileyhin âdemleri 'âdet-i me'lûfe üzere vusûl, hazîne haberiyle kapuya gelüp, pîş-gâh-ı hazret-i Sadrıa'zamî'de hil'atleri ilbâs ve yevm-i mezkûrda[3] ta'yîn olunan çekdirme sefînesiyle hazîne dahi Üsküdar'dan Âsitâne'ye 'ubûr ve sâ'at altıda 'âdet üzere Alay-köşkü pîş-gâhından mürûr eyledi[4].

Tevcîh-i Livâ'-i Hotin ve Köstendil ve İnebahtı[5]

Sene-i mezkûre cemâziyelûlâsı gurresinden[6] sâbıkā Yeniçeri Ağası olup, Tekfûr-dağı'nda ikāmet üzere olan Vezîr Şâhin Paşa dâmâdı el-Hâc Hasan Ağa'ya Hotin Sancağı, Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi ve Hotin Kal'ası muhâfazası şartı ve Köstendil Sancağı ilhâkıyla ve İnebahtı Sancağı dahi[7] İnebahtı Kal'ası muhâfazası şartıyla sâbıkā Hotin ve Köstendil sancakları Mutasarrıfı Muhsin-zâde Vezîr Mehmed Paşa[8] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu[9].

---

1 **mu'tâd** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**rebî'ulâhır**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 103'ün sağ tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**rebî'ulâhır**" yazısı vardır] A1

2 20 Rebî'ulâhır 1167 = 14 Şubat 1754 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 20 Rebî'ulâhır 1167 = 14 Şubat 1754 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

4 eyledi A1 : eylediler T1

5 **İnebahtı** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sene-i mezkûre cumâdelûlâsı gurresinde" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 1 Cumâdelûlâ 1167 = 24 Şubat 1754 Pazar.

7 dahi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "İnebahtı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 buyuruldu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**Tevcîh ve ibkā'-i**

Tevcîh ve ibkā'-i Mısr-ı Kāhire

Ve Mısr-ı Kāhire Eyâleti bin yüz altmış yedi senesinde vâkı' tût-ı Kıbtî ibtidâsından hâlâ mutasarrıfı Vezîr-i[1] kâm-kâr Silahdâr-ı Şehriyârî[2] **[T1 45b]** sa'âdetlü Mustafa Paşa[3] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn se-ne-i merkūme cumâdelûlâsı[4] gurresinden[5] ibkā vü mukarrer kılındı.

Teşrîf-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî be-Câmi'-i Ebi'l-feth Sultân Mehmed Hân-ı Gāzî berây-ı du'ây-ı hatm-i *Sahîhu'l-Buhârî 'aleyhi<'r->rahmetü'l-Bârî*[6]

Cümle-i sıhâh-ı ehâdîs-i Rasûlullâh'dan *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*[7] *Kitâb-ı Sahîhu'l-Buhârî* ki ecille-i 'ulemâ'-i a'lâm ve mehere-i e'imme-i[8] kirâm beyninde meymenet ü sıhhat ve kemâl-i fevz ü bereket ile ma'rûf u mevsûf cevâmi'u'l-kelim-i sıhâhu'l-Mustafaviyyeti[9] *'aleyhi efdalu's-salavâti min-Hâlikı'l-beriyyeti*[10] ol kitâb-ı müstetâbda senedât-ı mevsûka ile müretteben 'ale'l-füsûl ve'l-ebvâb münderice vü matviyye olup, cümle-i hıssîsa-i mütevâtiresinden tecribe ve 'iyân ile şöyle meşhûd-ı erbâb-ı îkān olmuşdur ki, Kadı 'İyâz Yahsubî'nin *Hukūk-ı Risâlet-penâh-ı ıstıfâ 'aleyhi ekmelü's-salavâti ve esnâhâ*'da cem' u te'lîf eylediği *Kitâbu'ş-şifâ* gibi *Sahîhu'l-Buhârî*'nin dahi kemâl-i sıdk u hulûs ve tahâret ile kitâbet ü kırâ'atı ve ta'lîm ü te'allümü yâhûd bir hânede

---

Mısr-ı Kāhire" başlığının üzeri çizilmiştir] A1

1 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kâm-kâr" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Şehriyârî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "sâbık" kelimesi satır üstüne yazılmıştır] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 cumâdelûlâsı A1 : cemâziyelûlâsı T1

5 1 Cumâdelûlâ 1167 = 24 Şubat 1754 Pazar.

6 "عليه الرحمة البارى = el-Bârî Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

8 e'imme-i T1 : eyimme-i A1

9 Mustafaviyyeti T1 : Mustafaviyye A1

10 "عليه افضل الصلوات من خالق البرية = Salâtların en faziletlisi mahlûkatın Yaratıcısı'ndan onun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

bi-tarîki'l-hırzı ve't-ta'vîz hıfz u ri'âyet ve vicdân u sıyâneti[1] cemî'-i mühimmât-ı dünyeviyye ve uhreviyyeye kâfî ve vâfî ve ol mahalden bi-vikāyetillâhi Te'âlâ envâ'-ı nekebât ve şedâ'idi dâfi' u mâhî olduğu derece-i tahkīk u yakīne resân olmuşdur. **Li-münşi'ihî:**

Hırz-ı cândır hadîs-i Mustafavî **[T1 46a]**
Derde dermân me'âsir-i Nebevî

Nesr: Bi-husûsihî eğer bir belde-i mu'azzamada dâ'imâ Buhârî-i şerîf tedrîs ve kırâ'at olunsa, ol mahmiyye-i behiyye tavârık-ı melevân ve hadesân-ı zemândan[2] bi'l-külliyye masûn u me'mûn olup, ehâdis-i şerîf-i hidâyet-redîf-i Fahr-ı kâ'inât *sallallâhu Te'âlâ*[3] *'aleyhi ve sellem*[4] hürmetine ol mevzı'ın ehâlîsine envâ'-ı hayrât ü meserrât ve mezâri' u gaytânına hasab ve berekât ü meberrât nüzûlüyle;

Ve ahyeti's-senete'ş-şehbâ'e da'vetühü
Hattâ haket gurreten fi'l-a'suri'd-dühümi[5]

Nesr: Me'âli üzere dâhil-i hîta-i îtân olanları mashûb-ı ni'am ve savn-ı Kird-gâr olmaları bî-rayb ü iştibâhdır. Binâ'en 'alâ zâlik hazret-i Şehriyâr-ı Cihân-bân-ı ekrem ve Tâc-dâr-ı gîtî-sitân-ı a'zam u efham[6] *edâmallâhu de'â'ime şevketihî ve devletihî 'alâ mefârikı'l-ümem*[7] efendimiz hazretlerinin böyle âsâr-ı seniyye-i vefîretü'l-berekât-ı Nebeviyye'nin hasâyıs-ı mesbûte ve fezâ'il-i

---

1 sıyâneti A1 : صانتى T1

2 zemândan A1 : zemânda T1

3 Te'âlâ T1 : — A1

4 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

5 "واحيت السنة الشهباء دعوته * حتى حكت غرة فى العصر الدهم = Peygamberin duâsı kıtlık yüzünden kupkuru olan seneyi ihyâ etti. Öyle ki o sene, karanlık asırlar içinde çok parlak bir sene oldu" anlamına gelen bu Arapça beyit İmâm el-Bûsîri'nin Peygamberimizi övdüğü Kasîde-i Bürde isimli şiirin 86. beytidir; bkz. Muhammed b. Sa'îd el-Bûsîrî, *Kasîde-i Bürde Tercümesi ve Şerhi*, trc. Âbidîn Paşa, sdl. Ömer Faruk Harman, İstanbul 1977, s.91-92.

6 a'zam u efham T1 : efham u a'zam A1

7 "ادام الله دعائم شوكته ودولته على مفارق الامم = Allah onun devletinin ve büyüklüğünün dayanaklarını milletlerin başında dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

mansûsasına zât-ı ʻinâyet-âyâtlarında merkûz olan nûr-ı yakīn-i cibillî üzere kemâl-i ıttılâʻ ve zevk u vicdânlarından nâşî, ekser-i mehâfil-i müteberrikede böyle mesûbe-i cezîlenin bess ü neşr ve kıyâm ve aʻzam-ı cevâmiʻ-i havâkīn-i ecdâd-ı kirâmlarında ʻale'd-devâm tedrîs ve kırâ'atına idmân ü ihtimâm içün mehere-i ʻilm-i şerîf-i hadîsin rahale ve ecilleleri vezâ'if-i muʻayyene ile ikrâ ve tedrîsine mülâzim ve müdâvim, gerek müctehidîn-i sülle-i teʻallüm ve gerek müstefîdîn-i cemʻ-i tefehhüm olanlara cümle-i sadakāt-ı **[T1 46b]** Mülûkâne-i bî-dirîğlerinden bülga-i meʻâşlarına[1] kâfî ve vâfî bezl-i ʻinâyetleriyle ʻulemâ ve sulehânın isticlâb-ı duʻâ'-i[2] hayrları husûlüyle her cemʻ kırâ'at ve tedrîs-i bereket-te'sîsin ʻakīb-i hıtâmında salât ü selâm-ı Seyyidü'l-kevneyn *sallallâhu Teʻâlâ*[3] *ʻaleyhi ve sellem*[4]i îsâr ve devâm-ı kıyâm-ı ʻömr ü devlet ve şevketlerine deʻavât-ı samîme-i hayriyyeyi nisâr ve iddikâr farîza-i zimmet-i ehl-i İslâm ve mühimme-i lâzime-i cümle-i enâm olmakdan nâşî, bu gûne hıssîsa-i mücerrebe-i marzıyyenin dahi sevâb-ı ʻazîmi, vâsıl-ı dergâh-ı İlâh olmak içün zât-ı hümâyûn-ı mekârim-meşhûnları ihrâz-ı envâʻ-i hayrât ü berekâta mecbûl ü meftûr; **beyt:**

Gündüzün halk-ı ʻâleme Şâh ol
Gicelerde gedây-ı dergâh ol

Nesr: Me'âl-i hakīkat-iştimâli gibi ol Şehen-şâh-ı âgâh-dil ve Pâdişâh-ı mahrem-i kurb-i nevâfil *zeyyenallâhu bi-mehâmidihî cemîʻa'l-mesâcidi ve'l-mehâfil*[5] hazretleri cedd-i vâlây-ı emcedleri olan Hudâvendigâr-ı fütûh ve megāzî ebu'l-hayrât merhûm u mağfûr Sultân Mehmed Hân-ı Gāzî *enâralâhu burhânehû ve aʻlâ sultânehû*[6] hazretlerinin Câmiʻ-i şerîf-i harem-redîf-i lâmiʻu'n-nûrlarında cümle-i mesâʻî-i meşkûre-i müteberrikelerinden kırâ'at-ı *Kitâbu Sahîhi'l-Buhârî* bi-ʻavnillâhi Teʻâlâ ve yümni tevfîkihî resîde-i hüsn-i

1 meʻâşlarına A1 : meʻâşirlerine T1
2 duʻâ'-i T1 : duʻây-ı A1
3 Teʻâlâ T1 : — A1
4 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.
5 "زين الله بمحامده جميع المساجد والمحافل = Allah bütün mescid ve mahfilleri kendi övgüleriyle süslesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
6 "انار الله برهانه و اعلا سلطانه = Allah onun delîlini apaçık kılsın ve gücünü yüceltsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

hıtâm olmağla[1], cemâʿat-ı Müslimîn ile duʿây-ı müstecâb-ı mehâmm hıtâmında şeref-i maʿiyyet-i hümâyûnları *el-mülûkü yünkādü ile'l-hayri yülhimühümullâhu rüşdehüm ilâ mâ-yuhibbu ve yerdâ*[2] **[T1 47a]** medlûlü üzere câzibe-i ʿinân-ı şevket ü ʿazîmetlerin mânend-i cemmâze-rân-ı metâf-ı İlâhî o maʿbed-i fesîhu'l-ercâya maʿtûf u cârî buyurup, **li-münşi'ihî:**

O cemʿ-i pâkda kim zât-ı pâki hâzır ola
Duʿâ kabûl olacak dâʿiyâna nâzır ola

Nesr: Mü'eddâsıyla mâh-ı cumâdelûlânın[3] üçüncü mübârek isneyn günü[4] sâʿat dörtde iken, **li-münşi'ihî:**

Âfitâb ez-meşrik-i devlet be-tevsen şod sevâr
Çarh dîdeş şevket-i ân Pâdişâh-ı kâm-kâr
Bârekallâh goft o sad taʿvîz-i Kur'ânî be-hând
Bâd der-hıfz-ı Hudây-ı Zi'l-celâli ber-karâr[5]

Nesr: Taʿvîzi ile Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'dan rahş-rân-ı ʿazamet ü iclâl ve Sultân Mehmed Hân-ı Gāzî Câmiʿ-i şerîfine tevcîh-i viche-i ʿinân-ı hümâyûnları mânend-i şeref-i âfitâb-ı saʿd-meşhûn mevsûl-i merkāy-ı ferah-iştimâl olup, **beyt:**

Hızr-ı tevfîk ola pîşinde berîd-i şeh-rehî
Gāşiye ber-dûş olup İlyâs-ı himmet hem-rehî

---

1 olmağla A1 : olmağa T1

2 "الملوك ينقاد الى الخير يلهمهم الله رشدهم الى ما يحب ويرضى = Pâdişahlar hayra yönlendirilmiştir, Allah onların ferâsetini sevdiği ve râzı olduğu şeye ilhâm eder" anlamına gelen Arapça cümledir.

3 cumâdelûlânın A1 : cemâziyelûlânın T1

4 3 Cumâdelûlâ 1167 = 26 Şubat 1754 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 "افتاب از مشرق دولت بتوسن شد سوار * چرخ دیدش شوکت ان پادشاه کامکار
بارك الله کفت وصد تعویذ قرانی بخواند * باد در حفظ خدای ذی الجلالی بر قرار = Güneş doğudan, gösterişli devlet atına bindi ve felek, o murâdına ermiş olan Pâdişâh'ın azametini gördü. O bârekallah dediği ve Kur'ân'dan yüz âyet (karşılık) okuduğu için, Celâl sâhibi Allah'ın korumasında dâimî kalsın" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

Nesr: Müfâdı üzere ol secde-gâh-ı müteberrikede cemâ'at-ı Müslimîn ile salât-ı zuhru edâ ve hatm-i *Buhârî-i şerîf* du'âsına şeref-i ma'iyyet-i hümâyûnları e'azz-i ihrâz-ı merâtib-i 'ulâ ve her vechile isticlâb-ı rızây-ı Hudâ ve rûh-ı pâk-ı hazret-i Hudâvendigâr-ı Ebi'l-fütûhu sicâl-i sehâ'ib-i rahmetle irvâ buyurduklarından sonra, kemâl-i sürûr ve ibtihâcla Cübbe'ali Yeni-kapusu'ndan "*Ve lehü'l-cevâri'l-münşe'âtü fi'l-bahri ke'l-a'lâm*"[1] mısdâk-ı münîfine iktifâ ve şevket ü fehâmet ü i'tilâ ile **[T1 47b]** sûy-ı celâlet-pûy-ı Serây-ı hümâyûn'larına şirâ'-güşây-ı 'azîmet ü mu'âvedet buyurdular. **Li-münşi'ihî:**

Şirâ'-ı zevrak-ı ikbâli olsun dâ'imâ meftûh
Vezân oldukca bâd-ı şurta-i tevfîk u iclâli
Cihân fermânına olsun müsahhar ol Şehen-şâh'ın
Karîn-i medd-i feyz-i şevket oldukca meh ü sâli

Zuhûr-ı harîk-ı cüz'î der-Kandilli

Yine sene-i merkūme cumâdelûlâsının[2] dokuzuncu cehârşenbih günü[3] sâ'at altıda Kandilli nâm mahalde[4] bi-emrillâhi Te'âlâ harîk zuhûr edüp ve ol gün gāyet şedîd rûzgâra tesâdüf etmeğile derhâl Sâhib-i devlet efendimiz hazretleri himmet ve müsâra'at buyurup, etrâf u enhâsına sârî olmadan yetişüp, hâcegân-ı[5] Dîvâniyye'den 'Ârifî dâmâdı Süleymân Efendi'nin sâhil-hânesinin ancak hâriciyyesi muhterik ve bi-'inâyetillâhi Te'âlâ basdırılup[6] mündefi' u muntafî oldu.

---

1 "وله الجوار المنشئات فى البحر كالاعلام = Denizde yüce dağlar gibi yükselen gemiler de O'nundur" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, er-Rahmân 55/24. âyettir.

2 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

3 9 Cumâdelûlâ 1167 = 4 Mart 1754 Pazartesi. Metinde bu gün sehven "cehârşenbih" yazılmış olmalıdır.

4 mahalde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-emrillâhi Te'âlâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 hâcegân-ı T1 : + [Metinde bu kelime "hâcegândan" olarak sonradan değiştirilmiş ve akabindeki "Dîvâniyye'den" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 basdırılup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mündefi' u" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Zuhûr-ı harîk ez-Kâr-hâne-i Basmacılar der-bîrûn-ı sûr-ı İstanbul[1]

Yine mâh-ı mezbûrun on dördüncü bâzâr gicesi[2] sâ'at beşde iken bîrûn-ı sûr-ı[3] İstanbul Langa Yeni-kapusu kurbunda Basmacılar Kâr-hânesi'nden[4] bi-emrillâhi Te'âlâ âteş-i ser-keş zebâne-keş olup ve bir rûzgâr-ı şedîde dahi tesâdüf eyledi ki, ekser-i mesâmîr ve cemerât-ı âteş-i ber-hevâ bir mahalleden bir mahalleye tayerân ederdi. Taraf taraf gerek Sâhib-i devlet[5] efendimiz hazretleri[6] bi-ecma'ihim dâ'ire-i 'aliyyeleriyle ve gerek sâ'ir ocaklar ve zâbitân ez-dil ü cân dâmen-der-meyân-ı hıdmet **[T1 48a]** ve bi-husûsihî şevketlü, 'azametlü Pâdişâh-ı sitâre-sipâh *halledallâhu ve ebkāh*[7]*u*[8] efendimiz hazretleri dahi ıtfâsına kemâl-i himmet ü 'inâyet ve dergâh-ı Kādî'l-hâcât'a du'â vü niyâza müteveccih olmalarıyla, böyle şedîd harîkin katı çok menâzil ü emâkini sûzân edeceği nümâyân iken bi-'inâyetillâhi Te'âlâ teveccüh-i 'âlîleri berekâtıyla der-hâl rûzgâr tahvîl edüp sükûn bulmağla, âteşin bir tarafı Râgıb Paşa hânesine ve bir tarafı Nişancı Mahallesi Hammâmı'na ve bir tarafı Havuzlu Hammâm'a müntehî dükkândan mâ'adâ bin beş yüz mikdârı hâne muhterik olup, ekseri[9] kefere hâneleri idi.

---

1 **İstanbul** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**cemâziyelevvel**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 109'un sağ tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**cumâdelûlâ**" yazısı vardır] A1

2 14 Cumâdelûlâ 1167 = 9 Mart 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 sûr-ı A1 : سوار T1

4 Kâr-hânesi'nden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-emrillâhi Te'âlâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 devlet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 hazretleri T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-ecma'ihim dâ'ire-i 'aliyyeleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 ebkāhu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 ekseri [Metinde bu kelime satır üstüne yazılmıştır] A1 : ekser [Metinde bu kelime satır üstüne yazılmıştır] T1

Garîbe[1]**:** Mu‘temedün ‘aleyh sika kimesnelerden el-Hâc İsmâ‘îl nâm bir zât-ı nîkû-simât bi-‘aynihî leyle-i harîkde şöyle müşâhede eder ki, kendü hânesi cihân-nümâsından harîkı temâşâ ederken, henüz âteş derûn-ı sûra duhûl etmezden mukaddem, Basmacılar Kâr-hânesi yanarken âsümândan tob güllesi kadar bir müdevver şey'[2] zuhûr edüp, Basmacılar Kâr-hânesi üzerine bir zirâ‘ mikdârı yaklaşup derhâl çatlayup, mânend-i şerâre etrâf u enhâya müteferrik olur. "*Allâhu a‘lemü bi's-savâb*[3], ne mahalle isâbet eyledi ise, ol kadar yer muhterik olacağı zâhir olmağla[4] kendim ve ‘iyâl ü etbâ‘ım müşâhede etdim" deyü nakl eyledi.

‘Acîbe-i uhrâ: Mahall-i harîkde derûn-ı sûrda kal‘a bedenine karîb Dülbendci Hüsâmeddîn Mahallesi demekle ma‘rûf mahallede[5] Berber Mustafa **[T1 48b]** Çelebî nâm kimesnenin cedîd kendi yapdırdığı hânesi havâlîsinde olan hem-sâyeleri hâneleri bi'l-külliyye yanup, hâsılı bu hâne dâ'iren mâ-dâr âteş içinde kalup, hattâ cedîd tahta havlusu dahi yanmayup ve bir kiremiti yerinden oynamayup sâğ u sâlim, âteşden ser-i mû eser târî olmamış; hıfz-ı İlâhî'de kaldı. Ba‘de'l-harîk halk gürûh gürûh bu hâneyi seyr etmeğe giderler idi; sübhânallâhi'l-Kādiru'l-Hafîz.

Fi‘l-i âteş ihrâk[6] iken böyle böyle niçe mâddeleri tehallüf eylediği katı çokdur. Fi‘l-i âb iğrâk[7] iken mâdde-i Mûsâ *‘aleyhi's-selâm*[8]da tehallüfü, fi‘l-i sikkîn

---

1 **Garîbe** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mu‘temedün ‘aleyh ….. nîkû-simât" kısmının üzeri çizilmiş, bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile "bir mevsûku'l-kelim kimesne" kelimeleri sonradan aynı kaligrafi ile s. 110'un sol kenârına yazılmıştır] A1

2 şey' T1 : şey A1

3 "الله اعلم بالصواب = Allah, doğruyu en iyi bilendir" anlamına gelen Arapça bir deyiştir, bkz. Yılmaz, *age.*, I,39.

4 olmağla A1 : olmağa T1

5 mahallede T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Berber Mustafa Çelebî nâm" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve akabine sonradan "bir" kelimesi yazılmıştır] A1

6 ihrâk T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "iken ….. çokdur" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

7 iğrâk T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "iken ….. tehallüfü" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

8 "عليه السلام = Allah'ın selâmı onun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça duâdır.

kat‘ iken[1] mâdde-i İsmâ‘îl *‘aleyhi’s-selâm*[2]da tehallüfü ve âteşin ‘adem-i ihrâkı mâdde-i İbrâhîm *‘aleyhi’s-selâm*[3]da vukū‘u gibi niçe kerre sâ’ir mevâdda (مـوادّده) müşâhede olunmuşdur. *Lâ-te’sîre li’l-esbâb*[4], mü’essir-i hakīkī cenâb-ı Hâlık-ı bî-çûndur. *Cellet ‘azametü (عظمـه) şânihî ve ‘amme nevâlühû*[5].

Vukū‘-i tevcîhât-ı ba‘zı menâsıb-ı vüzerâ

Yine sene-i mezkûre mâh-ı cumâdelûlâsının[6] yirmi birinci günü[7] Habeş Eyâleti, Mekke-i mükerreme Şeyhu’l-Haremliği inzımâmıyla Cidde Sancağı, Vezîr-i esbak Seyyid Mehmed Paşa’ya ibkā ve Karaman Eyâleti hâlâ mutasarrıfı Vezîr-i[8] mükerrem Mustafa Paşa[9] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ibkā vü mukarrer kılındı.

İhrâc-ı mevâcib ber-vech-i mu‘tâde

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[10] yirmi dördüncü sülesâ günü[11] Dîvân-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûnda tavâ’if-i askeriyye-i **[T1 49a]** zafer-rehberin müstehak oldukları bir kıst lezez mevâcibleri ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile sîr-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi, hân-ı bî-imtinân-ı ‘avâtıf-ı Hâkānî’den behre-yâb-ı nevâl-i

---

1 iken T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mâdde-i ….. kerre sâ’ir” kısmının üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda “sahh” kaydı ile “tehallüfü niçe” kelimeleri sonradan aynı kaligrafi ile s. 112’nin sol kenârına yazılmıştır] A1

2 “عليه السلام = Allah’ın selâmı onun üzerine olsun” anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça duâdır.

3 “عليه السلام = Allah’ın selâmı onun üzerine olsun” anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça duâdır.

4 “لاتأثير للاسباب = Sebeplerin tesîri olmadı” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

5 “جلت عظمة شانه وعم نواله = Şânının büyüklüğü yüce olsun ve O’nun lutfu herşeyi kapsasın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

7 21 Cumâdelûlâ 1167 = 16 Mart 1754 Cumartesi.

8 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

11 24 Cumâdelûlâ 1167 = 19 Mart 1754 Salı.

zülâl buyurulup, Sâhib-i devlet[1] ve Kesîru'l-murû'et hazretleri mu'tâd-ı kadîm[2] ve de'b-i müstedîm üzere[3] Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzî' u i'tâya şurû' ve ihtimâm ve mâh-ı merkūmun[4] yirmi sekizinci sebt günü[5] itmâm-ı devr u tevzî'de de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve 'âdet-i Husrevâne-i behiyye üzere[6] merâhim-perver ve me'âlî-güster Sadrıa'zam[7] ve Müşîr-i efham hazretlerini[8] tevkīr u tebcîl, 'âdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ'en, cenâb-ı 'azamet-câlib-i hazret-i Şehriyârî'den mahsûs[9] sa'âdetlü Rikâbdâr-ı hazret-i Şehriyârî Ağa[10] kulları bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i[11] hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere bol yenlü semmûr kürk ve hançer-i[12] mücevher ile Serây-ı Sadr-ı 'âlî'ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i i'zâm ü ibcâl[13] ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl, ikmâl-i âdâb ve ta'zîm üzere resîde-i hadd-i vüfûd olup, Ağa-yı müşârun ileyh[14] hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den[15]

---

1 devlet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Kesîru'l-murû'et" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 kadîm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve de'b-i müstedîm" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 üzere T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Serây-ı Âsafî'de" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 [Satır hizâsında sayfa kenârında kırmızı mürekkeple "**cumâdelûlâ**" yazılmıştır] A1 : [Satır hizâsında sayfa kenârında kırmızı mürekkeple "**cemâziyelûlâ**" yazılmıştır] T1

5 28 Cumâdelûlâ 1167 = 23 Mart 1754 Cumartesi.

6 üzere T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "merâhim-perver ve me'âlî-güster" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Sadrıa'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Müşîr-i efham" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 hazretlerini A1 : hazretleri T1

9 mahsûs T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kulları" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 müfâharet-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazret-i" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 hançer-i A1 : hancer-i T1

13 i'zâm ü ibcâl T1 : ibcâl ü i'zâm A1

14 ileyh T1 : + [Metinde bu kelime "ileyhe" olarak değiştirilmiş ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

15 Sadrıa'zamî'den T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'âdet-i melûfe

‘âdet-i me’lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve ‘atıyye-i behiyye[1] ihsân ü i‘tâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları **[T1 49b]** mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

Tevcîhât-ı ba‘zı menâsıb-ı vüzerâ

Özi Eyâleti, sâbıkā Selânik ve Kavala ve Bender sancakları mutasarrıfı olup Bender Muhâfızı Vezîr-i[2] mükerrem İbrâhîm Paşa[3] hazretlerine ve Semendire Sancağı’yla Belgrad Muhâfızlığı, sâbıkā Özi Vâlîsi Vezîr-i[4] mükerrem Köprülü-zâde el-Hâc Ahmed Paşa[5] hazretlerine ve Selânik ve Kavala sancakları dahi sâbıkā Belgrad Muhâfızı Vezîr-i[6] mükerrem Nu‘mân Paşa[7] hazretlerine ve Bender Sancağı dahi Bender Kal‘ası muhâfazası şartı ve Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi’yle sâbıkā Hüdâvendigâr Sancağı Mutasarrıfı Mîr-i mîrân Sûsen-zâde ‘Abdullah Paşa’ya[8] cemâziyelûlânın yirmi beşinde[9] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh[10] ü ‘inâyet buyuruldu.

üzere” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

1 behiyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ihsân ü” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa’ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “cemâziyelûlânın yirmi beşinde” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 25 Cemâziyelûlâ 1167 = 20 Mart 1754 Çarşamba.

10 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ü ‘inâyet” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Vefât-ı Matbah Emîni-yi sâbık Halîl Efendi

Sene-i merkūme cumâdelûlâsının[1] yirmi beşinci günü[2] hâcegân-ı Dîvâniyye'den[3] olup, sâbıkā Defter Emâneti ile be-kâm olan Matbah Emîni-yi sâbık Kayseriyyü'l-asl Halîl Efendi ez-kadîm Enderûn-ı hümâyûn teberdârlarından olup, Şehîd 'Ali Paşa merhûma bir tarîkle nisbet ve te'alluku olmağla, Emânet-i Şa'îr ile esb-i kadri râtibe-yâb-ı 'alîk-ı tevfîk olmuşidi. Giderek Emânet-i Matbah-ı 'âmire ve sâ'ir menâsıb-ı Dîvâniyye'den hisse-yâb-ı nevâl, ba'dehû vilâyetinde ikāmete me'mûr ve niçe müddet mürûr edüp, ba'dehû Vezîr-i esbak merhûm Hasan Paşa ile Yeniçeri Çorbacılığı'ndan berü hüsn-i ülfeti olmakdan nâşî, **[T1 50a]** Vezâreti'nde Âsitâne-i 'aliyye'ye gelmesiyçün destyârî-i mükâfâtları hakkında cârî ve selâmetle gelüp, Rûznâmçe ve Defter Emâneti mansıblarıyla telâfî-i mâ-fât hâsıl olmuşidi[4].

Hadd-i zâtında hayyir ve sâhib-i himmet, muhibb-i 'ulemâ ve yâver-i bî-kesân ve sulehâ pîş-hân, meveddet-i esdıkāya bâzil-i elvân-ı ni'am, bir behiyyetühü'n-nevâl, sâhib-i kerem, zât-ı muhterem idi. Sinn-i tabî''îye resân olmağa az müddet kalup, birkac gün mizâcında[5] kemmûn-i inhirâf-ı çemen-pâşîde-i lühûm-ı[6] ektâf-ı vücûdu olup, kûh-sâr-ı Erciyes-i fenâdan bâz-beste-i şeh-râh-ı bekā ve 'âzim-i halvet-kede-i kûçe-i inzivâ olmuşdur; *rahmetullâhi 'aleyhi*[7] *rahmeten vâsi'aten*[8].

---

1 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

2 25 Cumâdelûlâ 1167 = 20 Mart 1754 Çarşamba.

3 Dîvâniyye'den T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup ….. be-kâm olan" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

4 olmuşidi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Hadd-i zâtında ….. muhterem idi" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

5 mizâcında A1 : — T1

6 lühûm-ı A1 : lühûf-ı T1

7 'aleyhi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "rahmeten vâsi'aten" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i[1] 'izâm

Kuds-i şerîf Kazâsı, altmış yedi receb[2]ü'l-müreccebi gurresi[3]nden[4] zabt eylemek üzere Hâmise-i Süleymâniyye ile Sâniye-i Ayasofya-i Kebîr[5] Medresesi Müderrisi Konevî Mustafa Efendi'ye ve Âmid Kazâsı[6], altmış yedi receb-i şerîfi gurresinden[7] zabt eylemek üzere Süleymâniyye[8] Medresesi Müderrisi es-Seyyid Mehmed Şerîf Efendi'ye[9] sene-i merkūme cemâziyelâhıresinin dördüncü günü[10] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu. Ve Bağdâd Kazâsı, altmış yedi şevvâli gurresi[11]nden[12] zabt eylemek üzere sâbıkā Belgrad Kadısı Kütâhî 'Ârif Mustafa Efendi'ye ve Kayseriyye Kazâsı, altmış yedi ramazânü'l-mübâreki gurresi[13]nden[14] zabt eylemek üzere sâbıkā Erzurum Kadısı **[T1 50b]** 'Ali-zâde Mustafa Efendi'ye ve Erzurum Kazâsı dahi altmış yedi şevvâli gurresi[15]nden[16] zabt eylemek üzere sâbıkā Bosna Kadısı Yûsuf Efen-

---

1 mevâlî-i T1 : mevâlî A1

2 receb T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna sonradan "ى" yazılmış ve akabindeki "el-müreccebe" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 1 Receb 1167 = 24 Nisan 1754 Çarşamba.

4 gurresinden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "zabt eylemek üzere" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Kebîr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Medresesi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Kazâsı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "altmış yedi ….. eylemek üzere" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

7 1 Receb 1167 = 24 Nisan 1754 Çarşamba.

8 Süleymâniyye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Medresesi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sene-i merkūme cumâdelâhıresinin dördüncü günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

10 4 Cemâziyelâhıre 1167 = 29 Mart 1754 Cuma.

11 1 Şevvâl 1167 = 22 Temmuz 1754 Pazartesi.

12 gurresinden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "zabt eylemek üzere" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

13 1 Ramazân 1167 = 22 Haziran 1754 Cumartesi.

14 gurresinden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "zabt eylemek üzere" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

15 1 Şevvâl 1167 = 22 Temmuz 1754 Pazartesi.

16 gurresinden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "zabt eylemek üzere" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

di'ye[1] sene-i merkūme receb-i şerîfinin sekizinci günü[2] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh[3] ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîhât-ı ba'zı menâsıb-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân

Şâm Vâlîsi ve Mîr-i hâccı Vezîr Es'ad Paşa[4] hazretlerine Eyâlet-i mezbûre Mîru'l-hâclığı ve mülhakātı olan Kuds-i şerîf ve Nablus sancaklarıyla ve Trablus-Şâm Eyâleti[5] dahi Cerde Başbuğluğu ile ber-vech-i Mâlikâne[6], hâlâ mutasarrıfı Vezîr-i[7] mükerrem Sa'deddîn Paşa[8] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn[9] mâh-ı cemâziyelâhırenin beşinci günü[10] ibkā vü mukarrer kılındı. Ve Anadolu Eyâleti, sâbıkā Tırhala Sancağı Mutasarrıfı Vezîr-i[11] mükerrem Yeğen 'Ali Paşa[12] hazretlerine ve Tırhala Sancağı, Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi ile[13] Hotin Sancağı'na mutasarrıf olup, muhâfızı olan el-Hâc Hasan Paşa'ya[14] ber-vech-i ilhâk Köstendil Sancağı bedeli ve Köstendil Sancağı, sâbıkā

---

1 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sene-i merkūme receb-i şerîfinin sekizinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 8 Receb 1167 = 1 Mayıs 1754 Çarşamba.

3 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ü 'inâyet" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Eyâleti T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "dahi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Mâlikâne T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 şevket-makrûn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mâh-ı cumâdelâhırenin beşinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

10 5 Cemâziyelâhıre 1167 = 30 Mart 1754 Cumartesi.

11 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

13 Pâyesi ile T1 : Pâyesi'yle A1

14 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ber-vech-i ilhâk Köstendil Sancağı bedeli" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Akşehir Sancağı'na mutasarrıf Şehsüvâr-zâde Hâlid Paşa *dâmet me'âlîhu*[1]ya ve Erzurum Eyâleti, sâbıkā Anadolu Vâlîsi Vezîr Çeteci 'Abdullah Paşa[2] hazretlerine ve Van Eyâleti, sâbıkā Erzurum Vâlîsi Vezîr-i mükerrem el-Hâc İbrâhîm Paşa[3] hazretlerine sene-i merkūme cemâziyelâhıresinin yirminci günü[4] **[T1 51a]** bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu.

Ve Adana Eyâleti, sâbıkā Mar'aş Beylerbeyisi Rişvân-zâde Süleymân Paşa *dâme ikbâlühû*[5]ya ve Niğde Sancağı[6] dahi sâbıkā Adana Beylerbeyisi olup Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi olan Mehmed Paşa *dâmet me'âlîhu*[7]ya[8] şehr-i cemâziyelâhıresinde[9] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı[10] 'inâyet-makrûn tevcîh olundu.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-İstanbul hâric-i sûr nezd-i[11] Aya-kapusu

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıresinin[12] on birinci hamîs gicesi[13] sâ'at beş buçukda iken Cübbe'ali kurbunda Aya-kapusu nâm mahalde dâhil-i sûr bir kimesnenin hânesinden[14] bi-emrillâhi Te'âlâ âteş-i ser-keş zebâne-keş

---

1 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine ….. günü" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

4 20 Cemâziyelâhıre 1167 = 14 Nisan 1754 Pazar.

5 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

6 Sancağı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "dahi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

8 me'âlîhuya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "şehr-i cumâdelâhıresinde" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 1 Cemâziyelâhıre 1167 = 26 Mart 1754 Salı.

10 hümâyûn-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'inâyet-makrûn" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 nezd-i A1 : نز T1

12 cumâdelâhıresinin A1 : cemâziyelâhıresinin T1

13 11 Cumâdelâhıre 1167 = 5 Nisan 1754 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

14 hânesinden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-emrillâhi Te'âlâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

olup[1], ‘inâyetlü Sâhib-i devlet[2] efendimiz hazretleri cümleden mukaddem tâziş-ger-i semend-i müsâra‘at ve âteş derûn-ı sûrdan bîrûna çıkup, hâric-i sûr hizâsında bulunan ba‘zı ehl-i zimmet hâneleri ve mey-kedeler ve sâ’irleri muhterik ve bi-‘avnillâhi Te‘âlâ[3] vefret üzere imtidâd ve etrâf u enhâsına sirâyet ile iştidâddan munkatı‘ ve muntafî olmuşdur[4].

Vukū‘-i harîk-ı cüz’î

Yine mâh-ı[5] cemâziyelâhırın yirmi birinci bâzâr günü[6] sâ‘at birde iken Galata’da ‘Arab Câmi‘i kurbunda harîk zuhûr edüp, derhâl Sâhib-i devlet hazretleri müsâra‘at ve ancak bir hâne muhterik olup[7], mündefi‘ u muntafî[8] olmuşdur.

Nüzûl-i Filika-i hümâyûn-ı reşk-i hilâl-i gerdûn ma‘a-sandal-ı zîver-ârây-ı çarh-ı atlas-nümûn-ı meymenet-meşhûn-ı hazret-i Şehriyâr-ı [T1 51b] deryâ-nevâl be-sâ‘at-ı sa‘îde-i şeref-iştimâl

Yine sene-i merkūme cumâdelûlâsının[9] mübârek altıncı hamîs günü[10] nefs-i nefîs-i ‘azamet-te’sîs-i hümâyûn içün Tersâne-i ‘âmire’de ibdâ‘ u inşâsı

---

1 olup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “‘inâyetlü” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 devlet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “efendimiz” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Te‘âlâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “vefret üzere imtidâd” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 olmuşdur T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “**Vukū‘-i harîk-ı cüz’î**” başlığının üzeri çizilmiştir] A1

5 mâh-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “cumâdelâhırenin” üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonradan satır üstüne “merkūmun” kelimesi yazılmıştır] A1

6 21 Cemâziyelâhıre 1167 = 15 Nisan 1754 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 olup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mündefi‘ u” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 muntafî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “olmuşdur” kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “oldu” kelimesi satır sonuna yazılmıştır] A1

9 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

10 6 Cumâdelûlâ 1167 = 1 Mart Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

emr u fermân buyurulan filika-i zerrîn-cenâh-ı şeh-bâz-peyker ve reşk-i felek-i seyyâre nakş-ı zer-ender-zer ve ana hem-zâd cenâh-ı inşâ, eyvân-ı hâssa-i Sinân Paşa demekle mevsûm erîke-lâne-i hümâyûnun sâhil-i pehnây-ı ittisâlinde Kayık Kapucusu mevzi'i ki, Kayık-hâne Ocağı ta'bîri ile ma'lûm olan mahalde dahi sûret-nümâyî-i[1] intişâsı makrûn-ı fermûde-i hazret-i Cihân-bânî olan zer-i küngüre-i necâh-pervâz-ı mübeccel, ya'nî sandal-ı hümâyûn-ı resm-i ecmelin ân-ı sa'd-iktirân inşâları mânend-i dü-cenâh şeh-bâz-ı evc-i saltanat nâ-hudây-ı zümürrüd-hey'et bahr-i gerdûnun dü-reng safahât-ı suturlâb-ı müte'âkıbesinden elli iki sahîfe-i sepîd reng-i nehârî-gerdişi itmâmında ki -mâh-ı cumâdelâhırenin[2] yirmi sekizinci mübârek isneyn günü[3] olur- derûn-ı hıdâne-i i'mâl ü tasnî'den mânend-i beyza-i dü-peçe-i hümâ-ser ber-âverde-i pervâz-ı hıtâm ve refrefe-sâz-ı lâne-i ihtimâm itmâm olup, ol yevm-i isneyn o iki şâh-bâz-ı şeref-pervâz sâhil-i mülk-i Pâdişâhî'nin "*Ve lehü'l-cevâri'l-münşe'âtü fi'l-bahri ke'l-a'lâm*"[4] mısdâk-ı münîfine tevâfuk-ı ma'nevîsi mezîd-i meserret üzere şeref-ber-şeref olmağla, **[T1 52a] li-münşi'ihî:**

Temâm oldukda zerrîn sandalıyla fülk-i iclâli
Şeref verdi iki şeh-bâz-ı şevket sâhil-i milke

Nesr: Me'âliyle hüsn-i hıtâmları hem-zâd-ı muvâfakat ve tev'emân-ı ser-tîşe-i san'at kılınup, tevâfuk ism-i yevm-i isneyne ikisinin tesâdüf-hayr-ı nüzûlleri reşk-i sâz-ı fülke-i felek-i hayret-şümûl olduğu erbâb-ı intibâha cây-ı imtirâ değildir. **Beyt:**

Deryây-ı ahzar u fülk ü keştî-i hilâl
Garkend bahr-i ni'met-i Şâh-ı cihân-ı mâ[5]

---

1 sûret-nümâyî-i (صورتنمايئ) A1 : صورتنمائ T1

2 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

3 28 Cumâdelâhıre 1167 = 22 Nisan 1754 Pazartesi.

4 "وله الجوار المنشئات فى البحر كالاعلام = Denizde yüce dağlar gibi yükselen gemiler de O'nundur" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, er-Rahmân 55/24. âyettir.

5 "دريای احضر وفلك وكشتئ هلال * غرقند بحر نعمت شاه جهان ما = Mavi deniz, felek ve hilâl şeklindeki gemi, Pâdişâhımızın nimet denizinde boğuldular" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

Nesr: Mü'eddâsıyla deydene-i seniyye-i Devlet-i behiyye ve kā'ide-i münîfe-i haşmet-i vefiyye üzere deryây-ı ifâza-i 'avn ü kerem-i Sadr-ı bahr-i a'zam ve Düstûr-ı ekrem *edâmallâhu şirâ'a 'inâyetihî 'alâ mefârikı's-sükkâni mine'l-ümem*[1] efendimiz[2] hazretleri ve sâ'ir bulunmaları mu'tâd ve elzem olan fihâm-ı dâ'ire-i seyyâre-i ihtişâm-ı kirâmları hademe-i bâb mine'l-bâb ilâ yevmi'l-i'tâb zikr olunan sandal-ı hümâyûn ve filika-i reşk-i felek-nümûnun nüzûlünde şeref-i ma'iyyet-i nîrû-yı şükûh-re'fetleri taraf-ı resen-peyvendî-i teysîr u tesyîre şeref-res-i inzimâm olmağıyçün fermân-ı sabâ-mesîr-i Şehriyâr-ı Cihânbânî resîde-i mersây-ı şurta-fermây-ı vürûd olmağla, binâ'en 'aleyh ol rûz-ı fîrûzun sâ'ât-ı sa'îde-i seyyâresinin mirkāt-ı ma'dûdesinden ânât-ı mahdûdesi nuhustîn-i pâye-i şeref-intimâya resân oldukda, Hidîv-i bihâr-ı mekârim ü i'tâf ve Hızr-ı sefîne-i celâlet ü eltâf olan Vezîr-i güzîn, zer-sandal**[T1 52b]**-nişîn-i deryây-ı kerem, müşîr-tedbîr, [A]risto-nazîr, kulzüm-himem hazretleri dâ'ire-i fâhıre-i fehâmet-şiyemleri ile[3] ibtidâ sandal-ı hümâyûnun inşâ-gâh ve mahatt-ı nüzûlü mârru'z-zikr nezd-i eyvân-ı Sinân Paşa Kayık-hâne Ocağı mahallini teşrîf-bahş-ı mesîr olmalarıyçün hâlâ Ser-bostâniyân-ı Hâssa Ağa ve bulunmaları mu'tâd mi'mârân ve[4] sanâyi'-kârân 'ale's-sabâh istâde-i şeh-râh-ı terakkub oldular. Sadr-ı deryâ-nevâl-i ekrem ü efham hazretleri übbehet ü iclâl ile ol cây-gâhı teşrîf buyurup, tesyîr-i sandal-ı hümâyûn içün[5] âlât-ı mühimme ve edevât-ı lâzime her ne ise hâzır u müheyyâ olmağın, meşâyih-i kirâmdan Sultân Ahmed Şeyhi Emîr Efendi ve İmâm-ı Bostâniyân-ı Hâssa du'â vü niyâza âgāz ve keştî-i celâlet-i fermân-fermây-ı rub'-i meskûnun idâme-i 'ömr ü devletleriyçün sûy-ı dergâh-ı Kādî'l-hâcât'a dest-i tazarru' u niyâzları küşâde vü bâz kılınup, şeref-i i'tisâm-ı habl-i metîn-i devlet olan tarf-ı resen-i şevket-me'men-i celâletlerine hezâr ta'zîm ü ibcâl ile mu'tasım-ı habl-i tevfîk[6] u tevekkül olan Sadr-ı güher-pâş-ı ekrem efendimiz hazretleriyle Ser-bostâniyân-ı Hâssa Ağa kulları dahi pey-revî-i i'tisâmda şedd-i vesîk-ı ihtimâm ve ol

---

1 "ادام الله شراع عنايته على مفارق السكان من الامم = Allah onun inâyet kanatlarını insanların üzerinde daim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 efendimiz T1 : — [Metinde bu kelimenin üzeri çizilmiştir] A1

3 şiyemleri ile T1 : şiyemleriyle A1

4 ve A1 : — T1

5 içün A1 : — T1

6 tevfîk A1 : توفيق T1

sandal-ı şeh-bâz-ı peyker-iclâlin yemîn ü yesârında mânend-i kavâdim-i bâl-i ʻAnkā râbıta-bend-i mehâmm olan resen-tâbların nâhun-ı ser-tîz-i istâd-ı ʻib-ret-nümâ ʻukdelerinden birer birer küşâde vü rehâ ve adlâʻ-ı beden-nümûn-ı sinâdet ü ittikâ olan sütûn-ı kıfâre-nümûnların **[T1 53a]** dahi tîşe-i Ferhâd-ı miʻmârân bî-sütûn, nişân-berkende ve birbirinden cüdâ vü irhâ eylediklerin-de, **li-münşi'ihî:**

Şâh-bâz-ı sandal-ı iclâli Şâh-ı ʻâlemin
Lenger-endâz oldu sûy-ı bahra hic eglenmedi
Emr u fermânın tutup etdi tevakkufdan hazer
Sürʻat üzre sâhile ʻazm eyleyüp dinlenmedi

Nesr: Mü'eddâsıyla bi-ʻavnihî Teʻâlâ ve hüsn-i teysîrihî miknet-sâz-ı te-hayyüz olduğu mahalden yümn ü sühûlet ile ihtizâz ve hareket ve mânend-i reftâr-ı şâhid-i raʻnâ-kāmet sûy-ı bahra revân ü hırâmân oldu. **Li-münşi'ihî:**

Der-rikâb-ı Şeh-i ʻâlem bereved ger büvedeş
Pây ammâ nebüved behre ez-în kâm [u] murâ [1]*d* [2]

Deyerek şükrâne-i teshîl-i nüzûl içün derhâl ʻâdât-ı ehl-i kurb üzere kur-bânlar keşîde-i bismil-gâh-ı fedâ ve ilbâs-ı hilaʻ-i seniyye ile ser-tâ-pâ dûş-ı ihtirâmları zîb-ârây-ı tekrîm olacaklara birer birer fehâmet-i kabây-ı nevâ-ziş-pûş-ı mekârim ihsân ü iʻtâ ve peyâm-ı meserret-encâm-ı teshîl-i nüzûlü taʻbiye vü îmâ ile sûy-ı Cihân-penâh-ı Zıllullâhî'ye ferâh-ı mecelle-i istikâ-net-merfûʻ ve secencel-i bî-reng-i âbda sûret-nümâyî-i lenger-endâzî vukūʻu hıdmetinin itmâmı ʻakabinde Bahr-i zehhâr-ı düstûr-ı ʻinâyet-kâr[3] hazretle-ri hezâr sürûr ve istibşâr ile per-güşây-ı makāzîf-i zerrîn zevrak-ı ʻazîmet ve Tersâne-i ʻâmire'ye tevcîh-i veche-i nehzat buyurdular. Hâlâ Kapudân-ı deryâ

---

1 "در رکاب شه عالم برودکر بودش * پای اما نبود بهره ازین کام مراد" = Eğer mümkünse, cihân Pâdişâh'ının berâberinde yürü. Kural değildir ama kişi arzuladığına bu sebeple ulaşır" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

2 murâd T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**nesr**" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 ʻinâyet-kâr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Vezîr-i[1] mükerrem sa'âdetlü Mehmed Paşa[2] hazretleri ve ricâl-i Tersâne-i 'âmire bi-esrihim **[T1 53b]** kudûm-ı meymenet-lüzûmlarına dîde-güşây-ı terakkub u intizâr ve ol sâ'at-ı fîrûzda teşrîf-bahş-ı mersây-ı celâlet-şi'âr olup, beresm-i 'âdât-ı câriye sâlifü'n-nâ't ol filika-i reşk-i hilâl-i sîmürg-misâlin dahi kınâ'-ı şekîb ve karârîn-i kafes-i ârâm zemînden küşâde vü rehâ ve sûy-ı bahra bâd-ı şurta-i teshîl-i İlâhî birle tesyîr ve irhâya muvaffak ve meysûr ve de'b-i kadîm üzere Emîn-i Tersâne-i 'âmire ve sâ'ir ricâl ve hademe ve mi'mârân ve sanâyi'-kârâna hil'atlar ilbâsıyla mesrûr u mecbûr buyurulup, bi-hamdillâhi ve'l-minne iki şeh-bâz-ı milket-firâz-ı hümâyûnu bir günde sâ'at-ı sa'îdede şeref-i tevfîk-ı nüzûl ile "*Nûrun 'alâ nûr*"[3] tahsîl-i kâm-ı şâd-mânî-i fart-ı sürûr eylediler. Hemîşe ol Şehriyâr-ı bahreyn ü berreyn ve Nigeh-bân-ı hıtta-i Haremeyn *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû mâ-teşa'şa'u'l-kamereyn*[4] efendimiz hazretleri nev-be-nev bunun emsâli niçe niçe sandal-ı zerrîn ve filika-i behîn-i meserret-temkînde hezâr ve sad hezâr sürûr u safâ ile ârâm-sâz-ı ikbâl u iclâl olalar, âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn.

Ve hem ol gün Şehen-şâh-ı Cihân-penâh-ı gerdûn-vekār efendimiz hazretleri 'âdet-i müstedîme üzere Sâhil-serây-ı Beşiktaş'a sandal-süvâr-ı 'azamet ü iclâl ve 'avdet-i hümâyûnlarında filika-i cedîd-i felek-i reşk-i ikbâl ile mevcpâş-ı zerrîn-cenâh-ı insırâf oldular. Sadrıa'zam[5] efendimiz hazretleri dahi ba'de itmâm-ı hıdemât-ı **[T1 54a]** nüzûl, Dîvân-hâne'de ta'âm ve hadîka-i Tersâne'de bir mikdâr ârâm buyurup, Sa'dâbâd'ın mecârî-i ibşârı ser-pençe-i sermâdan câ-be-câ âzürde olmağın, ta'mîr u tenkīhi içün ru'yet ve emr-i 'âlîleri cârî olmağa emr-i hümâyûn sudûruna binâ'en Sa'dâbâd'a 'azîmet ve anda vakt-i 'asra dek ârâm-sâzî-i safâ vü meserret istîfâsından sonra Serây-ı 'âlî'lerine ric'at ü mu'âvedet buyurdular. Bu gûne gül-bün-i tevfîk ve meserretin tarh-ı dü-bâlâ

---

1 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 "نور على نور = (Bu) nur üstüne nurdur" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, en-Nûr 24/35. âyetin ortasında yer alır.

4 "ادام الله عمره وشوكته ما تشعشع القمرين = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü güneş ve ay ışıldadıkça dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 Sadrıa'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

sun‘-ı nüzûl-i gül-i ra‘nâsı hıtâmına yerâ‘a-i çâkerîden ser-zede-i ‘ubûdiyyetim olan târîh dahi sebt-i cerîde-i ictisâr kılındı.

Târîh-i behem-i ictimâ‘-i nüzûl

Li-münşi’ihî:

Hidîv-i bahr u berr dâd-âver-i deryâ-me‘âtî kim
Muhît-ı himmetinde oldu nüh tâk-ı felek fülke
Zahîr-i ma‘delet Sultân-ı Mahmûdü’ş-şemâ’il kim
Semâhat-gâh-ı re’fet kişver-i lutfunda bir ülke
Devâm-ı milketiyçün zümre-i insân gibi her dem
Feleklerde melekler de müdâvim Sûre-i Mülk’e
Hudâ sâmân-ı halka sâye-bahşâ eylemiş lutfun
Ki zıll-ı re’fetidir sahn-ı bâğ-ı ‘âleme gölge
Temâm oldukda zerrîn sandalıyla fülk-i iclâli
Şeref verdi iki şeh-bâz-ı şevket sâhil-i milke
İnüp bir günde bahra söyledim Hâkim ana târîh **[T1 54b]**
Hümâ-veş açdı per kondu yeme nev-sandal u fülke
(هماوش اچدی پرقوندی یمه نوصندل و فلکه) Sene **1167** h[icriyyen]

Mısra‘-ı filika-i hümâyûn lenger-endâz-ı cûy-ı tenâsüb-i sandal-ı ‘inâyet-meşhûn olmağla, pîş-gâh-ı mekârim-dest-gâh-ı hazret-i Sadrıa‘zamî’ye ‘arîza kılındıkdan mukaddem, ikisine dahi başka başka târîh-i ‘âcizâne-i züll ve[1] istikânetim resîde-i nigâh-ı hazret-i Cihân-penâh olmağı kerem ü ‘inâyet buyurmalarıyla, **beyt:**

Veliyy-i ni‘metim sermâye-bahş-ı devletim sensin
Efendim dest-gîr-i ‘avn u lutf-ı himmetim sensin

Nesr: Müfâdı üzere hakkımda ‘inâyetleri mebzûl buyurulup, derûn-ı filika ve sandal-ı hümâyûna zîb-i nakş tefhîm olmağa emr u fermân-ı hazret-i Cihân-bânî ser-i mübâhâtımı berâber-i küngüre-i âsümân etmeğile ‘alâ vetîreti’t-tetmîm ol târîhler dahi bu mahalle kayd ve sebt-i mecelle-i tastîr kılınmak münâsib görüldü.

1 ve A1 : — T1

Târîh-i sandal-ı hümâyûn

Li-münşi'ihî:

Pâdişâh-ı bahr u berr Cem-haşmet ü milket-zafer
Mahmidet-pîrâ selâtîn-i cihânın a'deli
Sâlik-i berreyn ü bahreyn ü 'inâyet-maşrıkayn
Ma'delet-güster havâkīn-i kirâmın ekmeli
Zevrak-ı gerdûn civâr-ı münşe'âtından 'alem
Râha-i deryâ-nevâliyle cihân olmuş melî
Kulzüm-i dâver-kerem şeh-vâre-i 'avn ü himem
Pişvâ vü muktedâ şâhân-ı dehrin emseli **[T1 55a]**
Safha-i gerdûn atlas sandal-ı ikbâlinin
Râyet-i feth ü zafer olsun şirâ'-ı eşmeli
Behre mevc-i lücce-i ihsânı sâhil nâ-bedîd
Cûy-bâr-ı lutfunun neyl-i mekârim-cedveli
Şol kadar tab'-ı hümâyûnu latîf ü sâf kim
Safha-i mir'ât-ı deryâ öyle olmaz müncelî
Fülk-i iclâlindeki mıkzâf-ı zerrîn tarfına
Nâ-resâdır dest-i Hûrşîd-i cihân-bânın eli
Nûrdan mersây-ı iclâlinde bergeşti hilâl
Zevrak-ı bedr-i felek nûruyla olmuş mümtelî
Bârekallâh sandal-ı mecd-i hümâyûn tarh kim
Görmedi çeşm-i temâşâ böyle fülk-i ecmeli
Zer-tılâ sükkânı mesken âfitâb-ı envere
Harf atar cevzâya sîmîn lengerinden çengeli
Dâs-veş bâlây-ı ser ol nîm-kavs-ı zer-tılâ
Hasmının 'ömrün hasâd etmekde çarhın minceli
Mürg-i şeh-bâz-ı zafer-perdâzdır seyr eyle kim
Olamaz Kûh-ı Serandîb'in 'ıkālı engeli
Gördüm itmâmın nüzûl etdikde bahra Hâkimâ
Geldi bir beyt-i dilârâ tab'a târîh-i celî
Bâl açup mevc-i yeme indi hümây-ı sa'd ola [T1 55b]
Yümn ile Sultân Mahmûd'un hümâyûn sandalı
(يمن ايله سلطان محمودك همايون صندلى) **Sene** 1167 **h[icriyyen]**

Târîh-i Filika-i hümâyûn[1]

Hidîv-i yem-ʻatâ bahr-i kerem Dâdâr-ı ʻâlem kim
Revândır lücce-i iʻtâf-ı eltâfı berâyâya
Bihâr-ı mekremet Sultân-ı Mahmûdü'l-hasâ'il kim
Nevâli feyz-bahşâdır kef-i pür-mevc-i deryâya
Zalîl-i merhamet ebr-i himâyet Kulzüm-i re'fet
Ki zât-ı vâye-bahşâ cümle âfâka Hudâ-sâye
Okur rûhâniyân-ı ʻarş "*Bismillâhi mecrâhâ*"[2]
Celâlet-bahş-ı temkîn olsa fülkü kangı mersâya
Ola berr ü bahrda mâhdan mâhîye dek ʻâlem
Müsahhar dâ'imâ fermân-ı Şâh-ı şevket-ârâya
Sehâb-ı terbiyet-bahşây-ı dest-i cevdetin seyr et
Sicâl-i himmeti nîsân-ı re'fet dürr-i yektâya
Degil mehtâbı çarhın cilve-pâş oldukca fülkünden
Hilâl-i âsümân inmiş sanursun Bahr-i Hadrâ'ya
Zehî Sultân-ı satvet mâye-i ʻizz ü fehâmet kim
Felek deryây-ı kadr u şevketinde fülk-i kem-pâye
Teʻâlallâh ne zîbâ fülke-i tarh-ı hümâyûn kim
Degil güncîde misli nazra-i çeşm-i temâşâya
Ola Şâhen-şeh-i âfâka mesned yümn ile mümted **[T1 56a]**
Felek medd eyledikce fülke-i ikbâli inşâya
Şu rütbe mürtefiʻ bu fülke-i reşk-i felek-sâ kim
Sütûnu harf atar bakdıkca sükkân-ı muʻallâya
Cenâh açmış sanurdum evc-i bâm-ı ʻarşa ʻAnkâ'yı
Olaydı per-güşâ mıkzâf-ı zerrîn ile sahrâya
Ola eyyâm-ı ʻömr ü devleti hem-şurta-ı tevfîk
Şeref verdikce keştî-i celâli sûy-ı mecrâya
Görüp itmâmını şeh-bâz-peyker sûy-ı sâhilde
Hemân lenger bırakdı fülk-i fikrim[3] cûy-ı maʻnâya

---

1 hümâyûn A1 : همايوب T1

2 "بسم الله مجريها = Onun yüzüp gitmesi Allah'ın adıyladır" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, Hûd 11/41. âyetin ortasında yer alır.

3 fikrim [Metinde "kulzüm" kelimesi sonradan bu şekilde yazılmıştır] A1 : kulzüm T1

Gelüp bâdî-i fikretde bu mısra‘ Hâkimâ târîh
Hilâl-i fülke-i reşk-i felek indi bu deryâya
(هلال فلكۀ رشك فلك ايندى بو دريايه) **Sene** 1167 h[icriyyen]

Zikr-i nüzûl-i Kalyon-ı Üc-anbarlı

Bi-‘inâyetillâhi Te‘âlâ ve hüsn-i tevfîkıhî bin yüz altmış beş senesi rebî‘ulevvelinin yedinci günü[1] Zîver-i Bahrî nâm Kapudâne-i hümâyûn kalyonunun rûy-ı deryâya ilkā‘-i nüzûlü müyesser olup, yirmi sekizinci bâzârertesi günü[2] bir kıt‘a altmış bir buçuk zirâ‘ Üc-anbarlı Kalyon-ı hümâyûn’un bodoslaması kalkup kuruldukda, mu‘tâd-ı kadîm ve de’b-i müstedîm üzere Sadr-ı ‘âlî hazretleri Dâ’ire-i Âsafî’leriyle gelüp du‘â vü senâ ve ‘azîm tob şenlikleri ve ikāme-i ‘ömr ve devlet-i[3] hazret-i Pâdişâhî’de îfây-ı merâsim-i ‘ubûdiyyetleri merfû‘-i icâbet-gâh-ı Zi’l-celâl kılınmışdır. Kalyon-ı mezkûrun **[T1 56b]** misli nâ-yâb ve nazîri lenger-endâz-ı sâhil-i i‘câb olmamış, boyu zirâ‘-ı ma‘rûf-ı san‘at-geri ile -ki dibinden i‘tibâr olunur- altmış bir buçuk zirâ‘ ve dib anbarının yüksekliği dokuz zirâ‘, tob anbarının yüksekliği iki buçuk zirâ‘, ikinci tob anbarının yukarılığı iki buçuk zirâ‘, palavra ser ve kıç irtifâ‘ı iki buçuk zirâ‘, kapudan kamarası yüksekliği iki buçuk zirâ‘ ve alt güvertesinden i‘tibâr olundukda açıklığı yirmi iki buçuk zirâ‘ ve yine alt güverteden i‘tibâr ile kıç âyînesinin küşâdeliği on altı zirâ‘ ve bir tarafdan alt lonbarı -ki top vaz‘ olunur- on altı ‘aded, ikinci katda on dört ‘aded, üçüncü katda on beş ‘aded lonbarı olup, dördüncü katda ki palavra topu kıçda on ‘aded ve fenâr dibinde kıçın yüksekliği yirmi dokuz zirâ‘ ve baş palavrası üstünde vârdiya pruva ta‘bîr olunur ki, göz topudur bir ‘aded ve yukarı boyu baş ve kıç suyaları sekiz buçuk zirâ‘, kıç suyası on bir buçuk zirâ‘ ve arslan kayalığından mâ‘adâ arslan ile kayalığın boyu yedi buçuk zirâ‘ bir kalyon-ı kûh-nümûndur ki, emr-i hümâyûn ile inşâsına şurû‘dan hıtâm-ı nüzûlü temâm-ı dâ’ire-i dü-vâzdeh filika-i tâk-ı mukarnesden sî-safha-i sülüseyni temâmında iki sene ve şeş mâh müddet olur, bi-hamdillâhi ve’l-minne sûret-bend-i şühûd olduğu işbu bin yüz **[T1 57a]** altmış yedi senesi mâh-ı recebü’l-müreccebin dördün-

1 7 Rebî‘ulevvel 1165 = 24 Ocak 1752 Pazartesi.
2 28 Rebî‘ulevvel 1165 = 14 Şubat 1752 Pazartesi.
3 devlet-i A1 : دلت T1

cü *bârekallâhu fi's-sebti ve'l-hamîs*[1] me'âli ile mübârek sebt günü[2] sâ'at-i sa'î-de-i nehâriyye-i mirkāt-ı isnâ-'aşriyyeden dü-pâye-i meymenet-vâye-i sa'da resân oldukda, edevât ve âlât-ı mühimmât nüzûlü hâzır u müheyyâ kılunup, 'âdet-i me'lûfe ve kā'ide-i ma'rûfe üzere temâşâ-gâh-ı hey'et-i nüzûl olacak celâlet-i mesned-i hazret-i Şehen-şâhî lenger-endâz-ı sâhil-i deryâ nevâl-i Pâdişâhî olan 'Ankāy-ı Bahrî nâm kalyon-ı cebel-nümûna nasb-ı sâye-bân-ı şevket-nişân ve hem-sâye-i cenâh-ı Zıllullâhî'de devletlü, sa'âdetlü Sadr-ı der-yâ-nevâl-i a'zam[3] efendimiz hazretlerine dahi güvertesi sahnında bir mazalle-i sehâba âşiyân nasb-ı sürâdık-ı iclâl buyurulmağla, ol gün[4] Kapudân-ı deryâ[5] sa'âdetlü Vezîr-i mükerrem Mehmed Paşa[6] hazretleri ve Emîn-i Tersâne el-Hâc Ebûbekir Efendi ve Kapudâne ve Riyâle ve sâ'ir ricâl-i Tersâne bi-esrihim teşrîf-i meymenet-redîf-i hazret-i Sadrıa'zamî'ye istinân (استنان) ve terakkub-da dîde-güşây-ı sâhil-i intizâr oldular. **Li-münşi'ihî:**

Teşrîf edicek Âsaf-ı Yektây-ı zemâne
Risto-himem ü Dâver-i dânây-ı zemâne
Zer-sandal-ı iclâli ile eyledi izhâr
Mevc-i haşemin bahr-i güher-zây-ı zemâne

Nesr: Medlûlü ile 'ale's-sabâh müşîr-i zehhâr, mevc-pâş-ı 'atâ, Vezîr-i kâm-kâr-ı bihâr, teyyâr-ı sehâ, düstûr-ı âfitâb-ı cenâb-ı seyyâre-haşem, zahîr-i bü-lend-pâye-i Cem-haşmet, Ferîdûn-'alem, gays-i midrâr-ı nev-behâr, **[T1 57b]** hayyir-i makdem, kâm-kâr ve kâm-bîn-i re'fet-âyîn, devletlü[7], sa'âdetlü, 'atâ-

1 "بارك الله فى السبت والخميس = Allah cumartesi ve perşembe günlerini bereketli kıldı" anlamına gelen hadîs-i şerîftir; bkz. Yılmaz, *age.*, I,72-73.

2 4 Receb 1167 = 27 Nisan 1754 Cumartesi.

3 a'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 4 Receb 1167 = 27 Nisan 1754 Cumartesi.

5 deryâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü Vezîr-i mükerrem" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 devletlü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü, 'atâfetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

fetlü Sadrıa'zam u ekrem[1] efendimiz hazretleri dâ'ire-i bâb-ı seyyâre-ihtişâm-ı fehâmet-nisâblarıyla Tersâne-i 'âmire'yi şeref-pîrây-ı teşrîf ve âdâb-ı Âsafî-tavr-ı haşmet-âyîn üzere pîş-gâh-ı râh-ı fehâmetlerinde[2] Vezîr-i mükerrem Kapudan Paşa[3] hazretleri ve Emîn Efendi ve sâ'ir erkân-ı rekîn-i behiyye ve ricâl-i Tersâne-i 'âmire me'âric-i nazra-gâh-ı Şehriyârî ve müttekây-ı sâye-bân-ı Âsaf-ı kâm-kârî olan kalyona su'ûd ve sa'âdet ü iclâl ile ârâm-sâz-ı pister-i ku'ûd oldular. **Li-münşi'ihî:**

Geldi yerine mâh-ı felek-sây-ı zemâne
Zer-mühce-i haşmet 'alem-ârây-ı zemâne
Tâ ola cebîn-sây-ı şeref-bahşî-i teşrîf
Şâhen-şeh-i bahr u bere Pâşâ-yı zemâne

Nesr: Temdîhi ile sâ'at-ı zerrîn-gerî-i çâr-mîn-i küngüre-i devvâr, medâr-ı sümüvvet şef'î-disâre nihâde-pây-ı pergâr-gerd-i şikâr oldukda; **beyt:**

Âfitâb-ı maşrık-ı şevket be-sandal şod sevâr
Bâd der-hıfz-ı Hudây-ı lâ-yezâlî ber-karâr[4]

du'âsıyla ol âfitâb-ı bî-ufūl-i[5] meşârık-ı celâl, yûh-ı pür-fütûh-ı gerdûn-serîr-i iclâl, Pâdişâh-ı Cihân-gîr-i kişver-güşâ, pîrâye-i çâr-bâliş-i evreng-i i'tilâ, Husrev-i kahramân, şükûh-ı Dârâ-sipâh, Hâkān-ı Keyvân-ı gulâm-ı felek bârgâh *halledallâhu mülkehû ve devletehû ilâ yevmi't-tenâh*[6] efendimiz hazretleri, **li-münşi'ihî**[7]**:**

---

1 ekrem T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 fehâmetlerinde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Vezîr-i mükerrem" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 "افتاب مشرق شوکت بصندل شد سوار * باد درحفظ خدای لایزالی برقرار = Doğunun ululuk güneşi sandala bindi, Celâl sâhibi Allah'ın korumasında dâimî kalsın" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

5 bî-ufûl-i A1 : بی اُقول T1

6 "خلد الله ملکه و دولته الی یوم التناه = Allah onun mülkünü ve devletini kıyâmet gününe dek devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 li-münşi'ihî A1 : لمنسئه T1

Bâl açdı yemme sandal-ı vâlây-ı zemâne
Mıkzâf-güşâ bâz-ı güher-zây-ı zemâne
Yüz sürse sezâ makdemine bahra atılsa **[T1 58a]**
Küh-sâra bedel fülk-i felek-sây-ı zemâne

Nesr: Zer-sandal-süvâr-ı ʻazamet ü celâl, teşrîf-bahş-i erîke-i manzar-ı zîver-i iclâl olup, hezâr sad hezâr taʻzîm-i fehâmet-samîm istibşâr ile Sadrıaʻzam u ekrem ve Kapudan Paşa-yı mükerrem ve sâ'ir ecille-i erkân-ı ûbûdiyyet-şiyem merâsim-i cebîn-sâyî-i talʻat-ı hümâyûnlarına âdâb-ı darâʻatde nâsıye-fersâyî-i istikânetlerin pîş-nihâde-i râh-ı[1] istikbâl eylediler. **Li-münşi'ihî:**

Geldi o Şeh-i mahmidet-ârây-ı zemâne
Mahmûd-şiyem kevkebe-pîrây-ı zemâne
Sad devlet ü sad şevketile eyledi teşrîf
Ser-i mesned-i iclâline mevlây-ı zemâne

Nesr: Mü'eddâsıyla ârâm-sâz-ı mesned-şükûh olduklarından sonra, o fülk-i felek-i reşk-i kûh-nümûna nigâh-ı ʻâtıfetleri masrûf u maʻtûf buyurulup, berran ve bahran kalyon-ı mezkûrun nüzûlü temâşâsına gelan gürûh gürûh halkın kesret ü zihâmı enbûh-ı[2] mahşer-i haşr-ender-haşrdan nümûne bir hâlet olmuşidi. Meselâ Tersâne sâhilinden karşu muhâzîsi olan mersâya piyâdeden piyâdeye bir piyâde âdem pâ-nihâde-i ʻubûr olmak mümkin idi. Ve ol kalyon-ı kûh-nümûnun derûn u bîrûn ve medâhil ü mehâricinde niçe gûne sanâyiʻ-i hıred-firîb ile tarh-ı Sinimmâr-pesendî gûyâ bir püşte-i kûh-nümûn-ı ʻacîb ve bülendi serâ-ser muhât-ı sûr, gerdûn-mümâss, mânend-i şekl-i mahrûtî-esâsa döndürüp, adlâʻ-ı mûsîkārâne-i sinâdetleri yek-dîgere hem-esâs ve hem-dûş-ı **[T1 58b]** miknet-esâs-ı püştîbân ve rûpûş-ı makarr-i felek-sây-ı Hızır ve Mûsâ sefîne-i Nûh-âsâ, **beyt:**

1 râh-ı A1 : be-râh-ı T1
2 enbûh-ı A1 : ابنوه T1

Çi bâk ez-mevc-i[1] *bahr an-râ ki bâşed în-çunîn keştî*
Hasîn-i lücce-i Kulzüm beher seyyâh-ı deryâ-r[2]*â*[3]

Nesr: Me'âline sâdık zemînden âsümâna 'ulvî rûy-be-rûy âsümân-sân ve tûy-ber-tûy kulel-i Kāf-nişân ve yek-â-yek lonbar miyânelerinde kâf-ı şikâf-ı dü-reng-i müjgân-ı çeşm-i tebân gibi sık ve masfûf ve müşebbek, ammâ bu dahâmet ü fehâmetle kemîn-gâh-ı teyyâr-ı bî-emânda şeh-bâz-ı nahcîr-i cân-'adüvv ve Kulzüm şinâyî şurta-i[4] tevfîkde 'arûs-ı hacle-nişîn teng-i girifte-i âgūş-ı şâhid-i dil-cû, belki âhenîn-diz ve hasîn ve rûyîn-i sûr-âyîn câme-i şi'ârı gül-bün-i kīrgûn sand-ı Rusi'den puhte ve sâyîde garrây-ı[5] çîn ile saykal-ı dîde-i pîş-hân-ı fütûh olan cenâh-şirâ'ların tesviye ve tezyîn-i[6] hayâl-i pîçiş-i târ-ı gā-bya ve trinkiteye ve mancınâ ve makaraları geysüvân-ı dilberân-ı muca"ad-âsâ pîç-â-pîç durûb-ı mirkāt hıred âşûbi-yi çâk-endaz girîbân-ı 'akl-ı hakîm, belki hûş-rübây-ı endîşe-i zihn-i selîm e'âcîb-i gûnâ-gûn-ı hayret-efzâ ile meşhûn bir dahme-i nasr-ı fütûh-ı meymenet-nümûn ki, tarh-ı efgen-i nev-îcâd inşâ ve tâze zemîn-i nev-ibdâ' ibtinâ niçe kılâ' u zıyâ' ve bikā' u ribâ'ı hâviye belki kalem-rev-i fesîhu'l-ercây-ı mütevâziye "*Ve lehü'l-cevâri'l-münşe'âtü fi'l-bahri ke'l-a'lâm*"[7] mazmûn-ı münîfine temâm-ı mâ sadak-ı tâm, **li-münşi'ihî:**

Reşk eyler ana şeh-per-i 'Ankāy-ı zemâne
Mislin göremez dîde-i bînây-ı zemâne
Keştî **[T1 59a]** gibidir peyker-i matbû'ası ammâ
Mânend-i cebel tantana-fersây-ı zemâne

---

1 ez-mevc-i A1 : mevc-i T1

2 "چه باك ازموج بحرانراكه باشد اينچنين كشتى * حصين لجة قلزم بهر سياح دريا را = Böyle bir gemisi olan kişinin denizin dalgasından ne korkusu olur. Her denizde seyahat edene, engin denizlerin dalgası koruyucu bir hisâr olur" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

3 deryâ-râ A1 : deryâ T1

4 şurta-i A1 : şart-ı T1

5 garrây-ı (غرّای) T1 : gırây-ı (غِرایِ) A1

6 tezyîn-i A1 : تزييب T1

7 "وله الجوار المنشئات فى البحر كالاعلام = Denizde yüce dağlar gibi yükselen gemiler de O'nundur" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, er-Rahmân 55/24. âyettir.

Nesr: Enâmil-i esâtîz ve sanâyi‘-kârânda derkâr-ı tedâvül ü tenâvüb birer sâka-bend-i bedî‘atü’l-inşâ’ tenâsüb-i bülend-erkân-ı mekînü’l-bünyân ki, misâha-i merâfık ve adlâ‘ında hendese-perdâzân-ı Eflâtûn-ı hûş-cihân medhûş ve hayrân matmahu’l-enzâr dânî vü kāsî öyle bir keştî-i felekiyyü’t-tıbâk berîd-i ekāsîyi tuhûm-ı ser-zemîn-i be-hemût tâ hâmil-i püşte-i hâk olup, metn-i metîn-i hût ile şöhret-yâb olalıdan berü görmüş ve işitmiş değil bir fülk-i ‘acîbü’ş-şekl olmağla, nüzûlünde ‘usret ve terâhî ekser kulûb-ı nâsda muzmer ve mütevârî olmakdan nâşî, ol gün derûnlarda bu ‘âriza-i halecân bi’l-külliyye zâ’il olmamışidi.

Böyle umûr-ı cesîmede du‘â ve tazarru‘-i derûn iksîr-i ‘inâyet ve destyârî-i sühûlet olmağla, mazanna-i kirâmdan ser-âmede-i meşâyih ve erbâb-ı enfâs ve ru’yâ ta‘bîri ile şöhret-yâb-ı istînâs olan Mu‘abbir Efendi du‘âya âgāz ve sûy-ı Kādî’l-hâcât’a revzene-i enbâz-ı hulûs küşâde ve bâz kılınup, ‘âdet-i ehl-i kurb üzere ser-i bâlây-ı kalyonda tasvîr olunan şîr-i jiyân-ı mehâbet-nişânın pîşinde kurbânlar fedây-ı bismil-gâh-ı niyâz olunup, tu‘me-i dehen-i şîr gābe-i teysîr kılındıkda, tîşe-i zenân-ı kûh-künân-ı Ferhâdî-nijâdân dahi taraf taraf adlâ‘-ı sinâdet-i müttekây-ı keştîye misâl-i teberzenî-i Hayderî, **beyt:**

Yek-â-yek göt-â-göt ‘amûd-ı **[T1 59b]** *kerân*
Hacl-geşte bâzâr-ı âhen-gerân[1]

Nesr: Me’âli gibi sataşup yemîn ü yesârında olan mânend-i çarh-ı felek-i pûç-ı[2] ırgādın her sütûnunda sad-ender-sad sâhib-i nîrû-yı müdâfa‘a âdemler kûşiş ve idâre ve fevt-i def‘ada bezl-i nakdîne-i tâb ü tüvân edüp[3], resen-i ma‘hûde-i felenk bâz-beste-i istihkâm ve teng-der-teng ‘ukde-i inhilâl ve kat‘da mevkūf-ı sudûr-ı emr-i hümâyûn olup, hazret-i kerâmet-penâh-ı Zıllullâhî’den o resen-bendin bürîde târ-ı inhilâl olmasıyçün emr-i hümâyûnları cereyânını taleb-kâr olduklarında, “**Nüzûl etsün!**” ta‘bîr-i şerîfi mübârek lisân-ı hümâyûnlarından sudûr etdiği gibi o fülk-i kûh-nümûn-ı felek-sâ, **beyt:**

---

1 “يكايك كوتا كوت عمود كران * خجل كشته بازار اهنكران = Gemiler sahil boyunca ve arka arkaya sıralanınca, demirciler çarşısını utandırır” anlamına gelen Farsça bir beyittir.

2 pûç-ı T1 : pûc-ı A1

3 edüp A1 : — T1

Emr u fermân-ı Şehen-şâh'a itâ'at eyleyüp
Sûy-ı bahre indi hiç bir lahza te'hîr etmedi

Nesr: Masdûku üzere tehayyüz-sâz-ı miknet olduğu mahalden hemân sâ'at hareket ve ihtizâz edüp, mânend-i reftâr-ı şâhid-i ra'nâ sûy-ı bahra meşy-i i'tidâl ü sühûlet ile nüzûl eyledi. Bu hâli halk temâşâ eyledikde mütehayyir olup, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinin teveccüh-i derûn-ı kerâmet-meşhûnlarında olan kuvvet-i te'sîr ile mübârek lisânlarından "**Nüzûl etsün!**" ta'bîr-i şerîflerinin sür'at-ı sirâyeti meşhûd-ı erbâb-ı kurb-i huzûr olmağla, Sâhib-i devlet hazretleri ziyâde bükâ edüp, dâ'ire-i hümâyûnun ekser erbâb-ı intibâhı dahi zevrak-ı çeşm-i hayretlerin gark-âb-ı yemm-i dümû' eylediler. Zîrâ bu gûne sühûlet-i nüzûl nîm sâ'at **[T1 60a]** müddetde husûle gelmek bir vechile mutasavver değil idi.

Lillâhi'l-hamd ve'l-minne yümn-i teveccüh-i derûn-ı kerâmet-meşhûn-ı Pâdişâhî fülkü belki kûh-sâr-ı felekî-âsârı yerinden berkende edeceği cây-ı iştibâh değildir. Hakk sübhânehû ve Te'âlâ sâye-i şirâ'-i 'inâyetlerin münşe'ât-ı a'lâm-ı memâlik-i İslâmiyye'den bir nefes dûr u zâ'il etmeye, âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn.

Ba'de'n-nüzûl ân-ı ferah u istibşârda 'âdet-i me'lûfe üzere Kapudan Paşa[1] hazretlerine ve Emîn Efendi'ye ve sâ'ir ricâl-i Tersâne ve mi'mârâna hila'-i seniyye ilbâsıyla dûş-ı müfâharetleri hem-dûş-ı felek-i esîr kılınup, Sermi'mârân-ı Tersâne-i 'âmire Sâlih Halîfe, san'atında yegâne müstedîm-i hıdmet olup, talebe-i 'ulûm zümresinden olan ferzendini gürûh-ı müderrisîne ilhâk içün pîş-gâh-ı hümâyûna ref'-i ruk'a-i istirhâmın, 'akīb-i nüzûlde[2] suyuna düşürüp: "Oğlum bendenizi sâhil-i mi'mârîden 'ilâc-ı tahlîsde çâr etrâfım deniz oldu, kerem ü 'inâyet Şehriyâr-ı deryâ-nevâlindir" deyü mecelle-i pâre-i darâ'atı bâlâsına, is'âf-ı merâmıyçün hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf-i Pâdişâhî keşîde kılınup, Allah sübhânehû ve Te'âlâ sâye-i 'inâyetlerin cümle kulları üzerinden dûr u zâ'il eylemeye, âmîn yâ Mu'în.

Bundan sonra şevket ü iclâl ile 'azîm tob şenlikleriyle Serây-ı hümâyûn'larına fülke-süvâr-ı mevce-pâş-ı insırâf oldular. **Li-münşi'ihî:**

---

1 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 nüzûlde A1 : nüzûlünde T1

‘Azm etdi serâya Şeh-i vâlây-ı zemâne
Yüz sürmek idi pâyına sevdây-ı zemâne **[T1 60b]**
Ol pâya degil hâkine ol pây-ı şerîfin
Hasretle geçer çeşm-i temennây-ı zemâne

Nesr: Mağzâsıyla hıdemât-ı nüzûl-i meymenet-şümûl itmâmından sonra Sâhib-i devlet[1] efendimiz hazretleri dahi Dîvân-hâne’de tenâvül-i ta‘âm, ba‘dehû Serây-ı ‘âlî’lerine per-güşây-ı[2] şirâ‘-i sandal-ı iclâl oldular. Sâlifü’z-zikr Üç-anbarlı[3] Kalyona tab‘-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûn-ı ma‘ârif-nümûndan **Nevîd-i fütûh** tesmiye-i şerîfi sünûh etmeğiyle[4], bâlây-ı âyînesine hatt-ı celî ile sebt-i hâme-i celâlet ‘allâme kılınup ‘aynıyla sîmây-ı hüsn-i Hudâ-dâd gibi *el-mülûkü mülhemûne küllemâ cerâ ‘alâ lisânihim yeftehullâhu vefka beyânihim*[5] nüktesi tefe”ülünden mâ‘adâ o hüsn-i tesmiye ile ‘alem-i ferah-şiyem efser-i zîbende-i tâc-ı kerem kılınmışdır. Bu tesmiye sünûh-ı tab‘-ı hümâyûn olduğunu iş‘âr ile hâme-i ‘âcizâne-i çâkerîden ser-zede-i zuhûr olan târîh ile nüzûlü târîhleri ol gün dest-i kerem-peyvest-i hazret-i Sadr-ı ‘âlî ile merfû‘ pîş-gâh-ı hazret-i Şehriyârî kılınup, mâye-i berk-ı sâyî-i nâsıye-i ‘ubûdiyyetim olmağla, bu mahalle sebt olundu.

Târîh-i tesmiye-i Nevîd-i fütûh

Gıyâs-ı maşrık u mağrib Hidîv-i ‘avn ü zafer
Melâz-ı kişver-i hestî Melîk-i nasr u fütûh
Tırâz-ı küngüre-i hâver-i Hilâfet kim
Fürûg-ı zât-ı hümâyûnu reşk-i pertev-i yûh
Medâr-ı nefha-i sâmân-ı âsümân-ı vücûd **[T1 61a]**
Cüsûm-ı milkete sârî nigâh-ı re’feti rûh

---

1 devlet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “efendimiz” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 per-güşây-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “şirâ‘-i” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Üç-anbarlı A1 : Üc-anbarlı T1

4 etmeğiyle A1 : etmekle T1

5 “الملوك ملهمون كلما جرى على لسانهم يفتح الله وفق بيانهم” = Pâdişâhlar kendilerine ilham verilmiş kimselerdir. Allah, ağızlarından çıkan her şeyi söylediklerine uygun şekilde gerçekleştirir” anlamına gelen Arapça bir cümledir.

Sütûde hazret-i Mahmûd Hân u zıll-ı Hudâ
Ki sâye-i himemi sâye-bân-ı feyz-i vudûh
Hemîşe keştî-i mülkünden olmaya zâ'il
Nesîm-i şurta-i lutf u 'inâyet-i Sübbûh
Olup zemânı şeref-bahş-ı hâtim-i teshîr
Hadîm-i cezbe-i ihsânı ola ism-i bedûh
Fünûn-ı haşmeti olmaz fusûle güncîde
Yazılsa vasf-ı şerîfinde bin mütûn u şürûh
Licâm-ı kuvvet-i kahrıyla inkıyâda gelür
Ne rütbe Edhem rahş-ı 'adüvv olursa cümûh
Sabâh-ı şârıka-ı lutfu ile şu'le verir
Cenâh-ı tâ'ir-i necm-i merâma leyl-i cenûh
Cihân-ı merhametin sâye-bahş-ı i'tâfı
Hidîv-i re'fet ü Şâh-ı kerem 'atûf-ı semûh[1]
Bu demde böyle cebel-peyker nümûne-i Kāf
Mekîn-i Kulzüm Üc-anbarlı çün Sefîne-i Nûh
Kenâr-ı lücce-i eltâfına vürûdu içün
Şirâ'-ı himmeti inşâsın eyledi meftûh
Yapıldı himmet-i Şâhâne'siyle buldu vücûd
O fülk-i mecd-i yegâne hafîza-i memdûh **[T1 61b]**
Muhît-ı himmet-i iclâli ile ol Şâh'ın
Kulûb-ı düşmen-i dîn ola dâ'imâ mecrûh
Görüp o zıll-ı İlâhî bu fülk-i ikbâli
Nevîd-i nusret ile buldu kalbini meşrûh
Zebân-ı pâkine âyîne-i derûnundan
O demde lafz-ı Nevîd-i fütûh etdi sünûh
Yegâne düşdü bu târîh-i mısra'ım Hâkim
Sünûh-ı mülhem-i Şâh-ı cihân Nevîd-i fütûh
(سنوح ملهم شاه جهان نويد فتوح) **Sene 1167**

Lafza-i Nevîd-i fütûh mülhem-i tab'-ı Pâdişâh-ı ma'ârif-sünûh olup, nâdire-gûyân-ı zemânın nüzûl ile tesmiye târîhine sarf-ı nigâh-ı imtiyâzda kilk-i dem-i mâhî-i îkānları şîsa-bend-i lücce-i efkâr olduğundan, Hakīr'e ta'ac-

1 'atûf-ı semûh T1 : 'atûf u semûh A1

cüb gelüp, *lâ-ta'cebenne li-men yehvâ ve yus'idu fî mecrâhu fe'n-nâsü fî urcûci-hi'n-nazari ve akna'u bi-mâ kalle fe'l-evşâlü sâfiyyetün*[1] *ve lüccetü'l-bahri lâ-yahlû mine'l-gayr*[2] me'âliyle tesliyet-yâb olup bu nebze-i kalîle ile iktifâ olundu.

Târîh-i nüzûl

Hidîv-i bahr u ber fermân-revây-ı heft-kişver kim
Revândır cûy-ı ikbâli serâdan tâ Süreyyâ'ya
Yem-i cûd u kerem Sultân-ı Mahmûdü'ş-şemâ'il kim
'Atâyâsı kıyâs olmaz şumâr-ı mevc-i deryâya
Zalîl-i merhamet kim eylemiş zât-ı hümâyûnun
Bahırda berde terfîh-i berâyâya Hudâ sâye
O bahr-i lutf kim fülk-i hilâl ü sandal-ı gerdûn
Civâr-ı münşe'ât-ı şevketinden kesb eder mâye **[T1 62a]**
Hurûş-ı mevc-i 'adli mâhdan mâhîye dek sârî
Du'ây-ı devletî mefrûzdur sükkân-ı bâlâya
Olup hükmü hübûb-ı şurta-ı tevfîk ile cârî
Şirâ'-ı satveti mevsûldür mecrâ vü mersâya
Olup her kârda 'ilm-i ledünnü kā'id-i tevfîk
Makardır fülk-i re'yi iktirân-ı Hızr u Mûsâ'ya
İ'ânet-cû olup mâ'ûne-i lutfundan ol Şâh'ın
Sehâb-ı âsümân eyler zemîne cûd-ı bî-gāye
Degil keştî meger keçkûlüdür destinde deryânın
Nevâl-i himmetinden sû-be-sû tahsîl eder vâye
Kalup münc-i sadefde tâ ebed sâhil-res olmazdı
Nümâ-bahş olmasa nîsân-ı lutfu Dürr-i yektâ'ya
Olurdu müncelî gerd-i kelefden kurs-ı mihr-âsâ
Eğer pertev-res olsa dest-i feyz-i himmeti aya

---

1 صافية A1 : صافيه T1

2 "لاتعجبن لمن يهوى ويصعدنى مجراه فالناس فى ارجوجه النظر واقنع بما قل فالاوشال صافية ولجة البحر لايخلوا من الغير = Nefsine uyduğu hâlde kendi yolunda (mecrâsında) yükselen kimseye şaşırma. Çünkü insanlar talih salıncağında sallanırlar. Aza kanâat et. Çünkü damla damla akan şey arı durudur, temizdir. Denizin derinliklerinde ise mutlaka bu-nun dışında bir şey olur" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

Cibâl-i şâmihâtı aşdı bahr-i mevc-i ihsânı
Serandîb'i geçüp oldu resân tâ çerh-i[1] a'lâya
Muhît-ı mekremet kim kişver-i cûdunda melcâdır
Cenâh-ı bâd-bân-ı re'feti sîmurg-ı 'Ankā'ya
Edüp bu keştî-i gerdûn-nümûna himmetin masrûf
K'ola reşk ile sad dâğ-ı tahassür kalb-i a'dâya
Te'âlallâh ne zîbâ tarh-ı dil-cûy-ı Mülûkâne
Kurulmadı anın bir misli dahi rûy-ı gabrâya
Olup devletle 'ömrü Nûh-veş dâ'im selâmetde
Vücûdu lenger-endâz-ı celâlet ola dünyâya
Bu gûne bi'l-bedâhe vasfına âgāz edüp hâmem
Yürütdüm ben de fülk-i fikretim lîmân-ı ma'nâya
Görüp itmâmın istimdâd-ı ilhâm eyleyüp Hâkim
İki târîh-i nev derc eyledim bir beyt-i garrâya **[T1 62b]**
Şeh-i dehre ola fülk-i felek-sâye mübârek-bâd
(شه دهره اوله فلك فلكسايه مباركباد) **Sene 1167 h[icriyyen]**
Üc-anbarlı nüzûl etdi bi-hamdillâh deryâya
(اوج انبارلى نزول ايتدى بحمدالله دريايه) **Sene 1167 h[icriyyen]**

İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn *zâdehümallâhu Te'âlâ şerefen ve ta'zîmen*[2]

Yine sene-i mezkûre mâh-ı recebü'l-müreccebin dokuzuncu mübârek hamîs günü[3] mu'tâd-ı me'lûf üzere Haremeyn-i muhteremeyn sükkânı ve aktâr-ı Hicâziyye kuttânı olan fukarâ vü gurebâya sadakāt-ı Devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvend'den ihsân oluna gelan Surre-i hümâyûn Hazîne-i 'amîmetü'l-meymeneden 'an-nakdin ihrâc olunup, Enderûn-ı hümâyûn Baş-çavuşluğu'ndan çırâğ ve hâlâ Musâhib-i Şehriyârî Sâlih Ağa'yı Emânet-i Surre-i şerîfe ile me'mûr u be-kâm ve esnây-ı tarîkde bulunan vülât ve ümerâ ve hükkâma emniyyet-i tâm üzere tâ Şâm'a varınca birbirlerine îsâl ve teslîmleriyçün i'lâmları ahz ve Âsitâne-i sa'âdet'e irsâl olunmak üzere ber-vech-i mu'tâd evâmiri

1 çerh-i A1 : cerh-i T1

2 "زادهما الله تعالى شرفا وتعظيما = Yüce Allah o ikisinin büyüklüğünü ve azametini artırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 9 Receb 1167 = 2 Mayıs 1754 Perşembe.

tahrîr ve bu vechile me'mûnu'l-gā'ile mahalline şeref-res-i vusûl olmasıyçün kemâ-yenbagī mahmûl-i dûş-ı vülât ü hükkâm kılındı.

İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı 'âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd bi-vechi'l-mu'tâd[1]

Yine mâh-ı mezbûrun on birinci sebt günü[2] hulûl-i rûz-ı hızıra tesâdüfle mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere huyûl-i Hâssa-i Cihân-penâhî be-her sene rûz-ı hızır hulûlünde Istabl-ı 'âmire-i hazret-i Şehriyârî'den Sa'dâbâd sâhasında Çerâ-gâh'a ihrâc olmasıyçün, hâlâ Mîrahûr-ı Evvel Emîn Ağa-zâde **[T1 63a]** Sâdık Ağa[3] cenâbları kadîmden resm-i me'lûf üzere tertîb olunan alay ve mükemmel Mehter-hâne ile mecmû'-i zâbitân ve hademe-i Sıtabl-ı 'âmire ve Voynuk ta'bîr olunan çayır hademeleri gürûh-ı re'âyâ âlât ve edevât-ı lâzimeleriyle Çerâ-gâh-ı mezkûra ihrâclarını Yalı-köşkü'nden temâşâ ve her semend-i sabâ-reftârın ol gün cünbiş ü nümâyişi meşhûd-ı dîde-i verâ oldukda, devâm-ı kıyâm-ı 'ömr ü devlet-i Pâdişâhî du'âsı ez-dil ü cân râtibe-i ihlâs ve tekrâr[4] kılınmışdır.

İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-cânib-i Bahr-i Sefîd bi-vechi'l-'âdeti[5]

Yine mâh-ı recebü'l-müreccebin on ikinci mübârek ahad günü[6] müzeyyen Başdarda-i hümâyûn ve ma'iyyetine me'mûr olan çekdirme sefîneleri ve kalyonlar mükemmel âlât ve levâzımâtlarıyla mersây-ı Tersâne-i 'âmire'den 'âdet-i kadîmeleri üzere Yalı-köşkü pîş-gâhından mürûr ve Kapudân-ı deryâ Vezîr-i[7] mükerrem sa'âdetlü Mehmed Paşa ve sâ'ir mu'tâd olan ümerây-ı deryâya ilbâs-ı hil'at ve Kabataş önünde birkac gün lenger-endâz-ı meks ü ikāmet

---

1 **bi-vechi'l-mu'tâd** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**receb**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 142'nin sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**receb**" yazısı vardır] A1

2 11 Receb 1167 = 4 Mayıs 1754 Cumartesi.

3 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cenâbları" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 tekrâr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kılınmışdır" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "kılındı" kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

5 العادة T1 : العاده A1

6 12 Receb 1167 = 5 Mayıs 1754 Pazar.

7 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

ve mâh-ı mezbûrun (…..) günü cânib-i Bahr-i Sefîd'e şirâ'-güşây-ı 'azîmet oldular.

Teşrîf-i hazret-i Şehriyârî be-ziyâfet-i Mîrahûr-ı Evvel Ağa der-Mîrahûr Köşkü

Evân-ı rebî' ve zemân-ı bedî'u'l-ezhârda Şehen-şâh-ı mu'azzam ve kâm-kâr ve Şehriyâr-ı bülend-iktidâr *halledallâhu mülkehû mâ-dâme'l-feleki'd-devvâr*[1] hazretlerinin zînet **[T1 63b]**-bahş-ı ihtisâs-ı Mülûkâne'leri olan huyûlün ber-vech-i mu'tâd Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd'a ihrâcı mevsiminde ve Mîrahûr-ı Evvel olan ağalar tarafından tertîb-i ziyâfet oluna gelmek de'b-i müstedîm olduğuna binâ'en, Emîn Ağa-zâde 'izzetlü Sâdık Ağa tarafından mükemmel çeşn ü ziyâfet tertîb ü âmâde kılınup, Şehriyâr-ı Mahmûdü'l-hısâl *esbegallâhu 'aleyhi'n-ni'am ve'n-nevâl*[2] hazretleri mahz-ı mekârim-i ahlâk-ı bende-nüvâzânelerinden, mâh-ı recebü'l-ferdin on yedinci mübârek hamîs günü[3] sâ'at dörtde iken sandal-ı hümâyûn ile Mîrahûr Köşkü demekle ma'rûf mahall-i dil-güşâyı teşrîf, **beyt:**

Mahall-i cân-fezâ-râ ez-nesîm-i feyz cân âmed
Çi cân âmed der û ya'nî Şehen-şâh-ı cihân âmed[4]

Nesr: Medlûlü üzere anda sa'âdet ü iclâl ile bir sâ'at mikdârı ârâm-sâzî-i fart-ı hubûr-ı bî-hemâl buyurulup, Mîrahûr Ağa'ya kürk ilbâs ve Ağa-yı mûmâ ileyh tarafından Rikâb-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûnlarına 'arîza kılınması mu'tâd olan esb-i sabâ-istînâs keşîde-i seng-i rukûb-ı celâlet-rütûb-ı Hidîvâne'leri kılındıkdan sonra, devlet ü ikbâl ile sâha-i Sa'dâbâd'ı reşk-sây-ı harem-i 'illiyyîn ve envâ'-ı behcet ve sürûr u safâ ile ârâm ve ahşam ta'âmını anda tenâvül ve yine Mîrahûr Köşkü'nden ahşama bir sâ'at kala piyâde süvâr-ı haşmet ü

---

1 "خلد الله ملكه مادام الفلك الدوار = Allah onun mülkünü dönen felek durdukça devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "اسبغ الله عليه النعم والنوال = Allah nimetleri ona bol bol ihsan etsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 17 Receb 1167 = 10 Mayıs 1754 Cuma. Metinde bu gün sehven "hamîs" olarak yazılmış olmalıdır.

4 "محل جانفزارا ازنسيم فيض جان امد * چه جان امد دروا يعنى شهنشاه جهان امد = Feyz rüzgârından, cân artıran yere cân geldi. Ona nasıl cân geldi? Dünya şâhlarının şâhı geldi" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

ikbâl ve Kara-ağac'da erîke-pîrâyî-i mecd ü ihtifâl ile **[T1 64a]** hem-mesned-i kâh-ı 'ulâ ve Serây-ı hümâyûn'larına[1] a'tâf-nümûn-ı 'avd ü i'tilâ oldular.

Teşrîf-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-sâha-i Sa'dâbâd-ı[2] meserret-nijâd

Mevsim-i behâr ve evân-ı bedâyi'-i nigârda ezhâr-ı gûnâ-gûn çemenistânın dîde-i 'ibretle temâşâsı Sâni'-i mübdi'u'l-âsârın pertev-sıfât-ı ehadiyyetin ru'yet ve mutâla'a-i 'ayn-ı ma'rifet ü tevhîd olup, bi-husûsihî bu ibbân-ı behcet-iktirânda fezây-ı gülşen-serây-ı Sa'dâbâd pehnây-ı riyâz-ı cennetden nümûne bir cây-ı meserret-nijâd olmağın, Şehriyâr-ı gülşen-i füyûzât ve ni'am-ı Pâdişâh-ı gîtî-sitân-ı a'zam u efham[3] *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû mâ-dâme'l-ümem*[4] efendimiz hazretleri mâh-ı recebü'l-ferdin yirmi ikinci cehârşenbih günü[5] sâ'at on birde iken Serây-ı hümâyûn'larından 'ale's-sabâh rahş-süvâr-ı 'azamet ü iclâl ve sa'âdet ü ikbâl ile fezây-ı meymenet-fersây-ı Sa'dâbâd'ı şeref-bahş-ı kudûm-ı meymenet-lüzûm buyurdular. Ol sâha-i ferah-bâha-i vâlâ, mânend-i çâr-erkân-ı felek-i çârümîn reşk-i fersây-ı tecellî-hâne-i harem-i 'illiyyîn buyurulup, çâr-eyyâm anda bast-ı bisât-ı safâ vu ârâmdan sonra mahatt-ı şevket ü iclâlleri olan Sâhil-serây-ı Beşiktaş'a veche-nümây-ı hümâyûn bâl-i necâh-ı ikbâl oldular.

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-fezây-ı Sa'dâbâd be-Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş

Cenâb-ı Şehriyâr-ı 'âlî-tebâr, Hudâygân-ı sipihr-iktidâr *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi'l-haşri ve'l-karâr*[6] hazretleri müftetih-i seyr-i behâr-ı nîkû-âsârda 'âdet-i hasene-i Pâdişâhâne ve deydene-i kadîme-i[7] Mülûkâne üzere **[T1 64b]** birkac gün eyvân-ı behcet-i mu'tâd-ı Sa'dâbâd'ı reşk-i fersây-ı gülşen âbâd-ı cihân ve gıbta-gâh-ı müstahsene-i sâha-i kerrûbiyân buyurmuşlar idi. **Nazm:**

---

1 ve Serây-ı hümâyûn'larına A1 : — T1

2 Sa'dâbâd-ı A1 : سعدآبا T1

3 a'zam u efham T1 : efham u a'zam A1

4 "خلد الله عمره ودولته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve devletini nesiller durdukça devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 22 Receb 1167 = 15 Mayıs 1754 Çarşamba.

6 "خلد الله عمره ودولته الى يوم الحشر والقرار = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 kadîme-i T1 : + [Metinde bu kelime satırın altına yazılmıştır] A1

Anda birkac gün olup Şâh-ı cihân ârâm-sâz
Eyledi sun‘-ı cemîl Hakk’a ‘ibretle nazar
Özledi Sâhil-serây-ı şevket ü ikbâlini
Tâ ede ol mesned-i ‘ulyâyı devletle makarr

Nesr: Me’âliyle ol âfitâb-ı şükûh-ı burc-ı saltanat, eyvân-ı ferah âşiyân-ı Sa‘dâbâd’da ancak çâr-eyyâm erîke-pîrâyî-i ârâm olduklarından sonra, şeref-i âfitâb bir burcdan burc-ı âhara tahvîlde mezîd-i sa‘d ü neşât ve fart-ı lezzât ü inbisâtı müstelzim ve bi-husûsihî evân-ı behârda füshat-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş’ın letâfet-i âb u hevâ muktezây-ı mahall-i irtifâ‘ına lâzım bir ma‘nâ olduğundan mâ‘adâ, pîş-gâh-ı Eyvân-serây-ı hümâyûn’unda olan füshat-ı deryâ, bâsıra-i temâşâya nûr efzâ ve kûh-sâr-ı zebercedîni medây-ı pehnây-ı hadrâ ve bi-hikmetillâhi Te‘âlâ ol Sâhil-serây-ı şevket-efzâda başka bir hâlet ve inşirâh ve esnâf-ı meserrât ü füyûzâta mahall-i sa‘d ü necâh olmak hâssıyyeti meşhûd-ı dîde-i ‘irfân ve ma‘lûm-ı erbâb-ı yakīn ü vicdân olup, **beyt:**

Var bu şevket-sâha-i Devlet’de envâ‘-ı sürûr
Cilve eyler her taraf anda mezâyây-ı hubûr

Nesr: Me’âliyle şükûh-ı ‘azamet-i hazret-i Şehriyâr-ı[1] ‘âlem’e âşiyân-ı celâl-i bî-hemâl ve lâne-i übbehet ü iclâl, bir serây-ı sa‘âdet-pehnây-ı bî-misâl olmakdan nâşî, mâh-ı recebü’l-ferdin **[T1 65a]** yirmi altıncı mübârek[2] ahad günü[3] sâ‘at on birde iken Sa‘dâbâd’dan hezâr ‘azamet ü iclâl ve fart-ı meserrât ü ikbâl ile sâlifü’n-na‘t Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş’a rahş-rân-ı nehzat ü ‘azîmet ve ol tâk-ı mînû-vifâkı hem-sâha-i riyâz-ı behcet ü meserret buyurdular. **Kıt‘a:**

İlâhî dem-be-dem ârâm-gâh-ı şevketeş bâdâ
Mahall-i cân-fezâ cây-ı meserret mesned-i ‘izzet
Füyûzât-ı Hudâ her-câ ki bâdâ hem-demeş bâdâ
Be-lutf-ı sermedî hem-vâre mümted mevkib-i devlet[4]

---

1 Şehriyâr-ı A1 : şehr-i T1
2 mübârek A1 : — T1
3 26 Receb 1167 = 19 Mayıs 1754 Pazar.
4 “الهی دمبدم ارامکاه شوکتش بادا * محل جانفزا جای مسرت مسند عزت
فیوضات خدا هر جا که بادا همدمش بادا * بلطف سرمدی همواره ممتد موکب دولت = İlâhî! Cân artıran yer, onun izzet makâmı; sürûr yeri ise azametinin zaman zaman dinlendiği yer olsun. Hakk’ın feyizleri her yerde onunla birlikte olsun. Allah’ın ezelî lütfu ile onun devleti dâim olsun” anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

Tebdîl-i ba'zı menâsıb-ı vüzerâ[1]

Yine mâh-ı merkūmda[2] ber-vech-i arpalık Selânik Sancağı Mutasarrıfı olup, Bender Kal'ası muhâfazasında olan Vezîr Malatyalı İbrâhîm Paşa'ya Özi Eyâleti, Özi Kal'ası muhâfazası şartıyla ve Selânik Sancağı dahi Belgrad Muhâfızı Vezîr Nu'mân Paşa'ya ve Belgrad Muhâfazası dahi bu def'a Özi'den munfasıl Köprülü-zâde el-Hâc Ahmed Paşa[3] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh[4] ü 'inâyet buyuruldu.

Tevcîh-i menâsıb-ı Sadreyn-i muhteremeyn ve gayruhumâ

Hâlâ Ser-etıbbâ'-i hazret-i Şehriyârî olan fazîletlü Mehmed Emîn Efendi[5] hazretleri Rumeli Kadı'askeri ve fazîletlü Lütfullah Efendi[6] cenâbları dahi Sadr-ı Anadolu olup, haseb-i mâ-cerâ bihi'l-'âdetü müddet-i 'örfiyyelerin itmâm ve Rumeli Kadı'askerliği, işbu bin yüz altmış yedi senesi şa'bân-ı şerîfin yedinci gününden[7] zabt etmek üzere sâbıkā Rumeli Kadı'askeri **[T1 65b]** Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi[8] hazretlerine ve Anadolu Kadı'askerliği yine târîh-i merkūmdan[9] zabt etmek üzere Anadolu Pâyesi olup, sâbıkā İstanbul Kadısı olan Mehmed Sâlih Efendi[10] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı

---

1 **Vüzerâ** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**receb**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 148'in sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**receb**" yazısı vardır] A1

2 1-30 Receb 1167 = 24 Nisan-23 Mayıs 1754.

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ü 'inâyet" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cenâbları" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 7 Şa'bân 1167 = 30 Mayıs 1754 Perşembe.

8 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ye" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 7 Şa'bân 1167 = 30 Mayıs 1754 Perşembe.

10 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ye" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

şevket-makrûn tevcîh[1] ü ‘inâyet buyuruldu. Ve yine şa‘bân-ı şerîfin onuncu gününden[2] sâbıkā Anadolu Kadı‘askeri ‘Abdurrahîm Efendi’ye Rumeli Pâyesi tevcîh[3] ü ‘inâyet buyuruldu.

Ve sene-i merkūme zilka‘desi gurresinden[4] zabt etmek üzere Mekke-i mükerreme Pâyesi’yle Bursa Kazâsı Edirne Pâyesi olup, sâbıkā Selânik Kadısı İshâk-zâde Yahyâ Efendi’ye bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn şa‘bân-ı şerîfin onuncu günü[5] tevcîh[6] ü ‘inâyet buyuruldu.

İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn[7]

Yine mâh-ı merkūmun yirmi birinci sülesâ günü[8] Dîvân-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûn’da tavâ’if-i[9] askeriyye-i zafer-rehberin müstehak oldukları iki kıst mevâcibleri ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile ser-sebz ü şâd-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi hân-ı bî-imtinân-ı ‘avâtıf-ı Hâkānî’den behre-yâb-ı nevâl-i zülâl buyurulup, Sâhib-i devlet ve Kesîru’l-murû’et hazretleri mu‘tâd-ı kadîm ve de’b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî’de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzî‘ u i‘tâya şurû‘ ve ihtimâm ve mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı hamîs günü[10] itmâm

---

1 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ü ‘inâyet” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 10 Şa‘bân 1167 = 2 Haziran 1754 Pazar.

3 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ü ‘inâyet” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 1 Zilka‘de 1167 = 20 Ağustos 1754 Salı.

5 10 Şa‘bân 1167 = 2 Haziran 1754 Pazar.

6 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ü ‘inâyet” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 **Kısteyn** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış “**şa‘bân**” yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 150’nin sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış “**şa‘bân**” yazısı vardır] A1

8 21 Şa‘bân 1167 = 13 Haziran 1754 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

9 tavâ’if-i T1 : tavâyif-i A1

10 26 Şa‘bân 1167 = 18 Haziran 1754 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

ve devr u tevzî'de de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve 'âdet-i Husrevâne-i behiyye üzere merâhim-perver ve me'âlî-güster, Sadrıa'zam **[T1 66a]** ve Müşîr-i efham hazretlerini mahz-ı tevkīr u tebcîl 'âdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ'en, cânib-i kerâmet-câlib-i Şehen-şâhî'den mahsûs Lala-yı hazret-i Şehriyârî Hazînedâr Ağa kulları bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn, teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere bol yenlü semmûr kürk ve hancer-i mücevher ile Serây-ı Sadr-ı 'âlî'ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü i'zâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl ikmâl-i âdâb ve ta'zîm üzere resîde-i hadd-i vüfûd olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den 'âdet-i me'lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve 'atıyye-i behiyye ihsân ü i'tâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

Teşrîf-i hazret-i Sadrıa'zamî be-Tob-hâne-i 'âmire berây-ı tob dökümü[1]

Yine mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamın yirmi dokuzuncu günü[2] ber-mûceb-i sudûr-ı emr-i hümâyûn-ı itâ'at-makrûn, Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri Serây-ı 'âlî'lerinden nezd-i Âsafî'lerinde bulunmaları mu'tâd olan hademe-i bâb ile Tob-hâne-i 'âmire'yi teşrîf ve istikbâl-i hazret-i Sadrıa'zamî'de kemer-beste-i ta'zîm olacaklar Tobcu-başı ve nâzır ve sâ'ir zâbitân ve ricâl-i Tob-hâne 'âdet-i me'lûfeleri üzere saff-beste-i makām-ı istikbâl ve döküm mahalline vusûlde[3] edevât **[T1 66b]** ve a'mâlleri her ne ise hâzır u müheyyâ kılınup, güdâhte olan tûde-i ma'den-i müzâbe ancak mecârî-i budakasından kavâlib-i müteheyye-i müdâfa'a insıbâb u isâlesi kalup, sefer-i hümâyûn takımından olmak üzere tertîb olduğu vechile bir nevbet furunda iki kıt'ası on birer vakıyye ve altı kıt'ası beşer vakıyye ve dört kıt'ası dahi üçer vakıyye gülle atar, mecmû'u on iki kıt'a tob bi-'avnillâhi Te'âlâ dökülüp tekmîl ve du'ây-ı devâm-ı devlet-i hazret-i Şehriyârî *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû*[4] ile teysîr u

---

1 dökümü [Metinde "dökme" kelimesi sonradan "dökümü" şeklinde yazılmıştır] A1 : dökme T1

2 29 Şa'bân 1167 = 21 Haziran 1754 Cuma.

3 vusûlde A1 : vusûlünde T1

4 "ادام الله عمره ودولته = Allah onun ömrünü ve devletini dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

teshîli müyesser olup, mu'tâd olduğu üzere hil'atları ve sâ'ir bahşiş ü 'atıyyeleri ihsân ü îsâr ve hâlâ Tersâne-i 'âmire'de vâkı' ta'mîr u termîmine mübâşeret olunan Sâhil-hâne-i hümâyûn'a ru'yet-i binâ içün uğrayup, birâz anda meks ve ba'dehû kubeylü'l-'asr Serây-ı 'âlî'lerine hezâr ibtihâc u mesârr ile 'atf-ı endâz-ı iclâl oldular.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î

Mâh-ı ramazânü'l-mübârekin gurresi cum'aertesi gicesi[1] Şehzâde-başı'nda İbrâhîm Paşa Hammâmı'na karîb sokak içinde Bağdâd Defterdârı Süleymân Efendi nâm kimesnenin hânesinden bi-emrillâhi Te'âlâ harîk zuhûr edüp, derhâl Sâhib-i devlet hazretleri müsâra'at buyurmalarıyla[2], etrâf u enhâsına sârî olmadan bi-'inâyetillâhi Te'âlâ muntafî[3] olmuşdur.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î[4]

Yine mâh-ı mezbûrun yedinci cum'a gicesi[5] sâ'at ikide Akseray'da çörekci furunundan[6] **[T1 67a]** bi-emrillâhi Te'âlâ âteş-i ser-keş zebâne-keş olup, ba'zı dekâkîn muhterik ve Sâhib-i devlet hazretleri mânend-i bârân-ı rahmet yetişüp, ziyâde cidd ü cehd ile etrâf u enhâsında olan kebîr hânelere sârî olmadan muntafî oldu.

---

1 1 Ramazân 1167 = 22 Haziran 1754 Cumartesi.

2 buyurmalarıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılan "etrâf" kelimesi satır hizâsında s.153'ün sağ tarafına yazılmıştır] A1

3 muntafî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "oldu" kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

4 **cüz'î** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**ramazân**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 153'ün sağ tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**ramazân**" yazısı vardır] A1

5 7 Ramazân 1167 = 28 Haziran 1754 Cuma.

6 furunundan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-emrillâhi Te'âlâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Ve yine mâh-ı mezbûrun[1] onuncu isneyn gicesi[2] sâ'at ikide Üsküdar'da Doğancılar Mahallesi'nde harîk zuhûr edüp, Sâhib-i devlet hazretleri müsâra'at buyurdukları anda derhâl basılup muntafî oldu.

Ziyâret-i Hırka-i şerîfe be-resm-i me'lûf ve 'âdet-i ma'rûf

Mâh-ı ramazânü'l-mübârekin on beşinci günü[3] ber-mûceb mu'tâd-ı kadîm Sadr-ı 'âlî-kadr-i kerîm hazretleri cenâb-ı Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[4] Seyyid Murtezâ Efendi hazretlerinin 'illet-i mizâcları hasebiyle bir vechile vukūf-ı huzûra iktidârları olmadığından, kerem ve 'afv-ı hazret-i Cihân-dârî ile mazhar-ı nevâziş buyurulup, Sadreyn-i muhteremeyn ve Nakībü'l-eşrâf efendiler ve Defterdâr Efendi ve Re'îsülküttâb Efendi ve Çavuş-başı Ağa ve sâ'ir ol günde bulunmaları mu'tâd olan ricâl-i Devlet-i 'aliyye ile Serây-ı hümâyûn'a varılup, Server-i kâ'inât ve Bâ'is-i îcâd-ı erazîn ü semâvât *'aleyhi efdalu's-salavâti ve ekmelü't-teslîmât*[5] hazretlerinin dâmen-i Hırka-i şerîfe-i 'arş-fersâlarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm üzere cebhe-sây-ı istikânet olduklarında, Pâdişâh-ı merâhim-dest-gâh *halledallâhu ve ebkāhu*[6] efendimiz hazretleri **[T1 67b]** Vezîr-i a'zam ve Müşîr-i efham hazretlerine sâ'ir eslâf-ı sudûr-ı kirâmdan evfer u ekser nevâziş ü i'zâm ve bi'l-cümle vücûh-ı 'ulemây-ı a'lâm ve ricâl-i Devlet-i bâ-ihtirâm kulları dahi nazra-i 'atf u 'inâyetlerine mazhar olup, ol mehbit-ı envâr-ı rahmet ve mecma'-i hayr ve fevz ü bereketde meşâyih-i kürsî-nişîn-i cevâmi'-i selâtîn, husûsan Ayasofya-i Kebîr Şeyhi ve 'ale't-tertîb meşâyih-i kirâm ve sulehânın her biri devâm-ı 'ömr ve devlet-i Pâdişâhî'de 'alâ-hıdetin 'alâ-hıdetin du'â vü niyâza âgāz ve hulûs-ı kalb ile eküff-i istikânet-i bâz ve karîn-i icâbet-i dergâh-ı bî-niyâz olduğu "*Üd'ûnî estecib leküm*"[7] nass-ı şerîfinden[8] müjde-i istidlâl ihâle-i kerem-i Vâhibü'l-âmâl kılındı.

---

1 [Sayfa kenârında, satır hizâsında kırmızı mürekkeple "**ramazân**" kelimesi yazılmıştır] T1 : + A1

2 10 Ramazân 1167 = 1 Temmuz 1754 Pazartesi.

3 15 Ramazân 1167 = 6 Temmuz 1754 Cumartesi.

4 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "عليه افضل الصلوات واكمل التسليمات = Salâtların en faziletlisi ve selâmların en mükemmeli onun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

6 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 "ادعونى استجب لكم = Bana duâ edin, kabul edeyim" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, Gâfir 40/60. âyetin baş tarafında yer alan ufak bir kısmıdır.

8 şerîfinden A1 : şerîfinde T1

Zikr-i dâmen-bûs-ı Sultân-ı cihân der-ʻîd-i mübârek-i ramazân[1]

Yine mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı günü[2] Sadrıaʻzam ve Hidîv-i ekrem hazretleri tebrîk-i ʻîd-i saʻîd içün Müfti'l-enâm *sellemehü'ś-Selâm*[3] Seyyid Murtezâ Efendi hazretlerine hasbe'l-muʻtâd alay ile teşrîf ve âyîn-i dîrîneye mürâʻât buyurup, Şeyhulislâm hazretlerinin ʻârıza-i ʻillet-i mizâcları hasebiyle resm-i dâmen-bûsîde vukūf ve huzûr-ı Şehen-şâhî'ye iktidârları nâ-yâb olmakdan nâşî, kerem-i ʻafv buyurulmağa izn ü ruhsat-ı Cihân-dârî mebzûl ve ertesi gün sudûr-ı ʻulemây-ı kirâm hazerâtı ve ʻarefe gününe gelince tertîb-i maʻrûf ve ʻâdet-i me'lûfe üzere cümle ricâl-i Devlet-i ʻaliyye cenâb-ı mekârim-nisâb **[T1 68a]** hazret-i Âsafî ile kesb-i taʻyîd-i saʻâdet eyleyüp, baʻdehû sebt gicesi[4] Serây-ı hümâyûn'a râhî ve ʻale's-seher takbîl-i pâye-i evreng-i Şehen-şâhî ile şeref-yâb ve mübâhî olduklarından sonra, sâye-i Rahmân ve halîfe-i Yezdân olan Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh *halledallâhu mülkehû ve ebkāhu*[5] hazretleri şevket-i Şâhâne ve haşmet-i Pâdişâhâne'leriyle cedd-i emcedleri merhûm ve mağfûr cennet-mekân Sultân Ahmed Hân *tâbe serâhu*[6] Câmiʻ-i şerîfi'nde edây-ı nemâz-ı ʻîd-i saʻîd, baʻdehû Serây-ı hümâyûn'larına teşrîfleriyle ol câyı[7] saʻd-karâr-ı menzil-i hûrşîd buyurdular.

---

1 **ramazân** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**ramazân**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 155'in sağ tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**ramazân**" yazısı vardır] A1

2 26 Ramazân 1167 = 17 Temmuz 1754 Çarşamba.

3 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 29 Ramazân 1167 = 20 Temmuz 1754 Cumartesi.

5 "خلد الله ملكه وابقاه = Allah onun mülkünü sonsuz ve kendisini dâim kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

6 "طاب ثراه = Mezârı gül bahçesi olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 ol câyı [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek sonradan aynı kaligrafi ile s. 156'nın sol tarafına yazılmıştır] A1 : — T1

Âmeden-i esb-i hümâyûn li-hazret-i Sadrı'l-ecelli'l-ekrem Mustafa Paşa *yesserallâhu ilâ mâ yürîdü ve mâ yeşâ'*[1]

Yine sene-i merkūme şevvâlinin ikinci yevm-i 'îd-i sa'îdde[2] Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri 'âdet-i me'lûfeleri üzere Rikâb-ı hümâyûn'a cebhe-sây-ı 'azîmet olup kubeylü'l-'asr Serây-ı 'âlî'lerin teşrîf ve bir mikdâr istirâhat ve tevfîkden sonra cânib-i 'inâyet-câlib-i hazret-i[3] Şehriyârî'den mahz-ı kerem ü 'inâyet ve bende-nüvâzâne-i 'atf u re'fetleri üzere Mîrahûr-ı Evvel Emîn Ağa-zâde 'izzetlü Sâdık Ağa ile bir tîmûr kırı donanmış esb-i mükemmel ber-âverde-i şeref-i 'arsa-i mızmâr tefhîm kılınup, bu gûne Düstûr-ı ekrem ve Müşîr-i efham-ı sudûr-ı[4] kirâm hazerâtına sûy-ı şevket-pûy-ı hazret-i Şehriyârî'den mükemmel ve zîbende ve mübeccel esb-i hümâyûn-ı nevâziş-efzây-ı celâlet-nümûn-ı **[T1 68b]** Hakānî buyuruldukda, 'âdet-i müstedîme üzere hademe-i Serây-ı Âsafî yollu yolunca hâric-i bâb-ı serâ hıdmet-i istikbâlde saff-beste-i ifhâm ü i'zâm olup, pîş-gâh-ı semend-i hümâyûn-ı kutâs-ı (قطاس) celâlet-istînâsda *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meşyen 'ale'l-kadem*[5] ihtizâz-ı gâm-ı i'zâz ve ihtirâm ile sahn-ı serâya dek cümle önüne düşülüp, Sâhib-i devlet hazretleri dahi binek taşı bâlâsında îstâde ve muntazır-ı istikbâl ve semend-i hümâyûn keşîde-i seng-i rikâb iclâl buyuruldukda, hezâr tekrîm ile ibtidâ taraf-ı zerrîn-târ-ı licâmın takbîl ü telsîm ve sa'âdet ü[6] ikbâl ile sa've-i zîn-i zerrîn-kâr-ı 'âlîsine i'tilâ-nişîn-i temkîn olduklarında, serhengân-ı Dîvân-ı 'âlî: "Devlet ile bin yaşa!" mısra'-ı mevzûn-ı du'â-meşhûnuyla bâng-ı zenân-ı tefhîm ü tebcîl ve ba'de'r-rukûb sahn-ı serâda birkac hatve-i yesîre tâziş ve tesyîrden sonra nüzûl ve 'Arz Odası'nı teşrîf ve Mîrahûr Ağa'ya semmûr kürk ve 'atıyye-i cezîle ile cüll-i 'inâyetleri mebzûl ve hademe-i Bâb-ı hazret-i[7] Âsafî 'alâ merâtibihim dâmen-bûsî-i tebrîk-i hazret-i Sadrıa'zamî'de hayyiz-i rüsûm-ı ibtihâca mevsûl kılındılar.

---

1 "يسر الله الى ما يريد وما يشاء = Allah istediği şeyi ona kolay kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 2 Şevvâl 1167 = 23 Temmuz 1754 Salı.

3 hazret-i A1 : — T1

4 sudûr-ı A1 : sadr-ı T1

5 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

6 sa'âdet ü A1 : sa'âdet-i T1

7 hazret-i T1 : — A1

Vürûd-ı esb-i hümâyûna târîh-i Çâkerî, du'â-gûne münâsib-i hâl mülâhazasıyla pîş-gâh-ı re'fet-iktinâh-ı 'âlîlerine 'arîza kılınmışdır ki, târîh-i mezkûr[1] zikri münâsib olmağla, ziyyinde[2] hıtâm-ı tastîr kılındı. **Li-münşi'ihî târîh:**

Şehen-şâh-ı mu'azzam Tâc-dâr-ı efham u a'zam **[T1 69a]**
Gubâr-ı pây-ı rahşı basdırır Dârâ'yı dârâta
Cilûdâr-ı semend-i şevketi Keyhusrev ü Behmen
Resîde gāşiye-dârânı envâ'-ı sa'âdâta[3]
Peren zerrîn-kutâs-ı eşheb-i iclâli ol Şâh'ın
Cenîb-i şevketi tâziş-nümâ kâm-ı ziyâdâta
Ola her hatve mızmâr-ı celâlet-rân-ı 'arzında
Murâdâtı muvâfık[4] sa've-i zeyn-i irâdâta
Vezîr-i a'zamı Sadr-ı güzîn'i Mustafa Pâşâ
Müşîr-i devleti şâyeste tevkīr u 'inâyâta
Mekârim-şîme hayr-endîşe düstûr-ı 'atâ-pîşe
Degil güncîde vasf-ı hüsn-i ahlâkı 'ibârâta
Cemîlü'l-hulk matbû'u'ş-şiyem düstûr-ı ekrem kim
Ne mümkin gelmek eslâf-ı kirâmıyla müsâvâta
Takī-asl-ı asîl ü müttakī pâk u nakī vâkī
Sahî vâfî vefî mecbûl-i fıtrı celb-i hayrâta
Şehen-şâh-ı cihânın Sadr-ı dânây-ı hayır-hâhı
Vekîl-i mutlakı şâyeste eltâf u 'inâyâta
'Uluvv-i şânını i'lân u tevkīr eyleyüp dehre
Bu gûne gördü şâyân olduğun bahş-ı kerâmâta
Mükemmel böyle bir rahş-ı mübeccel eyledi i'tâ
Sezâ tarf-ı licâm-ı 'izzeti lesm-i mübâhâta
Gelüp sânî-i yevm-i 'îdde esb-i hümâyûnu
Süvâr etdi Vezîr-i a'zamın rahş-ı meserrâta
Du'âyile dedim Hâkim görünce ben de târîhin
Ola Sultân-ı 'âlem dem-be-dem nâ'il murâdâta
(اوله سلطان عالم دمبدم نائل مراداته) **Sene 1167**

1 2 Şevvâl 1167 = 23 Temmuz 1754 Salı.
2 ziyyinde (زیّنده) A1 : zîbende T1
3 sa'âdâta A1 : mu'âdâta T1
4 muvâfık A1 : muvaffak T1

Ziyâfet-kerden-i Ağa-yı Yeniçeriyân be-Sadr-ı ekrem ve Düstûr-ı mufahham

Yine mâh-ı şevvâlin altıncı ahad günü[1] Yeniçeri Ağası tarafından Sadrıa'zam ve Müşîr-i efham hazretlerine Ağa-kapusu'nda tertîb-i çeşn **[T1 69b]** ü ziyâfet olunup, mu'tâd üzere ol ziyâfetde bulunmaları de'b-i müstedîm olan bi'l-cümle hademe-i Bâb-ı Sadr-ı 'âlî ile zât-ı vâlây-ı Âsafî-simâtları Ağa-kapusu'nu teşrîf ve kemâl-i inbisât ü sürûr ile anda ârâm ve sâzendegân ve bâzendegân ve sâ'irleri nevbet-be-nevbet icrây-ı san'atlarında mehâret ü ihtimâm ve anların seyr u temâşâlarıyla iktisâb-ı safâ olunup, ba'de'l-'asr tenâvül-i ta'âmdan sonra Yeniçeri Ağası tarafından Sadrıa'zam hazretlerine rahş-ı müzeyyen ve sâ'ir verilmesi mu'tâd olan hedâyâları pîş-gâh-ı Âsafî'lerine takdîm ve mu'tâd üzere Yeniçeri Ağalığı ibkāsıyçün mûmâ ileyhe ilbâs-ı hil'at-ı seniyye ile dûş-ı müfâharetleri zîb-ârây-ı bâlây-ı kâm ve hengâm-ı şâma karîb ol mahalden sa'âdet ü iclâl ile devlet-âşiyâne-i Serây-ı Âsafî'lerine hırâm ve 'avdet buyurdular.

Zikr-i tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân

Yine sene-i mezbûre-i[2] şevvâl-i mükerreminin altıncı günü[3] Eyâlet-i Rumeli, hâlâ mutasarrıfı 'Osmân Paşa-zâde Vezîr Ahmed Paşa[4] hazretlerine ve Eyâlet-i Bosna, Hersek Sancağı ilhâkıyla hâlâ mutasarrıfı Vezîr el-Hâc Mehmed Paşa[5] hazretlerine; Eyâlet-i Girid, Kandiye Kal'ası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Vezîr Durak Mehmed Paşa[6] hazretlerine; Eyâlet-i Sivas, hâlâ mutasarrıfı Zaralı-zâde Vezîr Mehmed Paşa[7] hazretlerine; Eyâlet-i Haleb, hâlâ mutasarrıfı

---

1 6 Şevvâl 1167 = 27 Temmuz 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 mezbûre-i A1 : mezbûrda T1

3 6 Şevvâl 1167 = 27 Temmuz 1754 Cumartesi.

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Sadr-ı esbak es-Seyyid ʻAbdullah Paşa[1] hazretlerine; Eyâlet-i **[T1 70a]** Rakka, ber-vech-i Mâlikâne mutasarrıfı Vezîr Râgıb Mehmed Paşa[2] hazretlerine; Eyâlet-i Çıldır, ber-vech-i yurtluk ve ocaklık hâlâ mutasarrıfı Vezîr Ahmed Paşa hazretlerine; Eyâlet-i Kars, hâlâ mutasarrıfı ʻAbdülcelîl-zâde Vezîr Hüseyn Paşa[3] hazretlerine; Eyâlet-i Batum, hâlâ mutasarrıfı Sadr-ı esbak Vezîr ʻAli Paşa[4] hazretlerine; Eyâlet-i Bağdâd ve Basra, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Süleymân Paşa[5] hazretlerine; Kapudânlık-ı deryâ, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Mehmed Paşa[6] hazretlerine; Muhassıllık-ı Mora, ber-vech-i Mâlikâne hâlâ mutasarrıfı Vezîr Halîl Paşa[7] hazretlerine; Livâʼ-i Vidin, kalʻası muhâfazası şartıyla ve Niğbolu Sancağı ilhâkıyla hâlâ mutasarrıfı Vezîr Yahyâ Paşa[8] hazretlerine; Livâʼ-i Hanya, kalʻası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Vezîr İhtiyâr Nuʻmân Paşa[9] hazretlerine; Livâʼ-i Aydın, ber-vech-i Mâlikâne hâlâ mutasarrıfı Vezîr Çelik Mehmed Paşa[10] hazretlerine; Livâʼ-i Eğriboz, kalʻası muhâfazası şartı ve Karlı-ili Sancağı ilhâkıyla hâlâ mutasarrıfı Vezîr Mustafa Paşa[11] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ibkā vü mukarrer kılındı.

---

1 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Livâ'-i İç-il, sâbıkā Mar'aş Vâlîsi Vezîr Mustafa Paşa[1] hazretlerine ve Eyâlet-i Mar'aş, sâbıkā İç-il Mutasarrıfı Mîr-i mîrân 'Abdullah Paşa[2] hazretlerine tevcîh buyuruldu.

Eyâlet-i Kefe, Kal'a-i cedîd muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân 'Abdî Paşa'ya; Eyâlet-i Safet ve Sayda ve Beyrût, Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi'yle hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Mustafa **[T1 70b]** Paşa'ya ibkā buyuruldu. Ve[3] Şehrizor, Hamevî Ahmed Paşa karındaşı Mîr-i mîrân Hüseyn Paşa'ya[4] tevcîh olundu.

Eyâlet-i Mûsul, hâlâ mutasarrıfı 'Abdülcelîl-zâde Mîr-i mîrân Emîn Mehmed Paşa'ya; Eyâlet-i Cezâyir-i Garb, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Mehmed Paşa'ya; Eyâlet-i Tûnus, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân 'Ali Paşa'ya ve[5] Eyâlet-i Trablus-Garb, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Mehmed Paşa'ya; Livâ'-i Vidin (وطن), hâlâ mutasarrıfı Mîr-livâ Mehmed Bey'e; İlbasan, sâbıkā Yanya Mutasarrıfı Yanyalı 'Ali Bey-zâde Mîr-i mîrân Süleymân Paşa'ya; Livâ'-i İskenderiyye, sâbıkā (سابقى) Ohri Sancağı Mutasarrıfı Kurd Mehmed Paşa-zâde Mîr-i mîrân 'Abdullah Paşa'ya tevcîh olundu.

Livâ'-i Ohri, hâlâ mutasarrıfı Dıraçlı Kaplan Bey-zâde Mîr-i mîrân İbrâhîm Paşa'ya; Livâ'-i Üsküb, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Mahmûd Paşa-zâde Mîr-i mîrân Kahraman Paşa'ya ibkā; Livâ'-i Kırk-kilisa, mukaddemâ iltimâs-ı Hânı'yla rütbe-i Mîr-i mîrânlık i'tâ buyurulan Ahmed Bey'e tevcîh; Livâ'-i Çirmen, hâlâ mutasarrıfı Ahmed Bey'e[6]; Livâ'-i Acu, kal'ası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Hato-gocak Ahmed Bey'e; Livâ'-i Kal'a-i Soğucak, kal'ası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Zâverîk Bey'e; Livâ'-i Resimo, hâlâ mutasarrıfı Nu'mân Paşa-zâde Mîr-i mîrân İsmâ'îl Paşa'ya; Livâ'-i Karesi, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Yayçalı Mehmed Paşa'ya ibkā; Livâ'-i Sultân-önü, sâbıkā Akseray Sancağı mutasarrıfı Hân Çırâğı Mîr-i mîrân 'Ömer Paşa'ya; Karahisâr-ı sâhib,

---

1 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 ve T1 : — A1

4 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tevcîh olundu" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 ve A1 : — T1

6 Livâ'-i Çirmen, hâlâ mutasarrıfı Ahmed Bey'e A1 : — T1

sâbıkā Haleb Muhassılı ʻOsmân Paşa yeğeni Mîr-i mîrân Ahmed **[T1 71a]** Paşa'ya tevcîh olundu.

Kırşehri, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Kara Mehmed Paşa'ya; Akşehir, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân İbrâhîm Paşa'ya; Livâ'-i Akseray, hâlâ mutasarrıfı Kolçak-zâde Mîr-i mîrân Ahmed Paşa'ya ibkā; Livâ'-i Amasiyye, sâbıkā Tîmûr Paşa karındaşı Mîr-i mîrân Cevher Paşa'ya tevcîh olundu. Çorum, Mîr-i mîrân Çolak İbrâhîm Paşa'ya; Koca-ili, Seyyid Mustafa Paşa'ya ibkā olundu.

Muhâfaza-i Seddü'l-bahr, sâbıkā Sultân-önü Sancağı Mutasarrıfı Sarı Mustafa Paşa-zâde Mîr-i mîrân ʻAli Paşa'ya tevcîh olundu. İzvornik, Mîr-i mîrân Hasan Paşa'ya; Klis Sancağı, Mîr-i mîrân Bektâş Paşa'ya; Livâ'-i Prizrin, mutasarrıfı Mîr-i mîrân Ferhâd-zâde İsmâʻîl Paşa'ya; Beyşehri Sancağı, mutasarrıfı Ebûbekir Paşa'ya; Konya Sancağı, Faş Kalʻası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Mehmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ibkā vü mukarrer kılındı.

Zikr-i tevcîhât ve ibkā'-i menâsıb ber-mûceb-i defter-i teşrîfât

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlinin yedinci cumʻaertesi günü[1] hademe-i Bâb-ı Sadr-ı ʻâlî'den Kethudây-ı Sadrıaʻzamî[2] saʻâdetlü ʻAbdullah Efendi[3] hazretleri ve Re'îsülküttâb saʻâdetlü el-Hâc ʻAbdî Efendi[4] hazretleri, Çavuş-başı[5] ʻizzetlü ʻAbdüllatîf Ağa, Büyük Tezkireci Nuʻmân Efendi, Küçük Tezkireci ʻAvnî Efendi, Mektûbî-i[6] Sadr-ı ʻâlî Hamza Efendi, Kethudâ Kâtibi[7] ve Bey-

---

1 7 Şevvâl 1167 = 28 Temmuz 1754 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 Sadrıaʻzamî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "saʻâdetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Çavuş-başı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ʻizzetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Mektûbî-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Sadr-ı ʻâlî" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Kâtibi A1 : Kitâbeti T1

likci-yi Dîvân-ı hümâyûn ibkā ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel[1], Re'îsülküttâb-ı **[T1 71b]** sâbık sa'âdetlü Nā'ilî 'Abdullah Efendi[2] hazretleri ibkā ve Nişâncılık, Memiş Efendi'ye tevcîh ve Şıkk-ı Sânî, Ahmed Efendi ve Sâlis'i, Sâlih Efendi ibkā[3] ve Defter Emâneti, Yeğen Mehmed Efendi'ye ve Rûznâmçe-i Kebîr, Behcet Mehmed Efendi ve Baş-muhâsebe, Râkım Mehmed Efendi'ye tevcîh; Şehr-emâneti, Mehmed Efendi'ye ibkā; Tersâne-i 'âmire Emâneti, Ebûbekir Efendi'ye; Darb-hâne Emâneti, Emîn Ağa-zâde Hüseyn Ağa'ya; Matbah-ı 'âmire Emâneti, Kesriyyeli Kethudâsı Mehmed Efendi'ye; Arpa Emâneti, 'Ali Ağa'ya ibkā kılındı.

Anadolu Muhâsebesi, Elmâs Paşa-zâde Mustafa Beyefendi'ye; Mukābele-i Süvârî, Yazıcı-yı sâbık Mustafa Efendi'ye; Yeniçeri Kitâbeti, Ebûbekir Efendi'ye; Sipâh Kitâbeti, Dervîş el-Hâc Mehmed Na'îmâ Efendi'ye; Silahdâr Kitâbeti, 'Osmân Paşa-zâde Ahmed Beyefendi'ye; Cizye Muhâsebesi, Defterdâr-ı esbak Ahmed Efendi'ye; Baş-bâkī-kulluğu, Mollacık-zâde 'Ali Ağa'ya; Mâliyye Tezkireciliği, Behcet Efendi birâderi Sârım Efendi'ye; Küçük Rûznâmçe, Halîl Efendi'ye; Piyâde Mukābelesi, İbrâhîm Paşa-zâde İsmâ'îl Bey'e tevcîh olundu.

Teşrîfâtcılık, 'İzzî Efendi'ye ibkā; Küçük Evkāf, Hüseyn Bey'e; Cebeciler Kitâbeti, İmâm Hasan Efendi'ye; 'Ulûfeciyân-ı Yemîn Kitâbeti, sabıkā Büyük Kal'a Pâyesi olan Haleb Vâlîsi Dîvân Efendisi Bektâş Efendi'ye müceddeden tevcîh; 'Ulûfeciyân-ı Yesâr Kitâbeti, Mûsâ-zâde hafîdi Mehmed Efendi'ye müceddeden tevcîh olunup; Gurebâ'-i **[T1 72a]** Yemîn Kitâbeti, 'Osmân Efendi'ye; Gurebâ'-i Yesâr Kitâbeti, sâbıkā Hâsslar Pâyesi olan Safiyye Sultân-zâde Mehmed Sâdık Efendi'ye müceddeden; Tob Arabacılar Kitâbeti, Boz-zâde Feyzullah Efendi'ye; Tob-hâne Nezâreti, Hâşim 'Ali Beyefendi'ye; İstanbul Barut-hânesi, Kethudâ Kâtibi-yi sâbık 'Ali Efendi'ye; Gelibolu Barut-hânesi Hasan Efendi'ye; Selânik Barut-hânesi, el-Hâc 'Ömer Ağa'ya; Kalyonlar Kitâbeti, Dâniş Süleymân Efendi'ye tevcîh olundu.

---

1 Evvel T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Re'îsülküttâb-ı sâbık sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 ibkā A1 : — T1

Masraf-ı Şehriyârî ibkā; Büyük Kal'a Tezkireciliği, sâbıkā Mevkūfât Pâyesi olan Mahmûd Efendi-yi Hâne-i Hâssa-i sâbıka; müceddeden Küçük Kal'a Tezkireciliği, Ahmed Efendi'ye tevcîh; Hâslar Mukāta'ası, hâlâ Vak'a-nüvîs Seyyid Hâkim Efendi'ye ibkā; Baş-mukāta'acılık, Çelebî-zâde 'Ali Efendi'ye; İstanbul Mukāta'ası, İbrâhîm Efendi'ye; Bursa Mukāta'ası, Pîr İsmâ'îl Efendi'ye; Avlonya Mukāta'ası, Halîl Efendi'ye; Kefe Mukāta'ası, Kîsedâr Mehmed Efendi'ye; Enderûn Kağıd Emâneti, Hâfız Süleymân Efendi'ye; Bîrûn Kağıd Emâneti, Şehdî 'Osmân Efendi'ye; Târîhcilik, Seyyid Ahmed Efendi'ye; Sergi Nezâreti, Resmî el-Hâc Ahmed Efendi'ye; Cizye Baş-bâkī-kulluğu, Yûsuf Ağa'ya ibkā; Kassâb-başılık, sâbıkı Ağa'ya; Mi'mâr-başılık, sâbıkına ibkā kılındı.

Zikr-i tevcîhât ve ibkā['-i] ağayân-ı Ocak

Yeniçeri Ağalığı, hâlâ Mustafa Ağa'ya; **[T1 72b]** Segbân-başılık, Turnacı-başı el-Hâc İbrâhîm Ağa'ya şevvâlü'l-mükerremin on birinci gün[1] tevcîh olunmuşidi, ibkā vü mukarrer kılındı. Mîr-'alemlik ibkā; Sipâh Ağalığı, Re'îs Kethudâsı Mustafa Ağa'ya; Silahdâr Ağalığı, 'Abdî Ağa'ya tevcîh; 'Ulûfeciyân-ı Yemîn Ağalığı ve Gurebâ'-i Yemîn Ağalığı ibkā; 'Ulûfeciyân-ı Yesâr Ağalığı, sabıkā Gurebâ'-i Yemîn Ağası Mustafa Ağa'ya; Gurebâ'-i Yesâr Ağalığı, Göynüklü dâmâdı 'Osmân Ağa'ya tevcîh olundu. Cebeci-başı ve Tobcu-başı ve Arabacı-başı kemâ-kân ibkā vü mukarrer kılındı.

Ziyâfet-i Âsaf-güzîn be-cenâb-ı Şehriyâr-ı ma'delet-âyîn der-Kasr-ı hümâyûn-ı Dolma-bağçe

Yine mâh-ı mezbûrun on birinci sülesâ günü[2] taraf-ı hazret-i Âsafî'den Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[3] efendimiz hazretlerine Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'a karîb Dolma-bağçe demekle ma'rûf mahall-i cân-fezâda Şehriyâr-ı 'âlem-penâh hazretlerinin mukaddemâ inşâ buyurdukları[4] eyvân-ı sa'âdet-nişânlarında tertîb-i çeşn ü ziyâfet olunup, 'ale's-seher Sadrıa'zam u efham ve erkân-ı Devlet-i müfehham ol mahalde hâzır ve kudûm-ı meyme-

1 11 Şevvâl 1167 = 1 Ağustos 1754 Perşembe.

2 11 Şevvâl 1167 = 1 Ağustos 1754 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 buyurdukları A1 : بیودکلری T1

net-lüzûm-ı Hâkānî'lerine dîde-i cân ile terakkub u intizâr üzere saff-beste-i makām-ı ta'zîm oldular. **Kıt'a li-münşi'ihî**[1]**:**

Kudûm-ı Şâh-ı 'âlem-râ der-ân câ muntazır bûdend
Bâ-âdâb-ı 'ubûdiyyet çü ser u bâğ îstâde
Heme saf-beste-i ta'zîm o iclâlend o ez-tekrîm **[T1 73a]**
Zemîn-râ cebhe-sâ bâ-emr-i Şâhen-şâh âmâde[2]

Mü'eddâsıyla Pâdişâh-ı sipihr-iktidâr ve Husrev-i Cihân-penâh-ı kâm-kâr *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi'l-haşri ve'l-karâr*[3] efendimiz hazretleri tulû'-ı âfitâb-ı 'âlem-tâbdan sonra Serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'dan rahş-süvâr-ı 'azamet ü iclâl ve sutû'-i 'inâyet-lümû'-i mihr-i cemâllerine dî-de-dûz-ı intizâr olanlara pertev-efgen-i mihr-i ruhsâr olup, erkân ve hademe-i Devlet ve Sadrıa'zam-ı Âsaf-serîret hazretleri âdâb-ı müstedîme üzere pîş-gâh-ı Rikâb-ı hümâyûnlarında *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meşyen 'ale'l-kadem*[4] mağzâsıyla ihrâz-ı şeref-i istikbâlleriyle furûğ-ı tâb-efgen-i 'inâyet ü iltifâtlarına mazhar ve lümû'-i Hûrşîd-i cemâl-i bâ-kemâlleriyle misâl-i mihr-i enver-i münevver olup, mânend-i neyyir-i cihân-tâb-ı felek-i çârümîn ol eyvân-ı celâlet-nişânı şeref-i teşrîfleriyle reşk-i menzil-i meserret-i sâha-i 'illiyyîn buyurdular. **Beyt:**

Husrev be-taht-gâh-ı me'âlî karâr-kerd
'Âlem be-mevsim-i şeref-i Şeh behâr-kerd[5]

Nesr: Temâm-ı meserret ü safâ ile şeref-i mesned-i 'âlîlerinde karâr u ârâm buyurduklarından sonra, tenâvül-i ta'âm ve ba'dehû sâzendegân ve bâzendegân

---

1 **Li-münşi'ihî** T1 : — [Metinde bu kelimenin üzeri çizilmiştir] A1

2 "قدوم شاه عالمرا دران جا منتظر بودند * باداب عبوديت چو سروباغ ايستاده
همه صفبستهٔ تعظيم واجلالند واز تكريم * زمين را جبهه سابا امر شاهنشاه اماده = Bahçedeki servi gibi, kulluk adâbıyla âlemlerin sultânının gelmesini orada bekliyorlardı. Pâdişâh'ı yüceltmek ve değer vermek için hepsi hürmetle saf tuttular. Yeryüzünü cephe gibi sultânın emrine âmâde kıldılar" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

3 "ادام الله عمره ودولته الى يوم الحشر والقرار = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

5 "خسرو بتختكاه معالى قرار كرد * عالم بموسم شرف شه بهار كرد = Pâdişâh yüce tahtına oturmuştur ve âlem, onun döneminin şerefi ile bahara dönüşmüştür" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

izhâr-ı san‘at ve râmiş-ger-i bezm-i sipihr olan zühre-i zehrâyı engüşt-i hayret ber-dehân eyleyüp ve ba‘dehû ceyl-i fîl-i Ashame-i (اضحمة) Habeşî-mânend olan pehlevânân meydâna çıkup, püşt-i feleki el arkası yerde mu‘terif-i ‘acz eylediler. Ve bir nevbet **[T1 73b]** dahi dübb-i ekberden nişân verir. Bir hırs-ı ahras beyâbâni keşân keşân âverde-i miyân-ı meydân ve birer birer üzerine kelb-i senson havâlesiyle *selletallâhu'l-kelbe 'ale'l-hınzîr*[1] mazmûnu nümâyân kılınup, birbirlerine hamle ve hücûmlarını seyr u temâşâ hâsıl oldu.

Bi-husûsihî cânbâzân-ı bedî‘u't-tavr ve perende-bâzân-ı ‘acîbü'd-devr dahi mehâret ve san‘atların keşîde-i rişte-i tahsîn eylediler. Ol temâşâlar ile imrâr-ı vakt olunup, kemâl-i sürûr u inbisât ile hengâm-ı ‘asra karîb tenâvül-i ta‘âmdan sonra, taraf-ı bâhiru'ş-şeref-i hazret-i Âsafî'den âmâde kalınan birkaç müzeyyen ü mükemmel rahş-ı mübeccel ve emti‘a-i nefîse ve diyâr-ı deryâ-bârdan akmişe-i ‘abkarî ve sâ'ir hediyye-i behiyye pîş-gâh-ı şevket-penâh-ı Pâdişâhî'ye ‘arz u takdîm ve mekârim-i çâker-i nüvâzâne-i hazret-i Husrevâne'den Sadrıa‘zam ve Hidîv-i ekrem hazretlerini hil‘at-ı semmûr ihsânıyla tebcîl ü tekrîm buyurup, hengâm-ı şâma karîb sa‘âdet ü iclâl ile yine Sadrıa‘zam ve erkân-ı hademe-i Devlet be-resm-i me'lûf ve kā‘ide-i ma‘rûfe pîş-gâh-ı Rikâb-ı hümâyûnlarında şeref-ihrâzî-i fehâmet ü i‘zâz ile lâne-i şevket-âşiyâne-i hümâyûnlarından Serây-ı devlet-fezây-ı Beşiktaş'a ‘atf-ı ‘inân-ı rahş ‘azîmet buyurdular. **Li-münşi'ihî:**

Hızr-ı tevfîk o Şeh-i ‘âleme hem-râh olsun
Câdde-i lutf u ‘inâyet ana şeh-râh olsun
Ne mahalle ki ede iclâl ile tahrîk-i rikâb
Kā'id-i feyz-i Hudâ **[T1 74a]** bedraka-i râh olsun

Zikr-i binâ'-i Kitâb-hâne-i Şehriyârî der-Serây-ı ‘âmire-i Galata

Kıt‘a li-münşi'ihî:

Bir Pâdişeh ki sâhib-i fazl ü kemâl ola
Beyt-i ‘ulûmu himmet ile irtifâ‘ eder
Beyt-i ‘ulûm u fazla kütüb-hânedir şeref
Tullâb-ı ‘ilm anın ile intifâ‘ eder

---

1 "سلط الله الكلب على الخنزير = Allah köpeği domuza belâ etsin (= Dinsizin hakkından imansız gelir)" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,784.

Nesr: "*Fî büyûtin ezinallâhu en-turfe'a*"[1] âyet-i kerîmesi mâ-sadakına medlûl-i mutâbıkī-i tâm vâkı' olan havâkīn-i kirâm ve selâtîn-i 'izâm-ı Âl-i 'Osmân *enârallâhu burhânehüm ve eczele mesûbâtihim ve ez'afe gufrânehüm*[2] hazerâtının her mahalde olan envâ'-ı hayr u hasenât-ı cemîleleri güncîde-i evrâk-ı ânât u ezmân olmak, dâhil-i hîta-i imkân olmadığı bedîhî olmağla, ez-cümle Serây-ı 'âmire-i Galata demekle mevsûm muhtefel-i hümâyûn-ı tahsîl-nümûn ki, her vechile teyemmün ü teberrük ile mevsûm u ma'rûf bir serây-ı bedî'u'l-bünyân ve ta'lîm-gâh-ı 'ulûm u ma'ârif olmağla mevsûf, mahatt-ı erbâb-ı îkān ü 'irfân olup, **li-münşi'ihî:**

Nîst der-'âlem çünîn cây-ı edeb
İhtisâbeş ser-fîrâzî-râ sebeb
Her ki der vey sâlik tahsîl şod
Mî-resâned-kâm-ı û râ 'avn-ı Rabb[3]

mü'eddâsıyla eğerçi ol cây-ı vâlâ Serây-ı 'âmire-i Galata demekle müsemmâ ve bu 'unvân-ı ibtihâc-intimâ ile şöhret-ârâ olmuşdur. Ammâ fi'l-hakīkati[4] Medrese-i Hâssa-i Pâdişâhî ve muhtedd-i ta'lîm-gâh-ı âdâb-ı İlâhî olduğu bî-rayb ü iştibâhdır. Mücerreb-i erbâb-ı ihtiyâr **[T1 74b]** ve müşâhid-i dîde-i ehl-i istibsâr olmuşdur ki, bu Serây-ı hümâyûn'a hulûs üzere tahsîl-i 'ilm ile girenlerden aslâ ve kat'â bî-behre bir kimesne görülmemişdir. Sırrı budur ki, bu serâda nazar-ı 'inâyet-eser-i Pâdişâhî içinde olanların cidd ü sa'y ve tahsîl-i kemâllerine her bâr te'alluk u irtibâtdan hâlî olmayup, belki ekser-i evkātda mevrid-i ilhâm olan derûn-ı 'inâyet-meşhûnları dahi ol erbâb-ı tahsîle bezl-i kerem ü re'fetden ser-i mû hâlî vü berî değildir. Ve bunda hâssaten ibtigā'-i merzât-ı

---

1 "فى بيوت اذن الله ان ترفع = (Bu kandil) birtakım evlerdedir ki Allah (o evlerin) yücelmesine izin vermiştir" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Nûr 24/36. âyetinin baş tarafındaki küçük bir kısmıdır.

2 "انار الله برهانهم واجزل مثوباتهم واضعف غفرانهم = Allah onların delîlini apaçık kılsın, mükâfatlarını bol bol versin ve bağışlanmalarını kat kat versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "نيست در عالم چنين جاى ادب * احتسابش سر فرازى راسبب
هركه دروى سالك تحصيل شد * ميرساند كام او را عون رب = Dünyada böyle bir edep yeri yoktur. Onun başının yücelmesine sebep ihtisâbıdır. Kim onda tahsîl için yola girerse, Allah'ın yardımı onu murâdına ulaştırır" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

4 fi'l-hakīkati T1 : فى الحقيقه A1

İlâhiyye gāyetü'l-gāye zürây-ı sıdk u ihlâsa iktirânı tahakkuk eylediğinden başka, niçe niçe bî-iktidâr ve nâ-çâr fukarânın[1] mühecce-i ekbâdları teng-nâyî-i ma'îşetleri hasebiyle ser-pençe-i mazâyık u hevâdan izâ'at-ı vakitleriyle seveka ve hademe gürûhuna duhûl ile eyyâm-ı tahsîl ü ta'lîmleri fevt olup, giderek tâlân ve hâ'ib ü husrân ve mehâvî-i cehl ü hazelâna üftân olmalarından, bunları hıfz içün tılsım-ı a'zam gibi bir cây-ı menî' ve hırz-ı refî' olduğu zâhir u hüveydâdır. Hakk Te'âlâ dâ'imâ âfâk-ı 'âleme memdûd olan sâye-i sâye-bân-ı hazret-i Zıllullâhî'yi ilâ yevmil-haşri vel-karâr mümtedd-i mefârık-ı memâlik ve aktâr eyleye, âmîn bi-câh-ı Seyyidi'l-mürselîn.

Lâ-arzî bi-vâhidetin hattâ ekūle elfe âmînen[2] ve bi-'inâyetillâhi Te'âlâ cenâb-ı Şehriyâr-ı ekrem ü efham *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmin tecme'u fîhi'l-ümem*[3] efendimiz hazretleri envâ'-ı hayrât ü hasenât ve esnâf-ı mesûbât ü meberrâta muktezây-ı **[T1 75a]** tayyib-i 'unsur-ı hümâyûnları üzere mecbûl ü muvaffak ve bi-'avnillâhi Te'âlâ her irâde-i cezîle-i kerâmet-'adîleleri mevkı' u mahalline tesâdüfde[4] ehakk u elyak vâkı' olup, bu hâlet dahi 'indallâhi Te'âlâ hulûs-ı taviyyet-i kerâmet-nihâdları üzere hüsn-i meziyyet ü kabûlüne burhân-ı kātı' gibi delâlet eylediği *evzahun mineş-şemsi ve ebyenün mine'l-ems*[5]dir.

Binâ'en 'aleyh sâlifü'z-zikr Serây-ı hümâyûn-ı Galata'da tullâb-ı 'ulûm u ma'ârif müctemi' olup, bi-husûsihî bu zemân-ı 'inâyet-iktirân-ı Şehen-şâhî'de evvelki vaktin az'âf u muzâ'afı beş yüze karîb talebe-i 'ulûm muvazzaf ve ma'lûm leyl ü nehâr tahsîl-i 'ulûma sa'y-i bî-şümâr üzere olup, derûn-ı serây-ı mevsûmede bir kitâb-hâne-i cesîme binâ vü ihyâ ve bir ders-hâne-i müstakılle teşyîd ü inşâsı tab'-ı kerâmet-neb'-i hümâyûnlarına elzem ve eşedd-i ihtiyâc ile bunun sûret-nümâyî-i vicdânı ehakk u ehemm-i mülâhaza olunup, sene-i

---

1 fukarânın T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan " mehecce-i" kelimesinin üzeri çizilmiş, bunun yerine aynı kaligrafi ile "kıt'a-i" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 "لاارضى بواحدة حتى اقول الف امينا = Bin âmîn demedikçe bir âmînle yetinmem" anlamına gelen Arapça cümledir.

3 "ادام الله عمره ودولته الى يوم تجمع فيه الامم = Allah onun ömrünü ve devletini milletlerin toplandığı güne (diriliş günü) dek devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 tesâdüfde A1 : tesâdüf-i T1

5 "اوضح من الشمس وابين من الامس = Güneşten ve dünden daha açıktır" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

merkūme şa'bân-ı şerîfinde[1] zikr olunan vechile derûn-ı serâda Eski Hammâm Yeri demekle ma'rûf Büyük Oda mukābili mahalde bir kitâb-hâne-i cemîle ve karîbinde bir ders-hâne-i cezîle binâ vü inşâsına emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn şeref-pîrây-ı sudûr ve binâsına şurû' ve mâh-ı şevvâlde[2] hıtâm-pezîr olup, teheyyü' ve tertîb olunan esnâf-ı kütüb-i nefîse-i 'adîde mevzû'-ı tabakāt-ı[3] ta'zîm kılınup, bi-'avnillâhi Te'âlâ itmâm ü tekmîli müyesser oldu.

Derûn-ı kitâb-hânede sinâdet-i **[T1 75b]** teşrîf-i Hidîvâne'leriyçün zîb-ârây-ı ittikây-ı Zıllullâhî bir taht-ı şevket-mesned-i 'inâyet-penâhî dahi zîbende-i tekmîl ü tetmîm ve Kitâb-hâne-i hümâyûn'un ibtidâ taşra kapusu yanları yemîn ü yesârında birer çeşm[e]-sâr-ı tesnîm-i reşha ile teşne-gân-ı zülâl-i 'âtıfetlerin sîr-âb ü irvâ buyurup, her çeşme-i 'inâyet-i reşhanın bâlâsında birer tuğrây-ı zerrîn nakş-i hümâ-pervâz olup ve intihâb-ı hümâyûnları olmak üzere bir tuğrây-ı Şehriyârî zîrinde, **li-münşi'ihî:**

Çeşm[e]-sârın eylemiş şeh-bâz-ı tuğrâ âşiyân
Fî-sebîlillâh 'umûm-ı feyzine olmuş nişân

Nesr: Tuğrây-ı sânî zîrinde, **li-münşi'ihî:**

Oldu tuğrây-ı hümâyûn reşha-i şevket-simât
Nâm-ı Şâhen-şâh-ı 'âlî menba'-ı âb-ı hayât

Nesr: Beytleri mersûm-ı zerrîn-hâme-i şevket-'allâme olmağın, bu vechile hüsn-i hıtâmı resîde-i sûret-i ihtimâm u itmâm olmuşdur. Hakk sübhânehû ve Te'âlâ vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn u me'mûn edüp, bunun emsâli niçe niçe hayrât ü meberrât-ı cezîleye hüsn-i te'yîd ü tevfîkı ile muvaffak eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselin ve Habîb-i Rabbi'l-'âlemîn. Ve bu târîh-i kemîne emr-i hümâyûn-ı 'inâyet-makrûn ile bâlây-ı bâb-ı Kitâb-hâne-i Şehriyârî'ye zîb-ârây-ı nakş-ı iclâl kılındı.

---

1 1-29 Şevvâl 1167 = 22 Temmuz-19 Ağustos 1754.
2 1-29 Şevvâl 1167 = 22 Temmuz-19 Ağustos 1754.
3 tabakāt-ı T1 : طيقان A1

Târîh-i Kitâb-hâne

Li-münşi'ihî:

Mecma'u'l-bahreyni Kenzü'l-'adli Sultânü'l-verâ
Şemsü âfâkın lehû zav'un menârun lil-hüdâ **[T1 76a]**
Behcetü'l-ikbâli Nazmü'd-dürri Muhtâru'l-ümem
Fî-metâli' bestati'l-mecdi sahîhan müsnedâ
Dürrü mensûri's-sıfâti fî-mesâbîha celet
Sâhibü'l-ahyâ imâmü'n-nâsi turran muktedâ
Min-'inâyetihî vikāyâtün li-sâhati mülkihî
Ekmelü's-Sultâni A'lâmü'l-hüdâ Nûrun bedâ
Matla'u'l-işrâkı hükmen fî-işârâtin bihî
Şemsü âfâkın li-tenvîri'l-'uyûni yuhtedâ
Be'sühû lil-hukmi[1] *'l-merbûtı tevzîhun li-men*
Nâle telvîhan li-tebyîni'l-münâ lâ-yürtedâ
Hâzihî dârun li-tastîri'l-'ulûmi fe'ğtenim
Min-fünûni'l-'ilmi zabtan küllü zâ minhu ığtedâ
Sâhibü'l-hayrâti Mahmûdü's-secâyâ fazlühû
Fî-basîtı'l-arzı min-âyâtihî kad-şüyyidâ
Kad-benâ dâran li-kütübin fe'btedir ta'lîmehû
Sümme sahhah cevhere'l-efkâri v'asfâ 'an sadâ
Hâzihî kütübün li-ifdâlin lehû kad-düvvinet
Küllühâ min-cûdihi't-tullâbi esnâ mahtidâ
Yebtagī min-zâlike[2] *inşâ'en ve cem'an mücdiyâ*
Celle merzâtü'l-İlâhi yâ lehû min müctedâ
Key-tenâlû min-nefîsi'l-'ilmi dürran fâhırâ **[T1 76b]**
Derruhû lillâhi minhu yâ lehû mimmâ nedâ
Zâdehullâhu ketâ'ib nasrihî fî-mülkihî
Küllemâ yeftah safâha'l-'ilmi minhâ yühtedâ
Fî-bekā'i'l-mülki bi'n-na'mâ'i ibkā'e[3] *'l-İlâh*
Sâra mahfûzan bi-'avnillâhi devmen sermedâ

---

1 lil-hükmi T1 : lil-muhkemi A1
2 zâlike T1 : zâke A1
3 ibkā'e T1 : ibkāhu A1

Hâkimun kad-ebde'a't-târîha şatran fe'ktübû
Dâru-kütübin kad-bena's-Sultânu Mahmûdü'n-nedâ[1]
(دار كتب قد بنى السلطان محمود الندى) **Sene 1167 h[icriyyen]**

---

1 "مجمع البحرين كنز العدل سلطان الورى * شمس افاق له ضوء منار للهدى
بهجة الاقبال نظم الدر مختار الامم * فى مطالع بسطة المجد صحيحا مسندا
در منثور الصفات فى مصابيح جلت * صاحب الاحيا امام الناس طرا مقتدى
من عنايته وقايات لساحة ملكه * اكمل السلطان اعلام الهدى نور بدا
مطلع الاشراق حكما فى اشارات به * شمس افاق لتنوير العيون يحتدى
بأسه للحكم المربوط توضح لمن * نال تلويحا لتبيين المنى لايرتدى
هذه دار لتسطير العلوم فاغتنم * من فنون العلم ضبطا كل ذامنه اغتدى
صاحب الخيرات محمود السجايا فضله * فى بسيط الارض من اياته قد شيدا
قد بنى دارا لكتب فابندر تعليمه * ثم صحح جوهر الافكار واصفى عن صدا
هذه كتب لافضال له قد دونت * كلها من جوده الطلاب اسنى محتدا
يبتغى من ذلك انشاء وجمعا مجديا * جل مرضات الا له ياله من مجتدى
كى تنالوا من نفيس العلم درا فاخرا * دره لله منه ياله مما ندى
زاده الله كتائب نصره فى ملكه * كلما يفتح صفاح العلم منها يهتدى
فى بقاء الملك بالنعماء ابقاء الا له * صار محفوظا بعون الله دوما سرمدا
حاكم قد ابدع التاريخ شطرا فاكتبوا * دار كتب قد بنى السلطان محمود الندى = İki denizin bir araya geldiği yer, adâlet hazînesi, mahlûkâtın sultânıdır, O; Ufukların aydınlık verici güneşi, yol göstericidir. Parlak mutluluk, dizilmiş inci, topluluklar içinde seçkindir; şân ve şerefin doğuş yerlerindedir. Sıfatları parlak kandillere saçılmış bir incidir, hayat verir bütün insanlığın uyduğu imâmdır. İnâyetiyle saltanatının hudutlarını korur; Sultân, hidâyet alâmetlerini tamamlamış, nûr ortaya çıkmıştır. Üzerindeki alâmetlere bakılırsa hükmen güneşin doğduğu yerdir, sevk edilen gözleri aydınlatacak ufukların güneşidir. Karmaşık ve zor meseleler karşısındaki yiğitliği, kabul görmeyen istekleri ortaya koymak amacıyla birtakım işâretleri elde eden kişi için bir açıklamadır. Şunlar, ilim yazılacak ofislerdir; değişik ilimleri yazmak için bunları fırsat bil bunların hepsi de onun sayesindedir. Hayır sahibidir, övülecek hasletlere sahiptir; yeryüzünde onun alâmetleri dikilmiştir. Kütüphâneler kurmuştur, hemen ta'lîme koş; sonra fikir cevherini tashih edip susuzluğunu gider ve temizle. Bu kitaplar onu yüceltmek içindir ve tamâmı talebelere karşı gösterdiği apaçık cömertlik sâyesinde telif edilmiştir. Bununla faydalı bir (kütüphâneyi) inşâ ve kitaplar toplamak istemiştir; Allah razı olsun, ne de fayda gözetmiştir! Ta ki böylece değerli ilimlere değerli bir inci gibi ulaşasınız; mâşâallah ona! Cömertliklerine şaşılır. Allah, ilim mutâla'a eden o(nun vakfettiği) kitaplarla yol buldukça mülkündeki zafer taburlarını artırsın. Nimetlerle Allah'ın inâyetiyle kalıcı olacağı bir mülkte; Allah'ın yardımıyla ebediyyen korunsun. Hâkim, bir mısra olarak tarihini düşürmüştür, yazınız: Cömert Sultan Mahmûd Kütüphâne inşâ etmiştir!" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

Katl-i Mîr-i ʻUzeyr be-yevm-i Dîvân be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn

Bundan akdem bir mikdâr müddetden berü ʻUzeyr Sancağı Beyi olup, iltizâmen Payas Mütevellîsi olan ʻAli nâm kimesne pîş-ezîn memûr olduğu hıdmet-i lâzimesinde ʻadem-i ihtimâm ile sâlik-i girîve-i nekâl olduğu mütebeyyin olup, ʻazl ve tenkîl ü tenbîh ile gûşmâl ve bundan sonra bir dahi kendüsünden hılâf-ı merzî bir hâlet zuhûr eder ise, "Vech-i âhar ile te'dîb olunur" deyü cerâyim-i güzeştesine kalem-i ʻafv keşîde kılınmışiken, âgâh ve mütenebbih olmayup, el-yevm olageldiği vech üzere hıfz u hirâsetine me'mûr olduğu mahallerden mürûr u ʻubûr eden ebnâ'-i sebîle ve sâ'ir kavâfil ve tüccâr tâ'ifelerine, gerek Payas ehâlîleri eşkıyâlarından ve gerek sâ'ir etrâf u enhâda yaylak bahânesiyle geşt ü güzâr eden eşkıyâdan îrâs-ı gezend ü mazarratı defʻ u menʻ husûslarında tehâvün ü terâhîsi zâhir **[T1 77a]** u bâhir olduğundan mâʻadâ, işbu sene-i mübârekede[1] muʻtâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere râhî olan kāfile-i hâccın ol mahalden mürûru esnâsında, merkūm ʻUzeyr Beyi Sancağı ʻAli ile etbâʻının kāfile-i hâcca itâle-i dest-i tasallutları hasebiyle, keyfiyyet-i hâlleri Adana Beylerbeyisi Rişvân-zâde Süleymân Paşa ve sâ'ir aʻyân-ı hâcdan ʻalâ vukūʻihî ve sıhhatihî Der-i devlet-medâr'a tahrîr olunup, mûcebince bâ-fermân-ı[2] ʻâlî Âsitâne-i saʻâdet'e ihzâr ve şekāvet-i hâli, sû'-i cibilletinde merkûz olduğu vechile maʻlûm u muhakkak olup, bu makūle hıdmet-i mühimme-i hirâsete me'mûr olup, umûrunda tehâvün ü terâhî, yâhûd ʻiyâzen billâhi Teʻâlâ hılâf-ı rızây-ı hümâyûn harekete mütesaddî olanlara mûceb-i ʻibret ve mükâfât ve rehbet içün hakkından gelinmek, lâzime-i hâlden olduğuna binâ'en,[3] işbu sene-i mübâreke mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin yirmi dördüncü sülesâ günü[4] merkûm ʻUzeyr Beyi ʻAli, Dîvân günü Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'a getürülüp, tînet-i bed-kirdârı muktezâsı cezây-ı sezâsı tertîb ve gayra mûceb-i ʻibret-i terhîb kılındı.

---

1 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

2 bâ-fermân-ı A1 : بافرما T1

3 binâ'en T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "işbu sene-i mübâreke ….. sülesâ günü" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

4 24 Şevvâl 1167 = 14 Ağustos 1754 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

Vukū‘-i harîk-ı cüz’î

Yine mâh-ı şevvâlin yirmi yedinci sebt gicesi[1] sâ‘at dörtde iken, İstanbul’da Kara-gümrük’de bir bakkāl dükkânından harîk zuhûr edüp, bir iki dükkân ve hâne muhterik ve derhâl Sâhib-i devlet hazretleri yetişüp, etrâf u enhâsına sârî olmadan bi-hamdillâhi Te‘âlâ mündefi‘ u muntafî oldu. **[T1 77b]**

Tevcîh-i ba‘zı menâsıb-ı mevâlî-i kirâm

Yine sene-i mezbûre zilka‘desinin ikinci günü[2] Kazâ’-i Dımaşku’ş-Şâm, altmış sekiz senesi muharremü’l-harâmı gurresinden[3] zabt eylemek üzere Kuds-i şerîf Pâyesi’yle sâbıkā Galata Kadısı olan Hâcı-zâde Mehmed Sâlih Efendi’ye ve Seray-bosna Kazâsı, yine sene-i mezkûre muharremi gurresinden[4] zabt eylemek üzere İkinci Dâhil i‘tibâriyle Muharrem Ağa Medresesi Müderrisi Marmaralı es-Seyyid İbrâhîm Efendi’ye bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu.

Vefât-ı Sadr-ı Anadolu-yı sâbık Lütfullah Efendi

Merhûm Şeyhulislâm Es‘ad Efendi’nin birâderleri, Sadr-ı Anadolu-i sâbık Lütfullah Efendi, miyân-ı sudûr-ı[5] kirâmda hüsn-i hulk ve lutf-i şemâ’il ile mevsûf u ma‘rûf olup, gerçi mazbata-i sukûk-ı zindegânîleri, encâm-ı herem ve pîrîye resân olmamış idi. Ammâ za‘f-ı kuvây-ı beden müste‘idd-i vehn-i inhilâl olmağla, bundan akdem temellük eylediği merhûm Yeğen Paşa Çiftliği’nde birkac gün inhirâf-ı mizâc ‘ârizasıyla hastalanup, sene-i merkūme mâh-ı zilka‘desinin üçüncü günü[6] dâr-ı fenâdan mahkeme-i bekāya irtihâl eylediler, *rahmetullâhi ‘aleyhi rahmeten vâsi‘aten*[7].

---

1 27 Şevvâl 1167 = 17 Ağustos 1754 Cumartesi.

2 2 Zilka‘de 1167 = 21 Ağustos 1754 Çarşamba.

3 1 Muharrem 1168 = 18 Ekim 1754 Cuma.

4 1 Muharrem 1168 = 18 Ekim 1754 Cuma.

5 sudûr-ı A1 : sadr-ı T1

6 3 Zilka‘de 1167 = 22 Ağustos 1754 Perşembe.

7 “رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah’ın geniş rahmeti onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Salb-i düzd-i şakī be-nezd-i Sandal Bedestânı

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desinin yedinci isneyn gicesi[1] sâ'at beşde iken, Mi'mâr Sinân Mahallesi sâkinlerinden tînet-i zâtında habâseti merkûze olan bir şakıyy-i bed-kirdâr, İstanbul'da **[T1 78a]** Sarıkcılar Sûku'nda Sandal Bedestânı ittisâlinde vâkı' kârgîr dükkânın üstüne çıkup, kazma ile kubbesinin depe camları olan mahalden delüp ve ib ile dükkâna inüp, mevcûd olan emti'asından serika eylediği şey' ile bekciler duyup ahz ve ertesi gün[2] Divân-ı Sadrıa'zamî'ye ihzâr ve şer'-i şerîfe gönderilüp, düzd-i merkūm huzûr-ı şer'de bi't-tav'i ve'r-rızâ kazmasıyla kubbe-i dükkânı delüp, serika eylediğini ikrâr-ı tâm ve mûcebiyle taraf-ı şer'den i'lâm olundukda, bu gûne mekân-ı hasînden nûk-ı tîşe-i fesâd ile serika ve dest-dırâzî-i bî-dâda sâ'î olan mefâsidin kubbe-i 'ömrün sülme-gîr-i i'dâm etmek lâzime-i hâlden olduğuna binâ'en, dükkân-ı merkūmun önünde kazması boğazına âvîze-i 'ibret olmak üzere şâkūl-i resen-i usturlâb-ı[3] cezâ kılındı. **Li-münşi'ihî:**

Düzdî seyr et eyledi berkende 'ömrün tîşesi
Böyle düzdün böyledir sa'yinde âhir pîşesi
Tîşesiyle rahne-dâr etdi vücûdu kubbesin
Ermedi râh-ı necâta tîşe-i endîşesi

Teşrîf-i hümâyûn be-ziyâfet-i Emîn-i Gümrük Seyyid İshâk Ağa

Hazret-i Şehriyâr-ı kâm-kâr ve Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn-i gerdûn-iktidâr *edâ-mallâhu Te'âlâ*[4] *'ömrahû ve şevketehû ilâ yevmi'l-haşri ve'l-karâr*[5] efendimiz hazretleri, 'âdet-i bende-nüvâzâne-i hamîdetü'l-hısâlleri üzere gâh eyyâm-ı behâr ve gâh mevsim-i masîf-i[6] nîkū-âsârda ba'zı kullarının ferah-zâ mahallerde nefs-i nefîs-i 'inâyet **[T1 78b]**-te'sîs-i hümâyûnları içün teheyyü' ve i'dâd eyledikleri riyâz-ı meserret-irtiyâzı, teşrîf-i şevket-lüzûm-ı 'inâyet-mersûmları ile encümen-i mâye-i fihâr u i'tibâr buyurduklarına binâ'en, Gümrükcü Seyyid İshâk

---

1 7 Zilka'de 1167 = 26 Ağustos 1754 Pazartesi.

2 8 Zilka'de 1167 = 27 Ağustos 1754 Salı.

3 usturlâb-ı T1 : اضطرلاب A1

4 Te'âlâ A1 : — T1

5 "ادام الله تعالى عمره و شوكته الى يوم الحشر والقرار = Yüce Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü diriliş ve ahiret gününe kadar dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 masîf-i T1 : مضيف A1

Ağa kullarının Beykoz'da olan bâğçesinde, tertîb-i çeşn ü ziyâfet olunup, mâh-ı zilka'denin onuncu hamîs günü[1] Sâhil-serây-ı Beşiktaş'dan sandal-süvâr-ı 'azamet ü iclâl ve bâğçe-i mersûmeye 'atf-ı 'inân-ı ikbâl buyurup, **li-münşi'ihî:**

Şeref buldukca gülşen tâze teşrîf-i kudûmunla
Çemenler ferş-i çetr-i erguvân olmuş bu demlerde
Çerâgān-ı behâr-efrûz[2] iken nâzende nergisler
Verây-ı encümende dîde-bân olmuş bu demlerde

Nesr: Me'âliyle ol gün anda fart-ı sürûr üzere ârâm ü safâ ve envâ'-ı behcet ü meserrât ve hubûr ile temâşây-ı sun'-i celîl-i bî-hemtâ îfâsından sonra, ahşama karîb sa'âdet ü şevket ile Serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'a 'atf-ı zimâm-ı iclâl buyurdular.

Vukū'-i tob dökümü be-Tob-hâne-i 'âmire

Yine mâh-ı zilka'denin onuncu cum'aertesi günü[3] Tob-hâne-i 'âmire'de ma'lûmü'l-vezn ve'l-mikdâr dökülmeğe müteheyyi' topların döküm ocakları ve sâ'ir âlât-ı insıbâba müte'allık mâlezimeleri hâzır u müheyyâ olup, ancak yevm-i mezbûrda[4] Sâhib-i devlet[5] efendimiz hazretlerinin bir mikdâr mizâc-ı sa'âdetlerinde 'âriza-i inhirâf tareyânı ile hâlâ Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel 'Abdullah Nâ'ilî Efendi[6] hazretleri me'mûr ve selef ü halef Tob-hâne-i 'âmire nâzırlarına ilbâs-ı hil'at ve ricâl ve hademe-i **[T1 79a]** Tob-hâne'ye ber-vech-i mu'tâd tob dökümünde verile gelan bahşiş ü 'atıyyeleri bi-temâmihî ihsân ü 'inâyet olunup, Tob-hâne-i 'âmire'ye vardıklarında, teheyyü' ve i'dâd olunan sefer-i hümâyûn takımından kālıblarına munsab olacak vezn ve a'dâdı ma'lûm dökülmesi fermân olunan toplar 'alâ vechi't-teshîl dökülüp, bi-'avnillâhi Te'âlâ itmâm-ı hıdmet-i me'mûreleriyle 'avdet eylediler.

---

1 10 Zilka'de 1167 = 29 Ağustos 1754 Perşembe.

2 efrûz A1 : افزوز T1

3 10 Zilka'de 1167 = 29 Ağustos 1754 Perşembe. Metinde bu gün sehven "cum'aertesi" yazılmış olmalıdır.

4 10 Zilka'de 1167 = 29 Ağustos 1754 Perşembe.

5 devlet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Vukū‘-i zelzele-i şedîde der-İstanbul ve muzâfâtühâ

Bi-hikmetillâhi sübhânehû ve Te‘âlâ ba‘zı ekālîm-i bilâd ü aktâr ve nevâhîde yirmi otuz senede bir mahrûse-i İstanbul ve muzâfâtında vukū‘ bulan zelzelenin muktezây-ı tıbâ‘-ı bikā‘ üzere gâh iştidâdı ve gâh hıffet ve mutavassıtu’l-hâl zuhûru, bi’l-mu‘âyene meşhûd ve mer’î olagelmeğin, bi-emrillâhi Te‘âlâ sene-i merkūme mâh-ı zilka‘desinin on beşinci salı gicesi[1] sâ‘at üc buçukda iken İstanbul ve nevâhî-i mülhakasında zelzele-i şedîde vâkı‘ olup, iki dakīkadan ziyâdece mütemâdî, ba‘dehû bir haftadan ziyâde gice gündüz beş altı sâ‘atde bir hıffet üzere olarak bi-hamdillâhi Te‘âlâ sükûn u ârâm buldu.

İbtidâ şiddet üzere vukū‘unda ba‘zı mahallerde kadîmü’l-‘ahd kârgîr, vehn târî olan hân odalarının taşra sakf-ı dehlîzleri ve ba‘zı kadîm kemerleri münhedim ve binâsı tekādüm-i ezmine ile resîde-i irhâ olan ba‘zı mesâcidin menâresi külâhı ve Câmi‘-i Ebû’l-feth Sultân Mehmed Hân ve Sultân **[T1 79b]** Bâyezîd Hân *‘aleyhimâ rahmetü’l-Meliki’l-Mennân*[2] hazretlerinin câ-be-câ kubbeleri etrâfında lüzûmen ve ihtiyâtan tesdîd ü ta‘mîre muhtâc olacak mertebe şikâf u rahneden hâlî olmayup, keşf ü mu‘âyene olundukda, ta‘mîrine ihtimâm ü ikdâm lâzime-i hâlden olmağla[3], şeref-pîrây-ı sadr olan fermân-ı vâcibü’l-ittibâ‘ mûcebince rahne ve inşikāk târî olan mahallerinin ta‘mîr u termîmine teşmîr-i sâk-ı ihtimâm olundu. Hakk Te‘âlâ cümle bilâd ve bikā‘-ı Müslimîn’i ve bi-husûsihî bu belde-i mu‘azzamayı Habîb-i ekrem ve Nebiyy-i muhterem *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*[4] hürmetine cümle âfât ü ‘âhâtdan emîn ü sâlim eyleye, âmin bi-câh-i Seyyidi’l-mürselîn ve âlihî ve ashâbihî ecma‘în.

---

1 15 Zilka‘de 1167 = 3 Eylül 1754 Salı.

2 “عليهما رحمة الملك المنان = el-Melik, el-Mennân Allah’ın rahmeti o ikisinin üzerine olsun” anlamına gelen Arapça duâdır.

3 olmağla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “şeref-pîrây-ı sadr olan ….. ve ashâbihî” kısmının üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda “sahh” kaydı ile “ta‘mîrine şurû‘ olundu” ifâdesi s. 183’ün sağ tarafına yazılmıştır] A1

4 “صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

Vukū‘-i harîk-ı cüz‘î der-sâhil-i Beşiktaş

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka‘desinin yirmi sekizinci cum‘aertesi gicesi[1] sâ‘at yedi buçukda iken Beşiktaş'da ‘ulemâ'-i mütebahhirînden Yûsuf-zâde Efendi[2] hazretlerinin sâhil-hânesinden[3] bi-emrillâhi Te‘âlâ harîk zuhûr edüp, derhâl Sâhib-i devlet hazretleri cümleden mukaddem yetişüp, bezl-i nakdîne-i ihtimâm ile âteş-i ser-keş etrâf u enhâda bulunan sâhil-hânelere zebâne-peyvend-i sirâyet olmadan, ancak civârında iki sâhil-hâne hedm ü hark ve bi-‘avnillâhi'l-Meliki'l-Mâni‘ mündefi‘ u muntafî oldu[4].

Vefât-ı Bektâş Efendi Kâtib-i ‘Ulûfeciyân-ı Yemîn

Hâcegân-ı[5] Dîvânî'den ‘Ulûfeciyân-ı Yemîn Kâtibi Bektâş Efendi, sene-i merkūme zilka‘desinin yirmi altıncı günü[6] ‘âzim-i **[T1 80a]** dîvân-hâne-i bekā olup, Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et efendimizin Hazîne Kâtibleri Süleymân Efendi pîş-ezîn vukū‘ bulan tevcîhâtda Küçük Rûznâmçe Pâyesi'yle zümre-i hâcegâna ilhâk buyurulmuşidi. Hall olunan kitâbet-i mezkûreye ilbâs-ı hil‘at olundu.

Nakl-i hümâyûn-ı Sultânî ez-Sâhil-serây-ı Beşiktaş be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn

Çünkü mevâsim-i fusûl-i feyz-nümây-ı letâfet-şümûlün her birinde hazret-i Şehen-şâh-ı mu‘tedil-mizâc ve behâr-ı eltâf-ı ‘inâyet-nitâc hazretleri Sevâhil-serây-ı hümâyûnî'den a‘del-hevâ ve eltaf-nümâ olan her kangi Sâhil-serây-ı

---

1 28 Zilka‘de 1167 = 16 Eylül 1754 Pazartesi. Metinde bu gün sehven "cum‘aertesi" yazılmış olmalıdır. Bir başka ihtimal ise bu günün "18 Zilka‘de 1167 = 6 Eylül 1754 Cuma" olma durumudur. Her ne kadar Şemdâni‘-zâde bu olayla ilgili bir tarih vermemiş olsa da onun "hîn-i zelzelede" ifâdesinden "15 Zilka‘de 1167" tarihinde meydana gelen depreme yaptığı atıftan dolayı "18 Zilka‘de 1167" tarihinin daha doğru olduğunu düşünüyoruz; bkz. Şemdâni‘-zâde, *age.*, I,176.

2 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretlerinin" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 sâhil-hânesinden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-emrillâhi Te‘âlâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 oldu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**Vefât-ı Bektâş Efendi Kâtib-i ‘Ulûfeciyân-ı Yemîn**" başlığının üzeri çizilmiştir] A1

5 Hâcegân-ı T1 : ve hâcegân-ı A1

6 26 Zilka‘de 1167 = 14 Eylül 1754 Cumartesi.

mînû-binâ gāyet ferah-zâ ise şeref-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyla reşk-sây-ı gülşen-fezây-ı ʻilliyyîn buyurmak, be-resm-i ʻâdet-i me'lûfe-i de'b-i mat-bûʻ-i Mülûkâne ve ʻâdet-i seniyye-i Hidîvâne'leri olduğuna binâ'en, pîş-ezîn mevsim-i rebîʻ-i sunʻ-i Hallak-ı bedîʻde Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'ı magbût-ı İrem-i naʻîm-i âşiyân buyurmuşlar idi. Ol mahall-i nezâhet-sâha-i vâlâda çend-eyyâm ârâm-sâz-ı safâ ve hezâr yümn-i meserret ile hâ'iz-i sürûr-ı lâ-yuhsâ olup, Sâhil-serây-ı Beylerbeyi kemâl-i letâfet-i âb u hevâ ve küşâyiş-i ferah-ı vüsʻat-ı enhâ ile gûyâ zümre-i emlâk-ı hümâyûnun Mîr-i mîrânî Pâ-yesi'n mensûr-ı ʻinâyet-i Hallâk-ı bedîʻ ile ihrâz etmiş bir serây-ı dil-güşây-ı behcet-fezâ olup, yarım göç ile ol mahall-i ibtihâc-mâye-i safâya dahi nakl-i hümâyûn vâkıʻ olup **[T1 80b]** ve evvel-i mâh-ı eylülde[1] dahi hevâların defʻa-ten mizâc-ı germiyyetden ser-mâye-i tebdîl ü tahvîli müşâhedesi ve ʻîd-i adhâ dahi tevkīʻ-i şeref-i kurbiyyeti makām-ı şuhûdda[2] koynundan ibrâz etdiği se-bebiyle Şehriyâr-ı Cihân-iktidâr ve ʻîd-i sâmân-ı ferah u mesârr *halledallâhu Teʻâlâ ve ebkāhu ilâ yevmi'l-haşri ve'l-karâr*[3] efendimiz hazretleri sene-i merkū-me zilhiccesinin ikinci mübârek hamîs günü[4], Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşik-taş'dan envâʻ-ı saʻd ü meserret ile âşiyân-ı şevket-lâne-i übbehetleri olan Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'a sâye-endâz-ı iclâl oldular. Birkac gün ârâmdan sonra yine hevâlarda iʻtidâl müşâhede olunup, Sâhil-serây-ı Tersâne-i ʻâmire bundan ak-demce taʻmîr u termîm olunup, âb u hevâsı latîf ve irtifâʻ-ı zemîn ve kurbiyyeti takrîbî ile mesârr-ı cedîde ihrâzı içün sene-i merkūme zilhiccesinin yirminci isneyn günü[5] ol Sâhil-serây-ı vâlây-ı hümâyûna mıkzâf-güşây-ı zerrîn-bâl-i ih-lâl buyurdular. **Li-münşi'ihî:**

---

1 1-10 Eylül 1167 = 24 Zilkaʻde-3 Zilhicce 1167 = 12-21 Eylül 1754.

2 şuhûdda A1 : şuhûda T1

3 "خلد الله تعالى وابقاه الى يوم الحشر والقرار = Yüce Allah onu diriliş ve ahiret gününe kadar dâim kılsın" anlamına gelen Arapça cümledir.

4 2 Zilhicce 1167 = 20 Eylül Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 20 Zilhicce 1167 = 8 Ekim 1754 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

İlâhî sâye-endâz olduğu her cây-ı rûh-efzâ
Kudûm-ı yümn ü ikbâliyle tâ mahşer sa'îd olsun
Şeref kesb eylesün âfâk o Sultân-ı kerem-kârın
Kudûmu şeş-cihâta müjde etsün halka 'îd olsun

Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i adhâ

Mâh-ı zilhiccenin beşinci günü[1] Sadrıa'zam ve Hidîv-i ekrem hazretleri resm-i kadîm ve de'b-i müstedîm üzere mükemmel ü mübeccel Dâ'ire-i Âsafî-şiyemleriyle Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[2] hazretlerine **[T1 81a]** teşrîf buyurup, mu'âyedeye mübâşeret ve ertesi gün[3] cümle 'ulemâ'-i 'izâm ve ma'a sudûrihimü'l-fihâm 'ale't-tertîb Serây-ı Sadr-ı mu'allâ'ya kudûm ve 'arefe gününe değin bi'l-cümle a'yân ve ricâl-i Devlet, mu'tâd olan vech üzere tebrîk-i 'îd-i sa'îd içün dâmen-bûs-ı hazret-i Âsafî'ye müsâra'at eyleyüp ve onuncu cum'aertesi gicesi[4] erkân-ı Devlet 'ale'l-'umûm Serây-ı vâlây-ı hazret-i Pâdişâhî'de takbîl-i dâmen-i 'inâyet-me'menleriyçün saff-beste-i makām-ı hıdmet olup, **li-münşi'ihî:**

Ne dâmen-i 'azamet me'men-i 'inâyet kim
Olur o dâmeni takbîl içün bu 'îd-i sa'îd
Ne dâmen-i kerem-i Şâh-ı bu'l-mehâmid kim
Şifâha mültesem etmiş anı Hudây-ı Mecîd

Nesr: Medlûlü üzere 'ale's-seher dâmen-bûs-ı hazret-i Pâdişâhî ile şeref-yâb ve şevketlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *eyyedallâhu Te'âlâ ve ebkāhu*[5] hazretleri edây-ı nemâz-ı 'îd-i sa'îd içün müzeyyen alay-ı cihân-ârây ile cedd-i emcedleri Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[6] hazretlerinin Câmi'-i şerîfine 'inân-tâb-ı 'azamet ü iclâl oldular. **Li-münşi'ihî:**

---

1 5 Zilhicce 1167 = 23 Eylül 1754 Pazartesi.

2 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 6 Zilhicce 1167 = 24 Eylül 1754 Salı.

4 10 Zilhicce 1167 = 28 Eylül 1754 Cumartesi.

5 "ايد الله تعالى وابقاه = Yüce Allah onu desteklesin ve dâim kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

6 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

Devâm-ı ‘îd-i sürûr ile şevket ü ‘ömrün
Füzûn ede kerem-i Rabb-i Müste‘ân-ı Mecîd

Tevcîhât-ı menâsıb-ı ba‘zı vüzerây-ı ‘izâm

Yine sene-i mezkûre zilhiccesinin on ikinci günü[1] Eyâlet-i Rumeli ile sâbıkā Vidin Muhâfızı Vezîr-i[2] mükerrem sa‘âdetlü Yahyâ Paşa[3] hazretlerine ve Vidin Sancağı, kal‘ası muhâfazası şartıyla ve Niğbolu **[T1 81b]** Sancağı ilhâkıyla, sâbıkā Rumeli Vâlîsi Vezîr-i[4] mükerrem sa‘âdetlü Ahmed Paşa[5] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu.

Vefât-ı Şeyhulkurrâ ve Hâce-i Serây-ı Cedîd Yûsuf-zâde Efendi *rahmetullâhi ‘aleyhi rahmeten vâsi‘aten*[6]

A‘lemü’l-‘ulemâ’ ve Şeyhulkurrâ Yûsuf-zâde Efendi ferîd-i ‘asr ve vahîd-i dehr, fünûn-ı ‘ulûm-ı şettâ ve fezâ’il ü[7] ma‘ârif-i lâ-yuhsâ ile ârâste ve kerâmât-ı bâhiratü’l-âyât ile pîrâste bir zât-ı nûrânî-simât-ı ‘avârif-intimâ olup, vücûhât-ı Kur’âniyye’yi pederleri Yûsuf-zâde Mehmed Efendi merhûmdan, ‘ulûm-ı ‘Arabiyye ve edebiyyeyi Musâhib Paşa Hâcesi Fâzıl İbrâhîm Efendi’den ve fenn-i Hadîs ve ‘ulûm-ı ‘akliyyeyi Kara Halîl Efendi’den ahz eylemişlerdir. Ve cümle-i te’lîflerinden *Buhârî-i şerîf Şerhi* yirmi cild, on sekiz senede temâm olup, Enderûn-ı hümâyûn’da kütüb-hânede hatm-i *Buhârî-i şerîf*de Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn[8] *emeddallâhu devletehû mede’d-duhûri ve’s-sinîn*[9] efendimiz hazretleri teyemmünen ve

---

1 12 Zilhicce 1167 = 30 Eylül 1754 Pazartesi.

2 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem sa‘âdetlü” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem sa‘âdetlü” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 “رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah’ın geniş rahmeti onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça duâdır.

7 fezâ’il ü A1 : fezâ’il-i T1

8 zemîn A1 : رمين T1

9 “امد الله دولته مدى الدهور والسنين = Allah onun devletini uzun yıllar sürdürsün” anlamına gelen Arapça duâdır.

teberrüken ma'iyyet-i hümâyûnları şeref-res-i muhtefil-i münîf olup, kıyâm-ı devâm-ı devlet ü şevketleri itmâm olundukdan sonra bin altûn ve bir kat libâs-ı fâhıre ve bir ferve-i semmûr ihsânıyla ikrâm u ihtirâm ve eser-i celîlleri olan *Şerh*i dahi Sultân Mehmed Câmi'-i şerîfinde binâ vü ihyâ buyurdukları kütüb-hâne-i latîfelerine vaz' buyurulmak içün Enderûn-ı hümâyûn'da Ağa-bâğçesi ta'bîr olunan **[T1 82a]** hadîka-i behişt-âsâda, huzûr-ı hümâyûnlarına da'vet ve yine altı bin guruş ihsân ü 'inâyetleriyle mecbûr ve sîr-âb-ı zülâl-i sürûr buyurdular.

Ve *Şerh-i Hayâlî* ve *Hâşiye-i Kara Dâvûd* ve *Hâşiye-i Mîr-i Âdâb* ve *Hâşiye-i Kādî Mîr-i Lârî* ve *Hâşiye-i Kādî Beyzâvî* ve izâ semi'û cüz'-i şerîfine gelince dokuz kıt'a ve *Şerh-i Müslim* nısfa gelince dört kıt'a ve *Hâşiye-i Hasan Zîbârî* ve vücûhâtdan *Kitâb-ı Îtlâf* ve resâ'il-i mütenevvi'a yirmi 'aded ve kavâ'id ü letâ'ifden[1] cem' eylediği yirmi yedi 'aded resâ'il-i nefîseleri olup, 'ulemây-ı kirâm-ı 'asrı, her birine tekārîz-i celîle ile zîb-ârây-ı kabûl-i telakkī buyurdukları *müstağnin 'ani'l-beyân*[2]dır.

Ve Vezîr-i merhûm-ı[3] esbak Yeğen Ahmed Paşa hazretlerinin kendülerden telemmüzü olmağla, taraflarından me'ûnet-i lâzimeleri görülüp, bin altûn harc-ı râh i'tâsıyla elli dört târîhinde[4] Mısır cânibinden hacc-ı şerîfe zehâb ve sûy-ı Şâm'dan 'avd ü iyâbları vâkı' oldu. Taraf-ı Hicâz'da olan kibâr-ı muhaddisîn ve 'ulemâ'[5] ve erbâb-ı tahkīk u yakīn ile görüşüp, anların her biri mûmâ ileyh hazretlerinin hilye-i fazl ü kemâl ile ârâste olduğuna i'tirâf ve 'ilm-i Hadîs'de kendülerinden mücâz olmuşlardır[6].

Kırk altı târîhinde[7] Çorlulu merhûmun Vezâreti'nde Enderûn-ı hümâyûn'a hıdmet-i tedrîs-i 'ulûm içün ta'yîn olunup, yirmi[8] **[T1 82b]** bir sâla bâliğ olur ki, kesret-i iştigāl-i tedrîs ve mutâla'a[9] ve te'lîf ve cevâmi' ve Dâru'l-hadîsler'de dahi beher gün muvazzaf ve gayr-i muvazzaf dersler kırâ'atı ile aslâ vakt-i hâ-

---

1 letâ'ifden (لطايفدن) T1 : letâyifden A1

2 "مستغن عن البيان = Açıklamaya muhtac değildir" anlamına gelen Arapça cümleciktir.

3 merhûm-ı A1 : — T1

4 1 Muharrem 1154 = 19 Mart 1741 Pazar.

5 'ulemâ' A1 : 'ulemâ T1

6 olmuşlardır T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kırk altı târîhinde" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 1 Muharrem 1146 = 14 Haziran 1733 Pazar.

8 yirmi A1 : + [Bu kelime sayfa başında mükerrer yazılmıştır] T1

9 ve mutâla'a A1 : ber-mutâla'a T1

liyeleri yoğidi. Ve zebân-ı Pârisî'de dahi yed-i tûlâları olup, tabî'at-i şi'riyyeleri gāyet-i selâsetde, **beyt:**

Ez-kerâmât-ı bülend-i evliyâ
Evveleş şi'r est u âhir kîmyâ[1]

Nesr: Medlûlüyle Kemâl Paşa-zâde merhûma nazîr ve kesret-i âsâr ile şehîr olup, eğer zâde-i tabî'atları cem' olsa bir dîvân olur ve Hilmî tehallus ederler. Cümle-i nu'ut-ı Mustafaviyye'de olan na'tlarından, **matla':**

Fezây-ı dergehin kân-ı 'atâdır yâ Rasûlallâh
Cenâbın melce'-i ehl-i recâdır yâ Rasûlallâh

Matla'-ı garrâsı hayli matbû' ve dil-nişîn-i vâkı' olmuşdur. Bir gazellerinde dahi, **[mısra]':**

Çıksun seherî bâğda seyr-i çemen etsün

Nesr: Mısra'ı, letâfet-i tab'-ı ma'ârif-neb'lerine *vâhidün ke-elfin*[2] misâli şâhid-i 'adildir. Sene-i merkūme zilhiccesinin yirmi altıncı günü[3] ba'de'l-'asr dâr-ı fenâdan hacle-i serây-ı bekāya irtihâl buyurdular. 'Ömürleri seksan iki seneye[4] bâliğ olmuşidi. Hâme-i mu'cizet-'allâme-i Çâkerî'den vefâtları târîhi ser-zede-i sahîfe zuhûr olmağla, bu mahalle sebt olundu. **Târîh:**

İrtehale'n-Nihrîru li-'âlemi'l-bekā'
Min-merhalin fe-a'lâ menzileti'l-cinân
Fe-Hâkimün esîfün min fevtihî ve ebdâ
Târîhahû tüvuffiye 'allâmetü'z-zemân[5]
(توفي علامة الزمان) **Sene 1167**

---

1 "از کرامات بلند اولیا * اولش شعراست واخر کیمیا = Evliyânın kerâmetlerinin evveli şiir ve sonu kimyâdır" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

2 " واحد کالف = Bir bin gibidir" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

3 26 Zilhicce 1167 = 14 Ekim 1754 Pazartesi.

4 seneye T1 : sene A1

5 "ارتحل النحرير لعالم البقاء * من مرحل فاعلى منزلة الجنان
فحاكم اسيف من فوته وابدى * تاريخه توفى علامة الزمان = O mâhir âlim bu âlemden bekâ âlemine, en yüce cennete irtihal etti. Hâkim onun vefatından dolayı üzüntülüdür ve vefat tarihini düşürüyor: Zamanın allâmesi vefat etti" anlamına gelen Arapça bir şiirdir. Bu şiir İsmet Efendi'nin *Zeyl-i Şakâ'ik*'inde de yer almaktadır; bkz. Fındıklılı İsmet Efendi, *Şekâ'iku'n-Nu'mâniyye ve Zeylleri: Tekmiletü'ş-Şekâ'ik fî Hakkı Ehli'l-Hakâ'ık*, haz. Abdülkadir Özcan, İstanbul 1989, s. 254.

[T1 83a] *Rahmetullâhi Te'âlâ 'aleyhi rahmeten vâsi'aten ve nefe'anâ bi-berakâtihî, âmîn yâ Mu'în*[1].

'Azl-i Kethudây-ı Sadrıa'zamî 'Abdullah Efendi

Sâbıkā Darb-hâne-i 'âmire Emîni olup, hıdmet-i Kethudâyî-i hazret-i Sadrıa'zamî ile kâm-âver-i imtiyâz olan 'Abdullah Efendi, sene-i merkūme zilhiccesinin yirmi yedinci isneyn günü[2] münezzil-zil-i 'azl ve Eyâlet-i Mar'aş Hükûmeti, Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi'yle bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûmâ ileyhe tevcîh ve 'azli günü Âsitâne'den savb-ı me'mûruna râhî olmağıyçün, Mübâşir ma'iyyetiyle sâdır olan fermân-ı 'âlî mûcebince bilâ-tevakkuf zâmile-bend-i 'azîmet ve cânib-i Mar'aş'a râhî kılındı.

Nasb-ı Kethudây-ı Sadrıa'zamî Hüseyn Ağa

Sâbıkā Ser-bostâniyân-ı Hâssa ve Sipâhîler Ağası ve Kapucular Kethudâsı Vekîli olan[3] sa'âdetlü Hüseyn Ağa[4] hazretlerinin her vechile câme-i sıdk u istikāmet bâlây-ı liyâkat ü isti'dâdlarına dûhte olmakdan nâşî, seleflerinin 'azli günü Serây-ı Sadr-ı[5] 'âlî'ye da'vet ve Sadrıa'zam Kethudâlığı'na ilbâs-ı hil'at-ı seniyye ile zîb-ârây-ı tekrîm kılındı. Ve Kethudâ Kâtibi 'Ali Efendi nâm kimesne 'azl ve Bursa'da ikāmetiyçün sâdır olan emr-i 'âlî mûcebince râhî ve Kethudâ Kâtibleri Ser-halîfesi Nûrî Efendi, Kethudâ Kitâbeti hıdmetiyle tenvîr-i dîde-i a'mâl kılınup, hulefâdan 'Ömer Efendi, Ser-halîfelik hıdmetine ta'yîn ü tenbîh buyuruldu.

---

1 "رحمة الله تعالى عليه رحمة واسعة ونفعنا ببركاته امين يا معين" = Yüce Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun ve onun bereketlerinden bizi faydalandırsın; Yâ Mu'în duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 27 Zilhicce 1167 = 15 Ekim 1754 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 olan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "nın" yazılmış ve akabindeki "hazretlerinin" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Sadr-ı A1 : صد T1

VEKĀYİ'-İ SENE SEMÂN VE SİTTÎN VE MİʼETİN VE ELF

[T1 83b] Vaz'-ı kütüb-i nefîse be-Kitâb-hâne-i Cedîd be-Serây-ı 'âmire-i Galata

Bin yüz altmış sekiz senesi mâh-ı muharremü'l-harâmın ikinci yevm-i sebtde[1] Galata Serâyı'nda hasbeten lillâhi Te'âlâ şevketlü, kerâmetlü efendimiz hazretlerinin inşâ buyurdukları Kütüb-hâne-i hümâyûn'a vaz' olunmak içün tertîb olunan kütüb-i nefîse-i münîfeleri sepetlere vaz', seherî Tersâne-i 'âmire bâğçesi tarafından sandallar ile Tob-hâne İskelesi'nden ihrâc ve Galata Ağası mecmû'u, teberdârları ve sâ'ir ocaklarıyla istikbâl ve alay ile Kitâb-hâne-i hümâyûn'a getürülüp, Silahdâr-ı Şehriyârî[2] 'Ali Ağa kulları ve Kitâb-hâne Hâcesi Muhaddis Mehmed Efendi ve üc oda hâceleri ve Şeyhulkurrâsı ve Müfettiş-i Haremeyn ve Mütevellîsi ve Kâtibi ve derse ta'yîn olunan otuz nefer halîfeleri ve mecmû'-i Enderûn gılmânânı derûn-ı Kütüb-hâne'de[3] ve bîrûnunda müctemi' olup, evvelâ vakf-ı hümâyûn buyurulan Mushaf-ı şerîf'den Fâtiha-i şerîfe ile Sûre-i Bakara'dan bir 'aşr-ı Kur'ân-ı 'azîmü'ş-şân tilâveti ile ibtidâ, ba'dehû Kütüb-hâne-i[4] celîle Hâcesi Efendi *Tefsîr-i Beyzâvî*'den Fâtihatü'l-kitâb'dan bed' ile tedrîs ve ders hıtâmında sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât şevketlü, mehâbetlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimiz hazretlerine 'azîm du'âlar olunup, Hakk celle ve 'alâ hazretleri şevketlü efendimizi niçe niçe hayrât-ı cezîleye muvaffak eyleye, âmîn.

Ve hâce efendilere ta'yîn buyurulan muharrem vazîfeleri teslîm **[T1 84a]** olunup, ba'de-zîn Kütüb-hâne kapusunun tarafeyninde yapılan musluklardan âb-ı sükkerîn cereyân etdirülüp, Enderûn ağaları bi-ecma'ihim sîr-âb olundu. Ba'dehû kitâbları hıfz içün yapılan mahallere mecmû'u âmâde kılınan fünûn-ı şettâyi muhtev[î]ye kütüb-i mütenevvi'ayı vaz' ve itmâmında hâfız-ı kütüblerine ve halîfelerine ve sâ'ir hademe-i Kütüb-hâne'ye ta'yîn buyurulan vazîfe-i yevmiyyeleri muharrem vazîfesi olmak üzere mukaddemce edâ ile taltîf ve mesrûr buyurulup, ba'de-zîn derûn-ı Kütüb-hâne'de bir 'aşr-ı tilâvet-i Kur'ân-ı 'azîmü'ş-şân ile hıtâm-pezîr-i du'ây-ı kabûl-encâm kılındı.

---

1 2 Muharrem 1168 = 19 Ekim 1754 Cumartesi.

2 Şehriyârî T1 : سهرياری A1

3 Kütüb-hâne'de A1 : Kitâb-hâne'de T1

4 Kütüb-hâne-i A1 : Kitâb-hâne-i T1

Vukū‘-i harîk der-İstanbul

Yine sene-i mezkûre muharremü'l-harâmının beşinci salı gicesi[1] sâ‘at beş buçukda iken, Mîrahûr-ı Evvel-i Şehriyârî Emîn Ağa-zâde Sâdık Ağa'nın hânesinden âteş-i ser-keş zebâne-keş olup, bi-emrillâhi Te‘âlâ ol gice ziyâde rîh-i şedîd olmağla, temâm on iki sâ‘at mütemâdî Uzun Çârşû ve civârında olan hâneler tâ Serây-ı ‘atîk mukābili hânelere varınca muhterik olup, hele elhamdülillâhi Te‘âlâ çârşûya sirâyet-i men‘inde Sâhib-i devlet hazretleri âteş içinde kalup, Mercan Çârşûsu[2] önünde olan Parmak-kapu'da tulumbalarla sâbit-kadem ve def‘ u men‘ ve[3] ıtfâda ziyâde cidd-i ehemm ve sa‘y-i etemm buyurmalarıyla bi-‘inâyetillâhi Te‘âlâ muntafî oldu.

Vukū‘-i harîk-ı cüz'î der-İstanbul

Yine sene-i merkūme muharremü'l-harâmının sekizinci hamîs gicesi[4] sâ‘at bir buçukda **[T1 84b]** iken, Tob-kapusu kurbunda kal‘a dîvârına muttasıl mahalde timurci dükkânı ve bir iki timurci hâneleri tutuşup, derhâl Sâhib-i devlet hazretleri yetişüp muntafî olmuşdur.

Teşrîf-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Serây-ı ‘âmire-i Galata berây-ı teyemmün ü du‘â der-Kitâb-hâne-i Cedîd-i hümâyûn

Bânî-i mebânî-i kütüb-hâne-i şükûh u devlet ve mâlik-i suhuf-ı mesânî-i iclâl ü ‘azamet, Hidîv-i Tâc-dâr-ı erîke-i ifzâl ve Şehriyâr-ı ma‘delet-âyîn-i mahmidet-iştimâl, sâhibü'l-hayrâti ve'l-hasenât bâsitu bestati'l-emni fî küllî'l-cihât, Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn ve Şehen-şâh-ı kerâmet-âyîn, *eyyedehullâhu devletehû ve şevketehû mede'd-duhûri ve's-sinîn*[5] efendimiz hazretleri pîş-ezîn hasbeten lillâhi Te‘âlâ[6] ve li-rızâ'-i Rasûlihi'l-kerîm, Serây-ı ‘âmire-i Galata'da müceddeden binâ vü ihyâ buyurdukları Kütüb-hâne-i latîfeye teheyyü' ve

---

1 5 Muharrem 1168 = 22 Ekim 1754 Salı.

2 Çârşûsu T1 : چارسوسی A1

3 men‘ ve A1 : men‘-i T1

4 8 Muharrem 1168 = 25 Ekim 1754 Cuma. Metinde bu gün sehven "hamîs" yazılmış olmalıdır.

5 "ایده الله دولته وشوكته مدى الدهور والسنين = Allah onun devletini ve büyüklüğünü uzun yıllar desteklesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 Te‘âlâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve li-rızâ'-i Rasûlihi'l-kerîm" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

i‘dâd olunan her fenden kütüb-i nefîse-i mütenevvi‘a tertîb olunduğu vech üzere mehâfız-ı ta‘zîm ü iclâl ile yerlü yerine vaz‘ olunup, gerek ta‘yîn olunan hâfız-ı kütübleri ve gerek hulefâları, sadakāt-ı Husrevâne’den bunlara idrâr-ı mâye-i îfâ vezâ’ifi[1] şehriyyeleri tertîb ü i‘tâ olunup, bi’l-cümle resîde-i itmâm olmağla, ‘atfen ve keremen ol mahall-i muhtefil-i dâr-ı tahsîlde mesbûk bi’l-misl olmayan böyle bir eser-i cemîle ve hayrât-ı cezîlelerinin bi’l-fi‘l temâşâsı ile ki, şühûd-ı hümâyûnları bâdî-i nüzûl-i sicâl-i rahmet ve bâ‘is-i isticlâb-ı yümn ü bereket olduğundan mâ‘adâ, de’b-i Mülûkâne-i bende **[T1 85a]**-nü-vâzâneleri üzere mahsûs şeref-i kudûm-ı ‘inâyet-lüzûm-ı hümâyûnîleriyle ol serâda olan talebe-i tahsîl-i ‘ulûm kulları dahi gubâr-ı meşk-i âsâr-ı semend-i celâletlerin tûtiyây-ı merdüm-i dîde-i ibtihâl etmeleriyle, karîru’l-‘ayn olmalarıyçün, sene-i merkūme muharremü’l-harâmının sekizinci mübârek hamîs günü[2] şevket ü iclâl ve sa‘âdet ü ikbâl ile Serây-ı hümâyûn-ı Galata’yı teşrîf ve ibtidâ Kitâb-hâne-i şerîfe derûnunda sinâdet-pîrây-ı Zıllullâhî olan erîke-i zerrîn ferş-i sündüsî müttekây-ı hümâyûnlarında ârâm-sâz-ı ‘azamet ü iclâl ve serây hâceleri ve meşâyih-i kirâm bi-esrihim kırâ’at-ı Kur’ân-ı ‘azîmü’ş-şân ile bed’ ve iftitâh-ı du‘â ve devâm-ı kıyâm-ı ‘ömr ü devlet ve izdiyâd-ı şükûh u haşmet-i Pâdişâhâne’lerine mezîd-i[3] senâ îfâsından sonra, bâlây-ı serâda olan eyvân-ı Hidîvâne’lerinde ol gün envâ‘-ı sürûr-ı lâ-yuhsâ ile ârâm-sâz-ı meserret ü safâ olup, ba‘de’l-‘asr ‘azamet ü iclâl ile Serây-ı Cedîd-i hümâyûn’larına ‘atf-ı[4] ‘inân-ı şevket-iktirân buyurdular.

Kudûm-ı hazret-i Şeyh Murâd-zâde Efendi ez-hacc-ı şerîf be-Âsitâne-i sa‘âdet-redîf

Li-münşi’ihî:

Gavs-i a‘zam hazret-i kutb-i Murâdîdir gelen
Rûh-ı ‘âlem kurratü’l-‘ayn-ı irâdîdir gelen
Ka‘be-i erbâb-ı dil ‘ayn-ı safây-ı hürremî
‘Ömre kat-ber-kat terakkīye mebâdîdir gelen **[T1 85b]**

---

1 vezâ’if-i (وظائف) T1 : vezâyif-i A1

2 8 Muharrem 1168 = 25 Ekim 1754 Cuma. Metinde bu gün sehven “hamîs” yazılmış olmalıdır.

3 mezîd-i [Metinde bu kelime buraya girmesi için satırın altına yazılmıştır] A1 : — T1

4 ‘atf-ı A1 : ‘atf ü T1

Merhûm u mağfûr *kaddese sırrahu'l-Gafûru*[1] ve asl-ı serâ-perde-i huzûr-ı Şeyh Murâd en-Nakşibendî hazretlerinin sırr-ı mücessem ve mahdûm-ı emced ü ekremleri Seyyid Mehmed el-Murâdî Efendi hazretleri, haseb-i tekāzay-ı şu'ûnâtü'l-İlâhiyye mecma'-i kudsiyân-ı kirâm olan Şâm-ı cennet-meşâm'da ifâza-bahş-ı halvet-i der-encümen-i temkîn olmuşlar idi. Ber-muktezây-ı vâride-i şuhûdiyye sefer-i der-vatan ta'yînleri ki, **[mısra]':**

Geh be-Mekke menzil o geh der-Medîne câ-konem[2]

Nesr: Müfâdıyla 'azm-i sâha-i irâdet-gâh-ı murâdîde cilve-ger-i şu'ûn olup, geçen sene peder-i büzürg-vârları *kuddise sırruhu'l-'azîz*[3] hazretlerinin darîh-i münevvereleri ziyâreti kasdıyla Âsitâne-i sa'âdet'e teşrîf-bahş-ı kudûm ve bir mikdâr meks ü ârâm ve ba'dehû zâmile-bend-i tavâf-ı Beytullâhi'l-harâm olmuşlar idi. Ba'de edâ'-i farîzatü'l-hacc yine istifâde-i envâr-ı vâlid-i kerâmet-âsârları arzûsuyla sûy-ı Âsitâne-i 'aliyye'ye matıyye-rân-ı cemmâze-i şevk olup, **beyt:**

Ve fî külli tahrîkin ma'a sükûnin irâdetün
Yuharrikuhâ 'azmün bi-vefkı'l-irâdeti[4]

Nesr: Medlûlüyle altmış sekiz senesi muharremü'l-harâmının onuncu günü[5] Âsitâne-i sa'âdet'e vusûl ve Ebî-Eyyûb-i Ensârî'de pederleri merhûmun türbe-i şerîfeleri kurbunda müstazıll-i hamây-ı sâmân oldular. Zât-ı vâlâları vücûhla mü'eyyil-i reşâd ve merkez-i irşâd, belki fevka'l-murâd, melce'î irâdet-i i'tiyâd, 'ârif ü âgâh ve nûrânî-nihâd olmalarıyla, taraf-ı Devlet-i 'aliyye'den her vechile ikrâm u ihtirâmları mer'î **[T1 86a]** ve zıll-ı vârif-i hazret-i Cihân-penâhî'de mahmî olmalarına 'avâtıf-ı şâmile-i Zıllullâhî mebsût u

---

1 "قدس سره الغفور = el-Gafûr Allah onun sırrını mukaddes kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "كه بمكه منزل وكه در مدينه جاكنم = Bazen Mekke'de bazen de Medine'de yerleşirim" anlamına gelen Farsça bir mısradır.

3 "قدس سره العزيز = Şerefli sırrı mukaddes olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "وفى كل تحريك مع سكون ارادة * يحركها عزم بوفق الارادة = Sükûnetle birlikte bulunan her harekette bir irâde vardır. İrâdeye muvâfık olan bir azim onu harekete geçirmektedir" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

5 10 Muharrem 1168 = 27 Ekim 1754 Pazar.

ma‘tûf olup, fi’l-hakīkati[1] isticlâb-ı teveccühât-ı[2] bâtınıyyelerine kadem-i ihlâs ile sâ‘î olmağa lâyık u ahrâ bir zât-ı ihrârı, nefha-i irâdet-intimâ oldukları bî-rayb ü iştibâhdır. Ve niçe niçe kerâmât-ı ‘adîdeleri *keş̌-şemsi fî vasati’s-semâ*[3] zâhir u hüveydâ olup, lâkin bu makām-ı iktisâd-encâm, hırâm-pehnây-ı ihsâya çesbân olmağla, birer birer serd-i tafsîl ü tahrîrden tayy-ı ‘inân-ı beyân kılındı.

Zikr-i izhâr-ı[4] kabr-i Vâlid-i Sultân-ı Risâlet-penâh *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*[5] be-müşâhede-i hazret-i Şeyh Mehmed el-Murâdî *kuddise sırruhu’l-‘azîz*[6]

Târîh-i hicret-i Nebeviyye’nin ba‘de’l-elfi ve’l-mi’e altmış yedi senesinde[7] merhûm u mağfûr Şeyh Murâd Efendi-zâde Şeyh Mehmed el-Murâdiyyü’n-Nakşibendî *kuddise sırruhû*[8] hazretleri, pederleri ziyâretleriyçün mavtın-ı ifâzaları olan Şâm-ı cennet-meşâm’dan Âsitâne-i sa‘âdet’e gelüp, ba‘dehû hacc-ı şerîfe râhî ve Medîne-i münevvere’ye şeref-i vusul ve duhûllerinde vâlid-i mâcid hazret-i Seyyidü’l-Kevneyn olan cenâb-ı ‘Abdullah bin ‘Abdülmuttalib hazretlerin Medîne-i münevvere’de[9] medfûn oldukları mahallerini müşâhede eylediklerine binâ’en, ol hâneyi sâhibinden semen-i ma‘lûme ile iştirâ ve kabr-i münevverleri[10] üzere sandûka ve kisve ve ‘alâme ve sîm kanâdîl ve ferş ve ikrâm u ihtirâm ile zuhûrlarına **[T1 86b]** bâ‘is oldukların ve müşâhedelerin dahi ki mübârek ser-i sa‘âdetlerinde ‘amâme-i sepîd ve nûrâniyyü’l-vech, mahâsinleri esved, vasatu’l-‘ömr henüz şeyb ta‘n eylememiş bir zât-ı muhterem imişler. Bu Hakīr’e lisânen nakl buyurmuşlar idi.

Hikmet-i İlâhiyye vefât-ı hazret-i ‘Abdullah’dan berü bin iki yüz on sekiz

---

1 fi’l-hakīkati T1 : فى الحقيقه A1

2 teveccühât-ı A1 : tevcîhât-ı T1

3 “كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi” anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

4 **izhâr-ı** A1 : اظهها T1

5 “صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

6 “قدس سره العزيز = Şerefli sırrı mukaddes olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 1 Muharrem 1167 = 29 Ekim 1753 Pazartesi.

8 “قدس سره = Sırrı mukaddes olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 münevvere’de A1 : münevver’de T1

10 münevverleri A1 : münevvereleri T1

sâle bâliğ oluyor ki, ‘alem-i merkad-ı münevverleri verâ[’-i] perde-i hafâda olup, bu sâl-i meymenet-fâlde şevketlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh, zıll-ı Melik-i ma‘bûd ü Müste‘ân, Sultân el-Gāzî Sultân Mahmûd Hân hazretlerinin zemân-ı sa‘âdetlerinde bu zuhûr ve ziyâret-gâh-ı vâlid-i Rasûlullâh[1] *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*[2] Medîne-i münevvere’de teceddüd-yâfte-i nûr-ı hubûr ve bâ‘is-i izdiyâd-ı vüfûr-ı[3] sürûr oldu.

Zeyl-i tekmile

Cenâb-ı ‘Abdullah bin ‘Abdülmuttalib[4] hazretleri vefât buyurduklarında, Fahr-ı ‘âlem *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*[5] efendimiz hazretleri henüz teşrîf-i ‘âlem-i şuhûd buyurmamışlar idi. Yâhûd mehd-i mümehhedü’n-nûrda gunûde-i erîke-i huzûr idiler. Yâhûd dü-şehr-i medâr-ı ânât-ı zemân ile şeref-mesîr-i câdde-i ‘ömre resân idiler. Yâhûd on sekiz mâh-ı sa‘d-iktinâh mürûr etmişidi.

Kabr-i şerîfleri Medîne-i münevvere’de Benî ‘Adiyy bin en-Neccâr[6] hânelerinden[7] lâ-‘ale’t-ta‘yîn birinde medfûn olalar. Merhûm u mağfûrun kendi hâlları Medîne-i münevvere’de olmağla, anları ziyâret kasdıyla, yâhûd pederleri ‘Abdülmuttalib hazretlerine[8] temr imtiyâzı içün Medîne’ye teşrîf buyurmuş olalar. Ve Rasûlullâh *sallallâhu Te‘âlâ ‘aleyhi ve sellem*[9] hazretlerinden **[T1 87a]** gayri mühce-i fu’âd-ı enverleri yoğidi. Lâkin rivâyet-i Vâkıdî[10] tas-

1 Rasûlullâh T1 : Rasûl A1

2 “صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

3 vüfûr-ı A1 : — T1

4 ‘Abdülmuttalib T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 “صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

6 Benî ‘Adiyy bin en-Neccâr A1 : Benî ‘Adiyyi’n-Neccâr T1

7 hânelerinden A1 : hânelerinde T1

8 hazretlerine T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “temr imtiyâzı” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve onun yerine sonunda “sahh” kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek “itmâr” kelimesi sonradan aynı kaligrafi ile s. 199’un sağ kenârına yazılmıştır] A1

9 “صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

10 Vâkıdî’nin söz konusu rivâyeti için bkz. Ebû Abdullah Muhammed b. Sa‘d b. Menî‘ ez-Zührî, *et-Tabakâtü’l-Kübrâ*, Dâr-ı Sâdır, Beyrut 1968, I,99.

hîhi üzere cenâb-ı ʻAbdullah hazretleri, tüccâr-ı Kureyş ile cânib-i Gazze'ye ʻazîmet buyurup, insırâflarında Medîne-i münevvere'ye resân ve anda mizâcları munharif olup, hâlları Benî ʻAdiyy bin en-Neccâr'da temâm yek-mâh inhirâf-ı mizâc üzere ikāmet ve bi-emrillâhi Teʻâlâ dâr-ı bekāya irtihâl buyurdular. Beyt-i Nâbiga'da defn olundukları[1] sıhhate resân olmuşdur. Pederleri ʻAbdülmuttalib hazretleri ʻiyâdeleri ve tefahhus-ı hâtırlarıyçün ekber evlâdların Medîne'ye irsâl eyledikde, vefât etmiş bulundular; *rahmetullâhi ʻaleyhi ve radıyallâhu ʻanh*[2].

Bu rivâyet-i sahîha üzere hîn-i vefâtlarında Seyyid-i ʻâlem Rasûl-i ekrem *sallallâhu Teʻâlâ ʻaleyhi ve sellem*[3] hazretleri yek-sâle ve penc-mâh, mirkāt-ı sûrî-i zindegânîye şeref-nihâde-i pây-ı taʻzîm olmuşlar idi; *sallallâhu Teʻâlâ ʻaleyhi ve selleme*[4] *ecmaʻîn*[5].

Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-İstanbul

Yine sene-i merkūme muharremü'l-harâmının on ikinci çehârşenbih[6] gicesi[7] sâʻat onda iken, İstanbul'da Sultân Ahmed kurbunda Kalʻa[8] Bostânı mukābelesinde Firârî Mustafa Paşa'nın serâyı mücâvirinde bir hâneden âteş-i ser-keş zebâne-keş olup, Sâhib-i devlet hazretleri müsâraʻat ile yetişüp, rîh-i şedîdeye musâdefe ile ʻazîm zahmet çekilüp, hele Allâhu ʻazîmü'ş-şânın ʻavn ü ʻinâyetiyle birkac hâne hedm ve ihtirâk ve etrâf u enhâsına sârî olmadan ne hâl ise basdırılup muntafî olmuşdur. **[T1 87b]**

---

1 olundukları A1 : oldukları T1

2 "رحمة الله عليه و رضى الله عنه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun ve Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

4 selleme T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ecmaʻîn" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 "صلى الله تعالى عليه وسلم اجمعين = Yüce Allah O'na salât ve hepsine selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

6 çehârşenbih A1 : cehârşenbih T1

7 12 Muharrem 1168 = 29 Ekim 1754 Salı.

8 Kalʻa T1 : Kulle A1

Tevcîhât-ı menâsıb-ı vüzerâ ve gayruhum

Yine sene-i mezkûre muharremü'l-harâmının on ikinci günü[1] Adana Eyâleti, sâbıkā Van Vâlîsi Vezîr-i[2] mükerrem Şehsüvâr-zâde[3] sa'âdetlü es-Seyyid Mustafa Paşa[4] hazretlerine ve Karaman Eyâleti, sâbıkā İç-il Sancağı Mutasarrıfı Vezîr-i[5] mükerrem Mustafa Paşa[6] hazretlerine ve Van Eyâleti, sâbıkā Çıldır Vâlîsi Vezîr-i[7] mükerrem el-Hâc Ahmed Paşa[8] hazretlerine ve Çıldır Eyâleti dahi müşârun ileyh Ahmed Paşa[9] hazretlerinin karındaşı Hâfız Mehmed Bey'e Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi'yle ve İç-il Sancağı dahi sâbıkā Karaman Vâlîsi Vezîr-i[10] mükerrem el-Hâc Mustafa Paşa[11] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu.

Ve yine mâh-ı merkūmun on beşinci günü[12] Eğriboz ve Karlı-ili sancakları, Eğriboz Kal'ası muhâfazası şartıyla sâbıkā İnebahtı Muhâfızı Vezîr-i[13] mükerrem Mehmed Paşa[14] hazretlerine ve İnebahtı Sancağı, kal'ası muhâfazası

---

1 12 Muharrem 1168 = 29 Ekim 1754 Salı.

2 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Şehsüvâr-zâde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretlerinin" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 15 Muharrem 1168 = 1 Kasım 1754 Cuma.

13 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

14 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

şartıyla sâbıkā Eğriboz Muhâfızı Vezîr Mustafa Paşa[1] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh[2] ü ʻinâyet buyuruldu.

Âmeden-i Elçi-i Venedik Cumhûru hasbe'l-ʻâdeti[3]

Yine sene-i merkūmede[4] Venedik Cumhûru Vidozu tarafından Âsitâne-i saʻâdet'de ikāmet üzere olan balyosları, müddet-i ikāmeti olan üc seneyi tekmîl ve Balyos-ı cedîd dahi Bozca-ada'ya geldiğini haber vermekle, muʻtâd üzere iki çekdirme sefînesi irsâl ve Der-ʻaliyye'ye gelüp, **[T1 88a]** ibtidâ Sadrıaʻzam hazretlerine olan kağıdlarını Bâb-ı ʻâlî'de teslîm ve sene-i merkūme muharremü'l-harâmının on ikinci sülesâ günü[5] ʻâdet üzere Dîvân-ı hümâyûn'a getürülüp, ʻatebe-i ʻulyâya yüz sürüp nâmesin teslîm ve eski balyosları dahi Sadrıaʻzam hazretlerinden nâme-i hümâyûnu alup, vilâyeti tarafına pey-siper-i ʻazîmet oldu.

Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-nezd-i Câmiʻ-i Fındıklı

Yine sene-i merkūme mâh-ı muharremü'l-harâmının on beşinci sebt gicesi[6] sâʻat beş buçukda iken, Tob-hâne'de Fındıklı Câmiʻi'ne karîb ümerâ'-i deryâdan merhûm ʻAbdülkādir Paşa'nın sâhil-hânesinden ihrâk zuhûr ve etrâf u enhâsına sârî olmadan Sâhib-i devlet hazretleri yetişüp, bi-emrillâhi Teʻâlâ muntafî oldu.

---

1 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ü ʻinâyet" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 el-ʻâdeti T1 : العاده A1

4 1 Muharrem 1168 = 18 Ekim 1754 Cuma.

5 12 Muharrem 1168 = 29 Ekim 1754 Salı.

6 15 Muharrem 1168 = 1 Kasım 1754 Cuma.

İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i[1] askeriyye kıst-ı reşen

Yine sene-i merkūme mâh-ı muharremü'l-harâmının yirmi altıncı sülesâ günü[2] Dîvân-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn'da, tava'if-i[3] askeriyye-i zafer-rehberin müstehak oldukları bir kıst mevâcibleri ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile ser-sebz ü şâd-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi, hân-ı bî-imtinân-ı 'avâtıf-ı Hâkānî'den behre-yâb-ı nevâl-i zülâl buyurulup, Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri, **[T1 88b]** mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzî' u i'tâya şurû' u ihtimâm ve mâh-ı mezbûrun yevm-i selhı sebt günü[4] itmâm ve devr u tevzî'de de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve 'âdet-i Husrevâne-i behiyye üzere merâhim-perver ve me'âlî-güster, Sadrıa'zam u Müşîr-i efham hazretlerini mahz-ı tevkīr u tebcîl, 'âdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ'en, cânib-i kerâmet-câlib-i Şehen-şâhî'den mahsûs Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî sa'âdetlü Ağa hazretleri, bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere, bol yenlü semmûr kürk ve hancer-i mücevher ile Serây-ı Sadr-ı 'âlî'ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü i'zâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl, ikmâl-i âdâb ü ta'zîm üzere hadd-i vüfûd olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den 'âdet-i me'lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve 'atıyye-i behiyye ihsân ü i'tâsıyla merâsim-i ikrâm u ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu. **[T1 89a]**

---

1 tavâ'if-i T1 : tavâyif-i A1

2 26 Muharrem 1168 = 12 Kasım 1754 Salı.

3 tavâ'if-i T1 : tavâyif-i A1

4 30 Muharrem 1168 = 16 Kasım 1754 Cumartesi.

Zikr-i cülûs-ı hazret-i es-Sultânü'l-a'zam ve'l-Melikü'l-mübeccelü'l-mükerrem ellezî veşahhat nuhûru'l-kelimâti bi-kalâ'ide[1] nu'ûtihi'l-cemîleti ve raşşahat zuhûru'l-'ibârâti bi-hila'i sıfâtihi'l-cezîleti elâ ve hüve's-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân 'Osmân Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî[2] Mehmed Hân *mehhedallâhu kavâ'ime devletihî ve şeyyede de'â'ime*[3] *şevketihî ve saltanatihî âmîn yâ Mu'în bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn 'aleyhi's-salâtü ve's-selâmü min Rabbi'l-'âlemîn*[4]

Çün 'inâyet-i ezeliyye-i Rabbâniyye ve mahz-ı mevâhib-i ebediyye-i Rahmâniyye, nizâm-ı ahsen-i takvîm-i kâ'inât ve mehâmm-ı ebda'-ı tetmîm-i mahlûkāta te'alluk eylemesi, ber-vefk-ı hikem-i irâde-i tahakkuk sâbit ve vâkı'olup, **mesnevî:**

Böyle oldu 'inâyet-i ezelî
Muktezây-ı bürûz-ı lem-yezelî
K'ola tetmîm-i ahsen-i takvîm
Bu te'allukda mâye-i tanzîm

vechiyle bi-husûsihî mazhar-ı kemâlât ve nu'ût ve ehâsin-i mahâsinle men'ût olan zübde-i cemîle-i mazhar-ı emânet-i Rabbânî ve zümre-i celîle-i kavâbil-i emânet ü hilâfet-i insânî ki, cümleden şeref-i câmi'iyyet-i "*Lekad-halakne'l-insâne fî ahseni takvîm*"[5] ile zîb-ârây-ı şeref-pîrây-ı kemâl ve mevsûf-i mezâyây-ı nevâl-i ifzâl olmuşdur. **Nazm:**

---

1 bi-kalâ'ide T1 : بقلائد A1

2 **el-Gāzî** A1 : — T1

3 de'â'ime T1 : de'âyime A1

4 "مهد الله قوائم دولته وشيد دعائم شوكته وسلطنته امين يا معين عليه الصلاة والسلام من رب العالمين بحرمة النبى الامين = Allah onun devletinin direklerini düzeltsin ve büyüklüğünün ve saltanatının direklerini bina etsin, ey Mu'în duâmızı el-Emîn Nebî'nin (Âlemlerin Rabbi'nin salât ve selâmı onun üzerine olsun) hürmetine kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "لقد خلقنا الانسان فى احسن تقويم = Biz, gerçekten insanı en güzel biçimde yarattık" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, et-Tîn 95/4. âyettir.

Ey ki be-nümûde ez-tû nüh-târem
V'ez-tû bîdâr dîde-i encüm
Dâde tâvus-ı çarh-râ cevelân
Beste ez-mihr u mâh zerrîn süm
Ne-resed der-harîm idrâket
Ne melâ'ik ne cinn **[T1 89b]** *o nî-merdüm*
Ez-hıred sad hezâr kāfile geşt
Der-beyâbân-ı kibriyây-ı tû gom[1]

'Unvân-ı ahadiyyet-şu'ûnu ile Sultân-ı tecellî-sitân-ı siyâdet ve âfitâb-ı 'âlem-tâb-ı âsümân-ı sa'âdet gül-i sad-berg-i gülistân-ı Nübüvvet ve bülbül-i hoş edây-ı bâğ-ı belâğ u risâlet "*Ve mâ-erselnâke illâ rahmeten lil-'âlemîn*"[2] âşiyânının şâh-bâz-ı bülend-pervâzı ve "*Küntü nebiyyen ve Âdemü beyne'l-mâ'i ve't-tîn*"[3] 'unvânının ser-ber-firâz-ı gulgule-endâzı çeşm-i Hudâ-bîni kuhl-i cilây-ı "*Mâ-zâğa'l-basaru ve mâ-tağā*"[4] ile mükahhal ve ser-i sa'âdet-efseri, tâc-ı vehhâc "*Fekâne kābe kavseyni ev ednâ*"[5] ile mükellel, Sultân-ı çâr-bâliş-i ıklîm-i şeş-cihât, maksûd-ı âferîniş ve mücellây-ı nûr-ı zât, mefhar-ı[6] mevcûdât ve bihter-i mihter-i mahlûkāt, seyyidü'l-küll ve eşrefü'r-rusül hazretlerinin ahkâm-ı şerâyi'-i mutahharaları ve âyîn-i sünen-i mübâreke-i mevfûreleri icrâ ve infâ-

---

1 "ایکه بنموده ازتو نه طارم * وزتو بیدار دیدهٔ انجم
داده طاوس چرخر اجولان * بسته از مهر وماه زرین سم
نرسد در حریم ادراکت * نه ملائك نه جن وتی مردم
از خرد صد هزار قافله کشت * در بیابان کبریای توکم = Dokuz felek sana yüz göstermiş ve yıldızlar senden nûr almıştır. Feleğin tâvusuna hareket vermiş; ay ve güneş altın kemer bağlamıştır. Senin idrâk harîmine ne melekler, ne cin, ne de insanlar ulaşabilir. Akıl sebebiyle, yüz bin kâfile senin yücelik sahranda kaybolup gitti" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

2 "وما ارسلناك الا رحمة للعالمين = (Rasûlüm!) Biz seni âlemlere ancak rahmet olarak gönderdik" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Enbiyâ 21/107. âyettir.

3 "وكنت نبيا وادم بين الماء والطين = Adem su ile toprak arasında iken ben peygamberdim" anlamına gelen bu hadîs-i şerîfin bir benzerini Tirmizî ve Ahmed b. Hanbel rivâyet etmişlerdir; bkz. Wensinck, *age.*, II,317.

4 "ما زاغ البصر وما طغى = Gözü kaymadı ve sınırı aşmadı" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/17. âyettir.

5 "فكان قاب قوسين او ادنى = (Peygambere olan yakınlığı) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/9. âyettir.

6 mefhar-ı T1 : مفجر A1

zına teʿalluk eden irâde-i İlâhiyye-i ezeliyye sûret-nümûn sâha-i bürûz olmağıyçün sülle-i enâm-ı hidâyet-ittisâm, ehâlî-i İslâm'a Pâdişâh ve nigeh-bân ve dâver-i cihân u cihâniyân olan esâtîn-i selâtîn-i ʿOsmânî ve havâkīn-i kirâm-ı şehâmet-temkîn-i Şâhânî *enârallâhu burhânehüm ve eczele ehâsine hisânihim*[1] hazerâtı mülûk-ı cîl ve kabâ'il-i ehl-i tevhîd ve ʿirfânın ser-âmed ve mutâʿ ve kemâlât-perveri ve ber-efrâşte-i ser-mesned-i cihâd ve seriyy ü sürûru, belki şân-ı ʿâlîlerinde *ve le-niʿme'l-emîru emîruhâ*[2] ile tavsîfleri **[T1 90a]** eşher ve "*Ke-şecerâtin tayyibetin asluhâ sâbitun ve feʿuhâ fi's-semâ*"[3] müfâdına eşbeh ve mazhar olmalarıyla, bu silsile-i şehîme-i[4] kerîmetü'l-insânın her biri mesned-nişîn-i Hilâfet ve erîke-pîrây-ı saltanat oldukları andan hıtâm-ı ibbân-ı saʿd-iktirânlarına gelince, menâkıb u me'âsirleri ve cihâd ü fütûhât ve sâ'ir mekârim-i ahlâk ve âyât ile âsâr-ı cezîle ve nuʿût-ı cemîleleri, cerîde-i ʿâlemde mastûr ve etrâf u eknâf-ı hıtta-i hestî, hayrât-ı ʿadîdeleri ile maʿmûr u mağmûr olduğu serd-i burhân ü edilleden müstağnîdir.

Bi-husûsihî bu silsile-i selîle-i Tâc-dârî'nin mücâhidün fî sebîlillâhi sîret-i dervîşî ve şehâmet-i Pâdişâhî'de olan cennet-mekân ve firdevs-âşiyân merhûm u mağfûr Sultân el-Gāzî Mustafa Hân *ʿaleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[5] hazretlerinin iki gevher-i girân-kadr-ı mesʿûd, sâhibü'z-zaferi ve's-süʿûd, mühce-i ʿâlî-tebâr-ı şeref-nümûd-ı übbehet-vüfûdları olup, be-hükm-i takdîr-i mevâhib-i ezeliyye ve ber-vefk-ı tekāzây-ı şeref-efrâzî-i neyyire-i behiyye, o mihr-i gülistân-ı Hilâfet, târîh-i şümâr-ı gül-gonçe ile pür-behcet hırâmân-ı gülşen-tırâz-ı vücûd olup, her vechile memdûhu'l-ahlâkı ve'l-kerem, mahmûdü'l-aʿrâkı ve'ş-şiyem;

Âfitâb-ı âsümân-ı saltanat
Tâc-dâr-ı hânedân-ı saltanat

---

1 "انار الله برهانهم واجزل احاسن حسانهم = Allah onların delîlini apaçık kılsın ve onlara güzelliklerinin daha güzelini bol bol versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "ولنعم الاميرامیرها = Onun emîri ne güzel bir emirdir" anlamına gelen bu ifâde Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'indeki Kostantıniyye'nin fethinden bahseden hadîs-i şerîfin bir bölümüdür bkz. Ahmed b. Hanbel, *Müsned*, no. 18957.

3 "كشجرة طيبة اصلها ثابت وفرعها فى السماء = Kökü yerde sâbit, dalları gökte olan güzel bir ağaç gibi" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, İbrâhîm 14/24. âyetin son kısmında yer alan bir bölümdür.

4 şehîme-i A1 : şehme-i T1

5 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

Pertev-i envâr-ı mihr-i talʿat
ʿÂlem-efrûz-ı cihân-ı[1] saltanat

müfâdıyla sene-i elf ve mi'e[2] ve selâs ve erbaʿînin mâh-ı rebîʿulevvelinde[3] erî-ke-pîrây-ı saltanat **[T1 90b]** ve mesned-ârây-ı müttekây-ı Hilâfet olmuşlar idi. Eyyâm-ı maʿdelet-nümûnu envâʿ-ı hayrât ü berekât ile mîkāt-ı makādîr-i eze-liyyeyi îfâ ve sene-i elf ve mi'e[4] ve semâniye[5] ve sittînin duhûlünde[6] bi-emril-lâhi Teʿâlâ çend-rûz mizâc-ı hümâyûnlarına ʿâriza-i inhirâf ile sene-i mezkûre mâh-ı saferu'l-hayrının yirmi sekizinci mübârek cumʿa günü[7] henüz inhirâf-ı mizâc-ı hümâyûnları bi'l-külliyye zâ'il ve mündefiʿ olmadan, gayret ü hamiy-yet-i Şâhâne'leri hasebiyle câmiʿ-i şerîfe teşrîf ve baʿde edâ'i's-salâti Serây-ı hümâyûn'larına ʿatf-ı endâz-ı ʿinân-ı celâlet-redîf iken, rahş-ı hümâyûnları zî-ninden ber-âverde âgūş-ı mukarrebân-ı hümâyûn, ferş-i ʿabkarî-nümûn-ı En-derûn'a getürülüp, vedîʿa-i sırr-ı Hilâfet-i İlâhî olan yûh-ı rûh-ı rûhânî fütûh-ı mutahharaların gencîne-i ferâdîs-i hazret-i Âmürzkâr'a teslîm buyurdular. **Rubâʿî:**

Hûrân be-nazzâre nigârım saf-zed
Rıdvân zi-taʿaccüb kef-i hod ber-kef-zed
V'ân-ı hâl-i siyeh be-rân-ı ruhân mutrif-zed
Ebdâl zi-bîm-i ceng ber-mushaf-zed[8]

---

1 cihân-ı A1 : — T1
2 mi'e A1 : مائة T1
3 1-30 Rebîʿulevvel 1143 = 14 Eylül-13 Ekim 1730.
4 mi'e A1 : مائة T1
5 semâniye A1 : ثمانية T1
6 1 Muharrem 1168 = 18 Ekim 1754 Cuma.
7 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.
8 "حوارا بنظاره نكارم صف زد * رضوان زتعجب كف خود بركف زد
وان خال سيه بران رخان مطرف زد * ابدال زبيم جنك برمصحف زد = Sevgilinin bakışı ile hûrîler saf tuttular. Rıdvân hayretten el çırpmaya başladı. Hûrîler sevgilinin kara benini, yüzlerine süs yaptılar. Abdâllar savaş korkusuyla Kur'ân'a vurdular" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

Nesr: Müfâd-ı rahmet-i iʿtiyâdî, nâsıye-i nûrânîlerinden bedîdâr-ı dîde-i şühûd oldu. **Li-münşi'ihî:**

İlâhî rahmet u gufrân-ı Hakk bâdâ be-rûh-ı û
Bûd der-kasr-ı cennet müttekây-ı hâb-ı sâmâneş[1]

Nesr: Duʿâsıyla el-hâsıl bu peyâm-ı tevahhuş-ittisâmdan kulûb-ı enâma hayret müstevlî olup, niçeler girye-künân ve harîk-ı iltihâb-garîk-ı deryây-ı tefekkür ve ıztırâb oldular. Ammâ eltâf-ı hafiyye-i Samedâniyye her vakt kürûb ve âlâm-ı fâniyyede çehre-nümây-ı minassa-i **[T1 91a]** bürûz olmadan hâlî olmadığı, meşhûd-ı erbâb-ı tecârüb ü ihtibâr olmağla,

Fe-kem lillâhi min lutfin hafiyyin
Yedikku hafâhu ʿan fehmi'z-zekiyyi
Ve kem yüsrin etâhu bi-gayri ʿusrin
Fe-yefrahu minhu zû-kalbin şeciyyi[2]

Nesr: Me'âliyle cenâb-ı Perverdigâr-ı mutlak *cellet ʿazametü şânihî ve ʿallet kelimetü sıdkıhî ve tibyânihî*[3] hazretleri ʿâmme-i fukarâ vü zuʿafâ ve sâ'ir ricâl ü ʿibâd-ı ʿacz-ihtivâya rahmet ü ʿinâyet buyurup, **li-münşi'ihî:**

Ağlama ey dîde-i giryân u me'yûs-ı ümîd
Doğdu fark-ı ʿacz ki bâ-lutf-ı Hakk hûrşîd-i ʿîd
Bir tarafdan zâhir olsa bî-tevakkuf bir elem
Bir tarafdan Hakk eder sana ʿıvaz kâm-ı ʿadîd

---

1 "الهی رحمت وغفران حق بادا بروح او * بود در قصر جنت متکای خواب سامانش" = İlâhî! Rahmet ve Hakk'ın bağışlaması onunla birlikte olsun. Cennet bahçesi, onun âfiyet ve huzur uykusunun yeri olsun" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

2 "فکم لله من لطف خفی * یدق خفاه عن فهم الذکی
وکم یسر اتاه بغیر عسر * فیفرح منه ذو قلب شجی" = Allah'ın kullar üzerinde nice gizli lütfu ve nimeti vardır ki, zekî olan kişi dahi bunu anlayamaz. Zorluk eşlik etmeksizin nice kolaylık gelir, hüzünlü kalbe sahip kişi o sebeple sevinir" anlamına gelen Arapça bu beyitler bazı ufak farklılıklarla berâber Hz. Ali'ye aittir; bkz. *Hazret-i Ali Divanı*, s. 682.

3 "جلت عظمة شانه وعلت کلمة صدقه وتبیانه" = Onun şânının büyüklüğü, doğruluğunun ve beyânının kelimesi yüce olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

me'âliyle hemân ol sâl-i meserret-fâlın mâh-ı saferu'l-hayrının yirmi sekizinci yevm-i cum'a-i mübârekenin[1] ba'îd-i vakt-i zuhru ki sâ'at-i neyyire-i nehâriyye, ebvâb-ı behişt-i semâniye mânendi râdde-i mirkāt-ı heşte resân olmuşidi. **Li-münşi'ihî:**

Sâ'at-i heşt yevm-i cum'a-i sa'd
İktirân etmişidi Hûrşîd'e
Çıkdı tahta o âfitâb-ı cihân
Döndü ol gün meserret-i 'îde

Bi-tevfîkıllâhi sübhânehû ve Te'âlâ serât-ı Devlet-i 'aliyye-i 'Osmânî olan kulları şeref-lesm-i pây-ı taht-ı şehâmet-i Hakānî ihrâzına müsâra'at ve Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'a ibtidâ Sadrıa'zam u ekrem sâhibü'l-ihlâs[2] ve'l-himem hazretleri, 'ulemâ ve sulehâ ve sâ'ir ricâl ve hademe-i devlet-i behiyye ile *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meşyen 'ale'l-kadem*[3] rû-be-râh-ı tesâbuk olup, Sultânü'l-berreyn ve'l-bahreyn, Hâdimü'l-Haremeyni'ş-şerîfeyni'l-muhteremeyn, **[T1 91b]** Mukīmu ahkâmi's-sünneti ve'l-farz, Nâfizü'l-evâmiri fî basîtı'l-arzı bi't-tûli ve'l-'arz, mazhar-ı 'unvân-ı *es-Sultânu zıllullâhi fi'l-arz*[4], **es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân 'Osmân Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mehmed Hân** *emeddallâhu devletehû ve şevketehû ilâ inkırâzı'd-devrân ve intihâ'i'z-zemân*[5] efendimiz hazretleri taht-ı şehâmet-baht-ı saltanat-ı 'Osmânî'ye cülûs-ı 'azamet-me'nûs-ı hümâyûnları ile cümle kulları müteşerrif ve mübâhî oldular. **Li-münşi'ihî:**

---

1 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 sâhibü'l-ihlâs A1 : sâhibü'l-ahlâk T1

3 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

4 "السلطان ظل الله فى الارض = Sultân Allah'ın yeryüzündeki gölgesidir" anlamına gelen bu cümle bazı ilâvelerle İbnü'n-neccâr, Beyhakî ve Hâkim'in rivâyet etmiş oldukları Hz. Peygamber'in bir hadîs-i şerîfidir; bkz. Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, no. 1487, I,456.

5 "امد الله دولته وشوكته الى انقراض الدوران وانتهاء الزمان = Allah onun devletini ve büyüklüğünü zaman sona erene ve dünya yok olana kadar sürdürsün" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Habbezâ Sultân-ı ferruh-tâc u taht
Kâm-rân u kâm-yâb u nîk-baht
Râyet-efrâz-ı serîr-i Serverî
Gulgule-endâz-ı devr-i Dâveri
Şâh-ı ʻâlî-kadr-ı gerdûn-mertebe
Kevkeb-i bahtı hümâyûn kevkebe[1]

Nesr: Hazretleri mezîd-i behcet ü übbehet ile nûr-efşân-ı ekālîm-i vücûd olup, eşbâh-ı bî-rûha yûh-ı rûh-ı meserret ü inbisât sârî ve bu gûne tevfîk u teshîl-i İlâhî, âmme-i fukarâ vü zuʻafânın cismân-ı hayret-iktinânlarına cârî olmağla, misli sebk etmemiş bedâyiʻ-i vekāyiʻ-i rûzgârdan ʻadd ü şümâr olunsa, baʻîd olmaz. Kendi zât-ı kerâmet-âyât-ı Şehriyârî'lerinin[2] mahz-ı hulûs ve nazar-ı ʻâtıfet ü merhamet-nusûslarından olduğu bî-şekk ü irtiyâbdır. **Li-münşi'ihî:**

Ana Hakk lütufla nigâh etmiş
Sâyesin ʻâleme penâh etmiş
Nûr-ı Hakk cebhesinde tâbândır
Zıll-ı Hakk idüği nümâyândır
Nâzımü'l-mülk Hâdimü'l-Haremeyn
Verdi zât-ı şerîfi ʻâleme zeyn
Ehl-i dîne duʻâsı anın deyn
Dâme fî ʻizz ve devleti'd-dâreyn[3] **[T1 92a]**

Niyâz u temennâsı ile deydene-i cülûs-ı hümâyûn-ı ʻazamet-meşhûn üzere, ʻulemâ ve sulehâ ve meşâyih-i kirâm ve sâ'ir kulları şeref-i cülûs-ı saʻdbaht-ı ʻâlî-taht-ı hümâyûnlarıyçün sûy-ı berârende-i ʻarş-ı mecîd eküff-i duʻâ vü niyâzları bâz ve berdâşte-i isticâbetine niyâz kıldılar. **Li-münşi'ihî:**

---

1 "حبذا سلطان فرح تاج وتخت * كامران وكامياب ونيكبخت
رأيت افزاز سرير سروری * غلغله انداز دور وداوری
شاه عاليقدر كردون مرتبه * كوكب بختی همايون كوكبه = İyi tâlihli, murâdına nâil olmuş, tâc u tahtın mübârek sultânına ne mutlu. O, adâletli devri ile ses getiren, saltanat tahtının bayrağını yükselten; tâlih yıldızı mübârek olan, felek mertebeli şânı yüce sultândır" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

2 Şehriyârî'lerinin A1 : Şehriyâr'larının T1

3 ve devleti'd-dâreyn T1 : devleti'd-dâreyn A1

Şeref-efrâz-ı taht-ı ‘Osmânî
Hâris-i hıtta-i Cihân-bânî
Mâye-i emn ü dîn ü îmânî
Sâye-i ‘arş u Zıll-ı Yezdânî
Şâh-ı pâkîze re’y ü rûşen-dil
Hâmî-i hakk u mâhî-i bâtıl
Hakka kā’il ‘adâlete mâ’il
Hakk mu‘ammer ede anı yüz yıl
Dâver-i ekrem ü firişte-hısâl
Neyyir-i a‘zam u semây-ı kemâl
Âfitâb-ı sipihr-i câh u celâl
Sâye-i nûr-ı Îzid-i Müte‘âl
Râyet-efrûz-ı devlet-i sermed
Pîr u şer‘-i hazret-i Ahmed
Dileriz kim cenâb-ı Rabb-i Samed
Ede eyyâm-ı ‘ömr ü bahtını med
Mihr-i evc-i sipihr-i rif‘at ü câh
Sâye-i lutfu oldu halka penâh
Oldu zât-ı şerîfi Zıllullâh
Melekü’l-‘arşı sânehû ve hamâh
Sîm ü zer sikkesiyle buldu revâc
Geldi dünyâya i‘tidâl-i mizâc
Şimdi Sâhib-kırân-ı ‘asr oldur
Mâlik-i ‘izz ü feth u nasr oldur
Vechi mir’ât vech-i Ahmed’dir
Anda envâr-ı Hakk müşâheddir
Fehmi ‘âlî tabî‘atı çâlâk
Dimedin bir sözü eder idrâk
Hüner ehline tab‘ı mâ’ildir
Bir hüner-kânı Şâh-ı kâmildir
Zâtı olmuşdurur sütûde sıfât
Sânehû Rabbünâ ‘ani’l-âfât **[T1 92b]**

Halledallâhu Te'âlâ zılâle celâlihî ve ikbâlihî ve naddarahû bi-emtâri'l-bişri ve'n-nasri fî riyâzı âmâlihî ve 'attara meşâme'd-dîni ve'd-dünyâ bi-fevâtiha ezhârı birrihî ve nevâlihî ve 'ammara fî serîri's-saltanati bi-etveli'l-a'mâri ve safâ'i'l-bâl ve nassarahû nasran 'azîzen müstemirran fî cemî'i'l-ahvâl, âmîn âmîn bi-câh-ı Muhammedi'n-Nebiyyi'l-Emîn 'aleyhi salavâtullâhi ve'l-melâ'iketi ecma'în[1].

Ve cülûs-ı hümâyûnlarına hâme-i kemîneden ser-zede-i vürûd olan târîh-i 'âcizânem dahi bu mahalle sebt olundu.

Hamdülillâh ki meserretle ferah-yâb oldu
Doldu âvâze-i ikbâl ü sürûriyle cihân
Şems-i ikbâl-i cihân eyledi burcunda şeref
Geldi ser-mesned-i iclâline Sultân-ı zemân
Ya'nî ol Pâdişeh-i maşrık u mağrib ki anın
Olsa der-bânı sezâ Husrev ü Ma'an u Keyhân
Şâh-ı gerdûn-'azamet Sâhib-i 'izz ü şevket
Ana mevhûb-ı Hudâ lâzime-i haşmet ü şân
Bûy-ı gül olsa dahi harfi sühan-sencânın
Vasf-ı ahlâkına yok kudret-i ta'bîr u beyân
Olsa vassâf-ı mekârim-şiyem i'tâfı
Hakk-ı ta'bîrini îfâ edemezdi muhibbân[2]
Kuvvet-i baht-ı hümâyûnuna olmaz mı delîl **[T1 93a]**
Olduğu lafz-ı Şehen-şâh'a mutâbık 'Osmân
Yazıla âyet-i nusret 'alem-i 'azminde
Râyet-i ma'deleti ola küşâde her an

---

1 "خلد الله تعالى ظلال جلاله واقباله ونضره بامطار البشر والنصر فى رياض اماله وعطر مشام الدين والدنيا بفواتح ازهار بره ونواله وعمر فى سريرالسلطنة باطول الاعمار وصفاء البال ونصره نصرا عزيزا مستمرا فى جميع الاحوال امين امين بجاه محمد النبى الامين عليه صلوات الله والملائكة اجمعين =
Yüce Allah onun bahtının ve yüceliğinin gölgelerini sonsuz kılsın ve onu müjde ve zafer yağmurlarıyla emellerinin bahçesinde parlatsın ve din ve dünyanın kokusunu onun iyilik ve bahşişinin çiçekleriyle güzel kokutsun ve onu mutlulukla ve ömürlerin en uzunu ile saltanat tahtında yaşatsın ve ona her durumda devamlı, yüce bir zafer versin. Yâ Rabbi! Duâmızı el-Emîn Nebî Muhammed'in (Allah'ın ve bütün meleklerin salâtları O'nun üzerine olsun) makâmı hürmetine kabul eyle" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 muhibbân T1 : سحبان A1

‘Ahd-i ‘adlinde ola milket-i hestî ma‘mûr
Eyleye re’fetile mülk-i vücûda fermân
Ser-i fağfûrî sifâl ede hadîm-i keremi
Zîr-i hükmünde ola kişver-i âl-i Hâkān
Şâh-bâz-ı himemi dâ’im aça iki cenâh
Biri tevfîk u ‘inâyet birisi emn ü emân
Emri cârî ola hem enfüs ü hem âfâka
Hükmüne her dem itâ‘at ede çarh-ı devrân
Gûş edüp taht-ı hümâyûna cülûs eylediğin
Oldu âfâk-ı memâlikde berâyâ şâdân
Geldi “bir” hâtif-i gaybî dedi Hâkim târîh
Yümn ile müjde-cülûs eyledi Sultân ‘Osmân
(يمن ايله مژده جلوس ايلدى سلطان عثمان) **Sene 1168 h[icriyyen]**

Ve kezâlik lafza-i “Sultân Gāzî” dahi temâm-ı târîh-i cülûs-ı hümâyûnları vâkı‘ olmağla, teyemmünen libâs-ı ‘Arabî’de derc ü imlâ kılındı.

Zıllu mülki’l-‘arşı lemmâ i‘telâ
Sâra bişru’s-sa‘di fî mecle’n-nüfûs
Hâtifü’l-büşrâ yünâdâ mu‘linâ
Ürriha “Sultân Gāzî” lil-cülûs[1]
(سلطان غازى) **Sene 1168 h[icriyyen]**

Zikr-i rû-mâlî-i hazret-i Sadrıa‘zamî be-Rikâb-ı hümâyûn ve mükerrem-şüden-i [T1 93b] be-mühr-i hümâyûn ve hil‘at-ı Vezâret-i ibtihâc-nümûn

Çünki mezîd-i eltâf ve mevâhib-i Rabbânî ve lutf u ‘inâyet-i bî-gāyet-i Sübhânî ile Şehriyâr-ı Cihân-penâh-ı ‘âlem ve Pâdişâh-ı merâhim-iktinâh-ı

1 “ظل ملك العرش لما اعتلا * صار بشر السعد فى مجلا النفوس
هاتف البشرى ينادى معلنا * ارخ سلطان غازى للجلوس = Arşın mülkünün gölgesi yükseldiğinde gönüllerde mutluluk müjdesi oluştu. Meçhûl bir yerden bir müjde sesi geliyor: Gâzi Sultân’a cülûsundan dolayı tarih düşüyor” anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

ümem *edâmallâhu ʻömrahû ve devletehû mâ-dâme kıyâmu'l-ʻâlem*[1] hazretlerinin hezâr şevket ü iclâl ile taht-ı ʻâlî-baht-ı ʻOsmânî'ye şeref-pîrâyî-i cülûs-ı hümâyûnları sene-i semâniyetin ve sittînin mâh-ı saferu'l-hayrının yirmi sekizinci cumʻa günü[2] vukūʻ bulup, bu şeref-i yevm-i cülûs-ı ʻinâyet-me'nûsdan üc gün mürûrundan sonra, mâh-ı rebîʻulevvelin ikinci mübârek isneyn günü[3] Sadrıaʻzam ve Müşîr-i efham u ekrem hazretleri ber-vech-i muʻtâd Rikâb-ı hümâyûn-ı gerdûn-pâye-i ʻulâya şeref-pîrâyî-i rû-mâl ile mübeccel ü mübtehicü'l-ikbâl olup, temâm-ı mirkāt-ı süllem-i ânât-ı nehâriyye, se-pâye imrârdan ziyâde huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı hazret-i Pâdişâh-ı Cihân-penâhî'de şeref-ihrâzî-i devlet-i kurb u inbisât ile kâm-yâb-ı merâkī-i iclâl oldular. **Li-münşi'ihî:**

Buldu nezdîkî-i şerefde hubûr
Oldu saʻy-ı cemîli heb meşkûr
Vüzerâdır hazîne-i esrâr
Andadır mühr-i Pâdişâh-ı gayûr

Me'âliyle mühr-i hümâyûn-ı ʻinâyet-meşhûn-ı mümecced nevi-nakş-ı nâm-ı nâmî-i Pâdişâh-ı emced ile zîbende-tırâz-ı tevkīʻ olmuşidi. Kemâkân mahmûl-i hafîza-i hemyân-ı emânetleri olduğu vechile ihsân ü ʻinâyetleri mebzûl ve mübeccel ü mufahham serâsere kaplu semmûr kürk-i Vezâret ilbâsıyla dahi dûş-ı reşk-i sürûş-ı müfâharet-i Hidîvâne'lerin zîb-ârây-ı şeref-**[T1 94a]** bâlây-ı istiklâl buyurdular.

Kezâlik Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[4] Seyyid Murtezâ Efendi hazretleri dahi ol gün daʻvet-i pür-behcet-i hümâyûnla mübeccel ü mübtehicü'l-merâm olup, anlara dahi hâssa-i lebs-i ʻâdet-i Şeyhulislâmî olmak vechiyle, tekrîmen bol yenlü semmûr kürk ilbâs ü iʻtâ ve niçe niçe nevâziş-i Mülûkâne ile îfây-ı

1 "ادام الله عمره ودولته مادام قيام العالم = Allah onun ömrünü ve devletini dünya durdurkça dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 2 Rebîʻulevvel 1168 = 17 Aralık 1754 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

4 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

merâsim-i ibcâl buyurdular. Ba'dehû Vezîr-i Aristo-nazîr ve cevâd-ı mekârim-semîr hazretleri, hil'at-ı be-dûş-ı iclâl Serây-ı 'âlî'lerine 'atf-ı 'inân buyurduklarında, bi'l-cümle ricâl ve hademe-i Devlet-i 'Osmânî, resm-i me'lûf üzere takbîl-i dâmen-i tebrîk-me'menleriyle, **beyt:**

Büşrâ lekad-enceze'l-ikbâlü mâ ve'adâ
Ve kevkebü'l-mecdi min ufkı'l-'ulâ sa'dâ[1]

müfâdı üzere müftehir ü mübâhî oldular. Ve cümlenin kulûbuna 'azîm meserret ü inbisât târî ve devâm-ı kıyâm-ı 'ömr ü devlet-i hazret-i Şehen-şâhî'de elsine-i du'ây-ı 'ibâd cârî olmağa bâ'is ü bâdî olmuşdur[2].

Hazret-i Sadr-ı ekrem ve Hidîv-i mülhem efendimiz hazretleri dahi hâlâ kethudâları olan sa'âdetlü Hüseyn Ağa hazretlerine bâlây-ı liyâkat ve hüsn-i isti'dâdlarına dûhte olmakdan nâşî, bir fâhır semmûr kürk ilbâsıyla mûmâ ileyhi mevfûru'l-hubûr buyurdular.

Ve bu gûne sa'd ü meymenetle cülûs-ı hümâyûn vukū'undan sonra, ber-vech-i i'zâm u ifhâm, mühr-i hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn ve hil'at-ı pür-behcet-i Vezâret ile mükerrem olduklarına hâme-i Çâkeri-yi[3] 'allâmeden ser-zede-i vürûd **[T1 94b]** olan târîh-i kemîne dahi bu mahalle kayd ü sebt olundu. **Li-münşi'ihî:**

Vezîr-i muhterem memdûh-ı 'âlem hayra mülhem kim
Sezâ mühr-i sadâret kadr u şânın eylese i'lâ
Lisân-ı hâmeden târîhi cârî oldu ey Hâkim
Muvaffak oldu mührü aldı müjde Mustafa Paşa
(موفق اولدی مهری الدی مژده مصطفی پاشا) **Sene 1168 h[icriyyen]**

---

1 "بشرى لقد انجز الاقبال ما وعدا * وكوكب المجد من افق العلا صعدا = Müjde! İkbâl (talih) va'adini yerine getirdi. Şân ve şeref yıldızı yücelik ufkundan yükseldi" anlamına gelen Arapça bu beyit Ebû Muhammed el-Hâzin'e aittir; bkz. es-Seyyid Ahmed el-Hâşimî, *Cevâhiru'l-Belâğati fi'l-Me'ânî ve'l-Beyâni ve'l-Bedî'*, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut, t.y., s. 341.

2 olmuşdur T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Hazret-i Sadr-ı ekrem ….. mevfûru'l-hubûr buyurdular" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

3 Çâkeri-yi A1 : Câkeri-yi T1

Zikr-i alay-ı hazret-i Vâlide Sultân ez-Serây-ı ʻatîk be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebîʻulevvelinin yevm-i râbiʻi mübârek erbiʻâ günü[1] -ki cülûs-ı ʻazamet-me'nûs-ı hümâyûnun yevm-i sâdisi olur- Serây-ı ʻâmire-i ʻatîk-ı hümâyûnda ʻahd-i hazret-i Sultân el-Gāzî Sultân Mustafa Hânî'den berü ʻuzlet-nişîn-i ʻismet-hâne-i teferrüd ve hacle-pîrây-ı hudûr-ı ʻiffet ü tecerrüd olan devletli[2], kerâmetli, ʻinâyetli Vâlide Sultân[3] efendimiz hazretleri ki, "*el-Cennetü tahte akdâmi'l-ümmehât*"[4] eser-i sıhhat-me'âsirinin temâm-ı mâ-sadak-ı kerâmet-ittisâmı olup, **li-münşi'ihî:**

Yeter kerâmet-i zât-ı şerîf-i ʻâlîsi
Ki ola vâlidesi Pâdişâh-ı İslâm'ın
Olunca Pâdişeh'in emrine itâʻat farz
Olur duʻâsı ferîza bu hayr-encâmın

me'âliyle Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'a hezâr ibcâl ü iʻzâm ile teşrîf-i ʻinâyet-redîfleriyçün mükemmel ü müretteb alay tertîbi fermân-ı hümâyûn olup, sâbıkā[5] devletli Vâlide Sultânlar[6] *dâmet kerâmetühâ*[7] hazerâtının baʻzı mahallere teşrîf-i ʻinâyet-redîflerinde niçe niçe taʻzîmât-ı Mülûkâne ve teşrîfât-ı Hidîvâne kemâl-i ihtimâm-ı tâm üzere **[T1 95a]** bezl-i himmet[8] ü ʻinâyet buyurulmak,

---

1 4 Rebîʻulevvel 1168 = 19 Aralık 1754 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 devletli T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kerâmetli, ʻinâyetli" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Sultân T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 "الجنة تحت اقدام الامهات = Cennet annelerin ayakları altındadır" anlamına gelen bu cümle Ahmed b. Hanbel, Nesâî, İbn Mâce ve Hâkim gibi hadîsçilerin rivâyet ettikleri bir hadîs-i şerîftir; bkz. Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, no. 1087, I,335.

5 sâbıkā T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devletli" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 sultânlar T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "dâmet kerâmetühâ hazerâtının" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 "دامت كرامتها = Onun cömertliği dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

8 himmet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ü ʻinâyet buyurulmak" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

rüsûm-ı müstahsene-i Devlet-i ʻaliyye'den olduğuna binâ'en, bi-husûsihî devletli, ʻinâyetli müşârun ileyhâ[1] efendimizin şân-ı şerîflerine mezîd-i ibcâl ve kemâl-i ihtirâm ü iclâl, vâcibe-i zimmet-i kerâmet-i hazret-i Şehriyârî olmağla, fermân olunduğu vech üzere tertîb olunan alay mürûrunda ibtidâ Muhzır Ağa cümle levâhikāt ve hademesiyle ve Haremeyn-i muhteremeyni'ş-şerifeyn Dâ'iresi ki, Dârussaʻâdet[2]i'ş-şerîfe Ağası[3] hıdmet-i kitâbetinden behre-yâb-ı nevâl-i[4] devlet olanlardan Dîvân-ı ʻâlî-şân hâceleri ve el-yevm Kâtib-i Dârussaʻâdeti'ş-şerîfe hulefâlarıyla maʻan ve Haremeyni'ş-şerîfeyn mütevellîleri ve Serây-ı ʻâlî kapucuları ve bi'l-fiʻl Dârussaʻâdeti'ş-şerîfe Ağası el-Hâc İbşîr Ağa[5] hazretleri teberdârânı ve sâ'ir hademe ve tevâbiʻâtı ile maʻan ve devletlü Vâlide Sultân[6] hazretleri Kethudâsı Ağa'nın önünde Âsitâne-i saʻâdet'de bulunan ricâl ve erbâb-ı menâsıbdan kim olursa Sultân kethudâları olanlar ve tahte'r-revân-ı ʻismet-âşiyânelerinin yemîn ü yesârlarında peykler ve solaklar ve ʻâdet-i şükûh-ı Pâdişâhî üzere[7] cenâb-ı hümâyûn-ı muhaşşem ü mükemmel ve halfinde ve enhâsında zîb-ârây-ı tebcîl ü tefhîm[8] dîvân-mücevveze[9]leri ve bol yenlü semmûr kürkleriyle Musâhib ağalar yemîn ü yesâra sîm bahş

---

1 ileyhâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimizin şân-ı şerîflerine ….. vech üzere" kısmının üzeri çizilmiş, bunun yerine önce "hazretlerine" kelimesi satırın sonuna ve sonra "ehemm ü elzem olmağla" kelimeleri satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 Dârussaʻâdet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "eş-şerîfe" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Ağası T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hıdmet-i" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 nevâl-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devlet" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Sultân T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 üzere T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cenâb-ı hümâyûn-i" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 tefhîm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "dîvân" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 mücevveze T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "leri" ekinin üzeri çizilmiştir] A1

u nisâr ederek[1], mürûrlarında kolluklar önüne geldiklerinde çorbacılarına ve zâbitân ve neferâtına kâfî surreler ihsân ü in'âmıyla Bâb-ı hümâyûn'a şeref-i **[T1 95b]** vusûllerinde erbâb-ı alay-ı mürettebe olan kimesnelere izin verilüp, tahte'r-revân-ı sa'âdet-âşiyân ile Ağa-yı Dârussa'âdeti'ş-şerîfe ve Teberdârân-ı Hâssa ve hademe-i Enderûn-ı 'âlî kalup, Enderûn-ı sâha-i hümâyûn'a mürûr ve duhûlde hazret-i Şehriyâr-ı Cihân-penâh *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû ve ebkāhu*[2] hazretleri şeref-i istikbâlleriyçün Enderûn-ı hümâyûn'dan rahş-rân-ı 'azamet ü iclâl ve istikbâl-i hazret-i Vâlide-i kerâmet-ihtifâl ile tekmîl, âdâb-ı emr-i Hudây-ı Zi'l-celâl buyurup ve "*Lâ-tekullehümâ üffin*"[3] nass-ı kerîmesi medlûlüne mürâ'ât-ı tâm ile celb-i rızây-ı hazret-i Kayyûm-ı[4] Perverdigâr'da bast-ı makderet-i bî-hemâl buyurdular.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ şevketlü[5], kudretlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimizin hem-vâre eyyâm-ı hayr-encâm-ı rızâ-ittisâmların bunun emsâli tahsîl-i rızây-ı Rabbü'l-'âlemîn'e sarf ü bezlden bir ân hâlî ve berî etmeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Mübârek dest-i 'ismet-peyvest-i atharların telsîmi bile cümle-i ferâ'izden 'add ü şümâr olunmak zâhir u bâhir olduğu, "Ferâdîs-i cinân zîr-i akdâm-ı ümmehâtdadır" eser-i sıhhat-me'âsirinden mertebe-i bedâhete resân olmuşdur. el-Hâsıl rüsûm-ı istikbâl ve celb-i rızây-ı[6] Hudây-ı Müte'âl îfâsıyla pîşrâh-ı kerâmet-iktinâhlarında tâ Enderûn-ı hümâyûn'a dek delîl-i sebîl-i şehrâh-ı rızâları oldular.

Zehî sa'âdet ü devlet zehî 'uluvv-i makām
O hacle-dâr-ı melâ'ik-enîs ü âgâha **[T1 96a]**

---

1 ederek T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mürûrlarında" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 "ادام الله عمره ودولته وابقاه = Allah onun ömrünü ve devletini devam ettirsin ve onu dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "لا تقل لهما اف = Her ikisine (anne-babaya) 'öf' bile deme" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-İsrâ 17/23. âyetin ortasında yer alır.

4 Kayyûm-ı A1 : — T1

5 şevketlü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kudretlü, mehâbetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 rızây-ı A1 : — T1

Rızâsı vâcib olur Pâdişâh-ı İslâm'a[1]
'İbâdet ile tekarrub edenler Allah'a

Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-Türbe-i mübâreke-i hazret-i Hâlid-i Ensârî *'aleyhi rahmetü'l-Bârî*[2] berây-ı taklîd-i seyf-i mübârek-i Şehriyârî

Bi-hamdihî sübhânehû ve Te'âlâ[3] sene-i elf ve mi'etin ve semâniyetin ve sittînin mâh-ı rebî'ulevvelinin beşinci mübârek hamîs günü[4] -ki şevketlü, kudretlü, kerâmetlü, 'azametlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu Te'âlâ ve ebkāhu*[5] hazretlerinin taht-ı 'âlî-baht-ı saltanat-ı 'Osmânî'ye cülûs-ı 'inâyet-me'nûs-ı hümâyûnlarının yedinci günü olur- 'alâ-vefkı mâcerâ bihi'l-'âde ol günde müretteb ü mükemmel alay ile Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'dan darîh-i müteberrike ve merkad-ı münevvere-i Hâlid-i Ensârî *'aleyhi'r-rıdvânu minellâhi'l-Bârî*[6] hazretlerine teşrîf buyurup, teyemmün ve tebrîk[7] ve ziyâret ve tevessül zımnında du'â vü senâ ve taklîd-i seyf-i mübârek ile 'âdet-i kerîme-i eslâf-ı havâkīn-i kirâmı edâ vü îfâ, deydene-i cemîle-i me'lûfe ve kā'ide-i celîle-i ma'rûfe olduğuna binâ'en, bir gün mukaddem 'âdet üzere alay günü pîş-râh-ı hazret-i Şehriyârî'de bulunması

---

1 İslâm'a T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'İbâdet ile tekarrub edenler Allah'a" mısra'ının üzeri çizilmiş, bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile "Ki etdi Vâlide Sultân tekarrub Allah'a" mısra'ı s. 220'nin sol kenarına yazılmıştır] A1

2 "عليه رحمة البارى = el-Bârî Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 Te'âlâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sene-i elf ve mi'e ….. 'inâyet-me'nûs-i hümâyûnlarının" kısmının üzeri çizilmiş ve onun yerine sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "sene-i merkūme rebî'ulevvelinin beşinci hamîs günü ki cülûs-i hümâyûnun" ifâdesi sonradan aynı kaligrafi ile s. 220'nin sol kenarına yazılmıştır] A1

4 5 Rebî'ulevvel 1168 = 20 Aralık 1754 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 "خلد الله تعالى وابقاه = Yüce Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça cümledir.

6 "عليه الرضوان من الله البارى = el-Bârî Allah'ın rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 tebrîk T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve ziyâret ve tevessül zımnında" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

mu‘tâd olan[1] gerek ‘ulemâ ve sulehâ ve meşâyih-i cevâmi‘-i selâtîn ve gerek sudûr-ı[2] ‘ulemâ[3] ve mevâlî-i ‘izâm ve hâcegân-ı Dîvân-ı[4] ‘âlî-şân ve gerek kapucu-başılar ve müderrisîn-i kirâm ve zu‘amâ ve Sipâh ve Silahdârân ağaları ve çavuşân ve zâbitânı[5] ve dîvân hademeleri ve sâ’ir ocaklıları ve ricâl-i Devlet-i[6] ‘aliyye bi-esrihim pîş-râh-ı hazret-i Âsafî’de yollu yolunca tesyîr **[T1 96b]** için[7] ‘ale’s-sabâh Serây-ı Cedîd-i ‘âmire’de mücevveze ve esvâb-ı dîvânîleriyle bulunmalarıyçün tenbîhler gönderilüp, cümlesi cem‘ oldular.

Ammâ Şeyhulislâm[8] *sellemehü’s-Selâm*[9] Seyyid Murtezâ Efendi[10] hazretleri, bir müddetden berü ‘illet-i mizâcları hasebiyle rukûb u nüzûle iktidârı olmadığından[11], edây-ı merâsim-i îstâdegî-i huzûrdan ‘afvlarına izn-i Cihân-penâhî mebzûl ü ma‘tûf buyurulmuşidi.

Ol gün ‘ale’s-sabâh kendi arabalarıyla doğru hânelerinden Türbe-i hazret-i Hâlid’e müteveccih ve anda Şehriyâr-ı güzîn ve Pâdişâh-ı ma‘delet-âyîn *edâmallâhu ‘alâ mefârıkı’l-‘âlemîn*[12] efendimiz hazretlerinin mübârek kudûm-ı

---

1 olan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “gerek” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 sudûr-ı T1 : sudûr ve A1

3 ‘ulemâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mevâli-yi ‘izâm” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Dîvân-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “‘âlî-şân” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 zâbitânı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ve dîvân hademeleri ve sâ’ir ocaklıları” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Devlet-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “‘aliyye” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 tesyîr için T1 : tesyîrleriyçün A1

8 Şeyhulislâm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “*sellemehü’s-Selâm*” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 “سلمه السلام = Allah ona selâmet versin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

10 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 olmadığından T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “edây-ı merâsim-i istâdegî-i huzûrdan” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

12 “ادام الله على مفارق العالمين = Allah âlemlerin başında dâim etsin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

şevket-lüzûmlarına intizâr[1]-cûy-ı teşerrüf olmalarına me'zûn olup, sâ'at üçde Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'dan hareket ve sâ'at sekizde Pâdişâh-ı 'âlem-penâh-ı 'azamet-dest-gâh *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû ilâ yevmi'l-intibâh*[2] hazretleri darîh-i münevvere-i mübâreke-i Ebî Eyyûb-i Ensârî'de taklîd-i seyf-i mübârek ile teyemmün-sâz-ı şükûh-ı saltanat olup, 'azîm du'â vü senâ ve bi-emrillâhi Te'âlâ ol gün kulûb-ı nâsa meserret-i 'azîm târî ve rûy-ı mübârek-i hazret-i Şehen-şâhî'yi görüp müşâhede edenler, kemâl-i sürûrlarından[3] sıdk u bükâ ile 'an samîmi'l-kalb du'âlar eylediler.

Cümle-i ittifâk-ı 'acîbedendir ki, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimizin sinn-i şerîfleri elli sekiz sâle bâliğ[4] olmuşiken, cülûs-ı[5] taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmânî ve sene-i târîh-i hicrî bin yüz altmış sekiz ve saferu'l-hayrın yirmi sekizinci günü ve sâ'at-ı nehâriyye dahi sekizde **[T1 97a]** ve yevm-i cum'a-i[6] cülûs-ı hümâyûn dahi haftanın sekizinci günü ve taklîd-i seyf-i mübârek dahi sekizinci sâ'atde idi. 'Acîbe-i ittifâkāt-ı semâniyyenin böyle ictimâ'ı, niçe niçe heşt-behişt hayrât ü hasenâta tefe"ül-i hayr 'add olunmuşdur[7]. Ve ol gün tab'-ı Hakīr'e bu mısra'-ı bedîhî hutûr edüp, taklîd-i seyf-i mübâreklerine[8] târîh vâkı' olmuşdur. **Li-münşi'ihî:**

---

1 intizâr T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ه" eklenmiş ve akabindeki "cûy-ı teşerrüf olmalarına" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 "ادام الله عمره وشوكته الى يوم الانتباه = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü kıyâmet gününe kadar dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 sürûrlarından T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sıdk u" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 bâliğ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olmuşiken" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 cülûs-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmânî ve" kelimelerinin üzeri çizilmiş bunun yerine "hümâyûnu" kelimesi satır üstüne yazılmıştır] A1

6 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 olunmuşdur T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve ol gün" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 taklîd-i seyf-i mübâreklerine [Bu kelimeler buraya girmesi için s. 222'nin sol kenarına yazılmıştır] A1 : — T1

Hâkimâ tebrîk birle söyledim târîhini
Besmeleyle eyledi sâhib-ʻalem taklîd-i seyf
(بسمليله ايلدى صاحب علم تقليد سيف) **Sene 1168 h[icriyyen]**

Ve hem ol gün muʻtâd-ı kadîm üzere Serây-ı Cedîd-i ʻâmire'den tâ Ebî-Eyyûb-i Ensârî'ye dek yemîn ü yesâr-ı Pâdişâhî'de olan solaklar ve peykler ile-rüce tekaddüm edüp, zât-ı hümâyûnları münferid ü zâhir *ke-infirâdi'l-bedri'l-bâhir*[1], rahş-rân ve sâ'ir olup, herkes kemâl-i temâşâ vü müşâhedeleriyle karîru'l-ʻayn ve mübtehic olmuşlar idi. Ve kemâl-i mekârim-i ahlâk ve hüsn-i tevâzuʻlarından nâşî[2], ber-kāʻide iki tarafa ibrâz-ı selâm ile mecmûʻ-i zuʻafâ vü fukarânın, **beyt:**

Dil be-dest-âver ki hacc-ı ekberest[3]
Kaʻbe bünyâd-ı Halîl-i Âzerest[4]

me'âliyle kulûblerin maʻmûr u mesrûr buyururlar idi[5]. Ve taraf taraf halkın ʻan samîmi'l-bâl duʻâları resîde-i semʻ-i şerîfleri olarak nâsıye-i hâllerinden âsâr-ı velâyet ve envâr-ı kerâmetleri *ke'ş-şemsi fî vasati's-semâ*[6] âşkâr u bedîdâr idi.

Hattâ cedd-i emced-i büzürg-vârları Ebu'l-feth Sultân Mehmed Hân-ı Gāzî *ʻaleyhi'r-rahmetü*[7] *ve'r-rıdvân*[8] hazretlerinin türbe-i mübârekeleri pîş-gâhına geldikde, ziyâretleriyçün saʻâdet ü iclâl ile nüzûl-i hümâyûn buyurulup, **[T1 97b]** Sâhib-i[9] Sadr, Vezîr-i muhterem hazretleri şeref-i hıdmet-i

---

1 "كانفراد البدر الباهر = Parlak dolunayın yalnızlığı gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.
2 nâşî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ber-kāʻide" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
3 ekberest (اكبرست) T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Kaʻbe, bünyâd-ı Halîl-i Âzerest" mısraʻının üzeri çizilmiştir] A1
4 "دل بدست اور كه حج اكبرست * كعبه بنياد خليل ازرست = Gönül kazanmak hacc-ı ekberdir. Kaʻbe ise, Âzer oğlu Halîl'in yapısıdır" anlamına gelen Farsça bir beyittir.
5 idi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Ve taraf taraf halkın ….. bedîdâr idi" cümlesinin üzeri çizilmiştir] A1
6 "كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.
7 er-rahmetü A1 : الرحمه T1
8 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
9 Sâhib-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sadr Vezîr-i muhterem" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

dâmen-gîrî-i hümâyûnları ile[1] müftehir ü mübâhî ve darîh-i müteberrike-i Ebi'l-feth'a şeref-müsûlî-i duhûl[2] ve Ebu'l-feth merhûmun hatt-ı mübârekleriyle olan Mushaf-ı şerîfden bu mahalde, bundan a'lâ merâsim-i ziyâret olmaz[3] ta'bîr-i dil-pezîri ile bir 'aşr-ı Kur'ân-ı 'azîmü'ş-şân tilâvet[4] buyurulup, sevâbını rûh-ı hazret-i Fâtih'e ihdâ[5] ve teveccüh-i derûn ile du'ây-ı kerâmet-intimâları, vâsıl-ı isticâbet-gâh-ı Rabbü'l-enâm olduğu bî-iştibâh olup ve anda kurbânlar kesilüp, hademe ve fukarâ'-i türbe-i şerîfeye in'âm u ihsân ve ba'dehû rahş-ı hümâyûnlarına süvâr ve licâmın yine Sâhib-i devlet hazretleri[6] mübârek yed-i mü'eyyedlerine şeref-i medd ile müteşerrif ve yine alay tertîbi ile pîş-gâh-ı 'inâyetlerinde[7] hezâr fehâmet ü iclâl ile râhî oldular. Ve taklîd-i seyf-i mübârekde dahi derûn-ı Türbe-i münevvere-i Hâlid'de *radıyallâhu 'anh*[8] ba'de itmâm-ı[9] merâsimi'd-du'â ve'l-kırâ'ati, Şeyhulislâm Murtezâ Efendi ve Nakībü'l-eşrâf Rızâ Efendi hıdmet-i celîle-i taklîdde bulunup, lâkin Şeyhulislâm[10] *sellemehü'ş-Selâm*[11] hazretleri 'alîl ü nâ-tüvân olmalarıyla, taklîd-i seyf-i mübârekde Sâhib-i devlet hazretleri şeref-i hıdmet-i kılâde-i şemşîr-i[12] saltanatda da

---

1 hümâyûnları ile T1 : hümâyûnlarıyla A1

2 duhûl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Ebu'l-feth merhûmun" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 olmaz T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ta'bîr-i dil-pezîri ile" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "buyurup" kelimesi satırın sonuna yazılmıştır] A1

4 tilâvet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "buyurulup" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 ihdâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve teveccüh-i derûn ile ….. bî-iştibâh olup" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 hazretleri T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mübârek" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 'inâyetlerinde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hezâr fehâmet ü iclâl ile" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

8 "رضى الله عنه = Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 itmâm-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "merâsim" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Şeyhulislâm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "*sellemehü'ş-Selâm*" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

11 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

12 şemşîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "saltanatda da" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "saltanatında" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

bâzû-yi nîrû-yi sıdk u ihlâslarıyla sûret[1]-bendî-i hüsn-i tekallüd hâsıl oldu. Ve hem ol gün garâ'ib-i ittifâkdan derûn-ı darîh-i Hâlid'de *radıyallâhu 'anh*[2] hîn-i taklîd-i[3] seyf-i mübârekde Rızâ ve Murtezâ cem' olması 'acîb tefe"ül-i hayr 'add olunmuşdur. **[T1 98a]**

Tefe"ül hayr 'add etdim o gün bu vechile Hâkim
Rızâ vü Murtezâ'nın böyle hüsn-i ictimâ'ından[4]

İttifâkıyla 'ayn-ı tevfîka mahmûl olup, ba'dehû 'âdet üzere kurbânlar kesilüp, hademe-i hazret-i Hâlid[5] *radıyallâhu 'anh*[6] ve sâ'ir meşâyih ve 'ulemâ ve sulehâya in'âm u ihsânlar mebzûl ve bu vechile hüsn-i hıtâm buldu. Ve esnây-ı râhda Eski-odalar'da mu'tâd üzere şerbet tutulup, anda olan Yeniçeri kullarına in'âm u ihsân olunmak 'âdet-i müstahsene-i Hidîvâne olmağla, odalar pîş-gâhına gelindikde, Sâhib-i devlet-i cenâ'ib-i hümâyûna işâret ve bir tarafa çekilüp, Şehriyâr-ı 'âlem hazretleri nümâyân oldu.

Şerbet verildikde ma'lûmdur ki, Silahdâr Ağa nüzûl ve şerbeti ahz ve dest-i kerem-peyvest-i hümâyûna verüp[7], sa'âdet ü iclâl ile tenâvül buyurduklarında, Sâhib-i devlet hazretleri süvâr oldukları rahşlarıyla müteveccih-i rûy-ı kıble-i 'âlem[8] idiler; ta'zîm ü iclâl ile "*Henî'en merî'â*"[9] işrâbıyla[10] temennâ buyurdular.

---

1 sûret T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bendî-i hüsn" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "bendî-i" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 "رضى الله عنه = Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 taklîd T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "de" yazılmış ve akabindeki "seyf-i mübârekde" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 ictimâ'ından T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ittifâkıyla" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "me'âli" kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

5 Hâlid T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "radıyallâhu anh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 "رضى الله عنه = Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 verüp T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdet ü iclâl ile" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 'âlem T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "idiler" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 "هنيئا مريئا = Afiyetle, rahatça" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Nisâ 4/4. âyetin sonunda yer alan küçük bir kısımdır.

10 henî'en merî'â işrâbıyla [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek sonradan aynı kaligrafi ile s. 225'in sağ kenarına yazılmıştır] A1 : — T1

el-Hâsıl Ebî-Eyyûb-i Ensârî'ye varılup, ba'de itmâm-ı kılâde-bendî-i seyf-i mübârek, türbe-i şerîfden insırâf ve 'avdetlerinde sandal-süvâr-ı iclâl Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'larına şirâ'-güşây-ı şevket ü ikbâl oldular. Dahi ol günde levâzimât-ı Şehriyârî'den kā'ide-i kadîme üzere ba'zı haşmet-i Mülûkâne'ye mürâ'ât buyuruldu.

Ez-cümle mürûr-ı şevket ü iclâl-i hümâyûndan sonra, tahte'r-revânlar mükemmel ü mübeccel dîbây-ı 'abkarî ferş ile sündüs-pûş-ı 'azamet-i pûşî-deleri küşâde[1] ve pür-behcet mürûr eyledi. Ve mükemmel **[T1 98b]** kırk kat Tabl-hâne-i hümâyûn ve mütûn-ı cemâl-i buhtîye mahmûle büyük kösler ki[2], her biri mânend-i hum-ı Husrevânî kısâ'-ı gazîre-i nühâs-ı Beybars'ı[3] sınâ'a ve kös-zenleri ellerinde şişer madârib-i âhenîn çöb ile gümgüme-i sît[4] ü sadây-ı mehâbet-ârâları kımme-i 'ayyûka resân olurlardı. Ve Silahdâr Ağa'nın başlarında togulga-i Yûsufî ta'bîr olunan efser-i 'acîbeler ile müzeyyen ü mübeccel ve[5] anların pîş ü peslerinde Enderûn-ı[6] hümâyûn ağaları sâğ ve sola mil'ü'l-küfûf derâhim-i sîm bahş u nisâr ederek[7], hazret-i Şehriyâr meymene vü meysere zu'afâ vü fukarâdan bî-'add ü hisâb isticlâb-ı du'ây-ı hayr ederler idi.

---

1 küşâde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve pür-behcet mürûr eyledi" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "idi" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 kösler ki T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "her biri" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Beybars'ı [Metinde bu kelimenin üstüne "ط" harfi konularak, sayfanın kenârında siyah mürekkeple: "Beybars, mülûk-ı Kāhire-i Mısrıyye'den fâtih-i Engürüs'dür. Kös-i nühâsı, anlar ibdâ' eylediler, *rahmetullâhi 'aleyh*" yazılmıştır] T1 : + A1

4 sît A1 : صبت T1

5 mübeccel ve T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "anların" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Enderûn-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hümâyûn" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 ederek T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazret-i Şehriyâr ….. ederler idi" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

Ve Rikâb-ı hümâyûn ağaları mürûru hılâlinde[1] ağayân-ı Enderûn'dan birinin elinde bir mücevher meşreba-i Şâhî[2] olup, anın halfinde dahi birinin mahmûl-i bâzû-yi iktidârı bir murassa' mücevher kürsi-yi rukûb-ı cenîb ve anın mu'âdili dîger zerrîn san'at ve cevherîn-zînet bir kürsî-i 'acîbe dahi[3] zîb-âver-i şâh-râh-ı mürûr oldu. Ve cenâ'ib-i hümâyûnun merbût-ı cenîb ve ber-beste-i Pehlevî zîn-i murassa'ı olan türs ü micenn şâhîler emsâli görülmemiş, cümlesi mücevher ve[4] murassa' fusûs-ı yâkūt-ı sürh ve zer dûnili ile müstahkemü's-sıyâga zîb-ârây-ı gül-gûn-peymây-ı cenâ'ib-i hümâyûn idi.

Ve şeh-râh-ı memerr-i hümâyûnda Selâmlık ta'bîr olunan Yeniçeri kulları Bâbü's-sa'âde'den yemîn ü yesâr zâbitân ve oda-başı ve işcileri ile tâ Sultân Mehmed ve Zincirli-kuyu havâlîsine dek cebeciyân ve tobciyân ve tob arabacı ocakları tâ Edirne-kapusu'na dek **[T1 99a]** andan Sipâh[5] ve Silahdârân tâ hazret-i Hâlid'e varınca[6], el-hâsıl Bâb-ı Serây-ı Cedîd'den tâ türbe-i münevvereye dek iki buçuk sâ'at mesâfede mikdâr mahall-i sûzen cây hâlî olmayup, cümle kulları dest-ber-sîne-i ibtihâl[7], îstâde-i pây-ı râh-ı darâ'at-ı 'ubûdiyyet-ihtifâl ve ol günde müşâhede olunan ferah u meserrât-ı eyyâm-ı a'yâd ve şehr-âyînlerde dahi müşâhede olunmamışidi.

Ve ol gün Sadrıa'zam hazretleri kallâvî ve beyâz üst kürkü ve dîvân busatlu esb ve Şeyhulislâm Efendi 'örf ve ferve-i beyzâ ve bi'l-cümle 'ulemâ ve müderrisîn ve meşâyih ve Yeniçeri Ağası ocak ricâli ile ve Defterdâr Efendi, hâcegân ve Sipâh ve Silahdâr ve Bölükât-ı Erba'a ve kapucu-başılar ve cebeci ve tobcu ve tob arabacıları ve müteferrika ve çavuşân bi'l-cümle elbise-i dîvânîleri ile cümle saff-beste-i selâm ve Ebî-Eyyûb-i Ensârî'ye varıl-

---

1 hılâlinde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ağayân-ı Enderûn'dan" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Şâhî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "ve" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

3 dahi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "zîb-âver-i Şâh-râh-ı" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 mücevher ve A1 : — T1

5 sipâh A1 : sibâh T1

6 varınca T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "el-hâsıl Bâb-ı Serây-ı ….. hâlî olmayup" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

7 ibtihâl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "îstâde-i pây-ı râh-ı darâ'at-ı 'ubûdiyyet-ihtifâl" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

dıkda, devletlü Sadrıa'zam hazretleri hıdmet-i bagal-gîrî şerefiyle müteşerrif ve Kapudan Paşa ve sudûr-ı kirâm hazerâtı havluda ve Şeyhulislâm Efendi türbe-i şerîfede müterakkıb ve nüzül-i esb-i hümâyûnda Sadrıa'zam cânib-i yemîn ve Yeniçeri Ağası cânib-i yesârda müteşerrif-i bagal-gîrî-i hümâyûn[1] ve derûn-ı türbe-i münîfede ba'de taklîd-i seyf-i mübârek elli altmış mikdârı kurbânlar zebh olundu. Ba'dehû esbe süvâr ve Bostân İskelesi'ne teşrîflerinde Sadrıa'zam hazretleri ve Kapudan Paşa ve Yeniçeri Ağası ve Defterdâr Efendi ve Re'îsülküttâb ve Çavuş-başı Ağa ve Rikâb ağaları **[T1 99b]** ve Kapucu-başı ağalar bi'l-cümle pîş-i hümâyûnda piyâde devân olup, tâ iskelede seng-i rikâba nüzûl buyurduklarında çavuşân alkışlayup, cümleye iltifât-ı Mülûkâne'leriyle nevâziş ve ba'dehû zevrakce-i hümâyûna süvâr ve Serây-ı hümâyûn'larına 'avd ü insırâf ve erbâb-ı alaya bi'l-cümle mahallerine insırâflarıyçün izn ü icâzet verildi.

Bi-mennihî Te'âlâ Türbe-i şerîfe-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî'de taklîd-i seyf-i mübârek içün teşrîf-i[2] latîf-i hümâyûn vukū'unda tertîb olunan alay-ı vâlânın sûretidir

İbtidâ Kulaguz Çavuş, destâr-ı 'âdî ve erkân kürkü ile, ba'dehû 'Ases-başı ve Subaşı ve neferâtı elbise-i dîvânîler ile, ba'dehû Çavuşân-ı Dîvân mücevveze ve telleri ile, ba'dehû Sipâh ve Silâhdâr çavuşları mücevveze ve ferâceleriyle, ba'dehû Gediklü Çavuşân mücevveze ve tel ve erkân kürkleri ile[3], ba'dehû müteferrika-gân mücevveze ve erkân kürkleriyle, ba'dehû Arabacı ve Tobcu ve Cebeci ocakları kethudâları ve kâtibleri elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Arabacı-başı Ağa elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Bölükât-ı Erba'a kâtibleri ve kethudâları elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Sipâh ve Silahdâr kâtibleri ve kethudâları elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Bölükât-ı Erba'a ağalar[4]ı[5], ba'dehû Kapucu-başı olmalarıyla Cebeci-başı ve Tobcu-başı ağalar elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Ye-

---

1 hümâyûn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve derûn-ı türbe-i münîfede ….. seng-i rikâba" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

2 **teşrîf-i** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**latîf-i**" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 kürkleri ile T1 : kürkleriyle A1

4 ba'dehû Bölükât-ı Erba'a ağaları A1 : — T1

5 ağaları [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1 : — T1

niçeriyân-ı Dergâh-ı ʻâlî Ocağı ağavâtı[1] elbise-i dîvânîleriyle, baʻdehû Sipâh ve Silahdâr ağaları[2] elbise-i dîvânîleri ile, baʻdehû müderrisîn-i kirâm hazerâtı ʻörf ve üst kürkleriyle, baʻdehû meşâyih-i selâtîn **[T1 100a]** efendiler, baʻdehû hâcegân-ı Dîvân efendiler[3] elbise-i dîvânîleriyle, baʻdehû Şikâr-ı hümâyûn ağaları ve Kapucu-başı ağalar[4] elbise-i dîvânîleriyle, baʻdehû mevâlî-i ʻizâm hazerâtı[5] ʻörf ve üst kürkleriyle, baʻdehû Şıkk-ı Sâlis ve Defter Emîni efendiler[6], baʻdehû Nişâncı Efendi ve Şıkk-ı Sânî Efendi[7], baʻdehû Defterdâr Efendi[8], baʻdehû Yeniçeri Ağası[9] elbise-i dîvânîleriyle, baʻdehû İstanbul Kadısı ve pâyelüleri efendiler[10] ʻörf ve üst kürkleriyle, baʻdehû sudûr-ı kirâm hazerâtı ʻörf ve üst kürkleriyle[11], baʻdehû vüzerây-ı ʻizâm hazerâtı elbise-i dîvânîleriyle, baʻdehû Çavuşân Kâtibi ve Emîni Ağa elbise-i dîvânîleriyle, baʻdehû Kapucular Kethudâsı ve Selâm Ağası elbise-i dîvânîleriyle, baʻdehû Mektûbî Efendi ve Teşrifâtî Efendi[12], baʻdehû Tezkire-i Evvel ve Sânî efendiler[13], baʻdehû Reʼî-

---

1 ağavâtı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 ağaları T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleri ile" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 efendiler T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 ağalar T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 hazerâtı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ʻörf ve üst kürkleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 efendiler T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Ağası T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

10 efendiler T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ʻörf ve üst kürkleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

11 üst kürkleriyle T1 : üst ile A1

12 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

13 efendiler T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

sülküttâb Efendi ve Çavuş-başı[1] Ağa elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Sadrıa'zam hazretleri ve[2] semâhatlü Şeyhulislâm Efendi hazretleri, ba'dehû Yedek-hây-ı hümâyûn ve Rikâb-ı hümâyûn ağaları ve Solak-başı ağalar ve Emîn-i Şa'îr ve Kethudây-ı Şehr ve Bostâncı-başı Ağa, bol yenlü serâser kürk ile; ba'dehû şevketlü, kerâmetlü[3], mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimiz hazretleri, ba'dehû hademe-i Dîvân-ı hümâyûn, ba'dehû Mîr-'alem Ağa ve Mehter-hâne-i Şehen-şâhî.

İ'tâ'-i mühr-i hümâyûn ve reften-i Sadrıa'zamî be-Rikâb-ı kâm-yâb-ı Şehriyârî

Cülûs-ı hümâyûn günü Sadrıa'zam hazretlerine pîş-gâh-ı sa'âdet-iktinâh-ı Şehriyârî'de ibkālarıyçün kürk ilbâs olunup, lâkin mühr-i **[T1 100b]** hümâyûnun nâm-ı nâmî-i hazret-i Şehen-şâhî ile zîbende-nakş u tecdîd olmasına vakt olmayup ve ol günden berü dahi Sadrıa'zam hazretleri Rikâb-ı hümâyûn'a cebhe-sâ olmağa vakt-i hâlî olmayup[4] ve hademe-i Enderûn-ı hümâyûn'dan biri ile dahi mühr-i hümâyûn irsâli Âsitâne'de mesbûk olmadığından ve kānûn üzere cülûs-ı hümâyûn vukū'unda mukāta'ât ve ze'âmât ve vezâ'ifin ashâbından tahsîl olunacak resm-i cülûsiyyeleri telhîsi 'arz olundukda, cümlesi 'afv ve ashâbına in'âm-ı hümâyûn olduğun müş'ir hatt-ı hümâyûn i'tâ vü ihsân olunmağla, mûcebiyle 'amel ve bir ahaddan bir akça[5] ve bir habbe alınmayup[6], cümleye in'âm u ihsân buyuruldu. Ve tecdîdât-ı berâtda dahi nısf harac ile tenbîh olunup, 'âmme-i kullarına sühûlet ve mekremet-i Pâdişâhî mebzûl kılındı.

---

1 Çavuş-başı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Ağa elbise-i dîvânîleriyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 hazretleri ve T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "semâhatlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 kerâmetlü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mehâbetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 olmayup T1 : bulmayup A1

5 akça T1 : akca A1

6 alınmayup A1 : النميوب T1

Vukū‘-i harîk der-İstanbul[1] be-nezd-i Sultân-hammâmı

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî‘ulevvelinin yedinci sebt[2] gicesi[3] sâ‘at on ikide iken İstanbul'da[4] bâzârertesi bâzârı mahalli ki, Sultân-hammâmı demekle ma‘rûfdur. Ol mahalde Harâccı Halîl Ağa nâm kimesnenin hânesinden âteş-i ser-keş zuhûr edüp ve ziyâde şedîd rûzgâra tesâdüf etmekle, Mahmûd-paşa Çârşûsu Yehûdîleri ve Mahmûd-paşa Hammâmı ve Şerbetci-zâde hânesi ve civârında olan hâneler muhterik olup, giderek Kaşıkcılar ve Tarakcılar tâ Çârşû'da Acı Çeşme ta‘bîr olunan mahalle varınca, temâm on sekiz sâ‘at mütemâdî olup, ol gün Sâhib-i devlet hazretleri ziyâde meşakkat ile bezl-i sarf-ı ihtimâm edüp, bi-hamdillâhi Te‘âlâ Çârşû'ya sirâyetden **[T1 101a]** men‘ ve ne hâl ise bi-‘avnillâhi Te‘âlâ sükûn bulup, muntafî oldu.

Vürûd-ı hancer-i mücevher ve ferve-i semmûr ez-taraf-ı hazret-i Vâlide Sultân *dâmet ‘ismetühâ*[5] be-Vezîr-i a‘zam u ekrem Mustafa Paşa ibnü'l-merhûm ‘Abdurrahmân Paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî‘ulevvelinin dokuzuncu mübârek isneyn günü[6] devletli[7], kerâmetli Vâlide Sultân-ı *‘aliyyetü'ş-şân*[8] *edâmallâhu ‘öm-*

---

1 **der-İstanbul** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "بنزل" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "**be-nezd-i**" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 7 Rebî‘ulevvel 1168 = 22 Aralık 1754 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 gicesi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sâ‘at on ikide iken" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 İstanbul'da T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâzârertesi bâzârı mahalli ki" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 "دامت عصمتها = Günahsızlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 9 Rebî‘ulevvel 1168 = 24 Aralık 1754 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 devletli T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kerâmetli" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

rahâ mede'l-ezmân[1] efendimiz[2] hazretlerinden Sadrıa'zam[3] u efham, Vezîr-i Aristo-nazîr, devletlü Mustafa Paşa[4] *yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ*[5] hazretlerini mahz-ı ta'zîm u tefhîm ve ibrâz-ı nevâziş ü tekrîm içün[6] devletli Vâlide Sultânlar hazerâtından sudûr-ı 'izâm ve celâlet-i fihâm-ı Devlet-i 'Osmânî'ye ibrâz-ı şeref-i teşrîf-i 'inâyet-redîf irsâl ve i'tâsında olageldiği vech üzere, hükm-i şerîf-i kerâmet[7]-teşnîfleri vârid[8] olagelmek kā'ide-i mu'tâde olduğuna binâ'en, hükm-i şerîfleri ile bir kıt'a mücevher hançer[9] ve bir sevb semmûr kürk kahveci-başıları ve dolab halîfeleri ile[10] irsâl ve 'inâyete kerem-i 'ismet-tev'emleri cârî buyurulup, Kahveci-başı Ağa'nın Enderûn-ı hümâyûn'dan[11] Bâb-ı Âsafâne-i destûrîye yaklaşdığı haberi geldikde[12], Sadrıa'zam hazretlerinin Kapucular Kethudâsı ve Selâm Ağası ve Bölük-başı ağalar Dîvân-hâne nerdübânında istikbâl ve önüne düşüp, 'Arz Odası'na tekarrub eyledikde, Kahveci-başı Ağa hükm-i şerîfi koynundan çıkarup, râha-i ta'zîm u tefhîm üzere alup, 'Arz Odası'na duhûl eyledikle-

---

1 "ادام الله عمرها مدى الازمان = Allah onun ömrünü uzun müddet dâim kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 efendimiz T1 : — [Metinde bu kelimenin üzeri çizilmiştir] A1

3 Sadrıa'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "u efham Vezîr-i" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "*yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ*" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 "يسر الله لما يريد وما يشاء = Allah istediği şeyi kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 içün T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devletli Vâlide Sultânlar ….. vech üzere" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

7 kerâmet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "teşnîfleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 vârid T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olagelmek ….. hükm-i şerîfleri ile" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

9 hançer A1 : hancer T1

10 halîfeleri ile A1 : halîfeleriyle T1

11 hümâyûn'dan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Bâb-ı Âsafâne-i destûrîye" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "Kapu'ya" kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

12 geldikde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Sadrıa'zam hazretlerinin" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

rinde[1], devletlü **[T1 101b]** Sadrıa'zam[2] ve Hidîv-i ekrem hazretleri 'Arz Odası'nın seddi kenârında istikbâl[3] ve mûmâ ileyh Kahveci-başı Ağa hükm-i şerîfi takbîl ü telsîm ve yed-i mü'eyyed-i [A]risto-nazîre teslîm ve ba'dehû kürkü boğçasından ihrâc[4] ve Kahveci-başı Ağa, Sâhib-i Sadr-ı fehîmü'l-mikdâra ilbâs ve hançeri[5] dahi[6] miyân-ı bâlây-ı Vekîl-i saltanata ta'lîk ve rabt-bend-i istînâs eyledikden sonra, devletlü Sadrıa'zam hazretleri[7] sadr-ı devletlerinde kā'imen hükm-i şerîfi feth u kırâ'at buyurup, ba'dehû makāmlarına ku'ûd buyurdular. Ve Kahveci-başı Ağa dahi pîş-gâh-ı devletlerinde bâlây-ı bister-i tekrîm zânû-zen-i[8] ku'ûd ve tefhîm[9] buyurdular.

Tatlu ve kahve ve buhûr merâsimi icrâsı hıtâmında, kā'ide-i kadîme üzere taraf-ı Sadrıa'zamî'den teşekkürü mebnî tahrîr olunan elûke-i (اولوكة) senâ-meslûkeyi Mektûbî Efendi 'arz ve bağlayup, bâlây-ı müttekâ vaz' olunduğu hılâlde, derhâl taraf-ı[10] hazret-i Sadrıa'zamî'den mûmâ ileyh Kahveci-başı Ağa'ya bir semmûr kürk ilbâs ve bir yeşil atlas kîse ile bin 'aded altûn 'atıyye-i behiyye-i Hidîvâne'leri teslîm ve Dolab Halîfesi'ne bir sevb hil'at ve beş yüz

---

1 eylediklerinde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devletlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Sadrıa'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Hidîv-i ekrem" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 istikbâl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve mûmâ ileyh Kahveci-başı Ağa hükm-i şerîfi" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 ihrâc T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Kahveci-başı Ağa" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 hançeri A1 : hanceri T1

6 dahi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "miyân-ı bâlây-ı Vekîl-i saltanata" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 hazretleri T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sadr-ı devletlerinde" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 zânû-zen-i T1 : + [Metinde bu kelime yanlış yazıldığı için üzerine bir çizgi çekilerek doğrusu s. 233'ün sağ kenarına yazılmıştır] A1

9 tefhîm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "buyurdular" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 taraf-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazret-i" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

guruş in'âm[1] ve Kahveci-başı ma'iyyetiyle[2] olan hademe-i Enderûn'dan yirmi sekiz nefere hil'atler ilbâs ve beş yüz guruş teslîm olundu.

Hil'at-ı celîle-i behcet-ittisâmı, zîver-i dûş-ı müfâharet ve hancer-i murassa'-ı cevherîn-niyâm-ı sadâret olan tuhfe-i girân-behây-ı serveti, zîver-i 'alâka-i bend-kemer i'zâm buyurup, makāmlarında temkîn-sâz-ı iclâl iken, semâhatlü Şeyhulislâm Efendi[3] hazretlerine irsâl **[T1 102a]** olunan semmûr kürk, Vâlide Sultân Kâtibi Efendi ile 'Arz Odası taşrasında olduğu Kahveci-başı Ağa, Sadrıa'zam hazretlerine ifâde etmeğiyle, Kâtib Efendi ile kürkü huzûr-ı 'âlîlerine getürüp, Re'îsülküttâb Efendi Kîsedâr'ı ma'an mûmâ ileyh Kâtib Efendi ile Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[4] taraflarına gönderilüp, ba'dehû Kahveci-başı Ağa itmâm-ı hıdmet-i me'mûresiyle 'avdet ve yine Dîvân-hâne nerdübânına dek ağayân-ı Sadrıa'zamî önünce teşyî' ve taraf-ı Sadrıa'zamî'den bir re's donanmış esb keşîde-i seng-i rikâb-ı tekrîm kılınmağla süvâr olup, Serây-ı Cedîd-i 'âmire'ye râhî oldu. Ve mûmâ ileyh Kâtib Efendi, Kîsedâr Efendi ile ma'an kürkü teslîm ve 'avdet ve yine Bâb-ı Âsafî'ye gelüp, teslîmlerini ifâde eyledikde, yine taraf-ı Sadrıa'zamî'den[5] Kâtib Efendi'ye beş yüz guruş in'âm u ikrâm olundu.

Yevm-i mezbûrda[6] taraf-ı Sadrıa'zamî'den verilan Kahveci-başı Ağa'ya ferâce semmûr[7] kürk, mükemmel donanmış[8] esb, 'atıyye altûn[9], Dolab Halîfesi'ne hil'at[10], guruş[11], hademe-i Hâssa'ya hil'at[12], Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[13]

---

1 in'âm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Kahveci-başı" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 ma'iyyetiyle T1 : ma'iyyetinde A1

3 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ye" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 taraf-ı Sadrıa'zamî'den A1 : — T1

6 9 Rebî'ulevvel 1168 = 24 Aralık 1754 Salı.

7 [Satırın altına kırmızı mürekkeple " **'aded 1**" yazılmıştır] T1 : + A1

8 [Satırın altına kırmızı mürekkeple " **'aded 1**" yazılmıştır] T1 : + A1

9 [Satırın altına kırmızı mürekkeple " **'aded 1000**" yazılmıştır] T1 : + A1

10 [Satırın altına kırmızı mürekkeple " **'aded 1**" yazılmıştır] T1 : + A1

11 [Satırın altına kırmızı mürekkeple " **'aded 500**" yazılmıştır] T1 : + A1

12 [Satırın altına kırmızı mürekkeple " **'aded 28**" yazılmıştır] T1 : + A1

13 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Efendi'den 'avdet eyledikde Kâtib Efendi'ye guruş[1], Şeyhulislâm Efendi hazretlerine şeref[2]-ihtiyâz-ı teşrîf olan ferve-i semmûr-ı 'inâyet-vüfûrun vech-i irsâli re'y-i hazret-i Sadr-ı güzîn'e menût u merbût kılınmağın, vech-i meşrûh üzere kâtibleri ile irsâl ve ba'de edâ'i'l-hıdmeti'l-me'mûreti[3] yine taraf-ı Sadr-ı güzîn'e gelüp keyfiyyeti **[T1 102b]** ifâde etmeğe emirleri cârî buyurulmuşidi. Ana binâ'en ba'de't-teslîm gelüp, ifâde-i merâmdan sonra 'atıyye-i Sadr-ı 'âlî ile mesrûr u mecbûr buyuruldu.

Zikr-i ihrâc-ı 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn bâ-ocakhâ 'alâ vechi'l-'umûm be-yevm-i Dîvân-ı hümâyûn

Çünki hazret-i Vehhâb-ı Vedûd[4] ve Mennân u Kerîm-i ma'bûd *cellet 'azametü şânihî*[5] hazretleri 'âmme-i fukarâ vü zu'afâ[6] ve 'ibâd-ı Müslimîn ve 'aceze-i Mü'minîn'e kemâl-i re'fet ü rahmet-i şâmilesiyle[7] tecellî buyurmaları, bervefk-ı irâde-i ezeliyye muktezî-i tekāzây-ı bürûz olup, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh-ı gerdûn-iktidâr ve Şehriyâr-ı 'atâ-iktinâh-ı ma'delet-şi'âr Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân 'Osmân Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân *edâmallâhu devletehû ve emedde şevketehû ilâ inkırâzı'd-devrân*[8] efendimiz hazretleri, taht-ı 'âlî-baht-ı saltanat-ı 'Osmânî'ye şeref-i cülûs-ı hümâyûnları ile aktâr-ı 'âlemde fart-ı sürûr-ı mevfûr bedîdâr[9] ve bi-hikmetillâhi Te'âlâ kulûb-ı nâsda bârika-i

---

1 [Satırın altına kırmızı mürekkeple " **'aded 500**" yazılmıştır] T1 : + A1

2 şeref T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi'l-ihyâ" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "ihtiyâz-ı" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

3 el-me'mûreti A1 : المأموره T1

4 Vedûd T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve bî-çûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 "جلت عظمة شانه = Şânının büyüklüğü yüce olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 zu'afâ T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "ve 'ibâd-i Müslimîn ve 'aceze-i Mü'minîn'e" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 şâmilesiyle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecellî buyurmaları ….. ma'delet-şi'âr" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

8 "ادام الله دولته وامد شوكته الى انقراض الدوران = Dünya yok olana kadar Allah onun devletini devam ettirsin ve büyüklüğünü sürdürsün" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 bedîdâr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

sürûr[1] cevelân eylediği cümlenin meşhûdu olup[2], bi-emrillâhi Te'âlâ tab'-ı kerâmet-neb'-i Şehriyâr-ı 'âlemde olan sehâ vü 'atâ ve merhamet ü şefekatin eseri, cümle zu'afâ vü fukarâ'-i 'ibâdullâhda nümâyân ü bedîdâr olmağa başladı. Bi-husûsihî ism-i şerîfleri lafza sehâ, Şehen-şâh-ı 'adedine muvâfık u mutâbık olmak hasebiyle 'âmme-i 'ibâdullâha kerem ü sehâları sârî olup, cülûs-ı[3] 'azamet-me'nûs-ı hümâyûnlarından on iki gün mürûrundan sonra -ki[4] sene-i merkūme **[T1 103a]** mâh-ı rebî'ulevvelinin onuncu mübârek sülesâ günü[5]- Dîvân-ı hümâyûn olup[6], 'âdet-i müstedîme üzere mevâcib ihrâc ve taksîm ü tevzî' olunduğu resm üzere[7] mahz-ı kerem-i sehâ ve 'inâyet-i vücûd u 'atâ, şîme-i Şehriyârî'lerinden cümle kullarına 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn-ı[8] 'inâyet-nümûn olmak üzere ki, müfredâtı ile ber-vech-i tafsîl zikr olunur:

İki bin iki yüz kırk iki dîvânî kîse ve tekmilesi yüz elli iki dîvânî kîse ma'a küsûrihim Hazîne-i 'âmire'den ihrâc ve bâlâsı[9] hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf ile tırâzende-i ibtihâc, defter-i mufassal mûcebince Sadrıa'zam ve Hidîv-i ekrem[10] efendimiz hazretlerinin pîş-gâh-ı celâletlerinde Rûznâmçe-i Evvel Efendi kul-

---

1 sürûr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cevelân eylediği" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "tâyir olduğu" kelimeleri s. 235'in sağ kenarına yazılmıştır] A1

2 olup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-emrillâhi Te'âlâ ….. sehâları sârî olup" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

3 cülûs-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'azamet-me'nûs-ı" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 sonra ki T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sene-i merkūme ….. onuncu mübârek" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

5 10 Rebî'ulevvel 1168 = 25 Aralık 1754 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 olup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'âdet-i müstedîme üzere" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 üzere T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mahz-ı kerem-i sehâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 hümâyûn-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'inâyet-nümûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 bâlâsı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ihrâc" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 ekrem T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

ları ferâde ferâde ism ü resmleriyle kırâ'at ve teşyîl ü ahz ve hamline me'mûr neferât kullarının zâbitânı, yollu yolunca gelüp ahz ü teşyîl ve ocaklılarının odalarında ve hânelerinde resm-i 'âdî üzere herkese ne isâbet eder ise tahrîr ve itkān olunan defterleri mûcebince bir akça[1] ve bir habbeleri ziyâde ve noksân ketm ü ihfâ olunmamak üzere, hattâ kā'ide-i kadîme üzere 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûnlarda Yeniçeri mütekā'idlerine 'atıyye-i hümâyûn hisse verilmek mu'tâd değil iken, Şehriyâr-ı 'atâ-kirdâr[2] efendimiz hazretleri[3] bunları dahi mesrû[r] buyurup, mütekā'idîn fukarâsına[4] dahi 'atıyye-i hümâyûn verilmeği emr u 'inâyet[5] buyurup, bi-temâmihî ve kemâlihî 'âmme-i fukarâ vü zu'afâ kulların mesrûr u mecbûr buyurdular.

Dahi agreb ü a'cebi, vukū'-i cülûs-ı hümâyûnda erbâb-ı Mâlikâne ve ze'âmât ü tîmâr, tecdîd-i **[T1 103b]** berâtlarında kānûn-ı kadîm üzere resm-i cülûs verilmek mu'tâd iken ve mukāta'âtda erbâb-ı vezâ'ifin dahi birer aylığı takāss olunmak 'âdet iken, bunları dahi cümle kullarına mahz-ı mevâhib-i kerîme-i Pâdişâhî'lerinden in'âm u ihsân buyurdular ki[6], birkaç bin kîseye bâliğ olur. Ber-mu'tâd ve tecdîd-i berâ'âtda dahi nısf harac ile emr u fermânları cârî buyurulup[7], 'âmme-i 'ibâdullâha 'atf u keremleri mebzûl olmuşdur[8].

---

1 akça T1 : akca A1

2 'atâ-kirdâr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 hazretleri T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bunları dahi mesrûr buyurup" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 fukarâsına T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "dahi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 'inâyet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "buyurup ….. zu'afâ kulların" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 buyurdular ki T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "beş on" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "birkaç" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

7 buyurulup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'âmme-i 'ibâdullâha'atf u keremleri olmuşdur" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "mebzûl" kelimesi sonradan aynı kaligrafi ile s. 237'nin sağ kenârına yazılmıştır] A1

8 olmuşdur T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'alimallâh ve şehidallâh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

'Alimallâh ve şehidallâh, ibtidây-ı Devlet-i 'Osmânî'den bu âna gelince havâkīn-i kirâm ve selâtîn-i 'izâm-ı Âl-i 'Osmân'da şevketlü[1], kerâmetlü, kudretlü efendimiz hazretlerine mu'âdil[2] bir Pâdişâh-ı 'atâ-iktinâh Şehriyâr-ı mekârim-dest-gâh-ı veliyyü'n-ni'am-ı 'âlem, Hidîv-i dârâ-gulâm, ve Cem-hadem Sultân-ı cevâd-ı ekrem gelmemişdir.

Hakk Te'âlâ Habîb-i ekrem ve Nebiyy-i muhterem *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*[3] hazretleri hürmetine vücûd-ı hümâyûnların[4] hatâ vü hatarlardan me'mûn u masûn edüp, sâye-i 'inâyet-vâye-i şevket ü 'atâfetlerin 'âmme-i 'ibâd ü bilâddan bir an münfekk ü zâ'il etmeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

El-hâsıl 'atıyye-i hümâyûnun müfredâtıdır ki, zikr olunur:

Dergâh-ı 'âlî Yeniçeri kulları ile Bostâniyân-ı Hâssa neferâtlarına altı yüz doksan dokuz dîvânî kîse ma'a küsûr **24000**, mütekā'idîn neferâtına altı yüz dîvânî kîse ve Bostâniyân-ı Edirne neferâtı kullarına[5] sekiz dîvânî kîse ile **100** küsûr, Teberdârân-ı Serây-ı 'atîk neferâtı kullarına on üc kîse-i dîvânî ma'a **35000** küsûr, Sipâhiyân, 'Ulûfeciyân-ı Yemîn ve Gurebâ'-i Yemîn neferâtı kullarına yüz yetmiş beş **[T1 104a]** kîse-i dîvânî ile **36414** küsûr ve Silahdârân ve 'Ulûfeciyân-ı Yesâr ve Gurebâ'-i Yesâr neferâtı kullarına yüz doksan iki kîse-i dîvânî ile **37420** küsûr, Dergâh-ı 'âlî Cebecileri neferâtı kullarına iki yüz kîse-i dîvânî, Dergâh-ı 'âlî Tobcuları neferâtına altmış altı kîse-i dîvânî, Tob Arabacıları neferâtı kullarına yirmi dört dîvânî kîse, Mehterân-ı hayme-i Hâssa kullarına yirmi dört kîse-i dîvânî, Tersâne-i 'âmire neferâtı kullarına kîse-i dîvânî yüz sekiz, Enderûn-ı hümâyûn ağaları ma'a mütekā'i-

---

1 şevketlü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kerâmetlü, kudretlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 mu'âdil T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bir Pâdişâh-ı 'atâ-iktinâh ….. hazretleri hürmetine" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "bu gûne zu'afâ vü fukarâya bast-ı re'fet buyurmuş görülmemekle" kelimeleri sonradan aynı kaligrafi ile s. 237'nin sol kenârına aşağıdan yukarıya doğru yazılmıştır] A1

3 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

4 hümâyûnların T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra satırın sonuna "Hakk Te'âlâ" kelimeleri yazılmıştır] A1

5 kullarına A1 : — T1

dîn-i Oda-i Hâssa ve Teberdârân-ı Hâssa ma'a mütekā'idîn neferâtı[1] kullarına kîse-i dîvânî on iki **23000** küsûr, Has Oda mütekā'idlerinden mâ'adâ mütekā'idîn-i ağayân-ı Enderûn-ı hümâyûn ve oda-hây-ı sâ'ire ve gayruhû neferâtı kullarına bir kîse-i dîvânî ile **2200**, ağayân-ı Rikâb-ı hümâyûn ma'a müteferrika-gân ve kâtibân-ı Hazîne-i 'âmire ve sâ'ir neferâtına on altı kîse-i dîvânî[2] ile **6000** küsûr ve Dergâh-ı 'âlî çavuşları neferâtına on iki kîse-i dîvânî ile **15000** küsûr, Dergâh-ı 'âlî bevvâbları neferâtı kullarına on iki kîse ve Matbah-ı 'âmire hademesi neferâtı kullarına yirmi beş kîse-i dîvânî ile **2000** küsûr ve Istabl-ı 'âmire hademesi neferâtı kullarına yirmi bir kîse ile **17000** küsûr ve Mehterân-ı 'alem-i Hâssa neferâtı kullarına bir dîvânî kîse ile **45000** küsûr, Ehl-i Haremeyn-i Hâssa kullarına dört kîse-i dîvânî ile **20000** küsûr, Hayyâtîn-i Hâssa neferâtı kullarına iki kîse-i dîvânî ile **4000** küsûr ve Peykân-ı Hâssa **[T1 104b]** kullarına bir kîse ile **31000** küsûr ve Hazînedâr-ı Bîrûnî neferâtı kullarına **18000** akça[3] ve Sakāyân-ı Dîvân-ı hümâyûn kullarına **25000** ve Câmeşuyân-ı Hâssa kullarına bir kîse-i dîvânî ile **5000** küsûr ve Etıbbâ'-i Hâssa kullarına bir kîse ile **11000** küsûr ve Mü'ezzinân-ı Hâssa kullarına **15000** akça[4] ve Şütür-bânân ve Harbendegân kullarına on altı dîvânî kîse ile **2000** küsûr ki, min-haysü'l-mecmû' **2242** dîvânî kîse ile **15904** on beş bin dokuz yüz dört akça[5] küsûr olur. Ve bundan mâ'adâ Sipâhân ve 'Ulûfeciyân-ı Yemîn ve Gurebâ'-i Yemîn neferâtlarının 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn tekmîliyçün verilan dîvânî yetmiş iki kîse ile **48200** akça[6] küsûr ve Silahdârân ve 'Ulûfeciyân-ı Yesâr ve Gurebâ'-i Yesâr neferâtlarının 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn tekmîliyçün verilan dîvânî yetmiş dokuz kîse ile **465800** küsûr ki, min-haysü'l-mecmû' yüz yirmi iki kîse-i dîvânî ile **44780** akça[7] küsûr eder ki, min-haysü'l-mecmû' iki bin üç[8] yüz doksan dört dîvânî kîse ile küsûr-ı mersûm hâsıl oldu.

---

1 neferâtı T1 : neferât A1
2 kîse-i dîvânî T1 : kîse A1
3 akça T1 : akca A1
4 akça T1 : akca A1
5 akça T1 : akca A1
6 akça T1 : akca A1
7 akça T1 : akca A1
8 üç T1 : üc A1

el-Hâsıl bu tefâsîl-i sahîha üzere cümlesi bahş u ʻatâ olunup, devâm-ı ʻömr ü devlet-i Pâdişâhî içün eküff-i duʻâ vü niyâz, dergâh-ı Vâhibü'l-âmâl'e küşâde vü bâz kılındı. Ve ihsân-ı ʻatıyye-i hümâyûn içün bu târîh-i ʻAcizâne-i kemîne dahi bu mahalle sebt olunmak münâsib görüldü.

Târîh-i ʻatıyye-i hümâyûn

Lutf u ihsânı ile ʻâlemi mesrûr etdi
Şâh-ı devrân-ı ʻatâ-pîşe mekârim-meşmûl **[T1 105a]**
Hâkimâ oldu bu ihsân-ı cülûsa târîh
Müjde kim oldu ʻatâyây-ı hümâyûn mebzûl
(مژده کیم اولدی عطایای همایون مبذول) **Sene 1168 h[icriyyen]**

Me'mûr-şüden-i baʻzı ricâl-i Devlet-i ʻaliyye be-tebrîk-nâme-i hümâyûn be-cânib-i Nemçe ve gayruhû

Kapucu-başılardan[1] sâbıkā Baş-bâkī-kulu olan Ziştovlu ʻAli Ağa, Leh cânibine ve ʻİzzet ʻAli Paşa Mühürdârı[2], sâbık Silahdâr Kâtibi Dervîş Efendi, Moskov cânibine ve Tezkire-i[3] Sâni-yi sâbık Halîl Efendi[4], Nemçe cânibine tebrîk-nâme-i hümâyûn ile râhî olmalarıyçün kapuda ilbâs-ı hilʻat ve harc-ı râh-ı ʻâdîleri iʻtâ ve mâh-ı rebîʻulevvelin onuncu günü[5] savb-ı[6] me'mûrlarına râhî kılındılar[7].

---

1 Kapucu-başılardan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sâbıkā Baş-bâkī-kulu olan" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Mühürdârı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sâbık Silahdâr Kâtibi" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Tezkire-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Evvel, sagīr, sâbık" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "Sânî" kelimesi sonradan aynı kaligrafi ile s. 240'ın sol kenârına yazılmıştır] A1

4 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Moskov" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "Nemçe" kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

5 10 Rebîʻulevvel 1168 = 25 Aralık 1754 Çarşamba.

6 savb-ı T1 : + [Metinde bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın altına yazılmıştır] A1

7 kılındılar A1 : kılındı T1

Ve sûret-i tebrîk-nâme dahi bi-ʻaynihî bu mahalle kayd olundu

Baʻde'l-elkābi'l-maʻrûfe[1], birâder-i ʻâlî-güherimiz Hudâvendigâr-ı sâbık Sultân Mahmûd Hân *eskenehullâhu Teʻâlâ fî gurafi'l-cinân*[2], bi-irâdetillâhi Teʻâlâ gülşen-serây-ı bekāya nakl u rihlet eylemek hasebiyle hazret-i Vehhâb-ı mevâhib ü âmâl *cellet ʻazametühû ʻani'ş-şebîhi ve'l-misâl*[3] hazretlerinin meyâmin-i te'yîdât-ı celiyye-i ezeliyye ve eyâmin-i tevfîkāt-ı lem-yezeliyyesi ve Bâʻis-i âferîniş-i ʻâlem ve mefharîne-yi âdem, Maksûd-ı cüz' ü küll, Hâdî-i hayr ve menâhic ü sübül, Hâtem-i cümle enbiyâ vü rusül, Habîb-i Hudâ Muhammedü'l-Mustafa *ʻaleyhi mine's-salavâti ezkâhâ ve mine't-tahiyyâti evfâhâ*[4] hazretlerinin muʻcizât-ı kesîru'l-berekâtı ile serîr-i saltanat ve Hilâfet-i Şehriyârî ve evreng-i[5] haşmet ve übbehet-i Cihân-dârî, cenâb-ı devlet-me'âbımıza bi'l-irsi ve'l-istihkāk müyesser ve işbu sene semân ve sittîn ve mi'e ve elf saferu'l-hayrının yirmi **[T1 105b]** sekizinci mübârek yevm-i cumʻada[6] taht-ı ʻâlî-baht-ı ʻOsmânî ve evreng-i saltanat-ı kişver-sitânı üzere cülûs-ı hümâyûnumuz mukadder olup, cümle memâlik-i mahrûsemizde mecmaʻ-i Mü'minîn ve maʻbed-i Müslimîn olan cevâmiʻ-i envâr-levâmiʻin ru'ûs-ı menâbirinde nâm-ı hümâyûnumuza hutbeler okunup ve Dâru'd-darb nukūd-ı nâ-maʻdûd olan mahallerde vücûh-ı derâhim ü denânîr, nâm-ı nâmî-i kirâm ve ism-i sâmî-i şeref-irtisâmımız ile tezyîn ü tenvîr kılınup, ahkâm-ı kazâ-merzâmız cümle memâlik-i fesîhatü'l-enhâmızda cârî ve eşi"a-i nûr-ı âfitâb-ı ʻadl ü dâddan, zulmet-i zulm ü sitem mütevârî olmağla, ahbâr-ı cülûs-ı suʻûd-me'nûsumuz Devlet-i ʻaliyyemiz ile sulh u salâh-ı müstevcibü'l-felâh üzere olan mülûk-ı sütûde-şiʻâra işʻâr, ʻâdet-i kadîme-i eslâf-ı şeref-it-

---

1 baʻde'l-elkābi'l-maʻrûfe T1 : + [Bu kelimeler sonradan aynı kaligrafi ile satırın baş tarafına yazılmıştır] A1

2 "اسكنه الله تعالى فى غرف الجنان = Yüce Allah onu cennet bahçelerine yerleştirsin" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "جلت عظمته عن الشبيه والمثال = O'nun benzersiz (eşsiz) büyüklüğü yüce olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 "عليه من الصلوات ازكاها ومن التحيات اوفاها = Salâtların en temizi ve selâmların en vefâlısı O'nun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça bir duâdır.

5 evreng-i T1 : + [Bu kelime metinden ayrı olarak sonradan aynı kaligrafi ile satır hizâsında s. 241'in sağ kenârına yazılmıştır] A1

6 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

tisâfımız olmağla, bu deydene-i müstahsene mürâ'âtıyla cülûs-ı sa'âdet-me'nûsumuzun haber-i meserret-eserin i'lân u i'lâm içün tarafınıza dahi nâme-i hümâyûn-ı mülâtafet-makrûnumuz ısdâr ve hâcegân-ı Dîvân-ı bülend-'unvânımızdan hâlâ Şıkk-ı Sânî Pâyesi olan iftihâru'l-ümerâ' ve'l-ekâbir el-Hâc Halîl *dâme 'ulüvvühû*[1] ile irsâl kılınmışdır.

Lede'l-vusûl bu hânedân-ı şâmihu'l-erkân ve dûdmân-ı râsihu'l-bünyânımız ile müstahkem ü pây-dâr ve müşeyyed ü üstüvâr olan mahabbet-i sâdıka ve şurût-ı vâsika muktezâsınca, vâkı' olan cülûs-ı hümâyûnumuzdan dostluğa lâyık meserret-i bî-nihâye izhâr ve taht-ı hükûmetinizde olan hükkâm-ı memleket, a'yân-ı vilâyetinizde iş'âr edüp, mâ-beynde mün'akıd ve müstahkem ve tarafeynden **[T1 106a]** mürtebıt u mürtesem olan şerâyıt-ı 'ahd ü peymân ve vesâyık-ı sevgend ve îmân-ı zemân-ı meymenet-evânımızda dahi bir üslûb-ı sâbık mukarrer ü mukayyed tutulup, mâdâm ki tarafınızdan sulh u salâh ri'âyetinde kusûr zuhûr eylemeye, cânib-i hümâyûnumuzdan dahi vechen mine'l-vücûh hılâfında bir emre cevâz gösterilmeyüp, mâ-beynde mürtesem olan musâfât u muvâlâtın merâsimi *kemâ hiye hakkuhâ*[2] mürâ'ât olunması emn ü râhat-ı re'âyâ tarafına bâ'is-i emniyyet ve vesîle-i refâhiyyet idüği bî-iştibâhdır. *Ve's-selâmü 'alâ meni't-tebe'a'l-Hudâ*[3].

Hânden-i nazm-ı Mevlûd-i şerîf-i Nebevî *'aleyhi's-salâtü ve's-selâm*[4]

Sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin on ikinci mübârek hamîs günü[5] Server-i evlâd-ı Âdem ve Mihter-i cümle-i 'âlem Muhammedü'l-Mustafa *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*[6] cenâb-ı hatemiyyet-me'âblarının müşerref-sâz-ı encümen-i şühûd ve pertev-endâz-ı bezm-i vücûd oldukları beyânında, keşî-

---

1 "دام علوه = Yüceliği dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "كما هى حقها = Nitekim onun hakkı budur" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

3 "والسلام على من اتبع الهدى = Selâm Allah'a tâbi olan kişinin üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 "عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 12 Rebî'ulevvel 1168 = 27 Aralık 1754 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

de silk-i nazm kılınan manzûme-i müteberrikenin âyîn-i Devlet-i ebed-karîn üzere merhûm cennet-mekân Sultân Ahmed Hân Câmi‘-i şerîfi’nde kırâ’at ve ol meclis-i hâss-ı şeref-ihtisâsa istişmâm-ı revâyih-i rahmet ü sa‘âdet içün vüzerây-ı ‘izâm ve ‘ulemây-ı kirâm ve a‘yân-ı Devlet-i ebediyyü’n-nizâm da‘vet olunup, bi’l-cümle ricâl-i meclis temâm silkü’l-le’âl cem‘iyyet-i gevher şâh-vâr-ı vücûd-ı Âsafî ile karîn-nizâm oldukdan sonra, Pâdişâh-ı dîn-perver ve Şâhen-şâh-ı takvâ-eser *ce‘alehullâhu dâ’imen ilâ kıyâmi’l-mahşer*[1] hazretleri mahfil-i hümâyûnu teşrîf **[T1 106b]** ve şikâf-ı revzene-i[2] kafesden pertev-en-vâr-ı dîdârlarıyla encümen-i huzzârı karînü’l-‘ayn ve taltîf buyurdukları gibi, üc ‘aded[3] meşâyih-i nush[4]-âyîn birer âyet-i kerîmenin ma‘nâsını tefsîr u tebyîn edüp, semmûr kürkler ilbâsıyla mazhar-ı ihsân ve surreler i‘tâsıyla kâm-rân kılındıkdan sonra, üc ‘aded mevlûd-hânlar dahi[5] manzûme-i mevlûd-i şerîfi nagamât-ı şevk-engîz ile itmâm ve mu‘tâd üzere surre ve hil‘atleriyle ihrâz-ı şeref-i hayr-encâm oldular.

Ba‘dehû Şehriyâr-ı[6] Cihân-penâh *edâmallâhu ‘ömrahû ve devletehû ilâ yev-mi’l-intibâh*[7] efendimiz hazretleri hezâr sürûr u mevfûru’l-hubûr ile Serây-ı Cedîd-i hümâyûn’larına[8] ‘atf-ı licâm-ı şevket-iktirân buyurdular.

Ta‘yîn-şüden-i Kethudây-ı Bevvâbîn-i Şehriyârî Burgosî (بورغوسی) Mehmed Ağa be-cânib-i Hân-ı Kırım be-tebrîk-nâme-i cülûs-ı hümâyûn

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî‘ulevvelinin on beşinci günü[9] Kethudây-ı Bevvâbîn-i Şehriyârî Bergosî (برغوسی) Mehmed Ağa tebrîk-nâme-i hümâyûn

---

1 “جعله الله دائما الى قيام المحشر = Allah onu mahşere kadar dâim etsin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 revzene-i T1 : + [Metinde bu kelime “revzeneden” şeklinde yazılmış, fakat sonra “revzene-i” şeklinde satır hizâsında s. 243’ün sol kenârına yazılmıştır] A1

3 ‘aded T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “şeyh-i” kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “meşâyih-i” kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

4 nush A1 : — T1

5 dahi T1 : + [Bu kelime sonunda “sahh” kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 244’ün sol kenârına yazılmıştır] A1

6 Şehriyâr-ı A1 : شهريای T1

7 “ادام الله عمره ودولته الى يوم الانتباه = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 hümâyûn’larına A1 : hümâyûn’a T1

9 15 Rebî‘ulevvel 1168 = 30 Aralık 1754 Pazartesi.

ile Hân-ı ʻâlî-şân hazretlerine me'mûr u râhî kılındı. Vekâletleri hıdmetine Kel Ahmed Paşa-zâde ʻAli Bey cenâbları taʻyîn ve kapuda ilbâs-ı hilʻat olundu. **Sûret-i tebrîk-nâme-i hümâyûn dahi budur ki, bi-ʻaynihî bu mahalle sebt ü kayd olundu.**

Kırım Hânı Arslan Girây Hân'a nâme-i hümâyûn tesvîdidir

Baʻde'l-elkābi'l-müteʻârife[1], birâder-i vâlâ-güherimiz Hudâvendigâr-ı sâbık **[T1 107a]** Sultân Mahmûd Hân *eskenehullâhu Teʻâlâ fî gurafi'l-cinân*[2], bi-irâdetillâhi Teʻâlâ gülşen-serây-ı bekāya nakl ü rihlet eylemek hasebiyle hazret-i Vehhâb-ı mevâhib ü âmâl *cellet zâtühû ʻani'ş-şebîhi ve'l-misâl*[3]in meyâmin-i te'yîdât-ı ezeliyye ve eyâmin-i tevfîkāt-ı lem-yezeliyyesiyle nâsıye-i ahvâl-i saʻâdet-iştimâl-i Mülûkâne ve cebhe-i âmâl-i behcet-nevâl-i Husrevânemiz'de lâmiʻ u sâtıʻ olan envâr-ı kābiliyyet ü reşâd ve eşi"a-i istiʻdâd-ı mâder-zâd muktezâsınca, nevbet-i Hilâfet-i meymenet-refâkat, zât-ı mekârim-âyât-ı Husrevânemiz'e bi'l-irs resîde ve vâsıl olup, emr-i lâzimü't-tebcîl-i saltanat u iclâlimiz nazm-ı kerîm-i "*İnnâ ceʻalnâke halîfeten fi'l-arz*"[4] zîb ü zîneti ile müzeyyen ve tâc-ı pür-ibtihâc-ı devlet ve ikbâl-i ferhunde-fâlimiz "*F'ahküm beyne'n-nâsi bi'l-ʻadl*"[5] ʻunvânıyla muʻanven olmağla, ittifâk-ârây-ı vüzerây-ı ʻizâm ve icmâʻ-i[6] ʻulemây-ı kirâm ve inkıyâd-ı havâss u ʻavâm ile işbu sene-i semân ve

---

1 el-müteʻârife T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satır hizâsında satırın sonuna yazılmıştır] A1

2 "اسكنه الله تعالى فى غرف الجنان = Yüce Allah onu cennet bahçelerine yerleştirsin" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "جلت ذاته عن الشبيه والمثال = O'nun benzersiz (eşsiz) zâtı yüce olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 "انا جعلناك خليفة فى الارض = Biz seni yeryüzünde halîfe yaptık" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, Sâd 38/26. âyetin başında yer alan küçük bir kısımdır.

5 "فاحكم بين الناس بالعدل = O halde insanlar arasında adâletle hükmet" anlamına gelen bu cümle "*F'ahküm beyne'n-nâsi bi'l-hakk* = فاحكم بين الناس بالحق " Kur'ân, Sâd 38/26. âyetinin baş tarafındaki kısımdan veya "*İnnallâhe yeʼmuruküm en-tü'eddü'l-emânâti ilâ ehlihâ ve izâ hakemtüm beyne'n-nâsi en-tahkumû bi'l-ʻadl* = ان الله يأمركم ان تؤدوا الامانات الى اهلها و اذا حكمتم بين الناس ان تحكموا بالعدل = Allah size mutlaka emânetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adâletle hükmetmenizi emreder" Kur'ân, en-Nisâ 4/58. âyetin baş tarafındaki kısımdan mülhem olarak ifâde edilmiş olmalıdır.

6 icmâʻ-i A1 : ictimâʻ-i T1

sittîn ve mi'etin ve elf saferu'l-hayrının yirmi sekizinci mübârek yevm-i cum'ada[1] serîr-i saltanat-masîr-i Cihân-bânî'ye bi'l-istihkāk şeref ü ikbâl ve sa'âdet ü iclâl ile cülûs ve libâs-ı kerâmet-ıktibâs-ı "*Ve ce'alnâküm halâ'ife fi'l-arz*"[2] kāmet-i vâlâ-himmet-i Husrevânemiz'e ilbâs olunup, hutbe ve sikke nâm-ı şerîfimiz ile müşerref olmağın, bu mevhibe-i[3] 'uzmâ ve 'atıyye-i kübrây-ı İlâhiyye'nin cümle-i Memâlik-i mahrûse'mize i'lân ü i'lâmı lâzım ve husûsan evliyây-ı Devlet-i 'aliyye'miz olan hükkâm-ı kirâma iş'âr u ifhâmı emr-i mutahattem olmağla, hâlâ hakkınızda **[T1 107b]** mezîd-i 'inâyet-i Şâhâne ve meziyyet-i re'fet-i seniyye-i Pâdişâhânem zuhûra getürülüp, hâssaten hila'-i fâhıre-i Mülûkâne'mizden semmûr-ı fâ'izu's-sürûra dûhte bir sevb hil'at-ı mûrisü'l-behcet-i Sultânî 'inâyet ü ihsânımız olunup, nâme-i hümâyûnumuz ile Dergâh-ı mu'allâ'mda Kapucular Kethudâsı olan Bergosî Mehmed *dâme mecdühû*[4] ile irsâl olunmuşdur.

Lede'l-vusûl 'inâyet ü ihsânımız olan hil'at-ı fâhıre ve kisve-i zâhire vü bâhiremizi envâ'-ı i'zâz ü ikrâm ve esnâf-ı tevkīr u ihtirâm ile istikbâl ve dûş-ı gayret-pûşunuza iktisâ ve izhâr ile mübâhât-ı evfâ eyledikden sonra, Âsitâne-i sa'âdet-'unvân ve dûdmân-ı müşeyyedü'l-bünyânımıza olan vüfûr-ı sadâkat[5] ü ihlâs ve fart-ı hulûs-ı taviyyet ve ihtisâsınız muktezâsınca, serîr-i saltanat-ı Cihân-bânî ve taht-ı 'âlî-baht-ı kişver-sitânı üzere cülûs-ı hümâyûn-ı 'izzet-me'nûsumuz vâkı' olduğun, havza-i hükûmetinizde olan emâkin ü bikâ' ve kasabât ü zıyâ' halkına i'lân ü iş'âr ve cevâmi'de hutbe-i münîfe ism-i sâmî-i şerîfimize kırâ'at ve ichâre zımnında meserret ve şâd-mânî izhârıyçün kal'alarda toplar atdırup[6], envâ'-ı şenlikler etdirdesiz.

---

1 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 "وجعلناكم خلائف فى الارض = Sizi yeryüzünde halîfeler kıldık" anlamına gelen bu ifâde "*Sümme ce'alnâküm halâ'ife fi'l-arzı min-ba'dihim li-nenzura keyfe ta'melûn* = ثم جعلناكم خلائف فى الارض من بعدهم لننظر كيف تعملون (= Sonra da nasıl davranacağınızı görmemiz için onların ardından sizi yeryüzünde halîfeler kıldık" Kur'ân, Yûnus 10/14. âyetten mülhem olarak söylenmiş olmalıdır.

3 mevhibe-i A1 : mevhûbe-i T1

4 "دام مجده = Şan ve şerefi dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 sadâkat A1 : صداقن T1

6 atdırup A1 : atdurup (اتدوروب) T1

Ve Silahşorân-ı Şehriyârî'den Hân Çırâğı İsmâ'îl Ağa yine tebrîk-nâme-i hümâyûn ile sa'âdetlü Şerîf-i Mekke-i mükerreme cânibine me'mûr u râhî kılındı. Ve merhûm 'Ivaz Mehmed Paşa-zâde Halîl Bey, Mısır'da Yeniçeriler Vakit Kethudâsı-yı sâbık İbrâhîm Kethudâ hatfe enfihî vefât edüp vâris-i şer'îsi dahi olmamağla, Hulvân Kurâsı ve sâ'ir düyûn-ı mîriyyesi **[T1 108a]** tahsîl içün târîh-i mezbûrda[1] cânib-i Mısır'a me'mûr u râhî kılındı. Ve Kethudây-ı Sadrıa'zam-ı sâbık Uzun Beyefendi, tebrîk-nâme-i cülûs-ı hümâyûn ile ve sâ'ir umûr-ı mühimme ile Rumeli câniblerine me'mûr u râhî kılındı.

Sûret-i emr-i şerîf dahi budur ki, bi-'aynihî kayd olundu

Livâ'-i fulanda vâkı' hükkâm ve kuzâta hüküm ki; birâder-i vâlâ-güherim Hudâvendigâr-ı sâbık Sultân Mahmûd Hân *eskenehullâhu Te'âlâ fî gurafi'l-cinân*[2] bu hılâlde bi-'irâdetillâhi Te'âlâ gülşen-serây-ı bekāya rihlet etmek hasebiyle hazret-i Vehhâb-ı mevâhib-i âmâl *cellet zâtühû 'ani'ş-şebîhi ve'l-misâl*[3]in feyz-i te'yîdât-ı ezeliyye ve eyâmin-i tevfîkāt-ı lem-yezeliyyesiyle nâsıye-i ahvâl-i sa'âdet-iştimâl-i Mülûkâne ve cebhe-i âmâl-i behcet-nevâl-i Husrevânem'de lâmi' u sâtı' olan envâr-ı kābiliyyet ü reşâd ve eşi"a-i isti'dâd-ı mâder-zâd muktezâsınca, nevbet-i Hilâfet-i meymenet-refâkat, zât-ı mekârim-âyât-ı Mülûkânem'e bi'l-irs resîde ve vâsıl olup, emr-i vâcibü't-tebcîl-i saltanat u iclâlim nazm-ı kerîm-i "*İnnâ ce'alnâke halîfeten fi'l-arz*"[4] zîb ü zîneti ile müzeyyen ve tâc-ı pür-ibtihâc-ı devlet ve ikbâl-i ferhunde-fâlim "*F'ahküm beyne'n-nâsi bi'l-'adl*"[5] 'unvânıyla mu'anven olmağla, ittifâk-ârây-ı vüzerây-ı

1 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi.

2 "اسكنه الله تعالى فى غرف الجنان = Yüce Allah onu cennet bahçelerine yerleştirsin" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "جلت ذاته عن الشبيه والمثال = O'nun benzersiz (eşsiz) zâtı yüce olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "انا جعلناك خليفة فى الارض = Biz seni yeryüzünde halîfe yaptık" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, Sâd 38/26. âyetin başında yer alan küçük bir kısımdır.

5 "فاحكم بين الناس بالعدل = O halde insanlar arasında adâletle hükmet" anlamına gelen bu cümle "F'ahküm beyne'n-nâsi bi'l-hakk = فاحكم بين الناس بالحق " Kur'ân, Sâd 38/26. âyetinin baş tarafındaki kısımdan veya "İnnallâhe ye'muruküm en-tü'eddü'l-emânâti ilâ ehlihâ ve izâ hakemtüm beyne'n-nâsi en-tahkumû bi'l-'adl = ان الله يأمركم ان تؤدوا الامانات الى اهلها و اذا حكمتم بين الناس ان تحكموا بالعدل (= Allah size mutlaka emânetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adâletle hükmetme-

‘izâm ve icmâ‘-i ‘ulemây-ı kirâm ve inkıyâd-ı cümle havâss u ‘avâm ile işbu sene semân ve sittîn ve mi’etin ve elf şehr-i saferu’l-hayrın yirmi sekizinci mübârek yevm-i cum‘ada[1] serîr-i saltanat-masîr-i Cihân-bânî’ye bi’l-istihkāk şeref ü ikbâl ve sa‘âdet ü iclâl ile cülûs ve libâs-ı kerâmet **[T1 108b]**-ıktibâs-ı “*Ve ce‘alnâküm halâ’ife fi’l-arz*”[2] kāmet-i vâlâ-himmet-i Husrevânem’e iksâ vü ilbâs olunup, hutbe ve sikke nâm-ı şerîfimiz ile müstes‘ad ve müşerref olmağın, bu mevhibe-i[3] ‘uzmâ ve ‘atıyye-i kübrây-ı İlâhiyye’nin cümle-i Memâlik-i mahrûse’mde husûsan livâ’-i mezbûrda i‘lân ü işâ‘atı içün, işbu emr-i şerîfim şeref-yâfte-i sudûr olup, (…..) ile irsâl olunmuşdur.

İnşâ’allâhu Te‘âlâ vusûlünde mehâkimde sicillâta sebt ve vech-i meşrûh üzere serîr-i saltanat-ı Cihân-dârî ve taht-ı ‘âlî-baht-ı kişver-sitânı üzere cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me’nûsum vâkı‘ olduğu, livâ’-i mezbûrda ve[4] sâ’ir kazâlarda cümleye i‘lân ü işâ‘at ve kal‘a ve kullelerde toplar atdırup[5], envâ‘-ı şenlik ve şâd-mânî etdirmeniz bâbında buyurdum ki, ilâ âhırihî.

Yah-besten-i Halîc-i İstanbul ez-şiddet-i sermâ

Yine sene-i mezkûre rebî‘ulevveli evâsıtında[6] ki, şiddet-i sermânın derîçe-i hevâdan çehre-nümây-ı minassa-i bürûz-ı zuhûr olacak erba‘în mevsimlerinin hâkk-ı (حاق) vasatı olup, birkac seneden berü belde-i ma‘mûre-i Kostantıniyye’de[7] dahi kemâl-i iştidâd üzere kış eyyâmında kesret-i selc ve bürûdet-i hevâ müşâhede olunmamışidi. Bi-emrillâhi Te‘âlâ bu sene-i mübârekede sermâ ve

---

nizi emreder” Kur’ân, en-Nisâ 4/58. âyetin baş tarafındaki kısımdan mülhem olarak ifâde edilmiş olmalıdır.

1 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 “وجعلناكم خلائف فى الارض = Sizi yeryüzünde halîfeler kıldık” anlamına gelen bu ifâde “*Sümme ce‘alnâküm halâ’ife fi’l-arzı min-ba‘dihim li-nenzura keyfe ta‘melûn* = ثم جعلناكم خلائف فى الارض من بعدهم لننظر كيف تعملون = Sonra da nasıl davranacağınızı görmemiz için onların ardından sizi yeryüzünde halîfeler kıldık” Kur’ân, Yûnus 10/14. âyetten mülhem olarak söylenmiş olmalıdır.

3 mevhibe-i A1 : mevhûbe-i T1

4 ve T1 : vâkı‘ A1

5 atdırup A1 : atdurup (اتدوروب) T1

6 11-20 Rebî‘ulevvel 1168 = 26 Aralık 1754 - 4 Ocak 1755.

7 Kostantıniyye’de A1 : قسطنطينه ده T1

bürûdet-i hevâ bir mikdâr sâ'ir senelerden ziyâdece şiddetlice olup, hattâ bin otuz târîhinde[1] Halîc-i İstanbul müncemid ve İstanbul'dan Üsküdar'a mürûr u 'ubûr vâkı' olduğuna, **mısra':**

Yol oldu bin otuzda Üsküdar'a Akdeniz dondu
(یول اولدی بیك اوتوزده اسکداره اق دکز طوکدی)

deyü târîhler söylendiği şöhret-şi'âr olmuşdur. Kezâlik bu sâl-ı **[T1 109a]** meymenet-fâlde dahi Defterdâr İskelesi'nden Sütlüce (سودلیجه) ve Hasköy câniblerine rûy-ı deryâdan kati çok âdemler mürûr eylediler. Ve Fenâr'dan ve Ayvansera'dan karşu taraflara mürûr u 'ubûr vâkı' oldu. Ve Edirne'de 'azîm şitâ olup, yirmi karış selc nâzil olmağla, "Ba'zı tuyûr u hayvânât taşradan Edirne şehrine gelüp doldular" deyü gelan sika kimesnelerden istimâ' olundu. Ve bu cümûd-ı bahra hâme-i Hakīr'den bir mısra'-ı füsürde-ma'nâ târîh vâkı' olmağla, bu makāma sebt olundu. **Târîh:**

Buz üstünden gecen geldi bana yaz dedi târîhin
Deniz altmış sekizde dondu buzdan bendeniz geçdim[2].[3]
(دکز التمش سکزده طوکدی بوزدن بنده کز کچدم) **Sene 1168 h[icriyyen]**

Nefy-kerden-i Mîrahûr-ı Sânî[4] Mustafa Ağa be-Edirne

Mezkûr Mîrahûr-ı Sânî Mustafa Ağa, pîş-ezîn fevt olan Dârussa'âde Ağası Koca Ağa'nın çırâğlarından olup, Yedekci-başısı ba'dehû Mîrahûr-ı Sânî olmuşidi. "İltizâmı olan mukāta'âtın ehâlîsine zulm ü te'addîsi olur" deyü Rikâb-ı hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî'ye ref'-i ruk'a-i iştikâ olunup, Pâdişâh-ı ma'delet-penâh *edâmallâhu ve ebkāhu*[5] efendimiz hazretlerinin bir vechile zulm ü te'addîye rızây-ı hümâyûnları olmadığı ecilden, te'dîbi içün Edirne'ye

1 1 Muharrem 1030 = 26 Kasım 1620 Perşembe.

2 geçdim A1 : gecdim T1

3 Hâkim'e ait olan bu beytin birinci mısra'ı Ayvansarâyî'de: "Buz üstünden geçen bir kimse geldi dedi târîhin" şeklinde geçmektedir; bkz. Hafız Hüseyin b. İsmail Hüseyin Ayvansarâyî, *Mecmuâ-i Tevârih*, haz. Fahri Ç. Derin-Vâhid Çabuk, İstanbul 1985, s. 215, 368. Aynı mısra' metnin bir başka yerinde: "Buz üstünden geçen bir kimseden sordum cevâb etdi" şeklinde yer almaktadır; bkz. Metin, T1, 250a.

4 Sânî A1 : ثانی T1

5 "ادام الله وابقاه = Allah onu dâim ve sonsuz kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

nefy ü iclâ olunmak üzere hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdır olup, ta'yîn olunan Mübâşir ma'iyyetiyle[1] gurre-i mâh-ı rebî'ulevvelde[2] Edirne'ye nefy ü iclâ olundu.

'Azl-şüden-i ba'zı hademe-i Enderûn-ı hümâyûn ve nasb-şüden-i be-cây-ı ân

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin on beşinci günü[3] Ağa-babası **[T1 109b]**-zâde İbrâhîm Ağa, Ayasofya Mütevellîsi olup, ba'dehû Sultân Ket-hudâlığı hıdmetiyle evkāt-güzâr ve hadd-i zâtında müstakīmü'l-etvâr olmağla, Mîrahûr-ı Sânî-i Şehriyârî ta'yîn ve kapuda ilbâs-ı hil'at ile tekrîm olundu.

Ve merhûm Cânibî dâmâdı sâbıkā Masraf-ı Şehriyârî olan Ahmed Efendi, mâh-ı mezbûrun on yedinci günü[4] yine masraflık hıdmetine ta'yîn ve ilbâs-ı hil'at olundu. Ve Teberdârân-ı Hâssa'dan İbrâhîm Efendi her vechile mahall ü müstehak olmağla, Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ağası Kitâbeti ile[5] be-kâm buyuruldu. Ve selefi efendi Mukāta'-i Haremeyn ile i'tâ'-i ru'ûs ve zümre-i hâcegân-ı Dîvânî'ye idhâl olundu. Ve Ağa Câmi'i İmâmı Seyyid Efendi, İmâm-ı Sânî-i Şehriyârî olup, ilbâs-ı hil'at ile be-kâm ve mukaddemâ Sânî olan efendi hazretleri İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî ve İmâm-ı Evvel olan mâh-ı rebî'ulevvelin yirminci günü[6] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn İzmir Kazâsı ile tekrîm ü tebcîl olundu. Ve ba'zı Musâhib ağalar ve bî-zebânlar ve ba'zı hânendegân gürûhları, Enderûn-ı hümâyûn'dan ihrâc ve kimi hânelerinde mukīm olmak üzere emr u tenbîh buyuruldu. Hattâ Musâhib-i Enderûn ağalarından ekseri Serây-ı 'atîk'a ve ba'zısı cânib-i Mısır'a bahran tesyîri ile tenvîr-i muhtefil-i 'izzet-serâ kılındı. Ve Ser-mi'mârân 'azl ve yerine Doğramacı-başı[7], ehl-i san'at ve müstakīm âdem olmağla, Mi'mâr-başı nasb ü ta'yîn olundu.

Ve nân-ı 'azîz fürûht eden gerek furuncular ve gerek tezgâh-dârlar etmek vaz' **[T1 110a]** eylediği pîşgûnu kendi oturduğu zemînden murtefi'ce vaz' ve

---

1 ma'iyyetiyle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "gurre-i mâh-ı rebî'u-levvelde" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 1 Rebî'ulevvel 1168 = 16 Aralık 1754 Pazartesi.

3 15 Rebî'ulevvel 1168 = 30 Aralık 1754 Pazartesi.

4 17 Rebî'ulevvel 1168 = 1 Ocak 1755 Çarşamba.

5 Kitâbeti ile A1 : Kitâbeti'yle T1

6 20 Rebî'ulevvel 1168 = 4 Ocak 1755 Cumartesi.

7 Doğramacı-başı A1 : Doğramacı T1

nân-ı ʻazîze taʻzîm ü tekrîm hâsıl olmağıyçün cümleye tenbîh ve kadr-i nân-ı ʻazîz, terfîʻ u tebcîl olundu. Her gören Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh *edâmallâhu ilâ yevmi'ṭ-tenâh*[1] hazretlerine ʻan samîmi'l-kalb duʻâ eylediler. Ve reʻâyâ makūleleri al çuka ve şâlî ve kürk cinsinden kākum ve semmûr ve karsak geymeyüp ve sarı mest pabuc dahi geymeyüp, libâs-ı ehl-i İslâm'a şebîh elbiseden ihtirâz ve kadîmî ehl-i zimmet olan reʻâyâ ne şekil üzere iseler o yolca olup, ziyy-i[2] sûretlerinde tefâhur-gûne hadlerinden mütecâviz eşkâlden ihtirâz üzere kendi tavrlarında müte'eddib olmalarıyçün tenbîh ü te'kîd olundu.

ʻAzl-şüden-i Baş-bâkī-kulu[3] Mollacık-zâde ʻAli Ağa ve harâc-ı Baş-bâkī-kulu-şüden-i Yûsuf Ağa[4]

Sâbıkā Tersâne Emîni ve Baş-bâkī-kulu ve el-yevm yine Ser-bâkıyân-ı Dergâh-ı ʻâlî olan Mollacık-zâde ʻAli Ağa[5], sene-i merkūme mâh-ı rebîʻulevvelinin on yedinci günü[6] ʻazl ve Sayda Vâlîsi Defterdâr-ı sâbık Mustafa Paşa'yı Kayseriyye'ye getürmeğe ve sâ'ir umûr-ı mîriyye tahsîli ile bâ-fermân-ı ʻâlî me'mûr u râhî kılındı[7]. Ve selefi ʻIvaz Mehmed Paşa-zâde ʻAli Bey[8] cenâbları ilbâs-ı hilʻat olundu. Ve Cizye Baş-bâkī-kulu Yûsuf Ağa[9] dahi ʻazl olup, ağayân-ı Sadr-ı ʻâlî'den Habeşî-zâde çırâğı nâm Ağa, Cizye Baş-bâkī-kulluğu'na ilbâs-ı hilʻat olundu. Ve Matbah-ı ʻâmire Emîni Kesriyyeli Kethudâsı Mehmed Efendi[10]

---

1 "ادام الله الى قيام التناه = Allah kıyâmet gününe kadar dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 [Satır hizâsında sayfa kenârında siyah mürekkeple "Ziyy: Kesr-i zâ' ile sûret maʻnâsına" ifâdesi yazılmıştır] T1 : + A1

3 Baş-bâkī-kulu T1 : Baş-bâkī A1

4 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Sâbıkā Tersâne Emîni ….. Dergâh-ı ʻâlî olan" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

5 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sene-i merkūme ….. ʻazl" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 17 Rebîʻulevvel 1168 = 1 Ocak 1755 Çarşamba.

7 kılındı T1 : — A1

8 Bey T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cenâbları" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "dahi ʻazl olup" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "ʻazl" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

10 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "dahi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

dahi ‘azl[1] ve hâlâ Haleb Vâlîsi Vezîr-i esbak ‘Abdullah Paşa dâmâdı Mustafa Bey[2] hazretleri **[T1 110b]** Emânet-i Matbah-ı ‘âmire ile be-kâm ve yevm-i mezbûrda ilbâs-ı[3] hil‘at, zîb-âver-i dûş-ı merâm kılındı.

Tevcîhât-ı ba‘zı mevâlî-i[4] ‘izâm

Yine[5] sene-i merkūme mâh-ı rebî‘ulevvelinin on dokuzuncu günü[6] recebü’l-ferdin gurresinden[7] zabt eylemek[8] üzere Hâmise-i Süleymâniyye ile Sultân Ahmed[9] Medresesi Müderrisi[10] sâbıkā İmâm-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî’ye[11] İzmir Kazâsı, bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü ‘inâyet buyuruldu.

---

1 ‘azl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ve hâlâ” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Bey T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 ilbâs-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hil‘at ile zîb-âver-i dûş-ı merâm kılındı” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “hil‘at olundu” kelimeleri satırın sonuna sayfa kenârına yazılmıştır] A1

4 mevâlî-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “‘izâm” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 yine T1 : : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “sene-i merkūme mâh-ı rebî‘ulevvelinin on dokuzuncu günü” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “mâh-ı merkūmda” kelimeleri satır hizâsında sayfa kenârına yazılmıştır] A1

6 19 Rebî‘ulevvel 1168 = 3 Ocak 1755 Cuma.

7 1 Receb 1168 = 13 Nisan 1755 Pazar.

8 eylemek T1 : etmek A1

9 Ahmed T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Medresesi” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Müderrisi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “sâbıkā” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Şehriyârî’ye T1 : + [Metinde bu kelimenin üstüne “sâbık”kelimesi yazılmıştır] A1

Müteşerrif-şüden-i mesned-i Şeyhulislâmî be-vücûd-ı[1] mazhar-ı sunûf-ı Sadru's-sudûr 'ulemây-ı zevi'l-i'tâf hazret-i Vassâfü'l-hazret 'Abdullah Efendi[2] *etâlallâhu bekāhu*[3] küllemâ karâ lemmâ kāme 'Abdullah, âmîn yâ Mu'în

Bi-müfti'l-verâ ve'd-dîni kad-asbaha'l-verâ
Bi-ifzâlihî nûran mine'l-fazli bâhirâ
Tesaddâ li-tekmîli'l-'ulûmi bi-esrihâ
Ve ebkā 'alâ vechi'z-zemâni müfâhırâ
Le-kad-fâza min aklâmihî 'aynu Kevseri
F'azhâ bihî bahru'l-fesâhati zâhırâ
Bi-te'lîfihî fâhat ezâhiru ravzatin
'Aleyhâ sehâbü'l-fazli asbaha mâtırâ[4]

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin yirmi sekizinci mübârek sebt günü[5] Ser-âmed-i sudûr-ı 'ulemây-ı kirâm ve feyyâza-i yenâbî'-i 'urefây-ı 'izâmdan mazhar-ı 'avârif ü a'tâf, hıssîsa-pîrây-ı nu'ût ve evsâf-ı reşk-i vassâf, hazra-i ma'ârif, mâlik-i meleke-i sunûf-ı 'avârif, mütekerriren Sadâret-i Rumeli ile zürây-ı istihkāk ve müteşerrif-i e'azz-i merâtib-i vifâk, 'ilm-i a'lâm-ı te'lîfât-i bedî'a, sâhib-i şurûh u ta'lîkāt-i refi'a, **beyt:**

---

1 be-vücûd-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mazhar-ı sunûf-ı Sadru's-sudûr 'ulemây-ı zevi'l-i'tâf" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "etâlallâhu ….. âmîn yâ Mu'în" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

3 "اطال الله بقاه = Allah onun ömrünü uzatsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "بمفتى الورى والدين قد اصبح الورى * بافضاله نورا من الفضل باهرا
تصدى لتكميل العلوم بأسرها * وابقى على وجه الزمان مفاخرا
لقد فاض من اقلامه عين كوثر * فاضحى به بحر فصاحة زاخرا
بتأليفه فاحت ازاهير روضة * عليها سحاب الفضل اصبح ماطرا = Din ve dünya müftüsünün lütûf ve ihsânıyla yaratıklar açık bir nûrla aydınlandı. Bütün ilimleri öğrenmeye yeltendi ve övünülecek hasletler bıraktı. Kalemlerinden Kevser suyu taşıp aktı ve böylece taşkın bir fesâhat denizi haline geldi. Çiçekler telif ettiği kitaplarla güzel kokular neşretti, lutûf ve ihsân bulutu üzerine yağmur yağdırdı" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

5 28 Rebî'ulevvel 1168 = 12 Ocak 1755 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

Hüve'l-bahru min eyyi'n-nevâhî eteytehü **[T1 111a]**
Fe-lüccetühü'l-menkūlü ve'l-'aklü sâhilüh[1]

me'âli ile[2] Kulzüm-i bî-sâhil-i 'ulûm ü fezâ'ilin menba'-i âsâr ve behremendi[3] semâhatlü, 'atâfetlü Vassâf 'Abdullah Efendi hazretleri yevm-i mezbûrda[4] mahz-ı irâde-i hazret-i Şehriyârî ile Enderûn-ı hümâyûn'dan[5] 'izzetlü Hâsekî Ağa ib'âsıyla huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı hazret-i Cihân-penâhî'ye da'vet ve Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri müşârun ileyhden mukaddemce Rikâb-ı kâm-yâb-ı hazret-i Şehen-şâhî'ye şeref-i rûy-mâl ile müteşerrif olmuşlar idi. Bunlar dahi ber-vechi-i ibcâl ü ifhâm, pîş-gâh-ı şevket-iktinâh-ı hazret-i Pâdişâh-ı 'âlem-penâhî'ye şeref-müsûlî-i icâbete müsâra'at ve merâsim-i vusûl ve huzûr-ı ikrâm-ı mevfûrdan sonra, mesned-i vâlây-ı Fetvâ ile be-kâm ve huzûr-ı kerâmet-vufûr-ı hazret-i Pâdişâhî'de mu'tâd lebs-i bâlây-ı Şeyhulislâmî olan sevb-i semmûr-ı sefîd-i behcet-ittisâmı, zîver-i dûş-ı müfâharet buyurup, yine Enderûn-ı hümâyûn'dan Âsaf-ı Cem-câh-ı mekârim-penâh ile hem-kâm-ı meserret-licâm, sâha-i 'avd ü insırâfda hırâmân-ı übbehet ü iclâl oldular. Hakk sübhânehû ve Te'âlâ her hâlde tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk eyleye, âmîn. Bu kemîneden tâzî ve Türkî iki târîh, ser-zede-i sahîfe-i vürûd olmağla bu mahalle sebt olundu. **Li-münşi'ihî:**

---

1 "هـو البحـر مـن اى النواحـى اتيتـه * فلجتـه المنقـول والعقـل سـاحله" = Hangi yönden varırsan var onun bir deryâ olduğunu görürsün. Naklî ilimler o deryânın dalgaları, aklî ilimler ise sâhilidir" anlamına gelen bu Arapça beyit birkaç farklılıkla beraber Ebû Temmâm Habîb b. Evs b. Hâris et-Tâî'ye (ö. 231/846) aittir; bkz. Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Ali b. Muhammed el-Hatîb et-Tebrîzî, *Dîvânu Ebî Temmâm bi-Şerhi'l-Hatîb et-Tebrîzî*, thk. Muhammed Abduh Azzâm, Dâru'l-Me'ârif, Kahire 1951, III,29.

2 me'âli ile A1 : me'âliyle T1

3 behremendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "semâhatlü, 'atâfetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 28 Rebî'ulevvel 1168 = 12 Ocak 1755 Pazar.

5 hümâyûn'dan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'izzetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Kad-ʻalâ mevlâye ʻAbdillâh aʻlâ menzilen
Mâ'fetâ fî mesnedi'l-iftâ saʻîden muktedâ
İnnenî errahtühû bi'l-cevheri'ş-şatrı'l-behiyy **[T1 111b]**
Câ'enâ Vassâfu bi'l-incâdi müftî mâ-fetâ[1]
(جاءنا وصاف بالانجاد مفتى ما فتى) **Sene 1168**

Dîger li-münşi'ihî:

Gûş edüp evsâfını Hâkim dedim târîhini
Oldu Vassâf-ı dehir ʻizz ile Müftî-i ʻibâd
(اولدى وصاف دهر عز ايله مفتئ عباد) **Sene 1168 h[icriyyen]**

Hazret-i müşârun ileyh *dâme ikmâlü ifzâlillâhi ʻaleyh*[2] ez-kadîm Devlet-i ʻaliyye-i ebed-peyvend'in niçe niçe hıdemât-ı celîle-i behiyyesine sarf-ı makderete muvaffak olup, zât-ı ʻinâyet-simâtları vücûh-ı mekârim-i ahlâk-ı fezâ'il ü fevâzıl ile müştehirü'l-âfâk ve hüsn-i tabʻ-ı nazm u nesr ile hallâk-ı meʻânî-i envâʻ-ı ʻulûm-ı şettâ ile mevsûf ve kerem ü himmet ve zühd ü salâh ile maʻrûf oldukları cümlenin meşhûd ü müsellemidir. Sâhib-i te'lîfât-ı ʻadîde, vassâf-ı Hızır'a mezâyâ, hallâl-i müşkilât-ı hafâyâ, [E]bû Suʻûd-ı ʻasr, İbn-i Kemâl-i dehr, Teftazânî-eser, Cürcânî-nazar, necâz-ı kevkeb-i mesʻûd, incâz-ı ikbâl-i mevʻûd, **beyt:**

Büşrâ lekad-enceze'l-ikbâlü mâ veʻadâ
Ve kevkebü'l-mecdi min ufkı'l-ʻulâ saʻdâ[3]

---

1 "قد علا مولاى عبدالله اعلا منزلا * ما فتى فى مسند الافتا سعيدا مقتدا
انني ارخته بالجوهر الشطرالبهى * جاءنا وصاف بالانجاد مفتى ما فتى = Efendim Abdullah en yüce konuma yükseldi. Hâlen fetvâ makâmında mutlu ve kendisine uyulmakta. Bu hâdisenin tarihini noktalı harflerin en güzelini kullanarak düştüm.Vassâf bize fetvâ vermek sûretiyle destek oldu" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

2 "دام اكمال افضال الله عليه = Allah'ın lutfunun tamamı onun üzerinde dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "بشرى لقد انجز الاقبال ما وعدا * وكوكب المجد من افق العلا صعدا = Müjde! İkbâl (talih) vaʻadini yerine getirdi. Şân ve şeref yıldızı yücelik ufkundan yükseldi" anlamına gelen Arapça bu beyit Ebû Muhammed el-Hâzin'e aittir; bkz. Hâşimî, *age.*, s. 341.

müfâdına mâ-sadak-ı tâm, nükte-i *v'a'tı'l-kavse bârîhâ*[1] masdûkuna medlûl-i mutâbıkī-i temâm vâkı' olmalarıyla, zât-ı vâlâları ser-i mesned-i fetevâyı teşrîfleriyle cümle erbâb-ı fezâ'il ve talebe-i 'ulûmun kulûblarına sürûr-ı mevfûr hâsıl olmuşdur. Hakk Te'âlâ müteyemmen ü müteberrik eyleye, âmîn.

Ve müşârun ileyh hazretlerinin selefi Seyyid Murtezâ Efendi hazretleri nahâfet-i mizâc ve 'âriza-i za'f-intâcları ile mesned-i vâlây-ı Fetvâ'da lâzime-i merâsim-i Devlet-i 'aliyye olan ba'zı hıdemâtda zehâb **[T1 112a]** ü iyâb ve vukūf u huzûra 'adem-i iktidârları hasebiyle tefvîz-i idâre-i umûr-ı mehâmm-ı fetvâdan 'afv ve ârâm-sâzî-i sâmân ve kendi sâhil-hânelerinde mukīm ve devâm-ı 'ömr ü devlet zıll-ı vârif-i Cihân-penâhî'de müstedîm olmalarına emr-i Şehriyârî mebzûl ve cârî buyurulup, hâlâ sâhil-hânelerinde mu'tekif-i sâmân-hâne-i inzivâ olmuşlardır.

Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ ve gayruhû

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin yirmi sekizinci günü[2] Anadolu Eyâleti, sâbıkā Trabzon Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Sadr-ı esbak sa'âdetlü 'Ali Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu. Ve Trabzon Eyâleti, sâbıkā Anadolu Vâlîsi Vezîr-i mükerrem sa'âdetlü Yeğen 'Ali Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-hâric-i sûr-ı İstanbul

Sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin yirmi dokuzuncu ahad gicesi[3] sâ'at altıda İstanbul'da hâric-i sûr Aya-kapusu ile Yeni-kapu miyânında kefere hânelerinden birisinin bacasından âteş zuhûr edüp, iki üc hâne muhterik ve etrâf u enhâsına sirâyet etmeden Sâhib-i devlet hazretleri kemâl sür'at ü şitâb ile yetişüp, bi-hamdillâhi Te'âlâ mündefi' u muntafî olmuşdur.

---

1 "واعط القوس باريها = Yayı atıcısına ver (=İşi ehline ver; At binenin, kılıç kuşananın" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

2 28 Rebî'ulevvel 1168 = 12 Ocak 1755 Pazar.

3 29 Rebî'ulevvel 1168 = 13 Ocak 1755 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

Sudûr-ı emr-i hümâyûn be-men‘-i tâ’ife-i nisvân ez-geşt ü güzâr der-esvâk-ı bâzâr

Yine sene-i mezkûre mâh-ı rebî‘ulâhırının evâ’ilinde[1] İstanbul’da çârşû ve bâzârlarda tâ’ife-i nisvânın ekseri, âdemleri ve mahremleri havâyic-i lâzimelerini kazâ ve itmâm ederken bunlar bilâ-tehâşî sıkma ferâceler ile çârşû **[T1 112b]** ve bâzârlarda geşt ü güzârları âdâb-ı şer‘ ve kānûn-ı müstahseneye muhill olmağla, men‘leriyçün emr-i hümâyûn sudûr edüp, mûcebince mahallelerde cevâmi‘ u mesâcidin e’immelerine mûceb-i emr-i hümâyûn üzere tenbîh ü te’kîd olundu.

Sûret-i emr-i hümâyûn bi-‘aynihî bu mahalle kayd ü sebt olundu

İstanbul Kadısı fazîletlü Efendi! Nisâ tâ’ifesi ve bi’l-husûs şâbbe ve hasnâ nisvân ‘idâdından olan havâtîn makūleleri, esvâk u bâzârlara ve eyyâm-ı cum‘alarda cevâmi‘-i şerîfe meydânlarına seyr u temâşâ tarîkıyla çıkup, muharremâtdan tehâşî ve tehaffuz etmeksizin halî‘u’l-‘izâr geşt ü güzâr ve gayr-ı mütehâşî mecma‘-i nâs olan mahallerde ihtiyârî meks u karâr eyleyüp, makarr-ı Hilâfet-i Cihân-bânî’de tâ’ife-i nisvânın bu makūle etvâr-ı nâ-meşrû‘a ve ef‘âl-i kabîha-i nâ-ma‘kūlesinden sadd ü men‘ olunmaları ehemm-i mühimmât-ı dîniyyeden olduğundan gayrı, bu makūle emr-i müstakbeh ü münkerin[2] men‘ u def‘i bâbında emr-i hümâyûn-ı Mülûkâne şeref-bahş-ı sudûr olmağın, “*Ve karne fî büyûtikünne*”[3] âyet-i kerîmesine imtisâlen mahremi ve âdemîsi olanlar kat‘an menzilinden taşra çıkmayup, havâyicini mahremi ve âdemîsine gördürmek ve mahremi olmayanlar hammâm ve sâ’ir havâyic-i zarûriyyelerin ru’yet lâzım geldikde, sıkma ferâce ve libâs-ı fâhıre ile taşra çıkmayup, siyâb-ı gayr-i müştehiyye ile ehl-i ‘ırz nisâ’[4] ve ‘acâyiz tâ’ifesi[5], eşkâlinden bol ve vesî‘ ferâce ile çıkup ve bilâ-mûcib dekâkîn ve bâzârlarda ve mecma‘-i nâs olan mevâzı‘da **[T1 113a]** kat‘an ârâm u karâr eylemeyüp, maslahatı ru’yet

---

1 1-10 Rebî‘ulevvel 1168 = 16-25 Aralık 1754.

2 münkerin T1 : + [Metinde bu kelime “منكرين”şeklinde yazılmış, sonradan “ين” harflerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “ك” harfi satırın üstüne yazılmıştır] A1

3 “وقرن فى بيوتكن = Evlerinizde oturun” anlamına gelen bu ifâde Kur’ân, el-Ahzâb 33/33. âyetin baş tarafındaki küçük bir kısımdır.

4 nisâ’ A1 : nisâ T1

5 tâ’ifesi T1 : tâyifesi A1

ve der-ʻakab menzillerine kufûl ve ricʻat eylemek ve biniş-i hümâyûn olduğu eyyâmda ve bâ-husûs edây-ı salât-ı cumʻa içün teşrîf-i hümâyûn buyurulacak câmiʻ-i şerîf güzer-gâhında nisvân tâ'ifesinden[1] nefs-i vâhid bulunmamak üzere ashâb-ı büyûtun cümlesine ferden ferdâ tenbîh-i ekîd ve menʻ-i şedîd eylemek üzere e'imme-i mahallâtı meclis-i şerʻa ihzâr ve her birine ʻalâ-hidetin keyfiyyet-i mezkûreyi takrîr u tefhîm birle şeref-sudûr olan emr-i hümâyûn-ı vâcibü'l-imtisâlin infâz ü icrâsına kemâl-i ihtimâm ve dikkat-i mezîd-i[2] tâm eyleyesiz deyü.

Vefât-ı Edîb Efendi Ru'ûs-ı hümâyûn Kîsedârı-yı sâbık

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebîʻulâhırı gurresinde[3] sâbıkā Dîvân-ı hümâyûn Kalemi'nde Ru'ûs Kîsedârı olup[4], garîbü't-tavr ve her fenden bir nebze-i yesîre gûş-zed-i îkānı olmak daʻvâsında fenn-i kitâbetden dahi âgâh ve müsinn âdem idi. ʻÖmrü seksanı mütecâviz vefât eyledi. Vâris-i şerʻîsi olmamağla, mevcûd olan hâne ve eşyâsı taraf-ı mîrîden zabt olundu.

Vefât-ı Kâtib-i Vekāyiʻ-nüvîs Şeyh Ahmed Efendi[5] gürûh-ı Hüsâmeddîn-i ʻUşşâkī *rahmetullâhi ʻaleyhi rahmeten vâsiʻaten*[6]

Merhûm ʻUşşâkī Şeyhi Ahmed Efendi fi'l-asl Sâmî merhûmun hıdmetinde olup, fenn-i kitâbetde yed-i tûlâsı olmağla ve merhûm Memiş Efendi'den dahi seyr u sülûkü olup, Kāsım-paşa'da Hüsâmeddîn-i ʻUşşâkī hazretleri medfûn olmağla, zâviyesinde yine Vekāyiʻ Kitâbeti'yle imrâr-ı vakt eyler idi. Hoş-sohbet ve hoş-nüvîs ve hayli esrâr-ı tarîkınden **[T1 113b]** behre-dâr kimesne idi. Devlet-i ʻaliyye'nin bu kadarca hıdmetiyle müteşerrif olduğuna hamd ü senâ ve mübâhât-ı bî-merâ üzere idi.

---

1 tâ'ifesinden T1 : tâyifesinden A1

2 mezîd-i A1 : — T1

3 1 Rebîʻulâhır 1168 = 15 Ocak 1755 Çarşamba.

4 olup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "garîbü't-tavr ve her fenden ….. dahi âgâh" kısmı sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satır hizâsında s. 258'in sol kenârına yazılmıştır] A1

5 **Efendi** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**gürûh-ı Hüsâmeddîn** ….. **vâsiʻaten**" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Sene-i merkūme rebîʻulâhırında[1] birkac gün inhirâf-ı mizâc sebebiyle hatfe enfihî kesret-i sâha-i fenâdan zâviye-i bekāya irtihâl ve Hüsâmeddîn-i ʻUşşâkī hazretlerinin *kuddise sırruhu'l-ʻazîz*[2] dergâh-ı sâmânında müstazıll-ı dacîʻ-i bekā olmağla, bi-hamdillâhi Teʻâlâ hüsn ü hâl ve refâhiyyet-me'âl-i ʻukbâlarına istidlâl olunmuşdur; *rahmetullâhi Teʻâlâ*[3] *ʻaleyhi rahmeten vâsiʻaten*[4], *âmîn*[5].

Tevcîhât-ı mevâlî-i ʻizâm[6]

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebîʻulâhır[7]ının beşinci günü[8] Mekke-i mükerreme Kazâsı, sâbıkā Edirne Kadısı Mehmed Rüşdî Efendi'ye ve Medine-i münevvere[9] Kazâsı, sâbıkā Şâm Kadısı ʻÎsâ-zâde ʻAbdullah Efendi'ye ve Edirne[10] Kazâsı, sâbıkā Kudüs Pâyesi'yle Âmid Kadısı Dâmâd-zâde Murâd Efendi'ye; Halebü'ş-şehbâ[11] Kazâsı, Süleymâniyye Müderrisi Yahyâ Efendi'ye ve Yenişehr-i Fenâr[12] Kazâsı, Dâru'l-hadîs-i Süleymâniyye Müderrisi Kethudâ-zâde Mehmed Saʻîd Efendi'ye; Âmid Kazâsı, <ve> Süleymâniyye Müderrisi Bikāʻî-zâde Ahmed Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Filibe Kazâsı, Galata Pâyesi olup sâbıkā Kayseriyye Kadısı Torun Mehmed Efendi'ye; Kütahya Kazâsı, Mûsıla-i Sahn ile Şâh-ı Hûbân Müderri-

---

1 1-29 Rebîʻulâhır 1168 = 15 Ocak - 12 Şubat 1755.

2 "قدس سره العزيز = Şerefli sırrı mukaddes olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 Teʻâlâ A1 : — T1

4 vâsiʻaten T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "âmîn" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 "رحمة الله تعالى عليه رحمة واسعة امين = Yüce Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun, Yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 **ʻizâm** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "yine sene-i merkūme" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 rebîʻulâhır T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ının beşinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 5 Rebîʻulâhır 1168 = 19 Ocak 1755 Pazar.

9 münevvere T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Kazâsı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Edirne T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Kazâsı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Halebü'ş-şehbâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Kazâsı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 Fenâr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Kazâsı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

si Ders-i ‘âmm Kara ‘Ali Efendi’ye; Konya Kazâsı, Mûsıla-i Sahn ile Gāzî Paşa-zâde Müderrisi Hasan Efendi’ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcih ü ‘inâyet buyuruldu.

Vukū‘-i zelzele der-İstanbul

[T1 114a] Yine sene-i merkūme rebî‘ulâhırının yedinci mübârek isneyn günü[1] idi. Sâ‘at sekizde iken bir dakīka mikdârı zelzele olup, lâkin bi-hamdillâhi Te‘âlâ bilâ-iştidâd sükûn buldu.

Tevcîhât-ı ba‘zı vüzerâ ve Mîr-i mîrân ve gayruhû[2]

Yine sene-i merkūme rebî‘ulâhırının dokuzuncu günü[3] Avlonya Sancağı, mutasarıfı Vezîr-i[4] mükerrem İsmâ‘îl Paşa[5]’ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve Şâm Eyâleti ve Mîru’l-hâclığı, hâlâ mutasarrıfı Vezîr-i[6] mükerrem Es‘ad Paşa[7]’ya; Sayda Eyâleti, Şâm Vâlîsi Vezîr Es‘ad Paşa karındaşı Mîr-i mîrân Mustafa Paşa’ya ve[8] cemâziyelâhırın on sekizinde[9] Trablus-Şâm Eyâleti, mutasarrıfı Vezîr-i[10] mükerrem Sa‘deddîn Paşa[11]’ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

---

1 7 Rebî‘ulâhır 1168 = 21 Ocak 1755 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 **gayruhû** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “yine sene-i merkūme rebî‘ulâhırının dokuzuncu günü” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 9 Rebî‘ulâhır 1168 = 23 Ocak 1755 Perşembe.

4 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 ve T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “cumâdelâhırın on sekizinde” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 18 Cemâziyelâhır 1168 = 1 Nisan 1755 Salı.

10 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mükerrem” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Trabzon Eyâleti, sâbıkā Rikâb-ı hümâyûn Kāyim-makāmı olan Vezîr-i[1] mükerrem Mustafa Paşa[2]'ya ve Habeş Eyâleti[3], rebî'ulevvelin üçünde[4] Mekke-i mükerreme Şeyhu'l-Haremliği ile Cidde Sancağı ilhâkıyla hâlâ mutasarrıfı Sadr-ı esbak Vezîr-i[5] mükerrem es-Seyyid Mehmed Paşa[6] hazretlerine ve Mısır Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mustafa Paşa'ya; Cezâyir-i Garb Beylerbeyiliği, Cezâyir Vâlîsi 'Ali Paşa'ya; Kapudanlık, Kapudâne-i hümâyûn Kapudanı Süleymân *zîde mecdühû*[7]ya rütbe-i Mîr-i mîrân ile[8] cemâziyelevvelin on sekizinci günü[9] bâ-emr-i hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Giriften-i sefîne-i korsan Kızıl-hisârlı-zâde Ca'fer Bey

Mîrî firkate kapudanlarından Kızıl-hisârlı-zâde Ca'fer Bey nâm merd-i dilîr-i megāzî fî sebîlillâh ki pergende nâm kendi mâlından binâ vü inşâ eylediği **[T1 114b]** sefînesi takımı ve levendâtı mükemmel ü mübeccel kıç tobları ve şakalozları ve yan müdâfi'i ve sâ'ir levâzımât-ı esliha ve cebehânesi kat-berkat etemm ve darb u harba kādir-tüvânâ şecâ'atle mu'allem iki yüz yetmiş[10] nefer ceng-âver neferâtı olup, Akdeniz'de korsan keferesi bunun mekāzîf-zen ve şirâ'-güşâ[11] olduğu sulardan geçmek değil[12], foragabyasın mecârî-i lücce-i

---

1 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Eyâleti T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "rebî'ulevvelin üçünde" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 3 Rebî'ulevvel 1168 = 18 Aralık 1754 Çarşamba.

5 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 "زيد مجده = Şan ve şerefi artsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

8 ile T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cemâziyelevvelin on sekizinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 18 Cemâziyelevvel 1168 = 2 Mart 1755 Pazar.

10 yetmiş T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "nefer" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "'aded" kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

11 şirâ'-güşâ A1 : şirâ'-güşây T1

12 değil T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "foragabyasın mecârî-i ….. tevârî olup" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

harbde feth u küşâda ʻadem-i iktidâr ile mekmen-i deryâda bâz-beste-i tevârî olup, şirzime-i Maltızyân'ın forsa kalyonları dahi bi-ʻinâyetillâhi Teʻâlâ çengâl-i şehbâz ʻazm ü himmetine dûçâr olsa çatup alup, hulâsa-i kelâm[1] halâsa imkânı olmayacak mertebe olmağla şevketlü[2], ʻinâyetlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh *edâmallâhu ve ebkāhu*[3] efendimiz hazretlerinin kemâl-i kuvvet ve baht u ʻazametleri te'sîri ile cülûs-ı hümâyûn-ı ʻazamet-me'nûsları evânında[4], işbu altmış sekiz senesi mâh-ı rebîʻulâhırı evâsıtında[5] Bahr-i Sefîd'de korsan sefînelerinden üc ʻaded büyük sefîneleri ile ʻazîm ceng edüp, birini terâküm-i şiddet-i darb müdâfiʻ ile dulûʻ ve sükkânı şikest ve garîk-ı Kulzüm-i lücce-i kaʻr-i cehennem ve biri dahi bir tarîkle cenge kudret ve musâbereti kalmayup, sahn-ı karârı karâr-ı sâha-i ʻadem ve biri dahi ki üc direkli mükemmel cebehâne ve âlât ile mâlî derûnunda hayyen ele girüp ahz olunan on iki nefer esîr ve iki müslimân esîri dahi derûn-ı sefînede bulunup ve tobları ve sâ'ir takımı ile darben ve kahren alup, Mîr-i mûmâ ileyh Âsitâne-i saʻâdet'e **[T1 115a]** getürüp, mersây-ı Tersâne-i ʻâmire'de merbût-ı evtâd kılındı.

Keyfiyyet-i mezkûre Şehriyâr-ı ʻâlem[6] ve Tâc-dâr-ı Hidîv-i ekrem hazretlerine ʻarz u telhîs olundukda[7], mâh-ı rebîʻulâhırın beşinci cumʻa günü[8] baʻde edâ'-i sâlâti'l-cumʻa Sinân Paşa Köşkü'nü teşrîf[9] ve mârrü'z-zikr Caʻfer Bey'i girifte-i nîrû-yı celâdeti olan sefîne-i korsan ile Yalı-köşkü pîş-gâhına getürdüp

---

1 hulâsa-i kelâm T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 261'in sağ kenârına yazılmıştır] A1

2 şevketlü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ʻinâyetlü kerâmetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 "ادام الله وابقاه = Allah onu dâim ve sonsuz kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 evânında T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "işbu altmış sekiz senesi mâh-ı rebîʻulâhırı evâsıtında" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 11-20 Rebîʻulâhır 1168 = 25 Ocak - 3 Şubat 1755.

6 ʻâlem T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Tâc-dâr-ı Hidîv-i ekrem" kelimelerininn üzeri çizilmiştir] A1

7 olundukda T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mâh-ı rebîʻulâhırın beşinci cumʻa günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 5 Rebîʻulâhır 1168 = 19 Ocak 1755 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

9 teşrîf T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve mârrü'z-zikr" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

temâşâ buyurduklarından sonra, beş çıkı altûn kendüye ve tavâ'ifine[1] in'âm-ı hümâyûn ve sefîneyi, üsârâ ve topları[2] ve sâ'ir takımı ile mezkûr Ca'fer Bey'e ihsân ü 'inâyet buyurdular. Ve sâlyâne-i mu'tâdesin dahi artırup, mazhar-ı lutf u 'inâyet-i Pâdişâhî olmağla, akrânı beyninde her vechile mümtâz ve ser-efrâz kılındı. Ve bu fülk-i korsanın alındığına bir mısra'-ı târîh dahi bu mahalle sebt olundu. **Beyt:**

Gelüp heb leşker-i İslâm hâtif dediler târîh
Alındı Akdeniz'den toblarıyla fülk-i korsanî
(الندى اق دكزدن طوبلريله فلك قورصانى) **Sene 1168 h[icriyyen]**

Vefât-ı Nazîf Mustafa Efendi Kethudây-ı Sadr-ı 'âlî-yi sâbık[3]

Merhûm Nazîf Mustafa Efendi mevlid ve menşe'leri Kocamustafa-paşa'da olup, Solak-başı-zâde demekle ma'rûf Şârih-i Mesnevî-i Bayrâmî Sarı 'Abdullah Efendi'ye karâbet-i sûrî ve nisbet-i ma'neviyyeyi müdde'î[4], ân-ı tufûliyyetinden beri tahsîl-i ma'ârif ve fenn-i kitâbete Müneccim Halîl Efendi'den fenn-i cüz'iyyât ve nücûma intisâb ve te'allümü olup, merhûm İbrâhîm Paşa 'ahdinde Re'îs Mehmed Efendi'ye intimâsı olmakdan **[T1 115b]** nâşî ve hadâset-i sinni olmağla, Boğdan Voyvodası Ligor Bey'in ma'iyyetiyle Boğdan Dîvân Efendiliği hıdmetiyle gönderilüp, temâm dokuz sene mikdârı Eyâlet-i Boğdan'da imrâr-ı vakt eyledi.

Ba'dehû Âsitâne'ye gelüp[5] merhûm Nûh Efendi'ye te'alluk ve hâcegân-ı Dîvânî zümresine ilhâk ve ba'dehû Re'îsülküttâb merhûm Tavukcu-başı Mustafa Efendi'ye dahi[6] intimâ ile münîf-i merhûm Sefâret-i İran ile me'mûr oldukda, ma'iyyetiyle râhî ve birkac sene mürûrundan sonra Sefâret-i İran ile

1 tavâ'ifine T1 : tavâyifine A1
2 topları A1 : tobları T1
3 sâbık T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "merhûm" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
4 müdde'î T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ân-ı tufûliyyetinden beri ….. kitâbete sâ'î" kısmının üzeri çizilmiştir] A1
5 gelüp A1 : كلوب T1
6 dahi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "te'alluku hasebiyle" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "intimâ ile" kelimeleri sonradan aynı kaligrafi ile s. 263'ün sol kenârına yazılmıştır] A1

müstakıllen râhî ve hüsn-i[1] hâli[2] ile me'mûriyyetinde muvaffak ve meşkûr olup, Âsitâne'ye 'avdet eyledikde huzûr-ı hümâyûnda hil'at ilbâsıyla mükerrem ve Anadolu Muhâsebeciliği ile muhterem oldu[3].

Ba'dehû Şehr-emâneti'yle be-kâm ve müddet-i kalîlede Şehr-emâneti'nden Vezîr-i esbak merhûm Devâtdâr Mehmed Paşa[4] hazretlerine Kethudâlık ile vâsıl-ı zürây-ı merâm kılındı. Vezîr-i müşârun ileyhin 'azlinden sonra, devletlü[5] 'Abdurahmân Paşa-zâde Sadr-ı ekrem Mîrahûr Mustafa Paşa hazretlerine dahi Kethudâlık hıdmetiyle kâm-yâb buyurulmuşidi. Bir müddet hıdmet-i şerîflerinde olup, ba'dehû Edirne'de ikāmete me'mûr ve biraz müddet meks, ba'dehû Âsitâne'ye gelüp Eski-odalar pîş-gâhında kethudâlığında satun aldığı Siyâvuş-paşa Serâyı'nda ikāmete me'mûr ve sâmân-ı hâl üzere iken, işbu sene-i mübârekenin rebî'ulevveli evâsıtında[6] 'âriza-i mizâc ile hastalanup, beş on gün tedbîr ve müdâvâ ve günden güne marazı müştedd olup[7], mâh-ı rebî'ulâhırın on dördüncü isneyn günü[8] dâr-ı bekāya irtihâl eyledi; *rahmetullâhi 'aleyhi ve tecâveze 'an seyyi'âtihî, âmîn*[9]. **[T1 116a]**

Kendi ze'âmeti oğluna ihsân-ı hümâyûn buyurulup, emvâl ü eşyâsı taraf-ı mîrîden ta'arruz olunmadı.

---

1 hüsn-i A1 : حسب T1

2 hâli A1 : hâl T1

3 oldu T1 : + [Metinde bu kelime "olup" şeklinde yazılmış, fakat sonradan "oldu" olarak düzeltilmiştir] A1

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 devletlü A1 : — T

6 11-20 Rebî'ulevvel 1168 = 26 Aralık 1754 - 4 Ocak 1755.

7 olup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mâh-ı rebî'ulâhırın on dördüncü isneyn günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 14 Rebî'ulâhır 1168 = 28 Ocak 1755 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

9 "رحمة الله عليه وتجاوز عن سياته امين = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun ve Allah onun günahlarını affetsin, Yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ vü ümerâ

İlbasan Sancağı, Avlonya Sancağı Mutasarrıfı Vezîr-i[1] mükerrem İsmâ'îl Paşa'ya; Anadolu Eyâleti, sâbıkā Trabzon Vâlîsi Sadr-ı esbak Vezîr-i[2] mükerrem sa'âdetlü 'Ali Paşa[3] hazretlerine; Adana Eyâleti, sâbıkā Van Vâlîsi Şehsüvâr-zâde Vezîr-i[4] mükerrem sa'âdetlü Seyyid Mustafa Paşa[5]'ya ve İç-il Sancağı, sâbıkā Karaman Vâlîsi Vezîr-i[6] mükerrem el-Hâc Mustafa Paşa'ya; Şâm Eyâleti ve Mîr-hâclığı, mutasarrıfı Vezîr-i[7] mükerrem Es'ad Paşa[8]'ya; Sayda Eyâleti, Şâm Vâlîsi Vezîr Es'ad Paşa karındaşı Mîr-i mîrân Mustafa Paşa'ya[9] mâh-ı rebî'ulâhırın on altıncı günü[10] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Trablus-Şâm Eyâleti, mutasarrıfı Vezîr-i[11] mükerrem Sa'deddîn Paşa[12]'ya; Cıldır Eyâleti, yurtluk ve ocaklık olmak üzere[13] Rumeli Pâyesi'yle Hâfız Meh-

---

1 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mâh-ı rebî'ulâhırın on altıncı günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

10 16 Rebî'ulâhır 1168 = 30 Ocak 1755 Perşembe.

11 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

13 olmak üzere T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 264'ün sağ kenârına yazılmıştır] A1

med Paşa'ya; Trabzon Eyâleti, sâbıkā Rikâb-ı hümâyûn Kāyim-makāmı olan Vezîr-i mükerrem Mustafa Paşa[1]'ya; Van Eyâleti, kal'ası muhâfazası şartıyla sâbıkā Cıldır Eyâleti Vâlîsi Vezîr-i[2] mükerrem el-Hâc Ahmed Paşa[3]'ya ve Habeş Eyâleti, Mekke-i mükerreme Şeyhu'l-Haremliği ile Cidde Sancağı ilhâkıyla hâlâ mutasarrıfı Sadr-ı esbak Vezîr es-Seyyid Mehmed Paşa hazretlerine; Mısır Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Vezîr-i mükerrem sa'âdetlü Mustafa Paşa[4]'ya; Cezâyir-i Garb Beylerbeyiliği, Cezâyir Dâ'îsi 'Ali Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu[5]. Ve İlbasan Sancağı, **[T1 116b]** sâbıkā ber-vech-i arpalık Avlonya Sancağı Mutasarrıfı Vezîr-i[6] mükerrem İsmâ'îl Paşa[7]'ya ve Avlonya Sancağı, Mîr-i mîrân'dan sâbıkā İlbasan Sancağı Mutasarrıfı Süleymân[8] Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet[9] buyuruldu.

Şeyhu'l-Harem-şüden-i Berber Mustafa Ağa

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulâhırı evâsıtında[10] Musâhib-i Şehriyârî-yi sâbık Berber Mustafa Ağa, Şeyhu'l-Haremi'n-Nebevî ta'yîn[11] ve emr-i şerîfi bi-'aynihî sebt ve tahrîr olundu.

---

1 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 buyuruldu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve İlbasan Sancağı ….. Avlonya Sancağı Mutasarrıfı" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Süleymân T1 : سلمان A1

9 tevcîh ü 'inâyet T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A1

10 11-20 Rebî'ulâhır 1168 = 25 Ocak - 3 Şubat 1755.

11 ta'yîn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Sâbıkā Musâhib-i Şehriyârî olup, hâlâ Şeyhu'l-Haremi'n-Nebevî nasb u ta'yîn olunan Mustafa Ağa *dâme 'ulüvvühû*[1]ya hüküm ki, kıdvetü'l-havâss ve'l-mukarrabîn sâbıkā Şeyhu'l-Haremi'n-Nebevî olan 'Abdurrahmân Ağa *zîde 'ulüvvühû*[2] emr-i şerîfimle Mısır'da ikāmete me'mûr olmağla, şeref-bahş-ı sudûr olan hatt-ı hümâyûn-ı mevhibet-makrûnum mûcebince yerine sen müstakıllen Şeyhu'l-Haremi'n-Nebevî nasb u ta'yîn olunmuşsundur.

İmdi emr-i şerîfim ile[3] vusûlünde kat'an te'hîr ve tevakkuf eylemeyüp, 'icâleten Medîne-i münevvere'ye ba'de'l-vürûd selefin mûmâ ileyhi 'arz-ı vekār ve emvâl ü eşyâsıyla mu'azzezen Medîne-i münevvere'den tahrîk ve cânib-i Mısır'a sevk u tesyîr ve sen eslâfın misillü bi'l-istiklâl emr-i hükûmete kıyâm ve zabt u rabt husûsunda ihtimâm-ı tâm ve Taybe-i[4] tayyibe'de olan mukīmîn ü müsâfirîn ve mücâvirîn ü zâ'irîn[5] ile encümen-i hüsn-i i'tilâf u muvâneset ve herkese hâl ü şânına göre mu'âmele-i lâyıka izhârına mübâderet ve emr-i ma'rûf ve nehy-i 'ani'l-münker icrâsı ile[6] nizâm-ı umûr-ı Belde-i Tayyibe'nin devâmına **[T1 117a]** ve ehâlîsinin himâyet ü sıyânetlerine ve sâ'ir temşiyeti müstakıllen muhavvel-i 'uhde-i kifâyetin kılınan umûr u husûsların tetmîm ü temşiyetinde bezl-i cehd-i kudret ederek, ol belde-i mübârekede olan bi'l-cümle kuttân ve züvvâr ve mücâvirînin mezîd-i râhat ü refâh-ı hâllerine kemâl-i himmet ü gayret ve bu vesîle ile taraf-ı hümâyûnum içün ol emâkin-i mübârekede isticlâb-ı de'avât-ı hayriyyeme nisâr-ı nakdîne vüs' u miknet eylemek[7] bâbında fermân-ı 'âlî-şânım sâdır olmuşdur. Buyurdum ki, 'unvânıyla mü'ekked ve mu'anven idi.

---

1 "دام علوه = Yüceliği dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "زيد علوه = Yüceliği artsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 şerîfim ile A1 : şerîfimle T1

4 Taybe [Bu kelime ile ilgili olarak satır hizâsında sayfa kenârında siyah mürekkeple "Taybe: Nâm-ı Medîne-i münevvere'dir" yazılmıştır] T1 : + A1

5 zâ'irîn (زائرين) T1 : zâyirîn A1

6 icrâsı ile A1 : icrâsıyla T1

7 eylemek T1 : eylemak A1

Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ'-i kirâm ve ba'zı mevâlî-i 'izâm ve Mîr-i mîrân ve gayruhû

Yine sene-i merkūme rebî'ulâhır[1]ının on yedinci günü[2] Mekke-i mükerreme Kazâsı, sâbıkā Edirne Kadısı Mehmed Rüşdî Efendi'ye ve Medîne-i münevvere Kazâsı, sâbıkā Şâm Kadısı 'Îsâ-zâde 'Abdullah Efendi'ye; Edirne Kazâsı, sâbıkā Kudüs Pâyesi'yle Âmid Kadısı Dâmâd-zâde Efendi'ye; Halebü'ş-şehbâ Kadısı, Süleymâniyye Müderrisi Yahyâ Efendi'ye; Yenişehr-i Fenâr Kazâsı, Dâru'l-hadîs Müderrisi Kethudâ-zâde Mehmed Sa'îd Efendi'ye; Âmid Kazâsı, Süleymâniyye Müderrisi Bikā'î-zâde Ahmed Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Yine mâh-ı mezbûrun on yedinci günü[3] Filibe Kazâsı, Galata Pâyesi olup sâbıkā Kayseriyye Kadısı Torun Mehmed Efendi'ye; Kütahya Kazâsı, Mûsıla-i Sahn ile Şâh-ı Hûbân Müderrisi Ders-i 'âmm Kara 'Ali Efendi'ye; Konya Kazâsı, Mûsıla-i Sahn ile Gāzî Paşa Müderrisi Hasan Efendi'ye **[T1 117b]** bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Ve Mısr-ı Kāhire Kazâsı, sâbıkā Halebü'ş-şehbâ Kazâsı Kebîrî-zâde Mustafa Efendi'ye cumâdelûlânın[4] on beşinde[5]; Kayseriyye Kazâsı, İbtidâ-i Altmışlı ile Ümmü-veled-zâde Müderrisi Kethudâ-zâde Mehmed Sa'îd Efendi'ye ve Mekke-i mükerreme Pâyesi, sâbıkā Galata olup Edirne Pâyesi olan Mehmed Es'ad Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Ve Konya Kazâsı, gurre-i merkūmeden[6] zabt eylemek üzere Mûsıla-i Sahn ile Kemhacı-başı Medresesi Müderrisi Ebu'l-hayr Hasan Efendi'ye ba-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

---

1 rebî'ulâhır T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ının on yedinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "da" eki satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 17 Rebî'ulâhır 1168 = 31 Ocak 1755 Cuma.

3 17 Rebî'ulâhır 1168 = 31 Ocak 1755 Cuma.

4 cumâdelûlânın A1 : cemâziyelûlânın T1

5 15 Cumâdelûlâ 1168 = 27 Şubat 1755 Perşembe.

6 1 Cumâdelûlâ 1168 = 13 Şubat 1755 Perşembe.

Vefât-ı Şeyhulislâm-ı sâbık Kara Halîl Efendi-zâde Mehmed Sa'îd Efendi der-Bursa[1] *rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[2]

Şeyhulislâm-ı sâbık Mehmed Sa'îd Efendi[3] *'aleyhi'r-rahmetü*[4] 'ilim ve fazl[5] ü kemâl ve asâlet ü ma'rifet ile ma'rûf ve kerem-i himmet ile men'ût u mevsûf olup[6], ba'zı âsâr-ı cemîleleri matbû' ve dil-nişîn ve dâ'imâ mutâla'a ve müzâkere-i 'ulûm ile iştigālleri masrûf-ı evkāt-ı behîn olmağla, meşîhat-ı İslâmiyyeleri müddeti hıtâmında me'mûren Bursa'da ikāmetleri münâsib ve 'illet-i mizâcları hasebiyle tebdîl-i hevâ ve mâ'[7] ile 'illet-i tabî'at sıhhate mübeddel olmağa müterakkıb iken[8], işbu sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâ[9] evâ'ili[10]n-de[11] müşârun ileyh *sellemehü's-Selâm*[12] aslından dahi za'îfü'l-mizâc olmağla, hastalığı müştedd olup dâr-ı bekāya irtihâl eyledi[13]. Mahdûmları 'Abdurrahîm Efendi[14] dahi Bursa'dan gelüp Üsküdar'da ikāmete me'mûr oldu[15]. **[T1 118a]**

---

1 **der-Bursa** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "***rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten***" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "*'aleyhi'r-rahmetü*" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 "عليه الرحمة = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 fazl A1 : فصل T1

6 olup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ba'zı âsâr-ı cemîleleri ….. evkāt-ı behîn olmağla" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

7 mâ' T1 : mâ A1

8 iken T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "işbu" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 cumâdelûlâ [Metinde bu kelimenin sonundaki "sının" ekinin üzeri çizilmiştir] A1 : cemâziyelûlâsının T1

10 1-10 Cumâdelûlâ 1168 = 13-22 Şubat 1755.

11 evâ'ilinde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "müşârun ileyh-i ….. olmağla" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

12 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

13 eyledi [Bu kelime sonradan " eyledi" şeklinde düzeltilmiştir] A1 : eylediler T1

14 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

15 oldu [Bu kelime üzeri çizilen "oldular" kelimesinin yerine sonradan satırın altına yazılmıştır] A1 : oldular T1

‘Azl-i Vezîr Mustafa Paşa[1] ibnü’l-merhûm ‘Abdurrahmân Paşa ve Kāyim-makām-şüden-i Ağa-yı Yeniçeriyân Mustafa Paşa be-rütbe-i sâmiye-i vâlây-ı Vezâret

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[2] dördüncü cum‘aertesi günü[3] kubeyli’z-zuhr Vezîr-i müşârun ileyh[4] hazretleri Enderûn-ı hümâyûn’a da‘vet ve Şeyhulislâm[5] *sellemehü’s-Selâm*[6] Vassâf ‘Abdullah Efendi[7] hazretleri mukaddemce da‘vet olunmuşidi[8]. Şevketlü efendimiz hazretleri ol gün Ağa-bâğçe-si’nde Halîfe-yeri ta‘bîr olunan mahalli teşrîf-i[9] ‘inâyet-redîf buyurmuşlar idi. Müşârun ileyh[10] hazretlerinden mühr-i hümâyûn alınup, hâlâ Yeniçeri Ağası olan Mustafa Ağa[11] hazretlerine rütbe-i sâmiye-i Vezâret ile Kāyim-makām nasb ve huzûr-ı hümâyûn’da ilbâs-ı hil‘at ve Kapu’ya teşrîf eylediler.

---

1 **Paşa** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “**ibnü’l-merhûm ‘Abdurrahmân Paşa**” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

3 4 Cumâdelûlâ 1168 = 16 Şubat 1755 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

4 ileyh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Şeyhulislâm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “*sellemehü’s-Selâm*” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 “سلمه السلام = Allah ona selâmet versin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 olunmuşidi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “şevketlü efendimiz hazretleri” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretleri” satırın üztüne yazılmıştır] A1

9 teşrîf-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “‘inâyet-redîf buyurmuşlar idi” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

10 ileyh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretlerinden” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Vezîr-i sâbık Mustafa Paşa hazretleri bir gice Balık-hâne ta'bîr olunan mahalde meks ve ertesi gün[1] 'ale's-sabâh Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Çavuş-başı Vekîli-yi sâbık Selîm Ağa mübâşeretiyle[2] me'mûren Cezîre-i Midillü'ye râhî kılındı. Ertesi gün Mîrahûr-ı Sânî İbrâhîm Ağa ile hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf Bâb-ı hazret-i Âsafî'ye şeref-res-i vürûd ve cümle huzûrlarında tefhîm ü tekrîm üzere kırâ'at olunup, mazmûn-ı şerîfi zabt u rabt-ı umûr ve sâhib-i mühr olan Vezîr-i a'zam hazretleri Âsitâne-i sa'âdet'e dâhil oluncaya dek, umûr-ı Devlet-i 'aliyye'de basîret ve intibâh üzere olmalarıyçün Kāyim-makām Paşa'ya kemâl-i tevkîd-i ekîdi muhtevî ve hem ol gün Kul Kethudâsı Ağa kā'ide-i ocağ-ı ma'mûre üzere Yeniçeri Ağası ve Zağarcı-başı Ağa Kul Kethudâsı ve Ser **[T1 118b]**-sensonî, Zağarcı ve Muhzır Ağa, Sensonî Ağa ve Mehmed Ağa nâm ocak hademesinden müstedîmü'l-etvâr bir kimesne Muhzır Ağa nasb olunup, 'âdet-i kadîme üzere hil'atleri ilbâs olundu.

Vezîr-i sâbık Mustafa Paşa[3] ibnü'l-merhûm 'Abdurrahmân Paşa[4] hazretleri altmış beş şa'bânının on yedinci günü[5] nâ'il-i mühr-i sadâret olup, temâm otuz dört ay müddet-i vezâretleri ve Kāyim-makām Paşa'nın temâm kırk gün[6] Kāyim-makāmlığı müddeti olup, sonra Trabzon Eyâleti ihsân ve berran zâmile-bend-i 'azîmet kılındı.

---

1 gün T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'ale's-sabâh Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 mübâşeretiyle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "me'mûren" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibnü'l-merhûm 'Abdurrahmân" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 17 Şa'bân 1165 = 30 Haziran 1752 Cuma.

6 gün A1 : günü T1

Ser-bostâniyân-ı Hâssa-şüden-i Hâsekî Ağa

Yine sene-i mezkûre cumâdelûlâsının[1] dördüncü günü[2] bundan akdem Vezîr-i a'zam Mustafa Paşa hazretlerinin 'azli günü, Vâlî-i Trabzon Vezîr-i esbak u ekrem devletlü 'Ali Paşa efendimiz[3] hazretlerinin mühr-i hümâyûn da'vetiyle sûy-ı sa'âdet-pûylarına[4] ib'âs ü irsâl olunan 'izzetlü Hâsekî Ağa hıdmet-i me'mûresin edâ ve bi-selâmetillâhi Te'âlâ Âsitâne-i sa'âdet'e duhûl ve mâh-ı cumâdelâhırenin[5] on altıncı günü[6] hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebiyle Bostâncı-başılığ'a ilbâs-ı hil'at olundu.

Ağa-yı mûmâ ileyh[7] hadd-i zâtında edîb ve kâmil ve hüsn-i salâh u sedâd ile ma'rûf ve mütekâmil olup, böyle hıdmet-i celîlede dahi muvaffak olmağla ve hem muktezây-ı tarîk üzere mahall ve müstehak olduğundan, Bostâniyân-ı Hâssa mansıbıyla karîha-i hümâyûn-ı Cihân-dârî'den bu vech üzere mükerrem ü muhterem kılındı.

Hattâ hatt-ı şerîfi kendülere i'tâ buyurulup, Sadrıa'zam **[T1 119a]** hazretlerine getürdüklerinde ilbâs-ı hil'at buyurdular. Ve Bostâniyân-ı Hâssa teftîşi hıdmetinde olup, sâbıkā birkac sene Vezîr-i a'zam Müfettişliği hıdmetinde makbûl müderrisîn-i kirâmdan tekmîl-i[8] 'ulûm-ı ma'kūl ü menkūl ve 'ulemây-ı[9] 'izâmın vücûhla fazl ü ma'ârif-perveri sâhib-i *Tercemetü'ş-Şifâ fî Fasl-ı Hukūki'l-Mustafa* Hanîf İbrâhîm Efendi hazretleri lâyık u sezâ-vâr ve 'afîf ü nîkû-kâr olmağla, Haremeyn-i muhteremeyn Teftîşi hıdmetiyle târîh-i merkūmda[10] ilbâs-ı hil'at olunup, fezây-ı gülşen-i âmâli ser-sebz-i mutarrâ kılındı[11].

---

1 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

2 4 Cumâdelûlâ 1168 = 16 Şubat 1755 Pazar.

3 efendimiz T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretlerinin" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 sa'âdet-pûylarına A1 : sa'âdet-bûylarına T1

5 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

6 16 Cumâdelâhıre 1168 = 30 Mart 1755 Pazar.

7 ileyh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hadd-i zâtında edîb ve kâmil ….. mükerrem ü muhterem kılındı" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

8 tekmîl-i A1 : تكمل T1

9 'ulemây-ı A1 : 'ulemâ'-i T1

10 16 Cumâdelâhıre 1168 = 30 Mart 1755 Pazar.

11 kılındı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**'Azl-i Mustafa Paşa ibnü'l-merhûm 'Abdurrahmân Paşa ve**" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

'Azl-i Mustafa Paşa ibnü'l-merhûm 'Abdurrahmân Paşa ve firistâden-i Hâsekî Ağa be-müjde-i mühr-i hümâyûn be-Vâlî-i Trabzon[1] ve kudûm-ı Vezîr-i mükerrem ve esbak u efham Vezîr 'Ali Paşa[2] *yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ'*[3]

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[4] dördüncü cum'aertesi günü[5] Vezîr-i a'zam[6] devletlü Mustafa Paşa[7] hazretleri Enderûn-ı hümâyûn'a da'vet ve 'azl ve Midillü Cezîresi'ne me'mûr ve ertesi gün[8] râhî kılınup ve hem ol gün Sadrı[9]a'zam ve esbak[10] devletlü 'Ali Paşa hazretleri[11] bu esnâda havza-i hükûmetleri olan Trabzon Eyâleti'nde[12] bulunmalarından nâşî, yevm-i mezbûrda[13] Hâsekî Ağa mühr-i hümâyûn'a da'vet için[14] Trabzon cânibine îsâl ve müşârun

---

1 **Trabzon** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**ve kudûm-ı Vezîr-i mükerrem ve esbak u efham**" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 **Paşa** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "***yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ'***" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine siyah mürekkeple "kudûm-ı û" kelimeleri satırın sonuna yazılmıştır] A1

3 "يسر الله لما يريد وما يشاء = Allah istediği şeyi kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

5 4 Cumâdelûlâ 1168 = 16 Şubat 1755 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 a'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devletlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri Enderûn-ı hümâyûn'a da'vet" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 5 Cumâdelûlâ 1168 = 17 Şubat 1755 Pazartesi.

9 Sadrı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "a'zam" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 esbak T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devletlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 hazretleri T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bu esnâda havza-i hükûmetleri olan" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

12 Eyâleti'nde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bulunmalarında" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "olmalarında" kelimesi satır hizâsında s. 272'nin sol kenârına yazılmıştır] A1

13 5 Cumâdelûlâ 1168 = 17 Şubat 1755 Pazartesi.

14 için T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Trabzon cânibine îsâl" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "irsâl" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

ileyh hazretleri berran menzil-süvâr-ı isti'câl[1] ve bi-mennihî Te'âlâ işbu cumâdelâhırının[2] on ücüncü pençşenbih günü[3] Âsitâne-i sa'âdet'e dâhil olacakları müte'ayyen oldukda, Üsküdar'da Mehmed-paşa Köşkü'nde yemeklik tertîb[4] olunmak[5] mu'tâd olmağla, iki gün mukaddem **[T1 119b]** Mehter-hâne-i 'âmire'den köşk-i mezbûrun derûn u bîrûnu döşenüp ve taşraya mikdâr-ı kifâye çadırlar kurulup ve Haydar-paşa Köşkü ve kurbunda bir oba ve bir mikdâr çadırlar dahi âmâde[6] ve Mehter-hâne-i 'âmire'den döşenüp ve Kethudâ Bey dahi bir gün mukaddem mahall-i mezkûra varup nezâret eylediler.

Ve Sadrıa'zam hazretlerinin teşrîfleri günü[7] semâhatlü Şeyhulislâm Efendi ve Kāyim-makām Paşa ve Kapudan Paşa ve Sadreyn-i muhteremeyn[8] hazerâtı ve Nakībü'l-eşrâf[9] Efendi ve İstanbul Kadısı[10] Efendi ve Defterdâr Efendi bi'l-cümle hâcegân-ı Dîvânî ile ve Kapucu-başı ağalar[11] ve Sipâh ve Silahdâr ağaları ve Bölükât-ı Erba'a[12] ağaları ocaklarıyla ve gedüklü zu'amâ ve Çavuşân-ı Dîvân bi'l-cümle 'ale's-seher yemeklikde mevcûd bulunup, Sadr-ı ekrem hazretleri Kartal'dan sandala süvâr ve Kavak İskelesi'ne teşrîf buyuracakları haberi geldikde,

---

1 isti'câl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve bi-mennihî Te'âlâ işbu" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 cumâdelâhırının A1 : cemâziyelâhırının T1

3 13 Cumâdelâhıre 1168 = 27 Mart 1755 Perşembe.

4 tertîb T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 272'nin sol kenârına yazılmıştır] A1

5 olunmak A1 : الونمق T1

6 âmâde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Mehter-hâne-i 'âmire'den döşenüp" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 günü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "semâhatlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 muhteremeyn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazerâtı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Nakībü'l-eşrâf T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Efendi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Kadısı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Efendi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 ve Kapucu-başı ağalar A1 : — T1

12 Erba'a T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ağaları ocaklarıyla" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Kethudâ Bey ve Defterdâr[1] ve Re'îsülküttâb[2] Efendi ve Çavuş-başı[3] Ağa iskelede istikbâl ve sandaldan taşra teşrîf buyuruldukda, şevketlü efendimiz tarafından gelmesi mu'tâd olan esb mukaddem gelüp, iskelede hâzır olmağla licâm ve rikâbını bûs ile süvâr ve Çavuşân-ı Dîvân alkış eyleyüp ve müstakbilîn-i mûmâ ileyhim pîş-i Âsafâne'lerinde devân ve Üsküdar Nâ'ibi Efendi iskelede istikbâl etmekle, bir sevb bol yenlü kākum kürk ilbâs buyuruldu. Ve Çavuşân-ı Dîvân ve Sipâh ve Silahdâr ve Bölükât-ı Erba'a ocakları ve zu'amâ ve hâcegân-ı Dîvân ve Kapucu-başı ağalar iskelede 'ale't-tertîb Mehmed Paşa Köşkü'ne varınca süvâren tarafeyne saff-beste-i selâm oldular. **[T1 120a]** Ve Kethudâ Bey ve Re'îsülküttâb[4] ve Defterdâr Efendi ve Çavuş-başı Ağa seng-i rikâbdan bir mikdâr piyâde pîş-rev olup, ba'dehû süvâren 'ale't-tertîb yürüdüler[5].

Devletlü efendimiz Mehmed-paşa Köşkü'ne tekarrub eyledikde[6], Vezîr-i mükerrem, Kāyim-makām Paşa, Kapudan Paşa[7] hazretleri süvâren nısf-ı tarîkde istikbâl ve Sadreyn-i muhteremeyn[8] hazerâtı ve Nakībü'l-eşrâf[9] Efendi ve İstanbul Kadısı[10] Efendi dahi kezâlik süvâren ol mahalde istikbâl[11] ve semâhatlü

---

1 Defterdâr [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Efendi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1 : دفترار T1

2 Re'îsülküttâb T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Efendi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Çavuş-başı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Ağa" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Re'îsülküttâb T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Efendi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 yürüdüler T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devletlü efendimiz" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 eyledikde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Vezîr-i mükerrem" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 muhteremeyn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazerâtı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Nakībü'l-eşrâf T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Efendi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Kadısı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Efendi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 istikbâl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve semâhatlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Şeyhulislâm Efendi Mehmed-paşa Köşkü hâricinde süvâren istikbâl eylediler. Ve Sadrıa'zam hazretleri tekarrrub[1] eyledikde, cüz'îce tahrîk-i rikâb ile hem-'inân olup, Mehmed-paşa Köşkü'nde binek iskemlesine nüzûl buyurduklarında, Çavuşân-ı Dîvân tekrâr alkış[2] eylediler.

Derûn-ı köşke vusûlde[3] semâhatlü Şeyhulislâm Efendi ve Sadreyn[4] ve vüzerây-ı 'izâm[5] hazerâtı huzûr-ı devletlerinde ku'ûd buyurulduğu esnâda, taraf-ı hümâyûndan esb getüren Mîrahûr-ı Evvel Ağa'ya bir sevb ferâce semmûr kürk ve hademe-i Istabl-ı 'âmire'den mevcûd bulunanlara hil'atlar ilbâs ve Mîrahûr Ağa 'avdet eylediklerinden sonra vüzerây-ı 'izâm ve bi'l-cümle müstakbilîn takbîl-i dâmen-bûs-ı devlet-me'nûsları ile[6] müşerref[7] ve[8] ba'dehû kahve içildikden sonra vüzerâ ve Sadreyn hazerâtı kendülere mahsûs obalarına teşrîf ve sâ'ir erbâb-ı istikbâle İstanbul'a mürûrlarıyçün izin verildi. Ba'dehû Mehmed Paşa Köşkü'nde yalnız Şeyhulislâm Efendi hazretleri ile[9] ma'an ta'âm tenâvül edüp, vüzerâ ve Sadreyn-i[10] muhteremeyn dahi kendü obalarında ta'âm **[T1 120b]** tenâvül eylediler.

Ba'de't-ta'âm Sadreyn hazerâtına ve Kethudâ Bey ve Defterdâr Efendi[11]'ye dahi Âsitâne'ye teşrîfleriyçün izin verilmekle anlar dahi 'avdet ve Şeyhulislâm Efendi kendülere mahsûs obayı teşrîf ve sonra Kāyim-makām Paşa tarafından

---

1 tekarrub A1 : takrîb T1

2 alkış T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "eylediler" kelimesinin üzeri çizilmiş ve akabine "و" harfi yazılmıştır] A1

3 vusûlde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "semâhatlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Sadreyn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazerâtı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 'izâm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazerâtı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 devlet-me'nûsları ile T1 : devlet-me'nûslarıyla A1

7 müşerref T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "oldular" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 ve A1 : — T1

9 ile [Metinde bu kelime satırın altına yazılmıştır] A1 : — T1

10 Sadreyn-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazerâtı" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "muhteremeyn" kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

11 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ye" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

verilmesi mu'tâd olan donanmış esb köşk-i mezbûr hâricinde cevelân etdirildiği Sadrıa'zam'a ifâde olduğu esnâda Kāyim-makām Paşa'yı huzûr-ı devletlerine da'vet ve bir sevb serâser kürk ve Vekîl-i harc ve hademe-i matbahdan birkac nefere ve Kavak Ustası'na ve Hayme-i Hâssa mehter-başılarına hil'atlar ilbâs olundukdan sonra, taraf-ı hümâyûn-ı hazret-i Cihân-dârî'den Baltacılar Kethudâsı Ağa gelüp, huzûr-ı Cihân-dârî'ye da'vet eylediler[1]. Ve devletlü efendimiz hareket buyurdukları esnâda[2] semâhatlü Şeyhulislâm Efendi[3] hazretleri dahi obalarından esbe süvâr ve vüzerây-ı 'izâm 'avdetde piyâde önlerince seng-i rikâba değin devân ve izin sudûrunda vüzerâ ve Re'îsülküttâb[4] Efendi ve Çavuş-başı[5] Ağa dahi süvâren pîş-i 'âlîlerinde ve Şeyhulislâm Efendi ile hem-'inân Kavak İskelesi'ni teşrîf[6] buyurdular.

Devletlü efendimiz Şeyhulislâm Efendi ile kendülere mahsûs olan sandala süvâr ve Serây-ı hümâyûn'da Yalı-köşkü'nü teşrîf ve Yeniçeri Ağası mahall-i mezkûrda kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı Âsafâne'lerine müterakkıb olmağla, sandaldan teşrîflerine bagal-gîrleri olup, taraf-ı hümâyûndan mahall-i mezkûrda âmâde olan esbe süvâr ve Hâs-bâğçe derûnundan Enderûn-ı hümâyûn'a teşrîf **[T1 121a]** ve Yeniçeri Ağası dahi Hâs-bâğçe derûnundan Darb-hâne Kapusu'ndan Orta-kapu'ya varup ocaklusuyla ma'an muntazır oldular[7].

Devletlü Sadrıa'zam hazretleri Şeyhulislâm Efendi ile ma'an huzûr-ı hümâyûndan çıkup, Orta-kapu'da esblerine süvâr ve Yeniçeri Ağası yine bagal-gîrleri olup, Orta-kapu'dan Serây-ı hümâyûn'da vâkı' Cebe-hâne hizâsına değin Yeniçeri Ocağı ve zâbitânı ve neferâtı saff-beste-i selâm ve Cebe-hâne

1 eylediler T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve devletlü efendimiz" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 esnâda T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "semâhatlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Re'îsülküttâb T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Efendi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Çavuş-başı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Ağa" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 teşrîf T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "buyurdular devletlü efendimiz" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 oldular T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devletlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

hizâsından Bâb-ı hümâyûn'dan taşra 'imâret hıtâmına değin Cebeci-başı Ağa [ve] ocağı zâbitânı ve neferâtı ile saff-beste ve andan dahi Sovuk-çeşme hizâsına değin Tobcu-başı Ağa ve ocağı zâbitânı ve neferâtı ile îstâde ve ol mahalden dahi 'arz-ı hâlciler köşesine değin Tob Arabacı-başı Ağa ve zâbitânı ve neferâtı ile âmâde ve ol mahalden Bâb-ı Âsafî'de seng-i rikâba varınca 'Ases-başı ve Muhzır Ağa tâ'ifeleri saff-beste olmalarıyla Orta-kapu'dan Şeyhulislâm Efendi hazretleriyle ma'an süvâr ve rikâblarında peykân ve solakān-ı Hâssa ve önlerince Re'îsülküttâb Efendi ve Çavuş-başı Ağa ve sâ'irler ile tarafeyne selâm-dâde olarak Bâb-ı Âsafî'yi teşrîf buyurduklarında, Kāyim-makām Paşa, Kapudan Paşa hazretleri ile[1] seng-i rikâbda istikbâl, Şeyhulislâm Efendi hazretleri ile[2] ma'an 'Arz Odası'nı teşrîf ve tatlu ve kahve ve buhûr resminden sonra semâhatlü Şeyhulislâm Efendi hazretlerine mu'tâd üzere kürk 'arz u irâ'et olunup, müşârun ileyh hazretleri 'avdet buyurduklarında mu'tâd üzere teşyî' **[T1 121b]** ve yine 'Arz Odası'nı teşrîf buyurdular.

Vüzerây-ı 'izâm hazerâtına serâser kürkler ve sudûr-ı kirâm hazerâtına ve Nakībü'l-eşrâf Efendi'ye ve İstanbul Kadısı Efendi'ye ve Hekîm-başı Efendi'ye ve İmâm-ı Evvel Efendi'ye[3] ferâce semmûr kürkler ilbâs buyuruldukdan sonra, Dîvân-hâne'yi teşrîf ve mu'tâd üzere ricâl-i Devlet-i 'aliyye'ye[4] ve ocaklulara hil'atlar ilbâs ve temâmında yine 'Arz Odası'nı teşrîf ve Kethudâ Bey hazretlerine ferâce semmûr kürk ilbâs buyuruldu.

Şeref-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyla bi-hamdillâhi Te'âlâ cümlenin kulûbuna meserret ve şâd-mânî tareyânı ile mübtehicü'l-bâl ve müreffehü'l-hâl oldular. Hakk Te'âlâ her hâlde tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk eyleye, âmîn.

Ve şeref-i kudûmlarına hâme-i Çâkerî'den tekerrürü müş'ir bir târîh ser-zede-i zuhûr olmağla, bâlâsı lisân-ı kavm üzere bir kasîde-i garîbe ile tevşîh u tezyîn[5] olunup, bu mahalle sebt ü kayd olundu. **Li-münşi'ihî:**

---

1 hazretleri ile A1 : hazretleriyle T1
2 hazretleri ile T1 : hazretleriyle A1
3 Efendi'ye A1 : Efendi T1
4 'aliyye'ye A1 : 'aliyye T1
5 tezyîn A1 : تريين T1

Niçe erbâb-ı fıtnat bende-gân-ı nükte-perverden
Yapıldı gerçi târîh-i tekerrür muʿciz-i garrâ
Yapılmaz binde "bir" düşmekle Hâkim böyle bir târîh
Zehî üc defʿa mühr aldı Vezîr oldu ʿAli Paşa
(زهى اوج دفعه مهر الدى وزير اولدى على پاشا) **Sene 1168 h[icriyyen]**

Tevcîhât-ı baʿzı[1] mevâlî ve kuzât

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[2] on beşinci günü[3] hâlâ Şeyhulislâm *sellemehü'-Selâm*[4] hazretlerinin mahdûm-ı[5] ʿâlîleri Kādî-i Galata-i sâbık Mehmed Esʿad Efendi hazretleri Pâye-i Edirne ve Kādî-i Halebü'ş-şehbâ[-i] sâbık Kevâkib-zâde Efendi'ye Mısr-ı Kāhire ve Kuds-i şerîf Kazâsı, Süleymâniyye Müderrisi **[T1 122a]** Tabîb[6] Mustafa Efendi'ye; Galata Kazâsı, <ve> Süleymâniyye Müderrisi Arslan-zâde Mustafa Efendi'ye; Sofya Kazâsı, Maʿnîsa Pâyesi'yle yine mutasarrıfı-yı sâbık Şâmî Molla-zâde Mehmed Efendi'ye ve Mısr-ı Kāhire Kazâsı, sâbıkā Halebü'ş-şehbâ Kadısı Kebîrî-zâde Mustafa Efendi'ye mâh-ı cumâdelûlânın[7] on beşinde[8] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ʿinâyet-meşhûn tevcîh ü ʿinâyet buyuruldu.

Vukūʿ-i harîk-ı cüz'î der-Hisâr-ı Rumeli

Yine sene-i merkūme cumâdelûlâsının[9] yirmi birinci isneyn günü[10] sâʿat dokuzda iken Rumeli-hisârı'nın kurbunda Şeyh Bülbülcü-zâde hânesi muhterik olup, âhara sirâyet etmeden bi-ʿavnillâhi Teʿâlâ muntafî oldu.

---

1 **baʿzı** T1 : — A1
2 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1
3 15 Cumâdelûlâ 1168 = 27 Şubat 1755 Perşembe.
4 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
5 mahdûm-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ʿâlîleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
6 Tabîb A1 : طبيب T1
7 cumâdelûlânın A1 : cemâziyelûlânın T1
8 15 Cumâdelûlâ 1168 = 27 Şubat 1755 Perşembe.
9 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1
10 21 Cumâdelûlâ 1168 = 5 Mart 1755 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

‘Azl ü nasb-ı ba‘zı ağayân-ı Rikâb-ı hümâyûn ve gayruhû

Yine[1] sene-i merkūme cemâziyelûlâsının yirmi altıncı günü[2] Mîrahûr-ı Evvel Sâdık Ağa ‘azl[3] ve Kapucular Kethudâsı Vekîli olan Kel Ahmed Paşa-zâde[4] ‘izzetlü ‘Ali Bey[5] hazretleri vekâletleriyle[6] Kapu’da ilbâs-ı hil‘at olundu. Ve Silahşorân-ı Şehriyârî’den[7] ‘izzetlü İbrâhîm Bey, Vekâlet-i Kethudây-ı Bevvâbîn[8] ile ilbâs-ı hil‘at olundu.

Yine sene-i merkūme cemâziyelâhıresinin ücüncü günü[9] mîr-i mûmâ ileyh asâlet üzere Mîrahûr-ı Evvel ve İbrâhîm Bey, Ser-bevvâbîn-i Şehriyârî olup, Serây-ı Âsafî’de mu‘tâd üzere ilbâs-ı hil‘at olundular.

Tevcîhât-ı ba‘zı mevâlî-i kirâm[10]

Yine sene-i merkūme cumâdelâhıre[11]nin gurresinde[12] Kayseriyye Kazâsı, altmış sekiz ramazânı gurresinden[13] zabt etmek üzere İbtidâ-i Altmışlı ile Üm-

---

1 yine T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “sene-i merkūme cumâdelûlâsının yirmi altıncı günü” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “mâh-ı merkūmda” kelimeleri satırın baş tarafına yazılmıştır] A1

2 26 Cemâziyelûlâ 1168 = 10 Mart 1755 Pazartesi.

3 ‘azl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “olup” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Paşa-zâde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “‘izzetlü” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Bey T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 vekâletleriyle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Kapu’da ilbâs-ı hil‘at olundu” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Şehriyârî’den T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “‘izzetlü” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Bevvâbîn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ile ilbâs-ı hil‘at olundu yine sene-i merkūme cumâdelâhıresinin ücüncü günü” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “sonra” kelimesi satırın sonuna yazılmıştır] A1

9 3 Cemâziyelâhıre 1168 = 17 Mart 1755 Pazartesi.

10 **kirâm** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “yine sene-i merkūme” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “ما” harfleri satırın üstüne yazılmıştır] A1

11 cumâdelâhıre [Metinde bu kelimenin sonundaki “nin” eki ve akabindeki “gurresinde” kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “de” eki kelimenin sonuna yazılmıştır] A1 : cemâziyelâhıre T1

12 1 Cumâdelâhıre 1168 = 15 Mart 1755 Cumartesi.

13 1 Ramazân 1168 = 11 Haziran 1755 Çarşamba.

mü-veled-zâde[1] Medresesi Müderrisi Kethudâ-zâde Mehmed Sa'îd Efendi'ye[2] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve mâh-ı **[T1 122b]** merkūmun yedinci günü[3] Edirne Pâyesi olup, sâbıkā Galata Kadısı Mehmed Es'ad Efendi'ye Mekke-i mükerreme Kazâsı Pâyesi bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

İhrâk-ı cüz'î

Yine cumâdelâhırenin[4] ücüncü hamîs gicesi[5] sâ'at beşde iken Galata'da Kireç-kapusu kurbunda kerâstecilerden âteş zuhûr edüp, Sâhib-i devlet hazretleri ve sâ'ir bulunması mu'tâd olan zâbitân-ı ocak müsâra'at ve ihtimâm-ı tâm eylemeleriyle, bir mikdâr dekâkîn ü emkine ihrâk u hedm ile bi-'inâyetillâhi Te'âlâ sâ'at dokuzda muntafî oldu.

Dîger ihrâk-ı cüz'î

Yine[6] mâh-ı cumâdelâhırenin[7] sekizinci sebt gicesi[8] sâ'at sekizde Galata'da Kürekci-kapusu hâricinde timurci dükkânından tutuşup, makaracı dükkânları ve yelkenciler ve gayrı dükkânlar muhterik[9] ve Kāyim-makām Paşa yetişüp, ziyâde ihtimâm etmeleriyle bi-'avnillâhi Te'âlâ sabâh nemâzı vakti muntafî oldu.

---

1 Ümmü-veled-zâde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Medresesi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve mâh-ı merkūmun yedinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 7 Cumâdelâhıre 1168 = 21 Mart 1755 Cuma.

4 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

5 3 Cumâdelâhıre 1168 = 17 Mart 1755 Pazartesi. Metinde bu gün sehven "hamîs" yazılmış olmalıdır.

6 yine T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sene-i merkūme" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

8 8 Cumâdelâhıre 1168 = 22 Mart 1755 Cumartesi.

9 muhterik T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Âmeden-i esb-i hümâyûn-ı Sadru'l-ekrem[1] **'Ali Paşa**[2]
yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ' [3]

Yine sene-i merkūme mâh-ı cemâziyelâhıresinin on yedinci günü[4] cânib-i 'inâyet-câlib-i hazret-i Şehriyârî'den mahz-ı[5] kerem ü 'inâyet ve bende-nüvâzâne-i 'atf ü re'fetleri üzere Mîrahûr-ı Evvel Ağa ile Sadr-ı ekrem hazretlerine donanmış bir esb-i mükemmel[6] ber-âverde-i şeref-i 'arsa-i mızmâr tefhîm kılınup, bu gûne vüzerây-ı 'izâm hazerâtına sûy-ı şevket-pûy-ı hazret-i Şehriyârî'den mükemmel ü mübeccel esb-i hümâyûn-ı nevâziş-efzây-ı celâlet-nümûn ihsân ü i'tâ buyuruldukda, 'âdet-i müstedîme üzere hademe-i Serây-ı Âsafî yollu yolunca hâric-i bâb-ı serâ hıdmet-i istikbâle saff-beste-i ifhâm ü i'zâm[7] ve pîşgâh-ı semend-i hümâyûn-ı kutâs-ı (قطاس) celâlet **[T1 123a]**-istînâsda *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meşyen 'ale'l-kadem*[8] merâsim-i i'zâz ü ihtirâm ile sahn-ı serâya dek cümle önüne düşülüp getürülmek de'b-i kadîm olup ve Sâhib-i devlet hazretleri dahi binek taşı bâlâsında îstâde ve muntazır ve istikbâl ve semend-i hümâyûn keşîde-i seng-i rikâb iclâl buyuruldukda, hezâr tekrîm[9] ile taraf-ı zerrîn-târ-ı licâmın takbîl ü telsîm ve sa've-i zîn-i zerrîn-kâr-ı vâlâsına i'tilânişîn-i temkîn oldular.

Serhengân-ı Dîvân-ı 'âlî: "Devlet ile bin yaşa!" mısra'-ı mevzûn-i du'â-meşhûnuyla bâng-ı zenân tefhîm ü tebcîl ve ba'de'r-rukûb sahn-ı serâda birkac hatve-i yesîre-i tâziş ü tesyîrden sonra nüzûl edüp ve 'Arz Odası'nı teşrîf ve

---

1 **Sadru'l-ekrem (صدرالاكرم)** T1 : + [Metinde bu kelimede yer alan "لا" harfinin üzeri kırmızı mürekkeple karalanmıştır] A1

2 **Paşa** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "***yesserallâhu limâ yürîdü*** ….. cumâdelâhıresinin on yedinci günü" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

3 "يسر الله لما يريد وما يشاء = Allah istediği şeyi kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 17 Cemâziyelâhıre 1168 = 31 Mart 1755 Pazartesi.

5 mahz-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kerem ü 'inâyet ve bende-nüvâzâne-i 'atf ü re'fetleri üzere" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 mükemmel A1 : — T1

7 i'zâm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

9 tekrîm A1 : تكريم T1

Mîrahûr Ağa'ya semmûr kürk ve 'atıyye-i cezîle ile cüll-i <ve> 'inâyetleri mebzûl ve hademe-i Bâb-ı Âsafî 'alâ merâtibihim dâmen-bûsî-i tebrîk-i hazret-i Sadrıa'zamî'de hayyiz-i rüsûm-ı ibtihâca mevsûl kılındılar.

Vefât-ı Teşrîfâtî 'İzzî Efendi

Ve yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıre[1]sinin on sekizinci günü[2] hâcegân-ı Dîvân-ı[3] 'âlî'den sabıkā Vekāyi'-nüvîs-i[4] Devlet-i 'aliyye olup, el-yevm Teşrîfâtî el-Hâc 'İzzî Süleymân Efendi birkac gün 'âriza-i imtizâc hasebiyle hastalanup dâr-ı bekāya irtihâl eylediler[5].

Merhûm, erbâb-ı fazl ü dânişden ma'dûd hayli rüsûm-ı tevârîh ve semt-i edebe müntesib ve hoş-gû ve selîs ve matbû' eş'ârı var idi. Ekser-i vakitleri mutâla'a-i kütüb-i edebiyyeye masrûf idi. Vefâtlarından birkac sene mukaddem tarîk-ı Nakşibendiyye-i[6] 'aliyyeye râbıta-peyvendî-i **[T1 123b]** ittisâl ve merhûm u mağfûr Şeyh Murâd *kuddise sırruhu'l-'azîz*[7] hazretlerinin câ-nişîn-i hilâfetleri olan merhûm Şeyh 'Ali Efendi *kuddise sırruhû*[8]dan münîb ve hâlâ Hânkāh-ı Murâdî'de hâdimü'l-fukarâ[9], 'âlim ve edîb, sâhibü't-teveccühi ile'l-cenâbi'l-a'lâ Şeyh 'Ali el-Murâdî es-Silifkevî hazretlerine tecdîd-i neseb-i sülûk ile te'alluk-ı tâmları ve hem anlardan ba'de itmâm-ı merâtibi's-sülûk rütbe-i hilâfetleri dahi olmağla, vefâtlarında: "Bizim cümle

---

1 cumâdelâhıre [Metinde bu kelimenin sonundaki "sinin" eki ve akabindeki "on sekizinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "sinde" eki satırın üstüne yazılmıştır] A1 : cemâziyelâhıre T1

2 18 Cumâdelâhıre 1168 = 1 Nisan 1755 Salı.

3 Dîvân-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'âlî'den" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Vekāyi'-nüvîs-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Devlet-i 'aliyye olup" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 eylediler T1 : + [Metinde bu kelime "eyledi" şeklinde düzeltilmiş ve akabindeki "merhûm erbâb-ı fazl ü dânişden ….. vefâtlarından" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 Nakşibendiyye-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'âliyyeye" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 "قدس سره العزيز = Şerefli sırrı mukaddes olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 "قدس سره = Sırrı mukaddes olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 hâdimü'l-fukarâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'âlim ve edîb, sâhibü't-teveccühi ile'l-cenâbi'l-a'lâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

hulefâmız zümresine mülhaklardır" deyü hânkāha defn olundular, *rahmetullâhi ʻaleyhi*[1] *rahmeten vâsiʻaten*[2].

Hem ol gün mukaddemâ Teşrîfâtcılık hıdmetinde olan Dîvân hacegânından ʻÂkif Mehmed Efendi hıdmet-i Teşrîfâtî'de mukaddemâ istihdâm olunduğu hasebiyle vukūf-ı tâmmı[3] olup, her vechile fazl u maʻârif ve nice ʻulûm ü ʻavârif ile akrân ü emsâline fâyık olmağın, Teşrîfâtcılığ'a ilbâs-ı hilʻat olundu. Ve târîh-i mezbûrda[4] Yeniçeri Ağası-yı sâbık Kāyim-makām Mustafa Paşa hazretlerine Trabzon Eyâleti tevcîh ve savb-ı me'mûruna râhî kılındı.

İhrâc-ı mevâcib-i tavâyif-i askeriyye

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıresinin[5] on sekizinci[6] mübârek sülesâ günü[7] Dîvân-ı hümâyûn-ı ʻinâyet-meşhûnda tavâ'if-i askeriyye-i zafer-rehberin müstehak oldukları bir kıst mevâcibleri ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî **[T1 124a]** ile ser-sebz ü şâd-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi, hân-ı bî-imtinân-ı ʻavâtıf-ı Hâkānî'den behre-yâb-ı nevâl-i zülâl buyuruldu.

Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri, muʻtâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzîʻ u iʻtâya şurûʻ u ihtimâm ve mâh-ı mezbûrun yirmi ikinci cumʻaertesi günü[8] itmâm ve devr u tevzîʻde de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve ʻâdet-i Husrevâne-i behiyye üzere merâhim-perver ve meʻâlî-güster, Sadrıaʻzam ve Müşîr-i efham hazretlerini mahz-ı tevkīr u tebcîl, ʻâdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ'en, cânib-i kerâmet-câlib-i Şehen-şâhî'den mahsûs Çukadâr-ı

---

1 ʻaleyhi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "*rahmeten vâsiʻaten*" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 tâmmı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup her vechile ….. emsâline fâyık" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

4 18 Cumâdelâhıre 1168 = 1 Nisan 1755 Salı.

5 cumâdelâhıresinin A1 : cemâziyelâhıresinin T1

6 sekizinci T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mübârek" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 18 Cumâdelâhıre 1168 = 1 Nisan 1755 Salı.

8 22 Cumâdelâhıre 1168 = 5 Nisan 1755 Cumartesi.

Şehriyârî ʻizzetlü Ağa hazretleri, bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ʻinâyet-meşhûn teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere, bol yenlü semmûr kürk ve hancer-i mücevher ile Serây-ı Sadr-ı ʻâlî'ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü iʻzâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl, ikmâl-i âdâb ü taʻzîm üzere resîde-i hadd-i vüfûd olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıaʻzamî'den ʻâdet-i me'lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve ʻatıyye-i behiyye ihsân ü iʻtâsıyla merâsim-i ikrâm u ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

Habs-i Gümrükcü İshâk Ağa berây-ı ru'yet-i hisâb-ı Gümrük

Yine[1] sene-i **[T1 124b]** merkūme mâh-ı cemâziyelâhıresinin on sekizinci günü[2] Gümrükcü Seyyid[3] İshâk Ağa bir müddetden berü Gümrük-i Âsitâne hisâbında tevânı ve tekâsülü olmakdan nâşî, Baş-bâkī-kulu'na kaldırılup, Gümrük hisâbı ʻalâ vechi'l-hakk görülmek içün Rûznâmçe-i[4] Evvel Behcet Efendi ve sâ'ir küttâb taʻyîn ve muhâsebesi görülmeğe emr u fermân olundu.

[Baʻzı Tevcîhât]

Ve etıbbây-ı Hâssa'dan Halebli Mustafa Efendi İbtidâ['-i] Hâric Medresesi iʻtibârı tevcîhi ile Ser-etıbbâ'-i Hâssa taʻyîn ve Kapu'da ilbâs-ı hilʻat olundu. Ve ʻAli Paşa-zâde Mehmed Gālib Bey, Mîrahûr-ı Sânî ve Silahşorân-ı hazret-i Şehriyârî'den Abaza Mehmed Ağa, Türkmân Ağası ve sâbıkā Kethudâ Kâtibi Kayseriyyeli[5] ʻAli Efendi, yine Kâtib-i Kethudây-ı Sadrıaʻzamî taʻyîn olundu.

---

1 yine T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıresinin on sekizinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 18 Cemâziyelâhıre 1168 = 1 Nisan 1755 Salı.

3 Seyyid A1 : — T1

4 Rûznâmçe-i T1 : Rûznâmce-i A1

5 Kayseriyyeli T1 : [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek sonradan aynı kaligrafi ile s. 283'ün sağ kenârına yazılmıştır] A1

‘Azl-i Kapudân-ı deryâ Mehmed Paşa ve nasb-ı Karabağlı Süleymân Kapudan

Ve yine cumâdelâhırenin[1] on dokuzuncu günü[2] Kapudân-ı deryâ Süleymân Paşa-zâde Mehmed Paşa ‘azl[3] olunup, Mîrahûr-ı Sânî İbrâhîm Ağa mübâşeretiyle İstanköy Cezîresi’nde ikāmete me’mûr ve çekdirme sefînesiyle râhî kılındı.

Ve yine târîh-i mezbûrda[4] Kapudâne-i hümâyûn Kapudanı Karabağlı Süleymân Kapudan, niçe[5] eyyâmdan berü umûr-ı deryâya vukūf-ı tâmmı olup[6] ve Tersâne-i ‘âmire’nin cüz’î ve küllî hıdemât-ı lâzime ve mehâmm-ı mühimmesinde cidd ü ihtimâm üzere sâ‘î olmağla[7] ve hadd-i zâtında edîb ve müstakīm ve Tersâne-i ‘âmire umûru Devlet-i ‘aliyye-i ebed-peyvend’in mehâmm-ı külliyyesinden **[T1 125a]** olup, buna vâkıf u âgâh ve her vechile umûrunda müstedîm ve sadâkat ile mevsûf u müstakīm ve etvârında sedâd ü emânetle ma‘rûf olduğundan başka, Kapudâne-i hümâyûn Kapudanı iken Akdeniz seferlerinde ve sâ’ir hıdemât-ı lâzime-i Devlet-i ‘aliyye’de mücidd ü sâ‘î ve her vechile meşkûru’l-mesâ‘î olduğu ecilden ‘avâtıf-ı ‘aliyye-i Husrevâne’den rütbe-i Mîr-i mîrânî ile Deryâ Kapudanlığı müşârun ileyhe ihsân ve ilbâs-ı hil‘at-ı seniyye ile terfî‘-i şân buyuruldu.

Ve bu esnâda Cidde Vâlîsi İhtiyâr Ebûbekir Paşa[8] hazretleri kendi maskat-ı re’si olan ‘Alâ’iyye’de mukīm olmalarıyla, ol mahalde ikāmetden ıtlâk ve Âsitâne-i sa‘âdet’de ikāmetleriyçün emr-i şerîf-i ‘âlî-şân ısdâr olundu. Mûcebiyle Âsitâne-i sa‘âdet’e gelüp, ‘akdü’ş-şeref-i izdivâcı olan Safiyye Sultân-ı *‘aliyye-tü’ş-şân*[9] hazretlerinin Yeni-bâğçe’de olan serâylarında mukīm oldular.

---

1 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

2 19 Cumâdelâhıre 1168 = 2 Nisan 1755 Çarşamba.

3 ‘azl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “olunup” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 19 Cumâdelâhıre 1168 = 2 Nisan 1755 Çarşamba.

5 niçe T1 : nice A1

6 olup A1 : — T1

7 olmağla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ve hadd-i zâtında edîb ….. olduğundan başka” kısmının üzeri çizilmiştir] A1

8 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

Ve târîh-i mezkûrda[1] Ser-etıbbâ'-i Hâssa merhûm Hayâtî-zâde Kethudâsı Mehmed Sa'îd Efendi[2] 'azl[3] olup, Gelibolu'da ikāmetleriyçün emr u fermân[4] ve savb-ı me'mûrlarına çavuş mübâşeretiyle 'âzim ü râhî kılındı.

Kethudây-ı Sadrıa'zamî-şüden-i Veliyyüddîn Efendi

Yine sene-i merkūme cumâdelâhıre[5]sinin yirmi dokuzuncu hamîs günü[6] Sadrıa'zam Kethudâsı olan[7] Bostâncı-başı-yı **[T1 125b]** sâbık Vezîr[8] Hüseyn Ağa 'azl[9] ve Sadrıa'zam[10] u efham 'Ali Paşa[11] hazretlerinin dâ'ire-i 'aliyyesinde bir müddetden berü te'alluk ve intimâ ile taşrada Trabzon Vâlîsi iken, kitâbcılıkları hıdmetinde ehliyyeti hasebiyle kethudâları olan Veliyyüddîn Efendi 'an-asl Kütahya Sancağı'ndan olup, bir müddet Âsitâne-i 'aliyye'de talebe-i 'ulûm zümresinden medâris-i tahsîlde evkāt-güzâr olmuşidi. Fi'l-cümle 'ulûm-ı 'Arabiyyeye intisâb ve tefsîr-i Kur'ân-ı 'azîmü'ş-şâna min ciheti'r-rabtı ve'l-i'râb vukūfu fehm olunur[12], edîb ü lebîb nev-'ammâ kerem-i tab' ve semâhat sâhibi, vazî' u müte'ennî kimesne mülâhaza olunurdu.

---

1 19 Cumâdelâhıre 1168 = 2 Nisan 1755 Çarşamba.

2 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 'azl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 emr u fermân T1 : emr-i fermân A1

5 cumâdelâhıre [Metinde bu kelimenin sonundaki "sinin" eki ve akabindeki "yirmi dokuzuncu hamîs günü" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "sinde" eki satırın altına yazılmıştır] A1 : cemâziyelâhıre T1

6 29 Cumâdelâhıre 1168 = 12 Nisan 1755 Cumartesi. Metinde bu gün sehven "hamîs" yazılmış olmalıdır.

7 olan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Bostâncı-başı-yı sâbık" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Vezîr [Bu kelime, satırın başına yazılmıştır] A1 : — T1

9 'azl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup ve Vezîr-i" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "ve Sadr-ı" kelimeleri satırın üstüne yazılmıştır] A1

10 Sadrıa'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "u efham" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "nın" yazılmış ve akabindeki "hazretlerinin" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 olunur T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "edîb ü lebîb ….. olunurdu Vezîr-i" kısmının üzeri çizilmiş ve bunun yerine "Sadr-ı" kelimesi satırın başına yazılmıştır] A1

Sadrıa'zam[1] 'Ali Paşa[2] hazretlerinin mukaddemâ kethudâları bulunmak takrîbi ile kendüsünden sıdk u sedâd görüldüğüne binâ'en, mâh-ı mezbûrun on dokuzuncu günü[3] Sadrıa'zam Kethudâlığı'na ilbâs-ı hil'at olunup, riyâz-ı âmâli ser-sebz ü reyyân kılındı. Vâkı'â ricâl-i Devlet-i 'aliyye ile sûret-i hüsn-i zindegânîde resm-i matbû'-i tevâzu' ve ikrâmdan hâlî olmazdı. "*Ve mâ tevfîkī illâ billâhi 'aleyhi tevekkeltü ve ileyhi ünîb*"[4] medlûl-i şerîfi üzere her kârda 'inâyet ü tevfîk refîk olmadıkca sûret-pezîr-i hüsn-i hıtâm olmak müyesser olmaz. Cenâb-ı Hakk cümleye 'inâyet ü tevfîk ihsân eyleye, âmîn. **[T1 126a]**

Salb-şüden-i Yehûd-ı 'anûd der-Balat hâric-i sûr

Yine sene-i mezkûre mâh-ı recebü'l-ferdi gurresi[5]nde[6] İstanbul'da Balat Kapusu'nda hâric-i sûrda vâkı' Yeniçeri Kolluğu tâ'ifesinden bir Seyyid yoldaşı şirzime-i[7] Yehûd kassâblarından bir Yehûd-ı 'anûd-ı mel'anet-bedîd bilâ-cürm ü te'addî âlet-i cerh ile darb ve şehîd edüp, ol havâlîde olan Müslimânân ve sâ'ir kolluk tâ'ifeleri kātil-i mesfûru tutup, firâr ve ihtifâdan men' ve ele getürdüler. Ve hadd-i zâtında ol mel'ûn-ı bî-dîn kendi hâlinde olmayup, 'adâvet-i Hayberiyye'sin izhâr u icrâda her lahza sâ'î bi'l-fesâd ve 'aynıyla 'abd-i Vedd-i mel'anet-nihâd olmağla, sümmiye Haydar-ı kerrâr-ı 'aliyyü'ş-şân Vezîr-i mükerrem ü muhterem 'Ali Paşa-yı celâlet-nişân hazretleri ol Yehûd-ı mel'ûnu ve hevâdârları olan segâne-i şirzime-i cehennemî-i dûnî çâr-erkân şerî'at-ı garrâya âvîze-i kısâs-ı 'ibret-menâs eylediler.

Ol çâr 'aded Yehûd-ı mel'anet-füzûdü şer'an ve kānûnen maslûb-ı çengâl sevk tedmîr ü nekâl eylediğin görenler çihil a'dâd-ı turfe-şikâl-i salb-ı i'tiyâda te-

---

1 Sadrıa'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "u efham" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "nın" yazılmış ve akabindeki "hazretlerinin ….. on dokuzuncu günü" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

3 19 Cumâdelâhıre 1168 = 2 Nisan 1755 Çarşamba.

4 "وما توفيقى الا بالله عليه توكلت واليه انيب = Fakat başarmam ancak Allah'ın yardımı iledir. Yalnız O'na dayandım ve yalnız O'na döneceğim" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, Hûd 11/88. âyetin sonunda yer alan ufak bir kısımdır.

5 1 Receb 1168 = 13 Nisan 1755 Pazar.

6 gurresinde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "İstanbul'da" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 şirzime-i T1 : سرزمهٔ A1

fe"ülen *'aleyhi mâ yestehikku*[1] medlûlü üzere *mâ-zâle yelkāhüm fî külli mu'terekin hattâ hakev bi'l-kanâ lahmen 'alâ vadamin*[2] neşîd-i fesâhat te'yîdi ile zebân-güşâyî *hazelehümüllâhu eyne mâ kânû*[3] du'âsına tahsîn-i îsâr-ı ibtidâr oldular.

Vakı'â **[T1 126b]** bu Vezîr-i 'âlî-şân hazretlerinin asl mazhariyyetleri bu makūle sâ'î bi'l-fesâd şirzime-i mel'anet-nihâdı rûy-ı hâkden ref' u izâlede te'yîd ü teysîre muvaffak olmalarıyla bu gûne cezây-ı sezâları tertîb olundu.

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Sekkā 'Abdullah Paşa Vâlî-i Mar'aş Kethudây-ı Sadrıa'zam-ı sâbık

Yine sene-i mezkûre mâh-ı recebü'l-müreccebin yedinci günü[4] sâbıkā Sadrıa'zam Kethudâsı iken 'azl ve Mar'aş Vâlîsi olan Mîr-i mîrân Sekkā 'Abdullah Paşa mahall-i hükûmeti olan Mar'aş'da eyvân-ı müstahkemü'l-bünyân heykel-i sûrîsine ra'şe-i tezelzül-i ficâ'î tareyânı ile[5] hatfe enfihî 'âzim-i hıtta-i Nişâbur bekā olduğu haberi vârid oldu, *rahmetullâhi 'aleyh*[6].

Paşa-yı mûmâ ileyh fi'l-asl İstanbul'da Kocamustafa-paşa'da pâ-nihâde-i[7] sâha-i vücûd olup, Defterdâr-ı sâbık Sa'dullah Efendi merhûmun devha-zâr-ı dâ'iresi âb-keşi ve riyâz-ı himmeti ile reşâşet-i dîde-i ni'am-çeşi ve isâre-i fevvâre-i tâlı'ı sebebiyle ibtidâ Ma'den Emâneti vekâletleri ve hâcegân-ı Dîvânî zümresine ilhâk ve nisbetleri giderek Sipâh ve Silahdâr kitâbetleri ve Mâliyye ve Tersâne-i 'âmire emânetleri ve Emânet-i Darb-hâne-i 'âmire ile dahi birkac sene imtidâd ve neşv ü nemâsı bâhir u zâhir[8] ve Sadr-ı esbak 'Abdurrahmân

---

1 "عليه ما يستحق = Hak ettiği başına gelsin" anlamına gelen Arapça duâdır; bkz. Yılmaz, *age.*, I,35.

2 "مازال يلقاهم فى كل معترك حتى حكوا بالقنا لحما على وضم = Bütün savaş meydanlarında onlarla karşılaşıyordu ki sonunda onları kasap tezgahındaki et gibi mızrakla deşti" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 "خذلهم الله اين ما كانوا = Nerede olursa olsunlar Allah, onları terk etsin" anlamına gelen Arapça bedduâdır.

4 7 Receb 1168 = 19 Nisan 1755 Cumartesi.

5 tareyânı ile T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hatfe enfihî" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 pâ-nihâde-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ta'yîn" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 zâhir T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup ve Vezîr-i" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "ve Sadr-ı" kelimeleri satırın üstüne yazılmıştır] A1

Paşa-zâde Mustafa Paşa hazretlerine kethudâlık hıdmetiyle dahi be-kâm[1] ve hadd-i zâtında salâh-ı hâli **[T1 127a]** ma'lûm-ı enâm[2] olup, rüşd ü sedâd ile ma'rûf ve beher yevm Mushaf-ı şerîfden ikişer cüz'-i Kur'ân-ı 'azîmü'ş-şân tilâveti ile delâ'ilü'l-hayrâtı vird edüp, sefer u hazarda terki görülmemiş idi. Ve bu hıdemâta iştigāli[3] hılâlinde fenn-i hatta temeşşuk ve ketebe alup, hayli hoş-nüvîs ve ma'ârif-behre vü enîs kimesne idi. Hasbe'l-kazâ'i'l-müddeti kethudâlıkdan 'azl "*Ve mâ tedrî nefsün bi-eyyi arzın temût*"[4] medlûl-i şerîfi üzere Rumeli Pâyesi ve Mîr-i mîrânlık ile Eyâlet-i Mar'aş kendiye tevcîh olunup, bâlâda zikr olunduğu vech üzere ol mahalde menşûr-ı hayât-ı[5] müste'ârı zîb-ârây-ı hıtta-i hatt-ı bekā kılındı, *rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[6].

Ref'-i Mîr-i mîrânî[-i] Mustafa Paşa Halîmî Defterdâr-ı sâbık ve me'mûriyyet-i û be-ikāmet-i Âsitâne[7]

Yine sene-i mezkûre receb-i şerîfinde[8] bundan esbak Defterdârlık'dan ma'zûl ve Sayda Eyâleti ile be-kâm olan Halîmî Mustafa Paşa[9] hadd-i zâtında edîb ve müstakīmü'l-etvâr ve sâhib-i sedâd ve nîkû-kâr olup, makarr-ı hükûmeti olan Sayda'da müddet-i ikāmet-i hükûmetinde gerek ehâlî-i vilâyet ve gerek fukarâ ve ra'iyyet ile hüsn-i zindegânî üzere[10] geçinüp, umûr-ı mühimme-i mîriyye ve sâ'ir hıdemât-ı behiyyede mücidd ü sâ'î ve cümle kendüsünden

---

1 be-kâm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olmuşidi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 ma'lûm-ı enâm T1 : + [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 289'un sol kenârına yazılmıştır] A1

3 iştigāli A1 : استغالى T1

4 "وما تدرى نفس باى ارض تموت = Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez" anlamına gelen bu ifâde Kurân, Lokmân 31/34. âyetin sonlarında yer alan bir kısımdır.

5 hayât-ı A1 : حياب T1

6 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 **Âsitâne** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "yine sene-i mezkûre receb-i şerîfinde" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 1-30 Receb 1168 = 13 Nisan -12 Mayıs 1755.

9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri hadd-i zâtında ….. nîkû-kâr olup" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

10 üzere T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup" kelimesinin üzeri çizilmiş ve sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "geçinüp" kelimesi s. 290'ın sol kenârına yazılmıştır] A1

şükrân ü râzî olmalarıyla[1], bâ-husûs Devlet-i ʻaliyye-i **[T1 127b]** ebed-peyvend'de bu makūle müstakīmü'l-etvâr Defterdârlık'dan maʻzûlen taşra menâsıbına bi'l-istikrâr me'mûr u râhî kılınanların yine Âsitâne'ye ʻavd ü insırâfları vâkıʻ ve cârî ve mesbûku'l-misl olmağla, haklarında mezîd-i ʻinâyet-i Şehriyârî mebzûl buyurulup, mûmâ ileyhin iʻtibârı rütbe-i Mîr-i mîrânî'den refʻ ve Âsitâne-i saʻâdet'de ʻalâ vefkı'l-ʻâde hânesinde ikāmetleriyçün hatt-ı şerîf-i ʻinâyet-redîf ısdâr buyuruldu. Ve Baş-bâkī-kulu-yı sâbık Mollacık-zâde ʻAli Ağa[2], mûmâ ileyhin cânibine me'mûr olmalarıyla[3] kendülerinden mukaddem itmâm-ı hıdmetiyle Âsitâne-i saʻâdet'e ʻavdet eyledi.

İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn
zâdehümallâhu Teʻâlâ şerefen ve taʻzîmen[4]

Yine sene-i mezkûre mâh-ı recebü'l-müreccebin onuncu mübârek isneyn günü[5] Haremeyn-i muhteremeyn sükkânı ve aktâr-ı Hicâziyye kuttânı olan fukarâ vü gurebâya sadakāt-ı Devlet-i ʻaliyye-i ebed-peyvend'den ihsân oluna gelan Surre-i hümâyûn hazîne-i ʻamîmetü'l-meymeneden ʻan-nakdin ihrâc[6], Dîvân-ı ʻâlî-şân hâcegânından Boz Efendi-zâde Râkım Efendi birâderi Kâtib-i Arabacıyân-ı Tob Feyzullah Efendi Emânet-i Surre-i şerîfe ile me'mûr u bekâm ve esnây-ı tarîkde bulunan vülât ü hükkâma emniyyet-i tâm üzere tâ Şâm'a varınca birbirlerine îsâl ü teslîmleriyçün iʻlâmları ahz ve Âsitâne-i saʻâdet'e irsâl olunmak üzere ber-vech-i muʻtâd evâmir-i şerîfeleri **[T1 128a]** tahrîr ve bu vechile me'mûnü'l-gā'ile mahalline şeref-res-i vusûl olmasıyçün tenbîh ü te'kîdi müşʻir vücûh-ı mü'essese-i ihtimâm ve kemâ-yenbagī mürâʻât-ı infâzı mahmûl-i dûş-ı vülât [ü] hükkâm kılındı.

---

1 olmalarıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-husûs Devlet-i ʻaliyye-i ….. olmağla" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

2 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mûmâ ileyhin cânibine" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 olmalarıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kendülerinden mukaddem itmâm-ı hıdmetiyle" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 "زاد هما الله تعالى شرفا وتعظيما = Yüce Allah o ikisinin şeref ve büyüklüğünü artırsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 10 Receb 1168 = 22 Nisan 1755 Salı.

6 ihrâc T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunup Dîvân-ı ʻâlî-şân" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Vukū‘-i harîk-ı cüz’î

Yine receb-i şerîfin on birinci gicesi[1] sâ‘at sekizde Tob-kapusu’nda bir hâne muhterik olup, der-‘akab intıfâsı haberi ile Sâhib-i devlet hazretleri Serây-ı ‘âlî’lerine ‘avdet buyurdular.

[Nasb-şüden-i İshâk Ağa be-Gümrük-i Âsitâne]

Ve bu günlerde mukaddemâ hisâb u kitâbı görülmek içün Baş-bâkī-kulu’na kaldırılan Gümrükcü Seyyid İshâk Ağa’nın hisâb u kitâbı gereği gibi görülüp, Âsitâne Gümrüğü umûrunda mehâreti ve ahz ü [i]‘tâsında sıdk u istikāmeti meşhûd olmağın, yine kemâ-kân Emânet-i Gümrük ile müstedîmü’l-hıdme olmasıyçün Bâb-ı Sadr-ı ‘âlî’ye getürülüp, huzûr-ı Âsafî’de ilbâs-ı hil‘at ve umûrunda mücidd ü sâ‘î ve istikāmet üzere hareketine tenbîh ü te’kîd olundu[2]. Vâkı‘â mezkûr Seyyid İshâk umûr-ı vezâ’if-i gümrükde gāyet müteharrî ve hıdemât-ı lâzime-i devletde sâ’ir erbâb-ı tehâvüne iltihâk olunur makūlesinden olmadığına binâ’en, yine vech-i meşrûh üzere istikrâr-ı hıdmetinde kerem ü ‘inâyet buyuruldu.

İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı ‘âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa‘dâbâd bi-vechi’l-mu‘tâd

Yine mâh-ı mezbûrun yirminci mübârek hamîs günü[3] hulûl-i rûz-ı hızır tesâdüfüyle[4] mu‘tâd-ı kadîm ve de’b-i **[T1 128b]** müstedîm üzere huyûl-i Hâssa-i Cihân-penâhî beher sene rûz-ı hızır hulûlünde Istabl-ı ‘âmire-i hazret-i Şehriyârî’den Sa‘dâbâd sâhasında Çerâ-gâh’a ihrâc olmasıyçün, hâlâ Mîrahûr-ı Evvel merhûm Kel Ahmed Paşa-zâde ‘Ali Bey cenâbları kadîmden resm-i me’lûf üzere tertîb olunan alay ve mükemmel Mehter-hâne ile mecmû‘-i zâbitân ve hademe-i Sıtabl-ı ‘âmire ve Voynuk ta‘bîr olunan çayır hademeleri gürûh-ı re‘âyâ, âlât ve edevât-ı lâzimeleri ile Çerâ-gâh-ı mezkûra ihrâclarını Yalı-köşkü’nden temâşâ ve her semend-i sabâ-reftârın ol gün bir başka

---

1 11 Receb 1168 = 23 Nisan 1755 Çarşamba.

2 olundu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “vâkı‘â mezkûr Seyyid İshâk ….. ‘inâyet buyuruldu” kısmının üzeri çizilmiştir] A1

3 20 Receb 1168 = 2 Mayıs 1755 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

4 tesâdüfüyle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mu‘tâd-ı kadîm ve de’b-i müstedîm üzere” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

cünbiş[1] ü nümâyişi meşhûd-ı dîde-i dürrî (درى) oldukda, devâm-ı kıyâm-ı ʻömr ü devlet-i Pâdişâhî duʻâsı ez-dil ü cân râtibe-i ihlâs u tekrâr kılındı.

ʻAzl-i Bostâncı-başı Ağa

Sâbıkā Hâsekî Ağa olup, Vezîr-i aʻzam ʻAli Paşa[2] hazretlerinin defʻa-i sâlisede mühr-i hümâyûn daʻvetiyle Trabzon'a râhî ve müşârun ileyh[3] hazretleri ile maʻan Âsitâne-i saʻâdet'e vusûllerinden sonra Bostâncı-başılık ile be-kâm olmuşidi. Hıdmet-i mezbûrda tehâvünü zâhir olmağla, mâh-ı recebü'l-ferdin yirmi ikinci günü[4] ʻazl[5] olunup, hâlâ Hâsekî Ağa, Bostâncı-başı ve Koz-bekci-si-başı Ağa, Hâsekî Ağalık'la ilbâs-ı hilʻat olundu.

İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-cânib-i Bahr-i Sefîd bi-vechi'l-muʻtâd[6]

Yine mâh-ı recebü'l-ferdin yirmi dördüncü mübârek isneyn günü[7] müzeyyen Başdarda-i hümâyûn ve maʻiyyetine me'mûr olan çekdirme **[T1 129a]** sefîneleri ve kalyonlar, mükemmel âlât ü levâzımâtlarıyla mersây-ı Tersâne-i ʻâmire'den ʻâdet-i kadîmeleri üzere Yalı-köşkü pîş-gâhından mürûr ve Kapudân-ı deryâ[8] ʻizzetlü Karabağlı Süleymân Paşa[9] hazretlerine ve sâ'ir muʻtâd olan ümerây-ı deryâya ilbâs-ı hilʻat ve Kabataş önünde bir iki gün lenger-endâz-ı

---

1 cünbiş A1 : جنبس T1

2 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "nın" yazılmış ve akabindeki "hazretlerinin" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 ileyh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 22 Receb 1168 = 4 Mayıs 1755 Pazar.

5 ʻazl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunup" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 bi-vechi'l-muʻtâd T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "yine mâh-ı recebü'l-ferdin yirmi dördüncü mübârek isneyn günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 24 Receb 1168 = 6 Mayıs 1755 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

8 deryâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ʻizzetlü Karabağlı" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretlerine" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

meks ü ikāmet ve mâh-ı mezbûrun yirmi yedinci hamîs günü[1] cânib-i Bahr-i Sefîd'e şirâ'-güşây-ı 'azîmet oldular.

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı[2] Beşiktaş

Cenâb-ı Şehriyâr-ı 'âlî-tebâr, Hudâygân-ı sipihr-iktidâr *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi'l-karâr*[3] hazretleri mefteteh-i seyr u behâr-ı nîkû-âsârda 'âdet-i hasene-i Pâdişâhâne ve deydene-i kadîme-i Mülûkâne üzere ol âfitâb-ı şükûh-ı burc-ı saltanat bir burcdan burc-ı âhara tahvîlde mezîd-i sa'd ü neşât ve fart-ı lezzât ve inbisâtı müstelzim ve bi-husûsihî evân-ı behârda füshat-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'ın letâfet-i âb u hevâ muktezây-ı mahall-i irtifâ'ına lâzım bir ma'nâ olduğundan mâ'adâ, pîş-gâh-ı Eyvân-serây-ı hümâyûn'unda olan füshat-ı deryâ bâ-surre-i temâşâya nûr-efzâ ve kûh-sâr-ı zebercedini medây-ı nüh-pâye-i (نهپای) hadrâ ve bi-hikmetillâhi Te'âlâ ol Sâhil-serây-ı şevket-efzâda başka bir hâlet ü inşirâh ve esnâf-ı meserrât ü füyûzâta mahall-i sa'd ü necâh olmak hâssıyyeti meşhûd-ı dîde-i 'irfân ve ma'lûm-ı erbâb-ı yakīn ü vicdân olup, **li-münşi'ihî:**

Var bu şevket-sâha-i Devlet'de envâ'-ı sürûr
Cilve eyler her taraf **[T1 129b]** anda mezâyây-ı hubûr

me'âliyle şükûh-ı 'azamet-i hazret-i Şehriyâr-ı 'âleme âşiyân-ı celâl-i bî-hemâl ve lâne-i übbehet ü iclâl bir serây-ı sa'âdet-pehnây-ı bî-misâl olmakdan nâşî, mâh-ı recebü'l-ferdin yirmi yedinci hamîs günü[4] sâ'at birde iken hezâr 'azamet ü iclâl[5] ve fart-ı meserrât ü ikbâl ile sâlifü'n-na't Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Be-

---

1 27 Receb 1168 = 9 Mayıs 1755 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 **hümâyûn-ı** A1 : — T1

3 "خلد الله عمره ودولته الى يوم القرار = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 27 Receb 1168 = 9 Mayıs 1755 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 hezâr 'azamet ü iclâl T1 : + [Bu kelimeler, s. 294'ün sonu ve bunun dışında boş olan s. 295'te ve ayrıca s. 296'nın başında mükerreren yazılmıştır] A1

şiktaş'a nehzat ü 'azîmet ve ol tâk-ı mînû[1]-vifâkı hem-sâhâ-i riyâz-ı behcet ü meserret buyurdular. **Kıt'a:**

İlâhî dem-be-dem ârâm-gâh-ı şevketeş bâdâ
Mahall-i cân-fezâ cây-ı meserret mesned-i 'izzet
Füyûzât-ı Hudâ her-câ ki bâdâ hem-demeş bâdâ
Be-lutf-i sermedî hem-vâre mümted mevkib-i devlet[2]

Vukū'-i harîk der-Ayvanseray

Yine sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamın yedinci bâzâr gicesi[3] sâ'at birde iken[4] bi-emrillâhi Te'âlâ hısn-ı İstanbul'un bâb-ı Ayvanseray dâhilinde âteş zuhûr edüp, bir bakkāl dükkânına karîb funda ta'bîr olunan süpürge çalısına âteş isâbet etmekle der-'akab bakkāl dükkânına yapışup, giderek şiddet-i rûzgâr ile bir ucu Dırağman Câmi'i semtinden bâb-ı Balat'a karîb lonca yerine müntehî ve bir ucu taşrasından dahi zuhûr etdiği mahalle dek ve Balat Câmi'i'ne müntehî vâfir hâne ve dekâkîn muhterik olup, ne hâl ise bi-'inâyetillâhi Te'âlâ muntafî oldu. **[T1 130a]**

'Azl-i Vezîr 'Ali Paşa ve nasb-ı Nâ'ilî Defterdâr 'Abdullah Paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının yedinci ahad günü[5] 'Ali Paşa hazretleri Enderûn-ı hümâyûn'a da'vet ve mühr-i hümâyûn ahz ve Kız-kullesi ta'bîr olunan mahalle habs olundu. Bir mikdâr Kız-kullesi'nde

---

1 mînû [Satır hizâsında sayfa kenârına siyah mürekkeple "Mînû: Cennet ma'nâsına" yazılmıştır] T1 : + A1

2 "الهی دمبدم ارامکاه شوکتش بادا * محل جانفزا جای مسرت مسند عزت
فیوضات خدا هر جا که بادا همدمش بادا * بلطف سرمدی همواره ممتد موکب دولت = İlâhî! Cân artıran yer, onun izzet makâmı; sürûr yeri ise azametinin zaman zaman dinlendiği yer olsun. Hakk'ın feyizleri her yerde onunla birlikte olsun. Allah'ın ezelî lütfu ile onun devleti dâim olsun" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

3 7 Şa'bân 1168 = 19 Mayıs 1755 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

4 iken T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-emrillâhi Te'âlâ hısn-ı İstanbul'un" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 7 Şa'bân 1168 = 19 Mayıs 1755 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

meksden sonra çekdirme sefînesiyle kapucu-başılardan Urfalı Mehmed Ağa mübâşeretiyle Kıbrıs Cezîresi'nde Magosa'da[1] ikāmetiyçün emr u fermân olunup, Gelibolu'da birkac eyyâm-ı kalîle meks ve savb-ı me'mûruna râhî kılındı.

Müşârun ileyh hazretleri üc def'a mühr-i hümâyûnla Sadâret'e nâ'il-i merâm oldular. Bu def'a-i sâliseleri elli üc gün müddet ile hıtâm buldu. 'Azli günü kethudâsı Veliyyüddîn Efendi'yi birkac eyyâm habs ve esnâfa olan düyûnunu edâ içün eşyâsını fürûht ve dâyinlere teslîm ve Resimo Cezîresi'ne mübâşir ma'iyyetiyle nefy ü iclâ olundu.

Nâ'il-i mühr-şüden-i Nâ'ilî[2] 'Abdullah Paşa Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel[3] sa'âdetlü Nâ'ilî 'Abdullah Paşa[4] hazretleri bâlâda zikr olunan Vezîr-i mükerrem Hekîm-başı-zâde 'Ali Paşa[5] hazretlerinin 'azli günü -ki[6] sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamının yedinci günü[7] idi- Sâhil-hâne-i hümâyûn-ı Beşiktaş'a da'vet olunup, mühr-i hümâyûn i'tâsıyla be-kâm buyuruldu. Ve Dîvân-ı 'âlî-şân[8] hâcegânından olup her vechile sıdk u sedâdı zâhir u bâhir olan Yeğen **[T1 130b]** Mehmed Efendi cenâbları Sadrıa'zam Kethudâlığı'na ilbâs-ı hil'at olundu. Ve Rûznâmçe-i[9] Evvel[10] Behcet Efendi, Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel ve Yûsuf Efendi, Rûznâmçe-i[11] Evvel ve Halîl Efendi, Defter Emâneti ile be-kâm ve mesrûr buyuruldu.

---

1 Magosa'da T1 : : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 297'nin sağ kenârına yazılmıştır] A1

2 Nâ'ilî (نائلی) T1 : نایلی A1

3 Evvel T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri bâlâda zikr olunan" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "nın" yazılmış ve akabindeki "hazretlerinin" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 ki T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamının yedinci günü idi" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 7 Şa'bân 1168 = 19 Mayıs 1755 Pazartesi.

8 'âlî-şân A1 : — T1

9 Rûznâmçe-i T1 : Rûznâmce-i A1

10 Evvel T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olan" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Rûznâmçe-i T1 : Rûznâmce-i A1

Müşârun ileyh Nâ'ilî 'Abdullah Paşa hazretleri fi'l-asl Dîvân-ı hümâyûn Beylikciliği ile ve Teşrîfât-ı hümâyûn inzımâmı ile niçe[1] eyyâm ve sinîn müstahdem olup, ba'dehû Re'îsülküttâb olduklarında beş altı senesi mütemâdî[2] hıdmet-i vâlây-ı Riyâset'de vücûhla akrânlarına fâyık, cümle evkâtları hıdemât-ı mühimme-i Devlet'e masrûf iken, yine mutâla'a ve müzâkere-i 'ulûmdan bir nefes hâlî olmazlardı. Hattâ riyâsetlerinde re'îs odasında Beylikci 'Avnî Efendi'ye[3] Vassâf okudup, iki sene müddetde temâm eylediler. Ba'dehû Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olup, bir bucuk seneye karîb defterdârlıkları müddetinde dahi riyâsetlerinden ziyâde hıdmetleri meşkûr ve sa'y-ı cemîlleri mebrûr olmuş idi. Ba'dehû mühr-i hümâyûn ile be-kâm kılındı. Hakk Te'âlâ muvaffak u meymûn eyleyüp, zemânlarında 'âmme-i fukarâ vü zu'afâ'-i 'ibâdullâhın sâmân u râhatların efzûn eyleye, âmîn.

Kadr-şinâs, 'âkıl, ve rezîn-i umûr ve 'ibâdullâhı ihtimâm üzere temşiyet ü ru'yetde hâb u râhatını terk ile te'ennî ve te'emmül üzere sâhib-i tevâzu', fukarâya 'atf u merhametli husûsan talebe-i 'ulûm gürûhuna re'fet ve himâyeti cârî ve Devlet-i 'aliyye hademesinin ehl-i fazl ü kemâl olanlarına lemha-i **[T1 131a]** 'inâyeti şâmil ü sârî olduğu bî-iştibâhdır. Hakk Te'âlâ sadrında dâ'im ve tevfîk-ı 'âlîsin refîk u vefîk eyleye, âmîn. Bu kemîneden sadâretleri târîhi olmak üzere bir kıt'a sünûh etmeğiyle bu mahalle sebt olundu.

Hamdülillâh mesned-i Sadr-ı Vezâret yümnile
Oldu lâyık böyle bir 'allâme-i sâhib-dile
Mülhem oldu Hâkimâ bu mısra'-ı târîhde
Oldu nâ'il sadra 'Abdullah Paşa mühr ile
(اولدی نائل صدره عبدالله پاشا مهر ایله) **Sene 1168**

---

1 niçe T1 : nice A1

2 mütemâdî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Beylikci 'Avnî Efendi'ye T1 : + [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 298'in sağ kenârına yazılmıştır] A1

[İhsân-ı Vezâret be-Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî Tevkī‘î ‘Ali Paşa]

Ve hem ol gün Silahdâr-ı[1] hazret-i Şehriyârî[2] Tevkī‘î ‘Ali Paşa[3] hazretleri rütbe-i vâlây-ı Vezâret ile Aydın Sancağı, bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-makrûn[4] kendülere tevcîh ve Devlet-i ‘aliyye’de Nişâncılık ile dahi be-kâm buyurulup, ilbâs-ı hil‘at-ı seniyye ile kadr u şânları terfî‘ ve dâ’ire-i seniyye-i vefîretü’l-meymeneleri iksîr nazar-ı ‘inâyet-i hazret-i Pâdişâhî ile tevfîr u tevsî‘ buyurulup ve birkac günden sonra Serây-ı Cedîd-i hümâyûn’dan pîş-ezîn Silahdâr ağalar[5] rütbe-i vâlây-ı Vezâret ile be-kâm olup, alay ile ihrâc olduğu vech üzere mükemmel ü müretteb alay tenbîh olunup, Bâğçe-kapusu’nda Muhsin-zâde Serâyı müşârun ileyh[6] hazretlerine in‘âm-ı hümâyûn olmağla, anda murabba‘-nişîn-i ikāmet olmağa fermân olundu. Mûcebince Serây-ı hümâyûn’dan müretteb alay ile Kapu’ya teşrîf ve ilbâs-ı hil‘at ve serây-ı mezkûre teşrîf ve anda mukīm oldular.

Müşârun ileyh[7] hazretleri niçe eyyâm ü sinîn Enderûn-ı hümâyûn’da **[T1 131b]** hıdemât-ı seniyye-i Pâdişâhî’de olup, her vechile hıdmetleri meşkûr ve sa‘y-ı cemîlleri mebrûr[8], ‘ulûm u fezâ’il ile ârâste ve ma‘ârif ü kemâlât ile pîrâste oldukları ecilden ve *a‘tı’l-kavse bârîhâ*[9] medlûlü üzere rütbe-i vâlây-ı Vezâret’in vezîr-i zî-şânı ve tevkī‘-i şerîf-i meymenet-âyâtın düstûr-ı mekârim-nişânı zât-ı

---

1 Silahdâr-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazret-i” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Şehriyârî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Tevkī‘î” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne “ya” yazılmış ve akabindeki “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 ‘inâyet-makrûn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “kendülere” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 ağalar T1 : + [Metinde bu kelime önce “ağa-yı” şeklinde yazılmış, sonradan kelimenin sonundaki “ى” harfinin üzeri çizilmiş ve “lar” eki satırın üstüne yazılmıştır] A1

6 ileyh T1 : + [Metinde bu kelime “ileyhe” şeklinde düzeltilmiş ve akabindeki “hazretlerine” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 ileyh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 mebrûr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “‘ulûm u fezâ’il ile ârâste ve ma‘ârif ü kemâlât ile pîrâste” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 “اعط القوس باريها = Yayı atıcısına ver (=İşi ehline ver; At binenin, kılıç kuşananın” anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

sütûde-kadr ve sâhib-i <ve> mekârim oldukları cümleye ma'lûm u müsellem olmağla[1], Hakk Te'âlâ her hâlde tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk u vefîk eyleye, âmîn yâ Mu'în.

Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i kirâm[2]

Yine sene-i merkūme mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamın onuncu günü[3] Rumeli Kadı'askerliği, sâbıkā Anadolu Kadı'askeri olup, Rumeli Pâyesi olan 'Abdurrahîm Efendi hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve yevm-i mezbûrda[4] Anadolu Kadı'askeri, sâbıkā Mekke-i mükerreme Kadısı olan Şeyh Mehmed Sa'îd Efendi hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu[5].

Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-Balat

Yine şa'bân-ı şerîfin yirmi yedinci günü Balat'da harîk vâkı' olup, bi-hamdillâhi Te'âlâ derhâl etrâfa[6] münteşir olmadan muntafî oldu. (…..)

['Azl-i Şeyhulislâm Vassâf 'Abdullah Efendi ve nasb-ı Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi]

Yine sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamının yirmi yedinci ahad günü[7] Şeyhulislâm Vassâf 'Abdullah Efendi[8] umûr-ı Fetvâ'da mütehâvin olup, bundan mâ'adâ ihtiyâr ve sinni hadd-i şeyhûhate resân **[T1 132a]** olduğu ecilden, idâre-i umûr-ı Fetvâ-i şerîfe ise mehâmm-ı umûrdan olmağla[9], etrâf u enhâsı dahi bu emrin itmâmında idâre ve i'ânetden mütekâsil olmalarıyla 'azl ve Bur-

---

1 olmağla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Hakk Te'âlâ her hâlde ….. yâ Mu'în" kısmının üzeri çizilmiş ve bunun yerine "bu gûne mezîd-i 'inâyât ile fâyiku'l-akrân buyuruldular" ifâdesi s. 300'ün sol kenârına yazılmıştır] A1

2 kirâm A1 : ikrâm T1

3 10 Şa'bân 1168 = 22 Mayıs 1755 Perşembe.

4 10 Şa'bân 1168 = 22 Mayıs 1755 Perşembe.

5 **Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i** ….. buyuruldu T1 : + [Bu kısım, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 300'ün sol kenârına yazılmıştır] A1

6 etrâfa T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

7 27 Şa'bân 1168 = 8 Haziran 1755 Pazar.

8 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "umûr-ı Fetvâ'da mütehâvin olup bundan mâ'adâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 olmağla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "etrâf u enhâsı dahi ….. olmalarıyla" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

sa'da ikāmetleriyçün emr-i şerîf-i Cihân-dârî sudûruna binâ'en[1], 'azli günü savb-ı me'mûruna râhî kılındı.

Ve 'ulemây-ı kirâm ve sudûr-ı fihâmdan Sadr-ı Rûm-ı sâbık[2] semâhatli Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi[3] hazretleri her vechile şâyeste-i tefvîz-ı umûr-ı Fetvâ ve selîl-i asâlet ü nühâ[4] ve melcây-ı fuzalâ vü 'ulemâ ve muktedây-ı ecille-i 'urefâ olduklarına binâ'en, yevm-i mezbûr[5]da[6] mahz-ı irâde-i hazret-i Şehen-şâhî ile Enderûn-ı hümâyûn'dan Hâsekî Ağa ib'âsıyla huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı[7] hazret-i Cihân-penâhî'ye da'vet ve Sâhib-i devlet hazretleri Enderûn-ı hümâyûn'da şeref-i ma'iyyet ile müşârun ileyh hazretleri pîş-gâh-ı 'inâ-yet-penâh-ı Pâdişâhî'de edây-ı merâsim-i ikrâm-ı mevfûrdan sonra, mu'tâd-ı lebs-i[8] bâlây-ı Şeyhulislâmî[9] olan sevb-i semmûr-ı sefîd-rûy-ı behcet-ittisâmı zîver-i dûş-ı müfâharet buyurup, yine Enderûn-ı hümâyûn'dan Âsaf-ı Cem-câh-ı[10] sa'âdet-iktinâh ile hem-kâm-ı semend-i meserret-licâm sâha-i 'avd ü insırâfda hırâmân-ı übbehet ü iclâl oldular[11]. Hakk Te'âlâ her hâlde tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk eyleye, âmîn. Bi-hamdihî[12] Te'âlâ;

---

1 binâ'en T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'azli günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 sâbık T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "semâhatli" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 nühâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve melcây-ı fuzalâ vü 'ulemâ ve muktedây-ı ecille-i 'urefâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 27 Şa'bân 1168 = 8 Haziran 1755 Pazar.

6 mezbûrda T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mahz-ı irâde-i hazret-i Şehen-şâhî ile" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 fâ'izu'n-nûr-ı (فائض النور) T1 : fâyizu'n-nûr-ı (فايض النور) A1

8 lebs-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâlây-ı" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Şeyhulislâmî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olan" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Cem-câh-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdet-iktinâh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 oldular T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Hakk Te'âlâ her hâlde ….. âmîn" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

12 bi-hamdihî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Te'âlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Büşrâ lekad-enceze'l-ikbâlü mâ ve'adâ
Ve kevkebü'l-mecdi min ufkı'l-'ulâ sa'dâ[1]

medlûlü ile zât-ı vâlây-ı asâlet-perverleri menba'-i fazl ü kerem ve ma'den-i semâhat **[T1 132b]** ve 'avârif ü himem[2] ve 'ulûm u fünûn-ı bâhirede 'alem olmalarıyla cümle mevâlî-i 'izâm ve talebe-i 'ulûm ve sâ'ir enâm bunların mesned-i vâlây-ı Fetvâ'yı teşrîflerinden ziyâde meserret ü hubûr izhârıyla vazîfe-i istidâmete kıyâm-ı devâm göstermişlerdir.

Lafza-i "Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi" (دامادزاده فيض الله افندى) hâtır-ı Hakīr'e sünûh edüp, gerçi mısra'-ı mevzûn değil ise dahi 'adedi temâm târîh-i seneleri olduğu garîb ü 'acîb vâkı' olmağla, bu mahalle kayd ü sebt[3] olundu. Hakk Te'âlâ müteyemmen ü müteberrik eyleye, âmîn yâ Mu'în.

Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i 'izâm

Yine sene-i merkūme mâh-ı ramazânü'l-mübârekin gurresinde[4] İstanbul Kazâsı, Mekke-i mükerreme Pâyesi olup, sâbıkā Selânik Kadısı olan Halîl Efendi hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve sâbıkā Medîne-i münevvere Kadısı Muhsin-zâde Ahmed Efendi hazretlerine İstanbul Kazâsı Pâyesi bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve mâh-ı merkūmun ücüncü günü[5] Bursa Kazâsı, altmış sekiz zilka'desi gurresinden[6] zabt eylemek[7] üzere sâbıkā Kuds-i şerîf Kadısı Mekkî-zâde Mehmed Sâdık Efendi hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve yevm-i mezbûrda[8] Selânik Kazâsı, altmış sekiz zilhiccesi gurresinden[9] zabt etmek üzere Dâru'l-hadîs-i Süleymâniyye

---

1 "بشرى لقد انجز الاقبال ما وعدا * وكوكب المجد من افق العلا صعدا = Müjde! İkbâl (talih) va'adini yerine getirdi. Şân ve şeref yıldızı yücelik ufkundan yükseldi" anlamına gelen Arapça bu beyit Ebû Muhammed el-Hâzin'e aittir; bkz. Hâşimî, *age.*, s. 341.

2 himem T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve 'ulûm u fünûn-i bâhirede 'alem" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 sebt T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olundu Hakk Te'âlâ ….. yâ Mu'în" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

4 1 Ramazân 1168 = 11 Haziran 1755 Çarşamba.

5 3 Ramazân 1168 = 13 Haziran 1755 Cuma.

6 1 Zilka'de 1168 = 9 Ağustos Cumartesi.

7 eylemek T1 : etmek A1

8 3 Ramazân 1168 = 13 Haziran 1755 Cuma.

9 1 Zilhicce 1168 = 8 Eylül 1755 Pazartesi.

Medresesi Müderrisi Yek-dest Şeyh Mustafa Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu[1].

Ziyâret-i Hırka-i şerîfe be-resm-i me'lûf ve 'âdet-i ma'rûf

[T1 133a] Mâh-ı ramazânü'l-mübârekin on beşinci günü[2] ber-mûceb-i mu'tâd-ı kadîm Sadr-ı 'âlî-kadr-i kerîm hazretleri cenâb-ı Şeyhulislâm[3] Feyzullah Efendi ve Sadreyn-i muhteremeyn ve Nakībü'l-eşrâf efendiler ve Defterdâr ve Re'îsülküttâb efendiler ve Çavuş-başı Ağa ve sâ'ir ol günde bulunmaları mu'tâd olan ricâl-i Devlet-i 'aliyye ile Serây-ı hümâyûn'a varılup, Server-i kâ'inât ve Bâ'is-i îcâd-ı erazîn ü semâvât *'aleyhi efdalu's-salavâti ve ekmelü't-teslîmât*[4] efendimiz hazretlerinin dâmen-i Hırka-i 'arş-fersâlarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm üzere cebhe-sây-ı istikânet olduklarında, Pâdişâh-ı merâhim-dest-gâh *halledallâhu ve ebkāhu*[5] hazretleri Vezîr-i a'zam ve Müşîr-i efham hazretlerine ve sâ'ir eslâf-ı sudûr-ı kirâmdan evfer ü ekser nevâziş ve i'zâm ve sâ'ir vücûh-ı 'ulemây-ı a'lâm ve ricâl-i Devlet-i 'aliyye kulları dahi nazra-i 'atf u 'inâyetlerine mazhar olup, ol mehbit-ı envâr-ı rahmet ve mecma'-i hayr-ı vüfûr u bereketde meşâyih-i kürsî-nişîn-i cevâmi'-i selâtînin, husûsan Ayasofya-i Kebîr Şeyhi ve 'ale't-tertîb meşâyih-i kirâm ve sulehânın her birisi devâm-ı 'ömr ve devlet-i[6] Pâdişâhî'de 'alâ-hıdetin du'â vü niyâza âgāz ve hulûs-ı kalb ile du'âları[7] karîn-i icâbet-i dergâh-ı bî-niyâz olduğu "*Üd'ûnî estecib leküm*"[8] nass-ı şerîfinden müjde-i istidlâl ihâle-i kerem-i Vâhibü'l-âmâl kılındı.

---

1 **Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i** ….. buyuruldu T1 : + [Bu kısım, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 302'nin sol kenârına yazılmıştır] A1

2 15 Ramazân 1168 = 25 Haziran 1755 Çarşamba.

3 Şeyhulislâm T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "عبد" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "فيض" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

4 "عليه افضل الصلوات واكمل التسليمات = Salâtların en faziletlisi ve selâmların en mükemmeli onun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

5 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 devlet-i A1 : دلت T1

7 du'âları T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 303'ün sağ kenârına yazılmıştır] A1

8 "ادعونى استجب لكم = Bana duâ edin, kabul edeyim" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, Gâfir 40/60. âyetin baş tarafında yer alan ufak bir kısmıdır.

Vukū‘-i harîk der-Halıcılar Köşkü

[T1 133b] Yine sene-i merkūme ramazân-ı şerîfinin yirmi altıncı gicesi[1] İstanbul'da Halıcılar Köşkü'nde bir hâneden âteş zuhûr edüp, bi-‘inâyetillâhi Te‘âlâ etrâf u enhâsına sârî olmadan muntafî oldu.

Zikr-i dâmen-bûs-ı Sultân-ı cihân[2] der-‘îd-i mübârek-i ramazân

Yine mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı günü[3] Sadrıa‘zam ve Hidîv-i ekrem hazretleri tebrîk-i ‘îd-i sa‘îd içün Müfti'l-enâm *sellemehü'*[4]*-Selâm*[5] Feyzullah Efendi'ye hasbe'l-mu‘tâd alay ile teşrîf ve âyîn-i dîrîneye mürâ‘ât buyurup ve ertesi gün sudûr-ı ‘ulemây-ı kirâm hazerâtı ve ‘arefe gününe gelince tertîb-i ma‘rûf ve ‘âdet-i me'lûf üzere cümle ricâl-i[6] Devlet cenâb-ı mekârim-nisâb-ı hazret-i Âsafî ile kesb-i ta‘yîd-i sa‘âdet eyleyüp, ba‘dehû pencşenbih gicesi[7] Serây-ı hümâyûn'a râhî ve ‘ale's-seher takbîl-i pâye-i evreng-i Şehen-şâhî ile şeref-yâb ve mübâhî olduklarından sonra ve sâye-i Rahmân ve Halîfe-i Yezdân olan Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[8] hazretleri şevket-i Şâhâne ve haşmet-i Pâdişâhâne ile cedd-i emcedleri merhûm u mağfûr cennet-mekân Sultân Ahmed Hân Câmi‘-i şerîfi'nde edây-ı nemâz-ı[9] ‘îd, ba‘dehû Serây-ı hümâyûn'larına teşrîf-i sa‘d-karâr-ı menzil-i hûrşîd buyurdular.

Vukū‘-i harîk der-Kadırga Limanı

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin ikinci gicesi[10] sâ‘at bir bucukda iken Kadırga Limanı ta‘bîr olunan çârşûda **[T1 134a]** bir ‘attâr dükkânından âteş zuhûr edüp, ol gice bi-emrillâhi Te‘âlâ gāyet şedîd rûzgâr olmağla, etrâf u enhâsına sârî olup, Akar-çeşme'den yukaru bir ucu Peyk-hâne'den

---

1 26 Ramazân 1168 = 6 Temmuz 1755 Pazar.

2 **cihân** A1 : — T1

3 26 Ramazân 1168 = 6 Temmuz 1755 Pazar.

4 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 *es-selâm* T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "عبد" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "فيض" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

6 ricâl-i T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın altına yazılmıştır] A1

7 30 Ramazân 1168 = 10 Temmuz 1755 Perşembe.

8 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 nemâz-ı A1 : نمار T1

10 2 Şevvâl 1168 = 12 Temmuz 1755 Cumartesi.

Firârî Mustafa Paşa hânesine dek muhterik ve bir tarafı Dizdâriyye Câmi'i semtinden Köprülü-zâde Türbesi taraflarına dek temâm on altı sâ'at mütemâdî oldu. Sonra bi-'avnillâhi Te'âlâ Dîvân-yolu'na çıkmadan muntafî[1] oldu.

Yesâğ-ı kabaralı kesme ve men'-i tâ'ife-i nisvân

Yine sene-i mezkûre mâh-ı şevvâlinin ücüncü günü[2] gümüş kabaralı kesme ve haşa (حشا), vüzerâdan gayrı kimesne isti'mâl etmamak üzere ve: "Tâ'ife-i nisvân şâlî ve büyük yakalı elvân ferâceler geymeyüp, mahremi olanlar sûk u bâzârlarda gezmeyeler" deyü fermân sâdır[3], mahalle mahalle e'imme-i cevâmi' u mesâcid cümleye tenbîh ü te'kîd eylediler[4].

Hakk Te'âlâ şevketlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ilâ yevmi'l-intibâh*[5] efendimiz hazretlerinin sâye-i 'inâyetlerin 'âmme-i 'ibâd ü bilâd üzerlerinden dûr ve zâ'il etmeye, âmîn. Herkesin hey'et ü kıyâfeti hâl ü tavrına lâyık u çesbân olmak vechiyle[6] emr-i şerîfleri mahz-ı sıyânet ve 'ayn-ı[7] 'inâyet olduğu bî-iştibâhdır.

Tevcîhât 'alâ vechi'l-'âde

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâl-i[8] şerîfinde[9] bi-vechi'l-'âde Sadâret-i 'uzmâ Kethudâlığı, Yeğen Mehmed Ağa'ya ibkā ve Riyâset hıdmeti, el-Hâc 'Abdî Efendi'ye ibkā ve Çavuş-başılık, Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından **[T1 134b]** el-Hâc 'Abdurrahmân Bey'e tevcîh ve Büyük Tezkirecilik, Nu'mân

---

1 muntafî A1 : منطفى T1

2 3 Şevvâl 1168 = 13 Temmuz 1755 Pazar.

3 sâdır T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 eylediler T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Hakk Te'âlâ şevketlü ….. âmîn" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

5 "خلد الله الى يوم الانتباه = Allah onu kıyâmet gününe kadar dâim kılsın" anlamına gelen Arapça duadır.

6 vechiyle T1 : vechile A1

7 'ayn-ı A1 : عن T1

8 şevvâl-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "şerîfinde" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 1-29 Şevvâl 1168 = 11 Temmuz - 8 Ağustos 1755.

Efendi'ye[1] ve Kücük Tezkirecilik, 'Avnî Seyyid Mehmed Efendi'ye[2] ve Sadr-ı 'âlî Mektûbculuğu, Hamza Hâmid Efendi'ye[3] ve Dîvân-ı hümâyûn Beylikciliği, Kudsî Mehmed Efendi'ye[4] ve Kethudâ Bey Kitâbeti, 'Ali Efendi'ye ibkā olunup, bâ-fermân-ı 'âlî cümlesi huzûr-ı Sadr-ı 'âlî'de ilbâs-ı fâhıreler ile beyne'l-akrân mümtâz kılındı.

Tevcîhât-ı hâcegân-ı Dîvân-ı 'âlî

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâl-i şerîfinde[5] Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı, Behcet Efendi'ye[6] ve Şıkk-ı Sânî, Ahmed Efendi'ye[7] ve Şıkk-ı Sâlis, Sâlih Efendi'ye[8] ve Defter Emâneti[9], Rûznâmçe-i[10] Evvel[11] ibkā ve Baş-muhâsebecilik, Mehmed Sa'îd Efendi'ye tevcîh ve Anadolu Muhâsebeciliği, sâbıkā Silahdâr Kâtibi Tobhâneli Mehmed Efendi'ye[12] ve Tersâne Emâneti, sâbık Baş-muhâsebeci Râkım el-Hâc Mehmed Efendi'ye[13] ve Yeniçeri Kitâbeti, Memiş Efen-

---

1 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 1-29 Şevvâl 1168 = 11 Temmuz - 8 Ağustos 1755.

6 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Emâneti T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra bir kelimenin sığacağı kadar bir boşluk bırakılmış ve akabindeki "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Rûznâmçe-i T1 : Rûznâmce-i A1

11 Evvel T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra bir kelimenin sığacağı kadar bir boşluk bırakılmış ve akabindeki "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

13 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

di'ye[1]; Atlu Mukābelesi, Mûsâ-zâde Efendi'ye[2] ve Cizye Muhâsebesi, sâbıkā Baş-muhâsebeci Mehmed Hâşim Efendi'ye tevcîh ve Darb-hâne Emâneti, Hüseyn Ağa'ya[3] ve Şehr-emâneti, Mehmed Efendi'ye[4] ve Matbah Emâneti, Mustafa Bey'e[5] ve Arpa Emâneti, 'Ali Ağa'ya ibkā ve Mâliyye Tezkireciliği, sâbıkı Mahmûd Efendi'ye tevcîh ve Mevkūfâtcılık, Hazîne Kethudâlığı'ndan çıkma Mehmed Efendi'ye[6] ve Sipâh Kitâbeti, sâbıkı 'Ömer Efendi'ye[7] ve Silahdâr Kitâbeti, sâbıkā Kücük Evkāf Muhâsebecisi **[T1 135a]** Bekir Paşa-zâde[8] Süleymân Beyefendi'ye[9] ve Tob-hâne Nezâreti, Pîşgîr Ağalığı'ndan çıkma Mevkūfâtî-yi sâbık 'Abdullah Efendi'ye[10] ve Kücük Rûznâme, ma'zûl Âmedci 'Abdullah Efendi'ye[11] ve Piyâde Mukābeleciliği, Cebeciler Kitâbeti'nden ma'zûl Vahdetî Ebûbekir Efendi'ye[12] ve Kücük Evkāf Muhâsebeciliği, Sarıkcı-başılık'dan çıkma Ebussu'ûd Efendi'ye[13] ve Kalyonlar Kitâbeti, sâbıkā Büyük Kal'a Tezkirecisi 'Ârifî dâmâdı Süleymân Efendi'ye tevcîh ve Teşrîfât-

1 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Ağa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Bey'e T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Bekir Paşa-zâde T1 : Bekir-zâde A1

9 Beyefendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

13 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

cılık, ʻÂkif Mehmed Bey'e ibkā ve Masraf Kitâbeti, Ahmed Efendi'ye ibkā ve Cebeciler Kitâbeti, İstanbul Barut-hânesi'nden maʻzûl Saʻdullah Efendi yeğeni el-Hâc Mustafa Efendi'ye[1] ve Büyük Kalʻa Tezkireciliği, Piyâde'den maʻzûl Ağa-zâde İsmâʻîl Beyefendi'ye[2] ve Küçük[3] Kalʻa Tezkireciliği, sâbıkı Mihrî Mehmed Efendi'ye[4] ve Baş-mukātaʻacılık, sâbıkā Tob Arabacılar Kâtibi Süleymân Efendi-zâde el-Hâc Mustafa Efendi'ye[5] tevcîh ve Hâslar Mukātaʻacılığı ibkā ve Dîvân-ı hümâyûn Târîhciliği, Kücük Evkāf'dan maʻzûl Kesriyyeli-zâde Ebûbekir Beyefendi'ye[6]; Kağıd-ı Bîrûn Emâneti, Arabacılar Kitâbeti'nden maʻzûl Mehmed Musaffâ Efendi'ye[7] ve Enderûn Kağıd Emâneti, Gurebâ'-i Yesâr Kâtibi Safiyye Sultân-zâde Mehmed Sâdık Beyefendi'ye[8] ve İstanbul Barut-hânesi Nezâreti, ʻUlûfeciyân-ı Yesâr Kitâbeti'nden maʻzûl Re'îs-zâde ʻAbdürrezzâk Efendi'ye[9] ve Gelibolu Barut-hânesi Nezâreti, mukaddemâ Maʻden Nizâmı hıdmetinde olan Yûsuf Ağa'ya **[T1 135b]** tevcîh ve Selânik Barut-hânesi Nezâreti[10] Mutasarrıfı, Selânik'de sâkin[11] Şâhbender-oğlu ʻÖmer Ağa'ya ibkā ve İstanbul Mukātaʻası, hâslardan maʻzûl Mektûbî hulefâsından Hamza Efendi'ye[12] ve Bursa Mukātaʻası, sâbıkā ʻUlûfeciyân-ı Yemîn Kâtibi, ʻAli

1 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
2 Beyefendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
3 Küçük T1 : Kücük A1
4 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
5 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine yeniden "tevcîh" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1
6 Beyefendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
7 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
8 Beyefendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
9 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
10 Nezâreti A1 : — T1
11 sâkin A1 : — T1
12 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Efendi'ye[1] ve Kefe Mukāta'ası, Avlonya'dan ma'zûl Hâkî Mehmed Efendi'ye[2] ve Avlonya ma'a Eğriboz Mukāta'ası, Kücük Kal'a'dan ma'zûl Safâyî Mustafa Efendi'ye[3]; 'Ulûfeciyân-ı Yemîn Kitâbeti, es-Seyyid Mehmed Emîn Beyefendi'ye[4] ve Gurebâ'-i Yemîn Kâtibi, sâbıkı Hasan Efendi'ye[5] ve 'Ulûfeciyân-ı Yesâr Kitâbeti, Gurebâ'-i Yesâr Kitâbeti'nden ma'zûl Mehmed Efendi'ye[6] ve Gurebâ'-i Yesâr Kitâbeti, sâbıkā Kethudâ Bey Kâtibi 'Abdî Paşa Dîvân Efendisi 'Ali Efendi'ye[7]; Tob Arabacılar Kitâbeti, hâlâ Kağıd-ı Enderûn Emîni sâbıkı Hâfız Süleymân Efendi'ye tevcîh; Dergâh-ı 'âlî Yeniçeri Ağalığı[8] ve Mîr-'alemlik[9] ibkā ve Sipâh Ağalığı, Mîrahûr-ı Evvel-i sâbık el-Hâc Mehmed Sâdık Ağa'ya[10] ve Silahdâr Ağalığı, Sipâh Ağası-yı sâbık[11] Şîrîn-zâde Halîl Ağa'ya[12] ve Baş-bâkī-kulluğu, sâbıkā Baş-bâkī-kulu Süleymân Ağa'ya ve Dergâh-ı 'âlî Cebeci-başılığı ibkā ve Tobcu-başılık, sâbıkı Kefeli el-Hâc Mehmed Ağa'ya tevcîh ve Tob Arabacı-başılığı ibkā ve Hâssa Kassâb-başılık, hâlâ Şehir

---

1 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 Beyefendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Ağalığı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Mîr-'alemlik T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ibkā" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine farklı bir kaligrafi ile yeniden "ibkā" kelimesi satır hizâsına s. 309'un sağ kenârına yazılmıştır] A1

10 Ağa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

11 sâbık A1 : سابق T1

12 Ağa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tecvîh" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

Kassâb-başısı Halîl Ağa'ya tevcîh ve Cizye Baş-bâkī-kulluğu ibkā ve 'Ulûfeciyân-ı Yemîn Ağalığı ibkā ve Gurebâ'-i Yemîn Ağalığı ibkā ve 'Ulûfeciyân-ı Yesâr Ağalığı, sâbıkı Ahmed Ağa'ya tevcîh ve Gurebâ'-i Yesâr Ağalığı ibkā **[T1 136a]** ve mâh-ı mezbûrun altıncı günü[1] ilbâs-ı[2] hila'-i fâhıreler ile her birleri mesrûr ve Hâssa Mi'mâr-başılık dahi Ocağı Kâtibi el-Hâc Mustafa Ağa'ya mâh-ı merkūmun yirmi ücüncü günü[3] tevcîh[4] olunup, huzûr-ı Sadr-ı Âsafî'de ilbâs-ı[5] hil'at-ı[6] fâhıre ile me'mûr buyuruldu.

Ziyâfet-kerden-i Yeniçeri Ağası be-Sadrıa'zam u ekrem

Yine mâh-ı şevvâlin on ikinci isneyn günü[7] Yeniçeri Ağası tarafından Sadrıa'zam[8] ve Müşîr-i efham hazretlerine Ağa-kapusu'nda tertîb-i çeşn ü ziyâfet olunup, mu'tâd üzere ol[9] ziyâfetde bulunmaları de'b-i müstedîm olan bi'l-cümle hademe-i Bâb-ı Sadr-ı 'âlî ile zât-ı vâlây-ı Âsafî-simâtları Ağa-kapusu'nu teşrîf ve kemâl-i inbisât ü sürûr ile anda ârâm ve sâzendegân ve bâzendegân ve sâ'irleri nevbet-be-nevbet icrây-ı[10] san'atlarında mehâret ü ihtimâm ve anların seyr ü temâşâlarıyla iktisâb-ı safâ olunup ve[11] ba'de'l-'asr tenâvül-i ta'âmdan sonra Yeniçeri Ağası'ndan Sadrıa'zam hazretlerine rahş-ı müzeyyen ve sâ'ir verilmesi mu'tâd olan hedâyâları pîş-gâh-ı Âsafî'lerine takdîm ve mu'tâd üzere Yeniçeri Ağalığı ibkāsıyçün mûmâ ileyhe ilbâs-ı hil'at-ı fâhıre ile dûş-ı müfâ-

---

1 6 Şevvâl 1168 = 16 Temmuz 1755 Çarşamba.

2 ilbâs-ı [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hila'-i fâhıreler ile herbirleri mesrûr" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine farklı bir kaligrafi ile "hil'at" kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1 : — T1

3 23 Şevvâl 1168 = 2 Ağustos 1755 Cumartesi.

4 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunup" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 ilbâs-ı [Bu kelime, sonradan farklı bir kaligrafi ile satırın altına yazılmıştır] A1 : — T1

6 hil'at-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "fâhıre ile me'mûr buyuruldu" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 12 Şevvâl 1168 = 22 Temmuz 1755 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

8 Sadrıa'zam T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Müşîr-i efham" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 ol A1 : o T1

10 icrây-ı A1 : احرای T1

11 ve A1 : — T1

haretleri zîb-ârây-ı bâlây-ı kâm ve hengâm-ı şâma karîb ol mahalden sa'âdet ü iclâl ile devlet-âşiyâne-i Serây-ı Âsafî'lerine hırâm u 'avdet buyurdular.

Ziyâfet-i Âsaf-güzîn be-cânib-i Şehriyâr-ı ma'delet-güzîn [T1 136b] der-Kasr-ı hümâyûn-ı Sa'dâbâd

Yine mâh-ı şevvâlü'l-mükerremin on sekizinci bâzârertesi günü[1] taraf-ı hazret-i Âsafî'den Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[2] efendimiz[3] hazretlerine[4] merhûm Hudâvendigâr-ı sâbık cennet-mekân Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[5] hazretlerinin ihyâ vü inşâ eylediği Sa'dâbâd tesmiye olunan mahall-i cân-fezâda tertîb-i çeşn ü ziyâfet olunup ve birkac gün mukaddem Yeniçeri ve Cebeci ve Tobcu ocaklarına ma'lûmü'l-mikdâr neferâtları pîş-gâh-ı[6] hazret-i Hâkānî'de resm-i kadîm üzere san'at-ı tüfeng-endâzî icrâsıyçün zâbitân ve Tüfengci-başılarıyla ma'an[7] siyâb-ı tüfeng-endâzî ile tertîb ü tenbîh olunduğu vech üzere[8] tenbîh ve tehiyye olunup, memerr-i hazret-i Pâdişâhî'de saff-beste-i selâm ve 'ale's-seher Sadrıa'zam u efham ve erkân-ı Devlet ol mahalde hâzır ve kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı Hâkānî'ye dîde-i cân ile müterakkıb u muntazır oldular.

Pâdişâh-ı sipihr-iktidâr ve Husrev-i kâm-kâr hazretleri tulû'-i âfitâb-ı 'âlem-tâbdan sonra rahş-süvâr-ı 'azamet ü iclâl ve sutû'-i mihr-i cemâllerine dîde-dûz-ı intizâr olanlara pertev-efgen-i mihr-i ruhsâr olup, erkân ve hademe-i Devlet ve Sadrıa'zam-ı Âsaf-serîret hazretleri âdâb-ı müstedîme üzere pîş-gâh-ı Rikâb-ı hümâyûnlarında *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meşyen 'ale'l-kadem*[9]

---

1 18 Şevvâl 1168 = 28 Temmuz 1755 Pazartesi.

2 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 efendimiz T1 : — [Metinde bu kelimenin üzeri çizilmiştir] A1

4 hazretlerine T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "merhûm Hudâvendigâr-ı sâbık ….. eylediği" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

5 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

6 pîş-gâh-ı T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek aynı kaligrafi ile s. 311'in sol kenârına yazılmıştır] A1

7 ma'an T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "siyâb-ı tüfeng-endâzî ile" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 üzere T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tenbîh ü tehiyye olunup" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

me'âliyle ihrâz-ı şeref-i istikbâlleriyle furûğ-ı 'inâyet ve iltifâtlarına **[T1 137a]** mazhar ve lümû'-i Hûrşîd-i cemâl-i bâ-kemâlleriyle münevver olup, misâl-i neyyir-i cihân-tâb-ı felek-i çârümîn ol eyvân-ı celâlet-nişânı şeref-i teşrîfleriyle reşk-i menzil-i sâha-i 'illiyyîn buyurdular. **Beyt:**

Husrev be-taht-gâh-ı me'âlî karâr-kerd
'Âlem be-mevsim-i şeref-i Şeh behâr-kerd[1]

Temâm-ı meserret ü safâ ile karâr u ârâm buyurduklarından sonra, tenâvül-i ta'âm ve tüfeng-endâzân neferâtı[2] ocağa fermân olunup[3], herkes Tüfengci-başıları ile takım takım yollu yolunca pîş-gâh-ı hümâyûnda[4] hedef-zenî-i nişâna tüfeng-endâz-ı mehâret ve âdâb-ı bende-gânesin izhâr[5] edüp, sebû-zen-i isâbet[6] olanlara ve tehallüf-i nişâne ile isâbete dûçâr olmayanlara dahi in'âm u ihsânlar olunup, ba'dehû sâzendegân ve bâzendegân izhâr-ı san'at ve râmiş-ger-i bezm-i sipihr olan zümre-i zehrâyı engüşt-i hayret ber-dehân eylediler.

Ba'dehû fîl-i Ebrehe'den nişâne olan pehlevânân-ı kûh-cismânlar dahi meydâna çıkup, püşt-i feleki el arkası yerde mu'terif-i 'acz[7] eylediler. Ve bir nevbet dahi dübb-i ekberden nümûne olan bir hares-i ahresi beyâbânî keşân keşân âverde-i meydân-ı temâşâ edüp, birer birer üzerine senson havâlesiyle *selleta*[8]*llâhu'l-hayevâne 'ale'l-hayevân*[9] mazmûnu nümâyân kılup, birbirlerine hamle ve hücûmlarını seyr u temâşâ hâsıl oldu.

---

1 "خسرو بتختکاه معالی قرار کرد * عالم بموسم شرف شه بهار کرد = Pâdişâh yüce tahtına oturmuştur ve âlem, onun döneminin şerefi ile bahara dönüşmüştür" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

2 neferâtı T1 : neferâtı A1

3 olunup A1 : — T1

4 hümâyûnda T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hedef-zenî-i" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 izhâr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "edüp" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "ile" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

6 isâbet T1 : اصانت A1

7 'acz T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 312'nin sol kenârına yazılmıştır] A1

8 *selleta* T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "*el-hayevâne 'ale'l-hayevân*" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "*Allâhu'l-kilâbe 'ale'z-ziyâb*" kelimeleri s. 312'nin sol kenârına yazılmıştır] A1

9 "سلط الله الحيوان على الحيوان = Allah hayvanı hayvana belâ etsin" anlamına gelen Arapça bedduâdır.

Bi-husûsihî cânbâzân-ı bedî'u't-tavr ve perende-bâzân dahi mehâret ve san'atların keşîde-i rişte-i tahsîn eylediler. **[T1 137b]** Ol temâşâlar ile imrâr-ı vakt ve kemâl-i sürûr u inbisât ile hengâm-ı 'asra karîb tenâvül-i ta'âmdan sonra, taraf-ı bâhiru'ş-şeref-i hazret-i Âsafî'den âmâde kılınan birkac müzeyyen rahş ve emti'a-i nefîse ve diyâr-ı deryâ-bârdan akmişe-i 'abkarî ve sâ'ir hediyye-i behiyye pîş-gâh-ı şevket-penâh-ı Pâdişâhî'ye 'arz u takdîm ve mekârim-i çâker-i nüvâzâne-i hazret-i Husrevâne'den Sadrıa'zam ve Hidîv-i ekrem hazretlerini hil'at-ı semmûr ihsânıyla tebcîl ü tekrîm buyurup, hengâm-ı şâma karîb sa'âdet ü iclâl ile yine Sadrıa'zam ve erkân-ı hademe-i Devlet be-resm-i me'lûf ve 'âdet-i ma'rûf pîş-gâh-ı Rikâb-ı hümâyûnlarında şeref-ihrâzî-i fehâmet ü i'zâz ile lâne-i şevket-âşiyâne-i hümâyûnlarından Serây-ı 'âlî'lerine 'atf-ı 'inân-rahş-ı 'azamet buyurdular.

Tafsîl-i ziyâfet-i Sadrıa'zamî be-hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem-penâh

Ziyâfet gününden mukaddem Sadrıa'zam hazretleri be-resm-i âdâb-ı da'vet-i Şehriyârî huzûr-ı hümâyûna rû-mâlden sonra, Mehter-hâne-i 'âmire'den Sadrıa'zam ve Şeyhulislâm ve Nişâncı Paşa hazerâtı içün ve sâ'ir ricâl-i Devlet-i 'aliyye ve hademe-i Bâb içün Eyyühennâs-köprüsü kurbunda vâkı' Parmak-kapu derûnuna[1] müte'addid obalar ve sâye-bân ve çadırlar[2] nasb olunup ve şevketlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı İslâm-penâh efendimiz hazretleri teşrîflerinde Vezîr-i mükerrem Nişâncı Paşa hazretleri destâr-ı 'âdî ve ferâce ile ve Defterdâr Efendi ve Kapucu-başı ağalar ve gedikliyân **[T1 138a]** ve çavuşân ve ağayân-ı Âsafî destâr-ı 'âdî ve ferâceleri ile ve delüyân ve gönüllüyân elbise-i mahsûsalarıyla 'ale's-seher Sa'dâbâd'da mevcûd bulunup, Kasr-ı Pâdişâhî'nin derûnu meyve ve şükûfe ve şekerlemeler ile tezyîn ve pây-ı endâz-ı kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı hazret-i Cihân-dârî içün binek taşına varınca a'le'l-'âl dîbâ ferşîde kılınup, teşrîf-i hümâyûnlarında Kethudâ Bey ve Defterdâr[3] ve Re'îsülküttâb Efendi ve Çavuş-başı Ağa ve Rikâb-ı hümâyûn ağaları ve Kapucu-başı ağalar bi'l-cümle saff-beste-i kıyâm ve pîş-i hümâyûnda herkes 'alâ merâtibihim devân ve iki nefer En-

1 derûnuna A1 : derûnunda T1

2 çadırlar T1 : cadırlar A1

3 Defterdâr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Efendi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

derûn-ı Sadrıa'zamî ağaları buhûrdânlar ile pîş-i hümâyûnda râhî vü revân oldular.

Ba'dehû Nişâncı Paşa hazretleri zemîn-bûs-ı efhâm olduklarında Çavuşân-ı Dîvân alkış edüp, pîş-i hümâyûnda devân ve Kasr-ı hümâyûn'a yaklaşdıkda Sadrıa'zam hazretleri kırk elli hatve mikdârı mahalde mâşiyen istikbâl ve icrây-ı zemîn-bûsîde yine alkış olunup, binek taşına gelindikde Nişâncı Paşa hazretleri sağ cânibinde ve Şeyhulislâm Efendi Kasr-ı hümâyûn'un taşrasında müterakkıb-ı selâm-ı selâmet-encâm ve Sadrıa'zam hazretleri şevketlü, mehâbetlü, kudretlü efendimizin şeref-i hıdmet-i bagal-gîrlerinde[1] olup, nüzûl-i hümâyûn vukū'unda tekrâr alkış olundu. Ve toplar atıldı. Ve hîn-i ku'ûdda Nişâncı Paşa ve Şeyhulislâm Efendi taşra çıkdıklarından sonra, Sadrıa'zam hazretleri bir mikdâr musâhabetden **[T1 138b]** sonra izn-i hümâyûn ile taşra çıkup, Dârussa'âdeti'ş-şerîfe mahallinde ârâm ve Kethudâ Bey ve sâ'ir kapu ricâli müşârun ileyhin dâmen-bûslarıyla şeref[2]-me'nûs, ba'dehû kendülere mahsûs obayı teşrîf ve kuşluk ta'âmı tenâvülünden sonra, izn-i hümâyûn ile Yeniçeri neferâtı nişâna tüfeng atmalarıyçün emr u fermân ve tob ve humbaralar atılup, tâ ikindi vaktine dek seyr u temâşâ hâsıl oldu.

Ba'dehû edây-ı salâtü'l-'asr ahşam ta'âmı tenâvül ve taraf-ı Âsafî'den keşîde buyurulacak bir re's esb-i Rûmî ve bir re's esb-i Mısrî ve bir re's bârgîr-i bî-nazîri Silahşorân-ı hazret-i Şehriyârî meydânda cevelân ve manzûr-ı hümâyûn-ı hazret-i Cihân-dârî olup, sâ'ir hediyye-i 'âdiye-i Âsafî dahi Kethudâ Bey vesâtatıyla Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ağası huzûruna iblâğ u teslîm ve anlar dahi huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı Husrevâne'ye 'arz u takdîm buyurup, kendü mahallerine geldikden sonra, Kethudâ Bey'e bir sevb semmûr kürk ve hademeden on dokuz nefere hil'atlar ilbâs olundu.

Ba'dehû Sadrıa'zam ve Şeyhulislâm Efendi hazretleri huzûr-ı hümâyûna da'vet ve Sadrıa'zam hazretlerine[3] serâsere kaplu semmûr kürk ilbâs ve alkış olundu. Ve Şeyhulislâm Efendi'ye dahi ferve-i beyzâ ilbâs olunup ve teşyî'-i hümâyûnda âdâb-ı istikbâlde ne gûne tahrîr olundu ise öylece olup, obalarına

---

1 bagal-gîrlerinde T1 : bagal-gîrilerinde [Bu kelimedeki "lerinde" eki satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 şeref T1 : + [Bu kelime, satır hizâsında s. 315'in sağ kenârına yazılmıştır] A1

3 hazretlerine T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile satırın üstüne yazılmıştır] A1

geldikde Şeyhulislâm Efendi ile mülâkāt ve birbirlerine tebrîk buyurduklarından **[T1 139a]** sonra, Vezîr-i mükerrem Nişâncı Paşa hazretleri dahi gelüp, tebrîk eylediler.

Ba'dehû Kethudâ Bey ve sâ'ir kapu ricâli tehniye-i tekmîl-i ziyâfet ve tebrîk-i ferve-i mûrisü'l-behcet zımnında Sadrıa'zam ve Şeyhulislâm Efendi hazerâtının dâmen-bûslarıyla müşerref oldular. Ba'dehû huzûr-ı Âsafî'de ocaklulara ve sâ'ire hil'atlar ilbâs ve 'avdet buyurdular. Ve Kethudâ Bey dahi obasına gelüp, hademeye ilbâs-ı hila'dan sonra 'avdet eylediler. Ve bu günde Yeniçeri Ağası da'vet olunmak kānûn olmamağla, hıdmet-i muhâfaza içün İstanbul'da kalmışidi.

Bugün huzûr-ı hazret-i Şehriyârî'de ilbâs olunan; re'fetlü Sadrıa'zam hazretlerine serâsere kaplu semmûr kürk ma'a üstlük[1], semâhatlü Şeyhulislâm Efendi hazretlerine beyâz çukaya kaplu semmûr kürk[2].

Yevm-i mezbûrda Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ağası huzûrunda ilbâs olunan; Kethudâ Bey hazretlerine ferâce semmûr kürk[3] Teşrîfâtî Efendi'ye hil'at, Telhîsî Ağa'ya hil'at, Mîrahûr-ı Sadr-ı 'âlî'ye hil'at, Kâtib-i Hazîne Efendi'ye hil'at, Ağa-yı kuzâta (قضانه), Rahtvân Ağa'ya, Ser-mehterân-ı Enderûn, Ser-silahşor'a, Kethudây-ı ahûr'a, Ser-serrâcân'a, Ser-yedekciyân'a, Ser-çukadâr'a, Karakulağ'a, Vekîl-i harc'a, Kâtib-i Masraf'a, Ser-tabbâhîn'e, Halîfe-i Tabbâhîn'e, Ser-çâşnigîr'e, Ser-'akkâm'a[4].

Hıtâm-ı ziyâfetde huzûr-ı Âsafî'de ilbâs olunan; **[T1 139b]** Teşrîfâtî Efendi'ye, Kethudâ Kâtibi, Ser-mehterân-ı hayme-i Hâssa, Ser-mehterân-ı Sadr-ı 'âlî, Ser-mehterân-ı tabl-ı 'alem, Ser-sûrnâ-yı Hâssa, Yemeklik Ağası'na, Kâtib-i Hazîne-i Sadr-ı 'âlî, Ser-mehterân-ı tabl-ı 'alem-i Sadr-ı 'âlî, Ser-sûrnâ-yı Sadr-ı 'âlî, Ser-çavuşân-ı alay[5].

---

1 üstlük T1 : + [Metinde bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**sevb 1**" yazılmıştır] A1

2 kürk T1 : + [Metinde bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**sevb 1**" yazılmıştır] A1

3 kürk [Metinde bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**sevb 1**" yazılmıştır] T1 : + A1

4 Teşrîfâtî Efendi'ye hil'at ….. Ser-'akkâm'a [Metinde bu kısımda zikredilen her görevlinin altına kırmızı mürekkeple "**1**" yazılarak herkese bir 'aded hil'at verildiği ifâde edilmek istenmiştir] T1 : + A1

5 Teşrîfâtî Efendi'ye Kethudâ ….. alay [Metinde bu kısımda zikredilen her görevlinin altına kırmızı mürekkeple "**1**" yazılarak herkese bir 'aded hil'at verildiği ifâde edilmek istenmiştir] T1 : + A

Oda-hây-ı[1] **Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ʻâlî**; Zağarcı-başı Ağa Ortası[2], Muhzır Ağa Ortası[3], ʻAses-başı Ağa Ortası[4], neferât-ı tüfengciyân ve yazıcıyân[5]. **Oda-hây-ı**[6] **Cebeciyân-ı Dergâh-ı ʻâlî**; tüfengciyân maʻa çorbacıyân[7] ve[8] kollukcıyân. **Oda-hây-ı**[9] **tobcuyân-ı Dergâh-ı ʻâlî**; maʻa corbacıyân ve[10] kollukcıyân ve maʻa tüfengciyân-ı humbaracıyân neferâtı.

Yevm-i mezbûrda taraf-ı Sadrıaʻzamî'den verilan ʻatâyây-ı Ocağ-ı yeniçeriyân; orta neferen[11] guruş[12], beher ortaya guruş[13], çorbaciyân beher nefere guruş[14], yazıcıyân beher nefere guruş[15], ağayân-ı Ocak ve Baş-yazıcı'ya verilanın defteri mukayyed değildir. İrâde ve fermân ne gûne olursa, öylece iʻtâ olunur, zabt olunmak içün tahrîr olunur.

Ocağ-ı Cebeciyân-ı Dergâh-ı ʻâlî; ortaya guruş[16], çorbacıyân[17] beher nefere guruş[18], kollukcıyân mecmûʻuna[19]. **Ocağ-ı Tobcuyân**; ortaya neferen gu-

---

1 **Oda-hây-ı** T1 : + [Bu kelime, üzeri çizilen "اودتهای" kelimesinin yerine satır altına yazılmıştır] A1
2 Ortası [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**neferan 1**" yazılmıştır] T1 : + A1
3 Ortası [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**neferan 1**" yazılmıştır] T1 : + A1
4 Ortası [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**neferan 1**" yazılmıştır] T1 : + A1
5 yazıcıyân [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**neferan**" yazılmıştır] T1 : + A1
6 **Oda-hây-ı** T1 : + [Bu kelime, üzeri çizilen "اودتهای" kelimesinin yerine satır altına yazılmıştır] A1
7 çorbacıyân T1 : corbacıyân A1
8 ve [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**neferan**" yazılmıştır] T1 : + A1
9 **Oda-hây-ı** T1 : + [Bu kelime, üzeri çizilen "اودتهای" kelimesinin yerine satır altına yazılmıştır] A1
10 ve [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**neferan**" yazılmıştır] T1 : + A1
11 neferan [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**5**" yazılmıştır] T1 : + A1
12 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**ʻaded 500**" yazılmıştır] T1 : + A1
13 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**ʻaded 100**" yazılmıştır] T1 : + A1
14 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**ʻaded 20**" yazılmıştır] T1 : + A1
15 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**ʻaded 10**" yazılmıştır] T1 : + A1
16 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**ʻaded 120**" yazılmıştır] T1 : + A1
17 çorbacıyân T1 : corbacıyân A1
18 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**ʻaded 10**" yazılmıştır] T1 : + A1
19 mecmûʻuna [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**ʻaded 20**" yazılmıştır] T1 : + A1

ruş[1], çorbacılarına[2] guruş[3], kollukcularına guruş[4], **humbaracıyân neferâtına** guruş[5], Çavuş'una guruş[6], Baş-kapu Kethudâsı'na destî-behâ guruş[7], Kapu kethudâlarına guruş[8], falakacılara guruş[9].

Yevm-i mezbûrda vaz' olunan meyve ve şükûfe [T1 140a] Kasr-ı hümâyûn'a; dökme meyve[10] sepet, şekerleme kutu[11], şükûfe[12] tabla. **İki 'aded odalara vaz' olunan**; dökme meyve sepet[13] **60**, şekerleme kutu **60**, şükûfe tabla **8**[14].

Tevcîhât-ı menâsıb-ı ba'zı vüzerây-ı 'izâm[15]

Yine sene-i merkūme şevvâlü'l-mükerremin yedinci günü[16] Rumeli Eyâleti, sâbıkā Yanya ve Tırhala sancaklarına mutasarrıf Vezîr-i[17] mükerrem sa'âdetlü 'Osmân Paşa-zâde Ahmed Paşa[18] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Tırhala Sancağı, Yanya Sancağı'yla ma'an sâbıkā Rumeli Vâlîsi Vezîr-i[19] müker-

---

1 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 300**" yazılmıştır] T1 : + A1
2 çorbacılarına T1 : corbacılarına A1
3 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 40**" yazılmıştır] T1 : + A1
4 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 10**" yazılmıştır] T1 : + A1
5 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 100**" yazılmıştır] T1 : + A1
6 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 10**" yazılmıştır] T1 : + A1
7 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 15**" yazılmıştır] T1 : + A1
8 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 10**" yazılmıştır] T1 : + A1
9 guruş [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 5**" yazılmıştır] T1 : + A1
10 meyve [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 160**" yazılmıştır] T1 : + A1
11 kutu [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 100**" yazılmıştır] T1 : + A1
12 şükûfe [Bu kelimenin altına kırmızı mürekkeple "**'aded 27**" yazılmıştır] T1 : + A1
13 sepet A1 : sebet T1
14 **Tafsîl-i ziyâret-i Sadrıa'zamî** ….. tabla **8** T1 : + [Bu kısım, yani s. 314-318 arasındaki sayfaların tam ortası diklemesine bir çizgi ile çizilmiştir] A1
15 **'izâm** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "yine sene-i merkūme şevvâlü'l-mükerremin yedinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine farklı bir kaligrafi ile "yine mâh-ı şevvâlde" kelimeleri s. 319'un sağ kenârına yazılmıştır] A1
16 7 Şevvâl 1168 = 17 Temmuz 1755 Perşembe.
17 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1
18 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1
19 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

rem sa'âdetlü Yahyâ Paşa[1] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn[2] ve İlbasan Sancağı, sâbıkā Ohri Sancağı Mutasarrıfı İbrâhîm Paşa *dâme ikbâlü[hû]*[3]ya[4] bâ-hatt-ı hümâyûn ve İskenderiyye Sancağı, sâbıkā İlbasan Sancağı Mutasarrıfı 'Ömer Paşa *dâme me'âlîhu*[5][ya][6] bâ-hatt-ı hümâyûn ve Avlonya Sancağı, Ohri Sancağı ilhâkıyla sâbıkā İlbasan Sancağı Mutasarrıfı Vezîr İsmâ'îl Paşa'ya[7] bâ-hatt-ı hümâyûn; Ohri Sancağı, Avlonya Sancağı'na (سنجاعنه) ilhâkan sâbıkā[8] İlbasan Sancağı Mutasarrıfı İsmâ'îl Paşa'ya[9] bâ-hatt-ı hümâyûn; Alaca-hisâr Sancağı, ber-vech-i te'bîd Enderûn-ı hümâyûn'dan çıkma Kapu Ağası İsmâ'îl Bey'e[10] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Dukagin Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mısrî 'Osmân Bey'e ber-vech-i ma'îşet[11] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Prizrin (برزرين) Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Ferhâd-zâde İsmâ'îl **[T1 140b]** *dâme ikbâlühû*[12]ya[13] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Üsküb

---

1 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ya" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 hümâyûn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "tevcîh" kelimesinin üzeri çizilmiş ve akabinde mükerreren "ve Yanya Sancağı, Tırhala Sancağı'yla ma'an sâbıkā Rumeli Vâlîsi Vezîr Yahyâ Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimeleri yazılmış ve bu kısmın da sonunda yer alan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri sonradan çizilmiştir] A1

3 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 *ikbâlu[hû]*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 "دام معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

6 *me'âlîhu*[ya] T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 sâbıkā A1 : — T1

9 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

10 Bey'e T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek farklı bir kaligrafi ile "tevcîh buyuruldu" kelimeleri s. 319'un sağ kenârına yazılmıştır] A1

11 ma'îşet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

12 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

13 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn"

Sancağı, hâlâ Belgrad Muhâfızı Vezîr Mustafa Paşa'ya Semendire Sancağı'na ilhâkan[1] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Eyâlet-i Bosna, Hersek Sancağı ilhâkıyla hâlâ mutasarrıfı[2] Müdebbir el-Hâc Mehmed Paşa'ya[3] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve İzvornik (ایروزنیق) Sancağı, sâbıkı Uskundalı (اسقوبدلی) 'Ali Paşa-zâde İsmâ'îl *dâme ikbâlühû*[4]ya tevcîh; Klis Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Bektâş *dâme ikbâlühû*-[5]ya[6] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā; Hersek Sancağı, Bosna Eyâleti'ne ilhâkan[7] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Kırk-kilisa Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Ahmed Bey'e[8] bâ-hatt-ı hümâyûn ve bâ-iltimâsı-yı Hânî ibkā; Cirmen Sancağı, İhtiyâr Kara Mehmed *dâme ikbâlühû*[9]ya[10] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Kefe Eyâleti, Yeğenî Mîrzâ Mehmed *dâme ikbâlühû*[11]ya kal'a-i cedîd muhâfazası şartıyla[12] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Bender Sancağı, kal'ası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Sûsen-zâde 'Abdullah Paşa *dâme me'âlîhu*[13][ya][14] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Eyâlet-i Girid, Kandiye Kal'ası muhâfazası şartıyla hâlâ mutasarrıfı Vezîr Du-

---

kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

1 ilhâkan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 mutasarrıfı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Müdebbir" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

6 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 ilhâkan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Bey'e T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

10 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

11 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

12 şartıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

13 "دام معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

14 *me'âlîhu*[ya] T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

rak Mehmed Paşa'ya ibkā[1] bâ-hatt-ı hümâyûn ve Karesi Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Ebûbekir *dâme ikbâlühû*[2]ya[3] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Karahisâr-ı sâhib Sancağı, sâbıkā Köstendil Sancağı Mutasarrıfı Hâlid Paşa *dâmet me'âlîhu*[4][ya][5] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh; Ahıska Sancağı, sâbıkā İç-il[6] Sancağı Mutasarrıfı Niğdeli 'Abdurrahîm *dâme ikbâlühû*[7]ya[8] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh; **[T1 141a]** Karaman Eyâleti, ma'mûr eylemek ve eşkıyâyı külliyyen kaldırmak ve perîşân üzere karyeleri şenlendirmek üzere sâbıkā İç-il Mutasarrıfı Celîl Mehmed Paşa'ya[9] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh; Niğde Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Bağdâd Kethudâsı-yı esbak Mehmed Paşa *dâmet me'âlîhu*[10][ya][11] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Kırşehri Sancağı, sâbıkā Sultân-önü Sancağı Mutasarrıfı Hân Çırâğı 'Ömer *dâme ikbâlühû*[12]ya[13] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Yenişehri Sancağı, sâbıkā İnebahtı Mutasarrıfı Taşlıcalı Selîm Paşa-zâde Bosnevî Mehmed *dâme ikbâlühû*[14]ya[15] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Akşehir Sancağı, sâbıkā Akseray

---

1 ibkā T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 *me'âlîhu*[ya] T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 İç-il T1 : İc-il A1

7 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

8 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

10 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

11 *me'âlîhu*[ya] T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

12 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

13 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

14 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

15 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Mutasarrıfı Ahıshalı Sâlih *dâme ikbâlühû*[1]ya[2] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Akseray Sancağı, sâbıkā Amasiyye Sancağı Mutasarrıfı Tîmûr Paşa karındaşı Cevher *dâme ikbâlühû*[3]ya[4] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Eyâlet-i Sivas, mutasarrıfı Mehmed Paşa'ya[5] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā; Amasiyye Sancağı, sâbıkā Kırşehri Mutasarrıfı 'Osmân Bey-zâde Ebûbekir *dâme ikbâlühû*[6]ya[7] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Çorum[8] Sancağı, sâbıkā Şehrizor (شهرروز) Mutasarrıfı Receb *dâme ikbâlühû*[9]ya[10] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve İç-il[11] Sancağı, sâbıkā Angara Sancağı Mutasarrıfı Vezîr Nu'mân Paşa[12] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Haleb Eyâleti, sâbıkā Rakka Vâlîsi Vezîr Râgıb Mehmed Paşa'ya[13] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Rakka Eyâleti, sâbıkā Haleb Vâlîsi Vezîr Sadr-ı esbak es-Seyyid 'Abdullah Paşa'ya[14] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Eyâlet-i Diyârbekir, hâlâ mutasarrıfı Vezîr el-Hâc **[T1 141b]** İbrâhîm Paşa'ya[15] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Çıldır Eyâleti, serhaddât mevâcibine havâle olunup, hâlâ 'uhdesinde

---

1 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 Çorum T1 : Corum A1

9 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

10 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

11 İç-il T1 : İc-il A1

12 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

13 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

14 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

15 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

kalan mâl-ı mîrîyi selyânecilere edâsını talebe, sâbıkā Van Vâlîsi Vezîr el-Hâc Ahmed Paşa'ya[1] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Kars Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Vezîr 'Abdülcelîl-zâde Hüseyn Paşa'ya[2] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Konya Sancağı, Faş Kal'ası muhâfazası şartıyla mutasarrıfı Mehmed *dâme ikbâlühû*-[3]ya[4] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Van Eyâleti, kal'ası muhâfazası şartıyla sâbıkā Karaman Vâlîsi Vezîr Mustafa Paşa'ya[5] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Bağdâd Eyâleti, Basra Eyâleti ile ma'an mutasarrıfı Vezîr Süleymân Paşa'ya[6] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Şehrizor (شهرروز) Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Hamîs (حميس) *dâme ikbâlühû*[7]ya[8] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Mûsul Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı 'Abdülcelîl-zâde Emîn Mehmed *dâme ikbâlühû*[9]ya[10] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Deryâ Kapudanlığı, mutasarrıfı Süleymân *dâme ikbâlühû*[11]ya[12] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve İnebahtı Sancağı, kal'ası muhâfazası şartıyla mutasarrıfı Vezîr Kara Mehmed Paşa-zâde Mustafa Paşa'ya[13] bâ-hatt-ı hümâyûn ibkā ve Koca-ili Sancağı, sâbıkā Kayseriyye Sancağı Mutasarrıfı Tekeli Mehmed *dâme*

---

1 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

8 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

10 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

11 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

12 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

13 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

ikbâlühû[1]ya[2] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunup, huzûr-ı Âsafî'de kapu kethudâları hil'at-ı fâhıre ile ilbâs olundular[3]. **[T1 142a]**

Bismillâhirrahmânirrahîm

Zikr-i binâ'-i câmi'-i şerîf der-Otakcılar be-Mahalle-i Takyeci

Yine bin yüz altmış sekiz senesi mâh-ı recebü'l-müreccebin on yedinci günü[4] şevketlü, 'inâyetlü, kudretlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi't-tenâh*[5] efendimiz hazretleri bir gün devlet ü ikbâl ile eyvân-ı meserret-nişân-ı Dâvûd-paşa'ya sâye-endâz-ı übbehet ü iclâl oldukları hılâlde, Otakcılar nâm mahalde bir 'atîk tuğladan binâ olunmuş menâre görüp, "Bu mahalde fi'l-asl mescid-i şerîf olmak gerek, bu menâre delâlet eder" deyü istifsâr-ı hümâyûnlarında meğer vâlid-i mâcid-i firdevs-âşiyân-ı 'âlîleri Sultân Mustafa Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[6] efendimiz hazretleri dahi bir gün ol mahalden mürûrları esnâsında yine böyle istifsâr ve merhûm Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[7] hazretleri dahi ber-vech-i mâ-sebak su'âl ü istifsârları zımnında binây-ı mescide irâde-i 'aliyyeleri hutûru sahâyif-i bürûzda cilve-ger olamayup, bi-'inâyetillâhi Te'âlâ kerâmetlü, kudretlü, şevketlü efendimiz hazretleri hemân ol gün mahall-i mezbûrda bir mescid-i şerîf binâsına emr buyurup ve lâkin ol menâre-i ferîdenin havâlîsinde binây-ı mescide kâfî 'arsa-i hâliye nâ-mevcûd ve ancak kibâr-ı sâlihînden -vefâtı târîhi yüz doksan seneye bâliğ olur- Seyyid Ahmed Nakşibendî nâm bir merkad-ı kadîm olmağla, ittisâlinde hüsn-i rızâlarıyla üc hâne iştirâ **[T1 142b]** ve hüccet-i şer'iyyeleri zât-ı hümâyûnlarına mülkiyyet üzere sebt ü kayd ve ol hâneler

---

1 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 *ikbâluhû*ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 olundular T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra satır hizâsına kırmızı mürekkeple "**'ilâve yazıla**" kelimeleri s. 323'ün sol kenârına yazılmıştır] A1

4 17 Receb 1168 = 29 Nisan 1755 Salı.

5 "ادام الله عمره ودولته الى يوم التناه = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

hedm ve ʻarsaları[na] bir latîf mescid-i şerîf binâ vü ihyâ ve menâre-i kadîme dahi tekādüm-i ʻahd ile[1] harâbe müşrif olmakdan nâşî, müceddeden seng-i ruhâmdan binâ olundu.

Câmiʻ-i şerîfin tûlu yirmi zirâʻ hendesî ve ʻarzı on sekiz zirâʻ ve derûnunda mahfil-i hümâyûn ve âbdest odası ve mahall-i tecdîd-i vudû' ve sakfı kurşun ile mesdûle[2] ve minber-i cumʻa ve hâricinde, hademe ve kayyim odaları[3] binâ olunup, imâm ve mü'ezzin ve kayyim ve ferrâş vezâ'if-i muʻayyeneleriyle taʻyîn ü tetmîm olundu.

İbtidâ şurûʻundan hıtâmına dek dört ay müddetde temâm oldu. El'ân cemâʻat ile evkāt-ı hamse edâ olunup, devâm-ı kıyâm-ı ʻömr ü devlet-i Pâdişâhî'leri evrâdı, zîver-i zebân-ı cümle-i enâm olmakdadır. Hakk sübhânehû ve Teʻâlâ bunun emsâli niçe niçe hayrât ü hasenâta muvaffak u makrûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

ʻAcîbe: Zikr olunan menâre-i kadîme ittisâlinde olan merkad -ki Seyyid Ahmed Nakşibendî demekle maʻrûf olup, târîh-i vefâtları yüz doksan sene mürûr eylemiş- esâs-ı menâreye ittisâli olmağla, hafr-i esâs hılâlinde ol merkaddan bir sakb-ı sağīr açılup, bu'l-ʻaceb[4] bir râyiha-i tayyibe zâhir olur. Ol mahalde olan Miʻmâr Ağa ve sâ'ir bulunan[lar] mest u mütehayyir olurlar. Ve hemân sâʻat ol sakbı sedd ederler. Sâhib-i merkad *kuddise sırruhu'l-ʻazîz*[5][6] **[T1 143a]** evliyâ'ullâhdan olduğuna[7] ser-i mû iştibâh olunmamışdır; *rahmetullâhi ʻaleyhi rahmeten vâsiʻaten*[8].

Bu câmiʻ-i müteberrikeye hâme-i Hakīr'den ser-zede-i zuhûr olan târîh-i ʻâcizâne dahi bu mahalle sebt ü kayd olundu. **Li-münşi'ihî:**

Şeh-i ʻâlem sümmî câmiʻu'l-Kur'ân ki bî-şübhe
Vücûdu kişver-i âsâyiş-i dehrin nigeh-bânı

---

1 ile T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A1
2 mesdûle A1 : مسدولة T1
3 odaları A1 : odası T1
4 bu'l-ʻaceb A1 : بو العجب T1
5 "قدس سره العزيز = Şerefli sırrı mukaddes olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
6 *el-ʻazîz* A1 : العزير T1
7 olduğuna T1 : olduğundan A1
8 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Muvaffak zât-ı pâki dâ'imâ icrây-ı hayrâta
Cünûd-ı lutfunu te'yîd ede imdâd-ı Rabbânî
Görünce bu mahallin feyz-ı ruhâniyyetin ol dem
Binây-ı secde-gâh-ı Hakk'a etdi emr u fermânı
Mücedded böyle bir pâkîze câmi' eyledi ihyâ
Olunca böyle olsun himmet-i vâlây-ı Şâhânî
Sezâdır câmi'-i nûr ile olsa tesmiye zîrâ
Dil-i 'ârif gibi her-sû ferah-peydâ[1] vü nûrânî
Münevver her taraf feyziyle enver 'arş-ı peyker kim
Muhît olmuş cemâ'atle sufûf-ı ehl-i imânî
Dedim "bir" mısra'ile Hâkimâ târîh-i itmâmın
Ne a'lâ câmi'-i nûr u 'ibâdet-gâh-ı Sübhânî
(نه اعلا جامع نور وعبادتكاه سبحانى) **Sene 1168**[2]

Âmeden-i Nemçe Kapu Kethudâsı berây-ı teslîm-i mektûb be-Bâb-ı Sadrıa'zamî[3]

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin yirmi dördüncü cum'a günü[4] müceddeden gelan Nemçe Kapu Kethudâsı re'fetlü Sadrıa'zam hazretlerine olan mektûbunu teslîm içün Bâb-ı Âsafî'ye gelmesi fermân oldukda, mesfûrun rukûbıyçün bir re's ve etbâ'iyçün otuz re's atlar Kireç İskelesi'ne irsâl ve Çavuşlar Kâtibi ve Emîni ve yirmi nefer mikdârı çavuşân mücevvezeler[5] ile Kireç İskelesi'ne varup, Kapu Kethudâsı geldikde müheyyâ olan atlara süvâr ve Bâb-ı Âsafî'de delü ve gönüllü ve tatarân aşağı meydânda ve on nefer mücevvezelü ağayân **[T1 143b]** 'Arz Odası'nda hâzır oldukları hâlde mesfûr gelüp, ibtidâ müsâfir odasında tevakkuf eyledi.

---

1 ferah-peydâ A1 : ferah-pîrâ T1

2 Bismillâhirrahmânirrahîm **Zikr-i binâ'-i câmi'-i** ….. **Sene 1168** T1 : + [Bu kısım sonradan s. 445-447 arasına yazılmıştır] A1

3 **Sadrıa'zamî** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "yine sene-i merkūme ….. müceddeden" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

4 24 Şevvâl 1168 = 3 Ağustos 1755 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 mücevvezeler A1 : مجوره لر T1

Devletlü Sadrıa'zam hazretleri destâr-ı 'âdî ile makām-ı 'âlîlerinde kā'id ve Re'îsülküttâb Efendi ve Çavuş-başı Ağa ve Tezkire-i Evvel ve Sânî ve Mektûbî efendiler ve Teşrîfâtî destâr-ı 'âdîleri ile[1] saff-beste-i kıyâm oldukları hâlde mesfûr 'Arz Odası'na idhâl ve vaz' olunan iskemleye ık'âd ve takrîri Dîvân Tercemânı vesâtatıyla itmâm ve mektûbunu 'arz eyledikde, Re'îsülküttâb Efendi yedinden alup yasdık üzerine vaz' ve tatlu ve kahve ve buhûr merâsim icrâ olundukdan sonra kendüsüne, eslâfına kıyâs semmûr pâçe kürk ve etbâ'ına Rûznâmçe kaydı üzere hil'atlar ilbâs olunup, geldiği siyâk üzere 'avdet etdirildi.

Âmeden-i cedîd Nemçe Kapu Kethudâsı be-Dîvân-ı hümâyûn berây-ı teslîm-i nâme-i û

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin yirmi yedinci[2] sülesâ günü[3], cedîd Nemçe Kapu Kethudâsı nâmesini teslîm içün Dîvân-ı hümâyûn'a gelmesi fermân olunup, mesfûrun rukûbıyçün bir re's dîvân rahtlu esb ve etbâ'iyçün otuz re's eğerlenmiş atlar 'ale's-seher Kireç İskelesi'ne irsâl olunup ve Çavuşlar Kâtibi Efendi ve Emîni Ağa yirmi nefer mikdârı mücevvezelü çavuşân ile iskeleye varup, mesfûr kendi kayığı ile geldikde âmâde olan esblere süvâr ve Alay-köşkü altına geldikde tevakkuf ve Sadrıa'zam hazretleri Dîvân-ı **[T1 144a]** hümâyûn'a teşrîflerinden sonra mesfûru Orta-kapu'ya getürüp, tevakkuf etdirilüp, Kubbe-i hümâyûn'da Feth-i şerîf tilâveti temâm olup, Yeniçeri şûrbâya seğirtdikleri vakit içerüye idhâl ve Kubbe-i hümâyûn'a geldikde, Çavuş-başı[4] Ağa ile Kapucular Kethudâsı[5] Ağa Kubbe-i hümâyûn derûnunda mahallerinde kıyâm edüp, Sadrıa'zam hazretleri makām-ı 'âlîlerinde kā'id ol-

1 'âdîleri ile T1 : 'âdîleriyle A1

2 yedinci T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sülesâ günü cedîd" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 27 Şevvâl 1168 = 6 Ağustos 1755 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

4 Çavuş-başı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Ağa" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Kethudâsı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Ağa" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

dukları hâlde Kubbe-i hümâyûn'a idhâl ve Nişâncı Paşa[1] hazretlerinin alt yanında vaz' olunan iskemleye ık'âd etdirilüp, Dîvân Tercemânı vesâtatıyla hâtırı istisfâr olduğu 'akabinde dîvân kurulup mesâlih-i 'ibâd ru'yet, ba'dehû telhîsı bağlanup merfû'-i rikâb-ı müstetâb kılınup, hatt-ı hümâyûn ile müşerrefen geldikde istikbâl ve telsîm olundu.

Ba'dehû ta'âm geldikde Nişâncı Paşa sofrasında it'âm, ba'dehû kaldırılup Eski Dîvân-hâne önünde kendüsüne Bâb-ı Âsafî'de ilbâs olunduğuna kıyâsen bol yenlüce elvân çukaya kaplu semmûr pâçesi kürk ve etbâ'ına Rûznâmçe kaydı mûcebince hil'atlar ilbâs olunup, tevakkuf etdirildi.

Ba'dehû Sadrıa'zam hazretleri 'arza teşrîf buyurup, mu'tâd üzere sâ'ir 'arza girecek ricâl temâm olduğu 'akabinde mesfûr Kapu Kethudâsı altı nefer ile ma'an 'arza idhâl, ba'dehû 'arzdan çıkdıkda harcı (خرجی) furun tarafından erbâb-ı Dîvân çıkınca tevakkuf, sonra geldiği siyâk üzere 'avdet etdirildi. **[T1 144b]**

Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i 'izâm

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâl[2]ü'l-mükerreminin dokuzuncu günü[3] Dımaşku'ş-Şâm Kazâsı, altmış dokuz muharremi gurresinden[4] zabt etmek üzere sâbıkā Kuds-i şerîf Kadısı Hamza-zâde 'Abdullah Efendi[5] hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Bağdâd Kazâsı, Galata Pâyesi'yle[6] altmış dokuz muharremü'l-harâmı gurresinden[7] zabt etmek üzere sâbıkā Filibe Kadısı 'İffet Mustafa Efendi'ye[8] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur.

---

1 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "nın" yazılmış ve akabindeki "hazretlerinin" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 şevvâl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "el-mükerremin dokuzuncu günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 9 Şevvâl 1168 = 19 Temmuz 1755 Cumartesi.

4 1 Muharrem 1169 = 7 Ekim 1755 Salı.

5 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "ye" yazılmış ve akabindeki "hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Pâyesi'yle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "altmış dokuz ….. Filibe Kadısı" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

7 1 Muharrem 1169 = 7 Ekim 1755 Salı.

8 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn ….. dördüncü günü" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

Ve yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desinin dördüncü günü[1] Bosna Kazâsı, Ma'nîsa Pâyesi'yle[2] altmış dokuz rebî'ulûlâsı gurresinden[3] zabt etmek üzere sâbıkā Sofya Kadısı İbrâhîm Efendi-zâde Mehmed Emîn Efendi'ye[4] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve Erzen-i rûm Kazâsı[5], altmış dokuz muharremü'l-harâmı gurresinden[6] zabt etmek üzere Mahrûse-i Edirne'de Mûsıla-i Süleymâniyye ile Sultân Selîm Müderrisi Re'îs-i Müderrisîn-i Edirne Müslim-zâde Mehmed Sa'îd Efendi'ye[7] bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûn tevcîh olundu. Ve Erzen-i rûm Kadısı Yûsuf Efendi'nin hüsn-i sülûkün ehâlîsi mahzar ve vâlîsi 'arz edüp, hadd-i zâtında şâyeste-i ikrâm 'ulemâdan bir pîr olmağla, muktezây-ı tarîkı üzere mûmâ ileyhe[8] bâ-hatt-ı hümâyûn Kayseriyye Kazâsı Pâyesi tevcîh buyuruldu. **[T1 145a]**

Vefât-ı Cebeci-başı 'Abdullah Ağa

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desinin beşinci günü[9] Cebeci-başı 'Abdullah Ağa ihtiyâr ve müsinn âdem olmağla, birkac gün hastalanup vefât eyledi. Cebe-hâne Ocağı'nda Baş-kethudâ olan Kadrî Ağa-zâde her vechile sıdk u sedâd ile ma'rûf olmağla, öteden berü Ocak Kethudâlığı hıdmetiyle müstahdem olup, istikāmeti ma'lûm olanların Cebeci-başı olmaları mu'tâda muhill olmadığına binâ'en, mûmâ ileyhi Cebeci-başılığ'a Kapu'ya da'vet ve ilbâs-ı hil'at olundu.

---

1 4 Zilka'de 1168 = 12 Ağustos 1755 Salı.

2 Pâyesi'yle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "altmış dokuz ….. etmek üzere" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

3 1 Rebî'ulûlâ 1169 = 5 Aralık 1755 Cuma.

4 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Kazâsı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "altmış dokuz ….. etmek üzere" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 1 Muharrem 1169 = 7 Ekim 1755 Salı.

7 Efendi'ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn-i 'inâyet-makrûn tevcîh olundu" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 ileyhe T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

9 5 Zilka'de 1168 = 13 Ağustos 1755 Çarşamba.

‘Azl-i Kethudây-ı Sadr Yeğen Mehmed Ağa ve nasb-ı Mehmed Sa‘îd Efendi Kethudây-ı Sadrıa‘zamî

Yine mâh-ı merkūmun[1] yedinci günü[2] Kethudây-ı Sadrıa‘zamî Yeğen[3] Mehmed Ağa umûrunda mütehâvin olup ‘azli îcâb etmekle[4], ‘azl ve Bursa’da ikāmete fermân ve râhî kılındı. Ba‘dehû Üsküdar’da hânesinde ikāmetine emr buyuruldu. Ve sâbıkā iki def‘a Sadrıa‘zam Kethudâsı olup, hâlâ Baş-muhâsebeci olan[5] sa‘âdetlü Mehmed Sa‘îd Efendi[6] hazretleri zâtında edîb ve kâmil ve her vechile matbû‘ul-hasâ’il olmağla Kapu’ya da‘vet ve Sadrıa‘zam Kethudâlığı’na ilbâs-ı hil‘at olundu. Ve Ser-bostâniyân-ı Hâssa Hasan Ağa ‘azl ve Hâsekî Ağa, Bostâncı-başılığ’a ilbâs-ı hil‘at olundu.

Vefât-ı Defterdâr Behcet Efendi ve Defterdâr-şüden-i Halîmî Mustafa Efendi

[T1 145b] Yine sene-i merkūme[7] mâh-ı zilka‘desinin[8] on dördüncü günü[9] Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan Behcet Efendi za‘f-i mizâcı hasebiyle hastalanup, kendü hânesinde vefât eyledi[10]. Merhûm Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olup,

---

1 merkūmun T1 : + [Metinde bu kelimenin sonundaki “mun” ekinin ve akabindeki “yedinci günü” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “مده” harfleri satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 7 Zilka‘de 1168 = 15 Ağustos 1755 Cuma.

3 Yeğen T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Mehmed Ağa” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “ ve ‘Abdî” kelimeleri satırın üstüne yazılmıştır] A1

4 etmekle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “‘azl ve” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 olan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “sa‘âdetlü” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri zâtında edîb ….. da‘vet” kısmının üzeri çizilmiş ve bunun yerine girmesi işâret edilerek “Yirmisekiz-zâde” kelimesi s. 328’in sol kenârına yazılmıştır] A1

7 merkūme T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “mâh-ı” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 zilka‘desinin T1 : + [Metinde bu kelimenin sonundaki “sinin” ekinin ve akabindeki “on dördüncü günü” kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine “sinde” eki satırın üstüne yazılmıştır] A1

9 14 Zilka‘de 1168 = 22 Ağustos 1755 Cuma.

10 eyledi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “merhûm Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olup ….. Hattâ” kısmının üzeri çizilmiştir] A1

umûr-ı aklâma vukūf-ı tâmmı olmağla ve her fenden bir nebze tahsîl ile behremend hûş-nüvîs ve münşî ve tabî'at-ı şâ'irânesi mertebe-i bedâhata müntehî idi. Hattâ bundan akdem Siroz'da ikāmete me'mûr oldukda, âsâr-ı tab'ı olan gazelden, **beyt:**

Üc gün ârâm-ı safâya nice ruhsat bulunur
Behcetâ meskenimiz şimdi ki Siroz oldu

beyti hayli dil-nişîn vâkı' olmuşdur; *rahmetullâhi 'aleyh*[1].

Ve sâbıkā Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olup, Sayda Eyâleti kendüye tevcîh ve müddet-i hükûmeti ibkāsından sonra, Âsitâne-i 'aliyye'de ikāmeti emr u fermân olunan[2] 'izzetlü Halîmî Mustafa Efendi[3] cenâbları her vechile sezâ-vâr-ı 'inâyet ve müstehakk-ı 'atf u merhamet[4] ve umûr-ı aklâma 'ârif[5] ve cüz'î ve küllî hıdemât-ı Devlet-i 'aliyye'ye vâkıf edîb ve kâmil ve sıdk-ı istikāmetle mevsûfu'l-hasâ'il olmağla, târîh-i mezbûrda[6] Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı'na ilbâs-ı hil'at olundu.

'Azl-i Vezîr Nâ'ilî 'Abdullah Paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desinin on altıncı ahad[7] günü[8] sa'âdetlü Nâ'ilî 'Abdullah Paşa[9] mesned-i Sadâret'den 'azl ve Sakız Cezîresi'nde[10] ikāmete me'mûr ve Dergâh-ı 'âlî **[T1 146a]** kapucu-başılarından Selîm Ağa mübâşe-

---

1 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
2 olunan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'izzetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
3 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cenâbları" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
4 merhamet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1
5 'ârif T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve cüz'î ve küllî ….. mevsûfu'l-hasâ'il" kısmının üzeri çizilmiştir] A1
6 14 Zilka'de 1168 = 22 Ağustos 1755 Cuma.
7 16 Zilka'de 1168 = 24 Ağustos 1755 Pazar.
8 günü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sa'âdetlü" kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1
9 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1
10 Cezîresi'nde A1 : جريره سنده T1

retiyle[1] savb-ı me'mûruna 'âzim ü râhî kılındı. Vezâretleri doksan dokuz gün olup, temâm mi'ede 'azl olmuşlardır.

Garîbe: Vezîr-i müşârun ileyh[2] hazretleri 'âkıl ve rezîn evrâd ü ezkâr[3] ile evkāt-güzâr idiler. Ez-cümle *inne lillâhi Te'âlâ tis'aten ve tis'îne ismen men ahsâhâ dehale'l-cennete*[4] masdûku ile leyl ü nehâr râtibe-i ezkârları olmak üzere esmâ'-i hüsnâya iştigālleri var idi. Doksan dokuz gün müddet-i Vezâret yüzüncü gün 'azl ile behişt-âbâd olan Sakız Cezîresi'ne[5] râhî olmağla nâ'il-i merâm-ı cinân-ı selâmet oldular.

Vezîr-i a'zam-şüden-i 'Ali Paşa-yı Tevkī'î-yi sâbık Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî[6] *edâmallâhu 'izzehû*[7]

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desinin on altıncı[8] mübârek ahad günü[9] sa'âdetlü Vezîr-i mükerrem Tevkī'î 'Ali Paşa[10] hazretleri ki, pîş-ezîn Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî iken[11] hıdemât-ı seniyye-i mebrûreleri meşkûr u makbûl ve mazhar-ı nazar-ı 'inâyet-şümûl oldukları ecilden kadr u şânları terfî' u tefhîm

---

1 mübâşeretiyle T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "savb-ı me'mûruna 'âzim" kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

2 ileyh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

3 ezkâr A1 : ادكار T1

4 "ان لله تعالى تسعة وتسعين اسما من احصاها دخل الجنة = Yüce Allah'ın doksan dokuz ismi vardır. Kim onları sayıp anlarsa cennete girer" anlamına gelen hadîs-i şerîftir.

5 Cezîresi'ne A1 : جريره سنه T1

6 **Şehriyârî** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "***edâmallâhu 'izzehû***" kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

7 "ادام الله عزه = Allah onun şerefini dâim kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

8 altıncı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mübârek ahad günü" kelimelerinin üzeri siyah mürekkeple ve "sa'âdetlü Vezîr-i mükerrem" kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

9 16 Zilka'de 1168 = 24 Ağustos 1755 Pazar.

10 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri ki" kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiş ve bunun yerine kırmızı mürekkeple "ki" eki satırın üstüne yazılmıştır] A1

11 iken A1 : — T1

buyurulup[1], *hıdmetü'l-mülûki 'aynü's-sülûk beli's-sülûkü hıdmetü'l-mülûk*[2] meseli üzere gerek merhûm u mağfûr Hudâvendigâr-ı sâbık-ı rahmet-şühûd Sultân Mahmûd Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvâ*[3]*n*[4] hazretlerinin niçe müddet-i medîde şeref-i hıdmet-i celîlelerinde[5] ve gerek hazret-i zıll-ı vârif-i Cihân-penâhî, mâlik-i mecd ü necdet ve ma'delet-penâhî şevketlü, kerâmetlü, kudretlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh, sâye-i 'inâyet-vâye-i kayyûm ve ilâh *emeddallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi* **[T1 146b]** *'t-tenâh*[6] efendimiz hazretlerinin mezîd-i şeref-i hıdemât-ı 'âlîlerinde muvaffak ve meysûr ve hüsn-i zîbendegî-i kabûl ile müteyemmen ve meşkûr olup, bi-'avnillâhi Te'âlâ bezl-i yârâ-yı vüs'-i cemîl 'indallâhi'l-meliki'l-celîl mâye-i ta'vîz-ı cemîl olmak[7] ile hadîka-i nihâl-i berûmendîden bâ kûre-i hâvârî-i ni'am-ı cezîleye bâ'is ü bâdî ve Vehhâb-ı mutlak'ın niçe kerre bunun emsâli 'atâyây-ı mevhûbesi meşhûd-ı 'âdî mertebesi olmakdan nâşî, müşârun ileyh hazretlerinin her vechile zât-ı mevhûbetü'l-hasâ'illerinde kemâl-i 'atâfet u liyâkat ve isti'dâd-ı fıtrî-i mekârim-nijâdları (نزادلری) müfzî-i kemâl-i ikbâl olmak hasebiyle rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le câh-ı refî', tevkī'-i me'âlî-nişân-ı garrâ, şâyân-ı zât-ı sa'âdet-iktinân-ı bî-hemtâları kılınup[8], rûşenâyî-i câh-ı Vezâret'lerini tenvîr içün Aydın Eyâleti dahi inzımâm-ı mehâmm tevcîh ve Âsitâne-i 'aliyye'de mesned-ârây-ı ikāmet olmalarına emr-i Cihân-mutâ'-i Şehriyârî sudûr etmişidi.

---

1 buyurulup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**beyt**" kelimesinin üzeri karalanmıştır] A1

2 "خدمة الملوك عين السلوك بل السلوك خدمة الملوك = Padişahlara hizmet etmek sülûkun özüdür, sülûk ise padişahlara hizmet etmektir" anlamına gelen Arapça atasözüdür. İlk bölümü için bkz. Yılmaz, *age.*, I,302.

3 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 er-rıdvân T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 celîlelerinde T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve gerek hazret-i zıll-ı vârif-i ….. kemâl-i ikbâl" kısmının üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

6 "امد الله عمره ودولته الى يوم التناه = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe kadar sürdürsün" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 olmak T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 331'in sağ kenârına yazılmıştır] A1

8 kılınup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "rûşenâyî-i" kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

Bu hâl üzere şeref-pîrây-ı miknet ü celâlet iken haseb-i îfâ'i'l-müddeti'l-mukadderreti Vezîr-i sâbık sa'âdetlü Nâ'ilî 'Abdullah Paşa hazretleri 'azl olup, müşârun ileyh Vezîr-i mükerrem re'fetlü 'Ali Paşa-yı[1] Tevkī'î hazretleri Serây-ı hümâyûn'a da'vet ve mühr-i hümâyûn i'tâsıyla mesned-nişîn-i Vekâlet-i kübrâ ve erîke-pîrây-ı Sadâret-i 'uzmâ olmalarıyla ber-efrâşte-i tefhîm ü tekrîm kılınup[2], Serây-ı hümâyûn'dan mufahham u mu'azzam alay ile Kapu'yu teşrîf ve 'âdet-i müstedîme **[T1 147a]** üzere 'umûm hil'atlar ilbâs ve cümle ricâl-i Devlet-i 'aliyye[3] ve hademe-i bâb mine'l-bâbi ile'l-mihrâb 'atf u nevâzişleriyle kudûm-ı meymenet-lüzûmlarından kemâl-i ferah u istînâs hâsıl eyledi[4]. Hakk Te'âlâ müteyemmen ve müteberrik edüp, her hâlde tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk eyleye, âmîn.

Ve Dîvân-ı 'âlî hâcegânından Yeniçeri Efendisi-yi sâbık Ebûbekir Beyefendi cümlenin müsinn ve muhtârı olmağın, hıdmet-i celîle-i Tevkī' ile ibbân-ı 'ömr-i zindegânîsi tecdîd-i zülfe-i nişân ihsân buyuruldu. Ve Vezîr-i kâmkâr[5] efendimiz hazretlerinin mühür ile nâ'il-i kâm-ı Sadâret-i kübrâ ve vâsıl-ı zürây-ı Vekâlet-i 'uzmâ olduklarına[6] niçe niçe târîhler 'arîza kılınup, bu bende-i kemîne[7] dahi bâlâsında birkac beyt ile 'arz eylediğim târîh-i[8] 'âcizânemi bu mahalle sebt-i[9] cerîde-i âsâr eylemek münâsib görüldü. **Li-münşi'ihi'l-Fakīr:**

---

1 Paşa-yı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Tevkī'î hazretleri" kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

2 kılınup T1 : + [Metinde bu kelime sonradan "kılındı" olarak değiştirilmiştir] A1

3 'aliyye T1 : + [Bu kelimenin sonundaki "de" ekinin üzeri çizilmiştir] A1

4 eyledi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Hakk Te'âlâ ….. âmîn" kısmının üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

5 kâm-kâr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz hazretlerinin" kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

6 olduklarına T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "niçe niçe târîhler 'arîza kılınup bu bende-i" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 kemîne T1 : + [Metinde bu kelimenin sonuna eklenmesi için satır üstüne "den" yazılmış ve akabindeki "dahi" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 târîh-i A1 : — T1

9 sebt-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cerîde-i âsâr" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Târîh-i Sadâret-i hazret-i Sadrıa'zamî

Zehî düstûr-ı vâlâ-kadr ü sâhib-cûd u himmet kim
Mekîn-i mesned-i Sadr-ı vekâlet dâver-i ekrem
Sümmiye Hayder-i Kerrâr u leys-i gālib u tâlib
Vefiyy-i cûd u vâfî-i mekârim ecved ü efham
Çırâğ-ı pür-fürûğ-ı hazret-i zıll-ı ilâhîdir
Olup gars-ı yemîn-i Pâdişâh-ı ekrem ü a'zam
Ne gars-ı meymenet-pîrây-ı zıll-ı vârif-i rahmet
Ki zîr-i sâye-i vâlâsı oldu melce-i 'âlem **[T1 147b]**
Emîn-i künc-i sıdk u me'men-i âfâk-ı her-kişver
Fezây-ı milket ü pehnây-ı lutfu ser-te-ser eslem
Zehî Sultân-ı 'âlî-himmet ü Dâdâr-ı 'âlem kim
Cemî'-i halka oldu bezl-i cûd u lutfıla mu'lem
Husûsâ böyle düstûr-ı mekârim-pîşe kim etdi
Anı mühr-i sadâretle Vezîr-i efham u a'zam
Hudâ tevfîk u te'yîd ile etsün devletin dâ'im
Der-i vâlâsı olsun 'arş-ı kâm u melce-i 'âlem
Düşüp "bir" beyt-i cevher-dâr ile târîh-i vâlâsı
Bu gûne geldi tab'-ı çâkerîye Hâkimâ ahkem
Kudûmu dehri mesrûr eyledi 'izz ü sa'âdetle
(قدومی دهری مسرور ایلدی عز و سعادتله)
Mühür oldu 'Ali Paşa Silâhdâr-ı Şeh-i ekrem
(مهر اولدی علی پاشا سلحدار شه اکرم) **Sene 1168**

Ma'lûm-ı erbâb-ı dirâyetdir ki, selâtîn-i kirâm ve havâkīn-i 'izâm-ı Âl-i 'Osmân *enârallâhu burhânehüm*[1] efendilerimiz hazerâtının mecmû'u evliyâ'ullâh-ı kirâm zümresinden ma'dûd oldukları bî-rayb ü iştibâhdır. Ve du'âları her kimin hakkında ser-zede-i musattara-i nutk olursa hedef-i icâbete karîn olur. Hezâr ve sad hezâr kerre bu ma'nâ müşâhede olunup, mertebe-i bedâhete resân olmuşdur.

1 "انار الله برهانهم = Allah onların delîlini apaçık kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Binâ'en 'alâ zâlik şevketlü[1], kudretlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh[2] efendimiz hazretleri Vezîr-i müşârun ileyh hazretlerine mühr-i hümâyûn i'tâ buyurdukları gün Enderûn-ı hümâyûn'da Ka'be-i hâcet-mendân olan Hırka-i şerîf **[T1 148a]** ve Bürde-i münîf-i Nebevî *'aleyhi's-salâtü ve's-selâm*[3] hücre-i müteberrikesinde "İlâhî bu hıdmet-i celîle-i Vekâlet-i 'uzmâ'ya 'avn ü kereminle müşârun ileyhi muvaffak ve meysûr edüp, şermisâr eyleme" deyü dergâh-ı Vâhibü'l-âmâlden niyâz ve recâları mebzûl-i lutf ve 'inâyet-i hümâyûn buyurulduğu[4] sâbit ve mütehakkak olmağla, ibtidâ 'alâmet-i tevfîk-ı sâye-i rahmet-i İlâhî olan Pâdişâh-ı İslâm ve Nigeh-bân-ı cümle enâmın rızâ ve du'ây-ı hayrları haklarında bürûz u zuhûr eylediğidir.

İnşâ'allâhu'r-Rahmân zât-ı vâlây-ı 'inâyet-âyâtları her hâlde istihsâl-i rızây-ı şerîflerine muvaffak olup, eyyâm-ı hayr-encâmlarında kebîr u sagīr ve fukarâ vü zu'afây-ı 'ibâd ü bilâd kemâl-i emn ü âsâyiş üzere olmaları me'mûl-i gāyet ve kerem-i Kird-gâr'dır[5].

---

1 şevketlü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kudretlü, kerâmetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 'âlem-penâh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "efendimiz" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 "عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 buyurulduğu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sâbit ü muhakkak olmağla" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve sonunda "sahh" kaydı ile "gāyet müştehir olmuşidi" kelimeleri farklı bir kaligrafi ile s. 335'in sol kenârına diklemesine yazılmıştır] A1

5 şermisâr eyleme ….. Kird-gâr'dır T1 : + [Bu kısmın üzeri diklemesine bir çizgi ile çizilmiştir] A1

‘Azl-i Re’îsülküttâb el-Hâc ‘Abdî Efendi ve nasb-ı Defterî-i sâbık Kâmil Ahmed Efendi[1]

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka‘desinin[2] on yedinci günü[3] Re’îsülküttâb[4] el-Hâc ‘Abdî Efendi ‘azl[5] olup, Cezîre-i Resimo’da tahsîn-i ikāmete emr u fermân, ba‘dehû[6] Gelibolu’da meks ve Bursa’da ikāmetine fermân[7] ve Dîvân-ı ‘âlî-şân hâcegânının mümtâzı envâ‘-ı fezâ’il ile ber-efrâşte imtiyâz Kâmil Ahmed Efendi[8] hazretleri niçe[9] müddet Devlet-i ‘aliyye’nin hıdemât-ı behiyyelerinde sıdk u sedâd ile müstahdem olup, **[T1 148b]** fetânet ü isti‘dâd-ı mâder-zâdları hasebiyle Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı’yla mükerrem olmuşlar idi.

Dervîş-nihâd ve tevâzu‘ ve ma‘ârif-i‘tiyâd bir zât-ı kerîmü’l-kadr olmalarıyla mesned-i Riyâset’e lâyık u ahrâ, belki ve *a‘tı’l-kavse bârîhâ*[10] mâ-sadak-ı şân-ı ‘âlîleri olmağla, Riyâset hıdmetiyle be-kâm buyurulup, dûş-ı fehâmetleri hem-ser-i tâk-ı i‘tilâ kılındı. Ve tebrîk-i riyâsetleriyçün ser-zede-i hâme-i ‘acz olan târîh bu mahalle sebt olundu. **Li-münşi’ihi’l-Fakīr:**

---

1 **Efendi** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “yine sene-i merkūme” kelimelerinin ve satır hizâsında sayfa kenârına yazılan “bu makāle aşağıda mukayyeddir” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 zilka‘desinin T1 : + [Metinde bu kelimenin sonundaki “sinin” ekinin ve akabindeki “on yedinci” kelimelerinin üzeri siyah mürekkeple ve daha sonra yazılan “günü” kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

3 17 Zilka‘de 1168 = 25 Ağustos 1755 Pazartesi.

4 Re’îsülküttâb T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “el-Hâc” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 ‘azl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “olup” kelimesinin üzeri siyah mürekkeple ve akabindeki “Cezîre-i” kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

6 ba‘dehû T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Gelibolu’da” kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

7 fermân T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ve Dîvân-ı ‘âlî-şân ….. imtiyâz” kısmının üzeri çizilmiş ve bunun yerine “olundu” kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

8 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 niçe T1 : nice A1

10 “اعط القوس باريها = Yayı atıcısına ver (=İşi ehline ver; At binenin, kılıç kuşananın” anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

Fülkü'r-riyâseti kad-'alâ bi-vücûdi sâhibihi'llezî
Zahara'l-kemâlü bi-zâtihî ve semâ bi-neyli nevâlihî
Kad-zâde "'atfî" nahvehû lemmâ bedâ târîhuhû
Nâle'r-riyâsete kâmilün fa'hmid bi-necd-i kemâlihî[1]
(نال الرياسة كامل فاحمد بنجد كماله) **[Sene 1168]**

'Azl-i Ağa-yı Dârussa'âdeti'ş-şerîfe İbşîr Ağa ve nasb-ı Hazînedâr Ahmed Ağa

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desinin[2] evâ'ilinde[3] Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ağası olan İbşîr Ağa müsinn ü ihtiyâr âdem olup, hıdemât-ı lâzimesin edâda fi'l-cümle tehâvünü olmağla 'azl ve Mısır'da ikāmete me'mûr ve savb-ı me'mûruna râhî ve Hazînedâr-ı hazret-i Şehriyârî Ahmed Ağa, Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ağası olmağla be-kâm buyuruldu[4]. **[T1 149a]**

---

1 "فلك الرياسة قد علا بوجود صاحبه الذى * ظهر الكمال بذاته وسما بنيل نواله
قد زاد عطفى نحوه لما بدى تاويخه * نال الرياسة كامل فاحمد بنجد كماله = Liderlik gemisi, zâtıyla kemâlin ortaya çıktığı o geminin sâhibi sâyesinde yüceldi. Tarihi gün yüzüne çıktığında ona yönelişim arttı. Kâmil bir zât liderliğe ulaştı. Öyleyse onun kemâlinin şanıyla övün!" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

2 zilka'desinin T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "yirmi sekizinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "evâyilinde" kelimesi satır üstüne yazılmıştır] A1

3 1-10 Zilka'de 1168 = 9-18 Ağustos 1755.

4 buyuruldu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra gelen s. 337'nin sağ üst köşesinde "buraya değin beyâz" yazılmış ve sayfanın ortasına " Vefât-ı Cebeci-başı 'Abdullah Ağa ilah" yazılmış ve üzeri çizilmiştir. Bunun altına ise "Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ilâ-âhırihî yazıla evvel-i Zâ sene 68" yazılmıştır. S. 338'in üst tarafına "evâsıt-ı Zilka'de sene 1168" ve "bu makāle yazılmışdır aşağıda" yazılmış ve bunların alt tarafından başlamak üzere ve sayfanın sol kenârında "fetânet ü isti'dâd-ı mâder-zâdları ….. bekâm buyuruldu" kısmı mükerreren yazılmış ve üzeri çizilmiştir. Aynı sayfada "**Vefât-ı Cebeci-başı 'Abdullah Ağa, 'Azl-i Kethudây-ı Sadrıa'zamî Yeğen Mehmed Ağa** ….." konuları mükerreren yazılmış ve sayfanın üzeri dik bir çizgi ile çizilmiştir. S. 339, 340, 341 ve 342'de "**Vefât-ı Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Behcet Efendi** ….., **'Azl-i Vezîr Nâ'ilî 'Abdullah Paşa** ….., **Vezîr-i a'zam-şüden-i 'Ali Paşa** ….., **'Azl-i Re'îsülküttâb el-Hâc 'Abdî Efendi** ….." konuları mükerreren yazılmış ve sayfaların üzeri dik bir çizgi ile çizilmiştir] A1

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Sâhil-serây-ı Beşiktaş be-Serây-ı ʻâmire-i Cedîd

Çünki mevâsim-i[1] fusûl-i feyz-nümây-ı letâfet-şümûlün her birinde hazret-i Şehen-şâh-ı muʻtedil-mizâc ve behâr-ı eltâf-ı ʻinâyet-nitâc hazretleri Sevâhil-serây-ı hümâyûnî'den aʻdel-i hevâ ve eltaf-ı nümâ olan her kangı Sâhil-serây-ı mînû-nümâ gāyet ferah-zâ ise şeref-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyla reşk-sây-ı gülşen-fezây-ı ʻilliyyîn buyurmak, be-resm-i ʻâdet-i me'lûfe, de'b-i matbûʻ-i Mülûkâne ve ʻâdet-i seniyye-i Hidîvâne'leri olduğuna binâ'en, pîş-ezîn mevsim-i rebîʻ-i sunʻ-i Hallâk-ı bedîʻde Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'ı[2] magbût-ı İrem naʻîm-i âşiyân buyurmuşlar idi.

Ol mahall-i nezâhat-sâha-i vâlâda çend eyyâm ârâm-sâz-ı safâ ve hezâr yümn-i meserret ile hâ'iz-i sürûr-ı lâ-yuhsâ olup, evvel-i mâh-ı eylülde[3] dahi hevâların defʻaten mizâc-ı germiyyetden ser-mâye-i tebdîl ü tahvîli müşâhedesi ile Şehriyâr-ı Cihân-iktidâr *halledallâhu Teʻâlâ ve ebkāhu ilâ yevmi'l-haşri ve'l-karâr*[4] efendimiz hazretleri sene-i merkūme zilhiccesinin[5] mübârek (…..) günü Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'dan envâʻ-ı saʻd ü meserret ile âşiyân-ı şevket-lâne-i übbehetleri olan Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'a sâye-endâz-ı iclâl oldular. **Li-münşi'ihi'l-Hakīr:**

İlâhî sâye-endâz olduğu her cây-ı rûh-ı efzâ
Kudûm-ı yümn ü ikbâl ile tâ mahşer saʻîd olsun
Şeref kesb eylesün âfâk o Sultân-ı kerem-kârın **[T1 149b]**
Kudûmu şeş-cihâta müjde etsün halka ʻîd olsun

Zikr-i muʻâyede-i ʻîd-i adhâ be-resm-i me'lûf ve ʻâdet-i maʻrûfe

Mâh-ı zilhiccenin beşinci günü[6] Sadrıaʻzam ve Hidîv-i ekrem hazretleri be-resm-i kadîm ve de'b-i müstedîm üzere mükemmel ü mübeccel Dâ'ire-i

---

1 mevâsim-i A1 : mevâsıl-ı T1

2 Beşiktaş'ı A1 : بشكطاسى T1

3 1-10 Eylül 1168 = 5-14 Zilhicce 1168 = 12-21 Eylül 1755.

4 "خلد الله تعالى وابقاه الى يوم الحشر والقرار = Yüce Allah onu yeniden diriliş ve karar gününe kadar dâim ve bâkî kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 zilhiccesinin T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra bir kelimenin sığacağı kadar bir boşluk vardır] A1

6 5 Zilhicce 1168 = 12 Eylül 1755 Cuma.

Âsafî-şiyem'leriyle Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[1] hazretlerine teşrîf buyurup, mu'âyedeye mübâşeret ve ertesi gün cümle 'ulemâ'-i 'izâm ve ma'a sudûrihimü'l-fihâm 'ale't-tertîb Serây-ı Sadr-ı 'âlî'ye kudûm ve 'arefe gününe[2] değin bi'l-cümle a'yân ve ricâl-i Devlet mu'tâd olan vech üzere tebrîk-i 'îd-i sa'îd içün dâmen-bûs-ı hazret-i Âsafî'ye müsâra'at eyleyüp ve onuncu gicesi[3] erkân-ı Devlet 'ale'l-'umûm Serây-ı vâlây-ı Pâdişâhî'de takbîl-i dâmen-i 'inâyet-me'menleriyçün saff-beste-i makām-ı hıdmet olup, **li-münşi'ihi'l-Hakīr:**

Ne dâmen-i 'azamet me'men-i 'inâyet kim
Olur o dâmeni takbîl içün bu 'îd-i sa'îd
Ne dâmen-i kerem-i Şâh-ı bu'l-mehâmid kim
Şifâha mültesem etmiş anı Hudây-ı Mecîd

medlûlü üzere 'ale's-seher dâmen-bûs-ı hazret-i Pâdişâhî ile şeref-yâb ve şevketlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *eyyedallâhu Te'âlâ ve ebkāhu*[4] hazretleri edây-ı nemâz-ı 'îd-i sa'îd içün müzeyyen alay-ı cihân-ârây ile cedd-i emcedleri Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[5] hazretlerinin Câmi'-i şerîfi'ne 'inânt âb-ı 'azamet ü iclâl oldular.

Devâm-ı 'îd-i sürûr ile şevket ü 'ömrün **[T1 150a]**
Füzûn ede kerem-i Rabb-i Müste'ân ü Mecîd

Vukū'-i harîk der-Karye-i Kuzguncuk ez-muzâfât-ı Üsküdar

Yine sene-i merkūme zilhiccesinin on beşinci gicesi[6] sâ'at dokuzda iken Üsküdar muzâfâtından Kuzguncuk nâm mahalde harîk zuhûr edüp, derhâl Sâhib-i devlet hazretleri yetişüp, kemâl-i cidd ü cehd ile ertesi gün vakt-i zuhra dek muntafî oldu.

---

1 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
2 9 Zilhicce 1168 = 16 Eylül 1755 Salı.
3 10 Zilhicce 1168 = 17 Eylül 1755 Çarşamba.
4 "ايد الله تعالى وابقاه = Yüce Allah onu desteklesin ve dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
5 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
6 15 Zilhicce 1168 = 22 Eylül 1755 Pazartesi.

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Vezîr Yahyâ Paşa Mutasarrıf-ı Tırhala

Sene-i merkūme zilhiccesi evâsıtında[1] Tırhala Mutasarrıfı Vezîr Yahyâ Paşa Tırhala'da iken birkac gün za'f-ı mizâcı hasebiyle hastalanup, hatfe enfihî vefât[2] eyleyüp, merhûm-ı müşârun ileyh hüsn-i hulk ve kerem ü semâhat ile mevsûf olup, fi'l-asl Hekîm-başı-zâde 'Ali Paşa hazretlerine intimâ vü intisâb ile tâ kethudâlıkları hıdmetinden berü Devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvend'in hıdemât-ı celîlelerinde muvaffak olup, rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le behre-yâb olmuşlar idi; *rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'ate*[3]*n*[4].

Cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-makrûn vukū'unu hâvî nâme-i hümâyûn-ı Şehen-şâhî ile Rusya Devleti tarafına me'mûr olan sâbıkā Silahdâr Kâtibi Dervîş Mehmed Efendi kullarının takrîridir

Bin yüz altmış sekiz senesi[5] rebî'ulâhırının gurresi bâzârertesi günü[6] müsta'înen billâhi Te'âlâ mütevekkilen 'alallâhi'l-Kerîm Âsitâne-i Devlet-â-şiyâne'den hareket ve 'azîmet olunup, **[T1 150b]** erba'în içi (ايجى) olmağla, kemâl-i şiddet-i şitâdan nâşî temâm otuzuncu günü sugūr-ı İslâmiyye'den Kal'a-i mübâreke-i Bender'e duhûlümüz müyesser olup ve kā'ide-i ser-hadd üzere Bender Muhâfızı 'Abdullah Paşa Kethudâsı ve Kapusu[7] halkı ve Sağ Kul[8] ve Sol Kul ağaları bi'l-cümle neferâtlarıyla ve sâde nakkâre (نغاره) ile bir sâ'at mikdârı mahalden istikbâl ve nâme-i hümâyûn-ı Şehen-şâhî'ye

---

1 11-20 Zilhicce 1168 = 18-27 Eylül 1755.

2 vefât T1 : + [Metinde bu kelime mükerreren yazılmış ve ilkinin üzeri çizilmiştir] A1

3 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 *vâsi'aten* T1 : واسعه [Metinde bu kelimeden sonra "ط ط" harfleri yazılarak bundan sonraki Dervîş Mehmed Efendi takrîri ile alkalı olarak s. 362'de "ط ط" harflerinden sonra "**Bu cüz' yazıla ba'dehû 'Vukū'-i harîk-ı küllî der-İstanbul' yazıla**" ifâdesi yazılmış ve bu takrîr s. 363-368 arasına yazılmıştır] A1

5 senesi A1 : sene T1

6 1 Rebî'ulâhır 1168 = 15 Ocak 1755 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 Kapusu A1 : Kapu T1

8 Kul A1 : — T1

ikrâmen Yeniçeri tâ'ifesi bi'l-cümle selâma durup, kal'adan toplar atılup ve şenlik ile Bender'e duhûl olunup, ta'yin olunan konağa nüzûl olundu[1].

Ve kîrâbârgîrlerimiz ve arabalarımız tedârükü içün yedi gün ikāmetimizden sonra, cemâziyelûlânın yedinci salı günü[2] Bender'den dahi hareket ve yanımıza Bender Beşlü ağalarından 'Ali Ağa otuz nefer Beşlü neferâtı ile ta'yîn bu vechile Lehlü hudûdu olan Puhurluk nâm mahalle nüzûl olundu. Ve mahall-i mezbûrun önünden bir çay cereyân eder. Çayın bir tarafı Devlet-i 'aliyye'nin ve karşu tarafı Lehlü'nündür. Ve çaya dahi Puhurluk Çayı deyü tesmiye ederler. Bu menzilde Lehlü'nün kumandanından tebrîk-i kudûm içün bir mektûb gelüp, derûnunda: "Kendim sizinle görüşmeğe varmak üzere idim. Devletim tarafından âhar husûsa me'mûr oldum. Sizin hıdmetiniz içün iki yüz nefer süvârî gönderilmişdir. Re's-i hudûda varınca hıdmetinizde istihdâm eyleyesiz" deyü yazmış. Vâkı'â ol mikdâr süvârî gelüp Nezârete Hânı'na varınca götürdüler.

Ertesi **[T1 151a]** günü Puhurluk'dan dahi hareket ve tayy-ı merâhil ve kat'-ı menâzil ederek on dördüncü günü[3] re's-i hudûd-ı[4] Rusya (روسيّه) olan Vasiliko kurbunda vâkı' Nezârete Hânı'na duhûl olundu. Hân-ı mezbûr kebîr hân olmağla, bize istikbâl içün ta'yîn olunan bir orta sultat ile bir mayor me'mûr etmişler. Bizi karşulayup hân-ı merkūmda müheyyâ olan döşenmiş odaya indirüp, ta'yînâtımızı dahi hâzır u âmâde eylemişler idi. Nezârete Hânı'nda kırk gün meks olunmak mu'tâdları iken nâme-i hümâyûna ikrâmen devletleri tarafından: "On günden ziyâde meks etdirilmeye!" deyü haber geldiğine binâ'en, dokuz gün meksimizden sonra tabîb gönderüp, hastamız olmadığı ma'lûmları oldukda, onuncu günü on bârgîrli bir kıt'a hinto bizim içün dört kıt'a dörder bârgîrli hinto, gediklü etbâ'ımız içün ve sâ'ir etbâ' ve ahmâl ü eskālımız içün üzerleri örtülü üçer bârgîrli kızaklar gelüp, her ne hâl ise ol mahalden dahi hareket ve Vasiliko önünden Kiyev (كيو) Kal'ası tarafına 'azîmet olundu. Ve nısf-ı menzilden istikbâlimiz içün ehâlî-i kal'adan katı vâfir kimesneler geldiler.

---

1 olundu A1 : oldu T1

2 7 Cemâziyelûlâ 1168 = 19 Şubat 1755 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 14 Cumâdelûlâ 1168 = 26 Şubat 1755 Çarşamba.

4 hudûd-ı A1 : حدوده T1

Kal‘aya duhûlümüzde ‘azîm alay ve tob şenlikleri[1] eylediler. Ve seyirci tâ’ifesinin bir rütbede kesret ü vefreti var idi kim[2] çukadârlarımız gücüyle geçebildiler. Bu hâl üzere mu‘ayyen olan konağımıza nüzûl **[T1 151b]** ve bize ta‘yîn olunan mihmân-dâr ve tercemân ve sâ’ir hademe gelüp, kudûmumuzu tebrîk eylediler. Ve ba‘zı tedârükümüz tekmîli içün birkac gün ikāmetimizi recâ eylediler. Biz dahi: “Bir günden ziyâde eğlenmek münâsib değildir” deyü cevâb eylediğimizde, ancak bir güne karâr verildi. Ve duhûlümüzün ertesi Kiyev (كيو) Cenerali ziyâretimize gelüp, zu‘munca bayağı ihtişâm gösterdi. Ceneral-i mezkûr kendi beynlerinde hayli mu‘teberdir. Bizi kal‘ada kendi serâyına da‘vet eyledikde, biz dahi istinkâf ve temâruz eyledik. Mihmân-dârımız dahi kendi beynlerinde[3] hayli mu‘teber olmağla, bize cevâb eyledi kim: “Ceneral’in da‘vetine beher hâl teşrîf etmeğe muhtâcsız, zîrâ devletimiz tarafından yazılmışdır. Eğer gitmezseniz Ceneral-i mezkûrun taksîrâtına haml olunur. Devletimiz tarafından mu‘âteb olurlar” deyü niyâz üzere olduğu cihetden zarûrî kal‘a seyri mülâhazası ile icâbet olundu.

Ceneral’in serâyı kal‘a derûnunda olmağla, ‘azîm tob şenliği[4] eylediler. Ve Kiyev Kal‘ası Leh hudûdunda intihâ’-i serhadleri olup, iki kal‘a karşu karşuya, birisi yolun sağında ve birisi dahi solunda, lâkin solunda olan kal‘aya kimseyi komazlar ve içini dahi göstermezler. Sağında olan kal‘a, Ceneral’in serâyı olduğu kal‘a-i kebîr olmağla, etrâfı lağım ve gāyet metîn ve bir müstahkem kal‘adır. İçinde Kıral Serâyı dahi vardır.

Müceddeden binâ olunmuş ve bu sene temâm olmuş ve kal‘anın **[T1 152a]** altından[5] bir nehr-i kebîr cereyân eder. Üzerinde kebîr sefîneler mürûr u ‘ubûr eder. Ve ol nehre Özü Suyu dahi derler. Ve Özü Kal‘ası’nın önünden geçüp, Bahr-i Siyâh’a mülhak olur. Ve varoş dahi kal‘a içindedir. Bunun ile üc kal‘a olmuş olur. Ve kal‘a-i mezbûrede bir gün ikāmetden sonra, şehr-i cemâ-

---

1 şenlikleri T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ile” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 kim T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “rikâbımızda olan” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 beynlerinde T1 : beynlerde A1

4 şenliği T1 : + [Metinde bu kelime önce “شنكلى” şeklinde yazılmış, daha sonra sonunda “sahh” kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek “şenliği” kelimesi satır hizâsına sayfa kenârına yazılmıştır] A1

5 altından A1 : altında T1

ziyelâhırın ibtidâsı günü[1], kal'a-i mezbûrdan hareket ve iki gün mürûrunda Kozluca nâm kasabaya nüzûl olundu.

Kasaba-i mezkûrda Kazaklar'ın Bin-başısı sâkin olmağla, bize bir mikdâr zahîre göndermiş: "Etbâ' u ehâlîmiz beyninde imtiyâz içün eğer benim ku'ûduma izin verir ise görüşmeğe varım" deyü istizân eylemiş. Sonra mihmân-dârımız ile gelüp, zarûrî ku'ûduna izin verildi. Kasaba-i mezbûreden dahi cemâziyelâhırın ücüncü günü[2] Bihne (بخنه) Şehri'ne nüzûl olundu.

Şehr-i mezbûr bir bâzâr-gân yatağı meşhûr bir şehirdir. Bundan akdem ol şehirde[3] ihrâk vâkı' olmağla, katı vâfir hân ve dekâkîn ve hâneler muhterik olup, harâb olmuş idi. Kıral Serâyı şehirden taşrada olmağla, bizi serâya kondurdular. 'Avdetimizde fi'l-cümle ma'mûr olmuş idi. Kasaba-i mezbûrun a'yân ve bâzâr-gânları gelüp, tebrîk-i kudûm ve ta'yînâtımızı vermişlerdir.

Şehr-i mezbûrun dördüncü günü[4] kasaba-i mezbûrdan hareket ve yollarda ve karyelerde her altı sâ'atde Kıral'a mahsûs bir serây olmağla, bu serâylara konarak **[T1 152b]** ve tayy-ı merâhil ederek şehr-i mezbûrun on birinci günü[5] Tuğla (طوغله) nâm kal'aya nüzûl olundu. Ve kal'a-i mezbûr kasaba-i mu'azzama olmağla, seyirci kesretinden güc ile geçebildik. Bir gün meks olunup, tüfeng ve kılıc ve mec ve piştov kâr-hâneleri su kuvveti ve san'atı ile çarhları ve sâ'ir âlâtları su ile çevirirler.

Ve kal'a-i mezbûreden dahi hareket olunup, şehr-i mezbûrun on yedinci günü[6] Rusya Devleti'nin kadîmi makarr-ı hükûmeti olan Şehr-i Moskov nâm mahalle dâhil olunmuşdur. Şehr-i mezbûr hayli mu'azzam şehirdir. Fi'l-asl makarr-ı hükûmet-i Rusya'dır. Kāyim-makām sûretli bir büyük Ceneral oturur ve bizi[7] mahsûs ziyârete geldi. Biz dahi âyîn-i İslâm üzere tatlı ve kahve ve mutallâ makreme ve sîm taslar ile şerbet ve tütsü verdirilüp, gider iken bizi serâyına mahsûs da'vet edüp, biz dahi: "Mi'demizden bir mikdâr teşekkî ve

---

1 1 Cemâziyelâhır 1168 = 15 Mart 1755 Cumartesi.

2 3 Cemâziyelâhır 1168 = 17 Mart 1755 Pazartesi.

3 ol şehirde T1 : + [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satır hizâsına sayfa kenârına yazılmıştır] A

4 4 Cumâdelâhır 1168 = 18 Mart 1755 Salı.

5 11 Cumâdelâhır 1168 = 25 Mart 1755 Salı.

6 17 Cumâdelâhır 1168 = 31 Mart 1755 Pazartesi.

7 ve bizi T1 : + [Metinde bu kelimeler mükerreren yazılmış ve ikincisinin üzeri çizilmiştir] A1

ekl ü şürbde zahmetim var" deyü temâruz eyledik. "Ta'âm tenâvül olunmazsa dahi bir mikdâr teşrîfleri niyâz olunur" deyü 'azîm ibrâm ve niyâz-mend olmağla, zarûrî gidilüp çâ ve kahve içilüp, ba'dehû yine konağımıza gelindi.

Şehr-i mezbûrda bir gün ikāmet olunup, şehr-i cumâdelâhırın[1] on dokuzuncu günü[2] şehr-i mezbûreden dahi hareket, tayy-ı merâhil ve kat'-ı menâzil ederek ve Kıral Serâyı'ndan Kıral Serâyı'na konarak şehr-i recebü'l-mu'azzamın beşinci günü[3] Novgrad nâm kal'aya nüzûl olundu. Bu kal'aya Yeni Kal'a dahi tesmiye ederler. Bu Novgrad Kal'ası fi'l-asl **[T1 153a]** Moskovlu'nun İsveclu tarafında baş ser-haddi olan kal'adır. Mukaddemâ tedrîc ile İsveclü'den katı vâfir mahallerin almalarıyla el-ân kal'a-i mezbûre iç-îl kalmışdır. Ve kal'ası tuğla binâ olunmuş ve tahmînen Serây-ı 'atîk-ı ma'mûre mikdârı bir kal'adır. Önünden bir kebîr çay cereyân eder. Ve bu çay ile hâlâ makarr-ı hükûmet-i Rusya (روسيّه) olan Petroburh'a (بتروبرخه) [=Petersburg] zahîre sefîneleri ve sefâyin-i sâ'ire mürûr u 'ubûr eder. Bunun dahi ehâlîsi gelüp, tebrîk-i kudûm etdiler.

Şehr-i mezbûrun altıncı günü[4] kal'a-i mezkûrdan[5] dahi hareket olunup ve vech-i meşrûh üzere kıral serâylarına konarak şehr-i recebü'l-müreccebin onuncu günü[6] Betro (بترو) nâm kıralın binâ eylediği Manastır Karyesi'ne nüzûl olundu. Ve bu karye İmparatoriçe'nin sâkine olduğu Petroburh nâm mahalle bir sâ'at mesâfedir.

Ol gice anda dahi ârâm olunup, ertesi günü alay-ı 'azîme tertîb olunup, bizim için İmparatoriçe'nin kendi hintoy[u] ve kethudâmız içün Baş-vekîl'in ve sâ'ir iç etbâ'ımız içün dahi İkinci Vekîl'in ve hatmân ve sâ'ir vükelâ'-i devletinin hintoları gelüp ve on sekiz nefer çukadârlarımız içün dahi kendülerine mahsûs olan mükemmel raht u bisâtlu atlar geldikden sonra, Kıral'ın kendü[7] takımı ve Çavuş-başı makāmında istihdâm eyledikleri ve Teşrîfâtcısı dahi gelüp, hem tebrîk-i kudûm ve hem Kıral tarafından bizi da'vete me'mûr olmağ-

---

1 cumâdelâhırın A1 : cemâziyelâhırın T1
2 19 Cumâdelâhır 1168 = 2 Nisan 1755 Çarşamba.
3 5 Receb 1168 = 17 Nisan 1755 Perşembe.
4 6 Receb 1168 = 18 Nisan 1755 Cuma.
5 mezkûrdan A1 : mezkûreden T1
6 10 Receb 1168 = 22 Nisan 1755 Salı.
7 kendü A1 : kendi T1

la, geldiğinde mehmâ-emken **[T1 153b]** âyîn-i İslâm üzere ikrâm ve kahve ve tatlu ve şerbet ve tütsü verildikden sonra, me'mûriyyetini ifâde eyledi.

Biz dahi semmûr ve erkân kürk[1] ve Horasânî destâr ile kā'ide-i Devlet-i 'aliyye üzere kalkup, hintoya[2] süvâr ve iki tarafımıza sîm gaddâreli on sekiz nefer Çukadâr süvârî 'Arab alayı olup, rikâbımızda İmparatoriçe'nin peyk ve solak sûretli âdemleri ve kendüye mahsûs olan çukadârları yürüyüp önümüzde vâfir askeri ve anların ardında ve bizim önümüzde on[3] iki kendüye mahsûs olan atları[4] yedek olmak üzere çekilüp ve iki tarafa dahi sultatlar dizilmişler, alay-ı 'azîme ile şehrin ortasından mürûr eder iken, bir mahalde: "Askerin önü yürümedi" deyü bir mikdâr tevakkuf etdirdiler. Meğer aslı İmparatoriçe bizi ol mahalde seyr ü temâşâ eder imiş. Bu hâl üzere mürûr ve mu'ayyen olan konağımız şehrin orta yerinde cereyân eden nehr-i kebîrin karşu tarafında olmağla, iskeleye geldiğimizde İmparatoriçe'nin kendü kayığı bizim içün ve Baş-vekîl'in ve sâ'ir ricâlinin kayıkları etbâ'ımız içün âmâde olmağla, hintodan kayığa nakl ve bu vechile karşu konağa nüzûl olundu.

Bir iki gün konağımızda meks olunup, ücüncü gün Baş-vekîl'i bizi da'vet etmekle, vech-i mezkûr üzere kayıklar âmâde ve süvâr olunup devletlü, 'inâyetlü Vezîr-i a'zam efendimizin mektûb-ı şerîflerini alup, **[T1 154a]** Baş-vekîl'in konağına varıldıkda, binek taşında[5] Sır Kâtibi karşulayup ve bizi içerü getürdüler. Ve binek taşından Baş-odası'na varınca iki taraf katı vâfir âdem bize intizâr ile dizilmişler idi. Biz dahi iskemlesi yanına vardığımızda Baş-vekîl dahi içerüden çıkup, gûyâ kim berâber gelmiş gibi, Baş-vekîl ve biz ayak üzere iken:

"**Sultânü'l-berreyn ve Hâkānu'l-bahreyn es-Sultân ibnü's-Sultân ve'l-Hâkān ibnü'l-Hâkān es-Sultân Şehen-şâh-ı 'âlem şevketlü, 'azametlü, kudretlü, mehâbetlü 'Osmân Hân ibnü's-Sultân Mustafa Hân** efendimiz hazretlerinin bi'l-fi'l Vezîr-i a'zam'ı ve Vekîl-i mutlakları devletlü, merhametlü, 'inâyetlü efendimiz hazretlerinin hürmetlü, rağbetlü siz dostlarına olan mektûb-ı mahabbet-üslûblarıdır" deyü takrîr eyledik.

---

1 kürk A1 : kürkü T1
2 hintoya A1 : هنطوه T1
3 on A1 : olan T1
4 atları A1 : atlar T1
5 taşında T1 : taşından A1

Ayakda iken mektûbu eline alup başı berâberi[1] kaldırup, önünde âmâde olan serîre vaz‘ eyledi. Andan sonra iskemleler üzerlerine oturulup, biraz hâl ü hâtırdan su’âl ve yollardan ve şitâdan bahs ve sohbet olundukdan sonra, şeker ve kahve gelüp içilüp kalkdıkda, kendisi dahi bizim ile berâber kıyâm ve re’îsleri oda kapusundan taşra çıkup ve Sır Kâtibi dahi binek taşına değin bizi teşyî‘ eylediler. Ve binek taşında dahi “İkinci Vekîl’in hintoy[u] âmâde ve anı dahi görmek içün teşrîf edersiz” dediler. Biz dahi hinto[y]a süvâr oldukda, rikâbımızda on sekiz nefer sîm gaddâreli **[T1 154b]** Çukadâr ile İkinci Vekîl’e dahi varılup, ol dahi oda kapusundan kıyâmen bizi istikbâl eyleyüp ve karşu karşuya iskemle üzerlerine oturulup, şeker ve kahve ve yollardan bir mikdâr bahs olunup, ba‘dehû kalkup gider iken dahi bizi oda kapusuna değin teşyî‘ eyledi. Ve vech-i sâbık üzere iskeleye gelinüp, kayıklara süvâr ve dahi konağımıza gelüp istirâhat olundu.

Meğer bundan akdem vâkı‘ olan musâlahada Kıral’a İmparator elkābı yazılmak üzere ‘ahd-nâme-i hümâyûna kayd olunmuş, sonra nâme-i hümâyûn gitdüğü olmamağla “Âyâ yazılmış mıdır?” deyü şübhede imişler. Sâhib-i devlet efendimizin mektûb-ı ‘âlîlerin gördüklerinde, müsterîh oldular.

Recebü’l-müreccebin yirmi ikinci günü[2] bizi İmparatoriçe tarafından da‘vet[3], nâme-i hümâyûn-ı hazret-i Şehen-şâhî teslîm olunmak üzere ihbâr ve biz dahi âmâde olup, Çavuş-başı rütbesi ile Teşrîfâtcısı olan İmparatoriçe’nin hintoy[u] ile gelüp bizi da‘vet-i[4] da‘vete me’mûriyyetini takrîr ve biz dahi âyîn-i İslâm üzere kahve ve şerbet ve tütsü verdirülüp ve hinto[y]a süvâr ve dahi önümüzde solak ve peyk ittihâz eyledikleri takım ile İmparatoriçe’nin kendi yakınlarından on kadar mükemmel atlu ve bizim dahi sekiz nefer önümüzce kendi iç etbâ‘ımız hintolar ile ve Kethudâmız’ın elinde nâme-i hümâyûn-ı hazret-i Şehen-şâhî ve rikâbımızda dahi sîm gaddâreli on sekiz nefer Çukadâr ve bu vechile **[T1 155a]** hinto[y]a süvâr olundu.

---

1 berâberi A1 : berâber T1

2 22 Receb 1168 = 4 Mayıs 1755 Pazar.

3 da‘vet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “olunup” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 da‘vet-i T1 : — A1

Konağımızdan Serây-ı İmparatoriçe'ye varınca üc çâr-yek mikdârı mahallin iki[1] tarafında sultatlar tüfengleri ve bayrakları ile düzilüp bu hâl üzere serâya vardıkda, hintoy[u] binek taşına yanaşdırup iner iken, istikbâlimiz içün musâhibleri gelüp önümüze düşüp, müsâfir odasında cüz'î celse-i hafîfeden sonra "Buyurun!" deyü bizi alup, birbirinden geçme üc 'aded oda ve iki tarafları etbâ' ile dolu idi. Ve Dîvân-hâne'si tûlu bir kebîr Dîvân-hâne'dir. Sağ tarafına ricâl-i devletleri ve sol tarafında nisâ tâ'ifesi bütün kıyâm üzere dururlardı.

Bu Fakīr dahi Horasânî destâr ve semmûr erkân kürkü ile ve önümüzde bizimle berâber içeri girecek sekiz nefer iç[2] etbâ'ımız ile Dîvân-hâne'ye duhûlümüzde nâme-i hümâyûn-ı Cihân-dârî'yi başım berâberi kaldurup ve ağır ağır hareket ve sağ ve sol tarafı seyr u temâşâ ederek vardıkda, İmparatoriçe üc ayak nerdübân ile çıkılur iskemle üzerinde kıyâmen durur, biz dahi bülend-âvâz ile **Sultânü'l-berreyn ve Hâkānu'l-bahreyn, Hâdimü'l-Haremeyni'ş-şerîfeyn, es-Sultân ibnü's-Sultân ve'l-Hâkān ibnü'l-Hâkān es-Sultân Şehen-şâh-ı 'âlem şevketlü, 'azametlü, mehâbetlü, kudretlü 'Osmân Hân ibnü's-Sultân Mustafa Hân ibnü's-Sultân Mehmed Hân** efendimiz hazretlerinin bi'l-irsi ve'l-istihkāk taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmânî'ye cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me'nûslarını hâvî haşmetlü, hürmetlü, rağbetlü siz Rusya **[T1 155b]** İmparatoriçesi cenâbları ile beynlerinde olan müvâlât ü musâfât iki devlet beyninde olan sulh-ı salâh-ı mübârekenin şurût-ı 'ahd-nâme-i hümâyûn mûcebince idâme ve istikrârı içün beşâret-nâme-i mülâtafet-'allâmeleridir.

"Mülâzımân-ı dergâh-ı mu'allâlarından bu kulların ta'yîn ve îsâl ü teblîğine me'mûr buyurmuşlardır" deyü takrîr eylediğimde, nâm-ı Sultânî zikr olunduğu vakitde temennâ eyleyüp, yanında âmâde olan dîbâ-pûş serîrin üzerine vaz' eyledi. Ve tercemân vesâtatıyla bir mikdâr nevâziş eyledikden sonra biz dahi gerü 'avdet ve müsâfir odasında şeker ve şerbet içilüp, geldiğimiz siyâk üzere üzere hinto[y]a süvâr ve hânemize ric'at eyledik. Ve 'âdet-i dîrîneleri üzere Kıral tarafından Matbah Emînleri konağımızda ziyâfet tertîb ve âmâde etmeleriyle, doğru sofra başına gelinüp, ta'âm ve kati çok şekerleme hâzır olmağla, ba'de't-tenâvül kalkup kendi odamıza gelinüp, Matbah Emîni ve sâ'ir müsâfirlere şerbet ve tütsü verilüp kalkup gitdiler.

---

1 iki A1 : — T1

2 iç T1 : ic A1

Der-vasf-ı Petroburh (بتروبرخ) [=Petersburg]

Betro nâm bir kıral bu mahalli beğenüp, fi'l-asl ormanlık ve bataklık olmağla, ormanlığı kırdırup ve bataklığı dahi rîhtımlar edüp, hâneler binâ edüp ve ortasından dahi Nova nâmında Tuna mikdârı yok ise Tuna'ya karîb bir nehr-i kebîr cereyân etmekle, nehrin tarafeynine müceddeden hâneler binâ etdirdüp, nehrin iki **[T1 156a]** tarafı nehr-i mezbûra nâzır ve ricâl-i Devletlerinin yalı sûretli evleri ve serâyları olup, kireç ile sıvanmış hânelerdir. Bâdî-i nazarda mu'azzam serâylar zann olunur. Çatıları bir olmağla, birkaç[1] ev serây-ı mu'azzama sûretinde görünür. Ve hânelerinin üzerleri ba'zen kiremit ve ba'zen tenekedir. Ve İmparatoriçe'nin kayığına mahsûs çay kenârında bir tersânesi olup ve nehr-i mezbûr bir kebîr çay olmağla, Bahr-i Muhît'a munsab olur. Ve Bahr-i Muhît ile İngiliz ve Felemenk ve İsveclü[2] ve Danimarka ve sâ'ir mahallerden kebîr kalyonlar gelmekle, kal'adan ve serây-burnundan tob şenliği ederler. Ve kal'ası nehrin karşu tarafında ve tuğladan bir kal'adır. Ve konağımız dahi nehr-i mezbûra nâzır olmağla, küllü yevm mürûr u 'ubûr eden sefîneler seyr u temâşâ olunur idi. Ve Petroburh'a (بتروبرخه) [=Petersburg] duhûlümüzde şiddet-i şitâ olmağla, nehr-i mezkûre buzlar cereyân eder idi.

Ba'dehû şiddet-i şitâ bir mikdâr def' oldukda, buzlar dahi kat' olmağla, nehir üzerine tonbazlar ile bir cisr yapdılar. Ve ol cisrden mürûr u 'ubûr ederler idi. Bu cisrin masrafına medâr olmak içün iki akça piyâdeden ve dört akça[3] dahi arabadan resm-i mîrî alurlar. Ve beyza-i sürh-i bed-nâmlarına musâdefe etmekle, gāyet tob şenliği etdiler. Gerek kal'asından ve gerek tersânesinden ve gerek serây-burnundan katı vâfir toplar[4] atdılar.

Birkac gün mürûrundan sonra yine nehr-i mezbûrun tarafeyninde[5] olan hânelerde **[T1 156b]** ve iskelelerde gice ile kati çok kandîl şenliği etdiler idi. "Bunun aslı nedir?" deyü su'âl eyledikde, cevâb eylediler ki: "İmparatoriçe'nin bundan akdem kız karındaşı mürd olup, bir oğlu kalmağla, oğlanı kendüsünden sonra İmparator olmak üzere veliyy-i 'ahd etmiş imiş. Ve oğlanın dahi bir

1 birkaç A1 : birkac T1
2 İsveclü A1 : İsvecli T1
3 akça T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra üzeri okunamayacak derecede karalanmış bir kelime vardır] A1
4 toplar A1 : toblar T1
5 tarafeyninde T1 : tarafeynde A1

oğlu olmuş." Meğer ol kandîllerin ve ol şenliklerin aslı veliyy-i ʻahdin oğlunun doğduğu gice imiş. Ve ol giceye ikrâmen kandîl donanması etdiler.

Ve meksimizin elli günü mürûr[1] ve Mihmân-dârımıza: "Bizden akdem gelan elçiler nâme-i hümâyûn ile geldikde, bu tarafda elli gün meks eyledikleri mesmûʻdur. Bizim dahi meksimiz elli güne bâliğ oldu" deyü bir mikdâr latîfe eyledik. Bu cevâbımızı varup Baş-vekîl'e Mihmân-dârımız söylemiş ve İmparatoriçe'ye ʻaks olmuş ve cevâb eylemişler ki: " Henüz memleketimizin seyrân-gâh olan mahallerin bir seyr u temâşâ eylemediler. Ve dahi Devlet-i ʻaliyye ile olan dostluğumuza binâ'en ikrâm kasdı ile bir mikdâr mahaller seyr u temâşâ eylesünler. Elçi Efendi bu husûsda ʻacele buyurmasınlar[2]" deyü bize haber geldi.

Birkac gün mürûrundan sonra bunların bir maʻlûm ve iʻtibâr eyledikleri giceleri imiş ve "Nikāb Gicesi" deyü tesmiye ederler imiş. Ol gice bizi daʻvet etdiler. Her-çend ʻözr ve temâruz eyledim, mümkin olmadı, zarûrî gitdik. Bi'l-cümle vükelâsı ve İmparatoriçe anda idi. Vardık, bütün ayak üzere ʻavrat ve erkek el ele yapışup raks **[T1 157a]** ederler idi. Bizim içün mahsûs iskemle kodılar. Temâm mertebe seyr u temâşâ ederken, gördüm İmparatoriçe dahi içlerinde raks eder. Ve bütün yüzleri nikāblu katı vâfir oyun oynadılar ve raks etdiler.

Baʻdehû bize şeker ve kahve ve ça gelüp içildikden sonra bizi seyr tarîkıyla kaldırup, bir âhar odaya götürdüler. Kapusu eşiğinde İmparatoriçe kıyâmen bize muntazır durur, nikābın kaldırmış tercemân makāmında yanımıza taʻyîn olunan Baş-musâhib bize: "Bu duran İmparatoriçe'dir. Sizinle sohbet etmek ister, âşinâlık edin" deyü söylemekle, baʻdehû[3] biz dahi âşinâlık etdik.

Baʻdehû[4] yanımıza karîb gelüp, kaddin hamîde edüp ve hâl ü[5] hâtırımızı su'âl eyledi. Ve dahi: "Teşrîfiniz şiddet-i şitâya musâdefe etmekle zahmet çekdiniz mi?" deyü su'âl eyledikde, biz dahi cevâbımızda: "Kendü memleke-

---

1 mürûr T1 : + [Metinde bu kelime sonradan farklı bir kaligrafi ile satırın sonuna yazılmıştır] A1

2 buyurmasınlar A1 : buyurmasunlar T1

3 baʻdehû T1 : — A1

4 baʻdehû T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "âşinâlık" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 hâl ü T1 : hâl-i A1

timizde nâme-i hümâyûn-ı Şehen-şâhî'ye ikrâmen ehâlîmiz bizi el üzerinde getürdüler.

Vaktâ ki sizin[1] memleketinize duhûl eyledikde, gerek ta'yîn eylediğiniz mihmân-dâr ve gerek şehir ve kurâ ve kasabâtda nâme-i hümâyûna ikrâmen ve sizin müsâfiriniz olduğumuz[2] cihetden, ehâlî-i Rusya (روسيّه) bizlere bir derecede ikrâm-ı hürmet eylediler ki, ta'rîf ü tavsîfden müstağnîdir. Ve bu cihetden şitâ zahmeti çekmedik" deyü cevâb eyledikde, yine bize bir def'a dahi temennâ eyledi: "Petroburh'umuzu beğendiniz mi, ikrâmınızda ve râhatınızda taksîrât var mı?" deyü söyledi. Biz dahi olduğumuz konakdan[3] ve Petroburh'dan (بتروبرخدن) [=Petersburg] memnûniyyetimizi ifâde eyledikde[4], **[T1 157b]** gāyet hazz eyledi. Ve "Devlet-i 'aliyye'nin şânına lâyık 'izzet ü ikrâm gördük" deyü cevâb eylediğimde, bir def'a dahi temennâ eyledi.

Hâsılı çâr-yek sâ'at mikdârı anlar ve biz ayak üzere bu vechile sohbet eyledikden sonra, cevâb eyledi ki: "Elçi Efendi'yi içerü götürün, benim odalarımı seyr u temâşâ etdürün!" deyü nüdemâsına tenbîh eyledi. Bizi içerüye götürdüler, İmparatoriçe'nin mecmû'u odalarını ve yatağını gösterdiler. Ve bizi bir mahalle götürdüler ki, şekerlemeler ve et'ıme-i nefîseler bizim içün tertîb olunmuş. Ve ol şekerlemeler ve ta'âmlar tenâvülünden sonra, ça ve kahve içülüp kalkup konağımıza 'avdet eyledik. Giçelerin vüs'atı olmadığından, sâ'at dörtde sabâh nemâzı kılındığı cihetden konağımıza geldikde, sabâh nemâzı vakti olmuş idi.

Birkac gün mürûrundan sonra İmparatoriçe tarafından olmak üzere bizi Petrokof nâm mahall-i ferah-fezâda vâkı' serâya da'vet eylediler. Ve serây-ı mezkûr nehr-i kebîrin kenârında ve şehre altı sâ'at mesâfede vâkı' olmağla, kayıklar ile gidilmek musammem iken İmparatoriçe tefekkür ve mülâhaza eyleyüp ihtimâldir ki, nehr-i mezkûr furtuna eder ise zahmet çekilür, ol zahmet çekilmesün[5] deyü "Benim kendüme mahsûs olan üc kalyonumdan baş-kalyona Elçi Efendi etbâ'ı ile[6], ikinci kalyona mihmân-dâr, 'avenesi ile binsünler"

---

1 sizin T1 : sizlerin A1
2 olduğumuz T1 : olduğum A1
3 konakdan A1 : konakda T1
4 eyledikde A1 : eyledik T1
5 çekilmesün T1 : çekmesün A1
6 etbâ'ı ile A1 : etbâ'ıyla T1

deyü tenbîh ü te'kîd eylediğine binâ'en, iki kıt'a kalyon gelüp iskelemize yanaşdı ve[1] çekdirme sefînesi, **[T1 158a]** mikdârı kalyon sûretinde sefînelerdir. Her ne hâl ise bi'l-cümle etbâ'ımız ile süvâr olunup, bir vâfir gitdikden sonra bir karyeye karîb mahalde timur atup, ol mahalde meks eyledi. Meğer ol karyeye Tersâne karyesi ta'bîr ederler bir karye imiş. Karşudan kayıklar gelüp bizi alup, zikr olunan karyenin iskelesine çıkardılar. Ve hintolar dahi hâzır u âmâde olmağla süvâr olunup, karye-i mezbûrede bir serâya nüzûl olundu.

Ol gice anda beytûtet olunup, ertesi günü yine hintolara süvâr olup, bizi kalyonlar tersânesini seyr u temâşâ etmamiz içün götürdüler. Üc direklü ve çanaklıklu 'atîk ve cedîd yirmi altı kıt'a kalyon saydım. Ve iki kıt'a Üc-anbarlı Kalyon, birisi temâm olmuş rûy-ı deryâda ve birisi dahi henüz tekmîl olmamağla[2], inmesi karîb ve kızak üzerinde idi. Bunlar hemân bayağı bizim kalyonlar mikdârı var idi. Ve ol kızakda olan kalyonu "Kac zirâ'dır" deyü su'âl eyledim: "Altmış zirâ'dır" deyü cevâb eylediler. Lâkin ber-vech-i tahmîn altmış zirâ' yok idi. Ve "Bu kalyonları neylersiniz?" deyü su'âl eyledim: "İktizâ eder ise bulunsun deyü yaparız ve Bahr-i Muhît'a çıkarız ve askerimize kalyonculuk 'ilmini ta'lîm ederiz" deyü cevâb eylediler. Ve biz dahi bunları seyr u temâşâ eder iken top[3] şenlikleri olmağa başladı. Ve[4] "Âyâ bu tobların aslı nedir?" deyü su'âl eylediğimde: "Sizi İmparatoriçe'nin ikinci sefînesine bindirmişler imiş. Sonra ikinci sefîneye süvâr olduğumuzu **[T1 158b]** bildikde, mahsûs baş-sefînesini[5] göndermiş. Kıral'ın baş-sefînesi olmağla geldikde, etrâfda olan kalyonlar dahi ana i'tibâren tob atdılar." Bu tob şenliğinin aslı bu imiş. Her ne ise tersâne seyr u temâşâsından sonra, yine yeni gelan baş-sefîneye süvâr olundu.

Vâkı'â müzeyyen bir sefîne idi. Ve hattâ kamarasında yatağı dahi yapılmış idi. Andan kenâr-ı nehirde veliyy-i 'ahdin serâyını dahi seyr eyleyüp, Petrokof nâmında olan serâya varılup, ol gice anda beytûtet ve ertesi gün bizi serây seyrine getürdüler.

---

1 ve A1 : — T1

2 olmamağla T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile satır hizâsına sayfa kenârına tekrar yazılmıştır] A1

3 top A1 : tob T1

4 ve T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "biz dahi" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 baş-sefînesini A1 : baş-sefîne T1

Vâkı‘â bir yüksek mahalde bir ‘azîm binâ seyr u temâşâ olundu. Andan serâyın önü serâydan vâfir aşağı bir bâğçe olmağla ve ‘azîm suları var. İki âdem beli mikdâr sular fıskıyye sûretli hevâya sıçrar, bir yerde değil birkac mahallerde böyle sular var. Ve havzlar dahi var idi. Ve üzerleri örtülü bâğçe hintoları hâzır u âmâde olmağla süvâr olunup, bâğçe-i mezkûre[1] gereği gibi seyr u temâşa olundu. Ve su san‘atı ile saz çalınma gibi ve bir havz içinde bir ördek ve bir kaz ve bir kelb sûreti kaz, ördeği ve kelb dahi kazı tutmak içün kovalar ve her biri kendi lisânı ile çağrışurlar. Ve kelb dahi “ ‘Av, ‘av” deyü ürür ve üçünün de ağızlarından ağızları dolusu su fıskıyye[2] gibi çıkar. Ve sür‘at ile birbirlerin kovalarlar[3]. Buna kıyâs dahi kati çok ‘acâyibât seyr u temâşâ olundu.

Ba‘dehû hintolara süvâr olunup, altı sâ‘at mesâfe tayy **[T1 159a]** ve yine şehirde olan konağımıza ‘avdet olundu. Ve bundan sonra dahi[4] tüfeng ta‘lîm-hâneleri olmağla, re‘âyâdan müceddeden sultat tahrîr ederler. Ve ta‘lîm-hânede tüfeng ta‘lîm ederler. Birkac mahalde ta‘lîm-hâneleri vardır, anı dahi seyr u temâşâ eyledik. Ve dahi üc mahalde tersâneleri olmağla, birisi kayıkları içün ve birisi kalyonlar tersânesi -ki zikr olundu- ve birisi dahi çekdirme sefînesi içün gözlerdir. Her birisi başka başka mahallerdedir. Ancak bir kıt‘a cedîd ve ceyyid çekdirme sefînesi olup, kusûru birkac köhne ve ‘amel-mânde çekdirme sefîneleri gözlerde durur. Çünki çekdirme sefînesi tersânesine götürdüler. Bir kıt‘a cedîd dediğimiz çekdirmeyi altûn ile tezyîn ve etrâfını çuka ile pûşîde etmişler, bize göstermek içün ve kal‘ada ve serây-burnunda olan toplarının ekserîsi timurdandır. Tuç tob dahi var, lâkin azdır. Ve şehrin etrâfında birkaç mahalde Kıral Serâyı olmağla, bize ekserîsini seyr u temâşâ etdirdiler. Serâyları ağacdan binâ olunmuş hânelerdir. Etrâfı kebîr pençere ve camları âyîne câmı olup, etrâf dîvârları dahi münakkaş Leh-kârî kağıddandır. Ve kendü odasının ba‘zısının dîvârları kemhâdır. Nakkāş boya bilmezler. Ve oda tavanları bütün beyâz kireçden Bağdâdî’dir. Ve odalarında kat‘an döşeme olmayup, iskemle üzerinde otururlar. Ve şehrinin zukākları gāyet vâsi‘dir.

---

1 mezkûre T1 : mezkûr A1
2 fıskıyye A1 : fıskıyyesi T1
3 kovalarlar A1 : kovalar T1
4 dahi A1 : — T1

Ve sene-i mezkûre ramazân-ı şerîfinin **[T1 159b]** on beşinci çehârşenbih günü[1] Petroburh'a (بتروبرخه) [=Petersburg] duhûlümüzün altmış beşinci günü nâme almak içün sâlifü'z-zikr Teşrîfâtcısı bâlâda tahrîr u tafsîl olunduğu vech üzere hintolar ve İmparatoriçe'ye mahsûs olan takım ile gelüp, bizi da'vet etdiler. Ve biz dahi siyâk-ı meşrûh üzere hinto[y]a süvâr ve etbâ'ımız dahi zikri mürûr eylediği vech üzere tertîb olunup, serâyları tarafına 'azîmet olundu. Ve bu def'a dahi yollarda 'azîm[2] alay olup, her ne hâl ise dîvânlarına duhûlümüzde, Devlet-i 'aliyye-i ebed-müddet tarafından nâme-i hümâyûn-ı mevhibet-makrûn ile gelinmiş idi.

Şân-ı Devlet-i 'aliyye'ye lâyık ve mâ-beyninde olan dostluğa muvâfık 'izzet ü ikrâm gördük. Bu def'a hıdmetimiz temâm ve meksimiz dahi hıtâm bulmağla, yine Devlet-i 'aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr cânibine 'avdet ü ric'at üzereyüz; hemân "Cenâb-ı hazret-i Rabbü'l-'âlemîn *celle şânühû*[3] cümleye sıhhat ü 'âfiyet ve selâmetler ihsân eyleye" deyü söylediğimde, bize bir def'a yine temennâ sûretini izhâr eyledi. Ve cevâb eyledi ki: "Allâh Te'âlâ hazretleri selâmet ile devletinize ve 'iyâlinize kavuşmak müyesser eyleye" deyü tercemân vesâtatıyla söyleyüp, nâmesini elime alup ve 'avdetimizde dahi yine temennâ sûretini izhâr ve Devlet-i 'aliyye'ye i'tibâren bize kıyâm eyledi.

Ve taşra çıkdığımızda nâme[y]i (نامهٔ) kethudâmıza teslîm ve ol dahi koynuna koyup, yine hintolara süvâr ve konağımıza gelindi. Ve bundan sonra temâm duhûlümüzün yetmiş beşinci günü Baş-vekîl tarafından mektûb almak içün bizi da'vet etdiler. **[T1 160a]** Ve yine siyâk-ı meşrûh üzere kayıklar gelüp, Baş-vekîl'in konağı nehr-i mezkûrun kenârında ve bizim sâkin olduğumuz konağın karşusunda olmağla, hintolara hâcet olmayup, kayıklara süvâr ve Baş-vekîl'in konağına varduk. Yine bize istikbâl ve re'îsleri olan, oda kapusundan bizi istikbâl eyleyüp, sâbıkı mûcebince içerü girdikde, yine Baş-vekîl ve biz ayakda iken, Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et devletlü, 'inâyetlü efendimize olan mektûbunu teslîm ve: "Bir mikdâr dahi eğlenseniz hazz olunur idi. Lâkin bu mahallerin şitâsı vakti karîb olmağla, cenâb-ı hazret-i Hakk vatanınıza ve Devlet-i 'aliyye'ye selâmet ile vâsıl eyleye" deyü cevâb eyledi[4]. Ve: "Bilmem

---

1 15 Ramazân 1168 = 25 Haziran 1755 Çarşamba.

2 'azîm A1 : عظم T1

3 "جل شانه = Şânı yüce olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 eyledi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve yine cevâb eyledi ki"

memleketimizden hazz eylediniz mi, yohsa ʻizzet ü ikrâmınızda kusûr olundu mu?" deyü cevâb eyledikde, biz dahi[1]: "Rusya (روسيّه) Devleti'ne duhûlümüzden ilâ hâze'l-ân râhat eyledik. Ve Devlet-i ʻaliyye-i ebed-müddet cânibine hulûsunuz olmağla, gerek gelür iken yollarda ve gerek geldikden sonra ikāmetimizde ʻizzet ü ikrâm eylediniz. Şimdi ʻavdet üzereyiz. Hemân Hakk sübhânehû ve Teʻâlâ hazretleri cümleye sıhhat ü ʻâfiyet ve selâmetler ihsân eyleye" deyü cevâb eyledim. Kahve ve tatlu temâm olmuş idi. Yine bizim ile berâber kalkup ve re'îsleri kapudan taşra ve Sır Kâtibi dahi tâ taşraya değin teşyîʻ eyledi. Ve yine konağımıza gelüp, yol tedârüküne şurûʻ olundu.

Ve mühimmât-ı râh tekmîl olunup, şehr-i şevvâlü'l-mükerremin on dördüncü günü[2] **[T1 160b]** Âsitâne-i Devlet-âşiyâne tarafına ʻazîmet eylemek üzere iken, güzer-gâhımızda beş sâʻat mesâfede İmparatoriçe'nin bir serâyı olmağla, Petroburh'dan (بتروبرخدن) [=Petersburg] hareketimiz günü serây-ı mezkûrede İmparatoriçe'nin ziyâfeti olmak üzere bizi daʻvet etmeleriyle icâbet edüp, bir gice anda meks olundu. Vâkıʻâ muʻazzam ve kendülere göre muhteşem bir serâydır. Ve müteʻaddid köşkleri var. Serâyı dahi seyr u temâşâ eyledik. Ve kangı köşke vardık ise, cümlesinde katı vâfir şekerleme ve kahve ve ça âmâde olunmuş ve ricâl-i Devletlerinden Ser-ʻasker'i ve Büyük Mîrahûr'u ve zuʻmlarınca kapucu-başıları ve birkac Musâhib bize ikrâm etmek içün me'mûr olmalarıyla, ʻazîm taʻzîm ü tekrîm etdiler. Tâ ʻasr vaktine değin köşklerde gezüp, seyr u temâşâ olundukdan sonra, yine olduğumuz konağımıza nüzûl olundu.

Âsitâne-i Devlet-âşiyâne tarafına arzû ve iştiyâkımız gālib olmağla, Kıral Serâyı'nın birinde beytûtet ve birinde yemeklik ederek sürʻat ü şitâb ile sâlifü'l-beyân kalʻalar ve kasabât ve kurâ tayy olunarak, hareketimizin kırk ikinci günü re's-i hudûd olan Kiyev (كيو) Kalʻası'na duhûl müyesser olup, Kalʻa-i mezbûrda taʻyînâtımız katʻ ve Mihmân-dârımız anda kalup, etbâʻımızın binek bârgîrleri ve ahmâl ü eskālımız içün arabalar verüp, ancak bir oda-başı ve tercemân ve birkac sultat taʻyîn edüp, bizi Bender cânibine bu vechile irsâl eylediler.

---

kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

1 dahi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "cevâb eyledik ki" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 14 Şevvâl 1168 = 24 Temmuz 1755 Perşembe.

Kiyev'den dahi hareket ve sür'at ile Leh memleketi on günde mürûr olunup, on **[T1 161a]** birinci gün serhadd-i İslâmiyye'den Kal'a-i mübâreke-i Bender'e duhûlümüz müyesser oldu. Ve Bender'den dahi hareket ve sür'at ile yirmi günde Âsitâne-i sa'âdet-âşiyâne'ye vusûl müyesser olmağla[1], hazret-i Rabbü'l-'âlemîn *celle şânühû*[2]ya sad hezâr hamd ü senâ olundu; *elhamdülillâhi Te'âlâ hamden kesîran kesîrâ*[3].

Ve Petroburh'dan (بتروبرخدن) [=Petersburg] Âsitâne-i sa'âdet'e temâm yetmiş günde gelindi. Ve Petroburh'da (بتروبرخده) doksan beş gün meks-i ikāmet olunmuşdur. Ve memleket-i Rusya'da İmparatoriçe ve Baş-vekîl ve sâ'ir ricâl-i Devletlerinin her kangısı ile görüşüldü ise, cümlesinin ağızları yoklanup, sırran ve 'alenen gereği gibi tecessüs ü tefahhus olmağla, zâhirde Devlet-i 'aliyye-i ebed-müddet ile olan musâfât ü müvâlâta bir derecede ri'âyet ve hürmet ve ihtimâm ve dikkat ederler ki, vasfı ta'bîr olunmaz.

Hattâ bize: "Cenâbınız sulh-ı mü'ebbede-i mübârekenin tasdîki içün nâme-i hümâyûn ile geldiniz, vâcibü'l-ikrâmsınız" deyü cevâb ederler idiler. Nâme-i hümâyûn-ı Şehen-şâhî'yi verdikden sonra: "Âl-i 'Osmân Pâdişâhı'ndan nâme geldi. Evân-ı saltanatlarında dahi musâfât ü muvâlâta ve sulh-ı mü'ebbede-i mübârekenin şurût u kuyûduna kemâ fi'l-evvel ri'âyet ve ihtimâm ve dikkat buyuracakların nâme-i hümâyûnlarında tahrîr u tastîr buyurmuşlardır" deyü birkac bin kağıd basdırdup, etrâfında olan düvel-i sâ'ireye ve bi'l-cümle mâlik olduğu memleketde vâkı' kasabât ve kurâya tebşîr sûretinde gönderüp, cümleye i'lân ü işâ'at etmekle musâfât **[T1 161b]** ü müvâlâta sûret-i zâhirde ziyâde rağbet ü i'tibâr ve şurût u kuyûduna kemâl mertebe ihtimâm ve dikkat edeceğini izhâr eylediler.

Bu sûretde Âsitâne-i Devlet-âşiyâne'den hurûcumuz ve Petroburh'a (بتروبرخه) [=Petersburg] duhûlümüz temâm yüz bir gün olup ve Petroburh'da (بتروبرخده) ikāmetimiz doksan beş gün olmağla, 'avdetimizde sür'at ile gelinmek ile yetmiş günde yine[4] Âsitâne-i sa'âdet'e duhûlümüz müyesser olup,

---

1 olmağla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ol cenâb-ı" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 "جل شانه = Şânı yüce olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "الحمد لله تعالى حمدا كثيرا = Yüce Allah'a çokca hamdolsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 yine A1 : — T1

dokuzuncu ayda hıtâm-ı hıdmet-i me'mûreye muvaffak olundu. Fe'hamden, sümme hamden, sümme hamden.

Bu Moskovlu tâ'ifesinin ricâl ü ehâlîsi kizbe mübtelâ ve mübâlağa söylemeğe mâ'illerdir. Hattâ bir gün bizi seyre götürürler iken, bir binâya uğratdılar. Su'âl olundukda: "İmparatoriçe bir kilîsâ ve bir manâstır ve bir medrese binâ edeyor" dediler. "Buna şurû' olunalı ne mikdâr vakt oldu?" dedim. "İki senedir" dediler. Ve: "Ne mikdâr vakte dek tekmîl olur" dedim. "İki seneye dek temâm olur" dediler. Ve: "Ne mikdâr akça masraf ile vücûda gelür" dedim, "İki yüz bin kîse ile vücûda gelmek gerekdir" dediler. Sükût etdim. "Sükûtunuza sebeb nedir?" dediler, " 'Aklen bir şey'i istimâ' eyledikde, terâzû-yı 'akıl ile vezn ederler. Eğer 'akıl tecvîz ederse: 'Bunu kim söyledi, râvîsi kimdir?' deyü su'âl ederler. Eğer 'akıl tecvîz etmezse, sükût ile mukābele ederler" dedim. Bu binâ altûn ve sîm olmadığından mâ'adâ taş ve mermer dahi olmayup, ahşâbdan ve kirecden gayrı akça edecek bir şey'i yok; eğer iki yüz kîse ile vücûda gelür deyü **[T1 162a]** söyleseniz yine bende mu'ârazaya kudret vardır" deyü söyledim. "Yevmiyye beş bin nefer 'amele istihdâm olunur" deyü söylediler. Hâlbuki mecmû'u zemînine beş yüz âdem sığmaz. İşte buna kıyâs ile mübâlağalarının haddi yokdur.

Âsitâne-i sa'âdet'den makarr-ı hükûmet-i Rusya (روسيّه) olan Petroburh'a (بتروبرخه) [=Petersburg] varınca, ne mikdâr sâ'at olduğu zikr olunur. Âsitâne-i sa'âdet-âşiyâne'den sedd-i sedîd-i İslâmiyye olan Bender Kal'ası'na varınca yüz[1] yetmiş sâ'at olup, Bender'den dahi Leh memleketinden re's-i hudûd-ı Rusya (روسيّه) olan Nezârete Hânı'na varınca yüz sâ'at ve Nezârete Hânı'ndan Kiyev (كيو) Kal'ası'na varınca on sâ'at olmağla, Âsitâne-i sa'âdet'den Kiyev Kal'ası temâm iki yüz seksan sâ'at olmuş olur. Kiyev Kal'ası'ndan dahi kadîmî makarr-ı hükûmet-i Rusya (روسيّه) olan Moskov şehrine dokuz yüz verş ve Moskov şehrinden hâlâ makarr-ı hükûmetleri olan Petroburh (بتروبرخ) nâm mahalle yedi yüz elli verşdir.

Verş ta'bîr eyledikleri, yollarda mîl sûretlü kebîr ağaçlar dikmişler ve üzerleri yazıludur. Kac verş mahall gelmişler ve ne mikdâr verş kalmış ağacın üzerinde yazıludur. Ve beher beş verş bir sâ'at olmak üzeredir. Bu sûretle Kiyev'den

1 yüz [Metinde bu kelime satır üstüne yazılmıştır] A1 : — T1

Petroburh[1] bin altı yüz elli[2] verş olup, beş verşi bir sâʿat hesâbı üzere üc yüz otuz sâʿat olur. Âsitâne-i Devlet-âşiyâne'den hâlâ makarr-ı hükûmetleri olan Petroburh (بتروبرخ) [=Petersburg] temâm altı yüz on sâʿat mesâfedir.

Kiyev Kalʿası muhâfazasıyçün **[T1 162b]** bundan akdem kalʿa-i mezbûrede sayf ü şitâ vakti vâfir askerleri olmak üzere istimâʿ olunmuşidi. Biz vardıkda kati cüz'î asker bulduk. Nezâket ve münâsebetle su'âl olundukda: "Devlet-i ʿaliyye ile musâfât ü müvâlâtımız olduğundan askerimizi kaldırup İsveclü hudûduna karîb Riga (ريغا) Kalʿası muhâfazasına taʿyîn eyledik" dediler. "İsveclü ile musâlaha üzere değil misiz, havfınız var mıdır?" dedim. "Musâlaha üzereyiz, havfımız yokdur. Lâkin askerimizi bir mahalde tûl-i meks etdirmezüz. Bir dürlü râhat vermezüz. Askerî tâ'ifesi dâ'imâ râhatsız olmaludur, de'bimiz budur" dediler. Lâkin havfları olmak melhûzdur.

Hemân cenâb-ı hazret-i[3] Rabbü'l-ʿâlemîn cümlenin veliyy-i niʿmeti ve sebeb-i âsâyiş-i râhat ü emniyyeti olan Devlet-i ʿaliyye-i ebed-müddet'i dâ'im ü bâkī eyleyüp, düşmenlerin makhûr u müdemmer ve dâ'imâ aʿdâsı üzerine gālib ü muzaffer eyleye, âmîn bi-hürmet-i Tâhâ ve Yâsîn[4].

Vukūʿ-i harîk-ı küllî der-İstanbul

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilhiccesinin yirmi ikinci bâzâr gicesi[5] sâʿat altıda iken, İstanbul'da Hâce-paşa kurbunda Timur-kapu hizâsında bir hâneden âteş-i ser-keş zebâne-keş olup ve ol vakt bi-emrillâhi Teʿâlâ ziyâde şiddetlü rûzgâr zuhûr eyledi ki, harîk olan mahal şöyle dursun, Süleymâniyye ve Şehzâde semtlerinde durulmaz idi. Ve Kadırga Limanı ve Ayasofya semtlerine hevâ yüzünden mismâr ve âteş pâreleri düşerdi. Ân-ı vâhidde serîʿan **[T1 163a]** yedi sekiz kol olup, kimi Bâğçe-kapusu'na dek yemîn ü yesârında olan kebîr u vesîʿ Muhsin-zâde Serâyı gibi serâylar muhterik oldu. Ve âteş kalʿa dîvârından

---

1 Petroburh A1 : Betroburh T1

2 elli A1 : — T1

3 hazret-i A1 : — T1

4 Yâsîn T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra "**şurûʿ-i hutbe bi-Hakk-ı sübhânehû ve Teʿâlâ ileh**" kelimeleri yazılmış ve yarım sayfa boş bırakılarak karşı sayfaya sadece "fî Rebîʿulevvel sene 1169" yazılmıştır] A1

5 22 Zilhicce 1168 = 29 Eylül 1755 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

çıkup, yeşil kiremitli Bostancı Câmi'i'ne müntehî oldu. Ve bir tarafı Paşa-kapusu'ndan Derziler Kâr-hânesi'nden ve Defterdâr Kapusu ve Dîvân-yolu'ndan Mehter-hâne ve Defter-hâne muhterik olup ve bir tarafı Mahmûd-paşa Çârşûsu'ndan Çukacılar Hânı'na müntehî oldu. Ve bir tarafı Ayasofya Çârşûsu'ndan Soğuk-çeşme havâlîlerine resân oldu.

Sâhib-i devlet hazretleri ve sâ'ir zâbitân -ki harîka me'mûrlardır- ziyâde cidd ü cehd ile bî-tâb ü tüvân oldular. Şiddet-i rûzgârdan âteş çoğalup, bir tarîkla sükûn bulmadı. Pâdişâh-ı 'âlem ve Nigeh-bân-ı ümem *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû*[1] efendimiz hazretleri fukarâ vü zu'afâya kemâl-i şefekat ü merhametlerinden Serây-ı hümâyûn'un Soğuk-çeşme-kapusu'n açdırup, fukarâ vü zu'afânın esvâb ve eşyâların Ağa-bâğçesi Meydânı'na doldurmağa emr-i hümâyûn olup, cümle doldurdular.

Ve Şehriyâr-ı 'âlem hazretleri harîkın her ne tarafına ki teveccüh buyururlar idi, bükây-ı 'azîm ederler idi. Halk dahi bu hâli gördüklerinde bükâ ederler idi. Temâm otuz altı sâ'at iştidâd-ı harîk mütemâdî olup, me'yûs olmuşlar iken Zıllullâh-ı 'âlem hazretlerinin ve fukarânın gözü yaşına cenâb-ı Kerîm-i Müte'âl hazretleri merhamet buyurup, âb-ı girye-i 'acz ü niyâz ile sükûn bulup, muntafî oldu. Niçe müddetden berü **[T1 163b]** böyle şedîd ve mahûf harîk müşâhede olunmamışidi.

Ve Kadırga Limanı Serâyı'nda ki, Esmâ Sultân hazretleri olurlar idi, kendileri sâhil-hânelerinde bulunmuşlar idi. Serây-ı Sadr-ı 'âlî yapılıncaya dek Kapu olmağa emr u fermân buyurulup, Sâhib-i devlet hazretleri harîkden doğru ol serâyı teşrîf eylediler. Ve bu harîkde târîh olmak üzere bu gûne hâme-i Hakīr'den ser-zede olan kıt'a bu mahalle sebt olundu. **Li-münşi'ihi'l-Hakīr:**

Bu ihrâka 'aceb Sultân-ı 'âlem eyledi girye
O âb-ı girye etdi muntafî lutf-ı Kerîm oldu
Çıkup "Allâhu etfâhu" (الله اطفاه) dedi "bir" hâtif-i gaybî
Bunun târîhi Hâkim lafz-ı "ihrâk-ı 'azîm" (احراق عظيم) oldu

[Sene 1168]

1 "خلد الله عمره ودولته = Allah onun ömrünü ve devletini devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

Bu târîh[1] gāyet ʻacîb ü garîb vâkıʻ olmuşdur ki, "ihrâk-ı ʻazîm" ʻadedinden lafz-ı[2] "Allâhu etfâhu" ʻadedi çıkdıkda, temâm târîh olur. Yaʻnî bu ihrâk-ı ʻazîm âb-ı girye-i Şehriyârî ile Allâhu ʻazîmü'ş-şân ıtfâ eyledi demek olur ki, yine böyle[3] olduğuna ser-i mû iştibâh yokdur.

ʻAfv-ı ıtlâk-şüden-i Vezîr-i esbak Hekîm-başı-zâde ʻAli Paşa[4]

Yine sene-i merkūme muharremü'l-harâmı gurresinde[5] sâbıkā Sadâret'den maʻzûl Hekîm-başı-zâde Vezîr-i esbak[6] saʻâdetlü ʻAli Paşa[7] hazretleri, bundan esbak altmış sekiz senesi şaʻbânı evâ'ili[8]nde[9] mühürden ʻazl olunup, Kıbrıs Cezîresi'nde Magosa Kalʻası'nda ikāmete me'mûr ve altmış dokuz senesi muharremü'l-harâmı evâ'ili[10]nde[11] cezîre-i **[T1 164a]** mezbûrede mütehassın-ı ikāmet olduğu mahalden ʻafv ü ıtlâk ve oğlu Mehmed Gālib Bey ıtlâkı emri ile râhî kılındı. Birkac günden sonra Vezîr-i müşârun ileyh hazretlerine Mısr-ı mahrûse hükûmeti bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ʻinâyet-meşhûn tevcîh buyuruldu[12].

Zikr-i şurûʻ-i ebniye-i mühimme ve nasb-ı ümenâ'-i binâ'

Yine sene-i merkūme mâh-ı muharremü'l-harâmının altıncı günü[13] muhterik olan Bâb-ı Sadr-ı ʻâlî müceddeden yapılmak içün emr-i hümâyûn mûcebince sâbıkā Tersâne Emîni Ebûbekir Efendi Emîn-i Binâ nasb ü taʻyîn olundu. Ve Sultân Ahmed Câmiʻi derûnunda Şeyhulislâm-ı sâbık ʻAbdullah Efendi

---

1 tarîh T1 : + [Bu tarihin hesaplanmasıyla ilgili olarak "66+95=161" ve "1020+310=1330-161=1169" işlemleri satır hizâsına s. 348'in sol kenârına yazılmıştır] A1

2 lafz-ı T1 : lafza-i A1

3 böyle T1 : + [Metinde bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

4 **Paşa** T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 348'in sol tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**sene 1169**" yazısı vardır] A1

5 1 Muharrem 1169 = 7 Ekim 1755 Salı.

6 esbak T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "saʻâdetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 1-10 Şaʻbân 1168 = 13-22 Mayıs 1755.

9 evâ'ilinde T1 : evâyilinde A1

10 1-10 Muharrem 1169 = 7-16 Ekim 1755.

11 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâ'ilinde (اوايلنده) A1

12 buyuruldu A1 : بيولدى T1

13 6 Muharrem 1169 = 12 Ekim 1755 Pazar.

hânesi Defterdâr Kapusu ta'yîn olunup, muhterik olan Bâb-ı Defterî, Masraf-ı Şehriyârî Cânibî dâmâdı Ahmed Efendi'nin me'mûriyyetiyle binâ olunmağa[1] ve Mehter-hâne-i 'âmire dahi sâbıkā Matbah-ı 'âmire Emîni Kesriyyeli Kethudâsı Mehmed Efendi me'mûriyyetiyle[2] yapılmağa mübâşeret olundu. Ve Mahmûd-paşa Câmi'-i şerîfi dahi taraf-ı hazret-i Şehriyârî'den yapılmağa[3] emr u fermân ve mübâşeret olundu.

Nefy-i 'Ali-zâde Ziyâ Efendi

Sene-i merkūme mâh-ı muharreminin yedinci günü[4] sâbıkā Ka'be'den ma'zûl 'Ali-zâde Ziyâ Efendi nâm kimesne hadîdü'l-lisân olup, gerek Şeyhulislâm kapusunda ve gerek ba'zı mevâlî konaklarında, bî-ma'nâ üzerine lâzım olmayan kelâm tekellüm etmeğile, Âsitâne-i sa'âdet'den taşra gönderilmek lâzım ve ehemm olmağla, Cezîre-i Resimo'da ikāmetine **[T1 164b]** emr u fermân ve mübâşir ma'iyyetiyle savb-ı me'mûruna râhî kılındı.

'Azl-i Ağa'-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî ve nasb-ı Kul Kethudâsı Ağa

Yine sene-i merkūme muharremü'l-harâmının dokuzuncu günü[5] Yeniçeri Ağası 'azl olunup, Ma'nîsa'da ikāmetine fermân ve kā'ide-i ocak üzere Kul Kethudâsı ve Yeniçeri Ağası ve Ser-sensonî ve Zağarcı kā'ideleri üzere ilbâs-i hil'at olundu.

Tevcîhât-ı vüzerâ

Yine mâh-ı muharremü'l-harâmın sekizinci günü[6] Livâ'-i Köstendil Sancağı, bilâ mansıb Özi Muhâfızı olan Sûsen-zâde 'Abdullah *dâme me'âlîhu*[7] [ya]

---

1 Masraf-ı Şehriyârî Cânibî dâmâdı ….. olunmağa T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 349'un sağ kenârına yazılmıştır] A1

2 sâbıkā Matbah-ı 'âmire ….. me'mûriyyetiyle T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 349'un sol kenârına diklemesine yazılmıştır] A1

3 yapılmağa A1 : — T1

4 7 Muharrem 1169 = 13 Ekim 1755 Pazartesi.

5 9 Muharrem 1169 = 15 Ekim 1755 Çarşamba.

6 8 Muharrem 1169 = 14 Ekim 1755 Salı.

7 "دام معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[1] ve târîh-i mezbûrda[2] Tırhala Sancağı, hâlâ Hotin Muhâfızı Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa'ya[3] Hotin Kal'ası muhâfazası şartıyla Hotin Sancağı'na ilhâk bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[4] ve yine târîh-i mezbûrda[5] Yanya Sancağı, sâbıkā Avlonya Sancağı Mutasarrıfı Süleymân *dâme ikbâlühû-*[6]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[7] ve yine mâh-ı mezbûrun on ikinci gününde[8] Eyâlet-i Safed ve Sayda ve Beyrût, sâbıkā Mısır Vâlîsi Vezîr Mustafa Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[9] ve târîh-i mezbûrda[10] Mısır Eyâleti, Sadr-ı esbak Vezîr-i mükerrem 'Ali Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[11]; yine mâh-ı mezbûrun yirminci günü[12] Şâm Eyâleti, Mîr-hâclığı mülhakātı olan Nablus Sancağı'yla ma'an mutasarrıfı sa'âdetlü Es'ad Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[13] ve yevm-i mezbûrda[14] Akşehir Sancağı, hâlâ Niğde Sancağı Mutasarrıfı olan Mehmed *dâme me'âlîhu*[15]ya **[T1 165a]** bâ-emr-i hümâyûn tevcîh[16]; yine mâh-ı mezbûrun yirmi dördüncü günü[17] Hüdâvendigâr San-

---

1 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

2 8 Muharrem 1169 = 14 Ekim 1755 Salı.

3 Paşa'ya T1 : Paşa A1

4 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 8 Muharrem 1169 = 14 Ekim 1755 Salı.

6 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 12 Muharrem 1169 = 18 Ekim 1755 Cumartesi.

9 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

10 12 Muharrem 1169 = 18 Ekim 1755 Cumartesi.

11 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

12 20 Muharrem 1169 = 26 Ekim 1755 Pazar.

13 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

14 20 Muharrem 1169 = 26 Ekim 1755 Pazar.

15 "دام معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

16 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

17 24 Muharrem 1169 = 30 Ekim 1755 Perşembe.

cağı[1], sâbıkā Niğde Sancağı Mutasarrıfı Ahmed *dâme ikbâlü*[*hû*][2]ya bâ-fermân-ı ʻâlî tevcîh[3] ve mâh-ı mezbûrun yirmi yedinci günü[4] Yenişehir Sancağı, sâbıkā Akşehir Sancağı Mutasarrıfı İbrâhîm Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur[5].

ʻAzl-i Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî ʻArabgîrî İbrâhîm Bey ve nefy-şüden-i û

Yine sene-i merkūme muharremü'l-harâmının on altıncı günü[6] sâbıkā Silahşorân-ı Şehriyârî'den olup, Kethudây-ı Bevvâbîn-i Hâssa hıdmetiyle be-kâm buyurulan ʻArabgîrî İbrâhîm Bey, hıdmet-i lâzimesinde mütehâvin olmağla ʻazl ve Rodos Cezîresi'nde ikāmete emr u fermân ve Mübâşir maʻrifetiyle râhî kılındı.

Sâbıkā Sadrıaʻzam Kethudâsı olup, sıdk u istikāmeti maʻlûm olan Derzi[7] Hüseyn Ağa, Kapucular Kethudâlığı'na ilbâs-ı hilʻat olunmağla câme-i sâmânı meserret-dûz-ı ikrâm kılındı.

ʻAzl-i Vezîr-i aʻzam Silahdâr ʻAli Paşa ve katl-şüden-i û

Yine bin yüz altmış dokuz senesinde[8] mâh-ı muharremü'l-harâmın on dokuzuncu sebt günü[9] Vezîr-i aʻzam Silahdâr ʻAli Paşa'dan mühr-i hümâyûn ahz olunup, Kapu-arası taʻbîr olunan mahalle habs olundu. Vezir-i müşârun ileyh rızây-ı ferîzatü'l-edây-ı hümâyûnda bulunmayup, tehâvün ü terâhîsinden

---

1 Sancağı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Kandiye Kalʻası muhâfazası şartıyla sadr-ı sâbık Vezîr-i mükerrem ʻAbd" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

4 27 Muharrem 1169 = 2 Kasım 1755 Pazar.

5 **Tevcîhât-ı vüzerâ** …… olunmuşdur T1 : + [Bu kısım buraya girmesi işâret edilerek s. 350'nin sol kenârına yazılmıştır] A1

6 16 Muharrem 1169 = 22 Ekim 1755 Çarşamba.

7 Derzi T1 : + [Metinde bu kelime önce "ترزی" şeklinde yazılmış, fakat sonradan sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "درزی" şeklinde sayfa kenârına yazılmıştır] A1

8 senesinde T1 : + [Metinde bu kelime önce "senesinden" şeklinde yazılmış, fakat sonradan kelimenin sonundaki "ن" harfinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "ه" harfi yazılarak "senesinde" kelimesi yazılmıştır] A1

9 19 Muharrem 1169 = 25 Ekim 1755 Cumartesi.

mâ'ada gerek irtişâ ve gerek ba'zı kizb ve nâ-sezâ olan umûr-ı gayr-ı merzıyye-yi irtikâb etmekle, hılâf-ı rızây-ı hazret-i Şehriyârî'de bulunduğu zâhir u bâhir olmağla, **[T1 165b]** Kapu-arası'nda bir gice meks ve ertesi bâzâr günü[1] sâ'at sekizde ser-i maktû'u Bâb-ı hümâyûn'a vaz' ve gayra mûcib-i 'ibret kılındı.

Vezîr-i a'zam-şüden-i hazret-i Sa'îd Mehmed Paşa Kethudây-ı Sadrıa'zam-ı sâbık[2] ***Allahümme yessir umûrahû bi-hürmeti'n-Nebiyyi 'aleyhi's-selâm fi's-sevâbıkı ve'l-levâhık***[3]

Li-münşi'ihî:

Sık bi'llezî haleka'l-halâ'ika küllehâ
Fe'hüve'l-Mu'înu li'küllin min mevâmile[4]

İşbu bin yüz altmış dokuz senesi mâh-ı muharremü'l-harâmının on dokuzuncu mübârek sebt günü[5], hâlâ Sadrıa'zam Kethudâsı olan[6] sa'âdetlü Mehmed Sa'îd Ağa[7] hazretleri Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'a da'vet olunup, müşârun ileyh hazretleri her vechile şâyân-ı 'atf ü re'fet ve mahall-i eltâf-ı 'inâyet ü liyâkat[8] olup, niçe müddet-i medîde hıdemât-ı Devlet-i 'aliyye'de sıdk u sedâd ile mevsûf ve envâ'-ı fezâ'il ve kemâlât ile ma'rûf, cevdet ü mekârim ile ârâste ve kemâl-i hüsn-i şemâ'il ile pîrâste bir zât-ı melekiyyü's-simât olmalarıyla, karîha-i hümâyûn-ı hazret-i Cihân-dârî'den hıdmet-i Vekâlet-i kübrâ ve şeref-i menzilet-i Sadâret-i 'uzmâ ile be-kâm ve mühr-i hümâyûn i'tâsıyla ber-efrâş-

---

1 20 Muharrem 1169 = 26 Ekim 1755 Pazar.

2 **sâbık** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "***Allâhümme yessir umûrahû bi-hürmeti'n-Nebiyyi***" kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

3 "اللهم يسر اموره بحرمة النبى عليه السلام فى السوابق واللواحق = Allah'ım onun önceki ve sonraki işlerini Nebi'nin -Allah'ın selâmı onun üzerine olsun- hürmetine kolay kıl" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 "ثق بالذى خلق الخلائق كلها * فهو المعين لكل من موامل = Bütün mahlûkâtı yaratan Allah'a güven. İstenilen her hususta yardımcı O'dur" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

5 19 Muharrem 1169 = 25 Ekim 1755 Cumartesi.

6 olan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "devletlü sa'âdetlü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

7 Ağa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

8 liyâkat T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olup niçe müddet-i ….. olmalarıyla" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

te-i zürây-ı merâm buyurulup, ber-vech-i mu'tâd alay ile Kapu'yu teşrîf ve 'umûm hil'atları ilbâs ve cümleye bununla kemâl-i meserret ve hüsn-i istînâs hâsıl oldu[1]. Hakk sübhânehû ve Te'âlâ her hâlde zâhiren ve bâtınen tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk-ı vefîk eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn. **[T1 166a]**

Müşârun ileyh hazretleri ez-kadîm hânvâde-i Devlet-i 'aliyye'den şeref-i mekânetle mu'allem ve niçe mehâmm-ı külliyyede istikbâl ile mükerrem,

Verise'l-mekârime kâbiran 'an kâbirin
Ke'r-rumhi ünbûben 'alâ ünbûbin[2]

ma'zâsıyla bâhiru's-sıdkı ve's-sedâd, sâhib-i re'y ve kemâl-i i'tiyâd[3], şehîmü's-sadrı ve mekârim-nijâd olup, ibtidâ menâsıb-ı hâcegân-ı Dîvânî'den merâtib-i 'aliyyeye şeref-pîrây-ı vusûl[4] ve hıdemât-ı sefâret-i Devlet-i 'aliyye'de ibtidâr ve teyemmün-i müsûl ve üc def'a Sadâret-i 'uzmâ Kethudâlığı ile şeref-ihtiyâz[5] ve merâkī-şümûl olup, 'ulûm u ma'ârif ile muhallâ ve sunûf-ı 'avârif ile mir'ât-ı zamîr-i sâfları mücellâ, mutâla'a-i 'ulûm ve te'lîf ü âsâr ile müsellem, fuhûl-i fuzalâ, şâyân-ı 'atf u mekremet ve sezâ-vâr-ı lutf u merhamet olmalarıyla;

Hikmet-i mahz-est eger lutf-ı cihân âferîn
Hâs koned bende-i maslahat-ı halk râ[6]

---

1 oldu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Hakk sübhânehû ve ….. mürselîn" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

2 "ورث المكارم كابرا عن كابر* كالرمح انبوبا على انبوب = Ululardan ululara geçen ahlâkî değerlere vâris oldu. Boruların üst üste konularak yapıldığı mızrak gibi" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

3 i'tiyâd T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "şehîmü's-sadrı ve mekârim-nijâd olup" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

4 vusûl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve hıdemât-ı sefâret-i Devlet-i 'aliyye' ibtidâr ve teyemmün-i müsûl" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 şeref-ihtiyâz T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve merâkī-şümûl olup ….. olmalarıyla" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 "حکمة محض است اکر لطف جهان افرین * خاص کند بندهٔ مصلحت خلق را = Kâinâtı yaratan Allah'ın lutfu, hikmetin ta kendisidir. O, halkın ihtiyaçlarına göre iş yapan kulunu havâstan kılar" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

medlûlü ile cenâb-ı Vehhâb-ı Müte'âl *celle 'ani'ş-şebîhi ve'l-misâl*[1] hazret-i zât-ı 'âlîlerin bu mesned-i celîl-i 'uzmâ ve rütbe-i Vekâlet-i kübrâ ile şeref-ihrâz-ı imtiyâz eyledi.

Habîb-i ekrem ve Nebiyy-i[2] muhterem *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*[3] hürmetine Hakk sübhânehû ve Te'âlâ tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk eyleyüp, eyyâm-ı sa'd-encâmlarında cümleye sâmân ü râhat ve zât-ı 'âlîlerine her hâlde zâhiren ve bâtınen tevfîk u selâmet ihsân eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn. **Li-muharririhi'l-Fakīr:** Târîh-i berây-ı Sadâret-i 'uzmâ: **[T1 166b]**

'Alâ necmü's-sa'âdeti fe'rtekā 'an evcedin ve bedâ
Su'ûde âfâkin sa'den maşrıku'l-eşrâfi ıs'âdühû[4]
Bi-sa'din kad bedâ târîhuhû 'an Hâkimin sa'idâ
Vezîru'd-devleti'l-'ulyâ Sa'îden dâme is'âdühû[5]
(وزيرالدولة العليا سعيدا دام اسعاده) **Sene 1169**

İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i[6] **askeriyye bi-vechi'l-'ade**

Yine sene-i merkūme muharremü'l-harâmının yirmi ücüncü sülesâ günü[7] Dîvân-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn'da tavâ'if-i[8] askeriyye-i zafer-reh-

---

1 "جل عن الشبيه والمثال = O, benzersiz ve eşsizdir" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 Nebiyy-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "muhterem sallallâhu ….. mürselîn" kısmının üzeri çizilmiştir] A1

3 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

4 *ıs'âdühû* T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra "*bi-sa'din*" kelimesi mükerreren yazılmış ve ilkinin üzeri çizilmiştir] A1

5 "علا نجم السعادة فارتقى عن اوجد وبدا * صعودا فاق سعدا مشرق الاشراف اصعاده
بسعد قد بدى تاريخه عن حاكم سعدا * وزير الدولة العليا سعيدا دام اسعاده = Mutluluk yıldızı yükseldi, coşkuyla yücelerde göründü. Ufukların yükselişi gibi iyi bir şansla yükseldi, eşrâfın doğuşu onun yüceldiği yerdir. Hâkim'in düşürdüğü tarihi bahtla ortaya çıktı. Devlet-i 'aliyye'nin vezîri Sa'îd'in mutluluğu dâim olsun!" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

6 tavâ'if-i (طوائف) T1 : tavâ'if-i (طوايف) A1

7 23 Muharrem 1169 = 29 Ekim 1755 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

8 tavâ'if-i (طوائف) T1 : tavâ'if-i (طوايف) A1

berin müstehak oldukları bir kıst mevâcibleri ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile ser-sebz ü şâd-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi hân-ı bî-imtinân-ı ʻavâtıf-ı Hâkānî'den behre-yâb-ı nevâl-i zülâl buyurulup, Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri muʻtâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzîʻ u iʻtâya şurûʻ ve ihtimâm ve mâh-ı mezbûrun yirmi yedinci sebt günü[1] itmâm-ı devr u tevzîʻde de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve ʻâdet-i Husrevâne-i behiyye üzere merâhim-perver ve meʻâlî-güster, Sadrıaʻzam ve Müşîr-i efham hazretlerini mahz-ı tevkīr u tebcîl, ʻâdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ'en, cânib-i kerâmet-câlib-i Şehen-şâhî'den mahsûs Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî saʻâdetlü Ağa hazretleri bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ʻinâyet-meşhûn, teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere bol yenlü semmûr **[T1 167a]** kürk ve hancer-i mücevher ile Serây-ı Sadr-ı ʻâlî'ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü iʻzâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl, ikmâl-i âdâb ve taʻzîm üzere resîde-i hadd-i vüfûd olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıaʻzamî'den ʻâdet-i me'lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve ʻatıyye-i behiyye ihsân ü iʻtâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

Teşrîf-i hümâyûn be-Tob-hâne-i ʻâmire berây-ı tob dökümü

Yine sene-i merkūme mâh-ı muharremü'l-harâmının onuncu günü[2] ber-mûceb-i sudûr-ı emr-i hümâyûn-ı itâʻat-makrûn Sâhib-i devlet hazretleri[3] Serây-ı ʻâlî'lerinden nezd-i Âsafî'lerinde bulunmaları muʻtâd olan hademe-i bâb ile Tob-hâne-i ʻâmire'yi teşrîf ve istikbâl-i hazret-i Sadrıaʻzamî'de kemer-beste-i taʻzîm olacaklar Tobcu-başı ve Nâzır ve sâ'ir zâbitân ve ricâl-i Tob-hâne ʻâdet-i me'lûfe üzere saff-beste-i makām-ı istikbâl oldular.

---

1 27 Muharrem 1169 = 2 Kasım 1755 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 10 Muharrem 1169 = 16 Ekim 1755 Perşembe.

3 hazretleri T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Serây-ı ʻâli'lerinden" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

Hazret-i Şehriyâr-ı ʻâlem ve Zıllullâh-ı cümle-i ümem *edâmallâhu ʻömrahû ve devletehû*[1] efendimiz hazretleri ʻâdet-i mülûk-ı pîşîne-i kirâm üzere Tob-hâne-i ʻâmire'yi teşrîf ve pîş-i Rikâb-ı hümâyûnlarında Sadrıaʻzam hazretleri ve sâ'ir zikr olunan kulları devân ü râhî ve döküm mahalline vusûlünde edevât ü aʻmâlleri her ne ise hâzır u müheyyâ kılınup, güdâhte olan tûde-i maʻden-i müzâbe, ancak mecârî budakasından kavâlib-i müteheyyi-i **[T1 167b]** müdâfaʻa insıbâb u isâlesi kalup, sefer-i hümâyûn takımından olmak üzere tertîb olunduğu vechile bi-ʻavnillâhi Teʻâlâ sühûlet ile dökülüp, vech-i matlûb üzere tekmîl ve duʻây-ı devâm-ı devlet-i hazret-i Şehriyârî *edâmallâhu ʻömrahû ve devletehû*[2] ile teysîr u teshîli müyesser olup, ber-vech-i muʻtâd hilʻatları ve sâ'ir bahşîş[3] ü ʻatıyyeleri ihsân ü îsâr ve baʻdehû sâhil-hâne-i Tersâne'de bir mikdâr meks ü ârâm ve andan Serây-ı ʻâlî'lerine hezâr ibtihâc u mesârr ile ʻatf-ı endâz-ı iclâl oldular.

Âmeden-i esb-i hümâyûn li-hazreti's-Sadr[4]ı'l-ecell
Saʻîd Mehmed Paşa[5] ***yesserallâhu ilâ mâ yürîdü ve mâ yeşâ'*** [6]

Yine sene-i merkūme muharremü'l-harâmının[7] yirmi birinci günü[8], cânib-i ʻinâyet-câlib-i hazret-i Şehriyârî'den mahz-ı kerem ü ʻinâyet ve bende-nüvâzâne-i ʻatf u re'fetleri üzere Mîrahûr-ı Evvel Ağa ile donanmış esb-i mükemmel, ber-âverde-i şeref-i ʻarsa-i mızmâr tefhîm kılınup, bu gûne Düstûr-ı ekrem[9] ve Müşîr-i

---

1 "ادام الله عمره ودولته = Allah onun ömrünü ve devletini dâim kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "ادام الله عمره ودولته = Allah onun ömrünü ve devletini dâim kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 bahşîş A1 : بخشش T1

4 **es-Sadr** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**el-ecelli**" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 **Paşa** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "***yesserallâhu ilâ mâ yürîdü ve mâ yeşâ*** yine sene-i merkūme" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 "يسر الله الى ما يريد وما يشاء = Allah istediği şeyi kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 harâmının T1 : + [Metinde bu kelime "harâmında" olarak düzeltilmiş ve akabindeki "yirmi birinci günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 21 Muharrem 1169 = 27 Ekim 1755 Pazartesi.

9 ekrem T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve Müşîr-i efham-ı sudûr-ı kirâm" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

efham-ı sudûr-ı kirâm hazerâtına sûy-ı şevket-pûy-ı[1] hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî'den mükemmel ve zîbende ve mübeccel esb-i hümâyûn-ı nevâziş-efzây-ı celâlet-nümûn-ı Hakānî buyuruldukda, 'âdet-i müstedîme üzere hademe-i Bâb-ı Serây-ı Âsafî yollu yolunca hâric-i bâb-ı serâ hıdmet-i istikbâlde saff-beste-i ifhâm ü i'zâm olup, pîş-gâh-ı semend-i hümâyûn-ı kutâs-ı (قطاس) celâlet-istînâsda *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meşyen 'ale'l-kadem*[2] **[T1 168a]** ihtizâz-ı gâm-ı i'zâz ü ihtirâm ile sahn-ı serâya dek cümle önüne düşülüp, Sâhib-i devlet hazretleri dahi binek taşı bâlâsında îstâde ve muntazır-ı istikbâl ve semend-i hümâyûn, keşîde-i seng-i rikâb-ı iclâl buyuruldukda, hezâr tekrîm ile ibtidâ taraf-ı zerrîn-târ-ı licâmın takbîl ü telsîm ve sa'âdet ü[3] ikbâl ile sa've-i zîn-i zerrîn-kâr-ı 'âlîsine i'tilâ-nişîn-i temkîn olunduklarında, serhengân-ı Dîvân-ı 'âlî: "Devlet ile[4] bin yaşa!" mısra'-ı mevzûn-ı du'â-meşhûnuyla bâng-ı zebân-ı tefhîm ü tebcîl ve ba'de'r-rukûb sahn-ı serâda birkac hatve-i yesîre tâziş u tesyîrden sonra nüzûl ve 'Arz Odası'nı teşrîf ve Mîrahûr Ağa'ya semmûr kürk ve 'atıyye-i cezîle ile cüll-i 'inâyetleri mebzûl ve hademe-i Bâb-ı Âsafî 'alâ merâtibihim dâmen-bûsî-i tebrîk-i hazret-i Sadrıa'zamî'de hayyiz-i rüsûm-ı ibtihâca mevsûl kılındılar.

Tevcîhât-ı mevâlî-i kirâm

Mâh-ı[5] muharremü'l-harâmın on beşinci günü[6] sâbıkā İstanbul Kadısı Çelebî-zâde[7] fazîletlü İsmâ'îl 'Âsım Efendi hazretleri kudemây-ı tarîkden sâhib-i kemâl[8] ve şâyân-ı ikrâm ve nevâl[9] olmağla, Anadolu Kadı'askerliği Pâyesi'yle bâ-hatt-ı hümâyûn ser-efrâz kılındı[10].

---

1 pûy-ı T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

2 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

3 sa'âdet ü A1 : sa'âdet-i T1

4 devlet ile A1 : devletle T1

5 mâh-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "saferu'l-hayrın" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "muharremü'l-harâmın" kelimeleri satırın üstüne yazılmıştır] A1

6 15 Muharrem 1169 = 21 Ekim 1755 Salı.

7 Çelebî-zâde T1 : Celebî-zâde A1

8 kemâl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "شـايۀ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 ve nevâl T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

10 **Tevcîhât-ı mevâlî-i kirâm** ….. kılındı T1 : + [Bu kısım s. 358'in üstündeki boşluğa

Duhûl-i Donanma-yı hümâyûn be-Tersâne-i ʻâmire bi-vechi'l-muʻtâd

Yine târîh-i merkūmda mâh-ı muharremü'l-harâmın yirmi sekizinci bâzârertesi günü[1] muʻtâd üzere beher sene cânib-i Bahr-i Sefîd'e şirâʻ-güşây-ı ʻazîmet olmağa[2] me'mûr Donanma-yı hümâyûn kalyonları ve çekdirmeleri[3] **[T1 168b]** ve sâ'ir firkateleri ve üc ʻaded yeni aldıkları akdarmaları, yüzden ziyâde kefere üsârâları ile[4] müretteb alay ile Başdarda-i hümâyûn önlerinde cenâh-güşây-ı evc-i ikbâl olarak Yalı-köşkü pîş-gâhından tob şenlikleri ile mürûr ve sâhil-i Tersâne-i ʻâmire'ye vusûl ü ʻubûr hılâlinde, be-resm-i deydene-i maʻrûfe Kapudân-ı deryâ Karabağlı[5] ʻizzetlü Süleymân Kapudan ve maʻiyyetde olan ümerâ'-i deryâ ve kapudanlar yollu yolunca ilbâs-ı hilʻat ile tekrîm olunup, dûş-ı müfâharetleri berâber çârtâk ʻale'l-mâ' kılındı.

Tevcîhât-ı baʻzı mevâlî

Yine sene-i merkūme mâh-ı saferu'l-hayrının gurresinde[6] sâbık İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî olan el-Hâc Mehmed Efendi, Mağnîsa Pâyesi'yle Konya Kazâsı bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur.

Defterdârlık

Mâh-ı saferu'l-hayrın ücüncü günü[7] Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı, Baş-muhâsebe Kîsedârı Ahmed Efendi *zîde mecdühû*[8]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[9] olundu[10].

---

yatay bir şekilde yazılmıştır] A1

1 28 Muharrem 1169 = 3 Kasım 1755 Pazartesi.

2 olmağa A1 : olmağla T1

3 çekdirmeleri T1 : cekdirmeleri A1

4 üsârâları ile A1 : üsârâlarıyla T1

5 Karabağlı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ʻizzetlü" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 1 Safer 1169 = 6 Kasım 1755 Perşembe.

7 3 Safer 1169 = 8 Kasım 1755 Cumartesi.

8 "زيد مجده = Şan ve şerefi artsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

9 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "olundu" kelimesi satırın sonuna yazılmıştır] A1

10 **Tevcîhât-ı baʻzı mevâlî** ….. olundu T1 : + [Bu kısım s. 358'in sol kenârına yazılmıştır] A1

Zikr-i İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî-şüden-i ʻOsmân Monla Efendi ber-mûceb-i hatt-ı şerîf-i ʻinâyet-redîf

Yine sene-i merkūme saferu'l-hayrının ücüncü günü[1] sâbıkā Şeyhulislâm Pîrî-zâde Mehmed Sâhib Efendi merhûmun mahdûm-ı ʻâlîleri fazîletlü ʻOsmân Monla Efendi hazretleri, her vechile kemâl-i fazl ü sedâd ve hulk-ı cemîl-i mâder-zâd ile[2] mevsûf olduklarından nâşî, İmâm-ı Evvel-i **[T1 169a]** Şehriyârî taʻyîn buyurulmağa hatt-ı şerîf-i şevket-makrûn vârid ve mûcebiyle Kapu'ya daʻvet ve ilbâs-ı hilʻat ile zîb-ârây-ı dûş-ı fehâmet buyuruldu.

Pederleri merhûm Pîrî-zâde Mehmed Sâhib Efendi hazretleri vücûhla hüsn-i hulk ve tevâzuʻ sâhibi olup, kuvvet-i hıfz ve hüsn-i nâtıkada bî-nazîr ve envâʻ-ı ʻulûm-ı maʻârifde Saʻdüddîn-mesîl ve Seyyid-semîr olup, ez-cümle *Mukaddime-i İbn-i Haldûn Tercemesi* kemâl-i fazîletlerine burhân-ı kātıʻ menzilesindedir.

Nice sinîn ü ezmân cennet-mekân ve huld-âşiyân-ı Hudâvendigâr-ı sâbık Sultân Mahmûd Hân *ʻaleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[3] efendimiz hazretlerinin imâmet-i ûlâları hıdmetiyle şeref-ihrâz olup, tâ Sadr-ı Rûm rütbelerine dek hıdemât-ı imâmet ve hutbede müftehir u mübâhî idiler. Sonra bi'l-fiʻl mesned-i Fetvâ'da gayrı bir kimesneyi imâmet hıdmetine taʻyîn buyurmuşlar idi.

Binâ'en ʻalâ zâlik şevketlü, kerâmetlü, kudretlü efendimiz hazretleri makādîr-şinâs ve maʻârif-perver bir zât-ı şehâmet-güster olmağla, *el-veledü yerisü makāme ebîhi*[4] medlûlü ile mûmâ ileyh fazîletlü ʻOsmân Monla Efendi hazretlerini hıdmet-i imâmetlerine tahsîs u taʻyîn buyurdular. Ve niʻme mâ-faʻal e'imme-i hazret-i Şehriyârî bulunanlar maʻmûru'l-etrâf hayr-hâh-ı vücûh-ı mahâsin ile zâten ve zemânen ber-efrâşte-i ittisâf olmaları[5] lâzım u ehemdir. Bu gûne tevkīr u tebcîlin karîha-i **[T1 169b]** hümâyûndan zuhûr u sudûru niçe niçe erbâb-ı fezâ'il ü kemâlât olan sudûr-ı kirâma ve sâ'ir erbâb-ı haysiyyet ve ikrâma bâʻis-i ihtirâm olduğu zâhir u bâhirdir.

---

1 3 Safer 1169 = 8 Kasım 1755 Cumartesi.

2 mâder-zâd ile T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın üstüne yazılmıştır] A1

3 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 "الولد يرث مقام ابيه = Çocuk babasının makâmına vâris olur" anlamına gelen Arapça cümledir.

5 olmaları A1 : — T1

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ vücûd-ı hümâyûnların ilâ yevmi'l-kıyâm mesned-ârây-ı devâm-ı merâm eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Tekā'üdlük

Mâh-ı saferu'l-hayrın on altıncı günü[1] sâbıkā Ebî-Eyyûb-i Ensârî Kadısı Evliyâ-zâde 'Abdurrahmân Efendi kudemây-ı tarîkden ve evlâd-ı sudûr-ı kirâmdan pîr u 'alîl olmağla, Vize Kazâsı arpalığı ber-vech-i tekā'üd kendüye verilmesini istid'â etmekle, bâ-işâret-i Şeyhulislâmî tevcîh olunmuşdur[2].

Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ

Yine mâh-ı saferu'l-hayrın sekizinci günü[3] Aydın Sancağı gerek Anadolu Eyâleti'nde vâkı' fermân olunan eşkıyânın ahz ü istîsâllerine ve gerek Aydın'ın gereği gibi nizâmına ihtimâm eylemek[4] şartıyla sâbıkā Anadolu Vâlîsi Vezîr 'Ali Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[5] ve târîh-i mezbûrun yirmi ikinci günü[6] Karesi Sancağı, sâbıkā Seddü'l-bahr Muhâfızı olan Sarı Mustafa Paşa-zâde 'Ali *dâme ikbâlühû*[7]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh[8] ve târîh-i mezbûrda[9] Sivas Eyâleti, sâbıkā Erzurum Vâlîsi Vezîr Çeteci 'Abdullah Paşa'ya[10] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Erzurum Eyâleti dahi yevm-i mezbûrda[11] sâbıkā **[T1 170a]** Trabzon

---

1 16 Safer 1169 = 21 Kasım 1755 Cuma.

2 **Tekā'üdlük** mâh-ı saferu'l-hayrın ….. olunmuşdur T1 : + [Bu kısım s. 359'un üstündeki boşluğa yatay bir şekilde yazılmıştır] A1

3 8 Safer 1169 = 13 Kasım 1755 Perşembe.

4 eylemek T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "üzere" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur ve târîh-i mezbûrun yirmi ücüncü günü" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 22 Safer 1169 = 27 Kasım 1755 Perşembe.

7 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

8 tevcîh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunmuşdur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

9 22 Safer 1169 = 27 Kasım 1755 Perşembe.

10 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

11 22 Safer 1169 = 27 Kasım 1755 Perşembe.

Vâlîsi Vezîr Mustafa Paşa'ya[1] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur[2].

Ve târîh-i mezbûrun yirmi ücüncü günü[3] Tırhala Sancağı, Özi Vâlî-si Vezîr-i[4] mükerrem İbrâhîm Paşa'ya[5] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve yine târîh-i mezbûrda[6] Özi Sancağı, sâbıkā Tırhala ve Hotin sancaklarına muta-sarrıf olup, Hotin Muhâfızı Vezîr Halîl Paşa'ya bu kış Baba-dağı'nda kışlayup mevsim-i behârda Özi Kal'ası muhâfazasına kıyâm eylemek şartıyla[7] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve yine târîh-i mezbûrda[8] Hotin Sancağı, Rumeli Beyler[9]be-yiliği Pâyesi olup, kal'ası muhâfazası şartıyla sâbıkā Bender Sancağı Mutasarrıfı Hasan Paşa *dâmet me'âlî[hu]*[10]ya[11] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve yine târîh-i mezbûrda[12] Bender Sancağı, sâbıkā Sultân-önü Sancağı Mutasarrıfı el-Hâc 'Ömer *dâme ikbâlühû*[13]ya Boğdan'dan verile gelan ma'îşeti ve Bender Kal'ası muhâfazası şartıyla bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur.

---

1 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 ve târîh-i mezbûrun yirmi ikinci günü Karesi Sancağı ….. olunmuşdur T1 : + [Bu kısım s. 359'un sağ kenârına yatay bir şekilde yazılmıştır] A1

3 23 Safer 1169 = 28 Kasım 1755 Cuma.

4 Vezîr-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mükerrem 'Ali Paşa" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

5 Paşa'ya T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 23 Safer 1169 = 28 Kasım 1755 Cuma.

7 şartıyla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

8 23 Safer 1169 = 28 Kasım 1755 Cuma.

9 Beyler T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ciliğe" ekinin üzeri çizilmiş-tir] A1

10 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

11 *me'âlî*ye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olunmuşdur" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

12 23 Safer 1169 = 28 Kasım 1755 Cuma.

13 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

Tevcîhât-ı[1] ümerâ[2]

Ve[3] mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci günü[4] Kuds-i Şerîf, kesret-i nâs ile ma'rûf belde-i 'azîme olup, mazarrat-ı 'Urbân'dan muhâfaza ve etrâf[5] ü havâlîsinin zabt u rabtına kıyâm eylemek içün, bu esnâda sâhib-i[6] miknet ü mütehayyiz bir kimesnenin belde-i merkūmede vücûdundan lâ-büdd olup[7] ve hâlâ Gazze Sancağı Mütesellimi olan Hüseyn *zîde mecdühû*[8] sâhib-i[9] iktidâr ve mücerrebü'l-etvâr olmağla, havza-i hükûmetini zabt u rabt[10] eylemek şartıyla 'avâtıf-ı 'aliyye-i **[T1 170b]** Husrevâne'den şeref-sudûr olan[11] hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn mûcebince Kuds-i Şerîf Sancağı[12] rütbe-i Mîr-i mîrânî ile ber-vech-i arpalık[13] tevcîh olunmuşdur[14].

---

1 **Tevcîhât-ı** [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "vüzerâ" kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1 : — T1

2 Tevcîhât-ı ümerâ A1 : — T1

3 ve T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "târîh" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "mâh-ı" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

4 28 Safer 1169 = 3 Aralık 1755 Çarşamba.

5 etrâf T1 : [etr]âf A1

6 sâhib-i T1 : — A1

7 olup T1 : — A1

8 "زيد مجده = Şan ve şerefi artsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

9 sâhib-i T1 : — A1

10 u rabt T1 : — A1

11 olan T1 : — A1

12 Sancağı T1 : [Sanca]ğı A1

13 arpalık T1 : [arpa]lık A1

14 **Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ** ….. olunmuşdur T1 : + [Bu kısım s. 359'un sağ kenârı ve sayfanın altındaki boşluğa yazılmıştır] A1

Zikr-i Câmi‘-i şerîf-i Nûr-ı ‘Osmânî ve keyfiyyet-i ân der-hıtâm-ı sa‘d-encâm *edâmallâhu Te‘âlâ ‘ömra bânîhi ve ekāme devletehû*[1] *ilâ yevmi’l-kıyâm bi-hürmet-i Seyyidi’l-enâm ‘aleyhi’s-salâtü*[2] *ve’s-selâm*[3]

Şurû‘-i hutbe-i hamd bi-hakk-ı sübhânehû ve Te‘âlâ[4]

Bismillâhirrahmânirrahîm.

Hamd ü sitâyiş-i bî-‘add ü ihsâ ve sipâs-ı ferîzatü’l-esâsi bî-intihâ Sâni‘-i mebânî-i kavâ‘id-i vücûd ve Câmi‘-i de‘â’im-i erkân-ı şühûd olan cenâb-ı Hallâk-ı Müheymin-i Vedûd’a mesbût ü mahsûsdur ki, secde-gâh-ı kabây-ı ‘ubûdiyyet-bâha-i ‘inâyeti hem-sâha-i fesîh-i riyâz-ı rıdvân ve kehfü’s-sila‘i mescid-i bakī‘, buk‘a-i himâyeti hem-reng-i ‘ibâdet-gâh-ı tecerrüd-nişînân-ı cihân olmuşdur. **Li-münşi’ihi’l-Hakīr:**

Sîne-i cân şekl-i mihrâb-ı kabây-ı ‘izzeti
Kehf-i sel‘-i dil tecerrüd-pîşe-gânın halveti
‘Âkifân-ı mescid-i feth u yakīnin saff-be-saff
Lem‘a-i envâr ile olmakda efzûn hayreti

Ve salât-ı nâ-mahdûd ve tahiyyât-ı şâmiletü’l-vürûd ol imâm-ı mihrâb-ı kābe kavseyn ve hümâm-ı sufûf-ı câmi‘u’s-sakaleyne ma‘tûf u mansûsdur ki, şeb-çerâğ-ı envâr-ı şerî‘atları nûr-pâş-ı cevâmi‘-i sübül-i ihtidâ ve nücûm-ı zâhire-i şeref-iktisâb-ı sohbetleri bârika-i mesâbîh-i envâr-ı iktidâ olmuşdur. **Li-münşi’ihi’l-Fakīr: [T1 171a]**

---

1 ***ve ekāme devletehû*** T1 : + [Bu kelimeler buraya girmesi işâret edilerek s. 360’ın sol kenârına yazılmıştır] A1

2 ***es-salâtü*** A1 : الصلاه T1

3 “ادام الله تعالى عمر بانيه واقام دولته الى يوم القيام بحرمة سيد الانام عليه الصلاة والسلام = Yüce Allah, mahlûkatın efendisinin hürmetine –salât ve selâm O’nun üzerine olsun- onu yaptıranın ömrünü dâim kılsın ve devletini kıyâmete kadar ayakta tutsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 Te‘âlâ T1 : + [Bu kelimeden sonra “ilâ âhırihî” yazılmış ve sayfa sonuna kadar boşluk bırakılmış ve s. 361’de sadece “ilâ safer sene 1169” yazılmış s. 362’de ise s. 345’teki “ط ط” harflerine atfen “**Bu cüz’ yazıla ba‘dehû ‘Vukū‘-i harîk-ı küllî der-İstanbul’ yazıla; Rebî‘ulâhır sene 1168**” yazılmıştır] A1

Ma‘bed-i ‘izz ü ‘alâ nüzhet-serây-ı ‘uzleti
Sahn-ı vâlây-ı semâ füshat-fezây-ı serveti
Câmi‘-i şer‘-i şerîfi mecma‘-i ehl-i yakīn
İ‘tikâf-ı halveti Kehf-i Hirây-ı vahdeti

Sallallâhu ‘aleyhi ve ‘alâ âlihî ve sahbihî ve sellem[1].

Zikr-i mehâmid-i cezîle-i hazret-i Pâdişâh-ı merâhim-penâh-ı kişver-i İslâm ve muvaffak-ı hıtâm-ı mebânî-i cemîle-i a‘lâm *halledallâhu mübâsata mihâdi devletihî ve zâde enfâse meyâmini ‘ömrihî ve şevketihî mede'l-ibbâni ve'l-eyyâmi âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn*[2]

Ma‘lûm-ı mütteki'în-i erâ'ik-i ‘illiyyîn ve mefhûm-ı sükkân-ı semâvât ü erazîndir ki, bülbül-i "*Ve mâ yentıku ‘ani'l-hevâ*"[3], tûtî-i vahy-edây-ı "*İn hüve illâ vahyun yûhâ*"[4], bülend-pervâz-ı "*Ve hüve bi'l-ufukı'l-a‘lâ*"[5], mekânet-perdâz-ı "*Denâ fetedellâ*"[6] sâhib-i sehm-i "*Fekâne kābe kavseyni ev ednâ*"[7] hazretlerinin nücûm-ı semâ'-i hadrâ' ve mesâbîh-i envâr-ı ihtidâ olan âl-i emcâd ve ashâb-ı mekârim-i‘tiyâdları merâsim-i şer‘-i garrâlarının ikāme ve icrâsında sâ‘î ve anların isrine muktefî mesned-nişîn-i hilâfetleri bi-ecma‘i-him ol nehc-i hanîf-i müstakīmî râ‘î olup, husûsan Âsitân-ı hilâfet-âşiyân

---

1 "صلى الله عليه وعلى اله وصحبه و سلم = Allah ona ve onun ailesine ve dostlarına salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

2 "خلد الله مباسط مهاد دولته وزاد انفاس ميامن عمره وشوكته مدى الابان والايام امين بحرمة النبى الامين = Allah, Emîn Nebî hürmetine, saltanatının yatağının genişliğini ölümsüz kılsın, ömrünün ve gücünün bereketli nefeslerini dünya durdukça artırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "وما ينطق عن الهوى = O, nefis arzusu ile konuşmaz" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/3. âyettir.

4 "ان هو الا وحى يوحى = (Size okuduğu) Kur'ân ancak kendisine bildirilen bir vahiydir" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/4. âyettir.

5 "وهو بالافق الاعلى = O (Cebrail) en yüksek ufukta bulunur" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/7. âyettir.

6 "دنى فتدلى = (Ona) yaklaştı derken sarkıp daha da yakın oldu" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/8. âyetin son kısmıdır.

7 "فكان قاب قوسين او ادنى = (Peygambere olan yakınlığı) iki yay aralığı kadar, yahut daha az oldu" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Necm 53/9. âyettir.

ve dûdmân-ı[1] rahşân-ı saltanat-ı Âl-i ʻOsmân *edâmallâhu sultânehüm mede'l-ezmân*[2]. **Beyt:**

ʻAlâ ervâhihim tuhafu't-tehâyâ
Minellâhillezî halaka'l-berâyâ[3]

Hazerâtı iʻlâ'-i kelime-i şerʻ-i mübîn ve iʻtisâm-ı habl-i metîn-i dînde mukāsât-ı şedâyid ile takvîm-i akvem-i sübül ve teşyîd-i aʻdel-i mebânî-i rusül emrinde kemâl-i sarf-ı makdûr **[T1 171b]** ve saʻy-ı meşkûrları *ke'ş-şemsi fî vasati's-semâ*[4] zâhir u bâhirdir.

Bi-husûsihî nukāve-i dûdmân-ı ʻOsmânî Hûrşîd-i ʻalem-i Tâc-dâr-ı Hâkānî, Şehriyâr-ı bu'l-mehâmid-i ʻadl ü dâd, Pâdişâh-ı kişver-güşây-ı merâhim-nijâd vefîrü's-seciyyeti ve'l-kerem kesîru'l-ʻatıyyeti ve'l-himem sâhibü'n-nasri ve'z-zaferi ve'l-burhâni'l-meşkûri fî mesâʻîhi bi'ş-şiyemi'l-haseneti'l-hisân el-Mü'eyyidü bi-cünûdillâhi'l-Meliki'l-Müsteʻân bi-mahz-ı tevfîkı'l-ʻAlîmi'r-Rahmân ebu'l-mekârimi ve'l-hayrâti'l-cezîleti es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân ʻOsmân Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân *ebbedallâhu Hilâfetehû ve edâme şevketehû ve devletehû ilâ âhırı'l-ezmân*[5] efendimiz hazretleri ki, **beyt:**

Şâh-râ beh boved ez-tâʻat-ı sad-sâle vü zühd
Kadr-i yek-sâʻat-ı ʻömrî ki der u dâd koned
Halk der-sâye-i ʻadleş heme âsûde şeved
Zîr-i destân-ı cihân-râ zi-gam âzâd koned[6]

---

1 dûdmân-ı A1 : دومان T1

2 "ادام الله سلطانهم مدى الازمان = Allah onların gücünü her zaman dâim etsin" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "على ارواحهم تحف التحايا * من الله الذى خلق البرايا = Ruhlarına, mahlûkâtı yaratan Allah'tan iyi dilek hediyeleri olsun!" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

4 "كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

5 "ابد الله خلافته وادام شوكته ودولته الى اخرالازمان = Allah onun hilâfetini ebedî kılsın ve büyüklüğünü ve devletini zamanın sonuna kadar devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "شاه رابه بود ازطاعت صد ساله وزهد * قدر يك ساعت عمرى كه درودا د كند
خلق درسايهٔ عدلش همه اسوده شود * زير دستان جهان را زغم ازاد كند = Şâh için ömrünün bir saatinde adâletle hükmetmesi, yüz yıllık zühd ve taâtten daha iyidir. Halk onun adâleti gölgesinde mutlu oldu. O, dünyanın altta kalanlarını gamdan azat eder" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

mefhûmuyla fıtrat-ı zât-ı ʻinâyet-âyâtları mecbûl-i ʻadl ü dâd ve ʻâmme-i ʻibâd ü bilâda nazar-ı ʻatf u merhametleri meşmûl-i iʻtiyâd olup, mecmûʻ-ı yevâkīt-i mevâkīt-i nefîseleri *ibtigâ'en li-vechillâhi Teʻâlâ*[1] hayrât ü meberrâta masrûf ve ʻömr-i sânî ve[2] hayât-ı câvidânı olan ihyâ ve ʻimâr-ı cemîle ve ibkā'-i âsâr-ı[3] cezîleye maʻtûf olduğu, meşhûd-ı dîde-i enâm ve maʻlûm-ı cümle-i ecille-i aʻlâmdır. **Li-münşi'ihî:**

İlâhî tâ cihân durdukca olsun devleti memdûd
Ola saʻy-ı cemîli gün-be-gün masrûf hayrâta
Muvaffak ola fevka'l-hadd bi-vefkı'l-bâl her demde
Meserrât-ı pey-ender-peyle yâ Rab her meberrâta

Medlûlü ile ber-vefk-ı eʻazz-i âmâl-i duʻây-ı devlet ü ʻömr ve şevket **[T1 172a]** ü ikbâlleri cümle-i ferîza-i âhâd-ı ibtihâl olmağla, *men deʻâ*[4] *hayran li-mefrûzi't-tâʻati feke-ennehû ekmelü külli't-tâʻati*[5] me'âl-i tahkīk-iştimâli şîme-i erbâb-ı necdet ü necâbet ve hulk-ı kerîme-i ehl-i yakīn ü diyânetdir.

Bi-hamdihî Teʻâlâ ol Hidîv-i Tâc-dâr-ı erîke-i dîn ve Dâdâr-ı kalem-rev-i ʻizz ü temkîn *edâmallâhu ʻömrahû*[6] *ve devletehû ilâ yevmi'd-dîn*[7] efendimiz hazretleri muktezây-ı ihlâs-ı ʻinâyet-ihtisâs-ı Şâhâneleri[8] ile niçe âsâr-ı cemîle ve kirdâr-ı[9] cezîleye sarf-ı makderet ve bezl-i ʻuluvv-i himmet ve nîrû-yı ʻinâyetleri çehre-nümây-ı minassa-i zuhûr olup, havâkīn-i eslâf-ı kirâm ve selâtîn-i mâzıyye-i ʻizâm *enâlehümullâhu mesûbâti'd-dâreyni ʻalâ memerri'd-devâm*[10] hazerâtının âsâr-ı münîfelerine iktidâ vü iktifâda vücûh-ı meziyyet ü rüchânları

1 "ابتغاءً لوجه الله تعالى = Yüce Allah'ın rızâsını isteyerek" anlamına gelen Arapça cümlecik-tir.

2 ve A1 : — T1

3 âsâr-ı A1 : — T1

4 دعى A1 : دغى T1

5 "من دعى خيرا لمفروض الطاعة فكانه اكمل كل الطاعة = Her kim farz olan bir itâate hayır yoluyla davet ederse, bu, bütün itâatlerin en üstünüdür" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

6 *ʻömrahû* T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

7 "ادام الله عمره ودولته الى يوم الدين = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 Şâhâneleri A1 : (…..) T1

9 kirdâr-ı A1 : Kird-gâr-i T1

10 "انالهم الله مثوبات الدارين على ممرالدوام = Allah onları her dâim dünya ve ahiret mükâfatlarına ulaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

cümle-i hasâyıs-ı zât-ı bâhiratü'l-âyâtlarından[1] olduğu, 'alem-efrâz-ı delâ'il ü burhân olmuşdur. **Li-münşi'ihi'l-Fakīr:**

Devlet ü 'omreş be-tevfîk-ı Hudây-ı Zi'l-celâl
Bâd efzûn ô boved âsâr-ı hayreş müstedîm
Zıll-ı re'fet-bahş-ı û memdûd bâdâ ber-cihân
Mî-resâned ber-heme-'âlem ez-û feyz-ı 'amîm[2]

Mesbût-ı mecelle-i rivâyât-ı sahîhadır ki, Fahr-ı 'âlem ve Güzîde-i benî âdem *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*[3] hazretleri Medîne-i münevvere'de hâ'ıt u buk'asını kabîle-i Benî'n-Neccâr'dan iştirâ ve binâsına şurû' buyurdukları **[T1 172b]** Mescid-i şerîf'de Sahâbe-i kirâm *rıdvânullâhi Te'âlâ 'aleyhim ecma'în*[4] hazerâtı ile umûr-ı itmâm ve teşyîd ü te'sîsine zât-ı risâlet-âyâtları mübâşeret-i kıyâm ve ihtimâm buyurup: *Ve kâne yenkulü'l-lebine*[5] *ma'a'l-Müslimîne fî siyâbihî*[6], ya'nî Sahâbe-i kirâm ile ma'an hâl-i binâda sevb-i mübârek ü mutahharlarıyla nakl-i libneye ma'iyyet ü mübâşeret buyururlar idi. *Ve kâne 'Ammâru yenkulü lebineteyni lebineten 'an nefsihî ve lebineten 'an Rasûlillâhi sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem. Ve kāle yâ 'Ammâru li'n-nâsi ecrun ve leke ecrân*

---

1 bâhiratü'l-âyâtlarından A1 : bâhiru'l-âyâtlarından T1

2 "دولت وعمرش بتوفيق خداى ذى الجلال * باد افزون وبود اثار خيرش مستدم
ظل رحمت بخش او ممدود بادا بر جهان * ميرساند بر همه عالم ازو فيض عميم = Celâl sahibi Hakk'ın tevfîkiyle, onun devlet ve ömrü uzasın; hayır eserleri devam etsin. Onun merhamet bahşeden gölgesi dünyada uzun süre kalsın. Onun umumî feyzi bütün âleme ulaşsın" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

3 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

4 "رضوان الله تعالى عليهم اجمعين = Yüce Allah'ın rızâsı onların hepsinin üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 *el-libnü* [Bu kelime ile ilgili olarak "*el-libnü bi-kesri'l-lâmı hışt-râ gûyend*" ifâdesi satır hizâsına sayfa kenârına yazılmıştır. Ayrıca bu husûsla alakalı Vak'a-nüvîs Vâsıf Efendi'ye ait olduğu anlaşılan: "*el-lebinü bi-kesri'l-bâ'i mâ yu'melü mine't-tayr ve yübnâ bihî el-vâhidetü lebinetün ve galatu'l-mü'errihi zâhirun haysü kāle: el-libnü bi-kesri'l-lâmi*; Vâsıf" bir not da sayfanın üst tarafına doğru çarpraz bir şekilde yazılmıştır] T1 : + [Bu kelime ile ilgili olarak "*el-libnü bi-kesri'l-lâmı hışt-râ gûyend*" ifâdesi s. 394'ün sol kenârına yazılmıştır] A1

6 "وكان ينقل اللبن مع المسلمين فى ثيابه = Hz. Peygamber Müslümanlarla beraber kerpiç taşıyordu" anlamına gelen bu Arapça ifâde bir Hadîs-i şerîftir.

ve kāle[1] *allâhümme inne'l-ecra ecru'l-âhıreti ferhami'l-Ensâra ve'l-Muhâcirate"*[2] ta'bîr-i le'âlî-nizâmıyla edây-ı mu'cizü'l-intizâmları resîde-i hadd-i tevâtür olmuşdur.

Nükte-i şerîfe: Ma'lûm-ı erbâb-ı uli'l-elbâbdır ki, zât-ı mefâhirü'l-âyât-ı risâletleri bi-nefsihî nakl-i libne-i şerîfesine mübâşeret ile ihtimâm buyurdukları emr-i celîl ü hatîrın ne mertebe sûret-pezîr-i itmâm ve ihtimâm olması matlûb-ı 'âlîleri ve anın şeref-i fezâ'illeri ne mertebe şâyeste-i tahsîl ve ihrâz-ı sermâye-i mübâhât ü imtiyâz olduğu bu ma'nâdan fehm ü idrâk buyurulur.

Hatta cenâb-ı 'Osmân bin 'Affân *radıyallâhu 'anh*[3] hazretleri Mescid-i şerîf'de ziyâdât-ı kesîre ile tevsî' ü tezyînde sarf-ı himmetleri mebzûl olup, cidâr-ı mü'essise ve 'umud-ı mansûbaların hicârât-ı zîbende-i menkūşeden ve sukuf-ı merfû'asın ahşâb-ı sâc-ı Hindî'den zîb[4]-ârây-ı teşyîd ü tezyîn buyurdukları meşhûr u ma'rûfdur.

Binâ'en 'alâ zâlik el-aslü'l-asîl işbu Nûr-ı **[T1 173a]** 'Osmânî ile müsemmâ Câmi'-i şerîf ve üssünü hicret-i Nebeviyye'nin bin yüz altmış iki senesi muharremü'l-harâmının yirmi sekizinci günü[5] sâ'at altıda vaz'-ı esâs olunup, ile'l-ân yapdırılmasına ihtimâm-ı tâm ve bi-hamdihî Te'âlâ ve'l-minne işbu altmış dokuz senesi mâh-ı rebî'ulevveli[6] gurresi yevm-i cum'a-i mübârekede[7] şevketlü, kudretlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *edâmallâhu Te'âlâ 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi't-tenâ*[8]*h*[9] efendimiz hazretleri ol Câmi'-i mübâre-

---

1 قال A1 : قل T1

2 "وكان عمار ينقل لبنتين لبنة عن نفسه ولبنة عن رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم وقال يا عمار للناس اجرٌ ولك اجران وقال اللهم ان الاجر اجر الاخرة فارحم الانصاروالمهاجرة = Ammâr iki kerpiç taşıyordu. Birisini kendisi için, diğerini Allah Rasûlü (Yüce Allah'ın salât ve selâmı O'nun üzerine olsun) için taşıyordu. Hz. Peygamber: 'Ey Ammâr insanlar için bir sevap senin için iki sevap vardır' dedi ve: 'Ey Allah'ım! Şüphesiz gerçek sevap âhiret sevabıdır, Ensâr ve Muhâcire merhamet eyle' buyurdu" anlamına gelen bu ifâdeler Hadîs-i şerîftir. Çok benzer bir metin için bkz. Süheylî, *age.*, IV,234, 264-265.

3 "رضى الله عنه = Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 zîb T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

5 28 Muharrem 1162 = 18 Ocak 1749 Cumartesi.

6 rebî'ulevveli A1 : rebî'ulûlâsı T1

7 1 Rebi'ulevvel 1169 = 5 Aralık 1755 Cuma.

8 "ادام الله تعالى عمره ودولته الى يوم التناه = Yüce Allah onun ömrünü ve devletinin kıyâmete dek dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 yevmi't-tenâh A1 : yevmi'l-intibâh T1

ke'de edây-ı salât-ı cum'a içün Serây-ı hümâyûn'dan alay ile teşrîf-sâz-ı iclâl oldukları tafsîli, makāle-i âtiyede zikr olunacakdır. Kemâl-i bast-ı himmet-i necdet-i Şehriyârî'leri ile ol Câmi'-i şerîf-i nûrânî, hıtâm-ı ta'ayyüne resîde olup, **li-münşi'ihî:**

Himmet-i Sultân eder elbette her kârı temâm
Dest-i cûdundan bulur her nâ-resâ hüsn-i hıtâm

medlûlüyle ism-i şerîf-i kerâmet-redîflerinin lâzım-ı evsâfı olan envâr-ı himmet ü şehâmetleri, ol Câmi'-i şerîf'i nûr-hıtâm ü hüsn-encâm ile hem-sâha-i harem-i nûrânî eylediğinden, Nûr-ı 'Osmânî ile tesmiye olunup, *li-külli şey'in min ismihî âsârun*[1] müfâdının burhân-ı kātı'ı zâhir u hüveydâ oldu.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ bunun emsâli niçe niçe hayrât ü hasenâta muvaffak u meysûr[2] eyleyüp, tâ ebed nâm-ı şerîf-i 'inâyet-redîfleri zîver-i cerîde-i sinîn ve eyyâm ola, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn. **[T1 173b]**

Zikr-i tertîb-i alay-ı hazret-i Şehriyârî ez-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn ve it'âm-ı ta'âm-ı cümle-i bendegân der-Serây-ı Cedîd ve edây-ı salât-ı cum'a der-Câmi'-i şerîf-i Nûr-ı 'Osmânî ve ilbâs-ı hila'-i Şehriyârî 'alâ vechi't-tertîb ve't-tafsîl

İşbu bin yüz altmış dokuz senesi mâh-ı rebî'ulevveli gurresi mübârek cum'a günü[3] 'ulemâ'-i[4] a'lâm ve ricâl-i Devlet-i 'aliyye-i ebediyyü'l-istihkâm ve ocakluya Serây-ı hümâyûn'da tertîb-i ziyâfet ve it'âm-ı ta'âm olundukdan sonra şevketlü, kudretlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimiz hazretleri alay ile Câmi'-i hümâyûn'a teşrîf ve 'avdet-i hümâyûnlarında yine alay ile Serây-ı hümâyûn'a rahş-rân-ı iclâl buyurulmak içün, yevm-i merkūmda[5] Şeyhulislâm Efendi hazretleri taraflarından gelan defter mûcebince sudûr-ı kirâm hazerâtının bi'l-fi'l ve ma'zûl ve pâyelüleri ve İstanbul Kadısı ve ma'zûl ve pâyelüleri ve Nakībü'l-eşrâf ve Mahrec ma'zûllerine dek mevâlî-i kirâm ha-

---

1 "لكل شئ من اسمه اثار = Herşey isminden izler taşır" anlamına gelen Arapça atasözüdür.
2 meysûr A1 : müyesser T1
3 1 Rebi'ulevvel 1169 = 5 Aralık 1755 Cuma.
4 'ulemâ'-i A1 : 'ulemây-ı T1
5 1 Rebi'ulevvel 1169 = 5 Aralık 1755 Cuma.

zerâtı bi'l-cümle 'örf ve muvahhidî ile alay üslûbu üzere yevm-i mezbûrda[1] sâ'at ücde iken Serây-ı hümâyûn'da 'ulemây-ı 'izâma mahsûs olan Dîvân-hâne-i kadîme'de mevcûd bulunmaları içün[2] da'vet ve Yeniçeri Ağası ve Kapudan Paşa ve Mîr-'alem ve kapucu-başılar ve Defterdâr ve hâcegân-ı Dîvân ve Sipâh ve Silahdâr ağaları ve Bölükât-ı Erba'a ağaları ve Cebeci-başı ve Tobcu-başı ve Arabacı-başı ağalar **[T1 174a]** ve gediklüler üslûb-ı dîvân üzere Dîvân-ı hümâyûn'a gelüp, yerlü yerlerinde; yeniçeriler, Matbah-ı 'âmire önünde ve Tersânelü, Harcı-furun semtinde ve gediklüyân, Yazıcı Efendi semtinde ârâm ve bunlar pilav-ı zerde ile it'âm ve Şeyhulislâm Efendi sâ'at üçde gelüp, doğru Dîvân-hâne'de anlara mahsûs mahalde istirâhat ve gül-âb ve buhûr verilüp ve Sadrıa'zam hazretleri Dîvân'a teşrîfleri resmi üzere gelüp Bâbü's-sa'âde'yi selâmlayup, Sadreyn efendiler ile mu'tâd üzere doğru Kubbe-i hümâyûn'a teşrîf ve Dîvân-ı hümâyûn'da tenâvül buyurulduğu vech üzere it'âm-ı ta'âm buyurulup, Mahrec ma'zûlleri mevâlîye on sofra-i mükemmel ve on bir meşâyih-i selâtîn efendiler ve Mustafa-paşa Şeyhi Kutbî Efendi Dârussa'âde'nin Dîvân Odası suffesinde iki 'aded mükemmel sofra ve gediklüyân ve müteferrikagân Yazıcı Efendi Dâ'iresi semtinde ve Yeniçeri ve Sipâh ve Silahdâr ağaları ve kapucu-başılar mahsûs olan mahallerinde ve Cebeci-başı ve Tobcu ve Tob Arabacı-başı ağaları neferâtıyla içerü Cebe-hâne semtinde ve ancak ağaları ve kethudâ ve kâtiblerine üçer beşer kıt'a sofra ve neferâtına[3] pilav-ı zerde ve Tersânelüye[4] Harcı-furun semtinde bi'l-cümle it'âm olundukdan sonra, Câmi'-i hümâyûn'a teşrîf içün müretteb alay ile yürüyüp Cebe-hâne önünden Dîvân-yolu'yla Vâlide **[T1 174b]**-hammâmı köşesinde Câmi'-i hümâyûn'a tekarrub buyuruldukda, ancak 'ulemây-ı 'izâm hazerâtı esblerinden nüzûl ve câmi'-i şerîf derûnunda seccâdelerine teşrîf buyurdular.

Sâ'irleri bi'l-cümle süvâren saff-beste-i selâm ve kıyâm ve Dergâh-ı 'âlî yeniçerileri neferâtı[5] bâb-ı serâydan Câmi'-i hümâyûn'a varınca iki taraf saff-beste-i selâm ve Kapucu-başı ağalar ve Rikâb ağaları ve Yeniçeri Ağası ve Defter-

1 1 Rebi'ulevvel 1169 = 5 Aralık 1755 Cuma.

2 bulunmaları içün T1 : bulunmalarıyçün A1

3 neferâtına T1 : neferâtı A1

4 Tersânelüye T1 : Tersânelü A1

5 neferâtı A1 : نقراتی T1

dâr ve Re'îsülküttâb ve Çavuş-başı[1] câmi'-i şerîf köşesinde istikbâl ve câmi' kapusuna tekarrub olundukda, Sadr-ı 'âlî hazretleri istikbâl ve zemîn-bûs eyledikde, alkış olundu.

Pîş-i hümâyûnda yürüyerek câmi'a duhûl ve seng-i rikâb-ı mübârek kadem-i hümâyûn ile şeref-yâb olundukda, Şeyhulislâm Efendi vakfe-gîr-i selâm ve kadd-hamîde i'zâm ve pîş-i hümâyûnda devân oldular. Ve re'fetlü Sadrıa'zam hazretleri koltuğuna girüp şevketlü, kerâmetlü, kudretlü efendimiz hazretleri âbdest odasını teşrîf buyurdukdan sonra, Sadrıa'zam ve Şeyhulislâm hazerâtı bâ-izn-i hümâyûn 'avdet ve câmi'-i şerîfde mahallerine geldiler.

Şevketlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretleri mahfil-i hümâyûnu teşrîf buyurduklarını müş'ir derîçe-i kafes-i mânend-i şeh-bâl Hümâ-küşâd oldukda, bi'l-cümle mevâlî-i 'izâm kıyâm ve kadd-hamîde-i iclâl ü ifhâm ve Sadrıa'zam hazretleri zemîn-bûs eylediler.

Ba'dehû kafes kapanup cümlesi **[T1 175a]** mahalline ku'ûd ve salât-ı cum'a edâsına kıyâm ve ba'de'l-edâ ancak Câmi'-i hümâyûn Şeyhi Efendi kürsîye çıkup va'z ve du'âlar eylediler. Nüzûlünde taraf-ı hümâyûndan bir sevb semmûr kürk ilbâs ve on nefer şeyh efendilere dahi birer sevb sincâb ferâce kürkler ilbâs olunduğu 'akībinde[2] Sadr-ı 'âlî ve Şeyhulislâm Efendi ve cümle 'ulemâ'-i a'lâm huzûr-ı hümâyûna da'vet olunup, Câmi'-i şerîf havlusuna nâzır odada ibtidâ Sadrıa'zam hazretlerine serâsere kaplu semmûr kürk ilbâs ve alkış olundu.

Ve Şeyhulislâm'a beyâz çukaya kaplu kürk ve Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ağası'na sevb-i semmûr, ba'dehû med'uvv olan gerek pâyelüsü ve gerek bi'l-fi'l kadı'askerlere birer sevb semmûr ve İstanbul Pâyelü efendilere İstanbul Kadısı'na dek birer ferâce kākum kürk, Kapu Ağası yediyle ilbâs buyuruldu. Ve yegân yegân takbîl-i dâmen-i hümâyûn ile müstes'id ve ta'rîf ve kıyâmen durdular. Şevketlü efendimiz hazretleri İstanbul Kadısı'na dek kıyâm buyurdular. Ancak oda dâhili olmağla, alkış olunmadı. Ve hıtâmında cümlesi selâmlayup 'avdet eylediler. Şeyhulislâm Efendi kaldı.

Ve ba'dehû Bilâd-ı Erba'a ve Mahrec ma'zûllerine yine Ağa-yı mûmâ ileyh yediyle sûf ferâceler ilbâs ve huzûr-ı hümâyûna birer birer idhâl ve cümlesi takbîl-i dâmen-i hümâyûn ile is'âd **[T1 175b]** ve ta'rîf olunup, ancak kıyâm

---

1 Çavuş-başı T1 : Cavuş-başı A1

2 'akībinde A1 : 'akībinde ve T1

olunmayup bilâ-tevakkuf ʻavdet eylediler. Baʻdehû on bir nefer selâtîn meşâyihi defʻaten huzûr-ı hümâyûna idhâl ve Ayasofya Şeyhi kıyâmen duʻâ edüp hemân selâmlayup ʻavdet eylediler. Gerek ʻulemâ ve gerek meşâyih Câmiʻ-i şerîf derûnunda bir mikdâr tevakkuf eylediler.

Ve Câmiʻ-i şerîf Nâzırı Dervîş Mustafa Efendi'ye dahi bir sevb semmûr kürk ilbâs buyuruldukdan sonra, Şeyhulislâm Efendi huzûr-ı hümâyûndan çıkup, Dârussaʻâde Ağası'nın mevkıflarında tevakkuf buyurdular. Ve Sadrıaʻzam hazretleri bâ-izn-i hümâyûn huzûrdan çıkup, manzara-i hümâyûnun nâzırı olduğu binek taşına gelüp, ibtidâ Binâ Emîni'ne ve Hatîb Efendi ve imâmların kürkleri ve sâ'ir iktizâ eden huddâmın ber-mûceb-i defter hilʻatları ve ʻatıyyeleri iʻtâsından sonra, ʻumûm hilʻati misillü erbâb-ı alaya iktizâsı üzere ʻale't-tertîb ibtidâ Kapudan Paşa ve Defterdâr ve hâcegân-ı Dîvân ve Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ʻâlî Ocağı'na ve baʻdehû Sipâh ve Silahdâr ve Bölükât-ı Erbaʻa ve Cebeci ve Tobcu ve Arabacı ocakları ricâline, baʻdehû Çavuş-başı ve hademe-i Bâb-ı Âsafî'ye, baʻdehû Bevvâbân-ı Hâssa Ocağı'na ʻale't-tertîb teşrîfât defteri mûcebince lutfen ve keremen birer sevb hilaʻ-i fâhıre-i Husrevânî ilbâs olundu.

Baʻdehû ʻulemây-ı ʻizâm Câmiʻ-i şerîf'den kaldırılup, tertîbleri üzere alaya süvâr **[T1 176a]** ve âmâde ve şevketlü, mehâbetlü efendimiz hazretleri dahi ʻazamet ü iclâl ile süvâr olduklarında alkış olunup, Sadrıaʻzam ve Şeyhulislâm hazerâtı süvâren iclâl ile selâmlayup, yedekler önüne teşrîf ve Yeniçeri Ağası muʻtâd üzere şevketlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh hazretlerini[1] bindirüp pîş-i hümâyûnda devân ve bâ-izn-i hümâyûn esbine süvâr ve alayda mahallinde yürüyüp tâ Bâb-ı hümâyûn'dan Orta-kapu'ya varınca tarafeyne süvâren saff-beste-i selâm ve Sadrıaʻzam hazretlerine selâm-dâde olduklarında, Çavuşân-ı Dîvân alkış eylediler. Enderûn-ı hümâyûn'a duhûlünden sonra herkes mahallerine râhî oldular.

Bu günde meşâyih-i selâtîn elbise-i maʻrûfeleriyle ibtidâ Serây-ı hümâyûn'a geldiler. Baʻdehû alaya dizilüp râhî oldular. Ve Kethudây-ı Bevvâbîn-i Şehriyârî ile Kethudây-ı Sadr-ı ʻâlî ve Câmiʻ Nâzırı buhûrdânlar ile istikbâl ve teşyîʻ-i hümâyûn hıdmetiyle behre-dâr oldular.

---

1 hazretlerini A1 : حضرینی T1

Zikr-i vasf-ı Câmi‘-i şerîf-i Nûr-ı ‘Osmânî
bi-mâ fihi mine’l-hayrâti ve’l-hasenât[1]

Zikr olunan Câmi‘-i şerîf-i Nûr-ı ‘Osmânî’nin harem-i şerîfi zemîninden on dört kademe nerdübân ile çıkınulur. Fevkānî zemînden[2] irtifâ‘ı zirâ‘-i hencârî ile üc buçuk zirâ‘, ‘arz ve tûl-i harem otuz üc buçuk zirâ‘, Hünkâr Mahfili mihrâbın yesârında, hâric-i mahfil havluya nâzır ve mihrâb suffesi terbî‘an otuz zirâ‘ **[T1 176b]** ve kubbesinin irtifâ‘ı elli dört bucuk zirâ‘, tabakalarının ‘arzı dörder zirâ, tûlu otuz üc bucuk zirâ‘ ve mü’ezzinler mahfili, Dergâh-ı ‘âlî Kapusu üstünde ve mahfil-i Şehriyârî mukābilinde yine bir mahfil-i latîf yapılmışdır ki, ‘âmme-i Mü’minîn anda nemâz kılalar. Ancak teşrîf-i hümâyûn vukū‘unda bir kafes ile haylûlet olunur. Ve menâreleri iki ‘aded ve şerefeleri dahi ikişer külâhları yaldızlu nühâsdan masnû‘ ve tûlları külâhlarına varınca yetmişer[3] zirâ‘ ve her külâhın irtifâ‘-ı kaddi on beş bucuk zirâ‘, ‘alemlerinin kaddi üc bucuk zirâ‘ ve kubbe ‘aleminin kubbeden irtifâ‘ı dokuz zirâ‘ ve cum‘a vâ‘izine mahsûs olan kürsî ruhâm-ı sâfdan menâre nerdübânı gibi çıkılur, muttasıl sâ’ir kürsîler nerdübânı gibi ‘âriyet ve munfasıl değil, bir garîb ve musanna‘ kürsî ki bir câmi‘de görülmamışdır. Ve minber-i şerîfi ‘alâ vechi’l-‘â-de yemîn-i mihrâbda bu dahi gāyet musanna‘[4] iki tarafları ruhâm-ı somâkī-i hadrâ ile zîbende-tavr bâlâ-kadd-ı ra‘nâ yapılmışdır.

Ve dâ[’i]ren-mâ-dâr kubbe-i şerîfesi tahtı, nitâk-ı kubbe tahrîri ki, celî hatt ile nefîs ve a‘lâ Sûre-i Feth-i şerîf[5] kitâbet olunup cüdrân ve revzenleri bâlâsına esmâ’-i hüsnâ yazılup ve miyânelerine esmâ’-i Nebiyy yazılmışdır ki, bir câmi‘de misli görülmemişdir. Ve dâhil-i câmi‘de yapılan medrese-i şerîfe havlu kapusundan duhûlde, yesârda vâkı‘ olur. On iki **[T1 177a]** hücre ve bir ders-hâneyi müştemile ve câmeşûy-hâne ve vasatında mâ’-i câri ile sekiz kıt‘a âbdest muslukları ve memşâ yapılmışdır. Medreseye olan târîh-i kemîne bu mahalle sebt olunmak münâsib görüldü.

---

1 “بما فيه من الخيرات والحسنات = İçindeki hayrât ve hasenât ile” anlamına gelen Arapça cümleciktir.

2 zemînden A1 : رميندن T1

3 yetmişer A1 : yetmiş T1

4 musanna‘ T1 : مصطنع A1

5 şerîf A1 : — T1

Târîh-i medrese-i şerîf

Hazret-i Sultân ʻOsmân kim anın
Şefkat ü ihsânı şâmil herkese
Ehl-i ʻilm ü zümre-i tahsîl içün
Yapdı bir ʻâlî müşeyyed medrese
Cevdet ü aʻtâfını tahkīk eder
Metn-i feyzin kim ki tedrîs eylese
Hükm-i ihsânında yok selb-i vücûd
Nisbeti îcâb ile her bî-kese
Yapdı Sultân-ı cihân-ı iktidâr
Bu mahalli neyl-i feyz-i akdese
Düşdü "bir" târîh Hâkim'den duʻâ
Medhal-i ʻilm ola bâb-ı medrese
(مدخل علم اوله باب مدرسه) **Sene 1169**

Ve medrese mülâsıkında ʻimâret-i maʻmûre ki, kurbunda fodla furunu ve aş-hâne ve me'kel ve iki ʻaded aşcı odaları, bunların mecmûʻu dâhil-i ʻimâret-dir. Ve târîhi dahi bu mahalle sebt olundu.

Târîh-i ʻimâret

Şehen-şâh-ı cihân Sultân-ı ʻâlem
Ki oldur mazhar-ı tevfîk-ı Hallâk
Hayâ vü ʻadl ü sıdkın menbaʻıdır
Kerem-ver sâhib-i iʻtâ vu infâk
Nevâl-i niʻmetiyle oldu mebsût
Kerem-hâhân u muhtâcân-ı âfâk
Bu dergâh-ı niʻam-bahş-ı vesîʻi
Yapup kıldı müşeyyed tâk-ber-tâk
Edüp itʻâm-ı miskîn ü yetîmi
ʻAtâ-hâhân-ı[1] nâna etdi ilhâk **[T1 177b]**

1 hâhân T1 : + [Metinde bu kelime önce "خوان" şeklinde yazılmış, fakat daha sonra sonunda "beyân" kaydı ile "hâhân" kelimesi satır hizâsına sayfa kenârına yazılmıştır] A1

İlâhî cûd u lutfun müstedâm et
Nevâlin bî-nevâya eyle ilsâk
Mü'eyyed bast olundukca cihâna
Simât-ı şükrü olsun kūt-i a'nâk
Yazılsun kilk-i Hâkim'den bu târîh
Ola a'lâ 'imâret bâb-ı erzâk
(اوله اعلا عمارت باب ارزاق) **Sene 1169**

Ve Kitâb-hâne-i müteberrike Mahmûd-paşa Câmi'i mukābilinde vâkı' olmuşdur. Müstakıllen dâr-ı kütübden mâ'adâ ders-hânesi mermer sütûnları ile dâ'iren-mâ-dâr suffeleri ile gāyet müstahsendir. Buna dahi yapılan târîh bu mahalle kayd olundu.

Târîh-i Kütüb-hâne-i hümâyûn

Şeh-i ekrem semiyy-i câmi'u'l-Kur'ân-ı A'zam kim
Şerefdir nüsha-i zât-ı bihîni Âl-i 'Osmân'a
Kitâb-ı dîn ü devlet mecma'u'l-bahreyn-i emniyyet
Vücûdu şerh-i metn-i ma'deletdir dâd-hâhâna
Sezâ tenvîr-i ebsâr eyler ise hâk-ı râhından
Taleb-kârân-ı ma'nâ bakmasun telvîh-i Tibyâna
Mutavvel cevdet ü a'tâfını mümkin değil telhîs
Ma'ânî-i bedî'-i lutfu sığmaz dürr-menassâna
Değil âyât-ı şevket-mâyesi güncîde-i tefsîr
Celâlini Suyûtî serd ederse bast-ı İtkāna
Sıhâh-ı Cevherî-i mısra'ım Hâkim olur târîh
Ulu'l-elbâba cem'-i ders-i kudsîdir kütüb-hâne
(اولوالالبابه جمع درس قدسيدر كتبخانه) **Sene h[icriyyen] 1169**

Ve cedîd bedestânın tarafından duhûl edecek kapunun sağ ve solunda tarîk-ı câddede çeşme ve sebîl-i selsebîl-i cinân-âsâ ki bî-mesîl ü bî 'adîl yapılmışdır. Târîhleri dahi bu mahalle sebt olunmak çespân[1] görüldü. Ve Câmi'-i şerîf'in *innallâhe vitrun yühibbu'l-vitra*[2] medlûl-i şerîfi üzere üc âded

1 çespân A1 : چسيان T1
2 "ان الله وتر يحب الوتر = Allah tektir, teki sever" anlamına gelen hadîs-i şerîftir; bkz. Yılmaz, *age.*, I,361.

dergâh kapuları olup ve taşra havlusunun dahi vüs'atı tahmînen yirmi bin zirâ'dan ziyâde olmak gerek ve hademe odaları ki, **[T1 178a]** muvakkit ve mü'ezzin-başı ve imâm ve kayyim-başı içün havluya nâzır başka başka kapuları ile yapılmışdır. Ve niçe niçe bedâyi' u sanâyi'i müştemiledir[1]. Serd-i tafsîlden tayy-i 'inân-ı tastîr kılındı.

Târîh-i çeşme-i hümâyûn

Ne zîbâ çeşme-sâr-ı hazret-i Sultân-ı 'âlem kim
Olur sîr-âb anın cûduyla dehrin cümle 'atşânı
Şeh-i deryây-ı cûd-ı mekremet 'ayn-ı 'atâfet kim
Zemîn-i kişver-i 'adl ü sehâ ser-sebz ü reyyânı
Bu mecrâ şübhesiz ser-çeşme-i mîzâb-ı rahmetdir
Ki olmuş lûlesinden halka cârî feyz-i Rahmânî
Şehen-şâh-ı mekârim-pîşe-i Dâdâr-ı eltâfın
Hayât îrâs eder dil-teşnegâna cûy-ı ihsânı
Zülâl-i cevdetinden nûş-ı âb-ı sâf edüp Hâkim
Oku târîh-i pâk-ı "çeşme-i Sultân 'Osmânî"
(چشمهٔ سلطان عثمانی) **Sene h[icriyyen] 1169**

Ve sebîl-i selsebîl-i cinân-âsâ-yı hümâyûna dahi bu târîh-i 'âcizâne bu mahalle sebt ü tahrîr olundu.

Hazret-i Sultân 'Osmân-ı Hilâfet-mesnedin
Cûy-bâr-ı lutfuna tesnîm-i cennetdir 'adîl
'Ayn-ı cûdu etdi irvâ teşnegân-ı 'âlemi
Tâ-be-mahşer oldu cârî böyle bir hayr-ı cezîl
Gel Hüseyn ile Hasan 'aşkına mâ'-ı zemzem iç **[T1 178b]**
İşte cûd-ı Şâh-ı 'âlem sâhib-i feyz-i cemîl
Böyle inşâd etdi Hâkim bendesi târîhini
Eyledi Sultân 'Osmân su gibi cûdun sebîl
(ایلدی سلطان عثمان صو کبی جودین سبیل) **Sene 1169**

Ve e'imme ve hatîb ve meşâyih ve kayyimân ve mü'ezzinân ve bi'l-cümle hademe-i câmi'-i şerîf yollu yolunca tertîb ü ta'yîn buyurulup, vezâ'if-i mu'ay-

1 müştemiledir T1 : مشتملته در A1

yene ve sâ'ir mâ-lezim ve 'atıyyeleri sadakāt-ı Pâdişâhî'den in'âm ü ihsân ve cümlesi nâ'il-i ahsây-ı kâm buyuruldu[1].

Âmeden-i kalyon ez-cânib-i Mısır ve tekarrub-ı Kum-kapu be-rûzgâr-ı muhâlif ve halâs-ı û (خلاصی او) ez-gark be-himmet-i hazret-i Şehriyârî[2]
edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû âmîn[3]

Yine sene-i merkūme mâh-ı muharremü'l-harâmının ücüncü gicesi[4] bi-emrillâhi Te'âlâ rîh-i şedîd zuhûr edüp, tüccâr-ı Mısır kalyonlarından mükemmel ve meşhûn bir bâzergân kalyonu gice ile Kum-kapu kurbunda İbrâhîm Hân-zâde Serâyı mukābilinde hisâr dîvârına karîb timur atup, şiddet-i rîh ile timur sürüdüp, hele şikest olmadan oturdup, bu hâl gice olmağla içinde olan beş altı yüz nefer ricâl ve nisvân, hayâtlarından me'yûs ve bir tarîkle kalyon-ı mezbûrun etrâfına ma'ûna ve çekdirme sefînesi yanaşmak mümkin değil idi. Şiddet-i rîh ile mevc-i bahr, hisâr dîvârından aşardı.

Hele ne hâl ise sefîdî-i subh bedîdâr oldukda, Sâhib-i devlet[5] hazretleri Sa'îd Mehmed Paşa[6] -ki Yirmisekiz-zâde demekle **[T1 179a]** ma'rûfdur-merhûm Kadı Halîl Ağa'nın hânesi kalyon-ı mezbûrun oturduğu mahallin mukābili olmağla, derhâl emr-i hazret-i Şehen-şâhî ile ol hâneye müsâra'at ve Kapudan Paşa ve sâ'ir ricâl-i Devlet-i 'aliyye ol mahalle gelüp ve halk hisâr dîvârları üstlerine çıkup yine imkânı bulunmayup, hele hisârın bir tarafı delinüp, bir tarîkle dîvâr üstünden ipler sarkıdılup ve birkac nîrû-mend ü tüvânâ bahrda şinâverlik ve gavvâslık edebilen âdemleri ipler ile deryâya sarkıdılup,

---

1 buyuruldu T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "**Tevcîhât-ı ba'zı vüzerây-ı 'izâm ilâ âhırıhî**" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve akabine "**Âmeden-i kalyon ez-cânib-i Mısır ilâ âhırıhî**" yazılmış ve bununla berâber "**Rebî'ulevvel sene 1169**" ve "sene 1169" ifâdeleri s. 407'nin sağ kenârına yazılmış ve sayfanın geri kalan kısmı boş bırakılmıştır] A1

2 **Şehriyârî** [Bu başlıkla ilgili olarak s. 408'in üzerindeki boşlukta "3 M{uharrem} sene 1169" yazısı vardır] A1 : — T1

3 "ادام الله عمره ودولته امين = Allah onun ömrünü ve devletini dâim kılsın, yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 3 Muharrem 1169 = 9 Ekim 1755 Perşembe.

5 devlet T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

6 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ki Yirmisekiz-zâde demekle ma'rûfdur" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

kalyondan bir vârûl atdılar. Vârûla ipi bağladılar ve bir ucunu hisâr dîvârına rabt eylediler. Bu hâl ile ba'zı halk çıkmağa başladı.

Ve Şehriyâr-ı 'âlem kerâmetlü, kudretlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı merâhim-tev'em *halledallâhu 'ömrahû ve şevketehû*[1] efendimiz hazretleri ol gün yevm-i cum'a olmağla, salât-ı cum'ayı cedd-i emcedleri olan Sultân Ahmed Hân Câmi'-i şerîfi'nde edâ ve cümle halka ve fukarâ vü zu'afâya kemâl-i şefekat ü merhametlerinden nâşî, zikr olunan mahalli teşrîf ve derûn-ı kalyonda olan fukarâ vü zu'afâ ve mesâkîn ü havâtîni[2] ve[3] sefînede meşhûn olan[4] eşyâ ve emti'a-i nâsı itlâf ü izâ'atden istihlâsa[5] himmet-i 'âliye-i Mülûkâne'leri mebzûl ve himmet ve yârây-ı kerâmet-iştimâlleri sebebiyle emr-i şerîf-i kerâmet-redîfleri cârî buyurulup, derhâl tersâneden niçe ma'ûnalar ve büyük kayıklar böyle şiddet-i riyâh ve telâtum-ı **[T1 179b]** emvâcda rûy-ı deryâda bulunması mümkin değil iken gelüp yetişüp, kalyonun etrâf u enhâsını ihâta ve derûnunda olan halkı ricâl ü nisvân ne ise[6] çıkarmağa başladılar; bir kimse gark olmadı.

Ol gün[7] tâ ahşama dek derûn-ı kalyonda bulunan nüfûs berr-i selâmete vâsıl[8] oldular. Gicesi dahi ol rîh-i şedîd mütemâdî olup eksilmedi. Ertesi gün[9] vakt-i zuhra karîb bir mikdâr sükûn buldu. Ne hâl ise[10] itlâf ve âb-zede olan eşyâları taşra çıkardılar. Bi-mennihî Te'âlâ himmet-i 'âliye-i hazret-i Şehen-şâhî ile gark olmadan halâs oldular. Ve Şehriyâr-ı 'âlem hazretleri

---

1 "خلد الله عمره وشوكته = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 havâtîni T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra "ve derûn-ı" kelimeleri yazılmış ve "derûn-i" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

3 ve A1 : — T1

4 olan A1 : — T1

5 istihlâsa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "himmet-i 'âliye-i Mülûkâne'leri mebzûl ve himmet ve yârây-ı kerâmet-iştimâlleri sebebi ile" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 ne ise T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile satırın üstüne yazılmıştır] A1

7 3 Muharrem 1169 = 9 Ekim 1755 Perşembe.

8 vâsıl T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A1

9 4 Muharrem 1169 = 10 Ekim 1755 Cuma.

10 ise T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "itlâf" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

kemâl-i şefekat ü merhametlerinden ol bâzergân kapudanına bir kalyon ihsân ü ʻinâyet buyurdular[1].

ʻAzl-i Defterdâr Halîmî Mustafa Efendi ve nasb-ı Kîsedâr-ı Baş-muhâsebe Ahmed Efendi

Yine sene-i merkūmenin altıncı saferu'l-hayrında[2] Defterdâr Halîmî Mustafa Efendi ʻazl olup, hâlâ Baş-muhâsebe Kîsedârı Ahmed Efendi umûr-ı aklâma ʻârif ve hadd-i zâtında müstakīmü'l-etvâr kimesne olmağla, Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel nasb ü taʻyîn ve ilbâs-ı hilʻat ile ikrâm olundu. Selefi Halîmî Mustafa Efendi, Cezîre-i Limni'de ikāmete me'mûr kılındı.

Ve Kücük Süleymân Efendi nâm kimesne, mukaddemâ teberdârân gürûhundan olup, Dîvân Hâceliği Payesi'yle ikrâm olunmuşidi. Masraf-ı Şehriyârî olup **[T1 180a]** ve Sultân Mehmed Câmiʻi Kâtibi ʻAli Bey[3]efendi Şehr-emâneti ile be-kâm buyuruldu. Ve sâbıkā Çavuş-başı Vekîli olan Dergâh-ı ʻâlî kapucu-başılarından Selîm Ağa, Vekâlet-i Kethudây-ı Bevvâbîn ile ilbâs-ı hilʻat olundu.

Ve yine târîh-i mezbûrda[4]: "Esnâf ve erbâb-ı sûk gürûhları kākum ve semmûr kürk ilbâs etmesünler" deyü hatt-ı şerîf-i şevket-makrûn vârid olup, cümleye tenbîh olundu. Vâkıʻâ erbâb-ı sûkun kākum ve semmûr[5] kürk giymeleri vücûh ile[6] münâsebetden bi'l-külliyye dûr u baʻîd olduğu zâhir u bâhirdir. Hakk Teʻâlâ zât-ı şerîf-i hümâyûnların hatâ vü hatarlardan emîn edüp, sâye-i ʻâtıfetlerin ʻâmme-i fukarâ vü zuʻafâdan dûr etmeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

---

1 Ve Şehriyâr-ı ʻâlem hazretleri kemâl-i ….. buyurdular T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile satır hizâsına s. 410'un sol kenârına yazılmıştır] A1

2 6 Safer 1169 = 11 Kasım 1755 Salı.

3 Bey T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın üstüne yazılmıştır] A1

4 6 Safer 1169 = 11 Kasım 1755 Salı.

5 kākum ve semmûr T1 : semmûr ve kākum A1

6 vücûh ile A1 : vücûhla T1

Muhâsebe-i Evvel-şüden-i Râmî Paşa-zâde Mustafa Beyefendi[1]

Yine sene-i merkūmenin evâ'il-i saferu'l-hayrında[2] Baş-muhâsebeci Subhî Efendi 'azl ve Emânet-i Şa'îr ile ta'lîk-ı nevâl ve Râmî Paşa-zâde Mustafa Beyefendi Baş-muhâsebe ile *remyetün min gayri râmin*[3] vâsıl-ı zürây-ı iclâl buyuruldu.

Nefy-şüden-i Halîmî Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel

Yine sene-i merkūme saferu'l-hayrının yedinci günü[4] Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan Halîmî Mustafa Efendi 'azl olunup, yerine Baş-muhâsebe Kîsedârı Ahmed Efendi Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel nasb ü ta'yîn olundu. Mûmâ ileyh Halîmî Efendi'nin esnâfa **[T1 180b]** düyûn-ı kesîresi olmağla, Üsküdar'da eşyâsı fürûht ve erbâb-ı düyûna verilüp, kendisi Cezîre-i Limni'de ikāmete me'mûr ve Mübâşir ma'rifetiyle savb-ı me'mûruna râhî kılındı.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î

Yine târîh-i mezbûrda saferu'l-hayrın yirmi dördüncü cum'a gicesi[5] sâ'at ikide Kücük-bâzâr'da harîk zuhûr edüp, bir hâne muhterik olup, bi-emrillâhi Te'âlâ muntafî oldu[6].

Haber-i vefât-ı Şeyh Murâd-zâde Mehmed Murâd Efendi

Yine târîh-i mezkûrda[7] Şeyh Murâd-zâde eş-Şeyh Mehmed Murâd Efendi en-Nakşibendî *kuddise sırruhu'l-'azîz*[8] hazretleri, peder-i büzürgvârları ziyâretiyçün Âsitâne-i sa'âdet'e gelüp, taraf-ı hazret-i Şehen-şâhî'den mükerrem ü

---

1 **Beyefendi** T1 : + [Bu kelimenin sonundaki "efendi" kısmı siyah mürekkeple yazılmıştır] A

2 1-10 safer 1169 = 6-15 Kasım 1755.

3 "رمية من غير رام = Körün taşı gibi" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,751.

4 7 Safer 1169 = 12 Kasım 1755 Çarşamba.

5 24 Safer 1169 = 29 Kasım 1755 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 Yine târîh-i mezbûrda saferu'l-hayrın yirmi dördüncü cum'a ….. oldu T1 : + [Metinde bu kısmın üzeri çarpraz bir çizgi ile çizilmiştir] A1

7 24 Safer 1169 = 29 Kasım 1755 Cumartesi.

8 "قدس سره العزيز = Şerefli sırrı mukaddes olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

muhterem ve sâ'ir kibâr u sıgār şeref-i kudûmlarından muğtenim olmuşlar idi. Yine Şâm'a 'azîmet buyurup, anda sâmân-ı ikāmetlerin dervâze-i 'ukbâya keşîde kaldılar.

"Kurşunlu Mahzen Câmi'i, mecma'-i Sahâbe-i kirâm olmağla, ol mahallin secde-gâh-ı hakk olmasına bana işâret olundu. Hemân Âsitâne'ye anınçün geldim" deyü Hakīr'e şifâhen takrîr buyurdular.

Mûmâ ileyh hazretleri 'âlim ü fâzıl, yegâne-i rûzgâr, 'ilm-i tasavvufda lânazîr, nazar-ı iksîr-eserleri mü'essir bir zât-ı 'adîmü'n-nazîr idi. Ez-cümle kerâmet-i bâhirelerinden biri de[1] budur ki, Türbe Kâtibi Seyyid Hasan[2] nâm bir çelebi huzûruna varup, kendülerinden inâbet eyledi. Hemân ol gün istihlâf **[T1 181a]** edüp, te'sîr-i nazarları ile[3] bir günde inâbet ü terbiyet ve hilâfete kerem buyurdular. Şâz ü i'câz makūlesi bir keyfiyyetdir. Berekât-ı[4] enfâsları ile[5] günden güne inzivâ ve kemâlleri efzûn olmakdadır; *rahmetullâhi 'aleyh*[6].

Vürûd-ı ser-i maktû'-i Kara 'Osmân-oğlu

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevveli gurresinde[7] Aydın havâlîsinde niçe müddetden berü iltizâmcılık ve ba'zı ta'annüd ve hılâf-ı rızây-ı Devlet-i 'aliyye ol havâlînin zu'afâ vü fukarâsına Devlet-i 'aliyye'ye sûret-i istinâd ile zulm ve te'addîsi zâhir u bâhir olup, bundan Rikâb-ı kâm-yâb-ı hazret-i Şehriyârî'ye kirâren ve mirâren ref'-i ruk'a-i iştikâ olundu. Te'dîbi içün niçe kerre tahvîf ü tahzîri müş'ir evâmir sâdır olup, yine mütenebbih olmadı.

Bu makūle gulât-ı Etrâk'ın izâlesi 'uhde-i mülûk ve selâtîne şer'an ve 'örfen mertebe-i vücûba karîb bir ma'nâ olmağla, cezây-ı sezâsı verilmek içün hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf sâdır olup, Kethudây-ı Ser-bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî Derzi Hüseyn Ağa ta'yîn ü irsâl ve sevb-i hayâtın sûzene-i celâl ile dûhte edüp, kirbâs-ı mezâlimi ebdân-ı fukarâdan güsiste-târ-ı demâr kılındı. Ba'zı

---

1 de A1 : — T1

2 Hasan T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "nâm bir çelebi" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

3 nazarları ile T1 : nazarlarıyla A1

4 berekât-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra üzeri okunamayacak derecede çizilmiş bir kelime vardır] A1

5 enfâsları ile T1 : enfâslarıyla A1

6 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 1 Rebi'ulevvel 1169 = 5 Aralık 1755 Cuma.

bî-hûşân ve süfehây-ı vakt *el-mülûkü mülhemûn*[1] nüktesini bilmeyüp, ‘ömrü doksan beş seneye bâliğ idi. “Gadr olundu” deyü tekellüm ederler. Bilmezler ki ef‘î sâl-hûrde oldukca, **[T1 181b]** ejder olur.

Şakiyy-i mezbûrun etrâf u enhâsı çoğalup, dîn ü mezhebi[2] yok rûstâyî makūleleri azacak fursat buldukda, hiç etmeyecekleri yokdur. Hattâ fukarâya düşmen idi. Bir fakīr dervîş kendi nakl eyledi ki: “Benim bir bârgîrim var idi. Ve yüz guruşa bâliğ akçam var idi. Beni ahz edüp: ‘Sen kaçgun kölesin’ deyü bârgîrimi ve akçamı aldı ve zencîre urup, habs eyledi. Ve sekiz yüz değnek urdu. ‘Behey âdem! Ben mevlevîyim’ dedikde: ‘Seni mevlevî kurtarsun’ deyü istihzâ ederdi” deyü bükâ edüp, nakl-i hâl ederdi.

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Durak (دوراق) Paşa

Kapudân-ı deryâ[y-ı] sâbık[3] Durak Mehmed Paşa Cezîre-i Resimo’da ikāmete memûr idi. Hastalanup hatfe enfihî sî-pâre-i ‘ömrü, eczâ’-i hayâtın[4] nihâyetinde durak-ı (طوراق) nihâde-i itmâm oldu.

Zikr-i i‘tâ’-i ‘atıyye-i hümâyûn be-hâcegân-ı Dîvân ve sâ’ir hademe-i Bâb

Yine sene-i merkūme rebî‘ulevveli gurresi yevm-i cum‘a-i mübârekede[5] şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh efendimiz hazretleri hıtâm-ı Câmi‘-i şerîf-i Nûr-ı ‘Osmânî’de deydene-i kadîme-i Mülûkâne üzere cümle ricâl ve hademe-i Devlet-i ‘aliyye kullarına Serây-ı Cedîd-i hümâyûn’da it‘âm-ı ta‘âm ve nevâziş ü ikrâm buyurdukları tafsîli, makāle-i Câmi‘-i şerîf’de tahrîr olunmuşidi. <Ba‘de> edây-ı salât-ı cum‘adan sonra huzûr-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûnlarında Sadr-ı ‘âlî Sa‘îd Mehmed Paşa **[T1 182a]** hazretlerine ve Şeyhulislâm *sellemehü’s-Selâm*[6] Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi hazretlerine ve sâ’ir sudûr-ı kirâm ve ‘ulemây-ı fihâm hazerâtına ber-mûceb-i teşrîfât-ı hümâyûn semmûr ve kākum ve sâ’ir hila‘-i fâhıre ilbâsıyla nevâziş buyurup ve Sâhib-i devlet hazretleri dahi huzûr-ı Âsafî’lerinde mecmû‘ hâcegân ve gediklü-

---

1 “الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah’ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir” anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.

2 mezhebi A1 : مذهبی T1

3 sâbık A1 : سابق T1

4 hayâtın A1 : memâtın T1

5 1 Rebi‘ulevvel 1169 = 5 Aralık 1755 Cuma.

6 “سلمه السلام = Allah ona selâmet versin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

yân ve hademe-i Bâb ve hademe-i Câmi‘ ve bennâya hil‘atlar ilbâs eyleyüp, alay ile pîş-i hazret-i Cihân-dârî’de *meşyen ‘ale’l-vechi lâ-meşyen ‘ale’l-kadem*[1] devân ve yine Serây-ı Cedîd-i ‘âmire’ye râhî olduklarından sonra, Sadrıa‘zam hazretleri Kadırga Limanı Serâyı’nı teşrîf ve bâ-emr-i hümâyûn-ı hazret-i Cihân-dârî ‘atıyye-i hümâyûn ki, hâcegân-ı Dîvâniyye’nin mansıb olamayup, muhtâc olanlarına beher sene tevcîhâtda i‘tâ buyurulur idi. Cizye mevkūfu ref‘ olmağla, vakt-i tevcîhâtda bu ‘atıyye dahi verilmeyüp, fukarâ’-i hâcegân fi’l-cümle elemnâk idiler. Şevketlü efendimiz hazretleri bunları dahi ol rûz-ı fîrûzda tatyîb ü tefrîh içün elli bin guruş ihsân ü ‘inâyet buyurup, ber-mûceb-i defter herkese hadd ü liyâkatına göre ve hademe-i Bâb’a pîş-gâh-ı Sadrıa‘zamî’de “Yâfteleriyle ‘atıyye-i hümâyûndur” deyü ihsân buyurdular. Herkes me’lûf olduğu üzere tecdîd-i sürûr, du‘ây-ı devâm-ı ‘ömr ü devlet-i Pâdişâhî’de ibtidâr eylediler.

‘Azl-i Nakībü’l-eşrâf Rızâ Efendi ve nasb-ı Mehmed Monla Efendi[2]

[T1 182b] Yine sene-i[3] merkūme mâh-ı rebî‘ulevvelinin on ücüncü günü[4] Nakībü’l-eşrâf olan Seyyid Rızâ Efendi, ülke-i şerîf-i Nekābet’den yarlıg-efgen-i ‘azl ve Şerîf Mehmed Monla Efendi her vechile şâyân-ı hıtta-i şerâfet olmağla, bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûn rütbe-i vâlây-ı Nekābet ile teşrîf-sâz-ı iclâl buyuruldu.

Vukū‘-i harîk-ı cüz‘î

Mâh-ı rebî‘ulevvelin on dördüncü pençşenbih gicesi[5] sabâha karîb Hasköy’de harîk zuhûr edüp, birkac Yehûd hâne ve havra ve dekâkîn-i Yehûd-ı şeytanet-ekîn-i ‘anûd[6] muhterik olup, ziyâde cidd ü cehd ile bi-‘avnillâhi’l-Kerîm dahi etrâf u enhâsına sârî olmadan muntafî oldu.

---

1 “مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek” anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 **Efendi** A1 : افندى T1

3 sene-i A1 : — T1

4 13 Rebî‘ulevvel 1169 = 17 Aralık 1755 Çarşamba.

5 14 Rebî‘ulevvel 1169 = 18 Aralık 1755 Perşembe.

6 ‘anûd T1 : + [Bu kelime sonunda “sahh” kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A1

Nefy-şüden-i Masraf Gürcü Süleymân ma'a Cizyedâr-ı İstanbul

Çünki Gürcü Süleymân nâm kimesne teberdârân gürûhundan olup, bir tarîkle Dîvân Hâceliği rütbesini ihrâz ve Masraf-ı Şehriyârî olmuşidi. Hılâf-ı merzî hareketden mâ'adâ ol hıdmete nâ-ehl olmağla, Gelibolu'ya nefy olunup, Cânibî dâmâdı Ahmed Efendi Masraf-ı sâbık yine ilbâs-ı hil'at olundu. Ve İstanbul Cizyedârı 'Abdullah Ağa nâm kimesne dahi umûrunda mütehâvin olup, 'azl ü nefy olundu. Ve Filibeli 'Abdurrahîm Bey, Sarıca-zâde Mehmed Ağa ile müştereken İstanbul Cizyedârı ta'yîn kılındı. **[T1 183a]**

İlbâs-ı Vezâret-i Kethudây-ı Sadrıa'zamî Ahmed Paşa Kâmil

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin on beşinci günü[1] hâlâ Kethudây-ı Sadrıa'zamî olan Kâmil Ahmed Efendi her vechile mahall ve sezâ-vâr-ı 'inâyet ü ihsân olmağla, rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le Selânik Eyâleti müşârun ileyhe tevcîh ve ilbâs-ı hil'at ve hemân 'alâ cenâhi'l-isti'câl menzil-süvâr ve bî-ihtimâl[2] savb-ı maksûduna rahî kılındı.

Ve Re'îsülküttâb olan Mektûbî-i sâbık Hamza Efendi, Sadrıa'zam Kethudâlığı'yla be-kâm ve Kücük Tezkireci 'Avnî Efendi, Re'îsülküttâb; mûmâ ileyh Seyyid 'Avnî Efendi hâcegân-ı Dîvân-ı 'âlî-şân'ın envâ'-ı fezâ'il ü 'ulûm ve esnâf-ı mezâyâ vü fühûm ile ma'rûf u mevsûm olan zevât-ı 'avârif-simâtlarından hasîb ü nesîb ve erîb ü edîb,

Halefe'z-zemânü leye'tiyenne bi-mislihî
Fe-'araftühû ebediyye'l-yemîni'l-hânisâ[3]

medlûlü ile esnâf-ı kemâlât ve ma'ârifden behre-dâr ve öteden berü me'mûr oldukları hıdemât-ı Bâb-ı Devlet-i 'aliyye'de müstakīm ve nîkû-kâr ve niçe ezmân ü eyyâm gerek Dîvân-ı hümâyûn Beylikciliği ve gerek Tezkire-i Sad-

---

1 15 Rebî'ulevvel 1169 = 19 Aralık 1755 Cuma.

2 bî-ihtimâl T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A1

3 "حلف الزمان لياتين بمثله * فعرفته ابدى اليمين الحانثا = Felek onun bir benzerinin geleceğine yemin etti. Ancak yemini sonsuza kadar yerine getiremeyeceğini anladım" anlamına gelen Arapça bir şiirdir. İlk mısra fakîh, târihçi ve şâ'ir Umâra el-Yemenî'ye aittir; bkz. Necmüddîn Ebî Muhammed Umara b. Ebi'l-Hasen el-Yemenî, *en-Nüketü'l-'Asriyye fî Ahbari'l-Vüzera'i'l-Mısriyye*, haz. Hartwig Derenbourg, Mektebetü Medbûlî, Kahire 1991, s. 73.

rıa'zamî gibi hıdmetlerde müstedîm ve îfâ-şi'âr olup, liyâkat ü isti'dâd-ı fıtrîleri *ke'ş-şemsi fî vasati's-semâ*[1] bâhir u âşikâr olmağla, karîha-i hümâyûn-ı hazret-i Cihân-dârî'den Riyâset-i Devlet-i 'aliyye hıdmetiyle be-kâm ve dûş-ı müfâharetleri ber-efrâşte-i zürây-ı merâm buyuruldu. **[T1 183b]** Mûmâ ileyh hazretlerinin riyâsetlerine hâme-i Hakīr'den ser-zede olan târîh dahi bu mahalle serd olunmak münâsib görüldü.

Târîh

Seyyid-i 'âlî-neseb Pîrâye-i fazl ü edeb
Hilye-i zîb-i haseb her-tavr-ı matbû'ı nefîs
Hüsn-i etvârıyla memdûhu'ş-şiyem sâhib-sükûn
Ehl-i inse mahfil-i lutf u müdârâda enîs
Zâtına şâyestedir envâ'-ı tekrîm ü şeref
Mesned-i 'izz ü riyâsetde ola dâ'im celîs
Ehl-i haysiyyet niçe târîhler 'arz etdiler
Ben de oldum 'âcizâne râh-ı i'câza esîs
Söyledim "bir" mısra'ile Hâkimâ târîhini
Devlet-i 'ulyâya 'avn-i Hakk ile oldu re'îs
(دولت عليا يه عون حق ايله اولدى رئيس) **Sene 1169**[2] **h[icriyyen]**

Ve Mektûbî hulefâlarından Recâ'î Efendi Kücük Tezkirecilig'e ilbâs-ı hil'at olundu.

İhrâk-ı cüz'î

Yine sene-i merkūme rebî'ulevvelinin on dokuzuncu günü[3] Yeni-bâğçe'de Mürekkeb Kullesi ta'bîr olunan mahal -ki dûde-i midâd anda istihrâc olunur- muhterik oldu. Ve bi-'avnillâhi Te'âlâ muntafî oldu.

---

1 "كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 mûmâ ileyh Seyyid 'Avnî Efendi hâcegân-ı ….. **1169** T1 : + [Bu kısım s. 416'nın sol ve s. 417'nin sağ kenârlarına yazılmış, fakat üzeri çizilmiştir] A1

3 19 Rebî'ulevvel 1169 = 23 Aralık 1755 Salı.

Ba‘zı tevcîhât ve gayruhâ

Yine bu hılâlde Cebeci-başı Kadrî-zâde’ye Kapucu-başılık ve Sa‘îd Paşa-zâde Mes‘ûd Ağa’ya Kapucu-başılık ve dâmâdına **[T1 184a]** Kal‘a-i Kebîr Hâceliği ve Hazîne Kâtibi olan Tıflî Çelebî’ye[1] Kücük Kal‘a Hâceliği ihsân olundu.

Vukū‘-i harîk-ı cüz‘î

Yine mâh-ı merkūmun yirmi ücüncü gicesi[2] sâ‘at yedi buçukda[3] hâric-i sûr Balat ile Fenâr mâ-beyninde harîk vâkı‘ olup, üç[4] dört sâ‘at mikdârı mütemâdî ve ba‘zı kebîr hâneler muhterik olup, bi-‘avnillâhi Te‘âlâ ve’l-minne enhâ vü etrâfına sârî olmadan muntafî oldu.

Vukū‘-i harîk-ı cüz’î

Yine mâh-ı merkūmun selhi cum‘aertesi gicesi[5] İstanbul’da Halıcılar Köşkü’nde harîk vâkı‘ olup, bi-‘avnillâhi Te‘âlâ etrâfına sârî olmadan muntafî oldu.

Vukū‘-i ‘alâmet-i semâviyye

Sene-i merkūme rebî‘ulâhırının yirminci gicesi[6] sâ‘at onda iken kıble tarafından büyük fenâr mikdârı bir âteş-i müstatîle âsümânda bedîdâr olup giderek büyüdü. Ve âsümândan nüzûl edüp, üc pâre oldu. Bir pâresi Fâtih Sultân Mehmed Hân *‘aleyhi’r-rahmetü ve’r-rıdvân*[7] hazretlerinin türbesi mukābiline ve bir kıt‘ası Yedi-kulle semtine doğru ve bir kıt‘ası Ok-meydânı’na doğru süzülüp gitdi. Derhâl semâda olan kevâkib[8] râkibü’l-hayl olan fürsân gibi[9] birbirini kovaladılar. Ve der-‘akab bir gürüldü zâhir oldu ve sükûn buldu.

---

1 Çelebî’ye A1 : چلبی یه T1

2 23 Rebî‘ulevvel 1169 = 27 Aralık 1755 Cumartesi.

3 buçukda T1 : bucukda A1

4 üç A1 : üc T1

5 30 Rebî‘ulevvel 1169 = 3 Ocak 1756 Cumartesi.

6 20 Rebî‘ulâhır 1169 = 23 Ocak 1756 Cuma.

7 “عليه الرحمة و الرضوان = Allah’ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça duâdır.

8 kevâkib (كواكب) T1 : كوالب A1

9 gibi A1 : — T1

'Alâmet-i semâviyye-i uhrâ

Yine mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci gicesi[1] sabâha karîb cânib-i âsümândan bir 'azîm âteş mânendi şey' zuhûr edüp, Ayasofya **[T1 184b]** mukābiline geldikde müteferrik ve muzmahil oldu.

Emîn-i Matbah-şüden-i Sârım İbrâhîm Efendi

Yine sene-i merkūme cumâdelûlâsı[2] evâ'ili[3]nde[4] merhûm Behcet Efendi birâderi Sârım İbrâhîm Efendi, Matbah-ı 'âmire Emâneti'ne[5] ilbâs-ı hil'at olundu.

İhrâc-ı mevâcib-i askeriyye

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[6] yirmi dördüncü sülesâ günü[7] Dîvân-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn'da tavâ'if-i[8] askeriyye-i zafer-rehberin müstehak oldukları bir kıst mevâcibleri ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile ser-sebz ü şâd-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi hân-ı bî-imtinân-ı 'avâtıf-ı Hâkānî'den behre-yâb-ı zülâl-i nevâl buyurulup, Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzî' u i'tâya şurû' u ihtimâm ve mâh-ı mezbûrun selhi cum'a günü[9] itmâm-ı devr u tevzî'de de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve 'âdet-i Husrevâne-i behiyye üzere merâhim-perver ve me'âlî-güster Sadrıa'zam ve Müşîr-i efham hazretlerini mahz-ı tevkīr u tebcîl, 'âdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ'en, cânib-i kerâmet-câlib-i Şehen-şâhî'den mahsûs Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî sa'âdetlü Ağa hazretleri bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn, teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i

---

1 28 Rebî'ulâhır 1169 = 31 Ocak 1756 Cumartesi.

2 cumâdelûlâsı A1 : cemâziyelûlâsı T1

3 1-10 Cumâdelûlâ 1169 = 2-11 Şubat 1756.

4 evâ'ilinde T1 : evâyilinde A1

5 اماتننه T1 : اماتنه A1

6 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

7 24 Cumâdelûlâ 1169 = 25 Şubat 1756 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

8 tavâ'if-i T1 : tavâyif-i A1

9 30 Cumâdelûlâ 1169 = 2 Mart 1756 Salı. Metinde bu gün sehven "cum'a" yazılmış olmalıdır.

hazret-i Âsaf-ı[1] kâm-kârî olmak üzere bol yenlü semmûr kürk **[T1 185a]** ve hançer-i[2] mücevher ile Serây-ı Sadr-ı ʻâlîʼye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü iʻzâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâʼat-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl ikmâl-i âdâb ü taʻzîm üzere resîde-i hadd-i vüfûd olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıaʻzamîʼden ʻâdet-i meʼlûfe üzere semmûr kürk, donanmış esb ve ʻatıyye-i behiyye ihsân ü iʻtâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

Vukūʻ-i harîk der-Samatya

Yine sene-i merkūme cumâdelûlâsının[3] yirmi sekizinci bâzâr gicesi[4] sâʻat onda iken Samatyaʼda bir meyhânecinin hum-hâne-i sevret-nihâdından sahbây-ı âteş mülteheb-i zuhûr olup, etrâf u enhâsına sârî ve niçe pîr-i mugān hâneleri kül öksüzü olup, hele ʻavn-i Bârî ile muntafî-i humâr oldu. Ol meyhâneci-yi zimmî hânumân-ı şarâbın böyle ihtirâkını görünce, bâlây-ı bâmdan kendini âteşe atup, üftâde-i nâr-ı cahîm oldu.

Vürûd-ı kalyon-ı korsan be-sûret-i sefîne-i tüccâr

Yine sene-i mezkûre mâh-ı cumâdelâhıresi[5]nde[6] Malta korsanı sefînelerinden İngiliz bayrağıyla baʻzı tüccâr emtiʻasıyla bir kalyon Âsitâne-i saʻâdetʼe gelüp, İngiliz Balyozu tarafından haber verilüp, Kapudân-ı deryâ Süleymân Paşa[7] hazretleri sefîne-i mezkûreye gelüp, kapudanını ve sâʼir tâʼifelerini ahz ü habs ve sefîneyi **[T1 185b]** Tersâne-i ʻâmireʼye kayd-ı rabt eylediler.

---

1 Âsaf-ı A1 : — T1

2 hançer-i A1 : hancer-i T1

3 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

4 28 Cumâdelûlâ 1169 = 29 Şubat 1756 Pazar.

5 1-29 Cumâdelâhıre 1169 = 3-31 Mart 1756.

6 cumâdelâhıresinde A1 : cemâziyelâhıresinde T1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “hazretleri” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

İhrâk-ı cüz'î der-Ortaköy

Yine cumâdelâhırın[1] on altıncı cum'a gicesi[2] sâ'at üçde[3] iken Orta-köy'de harîk vâkı' olup, ba'zı kefere hâneleri muhterik ve yine bi-hamdillâhi Te'âlâ muntafî oldu.

Itlâk-şüden-i Re'îsülküttâb 'Abdî Efendi ve ma'a Yeğen Mehmed Ağa

Mezkûr Re'îsülküttâb-ı sâbık 'Abdî Efendi Gelibolu'da mukīm ve Yeğen Efendi Bursa'da idi. Gelüp sâhil-hânelerinde ikāmetleriyçün emr u fermân olundu. Ammâ Yeğen Mehmed Efendi aslında 'alîlü'l-mizâc ve bî-ibtihâc kimesne olmağla, Üsküdar'da sâhil-hânesinde burnunda âkile marazı olmağla, hatfe enfihî iklîm-i bekāya rihlet eyledi.

Nakl ederler ki selefi Veliyyüddîn Efendi, Kethudây-ı Sadrıa'zamî iken mezkûr Yeğen Mehmed Efendi ziyâretine gelüp, sohbet esnâsında: "İsm-i şerîfiniz nedir?" dedikde, "Yeğen Efendi" demiş. Ve: "Ne vakitde Defter Emîni oldunuz?" dedikde, "Kālû belâdan beri" demiş. Veliyyüddîn-i mezkûr bir mikdâr harf-âşinâ kimesne olup, bunun bu gûne evzâ'-ı nâ-becâsını tehammül edemeyüp: "Efendi hazretleri ben 'ömrümde Yeğen kelimesinin isim olduğunu işitmedim ve gālibâ cenâbınız kāl'û ne'am defterine emîn olmak gereksiz" deyü cevâb verir.

Hulâsa-i kelâm ol esnâda Velî Efendi 'azl ve bunun Sadr-ı Kethudâlığı irâde oldukda, 'illet-i mizâcını 'illet ve nâz u nahvet göstermekle muvaffak olamayup, **[T1 186a]** doksan gün mikdârı Kethudâ ve ba'dehû 'azl ve Bursa'da ikāmetine fermân olunmuşidi. Bir müddetden sonra[4] ıtlâk olunup, sâhil-hânesine geldiği gice vefât eyledi. Bi-emrillâhi Te'âlâ bu Devlet-i 'aliyye'ye nâz u nahvet edenler behre-yâb olmamışlardır.

Mehter Yûsuf Ağa nâm mâl-dâr kimesnenin yeğeni olmağla fevt olup, iki yüz kîseden ziyâde emvâl ü eşyâsı kalur. Bu bir hadîsü's-sinn imiş, velâyetinden gelüp, verâset iddi'â eder. Merhûm u mağfûr Sultân Ahmed Hân efen-

---

1 cumâdelâhırın A1 : cemâziyelâhırın T1

2 16 Cumâdelâhır 1169 = 18 Mart 1756 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 üçde A1 : ücde T1

4 sonra T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A1

dimiz hazretleri bu mecmû‘ mâlı -çünki akribâsı imiş- “Kendüne versünler” deyü emr buyururlar. Birden bu kadar devlete mâlik oldukda, anın evzâ‘ u etvârı ne gûne olacakdır. **Mısra‘:**

Yâ Rab mebâd ân ki gedâ mu‘teber şeved[1]
Bundan keyfiyyet-i hâli ma‘lûm olur.

İhrâk-ı cüz’î

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıresinin[2] on yedinci çehârşenbih gicesi[3] sâ‘at ücde iken Tavşan-taşı ta‘bîr olunan mahalde mengeneden harîk zuhûr edüp, ol gice ziyâde rîh-i şedîd olmağla, hele bi-‘avnillâhi Te‘âlâ ve keremihî âteş-i ser-keş âfâka zebâne-keş olmayup, birkac yüz hâne hedm ü ihrâk olmağla muntafî oldu.

Vürûd-ı emr-i şerîf-i telebbüs-i semmûr-ı hâcegân ve ağayân-ı Ocak

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıresi[4]nde[5] hâcegân-ı Dîvân bi-ecma‘ihim ve ocak ağaları semmûr kontoş kürk ilbâs edüp, “kontoş-ı nâfe ve karsak **[T1 186b]** giymeyeler” deyü tenbîh olundu. Ve bu esnâda Boğdan Voyvodası[6] ‘azl ve yerine Kostantin nâm zimmî Voyvoda nasb olunup, kapucu-başılardan İskemleci Mustafa Ağa ta‘yîn olundu. Ve bu esnâda Galata Mollası Zihnî (دهنی) Efendi henüz mahsûl-i mahkeme-i Galata ile dehân[7]-âlud olmadan dehen-bâz-ı mahsûl-i dâr-ı bekā oldu.

---

1 “یا رب مباد انکه کدا معتبر شود = Allah’ım! Dilenci itibar sahibi bir kimse olmasın” anlamına gelen Farsça bir mısra‘dır; bkz. Hâfız-ı Şirâzî, *Hafız Divanı*, çev. Abdülbaki Gölpınarlı, MEB, İstanbul 1968, s. 192.

2 cumâdelâhıresinin A1 : cemâziyelâhıresinin T1

3 17 Cumâdelâhır 1169 = 19 Mart 1756 Cuma. Metinde bu gün sehven “çehârşenbih” yazılmış olmalıdır.

4 1-29 Cumâdelâhıre 1169 = 3-31 Mart 1756.

5 cumâdelâhıresinde A1 : cemâziyelâhıresinde T1

6 Voyvodası (ویوده سی) T1 : ویوه ده سی A1

7 dehân T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “âlûd olmadan dehen-bâz” kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

'Azl-i Sa'îd Mehmed Paşa Yirmisekiz-zâde ez-Sadâret ve me'mûr-şüden-i û be-Cezîre-i İstanköy

Yine sene-i merkūme mâh-ı recebü'l-ferdinin gurresi hamîs günü[1] Vezîr-i a'zam Sa'îd Mehmed Paşa 'ale's-sabâh takım ile kola binüp, 'avdetde Yeşilli-zâde Serâyı'na gelüp, öyle ta'âmı kapudan ol mahalle ısmarlanup, ta'âmdan sonra cânib-i hazret-i Şehriyârî'den müşârun ileyhin tebdîlen Balık-hâne nâm mevzı'a gelmesiyçün fermân olundu. Derhâl[2] takımı Yeşilli-zâde Serâyı'nda bırakdı ve tebdîlen binüp Balık-hâne'ye vardıkda, mühr-i hümâyûn kendinden ahz ve Yeniçeri Ağası İbrâhîm Ağa rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le Kā'im-makām-ı[3] Sadrıa'zamî olmağla[4] ilbâs-ı hil'at ve takımı Çavuş-başı 'Abdurrahmân Ağa alup, Serây-ı hümâyûn'a getürdü. Andan Kāyim-makām Paşa hazretleri mu'tâd takım ile Serây-ı Sadr-ı Âsafî'ye teşrîf ve Sa'îd Paşa bir gice Balık-hâne'de meks ve ertesi gün[5] oğlu Mes'ûd ile Cezîre-i İstanköy'e çekdirme sefînesiyle şirâ'-güşây-ı 'azîmet oldu. Hâneleri mühürlenmedi ve müsâdere **[T1 187a]** olunmadı. Kaba saba esvâb ve eskālinden bir şey'[6] taraf-ı mîrîye girift olmayup, hademe ve havâşîsinden bir âhad ma'raz-ı su'âl ü cevâbda mu'âkıb olmadı.

Müşârun ileyh Sa'îd Mehmed Paşa[7] 'âkıl ve ihtiyâr ve üc kerre Devlet-i 'aliyye'de Sadrıa'zam Kethudâsı olup, menâsıb-ı Dîvâniyye'nin a'lâ ve eşrâflarında müstahdem olmuş kimesne idi. Lâkin beş ay on gün müddet-i Vezâret'inde harîkler te'âkub ve bi-hamdillâhi Te'âlâ kaht u galâ yoğiken nân-ı 'azîz kem-'ayâr ve nâkısu'l-vezn işlenmesi ve ba'zı müstecedd ü müstahdes mâlikâneler zuhûru ve yine huliyy (حلی) ve bunun emsâli mevâd ile zebân-ı halka düşüp muvaffak olmadı. Bi'z-zarûre 'azli îcâb etmekle 'azl oldu. Sırr-ı garîb ve hikmet-i 'acîbedendir ki, hüsn-i etvâr-ı zâhire tevfîk-ı Hakk'ı câlib olma-

---

1 1 Receb 1169 = 1 Nisan 1756 Perşembe.

2 derhâl T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 422'nin sağ kenârına yazılmıştır] A1

3 Kā'im-makām-ı T1 : Kayim-makām-ı A1

4 olmağla T1 : olmağa A1

5 2 Receb 1169 = 2 Nisan 1756 Cuma.

6 şey' T1 : şey A1

7 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

dıkca bir âhad memdûh olmaz. Safvet-i derûn u kerem ve bâtınen cânib-i Kird-gâr'a teveccüh ü 'acz mültezem-i bâ'is-i mevâhib-i tevfîk-ı İlâhî'dir. Hakk Te'âlâ cümleye tevfîk ihsân eyleye.

Yine bu esnâda mühr-i hümâyûn Vezîr-i esbak Mustafa Paşa hazretlerine teveccüh etmekle, Mora Vâlîsi bulunmaları hasebiyle taraf-ı hazret-i Cihân-dârî'den da'vetleriyçün Mora cânibine âdem irsâl olundu.

el-Mülûkü mülhemû[1]*n*[2] medlûlüyle bi-hamdillâhi Te'âlâ müşârun ileyh hazretlerinin mühr-i hümâyûn ile Âsitâne-i 'aliyye'ye da'vet olunmasından 'âmme-i kibâr u sıgār ve fukarâ vü zu'afâ mesrûr olup, Pâdişâh-ı 'âlem ve Şe-hen-şâh-ı ümem **[T1 187b]** *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû mâ-dâme'l-'â-lem*[3] efendimiz hazretlerine du'â vü senâya eküff-i niyâz u tazarru' bâz kılındı.

Vâkı'â Vezîr-i esbak efendimiz hazretleri her hâlde salâh ve takvâ ile ârâste ve envâ'-ı mekârim ve hüsn-i ahlâk ile muvaffak ve pîrâste, Vezîr-i hayr-hâh ve bî-nazîr, dîn ü devlete her hâlde mu'în ve dest-gîr, kudûmunda hayr ve hüsn-i teveccühü bâ'is-i âsâyiş-i fukarâ olmağla, mesned-i Vezâret'e teşrîfleri 'ayn-i isâbet ve hayr-ı mahz-ı kerâmet olduğu bi-iştibâhdır. Hakk Te'âlâ şevketlü, kudretlü, mehâbetlü Şehriyâr-ı gayûr ve ma'âtî-vüfûr efendimizi her hâlde hayra makrûn ve muvaffak eyleye, âmîn bi-câh-ı Seyyidi'l-mürselîn.

İhsân-ı Vezâret be-Kapudân-ı deryâ Süleymân Paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı receb-i şerîfinde[4] Kāyim-makām Yeniçeri Ağası İbrâhîm Paşa müddetinde sâbıkā Kapudâne-i hümâyûn Kapudanı Süleymân Kapudan, Rumeli Beylerbeyisi Pâyesi'yle Mîr-i mîrân ve Kapudân-ı deryâ olmuşidi. Mûmâ ileyhe karîha-i hazret-i Cihân-dârî'den rütbe-i vâlây-ı Vezâret ihsân olunup, Kapu'ya da'vet ve hil'at-ı fâhıre-i Vezâret ile[5] yine Deryâ Kapudanlığı ihsân ü 'inâyet buyuruldu.

Ve mâh-ı mezbûrun onuncu pençşenbih günü[6] Donanma-yı hümâyûn

---

1 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.

2 *mülhemûn* A1 : ملهون T1

3 "خلد الله عمره ودولته مادام العالم = Allah onun ömrünü ve devletini dünya durdukça devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 1-30 Receb 1169 = 1-30 Nisan 1756.

5 Vezâret ile A1 : Vezâret'le T1

6 10 Receb 1169 = 10 Nisan 1756 Cumartesi. Metinde bu gün sehven "pençşenbih" yazıl-

ihrâc olunup, kānûn-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Başdarda-i hümâyûn müzeyyen ü müretteb ve ardınca çekdirme sefîneleri ve kapudâne ve patrona (پترونه) ve riyâle-i hümâyûn **[T1 188a]** kalyonları[1] ve sâ'ir firkateleri[2] hâzır u[3] müheyyâ olup, lâkin bi-emrillâhi Te'âlâ ol gün bir şedîd rîh-i muhâlif zuhûruyla kalyonlara Yalı-köşkü pîş-gâhından bir vechile mürûr mümkin olmayup, hele ne hâl ise Başdarda-i hümâyûn ve çekdirmeler geçüp, tob şenlikleri ile Dolma-bağçe önüne lenger-endâz[4] ve birkaç[5] gün ol mahalde ârâmdan sonra cânib-i Bahr-i Sefîd'e şirâ'-güşây-ı 'azîmet oldular.

Ve bu esnâda Baş-bâkī-kulu olan Süleymân Ağa hastalanup, hânesinde hatfe enfihî vefât eyledi. Ebûbekir Paşa-zâde İskender Bey, Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından olup, Baş-bâkī-kulluğu'na ilbâs-ı hil'at olundu.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î

Yine sene-i merkūme mâh-ı recebü'l-ferdinin on ikinci gicesi[6] sâ'at altıda Karşu-Beyoğlu nâm mahalde harîk zuhûr edüp, bir hâne muhterik ve bi-emrillâhi Te'âlâ mündefi' u muntafî[7] oldu.

Giriften-i sefîne-i korsan Ser-'asker-i Firkate İstanköyî İbrâhîm Bey ve âmeden-i û be-Tersâne-i 'âmire

Yine sene-i merkūme recebü'l-müreccebi evâ'ili[8]nde[9] mîrî firkate kapudanları Ser-'askeri İstanköyî İbrâhîm Bey nâm merd-i dilîr megāzî fî sebîlillâh ki, kendi inşâ eylediği pergende nâm sefînesi takımı ve levendâtı mükemmel ü mübeccel ve ol pergendenin hey'eti çekdirme sefînesinden 'arîz ve kıçı çâr-tâk-ı

---

mış olmalıdır.

1 kalyonları T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hâzır u müheyyâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 firkateleri T1 : firkateler A1

3 hâzır u T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A1

4 lenger-endâz T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "oldular" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

5 birkaç A1 : birkac T1

6 12 Receb 1169 = 12 Nisan 1756 Pazartesi.

7 u muntafî T1 : — A1

8 1-10 Receb 1169 = 1-10 Nisan 1756.

9 evâ'ilinde T1 : evâyilinde A1

'ale'l-mâdan bâlâ-ter kat-ber-kat **[T1 188b]** topları birbiri hizâsında alt lonbar ta'bîr olunan mahallinde yirmişer kıt'a yemîn ü yesâr toplar, üst lonbarı 'adedde ana müsâvî, baş-topları çekdirme koğuşundan ikişer ziyâde, palavra üstünde otuzdan ziyâde ve kıç tarafında koğuş mânendi el-cümletü seksan pâre topdan[1] ziyâde müdâfi'-i âteşîn-nihâd, gülle-endâz ile ârâste, darb ü harbe kādir tüvânâ levendât ile pîrâste, mehîbü'ş-şekl, garîbü't-tavr bir keştî-i necât, mâye-i cân-sûz-ı a'dâ ki korsan keferesi bunun sît-i mehâbetinden şirâ'-güşây-ı sayd olduğu mahallerden geçmek değil o sulara mekāzîf-zen-i 'ubûr olmak mümkin değildir.

Ve lâkin şirzime-i Maltızyân'ın nahvet-i tedâfu'u hasebiyle yine Malta'da kendi zu'muyla mümkin mersâdan bürûz ve harb ü darbe iktidâr hayâliyle kendi şaytıyyesine kuvvet ü metânet verüp, zûr-ı iddi'â ile sâyih-i rûy-ı deryâ olan nâm Maltız Kapudanı Girid sularında geşt ü güzâr ederdi. Mûmâ ileyh İbrâhîm Bey'e bu haber resîde olup, bi-'avnillâhi Te'âlâ ve hüsn-i tevfîkıhî İstanköy'den pergendesi ile çıkup, **beyt:**

Mâ 'âzim-i gazâyîm ey bâd-ı şurta ber-hîz
Bâşed ki mî-sitânîm keştî-i düşmenî-râ[2]

du'âsıyla ol suları kasd eylediler. Ve bi-tevfîk-ı bedraka-i İlâhî Girid Cezîresi'ne karîb mahalde ol sefîne-i korsana dû-çâr ve misâl-i şâhînbâl-**[T1 189a]** güşâ çatup çenge[3] ibtidâr ve 'azîm tedâfu'-i müdâfi'-i âteşîn mudârebe vü muhârebe olunup, iki def'a ol şaytıyyeye[4] çatdılar. Ahz ü kabzı mümkin olmadı. Gayret ü ikdâm ile bir kerre dahi var kuvveti bâzûya getürdüler. Ve hemân sâ'at çatup, derûn-ı sefîneye levendât-ı guzât dal[5]-şemşîr atılup[6], feth u nusrat müyesser olup zabt eylediler.

Altmış re'se karîb üsârâsı ile otuz kırk 'aded büyük topları ile Âsitâne-i 'aliyye'ye getürülüp, Şehen-şâh-ı 'âlem *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ*

---

1 topdan T1 : tobdan A1

2 "ما عازم غزاییم ای باد شرطهبر خیز * باشد که می ستانیم کشتئ دشمنی را" = Biz cenge gidiyoruz, ey muvâfık rüzgâr es. Olur ki düşmanın gemisini alırız" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

3 çenge T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ikdâm" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "ibtidâr" kelimesi satırın altına yazılmıştır] A1

4 şaytıyyeye A1 : şaytıyye T1

5 dal (دال) A1 : وال T1

6 atılup T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "eylediler" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

inkırâzı'l-ümem[1] efendimiz hazretlerinin kuvvet-i baht ve necdet-i hümâyûnları berekâtıyla böyle bir sefîne-i metîneye yârây-ı[2] zafer müyesser ve Âsitâne-i 'aliyye'ye duhûlü günü tob şenlikleri ile meserret-i tâm hâsıl olup, mersây-ı Tersâne-i 'âmire'ye rabt u bend olundu[3].

İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn bi-vechi'l-mu'tâd

Yine sene-i merkūme mâh-ı receb-i şerîfinin yirmi altıncı günü[4] mu'tâd ü me'lûf üzere Haremeyn-i muhteremeyn sükkânı ve aktâr-ı Hicâziyye kuttânı olan fukarâ vü gurebâya sadakāt-ı Devlet-i 'aliyye-i ebed-peyvend'den ihsân oluna gelan Surre-i hümâyûn Hazîne-i 'amîmetü'l-meymeneden 'an-nakdin ihrâc olunup, İznikmid a'yânından Dîv-zâde nâm Ağa'yı Emânet-i Surre-i şerîfe ile me'mûr u be-kâm ve esnây-ı tarîkde bulunan vülât ve ümerâ ve hükkâma emniyyet-i tâm üzere tâ Şâm'a varınca birbirlerine îsâl ve teslîmleriyçün i'lâmları **[T1 189b]** ahz ve Âsitâne-i sa'âdet'e irsâl olunmak üzere ber-vech-i mu'tâd evâmiri tahrîr ve bu vechile me'mûnu'l-gā'ile[5] mahalline şeref-res-i vusûl olmasıyçün kemâ-yenbagī mahmûl-i dûş-ı vülât ü hükkâm kılındı.

Vefât-ı hazret-i Vâlide Sultân-ı cennet-mekân
'aleyhe[6]'r-rahmetü ve'r-rıdvân[7]

Hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem ve Tâc-dâr-ı erîke-i ekālîm-i ümem *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû bi-hulûdi'n-ni'am*[8] hazretlerinin Vâlide-i 'ismet-penâh-ı sa'âdet-iktinâhları ümmü'l-kitâb-ı dîn ü devlet ve mesned-i merâhim-i 'atf u 'inâyet, sâhibetü'l-hayrâti ve'l-hasenât, mazhar-ı envâr-ı velâyet ve ma'den-i esrâr-ı nezâhet olup, fukarâ vü zu'afâya 'umûm-ı re'fet ve merhametleri cârî ve

---

1 "خلد الله عمره ودولته الى انقراض الامم = Allah onun ömrünü ve devletini nesiller yok olana dek devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 yârây-ı A1 : یارى T1

3 Altmış re'se karîb üsârâsı ile ….. olundu T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 427'nin sağ kenârına yazılmıştır] A1

4 26 Receb 1169 = 26 Nisan 1756 Pazartesi.

5 me'mûnu'l-gā'ile T1 : me'mûnu'l-gā'ileti A1

6 'aleyhâ (عليها) T1 : 'aleyhi (عليه) A1

7 "عليها الرحمة والرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

8 "خلد الله عمره ودولته بخلود النعم = Allah onun ömrünü ve devletini sonsuz nimetlerle devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

hayr u hasenâtları cümleye şâmil ü sârî idi.

Şevketlü, ‘inâyetlü, kerâmetlü, kudretlü efendimiz hazretleri ol zât-ı merâhim-simât-ı şefekat-âyâtın mübârek teveccüh-i derûn-ı kerâmet-meşhûnları husûlünden gayrî matlûb-ı ‘âlîleri olmayup, herbâr isticlâb-ı rızây-ı şerîfleriyle imrâr-ı vakt ü hâl ve tefrîh-i tab‘-ı ‘âlîleriyle sürûr-ı zât-ı şevket-ihtifâlleri müzdâd olurdu. Ve salâh u takvâ ve nezâhet ü zehâdetleri ol mertebede idi ki: “Elli altmış seneden ziyâde müddetde âbdestsiz kıyâm u ku‘ûdları olmayup ve mukarrebîn-i serâ-perde-i ‘ismetleri olan sikāt-ı muhadderâtdan beher gice bin beş yüz Sûre-i İhlâs tilâvet eylemeden gunûde-i pister-i hâb oldukları görülmemişdir” deyü nakl **[T1 190a]** olunmuşdur.

İşbu altmış dokuz senesi mâh-ı recebü’l-müreccebin yirmi yedinci mi‘râc gicesi[1] vâsıl-ı kurb-i İlâh oldular; *rahmetullâhi ‘aleyhâ rahmeten vâsi‘aten*[2]. Çünki vefâtları sâ‘at-ı nehâriyye sekize vâsıl oldukda, vukū‘ buldu. Tehâvün ve[3] terâhî olmayup, kā‘ide-i kadîm ve de’b-i müstedîm üzere Enderûn-ı hümâyûn’da merâsim-i techîz ü tekfînleri itmâm olunup, hazret-i Tâc-dâr-ı Cihân-penâhî *edâmallâhu ‘ömrahû ve devletehû ilâ yevmi’t-tenâhî*[4] efendimiz hazretleri na‘ş-ı şerîfleri ma‘iyyetinde cümle ile tâ Ak-ağalar Kapusu’na gelince îfây-ı hakk-ı mâderîde kerem ü ‘inâyet buyurup, ba‘dehû selâm-ı tevdî‘ ile derûn-ı serâya mu‘âvedet buyurdular.

Ve teşrîfât defteri mûcebince bulunmaları mu‘tâd olan gerek ‘ulemâ ve meşâyih-i kirâm ve gerek Kapucu-başı ağalar ve hâcegân-ı Dîvân ve Şeyhulislâm Efendi ve Kāyim-makām Paşa ve hademe-i bâb mine’l-bâbi ile’l-mihrâb cümlesi na‘ş-ı şerîfleri önünde müretteb ü mükemmel alay ile Câmi‘-i Nûr-ı ‘Osmânî’de türbe-i şerîfe olmağıyçün i‘dâd olunan mahalle defn olundular. Vefâtlarına hâme-i Hakīr’den ser-zede olan târîh bu mahalle sebt ü kayd olundu.

---

1 27 Receb 1169 = 27 Nisan 1756 Salı.

2 “رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah’ın geniş rahmeti onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 ve A1 : — T1

4 “ادام الله عمره ودولته الى يوم التناهى = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Târîh-i vefât-ı Vâlide Sultân *'aleyhe'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[1]

Vâlide Sultân-ı 'ismet-ihtivâ
Mâder-i Şâhen-şeh-i şefkat-penâh
Mahrem-i hürmet-serây-ı 'izz ü dîn
'İffet-ârâ vü merâhim-iktinâh
Dürre-i dîhim 'izz ü ibtihâc[2]
Gurre-i mihr-i şehâmet-intibâh
Kıble-i ümmü'l-kitâbi ittekā
Ka'be-i mestûre-i sırr-ı İlâh **[T1 190b]**
Gitdi 'ukbâya şeb-i mi'râcda
Kişver-i huld ola ana taht-gâh
Rahmet-i Hakk'a karîn olduğuna
Böyle şebde rihleti oldu güvâh
Mazhar-ı şânı hisân-ı şâmile
Mehce-i sırrı cihâna Pâdişâh
Zâhide zâtı takıyye kâmile
Hem veliyye 'âbide bî-iştibâh
Eyledi dâr-ı fenâdan irtihâl
Zâhir oldu lutfila 'ukbâya râh
Ârzû-mend idi hûr-i cennete
Etmedi âlâyiş-i dehre nigâh
Fevtine sad hüzn ile giryân olup
Kımme-i eflâka çıkdı dûd-ı âh
Hâkimâ bu beyt olup târîh-i tâm
Böyle inşâd eyledim *tâbet serâh*[3]
Vâlide Sultân şeb-i mi'râcda
(والده سلطان شب معراجده)
Eyledi bâm-ı na'îmi cilve-gâh
(ايلدى بام نعيمى جلوه كاه) **Sene 1169**

---

1 "عليها الرحمة والرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 'İffet-ârâ vü merâhim-iktinâh, Dürre-i dîhim 'izz ü ibtihâc A1 : — T1

3 "طابت ثراه = Mezârı gül bahçesi olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Harîk-ı cüz'î

Yine mâh-ı recebin yirmi dokuzuncu gicesi[1] Mevlevî-hâne Yeni-kapusu'nda kapudan taşra bir hâne muhterik olup, bi-'avnillâhi Te'âlâ muntafî oldu.

İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı 'âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd bi-vechi'l-mu'tâd

Yine sene-i merkūme[2] mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının gurresinde[3] rûz-ı hızıra tesâdüfüyle mu'tâd-ı kadîm üzere huyûl-i Hâssa-i Cihân-penâhî beher sene rûz-ı hızır hulûlünde Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd'a ihrâc olmasıyçün, hâlâ Mîrahûr-ı Evvel Ağa cenâbları kadîmden resm-i me'lûf üzere tertîb olunan[4] alay ve mükemmel Mehter-hâne ile zâbitân ve hademe-i Sıtabl-ı 'âmire Voynuk ta'bîr olunan çayır hademeleri âlât ve edevât-ı lâzimeleriyle Çerâ-gâh-ı mezkûra ihrâcları olup[5] ve her huyûl-i sabâ-reftârın ol gün cünbiş ü temâşâsı meşhûd-ı dîde-i enâm **[T1 191a]** oldukda, devâm-ı kıyâm-ı 'ömr ü devlet-i Pâdişâhî du'âsı ez-dil ü cân râtibe-i ihlâs ve tekrâr kılındı.

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Sâhil-serây-ı Tersâne-i 'âmire

Hazret-i Şehen-şâh-ı Cihân-penâhî ve Tâc-dâr-ı erîke-i kişver-sitânî, cenâb-ı Cem-haşem-i Dârâ-fer, ya'nî Hidîv-i memâlik-i 'adl-âver hazretlerinin müftetih-i behâr-ı nîkû-âsârda 'âdet-i hasene-i Pâdişâhâne ve deydene-i müstahsene-i Mülûkâne'leri üzere sevâhil-serây-ı cinân-âsâlarından eltaf-ı hevâ ve a'del-i vaz' u ferah-fezâ olan mahalli nakl ü teşrîfleri ile[6] reşk-i bâğ-ı na'îm-i İrem etmek 'âdet-i mekârim-i'tiyâdları olduğundan başka, bu eyyâmda bi-emrillâhi Te'âlâ cennet-mekân-ı huld-âşiyân Vâlide Sultân *'aleyhe'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[7] efendimiz hazretleri dahi zâmile-bend-i mesrây-ı hûriyân olup, anların hâtıra-i firâklarına fi'l-cümle mâye-i tesliyet ve tefrîh-i fu'âd olmak mülâhazasıyla Tersâne-i 'âmire ittisâlinde olan Sâhil-serây-ı hümâyûn'u hemân nîm göç ile sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamının gurre-i garrâsın-

---

1 29 Receb 1169 = 29 Nisan 1756 Perşembe.

2 merkūme T1 : merkūmede [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A1

3 1 Şa'bân 1169 = 1 Mayıs 1756 Cumartesi.

4 olunan A1 : — T1

5 olup T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A1

6 teşrîfleri ile T1 : teşrîfleriyle A1

7 "عليها الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

da[1] mağbût-ı füshat-fezây-ı cinân buyurmuşlar idi.

Birkac eyyâm-ı kalîle anda hezâr safâ ve inbisât ile nişîmen-sâz-ı iclâl buyurulup, yine sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamının altıncı erbi'â günü[2] Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'da Tob-kapusu ta'bîr olunan füshat-sâha-i hümâyûna şirâ'-güşây-ı 'izz ü iclâl oldular. **Li-muharririhi'l-Fakīr:**

İlâhî her mahall kim ola mesned-gâh-ı ikbâli **[T1 191b]**
Tebâşîr-i fuyûzât-ı İlâhî ile ola ma'mûr
Ferah behcet meserret ede anda sû-be-sû cilve
Ola Sultân-ı 'âlem anda yâ Rabb lutfıla mesrûr

Kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı hazret-i Sadrıa'zam u ekrem ve mükerrem-şüden-i û[3] be-mühr-i hümâyûn be-def'a-i sâlise

Yine sene-i merkūmenin mâh-ı recebü'l-müreccebi gurresi pençşenbih günü[4] Sa'îd Mehmed Paşa mesned-i Sadâret'den ma'zûl ve İstanköy Cezîresi'nde ikāmete me'mûr u râhî kılınmışidi.

Ol esnâda bilâ-te'hîr karîha-i sarîha-i hazret-i Cihân-dârî'den *el-mülûkü mülhemûne yülhimühümullâhu'l-hayra*[5] *fî kulûbihim*[6] medlûlü ile Vezîr-i esbak u ekrem, Müşîr-i efham u a'zam Vezîr ibnü'l-Vezîr Mustafa Paşa ibnü'l-merhûm 'Abdurrahmân Paşa *yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ*[7] efendimiz hazretleri mesned-i Vekâlet-i kübrâ'dan 'izz[8] ü iclâl ile infisâl-i 'âlîlerinden sonra, Mora muhâfazası ile tebcîl ü teclîl buyurulup, ol mahalle[9] selâmetle vusûl ve

---

1 1 Şa'bân 1169 = 1 Mayıs 1756 Cumartesi.

2 6 Şa'bân 1169 = 6 Mayıs 1756 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 û A1 : — T1

4 1 Receb 1169 = 1 Nisan 1756 Perşembe.

5 *el-hayra* A1 : — T1

6 "الملوك ملهمون يلهمهم الله الخير فى قلوبهم = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir, Allah onların kalbine hayrı ilham eder" anlamına gelen Arapça atasözüdür.

7 "يسر الله لما يريد وما يشاء = Allah istediği şeyi kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 'izz A1 : 'azl T1

9 ol mahalle T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

havza-i hükûmetleri olmağla umûr-i ʻibâd ü bilâdı ru'yet ve sıyânet[1] üzere Mora'da âsâyiş-güzîn-i übbehet ü iclâl idiler.

Taraf-ı ʻinâyet-methaf-ı hazret-i Cihân-dârî'den zât-ı mekârim-simât-ı Âsafî'lerini mahsûs mühr-i hümâyûn daʻvetiyle hatt-ı şerîf-i ʻinâyet-redîf-i hazret-i Şehriyârî menzil-süvâr-ı istiʻcâl irsâl ü ibʻâs olunup, mazmûn-ı itâʻat-nümûnu üzere *meşyen ʻale'l-vechi lâ-meşyen ʻale'l-kadem*[2] ʻalâ cenâhi't-teheyyü'i ve'l-isrâʻ nehzat ve müsâraʻat **[T1 192a]** buyurup, Dâ'ire-i fâhıre-i Âsafî'lerinin ekser ağırlıkları bahran ve zât-ı mekârim-simât-ı meʻâlîleri havâşî ve ağayân-ı mukarrebîni ile berran rahş-süvâr-ı ʻazamet ü iclâl oldular.

Ve bi-ʻavnihî Teʻâlâ ve yümni tevfîkātihi'l-ʻaliyyeti[3] katʻ-i merâhil ü menâzil ederek sâha-i devlet-şümûl-i[4] meded-kârî, yaʻnî hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî civârında Behâriyye'de yemeklik tertîb olunup, ol sâha-i mînû-bâhâya nüzûl ve istikbâle me'mûr u me'hûl[5] olan Kāyim-makām Paşa ve sâ'ir hademe-i bâb ol mahalde hâzır u müheyyâ ve merâsim-i istikbâlde hıdmet-i me'mûrelerin îfâ ile cüz'î ârâmdan sonra, sandal-süvâr-ı iclâl Yalı-köşkü'nden Serây-ı ʻâmire'ye teşrîf ve mühr-i hümâyûn ve hilʻat-ı behcet-nümûn ile mübeccel ü mükerrem muʻtâd üzere ol gün pîş-i hazret-i Âsafî'de olmaları mühimm ü ehemm[6] olan Kāyim-makām İbrâhîm Paşa ve sâ'ir hademe-i bâb kulları yollu yolunca alay ile cedîd binâ olunan Bâb-ı Sadrıaʻzamî'yi teşrîf eylediler. Ve ʻumûm üzere hilʻatlar ilbâs olundu.

Ve Şehriyâr-ı kişver-sitân-ı ʻâlem ve Güzîde-i nigeh-bân-ı ümem *halledallâhu ʻömrahû ve devletehû mâ-dâme'n-niʻamu fi'l-ʻâlem*[7] efendimiz hazretleri

---

1 sıyânet T1 : صيايت A1

2 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

3 el-ʻaliyyeti T1 : el-ʻaliyye A1

4 devlet-şümûl-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "nezdîk-i fuhûl" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile "meded-kârî yaʻnî" kelimeleri satırın altına yazılmıştır] A1

5 u me'hûl T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

6 ü ehemm T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A1

7 "خلد الله عمره ودولته مادام النعم فى العالم = Allah onun ömrünü ve devletini dünyadaki nimetler durdukça devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

şevket ü iclâl ile Alay-köşkü'nü teşrîf ve yemîn ü yesâr revzenleri küşâde ve mürûr-ı Sadrıa'zamî'yi temâşâ buyurdular.

Sadrıa'zam hazretleri[1] pîş-gâh-ı eyvân-ı übbehet-iktinâna geldiklerinde, üc kerre bâlây-ı rahş üzere kadd-hamîde-i **[T1 192b]** de'b-i zemîn-bûsî icrâsı ile âdâb-ı bendegîde edây-ı tavr-ı matbû'u îfâ ve taraf taraf temâşâ eden halkdan: "Allâhu 'azîmü'ş-şân tevfîk u 'inâyet ihsân eyleye" du'âları resîde-i küngüre-i âsümân oldu. Ve bi-emrillâhi Te'âlâ ol gün 'âmme-i fukarâ vü zu'âfâ ve sâ'ir halkda ziyâde sürûr u behcet husûlüyle nehâr-ı 'îd-âsâ bast-ı ferah u sürûr müşâhede olunurdu.

Ve Vezîr-i müşârun ileyh efendimiz hazretleri Sâhibü'l-hayrât ve'l-hasenât 'âmme-i fukarâ vü zu'afâ ve bilâd-ı 'ibâda şefekat ü merhametleri mebsût ve cârî olmağla, fukarâ['-i] Âsitâne'den Çekmeceler'e[2] dek istikbâl-i me'âtî-ihtifâllerine rû-be-râh olmuşlar idi. Ol gün kesret-i fukarânın öyle istikbâlinden ta'accüb olundu.

Hulûs ve sıdk u sedâd ve tavr-ı sıyânet ve mekârim-i'tiyâdları cümlenin meşhûd-ı bâsıre-i hakīkat-nihâdları olmağla, böyle bir Vezîr-i dânâ hayr-hâh-ı Devlet-i 'ulyâ, zât-ı 'inâyet-âyâtı yine mesned-i Sadâret'de tevkīr u tekrîri ile cemî'-i halk mesrûr olduğuyçün Pâdişâh-ı Cihân-mutâ'-ı 'âlem *halledallâhu 'ömrahû mâ-dâme'l-ümem*[3] efendimiz hazretlerine mecmû'-i halâyıkdan sıdk-ı derûn ile bî-hadd ü bî-pâyân du'ây-ı ferîzatü'l-edâ zîver-i zebân tekrâr kılındı.

Hakk Te'âlâ dâ'imâ re'y-i sedîd-i hümâyûnlarında niçe niçe hayrât ü meberrâta muvaffak ve makrûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Müşârun ileyh hazretlerinin kudûm-ı meymenet-**[T1 193a]** lüzûmlarına bu kemîneden ser-zede-i hâme-i Hakīr olan târîhin kasîdesi tayy olunup, ancak beyt-i târîh bu mahalle sebt olunmak münâsib görüldü.

---

1 Sadrıa'zam hazretleri T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 433'ün sağ kenârına yazılmıştır] A1

2 Çekmeceler'e T1 : Çekmeçeler'e A1

3 "خلد الله عمره مادام الامم = Allah onun ömrünü nesiller durdukça devam ettirsin" anlamına gelen Arapça duâdır.

Târîh li-muharririhi'l-Fakīr

Bu teşrîfinde Hâkim geldi "üç"ler dedi târîhin
Üçüncü[1] def'a oldu Sadr-ı dânâ Mustafa Paşa
(اوچنجی دفعه اولدی صدر دانا مصطفی پاشا) **Sene 1169 h[icriyyen]**

Âmeden-i hatt-ı hümâyûn li-Sadrı'l-ekrem ber-vech-i mu'tâd

Yine mâh-ı şa'bânın altıncı erbi'â günü[2] -ki Sadrıa'zam efendimizin teşrîflerinin üçüncü[3] günü olur- Mîrahûr-ı Sânî merhûm 'Ivaz Mehmed Paşa-zâde 'izzetlü Halîl Bey hazretleriyle Serây-ı Âsafî'ye ber-vech-i mu'tâd hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn şeref-bahş-ı vürûd olup, de'b-i müstedîm üzere kırâ'at-ı hatt-ı şerîfde[4] hâzır u müheyyâ bulunmaları mu'tâd olan hademe-i bâb bi-ecma'ihim istikbâl ve sâ'ir ocaklar ve ağayân ve hâcegân îstâde-i makām-ı ta'zîm olup, bâlâ savt ile kırâ'at ve mazmûn-ı münîfi istiklâl-i Sadâret ve isticlâb-i tevfîk u 'inâyet olduğu cümleye i'lân ve Ağa-yı mûmâ ileyh hazretlerine bir sevb semmûr ilbâs ve esb-i mükemmel ve ikrâm-ı mücemmel ile istînâs-i küllî hâsıl oldu.

Âmeden-i esb-i hümâyûn li-hazreti's-Sadrı'l-ecelli Mustafa Paşa[5]
yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ'[6]

Yine sene-i merkūme şa'bân-ı şerîfinin yedinci hamîs günü[7] cânib-i 'inâyet-câlib-i hazret-i Şehriyârî'den mahz-ı kerem ü 'inâyet ve bende-**[T1 193b]** nüvâzâne-i 'atf u re'fetleri üzere Mîrahûr-ı Evvel Ağa ile donanmış esb-i mükemmel ber-âverde-i şeref-i 'arsa-i mızmâr-ı tefhîm kılınup, bu gûne Düstûr-ı ek-

---

1 üçüncü A1 : ücüncü T1

2 6 Şa'bân 1169 = 6 Mayıs 1756 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 üçüncü A1 : ücüncü T1

4 şerîfde T1 : şerîfinde A1

5 **Paşa** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "***yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ***" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 "يسر الله لما يريد وما يشاء = Allah istediği şeyi kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 7 Şa'bân 1169 = 7 Mayıs 1756 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

rem ve Müşîr-i efham-ı sudûr-ı kirâm hazerâtına sûy-ı şevket-pûy-ı hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî'den mükemmel ve zîbende ve mübeccel esb-i hümâyûn-ı nevâziş-efzây-ı celâlet-nümûn-ı Hakānî buyuruldukda, 'âdet-i müstedîme üzere hademe-i Bâb-ı Serây-ı Âsafî yollu yolunca hâric-i bâb-ı serâ hıdmet-i istikbâlde saff-beste-i ifhâm ü i'zâm ve pîş-i semend-i hümâyûn-ı kutâs-ı (قطاس) celâlet-istînâsda *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meşyen 'ale'l-kadem*[1] ihtizâz-ı gâm-ı i'zâz ü ihtirâm ile sahn-ı serâya dek cümle önüne düşülüp, Sâhib-i devlet hazretleri dahi binek taşı bâlâsında îstâde ve muntazır-ı istikbâl ve semend-i hümâyûn keşîde-i seng-i rikâb-ı iclâl buyuruldukda, hezâr tekrîm ile ibtidâ etrâf-ı zerrîn-târ-ı licâmın takbîl ü telsîm ve sa'âdet ü ikbâl ile sa've-i zîn-i zerrîn-kâr-ı 'âlîsine i'tilânişîn-i temkîn oldukda[2], serhengân-ı Dîvân-ı 'âlî: "Devletle bin yaşa!" mısra'-ı mevzûn-ı du'â-meşhûnuyla bâng-ı zebân-ı tefhîm ü tebcîl ve ba'de'r-rukûb sahn-ı serâda birkaç[3] hatve-i yesîre tâziş ü tesyîrden sonra nüzûl ve 'Arz Odası'nı teşrîf ve Mîrahûr Ağa'ya semmûr kürk ve 'atıyye-i cezîle ile cüll-i 'inâyetleri mebzûl ve hademe-i Bâb-ı Âsafî 'alâ merâtibihim dâmen-bûsî-i tebrîk-i hazret-i Sadr-ı[4] Âsafî'de hayyiz-i rüsûm-ı ibtihâca mevsûl kılındılar[5]. **[T1 194a]**

Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-Beşiktaş

Yine sene-i merkūme şa'bân-ı şerîfinin yedinci günü[6] sâ'at sekizde iken Beşiktaş'da bir hâneden âteş zuhûr edüp, derhâl sür'at ile Sâhib-i devlet hazretleri yetişüp, etrâf u enhâsına sârî olmadan muntafî oldu.

Sadr-ı Rûm-şüden-i Dürrî-zâde Efendi ve Sadr-ı Anadolu-şüden-i Veliyyüddîn Efendi

Yine sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamının onuncu mübârek isneyn günü[7] Sadreyn-i muhteremeyn fazîletlü 'Abdurrahîm Efendi ve Şeyhî Molla

---

1 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 oldukda T1 : olduklarına A1

3 birkaç A1 : birkac T1

4 Sadr-ı A1 : — T1

5 kılındılar T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra "**ف yazıla**, Zikr-i binâ'-i Kal'a-i Sığrı" yazılmış ve sayfanın geri kalanı ile akabindeki s. 437 ve 438 boş bırakılmıştır] A1

6 7 Şa'bân 1169 = 7 Mayıs 1756 Cuma.

7 10 Şa'bân 1169 = 10 Mayıs 1756 Pazartesi.

Efendi hazerâtı mu'tâd-ı kadîm üzere mesned-i Sadâret-i Rûm ve Anadolu'da müşârun ileyhimânın her biri müddet-i 'örfiyyelerin îfâ ve hıdemât-ı mebrûrelerin itmâm u vefâ etmeleriyle, 'ulemâ'-i kirâm ve sudûr-ı fihâmın şâyân-ı ser-mesned-i ibcâl ve sezâ-vâr-ı nasb-ı iclâl olanlarından muhtâr ve mümtâzı Sadr-ı Rûm-ı esbak fazîletlü, semâhatlü Dürrî-zâde Efendi hazretleri cümleden ehakk u elyak olmağla, ber-mûceb-i hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn Sadâret-i Rumeli ile dûş-ı müfâharetleri şeref-pîrây-ı is'âd olundu. Bu def'a tekerrüren sadâretlerine hâme-i kemîneden ser-zede-i zuhûr olan târîh-i 'Arabî dahi bu mahalle sebt olundu. **Li-muharririhi'l-Fakīr:**

Hâfe dürriyyün ve dürrun 'an-ifâzat cûdihî **[T1 194b]**
Fe'htefâ hısnen bi-bahrin ve'telâ fevka's-semâ
Derrahullâh ebediyyün Hâkime târîhahû
Bahru 'ilmin derrahû sadrun li-Rûmin bi'l-beh[1]*â*[2]
(بحر علم دره صدر لروم بالبها) **[Sene 1169]**

Ve kezâlike 'ulemâ'-i kirâm ve fuzalâ'-i fihâmın ser-mesned-i kemâl ve muhtid-i fazl u nevâli olan 'İmâd-ı Sânî belki vâkıf-ı hurûf-ı 'âliyât-ı rûhânî Veliyyüddîn Efendi hazretleri dahi mesned-i Sadr-ı Anadolu'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn zîb-ârây-ı i'tilâ buyuruldu. Anların dahi târîh-i sadâretleri bu mahalle sebt olunmak münâsib görüldü. **Li-muharririhi'l-Fakīr:** (…..)

İhrâc-ı ba'zı ağayân-ı Enderûn

Yine sene-i merkūme mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının onuncu günü[3] Rikâbdâr-ı hazret-i Şehriyârî Nûrullah Beyefendi, Cizye Muhâsebesi ile ve Cukadâr Ağa Feyzî Bey, Kapucu-başılık ile çırâğ ve Yûsuf Paşa-zâde İbrâhîm Bey, Çukadâr Ağa ve 'Ali Paşa-zâde Nu'mân Bey, Rikâbdâr Ağalık ile behrever buyuruldu.

---

1 "خاف درى ودر عن افاضة جوده * فاختفى حصنا ببحر واعتلا فوق السما
دره الله ابدى حاكم تاريخه * بحر علم دره صدر لروم بالبها = Dürrî-zâde [bu durumdan] endişe etti, cömertliğini ortaya koyması ne de bereketlidir. Denizde bir kaleye gizlendi ve göğün üstüne yükseldi Allah onu yüceltsin, Hâkim bu olaya tarih düşürdü. İlmin denizidir o, ne de bereketlidir, Rumeli'nin en parlak vezîri" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

2 **Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-Beşiktaş** ….. *bi'l-behâ* T1 : — A1

3 10 Şa'bân 1169 = 10 Mayıs 1756 Pazartesi.

Teveccüh-i hazret-i Sadrıa'zamî be-nüzûl-i Sandal-ı hümâyûn ve Filika-i celâlet-meşhûn

Yine sene-i merkūme mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının on dördüncü **[T1 195a]** günü[1] nefs-i nefîs-i 'azamet-te'sîs-i hümâyûn içün Tersâne-i 'âmire'de ibdâ' u inşâsı fermân buyurulan filika-i zerrîn-cenâh-ı hümâ-peyker ve ana hem-zâd inşâ eyvân-ı hâssa-i Sinân Paşa demekle mevsûm erîke-i lâne-i hümâyûnun ittisâlinde Kayık Kapucusu mahalli ki, Kayık-hâne Ocağı ta'bîr olunur ol mevzı'da yapılan sandal-ı hümâyûn-ı zer-ender-zerin dahi itmâmı müyesser olup, ol rûz-ı fîrûzda "*Ve lehü'l-cevâri'l-münşe'âtü fi'l-bahri ke'l-a'lâm*"[2] mazmûn-ı münîfine mâ-sadak olması emr-i muhattem ve hıdmet-i ehemm olmağla, deydene-i seniyye-i Devlet-i behiyye ve kā'ide-i münîfe-i haşmet-i vefiyye üzere deryây-ı ifâza-i 'avn ü kerem-i Sadr-ı bahr-i a'zam ve Düstûr-ı ekrem *edâmallâhu şirâ'a 'inâyetihî 'alâ mefârikı sükkâni'l-arzı mine'l-ümem*[3] efendimiz hazretleri ve hademe-i bâb mine'l-bâbi ile'l-mihrâb ve sâ'ir ol günde bulunmaları mu'tâd olan kulları ile zikr olunan mahalde ibtidâ sandal-ı hümâyûnun taraf-ı resen-i mersâlarına[4] şedd-i i'tisâm-ı tevfîk ile "*Ve'tasımû bi-hablillâhi cemî'an*"[5] du'âsını tekrâr ederek bend-i nîrû-yı bâzû-yı ibtidâr ve bi-hamdillâhi Te'âlâ sâ'at-ı sa'îdede hüsn-i tevfîk u teshîl ile rûy-ı deryâya nüzûlünde yüsr ve mesârr hâsıl olup; **beyt:**

Şâh-bâz-ı sandal-ı iclâli Şâh-ı 'âlemin
Lenger-endâz **[T1 195b]** oldu sûy-ı bahra hiç eğlenmedi
Emr u fermânın tutup etdi tevakkufdan hazer
Sür'at üzre bahra 'azm etdi 'aceb dinlenmedi

---

1 14 Şa'bân 1169 = 14 Mayıs 1756 Cuma.

2 "ولـه الجـوار المنشـئات فـى البحـر كالاعـلام = Denizde yüce dağlar gibi yükselen gemiler de O'nundur" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, er-Rahmân 55/24. âyettir.

3 "ادام الله شـراع عنايته على مفارق سكان الارض من الامـم = Allah onun inâyet kanatlarını insanların üzerinde daim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 mersâlarına T1 : fersâlarına A1

5 "واعتصموا بحبل الله جميعا = Hep birlikte Allah'ın ipine (Kur'ân'a) sımsıkı sarılın" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, Âl-i 'İmrân 3/103. âyetin baş tarafındaki küçük bir kısımdır.

me'âli üzere miknet-sâz-ı tahayyüz olduğu mahalden yümn ü suhûlet ile ihtizâz u hareket ve mânend-i reftâr-ı şâhid-i bâlâ-kāmet, sûy-ı bahra revân u hırâmân oldu. **Li-muharririhî:**

Der-rikâb-ı Şeh-i 'âlem bereved ger büvedeş
Pây ammâ nebüved behre ez-în kâm u murâd[1]

Derhâl 'âdet-i ehl-i kurb üzere kurbânlar keşîde-i bismil-gâh-ı fedâ ve il-bâs-ı hila'-i seniyye ile ser-tâ-pâ 'âdet üzere teşrîf-sâz-ı[2] ikrâm olacakları mültebis-i câme-i 'atâ buyuruldu. Ba'dehû ol mahalden hezâr sürûr u istibşâr ile per-güşây-ı mekāzîf-iclâl-i nehzat u 'azîmet ve Tersâne-i 'âmire'ye teveccühe himmet buyurup, ricâl-i Tersâne-i 'âmire bi-esrihim 'âdet üzere kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı Âsafâne'lerine müteheyyi' ve müterakkıb idiler.

Pîş-i Âsafâne'lerinde devân ve sa'âdet ile anda dahi nüzûlü müteheyyi' olan Filika-i hümâyûn-ı celâlet-meşhûnu be-resm-i 'âdât-ı câriye kınâ'-ı şekîb u ârâmın kafes-i zemînden küşâde ve rehâ ve sûy-ı bahra bâd-ı şurta-i teshîl-i İlâhî ile tesyîr u irhâya muvaffak ve meysûr ve derhâl Tersâne-i 'âmire ve sâ'ir hademe-i sunnâ' ve havâşîye hil'atlar ilbâs ve 'atıyye ihsânıyla hüsn-i istînâs **[T1 196a]** hâsıl olup, bi-hamdillâhi Te'âlâ iki şeh-bâz-ı milket-firâz-ı hümâyûnu bir günde sâ'at-ı sa'îdede şeref-i tevfîk-ı nüzûl ile "*Nûrun 'alâ nûr*"[3] tahsîl-i kâm ve şâd-mânî-i fart-ı sürûr eylediler.

Hemîşe ol Şehriyâr-ı bahreyn ü berreyn ve Nigeh-bân-ı hıtta-i Haremeyn *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû ve zâde nasrahû ve şevketehû mâ-teşa'şa'u'l-kamereyn*[4] efendimiz hazretleri nev-be-nev bunun emsâli niçe niçe sandal-ı zerrîn ve filika-i bihîn-i meserret-temkînde hezâr ve sad hezâr sürûr u safâ ile ârâm-sâz-ı ikbâl u iclâl olalar, âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn.

---

1 "در رکاب شه عالم برودکر بودش * پای اما نبود بهره ازین کام ومراد = Eğer mümkünse, cihân Pâdişâh'ının berâberinde yürü. Kural değildir ama kişi arzuladığına bu sebeple ulaşır" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

2 teşrîf-sâz-ı T1 : تشریف ساز A1

3 "نور علی نور = (Bu) nur üstüne nurdur" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, en-Nûr 24/35. âyetin ortasında yer alır.

4 "ادام الله عمره و دولته وزاد نصره وشوکته ماتشعشع القمرین = Allah onun ömrünü ve devletini dâim kılsın ve zaferini ve büyüklüğünü güneş ve ay ışıldadıkça artırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Ba'dehû Sadrıa'zam u efham efendimiz hazretleri Dîvân-hâne'de bir mikdâr ârâm-sâz olup, Hâlid-i Ensârî *'aleyhi<'r->rahmetü'l-Bârî*[1] hazretlerini ziyâret ve 'avdetlerinde 'âdet üzere kol ile Serây-ı 'âlî'lerine teşrîf buyurdular.

Vefât-ı Hattât Çelebî Efendi *rahmetullâhi 'aleyh*[2]

Yine sene-i merkūme mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının on beşinci Berât Gicesi[3] Eğri-kapulu demekle ma'rûf Serây-ı 'âmire Hâcesi hattât-ı meşhûr Râsim Mehmed Efendi hazretleri ki, fenn-i hatt-ı sülüs ve nesihde şeyh-i 'asr, 'âbid ü zâhid ve sâ'ir fünûn-ı şettâda dahi mâhir ve hüsn-i tabî'atı olup, ekser gazeliyyât ve kasâ'idi selîs ve ma'nî-dâr ve tarîk-ı tasavvufa intisâb-ı küllîleri olup, sâhib-i evrâd **[T1 196b]** ü ezkâr bir zât-ı kerâmet-şi'âr idiler.

Vefâtlarından dört ay mukaddem müşâhede eyledikleri ru'yây-ı irtihâllerini bu Hakīr'e bükâ ederek nakl eylemişler idi. Ve: "Yetmiş târîhinden[4] sonra hüsn-i hatta rağbet munkatı' olur" buyurdular. Bir iki ay 'illet-i mizâcları ile hastalanup, aslâ kuşak çözmemişler. Ancak vefâtları günü döşek yapdırup ve soyunup istirâhat ederler. Ve derhâl 'âlem-i bekāya irtihâl eylediler, *rahmetullâhi Te'âlâ 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[5]. Târîh-i vefâtları:

(.....)

Merhûmun lisânından niçe niçe âsâr-ı kerâmete dâ'ir husûs istimâ' olunmuşdur. Ez-cümle maktûl Silahdâr 'Ali Paşa nâ'il-i mühr-i Sadâret olduğu gün: "Az müddetde maktûlen vefât eder" buyurdular. 'Aynıyla öyle vâkı' oldu. Beher mâh yetmişer bin Fâtiha-i şerîfe'ye meşgūl idiler[6]. Ve elli seneden mütecâviz teheccüdü terk etmediler. Ve bilâ-vudû' kaleme yapışmadılar. Kati çok Mushaf-ı şerîf ve Delâ'ilü'l-hayrât kitâbetine muvaffak ve binden ziyâde me'zûn hattât-ı telâmizeleri var idi. Talebe-i hatta gāyet merhametleri gālib bir zât-ı 'âlî-kadr idi; *rahmetullâhi 'aleyh*[7].

---

1 "عليه الرحمة البارى = el-Bârî Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 15 Şa'bân 1169 = 15 Mayıs 1756 Cumartesi.

4 târîhinden A1 : تاريخندن T1

5 "رحمة الله تعالى عليه رحمة واسعة = Yüce Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 meşgūl idiler T1 : meşgūller idi A1

7 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Teşrîf-i hazret-i Şehriyârî be-ziyâfet-i Mîrahûr-ı Evvel Ağa der-Mîrahûr Köşkü [T1 197a]

Yine sene-i mezbûre mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının on yedinci günü[1] evân-ı rebî' ve zemân-ı bedî'u'l-ezhârda Şehen-şâh-ı a'zam ve kâm-kâr ve Şehriyâr-ı bülend-iktidâr *halledallâhu mülkehû mâ-dâme'l-felekü'd-devvâr*[2] hazretlerinin zînet-bahş-ı ihtisâs-ı Mülûkâne'leri olan huyûlun ber-vech-i mu'tâd Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd'a ihrâcı mevsiminde Mîrahûr-ı Evvel olan ağalar tarafından tertîb-i ziyâfet oluna gelmek de'b-i müstedîm olduğuna binâ'en, Mîrahûr-ı Evvel Ahmed Paşa-zâde Mîr-i muhterem hazretleri tarafından mükemmel çeşn ü ziyâfet tertîb ve âmâde kılınup, Şehriyâr-ı Cihân-bânî *esbegallâhu ni'amehû bi-hürmeti's-Seb'i'l-mesânî*[3] hazretleri mahz-ı mekârim-i ahlâk-ı bende-nüvâzânelerinden Sa'dâbâd'a karîb Mîrahûr Köşkü demekle ma'rûf mahall-i dil-güşâyı teşrîf ve anda sa'âdet ü iclâl ile ârâm-sâzî-i fart-ı hubûr-ı bî-hemâl buyurduklarından sonra, pehnây-ı sa'âdet-i akrân olan Sa'dâbâd'a cenâh-güşây-ı evc-i nezâhet ve anda dahi mesned-ârâyî-i safâ ve sürûr u meserret hâsıl olup, Rikâb-ı kâm-yâb-ı 'inâyet-me'âb-ı hümâyûnlarına 'arîza kılınması mu'tâd olan esb-i sabâ-hırâm ve sâ'ir tuhaf-ı behiyye-i Mülûkâne'leri 'arz-ı pîş-gâh-ı şükûh-ı ihtirâm kılındıkdan sonra, ol mahalden hengâm-ı şâma karîb kemâl-i **[T1 197b]** 'azamet ü ikbâl ile Serây-ı 'âmire'lerine 'atf-ı 'inân-ı sa'âdet-iktirân buyurdular.

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Sâhil-serây-ı Beşiktaş

Cenâb-ı Şehriyâr-ı 'âlî-tebâr, Hudâygân-ı sipihr-iktidâr *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi'l-karâr*[4] hazretleri müftetih-i seyr u behâr-ı nîkû-âsârda 'âdet-i hasene-i Pâdişâhâne ve deydene-i kadîme-i Mülûkâne üzere ol âfitâb-ı şükûh-ı burûc-ı saltanat bir burcdan bir[5] burc-ı âhara tahvîlde mezîd-i sa'd ü neşât ve fart-ı lezzât ve inbisâtı müstelzim ve bi-husûsihî evân-ı

1 17 Şa'bân 1169 = 17 Mayıs 1756 Pazartesi.

2 "خلد الله ملكه مادام الفلك الدوار = Allah onun mülkünü dönen felek durdukça devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "اسبغ الله نعمه بحرمة السبع المثانى = Allah Seb'u'l-mesânî (Fâtiha Sûresi) hürmetine nimetlerini ona bol bol ihsan etsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "خلد الله عمره ودولته الى يوم القرار = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 bir T1 : — A1

behârda füshat-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'ın letâfet-i âb u hevâ, muktezây-ı mahall-i irtifâ'ına lâzım bir ma'nâ olduğundan mâ'adâ, pîş-gâh-ı Eyvân-serây-ı hümâyûn'unda olan füshat-ı deryâ bâsıra-i temâşâya nûr-efzâ ve kûh-sâr-ı zebercedini medây-ı pehnây-ı hadrâ'[1] ve bi-hikmetillâhi Te'âlâ ol Sâhil-serây-ı şevket-fezâ'da başka bir hâlet ü inşirâh ve esnâf-ı meserrât ü füyûzâta mahall-i sa'd ü necâh olmak hâssıyyeti meşhûd-ı dîde-i 'irfân ve ma'lûm-ı erbâb-ı yakîn ü vicdân olup, **li-münşi'ihi'l-Fakīr:**

Var bu şevket-sâha-i Devlet'de envâ'-ı sürûr
Cilve eyler her taraf anda mezâyây-ı hubûr

[T1 198a] me'âliyle şükûh-ı 'azamet-i hazret-i Şehriyâr-ı 'âleme âşiyân-ı celâl-i bî-hemâl ve lâne-i fehâmet-i übbehet ü iclâl bir serây-ı sa'âdet-pehnây-ı bî-misâl olmakdan nâşî, sene-i merkūme mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının yirminci mübârek pençşenbih[2] günü[3] sâ'at birde iken hezâr 'azamet ü iclâl ve fart-ı meserret ü ikbâl ile sâlifü'n-na't Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş'a nehzat ü 'azîmet ve ol tâk-ı mînû-vifâkı hem-sâhâ-i riyâz-ı behcet ü meserret buyurdular. **Kıt'a li-münşi'ihi[4]'l-Fakīr:**

İlâhî dem-be-dem ârâm-gâh-ı şevketeş bâdâ
Mahall-i cân-fezâ cây-ı meserret mesned-i 'izzet
Füyûzât-ı Hudâ her-câ ki bâdâ hem-demeş bâdâ
Be-lutf-ı sermedî hem-vâre mümted mevkib-i devlet[5]

---

1 hadrâ' A1 : hadrâ T1

2 pençşenbih T1 : pencşenbih A1

3 20 Şa'bân 1169 = 20 Mayıs 1756 Perşembe.

4 li-münşi'ihî T1 : li-muharririhî A1

5 "الهی دمبدم ارامکاه شوکتش بادا * محل جانفزا جای مسرت مسند عزت
فیوضات خدا هر جا که بادا همدمش بادا * بلطف سرمدی همواره ممتد موکب دولت = İlâhî! Cân artıran yer, onun izzet makâmı; sürûr yeri ise azametinin zaman zaman dinlendiği yer olsun. Hakk'ın feyizleri her yerde onunla birlikte olsun. Allah'ın ezelî lütfu ile onun devleti dâim olsun" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

Vukū‘-i harîk der-kurb-ı Alaca-hammâm

Yine sene-i merkūme mâh-ı şa‘bânü’l-mu‘azzamının yirmi dördüncü isneyn gicesi[1] sâ‘at beş buçukda[2] iken İstanbul’da Alaca-hammâm kurbunda Ketâncılar-başı’nda Bosna Vâlîsi Mehmed Paşa’nın hânesinde ki, Re’îsü’l-etıbbâ Halebî Mustafa Efendi sâkin idi, andan âteş-i ser-keş zuhûr edüp, civârında olan birkac hâne ihrâk u hedm ve hele lutf-ı Bârî ile etrâf u enhâsına **[T1 198b]** sârî olmadan havâlîsi kesilüp, Sâhib-i devlet hazretleri ‘azîm cidd ü cehd ile bi-‘inâyetillâhi Te‘âlâ muntafî oldu.

İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn bi-vechi’l-‘âde

Yine sene-i merkūme[3] mâh-ı şa‘bânü’l-mu‘azzamının yirmi beşinci sülesâ günü[4] Dîvân-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûn’da tavâ’if-i[5] askeriyye-i zafer-rehberin müstehak oldukları iki kıst mevâcibleri[6] ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile ser-sebz ü şâd-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi hân-ı bî-imtinân-ı ‘avâtıf-ı Hâkānî’den behre-yâb-ı nevâl-i zülâl buyurulup, Sâhib-i devlet ve Kesîru’l-murû’et hazretleri mu‘tâd-ı kadîm ve de’b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî’de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzî‘ u i‘tâya şurû‘ ve ihtimâm ve mâh-ı mezbûrun yirmi sekizinci günü[7] itmâm-ı devr u tevzî‘de de’b-i Mülûkâne-i seniyye ve ‘âdet-i Husrevâne-i behiyye üzere merâhim-perver ve me‘âlî-güster, Sadrıa‘zam ve Müşîr-i efham hazretlerini[8] mahz-ı tevkīr u tebcîl, ‘âdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ’en, cânib-i kerâmet-câlib-i Şehen-şâhî’den mahsûs (…..) Ağa-yı hazret-i **[T1 199a]** Şehriyârî bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûn teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere bol yenlü semmûr kürk ve hançer-i[9] mücevher ile Serây-ı Sadr-ı ‘âlî’ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü i‘zâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ’at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl, ikmâl-i

---

1 24 Şa‘bân 1169 = 24 Mayıs 1756 Pazartesi.
2 buçukda T1 : bucukda A1
3 merkūme T1 : مرقومه A1
4 25 Şa‘bân 1169 = 25 Mayıs 1756 Salı.
5 tavâ’if-i T1 : tavâyif-i A1
6 mevâcibleri T1 : مواجبلری A1
7 28 Şa‘bân 1169 = 28 Mayıs 1756 Cuma.
8 hazretlerini T1 : hazretleri A1
9 hançer-i A1 : hancer-i T1

âdâb ve ta'zîm üzere resîde-i hadd-i vüfûd olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den 'âdet-i me'lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve 'atıyye-i behiyye ihsân ü i'tâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

Vefât-ı hazret-i Zübeyde Sultân *tâbet serâhâ ve ce'ale'l-cennete mesvâhâ âmîn*[1]

Yine sene-i merkūme mâh-ı ramazânü'l-mübârekinin altıncı günü[2] merhûm u mağfûr, cennet-mekân ve garîk-ı gufrân Sultân Ahmed Hân *tâbe serâhu*[3] hazretlerinin kerîme-i muhteremeleri zübde-i sülâle-i Şehriyârî Zübeyde Sultân hazretleri 'ârıza-i mizâcları hasebiyle bir müddetden berü inhirâf-ı kavî-i cismâniyye ve tegayyur-ı cevârih-i bedeniyye hâletleri imtidâd bulup, **beyt:**

<Ve> küllü ibnin ünsâ ve in-tâlet[4] **[T1 199b]** *selâmetühû*
Yevmen 'alâ âletin hadbâ'e mahmûlü[5]

medlûlü ile hastalıkları iştidâd ve mâh-ı mübârekin altıncı pençşenbih günü[6] -ki mâh-ı ramazân-ı rahmet-i'tiyâdın evvelki cum'a gicesi olur- hadr-ı saltanat-ı fenâdan harem-serây-ı nüzhet-gâh-ı na'îm-i bekāya irtihâl eylediler, *rahmetullâhi 'aleyhâ rahmeten vâsi'aten*[7].

---

1 "طابت ثراها وجعل الجنة مثواها امين = Mezârı gül bahçesi olsun ve cenneti onun evi kılsın, Yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça duâ cümleleridir.

2 6 Ramazân 1169 = 4 Haziran 1756 Cuma.

3 "طاب ثراه = Mezârı gül bahçesi olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 ve in-tâlet (وان طالت) T1 : ve in-sâlet (وان صالت) A1

5 "وكل ابن انثى وان طالت سلامته * يوما على الة حدباء محمول = Her şahıs, ömrü ne kadar uzasa da, bir gün o eğri tahtada taşınacaktır" anlamına gelen Arapça bu beyit, Ka'b b. Züheyr'in Kasîde-i Bürde isimli şiirinden bir bölümdür; bkz. İsmail Kaya, *Bürde Kasidesi Terceme ve Şerhi*, Madve Yay., İstanbul 1986, s. 108-111.

6 6 Ramazân 1169 = 4 Haziran 1756 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 "رحمة الله عليها رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Merhûme Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[1] hazretleri Sultân Ahmed Hân *'aleyhi sicâlü'r-rahmeti ve'l-gufrân*[2] hazretlerinin vasat-ı 'ömürlerinde vücûda gelan kerîmelerinden olup, tahmînen sinn-i şerîfleri otuz beşe resân olmuşidi.

El-yevm ser-i mesned-i zindegânîde mübtehic-i sürûr olan devletlü, 'ismetlü 'Âyişe Sultân efendimiz ile şakīka-i peder ü mâderi ve sa'âdetlü, nezâhetlü Zeyneb Sultân ve Sâliha Sultân ve 'Âsıme Sultân efendilerimiz ile dahi hemşîregî-i hîşâvendleri[3] olup, müşârun ileyhânın hasâ'il-i[4] hamîdelerinden ez-cümle biri bu idi ki, gāyet kerîmü't-tab' ve sâhibe-i himmet ü merhamet ve civâr-ı 'âlîlerinde olan zu'afâ vü fukarâdan beş altı yüz ricâl ü nisvâna ibtidây-ı ramazânda zehâ'ir-i[5] kâfiye ve mesârif-i 'îd-i vâfiye ihsân buyururlar idi. Ve âlât-ı sâz ü çegāneden **[T1 200a]** müctenibe, belki müddet-i 'ömürlerinde istimâ' etmemiş idi. Ve gāyet zâhide ve 'âlime, gice gündüz mutâla'a-i kütüb-i 'ulûm ile imrâr-ı vakt ederler idi. *Tefsîr-i Şerîf-i Beyzâvî* mutâla'asına kudretleri var idi. Etrâf u enhâları kütüb-i[6] nefîse ile mâlâ-mâl idi.

Ba'de'l-vefât sandûkalarında kendi hatt-ı müteberrikeleriyle vasıyyet-nâmeleri çıkup, cümle cevâr u 'abîdlerin âzâd eylemişler ve düyûnların edâya mâllarından verilmeği tekayyüd ve tenbîh buyurmuşlar ve ferâde ferâde tahrîr eylemişler idi. Techîz ü tekfîn-i selâtîn-i *'aliyyetü'ş-şân*[7]da 'âdet-i me'lûfe üzere ihtimâm olunup, Yeni Câmi"de nemâzı[8] edâ, Sadreyn-i muhteremeyn ve Ağa-yı Dârussa'âdeti'ş-şerîfe[9] ve Sultân kethudâları ve Haremeyn-i şerîfeyn Dâ'iresi'nin teşrîfât mûcebiyle bulunması mu'tâd olanları bi-ecma'ihim hâzır olup, Vâlide Câmi'-i şerîfi hâricinde merhûmenin medfûne olan vâlideleri

---

1 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

2 "عليه سجال الرحمة والغفران = Rahmet ve mağfiretin birçoğu onun üzerine olsun" anlamına gelen bu ifâde, Arapça bir duâdır.

3 hîşâvendleri T1 : hîşâvendîleri A1

4 hasâ'il-i T1 : خصال A1

5 zehâ'ir-i (ذخائر) T1 : ذخائِر A1

6 kütüb-i A1 : كتب T1

7 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

8 nemâz-ı A1 : نمارى T1

9 Dârussa'âdeti'ş-şerîfe A1 : Dârussa'âdeti'ş-şerîfeti T1

Musliha Hâtûn *'aleyhe'r-rahme*[1]nin civârına[2] defn olundu, *rahmetullâhi 'aleyhâ rahmeten vâsi'aten, âmîn yâ Rabbe'l-'âlemîn*[3].

Ziyâret-i Hırka-i şerîfe bi-vechi'l-mu'tâd[4]

Yine sene-i merkūmede mâh-ı ramazânü'l-mübârekin on **[T1 200b]** beşinci günü[5] ber-mûceb-i mu'tâd-ı kadîm Sadr-ı 'âlî-kadr-i kerîm hazretleri cenâb-ı Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[6] Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi ve Sadreyn-i muhteremeyn efendiler ve Nakībü'l-eşrâf Efendi ve Defterdâr ve Re'îsülküttâb efendiler ve Çavuş-başı[7] Ağa ve sâ'ir ol günde bulunmaları mu'tâd olan ricâl-i Devlet-i 'aliyye ile Serây-ı hümâyûn'a varılup, Server-i kâ'inât ve Bâ'is-i îcâd-ı zemîn ü semâvât *'aleyhi efdalu's-salavâti ve ekmelü't-teslîmât*[8] hazretlerinin dâmen-i Hırka-i şerîfe-i 'arş-fersâlarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm üzere cebhe-sây-ı istikânet olduklarında, Pâdişâh-ı merâhim-dest-gâh *halledallâhu Te'âlâ ve ebkāhu*[9] efendimiz hazretleri Vezîr-i a'zam ve Müşîr-i efham hazretlerine sâ'ir eslâf-ı sudûr-ı kirâmdan evfer ü ekser nevâziş ve i'zâm ve bi'l-cümle vücûh-ı 'ulemây-ı a'lâm ve ricâl-i Devlet-i bâ-ihtirâm kulları dahi nazra-i 'atf u 'inâyetlerine mazhar olup, ol mehbit-ı envâr-ı rahmet ve mecma'-i hayr ve fevz ü bereketde meşâyih-i kürsî-nişîn-i cevâmi'-i selâtîn, husûsan Ayasofya-i Kebîr Şeyhi ve 'ale't-tertîb meşâyih-i kirâm ve sulehânın her biri **[T1 201a]** devâm-ı 'ömr ü devlet-i hazret-i Pâdişâhî'de 'alâ-hıdetin 'alâ-hıdetin du'â vü niyâza âgāz ve hulûs-ı kalb ile dergâh-ı Hudây-ı Müte'âl'a eküff-i darâ'at ü istikânet bâz ve karîn-i icâbet-i Mennân-ı bî-niyâz olduğu "*Üd'ûnî estecib leküm*"[10] nass-ı şerîfinden müjde-i kabûl ve hüsn-i hâl-i istidlâli ihâle-i kerem-i Vâhibü'l-âmâl kılındı.

---

1 "عليها الرحمه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 civârına A1 : civârında T1

3 "رحمة الله عليها رحمة واسعة امين يا رب العالمين = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun, ey âlemlerin Rabbi du'âmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 bi-vechi'l-mu'tâd A1 : bi-vechi'l-mu'tâde T1

5 15 Ramazân 1169 = 13 Haziran 1756 Pazar.

6 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 Çavuş-başı T1 : Cavuş-başı A1

8 "عليه افضل الصلوات واكمل التسليمات = Salâtların en faziletlisi ve selâmların en mükemmeli onun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

9 "خلد الله تعالى وابقاه = Yüce Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça cümledir.

10 "ادعونى استجب لكم = Bana duâ edin, kabul edeyim" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, Gâfir 40/60. âyetin baş tarafında yer alan ufak bir kısmıdır.

Zikr-i dâmen-bûs-ı hazret-i Sultân-ı cihân der-ʻîd-i mübârek-i ramazân

Yine mâh-ı mezbûrun yirmi altıncı günü[1] Sadrıaʻzam ve Hidîv-i ekrem hazretleri tebrîk-i ʻîd-i saʻîd içün Müfti'l-enâm *sellemehü's-Selâm*[2] hazretlerine hasbe'l-ʻâde alay ile teşrîf ve âyîn-i dîrîneye mürâʻât buyurup ve ertesi gün sudûr-ı ʻulemây-ı kirâm hazerâtı ve ʻarefe gününe[3] gelince tertîb-i maʻrûf ve ʻâdet-i me'lûf üzere cümle ricâl-i Devlet-i ʻaliyye cenâb-ı mekârim-nisâb-ı hazret-i Âsafî ile kesb-i taʻyîd-i saʻâdet eyleyüp, baʻdehû isneyn gicesi[4] Serây-ı hümâyûn'a râhî ve ʻale's-seher takbîl-i pâye-i evreng-i Şehen-şâhî ile şe-ref-yâb ve mübâhî olduklarından sonra[5], sâye-i Rahmân ve halîfe-i Yezdân olan Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[6] hazretleri şevket-i Şâhâne **[T1 201b]** ve haşmet-i Pâdişâhâne'leriyle[7] ile cedd-i emcedleri merhûm u mağfûr, cennet-mekân Sultân Ahmed Hân *tâbe serâhu*[8] hazretleri Câmiʻ-i şerî-fi'nde edây-ı nemâz-ı ʻîd-i saʻîd, baʻdehû Serây-ı hümâyûn'larına teşrîfleriyle müstesʻid-i[9] karâr-ı menzil-i hûrşîd buyurdular.

İhsân-ı Vezâret be-hükûmet-i Eyâlet-i Marʻaş be-ʻAbdurrahmân Ağa Çavuş-başı[10]

Yine sene-i merkume mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin ikinci sülesâ günü hâlâ Devlet-i ʻaliyye'de bir müddetden berü Çavuş-başılık hıdmetiyle müstahdem olan ʻAbdurrahmân Ağa hazretleri her vechile edîb ü erîb hüsn-i istikāmetle mevsûf olmakdan nâşî, ʻavâtıf-ı ʻaliyye-i Husrevâne'den mûmâ ileyhe rütbe-i Vezâret ile Eyâlet-i Marʻaş hükûmeti ihsân ve ilbâs-ı hilʻat olunup, bir iki gün-den sonra kalem-rân-ı hükûmetine râhî ve Dergâh-ı ʻâlî kapucu-başılarından

---

1 26 Ramazân 1169 = 24 Haziran 1756 Perşembe.

2 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 30 Ramazân 1169 = 28 Haziran 1756 Pazartesi.

4 29 Ramazân 1169 = 27 Haziran 1756 Pazar.

5 sonra A1 : — T1

6 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 Pâdişâhâne'leriyle A1 : Şâhâne'leriyle T1

8 "طاب ثراه = Mezârı gül bahçesi olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 müstesʻid-i T1 : مسعد A1

10 Çavuş-başı T1 : Cavuş-başı A1

olup, her vechile lâyık u şâyân olmağla[1] kapucu-başılardan sâbıkā Çıldır Vâlîsi Hâcî Ahmed Paşa Kethudâsı Mehmed Ağa, Çavuş-başılığ'a ilbâs-ı hil'at olundu.

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Mustafa Paşa Kara Mehmed Paşa-zâde [T1 202a]

Yine sene-i merkūmenin gurre-i 'îdi[2] esnâsında Kara Mehmed Paşa-zâde Mîrahûr-ı Evvel-i sâbık Mustafa Paşa ki, sâbıkā Sefâret-i İran hasebiyle rütbe-i Vezâret i'tâ olunup itmâm-ı hıdmet-i Sefâret-i İran'dan sonra, Belgrad Muhâfazası'na me'mûr ve ba'dehû 'azl ve Âsitâne'ye da'vet ve Kapudanlık ile kâm-yâb olunmuşidi.

Ba'dehû 'azl ve yine bir müddet taşra menâsıbda imrâr-ı vakt ve def'a-i sâniyede Kapudân-ı deryâ olup, yine 'azl ve taşra menâsıbda bir müddet dahi imrâr-ı vakt eyledi. Tâ hasbe'l-iktizâ Rumeli eyâletlerinden Ohri Sancağı müşârun ileyhe tevcîh ve anda ikāmet üzere idi. Lâkin 'alîl ve ihtiyâr ve bir tarafına 'illet-i felc[3] isâbet eylemişidi.

Müşârun ileyh vüzerây-ı 'izâmın hayli güzîde ve mümtâzı, hattât ve silahşor, fârisü'l-hayl, hıdemât-ı Devlet-i 'aliyye'de gāyet mücidd ü sâ'î ve teharrîsi çok, harâret-i tab' sâhibi âdem idi. Gālibâ sinleri yetmişi mütecâviz, dâ'imâ delâ'ilü'l-hayrâta müdâvim idi. Zikr olunan Ohri'de mukīm iken hastalanup, dâr-ı 'ukbâya vefât eyledi, *rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[4]. **[T1 202b]**

Vukū'-i ihrâk-ı kebîr der-İstanbul

Yine sene-i merkūmede mâh-ı şevvâlü'l-mükerremin sekizinci bâzârertesi gicesi[5] sâ'at ikide iken hâric-i sûr-ı İstanbul Cübbe'ali Kapusu'nun cânib-i yesârında Yehûd hânelerinin birinden âteş zuhûr edüp, Cübbe'ali Kapusu'na gelince ba'zı hâne ve mahzenler ve dekâkîn muhterik ve ba'dehû kal'a dâhilin-

---

1 olmağla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Ahıshalı Mehmed Ağa" kelimelerinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "kapucu-başılardan sâbıkā Çıldır Vâlîsi Hâcî Ahmed Paşa Kethudâsı Mehmed Ağa" kelimeleri s. 490'ın sol kenârına yazılmıştır] A1

2 1 Şevvâl 1169 = 29 Haziran 1756 Salı.

3 felc A1 : قلج T1

4 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 8 Şevvâl 1169 = 6 Temmuz 1756 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

de olan hânelere yapışup, bi-emrillâhi Te'âlâ rûzgâr gitdikce müştedd olmağla, âteş-i ser-keş kol kol idi.

Itfây-ı harîka me'mûr zâbitân ve neferât kangı cânibe giderlerse, câ-nib-i âhardan dahi beş on kol peydâ olup, halk mütehayyir oldu. Bir tarafı Un-kapanı (اون قبانى) havâlîsi mahallât ve dekâkîn ve Süleymâniyye ve Eski Serây dîvârını sıyırdup, Kapudan Paşa Câmi'i'nde karâr ve bir tarafı tâ Vefâ Meydânı'ndan Şehzâde Câmi'i ve Eski-odalar ve ensesi tâ Langa Yeni-kapu-su'na dek müntehî oldu. Ve bu Yeni[1]-kapu'nun taşrasını dahi tâ sâhil-i bahra varınca 'arzan ve tûlen getürüp ve bir tarafı Zeyrek'den tâ Serrâc-hâne ve Aşağı Et-meydânı ve Akseray ve Yeni-odalar'dan dahi altı **[T1 203a]** 'aded kışla ve 'Avrat-bâzârı'na doğru tâ Dâvûd-paşa İskelesi'nde karâr ve bir tarafı dahi Sultân Mehmed ve Sultân Selîm ve 'Ali-paşa Çârşûsu ve Lütf[î] Paşa ve Sultân Selîm ensesi Aya-kapu ve Yeni-kapu'ya dek tûlen ve 'arzan yanup, kırk sekiz sâ'atden mütecâviz şiddet üzere şöyle bir ru'b-ı 'azîm-i müstevlî oldu ki, hazret-i Pâ-dişâh-ı 'âlem *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû*[2] efendimiz hazretleri gice gündüz hâb u râhatların terk buyurup, fukarâ vü zu'afâya kemâl-i şefekat ü merhamet-lerinden nâşî, sarf-ı cidd ü ihtimâm-ı Mülûkâne'leri ile teveccüh buyurdukları tarafı bi-emrillâh kesdirilüp, bükâ' ile du'â vü niyâz buyururlar idi.

Ve Sâhib-i devlet hazretleri dahi etbâ' ve dâ'ire-i 'aliyyeleriyle harîkın her bir tarafında temâm iki gün iki gice hâb u râhatı terk ve bir lahza ârâmsız âteş içine girüp, hey'et ü endâmları fark olunmakdan kalmış ve meşy ü harekete mecâl kalmamış bir keyfiyyetde idiler. Bezl-i mâl ü cân eylediler. Hele bi-ham-dillâhi Te'âlâ **[T1 203b]** 'inâyet-i Bârî ile sükûn buldu.

Bu belde-i 'azîmenin hîn-i fethinden berü böyle ihrâk görülmemişdir. Ve muhterik olan âdem-i ricâl ü nisvân ve sıbyân kati çok mahallerde cüsseleri bu-lundu; "*Zâlike takdîru'l-'azîzi'l-'alîm*"[3]. Hakk Te'âlâ ümmet-i Muhammed'e ha-yırlar ihsân eyleyüp, sû'-i a'mâlimizi hayra tebdîl eyleye, âmîn bi-hürmeti'n-Ne-biyyi'l-Emîn.

---

1 Yeni A1 : iki T1

2 "ادام الله عمره ودولته = Allah onun ömrünü ve devletini dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "ذالك تقدير العزيز العليم = Bu, bilen ve üstün olan Allah'ın takdîridir" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, el-En'âm 6/96; Yâsin 36/38; Fussilet 41/12. âyetlerinin son kısımlarında yer alan bir bölümdür.

Bu harîkde mültehib-i şu'le-i fenâ olan emâkin ve mevâtının defteri mu'tâd olduğu vechiyle bu mahalle kayd olundu. Hâne; yetmiş yedi bin dört yüz, dekâkîn; otuz dört bin iki yüz, hammâm-ı kebîr u sagīr; otuz altı, medrese; yüz otuz, değirman; üç yüz otuz beş, câmi' u mescid; yüz elli 'aded olmak üzere defter olunmuşdur[1]. Hakk Te'âlâ bir dahi göstermeye, âmîn yâ Rabbe'l-'âlemîn[2]. **[T1 204a]**

Zikr-i binâ'-i Kal'a-i Sığrı be-Cezîre-i Midillü be-mübâşeret-i Kapudân-ı deryâ sa'âdetlü Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa[3]

Midillü Cezîresi'nin cânib-i garbîsinde vâkı' Sığrı Limanı ta'bîr olunan mahal ki, İskenderiyye'den ve sâ'ir mahalden Âsitâne-i sa'âdet'e gelince mürûr u 'ubûr eden sefâ'in[4] ve merâkib-i tüccâr ve gayrîleri gerek şiddet-i hevâ vukū'unda ve gerek hasebü mâ-yaktazîhi'l-mürûr ol lîmânda emniyyet ve ârâm mülâhazası iktizâsında uğrayup yanaşmalarına melce' ü mersâ olagelüp ve lâkin eyyâm-ı şitâda korsan eşkıyâsı[5] kefereleri tüccâr ve müste'men sefînesi sûretinde gerek işkanpavyeler ve gerek ba'zı kayıklar ile lîmân-ı mezkûr, hâliyetü'l-muhâfaza olduğundan nâşî, hîle ile gelüp saklanup mürûr u 'ubûr eden 'ibâdullâha ve bilmezlik ile lîmâna yanaşan sefâ'ine îrâs-ı hasârete cesâretden hâlî olmadıklarından nâşî, Cezâ'ir-i[6] Bahr-i Sefîd'in ru'esâ ve mellâhları ve sâhib-i sefâ'in[7] olanları[8] ve tüccârlarının ekseri bu husûs içün Dîvân-ı 'âlî'ye ref'-i ruk'a-i iştikâ ve bunun def'ine istimdâd ü istirhâm eylemişler iken, bu keyfiy-

---

1 olunmuşdur T1 : + [Metinde bu konuyla alakalı olarak " 8 Şevvâl sene 69" ifâdesi s. 493'ün sağ kenârına yazılmış, s. 494'te ise "**Rebî'ulevvel sene 1170**" yazısı kırmızı mürekkeple yazılmış ve sayfa boş bırakılmış ve s. 495'ten itibâren **[T1 220a]**'daki "**Zikr-i Vefât-ı Şehzâde-i 'âlî-tebâr …..**" konusu yazılmıştır] A1

2 ve kezâlike 'ulemâ'-i kirâm ve fuzalâ'-i fihâmın ser-mesned-i ….. yâ Rabbe'l-'âlemîn T1 : + [Bu kısım s. 474'ten itibâren mükerreren yazılan "**Zikr-i binâ'-i Kal'a-i Sığrı …..**" konusundan sonra s. 478-493 arasına yazılmıştır. Bu mükerrer metindeki farklılıklar "A1a" şeklinde gösterilecektir] A1

3 **sa'âdetlü Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa** T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A1

4 sefâ'in (سفائن) A1 : sefâyin T1

5 eşkıyâsı A1a : — T1, A1

6 Cezâ'ir-i (جزائر) A1a : Cezâyir T1, A1

7 sefâ'in (سفائن) A1 : sefâyin T1

8 olanları T1 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple satırın sonuna yazılmıştır] A1 : — A1a

yetde[1] tekayyüd ve ihtimâm vakt-i tesâ'ufe ihâle ile bu vakte dek mütevârî-i mersây-ı te'hîr olup[2], bi-tevfîkıllâhi Te'âlâ şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh ve merâhim-dest-gâh *halledallâhu şevketehû ve 'ömrahû ilâ yevmi't-tenâh*[3] efendimiz hazretlerinin fıtrat-ı zât-ı[4] hümâyûnları bunun gibi mühimm ü elzem ve eşedd-i ihvicâc ile enfa' u ehemm olan umûr-ı cesîme-i hayriyyenin ibdâ' **[T1 204b]** u inşâsına bi-'avnillâhi Te'âlâ muvaffak ve mülhem olmalarıyla, ez-cümle Ahur-kapu ta'bîr olunan mahallin hâricinde sâhil-i bahrda kal'a[5] burcu firâzında müceddeden inşâsına himmet-i Mülûkâne'leri câri olan fenâr-ı mücedded ki, muhâlif-i şiddet-i hevâ ile târ-ı şebde gelan sefâ'in[6] ol fenârı kanâdîl-i müşta'ile[7] ile[8] dûrdan müşâhede eylediklerinde, gicelik hâlinde seng-i sâhile düşmeden emîn ü sâlim mürûr ve sıyânetlerine bâ'is ve ilâ âhırı'd-devrân böyle eser-i cezîlin 'indallâhi Te'âlâ makbûl olmasıyla fukarâ vü zu'afây-ı 'ibâdın du'ây-ı hayrlarına mazhar olmaları gibi ve bunun emsâli niçe[9] hayrâtlarıyla suhuf-ı 'âlem mâlî olduğu *ezharun mine'ş-şems*[10]dir.

Zikr olunan Sığrı Limanı keyfiyyeti dahi sem'-i hümâyûna vâsıl oldukda, *el-mülûkü mülhemûn*[11] ve *el-umûru merhûnetün bi-evkātihâ*[12] mazmûnu ile lîmân-ı merkūmda bir kal'a-i metîne ve bir hatîre-i hasîne binâ ve çâr etrâfı müstahkemü'l-binâ ve burc u bârûları müdâfi'-i âteşîn-nihâd ile zîb-ârây-ı tekmîl ve

---

1 keyfiyyetde A1a : keyfiyyet-i T1, A1

2 mütevârî-i mersây-ı te'hîr olup T1, A1 : te'hîr olunmuşidi [Bu kelimeler s. 474'teki mükerrer kısımda sonunda "sahh" kaydı ile sayfa kenârına yazılmıştır] A1a

3 "خلد الله شوكته وعمره الى يوم التناه = Allah onun büyüklüğünü ve ömrünü kıyâmete kadar dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 zât-ı T1, A1 : zâtiyye-i A1a

5 kal'a A1 : — T1

6 sefâ'in (سفائن) A1 : sefâyin T1

7 müşta'ile A1 : مشتعلة T1

8 ile [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın üstüne kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A1 : — T1

9 niçe T1 : + [Bu kelime buraya girmesi işâret edilerek s. 440'ın sağ kenârına yazılmış] A1 : — A1a

10 "اظهر من الشمس = Güneşten daha açıktır" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

11 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

12 "الامور مرهونة باوقاتها = Her işin bir vakti vardır" anlamına gelen Arapça bir atazözüdür.

dizdâr u neferât ve levâzımât-ı sâ'iresiyle[1] müretteb, bî-'adîl ü bî-mesîl yapılup, istihkâmına sarf-ı himmet ile sefâyin-i 'ibâdullâh gezend-i rûbeh-nihâd-ı düşmenden emîn ü sâlim olmalarıyçün ol Şehen-şâh-ı kılâ'-güşâ[2] ve Hudâvend-i savlet-edâ hazretlerinin zemân-ı sa'd-iktirân-ı hümâyûnlarında böyle bir eser-i cezîlin sûret-nümûn-ı ibdâ' olması, makrûn-ı irâde-i Cihân-penâhî olmağla, ibtidâ keşf ü inşâsına fermân **[T1 205a]** ve işbu bin yüz altmış dokuz senesi şa'bânü'l-mu'azzamının evâ'ili[3]nde[4] Kapudân-ı deryâ sa'âdetlü Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa hazretlerine hıtâben mübâşeretleriyle emr-i Cihân-mutâ'-i Hâkānî vâsıl u[5] vârid ve ma'rifet-i şer'[6] ve cümle ma'rifet[7] ü ma'âniyeler[8] ile[9] emr-i 'âli-yi mütevârid[10] mûcebince ba'de'l-keşfi's-sarîh Vezîr-i müşârun ileyh hazretleri Donanma-yı hümâyûn ile doğru Molova Limanı'na vâsıl, andan çekdirme sefînelerine süvâr ve lîmân-ı merkūma lenger-endâz ve ta'yîn ü tertîb olunan mi'mârân ve mühendisîn ve sâ'ir erbâb-ı binây-ı kal'a ile ber-mûceb keşf-i mâ-tekaddem mâh-ı merkūmun mübârek altıncı isneyn günü[11] sâ'at-ı sa'îde-i nehâriyyede Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn ve Nigeh-bân-ı kılâ'-i dîn-i metîn *eyyedehullâhu bi'n-nasri ve't-temkîn*[12] hazretlerinin[13] eyyâm-ı 'ömr ü devletleri du'âsıyla[14] vaz'-ı esâs-ı

---

1 sâ'iresiyle T1, A1 : sâyiresiyle A1a

2 güşâ T1 : + [Bu kelime önce "كشاد" şeklinde yazılmış, daha sonra "د" harfinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A1

3 1-10 Şa'bân 1169 = 1-10 Mayıs 1756.

4 evâ'ilinde T1 : evâyilinde A1

5 vâsıl u A1a : vâsıl-ı T1, A1

6 şer' T1 : + [Bu kelime satırın altına kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A1

7 ve cümle ma'rifet A1a : — T1, A1

8 ma'âniyeler T1 : + [Bu kelimenin sonundaki "ler" eki satırın üstüne kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A1

9 ma'âniyeler ile T1, A1 : ma'âniyeleriyle A1a

10 mütevârid A1 : mütevârid ve T1

11 6 Şevvâl 1169 = 4 Temmuz 1756 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

12 "ايده الله بالنصر والتمكين = Allah onu zafer ve güçle desteklesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

13 hazretlerinin T1, A1 : + [s. 476'daki mükerrer kısımda bu kelimeden önce yazılan "du'âsıyla" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1a

14 du'âsıyla T1, A1 : + [s. 476'daki mükerrer kısımda bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A1a

metânet-mesâs olunup, hemân binâsına şurû‘ ve mübâşeret ve müşârun ileyh Kapudân-ı deryâ Paşa-yı celîlü’l-kadr hazretleri pâ-ber-zemîn[1] ictihâd-ı[2] bezl ü vüs‘ ve tâb ü tüvân ile teshîlât-ı İlâhiyye zuhûru[3] meded-kâr ve muktezî olan cîr u ahcâr nefs-i lîmâna akreb mahalde hafr olundukca, ma‘den-i hicârât-ı sepîd katı vâfir belki mikdâr-ı kifâyeden mütekâsir bulunup, tahmînen altı ay mikdârı müddetde suhûlet ile hıtâm-pezîr oldu.

Metânet ü istihkâmı ve vüs‘at-ı etrâf ü enhâsı Baba Kal‘ası mikdârı olup, lîmân-ı merkūm Midillü Cezîresi’nin cânib-i garbîsinde ve kal‘a dahi vasat-ı sâhilde tarafeyn boğazlarına nâzır muhammesü’ **[T1 205b]** ş-şekl ‘arsasının tûlu yetmiş zirâ‘[4] ve der u dîvârı dâ’iren mâ-dâr iki yüz elli zirâ‘ ve kaddi on iki zirâ‘ ve ‘arzı dört zirâ‘-ı hendesî ile misâhası mazbûta ve etrâfında müsellesü’ş-şekl beş ‘aded burc-ı metîn vaz‘ ve üc ‘aded galle kullesi ile bi-hisâbi’t-terbî‘î cem‘an on iki bin zirâ‘ ‘arsayı hâviye ve bir sâ‘at mahalden icrâ olunan mâ’-i lezîz çeşmeleri ve iki câmi‘-i şerîf ve bir hammâm ve beş ‘aded çeşme-i âb bi-‘avnillâhi Te‘âlâ itmâm olunup ve mühimm ü elzem olan otuz iki kıt‘a toplar ve sâ’ir barut ve mühimmât ve cebe-hâne ve dizdâr ve neferât ve hademe-i sâ’iresi bi-ecma‘ihim ‘ulûfe ve levâzımâtlarıyla tekmîl olundu.

Hakk sübhânehû ve Te‘âlâ şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh efendimizi bunun emsâli niçe niçe[5] hayrât-ı cezîleye muvaffak ve meysûr ve a‘dây-ı dîn-i mübîn üzere gālib ü mansûr ve bed-hâhların hemîşe mahzûl ü makhûr eyleyüp enzâr-ı merhamet-âsâr-ı Mülûkâne’lerin ‘âmme-i fukarâ’-i ‘ibâd ü bilâd üzerlerinden dûr u zâ’il etmeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi’l-mürselîn[6], âmîn yâ Rabbe’l-‘âlemîn[7].

---

1 zemîn A1a : رمين T1, A1

2 ictihâd-ı T1, A1 : ibtihâl-i A1a

3 zuhûru A1 : zuhûr-i T1

4 tûlu yetmiş zirâ‘ T1, A1 : tûlu ve ‘arzı altmış zirâ‘A1a

5 niçe [Bu kelime s. 477’deki mükerrer kısımda satırın üstüne yazılmıştır] A1a : — T1, A1

6 Seyyidi’l-mürselîn T1 : + [Bu kelimelerden sonra sayfanın geri kalanı boş bırakılmış ve akabindeki s. 443’ün sonuna “Zikr-i binâ’-i câmi‘-i şerîf der-Otakcılar” yazılmış ve s. 444’te ise “**sene 1169 şevvâl, zilhicce, zilka‘de ve sene 1170 muharremden bir iki vak‘a yazıla**” kırmızı mürekkeple ve bunların altına “17 Receb sene 69” siyah mürekkeple yazılmıştır. s. 445’ten itibâren **[T1 142a]**’daki “**Zikr-i binâ’-i câmi‘-i şerîf der-Otakcılar be-Mahalle-i Takyeci**” konusu yazılmıştır] A1

7 âmîn yâ Rabbe’l-‘âlemîn A1a : — T1, A1

Tevcîh-i Eyâlet-i Karaman be-Kāyim-makām Paşa ve tevcîhât-ı[1] ağayân-ı Ocak

Yine bin yüz altmış dokuz senesi mâh-ı şevvâl-i şerîfin[2] on ikisinde[3] Yeniçeri Ağası ve Kāyim-makām İbrâhîm Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn Eyâlet-i Karaman tevcîh ü 'inâyet buyuruldu. Ve Kul Kethudâsı olan Tosun Mehmed Ağa'ya Yeniçeri Ağalığı **[T1 206a]** ve Ser-zagarî Na'lbend Mehmed Ağa'ya Kul-kethudâlığı ve Ser-sensonî'ye Zagarcı-başılık ve Vefâlı Mehmed Ağa'ya Ser-sensonî Ağalığı ve Turnacı-başılık Muhzır olan İsmâ'îl Paşa-zâde Bey'e tevcîh ve kā'ide-i ocak üzere ilbâs-ı hil'at olundular.

Şeyhulislâm-şüden-i Sadr-ı Rûm Dürrî-zâde Efendi ve Sadr-ı Rûm-şüden-i İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî Pîrî-zâde Sâhib 'Osmân Molla Efendi

Yine bin yüz altmış dokuz senesi mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin yirmi yedinci günü[4] Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[5] 'atâfetli Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi[6] hazretleri mesned-i vâlây-ı meşîhat-ı İslâmiyye'de müddet-i makdûreleri hayr ile itmâm ve zât-ı 'âlîleri kemâl-i 'ilm ü hilm ile ârâste olmakdan nâşî sagīr u kebîr ve vazî' u refî' kendülerinden râzî ve hoşnûd ve hıdemât-ı lâzime-i Devlet-i 'aliyye'de kemâl-i bezl-i mechûd ile ibbân-ı şeref-iftây-ı 'âlîleri munkazî olup, Beykoz'da olan sâhil-hânelerinde kemâl-i bast-ı âsâyiş üzere murabba'-nişîn-i sâmân olmalarına emr u fermân buyuruldu.

Ve yine târîh-i merkūmda[7] a'lem-i 'ulemây-ı fuhûl ve ekrem-i hânvâde-i usûlden câmi'u'l-ma'kūl ve'l-menkūl, semeyda'-i ebhâs-ı mezâyây-ı mütûn, mıska'-i müşkilât-ı cümle-i fünûn, kadr-dân-ı erbâb-ı nühâ, re'fet-nişân-ı ehâlî-i hicâ şâh-vâre-i zâhire-i tamm-ı iclâl, *mâ-fetiye muvaffakan fî mesnedi'l-iftâ'i ve mâ-beriha bi-ictihâdihî fi'l-umûri* **[T1 206b]** *yüfti*[8]. **Beyt:**

---

1 **tevcîhât-ı** T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

2 şerîfin A1 : şerîfinin T1

3 12 Şevvâl 1169 = 10 Temmuz 1756 Cumartesi.

4 27 Şevvâl 1169 = 25 Temmuz 1756 Pazar.

5 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 Efendi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hazretleri" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A1

7 27 Şevvâl 1169 = 25 Temmuz 1756 Pazar.

8 "مافتى موفقا فى مسند الافتاء ومابرح باجتهاده فى الاموريفتى = Fetvâ makâmında hâlen başarılıdır ve ictihâdıyla fetvâ vermektedir" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

Halefe'z-zemânü leye'tiyenne bi-mislihî
Haniset yemînuke yâ zemânu fe-keffiri[1]

Mağzâsıyla (معزاسيله) ol nûr-ı derârî-i 'izz ü himem 'alâ vechi't-tekerrür mesned-ârâyî-i Sadâret-i Rûm ile mükerrem ve olduğu mesnedlerde bi-'avnillâhi Te'âlâ niçe niçe mehâmid-i cemîle ile müvessem ü mu'allem ve miyân-ı sudûr-ı kirâm ve 'ulemây-ı 'izâmda mahmûdü'l-etvâr ve memdûhu'l-âsâr ve kesîru'l-îsâr oldukları *ezharun mine'ş-şemsi ve ebyenün mine'l-ems*[2]dir. Pîş-ezîn sadâretleri tekerrürüne bu vechile târîh-i 'âcizânem mesbût-ı mecelle-i âsâr kılınmışidi. **Li-muharririhi'l-Hakīr**[3]**:**

Hâfe dürriyyün ve dürrun 'an-ifâzat cûdihî
Fe'htefâ hısnen bi-bahrin ve'telâ fevka's-semâ
Derrahullâh ebediyyün Hâkime târîhahû
Bahru 'ilmin derrahû sadrun li-Rûmin bi'l-behâ[4]
(بحر علم دره صدر لروم بالبها) **[Sene 1169]**

Müşârun ileyh hazretlerine Şeyhulislâm-ı sâbık Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi cenâblarının mesned-i Fetvâ'dan infisâlleri günü mahsûs-ı taraf-ı 'inâyet-methaf-ı hazret-i Şehriyârî'den Serây-ı hümâyûn'a da'vetleriyçün Hâsekî Ağa me'mûr ve mûceb-i fermûde-i Cihân-mutâ'ı isrâ'-i icâbet ve Serây-ı hümâyûn'a teşrîf ve ba'de îfâ'i'l-merâsimi'l-'âdiyyeti mesned-i vâlây-ı Şeyhulislâmî'de revnak-efzây-ı übbehet ü iclâl olmalarıyçün huzûr-ı hümâyûnda sevb-i sefîd-i semmûr-ı mûrisü's-sürûr ilbâs ve Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et dev-

---

1 "حلف الزمان ليأتين بمثله * حنثت يمينك يازمان فكفر = Felek yemin edip o kişinin bir benzerinin geleceğini söyledi. Yalan yere yemin ettin ey felek, keffaretin ver! (Çünkü onun bir benzeri bir daha asla gelmez!)" anlamına gelen Arapça bu beyit fakîh, târihçi ve şâ'ir Umâra el-Yemenî'ye aittir; bkz. Yemenî, *age.*, s. 73.

2 "اظهر من الشمس وابين من الامس = Güneşten ve dünden daha açıktır" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

3 li-muharririhi'l-Hakīr T1 : li-muharririhi'l-Fakīr A1

4 "خاف درى ودر عن افاضة جوده * فاختفى حصنا ببحر واعتلا فوق السما
دره الله ابدى حاكم تاريخه * بحر علم دره صدر لروم بالبها = Dürrî-zâde [bu durumdan] endişe etti, cömertliğini ortaya koyması ne de bereketlidir. Denizde bir kaleye gizlendi ve göğün üstüne yükseldi Allah onu yüceltsin, Hâkim bu olaya tarih düşürdü. İlmin denizidir o, ne de bereketlidir, Rumeli'nin en parlak vezîri" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

letlü Vezîr-i mükerrem Mustafa Paşa hazretleriyle hem-ʻinân-ı semend-istînâs hırâmân-ı câdde-i iclâl ve ʻatf-endâz-ı sâha-i **[T1 207a]** ikbâl oldular.

Hakk Teʻâlâ her hâlde tevfîkāt-ı ʻaliyyesin refîk eyleyüp, kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyla cümleyi mecbûr u mesrûr eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Ve mesned-i Fetvâ'yı teşrîflerine ser-zede-i bürûz olan târîh-i ʻâcizânem teberrüken bu mahalle sebt-i cerîde-i âsâr kılındı. **Li-muharririhi'l-Fakīr:**

Uʻtıye'l-kavsü li-bârîhellezî
Sümmühû esmâhu müftiyyü'l-enâm
Mâ-fetâ fî mesnedi'l-iftâ lehû
Rifʻatün taʻlû zürâhâ külle hâm
Fe-hüve dürri'l-ʻulûmu nûruhû
Fâka lâ-yuhceb bi-estâri'l-gamâm
Hâkimun kad-ebdaʻa târîhahû
Dürru bahri'l-ʻilmi yüftî bi'd-devâm[1]
(در بحر العلم يفتى بالدوام) **Sene 1169**

Ve minhu'l-ʻavn ve bi-yedihî edemehu's-savn[2] ve hem ol gün zât-ı ʻâlîleri Sadr-ı Rûm iken mirkāt-ı meşîhat-ı İslâmî'ye sâʻid olmaları hasebiyle câh-ı vâlây-ı Sadâret-i Rumeli, hâlâ İmâm-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî Pîrî-zâde ʻOsmân Molla[3] Efendi hazretleri çespân u evfak ve vücûhla ol câh-ı refîʻu'l-ʻunvâna zât-ı ʻâlî-i fezâ'il-iktinânları ahrâ vü elyak olmakdan nâşî, ilbâs-ı hilʻat-ı

---

1 "اعطى القوس لباريها الذى * سمه اسماه مفتى الانام
مافتى فى مسند الافتا له * رفعة تعلوا ذراها كل هام
فهو درى العلوم نوره * فاق لايحجب باستار الغمام
حاكم قد ابدع تاريخه * در بحر العلم يفتى بالدوام = Yay asıl sâhibine verildi (iş sâhibine emânet edildi), onu halkın müftüsü şeklinde isimlendirdi. Hâlen fetvâ makâmında bulunmaktadır, onun öyle bir üstünlüğü vardır ki zirvesi her tepeden yüksektir. İnci gibidir o, ilimler onun nûrudur, üstündür, bulutların perdesiyle örtülemez. Hâkim bu hâdisenin tarihini parlak bir şekilde düşürmüştür, ilim denizinin incisi sürekli fetvâ vermektedir" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

2 "ومنه العون وبيده ادمه الصون = Yardım O'ndandır ve koruma O'nun kudret elindendir" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

3 Molla T1 : Monla A1

mûrisü'l-behcet ile gülistân-ı âmâlleri dü-bâlâ gül-i ikbâl[1] ile müzeyyen ü müberccel kılındı. Hakk Te'âlâ her hâlde tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Nakl-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî be-Sâhil-serây-ı Kara-ağac ez-Sâhil-serây-ı Beşiktaş [T1 207b]

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilhiccesinin evâ'ili[2]nde[3] çünki mevsim-i meserret-behâr ve evân-ı temâşây-ı reng-â-reng nakş u nigâr, mahz-ı kudret-i sun'-i Kird-gâr 'âlemi tevcîh-i enzârdan niçe niçe hikmet-i bedî'a-i Hâlık-ı nikû-kâra ıttılâ'ı müstelzim olmağın, hazret-i Hudâygâne-i maşrık u mağribin de'b-i kadîm ve hulk-ı nîkû-yı müstedîmleri üzere her mevsimde emlâk-ı reşk-i simâk-ı hümâyûndan bir mahall-i cân-fezâyı teşrîfleri 'âdet-i müstemirreleri olageldiğine binâ'en, bundan akdem Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı[4] Beşiktaş'ı şeref-i tahvîl ve teşrîfleri ile reşk-sây-ı cinân-ı mihâd[5] buyurmuşlar idi.

Kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı şevket-rüsûmları ile ol cây-ı ferah-zâ zemîn-i huld-i berrayne mânend olup, kemâl-i iclâl ve sa'âdet ü ikbâl ile hezâr sürûr u inbisât-ı mevfûr hâsıl olup, ammâ mevsim-i şitânın evâ'ilinde[6] hevâlardaki tâb ve şiddet-i iltihâb mündefi' ve dem-i harîf 'aynıyla mevsim-i behâra nazîr ve sâha-i Sa'dâbâd-ı ferah-mesîrin her tarafı ol vakitlerde başka bir safâ vü meserrete mütebeddil olmakdan nâşî ve hem Sâhil-serây-ı Kara-ağac'ın nice vücûhla şeref-i hem-sâyegî-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî ve hem ol nehr-i 'azbin tûlen cereyânı ve kuvvet ü hiyâc-ı emvâcdan 'ârî başka bir hâlet-i rûhânîsi olmakdan nâşî, **mısra':**

Tenakkal fe-inne lezzâti'l-hevâ fi't-tenakkul[7]

---

1 ikbâl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "طرحيله" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "ile" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] A1

2 1-10 Zilhicce 1169 = 27 Ağustos - 5 Eylül 1756.

3 evâ'ilinde T1 : evâyilinde A1

4 hümâyûn-ı A1 : — T1

5 cinân-ı mihâd T1 : mihâd-ı cinân ["cinân" kelimesinin altına "م" harfi yazılmıştır] A1

6 evâ'ilinde T1 : evâyilinde A1

7 "تنقل فان لذات الهوى فى التنقل = Seyahat et! Çünkü nefsin hoşlandığı lezzetler seyahattedir" anlamına gelen Arapça bu mısra' Safiyyüddîn el-Hillî'ye aittir; bkz. Şihâbüddîn Muhammed b. Ahmed Ebi'l-feth el-Ebşîhî, *el-Müstetraf fî Külli Fennin Müstezraf*, thk. Müfid Muhammed Kumeyha, Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, Beyrut 1983, II,85.

medlûlü ile ol hadîka-i meserret enîka-i **[T1 208a]** eşi"a-i nûr-ı siyâhî gibi sevâdistân-ı hıtta-i meşkîn-fezâ ve gam-küsârım Kara-ağac Bâğçesi mazmûnuyla memdûh-ı elsine-i kibâr-ı enâm ve fezây-ı gülistân-ı kâm olmağın, ol serây-ı meserret-bâha-i 'âlîye nakl buyurulup, niçe inbisât u safâ hâsıl olmuşidi.

Yine sene-i cedîde-i mübârekenin muharremü'l-harâmının yirminci günü[1] devlet ü ikbâl ile ol mahalden Serây-ı Cedîd-i hümâyûn-ı übbehet-nümûnlarına şirâ'-güşây-ı iclâl oldular. Hakk Te'âlâ her hâlde tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk eyleyüp, sâye-i 'inâyet-vâye-i Cihân-dârî'lerin 'âmme-i 'ibâd ü bilâddan dûr u zâ'il eylemeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Vefât-ı Seyyid Rızâ Efendi Nakībü'l-eşrâf-ı sâbık *rahmetullâhi 'aleyh*[2]

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilhiccesinin beşinci günü[3] sâbıkā Nakībü'l-eşrâf Seyyid Rızâ Efendi birkac gün hastalanup, bi-emrillâhi Te'âlâ dâr-ı bekāya irtihâl eyledi.

Mezkûr Seyyid Rızâ Efendi ehl-i 'ilm ü fazl ve hayli me'ârif-âşinâ, sâhib-i hulk-i hasen ve mütevâzı' kimesne idi. Fi'l-asl Kā'ân-ı Kırım'a intisâb ve hıdmeti ve te'alluk-ı tâmmı olup, bu sebeb ile Hânedân-ı Cengîz'in ahvâl ü evsâflarını hâviyye *Târîh-i Gāzân* nâm kitâbı mutâla'a ile Türkî'ye terceme etmişlerdir, *rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[4].

Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i adhâ

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilhiccesinin beşinci günü[5] Sadrıa'zam **[T1 208b]** ve Hidîv-i ekrem hazretleri resm-i kadîm ve de'b-i müstedîm üzere mükemmel ü mübeccel Dâ'ire-i Âsafî-şiyem'leriyle Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[6] hazretlerine teşrîf buyurup, mu'âyedeye mübâşeret ve ertesi gün cümle 'ulemây-ı 'izâm ve ma'a sudûrihimü'l-fihâm 'ale't-tertîb Serây-ı Sadr-ı mu'al-

---

1 20 Muharrem 1170 = 15 Ekim 1756 Cuma.

2 "رحمة الله عليه = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 5 Zilhicce 1169 = 31 Ağustos 1756 Salı.

4 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 5 Zilhicce 1169 = 31 Ağustos 1756 Salı.

6 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

lâ'ya kudûm ve 'arefe gününe[1] değin bi'l-cümle a'yân ve ricâl-i Devlet mu'tâd olan vech üzere tebrîk-i 'îd-i sa'îd içün dâmen-bûs-ı hazret-i Âsafî'ye müsâra'at eyleyüp ve onuncu[2] gicesi[3] erkân-ı Devlet 'ale'l-'umûm Serây-ı vâlây-ı hazret-i Pâdişâhî'de takbîl-i dâmen-i 'inâyet-me'menleriyçün saff-beste-i makām-ı hıdmet olup, **beyt:**[4]

Ne dâmen-i 'azamet me'men-i 'inâyet kim
Olur o dâmeni takbîl içün bu 'îd-i sa'îd
Ne dâmen-i kerem-i Şâh-ı bu'l-mehâmid kim
Şifâha mültesem etmiş anı Hudây-ı Mecîd

medlûlü üzere 'ale's-seher dâmen-bûs-ı hazret-i Pâdişâhî ile şeref-yâb ve şevketlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *eyyedehullâhu Te'âlâ ve ebkāhu*[5] hazretleri edây-ı nemâz-ı[6] 'îd-i sa'îd içün müzeyyen alay-ı cihân-ârây ile cedd-i emcedleri Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[7] hazretlerinin Câmi'-i şerîfine 'inân-tâb-ı 'azamet ü iclâl oldular:

Devâm-ı 'îd-i sürûr ile şevket ü 'ömrün
Füzûn ede kerem-i Rabb-i Müste'ân-ı Mecîd **[T1 209a]**

İhsân-ı Vezâret [be-]Silahdâr-ı Şehriyârî

Yine sene-i merkūme zilhiccesinin beşinci günü[8] hâlâ Enderûn-ı hümâyûn'da bir müddet hıdmeti makbûl ü mebrûr ve her vechile hüsn-i sülûk

1 9 Zilhicce 1169 = 4 Eylül 1756 Cumartesi.
2 onuncu A1 : اوننجى T1
3 9 Zilhicce 1169 = 4 Eylül 1756 Cumartesi.
4 **beyt** [Bu şiirle ilgili olarak "Behey cânım Efendi! Târîhin nısfı bu kıt'a-i mükerrere-i ekrîre ile memlû olmuş, sübhânallâh!" ifâdesi farklı bir kaligrafi ile satır hizâsına sayfa kenârına yazılmıştır] T1 : — A1
5 "ايده الله تعالى وابقاه = Yüce Allah onu desteklesin ve onu bâkî kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
6 nemâz-ı T1 : — A1
7 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
8 5 Zilhicce 1169 = 31 Ağustos 1756 Salı.

ve sadâkatle meşhûr u memdûh olan Silahdâr sa'âdetlü Ağa[1] hazretleri, öteden berü asâlet ü liyâkat ve sıdk u rezânetle ma'rûf u mevsûf olduğundan başka, böyle hıdmetde[2] sa'y-ı cezîlleri meşkûr ve sıdk u sedâd ile etvârları mebrûr olanların yümn-i enzâr-ı 'inâyet-âsâr-ı Mülûkâne ile behrever buyurulması mu'tâd 'avâtıf-i'tiyâd-ı hazret-i Şehriyârî olduğuna binâ'en, Ağa-yı mûmâ ileyh hazretlerini karîha-i hümâyûn-ı[3] Cihân-dârî'den rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le ve Tırhala mansıbı ile behrever ve çırâğ ve Kesriyyeli[4] Kethudâsı ve sâbıkā Matbah-ı 'âmire Emîni hâcegân-ı Dîvân-ı 'âlî'den Mehmed Efendi'nin hânesini teşrîf ve müşârun ileyhe Kapu Kethudâsı ta'yîn ve birkac gün ikāmet ve teheyyü'den sonra savb-ı me'mûruna 'âzim ü râhî kılındı.

Vürûd-ı serhâ'-i maktû'în ez-cânib-i Vezîr-i mükerrem 'Abdurrahmân Paşa Vâlî-i Mar'aş hâlâ

Paşa-yı müşârun ileyh devletlü el-Hâc 'Aburrahmân Paşa hazretleri merhûm Dârendeli Vezîr-i mükerrem Maktûl-zâde Kethudâsı Hüseyn Paşa'nın yeğeni olup, evâ'il-i hâllerinde bir mikdâr eyyâm-ı taşrada vüzerây-ı fihâm kethudâlıkları **[T1 209b]** hıdmetinde müstahdem, ba'dehû Devlet-i 'aliyye'ye gelüp ba'zı hıdemâtda bulunup, ez-cümle Kara Mehmed Paşa-zâde merhûm Mustafa Paşa'nın def'a-i ûlâda Kapudân-ı deryâ iken kethudâlığı hıdmetinde iken, Kapucu-başılık ihsân olundu.

Ba'de zemânin Sa'îd Paşa hazretleri müddet-i Sadâreti'nde Devlet-i 'aliyye'de mu'azzez ü mükerrem Çavuş-başı idiler. Bu hıdmetde dahi memdûh u meşkûr ve gāyet salâh-ı hâl ile ma'rûf u meşhûr evzâ' u etvârından cümle ehâlî-i Devlet-i 'aliyye râzî ve hoşnûd olup, salâh u takvâ ile[5] zâ'idü'l-vasf ve 'ilm ü fazl ile her vechile mütehallî bir zât-ı sütûde-hısâl olup, hattâ beher hamîs ve isneyn giceleri konağında hatm-i hâcegânı terk etmeyüp ve delâ'ilü'l-hayrât ve Ashâb-ı Bedr ve sâ'ir evrâd ü ezkâra meşgūl idiler.

---

1 Ağa [Mezkûr şahısla ilgili olarak "Seksan dört târîhinde Sadrıa'zam olmuşdur, ba'dehû 'azl olup bin iki yüz iki târîhinde Kandiye'de hatfe enfihî fevt şüd" ifâdesi farklı bir kaligrafi ile satır hizâsına sayfa kenârına yazılmıştır] T1 : — A1

2 hıdmetde T1 : + [Metinde bu kelimenin sonundaki "de" eki kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A1

3 hümâyûn-ı A1 : — T1

4 Kesriyyeli T1 : Kesriyyelü A1

5 ile T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A1

Lâ-ya'rifu zevi'l-kadri illâ zevûh[1] mağzâsıyla[2] 'ulemây-ı kirâma ve talebe-i 'ulûm u me'ârife kemâl-i mertebe ikrâm ve mahabbetleri olup şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Şehriyâr-ı 'âlem efendimiz hazretleri karîha-i hümâyûnlarından rütbe-i vâlây-ı Vezâret ile Mar'aş Eyâleti tevcîh ve çırâğ-ı hâss ve gars-ı yemîn-i ihtisâsları buyurup ve mahall-i me'mûrlarına râhî kılınmışidi.

Vezîr-i müşârun ileyh hazretleri esnâ'-i râhda mahall-i hükûmetine varıncaya dek kapusuz serserî tâ'ifeleri etrâf u eknâfında çoğalup, **[T1 210a]** bunların haklarından gelinmekle def'i müte'assir ve bir mikdâr zemâna muhtâc olmağla, bunları nerde olursa yanına alur, cem' eder.

Eyâlet-i Mar'aş, Türkmân 'aşâyiri ve kabâyili olup, mefâsidi çok bir eyâlet olmağla, elbette bunlardan birinin üstüne gitmek iktizâ eder. Bu kapusuz tâ'ifesi *yemşûne ilâ haysü mâ-yû'merûn*[3] meseli ile bir kavm-ı mefâside gidildikde, anlara havâle olunur. İki tarafdan vücûdu tu'me-i şemşîr olan "fâ'idedendir[4]" deyü[5] temâm-ı tedbîrleri 'âkılâne olup, Mar'aş'a vardıklarında ancak sekiz gün derûn-ı şehirde ârâm, ba'dehû taşra 'aşâyir ve kabâyilde ebnây-ı sebîle müte'addî eşkıyâ kati çok olmağla, Vezîr-i mükerrem hazretleri çadırlarıyla çıkdılar. Bu esnâda Bektâşî ve Kılıçlı nâm tâ'ife-i Türkmân -ki nefs-i Eyâlet'de konar göçer ekserî eşkıyâ zümresinden bunlar birkac bin atlu olur- tâ'ife[6] olup hırsız ve yol kesici dâ'imâ[7] ebnâ'-i sebîle îrâs-ı mazarrat ve hasâretden hâlî değiller idi. Ve Mar'aş'a gelan vâlîlerden tehâşîleri yok, bu hâl üzere olup, müşârun ileyh hazretleri bunların bellübaşlarına bir tarîkle âdem gönderüp, getürdüp 'âdetleri üzere hil'atlarını ilbâs ve bir dahi ebnâ'-i sebîle te'addîden tahzîr ve tevbe ve kemâl-i tenbîh ve te'kîd-i ekîd ile itâ'at ü sedâda 'âzim **[T1 210b]** ve mahallerine râhî olmuşlar idi. Müddet-i kalîle mürûrunda ke'l-evvel 'isyânları zuhûr ve şekāvet-i kadîmeleri üzere tuğyânları bedîdâr olur.

---

1 "لايعرف ذوى القدر الا ذووه = Haysiyet sahiplerini ancak haysiyet sahipleri takdîr eder" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

2 mağzâsıyla A1 : معزاسيله T1

3 "يمشون الى حيث ما يؤمرون = Emredildikleri yere giderler" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

4 fâ'idedendir (فائده دن در) T1 : فايْده دن در A1

5 deyü A1 : — T1

6 tâ'ife (طائفه) T1 : طايْفه A1

7 dâ'imâ (دائما) T1 : دايْما A1

Müşârun ileyh hazretleri dâhil-i Eyâlet-i Mar'aş Mandüllî (ماندوللى) nâm Türkmân eşkıyâsına 'âzim ve: "Ma'iyyetimde bulunasız" deyü sâlifü'z-zikr eşkıyây-ı Türkmân'dan bellübaşlılarından nâm-dâr yüz re's atlu isteyüp, buyuruldu tahrîr ve irsâl buyururlar. Mûcebince müsâra'at edüp, bî-mehâbâ gelürler, orduya mülâhık olurlar ve çadırların nasb ve ârâm ederler. Başbuğlarından on, on beş mikdârı çadırda huzûruna gelüp, bunlara cülûs ile emr ve kahve geldikde, meğer Vezîr-i müşârun ileyh hazretleri Enderûn ağalarını âmâde etmiş imiş. Hemân bunlara hançer[1] ve süyûf üşürüp pârelerler. Ammâ miyânelerinden Komo (كومو) nâmıyla meşhûr olan başbuğları ki, ol havâlî anın dest-i tetâvülünden câna gelmiş idi. Vüzerâ ve sâ'ir hükkâm bunu ele getürmekden 'âciz kalmışlar idi[2]. Bir nâm-dâr hırsız idi ki, kati çok kimesneleri bilâ-cürm katl eylemiş idi. Ana bir iç ağası bir hançer[3] urdukda, hemân yerinden sıçrayup Vezîr-i nâm-dâr-ı Kerrâr-fıtratın üzerine dal-hancer hamle eder. Müşârun ileyh hazretleri dahi yanında müheyyâ olan kendi kılıcı ile hamlesini def' ve darb ve anı dahi katl ederler.

el-Hâsıl bu eşkıyâlar **[T1 211a]** tu'me-i şemşîr olup, çadırda bu gulgule vukū'undan ordusu içinde olan kapusuzlar ki, sûretde dâ'ireden[4], ammâ *el-hâ'inü hâ'ifün*[5] medlûlüyle: "Âyâ! Bu maktûller bizden mi?" ve delüler ve segbânân makūlesi dahi[6]: "Bizden mi?" deyü herkese havf târî olmağla, hemân ol[7] sâ'at ordu içinde dellâllar nidâ etdirilüp: "Bu katl olanlar Türkmân eşkıyâsıdır" deyü i'lân olundukda, herkes mutma'innü'l-bâl olurlar. Maktûllerin orduda olan sâ'ir[8] ayak-dâş ve hevâ-dârlarını dahi tu'me-i şemşîr ederler. Böyle mefâsidin çirk-âb-ı vücûdu sahîfe-i 'âlemden hakk olmak, sevâb-ı 'azîm olduğu bî-iştibâhdır.

---

1 hançer A1 : hancer T1
2 idi T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A1
3 hançer A1 : hancer T1
4 dâ'ireden (دائره دن) T1 : دائره دن A1
5 "الخائن خائف = Hâin korkak olur" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, I,252.
6 dahi A1 : — T1
7 ol T1 : — A1
8 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A1

Ammâ bu maktûllerin Mar'aş toprağında yatakları ki, nehb ü gārât eyledikleri[1] eşyâyı anların hânelerinde saklarlar idi. Müşârun ileyh hazretleri ol tâ'ifeye[2] dahi buyuruldu tahrîr ve ba'zı su'âl ü cevâb içün ihzârlarını murâd etdikce[3], itâ'atdan nükûl ve bir tarîkle ele getürülmek mümkin olmayup, lâ-'ilâc bunlara bin kadar süvârî ta'yîn ve varup bi-emrillâhi Te'âlâ ol yatak olan eşkıyânın mecmû'unu ahz ve huzûruna getürürler. Ammâ içlerinden ser-kerdelerinin miyânında bir büyük yatağan bıçağı var imiş. 'Abdurrahmân Paşa hazretleri: "Şu bıçağına bakayım gel berüye!" deyü hitâb, ol dahi[4] önüne geldikde bıçağı belinden çeküp: "Ne keskin yatağan imiş, şu kapuya bak!" **[T1 211b]** dedi. Herîf ensesini çevirdikde, ne şekil darb eylediyse hemân kelle-i menhûsesi önüne düşdü. Mâ-bakıyyesini dahi hemân kendü oturdukları odanın pencerelerine taşradan salb etdirdiler.

Beş on mikdârı vâcibü'l-izâle habîs <ve> eşkıyâlar idi. Cezây-ı sezâlarını buldular. Ve ümmet-i Muhammed'in nehb ü gāret olunan eşyâları birer birer bu habîslerin hânelerinde cümlesini bulup, arayup sâhiblerine teslîm ederler.

Hakk Te'âlâ cesûr ve müdebbir vüzerây-ı 'izâmı Devlet-i 'aliyye'den dûr etmeyüp, vücûd-ı şerîflerin niçe[5] eyyâm mesned-i celâletde dâ'im[6] ü kā'im ve şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Şehriyâr-ı 'âlem *eyyedehullâhu Te'âlâ mâ-dâme'l-ümem*[7] efendimiz hazretlerinin sâye-i 'inâyet-vâyelerin üzerlerinden ve sâ'ir fukarâ vü zu'afâ'-i 'ibâdullâh üzerlerinden dûr ve münfekk eylemeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Vefât-ı Re'îs Kethudâsı Mustafa Ağa

Yine sene-i merkūmenin 'îd-i şerîf-i adhâsında[8] Dîvân-ı hümâyûn'da kapucu-başılardan olup, birkac kerre Sipâh Ağası olan Re'îs Kethudâsı Mustafa Ağa

---

1 eyledikleri A1 : etdikleri T1

2 tâ'ifeye T1 : tâyifeye A1

3 etdikce T1 : eyledikce A1

4 ol dahi T1 : اولدی دخی A1

5 niçe T1 : nice A1

6 dâ'im T1 : dâyim A1

7 "ایده الله تعالی مادام الامم = Yüce Allah onu nesiller devâm ettikçe desteklesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 10-13 Zilhicce 1169 = 5-8 Eylül 1756.

demekle ma'rûf ihtiyâr kimesne[1] Dîvân günü, Müteferrika-başı'nın Serây-ı 'âmire'de olan mahalline girüp, cüz'î ârâm etmek mülâhazasıyla "Bir mikdâr istinâd ü istirâhat edeyim" derken bi-emrillâhi Te'âlâ **[T1 212a]** füc'eten vefât eyledi.

Ve pîş-ezîn vukū' bulan ihrâk-ı kebîrde halkın kati çok emvâl ü eşyâları yağmacılar ve ba'zı hammâl sûretinde düzdân ve erbâb-ı nehb ü gāret yedlerinde bulunup, Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et Mustafa Paşa efendimiz hazretleri 'âkıl u rezîn ve mütefattın bir Vezîr-i Aristo-tedbîr, fukarâ vü zu'afâya merâhim-semîr bir zât-ı bî-'adîl olmağla, etrâf ü eknâfda olan iskelelere ve gümrükcilere evâmir-i 'aliyyeler irsâl eyleyüp: "İhrâkdan ellerine halkın mâlı giren yağmacıların çoğu firâr etmeleriyle, bu makūleler ele girerse muhkem ahz ve kayd-ı bend ile Devlet-i 'aliyye'ye gönderile" deyü mü'ekked olmağla, mûcebince niçe yağmacılar ahz olunup, serika eyledikleri eşyâlarıyla Âsitâne-i 'aliyye'ye[2] gönderildi.

Kemâl-i tefahhus birle eşyâ sâhibleri 'arz-ı hâl edüp ve bi-'aynihî mesrûk u menhûb olan eşyâ yedlerinde bulunup, serika ve yağmacılıkları sâbit olmağın, harîk yerlerinde 'ibret içün cezâları tertîb ve yağma eyledikleri eşyâ başları uclarına bi-zâtihî vaz' olundu.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î

Mâh-ı merkūmun yirmi birinci günü[3] Tob-kapusu'nda ihrâk zuhûr ve bir hâne muhterik olup, bi-hamdillâhi Te'âlâ etrâfa sârî olmadan muntafî ve mündefî' oldu. **[T1 212b]**

İhsân-ı Vezâret-i Mîrahûr-ı Evvel 'Ali Paşa Vâlî-i Rumeli

Yine sene-i merkūme muharremü'l-harâmının beşinci gün[4]ü[5] Sadr-ı 'âlî devletlü, sa'âdetlü Mustafa Paşa hazretleri, Şehriyâr-ı 'âlem-penâh ve Hidîv-i mekârim-iktinâh *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi't-tenâh*[6] efendi-

---

1 kimesne T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bi-emrillâhi Te'âlâ" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

2 'aliyye'ye A1 : 'aliyye T1

3 21 Zilhicce 1169 = 16 Eylül 1756 Perşembe.

4 5 Muharrem 1170 = 30 Eylül 1756 Perşembe.

5 günü T1 : + [Bu kelime satırın altına yazılmıştır] A1

6 "خلد الله عمره ودولته الى يوم التناه = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

miz hazretlerine lutfen ve keremen sudûr-ı ʻizâm hazerâtına binâ ve ihyâ buyurdukları Bâb-ı Cedîd-i Sadr-ı ʻâlî'de ziyâfet tertîb olunup, teşrîf-i hümâyûnları ile ser-i saʻâdetlerin berâber-i fark-ı Ferkadân buyurdukları tafsîli zikr olunmuşidi.

Ol gün Mîrahûr-ı Evvel merhûm Kel Ahmed Paşa-zâde saʻâdetlü ʻAli Bey hazretleri rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le ve Rumeli mansıbı ile çırâğ ve ilbâs-ı hilʻat-ı fâhıre ile mesrûr ve be-kâm buyuruldu.

Ve Mîrahûr-ı Sânî merhûm ʻIvaz Mehmed Paşa-zâde Halîl Bey, Mîrahûr-ı Evvel-i Şehriyârî ve Ser-bevvâbîn-i Şehriyâri-yi sâbık Burgosî Mehmed Ağa, Mîrahûr-ı Sânî taʻyîn olunup, huzûr-ı hümâyûnda ber-vech-i muʻtâd ilbâs-ı hilʻat-ı celîle ile vâsıl-ı zürây-ı kâm buyuruldular.

Ziyâfet-i Sadrıaʻzamî be-hazret-i Şehriyâr-ı aʻzam
halledallâhu ʻömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ümem[1]

Çünki ʻâdet-i kadîme-i Devlet-i ʻaliyye-i ebed-müddet ʻumûm üzere her sâl-i meymenet-fâlin şevvâl-i mükerremi evâ'ilinde[2] tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvânî vukūʻ bulup, ricâl-i Devlet-i ʻaliyye **[T1 213a]** ve hademe-i saltanat-ı behiyyenin her biri ʻalâ-merâtibihim ve istiʻdâdihim mesrûr u mecbûr ve ilbâs-ı hilaʻ ve iʻtâ'-i ru'ûs-ı hümâyûn ile tahsîl-i fart-ı hubûr ede geldikleri ecilden, bu tevcîhât-ı ʻumûmiyyeden çend rûz mürûrunda Sâhib-i devlet hazretleri dahi Şehriyâr-ı enfüs ü âfâk Zıllullâhi Teʻâlâ ʻale'l-ıtlâk[3] efendimiz hazretlerine irâde-i hümâyûn-ı ʻinâyet-meşhûn teʻalluk eylediği mahall-i dil-güşây-ı ferah-fezâda ziyâfet ve çeşn-i Hidîvâne'leri tertîb ve taraf-ı Âsafî'den tefhîm daʻvet zımnında mahz-ı nevâziş ve ʻatf ü ʻinâyet-i Şehriyârî'leri ile[4] lutf-ı icâbet ve ʻalâ-mâ-cerâ bihi'l-ʻâde mehâmm-ı lâzime-i hıdmet-i ʻubûdiyyet-i Âsafî'leri hıtâmında ilbâs-ı hilʻat-ı Sadâret ve bu vechile bast-ı nevâziş ü merhamet buyurulmak dahi de'b-i müstedîm ve ʻâdet-i müstahsene-i kadîm olmuşidi.

---

1 "خلد الله عمره وشوكته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü nesiller sürdükçe devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 evâ'ilinde T1 : evâyilinde A1

3 el-ıtlâk A1 : الاصلاق T1

4 Şehriyârî'leri ile A1 : Şehriyârî'leriyle T1

Ammâ bu sâl-i meymenet-iştimâlde bi-emrillâhi Te'âlâ vukū' bulan ihrâk-ı 'azîmden kulûb-ı fukarâ vü zu'afâ ve bi-husûsihî dil-i pür-envâr-ı merâhim-âsâr-ı hazret-i Zıllullâhî'de âsâr-ı merhamet, îsâr-ı fukarâ'-i 'ibâdullâh zâhir u hüveydâ olmakdan nâşî, sâ'ir senelerde olduğu gibi bir mahall-i ferah-fezâda bast-ı bisât-ı çeşn ü sürûra rızâ-dâde olmayup ve hem muhterik olan Bâb-ı hazret-i Âsafî mahz-ı 'atâyây-ı hazret-i Şehriyârî'den yedi, sekiz yüz kîseye bâliğ masraf ile müceddeden binâ vü ihyâ olunmuşidi. Ana dahi **[T1 213b]** şeref-i teşrîf-i hümâyûn-ı Cihân-dârî ve temâşâsına nev-'ammâ rağbet-i nazar-ı hazret-i Şehriyârî mülâhazası zımnında, ba'de vukū'-i tevcîhât-ı 'umûmî çeşn ü ziyâfet-i hazret-i Sadrıa'zamî, Bâb-ı Cedîd-i Âsafî'de müheyyâ kılınmağa istîzân ve su'âl-i bende-nüvâzî vukū'uyla hayyiz-i icâbete karîn olup, mâh-ı merkūmun altıncı hamîs günü[1] Şehriyâr-i 'âlem ve Nigeh-bân-ı hıtta-i ümem *edâmallâhu şevketehû ve zâde 'ömrahû ve devletehû mâ-dâme'l-'âlem*[2] efendimiz hazretleri içün Bâb-ı Cedîd-i hazret-i Âsafî'de mükemmel ü mübeccel çeşn ü ziyâfet tertîb ü tezyîn olunup, sâye-i şâmile-i Kird-gâr olan Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn efendimiz hazretleri Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'dan sâ'at-ı sa'îde-i nehâriyye dü-mirkāt-ı rahşende-i meymenet-pâyeye vusûlünde hemçü mihr-i zerrîn-tâc-ı 'azamet-nitâc, mükemmel ü mübeccel haşmet-i Şâhâne ve kevkebe-i servet-i Pâdişâhâne'leriyle Serây-ı hümâyûn'un Timur-kapu ta'bîr olunan dergâh-ı sa'âdet-iktinâhından burc-ı şerefden tâbân ü rahşân ve şeref-i teşrîf-i 'inâyetleri ile[3] ol Bâb-ı Cedîd-i Âsafî'yi reşk-sây-ı sâha-i cinân buyurdular.

Ol teşrîf-i mekârim-redîf-i me'âlîde pîş-ezîn sebt-i cerîde-i kavânîn-i teşrîfât üzere merâsim-i istikbâl-i Cihân-dârî ve ferş-i dîbây-ı selâlim-i 'abkarî-nigârî ve sâ'ir pîş ü pes-i Zıllullâhî'de devân ve ne mahalden ruh-sûdegî-i zemîn-i çâkerî-**[T1 214a]** nişân olmak mefrûza-i sünen-i müstahsene ise, ibtidâ hademe-i bâb yollu yolunca ser-i mû hudûd ü kuyûdların tecâvüz etmeyerek, câdde-i istikbâl-i 'ubûdiyyetde îstâde ve kadd-hamîde-i tekrîm ve

---

1 6 Muharrem 1170 = 1 Ekim 1756 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 "ادام الله شوكته وزاد عمره ودولته مادام العالم = Allah onun büyüklüğünü dâim kılsın ve onun ömrünü ve devletini dünya durdukça artırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 'inâyetleri ile A1 : 'inâyetleriyle T1

âdâb-ı zemîn-bûsîde ber-vech-i tefhîm tetmîm ve Kethudây-ı Sadr-ı ʻâlî ve Re'îsülküttâb Efendi ve Çavuş-başı[1] ve Tezkire-i Evvel ve Sânî ve Mektûbî ve sâ'ir ağayân-ı Sadr-ı ʻâlî pîş-i hümâyûnda devân ve Sadr-ı ekrem ü efham devletlü Mustafa Paşa hazretleri tâ hâric-i bâb vukūfları ʻâdet olan mahalde vâkıf ve şevket ü iclâl ile tekarrub eyledikleri gibi, teşrîfât-ı hümâyûn kaydı üzere üc kerre zemîn-bûsî-i tefhîm ve pîş-i rahş-ı ʻazametlerinde devân ve kemâl-i âdâb ü iʻzâm ile derûn-ı bâbı teşrîf ve zîr-i semend-i Mülûkâne'lerine müjgân-ı ʻubûdiyyetin çârûb-ı istikânet ederek ferş-i dîbây-ı ʻabkarî-nümûna vazʻ-ı pây-ı iclâl ile ʻArz Odası'nı teşrîf buyurdular.

Ve Şeyhulislâm *sellemehü'ş-Selâm*[2] Dürrî-zâde Efendi hazretleri ve İmâm-ı Evvel, Sadr-ı Rûm ʻOsmân Molla Efendi ve Sadr-ı Anadolu Veliyyüddîn Efendi hazretleri Müsâfir Odası'nı teşrîf ve sâ'ir Enderûn-ı ʻâlî ağaları tâ Silahdâr Ağa hazretlerinden ol gün rikâb-ı kâm-yâbda bulunmaları muʻtâd olan ağalara varınca gerek Hazîne'de ve gerek Gedik ağaları odalarında ve gerek Kapucular Kethudâsı odasında **[T1 214b]** ve Kethudâ Bey tarafında ve Re'îsülküttâb ve Çavuş-başı[3] odalarında her biri karâr u sâmân eylediler. Ve Sâhib-i devlet hazretlerinin Enderûn ağaları Dâ'ire-i hümâyûn'a mahal-be-mahal hıdmete taʻyîn olundu.

Ve Sadrıaʻzam hazretleri ol rûz-ı fîrûzda dâmen der-meyân hıdmet-i huzûr-ı hümâyûna niçe kerre şeref-müsûlî-i ifhâm ile mukdim ve bi-ʻavnillâhi Teʻâlâ mehâmm-ı merâsim-i hıdemât-ı celîlede dakīka fevt olunmayup, yârî-i tevfîk-ı Bârî ile kemâl-i bast-ı sürûr ve fart-ı hubûr hâsıl olup, merâsim-i kahve ve gül-be-şeker-i[4] ʻanberin îfâsı temâmından sonra, tenâvül-i taʻâma dek hânendegân ve sâzendegân ve sâ'ir îrâs-ı ferah ve sürûr edecek rüsûm-ı tarab-ı mersûm-ı çâkerî müheyyâ kılındığı üzere uʻcûbe tuhaf tesâvîr-i sükkerî ve ezhâr-ı fâyihatü'l-ʻattâre-i mezherî teheyyü'-sâz-ı manzara-i hümâyûn kılınmışidi. Anlar ile imrâr-ı vakt olundu.

Baʻdehû ibbân-ı bast-ı taʻâm ve tenâvülüyle itmâm-ı merâsim iʻtizâm olunup, bir tarafdan yine hûb-sadâ mutribân-ı râmiş-gerî-i[5] zühre-nevâ ve bir

---

1 Çavuş-başı T1 : Cavuş-başı A1

2 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 Çavuş-başı T1 : Cavuş-başı A1

4 gül-be-şeker-i T1 : كلشكر A1

5 râmiş-gerî-i T1 : + [Bu kelime sonunda "beyân" kaydı ile s. 464'ün sağ kenârına mükerreren yazılmıştır] A1

tarafdan çengiyân-ı raks-âver-i ihtizâz ve buna pîr ve udhûke resm-i muktefî-i dellâl-tırâz[1] nev‘ nev‘ bâzî-yi tesâru‘-i nîrû-mendî ve cânbâzân-ı perende tavr-ı hoş-handî ile biraz vakt-i nehârî dahi imrâr olunup, Kum-meydânı’nda havâle-i dübb ü senson ve perende-bâzân-ı u‘cûbe-nümûn **[T1 215a]** kati çok garîb ü ‘acîb, muhayyer-i ‘ukūl etvâr u edvâr-ı muhtera‘a izhâr eylediler.

Ve hem ol gün şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Şehriyâr-ı ‘âlem *edâmallâhu şevketehû mâ-dâme’l-ümem*[2] efendimiz hazretlerinin kemâl-i inbisât u safâları olmağla, Sâhib-i devlet hazretlerinin mahdûm-ı ‘âlîleri mîr-i bihîn-tebâr hazretlerini huzûr-ı hümâyûna getürdüp, esb-i mükemmel ve ‘atâyây-ı mübeccel ve Silahşorî-i Şehriyârîlik ihsânıyla ‘inâyet ve nevâziş[3] buyuruldu.

Ve Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî ‘Ali Bey hazretleri rütbe-i vâlây-ı Vezâret ve Rumeli mansıbı ile çırâğ[4] ve ilbâs-ı hil‘at olunup, Mîrahûr-ı Sânî merhûm ‘Ivaz Paşa-zâde Halîl Bey, Mîrahûr-ı Evvel ve Burgosî Mehmed Ağa Mîrahûr-ı Sânî olup, ilbâs-ı hil‘at olundular.

Ba‘dehû ahşâm ta‘âmı sâ‘at onda iken tenâvül olunup, Sâhib-i devlet hazretleri tarafından i‘dâd ve teheyyü’ olunan hedâyây-ı behiyye ve mücevherât-ı vefiyye ve mükemmel ü müzeyyen semend ve cenâ’ib-i[5] mülûk-pesend tertîb ve i‘dâd olunduğu vech üzere pîş-gâh-ı Hidîvâne’lerine ‘arîza kılınup, bi-hamdillâhi Te‘âlâ safây-ı tâm ve sürûr-ı ferah-encâm ile Serây-ı Sadr-ı ‘âlî’den übbehet-lâne-i şevket-âşiyânelerine ‘inân-tâb-ı iclâl oldular[6].

---

1 muktefî-i dellâl-tırâz A1 : مقتضئ ولال طراز T1

2 “ادام الله شوكته مادام الامم = Allah onun büyüklüğünü nesiller durdukça dâim eylesin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 ve nevâziş T1 : + [Bu kelimeler sonradan farklı bir kaligrafi ile satırın sonuna yazılmıştır] A1

4 çırâğ A1 : چراع T1

5 cenâ’ib-i (جنائب) T1 : جنايب A1

6 iclâl oldular T1 : + [Bu kelimeler sonraki konu başlığının ortasına “**İhrâc-ı mevâcib-i** –iclâl oldular- **askeriyye**” şeklinde yazılmıştır] A1

İhrâc-ı mevâcib-i askeriyye[1]

Yine sene-i merkūme mâh-ı muharremü'l-harâmının yirmi beşinci **[T1 215b]** günü[2] Dîvân-ı hümâyûn'da tavâ'if-i askeriyye-i zafer-rehberin müstehak oldukları bir kıst mevâcibleri ihrâcıyla, çemen-zâr-ı[3] âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile sîr-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi hân-ı bî-imtinân-ı 'avâtıf-ı Hâkānî'den behre-yâb-ı zülâl buyurulup[4], Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzî' u i'tâya şurû' ve ihtimâm ve mâh-ı merkūmun yirmi dokuzuncu sebt günü[5] itmâm-ı devr u tevzî'de de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve 'âdet-i Husrevâne-i behiyye üzere merâhim-perver ve me'âlî-güster Sadrıa'zam ve Müşîr-i efham hazretlerini mahz-ı tevkīr u tebcîl 'âdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ'en, cânib-i 'azamet-câlib-i hazret-i Şehriyârî'den mahsûs sa'âdetlü Silahdâr Ağa bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere bol yenlü semmûr[6] kürk ve hançer-i[7] mücevher ile Serây-ı Sadr-ı 'âlî'ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü i'zâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl, resîde-i hadd-i vüfûd-ı ikmâl olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den 'âdet-i me'lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb **[T1 216a]** ve 'atıyye-i behiyye ihsân ü i'tâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

---

1 **askeriyye** [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile sayfa kenârında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**sene 1170**" yazısı vardır] T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak aynı kaligrafi ile s. 465'in sağ tarafında aynı hizâda kırmızı mürekkeple yazılmış "**sene 1170**" yazısı vardır] A1

2 25 Muharrem 1170 = 20 Ekim 1756 Çarşamba.

3 çemen-zâr-ı T1 : cemen-zâr-ı A1

4 buyurulup A1 : buyurup T1

5 29 Muharrem 1170 = 24 Ekim 1756 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 semmûr T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

7 hançer-i A1 : hancer-i T1

Nüzûl-i kalyon müsemmâ Vefk-ı devlet[1]

Ve mâh-ı mezbûrun on dördüncü sebt günü[2] "Vefk-ı devlet" ismiyle müsemmâ Tersâne-i 'âmire'de ihyâ vü inşâ buyurulan kalyon-ı hümâyûnun bahra nüzûlü içün kutb-ı âfâk-ı murabba'-meskûn-ı 'âlem, ya'nî miftâh-ı hazâ'in-i[3] lutf u kerem şevketlü, mehâbetlü, kudretlü efendimiz hazretleri 'âdet-i me'lûfe üzere şeref-i âfitâbın burc-ı sa'da resân olduğu gibi, pîş-ezîn inşâ kılınan "Nevîd-i fütûh" nâm Üc-anbârlıyı şeref-i teşrîfleriyle müşerref[4] ve ol sefîne-i müteyemmene rûy-ı bahra nüzûl ve mecârî-i sa'd ü şerefe mevsûl kılınmışdır.

Hem ol gün müşârun ileyh Vezîr 'Ali Paşa hazretleri Âsitâne-i 'aliyye'den mükemmel ü mübeccel kapusu halkı ile savb-ı me'mûrları olan Rumeli cânibine teveccüh ve 'azîmet buyurdular. Ve Rumeli Vâlîsi merhûm 'Osmân Paşa-zâde Ahmed Paşa hazretlerine dahi hükûmet-i[5] Mora tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

'Azl-i Defterdâr Ahmed Efendi ve nasb-ı Memiş Efendi

Yine sene-i merkūmenin mâh-ı saferu'l-hayrının ikinci günü[6] sâbıkā Baş-muhâsebe Kîsedârı iken Şıkk-ı Evvel[7] Defterdârı Ahmed Efendi 'azl ve Gelibolu'da ikāmetine emr u fermân buyurulup, hâlâ Yeniçeri Kâtibi olup, sâbıkā Şıkk-ı Evvel Defterdârı **[T1 216b]** ve Sadrıa'zam Kethudâlığı'ndan munfasıl Memiş Efendi her vechile lâyık u ahrâ olmağla, ilbâs-ı hil'at ile be-kâm ve hâcegân-ı Dîvânî'den sâbıkā Yeni Câmi' Mütevellîsi ve menâsıb-ı Dîvâniyye'nin[8] a'lâ rütbeleriyle be-kâm olan Halîl Efendi, Yeniçeri Kitâbeti'ne ilbâs-ı hil'at olundu.

---

1 **Nüzûl-i kalyon müsemmâ Vefk-ı devlet** [Bu başlık satır hizâsına s. 466'nın sol kenârına yazılmış, ayrıca bunun alt tarafında "Rebî'ule[vvel] sene 170" yazısı vardır] A1 : — T1

2 14 Muharrem 1170 = 9 Ekim 1756 Cumartesi.

3 hazâ'in-i (خزائن) T1 : خزائن A1

4 müşerref T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın üstüne yazılmıştır] A1

5 hükûmet-i T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

6 2 Safer 1170 = 27 Ekim 1756 Çarşamba.

7 Evvel T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satırın altına yazılmıştır] A1

8 Dîvâniyye'nin T1 : ديوانه نك A1

Binâ'-i fenâr-ı cedîd nezd-i Ahur-kapu

Pîş-ezîn[1] sa'âdetlü Vezîr-i esbak Sa'îd Paşa hazretlerinin müddet-i Vezâret'lerinde Mısır tüccârı kalyonlarından Hâcı Kapudan nâm bir bâzergân kalyonu muhâlif-i rûzgâr ile Kum-kapu tarafında gice ile kenâra düşüp, Kadı Halîl Ağa'nın hânesi mukābili olmağla tafsîli mürûr etmişidi.

Hele ol gün şevketlü, 'inâyetlü efendimiz hazretleri yetişüp, himmet-i 'aliyye-i Hidîvâne'leriyle derûn-ı kalyondan bir ferd gark ve itlâf olmadan berr-i selâmete resân olmuşlar idi. Bu münâsebetle "Ol mahalde hâric-i sûr bir fenâr yapılup ve her gice kanâdîli iş'âl ü izâ'a olunsa böyle uzakdan gelan sefîneler müşâhede eyleyüp, sâhil ile mecrây-ı bahrı temyîz[2] ederler" deyü hazret-i Pâdişâh-ı 'âlem'e 'arz etmeleriyle, derhâl emr u fermân-ı hümâyûnları cârî ve Kapudan Paşa Süleymân Kapudan -ol vakit rütbe-i Mîr-i mîrânî ile Kapudân-ı deryâ idiler- sâdır olan emr-i hümâyûn mûcebince binâsına şurû' **[T1 217a]** ve bi-hamdillâhi Te'âlâ şevketlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimiz hazretleri böyle hayrâta bi't-tab' mecbûl ü muvaffak olmalarıyla, hemân az müddetde ol fenâr-ı sûr Kal'a-i Kostantıniyye'nin bir burcu üzerinden binâ ve itmâm olunup sûret buldu.

Ve taraf-ı mîrîden 'ulûfe-i mürettebe ile kıyâde-i kanâdîli içün hademe ve müretteb zeyt yağı ve bekciler ta'yîn olundu. Beher gice ol burc-ı vâlâ üstünde olan kanâdîl iş'âl olunup, tâ-be-sabâh gice ile gelan sefâyin sâhil ile vasat-ı deryâyı fark edüp, du'ây-ı devlet ve imtidâd-ı 'ömr ü şevket-i Hidîvâne'leri tekrâr olmakdadır. Ve merkūm sefînesi tâlân olan Hâcı Kapudan'a dahi mîrîden bir sefîne ihsân-ı hümâyûnları olup, bî-çâreyi mesrûr u mahbûr[3] buyurdular.

---

1 pîş-ezîn [Satır hizâsında sayfa kenârında "mükerrer" yazısı vardır] T1 : — A1

2 temyîz T1 : تمتيز A1

3 mahbûr A1 : mecbûr T1

‘Azl-şüden-i Sadr-ı Rûm ‘Osmân Molla Efendi ve nefy-şüden-i û be-Gelibolu

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî‘ulevveli gurresinde[1] Sadr-ı[2] Rûm[3] ve İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî Pîrî-zâde ‘Osmân Molla[4] Efendi, dâ’iresi halkı[5] nâ-mazbût ve bâ-husûs ahz ve irtişâya bir vechile rızây-ı hümâyûn olmayup, irtişâ mâddesi gerek hükkâm-ı şer‘ ve gerek sâ’irlerden bi’l-külliyye men‘ u ref‘ olmasıyçün taraf-ı hazret-i Cihân-dârî’den ânen-fe-ânen tenbîh-i ekîdi hâvî hutût-ı şerîfe sudûr etmekde iken[6], Sadr-ı Rûm mûmâ ileyhin beş aya karîb müddet-i hükûmetinde **[T1 217b]** etrâf u etbâ‘ı mazbût olmamakdan nâşî, niçe niçe irtişâ ve hılâf-ı rızây-ı hümâyûn umûr-ı mühimmede tehâvünü ile halkın lisânında müştehir olup, sem‘-i hümâyûna resîde olmağın, mesned-i Sadr-ı Rûm’dan ‘azl ve Gelibolu’da ikāmetine emr u fermân ve Mübâşir ma‘iyyetiyle savb-ı me’mûruna râhî kılındı.

Ve ‘ulemây-ı kirâmın a‘lem ü efdali ve her vechile hüsn-i sülûk ve takī ve zühd-i meslûk ile ma‘rûf olan fazîletlü Ebûbekir Efendi-zâde hazretleri hasbe’t-tarîk dahi ahrâ ve vücûhla ahsen ü elyak olmağın, Sadâret-i Rumeli ile kâm-yâb buyuruldu.

Ve hem bu târîhde[7] yine bundan bir iki ay mukaddem Sadr-ı Rûm-ı sâbık ‘Osmân Molla Efendi iltimâsıyla İstanbul Ağası olan nâm kimesne, mukaddemâ Yeniçeri Ocağı kā‘idesi üzere hıdmet ve zemânı sebk etmeyüp, İstanbul Ağalığı hıdmeti kendüye nâ-çesbân ve nâ-münâsib görülmüşidi. Ol dahi ‘azl olunup, sâbıkā İstanbul Ağalığı hıdmetinde olan Mahmûd Ağa nâm kimesne umûrunda mücidd ü sâ‘î olmağla, yine ilbâs-ı hil‘at olundu.

Ve bu hılâlde Enderûn-ı hümâyûn’da Çukadâr Ağa ve Rikâbdâr Ağa, Kapucu-başılık ve Silahşor-ı Şehriyârîlik ile çırâğ ve Enderûn’dan ihrâc olundu.

---

1 1 Rebî‘ulevvel 1170 = 24 Kasım 1756 Çarşamba.

2 Sadr-ı T1 : sudûr-ı A1

3 Rûm (روم) T1 : رم A1

4 Molla T1 : Monla A1

5 halkı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “nâ-mazbût ve bâ-husûs ahz ve irtişâya ….. hutût-ı şerîfe sudûr” kısmının üzeri çizilmiştir] A1

6 iken T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “Sadr-ı Rûm mûmâ ileyhin beş aya karîb ….. müştehir olup” kısmının üzeri çizilmiştir] A1

7 1 Rebî‘ulevvel 1170 = 24 Kasım 1756 Çarşamba.

Ve yine bu esnâda ba'zı kimesnelerin Üsküdar'da ve sâhil-**[T1 218a]** hânelerinde olan esvâb ü emvâlleri serika olunup, Sadrıa'zam efendimiz devletlü Mustafa Paşa hazretleri 'azîm[1] tefahhus ve ihtimâm buyurmaları ile[2] zikr olunan sârikler ele getürülüp ve serika eyledikleri eşyâlar bulunup, cezâları tertîb ve âhara mûcib-i 'ibret kılındı.

Hânden-i nazm-ı Mevlid-i Nebevî *'aleyhi's-salâtü ve's-selâm*[3]

Mâh-ı rebî'ulevvelin on ikinci mübârek ahad günü[4] 'âdet-i hamîde-i Devlet-i ebed-müddet üzere Sultân Ahmed Câmi'-i şerîfi'nde cevâhir-i manzûme-i mîlâd-ı[5] Seyyidü'l-enâm *'aleyhi efdalu's-salâti ve's-selâm*[6] ile teşnîf-i mesâmi'-i erkân-ı Devlet içün, 'akd-i cem'iyyet ve Sadrıa'zam-ı Âsaf-makām ve Kapudan Paşa ve sudûr-ı 'ulemâ ve mevâlî-i 'izâm[7] ve eşrâf-ı müderrisîn-i kirâm ve sâ'ir ol meclis-i hâssda bulunmaları mu'tâd olan havâs da'vet olunup, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[8] hazretleri 'ıkdu'l-le'âl-i ricâl-i meclis karîn-i nizâm ve gevher-i şâh-vâr-ı zât-ı Âsafî ile temâm oldukdan sonra, mükemmel alay ile mahfil-i hümâyûnu teşrîf ve şikâf-ı revzene-i kafesden pertev-i dîdârlarıyla huzzârı taltîf buyurdukları gibi, meşâyih-i cevâmi'-i selâtînden şeyhler birer âyet-i kerîme tefsîrini vesîle-i du'ây-ı Pâdişâh-ı Cihân-gîr eyleyüp, semmûr kürkler ve 'atıyyeler **[T1 218b]** ile ikrâm ve mevlid-hânlar elhân-ı 'andelîbâne ile manzûme-i mîlâd-ı Bâhiru'l-is'âd'ı kırâ'at ve temâm eylediklerinde, hil'at ve 'atıyyeler ile mazhar-ı in'âm kılındıkdan sonra, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[9] cenâb-ı hilâfet-me'âbları yine müzeyyen alay-ı cihân-ârây ile Serây-ı hümâyûn'larına 'azîmet buyurdular.

---

1 'azîm A1 : — T1

2 buyurmaları ile T1 : buyurmalarıyla A1

3 "عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 12 Rebî'ulevvel 1170 = 5 Aralık 1756 Pazar.

5 mîlâd-ı A1 : ميلاو T1

6 "عليه افضل الصلاة والسلام = Salât ve selâmın en fazîletlisi O'nun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

7 mevâlî-i 'izâm T1 : mevâlî A1

8 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

‘Azl-şüden-i İmâm-ı Evvel ‘Osmân Molla[1] Efendi ve İmâm-şüden-i Sânî

Sene-i merkūme rebî‘ulevveli evâ’ili[2]nde[3] İmâm-ı Evvel ve Sadr-ı Rûm ‘Osmân Efendi ‘azl ve Tekfûr-dağı’nda meks ve ikāmetine fermân ve İmâm-ı Sânî olan Seyyid Efendi hazretleri, İmâm-ı Evvel ve zümre-i huffâzdan kemâl-i tecvîd ve hüsn-i <ve> tağrîd ile mevsûf Çavuş-zâde Efendi demekle ma‘rûf zât-ı me‘âlî-kadri İmâm-ı Sânî-i Şehriyârî hıdmetiyle be-kâm ve Kapu’da ilbâs-ı hil‘at olunmağla nâ’il-i sırr-ı sûre-i merâm kılındı[4].

İhsân-ı ‘atıyye-i hümâyûn be-hâcegân-ı Dîvân-ı ma‘zûlîn ve hademe-i Bâb-ı Âsafî

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî‘ulevvelinin on ücüncü günü[5] kapu hademesine ve hâcegân-ı Dîvânî’nin ru’ûslu ma‘zûllerine taraf-ı hazret-i Şehen-şâhî’den mahz-ı sadaka-i behiyye ve bahş-ı cezîle-i vefiyye olmak üzere herkesin hâl ü şânına lâyık ve def‘-i ıztırâbına çesbân ü muvâfık ‘atâyâ verildi.

Bâb-ı Sadrıa‘zamî’den ‘atıyye verileceklerin **[T1 219a]** defteri mûcebince da‘vet tezkireleri gibi hemân herkesin ismi yazılup, Kethudâ Bey hazretleri tarafına gelenlerin cebine ‘atıyyelerini ilkā ve herkes Mevlid-i şerîf-i Nebevî sürûruyla hazret-i Şehriyâr-ı ‘âlem *edâmallâhu mâ-dâme’l-ümem*[6] efendimize hulûs-ı bâl ile du‘âlar eylediler.

Hakk Te‘âlâ ‘ömr ü şevketlerin ve müddet-i devlet ve übbehetlerin füzûn eyleyüp, vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn u me’mûn eyleye, âmîn bi-câh-ı Seyyidi’l-mürselîn.

---

1 **Molla** T1 : **Monla** A1

2 1-10 Rebî‘ulevvel 1170 = 24 Kasım - 3 Aralık 1756.

3 evâ’ilinde T1 : evâyilinde A1

4 **‘Azl-şüden-i İmâm-ı Evvel ‘Osmân Molla** ….. kılındı T1 : + [Bu kısım iki sayfa sonrasına s. 473 ve 474’e yazılmıştır] A1

5 13 Rebî‘ulevvel 1170 = 6 Aralık 1756 Pazartesi.

6 “ادام الله مادام الامم = Allah onu nesiller durdukça dâim eylesin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Hânden-i Mevlid-i Nebevî ‘*aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm*[1] der-Câmi‘-i Nûr-ı ‘Osmânî

‘Âdet-i hamîde-i Devlet-i ebed-meymenet üzere Sultân Ahmed Hân *‘aleyhi’r-rahmetü ve’r-rıdvân*[2] Câmi‘-i şerîfi’nde beher sene mâh-ı rebî‘ulevvelde Mevlid-i Nebevî *‘aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm*[3] kırâ’atı resm-i matbû‘ olduğu vechile ‘alâ-mâ-cerâ bihi’l-‘âde itmâm olup, ammâ Câmi‘-i Nûr-ı ‘Osmânî bir secde-gâh-ı ‘azamet-iktinâh-ı nûrânî ve şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn, Nigeh-bân-ı hıtta-i dîn efendimiz hazretleri vücûhla câdde-i ta‘zîm-i hazret-i Rasûl-i ‘Adnânî *‘aleyhi’s-salâtü ve’s-selâm*[4]da bezl-i in‘âm u ikrâm ile murâ‘âtları fıtrî vü vicdânî olup, husûsan zât-ı şerîflerine müntemî olan câmi‘-i cedîd-i müteberrikede *el-hayru küllemâ tekerrere zâde şerefühû*[5] ma‘zâsıyla mâh-ı rebî‘ulevvelin on altıncı hamîs günü[6] cevâhir-i manzûme-i Mevlid-i[7] Nebevî okunmağa **[T1 219b]** irâde-i mahz-ı şeref-i Cihân-dârî’leri te‘alluk ve ancak cum‘a takımı ile ve meşâyih-i kirâm ve mevlid-hânân cümle hâzır bulunup, Ayasofya-i Kebîr Şeyhi ve Sultân Ahmed Câmi‘i Şeyhi ve Nûr-ı ‘Osmânî Şeyhi ‘Abdüşşekûr Efendi ba‘de kırâ’at-ı nazm-ı şerîf-i Bâhiru’l-is‘âd, birer birer kürsîye ıs‘âd ve âyât-ı Kur’âniyye’den vesîle-i du‘ây-ı devâm-ı devlet-i ‘ömr-i hazret-i Pâdişâhî olmak içün bir âyet-i celîle tefsîr ve du‘ây-ı ferîzatü’l-edâyı[8] tekmîl ü tebşîr hıtâmında birer sevb semmûr kürkler ilbâs ve sâ’ir[9] tarîk meşâyihi ve fukarâ dahi derûn-ı câmi‘de fevka’l-hadd mevcûd olmalarıyla dahi birer birer ‘atıyye-i Pâdişâhî sadakāt ve surre-i behiyye ihsân ü in‘âm ve

---

1 “عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 “عليه الرحمة و الرضوان = Allah’ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça duâdır.

3 “عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 “عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 “الخير كلما تكرر زاد شرفه = Hayır ne zaman tekerrür etse şerefi/üstünlüğü artar” anlamına gelen Arapça bir cümledir.

6 16 Rebî‘ulevvel 1170 = 9 Aralık 1756 Perşembe.

7 Mevlid-i A1 : مدلو T1

8 ferîzatü’l-edâyı A1 : ferîzatü’l-edâsı T1

9 sâ’ir (سائر) T1 : سائر A1

sâ'ir mevlid-hânân ve hademeye ber-vech-i 'âdât-ı müstedîme ilbâs-ı hila' ve Câmi'-i şerîf Mütevellîsi Dervîş Efendi -Muhâsebe-i Evvel mansıbıyla birkac gün mukaddem be-kâm buyurulmuşidi- lâzime-i mühimme olan hıdmetini edâda kemâl-i cidd ü cehd ile kıyâm ve ihtimâma muvaffak olup, ilbâs-ı hil'at ve cümle kullarına nazar-ı merhamet ve 'inâyetleri mebzûl buyuruldu.

Hakk Te'âlâ nazar-ı 'inâyetlerin cümle kulları üzerinden dûr u zâ'il etmeyüp, vücûd-ı 'inâyet-âlûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn u me'mûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn[1]. **[T1 220a]**

Zikr-i vefât-ı Şehzâde-i 'âlî-tebâr-ı[2] sâmî-mekân es-Sultân ibnü's-Sultân Sultân Mehmed Hân ibnü's-Sultân el-merhûm Ahmed Hân ibnü's-Sultân Mehmed Hân *'aleyhi ve 'aleyhim sicâlü'r-rahmeti ve'l-gufrân*[3]

Yine bin yüz yetmiş sene-i hicret-i Nebeviyye *'aleyhi's-salâtü ve's-selâm*[4]ın mâh-ı rebî'ulevvelinin yirmi dokuzuncu mübârek leyle-i erbi'âda[5] tulû'-i fecr-i sâdıka karîb hânvâde-i esâtîn-i Devlet-i 'aliyye-i 'Osmânî ve dûdmân-ı selâtîn-i gurre-i tâb-dâr-ı Hâkānî'den merhûm u mağfûr Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân[6] el-Gāzî Ahmed Hân *'aleyhi şe'âbîbü'r-rahmeti ve'r-rıdvân*[7] hazretlerinin ekber u erşed evlâd-ı[8] 'izâm-ı me'âlî-fihâmlarından Şehzâde-i kirâm-ı mühce-i übbehet-itisâmları Sultân Mehmed Hân hazretleri bi-emrillâhi Te'âlâ

---

1 Seyyidi'l-mürselîn T1 : + [Bu kelimelerden sonra daha önce yazılmayan "**'Azl-şüden-i İmâm-ı Evvel 'Osmân Monla Efendi ve İmâm-şüden-i Sânî**" konusu yazılmış ve akabinde s. 474-477 arasına "**Zikr-i binâ'-i Kal'a-i Sığrı .....**" konusu mükerreren yazılmıştır] A1

2 'âlî-tebâr-ı T1 : 'âl-tebâr-ı A1

3 "عليه وعليهم سجال الرحمة والغفران = Rahmet ve mağfiretin birçoğu onun ve onların üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 29 Rebî'ulevvel 1170 = 22 Aralık 1756 Çarşamba.

6 es-Sultân T1 : + [Bu kelime buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A1

7 "عليه شئابيب الرحمة والرضوان = Allah'ın rahmet yağmurları ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 evlâd-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kirâm" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "'izâm" kelimesi s. 495'in sağ kenârına yazılmıştır] A1

bu erîke-i fenâ-havme-i imkânîden ʻâzim-i gülşen-serây-ı kalem-rev-i bekā oldular; *rahmetullâhi Teʻâlâ rahmeten vâsiʻaten, âmîn yâ Rabbe'l-ʻâlemîn*[1].

Merhûm u mağfûr Şehzâde-i cennet-mekân hazretleri birkac seneden berü bi-hükm-i iktizây-ı terkîb-i ʻunsurî mizâc-ı letâfet-imtizâcları inhirâf ü[2] ʻilelden hâlî olmayup, dâ'-i sil ve mebtûn taʻbîr etdikleri ʻillete mübtelâ ve ʻömr-i şerîfleri erbaʻîni mütecâviz ve mehmâ-emken himye vü ihtimâ ile me'âkil ve meşrebleri dahi muvâfık-ı mizâc-ı zaʻf-intimâları idi. Ammâ ʻillet **[T1 220b]** mütemekkin oldukda, tedbîr dahi gâh müfîd ve gâh ifâde ve te'sîrden baʻîd olur. Ekserî eyyâm-ı şitâlarda iştidâd üzere idi. Vefâtlarından bir iki sene mukaddem şitâ mevsimlerinde yine ʻillet-i mezkûre galebe eyleyüp, hastalıkları müştedd olmuşidi. Serây-ı hümâyûn etıbbâlarının hâzıkları Hekîm-başı maʻrifetiyle ittihâd ü ittifâk ile hüsn-i müdâvâ[3] ve tedbîrden hâlî olmazlar idi. Ve lâkin "*Fe'izâ câ'e ecelühum lâ-yeste'hirûne sâʻaten ve lâ-yestakdimûn*"[4] nass-ı şerîfi üzere ecel-i mukadderin vakti geldikde, tedbîr u ʻilâc sûd-mend olmadığı maʻlûm ve erbâb-ı sıdk u yakīne meşhûdu'r-rüsûmdur.

Bi-emrillâhi Teʻâlâ bu sene-i mübârekenin mâh-ı rebîʻulevvelinde[5] henüz mevsim-i erbâʻîn hulûl etmeden sademât-ı şitâ iştidâd üzere olup, hazret-i müşârun ileyhin inhirâf-ı mizâcları müştedd oldu. Gerek Serây-ı hümâyûn'da ve gerek taşrada bu vechile hastalıkları cümlenin maʻlûmu idi. Ve hattâ şevketlü, kerâmetlü, kudretlü, merhametlü Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh *edâmallâhu ʻömrahû ve devletehû ilâ yevmi't-tenâh*[6] efendimiz hazretlerinin kemâl-i şefekat ü merhametleri cümleye ve bi-husûsihî ol zât-ı saʻâdet-âyâta şâmil[7] ü gālib ol-

---

1 "رحمة الله تعالى عليه رحمة واسعة امين يا رب العالمين = Yüce Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun, ey âlemlerin Rabbi duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 inhirâf ü A1 : inhirâf-ı T1

3 hüsn-i müdâvâ T1 : + [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 496'nın sağ kenârına yazılmıştır] A1

4 "فاذا جاء اجلهم لايستأخرون ساعة ولايستقدمون = Onların eceli geldi mi ne bir an geri kalabilirler ne de bir an öne geçebilirler" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Aʻrâf 7/34. ve en-Nahl 16/61. âyetlerin son kısmıdır.

5 1-30 Rebîʻulevvel 1170 = 24 Kasım - 23 Aralık 1756.

6 "ادام الله عمره ودولته الى يوم التناه = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 şâmil T1 : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 496'nın sağ kenârına yazılmıştır] A1

mağla, kendi zât-ı merhamet-simâtlarının evlâd-ı kirâmlarından e'azz ü ehabb **[T1 221a]** olmakdan nâşî, her-bâr hâtır-ı şerîflerin su'âl ve tatyîb ve nevâziş ve kerem ü ihsân ve hastalıkları hâllerinde ekser terabbu'-sâz-ı iclâl oldukları mahallî teşrîf ve niçe niçe a'tâf-ı[1] Mülûkâne'leriyle ta'tîf ve hezâr u hezâr cevdet ü 'inâyetleriyle 'iyâde tesliyet bâbında tevdîd ü te'lîf buyururlar idi. Tevâzu' ve nevâziş-i fıtrîleri cümle eslâf-ı havâkīn-i 'izâma gālib bir Hidîv-i merâhim-iktinâh oldukları cümle kullarına ma'lûmdur.

Hakk Te'âlâ vücûd-ı 'âlem-sûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn u mahfûz edüp, ilâ âhırı'l-ezmân devlet ü saltanat ve şevketlerin dâ'im ü kā'im eyleye, âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn.

Şehzâde-i cennet-mekân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[2] hazretlerinin vefâtları sabâhı kānûn-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere taraf-ı hazret-i Şehriyârî'den Sadrıa'zam ve Hidîv-i ekrem devletlü Mustafa Paşa *yesserallâhu ile'l-hayri mimmâ yeşâ'*[3] hazretlerine vefâtı haberini müş'ir hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf-i Cihân-dârî[4] merâhim-res-i vürûd ve ba'de merâsim-i itmâmü'l-kırâ'at[5] irtihâlleri ma'lûmu'ş-şuhûd oldukda, 'âdet-i kadîme üzere Serây-ı hümâyûn'da bulunmaları mu'tâd olan gerek Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[6] ve Kapudan Paşa ve sudûr-ı fihâm ve sâ'ir 'ulemâ'-i 'izâm

---

1 a'tâf-ı T1 : + [Bu kelimeden sonra "dâverâneleriyle" kelimesi yazılmış ve "dâverâne" kısmının üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile "Mülûkane" kelimesi s. 496'nın sol kenârına yazılmıştır] A1

2 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "يسر الله الى الخيرمما يشاء = Allah istediği hayrı ona kolay kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 Cihân-dârî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "şeref-res-i" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "merâhim-res-i" kelimesi s. 497'nin sağ kenârına yazılmıştır] A1

5 itmâmü'l-kırâ'at T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "keyfiyyet" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "irtihâlleri" kelimesi s. 497'nin sol kenârına yazılmıştır] A1

6 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

[T1 221b] ve tertîb üzere ocaklular ve meşâyih-i kirâm bi-esrihim Kapu[1] tarafından da'vet tezkireleri tahrîr ü irsâl ve herkes Serây-ı hümâyûn'a gelüp, Sadrıa'zam hazretleri ve Şeyhulislâm Efendi ve Kapudan Paşa ve sudûr-ı kirâm ve Nakībü'l-eşrâf ve Sadr-ı Rûm ve Sadr-ı Anadolu ma'zûlleri ve pâyelüleri ve İstanbul Kadısı ve ma'zûlleri Bâbü's-sa'âde pîş-gâhında yollu yolunca ku'ûd ve sâ'ir ocaklular, Sipâh ve Silahdâr ve Bölükât-ı Erba'a bi-ecma'ihim ve Yeniçeri Ağası ve Kul Kethudâsı ve Ser-segbânân ve Zağarcı ve Sensonî ve 'alâ merâtibihim kütebâ ve kethudâyân ve zâbitânı ve sâ'ir[2] Dergâh-ı mu'allâ kapucu-başıları ve hâcegân-ı Dîvânî'nin bulunması mu'tâd olanları ve zu'amâ ve sâ'ir[3] kulları bi-ecma'ihim yerlü yerinde îstâde ve merhûm u mağfûr hazretlerini dâhil-i Bâbü's-sa'âde Hırka-i şerîf Odası pîş-gâhında Silahdâr Ağa yerine karîb olan füsha-i vesî'ada nasb olunan sitâre-i haymede mevzû' na'ş-ı nazîf üzere[4] iken, 'âdet-i me'lûfe ve kā'ide-i ma'rûfe üzere ibtidâ ocaklu kulları duhûl ve tevcîh-i nazar-ı tahakkuk esere me'zûn olup birer birer nigerân[5] ve andan sonra Sâhib-i devlet ve Şeyhulislâm ve sâ'ir[6] 'ulemâ'-i kirâm ve havâşî-i me'lûfe dahi duhûl ve birer birer nazar-ı girye-me'âsir ile 'âdet-i dîrîne **[T1 222a]** olduğu vechile nazar u mu'âyeneleri ile 'avdet ve itmâm-ı[7] hıdmetlerin edâ eylediler.

Ve meşâyih-i kirâm emr-i gasli itmâm ve salâlar okunup, du'â vü senâ ve kırâ'at-ı Kur'ân-ı 'azîmü'ş-şân ve 'ûd ve tîb ve 'anber-i ratîb ve mebâhir-i 'anberin kıyâde ve tebhîri ile Bâbü's-sa'âde'den taşra çıkarılup, taht-ı mevzû'a üzere tâbût-ı şerîfini vaz' ve Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[8] Dürrî-zâde Efendi hazretleri imâmetlerine tekaddüm ve zıll-ı zalîl-i 'inâyet-i Perverdigâr olan şevketlü, kerâmetlü, kudretlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *etâlallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi't-tenâh*[9] efendimiz hazretleri salâtlarına iktidâ' ve cümle ağayân-ı Enderûn

---

1 Kapu T1 : Kabu A1

2 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A1

3 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A1

4 üzere T1 : üzerine [Bu kelime farklı bir kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] A1

5 nigerân T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "girye-künân" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A1

6 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A1

7 nazar u mu'âyeneleri ile 'avdet ve itmâm-ı T1 : + [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 498'in sol kenârına yazılmıştır] A1

8 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 "اطال الله عمره ودولته الى يوم التناه = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe

ve sâ'ir kulları sufûf sufûf nemâzların edâ ve cümle kulları mu'tâd-ı kadîm üzere pîş-gâh[1]larında herkes 'alâ merâtibihim tertîb-i haşmet-i Mülûkâne üzere Yeni Câmi'-i şerîf'e[2] getürülüp, vâlid-i mâcidleri merhûm u mağfûr Sultân el-Gāzî Sultân Ahmed Hân hazretlerinin mübârek kadem-i şerîfleri hizâsında hafr olunan ravza-i cinân-âsâya defn ü tevdî' olundu.

Ol gün Serây-ı hümâyûn'da beş binden ziyâde halk cem' olup, cenâzeleri ziyâde zihâm-ı vefret üzere idi. Ve şevketlü, 'inâyetlü, kudretlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimiz ziyâde bükâ edüp, te'evvühleri **[T1 222b]** istimâ' olunur idi[3]. Ve fukarâ vü zu'afâya ve gasl ve techîz ü tekfîne ve sâ'ir[4] meşâyih ve e'imme ve hutâbâ ve hademeye in'âm ü ihsânları olan sadakāt ü 'atıyyât hadden efzûn ve 'add ü ihsâdan bîrûn olup ve Sâhib-i devlet hazretleri ve Şeyhulislâm ve 'ulemâ'-i kirâm ve sâ'ir[5] kulları ziyâde bükâ eylediler.

Selâtîn-i Âl-i 'Osmân'ın her biri mertebe-i velâyetde oldukları bî-rayb ü iştibâhdır. Evliyâ'ullâhdan bir zâtın dâr-ı dünyâdan 'ukbâya irtihâlleri elbette bâ'is-i hüzn ve bükâ olur. Husûsan bu silsile-i selîle-i tâc-dâr-ı erîke şer'-i[6] garrây-ı mutahhar-ı Ahmed'i *sallallâhu 'aleyhi ve sellem*[7]i icrâ vü infâza me'mûr kılınmışlardır. Ve hıfz-ı 'ibâd ü bilâd anların zât-ı şehâmet-iktirânlarına menût kılınmış. **Beyt:**

Hikmet-i mahz-est eger lutf-ı cihân âferîn
Hâs koned bende-i maslahat-ı 'âm râ[8]

---

kadar uzatsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

1 pîş-gâh T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mutahharların" kelimesinin üzeri çizilmiş ve bunun yerine "larında" eki satır üstüne yazılmıştır] A1

2 Câmi'-i şerîf'e T1 : Câmi"e A1

3 olunur idi T1 : olunurdu A1

4 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A1

5 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A1

6 şer'-i A1 : شرغ T1

7 "صلى الله عليه و سلم = Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

8 "حکمت محض است اکر لطف جهان افرین * خاص کند بندۂ مصلحت عام را = Kâinâtı yaratan Allah'ın lutfu, hikmetin ta kendisidir. O, halkın ihtiyaçlarına göre iş yapan kulunu havâstan kılar" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

Medlûlü ile Hakk sübhânehû ve Te'âlâ Habîb-i ekrem'i hürmetine Şehriyâr-ı 'âlem-penâh devletlü, kerâmetlü, kudretlü, mehâbetlü efendimiz hazretlerini ilâ intihâ'i'd-devrân ve inkızâ'i'l-ezmân serîr-i saltanatlarında tevfîk ve 'adl ve bestat u sürûr ve hubûr-ı mevfûr ile dâ'im[1] ve bu silsile-i behiyyeyi dahi a'kāb ü ensâbları ile bi-ecma'ihim erîke-i zindegânîde[2] masûn u mahfûz ve kā'im eyleye, âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi ve âlihi'l-Emîn[3]. **[T1 223a]**

'Azl-i Vezîr Mustafa Paşa ibnü 'Abdurrahmân ve nasb-ı Kā'im-makām Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî 'izzetlü el-Hâc 'Ali Ağa be-rütbe-i vâlây-ı Vezâret ve firistâden-i Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî berây-ı da'vet be-mühr-i hümâyûn be-cânib-i hazret-i Râgıb Mehmed Paşa *edâmallâhu iclâlehû*[4]

Yine sene-i merkūmenin mâh-ı rebî'ulâhırının yirminci sülesâ günü[5] Dîvân-ı hümâyûn olup, mu'tâd üzere gidilüp Dîvân'dan 'avdet ve Sâhib-i devlet hazretleri ba'de'z-zuhûr Rikâb-ı hümâyûn'a da'vet olunup, olageldiği vech üzere Dârussa'âde Ağası yerinde ârâm ve mühr-i hümâyûn ve emânet-i meymenet-meşhûn hemyân-ı hafîza-bend-i müşârun ileyhden râha-i 'inâyet-bâha-i hazret-i Şehriyârî'ye teslîmden sonra, bi-vechi't-tevkīr esbe süvâren Balık-hâne nâm mevzı'a getürülüp, merâhim-i seniyye-i hazret-i Cihân-dârî üzere vüzerây-ı 'izâmın hîn-i 'azllerinde i'tâ ve in'âm olunan câmeşûy-ı sevb-i fâhire ve 'atıyye-i behiyye ve nevâziş-i mekârim-i hüsn-i seciyye birle taltîf ve te'mîn buyuruldu.

---

1 dâ'im T1 : dâyim A1

2 erîke-i zindegânîde T1 : + [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 500'ün sağ kenârına yazılmıştır] A1

3 âlihi'l-Emîn T1 : + [Metinde bu kelimelerden sonra sayfanın geri kalanı ve s. 501'de "Vürûd-ı tuğ-ı pür-fürûğ-ı Vezâret", s. 502'de ise sadece "**fî cumâdelûlâ sene 1170**" ifâdeleri hâriç sayfalar boştur. S. 503'ten itibâren **[T1 225b]**'deki "**Vürûd-ı tuğ-ı pür-fürûğ-ı Vezâret …..**" konusu yazılmıştır] A1

4 "ادام الله اجلاله = Allah onun saygınlığını devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 20 Rebî'ulâhır 1170 = 12 Ocak 1757 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

Ve ʻazli gününün gicesi -ki leyle-i erbiʻâdır- sabâha karîb çekdirme sefînesiyle ve kırk elli nefer kendünün Enderûn ağaları ve etbâʻ ve havâşîsiyle Balık-hâne'den sefîneye indirilüp, **[T1 223b]** Rodos Cezîresi'nde ikāmete me'mûr ve taʻyîn olunan Mübâşir maʻiyyetiyle savb-ı me'mûruna ʻâzim ü râhî kılındı. Ve müşârun ileyhin mâlezim olan takımlarından mevcûd ve muktezî olan esvâb ve ʻudde ve levâzımâtını dahi kendüye ihsân ve bir tarîkle müsâdere ve muʻâheze olunmadı. Gerek birkac mahalde müceddeden yapdığı serâyları ve ehl ü ʻiyâli ve cevârî vü serârîsi ve Âsitâne'de kalan etbâʻ ve Hazînedâr ve sâ'ir âdemleri bir tarîk ile su'âl ü cevâb ve maʻraz-ı hitâbda muhâtab buyurulmadı. Ancak sebeb-i ʻazli umûr-ı lâzimesinde tehâvün ve sâdır olan baʻzı tenbîhât-ı celîle ve evâmir-i seniyye-i cemîlede fi'l-cümle terâhî ve tehâvünü müşʻir ʻadem-i isrâʻ ve terk-i ikdâmı olup, hıdmet-i Vekâlet-i kübrâ ve mesned-i Sadâret-i ʻuzmâ ânen-fe-ânen aʻzam-ı tevfîk-ı İlâhî'ye makrûn olmağla hâsıle ve fi'l-asl böyle hıdemât-ı umûr-ı ʻâmme ve sâ'ir me'mûrât ve merâsim-i mehâmme dahi umûr-ı muvakkate ve makdûreden olduğu hasebiyle, müddet-i (مدث) makdûresi temâm oldukda ziyâde ve noksân kabûlü mümkin olmadığı zâhir u bâhirdir. Binâ'en ʻalâ zâlik ʻazl ve Rodos Cezîresi'ne râhî kılındı.

Müşârun ileyh hazretleri altmış dokuz şaʻbânının ikinci gününde[1] mesned-i **[T1 224a]** Sadâret'e gelüp, ʻazli yetmiş senesi rebîʻulâhırın yirminci sülesâ gününde[2] vâkıʻ oldu. Mecmûʻ-i müddet-i Sadâret'leri memdûh ve fukarâ vü zuʻafâya bast-ı merhametleri memnûh idi. Ancak meşkûru'l-cevânib hademe-i sıdk-ı sîmâya mukārenetden fi'l-cümle munhatt olmalarıyla niçelerine sıdk sûretiyle iʻtimâd buyurup ihtiyât etmediklerinden, umûr-ı mehâmm-ı hümâyûnîde sûret-i tehâvünleri zâhir oldu. Her hâlde Hakk Teʻâlâ'dan tevfîk-ı recâ eylemek aʻzam-ı esbâb-ı necâtdır.

Ve fi'l-asl Dergâh-ı ʻâlî kapucu-başılarından olup, sâbıkā Baş-bâkī-kulu ve Sipâh Ağalığı hıdmetlerinde müstahdem ve niçe niçe hıdemât-ı seniyye-i Devlet-i ʻaliyye'de istihdâm olunmak ile meşkûru'l-mesâʻî ve bi-husûsihî tebrîk-nâme-i hümâyûn-ı cülûs-ı meymenet-me'nûs ile mufahham u mübeccel Leh câ-

1 2 Şaʻbân 1169 = 2 Mayıs 1756 Pazar.

2 20 Rebîʻulâhır 1170 = 12 Ocak 1757 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

nibine sefâret ile isrâ vü ib'âs olunan sa'âdetlü el-Hâc 'Ali Ağa hazretleri rikâb-ı kâm-yâbda Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî hıdmetiyle be-kâm idi.

Mûmâ ileyh hadd-i zâtında edîb ü kâmil ve 'âlim ü 'âkıl, kâr-azmûde, sâhibü'r-re'y, müstahsenü'l-fikr, rezînü'l-hads, müciddü'l-emr, mukbilü's-sa'y, müstekmilü'l-hulk, leyyinü'l-cânib, hamîdü'l-me'ârib akrânına râcih u gālib bir zât-ı sütûde-simât olmağla, karîha-i sarîha-i hümâyûn-ı hazret-i Cihân-dârî'den **[T1 224b]** rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le Kāyim-makām-ı hazret-i Sadr-ı 'âlî makām olmak üzere huzûr-ı bâhiru'n-nûr-ı hazret-i Cihân-dârî'de ilbâs-ı hil'at-ı fâhıre ile kadr u şân-ı vâlâları terfî' kılındı. Ve mu'tâd-ı kadîm üzere Kāyim-makām nasb olunan vüzerây-ı 'izâm hazerâtına ne vechile takım ile Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'dan Bâb-ı Sadrıa'zamî'yi teşrîf buyururlar ise öylece mufahham u mübeccel takım ile Serây-ı Sadr-ı 'âlî'yi teşrîf buyurdular. Hakk Te'âlâ her hâlde muvaffak ve hayra evfak, müteyemmen ve makrûn-ı sa'd ü sürûr eyleye, âmîn.

Hakkā ki şevketlü, kerâmetlü, 'azametlü Şehriyâr-ı (شهريار) 'âlem-penâh *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû ilâ yevmi't-tenâh*[1] efendimiz hazretlerinin cümle re'y-i âfitâb-ârây-ı isâbet-pezîrleri *el-mülûkü mülhemûne yülhimühümullâhü'l-hayra fî kulûbihim*[2] müfâdıyla câdde-i isâbet ve hayra kemâl-i tevâfuk üzere zuhûru bi-'avnillâhi Te'âlâ cümle 'alâmet-i hayr u tevfîk olduğu bî-iştibâhdır ki, müşârun ileyh hazretlerini rütbe-i sâmiye-i Vezâret ile çırâğ ve Kāyim-makām-ı Sadr-ı 'âlî buyurdular. *Ehlühû mahallühû*[3] meseline her vechile mutâbık ve şîme-i kadr-i liyâkat ve isti'dâdlarına muvafık oldu.

Ve kezâlik Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından olup, merhûm u mağfûr, cennet-mekân Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân *'aleyhi* **[T1 225a]** *'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[4] efendimizin iskemlecikleri hıdmetleriyle mübâhî olan 'izzetlü Mustafa Ağa kullarını dahi ihtiyâr ve 'âkıl ve rezîn ki-

---

1 "ادام الله عمره وشوكته الى يوم التناه = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü kıyâmet gününe dek dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "الملوك ملهمون يلهمهم الله الخير فى قلوبهم = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir, Allah onların kalbine hayrı ilham eder" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

3 "اهله محله = İşi bilen, işin başına" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür. "اهله فى محله" şeklindeki ifâde için bkz. Yılmaz, *age.*, I,163.

4 "عليه الرحمة والرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

mesne olmağla Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî hıdmetiyle mesrûr ve şi'âr-ı zindegî-i cedîde ile mübtehicü'l-hubûr buyurdular. Hakk Te'âlâ ilâ âhırı'l-ebed devlet ü şevketlerin dâ'im ve zıll-ı zalîl-i 'inâyetlerin 'âmme-i bilâd ü 'ibâd üzere sâyîde ve kā'im eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Ve kezâlik hilye-i fazl ü kemâl ve zîver-i hasâ'il ü iclâl ile ârâste ve envâ'-ı mehâmid-i seniyye ile ber-efrâşte ve pîrâste olan Vezîr-i mükerrem ve Düstûr-ı mufahham Vâlî-i Halebü'ş-şehbâ sa'âdetlü Râgıb Mehmed Paşa hazretleri ki, sâhibü'bnü 'Abbâd, 'asr-ı Bedî'u'z-zemân ve münşî-i demiyyetü'l-kasr, Mısr-ı belâgatin Yûsuf bedâyi'-tırâz-ı i'câzı kemâl-i mahâsin-i secâyâ ile vüzerây-ı 'izâm-ı Âl-i 'Osmân'ın ser-efrâz ve mümtâzı bir zât-ı mekârim-simât-ı bâhiretü'l-âyât olup, **beyt:**

Her bir engüştüne bir mühr-i Vezâret lâyık
Her ser-i mû ana semmûr-ı Sadâret şâyân

me'âliyle mesned-i kübrây-ı Sadâret ve muhtedd-i 'ulyây-ı Vekâlet-i kübrâ'ya her vechile liyâkat ve isti'dâd-ı fıtrîleri meşhûd-ı çeşm-i cihânbîn-i kerâmet-penâhîleri olmakdan nâşî müşârun ileyhi da'vet ser-mesned-i vâlây-ı mühr içün sâdır olan şeref-sutûr-ı bâhiru'n-nûr hatt-ı hümâyûnla **[T1 225b]** ol cânibe 'alâ cenâhi'l-isti'câl hâlâ Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî sa'âdetlü Ağa-yı mükerrem hazretleri mâh-ı merkūmun yirmi birinci mübârek erbi'â günü[1] zâmile-bend-i 'azîmet ve şedd-i rihâl-i nehzat ü hareket olmuşlardır. Hakk Te'âlâ selâmet ve tevfîk ihsân eyleye, âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn[2].

---

1 21 Rebî'ulâhır 1170 = 13 Ocak 1757 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır

2 'Azl-i Vezîr Mustafa Paşa ibnü 'Abdurrahmân ve nasb-ı Kā'im-makām ….. bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn T1 : — A1

Vürûd-ı tuğ-ı pür-fürûğ-ı Vezâret berây-ı Kāyim-makām-ı Sadr-ı ʻâlî ʻAli Paşa *edâmallâhu iclâlehû*[1]

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsı[2] gurresi mübârek yevm-i sebt[3] ki, *bârekallâhu's-sebte ve'l-hamîs*[4] kelâm-ı meymenet-te'sîsi üzere Vezîr-i sâbık ʻAbdurrahmân Paşa-zâde Mustafa Paşa hazretleri çünki ʻazl olup, Rodos Cezîresi'ne ikāmete me'mûr ve ol savba râhî kılındı.

Vâlî-i Halebü'ş-şehbâ devletlü Râgıb Mehmed Paşa hazretlerine mühr-i hümâyûn teveccüh edüp, Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî saʻâdetlü Ağa hazretleri daʻvet-i Sadr-ı Âsaf-güzîn'e me'mûr ve menzil-süvâr-ı istiʻcâl zâmile-bend-i ʻazîmet kılındı.

Âsitâne-i saʻâdet'de Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî iken Kāyim-makāmlık hıdmetiyle çırâğ ve behrever ve rütbe-i sâmiye-i Vezâret ile şemʻa-i ikbâli fürûzân ü münevver kılınan ʻAli Paşa hazretleri nîkû-etvâr, ʻâkıl u rezîn ve istikāmet-şiʻâr ve cüz'î ve küllî umûr-ı mehâmm-ı **[T1 226a]** Devlet-i ʻaliyye'de mücidd ü sâʻî ve mücerrebü'l-etvâr olup, hakkā ki müşârun ileyh hazretleri hakkında tuğ-ı[5] pür-fürûğ-ı Vezâret, nihâl-i berûmendî-i bâğ-ı liyâkat ve übbehet olmakdan nâşî, kāʻide-i kadîme üzere şâyeste-i iclâl olan zevât-ı kirâm-ı Devlet-i ʻaliyye'ye rütbe-i Vezâret ihsân olundukda, taraf-ı hümâyûndan ihsân-ı Vezâret fermânı ve Tevkīʻî ile devât ve sâ'ir edevât-ı Vezâret gönderilmekle, şân-ı vâlâlarına tevkīr u tefhîm oluna gelmek de'b-i kadîm ve ʻadet-i müstedîm olduğuna binâ'en cerîde-i teşrîfâtda olduğu vech üzere yevm-i merkūmda[6] müşârun ileyh hazretlerine vech-i meşrûh üzere îfây-ı merâsim-i tevkīr olunup, anlar dahi herbirlerine kadîmden olageldiği vech üzere ʻatıyye ve rüsûmların edâ, Mîr-ʻalem'e ve Tevkīʻî cenâblarına ve Re'îs Efendi'ye ve Çavuş-başı[7] Ağa'ya hilaʻ-i fâhıre ve esb-i mükemmel ve ʻatıyye-i mübeccel ile ikrâm ü ihtirâm eylediler.

---

1 "ادام الله اجلاله = Allah onun saygınlığını devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 cumâdelûlâsı A1 : cemâziyelûlâsı T1

3 1 Cumâdelûlâ 1170 = 22 Ocak 1757 Cumartesi.

4 "بارك الله السبت والخميس = Allah cumartesi ve perşembe günlerini bereketli kıldı" anlamına gelen hadîs-i şerîftir; bkz. Yılmaz, *age.*, I,72-73.

5 tuğ-ı T1 : توع A1

6 1 Cumâdelûlâ 1170 = 22 Ocak 1757 Cumartesi.

7 Çavuş-başı T1 : Cavuş-başı A1

Ve hem ol gün Rikâb-ı kâm-yâb-ı hazret-i Şehriyârî'ye rû-mâl olunup, bundan akdem Limni Cezîresi'nde ikāmete me'mûr Defterdâr-ı sâbık Halîmî Mustafa Efendi'yi ve Gelibolu'da mukīm Defterdâr-ı sâbık el-Hâc Ahmed Efendi'yi ıtlâk ve Âsitâne-i 'aliyye'de hânelerinde meks ü ikāmete emr u fermân buyuruldu. **[T1 226b]**

Ve birkac günden sonra bundan akdem bir niçe müddet Edirne'de mukīm ve beher gün bir buçuk[1] guruş medâr-ı me'âş ta'yîn olunan Sirke (سركه) 'Osmân Paşa-zâde ıtlâk ve rütbe-i Mîr-i mîrânî ile muhâfaza-i Seddü'l-bahr me'âşı ibkāsıyla bile bâ-hatt-ı[2] hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü ihsân buyuruldu.

Ve bu hılâlde Ağa-babası-zâde Mîrahûr-ı Sânî-i sâbık İbrâhîm Ağa'ya mükemmel ta'yîni ile Kapucu-başılık ihsân ü 'inâyet buyuruldu. Ve Kāyim-makām Paşa hazretlerinin mahdûm-ı mükerremleri Beyefendi hazretleri Silahşor-ı Şehriyârî ta'yîn buyuruldu. Ve Hulefâ'-i Mektûbî-yi Kethudây-ı Sadrıa'zamî'den 'İsmet Efendi Paşa-yı müşârun ileyh hazretlerine Dîvân Efendiliği ile rütbe-i hâcegâna idhâl olundu. Ve[3] Vezîr-i esbak Mehmed Paşa Mühürdârı dahi rütbe-i hâcegâna idrâc buyuruldu.

Ve mâh-ı rebî'ulâhırda[4] Mustafa Paşa'nın 'azline karîb hâlâ Şıkk-ı Sâlis Hattî (خطّی) Efendi'nin hıdmetinde nemâ-yâfte-i iltizâm olan 'Abdülkerîm Ağa rütbe-i hâcegâna idrâcla kedû-yı ikbâli hem-reng-i gülû-yı rif'at kılındı.

Ve hem-çünân Mühürdâr Mustafa Bey ve Yenişehirli İbrâhîm Efendi, dîger-nâm Yenişehirli ve müteveffâ Baş-bâkī-kulu[5] Süleymân Ağa'nın oğlu Ahmed Efendi[6] rütbe-i hâcegâna duhûl ile müteşerrif oldular.

---

1 buçuk T1 : bucuk A1

2 bâ-hatt-ı A1 : با خط T1

3 ve A1 : — T1

4 1-29 Rebî'ulâhır 1170 = 24 Aralık 1756 - 21 Ocak 1757.

5 Baş-bâkī-kulu T1 : Baş-bâkī A1

6 Efendi A1 : افندی T1

İhrâc-ı mevâcib-i kıst bi-vechi'l-'âde

[T1 227a] Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[1] yirmi altıncı sülesâ günü[2] Dîvân-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn'da tavâ'if-i[3] askeriyye-i zafer-rehberin müstehak oldukları bir kıst mevâcibleri ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile ser-sebz ü şâd-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi hân-ı bî-imtinân-ı 'avâtıf-ı Hâkānî'den behre-yâb-ı zülâl buyurulup, Kāyim-makām-ı me'âlî-ittisâm hazretleri mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevzî' u i'tâya şurû' ve ihtimâm ve mâh-ı cumâdelâhırenin[4] ikinci bâzâr günü[5] itmâm-ı devr u tevzî'de de'b-i Mülûkâne-i seniyye ve 'âdet-i Husrevâne-i behiyye üzere merâhim-perver Kāyim-makām-ı vâlâ-güher hazretlerini mahz-ı tevkīr u tebcîl, 'âdet-i mekârim-i Cihân-dârî olduğuna binâ'en, cânib-i kerâmet-câlib-i Şehen-şâhî'den mahsûs Hazîne Kethudâsı Ağa hazretleri bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn teşrîf-bahş-ı müfâharetleri olmak üzere bol yenlü semmûr kürk ve hançer-i[6] mücevher ile Serây-ı Sadr-ı 'âlî'ye şeref-res-i vürûd ikmâl ve[7] ibcâl ü i'zâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl, ikmâl-i âdâb-ı ta'zîm[8] üzere resîde-i hadd-i vüfûd **[T1 227b]** olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine taraf-ı hazret-i Kāyim-makāmî'den 'âdet-i me'lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve 'atıyye-i behiyye ihsân ü i'tâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları mebzûl-i sâha-i kemâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

---

1 cumâdelûlâsının A1 : cemâziyelûlâsının T1

2 26 Cumâdelûlâ 1170 = 16 Şubat 1757 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 tavâ'if-i T1 : tavâyif-i A1

4 cumâdelâhırenin A1 : cemâziyelâhırenin T1

5 2 Cumâdelâhıre 1170 = 22 Şubat 1757 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 hançer-i A1 : hancer-i T1

7 ve T1 : — A1

8 ta'zîm T1 : تعظم A1

Zikr-i itmâm-ı binâ'-i 'Acem-oğlanı Meydânı ve Eski-odalar

Bundan esbak vâkı' olan ihrâk-ı kebîrde Eski-odalar ismiyle müsemmâ Yeniçeri kışlaları bi-esrihim muhterik olup, kurbunda vâkı' iki 'aded 'Acem-oğlanı Meydânları ki, sağ tarafındaki Şehzâde Câmi'i kurbunda ve birisi cânib-i yesârda Segbân furunu dîvârına muttasıl iki 'acemî kışlaları hayli meydân olup, derûnunda ma'lûmu'l-a'dâd dâ'iren[1]-mâ-dâr odalar ve kollukcular odaları ve birinin dâhilinde mescid-i şerîf ve bir hammâm olup, bi'l-külliyye bunlar dahi muhterik olmağla, taraf-ı hazret-i Cihân-dârî'den Eski-odalar, Gümrükcü Seyyid İshâk Ağa mübâşeret ve nezâretiyle yapılmasına emr u fermân ve zikr olunan iki 'acemî meydânlar dahi evvelki vaz'ından ahsen ve binâsından akvâ ve müstahsen tecdîd-i binâsına himmet-i Mülûkâne-i Cihân-dârî'leri[2] mübâşeret ve bi-'avnihî Te'âlâ ve hüsn-i tevfîkıhî sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsı[3]nda[4] itmâm **[T1 228a]** ve Yeniçeri ve 'acemî neferâtı ve zâbitânı kullarının kışlaları bi't-temâm evvelki binâsı resminden muhkemü'l-esâs ve muntazamü'l-mesâs sûret-bend-i miknet-şühûd olup, cümle kullarının kulûb-ı münkesirelerin ma'mûr ve âbâdân ve ihyâ vü şâdân buyurdular.

Hakk Te'âlâ şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü, merhametlü Pâdişâh-ı Cihân-penâh *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ yevmi't-tenâh*[5] efendimiz hazretlerinin vücûd-ı kerâmet-nümûdların hatâ vü hatarlardan me'mûn u masûn eyleyüp, hânedân-ı saltanat ve şevketlerin ilâ yevmi'l-kıyâm ma'mûr ve âbâdân eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Cümle zu'afâ ve bî-çâre kullarına kemâl-i şefekat ü merhamet ve tavâ'if-i[6] erbâb-ı cihâd-ı askeriyyeye ziyâde re'fet ve mavtın ve meskenlerinin ihyâ vü 'imârına[7] kemâl-i[8] cidd ü hamiyyetlerinden nâşî[9] zikr olunan kışlalar binâ

---

1 dâ'iren (دائرا) T1 : dâyiren (دايرا) A1

2 Cihân-dârî'leri T1 : Cihân-dârî'leri ile A1

3 1-30 Cumâdelûlâ 1170 = 22 Ocak - 20 Şubat 1757.

4 cumâdelûlâsında A1 : cemâziyelûlâsında T1

5 "خلد الله عمره ودولته الى يوم التناه = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 tavâ'if-i (طوائف) T1 : طوايف A1

7 'imâr T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra mükerrer yazılmış olan "kemâl" kelimelerinden ilkinin üzeri çizilmiştir] A1

8 kemâl-i A1 : — T1

9 nâşî T1 : + [Bu kelime satırın altına yazılmıştır] A1

olunurken, tebdîl ol mahalli gâh u gâh teşrîf ve tenbîh-i hümâyûn ve bir gün akdem ‘alâ ahseni’n-nizâm itmâmına sarf ve dikkat ü ihtimâm olunmasıyçün[1] Binâ Emîni’ne şifâh-ı hümâyûndan emr-i ekîd ve nevâziş-i mezîd buyururlar idi.

Hakk sübhânehû ve Te‘âlâ Habîb-i ekrem *sallallâhu ‘aleyhi ve sellem*[2] hürmetine vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan hıfz eyleye. Böyle gayûr ve merâhim-kâr ve şefekat-âsâr bir Şehriyâr-ı ma‘delet-şi‘âr kati çok[3] **[T1 228b]** eyyâm-ı dehrden berü[4] cilve-pîrây-ı minassa-i vücûd olmamışdır. Hakk Te‘âlâ ‘ömr ü devlet ve şevketlerin ber-karâr ve dâ’im eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi’l-mürselîn[5].

Vefât-ı Mustafa Efendi Muhâsebe-i Cizye

Yine sene-i merkūme mâh-ı cemâziyelâhıresinin ücüncü günü[6] sâbıkā Kâtib-i Dârussa‘âdeti’ş-şerîfe ve hâlâ Cizye Muhâsebecisi Mustafa Efendi hâcegân-ı ‘âlî-şânın hayli güzîde ve mu‘teberlerinden olup, ‘âkıl ve mü’eddeb kimesne idi. Bi-emrillâhi Te‘âlâ âkile marazına mübtelâ olup, gün-be-gün iştidâd bulup lisânına sereyân eyledi. Ve lisânı gide gide güdâhte olup, vefât eyledi.

Bir muhbir-i sâdık kimesne nakl eder ki, müteveffâ Ağa Yazıcısı iken fukarâdan biri bir Cehârşenbih Dîvânı’nda ‘arz-ı hâl ile pîş-gâh-ı Dârussa‘âde’ye gelür. Meğer Yazıcı Efendi bu kimesne hakkında Ağa hazretlerine birkac kelime-i ciger-sûz tekellüm eylemiş. Ol fakīr kimesne gāyet müte’ellim olup: “Allâhu ‘azîmü’ş-şân senin lisânını kurutsun” demiş. Ol anda lisânında bir gicişme[7] (كجشمه) peydâ olup, maraz-ı âkile zuhûr eder.

---

1 olunmasıyçün T1 : اولنمسيحون A1

2 “صلى الله عليه و سلم = Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

3 çok T1 : cok A1

4 berü T1 : بروا A1

5 Seyyidi’l-mürselîn T1 : + [Bu kelimelerden sonra sayfanın geri kalanı boş bırakılmış ve birinci cilt sona ermiştir] A1

6 3 Cemâziyelâhıre 1170 = 23 Şubat 1757 Çarşamba.

7 Gicişmek Türkçe bir kelime olup, kaşınmak manasına gelmektedir; bkz. *Yeni Tarama Sözlüğü*, düz. Cem Dilçin, TDK Yay., Ankara 1983, s. 94.

Bunu tahrîrden maksûd ‘ibâdullâha bi-ecma‘ihim hüsn-i zann edüp, bir kimesne hakkında kelâm-ı sû’ tekellüm etmemek gerek. Vâkı‘-ı hâli bile söylemek gıybet-i harâm **[T1 229a]** olduğu sâbit ve muhakkakdır. Müteveffây-ı merkūmun vefâtı günü Kethudâ Kâtibi-yi sâbık Kayseriyyeli ‘Ali Efendi’ye Cizye Muhâsebeciliği tevcîh olunup, Kāyim-makām ‘Ali Paşa müddetinde ilbâs-ı hil‘at olundu.

Kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı hazret-i Sadrıa‘zam u ekrem Râgıb Paşa ve mükerrem-şüden-i û be-mühr-i hümâyûn-ı ‘inâyet-meşhûn

Yine sene-i merkūmenin mâh-ı cemâziyelâhıresinin sekizinci mübârek ahad günü[1] devletlü Sadrıa‘zam u ekrem Râgıb Mehmed Paşa hazretleri Vâlî-i Halebü’ş-şehbâ olmağla, mühr-i hümâyûn da‘vetiyle Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî ib‘âsıyla yevm-i mezbûrda[2] şeref-i teşrîfleri vâkı‘ oldu. Müşârun ileyh efendimiz hazretleri esnâf-ı ma‘ârif ve envâ‘-ı ‘avârif ile ârâste ve ‘ulûm-ı fünûnun tekmîli ve mutâla‘a-i mütûn ü şürûhun tahşiye ve tezyîli ile pîrâste zât-ı kem-yâb-ı bî-nazîrleri, **beyt:**

Le-enneke şemsün ve’l-verâ leke encümün
İzâ tala‘at şemsün lem-yebdü fîhinne kevkebün[3]

medlûlüyle mütehallî-i kemâlât-ı ‘adîde olduğundan (اولديعندن) mâ‘adâ Devlet-i ‘aliyye’de niçe ezmân ü ibbân sefer ve hazarlarda menâsıb-ı hâcegân-ı Dîvânî’de ve Mektûbî-i Sadrıa‘zamî ve Riyâset-i Devlet-i ‘aliyye’de sebk-ı hıdmet ve mahâret ve etvâr-ı pesendîde ve hüsn-i liyâkatleri zâhir u bâhir olmağla, mesned-i Riyâset’den rütbe-i vâlây-ı Vezâret’le ve Mısır mansıbı ile be-kâm olup, **[T1 229b]** ol iklîm-i Kāhire’de birkac sene icrây-ı muktezây-ı nîkû-kâr ve fermân-revâyî-i kâr-zârîde niçe cür’et ve necdet ve hamiyyetleri âşikâr olup,

---

1 8 Cemâziyelâhıre 1170 = 28 Şubat 1757 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 8 Cemâziyelâhıre 1170 = 28 Şubat 1757 Pazartesi.

3 “لانك شمس والورى لك انجم * اذا طلعت شمس لم يبد فيهن كوكب = Sen güneşsin, diğer varlıklar ise senin yıldızların. Güneş doğduğunda yıldızlar görünmez” anlamına gelen Arapça bu beyit ihmâl edilebilir birkaç farklılıkla berâber câhiliyye devri şâirlerinden Nâbiga ez-Zübyânî’ye aittir; bkz. Ebû Ümâme Ziyâd b. Mu‘âviye Nâbiga ez-Zübyânî, *Dîvânü’n-Nâbiga ez-Zübyânî*, şrh. Hannâ Nasr el-Hıttî, Dâru’l-Kitâbi’l-‘Arabî, Beyrut 1991, s. 25.

Mısır'dan sonra Eyâlet-i Aydın tevcîh ve anda dahi bir niçe eyyâm nîkû-kâm-ı hüküm-rân-ı mehâmm-ı nizâm olup, ba'dehû Eyâlet-i Rakka ve ba'dehû Eyâlet-i Halebü'ş-şehbâ'da eşheb-rân-ı tekâvürî-i ârâm iken, makāle-i sâbıkada zikr olunduğu üzere Vezîr-i esbak Mustafa Paşa ibnü'l-merhûm 'Abdurrahmân Paşa hazretleri 'azl olup, mühr-i hümâyûn-ı 'inâyet-meşhûn zât-ı liyâkat-âyât-ı Hidîvâne'lerine teveccüh eyledi.

Derhâl taraf-ı 'inâyet-methaf-ı hazret-i Cihân-dârî'den mahsûs mühr-i hümâyûn da'vetiyle hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf-i hazret-i Şehriyârî Silahdâr-ı hazret-i Cihân-dârî sa'âdetlü Ağa ile menzil-süvâr-ı isti'câl irsâl ü ib'âs olunup, mazmûn-ı itâ'at-nümûnu üzere *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meşyen 'ale'l-kadem*[1] 'alâ cenâhi't-teheyyü' ve'l-isrâ' nehzat ü müsâra'at buyurup, Dâ'ire-i fâhıre-i Âsafî'lerinin ekser ağırlıkları etbâ' kulları ile girüde kalup, sâ'ir havâşî ve ağayân-ı mukarrabîn ile berran rahş-süvâr-ı 'azamet ü iclâl oldular.

Ve bi-'avnihî Te'âlâ ve yümni tevfîkātihi'l-'aliyyeti kat'-ı merâhil ve tayy-ı menâzil ederek **[T1 230a]** sâha-i devlet-şi'âr-ı nezdîk-i karâr olan mahmiyye-i Üsküdar'ı teşrîf ve Mehmed-paşa Köşkü'nde yemeklik tertîb ü tevzîf olunup, istikbâle me'mûr olanlar Kāyim-makām devletlü 'Ali Paşa ve sâ'ir hademe-i Bâb-ı Âsafî ve ricâl-i Devlet-i 'aliyye bi-esrihim ol mahalde hâzır u müheyyâ ve merâsim-i istikbâlde hıdmet-i me'mûrelerin itmâm ü îfâ ve ba'de't-ta'âm cüz'î ârâm olunup, istikbâle me'mûruna izin verildi. Bunlar mukaddemce pîş-gâh-ı hazret-i Âsafî'de devân ve râhî olmak içün Âsitâne'ye 'âzim ü râhî oldular.

Müşârun ileyh hazretleri dahi devlet ü iclâl ile sandal-süvâr-ı ikbâl Yalı-köşkü'nden Serây-ı 'âmire'ye teşrîf ve mühr-i hümâyûn tal'at-ı behcet-nümûn-ı Pâdişâh-ı rub'-i meskûn ile müteşerrif-i ikbâl ve mübeccel ü mükerrem hezâr ihtizâz ü iclâl ile mu'tâd üzere ol gün pîş-i hazret-i Âsafî'de olmaları mühimm olan Kāyim-makām Paşa ve sâ'ir ricâl-i Devlet-i 'aliyye ve hademe-i bâb-ı behiyye kulları yollu yolunca alay ile Bâb-ı Sadrıa'zamî'yi teşrîf buyurdular ve 'umûm hil'atları ilbâs olundu.

Ve Şehriyâr-ı kişver-sitân-ı 'âlem ve Güzîde-i nigeh-bân-ı ümem *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû mâ-dâme'n-ni'amu fi'l-'âlem*[2] efendimiz hazret-

---

1 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 "خلد الله عمره ودولته مادام النعم فى العالم = Allah onun ömrünü ve devletini dünyadaki nimetler durdukça devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

leri şevket ü iclâl ile Alay-köşkü'nü teşrîf ve yemîn ü yesâr revzenleri küşâde **[T1 230b]** ve mürûr-ı Sadrıa'zamî'yi temâşâ buyurdular. Pîş-gâh-ı eyvân-ı übbehet-iktinâna geldiklerinde bâlây-ı rahş üzere kad-hamîde-i de'b-i zemîn-bûsî icrâsı ile âdâb-ı bendegîde edây-ı tavr-ı matbû'u îfâ ve taraf taraf temâşâ eden halkdan Allâhu 'azîmü'ş-şân tevfîk u 'inâyet ihsân eyleye du'âları istimâ' olunurdu.

Vezîr-i müşârun ileyh hazretleri fukarâ vü zu'âfâ'-i 'ibâd-ı bilâda şefekat ü merhametleri mebsût ve cârî olmağla, hulûs ve sıdk u sedâd ve tavr-ı sıyânet ve mekârim-i'tiyâdları cümlenin ma'lûm u meşhûdu olmakdan nâşî, böyle bir Vezîr-i dânâ hayr-hâh-ı Devlet-i 'ulyâ zât-ı 'inâyet-âyâtı mesned-i Sadâret'le tevkīrden cemî'-i halk mesrûr olduğuyçün Pâdişâh-ı Cihân-mutâ'-ı (مطاع) 'âlem *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû mâ-dâme'l-ümem*[1] efendimiz hazretlerine mecmû'-i halâyıkdan sıdk-ı derûn ile bî-hadd ü bî-pâyân du'â'-i ferîzatü'l-edâ' zîver-i zebân tekrâr kılındı. Hakk Te'âlâ dâ'imâ re'y-i sedîd-i hümâyûnların niçe niçe hayrât ü meberrâta muvaffak ve makrûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Müşârun ileyh hazretlerinin şeref-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarına bu kemîneden ser-zede-i hâme-i 'acz olan târîhin ebyât-ı sâ'iresi tayy olunup, ancak beyt-i târîhi sebt-i mecelle-i âsâr kılındı.

Târîh-i Sadâret-i hazret-i Râgıb Paşa li-muharririhî:

Kad-erâ gıbbe's-su'âli râgıben nahve'l-hayâ
Men nedâ keffeyhi lil-'ârifîne ke't-tımmi's-sebîl
Mu'cemü'ş-şatrı'l-bedî'i'l-Hâkîmî kad-errehâ
Râgıbun kad-nâle mühren sâhibu'l-cûdi'l-cemîl[2]
(راغب قد نال مهرا صاحب الجود الجميل) **Sene 1170 [T1 231a]**

---

1 "خلد الله عمره ودولته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve devletini nesiller durdukça devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "قد ارى غب السئوال راغبا نحو الحيا * من ندى كفيه للعارفين كالطم السبيل
معجم الشطر البديع الحاكمى قد ارخا * راغب قد نال مهرا صاحب الجود الجميل = Bazen isteğin netîcesini bolluk ve berekete yönelerek görürüm. Her kim selin yolu kaplaması gibi avuçlarını ârîflere uzatırsa. Hâkim en güzel noktalı harflerle tarih düşürdü. Güzel cömertlik sahibi Râgıp Paşa mühre nâil oldu" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn be-bâb-ı Sadrıa'zam

Yine sene-i merkūmun cemâziyelâhıresinin dokuzuncu isneyn günü[1] ki -Sadr-ı kesîru'l-mevâhib devletlü Mehmed Râgıb Paşa hazretlerinin teşrîflerinin ikinci günü olur- sa'âdetlü Çukadâr-ı hazret-i Şehriyârî Ağa ile Bâb-ı Sadr-ı Âsafî'ye mu'tâd-ı kadîm üzere hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı Cihân-penâhî şeref-res-i vürûd edüp, tefhîm ü tebcîl üzere kırâ'atında resm-i 'âdî olan vech üzere cümle huzûrunda kırâ'at buyuruldu.

Mazmûn-ı şerîfi şu vech üzere musarrah ve mastûr idi ki: "Vezîr-i ekrem ü efham olup, vüzerâ'-i sâ'iremden seni intihâb etmemle umûr-ı 'ibâd ü bilâdda ve sâ'ir hıdemât-ı Devlet-i 'aliyye'de kemâl-i ihtimâm-ı tâm üzere olasız. Ve ser-i mû tehâvün ü terâhîye cevâz göstermeyesiz. Bundan esbak vezîrim Mustafa Paşa mûceb-i emr-i hümâyûnum üzere isticlâb-ı rızâ ve kûşiş-i umûr-ı mehâmm-ı Devlet-i 'aliyye'mde bezl-i tâb ü tüvân-ı bî-merâda tehâvün ve hılâf-ı rızây-ı hümâyûnum hareketi zâhir olmağla, 'azli mûcib olmuşdur. Hakk Te'âlâ sana tevfîk ihsân eyleye" deyü mu'anven ve musarrah olmağla, cümle sâmi'în olan kullarından du'ây-ı devâm-ı 'ömr ve devlet-i Pâdişâhî'leri zîver-i zebân tekrâr kılındı. Hakk Te'âlâ tevfîkāt-ı 'aliyyesin refîk eyleye, âmîn.

Ertesi sülesâ günü[2] Sadr-ı güzîn içün sa'âdetlü Dârussa'âdeti'ş-şerîfe **[T1 231b]** Ağası hazretleri taraflarından Yedekci-başıları ile mükemmel ü mübeccel bir semend-i sabâ-rev-i sadr-ı pesend irsâliyle pây-ı 'âlî, Pâye-i âsaf cemîlü'l-mevâhibi terfî' u tevkī' buyuruldu.

Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel-şüden-i el-Hâc Ahmed Efendi Defterdâr-ı sâbık

Yine sene-i merkūme cemâziyelâhıresinin onuncu bâzâr günü[3] devletlü Vezîr-i ekrem Râgıb Mehmed Paşa hazretleri Halebü'ş-şehbâ'dan mühr-i hümâyûn da'vetiyle teşrîfleri günüdür. Bâb-ı Sadrıa'zamî'de 'umûm hil'atları ilbâsı 'akībinde mûmâ ileyh Defterdâr-ı sâbık el-Hâc Ahmed Efendi hazretleri

1 9 Cemâziyelâhır 1170 = 1 Mart 1757 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 10 Cemâziyelâhır 1170 = 2 Mart 1757 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 10 Cemâziyelâhır 1170 = 2 Mart 1757 Çarşamba. Metinde bu gün sehven "bâzâr yazılmış olmalıdır.

bundan akdem Gelibolu'da ikāmete me'mûr idiler. Âsitâne-i 'aliyye'de hânesinde ikāmete emr olunup, henüz geleli beş on gün olmuşidi, Kapu'ya getürülüp Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı'na ilbâs-ı hil'at olundu.

Kethudây-ı Sadrıa'zamî-şüden-i Rûznâmçe-i Evvel Yûsuf Efendi

Yine sene-i merkūme mâh-ı cemâziyelâhıresinin onuncu sülesâ günü[1] Rûznâmçe-i Evvel 'izzetlü Yûsuf Efendi cenâbları her vechile 'âkıl u rezîn ve ehl-i cûd u temkîn bir zât-ı mekremet-âyât olmağla, Sadrıa'zam Kethudâlığı'na ilbâs-ı hil'at ile dûş-ı müfâharetleri berâber-i nişîmen-i 'izzet kılındı. Ve sâbıkları Kethudây-ı Sadrıa'zamî sa'âdetlü Emîn Ağa-zâde Hüseyn Ağa cenâbları Âsitâne-i 'aliyye'de hânelerinde ikāmete me'mûr buyuruldu.

Ve Limni Cezîresi'nde mukīm **[T1 232a]** iken Âsitâne-i 'aliyye'de hânelerinde ikāmete me'mûr buyurulan Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel-i sâbık Halîmî Mustafa Efendi cenâbları Âsitâne'ye geleli beş on gün olmuşidi, Kapu'ya da'vet olunup Rûznâmçe-i Evvel ile be-kâm buyuruldu.

Vürûd-ı esb-i hümâyûn li-hazreti's-Sadrı'l-ecell hazret-i Râgıb Mehmed Paşa *yesserallâhu limâ yeşâ'*[2]

Yine sene-i merkūme cemâziyelâhıresinin onuncu pençşenbih günü[3] -ki Sadrıa'zam u efham devletlü Râgıb Mehmed Paşa hazretlerinin teşrîflerinin ikinci günüdür- cânib-i 'inâyet-câlib-i hazret-i Şehriyârî'den mahz-ı kerem ü 'inâyet ve bende-nüvâzâne-i 'atf ü re'fetleri üzere Mîrahûr-ı Evvel Ağa ile donanmış esb-i mükemmel ber-âverde-i şeref-i 'arsa-i mizmâr tefhîm kılınup, bu gûne Düstûr-ı ekrem ve Müşîr-i efham-ı sudûr-ı kirâm hazerâtına sûy-ı şevket-pûy-ı hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî'den mükemmel ve zîbende ve mübeccel esb-i hümâyûn-ı nevâziş-efzây-ı celâlet-nümûn-ı Hâkānî buyurulduk da, 'âdet-i müstedîme üzere hademe-i Bâb-ı Serây-ı Âsafî yollu yolunca hâric-i bâb-ı serâ hıdmet-i istikbâlde saff-beste-i ifhâm ü i'zâm ve pîş-i semend-i hümâyûn-ı kutâs-ı (قطاس) celâlet-istînâsda *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meş-*

1 10 Cemâziyelâhır 1170 = 2 Mart 1757 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 "يسر الله لما يشاء = İstediği şeyi Allah kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 10 Cemâziyelâhır 1170 = 2 Mart 1757 Çarşamba. Metinde bu gün sehven "pençşenbih" yazılmış olmalıdır.

yen ʻale'l-kadem[1] ihtizâz-ı gâm-ı iʻzâz ü ihtirâm ile sahn-ı serâya dek cümle önüne düşülüp, Sâhib-i devlet hazretleri dahi binek taşı bâlâsında îstâde ve muntazır-ı istikbâl **[T1 232b]** ve semend-i hümâyûn keşîde-i seng-i rikâb-ı iclâl buyuruldukda, hezâr tekrîm ile ibtidâ taraf-ı zerrîn-târ-ı licâmın takbîl ü telsîm ve saʻâdet ü ikbâl ile saʻve-i zîn-i zerrîn-kâr-ı ʻâlîsine iʻtilâ-nişîn-i temkîn oldukda, serhengân-ı Dîvân-ı ʻâlî: "Devlet ile bin yaşa!" mısraʻ-ı mevzûn-ı duʻâ-meşhûnuyla bâng-ı zebân-ı tefhîm ü tebcîl ve baʻde'r-rukûb sahn-ı serâda birkac hatve-i yesîre tâziş ü tesyîrden sonra nüzûl ve ʻArz Odası'nı teşrîf ve Mîrahûr Ağa'ya semmûr kürk ve ʻatıyye-i cezîle ile cüll-i ʻinâyetleri mebzûl ve hademe-i Bâb-ı Âsafî ʻalâ merâtibihim dâmen-bûsî-i tebrîk-i hazret-i Sadr-ı Âsafî'de hayyiz-i rüsûm-ı ibtihâca mevsûl kılındılar.

Vezîr-i müşârun ileyh hazretleri envâʻ-ı maʻârif ve esnâf-ı ʻavârifde yegâne-i rûzgâr olmağla, esb-i hümâyûn geldiğine hâme-i Hakīr'den evsâf-ı esb ile (الله) bir târîh-i ʻacizâne ser-zede-i hâme-i Hakīr olup, pîş-gâh-ı ʻâlîlerine ʻarîza kılındıkda, mazhar-ı nazar-ı tahsîn-i Âsafî'leri olmuşdur.

Târîh-i esb-i hümâyûn âmeden-i be-hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî

Pâdişâh-ı Cem-haşem İskender-i gîtî-ʻalem
Zıll-ı Hakk melcây-ı ʻâlem Dâver-i nîkû-eser
Bu'l-mekârim Âsaf-ı dânây-ı Risto-re'yine
Eyledi tefhîm içün iʻtâ semend-i bâd-perr
Bir muhaccel gurre-dâr u nâm-dâr esb-i cevâd
Pîl-peyker zûr-gürg ü püşt-i kûr u şîr-i ner
Kûy-ı kıtʻa pûy-ı mutʻa hûy-ı menʻa cûy-ı seyr
Çâr-pâyı çâr-ʻunsurdan mürekkeb dem-siper
Zühre-çehre mihr-menzil bedr-manzar meh-cebîn
Müşterî-dîdâr u Mirrîh-âfet ü Keyvân-ciğer **[T1 233a]**
Kûy-peymâ seyr-feyfâ tîz-kâm âhen-ʻalef
Reşk-i âhû-zahm u rezm-ârâ sebük-reftâr u ter
Hem-ʻinân-ı bâd ü düldül-zâd gülgûnî-sahîl
Cîd-kavs ü bîd-ʻörf ü tarf-ı nüh-deryâ-güzer

1 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

Şehb-gûn sâkıb-nigâh u sâhir u pervîn-kutâs
Lübbe-'âc ü gûş-ı hûş u sâk-ı bî-peydâ zafer
Hacle-dâr-ı dest ü gerdûn-gerdiş ü sâhib-kısâs
Nâf-ı subha sıçrayup basdıkda kalmışdı eser
Lu'bet-i çînî-misâl ü esb-i câdû-yı hayâl
Tâb u kuvvetde gazanfer fehm-i ma'nâda beşer
Dâmen-i kuh-sârda âhû vu sahrâda peleng
Kûşe-i şa'b içre rûbeh tengde reng-i makarr
Nâle-i tahzîrde meydân-ı sehlin çâpükü
Rezm-gâh-ı sâhilin deryâ-güzârı ser-te-ser
Zann edersin ser-nigûndur inse bâlâdan eğer
Zîrden bâlâya 'azminde açar gûyâ ki perr
Böyle esb olur sezâ böyle Vezîr-i ekrem'e
Zîr-i rân-ı 'azmine zîn ola baht-ı mu'teber
Zûr ile râm eylesün dâ'im semend-i çerhi kim
Leng-pâ hârûn u rakkās u teng-hû tünd-vekr
Nîm-cû değmez bu şeb-dîz-i sipihr-i kîne-cû
Eylesen şa'r-i yemânîden 'alîk etmez eser
Ser' u tevfîk u licâm-ı 'avn ü savn-ı Hakk ile
Hak'dan ümmîdim budur sebbâk-ı âmâli geçer
Mısra'-ı târîhde derc etdiğim "bir" ta'miye
Esb-tahsîn-i 'atây-ı Âsaf-ı dehrî değer
Tâk-ı 'arşa yazsalar Hâkim sezâ târîhimi
Cûd-ı Şeh'den Âsaf'a bir esb geldi zîn-güher
(جود شهدن اصفه بر اسب كلدى زين كهر) **Sene 1170**

'Azl-i İskemleci Mustafa Ağa

Yine sene-i merkūmun cemâziyelâhıresinin on ikinci günü[1] Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından olup, Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî hıdmetinde müsinn ü ihtiyâr olmağla, 'aczi nümâyân olup 'azl ve yerine merhûm Hasan Paşa dâmâdı 'Abdî Ağa cenâbları ilbâs-ı hil'at olundu.

1 12 Cemâziyelâhır 1170 = 4 Mart 1757 Cuma.

Vukū‘-i ihrâk-ı cüz’î

Yine sene-i merkūme cemâziyelâhıresinin on ikinci pençşenbih **[T1 233b]** günü[1] Hasköy’de bir hâne muhterik olup, bi-hamdillâhi Te‘âlâ etrâf u enhâsına sârî olmadan muntafî oldu.

‘Azl-i Şeyhulislâm Dürrî-zâde Efendi ve me’mûr-şüden-i û be-Gelibolu ve Şeyhulislâm-şüden-i Feyzullah Dâmâd-zâde Efendi

Yine sene-i merkūme mâh-ı cemâziyelâhıresinin yirmi sekizinci günü[2] Şeyhulislâm *sellemehü’s-Selâm*[3] Dürrî-zâde Efendi ‘azl olup, Gelibolu’da ikāmete me’mûr ve râhî kılındı. Ve Şeyhulislâm-ı sâbık Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi hazretleri Enderûn-ı hümâyûn’a da‘vet ve Meşîhat-ı Şeyhulislâmî’de ber-efrâşte-kâm olmalarıyçün ilbâs-ı hil‘at-ı fâhıre ile dûş-ı müfâharetleri zîb-ârây-ı tekrîr u tevkīr buyuruldu.

Ve mâh-ı recebin on ikinci mübârek ahad günü[4] Vâlî-i Halebü’ş-şehbâ Kāyim-makām ‘Ali Paşa hazretleri Patrona (بطرونه) kalyonu ile bahran şirâ‘-güşây-ı ‘azîmet oldu. Paşa-yı müşârun ileyhi Haleb İskelesi olan İskenderun’a çıkarup, Mısır Vâlîsi Es‘ad Paşa’yı İskenderiyye’ye ve İskenderiyye’den Vezîr-i esbak devletlü Vâlî-i Mısır Hekîm-başı-zâde ‘Ali Paşa hazretlerini alup mersây-ı Rûm’dan kangı mahall-i münâsibe lenger-endâz olmak müyesser olursa vusûlünü müş‘ir tahrîrine emr ü tenbîh olundu.

İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn bi-vechi’l-mu‘tâd

Yine sene-i merkūme recebü’l-müreccebinin on ikinci günü[5] mu‘tâd **[T1 234a]** ü me’lûf üzere Haremeyn-i muhteremeyn sükkânı ve aktâr-ı Hicâziyye kuttânı olan fukarâ vü gurebâya sadakāt-ı Devlet-i ‘aliyye-i ebed-peyvend’den ihsân oluna gelan Surre-i hümâyûn Hazîne-i ‘amîmetü’l-berekeden

---

1 12 Cemâziyelâhır 1170 = 4 Mart 1757 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 28 Cemâziyelâhır 1170 = 20 Mart 1757 Pazar.

3 “سلمه السلام = Allah ona selâmet versin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 12 Receb 1170 = 2 Nisan 1757 Cumartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 12 Receb 1170 = 2 Nisan 1757 Cumartesi.

‘an-nakdin ihrâc olunup, sâbıkā Ser-bostâniyân-ı Hâssa Ahmed Ağa’yı Surre-i şerîfe ile me’mûr u be-kâm ve esnây-ı tarîkde bulunan vülât ve ümerâ ve hükkâma emniyyet-i tâm üzere tâ Şâm’a varınca birbirlerine îsâl ve teslîmleriyçün i‘lâmları ahz ve Âsitâne-i sa‘âdet’e irsâl olunmak üzere ber-vech-i mu‘tâd evâmiri tahrîr ve bu vechile me’mûnu’l-gā’ile mahalline şeref-res-i vusûl olmasıyçün kemâ-yenbagī mahmûl-i dûş-ı vülât [ü] hükkâm kılındı.

‘Azl-i Re’îsülküttâb ‘Avnî Efendi ve nasb-ı Ebûbekir Efendi Emîn-i Darb-hâne-i ‘âmire-i sâbık

Yine sene-i merkūme mâh-ı recebü’l-ferdinin yirmi birinci günü[1] Re’îsülküttâb Seyyid Mehmed ‘Avnî Efendi ‘azl olup, Emîn-i Darb-hâne-i ‘âmire Ebûbekir Efendi hıdmet-i celîle-i Riyâset’e ilbâs-ı hil‘at olundu.

Mûmâ ileyh edîb ü fâzıl ve rezîn ü kâmil zât-ı ma‘âlî-simât olup, pîş-ezîn Tersâne-i ‘âmire ve Darb-hâne Emâneti ve Bâb-ı Sadr-ı ‘âlî binâsında bi-nefsihî me’mûr ve olduğu hıdemât-ı celîlede muvaffak u meysûr ve mesâ‘î-i cemîlesi meşkûr olup, bi-husûsihî hıdmet-i Riyâset-i Devlet-i ‘aliyye’de liyâkatı zâhir u bâhir olmağla, **[T1 234b]** bu gûne tevkīr ve ihtirâm ile mükerrem kılındı.

Sudûr-ı fermân be-men‘-i nisvân der-esvâk u bâzâr

Yine sene-i merkūme receb-i şerîfinin yirmi birinci günü[2] tâ’ife-i nisvânın esvâk u bâzârda ve ba‘zı seyrân mahallerinde bed-renk kasındılı (قصنديلى) ve şâlî ferâcelerle ve büyük hotozlu (حوطوزلى) başlar ile kâkülleri yaşmaklarından taşra görünerek sıkma ferâceler ile gezmeyüp, ehl-i ‘ırz ve mestûre gezmeleriyçün ve bilâ-hâcet-i şer‘iyye hânelerinden “*Ve karne fî büyûtikünne*”[3] medlûl-i şerîfi üzere taşra çıkmamak üzere ‘azîm tenbîh ü te’kîdi hâvî hatt-ı şerîf-i şevket-makrûn sâdır olup, e’imme-i mahallâta ferâde ferâde tenbîh ü te’kîd olundu.

Ve bu esnâda receb-i şerîfin yirmi ikinci sülesâ gicesi[4] sâ‘at iki buçukda iken, şimâl tarafından âsumândan büyük fenâr kadar bir mücessem beyâza

---

1 21 Receb 1170 = 11 Nisan 1757 Pazartesi.

2 21 Receb 1170 = 11 Nisan 1757 Pazartesi.

3 “وقرن فى بيوتكن = Evlerinizde oturun” anlamına gelen bu ifâde Kur’ân, el-Ahzâb 33/33. âyetin baş tarafındaki küçük bir kısımdır.

4 22 Receb 1170 = 12 Nisan 1757 Salı.

mâ'il nûr zâhir olup ve aşağı zemîne inüp, ber-kā'ide 'âlem ziyâ-dâr oldu. Ve garb cânibine mâ'il olup, deryâya nüzûl eyledi.

[T1 235b][1] [2]Bismillâhirrahmânirrahîm

---

1 **[T1 235a]** boş bırakılmıştır.

2 Fihrist-i Târîh-i Mehmed Hâkim: Zikr-i cülûs-ı Sultân Mustafa ve vefât-ı Sultân 'Osmân ve ba'zı mehâmid-i vâlid-i mâcid Sultân Ahmed Hân ve nakl-i 'acîbe ve garîbe 1; Katl-i sarrâf Etmekci Ermeni der-Câmi'-i Sultân Ahmed Hân 43; Katl-i Yehûd ki hılâf-ı fermân-ı yesâğ-ı hümâyûn-ı mülebbes-bûd 44; Yesâğ-ı âşâmîden-i duhân be-rûy-ı çârşû ve bâzâr 44; Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn berây-ı istiklâl-i hazret-i Ebu'l-mevâhib Râgıb Mehmed Paşa 48; Mükerrem-şüden-i mühr-i Sadâret 49; Nefy-şüden-i Ser-etıbbâ'-i Hâssa Mustafa Efendi be-Cezîre-i Limni 50; 'Azl-i Ağa-yı Dâru'ş-şerîfe ve nefy-şüden-i û ve nasb-ı İbşîr Paşa 52; Zikr-i 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn 54; Itlâk-şüden-i İbrâhîm Bey Kethudây-ı Bevvâbîn ve Mollacık-zâde 'Ali Ağa 56; 'Azl-i Bostân-cı-başı ve nasb-ı ba'zı hâcegân 56; Mîrahûr-ı Evvel-şüden-i Dâmâd-ı Sadrıa'zamî Hüseyn Ağa 56; Çavuş-başı-şüden-i Ahıshavî Mehmed Ağa Ser-çavuşân-ı sâbık 56; Mütekā'id-şüden-i Vezîr Firârî Mustafa Paşa 57; İbkā'-i Vezâret Kücük Nu'mân Paşa ve tevcîh-i İc-il 58; Sadr-ı Rûm-şüden-i Mehmed Sâlih Efendi ve 'azl-i Ebûbekir Efendi-zâde ez-Sadâret-i Rûm 59; Nefy-i Muhâsebe-i Haremeyn be-Kâtib-i Dârussa'âde-i esbak Tobhâneli Mehmed Efendi 59; Haber-i vefât-ı Mustafa Efendi Sa'dullah Yeğeni 59; Hânden-i nazm-ı Mevlidü'n-Nebî 'aleyhi's-selâm 60; Zikr-i tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ vü ümerâ 61; Âmeden-i ser-i maktû'-i Ağa-yı Dârussa'âde Ebûkof Ahmed Ağa 62; Hikmet-i 'acîbe 64; Teşrîf-i Sadrıa'zamî Serây-ı Cedîd-i hümâyûn ma'a Şeyhulislâm ve sudûr-ı kirâm ve ocaklu berây-ı meşveret-i umûr-ı nizâm-ı hacc-ı şerîf ez-taraf-ı Şâm 66; Itlâk-ı ashâb-ı düyûn-ı mahbûsîn-i gürûh-ı fukarâ ve edâ'-i düyûn-ı ânân ez-taraf-ı 'inâyet-i Şehriyârî 66, 586; İbkā'-i silahşörân-ı Şehriyârî bi-vechi'l-'âde 68; Nefy-i Kâtib-i Dârussa'âde Balyoz Mustafa 69; Teşrîf-i hümâyûn be-Serây-ı 'atîk 70; Itlâk-şüden-i Ser-kehhâlîn Müstakīm-zâde ve Nevres ve sudûr-ı fermân-ı 'âlî be-nizâm-ı hey'ât-ı ra'iyyet 72; 'Azl-i Müfettiş-i Haremeyn Hanîf Efendi 73; 'Azl-i Kethudây-ı Sadrıa'zamî Ebûbekir Efendi ve nasb-ı Ser-çavuşân Mehmed Ağa 74; Cavuş-başı-şüden-i Kethudây-ı Bevvâbîn 'Abdî Ağa 75; İhsân-ı rütbe-i Vezâret be-Ağa-yı Yeniçeriyân Na'lbend Ağa Paşa 75; Ru'yây-ı garîbe 76; Hulâsa-i tahrîrât-ı Vâlî-i Bağdâd Süleymân Paşa 77; Hulâsa-i mektûb-ı Esterâbâd Hân Hâkimi Hasan Hân 79; Hân-ı mûmâ ileyh tarafından def'a-i sâniye mektûbu hulâsası 81; İbkāy-ı Eyâlet-i Cidde ve ba'zı 'azl ve nasb-ı hâcegân 83; Zikr-i teşrîfât-ı hümâyûn 'ale't-tertîb 85; Sefîr-i Şıkk-ı Sânî Resmî Ahmed Efendi'yle Nemçe tarafından ber-de'b-i kadîm nâme-i hümâyûn 87; Moskovlu cânibine Emînî Bey Kethudâsı 'Osmân Efendi'yle gönderilan 90; Bir sûreti dahi Sicilyateyn Kıralı ve İspanyalu Kıral-zâdesi Karloş'a elcisi yediyle gönderilan 91; Hulâsa-i kāfile-i huccâc-ı Şâmî ki ez-tâ'ife-i 'Urbân-ı mutazarrır geşte-end der-zemân-ı Sultân 'Osmân merhûm 92; Sudûr-ı fermân be-re'âyâ ve tavâ'if-i tüccâr her-

kes be-şekl-i lâyık 101; Katl-i Ağa-yı Türkmân tâbi'-i Maktûl Ağa-yı Dârussa'âde Ahmed Ağa 103; Tevcîh-i Kapudanlık Karabağlu Süleymân Paşa 104; 'Azl-i Kethudây-ı Sadr-ı 'âlî Ebûbekir Efendi 105; Vukū'-i ba'zı tevcîhât-ı vüzerâ 106; Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-Tersâne-i 'âmire ma'a Vezîr Mehmed Râgıb Paşa 107; Kudûm-ı Kücük Mustafa Paşa bâ-Âsitân be-Serây-ı halîle-i hod-i Zeyneb Sultân 108; Zuhûr-ı mâhî-i büzürg der-pîş-gâh-ı Kanlıca 109; Nüzûl-i kalyon be-rûy-ı deryâ Hısn-ı Bahrî 112; Vukū'-i tevcîhât 115; Ve teveccüh ü 'azîmet Mîrahûr Hüseyn Paşa be-Mısır ve Eyâlet-i Rakka 116; Teşrîf-i Sadrıa'zamî be-Hadîka-i Fenâr ve da'vet-i vüzerâ 116; Şurū'-i binâ'-i câmi'-i şerîf der-Üsküdar fî Salacak 116; Resmî Ahmed Efendi'nin Nemce cânibine me'mûriyyetini nâtık sefâretnâmesi 116; Tafsîl-i memâlik-i Nemce 128; Vasf-ı Bec 136; Nakl-i cenâze-i Hekîm-zâde 'Ali Paşa ez-Kütahya 139; Ve târîh-i vefât sene 1172 144; Re'îsü'l-etıbbâ Kâtib-zâde Mehmed Efendi Kādî-i İstanbul-şüde 145; 'Azl-i Ağa-yı Yeniçeriyân Vefâlı Mehmed Ağa ve nasb-ı Gürcü Mehmed Ağa 146; Tevcîhât-ı ba'zı ümerâ' ve mevâlî 147; Vukū'-i harîk be-Mahalle-i Fenâr 148; Fevt-şüden-i Balyoz Mustafa Efendi Kâtib-i sâbık-ı Dârussa'âde 149; İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i askeriyye 151; Nakl-i hümâyûn ez-Hadîka-i Kara-ağac be-Serây-ı Cedîd 153; Vürûd-ı Sefîr-i Fransa be-cevâb-nâme-i tebrîk-i hümâyûn ve hediyye-i üsârâ 154; Âmeden-i haber-i vefât-ı Vâlî-i Cidde Nâ'ilî 'Abdullah Paşa 156; Vürûd-ı haber-i meserret-zafer-i Mîru'l-hâcc-ı Şâm Çeteci 'Abdullah Paşa 158; Müşârun ileyhin Beyne'l-haremeyn 'Urbân'a muzaffer olduğu i'lâmı Medîne'den 169; Taraf-ı devletden Cerde hıdmetine me'mûr 'Abdurrahmân Paşa'nın mevrûd-ı kā'imesi 172; İrsâl-i hatt-ı hümâyûn ve müşârun ileyhimâya hil'at ve şemşîr-i Mülûkâne Mîru'l-hâc Paşa ve Cerde 175; Vürûd-ı haber-i vefât-ı Ser-etıbbâ'-i Hâssa Hayâtî-zâde Mehmed Efendi 178; Ba'zı tevcîhât-ı ağayân 178; Vefât-ı Şeyh Emîn Efendi der-Tekye-i Bayrâm-paşa 179; Vukū'-i hitân-ı Süleymân Bey ve Hasan Bey ibney-i Hekîm-zâde 'Ali Paşa ve sâ'ir etfâl der-Bâb-ı Âsafî bâ-emr-i hümâyûn 181; Âmeden-i Donanma ez-Bahr-i Sefîd 183; Tevcîh-i iltizâm-ı kurây-ı Haremeyn be-mültezimîn ve tâlibîn ez-taraf-ı mîrî be-ma'rifet-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Halîmî Mustafa Efendi 185; Tevcîh-i Livâ'-i Cidde 188; 'Azl-i Re'îsülküttâb el-Hâc 'Abdî Efendi be-ikāmet-i Bursa 188; Re'îsülküttâb-şüden-i Mektûbî-i Sadrıa'zamî Emîn Efendi 189; 'Azl-i Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi Şeyhulislâm ve nasb-ı Mehmed Sâlih Efendi Sadr-ı Rûm-ı sâbık 190; Vürûd-ı haber-i vefât-ı Vâlî-i Cidde Sadr-ı esbak Seyyid Mehmed Paşa 192; Vürûd-ı haber-i vefât-ı Hotin Muhâfızı Halîl Paşa 195; 'Akd-i 'Âyişe Sultân be-Vâlî-i Tırhala Silahdâr Mehmed Paşa 196; İhrâc-ı mevâcib-i askeriyye 197; Vürûd-ı esb-i hümâyûn be-Sadr Mehmed Râgıb Paşa 198; Vürûd-ı ru'ûs-ı maktû'a-i eşkıyâ ez-cânib-i Şâm be-galebe-i Çeteci 'Abdullah Paşa 198; Vürûd-ı haber-i vefât-ı Vâlî-i Belgrad İbrâhîm Paşa 200; Tevcîhât-ı vüzerâ ve mevâlî 202; 'Azl-i Rûznâmçe-i Evvel Yûsuf Efendi nasb-ı Re'îsülküttâb 'Avnî Efendi 204; Teşrîf-i hümâyûn be-Serây-ı 'atîk 204; Vefât-ı Vâlî-i Cidde Ebûbekir Paşa 205; Vürûd-ı Elçi-i Danimarka 210; Ahz-i sefîne-i korsan 213; Tevkī'î-şüden-i Vâlî-i Mora Kücük Mustafa Paşa 214; İhrâc-ı Surre-i Haremeyn 217; Zikr-i merâsim-i şerbet be-

pîş-gâh-ı Bâb-ı Yeniçeriyân berây-ı Pâdişâh 218; Teşrîf-i Şâhâne be-Top-hâne-i ʻâmire 221; Salb-ı kefere-i etmekciyân berây-ı noksan-ı mebîʻ 224; Nükte-i ʻacîbe 217; ʻAkd-i Sâliha Sultân be-Vezîr-i aʻzam Râgıb Mehmed Paşa 231; Refʻ-i Vezâret-i Esʻad Paşa Vâlî-i Sivas 232; Vürûd-ı ser-i maktûʻ-i Esʻad Paşa Mîru'l-hâcc-ı Şâm 234; ʻAzl-i Kethudây-ı Sadrıaʻzamî Ahıshavî Mehmed Ağa ve ihsân-ı Vezâret 240; Kethudây-ı Sadrıaʻzamî-şüden-i Hamza Efendi 240; Tevcîhât-ı vüzerâ ve ihrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-Bahr-i Sefîd 240; Itlâk-ı Re'îsülküttâb ʻAbdî Efendi ve Defterdâr-ı sâbık Halîmî Mustafa Efendi 246; Taʻyîn-i Ebûbekir Efendi Kethudây-ı sâbık be-cânib-i Kāhire-i Mısr be-cihet-i cibâyet-i cizye-i Mısr 247; Âmeden-i ser-i maktûʻ-i Moravî Halîl Bey 251; ʻAzl-i Sadr-ı Anadolu Çelebî-zâde ʻÂsım Efendi ve nasb-ı Mîrzâ-zâde 253; Sadr-ı Rûm-şüden-i Veliyyüddîn Efendi ve fevt-i ʻAbdurrahîm Efendi 253; ʻAzl-i Ağa-yı Yeniçeriyân Naʻlbend Mehmed Ağa Paşa 255; ʻAzl-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi Defterdâr-şüden-i Halîmî Mustafa Efendi 261; Ziyâret-i Hırka-i şerîfe 264; Teşrîf-i Sadrıaʻzamî be-Şeyhulislâm der-eyyâm-ı ʻîd 265; Tevcîhât-ı ʻumûm-ı menâsıb-ı Dîvânî ve ağayân ve vüzerâ' 267; Teşrîf-i hümâyûn be-Saʻdâbâd berây-ı inʻâm-ı tüfeng-endâzân 275; Kudûm-ı Silahdâr Mehmed Paşa ve Muhsin-zâde Mehmed Paşa berây-ı hem-hâbî-i Sultân-ı ʻaliyyetü'ş-şân 276; Vürûd-ı haber-i Velî Kethudâ ki Vezîr-i ekrem ʻAli Paşa ân şakī-râ katl kerd 277; ʻArz-ı hâl-dâden-i yekî ez-fukarâ be-Şehriyâr-ı ʻâlem der-cumʻa be-Câmiʻ-i Eyyûb 283; Vürûd-ı ru'ûs-ı maktûʻa-i kapusuzlar 286; Taʻyîn-şüden-i Yûsuf Efendi Kethudây-ı Sadr-ı sâbık be-nezâret-i taʻmîr ve binây-ı Serây-ı Edirne 288; Sudûr-ı hatt-ı şerîf be-nasb-ı mütevellî-i Kütüb-hâne-i hümâyûn 290; Sudûr-ı fermân be-ʻayâr-ı Yaldız altûnu 292; Nefy-i Çerkes Mehmed Bey Ser-bevvâbîn be-Cezîre-i Sakız 293; ʻAzl-i Ser-etıbbâ'-i Hâssa ve nasb-ı Hattât Kâtib-zâde Mehmed Refîʻ Efendi 293; ʻAzl-i Sadr-ı Rûm Veliyyüddîn Efendi ve nefy-şüden-i û Maʻnîsa ve nefy-i ʻAbbâs-zâde ve vekāyiʻ-i Rumeli 293; ʻAzl-i Voyvoda-i Boğdan ve nasb-ı Tercemân-ı Dîvân 295; Tevcîhât-ı baʻzı vüzerâ 298; Muʻâyede-i ʻîd-i adhâ 299; Vürûd-ı haber-i vefât-ı Hekîm-oğlu ʻAli Paşa 300; Katl-i Çorum Alay-beyi Feyzullah der-Üsküdar 310; İhsân-ı Vezâret-i Mîrahûr-ı Evvel-i Şehriyârî dâmâd-ı Sadrıaʻzamî Hüseyn Ağa 312; ʻAzl-i Emîn-i Darb-hâne Subhî Efendi ve nasb-ı Hüseyn Ağa 313; İbtidâ'-i vekāyiʻ-i sene 1172, Kādî-i İstanbul-şüden-i Ser-etıbbâ'-i Hâssa Kâtib-zâde Mehmed Refîʻ Efendi 316; ʻAzl-i Hân-ı Kırım Halîm Girây nasb-ı Kırım Girây Hân 318; Vusûl-i Vâlî-i Mısr Sadr-ı esbak Mustafa Paşa ve katl-i eşkıyâ 321; Salb-i pâpâs der-tersâne 323; Habs-kerden-i Voyvoda-i Eflâk be-Yedikulle 324; ʻAzl-i Emîn-i Matbah Filibeli ʻAbdurrahîm ve nasb-ı Hasan Ağa 325; Vürûd-ı ru'ûs-ı maktûʻa-i eşkıyâ 326; Vürûd-ı havâdis-i Grandebur 327; Sudûr-ı hat be-tahsîl-i emvâl-i mîriyye 329; Nefy ü ʻazl-i Emîn-i Gümrük ve nasb-ı İshâk Ağa 335; Itlâk-şüden-i Silahdâr-ı Şehriyârî İbrâhîm Bey 336; Tevcîh-i Alâ'iyye be-Ahmed Efendi Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel-i sâbık 336; Vukūʻ-i ihrâk-ı küllî be-Mahalle-i Nahl-bend 337; İhrâc-ı mevâcib-i askeriyye 339; Vukūʻ-i velâdet-i Hibetullah Sultân 340; Zikr-i rû-mâlî-i Sadrıaʻzamî ve Şeyhulislâm ve sâ'ir be-rikâb-ı berây-ı tehniyet 342; Vürûd-ı hatt-ı

hümâyûn be-Sadrıa'zam berây-ı şehr-âyîn-i Hibetullah Sultân 348; Garîbe 361; Zikr-i şehr-âyîn-i katru'n-nedâ' 364; Şurû'-i halk be-tezyîn-i menâzil ve dekâkîn 368; Latîfe-i garîbe 372; Vasf-ı tezyîn-i Enderûn-ı hümâyûn 372; Garîbe 378; Vasf-ı tezyîn-i Serây-ı Sadr-ı 'âlî 378; Zikr-i vukū'-i ba'zı u'cûbe ve udhûke berây-ı izhâr-ı meserret 384; Zikr-i mürûr-ı tavâ'if-i esnâf be-icrây-ı sanâyi'-i hod ve temâşâ-kerden-i Pâdişâh 389; Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-Kasr-ı Yalı-köşkü be-yevm-i şehr-âyîn 406; Vekāyi'-i sene 1173, İhsân-ı Vezâret-i Sûfî Mehmed Ağa 419; İhsân-ı 'atıyye ve hil'at be-Kādî-i İstanbul Bekrî-zâde 428, 465; Sudûr-ı fermân be-yesâğ-ı ferâce-i nisvân reng-âmîz ve şâlî 428, 467; İhsân-ı Vezâret-i Defterdâr Halîmî Mustafa Efendi 429, 467; Âmeden-i câmûs-ı ebyaz-ı 'acîb ez-Bozok 430, 470; Ref'-i Vezâret ve nefy-i Halîmî Mustafa Paşa 433, 474; Vürûd-ı ser-i maktû'-i Vezîr el-Hâc Ahmed Paşa 438, 478; İhsân-ı Sadr-ı Anadolu Bekrî-zâde Halîl Efendi 441, 480; 'Azl-i Şerîf-i Mekke Şerîf Müsâ'id ve nasb-ı Seyyid Ca'fer 441, 484; Garîbe ve vefât-ı Şeyh-i Süleymâniyye 445, 485; Ref'-i Vezâret-i İsmâ'îl Paşa ve gaybûbet-i û 449, 486; 'Azl-i Cebeci-başı Kara Mustafa 459; Garîbe 482; Vefât-ı Bekrî-zâde Halîl Efendi 489; Sudûr-ı hatt-ı hümâyûn berây-ı ilzâm-ı kurây-ı Haremeyn 489; Vürûd-ı ser-i maktû'-i Defterdâr-ı sâbık Halîmî Mustafa Paşa 492; Vefât-ı Şeyhulislâm Celebî-zâde 'Âsım ve nasb-ı Veliyyüddîn Efendi 493; Katl-i Tercemân-ı zimmî 500; Vaz'-ı esâs-ı Câmi'-i Lâleli 503, 550; Teşrîf-i Sadrıa'zamî ve Şeyhulislâmî berây-ı ziyâret-i türbe-i Hekîm-oğlu be-hâne-i İsmâ'îl Bey 509; Sudûr-ı emr-i şerîf berây-ı 'ulemâ be-huzûr-ı Şehriyârî 510; Vukū'-i tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvânî 514; Vukū'-i küsûf 524; 'Azl-i Re'îsülküttâb 'Abdullah Efendi ve nasb-ı Mehmed Emîn Efendi 527; Tevcîhât-ı Dîvân ve vüzerâ 530; Vefât-ı Şeyh 'Abdullah en-Nidâ'î Kaşgarî 552; Vürûd-ı hatt-ı yesâğ-ı kākum 554; İtmâm-ı câmi'-i şerîf der-Üsküdar ve zikr-i mehâmid-i celîle-i Şehriyârî 574; Velâdet-i Şâh Sultân 592; Tezyîn-i Serây-ı Cedîd 594; Kırâ'at-ı ders-i şerîf be-huzûr-ı hümâyûn der-ramazân-ı şerîf 600; Zikr-i mu'âyede-i 'îd-i şerîfe 602; Tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvâniyye 603; Vefât-ı Şeyhulislâm Sefîr-i İran 'Abdullah Efendi 615; Nakl-i hümâyûn be-Kara-ağac 616; Velâdet-i Mihrişâh Sultân 631; Zikr-i itmâm-ı Kitâb-hâne-i Râgıb Paşa 635; Zikr-i vefât-ı Sadrıa'zam Râgıb Paşa 637; Sudûr-ı hatt-ı hümâyûn berây-ı Sadrıa'zam Hamza Paşa 643; temmet A2 : — T2

Zikr-i cülûs-ı hazret-i es-Sultânü'l-a'zam ve'l-Melikü'l-mübeccelü'l-mükerrem ellezî veşahhat nuhûru'l-kelimâti bi-kalâ'ide nu'ûtihi'l-cemîleti ve raşşahat zuhûru şevâhidi'l-'ibârâti bi-hila'i sıfâtihi'l-cezîleti elâ ve hüve's-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mehmed Hân *'aleyhim sicâlü'r-rahmeti ve'l-gufrân*[1] *Allahümme mehhid kavâ'ime devletihî ve şeyyid de'â'ime şevketihî ve saltanatihî âmîn yâ Rabbe'l-'âlemîn bi-câhi'n-Nebiyyi ve âlihî ve sahbihî ecma'în*[2]

"*Kulillâhümme mâlike'l-mülki tü'ti'l-mülke men-teşâ' ve tenzi'u'l-mülke mimmen-teşâ' ve tü'izzü men-teşâ'u ve tüzillü men-teşâ' bi-yedike'l-hayr inneke 'alâ külli şey'in kadîr*"[3].

Fe-sübhâne min sultânin kadîr kaddera umûra'l-mülki ve'l-melekûti 'alâ hase-bi idâreti'l-meşiyyeti ve'l-irâdeti ve nazzara besâtîne'd-dîni ve'd-dünyâ fi'l-ifâdeti bi-iskā'i ifâzati miyâhi'l-'adli ve'l-insâf ve ecrâ enhâra's-savârimi 'alâ ehli'l-i'tisâfi li-ikāmeti's-siyâseti ve işâ'ati's-siyâdeti ve's-sa'âdeti[4]. **Şi'r:**

---

1 "عليهم سجال الرحمة والغفران = Rahmet ve mağfiretin bir çoğu onların üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "اللهم مهد قوائم دولته وشيد دعائم شوكته وسلطنته امين يا رب العالمين بجاه النبى واله وصحبه اجمعين = Allah'ım! Onun devletinin direklerini düzelt ve onun saltanatının ve büyüklüğünün direklerini binâ et, ey âlemlerin Rabbi! Peygamberimiz ve onun ailesinin ve tüm dostlarının makâmı hürmetine duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "قل اللهم مالك الملك تؤتى الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء وتعز من تشاء وتذل من تشاء بيدك الخير انك على كل شئ قدير = De ki: 'Ey mülkün sâhibi olan Allah'ım! Sen mülkü dilediğine verirsin. Dilediğinden de mülkü çeker alırsın. Dilediğini azîz edersin, dilediğini zelîl edersin. Hayır senin elindedir. Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetensin.'" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, Âl-i 'İmrân 3/26. âyettir.

4 "فسبحان من سلطان قدير قدر امور الملك والملكوت على حسب ادارة المشية والارادة ونضر بساتين الدين والدنيا فى الافادة باسقاً افاضة مياه العدل والانصاف واجرى انهار الصوارم على اهل الاعتساف لاقامة السياسة واشاعة السيادة والسعادة = Her şeye gücü yeten Allâh'ı tüm noksan sıfatlardan tenzîh ederim ki O, mülk ve melekût 'âleminin tüm işlerini kendi irâde ve idâre arzûsuna göre takdîr etti ve din ve dünya bahçelerini adâlet ve insâf sularıyla sulayarak faydalı kıldı ve mutluluk ve yüceliğin yayılması ve siyâsetin tesîsi için doğru yoldan sapanların üzerine keskin kılıç nehirlerini akıttı" anlamına gelen Arapça cümledir.

Pâdişâhân-ı cihân çûn sâye-i ʻadl-efgened
Kem şeved çûn zerre-eş hûrşîd der-taht-ı zilâl
Âsumânânend lîkin âsumân-ı ber-karâr
Âfitâbânend lîkin âfitâb-ı bî-zevâl[1]

Zikr-i tahmîd ü temcîd-i hazret-i mülk-bahşende-i lâ-yezâl ü müteʻâlî ki iʻtâ'-i mülk ü saltanat-ı şâhân [e]z-cûd ü kerem-i bî-imtinân-ı û bûde *celle celâlühû ve ʻamme nevâlühû*[2]

Hamd ü senâ ol hazret-i Mâlikü'l-mülk Hallâk-ı cihân ü cihâniyâna lâyık u sezâ-vârdır ki, **[T1 236a]** erîke-i ʻizzet-mesned-i "*Yehdî men yeşâ*"[3] ve mahfil-i hamûlî-i muhtedd-i "*Yuzıllu men yeşâ*"[4]da idâre-i irâde-i iktidâr ve îrâ-i şu'ûnât-ı ʻasâr u yesâr zât-ı ahadiyyet-disâr-ı Kird-gârî'lerine mahsûs ve dâ'ire-i imkândan ser-rişte-i medâhil-i habâ'il maksûs u munfasım ve şirket-i tedâbîr u teʻâzud-ı resâ'il ve vesâ'il bürîde ve munhasim kılınmışdır. **Şiʻr li-nâmıkıhî:**

Kârda bâzû-yı şirket munfasım
Nîrû-yı te'sîr-i dîger munhasim
Kün maʻa'l-Hakkı tüfzi lil-mübtegī
Tehtedî v'ergab ileyhi veʻtasım[5]

Medlûlüyle nessâc-ı harîr-i kader tahrîr nakş-ı nev-tedbîr-i perend-i şu'ûnât-ı imkânînin tanzîm-i kâr-gâh-ı Hilâfet-penâh-ı insânîden ârâyiş-pezîr-i bürûz olmasını, irâdesiyle bî-inkızâ ve infisâm-ı şevb-i inkıtâʻ ve ihtitâmdan berî ve mahfûz ve tevârîh-i sâʻât-ı leyl ü nehârda şîrâze-i ihtimâm ile nev-be-

---

1 "پادشاهان جهان چون سایهٔ عدل افکند * کم شود چون ذره اش خورشید درتحت ظلال
اسمانا نند لیکن اسمان بر قرار * افتابا نند لیکن افتاب بی زوال = Cihân pâdişâhları adâlet gölgesi yayarsa, onun gölgesi altında, güneşin zerreleri azalır. Onlar sağlam gökler ve zevâli olmayan güneşler gibidir" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

2 "جل جلاله وعم نواله = O'nun büyüklüğü yüce olsun ve O'nun lutfu herşeyi kapsasın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "يهدى من يشاء = Allah dilediği kimseyi doğru yola iletir" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Bakara 2/142, 213, 272.; en-Nahl 16/93.; en-Nûr 24/46.; el-Kasas 28/56.; el-Fâtır 35/8. ve el-Müddessir 74/31. âyetlerde yer alan küçük bir kısımdır.

4 "يضل من يشا = Allah dilediğini saptırır" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, er-Raʻd 13/27.; en-Nahl 16/93.; el-Fâtır 35/8. âyetlerde yer alan küçük bir kısımdır.

5 "كن مع الحق تفز للمبتغى * تهتدى وارغب اليه واعتصم = Allah ile birlikte ol ki kazanıp doğruyu bulasın. O'na yönel ve O'na tutun!" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

nev ve ârâste-i ta'ayyün olanların nümây-ı ifâza-i i'tibâr-ı zevi'l-basâ'ire mulâhız-ı melhûz-ı huzûz buyurmuşlardır ki, "*Ve lekad kerramnâ benî Âdeme*"[1] teşrîfi vürûdu ile o mecâlî-i berîku'l-incilâyı hazîz-ı tenhâ-nişînî-i teferrüdden evc-i rif'at-firâzî-i füyûz-ı ictimâ'iyye-i ins ü ma'ârifle ser-firâz ve 'ilâve-i "*Tü'ti'l-mülke men teşâ'(يشاء)*"[2] bi-hükm-i *mâ-yürîdü ve mâ-yeşâ*[3] 'izzet-i meşiyyet-i "*Bi-yedike'l-hayr*"[4] bâz-beste-i ittisâl ve intişâ' hükmüyle "*İnneke 'alâ külli şey'in kadîr*"[5] lâmi'ası iktidârından bî-'illet ü garaz 'inâyet ü hidâyetlerin hıtâm-ı hayr ve sa'âdet ve kâm-rânî ile mezâhir-i tekrîmât-ı ezeliyyesine bahş-ı ser-bülendî ve ihtizâza 'inâyet buyurdular. **Şi'r:**

Nehed ber-fark-ı hâssân tâc-ı Şâhî
Sezâ-dâred be-taht-ı Pâdişâhî **[T1 236b]**
Hakîmî her-çi gerded nîk gerded
Cihânî bende-râ temlîk gerded
Mihr bâyed fezây-ı âsumân-râ
Hümâ şâyed hümâyûn âşiyân-râ[6]

Ma'zâsıyla bî-rayb ü iştibâh o Sultân-ı vâhidiyyet-nişân-ı lâ-yezâlin pîrâmen-i serâ-perde-i menâ'at-ı vâhidiyyetinde nigeh-bân-ı pehnây-ı gaybü'l-gayb-ı i'câz olan Şeh-i 'acz-âverân-ı encümen-i inbâ-hayret-i zemzeme-i

---

1 "ولقد كرمنا بنى ادم = Biz, hakikaten insanoğlunu şan ve şeref sahibi kıldık" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-İsrâ 17/70. âyettir.

2 "تؤتى الملك من تشاء = Sen mülkü dilediğine verirsin" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, Âl-i 'İmrân 3/26. âyetin ortasında yer alır.

3 "ما يريد وما يشاء = Dilediği ve istediği şeyi" anlamına gelen bu ifâde Arapça bir cümleciktir.

4 "بيدك الخير = Hayır senin elindedir" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, Âl-i 'İmrân 3/26. âyetin ortasında yer alır.

5 "انك على كل شئ قدير = Şüphesiz sen her şeye hakkıyla gücü yetensin" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, Âl-i 'İmrân 3/26. ve et-Tahrîm 66/8. âyetlerin sonunda yer alan küçük bir kısımdır.

6 "نهد بر فرق خاصان تاج شاهى * سزادارد بتخت پادشاهى
حكيمى هرچه كردد نيك كردد * جهانى بنده را تمليك كردد
مهر بايد فضاى اسمان را * هما شايد همايون اشيان را = Saltanat tahtına lâyık olan, havâssın başına şâhlık tâcını koyar. Hakîm ne yaparsa iyi yapar; ehl-i dünya ise kulu sahiplenir; köle yapar. Semâya şefkat; mübârek yuvaya da hümâ kuşu gerekir" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

mâ-ʻarafnâk ile bu gûne evzah-ı mesâlikde râh-ı âdâba sâlik ve hâdî olmuşlardır. **Şiʻr:**

În çi-zebân în çi-zebân-u nîst
Gofte vü nâ-gofte peşîmân nîst
Dil zi-kocâ vü perr ü bâl ez-kocâ
Men ki vü taʻzîm-i celâl ez-kocâ
Der-sıfatet lâl fürû-mânde îm
Men ʻarefallâh fürû-hânde îm
Cûn hacilem ez-sühan-hâm-ı hîş
Hem tû biyâmorz be-inʻâm-ı hîş[1]

Zikr-i tasliye-i Hâce-i dü-cihân *ʻaleyhi salavâtullâhi'r-Rahmân*[2] ve der-zımn-ı û vücûd-ı selâtîn-i kirâm be-cihet-i te'yîd-i şerʻ-i garrâ âmede-bûdend

Ve dürûd-ı tahâyây-ı icâbet-intimâ rûh-ı pür-fütûh-ı Seyyid-i enâm ve vesîle-i şefâʻat-ı ümem-i müstehâma şâyân-ı nisâr u îsârdır ki, henüz âdem miyân âb u gil bûd ki o Şâhen-şeh-i iklîm-i dil bûd *ʻaleyhi efdalü salavâtillâh ve ekmelü tahiyyâtillâh*[3] (تحيات الاله) hazretlerinin âyîn-i şerîʻat-ı garrâ ve nizâm-ı İlâhî-i semha-i beyzâları ilâ kıyâmi's-sâʻati ve sâʻati'l-kıyâm nehc-i şerîf-i şehrâhî ve câdde-i hidâyet-iktinâhî olup, tahrîf ve zevâldan müberrâ ve tağyîr u inmihâdan muʻarrâ o hasîn-i tekaddüs-i me'men-i necât-âyînden ser-i mû zevrâ dev-i şiʻb-i **[T1 237a]** saʻrâ (صعرا) olan üftâde çah-ı gavâyet ve efgende-i

---

1 "این چه زبان این چه زبان را نیست * کفته وناکفته پشیمان نیست
دل زکجا وپروبال ازکجا * من که وتعظیم جلال ازکجا
در صفتت لال فرومانده ایم * من عرف الله فروخوانده ایم
جون خجلم ازسخن خام خویش * هم توبیا مرز بانعام خویش = Bu nasıl dil, dil değil. Konuşan da konuşmayan da pişman değil. Gönül nereden, kol kanat nereden? Ben kim oluyorum ki Cenâb-ı Hakk'ı ta'zîm edeyim. Sen'i vasf etmede âciz kalmışız. Kim Allah'ı tanırsa (men ʻarefallâh)'yı okumuşuz. Kendi çiğ sözümden mahcûbum. Sen kendi lutfunla bağışla" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

2 "عليه صلوات الله الرحمن = Rahmân Allah'ın salâtları O'nun üzerine olsun" anlamına gelen bu ifâde Peygamberimize yapılan bir duâdır.

3 "عليه افضل صلوات الله واكمل تحيات الله = Allah'ın salâtlarının en fazîletlisi ve selâmlarının en mükemmeli O'nun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

hafîre-i dalâlet olması emr-i mukarrer ve hamâ-gâh-ı ilticâdan dest-i red-zede ve muhakkar olduğu berâhîn-i kātı'a ve hucec-i sâtı'a ile mesbût ü müstakardır ki, **şi'r:**

Zehî bihterîn Rasûl-i Hudâ
Nümûde be-güm-reh sebîl-i hüdâ
Hudâyî ki kevn ü mekân âferîd
Zi-a'yân ü insân türâ ber-güzîd
Rızây-ı Hudâvend âyîn-i tû
Heme enbiyâ tâbi'-i dîn-i tû
Tû tâc-ı nübüvvet nihâdî be-ser
Be-tâ'at be-bestend Şâhân kemer
Tûyî bâ'is-i nazm-ı âyât-ı dîn
Be-vasfet-i tû münzel Kitâb-ı mübîn
Şeref-bahş-ı eyyâm-ı peygamberî
Be-tû hatm encâm-ı peygamberî
Be-evvel imâm-ı nübüvvet tûyî
Be-âhır hıtâm-ı Risâlet tûyî[1]

---

1 "زهی بهترین رسول خدا * نموده بکمره سبیل هدی
خدایی که کون ومکان افرید * زاعیان وانسان ترا برکزید
رضای خدا وندایین تو * همه انبیا تابع دین تو
توتاج نبوت نهادی بسر * بطاعت ببستند شاهان کمر
تویی باعث نظم ایات دین * بوصفت تو منزل کتاب مبین
شرف بخش ایام پیغمبری * بتوختم انجام پیغمبری
باول امام نبوت تویی * باخر ختام رسالت تویی = Yolunu kaybetmiş olana hidâyet yolunu gösteren Allah'ın Rasûlü ne güzeldir. (Ey Allah'ın peygamberi) kevn ü mekânı yaratmış olan Allah, insanlar ve ayân arasından seni seçti. Bütün peygamberler senin tâbiindir ve Allah'ın rızâsı senin üslûbundadır. Sen nübüvvet tâcını başına koyduğun için bütün sultânlar sana hizmet için bel bağladılar. Dinin âyetlerinin tanzîmi senin gönderiliş sebebindir. Kitâb-ı Mübîn'in indirilişi, senin vasıflarını anlatmak içindir. Senin son peygamber olarak gönderilmenle, peygamberlik günleri şeref kazanmıştır. Başlangıçta nübüvvetin imâmı; sonunda da risâletin hâtemi sensin" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem[1] hazretlerinin icrâ vü infâz-ı ahkâm-ı şer'-i mutahharları tâ kıyâmü's-sâ'ati ve'l-în ve ictimâ'u'l-'ayni ma'a'l-'ayn müte'allak-ı sâbıka-i irâdet-i hazret-i Bî-çûn-ı ezeliyyet buyuruldu ise, **şi'r:**

Her-çi hest ez-'âlem-i gayb u butûn
Mî-şeved der-bezm-i hılkat rû-nümûn[2]

mazmûnu ile hakîm-i bî-'illet ü zevâl *celle 'ani'ş-şebîhi ve'l-misâl*[3] hazretleri haseb-i mâ-tekāzâhu sıfatü'l-kayyûmiyyeti ve mecâlî-i envâri'l-ulûhiyyeti evâmirin sûret-nümûnî-i ibdâ'ında mevkūf-ı 'aleyhâsının dahi bahş-ı elesti üzere ta'ayyün-i lâzimesinde medâr-ı hestîsi ne ise ba'de i'tâ'i'l-isti'dâdâti'l-ezeliyye bî-'ivaz ve şevb-i garaz i'tâ vü ihsânıyla mertebe-i kemâline resîde kılmak 'âdât-ı câriye-i İlâhiyye'den ta'dâd olunmuşdur. Ma'a hâzâ "*Fe-izâ sevveytühû ve nafahtü fîhi min rûhî*"[4] medlûl-i şerîfinde **[T1 237b]** medrec-i tesviye ve nefh u nisbet-i şeref-i izâfetde olan bahs-i müdmec-i basîret-şinâsân-ı erbâb-ı tahkīka ma'lûm olduğu gibi ki, zât-ı safvet-âyât-ı Ebi'l-beşer *'aleyhi's-selâm*[5]*da* mâdde-i tesviye yek-müşt-i hâk-ı sa'âdet-nâk olup, ol tesviye etvâr-ı sun' u hılkatde tereddüd ve hüsn-i terbiye ile kabûl-i istizâ'-ı envâr-ı feyze husûl-i isti'dâddan 'ibâret olur. Ol isti'dâdın husûlünde, ya'nî ol ân-ı hıtâm-ı tesviyede, ya'nî husûl-i isti'dâd-ı mevhûbda fetîl-i hâka şu'le-i rûh-ı muzâfe min-gayr-i buhlin ve lâ-men'in muttasıl ve müte'allık olur. **Şi'r li-nâzımihi'l-Fakīr:**

Feyz u isti'dâd mevhûb-ı Hudâ'dır kābile
Buhlden 'ârî füyûzât-ı Kerîm-i Kird-gâr
Kābil-i feyz olmağıçün etdi lutf-ı tesviye
Verdi nefh-ı rûhla edvâr-ı masnû'a karâr

---

1 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

2 "هر چه هست ازعالم غيب وبطون * ميشود دربزم خلقت رونمون = Batın ve gayb âleminde ne varsa, senin yaratılış meclisinde/bezminde ortaya çıkmıştır" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

3 "جل عن الشبيه والمثال = O, benzersiz ve eşsizdir" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 "فاذا سويته ونفخت فيه من روحى فقعوا له ساجدين = Onu şekillendirip içine rûhumdan üflediğim zaman onun için saygı ile eğilin" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Hicr 15/29. ve Sâd 38/72. âyetlerdir.

5 "عليه السلام = Allah'ın selâmı onun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça duâdır.

İstikrârı ile etvâr-ı hılkatde bu keyfiyyet kemâ-yenbagī ma'lûm u mefhûmdur. Binâ'en 'alâ zâlik el-aslü'l-asîl şer'-i garrây-ı Muhammedî *'aleyhi ekmelü's-salavât ve enbelü't-teslîmât*[1] mâdde-i tesviye-i lem-yezelî ve hitâm-ı tesviyede nefh-ı kemâlîye îcâb-ı te'alluku te'yîd-i silsile-i selîle-i şehîmetü'l-intisâr-ı dûde-i 'Osmânî ve teşyîd-i i'tizâd-ı kavîmetü'l-iktidâr-ı Hâkānî olduğu hele erbâb-ı basîrete bedîhî [vü] celî ve ashâb-ı basar-ı şühûdîye dahi emr-i müstetir ü muhtefî değildir. Hâsıl-ı kelâm mâdde-i tesviye hey'et-i ictimâ'iyye-i nehc-i semha-i beyzâ müsevvîsî Vehhâb-ı Kayyûm olan cenâb-ı kibriyâ ve rûh-ı menfûha-i muzâfe te'yîdât-ı selâtîn-i İslâm-ı şehâmet-intimâ olur. Hem-vâre Hakk sübhânehû ve Te'âlâ bu te'bîdât-ı İlâhiyye ile ol nehc-i garrâya rûh-ı pür-fütûh olan zevât-ı hamât-ı havâkīn-i kirâmı dâyim ü kāyim eyleyüp, vücûd-ı 'inâyet-nümûdların hatarât-ı kevniyyeden emîn ü sâlim eyleye, âmîn bi-hürmet-i men-'indehû te'yidü'l-metîn. **Şi'r: [T1 238a]**

Pâdişâhân rûh-ı 'âlem bûde-end
Ten be-cân tasvîr-i âdem bûde-end
Rûh-ı 'âlemdir selâtîn-i cihân
Tendir ol rûha bu 'âlem bî-gümân
Olmasa 'âlemde rûh olur cemâd
Zât eder rûh u cesedle ittihâd
Ya'nî ten rûhuyla olsa müttehid
Zât olur olmaz ruhâm-ı müncemid
Rûh-ı 'âlemdir Halîfe bî-merâ
Anda zâhir nûr-ı evsâf-ı Hudâ
Tesviye hükmünde şer'-i Mustafâ
Rûh-ı menfûh ana Sultân-ı verâ
Zâta bulmuşdur izâfetle şeref
Ol ecilden oldular hayru'l-halef
Oldular te'yîd-i şer' ile metîn
Oldular hem râfi'-i a'lâm-ı dîn

1 "عليه اكمل الصلوات وانبل التسليمات = Salâtların en mükemmeli ve selâmların en şereflisi O'nun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

Halka cârî hükm ü emri tâ ebed
Hükmünü te'yîd eder 'avn-i Samed
Ola tevfîk-ı Hudâ'ya muttasıl
Olmaya bir lahza andan munfasıl
Düşmeni hızlân ile makhûr ola
Ma'deletle kişveri ma'mûr ola
Eylesün âfâka imdâd-ı ni'am
Bi'n-Nebiyyi'l-Mustafa'l-hâdi'l-ümem
Dest-i cûdu maksim-i erzâk ola
Lil-vera'l-muhtâci turran bi'l-vilâ

Zikr-i nebze-i ân-ı mü'eyyidân-ı şerî'at-ı garrâ ve tarafey ez-me'âsir ü mehâmid-i selâtîn-i Âl-i 'Osmân *enâlehümü'l-hayrâti ve'l-hasenâti fi'd-dünyâ ve'l-âhırati*[1]

Levlâke lem-tekü lil-eyyâmi menkabetün
Tesümmû lehâ ve lâ li'd-dehri müfteharu
Ebşir fe-inneke re'sün ve'l-'ulâ cesedün
Ve'l-mecdü vechün ve ente's-sem'u ve'l-basaru[2]

[Beyt]:

Halefe'z-zemânü leye'tiyenne bi-mislihî
Haniset yemînuke yâ zemânu fe-keffiri[3]

---

1 "انالهم الخيرات والحسنات فى الدنيا والاخرة = Dünya ve ahirette iyilik ve güzelliklere nâil olsunlar" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "لولاك لم تك للايام منقبة * تسموا لها ولا للدهر مفتخر
ابشر فانك راس والعلى جسد * والمجد وجه وانت السمع والبصر = Sen olmasan günlerin yöneleceği bir menkıbesi, feleğin övüneceği bir şey olmazdı. Müjde! Sen başsın, yücelik ise bedendir. Şân ve şeref yüz, sen ise kulak ve gözsün!" anlamına gelen Arapça bu beyit Ebû Hilâl el-Askerî'ye aittir. Ancak *Dîvân*'da birinci beyit ikinci beyitten sonra gelmekte ve "*tesummû lehâ*" ibâresi "*tesummû ileyhâ*" olarak zikredilmektedir; bkz. Ebû Hilâl Hasan b. Abdullah el-Askerî, *Dîvânu'l-'Askerî*, thk. Corc Kenaza', Matbû'âtu Mecma'i'l-Lügati'l-'Arabiyyeti, Dımaşk 1979, s. 109.

3 "حلف الزمان ليأتين بمثله * حنثت يمينك يازمان فكفر = Felek yemin edip o kişinin bir benzerinin geleceğini söyledi. Yalan yere yemin ettin ey felek, keffaretin ver! (Çünkü onun bir benzeri bir daha asla gelmez!)" anlamına gelen Arapça bu beyit fakîh, târihçi ve şâ'ir Umâra el-Yemenî'ye aittir; bkz. Yemenî, *age.*, s. 73

Medlûlâtı ile selâtîn-i ‘izâm-ı Âl-i ‘Osmân ve havâkīn-i kirâm-ı ma‘âlî-iktirân *enâlallâhu* **[T1 238b]** *burhânehüm ve teheyye’e lehüm gufrânehüm*[1] hazerâtının “*Ve le-kad ketebnâ fi’z-zebûri min-ba‘di’z-zikri enne’l-arza yerisühâ ‘ibâdiye’s-sâlihûn*”[2] medlûlünün beşâret-i tenzîliyye-i butûniyyesi üzere her biri güzîde hânedân-ı İslâm-penâh vesîle-i dûdmân-ı melâ’ik-sipâh Hidîv-i mevkib-i İslâm-medâr, sahibü’l-megāzî ve’l-menâkıb ve’l-âsâr hem-şîme-i Süleymân ve İskender-mekân, kemmî ve mukdim ve sâhib-kırân, muhyî-i dîn-i İslâm ü îmân, mücrî-i ahkâm-ı şerî‘at-ı Nebiyy-i âhıru’z-zemân, kāmı‘-ı bünyân-ı tuğyân, kāli‘-i erkân-ı zulm ü ‘udvân, sâhib-i ikbâl ü himmet, bülend-i dest-gîr-i her za‘îf u müstemidd (مستمتد), bedevreş (بدورش) zârî-i mazlûm-ı dil-teng, kesî ne-şenîd cüzâz-ı nâle-i çeng meseli ile râfi‘-i a‘lâm-ı ma‘delet, mâhî-i zulm-i erbâb-ı meskenet, mücâhidân-ı fî sebîlillâh ve murâbıtân-ı hasânet-iktinâh olmalarıyla eğer şiyem-i pesendîde-i tavr-ı Mülûkâne ve âsâr-ı hayrât ü hasenât-ı Şâhâne’leri ‘alâ vechi’t-tafsîl keşîde-i tavâmîr-i beyân olmak lâzım gelse, evrâk-ı dü-reng leyl ü nehâra güncîde olmayacağı zâhir u bâhirdir. Zât-ı şerîflerinde bu kadar şehâmet-i kadr ve ser-efrâzî-i Husrevânî’leriyle bile hüsn-i tevâzu‘ ve hulk-ı cemîl-i bî-‘adîlleri kābil-i vasf olmak mümkin değildir. Belki fi’l-asl bu mevhûbe-i erîke-i Pâdişâhî’ye bu tevâzu‘ u furûtenî bâ‘is ü bâdî olmuşdur ki, cedd-i vâlâları merhûm ve mağfûr Ertuğrul cenâbları *rahmetullâhi ‘aleyh*[3] şetât-mâye-gî (شثات) cünd-i fiten-i Moğolî’de kendi hayl-i mekānib ve mevkibleriyle Konya’da Sultân ‘Alâ’uddîn merhûma mihmân oldukları gice mahall-i beytûtetlerinde meğer bir Mushaf-ı şerîf âvîze-i hâne-i ta‘zîm imiş. Hademe-i ‘Alâ’uddîn’den birine: “Bu duvara âvîze olan kitâb nedir?” deyü su’âl buyururlar, anlar dahi: “Ma‘lûm-ı şerîfinizdir ki, kelâm-ı kadîm-i Îzid-i Müte‘âl olan Mushaf-ı şerîf’dir. **[T1 239a]** Gâh <u> gâh kırâ’at ve tertîl içün bu mahalle mahfûz-ı gılâf-ı tefhîm zîver-i ta‘lîk-ı ta‘zîm kılınmışdır” dedi. Müşârun ileyh cenâbları şeb-hengâm-ı hâba bedel hemân tecdîd-i vuzû’ ve: “Bu mahalde Rabbü’l-‘âlemîn’in kelâm-ı ‘azamet-it-

---

1 “انال الله برهانهم وتهئ لهم غفرانهم = Allah onların burhan/kanıt elde etmelerini temin etsin ve onları bağışlanmaları için hazırlasın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 “ولقد كتبنا فى الزبور من بعد الذكر ان الارض يرثها عبادى الصالحون = Andolsun Zikir’den sonra Zebûr’da da: ‘Yeryüzüne iyi kullarım vâris olacaktır’ diye yazmıştık” anlamına gelen bu ifâde Kur’ân, el-Enbiyâ 21/105. âyettir.

3 “رحمة الله عليه = Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

tisâmı olan Mushaf-ı şerîf âvîze ola ve ben hılâf-ı edeb dü-pâlarımı medd edüp, gunûde-i hâb olam. Bu, râh-ı edebden inhirâfdır" deyü tâ-be-sabâh dest-pîçîde be-zîr-i kemer o Mushaf-ı şerîf'in mukābelesinde huzû' u huşû' üzere kıyâm buyurdular. Sâlifü'z-zikr hâdim-i mahall her çend ki ol şeb gelüp, nazar eylerdi. Anlar kıyâmdan yek-ser-i mû inhirâf göstermezler idi. Bu hâle 'azîm ta'accüb eyleyüp, 'ale's-sabâh Sultân 'Alâ'uddîn'e keyfiyyeti nakl eder. 'Alâ'uddîn bükâ' edüp, az vakit mürûr eder ki: "Bunların nesl-i nesîl-i necâbet-tebcîli Pâdişâhân-ı cihân olup, 'umûm halâyık bunlara gerden-beste-i itâ'at olurlar" deyü nutk-ı hayrların dakīka-şinâsân-ı âsâr nakl ü tasrîh eylemişlerdir. **Şi'r:**

Vecedtü'r-rıfka ebleğ fi's-sümüvvi
Ve lem-era ke't-tevâzu' fi'l-'uluvvi
Borov der-nîstî hestî taleb kün
Bülendî bâ-yedet pestî taleb kün
Tevâzu'-bîn ki ân yek-dâne-i hâk
Keşed ez-hâk-sârî ser-ber-eflâk[1]

Bu mâdde-i tevâzu'un müstenedi erbâb-ı ehâdîs ve siyerin sened-i mu'temedi olmak üzere resîde-i zürây-ı sıhhatdir ki, hazret-i Fahr-ı kâ'inât *'aleyhi ekmelü't-tahiyyât*[2] efendimiz sa'âdetle Medîne-i münevvere'ye hicret-i me'mûrelerinde ehâlî-i Taybe beher gün bîrûn-ı bâb-ı kudûm 'inâyet-iyâb-ı 'âlîlerine dîde-dûz-ı terakkub ve intizâr ve Ebî Eyyûb-i Ensârî hazretleri dahi ehâlî ile bile çıkup, **şi'r: [T1 239b]**

---

1 "وجدت الرفق ابلغ فى السمو * ولم ار كالتواضع فى العلو
برو در نیستی هستی طلب کن * بلندی بایدت پستی طلب کن
تواضع بین که ان یکدانهٔ خاك * کشد ازخاکساری سر برافلاك = Yumuşak huyluluğu yücelikte daha yeterli buldum. Yükseklikte tevâzu gibisini görmedim. Yürü git yokluğa, varlığı iste. Eğer yücelik istiyorsan, tevâzu'u iste. Tevâzu'a bak ki, topraktaki o bir tane başını göklere doğru çekiyor" anlamına gelen Arapça ve Farsça beyitlerdir. Birinci beyit için bkz. Muhammed b. Kāsım b. Ya'kûb, *Ravzu'l-Ahyâr el-Müntehab min Rebî'i'l-Ebrâr*, Matba'atü'l-Meymeniyye, Kahire 1307, s. 110.

2 "عليه اكمل التحيات = Selâmların en mükemmeli O'nun üzerine olsun" anlamına gelen bu ifâde Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

Bas dîde-i hasret-keşime pây-ı şerîfin
Ey ʻarş-ı Hudâ pâyına hasret-keş ü müştâk
Zi hâb-ı muhmelet âzürde mî-şeved keff-i pâyet
Kadem be-dîde-i men neh ki hâb ne-dâred[1]

temennâsı ile hânelerine resm-i mihmânîde şeref-nüzûl-i Sultân-ı kevneyni ârzûdan hâlî değiller idi. "Ammâ Medîne'de kibâr ve sâhib-i yesâr Ensâr'dan bu kadar kimesne var iken, benim gibi ʻâciz ve bî-medârın hânesine nüzûlleri ne mümkindir" deyü hâtırında hüzn-i hafî ve tevâzuʻ-i muhtefî cây-gîr olmuşidi. Sultân-ı dü-cihân *ʻaleyhi salavâtüllâhi'r-Rahmân*[2] hazretleri henüz dâhil-i finâ'-i kıbâ olmadan delîl-i mesâlik-i vahy-i cemîl, yaʻnî mûnis-ı gār-ı Hirâ cenâb-ı Cibrîl *ʻaleyhi's-selâm*[3] nâzil olup: *Yâ Muhammed! Tüşerrifü* (تشرفوا) *bi'n-nüzûli ilâ-beyti Ebî Eyyûb li-tevâzuʻihillezî hasale lehû*[4] tebliği ile me'mûr ve vâkıʻâ ol hâne-i gencîne-i hubûra şeref-nüzûlleriyle dü-dîde-i Sehl ü Süheyl intizârını karîr-i beşâ'ir-i nûr buyurdular. *Daʻûhâ fe'inne'n-nâkate me'mûratün ve'l-mer'ü maʻa rahlihî ve emsâlihî kevâhirun*[5] iʻcâz-ittisâmı zîb-ârây-ı kurta-ı gûş-ı erbâb-ı dâniş olmuşdur.

el-Hâsıl bu hasîsa-i şeref-nüzûle istihkāk, tevâzuʻ-i ʻacz-ittisâkdan hâsıl oldu. Ve el-yevm tâc-dârân-ı selâtîn-i ʻizâm-ı İslâm hazerâtı mü'eyyidîn-i şerʻ-i garrây-ı Muhammedî olmalarıyla *ʻaleyhi's-salâtü ve's-selâm*[6], tecerrüd-gâh-ı şeref-i miknetlerinden taht-ı ʻâlî-baht-ı Şâhâne'lerine teşrîf-i cülûslarında taklîd-i seyf-i mübârek-i Tâc-dârî'leriyçün, ibtidâ Serây-ı ʻâmire'lerinden

---

1 "زخواب مخملت ازرده میشود کف پاید * قدم بدیدهٔ من نه که خواب ندا رد" = Nazlı uykundan ayağının altı incinir. Sen ayağını gözüme bas ki onun uykusu yok" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

2 "علیه صلوات الله الرحمن = Rahmân Allâh'ın salâtları O'nun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

3 "علیه السلام = Allah'ın selâmı onun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle Arapça duâdır.

4 "یا محمد تشرف بالنزول الی بیت ابی ایوب لتواضعه الذی حصل له = Ey Muhammed! Tevâzuu sebebiyle Ebû Eyyûb'un evinde konaklayarak onu şereflendirdin" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

5 "دعوها فان الناقة مامورة والمرء مع رحله وامثاله کواهر = Kendi hâline bırakın onu. Çünkü deve kendisine verilen emri yerine getirecektir. Kişi bineğiyle birliktedir. Onun gibileri cevherdir" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

6 "علیه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

darîh-i münevvere-i Ebî Eyyûb-i Ensârî'ye teşrîfleri, ancak *mebniyyün 'alâ hâze's-sırrı'l-hafî*[1] olduğu erbâb-ı basîrete muhtefî değildir. Fe-'alâ hâze'l-yevm vâris-i icrây-ı ahkâm-ı şerî'atları olan erîke-pîrây-ı ser-mesned-i Hilâfet ve Tâc-dâr-ı hâm-ı şeref, cüsmân-ı saltanat ve übbehet şevketlü, 'azametlü, kerâmetlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn **[T1 240a]** ve sâye-i Kird-gâr-ı re'fet-âyîn efendimiz hazretleri hüsn-i hulk ve tevâzu' ve merhamet ü şefekat ve 'âmme-i 'ibâd ü bilâda re'fet ve merhametle mecbûl oldukları nâsıye-i sa'âdet-i Şehriyârî'lerinden müşâhed olmağla, Hakk sübhânehû ve Te'âlâ vücûd-ı hümâyûnların âfât-ı dehrden masûn u mahfûz edüp, sâye-i 'inâyet-vâye-i Tâc-dârî'lerin mefârık-ı 'âlemden müfârık eylemeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Zikr-i şeref-pîrâyî-i Hilâfet ve der-zımn-ı û bâlâyî-ı cülûs-ı meymenet-me'nûs-ı ân Hudâygâne-i şeref-me'sûs[2] ***edâmallâhu devletehû***[3]

Nûru'l-Hilâfeti yübdî min-mehâmidihî
Ke'enne cebhetehû mişkâtün zî-şu'l
Be'sün şedîdün ve hulkun li-enne cânibehû
Mimmâ tevârese min-âbâ'ihi'l-üvel
Zû-himmetin yeda'u'l-cevzâ'e ahmasuhâ
Ve muhteddin ye'ûdü's-subha tettasıl[4]

---

1 "مبنى على هذا السر الخفى = Bu gizli sır üzere mebnîdir (kurulmuştur)" anlamına gelen Arapça cümledir.

2 me'sûs [Bu kelime önce "**me'nûs**" şeklinde yazılmış, sonradan sonunda "beyân" kaydı ile satırın sonuna "me'sûs" şeklinde yazılmıştır] T1

3 "ادام الله دولته = Allah onun devletini devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "نور الخلافة يبدى من محامده * كان جبهته مشكاة ذى شعل
بأس شديد وخلق لان جانبه * مما توارث من ابائه الأول
ذوهمة يدع الجوزاء اخمصها * ومحتد يعود الصبح تتصل = Hilâfet nûru övünülecek hasletlerini gösterir, alnı sanki alev saçan bir kandildir. Önceki atalarından tevârüs ettiği şey şiddetli bir sıkıntı ve itaatkâr bir tebaadır. Himmeti âlîdir, öyle ki en düşüğü bile Cevzâ yıldızını geride bırakır. Parlaktır öyle ki gündüz vakti bile görünür" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

Nezd-i erbâb-ı cühâ müberhen ve bî-merâdır ki, "*Ve iz kulnâ lil-melâ'i-keti innî câ'ilün fi'l-arzı halîfeten*"[1] ahbâr-ı tenzîlîsinde muhâtabun fîh olan mele'-i safîh-i a'lâya vürûd-ı ahbârdan sinîn-i seb'a-mi'enin itmâm-ı mürûrundan sonra halîka-i Ebi'l-beşer'i nümûdâr-ı mir'ât-ı ca'l-i sun'u kılındığın nakl ederler. Eğer şân-ı Halîfe sezâ-vâr-ı ihtimâm olmasa bu gûne ahbâra şâyân olmaz idi. Ve *bed'ü'l-halîfeti kable'l-halîkati*[2] dahi ihtimâm-ı mü'zene ve şu'ûn-ı müstahlef üzere mütehallî-i kemâl olması emr-i mutahattime ve vücûd-ı 'âlem-sûdu 'âmme-i cihâniyânı ma'raz-ı intihâb ve istihdâf-ı helâkdan sıyânete mü'eddiye ve 'an-asl hikmet-i ca'l-i Halîfe bu sıyânet-i mevsûme zımnında hıdmet-i vekāda sâ'iye ve müstedîme olmaları, şeref-i zâtlarını münhiye ve münbihedir. Ve tenvîn-i lafza-i şerîfe-i "halîfeten" fehâmet ve 'azametini mu'lime, bi-husûsihî bu kevn-i câmi'in hâsıru'l-emr olup ve *kâne hatmen 'alâ hazâyini'l-melik*[3] derîcesinden pertev-endâz-ı ruhsâr-ı ta'zîm **[T1 240b]** ve *hattâ izâ zâle'l-hatmü intekale'l-emr*[4] ta'bîri ile kıyâm-ı mesâlih-i enâm bunların kıyâmı ile olduğun tefhîmden sonra sıfat-ı kayyûmiyet, *kā'imün bi-zâtihî ve mukavvimün li-gayrihî bi-mûcibi hikmetihî*[5] ile mahdûd olmuşdur. Bi'l-farzı ve't-takdîr Halîfe-i mevsûme te'ayyün-i hestîden verâ-perde-i gayb ve kümûn olmak lâzım gelse, **mısrâ':**

Yukīmü'l-halka kayyûmun bi-îcâdin ve ibdâ'in[6]

---

1 "واذ قلنا للملائكة انى جاعل فى الارض خليفة = Hani biz meleklere: 'Ben yeryüzünde bir halîfe yaratacağım' demiştik" anlamına gelen bu ifâde "*Ve iz kāle Rabbuke lil-melâ'i-keti innî câ'ilün fi'l-arzı halîfeten* = واذ قال ربك للملائكة انى جاعل فى الارض خليفة (= Hani Rabbin meleklere: 'Ben yeryüzünde bir halîfe yaratacağım' demişti" Kur'ân, el-Bakara 2/30. âyetin baş tarafından mülhem olarak söylenmiş olmalıdır.

2 "بداء الخليفة قبل الخليقة = Halîfeliğin başlangıcı kâinâttan (mahlûkât) öncedir" anlamına gelen Arapça cümledir.

3 "كان ختما على خزاين الملك = Melikin hazînelerinin mührü idi" anlamına gelen Arapça cümledir.

4 "حتى اذا زال الختم انتقل الامر = Kesinlik ortadan kalkınca durum değişir" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

5 "قائم بذاته ومقوم لغيره بموجب حكمته = Hikmetinin gereği olarak zâtıyla bağımsız olan ve kendisi dışındakileri teşkil edendir" anlamına gelen Arapça cümledir.

6 "يقيم الخلق قيوم بايجاد وابداع = Mahlûkâtı idâre eder, yaratıp inşâ etmekle Kayyûm'dur" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

medlûlü ile takvîm-i mevsûmu îcâd-i ʻâdîden huluvvu tasavvur olunmaz. Ve lâkin umûr-i mukaddere hencâr-ı mekādîr-i mîkāt ile sencîde olmakdan nâşî, ân-ı inkızâsında "*Belhüm fî-lebsin min-halkın cedîd*"[1] nass-ı kerîmi muktezâsınca teceddüd-i lebs vücûd-ı ʻâdât-ı bahş-künende-bûd olduğu serd-i delâ'ilden müstağnîdir. **Beyt:**

Her-çi âyed ber der-i hestî-serâ der-lebs-bûd
Ân taʻayyün der-ezel ez-behr-i şânı mî-nümûd[2]

Zikr-i cülûs-ı ân-ı Tâc-dâr-ı efham ü aʻzam bâ-hezâr ʻizz ü iclâl-i mufahham u muʻazzam ve beyʻat-kerden-i cümle-i ümem *halledallâhu hilâfetehû ve ebbede saltanatehû*[3]

Sultânu arzıllâh ve kehfü'l-verâ
Kâne lehü'l-maşrıku ve'l-mağribü
Fe'l-fethu ve'n-nasru lehû kā'idün
Ve'l-yümnü ve'l-yüsru lehü'l-mevkibü
Ke'enneme'd-dehru tâcün ve hüve dürriyyetün
Ve'l-milkü ve'l-mülkü keffün ve hüve hâtimetühû
Ve'l-berrü ve'l-bahru ve'l-aʻlâmü ecmaʻuhâ
Ve'l-halku ve'l-felekü'd-devvâru hâdimühû[4]

---

1 "بل هم فى لبس من خلق جديد = Hayır, onlar yeni bir yaratma hususunda şüphe içindedirler" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, Kâf 50/15. âyetin son kısmıdır.

2 "هر چه ايد بر درهستى سرا در لبس بود * ان تعين درازل ازبهر شانى مى نمود = Varlık âlemine gelen her şey örtülüdür. Güzellik, ezeldeki taʻayyünün keyfiyetini gösterir" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

3 "خلد الله خلافته وابد سلطنته = Allah onun hilâfetin ve saltanatını sonsuza kadar sürdürsün" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "سلطان ارض الله وكهف الورى * كان له المشرق والمغرب
فالفتح والنصر له قائد * واليمن واليسر له الموكب
كانما الدهر تاج وهو درية * والمِلك والمُلك كف وهو خاتمه
والبر والبحر والاعلام اجمعها * والخلق والفلك الدوار خادمه = Allah'ın arzının sultânı, yaratıkların sığınağıdır; doğu da batı da onundur. Fetih ve zafer onun kumandanı, uğur ve kutluluk onun konakladığı yerdir. Sanki felek bir taç, o da onun incisidir; mülk ve saltanat eldir, o ise o eldeki yüzük ve mühürdür. Kara, deniz, dağlar, mahlûkat ve dönüp duran felek hep onun hizmetçisidir" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

Bi-hikmetillâhi Te'âlâ ve bi-tekādîrihi'l-ezeliyyeti erîke-pîrây-ı saltanat ve Hilâfet olan sümmiye zi'n-nûreyn-i sâmî-mekân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[1] hazretlerinin dâr-ı bekāya irtihâlleri vâkı' olup, netekim tafsîli müstakıllen bir makālede zikr olunacakdır.

İşbu sene-i elf ve mi'e ve ihdâ ve seb'înin mâh-ı saferu'l-hayrının on yedinci bâzâr gicesi[2], **şi'r: [T1 241a]**

Hükmü'l-meniyyeti fi'l-beriyyeti cârî
Mâ-hâzihi'd-dünyâ bi-dâri kârârî[3]

medlûlü ile sâ'at-ı şebâne mirkāt-ı pencümîne (پنجمینه) resân olmuşidi ki, vefâtları vâkı' oldu. Derhâl Sadrıa'zam u efham devletlü Râgıb Mehmed Paşa ve Şeyhulislâm Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi hazerâtına ihbâr ve 'alâ cenâhi'l-isti'câl Serây-ı hümâyûn'a rû(روا)-be-râh-ı müsâbakat oldular.

Kā'ide-i kadîme ve deydene-i müstedîme üzere hazret-i Şehen-şâh-ı Cihân-mutâ', zıll-ı vârif-i nûrânî-iltimâ', ya'nî Şehriyâr-ı a'zam ve Tâc-dâr-ı efham hazretleri ki, şer'an ve kānûnen hasbe'l-istihkāk ve'l-verâseti'l-aslıyyeti küfû'ün (كفؤ) hibâle-i hacle-serây-ı übbehet oldukları 'arûs-ı mahtûbe-i taht-ı 'Osmânî ve mesned-i celîle-i Husrevânî'ye teşrîfleriyçün niçe sinîn ü eyyâmdan berü zâviye-nişîn-i tekaddes-mekîn gencîne-i ferâğları olan Çimşirlik nâm mahalden mânend-i âfitâb-ı 'âlem-tâb tâli' ve sâ'at-ı şerefde hezâr iclâl ile ol burc-ı meymenet-miknetden lâmi' olup, müşârun ileyhim kulları müşâhede-i dîdâr-ı pür-envârlarıyla karîru'l-'ayn-ı mesârr oldular. **Şi'r:**

---

1 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 17 Safer 1171 = 31 Ekim 1757 Pazartesi. Buraya sehven 17 yazılmış olması muhtemeldir. Doğrusu 16 Safer olmalıdır; bkz. Metin, T1, 247b ve 248a.

3 "حكم المنية فى البرية جارى * ماهذه الدنيا بدار قرارى = Mahlûkatta ölümün hükmü yürürlüktedir. Bu dünyâ kalıcı bir yurt değildir" anlamına gelen Arapça bu beyit, Abbâsi dönemi şâirlerinden Ebû Hasan et-Tehâmî'nin küçük yaşta vefat eden oğlu için yazdığı meşhûr mersiyenin ilk beytidir; bkz. Ebu'l-Hasan Ali b. Muhammed et-Tehâmî, *Dîvânü't-Tehâmî*, thk. Ali Necîb Atavî, Dâr ve Mektebetü'l-Hilâl, Beyrut 1986, s. 461.

Eyâ hayra men yüd'â li-külli 'azametin
Ve ekrame men yutvâ ileyhi'l-merâhilü
Fetahte 'ale'l-âfâkı ebvâbe ni'metin
Bi-cûdin yüzâhi'l-gayse ve'l-gaysü hâtılu[1]

Senâsı ile Hırka-i şerîf'i ziyâret ve dergâh-ı Vâhibü'l-âmâl'e rûy-ı niyâzların sûde-i mu'cizet kılup, merâsim-i bey'at-ı Pâdişâhâne'leri teheyyü'üne şurû' ve pîş-gâh-ı Bâbü's-sa'âde'de be-resm-i kadîm taht-ı hümâyûn-ı ârâyiş-i miknet-i Şâhâne'leri vaz'-ı ta'zîm ve 'ulemây-ı 'izâm ma'a sudûrihimü'l-fihâm ve erbâb-ı Dîvân-ı hümâyûn ve ricâl-i Devlet-i 'aliyye ve ocaklu kulları bi-esrihim bey'at-ı cülûs-ı hümâyûnda bulunmaları mu'tâd olan ziyy-i me'lûfleri üzere cem' ve mânend-i âfitâb-ı 'âlem-tâb ol erîke-nişîn-i târım-ı çârümîn **[T1 241b]** ve fermân-ı fermây-ı hıtta-i rûy-ı zemîn, berk-ı berrâk-ı subh-ı tâbdâr ve sipâh-ı zerrîn-kabây-ı eşi"a-i envâr-ı Şehriyâr-ı Cihân-mutâ' ve mâlikü'r-rikāb ve Tâc-dâr-ı vâcibü'l-ittibâ', âsümân-ı cenâb-ı subh-ı huceste-tulû'-i 'âlem-i iclâl, mühr-i cihân-tâb-ı sipihr-ikbâl, hânvâde-i sa'âdet-rehîn-i Şehriyârî, mu'allâ-mekân-ı mahfil-i Tâc-dârî, nûr-ı hadeka-i sa'âdet, nevr-i hadîka-i 'adâlet, Süleymân-haşem, Ferîdûn-'ilm, Dârâ-kişver, İskender-zafer, Behmen-ihtişâm, Rüstem-intikām, Kahramân-şecâ'at, Nerîmân-mehâbet, zıll-ı zalîl-i 'inâyet, mültecây-ı emn-hasânet, [E]bûbekir-sadâkat, Fârûk-'adâlet, 'Osmân-hayâ, Hayder-vegā, Mefhar-ı selâtîn-i cihân es-Sultân bin es-Sultân es-Sultân es-Sultân Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mehmed Hân *'aleyhimü'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[2] ve *edâme mülkehû ve şevketehû ve ekāme elviyete nasrihî ve devletihî, âmîn yâ Rabbe'l-'âlemîn*[3] efendimiz hazretleri lem'a-pâş-ı envâr bürûz olup, hezâr 'azamet ü iclâl ile tâc-ı şehâmet-ibtihâc-ı

---

1 "ايا خير من يدعى لكل عظيمة * واكرم من يطوى اليه المراحل
فتحت على الافاق ابواب نعمة * بجود يضاهى الغيث والغيث هاطل = Ey her büyük işe davet edilen kişilerin en hayırlısı ve kendisine uzak merhaleler kat edilerek varılanların en şereflisi! Yağmuru andıran bir cömertlikle nimetin kapılarını açtın ufuklarda, şarıl şarıl yağıyor!" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

2 "عليهم الرحمة والرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onların üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "ادام ملكه وشوكته واقام الوية نصره ودولته امين يارب العالمين = Onun mülkünü ve büyüklüğünü dâim kıl ve onun devletinin ve zaferinin sancaklarını yükselt, ey âlemlerin Rabbi duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Husrevânî ber-ser ve zerrîn-târ-ı ruhânî sedîl-i Şâhânî'dir. Bir ol erîke-i 'arş-ı sây-ı Şehriyârî'ye şeref-i sâ'at-ı nuhustîn-i mirkāt-ı subh-ı sâdıkda cülûs-ı meymenet-me'nûs-ı hümâyûnları sûret-nümây-ı secencel-i temkîn oldu. **Şi'r:**

Şâhân-ı zemâne bende-i dergâh-ı tüst
İslâm der-himâyet ü dîn der-penâh-ı tüst
Dânî tû goft harmen-meh-râ ki çîst ân
Takdîr goft sâye-i çetr-i sipâh tüst[1]

Medâyihi ile zemzeme-i du'ây-ı isticâbet-nidây-ı serhengân-serâ pey-rev-i Allâhümme âmîn-i kerrûbiyân-ı mele'-i a'lâ olup, dest-i 'ubûdiyyet be-zîr-i kemer îstâde-i kubâle-i istikânet-semer olan cümle kulları teşrîfât-ı hümâyûn tertîb-i üzere resm-i lesm-i 'azamet vesm-i dâmen ve âstîn-i 'inâyet-âyîn-i Zıllullâhî'ye mu'tasımîn-i darâ'at "*Ve etî'ullâhe ve etî'u* **[T1 242a]** *'r-rasûle ve uli'l-emri minküm*"[2] medlûl-i ferîzatü'l-itâ'asıyla müteşebbisîn-i (متشبثن) mübâya'at (مبايعت) oldular. **Şi'r: (شعر):**

Allâhu ekberu hâzâ matla'u'l-kamer
Em tal'atün hâra fîhâ a'yünü'l-beşer
İn-kulte şemsün fe-şemsün gayru kâsifet
İn-kulte bedrun fe-bedrun gayru müsteter[3]

Nu'ûtunu i'lân içün taraf taraf şu'ûb u dürûb-ı İstanbul'da münâdîler nidâ ve hemân ol gün bir yevm-i 'îd-i meserret-efzâ olup, kulûb-ı halka bir sürûr-ı

---

1 "شاهان زمانه بندهٔ درکاه تست * اسلام درحمایت ودین درپناه تست
دانی توکفت خرمن مه را که چیست ان * تقدیر کفت سایهٔ چتر سپاه تست = Zamanın sultânları senin dergâhının kuludur. İslâm ve din senin himâyendedir. Bilir misin ay harmanı nedir? Takdîr dedi: Senin askerinin şemsiyesinin gölgesidir" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

2 "واطيعوا الله واطيعوا الرسول واولى الامر منكم = Allah'a itâat edin. Peygamber'e ve sizden olan idârecilere de itâat edin" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Nisâ 4/59. âyetin ortasında yer alır.

3 "الله اكبر هذا مطلع القمر * ام طلعة حار فيها اعين البشر
ان قلت شمس فشمس غير كاسفة * ان قلت بدر فبدر غير مستتر = Allâhu Ekber! Bu ayın doğuşu mudur, yoksa insanın gözlerinin kamaştığı bir doğuş mudur? Güneş desen tutulmayan bir güneş! Ay desen (bulut vb. bir şeyle) örtülmeyen bir ay!" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

rûhânî mâlî ve cibâh-ı cümle-i enâm nûr-ı hubûr ile mütelâlî oldu. Hakk sübhânehû ve Te'âlâ her hâlde Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn ve Nigeh-bân-ı hıtta-i dîn-i mübîn olan veliyyü'n-ni'am-ı 'âlem ve Halîfetullâh-ı efhâm hazretlerin tevfîkāt-ı 'aliyyesine makrûn edüp, nazar-ı re'fet ü merhametlerin 'âmme-i 'ibâd ü bilâddan dûr u münfekk eylemeyüp, zemân-ı sa'âdetlerin kemâl-i bastat u nasfet ve emn ü âsâyiş ve râhata mukārenetle serîr-i şehâmet-semîr-i Hilâfet'lerinde devâm ve bekāya menût u makrûn eyleye, âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn. **Şi'r:**

Niçe mümkin ki mülûkun buluna akrânı
Ferd olur dâver-i 'âlem ana olmaz sânî
Pâdişâh olmasa yek-demde olur kevn harâb
Pâdişâhdır beden-i mülk cihânın cânı

Me'âliyle mülûk-ı me'âlî-meslûk hazerâtının velâyet ve kutbiyyetlerin mahallinde tasrîh eylemişlerdir. 'Uluvv-i şânları derece-i nu'ût ve tavsîfden müte'âlîdir. Anların ta'rîf ü tavsîflerinde hâme-cünbân olmak 'aynıyla beyân-ı irtifâ'-i âsümân ve irâ'et-i iltimâ'-i hûrşîd-i rahşân gibi tahsîl-i hâsıl mesâbesinden olduğu bî-rayb ü iştibâhdır. Ammâ vazîfe-i lâzime-i 'acz-i bende-i müstehâm olmakdan nâşî, cülûs-ı hümâyûn-ı **[T1 242b]** meymenet-me'nûslarına ser-zede-i kilk-i şikeste zebân olan târîh dahi bu mahalle sebt olunmak münâsib görüldü. *Ve minhu'l-i'ânetü ve't-tevfîk*[1]. **Târîh:**

Kıble-i 'âlem Nigeh-bân-ı ümem Sultân-ı dîn
Dergehin lâyık leb-i ta'zîm ile çerh etse bûs
Pâdişâh-ı Cem-haşem İskender-i Dârâ-hadem
Râyet-efzây-ı himem dîhîm-i bahş-ı Keyke'ûs
Zübde-i Hâkān-ı 'Osmânî Selîmî menkabet
Dûdmân-ı mekremet fermân-rev-i mülk-i nüfûs
Nûr-ı 'ayn-i hazret-i Sultân Ahmed kim anın
Hâk-i dergâhın ser-efrâzân-ı dehr etmişdi bûs
Sırr-ı sâfî-i serîret-mâye-i a'tâfıdır
K'eyledi tevfîkile taht-ı hümâyûna cülûs

1 "ومنه الاعانة والتوفيق = Yardım ve başarı Allah'tandır" anlamına gelen Arapça cümledir.

Bezm-i Cem-câhî-i ʻahdi ola bezm-i inbisât
Neşve-i ʻadliyle devrinde ola devr-i Keʼûs
Sebt ola hüsn-i mehâmid şîmesiyle haşra dek
Ola zîb-ârây-ı nakş-ı mahmidet vech-i turûs
Himmet-i pâkân-ı ʻâlem ola yâr u hem-demî
Cezbe-i ahkâmına merbût olan cîd-i nüfûs
ʻİlmine ilhâm-ı gaybü'l-gayb-ı maʻnâ hadd-i tâm
Muhkem-i Faslü'l-hitâb-ı keşf-i meşhûdu cünûs
Düşmen-i bed-hâhının zânûsu olsun âyîne
Sînesinden gitmesün nâhun-hırâşî-i Füsûs
Şeb-çerâğ olsun ʻadûnun şemʻ-i mürd müdâhene
Germ-i şeb-tâb ola ana şuʻle-i şemʻ-i fenûs
Müddetinde ʻazm-i ceyş-i savletiyle ser-te-ser
Ola gāret sâhâ-i tedmîri mülk-i Üngürûs
Mihr-i ikbâli felekden saʻd ile ede tulûʻ
Kevkeb-i aʻdâsı dâʼim ola hem-reng-i nükûs
Bîm-i kahrıyla ʻadûsu ola bî-tâb-ı seher
Mehd-i emniyyetde çeşm-i kişver-i devlet-neʻûs
Eylemezdi bir dahi vazʻ-ı perestiş âteşe
Şuʻle-i şemşîr-i kahrın görse Zerdüşt-i Mecûs
Olsa çok mu tâyifân-ı Kaʻbe-i iclâlinin
İttikây-ı destine müjgân ʻasây-ı abanûs
Böyle hengâm-ı meserretde tebessüm-rîz olur
İnbisât-ı ʻahdi teʼsîr eyleyüp çerh-i ʻabûs
Buldu küfvün duhter-i mestûre-i mülk-i cemîl
Oldu gûyâ hacle-i sûr-ı meserretde ʻarûs
Lutf-ı tedbîr-i Felâtûnî nehîbin olmasa
Cess-i nabz-ı milkete vazʻ-ı benân eyler cesûs **[T1 243a]**
Rahne îrâs etdirir elbet sütûn-ı devlete
Bezl-i tâb-ı ihtisâbın olmasa dendân-ı sûs
Çeşm-i bedden saklasun zât-ı hümâyûnun Hudâ
Kem nigâha cünbiş-i müjgân eden olsun tumûs
Şevket ü ikbâlini Hakk dâʼimâ etsün füzûn
Mülküne munzamm olup füshat-i fezây-ı Rus u Tus

Hâkimâ bu mısra‘-ı gevher-behâ târîhdir
‘İzz ü ikbâl ile Sultân Mustafa etdi cülûs
(عز و اقبال ايله سلطان مصطفى ايتدى جلوس) **Sene 1171**

Ve kezâlik lafza-i “halîfetünâ” temâm-ı târîh-i cülûs-ı hümâyûnları olup, “halîfetü’l-hâdî” terkîbi dahi tab‘-ı Hakīr’e evfak gelmekle, bir kıt‘ada derc u tahrîrine ictisâr olundu. **Li-nâmıkıhi’l-Hakīr:**

Üd‘û ile’r-Rabbillezî yu‘tı’d-devâme lenâ
Li-cülûsi Sultânin yekün fı-‘izzeti’n-nâdî
Kālû halîfetünâ (خليفتنا) *temâmü ‘addihî fe-izâ* **Sene 1171**
Errahtü yevme cülûsihî bi-halîfeti’l-hâdî[1] (خليفة الهادى) **Sene 1171**

Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-seriyye-i mübâreke-i hazret-i Hâlid el-Ensârî *‘aleyhi rahmetü’l-Bârî*[2] berây-ı taklîd-i seyf-i mübârek-i Şehriyârî *halledallâhu nasrahû âmîn*[3]

Bi-hamdihî sübhânehû ve Te‘âlâ işbu sene-i elf ve mi’e ve ihdâ ve seb‘î-nin mâh-ı saferu’l-hayrının yirmi birinci mübârek hamîs günü[4] ki -şevketlü, kudretlü, ‘azametlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[5] hazretlerinin taht-ı ‘âlî-baht-ı saltanat-ı ‘Osmânî’ye cülûs-ı ‘inâyet-me’nûs-ı hümâyûnlarının beşinci günü olur- ‘alâ-mâ-cerâ bihi’l-‘âde ol günde mükem-mel alay ile Serây-ı Cedîd-i hümâyûn’dan darîh-i münevvere-i Ebî Eyyûb el-Ensârî hazretlerine teşrîf buyurup, teyemmün ü teberrük ve ziyâret ü tevessül zımnında du‘â vü senâ ve taklîd-i seyf-i saltanat ile şîme-i kerîme-i havâkīn-i

---

1 “ادعوالى الرب الذى يعطى الدوام لنا * لجلوس سلطان يكن فى عزة النادى
قالوا خليفتنا تمام عده فاذا * ارخت يوم جلوسه بخليفة الهادى = Bir sultânın cülûsu için bize devamlılık veren Rabbe çağırınız ki şerefli mecliste olsun. ‘Halîfetü’l-hâdî’ ile cülûsu günü tarih düşürdüğümde, ‘halîfetünâ’ tam bir rakam (tarih) olur dediler” anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

2 “عليه رحمة البارى = el-Bârî Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça duâdır.

3 “خلد الله نصره امين = Allah onun zaferini sonsuz kılsın, Allah’ım duâmızı kabul eyle” anlamına gelen Arapça duâdır.

4 21 Safer 1171 = 4 Kasım 1757 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 “خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

mâzıyye-i kirâmı edâ vü îfâ kā'ide-i ma'rûfe olduğuna binâ'en, bir gün mukaddem 'âdet üzere alay günü pîş-râh-ı hazret-i Şehriyârî'de bulunması mu'tâd olan **[T1 243b]** 'ulemâ ve sulehâ ve meşâyih-i cevâmi'-i selâtîn ve sudûr-ı 'ulemâ ve mevâlî ve hâcegân-ı Dîvân-ı 'âlî-şân ve Kapucu-başılar ve müderrisîn ve zu'amâ ve Sipâh ve Silahdârân ağaları ve zâbıtânı bi'l-cümle ol gün bulunmaları mu'tâd olanlar 'ale's-sabâh Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'da bulunmalarıyçün tenbîh tezkireleri gönderilüp, esvâb-ı dîvânî ve mücevvezeleriyle gelüp, cem' oldular. Şehriyâr-ı 'âlem hazretleri sâ'at üçde Serây-ı hümâyûn'dan rahş-rân-ı 'azamet olup, hemân vaktü'z-zuhr türbe-i mübâreke-i hazret-i Ebî Eyyûb'e vusûl ve anda hezâr teyemmün ü teberrük ile taklîd-i seyf-i nusret-şümûl ve du'â vü senâ ile kurbânlar zebh olunup, Eyyûb-i Ensârî'den sandal-süvâr übbehet ü iclâl ile Serây-ı hümâyûn'a 'avdet buyurdular. Ve taklîd-i seyf-i hümâyûn içün ser-zede-i hâme-i Hakīr olan târîh-i 'âcizânem dahi bu mahalde hamâ'il-bend-i nisâl tahrîr olunmak münâsib görüldü.

Târîh-i berây-ı taklîd-i seyf li-muharririhî:

Es'elullâhe li-sultâni'l-verâ te'yîdühû
Min-Melîki'l-'arşi tevfîkan lehû tûlu'n-necâd
Esdaku'l-enbâ'-i kad-ülhimtü fî-târîhihî
Kallede's-seyfe melîkü'n-nasri kurbâ lil-cihâd[1]
(قلد السيف مليك النصر قربى للجهاد) **Sene 1171**

Ol gün Serây-ı 'âmire'den tâ Ebî-Eyyûb'e dek yemîn ü yesâr-ı Pâdişâhî'de olan solaklar ve peykler cüz'î ilerüce tekaddüm ve zât-ı hümâyûnları ke-infirâdi'l-bedri'l-bâhir müteşevvikīn-i dîdâr olan kullarına zâhir olup, beşâşet ü sabâhat ile tarafeyne be-resm-i Şehriyârî îmây-ı selâm ve her tarafdan âdâb ve huzû' üzere du'â vü senâya kıyâm ve hattâ cedd-i emcedleri Ebu'l-feth ve'l-megāzî Sultân Mehmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[2] hazretlerinin türbe-i

1 "اسأل الله لسلطان الورى تأييده * من مليك العرش توفيقا له طول النجاد
اصدق الانباء قدالهمت فى تاريخه * قلد السيف مليك النصر قربى للجهاد = Mahlûkâtın hükümdarına Allah'ın yardımını diliyorum. Arşın sahibinden onun için başarı ve güç istiyorum. Doğru söylüyoruz, tarihi bana ilhâm edildi: Zafer hükümdarı cihat için kılıç kuşandı" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

2 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

mübârekeleri ziyâretine şeref-nüzûl ve darîh-i enverlerine duhûl ve itmâm-ı merâsim-i ziyâretden sonra kurbânlar kesilüp, hademe-i türbe-i şerîfeye in'âm-ı cezîl buyuruldu. Ve esnâ'-i râhda Eski-oda pîş-gâhında **[T1 244a]** şerbet tutulup, yeniçeri kullarına bi-nefsihî ceyb-i hümâyûndan in'âm-ı firâvânları mebzûl-i dü-dest-i kerem-peyvestleri buyurulup ve yeniçeri ve cebeci ve sâ'ir ocaklar neferâtı Serây-ı 'âmire'den tâ Ebî-Eyyûb'e dek saff-beste-i selâm-ı istikânet olup, bi-emrillâhi Te'âlâ ol gün cemî'-i halkda bir sürûr-ı nâ-mahsûr müşâhede ve mahsûs idi ki, eyyâm-ı a'yâdda müşâhede olunmamışidi.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ Habîb-i ekrem'i hürmetine *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*[1] bu sürûr-ı mevfûru taht-ı 'âlî-baht-ı hümâyûnlarında mede'd-dehri ve'l-ezmân safâ vü inbisât ile dâ'im eyleyüp, seyf-i cihâd ile mü'eyyed ve mansûr ve düşmenân-ı dîn ü devleti tîg-i kahr-ı lâ-yezâlî ile bürîde-ser ve makhûr eyle[ye], âmîn bi-hürmet-i sûreti'n-Nasri ve'l-Fethi'l-mübîn.

Bi-mennihî Te'âlâ türbe-i şerîfe-i hazret-i Ebî Eyyûb-i Ensârî'de taklîd-i seyf-i mübârek içün teşrîf-i latîf-i hümâyûn vukū'unda tertîb olunan alayın sûret-i icmâlidir ki zikr olunur

İbtidâ Kulaguz Çavuş destâr-ı 'âdî ve erkân kürkü ile ba'dehû 'Ases-başı ve Subaşı ve neferâtı elbise-i dîvânları ile ba'dehû Çavuşân-ı Dîvân mücevveze ve telleri ile, ba'dehû Sipâh ve Silahdâr çavuşları mücevveze ve ferâceleriyle, ba'dehû gediklü çavuşân mücevveze ve tel ve erkân kürkleri ile, ba'dehû müteferrika-gân mücevveze ve erkân kürkleriyle, ba'dehû Arabacı ve Topcu ve Cebeci ocakları kethudâları ve kâtibleri elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Arabacı-başı Ağa ve Bölükât-ı Erba'a ağaları ve kâtibleri elbise-i dîvânîleriyle ba'dehû Sipâh ve Silahdâr kâtibleri ve kethudâları elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Kapucu-başı olmalarıyla Cebeci-başı ve Topcu-başı ağalar, ba'dehû Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî Ocağı **[T1 244b]** ağavâtı elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Sipâh ve Silahdâr ağaları elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû müderrisîn-i kirâm hazerâtı 'örf ve üst kürkleriyle, ba'de[hû] meşâyih-i selâtîn efendiler, ba'dehû hâcegân-ı Dîvân efendiler elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû şikâr-ı hümâyûn ağaları ve Kapucu-başı ağalar elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû mevâlî-i 'izâm hazerâtı 'örf ve üst kürkleriyle, ba'dehû Şıkk-ı Sâlis ve Defter Emîni efendiler elbise-i dîvânîle-

1 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

riyle, ba'dehû Nişâncı Efendi ve Şıkk-ı Sânî, ba'dehû Defterdâr Efendi elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Yeniçeri Ağası elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû İstanbul Kadısı ve pâyelüleri, ba'dehû sudûr-ı kirâm hazerâtı 'örf ve üst ile, ba'dehû vüzerây-ı 'izâm hazerâtı elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Çavuşân Kâtibi ve Emîni Ağa, ba'dehû Kapucular Kethudâsı ve Selâm Ağası elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Mektûbî Efendi ve Teşrîfâtî elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû Tezkire-i Evvel ve Sânî bi-libâsihimi'd-dîvânî, ba'dehû Re'îsülküttâb ve Çavuş-başı elbise-i dîvânîleriyle, ba'dehû devletlü Sadrıa'zam hazretleri ve semâhatlü Şeyhulislâm Efendi hazretleri, ba'dehû Yedek-hây-ı hümâyûn ve Rikâb-ı hümâyûn ağaları ve Solak-başı ağalar ve Emîn-i Şa'îr ve Kethudây-ı Şehr ve Bostâncı-başı Ağa bol yenlü serâser kürk ile, ba'dehû şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimiz hazretleri, ba'dehû hademe-i Dâ'ire-i hümâyûn ba'dehû Mîr-'alem Ağa ve Mehter-hâne-i hazret-i Şehriyârî.

Zikr-i vefât-ı hazret-i es-Sultânü'l-a'zam ve'l-Melikü'l-mübeccelü'l-mükerrem es-Sultân 'Osmân Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Mustafa Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[1]

[T1 245a] Yine işbu sene elf ve mi'e ve ihdâ ve seb'înin muharremü'l-harâmı evâyilinde[2] Şehriyâr-ı 'âlem ve Tâc-dâr-ı ekrem hazretlerinin bi-emrillâhi Te'âlâ mizâc-ı hümâyûnları inhirâfı iştidâd bulup, mâh-ı saferu'l-hayrın hulûlünde dahi iştidâdı mütezâyid oldu. Hattâ kemâl-i za'f ve fart-ı hüzâlden bir iki nevbet edây-ı salât-ı cum'a içün yevm-i cum'a selâmlığına gücle teşrîf edebildiler. Rikâb-ı hümâyûn ağaları pîş ü peslerinde makām-ı tehaffuzda devân idiler[3]. Ve

Küllü ibnin ünsâ ve in-tâlet selâmetühû
Yevmen 'alâ-âletin hadbâ'e mahmûlü[4]

---

1 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 1-10 Muharrem 1171 = 15-24 Eylül 1757.

3 **Vefât-ı Mustafa Efendi Muhâsebe-i Cizye** ….. devân idiler T1 : **—** [**[T1 228b-245a]** arasındaki bu kısım Arkeoloji nüshasında yer almamaktadır]A1

4 "وكل ابن انثى وان طالت سلامته * يوما على الة حدباء محمول = Her şahıs, ömrü ne kadar uzasa da, bir gün o eğri tahtada taşınacaktır" anlamına gelen Arapça bu beyit, Ka'b b. Züheyr'in Kasîde-i Bürde isimli şiirinden bir bölümdür; bkz. İsmail Kaya, *age.*, s. 108-111.

medlûlüyle mâh-ı saferu'l-hayrın on yedinci bâzâr gicesi[1] sâ'at beşde iken kişver-i fenâ-sâha-i gabrâdan taht-gâh-ı vesi'u'l-medây-ı bekāya irtihâl eylediler, *rahmetullâhi Te'âlâ 'aleyhi rahmeten vâsi'aten ve e'adde lehu'l-cennete ve'l-mağfirete*[2].

Vefât-ı selâtîn-i 'izâmda 'âdet-i kadîme ve de'b-i müstedîme üzere techîz ü teşhîlleri emrine şurû' olunup, Kubbe-i hümâyûn'a yakın zülüflüler kurbunda vâkı' sakf altında bir kıt'a oba nasb[3] ve etrâfı setâ'ir ve ezyâl ile muhâta hazîre-bend-i tehaffuz olup, merhûm u mağfûru vaz'-ı bâlây-ı teneşşû (تنشو) eylediklerinde, **li-muharririhî ferd:**

În serîri bâ-gedâ vü şâh yeksân bûde-est
Müttekâyeş 'afv u gufrân-ı Hudâvendest ü bes[4]

medlûlüyle kā'ide-i mer'iyye üzere bâ-emr-i hümâyûn olageldiği vech üzere ru'yet edecekler ocaklu tâ'ifesi ve gayrîler mahall-i gaslde irâ'ete me'zûn ve duhûl ve nazar ve Ayasofya Şeyhi ma'a sâ'iri'l-meşâyihi'l-kirâm ve İmâm-ı hazret-i Şehriyârî ve Dîvân-hâne İmâmı ve sâ'ir makām-ı hıdmetde **[T1 245b]** bulunmaları mu'tâd olanlar bi-esrihim Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ağası nezâretleriyle techîz ü tekfînlerinde tebhîr-i 'ûd ve nedd ile gül-âb-efşân-ı tefhîm ü ta'zîm ve mübâşeret-i emr-i gasl ve ihtiyât-ı tahâret ve îfây-ı nezâfet ü nezâhatdan sonra, de'avât-ı me'sûre vü mevrûde kırâ'atıyla tabuta vaz' ve yine Sâhib-i devlet ve Kapudan Paşa ve 'ulemâ ve hâcegân ve ocaklu 'alâ merâtibihim mahall-i gasle varup, du'â vü senâ ve ta'zîm-i fehâmet-ihtivâ ile na'ş-ı mübâreki el üzere ref' ve mü'ezzinân-ı hazret-i Şehriyârî tekbîr ü tehlîl ile cem' ve Bâbü's-sa'âde pîş-gâhına vaz' ve edây-ı salâtdan sonra vüzerâ ve 'ulemâ ve hâcegân ve Kapucu-başılar ve ocaklu ve bi'l-cümle etbâ' ve havâşî kulları Orta-kapu hâricine

---

1 17 Safer 1171 = 31 Ekim 1757 Pazartesi. Buraya sehven 17 yazılmış olması muhtemeldir. Doğrusu 16 Safer olmalıdır; bkz. Metin, T1, 247b ve 248a.

2 "رحمة الله تعالى عليه رحمة واسعة و اعد له الجنة والمغفرة = Yüce Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun ve Allah cennet ve mağfireti onun için hazırlasın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 nasb T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunup" kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

4 "این سریری باکدا وشاه یکسان بوده است * متکایش عفو وغفران خداوندست وبس = Bu serîrde şâh ve gedâ eşittir. Senin yegâne dayanağın, Cenâb-ı Hakk'ın gufrânıdır. Bu yeter" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

dek el üzere getürülüp, andan esblerine süvâr ve na'şı Teberdârân-ı Serây-ı 'atîk elleri üzere alup, mahall-i defne varınca tesyîr olundu. Ber-kā'ide alay tertîbi gibi Sâhib-i devlet hazretleri ve sâ'ir erkân-ı Devlet-i 'aliyye yollu yolunca yürüdüler.

Merhûme Vâlide Sultân Câmi'i türbesinde defn olunmağla, bâğçe kapusu önüne gelindikde cümle ricâl-i Devlet câmi'-i şerîf kapusu hizâsında ve Sadrıa'zam ve Kapudan Paşa ve sudûr-ı kirâm[1] efendiler ve Yeniçeri Ağası vasat-ı havluda muntazır-ı istikbâl idiler. Tekrâr elleri üzere alup, derûn-ı türbe-i şerîfeye idhâl eylediler. Ve defne mübâşeret esnâsında huffâz-ı Kur'ân-ı 'azîmü'ş-şân cem' olup, temâm-ı hatm-i şerîf-i kâmil ile emr-i defn dahi itmâm ve du'â vu tazarru'a ihtimâm ve bunlar 'avdet eylediler. **[T1 246a]**

Merhûm u mağfûr altmış sekiz saferinin yirmi sekizinci günü[2] sâ'at-ı nehâriyye sekizde ve 'ömürleri semâniye ve hamsîn mertebelerine resîde olmuşiken cülûs-ı meymenet-me'nûs-ı taht-ı 'Osmânî ile müteşerrif olup, ittifâkāt-ı 'acîbeden birkaç semâniye cem' olmuşidi. 'Aynıyla ecdâd-ı 'izâmlarından sâhibü'l-hayrât Sultân Ahmed Hân hazretleri gibi ki, on dört yaşlarında cülûsları ve on dört sene müddet-i saltanatları ve on dördüncü Pâdişâh olmaları ittifâkāt-ı 'acîbeden vâkı' olmuşdur. Müddet-i saltanatları üç seneden on iki gün noksân olur. Vefâtları dahi mâh-ı saferu'l-hayrda vukū' buldu. Hâme-i 'acz-i 'allâme-i Çâkerî'den târîh-i vefâtları bu mahalle sebt olundu. Li-münşi'i-hi'l-Fakīr: **Târîh-i vefât**

Min-hüna's-Sultân 'Osmân irtehal
'Udde buhbûhu'l-cinâni mezhebâ
Ürriha bi'l-mu'cemi'ş-şatri'l-behiyy
Fâze mağfûru'l-İlâhi bi'l-hibâ[3]
(فاز مغفور الا له بالحبا) **[Sene 1171]**

---

1 sudûr-ı kirâm A2 : Sadr-ı ekrem T1

2 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi.

3 "من هنا السلطان عثمان ارتحل * عد بحبوح الجنان مذهبا
ارخ بالمعجم الشطر البهى * فاز مغفور الاله بالحبا = Sultân Osmân buradan irtihal edip cennet bahçesine yollandı. Noktalı harflerden oluşan parlak bir mısra ile tarih düşüldü: Allah'ın mağfiretine mazhar olası Pâdişah lutfa nâil oldu" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

Ma'lûm-ı erbâb-ı basîretdir ki, selâtîn-i 'izâm-ı Âl-i 'Osmân *'aleyhim sicâlü'r-rahmeti ve'l-gufrân*[1] hazerâtı cümlesi evliyây-ı 'izâmdan oldukları bî-iştibâhdır. *Levle's-Sultânü le-ekele'n-nâsü ba'zuhum ba'zâ*[2] buyurulmuşdur. Bunların zevât-ı 'âliyeleri medâr-ı âsâyiş ve temeddün ve âyîne-i kalb-i enverleri mahall-i ilhâm ve mevrid-i 'ilm-i ledün kılınmışdır. *el-Mülûkü mülhemûn*[3] kelâm-ı sıhhat-ittisâmı buna delâlet eder.

Böyle evsâf ile mevsûf zevât-ı kirâmın velâyetinde şübhe eden lem'a-i idrâkdan basar-ı basîreti dûr ve bî-nûr görünür. Cenâb-ı Şeyh-i ekber *kuddise sırruhu'l-ezher*[4] tafsîl ü teşrîf-i hilâfetde *es-Sultânu in-kâne sâlihan fe-mine'l-aktâb* **[T1 246b]** *ve in-lem yekün sâlihan fe-mine'l-ebdâl*[5] 'ibâretiyle tasrîh buyururlar. Bundan erfa' ve a'lâ rütbe-i beşerde bir rütbe dahi olmak mutasavver olmaz ki, 'adem-i salâhı hâlinde rütbe-i ebdâl kendülere i'tâ buyurulmuş oluna, fe-sübhâne min-cevâdi kerîm[6].

Bismillâhirrahmânirrahîm[7]

Bu makāle-i şerîfe[8] **tafsîl-i cülûs-ı hümâyûn makālesinin 'alâ vetîrati'l-icmâl îrâd ü beyânıdır ki zikr olunur**[9].

---

1 "عليهم سجال الرحمة والغفران = Rahmet ve mağfiretin birçoğu onların üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "لولا السلطان لأكل الناس بعضهم بعضا = Sultân (devlet otoritesi) olmasaydı şüphesiz insanlar birbirini yerdi" anlamına gelen Arapça bir sözdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,569.

3 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.

4 "قدس سره الازهر = Onun parlak sırrı mukaddes olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "السلطان ان كان صالحا فمن الاقطاب وان لم يكن صالحا فمن الابدال = Sultân sâlih olursa velîlerden olur, sâlih olmazsa dervişlerden olur" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

6 *ve küllü ibnin ünsâ*….. min-cevâdi kerîm T1 : + [Bu kısım s. 45-48 arasına yazılmış fakat sayfaların üzeri çizilmiştir. Ayrıca "min cevâdi kerîm" ifâdesinden sonra "**Buradaki bu makāle tafsîl-i cülûs-i hümâyûn ilâ âhırı'l-cüz' yazıla**" ifâdesi s. 48'in sol kenârına diklemesine yazılmıştır]A2

7 Bismillâhirrahmânirrahîm A2, A2a : — T1

8 şerîfe A2a : — T1, A2

9 Bu makale Arkeoloji nüshasının ikinci cildi s.16'dan sonra tekrar yazılmıştır. Bu bölüm de Topkapı nüshasıyla karşılaştırılmış ve farklılıkları belirtmek için A2a kısaltması kullanılmıştır.

Vukū'-i cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me'nûs-ı hazret-i Sultân-ı a'zam ve Hidîv-i ekrem es-Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân ibnü's-Sultân Mehmed Hân *halledallâhu hilâfetehû ve ebbede saltanatehû âmîn bi-câhi'n-Nebiyyi ve âlihî ecma'în*[1]

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ muktezây-ı hikmet-i ezeliyye-i 'aliyyesi üzere "*İnnî câ'ilün fi'l-arzı halîfeten*"[2] ihbâr-ı hikmet-âsârları mûcebince ittifâk-ı ehl-i vukūf ve esrâr üzere hilkat-ı Âdem safiyyullâhdan *'aleyhi's-selâm*[3] yedi yüz sene mukaddem bu hitâb-ı ihbâr-ı hikmet-âsâr-ı İlâhî gürûh-ı mele'i a'lâya şeref-res-i vürûd olmuşidi. Bu ihbâr-ı İlâhî'de niçe hikem ve esrâr derc olunmuşdur ki, mahallinde tafsîlî keşîde-i silk-i tastîr kılınmışdır[4].

İmdî îcâd-ı vücûd-ı Halîfe-i enâm muktezây-ı irâde-i Melik-i 'allâm olduğu bî-iştibâhdır. Ve bu hulefây-ı 'izâm dahi ibtidâ heykel-i salsâlî-i Ebi'l-beşer, ba'dehû anların nesl-i nesîl-i tâhirlerinden enbiyâ ve rusül-i kirâm, ba'dehû hulefâ'-i enbiyâ, ba'dehû hulefâ'-i hulefâ ve helümme cerrâ *el-hilâfetü*[5] *ba'dî selâsûne seneten sümme tekûnü mülûken 'azûza*[6]*n*[7] haber-i sıhhat-eseri üzere birbirlerin ta'kīb ederek tâ mülûk-ı şerî'at-meslûk-ı havâkīn-i 'izâm-ı Âl-i

---

1 "خلد الله خلافته وابد سلطنته امين بجاه النبى واله اجمعين = Allah onun hilâfetin ve saltanatını sonsuza kadar sürdürsün, yâ Rab duâmızı Peygamberimiz ve onun âilesinin hürmetine kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "انى جاعل فى الارض خليفة = Ben yeryüzünde bir halîfe yaratacağım" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Bakara 2/30. âyetin baş taraflarında yer alan küçük bir kısmıdır.

3 "عليه السلام = Allah'ın selâmı onun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça bir duâdır.

4 kılınmışdır T1, A2 : kılındı A2, A2a

5 *el-hilâfetü* T1, A2 : + [Bu kelime ile ilgili olarak s. 16'daki mükerrer kısımda: "**Ba'zı sikadan menkūldür ki, 'Ömer bin el-Hattâb *radıyallâhu 'anh* hazretleri, Talha ve Zübeyr ve Selmân *radıyallâhu 'anhüm* hazretlerinden 'Halîfe ile Melik miyânında fark ne vechiledir?' deyü su'âl buyururlar. Selmân hazretleri, miyânelerinde olan farkı şefekat-ı re'âyâ ile tafsîl buyururlar. Ba'dehû Selmân *radıyallâhu 'anh*a: '*Le-kad meleyte 'ilmen ve hikmeten*' buyurmuşlardır**" ifâdesi sayfanın sol kenârına kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2a

6 "الخلافة بعدى ثلثون سنة ثم تكون ملوكا عضوضا = Hilâfet, benden sonra otuz yıldır, sonra zâlim kişiler yönetime gelir" anlamına gelen hadîs-i şerîftir; bkz. Yılmaz, *age.*, I,303.

7 *'azûzan* [Bu kelime sehven "عضودا" yazılmıştır. Doğrusu "عضوضا"olmalıdır] A2a : — T1, A2

‘Osmân **[T1 247a]** *enâlehümüllâhü’l-mesûbâti ve cemîle’l-gufrân*[1] hazerâtına bâz-beste-i ittisâl olup, bu havâkīn-i kirâmın zevât-ı ‘âlîleri sebeb-i kıyâm-ı nizâm ve intizâm-ı[2] âsâyiş-i ‘âlem ve bâ‘is-i nizâm-ı emn ü emân-ı cümle-i ümem ve bâdî-i icrây-ı şerî‘at-ı Mustafaviyye ve vesîle-i kıyâm-ı evâmir ve hükm-i Rabbâniyye olup, itâ‘atları ferîza-i sâbite ve inkıyâd-ı emirleri vâcibe-i râtibe vücûd-ı ‘âlîleri medâr-ı emn ü emniyyet ve dil-i pür-envârları mevrid-i ilhâm ve menba‘-i hikmetdir.

Netekim *inne’l-halîfete makāmuhâ ke-makāmi yâfûh*[3]*i’r-ra’si mine’l-bedeni ev ke-makāmi’l-kalbi fî-vürûdi’s-sırrı ve’l-‘ale*[4]*n*[5] medlûlü ile[6] vücûd-ı hümâyûn-ı kerâmet-meşhûnları zâhir u bâtında[7] hilâfet ü kıtâbetleriyle[8] zîb-ârây-ı tekrîm ü tefhîm oldukları rayb ü iştibâhdan müberrâdır. Li-muharririhi’l-Fakīr:

Vücûd-ı Pâdişâhândır medâr-ı[9] emn ü âsâyiş
Hilâfet mesnedinde eylemiş Hakk anlara tekrîm
İtâ‘at emrine emr-i İlâhî’ye itâ‘atdır
O tâ‘atla eder Hakk cümle halkın emrini tanzîm

---

1 “انالهم الله المثوبات وجميل الغفران = Allah onları mükâfâtlara ve affın güzeline nâil etsin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 nizâm ve intizâm-ı T1, A2 : **ve nizâm-ı intizâm-ı** [Bu kelimeler, s. 16’daki mükerrer kısımda kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2a

3 *yâfûh* (يافوخ) A2, A2a : يافوح T1

4 “ان الخليفة مقامها كمقام يافوخ الراس من البدن او كمقام القلب فى ورود السر والعلن = Halîfenin makâmı, kafatasındaki bıngıldağın bedendeki konumunda benzer. Ya da gizli ve açık olanın ortaya çıkışında kalbin makâmı gibidir” anlamına gelen Arapça bir cümledir.

5 *ve’l-‘alen* A2, A2a : *ve’l-‘ayn* T1

6 medlûlü ile A2a : medlûlüyle T1, A2a

7 bâtında A2, A2a : bâtınîde T1

8 kıtâbetleriyle T1, A2 : kıtâbetle A2a

9 medâr-ı A2a : vücûda T1, A2

Zikr-i nebze-i yesîre ez-mehâmid-i zât-ı übbehet-nihâd-ı hazret-i Sultân-ı a'zam der-zımn-ı vefât-ı merhûm Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrâ*[1] *n*[2]

Bi-hikmetillâhi Te'âlâ câh-ı Hilâfet-iktinâh-ı kübrâ ve menzile-i refi'a-i saltanat-ı 'uzmâ hasbe'l-irsi ve'l-istihkāk Sultân 'Osmân Hân ibnü's-Sultân Mustafa Hân *'aleyhime'r-rahmetü ve'l-gufrân*[3] hazretlerine târîh-i hicret-i Nebeviyye *'aleyhi ekmelü's-salâti ve't-tahiyye*[4]nin bin yüz altmış sekiz mâh-ı saferu'l-hayrının yirmi sekizinci günü[5] sâ'at-ı nehâriyye sekizde iken **[T1 247b]** ve 'ömürleri dahi semâniye ve hamsîn mertebelerine resân olmuşiken müyesser olup, taht-ı 'âlî-baht-ı saltanat-ı 'Osmânî'ye cülûs-ı meymenet-me'nûs-ı hümâyûnları vukū' bulmuşidi.

Müddet-i saltanatları üç seneden on iki gün noksân olur. Bi-'inâyetillâhi Te'âlâ bisât-ı ma'âlî-inbisât-ı Hilâfet-i 'uzmâ'da bu müddet-i mezkûre kâm-âver-i iclâl ve yine bi-hikmetillâhi Te'âlâ vefâtları dahi yetmiş bir senesinin mâh-ı saferu'l-hayrının on altıncı günü[6] vukū' bulup, 'alâ- vechi't-ta'zîmi ve'l-ibcâl emr-i defn ve techîz ü teşhîlleri bir makāle-i müstakıllede ber-vech-i tafsîl sebt ü tahrîr olunmuşidi.

Ba'de-zâ rütbe-i vâlâ-menzilet-i Hilâfet-i kübrâ ve mesned-i refî'u'l-enhâ'-i saltanat-ı 'uzmâ bi'l-irsi ve'l-istihkāk ve hüsn-i i'tilâ'i'l-vifâk şevketlü, kerâmetlü, kudretlü ıstıfâ-penâh-ı Şehriyârî-emced, zübde-i selîl-i tâhir-mümecced, gevher-i yegâne-i 'adl ü dâd, Şâh-vâr-ı bî-behâ'-i ma'ânî-nijâd, Sultân-ı hikmet-iktinâh ve nebîh-i[7] mazhar-ı mekremet ve mehâmid-i sırr-ı ebîh efen-

---

1 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 *ve'l-gufrân* T1, A2 : + [Metinde bu kelimeden sonra "be-sûret-i icmâl" yazılmıştır] A2a

3 "عليهما الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti o ikisinin üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 "عليه اكمل الصلوة والتحيه = Salât ve selâmın en mükemmeli O'nun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle Peygamberimize yapılan Arapça bir duâdır.

5 28 Safer 1168 = 14 Aralık 1754 Cumartesi.

6 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

7 nebîh-i T1, A2 : + [Bu kelime ile ilgili olarak "**en-nebîh: fa'îlün, ya'nî bi-ma'nâ et-teyakkuzu fi'l-umûri ve hüsnü'r-re'y**" ifâdesi s. 18'in sol kenârına kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2a

dimiz hazretlerine bâz-beste-i hüsn-i[1] vifâk-ı ittisâl olup, zikr olunduğu vech üzere sene-i hicretin bin yüz yetmiş bir saferu'l-hayrının on altıncı günü[2] taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmânî'ye şeref-i cülûs-ı meymenet-me'nûs-ı hümâyûnları vukū' bulmağla, ten-i 'âleme[3] rûh-ı fütûh ve meserret sârî ve cüsmân-ı âfâka bu peyâm-ı meymenet-encâm-ı 'âlî cârî olup, ol mâh-ı saferu'l-hayr[4] mübârek-i dîhîm-i şuhûr ve hâm-ı a'vâm-ı târik-i sürûr u intihâc oldu.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ vücûd-ı hümâyûn-ı übbehet-endûdların makām-ı Hilâfet **[T1 248a]** ve saltanatda[5] *ilâ âhırı'l-ezmâni ve inkırâzı'd-devrân*[6] kā'im ü dâ'im eyleyüp, zemān-ı saltanat ve ibbân-ı şevketlerinde 'âmme-i 'ibâd ü bilâd ve kibâr u sıgār-ı istikânet-mu'tâd kullarına lutf[7] u merhamet ve re'fet ü 'inâyetleri gün-be-gün müzdâd olup, cümle 'âlem sâye-i 'inâyetlerinde âsûde ve müreffehü'l-bâl ve her hâlde tevfîkāt-ı 'aliyye-i hazret-i Zi'l-celâl'e muvaffak ve mebsûtu'n-nevâl olalar, *âmîn âmin lâ-ektefî bi-vâhidetin hattâ ekūle elfe âmînen bi-câhi'n-Nebiyyi'l-Emîn*[8]. **Kıt'a-i 'Arabiyye:**

Nûru'l-hilâfeti yübdî min-mahâsinihî
Ke-enne cebhetehû mişkâtü envâri
Be'sün şedîdün ve hulkun lâne cânibühû
Mimmâ tevârase lutfen feyzuhû's-sârî
Zû-himmetin yeda'u'l-cevzâ'e ahmasuhâ
Ve leyse lil-halkı illâ ni'metü'l-Bârî[9]

---

1 hüsn-i A2a : — T1, A2

2 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

3 'âleme A2a : علله T1, A2

4 1-29 Safer 1171 = 15 Ekim-12 Kasım 1757.

5 saltanatda A2, A2a : سلطتنده T1

6 "الى اخر الازمان وانقراض الدوران = Dünyanın ve zamanın sonuna kadar" anlamına gelen Arapça cümleciktir.

7 lutf T1, A2 : 'atf A2a

8 "امين امين لااكتفي بواحدة حتى اقول الف امينا بجاه النبى الامين = 'Âmîn, âmîn' bir kez söylemekle yetinmiyor bin kez 'âmîn' diyorum, el-Emîn Nebî hürmetine duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça cümledir.

9 "نور الخلافة يبدى من محاسنه * كان جبهته مشكاة انوار
بأس شديد و خلق لان جانبه * مما توارث لطفا فيضه السارى
ذو همة يدع الجوزاء اخمصها * وليس للخلق الا نعمة البارى = Hilâfet nûru övünülecek hasletlerini gösterir. Alnı sanki alev saçan bir kandildir. Şiddetli bir güç ve itâatkâr bir teba'a

Zikr-i keyfiyyet-i cülûs-ı hümâyûn-ı ân Şehen-şâh-ı ʻâlem ve Hidîv-i mekârim-iktinâh-ı ümem *halledallâhu ve ebkāhu*[1] *mâdâme'l-ʻâlem*[2]

Zikr olunduğu vech üzere çünki Sultân ʻOsmân Hân *ʻaleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[3] hazretleri bi-emrillâhi Teʻâlâ hastalanup, günden güne ʻillet-i mizâcları müzdâd oldu.

Hükmü'l-meniyyeti fi'l-beriyyeti cârî
Mâ-hazihi'd-dünyâ bi-dâri karâr[4] *î*[5]

medlûlüyle mâh-ı merkūmun on altıncı[6] ahad gicesi[7] sâʻat-ı şebâne mirkāt-ı pencümîne resân olmuşidi. Vefâtları vâkıʻ oldu. Bâb-ı Sadrıaʻzamî'ye ʻâdet üzere haber olunup[8], derhâl **[T1 248b]** Sadrıaʻzam u efham Ebu'l-mevâhib[9] devletlü[10] Râgıb Mehmed Paşa hazretleri ve Şeyhulislâm Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi ʻalâ cenâhi'l-istiʻcâl Serây-ı hümâyûn'a rû-be-râh-ı müsâraʻat[11] oldular.

önceki atalarından tevârüs ettiği şeylerin bir kısmını oluşturmaktadır. Feyiz ve bereketi her yere sirâyet etmiştir. Yüce himmet sahibidir ki himmetin en düşüğü Cevzâ yıldızını geride bırakır. Mahlûkât için yalnızca Allah'ın verdiği nimet vardır" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

1 *ebkāhu* A2a : *ebkā* T1, A2

2 "خلد الله وابقاه مادام العالم = Dünya durdukça Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "حكم المنية فى البرية جارى * ماهذه الدنيا بدار قرارى = Mahlûkatta ölümün hükmü yürürlüktedir. Bu dünyâ kalıcı bir yurt değildir" anlamına gelen Arapça bu beyit, Abbâsi dönemi şâirlerinden Ebû Hasan et-Tehâmî'nin küçük yaşta vefat eden oğlu için yazdığı meşhûr mersiyenin ilk beytidir; bkz. et-Tehâmî, *age.*, s. 461.

5 *karârî* T1 : *karârin* A2, A2a

6 on altıncı A2a : — T1, A2

7 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

8 Bâb-ı Sadrıaʻzamî'ye ʻâdet üzere haber olunup A2a : ʻâdet üzere Bâb-ı Sadrıaʻzamî'ye haber olup T1, A2

9 Sadrıaʻzam u efham Ebu'l-mevâhib A2a : Sadr-ı Ebi'l-mevâhib T1, A2

10 devletlü A2a : + [Bu kelime, farklı bir kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] T1 : — A2

11 müsâraʻat T1, A2 : müsâbakat A2a

Kā'ide-i kadîme üzere[1] Pâdişâh-ı Cihân-mutâ' ve Şehen-şâh-ı nûr-iltimâ', Şehriyâr-ı a'zam ve Tâc-dâr-ı efham efendimiz hazretleri şer'an ve kānûnen hasbe'l-istihkākı ve'l-verâseti'l-asliyyeti küf'-i hibâle-i hacle-serây-ı liyâkat ü ehliyyet oldukları 'arûs-ı mahtûbe-i taht-ı 'Osmânî'yi teşrîfleriyçün niçe sinîn ü eyyâmdan berü zâviye[2]-nişîn-i irtiyâz u ferâğ oldukları Çimşirlik nâm mahalden mânend-i âfitâb-ı 'âlem-tâb tulû' ve tâli'-i sa'd ve sâ'at-ı şerefde hezâr 'azamet ü iclâl ile ol burc-ı meymenet-miknetden tâli' olup, müşârun ileyhim kulları müşâhede-i dîdâr-ı pür-envârlarıyla karîru'l-'ayn-ı mesârr oldular. Li-muharririhi'l-Fakīr kıt'a[3]:

Ey Hidîv Cihân-penâh turâ
Tâc ü taht ü haşem mübârek bâd
Cân-ı cüsmân-ı saltanat ki tûyî
Tabl ü kûs[4] ü 'alem mübârek bâd[5]

Du'â vü temennâsı ile ibtidâ Hırka-i şerîf'i ziyâret ve anda rûy-ı niyâz ve mu'cizet ve tevâzu' birle Cenâb-ı Hak'dan tevfîk-ı vefîk[6] recâsına dest-i berdâşte-i dergâh-ı Vâhibü'l-âmâl oldular. Zât-ı 'âlîleri kemâl-i zühd ü salâh ve necâbet ü takvâ ve felâh ile ârâste vü pîrâste olup, beyt[7]:

Gündüzin halk-ı 'âleme şâh ol
Giceler cebhe-sây-ı dergâh ol

medlûlüne temâm-ı mâ-sadak bir Hidîv-i 'âlim ü fâzıl ve leyl ü nehâr **[T1 249a]** mutâla'a-i tefâsîr ve kütüb-i edeb ve 'ulûm-ı şettâ ile mükemmel ü mühezzeb, bu vechile[8] imrâr-ı yevâkīt-i mevâkīt buyurup, ahlâk-ı cemîlleri müstahsen ve

---

1 üzere A2a : — T1, A2
2 zâviye A2, A2a : زاويه T1
3 li-muharririhi'l-Fakīr kıt'a T1, A2 : li-muharririhî şi'r A2a
4 tabl ü kûs T1, A2 : taht u baht A2a
5 "اي خديو جهان پناه ترا * تاج وتخت وحشم مبارك باد
جان جثمان سلطنت كه تويى * طبل وكوس وعلم مبارك باد = Ey hidiv! Dünya sana sığınak. Tâc, taht ve kullar mübârek olsun. Sen saltanatın rûhusun. Davul, kös ve bayrak mübârek olsun" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.
6 vefîk A2, A2a : refîk T1
7 beyt A2a : ferd T1, A2
8 bu vechile T1, A2 : — A2a

şîme-i kerîme-i memdûha ile ahsen-i hasen müteveccihün ilallâh ve mükâşif ü âgâh, sâhib-i seyr u sülûk, riyâzat-ı tâmme ile vâsıl-ı zürây-ı râh-ı meslûk, sâhib-i dil ve sâhib-i nazar, ʻârif ve hakāyık-ı mahber bir Pâdişâh-ı maʻârif-âşinâ[1] ve sâf-güher olmalarıyla zât-ı mehâmid-simât-ı Mülûkâne'lerinde merkûz ve müstetir olan rütbe-i sâmiye-i kıtâbet ve Hilâfet-i ʻâliye minassa-pîrây-ı şârıka-i[2] zuhûr oldu.

Ve bu vechile ism-i zâhir meclâsından mazhar-ı tecellî-i "*İnnî câʻilün fi'l-arzı halîfeten*"[3] olmalarıyla sırr-ı vâzıh-ı İlâhî rû-nümây-ı taht-ı zuhûr oldu. De'b-i kadîm ve ʻâdet-i müstedîm üzere tefhîm ve taʻlîm-i esmâ'-i İlâhî husûsunda mele'-i aʻlâ'-i kerrûbiyâna ʻavâlim-i melekût-ı bâlâda[4] "*Üscüdû li-Âdeme*"[5] hitâb-ı müstetâbı meclâsından zât-ı hilâfet-âyât-ı ıstıfâ-simâtları lemha-pâş-i incilâ ve bu matlaʻdan şân-ı vâlâların iʻtilâ hâleti nümâyân olmağın, merâsim-i beyʻat-ı Şâhâne'leri teheyyü'üne şurûʻ olunup, pîş-gâh-ı Bâbü's-saʻâde'de vazʻ olunan taht-ı ʻâlî-yi şeref-pîrâyı teşrîf ve îfây-ı merâsim huzûʻ u huşûʻ ile ibbân-ı beyʻatda mültesim-i pây-ı taht-ı istikânet olacak kulların bi-esrihim hazret-i Sadr-ı Ebi'l-mevâhib[6] devletlü[7] Râgıb Mehmed Paşa[8] hazretleri birer birer tavsîf ü taʻrîf ve emr-i beyʻat-ı ʻâmm ʻalâ ahseni'n-nesakı ve ebdaʻi'n-nizâm hıtâm u itmâm buldu. Ve taraf taraf münâdîler nidâ ve cevâmiʻde salâlar verilüp, ser-â-pâ ʻâlem nûr-ı sürûr ile mâlî ve envâr-ı eşiʻʻa-i rûy-ı tâb-nâklarıyla **[T1 249b]** dîde-i zemîn ü zemân rûşen ü mütelâlî oldu. **Şiʻr:**

---

1 maʻârif-âşinâ T1, A2 : dekāyık-âşinâ A2a

2 şârika-i T1, A2 : lemʻa-i A2a

3 "انى جاعل فى الارض خليفة = Ben yeryüzünde bir halîfe yaratacağım" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Bakara 2/30. âyetin baş taraflarında yer alan küçük bir kısmıdır.

4 ʻavâlim-i melekût-ı bâlâda [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile s. 21'in sol kenârına diklemesine yazılmıştır] A2a : — T1, A2

5 "اسجدوا لادم = Âdem için saygı ile eğilin" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Bakara 2/34.; el-Aʻrâf 7/11.; el-İsrâ 17/61.; el-Kehf 18/50. ve Tâhâ 20/116. âyetlerin orta kısmında yer alan küçük bir kısmıdır.

6 Sadr-ı Ebi'l-mevâhib A2, A2a : Sadrı'l-mevâhib T1

7 devletlü T1, A2 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2a

8 Râgıb Mehmed Paşa T1, A2 : Mehmed Râgıb Paşa A2a

Allâhu ekberu hâzâ matla'u'l-kamer
Em tal'atün hâra fîhâ a'yünü'l-beşer
İn-kulte şemsün fe-şemsün gayru kâsifet
İn-kulte bedrun fe-bedrun gayru müsteter[1]

Ve târîh-i cülûsları[2] içün[3] cülûs-nâme-i mufassala-i Hakīr'de[4] bir kasîde-i ra'nâ[5] ma'a târîhihî sebt-i cerîde-i itkān olunmuşidi. Bu makāle-i muhtasarada andan, fekat beyt-i târîh ile iktifâ olundu. Târîh-i cülûs-ı hümâyûn[6]:

Hâkimâ bu mısra'-ı gevher-behâ târîhidir
'İzz ü ikbâl ile Sultân Mustafa etdi cülûs
(عز و اقبال ايله سلطان مصطفى ايتدى جلوس) Sene 1171

Zikr-i ba'zı mehâmid ü âsâr-ı ân hazret-i bâ-mekârim-i vâlid-i mâcid-i îşân hazret-i es-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân bi-zikr-i cemîl Sadr-ı Ebi'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa *yesserallâhu limâ yeşâ*[7] [8]

Şevketlü, kudretlü, 'azametlü Pâdişâh-ı 'atâfet-iktinâh *halledallâhu ve ebkāhu*[9] efendimiz hazretlerinin mehâmid ü mekârimleri derece-i tavsîf u iktidârdan bîrûn olduğu erbâb-ı intibâha zâhir u celîdir. Lâkin bir nebze-i yesîre

---

1 "الله اكبر هذا مطلع القمر * ام طلعة حار فيها اعين البشر
ان قلت شمس فشمس غير كاسفة * ان قلت بدر فبدر غير مستتر = Allâhu Ekber! Bu ayın doğuşu mudur, yoksa insanın gözlerinin kamaştığı bir doğuş mudur? Güneş desen tutulmayan bir güneş! Ay desen (bulut vb. bir şeyle) örtülmeyen bir ay!" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

2 cülûsları T1, A2a : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s.7'nin sağ kenârına yazılmıştır] A2

3 içün A2a : — T1, A2

4 mufassala-i Hakīr'de T1, A2 : mufassalamızda A2a

5 kasîde-i ra'nâ A2a : kasîde A2 : kasîdede [Bu kelimenin sonundaki "de" eki farklı bir kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] T1

6 Târîh-i cülûs-ı hümâyûn T1, A2 : — A2a

7 "يسر الله لما يشاء = İstediği şeyi Allah kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 **Zikr-i ba'zı mehâmid ü âsâr-ı ân hazret-i ….. *limâ yeşâ'*** T1, A2 : **Zikr-i ba'zı mehâmid ü âsâr-ı zât-ı 'âlî-i ân hazret der-zımnı-ı mehâmid-i Hudâvendigâr-ı esbak vâlid-i mâcid-i hanûn-ı hazret-i Sultân el-Gāzî Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân* bi-zikr-i mehâmid-i Vezîr-i a'zam Ebi'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa *yesserallâhu limâ yühibbu ve yeşâ'*** A2a

9 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

dahi zikr olunmamak nâ-çesbân ve tahrîr-i icmâlîsi dahi mertebe-i vücûbda olmağla, hâme-i çapuk ʻinân-ı âsâra bu gûne meydân-ı tibyânda liyâkat-ı imkân verildi.

Erbâb-ı tecâribin meşhûdlarıdır ki, altmış sekiz târîhinden[1] yetmiş bire[2] varınca miyân-ı halkda ve ekāsî-i müdün ü büldânda mede'l-ʻömr istimâʻ olunmamış ve üç yüz[3] seneden berü **[T1 250a]** görülmemiş ahvâl-i garîbeler rû-nümây-ı bürûz olmağa başladı. Ez-cümle müddet-i medîdeden berü müşâhede olunmamış incimâd-ı Bahr-i Sefîd ki, li-muharririhi'l-Fakīr[4]:

Buz üstünden geçen bir kimseden sordum cevâb etdi
Deniz altmış sekizde dondu buzdan bendeniz geçdim
(دکز التمش سکزده طوکدی بوزدن بنده کز کچدم)

deyü târîhler söylenmişidi.

Ve zelâzil-i ʻazîme ki, misli meşhûd olmamışidi. Ve iki defʻa ihrâk-ı ʻazîm -ki ikisini bir yere cemʻ eylesen mecmûʻ-ı İstanbul muhterik olmuş olur- ve ʻakabinde tâʻûn-ı ʻazîm olup, mâ-hasalı te'dîbât-ı İlâhiyye üç sınıfı ile temâm olup, bi-emrillâhi Teʻâlâ[5] mecmûʻ-i ʻâlem bu hâletlerden vahşet ve ıztırâb üzere iken bi-hamdillâhi Teʻâlâ şevketlü, kudretlü, ʻazametlü efendimizin cülûs-ı hümâyûn-ı meserret-me'nûsları vukūʻ buldu. ʻÂlem cümle ser-gerdân-ı girdâb-ı[6] hümûm iken, hayât-ı cedîd bulup, kemâl-i ferah u meserrât ile mübtehicü'l-bâl oldular.

Ve pîş-ezîn vukūʻ bulan keyfiyyât-ı müdhişe tezekkür olundukca, el-hamdülillâhi Teʻâlâ bu ferah u safâya nâ'il olduk. "Ol geçen günler ne idi ve ne gûne ıztırâblar idi" deyü hezâr ve sad-hezâr hamd ü senâ ile ratbu'l-lisân oldular.

Ve müddet-i hazret-i Hudâvendigâr-ı aʻzam u emced Sultân el-Gāzî Sultân Ahmed Hânî'den berü niçe müddet Enderûn-ı hümâyûn'da sebk-ı hıdmet ve sarf-ı ʻömr ile rehîn-i kûçe-i ʻasâr olan niçe müstehakkīn ü muh-

1 1 Muharrem 1168 = 18 Ekim 1754 Cuma.
2 1 Muharrem 1171 = 15 Eylül 1757 Perşembe.
3 üç yüz A2, A2a : üc yüz T1
4 li-muharririhi'l-Fakīr T1, A2 : beyt A2a
5 Teʻâlâ T1, A2 : — A2a
6 girdâb-ı A2a : — T1, A2

tâcîn kullarını hüsn-i nazar-ı ʻatâfet-eser-i[1] Mülûkâne'leri ile tengîne-i[2] fakr u fâkadan halâs ve çırâğ buyurup, muhtâc-ı vezâ'if olanları mikdâr-ı kifâye[3] ile behre-yâb-ı nevâl ve erbâb-ı tîmâr u zeʻâmât olanları kezâlik ferîhu'l-bâl **[T1 250b]** ve Devlet-i ʻaliyye'de[4] istihdâm olunmağa şâyân olanları dahi hâllerine göre hıdemât-ı celîle ve menâsıb-ı cemîlede[5] hisse ihrâz-ı ihtifâl buyurup, bu kadar derd-mend ü bî-nevâyı yeniden çırâğ ve ihyâ buyurdular. Hakk sübhânehû ve Teʻâlâ Habîb-i ekrem'i hürmetine yevmen-fe-yevmen devlet ü şevketlerin müzdâd eyleye, âmîn.

Bundan sonra Serây-ı hümâyûn hademeleri ve teberdârân tâ'ifeleri bir müddetden berü hadd-i iʻtidâlden çıkup, kimi hıdmet-i me'mûrelerinde[6] ʻadem-i mübâlât ile taksîr-i edâ ve kimi hıdmet-i me'mûrelerinde[7] üzerlerine[8] elzem olmayacak umûr u husûslarda gezüp, bâ-husûs[9] hademe ve etrâf[10] ve havâşî-i Haremeyn ve Kâtib-i Dârussaʻâdet hâsekîleri ve etrâfı câdde-i meslûkelerinden ziyâde hâlet ile sâ'ib[11]ü'l-etrâf ve hademe-i Enderûn dahi câ-be-câ muhtâc-ı râbıta ve zâbıta-i terhîb olmalarıyla zemân-ı saʻâdet-iktirân-ı Sultân Ahmed Hân *ʻaleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[12]da oldukları nizâm-ı müstahsen üzere taht-ı zâbıta-i matbûʻaya idhâl buyurdular.

Ve bi-husûsihî kurây-ı Haremeyn-i muhteremeyn ki, evkāf-ı şerîfe-i[13] ecdâd-ı kirâm-ı selâtîn-i mâzıyyedir. *-ʻAleyhimü't-tahiyyetü ve'l-gufrân*[14]- Anlar

---

1 ʻatâfet-eser-i T1, A2 : ʻatâfet-âsâr-ı A2a
2 tengîne-i T1, A2a : tengîne ve A2
3 kifâye A2a : kifâyet T1, A2
4 Devlet-i ʻaliyye'de A2, A2a : Devlet-i ʻaliyye'den T1
5 cemîlede A2, A2a : cemîleden T1
6 me'mûrelerinde A2, A2a : me'mûrlarında T1
7 hıdmet-i me'mûrelerinde T1, A2 : — A2a
8 üzerlerine A2a : — T1, A2
9 bâ-husûs T1 : bâ-husûsâ A2, A2a
10 ve etrâf A2a : — T1, A2
11 sâ'ib (سائب) T1 : سايْب A2, A2a
12 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
13 evkāf-ı şerîfe-i [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile satırın üstüne farklı bir kaligrafi ile yazılmıştır] T1 : evkāf-ı A2a : — A2
14 "عليهم التحية والغفران = Allah'ın selâm ve mağfireti onların üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

dahi bir hân-ı yağmây-ı mezâlim olmuşlar idi ki, nizâmı derece-i teʿazzüre resîde olmuşidi. Anlardan dahi vech-i suhûlet ile bu havene-i nehhâbe-i yağmâ-girânı menʿ u defʿ ve reʿâyâsı fukarâdan mezâlimi refʿ[1] ve nizâm ve râbıta tahtına idhâl ve fâʾiz-ı Haremeynʾi ve sâʾir[2] mesârif-i mühimme-i evkāf-ı şerîfe bî-zabt u rabt ve şâzz makūlesi bir[3] hayr-ı cesîmi icrâ buyurdular. Netekim eczây-ı âtiyede **[T1 251a]** mahalli geldikde, Nizâm-ı Evkāf-ı Haremeyn ʿunvânıyla bi-hirdevâtihî tafsîl-i[4] hâli bir makālede zikr u beyân[5] olunmuşdur.

Ve elbise-i ʿâdet-i raʿiyyet üzere ʿâmme-i reʿâyâ ve berâyây-ı ehl-i zimmete dahi *el-küfru milletün vâhidetün*[6] meʾâli ile[7] ne olursa olsun kadîmî olageldiği tavr-ı ʿâdî-i raʿiyyet üzere olmalarıyçün nizâm ve tekayyüd buyurup, hattâ bi-nefsihî zât-ı hümâyûnları tebdîlde birkaçını[8] katl ile irhâb ü teʾdîb ve gereği gibi edeblerin takındılar. Ve baʿzı bî-edeb ve lâʾübâlî sûk u bâzârlarda tütün çubuğu elinde gezerken yesâğ-ı hümâyûnu işitdikleri gibi çârşû ve bâzârda tütün çubuğu ile gezmek değil, berber ve sâʾir[9] dükkân içlerinde çubuk nâmıyla bir şey kalmadı. Lâkin "Yesâğ-ı hümâyûn çârşû ve bâzârlarda ʿalenen içmemeğedir" deyü tekrâr tenbîh olunup, "Edebi ile muhtefî yerlerde içilmeğe mâniʿ yokdur" deyü tenbîh buyuruldu.

Ve müddet-i saltanat-ı Sultân ʿOsmân Hânîʾde kāfile-i hacc-ı Şâmîʾye olan gezend ve mazarrat-ı ʿUrbân-ı bevâdîyi dahi defʿ ve eşkıyây-ı ʿUrbânʾın haklarından gelinmekde, temâm-ı ihtimâm-ı Şehriyârî-i hamiyyet-âsârları mebzûl buyuruldu. Netekim mahallinde tafsîlen zikr u beyân olunacakdır.

---

1 refʿ A2a : + [Bu kelime, sonunda "sahh" kaydı ile satırın üstüne farklı bir kaligrafi ile yazılmıştır] T1 : — A2

2 sâʾir (سائر) T1 : سائِر A2, A2a

3 bir A2, A2a : bu T1

4 tafsîl-i A2, A2a : tafsîli T1

5 makālede zikr u beyân A2a : makāle-i âtiyede mahalli geldikde beyân T1, A2

6 "الكفر ملة واحدة = Küfür tek millettir" anlamına gelen Arapça bir sözdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,485.

7 meʾâli ile T1, A2 : + [Bu kelimeler, sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 25'in sağ kenârına kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2a

8 birkaçını T1, A2a : birkacını A2

9 sâʾir (سائر) T1 : سائِر A2, A2a

Ve Devlet-i ʻaliyye'nin ricâli kulları ve taşra menâsıba ve gayra müteʻallık mevâddin cümlesinde irtişâ nâmıyla bir habbe ve bir akça[1] almağa ve alınmağa vermeğe ve verilmeğe bir âhadda yârâ ve[2] kudret olmayup, herkes edeb ü ʻırzlarıyla câdde-i necât-ı meslûke sâlik oldular. "İlâhî! Feyz u ʻinâyetinle devâm-ı[3] tevfîka mukārin eyle, âmîn" deyü bi-hulûsı'l-bâl duʻâlar vâreste-i **[T1 251b]** dergâh-ı âsümân oldu.

Bu cümle hemân ibtidây-ı cülûs-ı hümâyûnlarında beş on seneden sonra gücle nizâm bulacak umûr ve mevâddan idi. Bi-ʻinâyetillâhi hüsn-i teveccüh-i kalb-i enverleri berekâtıyla bu müddet-i karîbede nizâm buldu. Ne şübhe bu ancak sıdk-ı teveccüh ve hulûs-ı ʻinâyet-mansûs-ı hümâyûnları ıktizâsı ve yümn-i enzâr-ı ʻaliyye-i kesîretü'l-berekâtları eseri olduğu meşhûd u zâhirdir.

Ve bi-husûsihî aʻzam-ı tevfîkāt-ı İlâhiyye'den olan Sadr-ı kerîm, Ebi'l-mevâhib saʻâdetlü Râgıb Mehmed Paşa hazretleri ki, ibbân-ı sabâvetlerinden berü tahsîl-i ʻilm ü maʻârifle evkāt-güzâr ve Devlet-i ʻaliyye'de dîvân hâcelikleri ve mektûbculukları ve riyâsetleri vakitlerinde bile anlardan ziyâde umûr-ı Devlet-i ʻaliyye'nin hall ü ʻakdine mâlik ü vâkıf zât-ı maʻârif-simâtlarına tercîh olunur kimesne yoğidi. Munsıf u ʻâkıl ve rezîn ü hayr-hâh ve gayûr u müstakīm-i fıtnat-âyîn zât-ı ʻâlîleri mevâhib-i İlâhiyye'den bir mevhibe-i ʻazîme olduğu bî-iştibâhdır.

Bundan mâʻadâ Devlet-i ʻaliyye'nin sâ'ir düvel ile mükâleme ve müsâleme ve muhârebelerinde bulunup, derûn u bîrûn-ı memâlikde mecmûʻ esrâr ve hafâyây-ı umûra vâkıf ve muttaliʻ oldukları cümlenin meşhûd u mücerrebi ve rütbe-i sâmiye-i riyâsetden çırâğ olduklarında, câh-ı vâlây-ı Vezâret'le asʻab-ı mesâlik olan Mısr-ı Kāhire ve sâ'ir[4] menâsıb-ı celîlede her vechile mümtâzü'l-akrân oldukları hâlde Vekâlet-i kübrâ hıdmetiyle müteşerrif oldular.

Ve bi-ʻavnihî Teʻâlâ mesned-ârây-ı Sadâret bulunmaları ile mâ-tekaddemden berü **[T1 252a]** zikri murûr eden mevâdd-ı mühimmede re'y-i rezîni[5] ʻâlîleri ile vâreste-i husûl olmağın zuhûr-ı tevfîkāt-ı İlâhiyye ile suhûlet ve tevfîka[6] mukārin oldu.

---

1 akça A2, A2a : akca T1
2 yârâ ve A2a : — T1, A2
3 devâm-ı T1 : devâm ve A2, A2a
4 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2, A2a
5 rezîn-i A2, A2a : زرين T1
6 tevfîka T1, A2 : nefâza A2a

Hakk sübhânehû ve[1] Te'âlâ böyle hayr-hâh-ı devlet ve menba'-i re'y-i[2] fetânet vüzerây-ı 'âlî-kadri mesned-ârâyî-i Sadâret-i 'uzmâ olmadan[3] bir ân ve bir lahza[4] müfârık eylemeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Eğerçi bu Devlet-i 'aliyye-i Muhammediyye her hâlde mü'eyyedün min-'indillâh ve selâtîn-i 'izâm-ı Âl-i 'Osmânî efendilerimiz hazerâtı dahi min-tarafillâhi mülhem ve mashûb-ı 'avn ve tevfîk-ı Hudâ olmalarıyla mükerrem ü mufahham kılınmışdır. Ammâ bu resm üzere vüzerây-ı sâhib-i re'y ve hayr-hâh ve envâ'-i fezâyil-i şettâ ile muhallâ ve fetânet-iktinâh-ı zât-ı mekârim-simâta iktirân-ı 'ayn-ı tevfîk ve te'yîd-i hazret-i Melik-i mennân olduğu, erbâb-ı îkāna hafî değildir.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ her hâlde şevketlü, kudretlü, 'azametlü Pâdişâh-ı ma'âlî-iktidâr ve sâye-i 'inâyet-vâye-i Kird-gâr efendimizi tevfîkāt-ı 'aliyyesine makrûn ve nazar-ı 'inâyet-eser-i Hidîvâne'lerin mefârık-ı 'ibâd ü bilâddan müfârık u bîrûn eylemeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn[5].

---

1 sübhânehû ve A2a : — T1, A2

2 re'y-i T1, A2 : mekremet ü A2a

3 Sadâret-i 'uzmâ olmadan [Metinde "olma" kelimesi farklı bir kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] T1 : Sadâret-i 'uzmâ'dan A2, A2a

4 lahza T1, A2 : sâ'at A2a

5 Seyyidi'l-mürselîn T1 : + [Bu kelimelerden sonra "**Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn berây-ı istiklâl-i hazret ….. ilah**" yazılmış ve sayfanın geri kalanı boş bırakılmış ve akabindeki s. 13'te "fî S{afer} sene 71" ve s.14'te ise "Medrese-i hümâyûn" kelimelerinden başka bir şey yazılmamıştır. s. 15'te ise: "**Bu müsveddeden sonra beyâz olacakdır. Belki mübârek kalemleriyle ba'zı mahal tebyîn ü tashîhi iktizâ eder deyü böyle bilâ-mıstar tesvîd olundu**. Eğerçi cülûs-nâme-i hümâyûn mufassalen bir risâle-i müstakılle olmuşidi. Dîbâce-i eczâ kılındı. Bu muhtasarı emr-i şerîflerine binâ'en böyle tastîr olundu. Tahrîr olunan makālelerde 'ilel ü mûcib tahrîrinden mücânebete eğerçi hiç tesaddî olunduğu da yokdur; tenbîh olunmağla öylece 'alâ-mâ hüve'l-vâkı' zabt ve olur olmaz 'ilel ü mûcib tahrîri çesbân olmadığından zabt-ı sahîh ile iktifâ olundu. Ve ekser-i eczâ mıstar ile beyâz oldukdan sonra hasbe'l-iktizâ paşalar ve sâ'ir 'azl ve nasb iktizâ eder, yine mıstara girmek iktizâsına göre bir dahi tebyîz olunur. Anınçün ba'zı cüzlerde beyâz müsvedde kenâr ve bilâ-mıstardır" yazılmıştır. s. 16'dan itibâren "**Vukū'-i cülûs-ı hümâyûn** ….." mükerreren yazılmış ve bu mükerrer kısım yeni bir nüsha gibi Topkapı nüshasıyla yeniden karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmadaki farklılıklar A2a şeklinde gösterilmiştir. Bundan sonra s. 30'da: "**Haremeyn makālesi temâmından sonra bu cüz' yazıla**" ve "Bu ferîde müstakıllen cülûs-nâmeden sonra nizâm-ı Harmeyn makālesine zamm ve tertîb ve yine zafer bulduğum mehâmid-i seniyye-i Cihân-dârî ile tezyîl olunacakdır inşâ'allâh el-muvaffak" ifâdesi yazılmıştır] A2

Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn berây-ı istiklâl-i hazret-i Sadr-ı Felâtûn-tedbîr Ebu'l-mevâhib devletlü Râgıb Mehmed Paşa *edâmallâhu iclâlehû, âmîn*[1]

Bi-'avnillâhi Te'âlâ ve hüsn-i tevfîkıhî şevketlü, kerâmetlü, 'azametlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû ve ebkāhu*[2] **[T1 252b]** hazretlerinin cülûs-ı meymenet-me'nûs-ı hümâyûnları vukū'u mâh-ı saferu'l-hayrın on altıncı mübârek ahad günü[3] olup, kā'ide-i müstedîme-i mer'iyye üzere Sadr-ı ekrem ve Vezîr-i a'zam hazretlerine istiklâl-i sadâretlerini müş'ir hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf-i Şehriyârî'leri ib'âsıyla âyîn-i bende-nüvâzî üzere şân-ı vâlâlarına i'tinâ'-i tefhîm ve îfây-ı ta'zîmi[4] inbâ'-i de'b-i meslûk-ı havâkīn-i kirâm olduğuna binâ'en, cülûs-ı hümâyûnlarının ertesi mübârek cum'a günü[5] hıdmet-i Vekâlet-i kübrâ ve mesned-i Sadâret-i 'uzmâ zât-ı Âsafî-şiyem'lerine ihtisâs u istikrârda vücûh-ı istiklâl ve mezîd-i hüsn ve meziyyet-i kabûl ve ikbâl ü iclâllerini i'lân ve tasrîh zımnında edevât-ı te'kîd-i rızâ ve îzân-ı tefhîmi ihtivâ birle me'mûr buyuruldukları cüz'î ve küllî itmâm-ı mesâlih-i ümem ve tanzîm-i umûr-ı mehâmm-i devletde ehemm ü elzem olan mevâddın küllîsinde tedbîr ve tasarruf-ı re'y-i rezîn-i isâbet-pezîr-i temkînlerine vâbeste ve ihâle kılındığı tasrîhiyle 'izzetlü[6] ağa ile bir kıt'a hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf-i Şehriyârî'leri şeref-bahş-ı vürûd ve de'b-i kadîm ve 'âdet-i müstedîm üzere kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûnda Bâb-ı hazret-i Âsafî'de encümen-ârây-ı vüfûd olanlar bi-ecma'ihim[7] îstâde-i huzû' bulunup ve hatt-ı hümâyûnun vücûh-ı tekrîm ile merâsim-i[8] istikbâli îfâsından sonra, cümle huzûrunda kırâ'at ve sımâh-ı

---

1 "ادام الله اجلالـه امیـن = Allah onun yüceliğini dâim eylesin, yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "ادام الله عمـره وشـوكته وابقـاه = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü dâim kılsın ve onu bâkî eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

4 ta'zîmi A2 : تعظم T1

5 21 Safer 1171 = 4 Kasım 1757 Cuma.

6 'izzetlü T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra bir kelimenin sığacağı kadar bir boşluk bırakılmıştır] A2

7 bi-ecma'ihim T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "encümen-ârây-ı vüfûd olanlar" kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

8 merâsim-i T1 : + [Metinde bu kelime mükerrer yazılmış ve ikincisinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

iz'ân-ı sâmi'îne derc-i metâvî-i şerîfesi olan mazmûn-ı[1] itâ'at-nümûn-ı teyak-kuz-mâye-i dirâyet olup, ağa-yı mûmâ ileyhe taraf-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den ilbâs-ı hil'at-ı **[T1 253a]** şeref-misâs-ı tekrîm ve ihsân-ı 'atıyye-i behiyye ile tefhîm buyurulmağın, du'ây-ı devlet-i hazret-i Şehriyâr-ı ekrem zîver-i zebân-ı sıdk tekrâr-ı cümle-i ümem kılındı.

Zikr-i rû-mâlî-i hazret-i Sadrıa'zam be-Rikâb-ı kâm-yâb-ı hazret-i Şehriyârî ve mükerrem-şüden-i û be-mühr-i Sadâret ve be-hil'at-ı Vezâret

Çünki mezîd-i eltâf ve mevâhib-i Rabbânî ve lutf u 'inâyet-i bî-gāyet-i Sübhânî ile Şehriyâr-ı Cihân-penâh-ı 'âlem ve Pâdişâh-ı merâhim-iktinâh-ı ümem *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû mâ-dâme kıyâmu'l-'âlem*[2] hazretlerinin hezâr şevket ü iclâl ile taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmânî'ye şeref-pîrâyî-i cülûs-ı hümâyûnları sene ihdâ ve seb'în ve mi'etin ve elf saferinin yevm-i ahad sâdise 'aşeri[3] vukū' bulup, bu şeref-rûz-ı cülûs, Sadrıa'zam ve Müşîr-i efham hazretlerine eğerçi pîş-gâh-ı kerâmet-iktinâh-ı hazret-i Zıllullâhî'de nuhustîn-i mâye-i teşrîf-i Âsafî zîb-âver endâm-şi'âr-ı düstûrîleri buyurulmuşidi.

Lâkin mühr-i hümâyûnun nâm-ı nâmî-i hazret-i ıstıfâyî-i şükûh-ı Şâhâne'leriyle zîbende-nakş-ı intıbâ'-i tecdîd olmasına ol gün vakit olmayup, bu yevm-i cülûs-ı meserret-me'nûs-ı hümâyûndan dü-safha-i zerrîn-'alem-i âsümânı micenn-i tedvîr-i haşmet-i Şâhânî kılınup, safha-i siyûmîn-i zerrîn-bâf-ı bâlâ mevzû'-i pîş-hân-ı enzâr-ı verâ oldukda, devletlü Sadrıa'zam hazretleri ber-vech-i mu'tâd rikâb-ı kâm-yâb-ı gerdûn-pâye-i a'lâya şeref-ihrâzî-i rûy-mâl ile mübtehicü'l-âmâl olmuşlar idi. Huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı hazret-i Pâdişâh-ı Cihân-penâhî'de şeref-ihrâzî-i devlet-i kurb ü inbisât ile **[T1 253b]** ser-efrâz-ı merâkī-i iclâl olup, li-nâmıkıhi'l-Hakīr rubâ'î:

Buldu nezdîkî-i şerefde hubûr
Oldu sa'y-ı cemîli hep meşkûr
Vüzerâdır hazâ'in-i esrâr
Andadır mühr-i Pâdişâh-ı gayûr

---

1 olan mazmûn-ı A2 : — T1

2 "ادام الله عمره ودولته مادام قيام العالم = Allah onun ömrünü ve devletini dünya durdukça dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

me'âliyle mühr-i hümâyûn-ı meymenet-meşhûn-ı mümecced nevîn-nakş-ı nâm-ı nâmî-i Pâdişâh-ı emced ile zîbende-tırâz-ı tevkî' olmuşidi. Kemâ-kân hıssîsa-bend-i hemyân-ı emânetleri olduğu vechile hazret-i müşârun ileyhe ihsân ü 'inâyetleri mebzûl ve mübeccel ü mufahham serâsere kaplu semmûr kürk-i Vezâret ilbâsıyla,

Her ser-i mûyuna bir kürk-i Vezâret lâyık
Her bir engüştüne bir mühr-i Sadâret şâyân

medlûlü üzere dûş-ı müfâharet-şümûl-i Hidîvâne'lerin zîb-ârây-ı iclâl ve istiklâl ve bir mücevher-i hançer-i girân-behâ ve mükemmel ü müzeyyen bir esb-i sabâ-reftâr ile kadr-i Vezîrâne'lerin resîde-i sa've-i iclâl buyurdular.

Ve Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[1] Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi hazretlerine lebs-i Şeyhulislâmî bol yenlü semmûr kürk ilbâs ve niçe nevâziş-i Mülûkâne ile meşmûl-i istînâs buyurulup, Serây-ı 'âlî'lerine hem-'inân-ı meserret ve hubûr-ı mün'atıf-ı vüfûr-ı sürûr oldular.

Bu bâbda *el-mülûkü mülhemûn*[2] müfâdıyla böyle Vezîr-i Aristo-tedbîr 'ulûm ü fezâ'il ile ârâste ve kemâl-i hulk-ı hasen ve hasâ'il ile pîrâste zât-ı sadâkat-âyât-ı mekârim-simâta olan hüsn-i nevâziş ve 'atâfetlerinden kulûb-ı nâsa 'azîm meserret ü hubûr târî ve devâm-ı kıyâm-ı 'ömr ü devlet-i **[T1 254a]** Şehen-şâhî'de elsine-i 'ibâd cârî olmağa bâ'is ü bâdî olmuşdur.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ dâ'imâ zât-ı 'inâyet-âyât-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan berî ve masûn edüp, 'ömr ü devlet ü şevket ü ikbâllerin *ilâ âhırı'l-ezmân ve inkırâzı'd-devrân*[3] mezîd ve müstedâm eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

---

1 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.

3 "الى اخر الازمان وانقراض الدوران = Dünyanın ve zamanın sonuna kadar" anlamına gelen Arapça cümleciktir.

Nefy-şüden-i Ser-etıbbây-ı Hâssa mühtediyyü'l-asl Mustafa Efendi be-Cezîret-i Limni

Yine sene-i merkūme saferu'l-hayrının on dokuzuncu günü[1] Ser-etıbbây-ı Hâssa Halebiyyü'l-asl Mühtedî Mustafa Efendi Limni Cezîresi'ne mübâşir ta'yîni ile nefy ü iclâ ve eczây-ı dürûg-ı mâye-i 'unvânı behem âmede-i ma'cûn-ı ta'ayyün olmadan sefûf-ı nâ-sere-i hûş-rübâ (هشربا) gibi bahîte-i gırbâl-i izmihlâl kılındı.

Mezkûr Halebiyyü'l-asl İstanbul'a gelüp, tabîb dükkânında harsend-i lu'âb-ı leblâb[2] marazı iken bir tarîkle Serây-ı hümâyûn'da[3] etıbbây-ı Hâssa gürûhuna duhûl ve Hudâvendigâr-ı merhûm Sultân 'Osmân Hân *'aley-hi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[4] hazretlerinin[5] merhûme ve mağfûre Vâlide Sultân hazretlerine Serây-ı 'atîk'de vahdet-nişîn-i inzivâ iken, gāyet müsinne ve 'alîle olmalarıyla câ-be-câ tedbîr ve müdâvâtları 'alâkasıyla vesîle-i intisâb ve te'alluk tahsîl edüp, merhûmun cülûs-ı hümâyûnlarında Vâlide Sultân irâdesiyle Ser-etıbbây-ı Hâssa olmuşidi. Lâkin bu makūle pest-fıtrat âdemin vehle-i ûlâda Hekîm-başı olup, bir haftada müderris ve iki senede Kayseriyye mollası ve Kudüs Pâyesi ve kurb-ı Şehen-şâhî'de müftehar u mübâhî olması ve akrânı etıbbâya Câlînûs-ı zemân mu'âmelesiyle, **ferd li-muharririhî: [T1 254b]**

Ne ma'cûn olduğun 'âlem bilür ey hâce-i Bukrât
Velî tahlîl olunsa lafza-i Bukrât'ı bilmezsin

medlûlüyle ne ma'cûn olduğun bilürler iken, böyle görünmesi 'uyûn-ı halka şekl-i 'acîb ve tavr-ı garîb görünmüşidi.

Devlet-i ân beh ki oft ü hîz bûd
Devlet-i tîz rest-hîz bûd[6]

---

1 19 Safer 1171 = 2 Kasım 1757 Çarşamba.

2 enzâr-ı verâ oldukda devletlü …. leblâb T1 : + [Bu kısım müsvedde bir kağıda yazılmıştır] A2

3 hümâyûn'da A2 : hümâyûn T1

4 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 hazretlerinin A2 : حضرينك T1

6 "دولت ان به كه افت وخيز بود * دولت تيز رستخيز بود = Onun devletinin düşüp kalkmalı olması iyidir. Güçlü devlet, yeniden dirilir" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

Medlûlü ile hemân kendi masrû'-i ikbâl ve hunnâk-zede-i kibr u dellâl muhtâc-ı hulâsa-i kibrît ve bâ-beste-i 'ilâc-ı sakmûniyâ-yı teskıyet idi. 'Alâmet-i berhûr-dârî bulunduğun tarîkın ricâli ile hüsn-i mu'âmelede tavr-ı istikânetden çıkmayarak, düşe kalka ser-i kâra gelmekle hâsıl olur. Bunun gibi kimesnelerin işti'âl-i baht-ı nâ-fercâmı şuna teşbîh olunmuşdur ki, 'aynıyla bir tûde-i hâşâke cezve-i sagīra-i nâr isâbet eylese müşta'il olur. Cism-i latîf-i hevâ ana mümtezic oldukca merkez-i nâr 'aleve tâlibe ve mecbûle olmakdan nâşî nümâyiş-pezîr olur. Az müddetde mâdde-i işti'âl ikbâli olan hass-ı 'avâ'ik-ı hâkister oldukda, nümâyişinde bir şey' kalmayup münhat olur. **Ferd:**

Yâ Rab mebâd ân ki gedâ mu'teber şeved
Dîhîm nâz ber-ser-i û derd-i ser şeved [1]

Ve'l-hâsıl mezkûrun Hekîm-başılığı'nda niçe niçe evzâ'-ı kabîha ve etvâr-ı şenî'ası cümleye ma'lûm ve mefhûm-ı Cihân-idrâk-ı hazret-i Şehriyârî olmakdan nâşî tevbîh ve te'dîb mertebe-i lüzûma bâliğ olmağla, 'illet-i denâ'et-i cibillîsine hanzal-ı nefy ü iclâ ile Cezîre-i Limni'de ikāmetine emr u fermân buyuruldu.

Ve yine bu müddetde İmâm-ı Evvel-i **[T1 255a]** hazret-i Şehriyârî mihrâb-ı[2] iktidâdan 'adem-i sedâdı müşâhede olunmağla 'azl ve pesîn-i saff-ı nefy ü iclâ ile irâde-i i'tidâl buyuruldu.

Konya Mevleviyyeti'nden munfasıl sâbıkā İmâm-ı hazret-i Şehriyârî Efendi pîş-vâ-yı mihrâb-ı imâmet ve iksâ'-i hil'at ile vâreste-i zürây-ı fehâmet buyuruldu.

Ve Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî İbrâhîm Bey ihrâc olunup, tekā'üdlük ihsân ü 'inâyet buyuruldu. Ve Kâtib-i Dârussa'âde eş-şerîfe Kayseriyyeli İbrâhîm Efendi haddinden hâric ve mezîd-i tekarrub ve nüfûz-ı kelime ile tavrı, resîde-i hadd-i iştihâr olmağla, kitâbetden ihrâc ve Mevkūfât ile sûret-nümây-ı is'âf buyuruldu.

---

1 "يا رب مباد انكه كدا معتبر شود * ديهيم ناز برسر او درد سر شود = Allah'ım! Dilenci itibar sahibi bir kimse olmasın. Köylünün nazı, onun başını ağrıtır" anlamına gelen Farsça bir beyittir. Birinci mısra için bkz. *Hafız Divanı*, s. 192.

2 mihrâb-ı T1 : + [Metinde bu kelime mükerrer yazılmış ve ikincisinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

Yazıcı-halîfesi Mustafa Efendi dahi Mukāta'a-i Haremeyn ile taltîf buyuruldu. Ve sâbıkā taraf-ı Haremeyn'den Kapu-hâsekîsi olup, ba'dehû bir müddet Yazıcı hulefâlarından ma'dûd ve hıdmet-i lâzimesiyle evkāt-güzâr Bey Halîfe Efendi Dârussa'âdet Ağası kitâbetiyle devât-ı edevât-ı âmâli zîb-âver-i sîmîn-i kemer-i kâm olmağa çesbân görüldü.

'Azl-i Ağa'-i Dârussa'âdeti'ş-şerîfeti ve nefy-şüden-i û ve nasb-ı Beşîr Ağa'-i Dârussa'âdeti'ş-şerîfeti

Yine sene-i merkūme mâh-ı saferu'l-hayrının yirmi dördüncü günü[1] Dârussa'âdeti'ş-şerîfeti Ağası olan Ahmed Ağa, umûr-ı Haremeyn-i muhteremeyn'de tevânî ve tesâhülünden mâ'adâ ba'zı hademe ve etrâfını 'adem-i tahvîf ü terhîb ve kıllet-i zabt ile her biri mutlaku'l-'inân olmalarıyla mûmâ ileyhi 'azl ve çekdirme sefînesiyle sûy-ı Kāhire'ye iclâ olundu[2]. **[T1 255b]**

Ve Enderûn-ı hümâyûn'da bir müddetden berü sıdk u istikāmet ve sedâd ü salâh-ı zühd-i'tiyâd ile hıdmet-i mebrûresi sebkat eyleyen Baş-musâhib-i hazret-i Şehriyârî sa'âdetlü Beşîr[3] Ağa hazretleri edîb ü müstakīm ve matbû'u't-tavr ve müstedîm ve her vechile lâyık u sezâ-vâr olmağla, Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ağalığı ile ka'be-i âmâli kisve-pîrây-ı iclâl buyuruldu.

Ve kezâlik Enderûn-ı hümâyûn'da müddet-i vâfire hıdemât-ı cemîlesi meşhûd olan sâhib-i hüsn-i sedâd Pîşgîr Ağası 'izzetlü Hamza Ağa şâyeste-i nazar-ı 'atûfet olmağla, hıdmet-i Silahdârî-i hazret-i Şehriyârî ile be-kâm buyuruldu.

Ve kānûn üzere cülûs-ı hümâyûn vukū'unda mukāta'ât ü ze'âmât ashâbından alına gelan resm-i cülûsiyye-i 'âdiye taraf-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den mütezammın-ı istirhâm telhîs olunup, in'âm-ı Husrevâne-i bî-gāyeleriyle cümlesini bahş ü 'inâyet buyurup[4], mûcebiyle hatt-ı hümâyûn-ı mevhibet-nümûn isdâr ve bir âhaddan resm-i cülûs nâmıyla bir akça ve bir habbe ahz olunmadı. Ve tecdîd-i berât[5] dahi aklâm taraflarına nısf harc olunmak üzere tenbîh ü

1 24 Safer 1171 = 7 Kasım 1757 Pazartesi.

2 olundu T1 : + [Bu paragrafla ilgili olarak "24 S{afer} sene 71" yazısı s. 53'ün üst ve alt tarafındaki boşluğa yazılmıştır] A2

3 Beşîr T1 : İbşîr A2

4 buyurup A2 : buyurulup T1

5 berât A2 : berâ'at T1

te'kîd[1] buyuruldu. Bu vechile dahi cümleye kemâl-i suhûlet ve mezîd-i is'âf ve 'inâyet-i hazret-i Şehriyârî hâsıl oldu.

Ref'-i Vezâret-i Kel Ahmed Paşa-zâde Vezîr Kapudân-ı deryâ 'Ali Paşa ve nefy-şüden-i û be-Cezîre-i İstanköy ve iştikâ'-i Bahr-i Sefîd ehâlî fukarâ-i ra'iyyet-i ez-û

[T1 256a] Yine sene-i merkūme mâh-ı saferu'l-hayrının yirmi dördünde[2] bundan akdem Mîrahûr-ı Evvel olup, rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le Rumeli Beylerbeyiliği ile çırâğ ve kâm-âver olan Kel Ahmed Paşa-zâde Vezîr 'Ali Paşa, Rumeli Vâlîsi iken Kapudân-ı deryâ olup, rûz-ı kāsım hulûlünden mukaddem de'b-i kadîm ve 'âdet-i müstedîm üzere Donanma-yı hümâyûn ile Âsitâne-i 'aliyye'ye duhûl etmişidi[3]. Ammâ Paşa-yı mûmâ ileyhin Rumeli'de ekser seyyi'ü'l-hulk ve bî-idrâk dâ'iresi halkının mütesaddî olduğu ifrât-ı mezâlimden halk câne yetüp ve bi-husûsihî Akdeniz'de Donanma-yı hümâyûn ile lenger-endâz olduğu adalarda ehl-i zimmet re'âyâ fukarâsı dökülüp, Rikâb-ı hümâyûna yüzden[4] mütecâviz 'aceze ve fukarâ[5] ref'-i ruk'a-i iştikâ etmeleriyle, bu keyfiyyetin gereği gibi asl ü faslı tefahhus ve su'âl olundukda, sıhhati ma'lûm-ı hazret-i Şehriyârî oldukda 'azl ve Vezâret'i ref' ve hânesi tesmîr olunup, bulunan emvâli edây-ı düyûnu içün ahz ve girift ve ashâb-ı hukūka red ve İstanköy Cezîresi'ne nefy ü iclâ olundu.

Bu husûsda *el-mülûkü mülhemûn*[6] medlûlüyle temâm-ı râh-ı meslûk-i ma'delete sülûk ile 'âmme-i fukarâdan du'ây-ı hayra nâ'il olmuşlardır. Hakk

---

1 tenbîh ü te'kîd T1 : tenbîh-i ekîd A2

2 24 Safer 1171 = 7 Kasım 1757 Pazartesi.

3 etmişidi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Ammâ Paşa-yı mûmâ ileyhin Rumeli'de mütesaddî olduğu ifrât-ı mezâlimden halk câne yetüp ve sâ'ir emvâli dahi zebân-ı halkda müştehir ve bi-husûsihî Akdeniz'de Paşa-yı mübtezir Donanma-yı hümâyûn ile lenger-endâz olduğa adalarda haddinden mütecâviz taleb-i cerâ'im ve ahz-i irtişâsı hadden efzûn ve kıyâsdan bîrûn olmağla, Bahr-i Sefîd'de vâkı' adalardan" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

4 yüzden T1 : + [Metinde bu kelime mükerrer yazılmış ve ikincisinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

5 fukarâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ifrât-ı mezâlimden" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

6 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.

Te'âlâ 'ömr ü devlet ü şevketlerin efzûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Zikr-i 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn 'alâ vechi'l-'umûm be-yevm-i Dîvân-ı hümâyûn

Çünki hazret-i Vehhâb-ı Vedûd ve bî-çûn-ı Mennân ü Ma'bûd **[T1 256b]** *cellet 'azametü şânihî*[1] hazretleri 'âmme-i fukarâ vü zu'afâ ve 'ibâd-ı Müslimîn ve 'aceze-i Mü'minîne kemâl-i re'fet ü merhamet-i şâmilesiyle tecellî buyurmaları, ber-vefk-ı irâde-i ezeliyye muktezî-i tekāzây-ı bürûz olup, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh-ı gerdûn[2]-iktidâr ve Şehriyâr-ı 'atâ-iktinâh-ı ma'delet-şi'âr Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân *edâmallâhu devletehû ve ebbede şevketehû ilâ inkırâzı'd-devrân*[3] hazretleri taht-ı 'âlî-baht-ı saltanat-ı 'Osmânî'ye şeref-i cülûs-ı hümâyûnları ile aktâr-ı 'âlemde fart-ı sürûr-ı mevfûr bedîdâr olup, bi-hikmetillâhi Te'âlâ kulûb-ı nâsda bârika-i ferah u inbisât cevelân eylediği ve tab'-ı mekârim-neb'-i[4] Şehriyârî'lerinden 'âmme-i 'ibâd ü bilâd-ı ihsân-i'tiyâd olan kullarına re'fet ü merhametleri nümâyân olmakdan nâşî, cülûs-ı hümâyûn-ı şeref-me'nûslarının onuncu günü Dîvân-ı hümâyûn olup, 'âdet-i müstedîme üzere mevâcib ihrâc ve herkese yollu yolunca taksîm ü tevzî' olunduğu resm üzere mahz-ı kerem ü sehâ ve 'inâyet-cûd ü 'atâ şîme-i Şehriyârî'lerinden cümle kullarına 'atıyye-i cülûs-ı hümâyûn-ı 'inâyet-nümûn olmak üzere ma'lûmu'l-mikdâr kîse Hazîne-i 'âmire'den ihrâc ve bâlâsı hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf ile tırâzende-i ibtihâc, defter-i mufassal mûcebince[5] Sadrıa'zam ve Hidîv-i ekrem hazretlerinin pîş-gâh-ı celâletlerinde Rûznâmçe-i[6] Evvel kulları ferâde ferâde ism ü resmleriyle kırâ'at ve teşyîl ve ahz ü hamline me'mûr neferât kullarının zâbitânı **[T1 257a]** yollu yolunca gelüp ahz ve ocaklularının ortalarında ve hânelerinde resm-i 'âdî üzere herkese ne isâbet ederse tahrîr ve itkān olunan defterleri mûcebince bir akça ve bir habbeleri ziyâde ve

---

1 "جلت عظمة شانه = Şânının büyüklüğü yüce olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 aklâm taraflarına nısf harc olunmak üzere ….. gerdûn T1 : + [Bu kısım müsvedde bir kağıda yazılmıştır] A2

3 "ادام الله دولته وابد شوكته الى انقراض الدوران = Dünya yok olana kadar Allah onun devletini devam ettirsin ve büyüklüğünü ebedî kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 neb'-i A2 : تبع T1

5 mûcebince T1 : موجنجه A2

6 Rûznâmçe-i A2 : Rûznâmce-i T1

noksân ketm ü ihfâ olunmamak üzere ve yeniçeri mütekā'idlerine dahi 'atıyye-i hümâyûn verilmeğe emr u 'inâyetleri cârî ve vukū' bulan cülûs-ı hümâyûnlarda erbâb-ı Mâlikâne ve ze'âmât ve tîmâr tecdîdlerinde resm-i cülûs-ı 'âdî in'âm ü ihsân ve harac-ı tecdîdât dahi nısf olunmağa emr u fermân buyurulup, cümle 'ibâdullâha lutf u keremleri mebzûl buyuruldu.

Hakk Te'âlâ vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan hıfz eyleyüp, sâye-i Şehriyârî'lerin cümle kulları üzerinden dûr u zâ'il eylemeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Itlâk-şüden-i İbrâhîm Bey 'Arabgîrlî Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî ve Mollacık-zâde 'Ali Ağa Ser-bâkıyân-ı sâbık

Yine mâh-ı saferu'l-hayrın yirmi üçüncü[1] günü[2] bundan esbak Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî olan 'Arabgîrî İbrâhîm Bey, Rodos Cezîresi'nde mukīm ve Mollacık-zâde 'Ali Ağa Ser-bâkıyân-ı sâbık, Filibe'de mukīm idi. Itlâk olunup Âsitâne-i sa'âdet'de ikāmetleriyçün emr u fermân buyurulup, sudûr eden evâmir-i 'aliyye âdemlerine teslîm olundu.

'Azl-i Bostâncı-başı ve nasb ü 'azl ve nasb-ı ba'zı[3] hâcegân-ı Dîvânî

Yine sene-i merkūme saferu'l-hayrı evâhırında[4] Bostâncı-başı Ağa 'azl **[T1 257b]** ve muktezây-ı tarîkatları üzere Hâsekî Ağa Ser-bostâniyân-ı Hâssa hıdmetiyle ilbâs-ı hil'at olundu. Ve sâbıkā zikr olunduğu vech üzere Kâtib-i Dârussa'âde İbrâhîm Efendi ve Ser-halîfesi Mustafa Efendi mansûbları olan Mevkūfât ve Mukāta'a-i Haremeyn'den 'azl, Mevkūfâtı, Muhsin-zâde Ahmed Beyefendi'ye ve Mukāta'a-i Haremeyn, Baş-muhâsebe Kîsedârı-yı sâbık İbrâhîm Efendi'ye tevcîh olundu.

Mîrahûr-ı Evvel-şüden-i dâmâd-ı Sadrıa'zamî Silahdâr Ağası Hüseyn Ağa

Yine târîh-i merkūmda[5] Silahdâr Ağası olan dâmâd-ı Sadrıa'zamî Hüseyn Ağa, Mîrahûr-ı Evvel olup, sâbıkı 'Ivaz Mehmed Paşa-zâde Halîl Bey cenâbla-

---

1 üçüncü A2 : ücüncü T1

2 23 Safer 1171 = 6 Kasım 1757 Pazar.

3 **ba'zı** A2 : — T1

4 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.

5 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.

rı hânesinde mukīm ve Bergosî Mehmed Ağa, Silahdâr Ağalığı'na ilbâs-ı hil'at olundu. Ve Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından olup, Kethudây-ı Bevvâbîn-i Şehriyârî Vekâleti hıdmetinde bir müddet meşkûru'l-mesâ'î olan Kırımî Ağa, Mîrahûr-ı Sânî ta'yîn olunup, ilbâs-ı hil'at olundu. Ve sâbıkā ıtlâk ve Âsitâne'ye me'mûr Mollacık-zâde 'Ali Ağa, Baş-bâkī-kulluğu'na ilbâs-ı hil'at olundu.

Çavuş-başı-şüden-i Ahıshalı Mehmed Ağa Ser-çavuşân-ı sâbık

Yine târîh-i mezkûrda[1] sâbıkā Çavuş-başı olup, bi'l-iktizâ 'azl ve Baş-bâkī-kulluğu'na ilbâs-ı hil'at olunmuşidi. Ve Çelik Mehmed Paşa Kethudâsı 'Ali Ağa, Baş-bâkī-kulu iken 'azl ve Çavuş-başılığ'a nasb u ta'yîn olunmuşidi. Târîh-i mezbûrede[2] yine Ahıshalı Mehmed Ağa, Çavuş-başı ve mezkûr 'Ali Ağa hânesinde ikāmete emr u fermân buyuruldu. **[T1 258a]**

Mütekā'id-şüden-i Vezîr Firârî Mustafa Paşa

Yine sene-i merkūme saferu'l-hayrı evâhırında[3] Vezîr Firârî Mustafa Paşa 'alîl ve rukûb ü nüzûle 'adem-i iktidârı nümâyân olmağla, ne mahalde ikāmete me'mûr buyurulur ise ol mahalde devâm-ı Devlet-i ebediyyü'l-istimrâra müdâvim olmasını dahi istirhâm etmeğile, merâm ü mes'ûlüne is'âf ve hakkında mezîd-i 'inâyet ve eltâf-ı hazret-i Şehriyârî minassa-pîrây-ı bürûz olup, maskat-ı re'sleri olan Nevşehir'de ikāmetleri ve sâ'ir vüzerây-ı 'izâma tekā'üdlükleri hâlinde ne gûne lutf u 'inâyet buyuruldu ise bunlara dahi kerem ü ihsân buyuruldu. Ba'dehû Gelibolu'da ikāmetine ba'de'l-istirhâm yine müsâ'ade-i celîle mebzûl ve 'inâyet buyuruldu.

Yine bu esnâlarda Deryâ Kapudanlığı, sâbıkı Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa'ya ve Livâ'-i İnebahtı, sâbıkā Mora Muhâfızı Vezîr-i mükerrem Kâmil Ahmed Paşa'ya ve Muhassıllık-ı Mora ma'a-Muhâfaza-i Kal'a-i Anabolu, İç-il Sancağı'na mutasarrıf Vezîr-i mükerrem Mustafa Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Ve Sultân-önü, sâbıkā 'Alâ'iyye Mutasarrıfı Sûsen-zâde 'Abdullah Paşa *dâmet me'âlîhu*[4]ya; kavâfil-i huccâc-ı sa'âdet-nitâcın iyâblarında refâh-ı hâl ve

1 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.
2 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.
3 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.
4 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

emniyyet-i bâllerine ihtimâm ü dikkat ve bezl-i vüs‘-i kudret eylemek şartıyla bâ-fermân-ı ‘âlî ber-vech-i arpalık tevcîh ü ‘inâyet buyuruldu. Ve İç-il[1], sâbıkā Karaman Vâlîsi Vezîr Mehmed Paşa’ya ve Eyâlet-i Safed ve Sayda ve Beyrût, sâbıkā Mar‘aş Vâlîsi Vezîr-i mükerrem **[T1 258b]** Sa‘deddîn Paşa’ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ü ihsân buyuruldu.

İbkā’-i Vezâret-i Küçük Nu‘mân Paşa ve tevcîh-i İç-il bâ-hatt-ı hümâyûn

Yine sene-i merkūme mâh-ı saferu’l-hayrının evâhırında[2] bundan esbak Adana Vâlîsi olan Vezîr Nu‘mân Paşa’dan rikâb-ı kâm-yâba ref‘-i ruk‘a-i iştikâ olunup, Vezâret’i ref‘ ve Magosa’ya iclâ olunmağa fermân sâdır[3] ve mahall-i me’mûruna îsâle mübâşir ta‘yîn olunmuşidi.

Târîh-i mezkûrda[4] cülûs-ı hümâyûn vukū‘unda birkaç gün mürûrundan sonra ‘afv ü ıtlâk ve Vezâret’i kemâ-kân ibkā ve Eyâlet-i Mar‘aş bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn müşârun ileyhe tevcîh ü ihsân buyuruldu.

Sadr-ı Rûm-şüden-i fazîletlü Mehmed Sâlih Efendi ve ma‘zûl-şüden-i Ebûbekir Efendi-zâde ez-Sadâret-i Rûm

Yine sene-i merkūmun selh-i mâh-ı saferu’l-hayrında[5] Ser-mesned-i Sadâret-i Rumeli olan semâhatlü Ebûbekir Efendi-zâde, müddet-i ‘örfiyyelerin ‘alâ ahseni’l-vücûh itmâm ve ‘azl ve hânelerinde âsâyiş-güzîn[6] olmalarıyla, hasbe’l-ehliyyeti ve kemâli’l-istihkāk zâten ve zemânen ber-efrâşte-i mahmidet ve zürây-ı salâhiyyet[7] fazîletli, semâhatli Mehmed Sâlih Efendi hazretleri Sadâret-i Rumeli ile kâm-yâb buyuruldu[8].

---

1 İç-il A2 : İç-il’i T1

2 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.

3 sâdır T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “ifrât-ı mezâlimden” kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

4 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.

5 29 Safer 1171 = 12 Kasım 1757 Cumartesi.

6 güzîn T1 : + [Metinde bu kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

7 salâhiyyet A2 : صلاحت T1

8 **Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn berây-ı istiklâl** ….. buyuruldu T1 : + [Bu kısım s. 48-59 arasına yazılmıştır. Ayrıca metinde “buyuruldu” kelimesinden sonra kırmızı mürekkeple bir çizgi çekilerek “**Buradan nizâm-ı evkāf-ı Haremeyni’ş-şerîfeyn ilâ âhırıhî cüz temâm yazıla**” ifâdesi s. 59’un sağ kenârına yazılmış, sonra üzeri siyah mürekkeple çizilmiştir] A2

Nizâm-ı evkāf-ı kurây-ı Haremeyni'ş-şerîfeyn be-irâde-i hazret-i Şehriyârî ki mü'ekked ü müşeyyed-i hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf sâdır şüde (شره) ve fürûht ve zabt-ı emvâl-i û be-fermân-ı 'âlî ve be-ma'rifet-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel ve tafdîl-i ân

[T1 259a] Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevveli gurresinde[1] *el-mülûkü mülhemûne yülhimühümullâhu'l-hayra fî kulûbihim*[2] müfâdıyla cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me'nûsları vukū'unda çendîn sâle esbak şevketlü, kerâmetlü, kudretlü zübde-i ıstıfâ-penâh-ı Şehriyârî Halîfetü'l-a'zam ve Nigeh-bân-ı kâffe-i ümem Pâdişâh-ı 'âlem *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû*[3] efendimiz hazretleri Çimşirlik nâm mahalde mahfûz vikāye-i Kird-gâr iken ecdâd-ı 'izâm-ı vâlâ-tebâr-ı kirâmları Evkāf-ı Haremeyni'ş-şerîfeyn'e olan dest-berd-i tetâvül ve mezâlimin cümlesine ve hademe-i evkāfın gāret-gerî-i intihâbına ve bunlardan fukarâ'-i ra'iyyete hâsıla olan zulm ü te'addînin küllîsine vukūf-ı tâmları olup, bi-'inâyetillâhi Te'âlâ cülûs-ı 'inâyet-me'nûs-ı hümâyûnları vukū' buldukda, ancak bu Evkāf-ı Haremeyn husûsunda fukarâ'-i ra'iyyete merhamet ve Evkāf-ı şerîfe'yi himâyet ve bu etrâf-ı havene vü nehhâbenin çengâl-i nekâl-i mezâliminden Evkāf-ı şerîfe'yi tahlîs ile *ibtigā'en li-merzâtillâhi Te'âlâ*[4] sıyânet içün mahz-ı irâde-i Cihân-dârî'leri ile şu mazmûn-ı icmâl-nümûnu müstev'ib hatt-ı hümâyûn-ı ma'delet-nümûnları sâdır oldu ki, Dârussa'âdeti'ş-şerîfe ağaları nezâretiyle ashâb-ı iltizâma beher sene fürûht olunan kurây-ı Evkāf-ı Haremeyni'ş-şerîfeyn ferâde ferâde emvâl-i Haremeyn'i ve fâ'izleri ism ü resmleriyle defter olunup, huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı hümâyûna 'arz ve Devlet-i 'aliyye-i ebediyyetü'l-istimrârda Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan efendiler kulları, cemî'-i emvâl-i mîriyye ve mukāta'ât ve îrâd ve mesârif-i lâzime ve gayruhânın zabt u rabtına **[T1 259b]** me'mûr olmalarıyla bi-hısasıyyetihâ (بخصصيتها) kurây-ı Haremeyn dahi ehemm-i mehâmm-ı

---

1 1 Rebî'ulevvel 1171 = 13 Kasım 1757 Pazar.

2 "الملوك ملهمون يلهمهم الله الخير فى قلوبهم = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir, Allah onların kalbine hayrı ilham eder" anlamına gelen Arapça atasözüdür.

3 "ادام الله عمره وشوكته = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "ابتغاءً لمرضات الله تعالى = Yüce Allah'ın rızâsını isteyerek" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

umûr-ı Devlet-i ʻaliyye'den olmağla, Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel maʻrifetiyle bâ-fermân-ı ʻâlî tâlibleri olan ashâb-ı iltizâma fürûht ve bedel-i iltizâmı ʻalâ vechi'l-ʻâde ne ise Hazîne-i ʻâmire'ye zabt ve mâl-ı Haremeyn'i -ki Surre-i şerîfe-i fukarây-ı Haremeyn ve sâ'ir sadakāt-ı Pâdişâhî olan mesârifden ʻibâretdir- ne ise yine Defterdâr maʻrifetiyle zabt u rabt ve ahz ü iʻtâ ve her vakfın vezâ'if-i mürettebe ve idâre-i ʻimârât ve mesârifi kaleminde mastûr olduğu vech üzere ne ise, ashâbına mütevellîler yediyle iʻtâ ve kaleminde tezkireleri mûcebiyle kayd olunmak üslûbuyla, bu mevâddın cümlesinde ser-i mû itlâf ü izâʻatdan tehâşî-i tâm ile nizâm-ı enîkaya murâʻât olunmak üzere düstûru'l-ʻamel kılınmak içün sâdır olan hatt-ı şerîf-i ʻinâyet-redîf, Baş-muhâsebe ve aklâm-ı sâyireye kayd ü sebt ve mûcebince fermân-ı ʻâlî ısdâr ve irâde-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî üzere ʻalâ ahseni'l-hâl nizâm-yâfte-i husûl oldu.

Bu hatt-ı şerîfin ʻaynı ile sûret-i müstahsenesi mahallinde mastûr ve mukayyeddir. Ammâ tafsîli bu gûne bast-ı makāl olunur ki, Dâ'ire-i Haremeyni'ş-şerîfeyn günden güne çoğalup, memâlik-i İslâmiyye'nin Anadolu ve Rumeli'sinde güzîde ve mahsûl-dâr kurây ü kasabât fi'l-asl Evkāf-ı Haremeyn olsun, yâhûd vakf-ı Haremeyn olmayup bir tarîkla ilhâk olsun böyle böyle hadd-i keserâta müntehî oldu. Ve ol kurây ü kasabâtda niçe eşhâs ve müsâfir îvâ vü îtân etmeleriyle dest-i hükkâm ana resîde olamayup eşkıyâ **[T1 260a]** vü düzdân-ı bî-ser ü pâ Haremeyn kurâlarında mutahassın ve niçe niçe mefâsid-i ʻazîmeyi müstelzim ü mütezammın olup, bundan sonra bâz-beste olan reʻâyâ mesârif ü tekâlîf vermeyüp, içlerinde Haremeyn olmayan fukarâ'-i raʻiyyete tâkatlerinden bîrûn şey tahmîli ile perâkende vü perîşân oldular. Niçe mahaller harâb olmağa başladı. Ve baʻzı mahallerde hükkâm ve kuzât ü vülâta karşu koyup: "Biz Haremeyn'iz" deyü ribka-i itâʻatdan bîrûn olmak sûretleri zâhir oldu. Ve Dârussaʻâdeti'ş-şerîfe ağaları hazerâtı hıdemât-ı celîle-i Pâdişâhî'de ve kemâl-i tekarrub ve nezdîkî-i beht huzûrda bulunup sırf efkârları *hıdmetü'l-mülûk nısfu's-sülûk*[1] medlûluyla münsedili'l-huzûʻ ve'l-huşûʻ îfây-ı âdâba mütehassıs olmağla, fezây-ı ihtiyâtda ʻalem-ârây-ı ihtisâb olamadıklarından ve etrâflarında bulunan Kâtib-i Dârussaʻâdeti'ş-şerîfe ve sâ'ir hademe -ki teberdârân ve havâşî ve kütebây-ı Haremeyn ve evkāf câbîleri ve baʻzı mü-

1 "خدمة الملوك نصف السلوك = Pâdişâhlara hizmet etmek sülûkun yarısıdır" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

tevellîleri ve muhâsibi ve ketebe-i muhâsebe ve mukāta'a- ne ise herkes kendi hevây-ı kesbine ve iddihâra mücidd ü sâ'î olup, terettüb edecek zararın ba'de zemân rû-nümây-ı husûl olacağını hiç mülâhaza edemeyüp, belki bu mülâhazaya ehil kimesne anda bulunmak mutasavver olmamağla, eğer mülâhaza ederlerse dahi: "Bana neden lâzım?" deyü iğmâz ve tesettür ü iğfâl ile irtihâ'-i rûbeh nijâd-ihtiyâlleri kendü celb-i menâfi'lerine bâdî ve beher sene bu kadar emvâl-i Haremeyn nâmıyla taşra kurâlarda fukarâ vü 'acezeden tomruk ve zencîr ile tahsîl olunup, bu kadar emvâl-i cesîme teberdârlar ve mütevellîler ve anlardan **[T1 260b]** iltizâm tarîkıyla ahz edenlerde ve sâ'ir 'avene ve etrâf-ı havâşî ve havene-i nehhâbe yedlerinde kalup, izâ'at-ı küllî ve hılâf-ı rızây-ı Rabbü'l-'âlemîn ve 'adem-i irtizây-ı Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn bu mezâlim böyle cârî vü sârî ve bu kadar emvâl-i kesîre bu 'avene yedinde menhûb ve mütevârî oldukdan sonra "Mâl-ı Haremeyn" deyü ber-vech-i pîşîn Haremeyn dolabına vaz' olunan kati çok emvâlin dahi nısfından ziyâdesi miyânede güm olup, 'Urbân-ı bâdiyenin emvâl-i kavâfil-i hâccı intihâbından lâ-fark, sorar ve arar kimesne bulunmamağla, hattâ Surre-i şerîfe ihrâcı vaktinde Haremeyn dolabında akça bulunmayup, tekmîli içün dolab hiyel ile Hazîne-i 'âmire'den alunup, tekmîl-i surre olunduğu kati çok kerre vâkı' olmuşdur.

Ve dahi "Taraf-ı Dârussa'âde'ye mahz-ı intisâbım bulunsun" deyü haddinden ziyâde hedâyâ ve Yazıcı Efendi ve Hâsekî-başı ve sâ'ir etrâf ve havâşî 'avâyidi ile bir mütevellî bu kadar mâl verüp, ol vakf-ı karyenin temessükünü ahz ve mahalline gitdikde, verdiği akçaların ez'âfını fukarâdan tahsîl etmeğe başlayup, Haremeyn nâmıyla ve intisâb kuvvetiyle fukarâdan şekvâ olunsa kim istimâ' eder ve men' u ref'ine kimde kudret olur. Haremeyn nâmıyla bir hân-ı yağmâdır gider. Ve bir münhibe-i bî-intihâ ki, zararı hazâ'in-i Pâdişâhî'ye sârî ve bütün memâlikde zulm cârî olduğu bî-iştibâhdır.

Bundan sonra hademe-i Devlet-i 'aliyye'nin ekserinin ashâb-ı iltizâm olanları, bu te'alluk hasebiyle hudûdlarından hâric tavr u hareketlerine bi-husûsihî Serây-ı 'âmire-i Pâdişâhî'de teberdârân ve hademenin hudûdlarından tecâvüzüne bâdî olup, bundan dahi niçe zarar **[T1 261a]** neş'et etmeğile ez-cümle Dârussa'âdeti'ş-şerîfe ağaları hazerâtı bu kesret ü vefret-i etrâf ü emvâl-i mezâlim ile ve ba'zı sû'-i karîne dahi mülâkāt ile umûr-ı Devlet-i 'aliyye'nin ve menâsıb-ı celîlenin ve sâ'ir mevâddın taraflarından tahassus-ı nüfûz ü husûlü mülâhazasıyla enefe-i nefsâniyye miyâneye girüp elbette: "Benim sözüm olsun" deyü ısrâr

ve sudûr-ı kirâm hazerâtı ol ısrârın nüfûzundan terettüb edecek fesâd ve îrâd-ı mahzûru ızhâr ve def‘-i mazarrata kudret-yâb olamayup, gâh tesâ‘üf ü tesâmüh hâletleriyle işler sûret-i hayr ve marzıyyeden çıkup, *izâ halâ ve tab‘uhû*[1] ile alıkonsa iktizây-ı vakt ü hâle göre ‘atâle sûretlerin bulmağa başlayup, bundan dahi niçe fesâd-ı ‘azîme münteşî vü münteşir olmağa karîb oldu.

Ez-cümle Şâm Mîru’l-hâccı-yı sâbık Es‘ad Paşa’nın sûret-i tehassusda istiklâl-i keyfiyyetleri kendüsünden nümâyân ve ‘azli mûcib oldukda, vüzerây-ı ‘izâm hazerâtından hıdmet-i Mîru’l-hâccî’de ehliyyet ü liyâkatı melhûz zevât-ı kirâm bulunmak mümkin ve tevcîhi eslem ü enseb iken, maktûl-i kof-ı bî-vukūf Dârussa‘âde Ağası ilhâh u iltizâmından devletlü Vezîr-i Felâtûn-nihâd Râgıb Mehmed Paşa efendimiz hazretleri bir vechile sâha-gîr-i tedâfü‘ olamayup, her çend ki def‘iyle mukayyed oldu. Dârussa‘âdet ağalarının fehâmet-i kurb-ı menziletleri hasebiyle mümkin olmayup, Mekkî-zâde nâm bir nâ-münâsib ve bî-temkîn ve idâre-i umûra kudreti münselib-i za‘îfü’r-re’ye rütbe-i Vezâret ile Şâm Mîr-hâclığı gibi bir hıdmet-i cesîme-i mühimmeye nasb ü tevcîh etdirdüp, miyân-ı halkda şâz makūlesi uhdûseye bâdî oldu. Ve etbâ‘ı misillüden **[T1 261b]** Mûsâ Paşa nâm hakīru’l-mikdâr kimesneyi dahi Cerde gibi mehâmm-ı umûra ta‘yîn etdirdi. Vezîr-i a‘zam devletlü Râgıb Paşa hazretleri bu keyfiyyetin men‘ u def‘inde bezl-i vüs‘ ü iktidâr eylediler. Bir tarîkle müfîd olmayup, âhıru’l-emr kāfile-i haccın böyle mazarrat-dîde-i intihâb olmasına bâdî oldu.

Hıdemât-ı Devlet-i ‘aliyye ehline tefvîz olunmak, imârât-ı tevfîkden olduğu bî-iştibâhdır. Eğerçi makdûrât-ı İlâhiyye zuhûr eder, lâkin lâ-‘an-sebeb değildir. Hıdmeti ehline tefvîz ile sonra âyet-i behre-i tevfîkı ümmîd ve Kâtib-i Dârussa‘âde bulunan bir yektâ teberdâr zemân-ı kalîlede bir iki bin kîse akça nakdiyye ve bu kadar dâ’ireye mâlik olup, zât ve zemândan bî-behre iken te‘ayyün-i cism ile Devlet-i ‘aliyye’nin a‘zam-ı menâsıbını beğenmeyüp, hall ü ‘akd-i umûra ve nizâm-ı devlete karuşup, fi’l-asl mizâc-ı Devlet-i ‘uzmâ zât ve zemân sâhibleri, edîb ü müstakīm hademe-i mücerrebü’l-etvârı işe kullanmak me’lûf-ı ‘âdîsi iken, bu erbâb-ı istihkāk matrûh-ı zâviye-i bî-vifâk olup, hıdemât-ı Devlet ehline tefvîzden tehallüf ile niçe umûr-ı gayr-ı marziyye rûnümâ olmağa yüz tutdu.

---

1 “اذا خلى وطبعه = Tabiatıyla başbaşa kalınca” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

Ve teberdârân ve hasekiyân ve havâşî makūleleri Yazıcı Efendi Hâsekîliği'ne on kîse rişvet ile Hâsekî ve Ağa Çukadârı olmağa cân atmağa başladılar. Ve taşra Kapucu-başılar ve zu'amâ gideceği hıdmetlere bunlar müte'ayyin olup, esnâ'-i râhda kırk elli nefer bostâncılar ile menzil-süvâr vardıkları vilâyetlerde kadıları mahkemelerde darb ve a'yânı dahi hemân istedikleri gibi der-zencîr-i tecrîm ve nehb ü katl ve ba'zı vüzerâya dahi aşağıdan yukaru mu'âmele **[T1 262a]** ve 'adem-i mübâlât ve niçe vaz'-ı bî-edebâne fezâhatları âfâka sârî oldu.

Ve Nezâret-i Haremeyni'ş-şerîfeyn emr-i cesîm olmağla, bu etrâf-ı hademe-i bî-insâf tecemmu'larıyla tevcîhi lâzım u ehemm olan vezâyif-i cesîme erbâb-ı istihkāka verilmeyüp, cevâmi'-i selâtîn kitâbetleri ve cibâyetleri ve sâ'ir hıdemât-ı mühimme ekserî harf tahrîrine kudreti olmayan at-oğlanı, it-oğlanı ve teberdâr ve hademe makūlelerinde hıtâbet-i cevâmi' ve kitâbet-i evkāf gibi vazîfeler bulunup ve nâ-ehil vekîllere tefvîz ile bu kadar mefsede hâsıl olmağa başladı. Bir teberdârda yevmî beş yüz akça cihât ve vezâ'if tezkireleri bulunup, muhassalü'l-kelâm zâbıta tahtından çıkdı. Ne demekdir ki Dârussa'âdet Ağası Kâtibi olan bir iki yıllık yirmi yaşında teberdâr makūlesi, bir senede bin kîse nakd ve bin kîselik esâs-ı hâne ü raht ve kâr u bâra mâlik olup, mu'azzam umûr-ı Devlet anın re'yine ve emrine menût ve isediği gibi 'azl ü nasbda tezkire ve recâsı cârî ola ve taşra giden evâmirde anın mektûbu olmadıkca, ol emirde nüfûz olmaya.

Bu cümle ile yine bu kadar emvâl-i kesîre fukarâ'-i ra'iyyetden cem' ve ahz olunup, yedlerinde nehb ü serika ve izâ'atdan hâlî olmaya ve rızây-ı Rabbü'l-'âlemîne ve irtizây-ı Pâdişâh-ı rûy-ı zemîne muhâlif böyle cesâret ü hasâret ve hıyânet-i 'azîme günden güne müzdâd olup, Zıllullâh-ı a'zam ve Nigeh-bân-ı ümem hazretleri kavânîn-i şer'-i Muhammedî icrâsına me'mûrîn iken, bu fesede vü havene ictimâ' ve tegallübleri ile niçe âh u enîn-i fukarâya bâ'is olmalarıyla ve bunlar böyle **[T1 262b]** 'alâ hâlihî irhây-ı 'inân ve iğmâz-ı 'ayn olunmaları nâ-çesbân görünmeden hâlî değil idi. Ve lâkin mülûk-ı 'izâm-ı Âl-i 'Osmânî min-'indillâh mü'eyyedîn olmalarıyla cülûs-ı hümâyûnlarından beş on sene mukaddem Çimşirlik nâm mahalde âsâyiş-güzîn-i inzivâ iken, ecdâd-ı hümâyûnlarının evkāf-ı şerîfelerine olan mezâlim ve fukarâ'-i ra'iyyete târî olan cevr ü meşâkkın cümlesinden habîr u âgâh olup, evkāf-ı şerîfeyi himâyet ve fukarâ'-i ra'iyyeti sıyânet ve merhamet içün bâlâda tastîr olunduğu vech üzere bâ-fermân-ı 'âlî Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel ma'rifetiyle tâliblerine

bilâ-ziyâdetin ve lâ-ahz-i rişvetin fürûht ve emvâl-i makbûza Hazîne-i ʻâmire'ye zabt olunmak bâbında mü'ekked ü müşedded hatt-ı şerîf-i maʻdelet-redîf sâdır olup, düstûru'l-ʻamel kılınmak içün Baş-muhâsebe'ye kayd ve isteyen kimesneler defeʻâtle ʻarz-ı hâl edüp, hüsn-i rızâlarıyla haddini mütecâviz olmayarak her mukātaʻanın bâ-emr-i fermân senedi verildikde, mâl-ı Haremeyn'i kabz, kaleminden yedine sened ü kayd ve tezkire olunup, mukaddemâ teberdârlar ve sâ'irler dahi mukātaʻanın temessükünü ahz eylediklerinde, verdikleri izdiyâd-ı rişvet ve hufyeten alınan akçalar cümle meydâna çıkup, etdikleri fezâhat âşikâr olmağın, elhamdülillâhi Teʻâlâ kerâmetlü, kudretlü efendimiz hazretleri bu husûsda hayr-ı ʻazîme muvaffak ve ʻâmme-i fukarâ vü zuʻafâdan duʻây-ı hayr isticlâbına nefs-i nefîs-i hümâyûnları mazhar olmuşdur.

Bi-husûsihî dâ'ire-i sübha-i Vezâret ve gevher-i yegâne-i bâzû-yı Sadâret devletlü Râgıb Mehmed Paşa hazretleri dahi niçe sinîn ü eyyâm Devlet-i ʻaliyye'de **[T1 263a]** mektûbculuklarından berü Devlet-i ʻaliyye'nin cümle umûruna vukūf-ı tâmları olduğundan başka, hadd-i zâtında sâhib-i merhamet ü fetânet ve hayr-hâh-ı dîn ü devlet bir Vezîr-i [A]risto-nazîr olup, bu mâddede ancak şevketlü, kerâmetlü Halîfe-i İslâm-penâh Pâdişâh-ı maʻdelet-iktinâh efendimiz irâde-i hümâyûnları, mahz-ı himâyet-i evkāf ve sıyânet-i reʻâyâ vü zuʻafâ olmakdan gayrî olmayup, vârid olan hatt-ı şerîfleri mûcebince cidd ü ihtimâm buyurdular.

Zıllullâh-ı ʻâlem ve Nigeh-bân-ı ümem *edâmallâhu ʻömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ʻâlem*[1] efendimiz hazretleri sâhib-i ʻilm ü hilm ve gencîne-i maʻdelet ve nasafet-i âyîne-i kalb-i enverleri mahall-i zuhûr-i envâr-ı tecellî ve mevrid-i ilhâm-ı şu'ûnât-ı hafî vü celî bir Pâdişâh-ı lâ-nazîr, sâhib-i zühd ü veraʻ, maʻden-i kerem ü semâhat, mushaf-ı lutf u maʻdelet, sâ'ib-i umûr-ı memleket, sâ'in-i sugūr-ı milket, bâsit-ı emn ü nasafet ü merhamet olduklarından nâşî, yine bu emirde lutf ile muʻâmele buyurup, ibtidâ Dârussaʻâde Ağası kullarının etrâfının haddinden taşkın efrâdını menʻ ve teberdârân gürûhunu merhûm u mağfûr vâlid-i cennet-mekân ʻahd-i Sultân Ahmed Hânî'de oldukları nizâm ve âdâb üzere emr-i şerîfleri ve tenbîh-i übbehet-redîfleri cârî buyuruldu. Böyle ya her şey tedrîcle haddinden çıka çıka bu hâle resîde olduğu zâhirdir. Yine eski hâline ʻavd ile yine hadd-i iʻtidâle gelmek mümkin olur.

---

1 "ادام الله عمره وشوكته مادام العالم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü dünya devâm ettikçe dâim eylesin" anlamıma gelen Arapça bir duâdır.

Ve bu Haremeyn kurâları Devlet-i ʿaliyye'de Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan kulları ki, emîn ü dîn-dâr ve mücerrebü'l-etvâr, esrâr-ı aklâma vâkıf, kâr-güzâr olmalarıyla, muʿazzam-ı umûr-ı Pâdişâhî'den olan mevâcib ve tertîbât-ı seferiyye **[T1 263b]** bile anın zabt u rabt ve hall ü ʿakdine vâbeste kılınmışdır. İmdi kurây-ı merkūmûn mûmâ ileyhin maʿrifetiyle fürûht ve izdiyâd ü irtişâdan kemâl-i tehâşî ve bedel-i iltizâmları Hazîne-i ʿâmire'ye zabt ve Surre-i Haremeyn'i hıfz, tâ vakti geldikde ihrâc ve rabt u ʿadd ve taraf-ı Haremeyn'e bi-vechi'l-ʿâde irsâl ve fâyızları mazbût-ı Hazîne-i ʿâmire olup, hasbe'l-iktizâ mesârif ve mühimmât-ı evkāfa sarf ve ahz ü ʿatâda tezkire ve sened ve kalemine kayd ile ihtimâm olunup ve tevliyetler ve mukātaʿât-ı cesîmeler ekserî yazıcılıkdan çıkmalarda ve teberdârlarda ve ağa çukadârlarında olmağla, bunlar irtişâ ve mezâlimle ahz etmişler idi.

Fukarâ'-i raʿiyyet Âsitâne'ye şekvâ içün geldiklerinde vilâyetlerine nefy olunup, kimse iştikâların dinlemez idi. Bu dahi maʿlûm-ı hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî olup: "Mahzâ fukarâyı sıyânet ve merhamet içün bunların cümlesinden refʿ olunup, gerek teberdârân ve ocakdan çıkanlar ve ağa çukadârları ve Kâtib-i Dârussaʿâde olanlara verilmesün, tâlib-i âhara fürûht olunsun" deyü hatt-ı şerîfde mastûr ve musarrah olmağla, mûcebiyle ʿamel olundu.

Ve Dârussaʿâde ağaları nezâretleri hasebiyle ve Kâtib-i Dârussaʿâde'nin hıdmeti mukābili fâyiz-ı emvâlden maʿlûmu'l-ʿaded şey taʿyîni ile sadakāt-ı Pâdişâhî'den behre-yâb-ı nevâl buyurulup ve ʿalâ-mâ-cerâ bihi'l-ʿâde ru'yet ve nezâret ve tezâkir-i vezâ'if ve muhâsebât kendü mühürleriyle makbûl ve muʿtemed olmak üzere hatt-ı şerîfde mastûr ve musarrah mahalline kayd ve düstûru'l-ʿamel kılındı. Ve Dârussaʿâde Ağası ve Hâzin-i Şehriyârî ve Silahdâr Ağa havâssı **[T1 264a]** nâmıyla olanlar dahi Defterdâr maʿrifetiyle fürûht ve bedel-i iltizâmı Hazîne'ye kabz ve fazla-i mâldan mukābil-i havâs muʿtâd-ı kadîm üzere mumâ ileyhime iʿtâ vü ihsân ve Hâslar Kalemi'ne kayd ve mukātaʿaya ʿilm-i haber verildi.

Ve ʿahd-i Sultân Mahmûd Hânî'de Maktûl Beşîr Ağa'nın Mora'da olan vakf-ı müsteceddî ve Nûr-ı ʿOsmânî'ye mülhak nefs-i melmen-i (ملمن) reʿâyâları Haremeyn'den refʿ ve aslı üzere raʿiyyete ircâʿ bâbında hatt-ı şerîf sâdır olup, mahalline kayd ü nizâm verildi.

Ve mâh-ı merkūmun on birinci sülesâ günü[1] Dîvân-ı hümâyûn'da ber-vech-i mu'tâd it'âm-ı ta'âmdan sonra Sâhib-i devlet hazretleri Kubbe-altı'na muttasıl Hazîne-i 'âmire pîş-gâhına cülûs ve yemîn ü yesârında çavuşân ve hademe ve Dergâh-ı 'âlî kapucu-başıları, Sipâh ve Silahdâr ağaları, Kapudan Paşa, Ağa Paşa ber-vech-i tertîb-i dîvân îstâde olup, Bâbü's-sa'âde'den destâr-ı hümâyûn zuhûr ve önünde Ser-çavuşân-ı Enderûn-ı hümâyûn sîm ve müzeyyen çevgânı ile kırk elli mikdârı Has Odalı Enderûn ağaları dîbâ kaftânlarıyla müzeyyen ü mübeccel zuhûr eyledi. Ve Vezne-dârân ve Mehterân bu fâyiz-ı Haremeyn olan kîseleri mevâcib sûreti gibi Kubbe-altı pîş-gâhına dizmişler idi. Hazîne-i 'âmire'ye taşıdılar. Destâr-ı hümâyûnun ardınca Hazîne Kethudâsı dahi ardınca Kapu Ağası gelüp, Sâhib-i devlet bunları selâmlayup Hazîne'ye girdiler. Ba'dehû hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem rahş-süvâr-ı 'azamet ü iclâl Bâbü's-sa'âde'den zuhûr ve alkış olunup, kā'ide üzere Rikâb ağaları ve peykler, solaklar ve Kapudan Paşa ve Ağa Paşa cümle yollu yolunca Rikâb-ı hümâyûn'da devân ve Hazîne-kapusu'na yirmi hatve mikdârı kaldıkda, Sâhib-i devlet hazretleri zemîn-bûs-ı iclâl ve Rikâb-ı **[T1 264b]** hümâyûn'da devân ve nüzûl-i hümâyûn ve derûn-ı Hazîne-i 'âmire'ye duhûl buyurulup, tahmînen Sâhib-i devlet hazretleri bir buçuk sâ'at mikdârı huzûr-ı hümâyûnda eğlendiler.

Kamâniçe (قمانيچه) ta'bîr olunur sırmadan masnû'a bir hil'at-ı fâhıre ilbâs ve Defterdâr'a ve ba'zı hademeye dahi ilbâs-ı hil'at olunup, Şehriyâr-ı ekrem hazretleri yine Hazîne'den Bâb-ı sa'âde'ye dek Sâhib-i devlet pîş-gâh-ı hümâyûnda râhî-yi mu'âvedet buyurulup, tekrâr Kubbe-altı'na gelindikde, mu'âyede gicesi gibi bütün erbâb-ı Dîvân resm-i dâmen-bûsîde murâ'î-i hüsn-i edeb ve iclâl olup, ba'dehû herkes mahalline râhî oldu[2].

Zikr-i nebze-i yesîre ez-mehâmid-i hazret-i Pâdişâh-ı Cihân-penâh ve sâye-i 'inâyet-vâye-i merâhim-iktinâh *eyyedallâhu ve ebkāhu âmîn*[3]

Bu makāle-i ferîdede zikr olunacak mehâmid ü mehâsin eğerçi bahrdan bir katre nebze-i yesîre olmağla, lâkin bu sahâyife tevcîh-i nigâh eden hullân-ı zevi'l-i'tibâr kati çok fevâ'id ü dekāyık ile hisse-yâb ve bâdî-i du'ây-ı 'ömr ü

---

1 11 Rebî'ulevvel 1171 = 23 Kasım 1757 Çarşamba.

2 **Nizâm-ı evkāf-ı kurây-ı Haremeyni'ş-şerîfeyn be-irâde-i** ….. râhî oldu T1 : — A2

3 "ايد الله وابقاه اميـن = Allah onu desteklesin ve dâim kılsın, yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

devlet-i Pâdişâh-ı ma'delet-nisâb olduğundan mâ'adâ, bu Hakīr-i kem-kadr 'ömr-i 'Âcizânem'i ta'dâd-ı mehâsin-i 'âlîlerine sarfa 'azm-i samîmim sâbit ü müstekarr olmağla, bu gûne bast-ı makāle ictirâ olundu.

Gerçi haddin değil ey Hâkim-i bî-çâre senin
Zikr-i evsâfı o Sultân-ı kerîmü'ş-şânın
Lîk şevk-âver eder hâme-i mu'ciz-eseri
Na't-ı 'âlî-güheri hazret-i Ahmed Hân'ın **[T1 265a]**
Mustafa Hân u mehâmid-şiyem ü nûr-ı vücûd
'Âleme sâyesidir rahmet ile Rahmân'ın
Devlet ü şevketin efzûn ede Hakk durdukca
Şu'le-i encüm-i tâbânı bu nüh-gerdânın

Bi-hamdihî sübhânehû ve Te'âlâ eyyâm-ı sa'âdet-nizâm-ı hazret-i Şehriyârî *eyyedallâhu ve ebkāhu*[1] sâha-i ekālîm-i 'âlemi hem-sirişt-i heşt-behişt ve sâye-i ma'delet-fermây-ı Hâkānî 'arsa-i gabrâyı binây-ı ferâdîs-i cinân ile hem-hışt eylediği zâhir u bâhirdir. Ve beyân-ı 'uluvv-i şânı ve ta'rîf-i şevket ü 'unvânı, erbâb-ı elsine ve aklâmın derece-i tavsîfinden müte'âlî ve merâtib-i medh ve ta'rîfinden müstağnîdir.

Şevket ü şân-ı 'âlîlerinde leb-cünbân olmak 'aynî ile beyân-ı irtifâ'-i âsümân ve tavsîf-i iltimâ'-i hûrşîd-i rahşân gibi tahsîl-i hâsıl makūlesinden ma'dûddur. Lâkin mütesaddî-i kalem-i 'Âciz-rakam beyân-ı nebze-i yesîreye vaz'-ı kadem-i himmet birle cümle-i mehâmid-i seniyyelerinden ibtidâ Serây-ı hümâyûn'un derûn u bîrûnunda müstened-i nezdîkî-i kurb ü iclâl olan hademe-i zevâtü'l-mekādîrden tâ saff-ı ni'âlde îstâde hıdemâtı serâ olan efrâd-ı nâsa varınca hıdmetlerini ve müfevvizu'l-emr olanların hey'ât ü harekât ve nizâmlarını ve i'dâd ü makādîr ve etrâflarını peder-i cennet-mekânları merhûm u mağfûr Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[2] hazretlerinin eyyâm-ı sa'âdetlerinde müşâhede-i 'âliyeleri gibi ekalli on senede nizâmları mümkin **[T1 265b]** olmayacak iken, bi-tevfîkıllâhi Te'âlâ böyle zemân-ı kalîlede hüsn-i nizâm ü intizâmları şöyle ki, ifrâğ olundukları kālıb-ı haseneden ser-i mû hilâ-

1 "ايد الله وابقاه = Allah onu desteklesin ve dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

fına harekete mecâli olmayup, edeblerini takınmalarına el-Hakk te'accüb ve istiğrâb olunacak umûrdan olmağla, mahz-ı hulûs ve kerâmet-i bâhireleri âsârı olduğu bî-rayb ü iştibâhdır[1].

Sâniyen: "Dâ'ire-i Haremeyn-i muhteremeyn ki hadd-i zabtdan çıkup, hele bunun nizâmı bir vechile mümkin değil, hadd-i imtinâ'a resîde olmuşdur" deyü 'ukalâ ittifâk etmişiken ve mezâlim-i bî-nihâye taşraya ve içerüye sirâyet etmişiken, gerek Nâzır-ı Haremeyn'e ve gerek etrâfına ve gerek kurâsına misli sebkat etmemek vechiyle ve bir ferde 'özr ve hayf olmamak üzere ve mezâlim-i 'avene ve etrâf bi'l-külliyye ref' olmak üzere bi-husûsihî Kâtib-i Dârussa'âde bıyıklı teberdârlardan olmak gûyâ âsümândan melek-i mü'ekkel tenbîhi ile olmuş, hiç gayri gûnesi olur mu? 'İyâzen billâh! Bir mültehî ehl-i 'ırz âdem olsa, umûr-ı Haremeyn harâb olur misillü iken bir ânda ol mefsede-i nâ-güvârı ref' ve sûret-i edeb ve hey'et-i matbû'a ifrâğ buyurmak sihr-i helâl makūlesi değil de nedir? Bunun tafsîli tahrîr-i Hakīr olan bir makālede meşrûh ve mufassaldır.

Sâlisen: Erbâb-ı düyûn-ı fukarâ ve mahbûsîne kerem ü 'inâyetleri olan sadakāt-ı seniyye-i Pâdişâhî ki, eyyâm-ı ibbân-ı Mevlid-i Nebevî'ye *'aleyhi's-salâtü ve's-selâm*[2] tesâdüf edüp, mazhar **[T1 266a]** oldukları du'ây-ı hayr-ı fukarâ vü zu'afâ hadd ve ihsâdan bîrûndur. Hakk Te'âlâ eyyâm-ı hilâfetlerin makrûn-ı devâm ü bekā eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Râbi'an: Etrâf-ı Haremeyn'den ba'zı havene ve mefâsidin taşra nefy ü iclâları eğerçi haklarında yine lutf-ı 'azîm ile mu'âmele buyurulmuşdur. Ve lâkin *küllühû fî mahallihî*[3] meseli gibi mevkı'ında vâkı' olmuşdur ki, ez-cümle Balyoz demekle ma'rûf Dârussa'âde Kâtibi-yi sâbık Mustafa Hâsekî-başı merhûm Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[4] hazretlerinin Enderûn'da Kitâb-hâne-i hümâyûn'una vakf eylediği mukāta'alarını, mütevellîsi yedin-

---

1 iştibâhdır T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra s. 33'ün sağ kenârına doğru bir çizgi çekilerek "buradan yazıla" kelimeleri yazılmıştır] A2

2 "عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça birduâdır.

3 "كله فى محله = Onun tamamı olması gereken yerdedir" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

4 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

den gerek Hâsekî-başılığı'nda ve gerek Yazıcılığı'nda[1] fuzûlen ve cebren ahz ve mâl-ı vakfı ekl ü bel' ve sâhib-i meşrûta olan zevât-ı kirâmlara 'özr-i küllî müsakkafâtının meselâ beş kîse ile itmâm olacak ta'mîri zuhûr eylese, yirmi beş kîseye keşf ve binâ'-i lâzımı beş kîseye itmâm ve yirmisini müfsid-i merkūm ekl ü bel' etdiği gibi ve bir gayrı mecnûn-ı sırf dahi bir pâresi yoğiken yere göğe sığamayup, Sultân Ahmed Câmi'i havlusu kadar hâne binâsına şurû', yüz çukadâr yatacağı koğuş ve hammâmlar ve câme-kânlar ve müte'addid odalar binâsıyla uğraşup, katı vâfir âdemlerden müteferrik düyûn ve etbâ'ı ve havâşî haddinden füzûn Tîmâr-hâne harcı mecnûn-ı sırf havene-i Haremeyn'den kangısı dişlenürse ana çatup, serikasında müşterek-i **[T1 266b]** bî-hûşun nefy ü iclâsı sevâb-ı 'azîm değildir de nedir? Bu zikr olunan keyfiyyât, mübâlağa ve garazdan 'ârî ve dahi me'âyib-i sâ'ireleri zikr olunsa melâlet târî olur. Cüz'î ve küllî ef'âl-i sâdıra fi'l-i hakîm-i mutlakdır. Netekim **ve beyt**[2]**:**

İntikām alsa kulundan yine 'abd ile alur
Bilmeyen 'ilm-i ledünnü anı 'abd etdi sanur

me'âli mülâhaza olunsa mâdde-i irşâd olabilür.

Hâmisen: Fi'l-asl hıdmet-güzârân ve müntemiyân-ı dergâh-ı 'inâyet-iktinâhlarından matrûh-ı kûşe-i hamûl olan niçe fukarâ vü zu'afâ kullarına hâllerine göre gerek ze'âmât ve gerek cihât ve in'âmât ve menâsıb ile mecbûr u mesrûr buyurdukları ez-cümle pâs-bân-ı dergâh-ı vâlâları Silahşor-ı Şehriyârîlik ile çırâğ ve teşrîfât-ı hümâyûn ile Şerîf-i Mekke-i mükerreme'ye mübeccel ü mufahham irsâl buyurmaları ve 'ahd-i Sultân 'Osmân Hânî'de Hânım Sultân şefâ'atıyla Kethudâsı Süleymân Efendi nâm kimesnenin Câmi'-i cedîd'in Kâtibi olup, ammâ nâ-ehil ve 'adem-i istihkākı zâhir olduğundan üzerinden ref' ve her vechile müstehak ve sezâ-vâr olan Kırımî Seyyid 'Osmân Efendi'ye ihsân ü 'inâyet buyurdukları ve Dâye-zâde Silahşor-ı Şehriyârî kullarına dahi medâr u me'âş bir ze'âmet ihsânıyla çırâğ ve ihyâ buyurdukları ve merhûm İbrâhîm Paşa-zâde Mehmed Paşa'nın oğluna ve lalası 'Osmân Bey'e Silahşorluk i'tâ ve ihsânıyla nevâziş ve keremleri ve Kahveci-başı'larını ze'âmetle behre-yâb ve

1 Yazıcılığı'nda [Bu kelimenin hizâsında sayfa kenârına kırmızı mürekkeple "**matlab**" ifâdesi yazılmıştır] T1 : + [Bu kelimenin hizâsında sayfa kenârına kırmızı mürekkeple "**matlab**" ifâdesi yazılmıştır] A2

2 **ve beyt** [Bu kelimeler satır üstüne yazılmıştır] T1 : — A2

Çukadâr Ağa'yı Dergâh-ı 'âlî **[T1 267a]** Kapucu-başılığı ile çırâğ, ba'dehû Silahdâr Ağalığı ile kâm-yâb buyurdukları ve Kitâb-hâne-i hümâyûn mütevellîsinin Dârussa'âde[1] kitâbetine ta'yîn buyurulması ve Bey Halîfe nâm kulları Ağa Yazıcılığı'ndan[2] ihrâc olundukda, yine kemâl-i merhamet-i Mülûkâne'lerinden beş on gün mürûrundan sonra Karakulak yediyle taraf-ı hümâyûndan hazret-i Sadrıa'zamî'ye Bey Halîfe'ye in'âm-ı hümâyûn olmak üzere yedi bin beş yüz guruş irsâl ve Sadr-ı 'âlî-kadr hazretleri dahi Halîfe-i merkūma meblağ-ı mezbûru i'tâda nevâziş-i Hidîvâne'leriyle bast-ı 'inâyet buyurmaları, bu zikr olunanların emsâli hâric-i 'add ve hasr-ı mekârim-i Husrevânî'leri.

Sâdisen: Zât-ı übbehet-simât-ı Mülûkâne'leri 'ibâdullâhın sâmân ve refâh u râhatlarıyçün niçe ta'ab ü meşâkkı tehammül ile tebdîl gezilmek 'âdet-i seniyye-i selâtîn-i Âl-i 'Osmânî olmağla, zât-ı hamiyyet-simât-ı hümâyûnları dahi eser-i eslâf-ı havâkīn-i kirâma itbâ'-ı birle ekser tebdîl-i hümâyûnlarında niçe niçe fevâ'id min-'indillâh kulûb-ı mütemerridîne 'â'id[3] bir gûne ru'b u rehbet düşüp, yesâğ-ı hümâyûnları olan mevâddın infâz ü icrâsı ve ba'zı hılâf-ı fermân-ı 'âlî yesâğ olan ziyy ü esvâbı buldukları bir nefer-i Yehûd-ı 'anûd ve Ermeni sarrâfını kendileri ahz ve katl ile emr buyurdukları mâdde -ki ramazân-ı şerîf vekāyi'i cüzlerinde zikr olunacakdır- mesfûr Ermeni sarrâfın katlinde mahz-ı kerâmet-i bâhireleri *ke'ş-şemsi fî vasatı* **[T1 267b]** *'s-semâ*[4] zâhir u bâhir olmuşdur ki, mesfûrun katli vücûb mertebesinde olduğu mahallesinden ve sâ'ir[5] sika kimesnelerden tashîh olunmağla, umûr-ı garîbeden 'add olunmuşdur.

Hikmet-i 'acîbe[6]: Selâtîn-i 'izâm-ı Âl-i 'Osmânî ve havâkīn-i kirâm-ı Cihân-bânî *eyyedehümullâhu ve ebkāhu*[7] hazerâtı evliyâ'ullâhdan olup, kıtâbet-i zâhireleri sâbite olduğu bî-iştibâhdır. Netekim hazret-i Muhyiddîn sâhibü'n-necdeti ve't-temkîn cenâbları, mahsûs-ı mülûk-ı 'Osmânî hakkında

---

1 Dârussa'âde T1 : Dârussa'âdet A2

2 Yazıcılığı'ndan A2 : يازيجيليغدن T1

3 'â'id (عائِد) A2 : 'âyid (عايد) T1

4 "كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

5 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

6 hikmet-i 'acîbe T1 : + [Bu kelimelerin hizâsında "قف" harfleri s. 38'in sol kenârına yazılmıştır] A2

7 "ايدهم الله وابقاه = Allah onları desteklesin ve onu dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

olan ba'zı resâ'il-i mü'ellefelerinde *in-kâne sâlihan femine'l-aktâb ve in-lem yekün sâlihan femine'l-ebdâl*[1] ta'bîri ile tasrîh buyururlar. Bu vasıfla mavsûf olan zevât-ı kirâmın âyîne-i ilhâm olan kalb-i şerîfine her ne ki vârid olursa, anınla 'amel buyururlar. Lâkin bunda sırr-ı hafî odur ki, yine anlar tecribe buyurmalarıyla ma'lûm-ı şerîfleridir. Ol emr-i vârid[2], tekerrür-i vürûd ile sâbit ve müstakarr olup, bir tarîk ile mündefi' ve muzmahil olmaz ise lâ-büdde 'anhu emr-i ilhâmîdir.

el-Mülûkü mülhemûn[3] ta'bîri bu ma'nâ ile tahkīk ve beyân olunmağla, meselâ tebdîl-i sûret ile bir mahalle 'azîmetleri sâ'ir âhâd-ı nâs hareket ve 'azîmeti gibi olmak muhâldir. Ve elbette ol hareket bir emr-i garîbi ve bir fâ'ideyi müntic olur. Eğer böyle olmasa âhâd-ı nâs ile mâdde-i imtiyâz olan *el-mülûkü mülhemûn*[4] kelimesi ne ma'nâya masrûf olacak idi.

Nakl-i 'acîbe: Merhûm Hudâvendigâr-ı esbak Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[5] **[T1 268a]** hazretleri bir hafta cum'ayı hazret-i Hâlid-i Ensârî'de edâ buyurup, göç-i hümâyûn Kara-ağac'da olmağla, âvdet buyurduklarından sonra der-'akab yine Eyyûb'de İdrîs Köşkü tarafına tebdîlen 'azîmetleri hâtır-ı mübâreklerine hutûr ve bu vâride müstakarr olup mündefi' olmamış, derhâl bir Mevlevî Şeyhi hey'etiyle tebdîlen Eyyûb'e çıkup, İdrîs-köşkü'ne doğru halkla bile 'azîmetleri hılâlinde, bir bî-edeb ve lâ'übâlî eteği altında bir desti hamr ve ma'iyyetinde bir 'avrat birbirini kollayup, müttefik oldukları mahalle getürürken, Pâdişâh-ı âgâh hazretleri râyiha-i hamrı istişmâm edüp ve 'avratı dahi harîfe pey-rev olarak gitdiğini ve bunlar zânî ve zâniye-i vâcibü't-te'dîb olduklarını temâm-ı 'ilm-i yakīni ile ma'lûm u meşhûdları oldukda, işâret buyurup, harîfi katl ve hamrı üzerine döküp sebû-yı hamrı üzerine vaz' ve zen-i hâtı'ayı zindâna gönderirler. Bu hâli gören halk müta'ac-

---

1 "السلطان ان كان صالحا فمن الاقطاب وان لم يكن صالحا فمن الابدال = Sultân sâlih olursa velîlerden olur, sâlih olmazsa dervişlerden olur" anlamına gelen Arapça cümledir.

2 vârid T1 : + [Bu kelimenin bulunduğu satırın hizâsında "قف" harfleri s. 38'in sol kenârına yazılmıştır] A2

3 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.

4 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.

5 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

cib ve: "Eyyûb-i Ensârî gibi mübârek mahalde ve yevm-i cum'ada böyle fezâhata mütesaddî olan müfsidin cezây-ı sezâsını buldu" deyü du'ây-ı Pâdişâh-ı 'âleme zebân-güşây-ı tekrâr oldular.

el-Hâsıl mülûk-ı sütûde-sülûk-ı İslâm *eyyedehümullâhu ilâ kıyâmi'l-enâm*[1] hazretlerinin her hâlde harekât ü sekenâtları niçe niçe fâ'ide ve 'â'ideyi[2] müntic olur.

Ez-cümle şevketlü, kerâmetlü, kudretlü Şehriyâr-ı ekrem ve Hidîv-i a'zam efendimiz hazretleri bu sene-i mübârekenin mâh-ı şevvâlü'l-mükerremi evâsıtında[3] tebdîl tarîkıyla emlâk-ı hümâyûndan 'Alibey-köy'ü ta'bîr olunan mahalli teşrîf ve anda olan çiftlik-i hümâyûnda **[T1 268b]** bundan akdem Sultân Mahmûd Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[4] hazretleri iki re's Gürciyyü'l-asl gulâm ve iki re's câriye vaz' buyurmuşlar idi. Müddet-i Sultân Mahmûd Hân ve sonra 'Osmân Hân *'aleyhimü'r-rahmetü*[5] de bu hâl üzere nesyen mensiyyen kalup, ol gün Pâdişâh-ı merâhim-iktinâh hazretleri sevk-ı İlâhî ile mahall-i mezkûru teşrîflerinde, kemâl-i şefekat ü merhametlerinden dördünü de âzâd; gulâmları on beşer akça ile Orta-kapu'ya Kapuculuk ile çırâğ ve her birinin bir oğlu olmağla, Galata Serâyı'na irsâl buyurdular.

Ve hem yine ol gün 'Alibey Serâyı ustası bir sâlih ihtiyâr-ı müstakīm kulları olup, meğer bî-çârenin yetişmiş bir kerîmesi var imiş. Ve ıztırâb-ı hâli dahi kemâlinde tedârük-i cihâza kudret-i ma'dûm, kerîmenin ise tekāzây-ı nihânîsi ma'lûm, bir oda döşemesine iktidâr nâ-yâb muntazır-ı fütûh-ı ebvâb iken şevketlü, kerâmetlü, kudretlü efendimiz hazretleri Serây-ı hümâyûn'u müşâhede ve odaların dahi bi'l-mu'âyeneti temâşâ buyurduklarında, bâlâda zikr olunan ilhâm-ı vâride tafsîli üzere mezkûr ustaya: "Bu serâyın odalarında olan esâs ü esvâbı sana hibe ve in'âm-ı hümâyûnum oldu" deyü buyururlar. Bî-çâre usta mütahayyir olup: "Bî-şübhe Pâdişâh-ı 'âlem-

---

1 "ايدهم الله الى قيام الانام = Allah onları kıyâmete kadar desteklesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 'â'ideyi (عائده يى) A2 : 'âyideyi (عايده يى) T1

3 11-20 Şevvâl 1171 = 18-27 Haziran 1758.

4 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 "عليهم الرحمة = Allah'ın rahmeti onların üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

penâh hazretleri kulûbe muttali‘dir. Benim derûnumda olan ıztırâb-ı hâlimi keşf buyurdular” deyü cezm ü yakīn eder. Ammâ bî-çâre bu kadar esâs ü esvâb-ı Mülûkâne’nin in‘âm-ı hümâyûn olmasını kendi zât-ı ‘âcizânesine göre emr-i ‘azîm **[T1 269a]** görüp mütahayyir olur: “Şevketlü, kerâmetlü efendim! Bana bu kadarı çokdur[1]. Ve hem şu iki odaların esvâbları cedîd ve haşvleri peşmîne değil, cedîd penbedir” dedikde, tebessüm buyurup: “Pek güzel! Bu iki odadan mâ‘adâsı senin olsun” deyü buyururlar. Ve bu vechile ihsân-ı hümâyûnları bî-çâre ustayı ve kerîmesini cihâz-ı ihtizâz ile mesrûr u mecbûr ve ihyâ buyurdular.

Hakk Te‘âlâ zât-ı kerâmet-âyât-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan me’mûn ve masûn ve sâye-i ‘inâyet-vâye-i Husrevânî’leri mefârık-ı bilâd ve ‘ibâd-ı istikânet-i‘tiyâddan müfârık eylemeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi’l-mürselîn.

Garîbe: Ma‘n bin Zâ’ide küremâ’-i ‘Arab’dan meşhûr-ı âfâk olmağla, bir gün bir bâğçede iken şâ‘ir-i sâ’ilin biri îstâde-i huzûr-ı Ma‘n olmağa, taleb-kâr ve huccâb ve bevvâb men‘-i duhûle ısrâr eylediler. Bî-çâre me’yûs oldukda, bir tahta pâreye:

Eyâ cûde Ma‘n’in nâci ma‘nen bi-hâcetî
Fe-mâlî ilâ Ma‘n’in sivâke delîlü[2]

beytini yazup, bâğçeye taşradan cârî cedvel-i âba vaz‘ eder. Tâ ol tahta pâre-i mektûbe suyun cereyânı ile Ma‘n’ın oturduğu havz kenârı mecrâsında pîş-gâhına vâsıl olur. Derhâl Ma‘n ol tahta pâreyi alup, beyt-i mektûbu kırâ’at ve hazz eyledikden sonra, ol kimesneyi huzûruna işhâs ve yüz bin dirhem i‘tâ buyurur. Ba‘de lahzatin ve sâ‘atin yine çöp pâreyi kırâ‘at ve şâ‘iri ihzâr, yüz bin dirhem dahi in‘âm eder. Ba‘de nevmin ve râhatin yine haşeb pâreye nigâh ve şâ‘iri getürdüp, **[T1 269b]** yüz bin dahi in‘âm eder. Şâ‘ir-i mezbûr ahşâma kalmadan karârı firâra tebdîl ve Ma‘n bin Zâ’ide şâ‘ir-i mezbûrun firârını istimâ‘ eyledikde: “Eğer firâr etmese her kırâ’at ve nigâh vaktinde tâ hazînemde emvâl münkazî oluncaya dek böyle in‘âm ü ihsân

1 çokdur T1 : cokdur A2

2 “ایا جود معن ناج معنا بحاجتی * فمالی الی معن سواك دلیل = Ey Ma‘n cömertliği! Benim hâcetimi Ma‘n’a bildir! Beni Ma’n’a götürecek senin dışında bir rehberim yoktur” anlamına gelen Arapça bir beyittir.

ile bu şâʿiri behremend ederdim" deyü buyurduklarını erbâb-ı tevârîh nakl eylemişlerdir[1].

Fe-ʿalâ hâze'l-minvâl inʿâm ü ihsân-ı Mülûkâne'leri ʿâmme-i zuʿafâ vü fukarâya mebzûl olan şevketlü, kudretlü, kerâmetlü efendimiz hazretlerinin vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn edüp, sâye-i ʿinâyet-vâye-i Husrevâne'lerin ʿâmme-i ʿibâd ü bilâd ve meskenet-iʿtiyâd kullarından dûr u zâ'il etmeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Katl-i Sarrâf Etmekci Ermeni der-havlu-ı Câmiʿ-i Sultân Ahmed Hân

Sene-i merkūme mâh-ı ramazânın yirminci günü[2] Şehriyâr-ı ʿâlem *edâmallâhu ʿömrahû ve şevketehû*[3] efendimiz hazretleri gürûh-ı ehl-i zimmet ve raʿiyyete üslûb-ı raʿiyyet üzere olmalarıyçün yesâğ-ı hümâyûnu müştemil tenbîh ü te'kîd olunup ve zimmî-i mesfûr hılâf-ı tenbîh-i fermân esvâb ile giderken, Kücük-ayasofya kurbunda bi-nefsihî Şehriyâr-ı ʿâlem efendimiz tebdîlde[4] tutup, hemân ol mahalde katline emr ve: "Müslümân olurum" deyü feryâd edince Kapu'ya gönderip, küreğe fermân olmuşidi. Ammâ bi-hikmetillâhi Teʿâlâ baʿde salâti'l-ʿişâ mesfûrun katline hatt-ı hümâyûn ile nevbetci Kapucu-başı[5] taʿyîn **[T1 270a]** ve Bâb-ı Sadrıaʿzamî'ye varılup, Tersâne'den getürülüp Sultân Ahmed Câmiʿi havlusunda gice ile cezâsı tertîb olundu.

Bunda olan hikmet-i garîbe zikr olunmak münâsib görüldü. Katl olunan Ermeni sarrâf-ı zimmî hem etmekci ve hem sarrâf olmağla, mahallesinde bir fakīr âdemin hânesine etmek getürmek vesîlesiyle muʿâmele-i âhıresi zuhûr ve ol âdem-i kâfirin: "Seni Allâhu ʿazîmü'ş-şâna havâle etdim. Pâdişâh kılıcına uğrayasın" deyü beddu'â etmiş imiş. Bir hafta mürûr etmemiş ki[6] *yülhimullâ-*

---

1 Bu olay için bkz. Ebşîhî, *age.*, I,351-352.

2 20 Ramazân 1171 = 28 Mayıs 1758 Pazar.

3 "ادام الله عمره وشوكته = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 tebdîlde T1 : + [Bu kelimenin sonundaki "de" eki satırın üstüne kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

5 Kapucu-başı T1 : Kapu-başı A2

6 etmemiş ki T1 : + ["Selh-i {Ramazâ}n sene 71" ifâdesi bu kelimelerin üst tarafına s. 44'ün üst tarafındaki boşluğa yazılmıştır] A2

hu fî-kulûbi'l-mülûki mâ-ümira[1] medlûlüyle bu kâfiri tebdîlde bi-nefsihî zât-ı hümâyûnları ahz ve cezây-ı sezâsın tertîbe fermânları cârî buyuruldu.

Katl-i Yehûd ki hılâf-ı fermân-ı yesâğ-ı hümâyûn mülebbes bûde

Yine mâh-ı merkūmun evâsıtında[2] Aya-kapusu kurbunda Yehûd mahallesi semtinde hilâf-ı fermân-ı yesâğ-ı esvâb ile Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i ekrem efendimiz hazretleri tebdîl ol mahalden[3] mürûr buyururlar iken, Yehûd-ı mesfûra dûçâr ve hemân katline işâret buyurduklarında, bilâ-emân cezây-ı sezâsı tertîb ve ka'r-ı cahîme irsâl olundu.

Hikmet-i 'acîbe: Bunda kim bundan sonra min-ba'd *el-küfru milletün vâhidetün*[4] medlûlüyle efrâd-ı âferîde-i ehl-i zimmetden hilâf-ı fermân-ı yesâğ-ı hümâyûn bir âhad görülmedi. Hakk Te'âlâ dâ'imâ[5] heybet ü kuvvetlerin müzdâd eyleye, âmîn.

Yesâğ-ı âşâmîden-i duhân be-rûy-ı çârşû ve[6] bâzâr

Yine mâh-ı mezbûrun evâhırında[7]: "Rûy-ı esvâk ve çârşû ve bâzârlarda tütün çubuğu **[T1 270b]** elde gezüp, 'alenen içilmeye!" deyü yesâğ ve tenbîh-i ekîd olunmağla, cümle halk mütenebbih olup, 'alenen çârşû ve bâzârlarda değil berber dükkânları içlerinde ve belki sahrâda bile içilmeyüp, dükkân içlerinde olan çubukları bile bi'l-külliyye ref' eylediler. Ba'dehû: "Yesâğ 'alenen içilmemeğedir" deyü tasrîh ile ifhâm buyuruldu[8].

---

1 "يلهم الله فى قلوب الملوك ما امر = Emredilen şeyi Allah meliklerin kalbine ilhâm eder" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

2 11-20 Ramazân 1171 = 19-28 Mayıs 1758.

3 ol mahalden A2 : اولمحدن T1

4 "الكفر ملة واحدة = Küfür tek millettir" anlamına gelen Arapça bir sözdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,485.

5 dâ'imâ (دائما) T1 : dâyimâ (دايما) A2

6 **ve** A2 : **ev** T1

7 21-30 Ramazân 1171 = 29 Mayıs - 7 Haziran 1758.

8 buyuruldu T1 : + [Bu kelimeden sonra "**Nefy-şüden-i Muhâsebe-i Haremeyn ilâ âhırıhî yazıla**" kelimeleri s. 44'ün altına yazılmıştır. Bundan sonraki s. 44-48 arası sayfaların üzeri çizilmiştir, ayrıca s. 45'in üst tarafındaki boşluğa "Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn berây-ı istiklâl" yazılmıştır] A2

Nefy-şüden-i Muhâsebe-i Haremeyn Kâtib-i Dârussa'âde-i esbak Tophâneli Mehmed Efendi

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin yedinci günü[1] sâbıkā Dârussa'âde Ağası Kitâbeti'nden muhrec Tophâneli Mehmed Efendi Haremeyn Muhâsebecisi iken, ta'yîn olunan çavuş mübâşeretiyle Muhâsebe Odası'ndan gümrük önüne indirilüp, Limni Cezîresi'ne nefy ü iclâ olundu.

Haber-i vefât-ı Mustafa Efendi Sa'dullah Yeğeni

Yine sene-i merkūmede[2] merhûm Sa'dullah Efendi Yeğeni Mustafa Efendi zümre-i hâcegândan olup, Mevkūfât ve Kitâbet-i Cebeciyân ve emsâli menâsıbda istihdâm olunmuşidi. Sulehâdan olmağla, mâlikâne ve te'allukātını fürûht ve anlardan cem' eylediği akça ile ehl ü 'iyâlini alup, mücâveret-i Medîne-i münevvere *şerrefehallâhu Te'âlâ*[3] arzusuyla zâmile-bend-i 'azîmet olmuşlar idi. "*Ve mâ tedrî nefsün bi-eyyi arzın temût*"[4] medlûl-i şerîfi ile Bedr-i Huneyn nâm mevzi'de vefât eyledi, *rahmetullâhi 'aleyh*[5].

Hânden-i nazm-ı Mevlid-i Nebevî *'aleyhi's-salâtü ve's-selâ*[6]*m*[7]

[T1 271a] Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin on ikinci günü 'âdet-i hamîde-i Devlet-i ebed-müddet üzere Sultân Ahmed **Hân**[8] Câmi'-i şerîfi'nde cevâhir-i manzûme-i mîlâd-ı Seyyidü'l-enâm *'aleyhi efdalu's-salâti ve's-selâm*[9] ile teşnîf-i mesâmi'-i erkân-ı Devlet içün 'akd-i cem'iyyet ve Sadrıa'zam-ı Âsaf-makām ve Şeyhulislâm ve Kapudan Paşa ve sudûr-ı 'âlî ve mevâlî ve eşrâf-ı müderrisîn-i kirâm ve sâ'ir ol mahall-i müteberrikde bulunmaları mu'tâd olan havâs bi'l-cümle da'vet olunup, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh

---

1 7 Rebî'ulevvel 1171 = 19 Kasım 1757 Cumartesi.

2 7 Rebî'ulevvel 1171 = 19 Kasım 1757 Cumartesi.

3 "شرفها الله تعالى = Yüce Allah onu yüceltsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "وما تدرى نفس باى ارض تموت = Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez" anlamına gelen bu ifâde Kurân, Lokmân 31/34. âyetin sonlarında yer alan bir kısımdır.

5 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 ***ve's-selâm*** [Bu başlıkla ilgili olarak s. 60'ın sol kenârında kırmızı mürekkeple yazılmış "**fî rebî'ilevvel sene 1171**" yazısı vardır] A2 : — T1

8 **Hân** [Metinde bu kelime kırmızı mürekkeple satırın üstüne yazılmıştır] A2 : — T1

9 "عليه افضل الصلوة والسلام = Salât ve selâmın en fazîletlisi O'nun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

halledallâhu ve ebkāhu[1] hazretleri ‘ıkdu’l-le’âl-i ricâl-i meclis karîn-i nizâm ve gevher-i şâh-vâr-ı zât-ı Âsafî ile temâm oldukdan sonra, mükemmel alay ile mahfil-i hümâyûnu teşrîf ve şikâf-ı revzene-i kafesden pertev-i mihr-i dîdârlarıyla cümle huzzârı taltîf buyurdukları gibi, meşâyih-i cevâmi‘-i selâtînden her biri birer âyet-i kerîme tefsîrini vesîle-i du‘ây-ı Pâdişâh-ı Cihân-gîr edüp, semmûr kürkler ve ‘atıyyeler ile ikrâm ve mevlid-hânlar elhân-ı ‘andelîbâne ile manzûme-i mîlâd-ı Bâhiru’l-is‘âd’ı kırâ’at ve itmâm eylediklerinde, hil‘at ve ‘atıyyeler ile mazhar-ı in‘âm kılındıkdan sonra, Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[2] cenâb-ı hilâfet-me’âbları yine müzeyyen alay-ı cihân-ârâ ile Serây-ı Cedîd-i hümâyûn’larına ‘azîmet buyurdular.

Zikr-i tevcîhat-ı ba‘zı vüzerâ ve ümerâ hasbe’l-mu‘tâd

Eyâlet-i Şâm Mîr-hâclığı Devlet-i ‘aliyye-i ebediyyü’l-istimrâr’ın kesîru’l-cedvâ ve vesî‘u’l-enhâ eyâletinden olduğuna binâ’en zabt u rabtı **[T1 271b]** ve ehâlîsinin[3] himâyet ü sıyâneti ile huccâc-ı zevi’l-ibtihâcın zehâb ü iyâblarında hıfz u hırâseti bir Vezîr-i kâr-güzârın ‘uhde-i ihtimâmına tefvîzi muktezayât-ı vakt ü hâl üzere umûr-ı mehâmm-ı Devlet-i ‘aliyye’den olmağla, sâbıkā Haleb Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Çeteci ‘Abdullah Paşa yarâr ve nâm-dâr ve hamiyyet-şi‘âr, şecî‘ ve bahâdır ve a‘mâl-i askere kādir olmağla, eyâlet-i mezbûre ve Mîr-hâclık ve mülhakātı olan Kudüs ve Nablus sancaklarıyla ma‘an Vezîr-i müşârun ileyhe bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Ve Livâ’-i Kilis ve A‘zâz, Haleb Eyâleti’yle ma‘an ‘Abdülcelîl-zâde Vezîr Hüseyn Paşa’ya mâh-ı rebî‘ulevvelin evâsıtında[4] tevcîh buyuruldu. Ve Eyâlet-i Kars sâbıkā Trabzon Vâlîsi olan Vezîr-i mükerrem el-Hâc İbrâhîm Paşa’ya bâ-hatt-ı hümâyûn târîh-i merkūmda[5] tevcîh buyuruldu. Ve Eyâlet-i Batum ve nâm-ı dîger Trabzon, Canik Muhassılı Süleymân *dâme ikbâlühû*[6]ya Anadolu Beylerbeyiliği Pâyesi’yle bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

---

1 “خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 “خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 ve ehâlîsinin T1 : + [Metinde bu kelimeler mükerrer yazılmış ve ilkinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

4 11-20 Rebî‘ulevvel 1171 = 23 Kasım - 2 Aralık 1757.

5 11-20 Rebî‘ulevvel 1171 = 23 Kasım - 2 Aralık 1757.

6 “دام اقباله = Bahtı dâim olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Livâ'-i Yanya, sâbıkā Rumeli Vâlîsi olan Vezîr-i mükerrem Mustafa Paşa'ya Vezâret'i ref' olunup, bâ-hatt-ı hümâyûn ber-vech-i arpalık tevcîh olundu. Ve Livâ'-i Üsküb sâbıkā Yanya Sancağı'na mutasarrıf Mısrî Ahmed Paşa *dâmet me'âlîhu*[1]ya bâ-fermân-ı 'âlî tevcîh olundu. Ve Eyâlet-i Mûsul sâbıkā Van Beylerbeyisi olan Receb *dâme ikbâlühû*[2]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu. Eyâlet-i Adana, ebnâ'-i sebîl ve sâ'ir mürûr u 'ubûr **[T1 272a]** eden tüccârı eşkıyâdan hıfz u hirâset eylemek şartıyla sâbıkā Mar'aş Beylerbeyisi olan Rişvân-zâde Süleymân *dâme ikbâlühû*[3]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

Âmeden-i ser-i maktû'-i Ağa'-i Dârussa'âdeti'ş-şerîfe Ebûkof Ahmed Ağa

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin on beşinci günü[4] bundan esbak Dârussa'âde Ağası olan Ebûkof Ahmed Ağa sene ihdâ ve seb'înin mâh-ı saferu'l-hayrının yirmi dördüncü günü 'azl ve çekdirme sefînesiyle Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Topcu-başı-yı sâbık Mustafa Ağa ile cânib-i Kāhire-i Mısır'a irsâl ve Boğaz-hisâr'da meks olunmağa emr u fermân olunmuşidi.

Târîh-i merkūmda[5] taraf-ı hümâyûndan Hâsekî ta'yîn ve meksine fermân olunan mahalde katl olunup ser-i maktû'u Bâb-ı hümâyûn'a vaz' ve gayriye mûcib-i 'ibret kılındı. Maktûl-i merkūm Dârussa'âde Ağası Ahmed Ağa Hudâvendigâr-ı sâbık Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[6] hazretlerinin müddetlerinde Dârussa'âde Ağası olup ve lâkin sâ'ibü'l-etrâf kendi hademesini ve hademe-i Haremeyn'i dahi sû'-i tedbîrî ile zâbita-i i'tidâlden çıkarup, zulm ü te'addî ve etrâf ü eknâfa, husûsan Haremeyn kurâlarında mazbûtu'l-etrâf olmadığından, niçe niçe şekāvet ve mefâsidin husûlüne bâdî olduğundan mâ'adâ Şâm Mîru'l-hâccı'nın 'azl ve nasbına dâ'ir ve Cerde ta'bîr[7] olunan umûr-ı mühimme-i hâcda dahi kendi umûrundan değil iken ifsâd-ı nizâm ve ihtilâl-i enâma mü'eddî olacak **[T1 272b]** hâlet ile ba'zı mefâsid ve

---

1 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 15 Rebî'ulevvel 1171 = 27 Kasım 1757 Pazar.

5 15 Rebî'ulevvel 1171 = 27 Kasım 1757 Pazar.

6 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 ta'bîr A2 : ta'yîn T1

ashâb-ı ağrâzın sû'-i tedbîr ve hılâf-ı inhâlarıyla 'âkıbet-endîş olmayup, hazz-ı nefsî icrâsına mükibb ü musırr ve niçe umûrda re'yinin 'adem-i idâresiyle nizâm-ı hacca halel tetarrukuyla mefsede-i 'azîmeye bâ'is, hemân 'illet-i müstakılle olmağla katli îcâb ve âhara mûcib-i 'ibret ve irhâb kılındı. Kendi re'y-i fâsidi ve ısrâr-ı 'inâdı ve lâzime-i 'uhdesi olmayan umûra müdâhalesi müddet-i Sultân 'Osmân Hânî'de kāfile-i huccâc-ı Şâmî'nin 'Urbân-ı bevâdî-i bî-dîn eşkıyâlarının tesallutundan gezend ve mazarrat-dîde olmalarına bâdî oldu; *zâlike takdîru'l-'azîzi'l-'alîm*[1].

Anınçün fi'l-asl herkesi lâzime-i 'uhdesi olmayan umûrdan men' ve süfehây-ı devleti umûra karışdırmamağa ihtimâm-ı lâzime-i hâlden vücûb mertebesinde olduğu zâhir u bâhirdir. Ve ma'lûm-ı erbâb-ı basîretdir ki, cemî'-i umûr-ı hayr u şerr ve nef' u zarr minassa-pîrây-ı bürûz olmakda, elbette bir sebeb-i 'âdîye menût u merbût kılınmışdır; *lâ-meradde li-kazâ'ihî ve lâ-râdde li-hükmihî*[2]. Ol emr-i makdûrun zuhûru irâde[3] olundukda, esbâb-ı gayr-ı mü'essirede 'adem-i tehallüf ile sûret-i ma'iyyet nümâyân olup, ol emr-i makdûr lâ-mehâle sebeb yüzünden bedîdâr olur.

Hikmet-i 'acîbe: Bu münâsebetle hâtır-ı fâtire bir nükte-i 'acîbe vârid olup, mutâla'a-i târîhden maksûd ahz-i hisse ve tecârib olmağla, sebt ü tahrîri münâsib görüldü.

Mûsâ *'aleyhi's-selâm*[4] bir maraz-ı hâ'ile mübtelâ olup, şifâsıyçün dergâh-ı Vâhibü'l-âmâl'e münâcât eyledi. **[T1 273a]** "Fülân bahrın sâhilinde şu vasıfla mevsûf halk eylediğim giyâhı ekl edersen, ol marazdan şifâ'-i 'âcil muhakkakdır" me'âli ile vahy olunup, ber-mûceb-i vahy-i İlâhî ol mevzı'a teveccüh ve o giyâha dest-zede-i tenâvül olmadan şu ma'nâ hâtır-ı mübârekine hutûr eyledi ki: "İlâhî ve Seyyidî! Şifây-ı 'âcili i'tâ eden zât-ı ahadiyyet-me'âbındır. Bu giyâh-ı 'âcizde ne te'sîr olacakdır?" deyü ekl etmeyüp, şifâ talebinde zât-ı

---

1 "ذالك تقدير العزيز العليم = Bu, bilen ve üstün olan Allah'ın takdîridir" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, el-En'âm 6/96.; Yâsin 36/38.; Fussilet 41/12. âyetlerinin son kısımlarında yer alan bir bölümdür.

2 "لامرد لقضائه ولاراد لحكمه = O'nun kazâsına kimse mukavemet edemez ve hükmünü kimse geri çeviremez" anlamına gelen Arapça atasözüdür.

3 irâde T1 : + [Metinde bu kelime mükerrer yazılmış ve ilkinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

4 "عليه السلام = Allah'ın selâmı onun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça duâdır.

bahta müteveccih oldu. Ve derhâl şifâ buldular. Bir sene mürûrundan sonra yine ol maraz-ı mühlik cenâb-ı Kelîmullâh *'alâ-nebiyyinâ ve 'aleyhi's-selâm*[1]a 'avdet eyledi. Yine şifâsıyçün dergâh-ı Vâhibü'l-âmâl'e münâcât ve bi-'aynihî evvelki vahy gibi vahy olundu. Ve ber-mûceb-i emr-i İlâhî ol mevzı'a varup, giyâh-ı ma'hûdu yine 'adem-i tenâvül ve zât-ı ehadiyyetden şifâ-hâh teveccüh oldu. Bu'l-'aceb ki 'illet-i mezbûre mündefi' olmadı. Mütehayyir iken derhâl vahy-i İlâhî şöyle vârid olur ki: "Yâ Mûsâ bin 'İmrân! Benim memleketimde nizâmıma karışmayasın. Eğerçi şifâyı ben halk ederim. Bu giyâh-ı za'îfin ser-i mû işde 'alâkası yokdur. Lâkin ol kadar var ki, halk-ı şifâyı bu giyâh-ı za'îfi tenâvülün ânında eyledim. Hattâ bir şey' hilkatde 'abes muhâtarası olmaya, ol hâletden havâs ta'bîr ederler. Hâssa[ten] ol sırr, ma'iyyet ve mukārenetden 'ibâdetdir" buyuruldu. Vâkı'â tenâvül buyurup, şifâ'-i 'âcil hâsıl olur. Buna hâriku'l-'âdâtda sûret-i tehallüf şehâdet eder.

el-Hâsıl maktûl-i merkūmun sû'-i **[T1 273b]** tedbîri ile keyfiyyet-i mezkûre hâsıl oldu. Eğerçi sinîn-i sâbıkada eşkıyây-ı 'Urbân'ın kāfile-i hacca te'addîleri defa'atle vâkı' olmuşidi. Yine 'inâyet-i Bârî ve te'yîdât-ı Rahmânî ile haklarından gelinüp, *kemâ hüve hakkuhû*[2] cezây-ı sezâları tertîb olunmuşidi. Bi-emrillâhi Te'âlâ bu Devlet-i 'aliyye müeyyedün min-'indillâh ve bed-hâhânı makhûr ve müdemmer olup, îrâs-ı mazarrat edenlerin velev ba'de-hîn cezây-ı sezâları tertîb olunduğu ma'lûm ve müşâheddir. **Ferd li-nâmıkıhî:**

Nîst düşmen-râ halâsî ez-muhâzât-ı 'adl
Ez-gılâfeş tîg-i 'uryân-râ şeved gerden-niyâm[3]

Medlûlüyle bi-'avnihî sübhânehû ve Te'âlâ şevketlü, kerâmetlü, kudretlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *eyyedehullâhu ve ebkāhu*[4] efendimiz hazretlerinin himmet ve kudret[5] ve hüsn-i teveccüh-i hamiyyetleri berekâtıyla bu eşkıyây-ı

---

1 "على نبينا وعليه السلام = Allah'ın selâmı Peygamberimiz ve onun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça duâdır.

2 "كما هو حقه = Hak etdiği gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

3 "نیست دشمن را خلاصی ازمحامد عدل * ازغلافش تیغ عریان را شود کردن نیام = Düşman için, adâletle yüzleşmekten kurtuluş yoktur. Kılıfından çıkmış olan kılıç, boyna kılıf olur" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

4 "ايده الله وابقاه = Allah onu desteklesin ve bâkî kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 kudret T1 : kuvvet A2

deşt-peymây-ı andâlın bu hasârete cesâretleri mukābili metâyây-ı sâmân-ı zindegânîleri pey-siper-i (پَیْ سُپُر) bevâdî-i demâr olmağla, haklarından gelinür. Hakk Te'âlâ vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn u mahfûz eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Teşrîf-i Sadrıa'zamî be-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn ma'a Şeyhulislâm ve sudûr-ı kirâm ve ocaklu berây-ı meşveret-i umûr-ı 'izâm-ı hacc-ı şerîf ez-taraf-ı[1] Şâm

Yine mâh-ı merkūmun on beşinci ahad günü[2] Sâhib-i devlet ve Şeyhulislâm ve sudûr-ı kirâm ve İstanbul Kadısı Efendi **[T1 274a]** ve Nakībü'l-eşrâf ve pâyelüleri ve Defterdâr Efendi ve Segbân-başı ve Kul Kethudâsı ve Ser-sensonî ve gayruhum berây-ı meşveret-i umûr-ı hacc-ı şerîf ve gayruhû ber-mûceb-i *mâ-hâbe men-isteşâre*[3] sünnet-i seniyye-i Seyyidi'l-mürselîne murâ'ât ile de'b-i kadîm üzere Serây-ı hümâyûn'a varılup, Sünnet-odası ta'bîr olunan me'vây-ı Tâc-dârî'de herkes 'alâ-merâtibihim ârâm-sâz-ı inhizâ' ve istikânet oldular.

Sene-i elf ve mi'etin ve ihdâ ve seb'înin evâ'il-i muharreminde[4] müddet-i saltanat-ı hazret-i 'Osmân Hânî'de eşkıyây-ı tâ'ife-i 'Urbân-ı bevâdî kāfile-i hacc-ı Şâmî'ye îrâs-ı mazarrat ve hasâret ile dest-i tetâvüllerin dırâz ve mukaddemâ Cerde ta'bîr olunan müstakbilîn-i huccâca dahî îrâs-ı hasâretleri olup, Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[5] hazretleri dâr-ı bekāya irtihâl ve şevketlü, kudretlü efendimiz *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû ilâ-yevmi'l-kıyâm*[6] hazretlerinin şeref-i cülûs-ı meymenet-me'nûsları vâkı' olup[7], ba'dehû huccâc-ı Şâmî'nin bu haberi vürûdu ile tab'-ı merâhim-neb'-i Pâdişâh-ı gayûra 'azîm elem ve keder vermeğiyle, gāyet müte'essir olup, ol müşâvere-

---

1 ez-taraf-ı A2 : ve zi-taraf-ı T1

2 15 Rebî'ulevvel 1171 = 27 Kasım 1757 Pazar.

3 "ماخاب من استشار = Danışan zarar etmez" anlamına gelen hadîs-i şerîftir; bkz. Yılmaz, *age.*, II,599-600; Değişik lafızlarla nakledilen benzer bir rivâyet için bkz. Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, no. 2205, II,185.

4 1-10 Muharrem 1171 = 15-24 Eylül 1757.

5 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfîreti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "ادام الله عمره وشوكته الى يوم القيام = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü kıyâmet gününe kadar dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 olup T1 : — A2

de kemâl-i hüzn ü merhamet ve gayret-i şehâmetleriyle bu eşkıyây-ı ‘Urbân-ı bevâdîden ahz-i intikāma cezm-i samîm ve nekâl-i tedmîrleri husûsunu ‘azm-i samîm-i kavîm birle ehemm-i irâde-i hümâyûn olduğunu ifhâm vechiyle kullarına bu emirde hüsn-i tedbîr ve kelâm-ı savâb ne olduğunu tekellüm ve tedbîrlerinde hüsn-i re’yleri tefevvühüne nevâziş ve ruhsat vüs‘a-i ‘inâyetleriyle bast-ı **[T1 274b]** makāle[1] tevcîh-i reviyyet ve yine rikâb-ı kâm-yâba ‘arz ve irâde-i hümâyûn-ı hazret-i Cihân-dârî âsâyiş-i ‘âmme-i Müslimîn ve icrây-ı âyîn-i dîn-i mübîn ve şân ü şükûh-ı Devlet-i ‘aliyye’yi tekmîl ve rızây-ı Rabbü’l-‘âlemîn’i tahsîl olduğunu ifhâm ü i‘lân ile meşveret-i seniyye hıtâm bulup, sâbıkā Haleb Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Çeteci ‘Abdullah Paşa her vechile yarâr ve kâr-güzâr, şecî‘ ve bahâdır. Ve i‘mâl-i asâkire kādir ve Şâm Mîru’l-hâclığı iktizây-ı vakt ü hâle göre umûr-ı mühimme-i Devlet-i ‘aliyye’den olmağla, ana ehliyyetini istihsân ve istikrâr ile meşveret-i behiyye resîde-i itmâm olup, herkes kubeylü’l-‘asr Serây-ı hümâyûn’dan mahallerine ‘âzim ve râhî oldular.

Itlâk-ı ashâb-ı düyûn-ı mahbûsîn-i gürûh-ı fukarâ ve edây-ı düyûn-ı ânân ez-taraf-ı ‘inâyet-methaf-ı hazret-i Şehriyârî *ibtigā’en li-vechillâhi Te‘âlâ*[2]

Yine mâh-ı rebî‘ulevvelin on ikinci günü[3] yevm-i Mevlid-i Rasûl-i ‘Adnânî ve ibbân-ı meserret-bürûz-ı mahbûb-ı Sübhânî’de *sallallâhu aleyhi ve sellem*[4] hazret-i Şehriyâr-ı ekrem ve Hidîv-i Tâc-dâr-ı efham *eyyedallâhu ve ebkāhu mede’d-dühûri ve’l-ümem*[5] efendimiz hazretleri eslâf-ı havâkīn-i kirâm ve pîşvâyân-ı selâtîn-i ‘izâm *enâlehümullâhu’l-mesûbâti min-Rabbi’l-enâm*[6] hazerâtının eser-i cemîllerine muktefî ve zât-ı necâbet-âyât-ı ‘atâfet-simâtlarında

---

1 tertîb olunmuşidi bi-emrillâhi ….. bast-ı makāle T1 : + [Bu kısım müsvedde kağıda yazılmıştır] A2

2 “ابتغاءً لوجه الله تعالى = Yüce Allah’ın rızâsını isteyerek” anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

3 12 Rebî‘ulevvel 1171 = 24 Kasım 1757 Perşembe.

4 “صلى الله عليه و سلم = Allah O’na salât ve selâm etsin” anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

5 “ايد الله وابقاه مدى الدهور ولامم = Allah onu desteklesin ve zamanlar ve nesiller boyu dâim kılsın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 “انالهم الله المثوبات من رب الانام = Allah onları mahlûkâtın Rabbi’nin mükâfâtlarına ulaştırsın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

merkûze ve mevhûbe olan a'tâf-ı mekârim celî ve hafî muktezâsıyla 'âmme-i 'ibâd ü bilâd ve fukarâ'-i 'acz-i'tiyâda merhamet ü 'inâyetleri mebzûl ü mecbûl olmakdan nâşî, *ibtigā'en li-vechillâhi Te'âlâ*[1] cümle-i **[T1 275a]** sadakāt-ı seniyyelerinden olmak vech üzere gerek Bâb-ı Sadr-ı Âsafî'de ve gerek Ağa-kapusu'nda ve zindânda ve çavuşân ve zâbitân mahbeslerinde ashâb-ı hukūkun mutâlib-i düyûn ile edâya iktidârları olmayan 'aceze ve fukarâdan medyûn ve mahbûs olanların ricâl ü nisvân tâi'fesi ne ise mecmû'u mikdâr düyûnları ve ism ü resmleriyle defter etdirilüp, zimmetlerinden matlûb akçaları munâsafa üzere ashâb-ı hukūka edâ' ve nısf-ı dîger matlûbunu 'adem-i mutâlebe ile rızâ ve sulh ve ibrâ etdirilmek üzere cümle sadakāt-ı hazret-i Şehriyârî'den bu vechile hisâb olunup, ferâde ferâde herkese meblağ-ı matlûbesi edâ ve i'tâ olundu. Bu kadar 'adîmü'l-iktidâr fukarâ kulları tengîne-i zalâm-ı mahbesden halâs ve ashâb-ı hukūkun dahi yedlerine bir habbe girmek mutasavver değil iken anlar dahi mesârr-ı yesâr ile mecbûr ve ferah-nâk olup, her cihetden hulûs-ı kalb ile mazhar-ı du'ây-ı fukarây-ı 'ibâdullâh olmuşlardır.

Hakk Te'âlâ mübârek vücûd-ı hümâyûnların erîke-i saltanat ve celâletde *ilâ âhırı'l-ezmân ve inkırâzı'd-devrân*[2] devâm ü bekāya makrûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Ve dahi niçe mu'sir u teng-dest ricâl ve nisvândan kimesneler medyûn ve lâkin mahbûs değiller. Zîrâ habs olunsalar dâyinin eline bir habbe girmek me'mûl değil ve edây-ı meblağa bir vechile imkân yok. Bu makūleler dahi Bâb-ı Sadrıa'zamî'ye 'arz-ı hâl ile gelüp, mahallesi ve dîni su'âl ve gereği gibi ma'lûm oldukdan sonra 'alâ-vechi'l-munâsafa edâ olunurdu. **[T1 275b]** Bu günlerde Şehriyâr-ı a'zam efendimiz hazretlerinin mazhar oldukları du'ây-ı fukarâ vü zu'afâ hadd-i tahrîrden efzûndur. Hakk Te'âlâ vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatardan masûn u mahfûz eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

---

1 "ابتغاءً لوجه الله تعالى = Yüce Allah'ın rızâsını isteyerek" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

2 "الى اخر الازمان وانقراض الدوران = Dünyanın ve zamanın sonuna kadar" anlamına gelen Arapça cümleciktir.

İbkāy-ı Silahşorân-ı hazret-i Şehriyârî bi-vechi'l-'âdeti

Ma'lûm-ı erbâb-ı dirâyetdir ki, her şeyde ifrât ve tefrît mezmûm ve hadd-i iktisâd memdûh ve ahsen-i rüsûm olduğu cümleye ma'lûm olmağla, husûsan kānûnu ve ana müşâbih olan umûrda, meselâ hademe ve ana müşâbih etrâf ü enhâ'-i Devlet-i 'aliyye'de mer'î ve memdûh olan hadd-i iktisâd ki, farz mertebesi olmakdan nâşî buna murâ'at olunmaya olunmaya[1] her şeyde vefret ü kesret haddini geçüp, isrâfât-i zâ'ide 'umûm üzere hademe-i Devlet'e[2] ve sâ'ir etrâf ü enhâ'-i halka sârî olmağa başladı. Ve bu hâlet-i mufritadan niçe ta'ab ü meşâkk mütevellid olmağa yüz tutdu.

Ez-cümle hademe-i Serây-ı hümâyûn mazbûta ve ma'dûde iken anda olan ocakların birine çırâğ ve duhûl e'azz-i mutâlibden idi. *el-'İzzetü fi-kılleti'ş-şey'i ve i'tidâlihî*[3] meselince hâl-i mu'tedilede iken Silahşorân-ı hazret-i Şehriyârî ağaları fi'l-asl beş on kimesne iken şimdi hadd-i iksâra resîde olmağla, vech-i lâyık üzere hıdmetleri ve murâ'âtları görülmemekle, hadd-i i'tidâlde olmalarıyçün birkaçı hânelerinde istidâmet-i du'âya tenbîh ve fi'l-cümle hadd-i ifrâtdan tehâşî[4] buyuruldu.

Nefy ü iclâ-şüden-i Kâtib-i Dârussa'âdeti'ş-şerîfeti Senson Balyoz Mustafa Efendi ve Ağa Câbîsi

[T1 276a] Yine mâh-ı merkūmun evâsıtında[5] sâbıkā Kâtib-i Dârussa'âde Balyoz ve Senson demekle ma'rûf Mustafa Efendi ki, bir niçe müddet Hâsekî-(خاصه کی)başılık'da olup, ba'dehû Dârussa'âde Kâtibi olmuşidi. Mâl-ı firâvân sâhibi[6] ve emlâk ve hâne ve vezâyifi hadden bîrûn olup, *ed-dünyâ cîfetün ve tâlibuhâ kilâbün*[7] mantûku üzere temâm senson-ı dünyâ idi. Ve Ağa Câbîsi Sâlih dahi hemân buna mu'âdil kendü hâllerinde olmayup, kişt-zâr-ı

---

1 olunmaya A2 : + [Metinde bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] T1

2 Devlet'e A2 : Devlet T1

3 "العزة فى قلة الشئ واعتداله = Bir şeyin azlığı ve orta halli oluşunda bir şeref vardır" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

4 tehâşî A2 : tehâşîye [Kelimenin sonundaki "ye" eki sonradan satırın üstüne yazılmıştır] T1

5 11-20 Rebî'ulevvel 1171 = 23 Kasım - 2 Aralık 1757.

6 sâhibi T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A2

7 "الدنيا جيفة وطالبها كلاب = Dünya bir leştir, ona düşkün olanlar ise köpeklerdir" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, I,142.

bî-pehnây-ı Haremeyn'in tırpancıları gārât-ı emvâl-i Haremeyn'e sâlih, taht-ı zâbıtadan hâric ve tâlih, rişvet-hor-ı[1] mezmûm ve tammâ' olmalarıyla ıslâh-ı nefs-i hasîsleriyçün Limni Cezîresi'ne nefy ü iclâ olundular.

Bu makūle nehhâbe-i evkāf-ı şerîf olan mefâsidi nefy ile mu'âmele, haklarında 'ayn-i rahmet ve 'atâfet olduğu bî-iştibâhdır. Zîrâ yirmi yaşında bir müfsid ve hîle-kâr ve fıtrat-ı zâtiyyesi habâset ve mel'anet(معلنت)-kirdâr teberdârlık deyü Dârussa'âdeti'ş-şerîfe ağaları hazerâtına te'alluk ve intimâ peydâ eder. Dârussa'âde ağaları hazerâtı ise nezdikî-i kurb ve dehşet-i tekarrub ile iştigāl-i kesîreleri olup, dâ'irelerinde böyle mefâsidin hiyel ü mekrine sarf-ı zihn etmeğe vakitleri olmaz. Hemân müddet-i karîbede celâlet-i istînâd ile etmeyeceği şey' yokdur. Bir iki bin kîse akçaya mâlik olur. Evkāf-ı şerîfe-i selâtîn-i 'izâm bunların dest-i tasarrufunda yağmâ ve nehb olur. Ve Devlet-i 'aliyye'de te'ayyün kesb edüp, mansıb ve âdem beğenmez **[T1 276b]** düzd ü hâ'in bunlar olmaz da kim olur? Bu makūleleri nefy ve musâdere ve sâ'ir te'dîbât ile gûşmâl-i 'adl mertebe-i vücûba bâliğ olduğu, *ezharun mineş-şems*[2]dir.

İhsân-ı 'atıyye-i hümâyûn be-ba'zı fukarâ'-i hâcegân

Yine mâh-ı rebî'ulevvelin evâsıtında[3] Bâb-ı Sadrıa'zamî'ye ma'lûmü'l-esâmî ba'zı fukarâ'-i hâcegân ve ba'zı hademe-i mülâzimü'l-hıdmet olan kulları defter mûcebince Kethudây-ı Sadrıa'zamî tarafında cem' olmalarıyçün da'vet olunup, herkes 'alâ-haddihî zülâl-i nevâl-i ihsân-ı Pâdişâhî ile hisse-mend-i i'tâf ü 'inâyet buyurulmağla, dehân-ı huşk-sâyî-i fâkaları sîr-âb-ı nevâl-i mekremet buyuruldu. Hakk Te'âlâ sâye-i 'inâyet-vâye-i Şehriyârî'lerin 'âmme-i zu'afâ vü fukarâ kulları üzerlerinden dûr u zâ'il eylemeye, âmîn.

Vâkı'â bu sene de bir kerre 'atıyye-i hümâyûn fukarâ'-i hâcegân gāyetü'l-gāyet mahallinde vâkı' sadakāt-ı Mülûkâne'den olduğu bî-iştibâhdır. Zîrâ bu kullarının iclerinde za'îf ü 'alîl ve ihtiyâr ve bî-nevâ ve bir tarîkle gayrı kâr u kesbe dahi bî-iktidâr. Medâr-ı ma'îşetden hâliyyetü'l-enhâ yüzer nefer hâcegân kullarına bâliğ olur. Tevcîh olunan menâsıbda dahi âhâdına kifâyet mümkin değildir ki, her biri senede bir şey' ile hisse-mend-i 'inâyet buyurula. Anınçün

---

1 ve tâlih rişvet-hor-ı ["rişvet" kelimesi satırın üstüne yazılmıştır] T1 : **ve tâlih-hor-ı** [Bu kelimeler satırın altına kırmızı mürekkeple yazılmıştır]

2 "اظهر من الشمس = Güneşten daha açıktır" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

3 11-20 Rebî'ulevvel 1171 = 23 Kasım - 2 Aralık 1757.

(انکیچون) her şey'in 'izzeti kılletinde ve hadd-i i'tidâlinde olmağla hâsıl olur. Bu tarîk aslında mazbût ve mu'teber olduğu ricâli mansûbları mikdârından ziyâde **[T1 277a]** ve taşkın olmamağla temâm-ı hadd-i iktisâdda idi. Ve mehmâ-emken behre-i ma'ârif ile mümtâz olmadıkca tarîk-ı hâcegâna duhûl etdirmezler. Ve fî-nefsi'l-emr yakışmaz idi. Tarîk-ı müderrisînin mahsûdu olup:

Hâceler 'azm edince dîvâna
Olurum hasretiyle dîvâne[1]

deyü Nâbî merhûm dahi reşk-i âver-i tahsîn ve bu tarîka duhûl edinceye dek[2] hayli zahmet[3] çekdiği ma'lûm-ı erbâb-ı dirâyet-âyîndir.

Hattâ şu müddet-i karîbede merhûm u mağfûr 'ahd-i Sultânü's-selâtîn Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[4]da yine müte'ayyinü'z-zât bir kimesneyi zümre-i hâcegâna idhâlde merhûm İbrâhîm Paşa rikâb-ı kâm-yâba niyâz-mend-i telhîs olduklarında, bâlây-ı elûke-i Âsafî meslûklarına mübârek kalem-i Hidîvâne'leriyle böyle böyle dîvân hâceleri çoğalup, vakt-i tevcîhâtda menâsıb-ı ma'dûde-i Devlet'den izdiyâd oluyor. " 'Bunlar hademe-i mu'tebere-i dâyire-i Mülûkâne'mden olmağla, bî-behre ve bî-mansıb niçe beslenür. Bu husûs münâsib değildir.' tasrîhi ile hatt-ı şerîf-i übbehet-redîflerin gördüm" deyü sika ve mu'temed kimesneden mesmû'-i Hakīr olmuşdur; *rahmetullâhi Te'âlâ 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[5].

Ol müddetden berü hadd-i iksâra bâliğ ve belki miyânemizde lafza-i 'Osmân'ı sâd ile tahrîr edüp, dîger refîkı ana: "Ben bunun imlâsını sîn ile zabt eylemişidim" deyü izhâr-ı kemâl eden hâric-i 'add ü ihsâ olmak gerek. Hakk Te'âlâ intibâh ve tevfîk ihsân eyleye, âmîn.

---

1 Nâbî'ye ait olan bu beyit için bkz. *Nâbî Dîvânı*, haz. Ali Fuat Bilkan, MEB, İstanbul 1997, I,431.

2 dek [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] T1

3 zîrâ yirmi yaşında bir müfsid ve hîle-kâr ….. zahmet T1 : — [Bu kısım muhtemelen bir müsvedde kağıda yazılmış ve sonradan kaybolmuş olmalıdır] A2

4 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "رحمة الله تعالى عليه رحمة واسعة = Yüce Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Teşrîf-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî be-Serây-ı ʻatîk be-tarîk-ı biniş-i ʻâdî

[T1 277b] Yine mâh-ı merkūmun evâsıtında mübârek isneyn günü[1] hazret-i Şehriyâr-ı ekrem ve Tâc-dâr-ı aʻzam u efham *edâmallâhu ʻömrahû ve devletehû mâ-dâme'l-ümem*[2] efendimiz hazretleri icrây-ı rüsûm-ı Şâhânî ve mahz-ı nevâziş-i Husrevânî'leriyçün Serây-ı ʻatîk-ı hümâyûn'a tahrîk-i rikâb-ı kâm-yâb buyurup, şeref-i makdem-i meymenet-tev'emleriyle ol serây-ı übbe-het-fersâ reşk-i bâğ-ı naʻîm ve anda mülâzimîn-i hıdmet olan cümle kulları, ol rûz-ı saʻîdi nehâr-ı çeşn-i ʻîde tercîh u takdîm eylediler.

Ol gün kāʻide-i müstahsene üzere Sâhib-i devlet hazretleri tarafından pîş-gâh-ı hümâyûnda cirîd içün cündîler ve silahşorân-ı hâssa ağaları ve sâ'ir bulunmaları muʻtâd olan kulları bi-esrihim pîş-i ʻinâyet-bâha-i Şehriyârî'de îstâde-i makām-ı huzûʻ u istikânet olup, kemâl-i sürûr ve bast-ı safây-ı mevfûr ile imrâr-ı vakt-i saʻîd ve yine hezâr şevket ü iclâl ile baʻde'l-ʻasr Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'larına ʻatf-ı ʻinân-ı ʻazîmet buyurdular.

Ve pîş-ezîn cumʻa günü[3] ki, Ayasofya-i Kebîr'de selâmlık tenbîh olunup, edây-ı salât-ı cumʻadan sonra meşâyih-i cevâmiʻ-i selâtînin aʻlem ü efdalinden Ayasofya Şeyhi Efendi'yi istimâʻ buyurup, hıtâm-ı vaʻazda şeref-i maʻiyyet-i duʻâda cümle halk ile hulk-ı cemîl-i mekârim-i Hidîvâne ve tavr-ı matbûʻ-i Mülûkâne'leri muktezâsıyla sıdk-ı derûn ile mazhar-ı duʻây-ı hayr oldular. Ve cümle kebîr u sagīr ve vazîʻ u hakīr ʻâmme-i **[T1 278a]** ʻibâdullâhın isticlâb-ı kulûbuna bâʻis ü bâdî oldular. Hakk Teʻâlâ Habîb-i ekrem'i hürmetine *sallallâhu Teʻâlâ ʻaleyhi ve sellem*[4] bu gûne tevâzuʻ ve hulk-ı cemîl ile dâ'imâ tevfîkāt-ı ʻaliyyesine mazhar eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Ve hıtâm-ı vaʻazda Şeyh Efendi'ye ve sâ'ir[5] hademe-i câmiʻ-i şerîfe ihsân ve ʻatıyye-i behiyyeleri mebzûl buyuruldu. Dergâh-ı hümâyûn solakları kullarına dahi ʻatıyye-i cezîle-i Şehriyârî'leri mebzûl buyurulup, zâbitânlarından mâʻadâ

---

1 16 Rebîʻulevvel 1171 = 28 Kasım 1757 Pazartesi.

2 "ادام الله عمره ودولته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve devletini nesiller sürdükçe dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 20 Rebîʻulevvel 1171 = 2 Aralık 1757 Cuma.

4 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

5 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A2

neferâtlarından dahi[1] bir ferd hırmân-ı dîde-i yesâr-ı ihsân olmayup, her bir nefere ol ʻatıyyeden dü-ʻasced-i hâlisu'l-ʻayâr ihsânıyla isâbet-i dîde-i ʻinâyet buyuruldu.

Hakk Teʻâlâ vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatardan mahfûz edüp, sâye-i ʻinâyet-vâye-i Zıllullâhî'lerin mefârık-ı ʻâlemden müfârık eylemeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Itlâk-şüden-i Ser-kehhâlîn Müstakīm-zâde ve Nevres ʻAbdürrezzâk Efendi ve sudûr-ı fermân-ı ʻâlî be-nizâm ve hey'ât-ı raʻiyyet

Bundan esbak Ser-kehhâlîn-i Hâssa Müstakīm-zâde Efendi ve mevâlîden Nevres ʻAbdürrezzâk Efendi ikāmetine me'mûr oldukları mahalden Âsitâne'de meksleriyçün ıtlâk olunmalarına emr u fermân[2], yine sene-i merkūme ve mâh-ı rebîʻulevvelinin evâsıtında[3] fermân-ı ʻâlî sudûr ve her mahalde mazmûn-ı münîfi tenbîh ve iʻlân ve te'kîd-i ekîd olundu ki: "Kâ'inen men-kâne harâc-güzâr ve zimmet-kirdâr olan milel-i muhtelife ki, Âsitâne-i ʻaliyye'de kātınîn ve gerek vâridîn ve mütereddidîn-i **[T1 278b]** ehl-i sûk ve bezâyiʻ[4] ve tüccâr ve erbâb-ı sanâyiʻ ve hademe-i ümenâ'-i bâb ve gayruhum ne ise kadîmden olageldiği ziyy ve elbise-i me'lûfeleriyle olup şöyle ki, hılâf-ı tavr-ı raʻiyyet al kırmızı çukadan kalpak ve şâlî biniş ve kākum ve emsâlühâ kürkler ve sarı mest pâbûş ve buna mânend elbise-i şiʻâr-ı İslâmiyye ile mütefâhırâne tavrlarından hurûc ve teşebbüh ile esvâk ve bâzârlarda ve sâ'ir[5] mahallâtda bulunurlar[6] ise ahz ve cezâları tertîb olunur" deyü tenbîh ü te'kîd olundu.

Vâkıʻâ bu makūle tenbîhât-ı ekîdenin niçe niçe fevâ'id-i ʻazîmesi olduğu zâhir u bâhirdir. Erbâb-ı raʻiyyet ve esnâf-ı ehl-i zimmet şöyle dursun, hademe-i Devlet-i ʻaliyye dahi câ-be-câ böyle ifrât elbise ve ʻuded ve ʻudde ile birbirinin rütbe ve menziletleri iktizâsı olan ziyy u sûretleri muhtelif ve muhtelıt

---

1 dahi T1 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

2 **ve sudûr-ı fermân-ı ʻâlî be-nizâm ve hey'ât-ı raʻiyyet** ….. emr u fermân T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 72'nin sol kenârına yazılmıştır] A2

3 11-20 Rebîʻulevvel 1171 = 23 Kasım - 2 Aralık 1757.

4 bezâyiʻ A2 : بضابع T1

5 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

6 bulunurlar A2 : bulunur T1

olmağla, niçe mefâsidi mü'eddî olduğundan mâ'adâ mesârif-i şâkka-i zâ'ide[1] irtikâbıyla medyûn ve müstağrak-ı düyûn olurlar. Bu makūle tenbîhat, a'zam-ı menâfi'-i umûrdan olduğu bî-iştibâhdır.

'Azl-i Müfettiş-i Haremeyn Hanîf İbrâhîm Efendi ve nasb-ı Seyyid Şeyhî-zâde Efendi

Hem bu târîhde teftîş-i Haremeyni'ş-şerîfeyn hıdemât-ı celîleden olup, beher hâl a'lem ve esen, fazlı ve meziyyeti ma'lûm olanlara tefvîz oluna gelmekle birkaç seneden berü müderrisîn-i kirâmdan Şârih-i *Kitâbü'ş-şifâ* sâbıkā Sadrıa'zam Müfettişi ve hâlâ Bostâniyân-ı Hâssa Teftîşi hıdmetinde **[T1 279a]** olan Hanîf İbrâhîm Efendi'de olup, mâh-ı merkūmun evâsıtında[2] 'azl ve Sultân Ahmed Câmi'-i şerîfi Vâ'izi Seyyid Efendi'nin mahdûm-ı kirâmîleri hâlâ Şeyhulislâm hazretleri Müfettişlikleri hıdmetinde olan müderrisîn-i kirâmdan nâm efendi bâ-fermân-ı 'âlî ve be-işâret-i Şeyhulislâm Haremeyni'ş-şerîfeyn Evkāfı Müfettişliği'ne ilbâs-ı hil'at olundu.

'Azl-i Kethudây-ı Sadrıa'zamî Ebûbekir Efendi ve Kethudây-ı Sadr-şüden-i Ser-çavuşân Mehmed Ağa

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin evâhırında[3], bundan esbak Kethudây-ı Sadrıa'zamî olan Ebûbekir Efendi 'azl olup, hânesinde ikāmetine emr u fermân olundu.

Ve bir müddetden berü Çavuş-başılık hıdmetinde hüsn-i sedâd ve istikāmet ve şîme-i hamîde ve fetânetle ma'rûf u mevsûf olan Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı 'âlî sa'âdetlü Mehmed Ağa hazretleri, Sadrıa'zam Kethudâlığı'na şâyân ve sezâ-vâr olmağla, li-muharririhi'l-Fakīr[4]:

Hüsn-i hulk u nâm-ı nîkî tev'emend
Her ki-râ în hest bâşed behremend[5]

me'âliyle Sadrıa'zam Kethudâlığı'na ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

---

1 zâ'ide (زائده) A2 : zâyide (زايده) T1

2 11-20 Rebî'ulevvel 1171 = 23 Kasım - 2 Aralık 1757.

3 21-30 Rebî'ulevvel 1171 = 3-12 Aralık 1757.

4 li-muharririhi'l-Fakīr T1 : + [Bu kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

5 "حسن خلق ونام نیکی توأمند * هركه را این هست باشد بهرمند" = Güzel huyla, iyi isim ikiz gibidir. Kimde bunlar varsa, o nasiplidir" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

Ağa-yı mûmâ ileyh hazretleri fi'l-asl hasîb ü nesîb-i asâlet ve nezâhatle perveriş-yâfte, taşra umûruna dahi ıttılâ'-ı tâm ve her vechile sâhib-i bizâ'at ve nîk-nâm olmalarıyla Sadr-ı esbak Mustafa Paşa hazretlerinin tekrâr Sadâret'lerinde def'aten Çavuş-başılık hıdmetiyle ser-efrâz buyurulup, her vechile etvâr-ı pesendîdesi matbû' u makbûl, **[T1 279b]** kâr-dîde ve esenn ve müstahsen olmağla, kadr ü şânları terfî' buyuruldu.

Çavuş-başı-şüden-i Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî 'Abdî Ağa

Târîh-i mâh-ı mezkûrda[1] Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî olan Vezîr-i esbak Hasan Paşa dâmâdı 'Abdî Ağa cenâbları, her vechile niçe müddetden berü hıdemât-ı Devlet-i 'aliyye'de ve menâsıb-ı 'adîde-i celîlede müstahdem ve istidâmet ve liyâkatla ma'rûf u mevsûf olup, lâyık u sezâ-vâr olmalarıyla, Çavuş-başılığ'a ilbâs-ı hil'at olundular.

Ve Mîrahûr-ı Sânî-i hazret-i Şehriyârî Kırımî Hüseyn Ağa, Ser-bevvâbîn-i Şehriyârî ve Kara Mehmed Paşa-zâde Silahşor-ı Şehriyârî Mahmûd Bey, Mîrahûr-ı Sânî hıdmetiyle müteşerrif ve ilbâs-ı hil'at olundular.

İhsân-ı rütbe-i Vezâret be-Ağa-yı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî Na'lbend Mehmed Ağa Paşa

Yine mâh-ı merkūmun yirmi yedinci günü[2] hâlâ Dergâh-ı 'âlî Yeniçerileri Ağası olan Na'lbend Mehmed Ağa, niçe müddet-i medîde ocağ-ı ma'mûre hıdmetleri ve sâ'ir hıdemât-ı mühimme-i Devlet-i 'aliyye'de meşkûru'l-mesâ'î ve ez-cümle Yeniçeri[3] Ağalıkları hıdmetinde beher hâl zabt u rabt ve istikāmet ve mezîd-i kûşiş ve istidâmetle mücidd ü sâ'î ve meşkûru'l-mesâ'î makbûl-i nazar-ı 'inâyet-eser-i hazret-i Cihân-dârî olmağla, kadr ü şânların ifhâm ü i'lâ ve rütbe-i sâmiye-i Vezâret'le i'tilâ buyurulup, yine Dergâh-ı 'âlî Yeniçerileri Ağalığı hıdmetiyle ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Ru'yây-ı garîbe: Paşa-yı müşârun ileyhden **[T1 280a]** menkūldür ki, kırk sene mukaddem 'âlem-i şebâb ve hıdmet-i neferîde şitâb üzere iken, Süleymâniyye Câmi'i'nde bir 'azîm[4] dîvân ve cem'iyyet olmuş; muktedây-ı nâs bir

---

1 21-30 Rebî'ulevvel 1171 = 3-12 Aralık 1757.

2 27 Rebî'ulevvel 1171 = 9 Aralık 1757 Cuma.

3 Yeniçeri T1 : + [Metinde bu kelime mükerreren yazılmıştır] A2

4 'azîm A2 : عظيم T1

zât-ı celâlet-istînâs yeniçeri[1] neferâtına esâmî-yi memhûrları i'tâ eder. Herkesin ismine mutâbık ve lakabına muvâfık olmak vechiyle nevbet buna geldikde, buna dahi bir tezkire verir. Açup nazar eyledikde, üç elif tahrîr olunmuş; cemâ'at yetmiş bir işâretiyle sahh olunmuş imiş.

Bir mu'abbire varup, bu ru'yâsını ta'bîr etdirir. Ta'bîr-i mu'abbir bu gûne imiş ki: "Çünki cem'iyyet Süleymâniyye Câmi'i'nde imiş. Sen yeniçeri olup, giderek ağa olursun. Ve ol halka memhûran tezâkir i'tâ eden, bir Pâdişâh-ı 'âlî-kadr'dır. Sana ağalıkda üç tuğla rütbe-i Vezâret i'tâ eder. Ve bunun vakti gālibâ sene-i hicrî ba'de'l-mi'e yetmiş bire resîde oldukda, minassa-pîrây-ı zuhûr[2] olmak gerek" deyü hatm-i kelâm eder.

Garâbet bundadır ki, ta'bîr-i vâkı'adan ziyâde bu matlab-ı gaybînin 'aynı vâkı' olup, vâkı'â çihil-sâle müddet mürûrundan sonra zuhûr eylediği bir emr-i bedî' olmağla, bu mahalle sebt ü tahrîri münâsib görüldü.

Bundan esbak hâlâ Vâlî-i Bağdâd Vezîr-i mükerrem Süleymân Paşa hazretleri taraflarından Devlet-i 'aliyye'ye vürûd eden tahrîrâtın hulâsasıdır ki, bu târîhde resîde-i mahfaza-i Hakīr olmağla sebt ü kayd olundu

Taşradan Devlet-i 'aliyye'ye vârid olan tahrîrâtın cerîde-i vekāyı'a **[T1 280b]** ehemm ve mu'tenâ olanları kayd oluna gelmişdir. Sâ'ir umûr-ı gayr-ı mu'tenâ ve kesîru'l-vukū' ve cârî vü 'âdî olanları kayd-ı zabtda bir fâ'ide-i mu'tedde olmamağla, anlardan tayy-ı tomar-ı tafsîl olundu.

Ammâ memleket-i İran bir ülke-i vesî'atü'l-enhâ' ve müterâdifü'l-havâdisi ve'l-ahbâr olmakdan nâşî, vârid olan ahbâr ve havâdisi[3] 'alâ-vechi'l-hulâsati tahrîr ve sebt olunmak lâzım ve ehemm olduğu bî-rayb ü iştibâhdır.

Esterâbâd Hâkimi olup, İran Serdârı olan Kaçar Muhammed Hasan Hân ma'iyyetinde olan Horasân ve Mâzenderân ve Âzerbaycân askeriyle Tebrîz'e gelüp ve Âzerbaycân tarafını bi'l-cümle zabt eyledikden sonra, Afgān Âzâd Hân'ın hazîne ve 'iyâlini vaz' eylediği Rûmiyye Kal'ası'nı muhâsara etmeğiyle, kal'a-i mezbûreyi muhâsara eylediği Âzâd Hân'ın mesmû'u oldukda, bulunduğu 'Irak-ı 'Acem tarafından 'avdet ve Rûmiyye tarafına 'azîmet edüp, kal'a-i

1 yeniçeri A2 : yeniceri T1
2 zuhûr A2 : zuhûru T1
3 ahbâr ve havâdisi A2 : ahbâr-ı havâdisi T1

mezbûreye karîb mahalde muhârebe etmeleriyle, mezbûr Âzâd Hân bozulup, bir mikdâr süvârî ile Hakkârî Ekrâdı tarafına firâr eyledikde, ma'iyyetinde olan 'Acem ve Afgān ve Özbek askeri istîmân ile mûmâ ileyh Hasan Hân tarafına teba'iyyet edüp, kal'a-i mezbûreyi muhâsara ve tazyîk[1] ile meşgūl olmağla, tafsîl-i keyfiyyeti müş'ir, Hân-ı mûmâ ileyh Vezîr-i müşârun ileyhe bir kıt'a mektûb göndermekle, mektûb-ı mezbûru müşârun ileyh Der-sa'âdet'e irsâl etmek üzere iken, Hân-ı mûmâ ileyhin bir kıt'a mektûbu dahi vürûd etmeğiyle, mefhûmunda muhâsara eylediği Rûmiyye Kal'ası'nı vire **[T1 281a]** ile teshîr ve mezbûr Âzâd Hân, Hakkârî Ekrâdı içine firâr etmeğiyle, Ekrâd-ı mezkûre derûnundan ihrâc olunmasıyçün müşârun ileyh tarafından âdem ta'yîn olunmasını istid'â etmeğiyle, mezbûr Âzâd Hân'ın Van tarafına gitdiği istimâ' olunup, bu makūle mevâddın Der-sa'âdet'e i'lâm olunması muktezî idüğüne binâ'en, zikr olunan mektûbları Der-sa'âdet'e irsâl edüp, Der-sa'âdet'den her ne gûne[2] emr-i 'âlî vürûd ederse, ol vechile hareket olunacağı Hân-ı mûmâ ileyhe tahrîr eylediğin tastîr eder.

Hân-ı mûmâ ileyh tarafından Vezîr-i müşârun ileyhe def'a-i ûlâda vürûd eden mektûbun hulâsa-i tercemesidir

Bundan akdem Horasân ve Esterâbâd taraflarında olan nâ'ire-i fitnenin ıtfâsına ve ol havâlînin serhadlerinin nizâmına mübâderet olunduğuna binâ'en, Âzâd Hân'ın 'Irak ve ol taraflarda zulm ü te'addîsi ifrâta resîde olduğu ve mezbûr Âzâd Hân, 'Irak ve Âzerbaycân taraflarını tenhâ bulup, 'alem-efrâz-ı gark u tuğyân olarak, tâ deşt-i Geylânât vilâyetlerine dek gelmişidi.

Bu niyâz-mend, Horasân serhadlerine nizâm verdikden sonra Geylân tarafında ve Âzâd Hân'ın askeri ile muhârebe eyledikde, Âzâd Hân askeri bozulup, yedi sekiz bin mikdârı askeri katl ve esîr olundukdan sonra 'Irak tarafına firâr edüp, ehâlî-i Âzerbaycân mezkûrun cevr ü te'addîsinden muzdarib olduklarına binâ'en, Âzerbaycân tarafına 'azîmet olunup, ol havâlîde olan vilâyetlerin emred ve havâtîn ve askerîsini ve sâ'ir hükkâm ve ehâlî ve ihtiyârları temâmen yanımıza gelüp, Âzâd Hân'ın meskeni olan Rûmiyye Kal'ası'na **[T1 281b]** varılup, muhâsara olundukda derûn-ı kal'ada mahsûr olan müslümânları katl ve nehb ü gāretden sıyânet ü himâyet zımnında yü-

1 tazyîk A2 : تضيق T1

2 gûne A2 : — T1

rüyüş ile kal'a-i mezbûru almağa i'tinâ olunmayup: "Rıfk u müdârâ ile teshîr müyesser olur" deyü yirmi iki gün kal'a-i mezbûrenin havâlîsinde tevakkuf olunduğu Âzâd Hân'ın mesmû'u oldukda, cebehâne ve tobhâne ve mükemmel leşker-i bî-şümâr[1] ile kesb-i isti'dâd ve Rûmiyye Hâkimi Selîm Paşa'yı kendüye refîk edüp, 'Irak tarafından hareket ve esnây-ı râhda asâkir-i vefîre ve Rum memleketlerine tâbi' Belbas ve Hakkârî Ekrâdı'nı başına cem' ve levm-i 'azîm ederek kal'a-i mezbûrenin dört fersah kurbuna gelüp muhârebeye şurû' olundukda, 'inâyet ve intisâr-ı İlâhî tarafımıza mukārin olduğundan, Âzâd Hân'ın ol leşker-i bî-şümârı bozulup, Ekrâd ve Afgān perîşân ve Kızılbaş ile müttefik olanları dâhil-i dâyire-i istîmân olup, temâmen cebehâne ve tophâne[2] ve sâ'ir[3] mâlezime-i harb ki, bu kadar eyyâmdan berü cem' ve iddihâr eylediği eşyâsı dahi zabt u rabt ve kendüsü bir mikdâr âdem ile Belbas Ekrâdı tarafına firâr etmeğiyle, kal'a-i mezbûrenin tekrâr muhâsarasına şurû' olunmakın, bi-'avnihî Te'âlâ iki üç güne dek feth u teshîri müyesser olur. Çünki her zemân iki devlet miyânında olan hullet ve ittihâdın icrây-ı merâsimine ri'âyet oluna gelmişdir.

Bundan böyle dahi beynehümâda olan mahabbet ü dâd müstahkem ve pâydâr olmağla, kâffe-i ehl-i İslâm'ın müreffehü'l-hâl olması maksûd-ı dûstân olduğuna binâ'en, bu gûne zuhûr **[T1 282a]** eden fütühât, bâ'is-i meserret-i hâtır-ı 'âlîleri olacağı ma'lûm olmakdan nâşî, keyfiyyet-i mezbûre tahrîr ve mu'temidân-ı Hakīr'den Allâh-kulu Yesavul ve Erdelan Hânı Hüseyn Ağa ile huzûr-ı 'âlîlerine irsâl olunmuşdur. Bundan böyle dahi iktizây-ı mehâmid-şîmeleri üzere iktizâ eden husûsları taraf-ı muhlislerine tahrîr ve işâret buyurmaları, bâ'is-i meserret-i hâlisânemizdir.

Hân-ı mûmâ ileyh tarafından Vezîr-i müşârun ileyhe def'a-i sâniyede vürûd eden mektûbun hulâsa-i icmâlidir

Mukaddem gelan mektûbun me'âlini icmâlen tahrîr eyledikden sonra, muhâsara olunan Rûmiyye Kal'ası'nın suhûlet ile fethi müyesser olup ve Âzâd Hân-ı firârî Hakkârî tarafına gitmekle, eğer mezbûrun ahziyçün ol tarafa bir mikdâr asker ta'yîn olunsa, Hakkârî tarafında katl-i nüfûs ve gāret-i emvâl olu-

1 leşker-i bî-şümâr A2 : leşker T1
2 tophâne A2 : tobhâne T1
3 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A2

nacağı ve Hakkârî Ekrâdı memleket-i Rum'a tâbi' olduğundan, bu gûne hareket nakz-ı[1] 'ahd-i Devlet'e bâ'is idüğü zâhir olduğuna binâ'en, tâyife-i mezbûreye ta'arruz olunmayup ve öteden berü Bağdâd vâlîleri iki devletin beyninde dostluğa vâsıta olmalarıyla, birkaç seneden berü cenâb-ı sa'âdetleri Bağdâd'da Vâlî bulunup, gerek ol tarafın ve gerek sâhibsiz olan İran tarafı ehâlîlerinin refâh-ı hâllerine sâbıkda olan vâlîlerden ziyâde ihtimâm buyurdular.

Ve bu esnâda bu vilâyetler harâb olup ve derd-mend re'âyânın birâz zemân refâh-ı hâl üzere olmaları matlûbumuz olmağla, tahsîl-i **[T1 282b]** vesîle-i âsâyiş-i halka ihtimâm, vâcib-i 'uhde-i[2] zât-ı mekârim-simâtlarıdır.

Ve mezbûr Âzâd Hân'ın bu serhadlerde bulunması bâ'is-i fitne vü fesâd olacağı zâhir olmağla, devleteyn beyninde olan dostluğun bekā ve istihkâmı zımnında Hakkârî Ekrâdı zımnında bulunmalarıyçün taraflarına bir mu'temed kimesne ta'yîn buyurulup, ta'ife-i[3] merkūme Âzâd Hân'ı derûnlarından ihrâc ve İran tarafına tesyîr ü idhâl eyleyeler. Ve yâhûd Âzâd Hân mezbûru, Rum vilâyetinin bilâd-ı ba'îdesinden birine irsâl buyurulup, dest-i te'addîsi bu vilâyetden kûtâh oldukda, kâffe-i enâm hoş-hâl ve fâriğ-i bâl olurlar. Binâ'en 'aleyh sıyânet ve ihtirâm-ı Devlet-i 'aliyye ve hıfz ve hukūk-ı dostî ve yek-cihetî zımnında mektûb-ı meveddet tahrîr ve kadîmî mu'tâdlarımızdan Mehmed Ağa ile irsâl olunmuşdur. Mûmâ ileyhi 'acâleten 'avd ü insırâfa himmet buyurmaları mercûdur.

İbkā'-i Eyâlet-i Cidde ve ba'zı 'azl ü nasb-ı hâcegân-ı Dîvân

Yine bu mâh-ı rebî'ulevvelin evâsıtında[4] bundan akdem Mîru'l-hâcc-ı Mısır ve Defterdârı olan Mehmed Bey İbnü'd-dâlî demekle ma'rûf Bey'e rütbe-i Mîr-i mîrânî ile Eyâlet-i Cidde, sâbıkā ümerâ'-i Mısrıyye'den 'Ivaz Bey nâm Bey'e ve gayrıya tevcîhi mesbûkun bi'l-misl olduğuna binâ'en tevcîh ü ihsân buyurulmuşidi.

Yine bu esnâda hasbe'l-iktizâ Mîr-i mûmâ ileyh 'azl ve kemâ-kân sâbıkı Vezîr-i esbak Seyyid Mehmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ibkā ve tevcîh ve Şeyhu **[T1 283a]**'l-haremliği dahi ibkā buyurulmuşidi.

---

1 nakz-ı T1 : نقص A2

2 'uhde-i A2 : 'umde-i T1

3 tâ'ife-i (طائفه) T1 : طايفه A2

4 11-20 Rebî'ulevvel 1171 = 23 Kasım-2 Aralık 1757.

Ve yine mâh-ı mezbûrun mutavassıtında[1] sâbıkā ihrâc ve tekā'üdlük ihsân olunan Ahıshalı Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî'nin 'ahd-i hazret-i 'Osmân Hânî'de silahdârlıkları hasebiyle ba'zı mukāta'ât-ı mîriyye ve sâ'ir halkdan aldığı eşyânın behâ ve emvâllerin sâhiblerine edâ etmesiyçün ashâb-ı hukūk ve gerek mutâlebât-ı zimem-i mîriyye edâsıyçün rikâb-ı kâm-yâba 'arz-ı hâl olunup, mûcebince mûmâ ileyhin cihetinde olan zimemi edâsına[2] emr u fermân ve asl-ı maskat-ı re'sleri olan Ahısha'ya nefy ü iclâ olundu.

Ve İmâm Hasan Efendi Piyâde Mukābelecisi iken fütâde-i zemîn-i 'azl ve Haremeyn Mukāta'acılığı ilbâs olundu. Ve sâbıkā Enderûn-ı hümâyûn'da Kilar Kethudâlığı'ndan muhrec 'Ali Beyefendi'ye Piyâde Mukāta'acılığı tevcîh buyuruldu.

Ve hem evâhır-ı saferu'l-hayrda[3] tebrîk-nâme-i cülûs-ı hümâyûn içün zümre-i hâcegân-ı Dîvânî'den merhûm Emnî Bey Kethudâsı 'Osmân Efendi, Moskov cânibine ve Sadrıa'zam Kethudâsı Ebûbekir Efendi'nin Kethudâsı, hâcegân-ı Dîvânî'den Giridiyyü'l-asl Resmî Ahmed Efendi, Nemçe cânibine ve Sadrıa'zam hazretlerinin hâlâ Selâm ağalıkları hıdmetinde olan Mehmed Ağa, Kapucu-başılık Pâyesi'yle Leh cânibine ta'yîn ve ilbâs-ı hil'at olundular. Sûret-i teşrîf-nâme-i hümâyûn dahi budur ki, sahîfe-i âtiyede[4] sebt ü tahrîr olunur.

Ve mezkûr 'Osmân Efendi'ye ve Resmî Ahmed Efendi'ye bu teşrîfât-ı hümâyûn ile me'mûriyyetlerinde Şıkk-ı Sânî pâyeleri i'tâ ve ru'ûs-ı hümâyûnları verildi. **[T1 283b]** Zîrâ Hudâvendigâr-ı sâbık merhûm Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[5] müddetlerinde teşrîfât-ı hümâyûn-ı cülûs-ı 'azamet-me'nûs[6] ile Nemçe cânibine Tezkire-i Sânî-i[7] sâbık Hâlîl Efendi ve Moskov cânibine 'İzzet Paşa Mühürdârı Dervîş Efendi me'mûr oldukları ha-

---

1 11-20 Rebî'ulevvel 1171 = 23 Kasım-2 Aralık 1757.

2 edâsına A2 : — T1

3 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.

4 âtiyede T1 : + [Metinde bu kelime önce "âtîde" şeklinde yazılmış, fakat sonradan "âtî" kelimesinin üzeri çizilmiş ve sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek "âtiye" kelimesi s. 84'ün sol kenârına yazılmıştır] A2

5 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

6 me'nûs T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hümâyûn" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

7 Sânî-i (ثانئ) A2 : ثانى T1

sebiyle Şıkk-ı Sânî Pâyesi i‘tâ olunmuşidi. Ana binâ’en bunlar dahi bu vechile tevkī‘ ve i‘tibâr olundular.

Zikr-i teşrîfât-ı hümâyûn ‘ale’t-tertîb ber-vech-i kā‘ide-i mukarrere ki nüvişte-şüde

Ba‘de’l-elkābi’l-ma‘rûfeti ‘amm-zâdem Hudâvendigâr-ı sâbık Sultân ‘Osmân Hân *‘aleyhi’r-rahmetü ve’r-rıdvân*[1] bu esnâda “*Küllü nefsin zâ’ikatü’l-mevt*”[2] nazm-ı kerîmi üzere gülşen-serây-ı bekāya nakl ve rihlet eylemek hasebiyle, irâde-i Hayy-i lâ-yemût ve lâ-yezâl ve ‘inâyet-i bî-gāyet-i Mâlikü’l-mülki Zi’l-celâl ile nâsıye-i sa‘âdet-iştimâl-i Mülûkâne ve cebhe-i âmâl-i behcet-nevâl-i Husrevâne’mizde sâtı‘ olan envâr-ı kābiliyyet ve reşâd ve isti‘dâd-ı Hudâ-dâd muktezâsınca nevbet-i Hilâfet-i meymenet-simât, zât-ı mekârim-âyât-ı Mülûkâne’mize bi’l-irs intikāl edüp, emr-i vâcibü’t-ta‘zîm-i Hilâfet ve iclâlimizi “*İnnî câ‘ilün fi’l-arzı imâmâ*”[3] zîb ü zîneti ile müzeyyen ve tâc-ı pür-ibtihâc-ı[4] devlet ve ikbâl-i ferhunde-fâlımız “*F’ahkum beyne’n-nâsi bi’l-‘adl*”[5] ‘unvânıyla mu‘anven olmağla, ittifâk-ârây-ı vüzerây-ı ‘izâm ve icmâ‘-i ‘ulemâ’-i kirâm ve inkıyâd-ı hâvâs ve kātıbe-i ‘avâm ile işbu sene-i **[T1 284a]** ihdâ ve

---

1 “عليه الرحمة و الرضوان = Allah’ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça duâdır.

2 “كل نفس ذائقة الموت = Her canlı ölümü tadacaktır” anlamına gelen bu ifâde Kur’ân, Âl-i ‘İmrân 3/185.; el-Enbiyâ 21/35. ve el-Ankebût 29/57. âyetlerin baş tarafında yer alan bir kısımdır.

3 “انى جاعل فى الارض اماما = Ben yeryüzünde bir önder yaratacağım” anlamına gelen bu ifâde “*Ve iz kāle Rabbuke lil-melâ’iketi innî câ‘ilün fi’l-arzı halîfeten* = واذ قال ربك للملائكة انى جاعل فى الارض خليفة (= Hani Rabbin meleklere: ‘Ben yeryüzünde bir halîfe yaratacağım’ demişti” Kur’ân, el-Bakara 2/30. âyetin baş tarafından mülhem olarak söylenmiş olmalıdır.

4 pür-ibtihâc-ı A2 : pür-intihâc-ı T1

5 “فاحكم بين الناس بالعدل = O halde insanlar arasında adâletle hükmet” anlamına gelen bu cümle “*F’ahküm beyne’n-nâsi bi’l-hakk* = فاحكم بين الناس بالحق ” Kur’ân, Sâd 38/26. âyetinin baş tarafındaki kısımdan veya “*İnnallâhe yeʾmuruküm en-tü’eddü’l-emânâti ilâ ehlihâ ve izâ hakemtüm beyne’n-nâsi en-tahkumû bi’l-‘adl* = ان الله يأمركم ان تؤدوا الامانات الى اهلها و اذا حكمتم بين الناس ان تحكموا بالعدل (= Allah size mutlaka emânetleri ehli olanlara vermenizi ve insanlar arasında hükmettiğiniz zaman adâletle hükmetmenizi emreder” Kur’ân, en-Nisâ 4/58. âyetin baş tarafındaki kısımdan mülhem olarak ifâde edilmiş olmalıdır.

seb'în ve mi'e ve elf saferu'l-hayrının on altıncı mübârek ahad gününde[1] serîr-i saltanat-masîr-i Cihân-bânî'ye bi'l-istihkāk şeref ü ikbâl ve sa'âdet ü iclâl ile cülûs-ı meymenet-me'nûsumuz vâkı' olup, libâs-ı şerâfet-i "*Ve ce'alnâküm halâ'ife fi'l-arz*"[2] kāmet-i 'aliyye-i Husrevâne'mize ilbâs olunmağın, hutbe ve sikke nâm-ı sâmî-i şerîfimizle müstes'ad ve müzeyyen ve ahkâm ve menâşîr-i 'adâlet-müşîr-i Mülûkâne'mize tuğrây-ı Şehen-şâhâne'miz ile muvaşşah u müzeyyen ve mu'anven olmağla, bu mevhûbe-i 'uzmâ ve 'atıyye-i kübrây-ı İlâhiyye'nin cümle memâlik-i mahrûsemizde ve husûsan huddâm-ı Devlet-i 'aliyye'miz olan hükkâm-ı kirâma iş'âr u ifhâmı emr-i mutahattim olmağın, hâlâ hakkınızda mezîd-i 'inâyet-i 'aliyye-i Şâhâne ve meziyyet-i re'fet-i seniyye-i Pâdişâhâne'miz zuhûra getürülüp, hâssa-i fâhıre-i hila'-i Mülûkâne'mizden semmûr-ı fâ'izu's-sürûra dûhte bir sevb hil'at-ı câlibü'l-behcet-i Sultânî 'inâyet ve ihsânımız olup, nâme-i hümâyûnumuz hıdmet-kârân-ı Devlet-i 'aliyye ve emek-dârân-ı 'atebe-i seniyyemizden Kıdvetü'l-emâcid ve'l-a'yân Mustafa *dâme mecdühû*[3] ile irsâl olunmuşdur.

Lede'l-vusûl 'inâyet ve ihsânımız olan hil'at-ı fâhıre ve kisve-i zâhireyi envâ'-i i'zâz ü ikrâm ve esnâf-ı tevkīr u ihtirâm ile istikbâl ve dûş-ı hamiyyet-pûşunuza iksâ ve izhâr-ı fahr u mübâhât eyledikden sonra, siz kemâ-kân iklîm-i Kırım'a Hân-ı vâlâ-şân olup, Âsitâne-i sa'âdet-'unvân **[T1 284b]** ve dûdmân-ı müşeyyedü'l-bünyânımıza olan vüfûr-ı sadâkat ve ihlâs ve fart-ı hulûs ve taviyyet-ihtisâsınıza lâzime-i şîme-i sıdk muktezâsınca serîr-i saltanat-ı Cihân-bânî ve taht-ı 'âlî-baht-ı kişver-sitânî üzere cülûs-ı hümâyûn-ı 'izzet-me'nûsumuz vâkı' olduğun havza-i hükûmetizde vâkı' olan emâkin ve bikā' ve kasabât ve zıyâ' halkına i'lân ü iş'âr ve cevâmi'-i şerîfede eyyâm-ı[4] cum'ada ve 'îdeyn-i mübârekeynde nâm-ı sâmî-i[5] Mülûkâne'miz ile edây-ı hutbe etdirmeğe ibti-

---

1 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

2 "وجعلناكم خلائف فى الارض = Sizi yeryüzünde halîfeler kıldık" anlamına gelen bu ifâde "*Sümme ce'alnâküm halâ'ife fi'l-arzı min-ba'dihim li-nenzura keyfe ta'melûn* = ثم جعلناكم خلائف فى الارض من بعدهم لننظر كيف تعملون (= Sonra da nasıl davranacağınızı görmemiz için onların ardından sizi yeryüzünde halîfeler kıldık" Kur'ân, Yûnus 10/14. âyetten mülhem olarak söylenmiş olmalıdır.

3 "دام مجده = Şan ve şerefi dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 eyyâm-ı T1 : + [Metinde bu kelime mükerrer yazılmış ve ilkinin üzeri kırmız mürekkeple çizilmiştir] A2

5 sâmî-i A2 : sâ'î-i T1

dâr zımnında meserret ve şâd-mânî izhâr içün kal'alarda toplar atdırup, envâ' şenlikler etdirdesiz; fî evâhır-ı saferu'l-hayr sene ihdâ ve seb'în ve mi'e ve elf[1] min-hicretin men lehü'l-'izzü ve'ş-şerefü ve's-selâm.

Bu dahi Nemçe cânibine Küçük Evkāf Hâcesi'yken Şıkk-ı Sânî rütbesiyle gönderilan Resmî Ahmed Efendi ile Dîvân-ı hümâyûn tarafından de'b-i kadîm ve elkāb-ı müstedîm üzere tahrîr olunan nâme-i hümâyûndur ki zikr u beyân olunur

Ba'de'l-elkābi'l-müte'ârifeti amm-zâdemiz[2] Hudâvendigâr-ı sâbık Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[3] bu esnâda gülşen-serây-ı bekāya nakl ü rihlet eylemekden irâdet-i Hudây-ı Mâlikü'l-mülk-i Müte'âl ve 'inâyet-i bî-gāyet-i Zi'l-celâl-i kesîru'n-nevâl, *Te'âlâ zâtühû 'ani'ş-şebîhi ve'l-misâl ve tekaddese sıfâtühû 'an-vasameti'l-hudûsi ve'z-zevâl*[4] hazretlerinin fazl ü 'inâyet-i bî-nihâyeti ve iki cihân güneşi **[T1 285a]** Sultânu'l-kevneyn ve Senedü'l-asfiyâ'-i Habîb-i Hudâ ve Şefî'-i rûz-ı cezâ Muhammedü'l-Mustafa *'aleyhi mine't-tahiyyâti ve's-salavâti't-tâmmâti'l-mübârekâti enmâhâ*[5] hazretlerinin mu'cizât-ı kesîratü'l-berekâtı ile 'azamet-i Hilâfet-i Cihân-bânî ve celâlet-i saltanat-ı Cihân-sitânî cenâb-ı devlet-me'âbımıza bi'l-irsi ve'l-istihkāk müyesser ve işbu sene ihdâ ve seb'în ve mi'e ve elf saferu'l-hayrının on altıncı mübârek ahad günü[6] taht-ı 'âlî-baht-ı 'Osmânî ve evreng-i Hilâfet-i kişver-sitânî üzere cülûs-ı meymenet-me'nûs-ı hümâyûnumuz mukadder olup, cümle memâlik-i mahrûsemizde mecma'-i Mü'minîn ve ma'bed-i Müslimîn olan cevâmi'-i envâr levâmi'in menâbir-i şeref-me'menlerinde nâm-ı sâmî-i hümâyûnumuza

1 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.

2 'amm-zâdemiz [Kelimenin sonundaki "miz" eki satırın üstüne yazılmıştır] T1 : 'amm-zâde A2

3 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "تعالى ذاته عن الشبيه والمثال وتقدس صفاته عن وصمة الحدوث والزوال = Zâtı, benzeri olmaktan ve sıfatları sonradan meydâna gelme (hudûs) ve yok olma (zevâl) gibi kusurlardan yücedir" anlamına gelen Arapça bu cümle Yüce Allah'ın bazı özelliklerini belirtmektedir.

5 "عليه من التحيات والصلوات التامات المباركات انماها = En yüce, mübârek, eksiksiz salât ve selâmlar O'nun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

6 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

hutbeler okunup ve dâru'd-darb nukūd-ı nâ-ma'dûd olan mahallerde vücûh-ı derâhim ve denânîre ism-i sa'âdet-resmîmiz ile sikkeler urulup ve ahkâm-ı kazâ-nefâdımız[1] cemî'-i memâlik-i vesî'atü'l-mesâlikimizde cârî ve eşi"a-i nûr-ı âfitâb-ı 'adl ü dâdımızdan zulmet-i zulm ü sitem mütevârî olmağla, vâkı' olan cülûs-ı meymenet-me'nûsumuz Devlet-i 'aliyye'miz ile sulh u salâh-ı müstevcibü'l-felâh üzere olan mülûk-sütûde-meslûket i'lân ü iş'âr 'âdet-i kadîme-i eslâf-ı şeref-ittisâfımızdan olmağın, bu deydene-i müstahseneye murâ'ât ile cülûs-ı sa'âdet-me'nûsumuzun haber-i meserret-eserin i'lâm ü ihbâr içün işbu nâme-i hümâyûn-ı mülâtafet-makrûnumuz ısdâr ve hâcegân-ı bülend-eyvân-ı me'âlî-'unvânımızdan Şıkk-ı Sânî Pâyesi olan iftihâru'l-ümerâ'i ve'l-ekâbir Resmî Ahmed *dâme 'ulüvvühû*[2] **[T1 285b]** ile irsâl kılınmışdır.

Lede'l-vusûl bu hânedân-ı şâmihu'l-erkân ve dûdmân-ı râsihu'l-beyânımız ile müstahkem ü pâydâr ve müşeyyed ü üstüvâr olan 'uhûd-ı sâdıka ve şurût-ı vâsika muktezâsınca vâkı' olan cülûs-ı hümâyûnumuzdan dostluğa lâyık meserret-i bî-nihâye izhâr ve taht-ı hükûmetinizde olan hükkâm-ı memleket ve a'yân-ı vilâyetinize iş'âr edüp, mâbeynde mün'akıd ve müstahkem ve tarafeynden mürtebıt u mürtesem olan şurût-ı 'ahd ü peymân ve vesâ'ık-ı[3] sevgend ü eymân, zemân-ı sa'âdet-iktirânımızda bir üslûb-ı sâbık mukarrer ve mu'teber tutulup, mâdâm ki tarafınızdan sulh u salâh ri'âyetinde kusûr zuhûr eylemeye, cânib-i hümâyûnumuzdan vechen mine'l-vücûh hılâfına cevâz gösterilmeyüp, mâbeynde mun'akıd ve müstahkem olan musâfât ü muvâlâtın merâsimi *kemâ hiye hakkuhâ*[4] murâ'ât olunması bâ'is-i emn ü râhatdır. Ve refâh-ı hâl-i re'âyây-ı tarafeyn dahi her vechile hâsıla olduğu bî-rayb ü iştibâhdır; fî evâhır-ı saferu'l-hayr[5] min-hicretin men lehu'l-'izzü ve'ş-şeref.

Bir sûret dahi Moskovlu cânibine bâlâda zikr olunan Emnî Bey Kethudâsı 'Osmân Efendi ile irsâl olundu ki, sûreti budur.

Ve bir sûreti dahi Macâr ve Çeh Kıraliçesi ve üştür-pânın arzı Dukası ve hâlâ İmparatoriçesi olan dostumuz haşmetlü, rağbetlü Marya Tereza (ماریه تره ره) [=Maria Theresia] *hatemallâhu 'avâkıbehâ bi'l-hayri ve elhe-*

---

1 kazâ-nefâdımız A2 : kazâ'-i nefâdımız T1

2 "دام علوه = Yüceliği dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 vesâ'ık-ı (وثائق) A2 : vesâyık-ı (وثایق) T1

4 "کما هی حقها = Nitekim onun hakkı budur" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

5 21-29 Safer 1171 = 4-12 Kasım 1757.

me ileyhâ sebîle's-savâbi ve's-sedâd[1] hâcegân-ı Dîvân-ı bülend-eyvânımızdan **[T1 286a]** Şıkk-ı Sânî Pâyesi olan iftihâru'l-ümerâ'-i ve'l-ekâbir Resmî Ahmed *dâme 'ulüvvühû*[2] ile gönderilmişdir.

Bir sûreti dahi zîr u bâlâ Sicilyateyn Kıralı ve İspanyalular'ın Kıral-zâdesi miknetlü, menziletlü Karloş [=III. Carlos] *hatemallâhu 'avâkıbehû bi'l-hayri ve'r-reşâd ve elheme ileyhi sebîle's-savâbi ve's-sedâd*[3]a elçisi yediyle gönderildi.

Ve bir sûret dahi hâlâ İsvec ve 'Avar-vandal ve ana tâbi' niçe vilâyetlerin hükümdârı olan rağbetlü, hürmetlü dostumuz Edol'o Kurbda Berteuş (ادولعو قربده برتعوش) [=Adolf Frederick] *hatemallâhu 'avâkıbehû bi'l-hayr*[4]a[5] elçisi yediyle gönderildi. Bir sûreti dahi İngiltere ve İsveçlü'ye Darlanda ve ana tâbi' vilâyetlerin Kıralı olan Giyorhayus-ı Sânî (كيور حيوس ثانى) [=II. George] *hatemallâhu 'avâkıbehû bi'l-hayr*[6] yine elçisi yediyle gönderildi.

Bir sûreti dahi memâlik-i Rusya İmparatoriçesi ve ana tâbi' niçe vilâyetlerin fermân-fermâsı ve Hükümdâr olan haşmetlü, mahabbetlü dostumuz ez-Zâtiyye-i evvele *hatemallâhu 'avâkıbehû bi'l-hayr*[7]a dergâh-ı mu'allâm Kapucu-başılığı Pâyesi'yle hâlâ Sadrıa'zamımız Selâm Ağası olan iftihâru'l-emâcidi ve'l-ekârim Mehmed Ağa *dâme mecdühû*[8] ile irsâl olundu.

Ve bir sûreti dahi hâlâ Leh ve tevâbi'i Kıralı olan rağbetlü, mahabbetlü Agustos-ı Sâlis ile kâdîmî sadâkatkâr hem-civârımız Leh Kıralı ve cumhûru

---

1 "ختم الله عواقبها بالخير والهم اليها سبيل الصواب والسداد = Allah onun sonunu hayr eylesin ve onu doğru yola iletsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "دام علوه = Yüceliği dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "ختم الله عواقبه بالخير والرشاد والهم اليه سبيل الصواب والسداد = Allah onun sonunu hayr ve iyi eylesin ve onu doğru yola iletsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "ختم الله عواقبه بالخير = Allah onun sonunu hayr eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 *bi'l-hayr*a A2 : *bi'l-hayr* T1

6 "ختم الله عواقبه بالخير = Allah onun sonunu hayr eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 "ختم الله عواقبه بالخير = Allah onun sonunu hayr eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 "دام مجده = Şan ve şerefi dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

hatemallâhu ʻavâkıbehum bi'l-hayri ve'r-reşâd[1]a **[T1 286b]** dergâh-ı muʻallâm Kapucu-başılığı Pâyesi'yle hâlâ Sadrıaʻzamıma[2] Selâm Ağası olan iftihâru'l-emâcidi ve'l-ekârim Mehmed *dâme mecdühû*[3] ile gönderildi.

Ve bir sûreti dahi Nederlanda istânî haberu'l-ânî *hutimet ʻavâkıbuhû bi'l-hayri ve'r-reşâd*[4]a elçisi yediyle gönderildi.

Ve bir sûreti Venedik Dozu ve cumhûru *hutimet ʻavâkıbuhüm bi'l-hayri ve'r-reşâd*[5]a Balyos'u (بايلوسى) yediyle gönderildi.

Ve bir sûreti dahi vilâyet-i Françe ve ana tâbiʻ niçe memâlik-i vesîʻatü'l-mesâlikin Pâdişâhı haşmetlü, ulu, rağbetlü, kadîmî sâdık dostumuz On beşinci Luyiz [=XV. Louis] *hatemallâhu ʻavâkıbehû bi'l-hayr*[6]a[7] elçisi yediyle gönderildi.

Ve bir sûreti Danimarko, Venor, Vekya, Vandal, Vegora ta'ifelerinin[8] Kıralı ve niçe memleketlerinin Dukası ve ana tâbiʻ yerlerin kuvatnası ve hükümdârı haşmetlü, miknetlü dostumuz Fermde Zikoş-ı Hâmis [=V. Frederick] *hatemallâhu ʻavâkıbehû bi'l-hayr*[9]a[10] Bey-zâdesi yediyle gönderildi.

---

1 "ختم الله عواقبهم بالخير والرشاد = Allah onların sonunu hayr ve iyi eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 Sadrıaʻzamıma A2 : Sadrıaʻzamımı T1

3 "دام مجده = Şan ve şerefi dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "ختمت عواقبه بالخير والرشاد = Onun sonu hayr ve iyi olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "ختمت عواقبهم بالخير والرشاد = Onların sonu hayr ve iyi olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "ختم الله عواقبه بالخير = Allah onun sonunu hayr eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 *bi'l-hayr*a A2 : *bi'l-hayr* T1

8 ta'ifelerinin T1 : tayifelerinin A2

9 "ختم الله عواقبه بالخير = Allah onun sonunu hayr eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

10 *bi'l-hayr*a A2 : *bi'l-hayr* T1

Hulâsa-i kāfile-i hacc-ı Şâmî ki ez-tâ'ife-i 'Urbân mutazarrır geşte-end der-zemân-ı merhûm u mağfûr Sultân 'Osmân Hân ibnü's-Sultân Mustafa Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[1]

Bundan esbak tahrîrine îmâ vü iş'âr olunan keyfiyyet-i intihâb-ı kāfile-i hucâc-ı Şâmî ki, fi'l-cümleti[2] münâsebetle iş'âr olunmuşidi. Tafsîl-i hulâsası budur ki, beş on sene mikdârı Vezîr Es'ad Paşa hazretleri Şâm-ı şerîf Mîru'l-hâccı olup, servet **[T1 287a]** ü yesârı müzdâd oldu. Ve tâ'ife-i[3] 'Urbân ile ihtilât-ı tâmmı hâsıl olup, ittihâd-ı cinsiyyet ve ahz u 'atâda bunlar ile yek-sû ve yek-rû olmağla, nev-'ammâ haşyet ü rehbet ve galebe vü miknet muzmahil ve 'adem-i mübâlât ile tehâşî-i 'avakıb-ı umûr sûretleri mündefi' olmağa başladı. Ve istediği gibi gerek ehâlî-i Şâm'a ve gerek 'Urbân'a istimâlet verüp, ancak kendi kâr u kesbi ve iddihâr-ı emvâl ile izdiyâd-ı kâr u bârı umûrundan[4] gayra mütefattın olmadı. 'Âkıbet-endîşlik ve ihtiyât-ı umûr mülâhazaları bi'l-cümle mürtefi' oldu. Hucâc-ı Müslimînin zâd ü zahîre ve mihaffe ve cimâl ve levazımât-ı sâ'irelerinden[5] bile izdiyâd-ı mu'tâd ile kesb ü kâra mâ'il oldu. Ve tüccâr ve ehl-i sûk-ı Şâm ile şirket-i bey' ü şirâ ve sâ'ir[6] şân-ı Vezâret'e nâ-mülâyim umûra mâ'il olup[7] bu ecilden vâridîn ve sâ'irînin[8] teşekkîleri çoğaldı.

Her çend ki Devlet-i 'aliyye tarafından mûceb-i îkāz ve tebassur bir emr ile muhâtab olsa hüsn-i tedâfü' ile cevâb ve Mîru'l-hâclık[9] umûru hıdmetinde ihtisâs şâ'ibesin izhâr ederdi. Kesret-i iktidâr, vefret-i mâl, mülâhaza-i 'avâkıba yer komadı. Ve 'Urbân eşkıyâsını bir mertebe yüze çıkardı ki: "Allâhümm'ensur Es'ad Paşa huddâme'l-Haremeyn" deyü ziyân-ı hâlleri terâne-i cemmâlân ve hudî-hânân olmağa başladı. Bu hâl ile tama' ve iddihârı dahi bir gûne fesâdı müstelzim olup, zîrâ ma'lûm-ı erbâb-ı tecâribdir ki, ednâ şey'de tama'-ı kalîlden fesâd-ı **[T1 287b]** 'azîm müntic olur.

---

1 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 fi'l-cümleti A2 : fi'l-cümle T1

3 tâ'ife-i (طائفه) T1 : طايفه A2

4 umûrundan A2 : umûrunda T1

5 sâ'irelerinden A2 : sâ'irelerinde T1

6 sâ'ir (سائر) T1 : سايِر A2

7 olup A2 : — T1

8 sâ'irînin (سائرينك) T1 : سايِرينك A2

9 Mîru'l-hâclık A2 : Mîru'l-hâçlık T1

Ez-cümle sadakāt-ı Devlet-i ʿaliyye'den üslûb-ı hakîm ve re'y-i rezîne mübtenî hâliye-i muʿtâde-i ʿUrbân-ı bevâdî ki, ʿahd-i hazret-i Sultân Selîm Hân *ʿaleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[1]dan berü verile gelüp, bununla niçe umûr-ı mehâmm-ı lâzime münsed ve taraf-ı suhûlet ve üslûb-ı re'y-i hikmet itmâm olunduğu müşâhed ve muʿtedd iken ve taraf-ı bâhiru'ş-şeref-i devletden aslâ ve katʿâ bu hâliye-i ʿâdiye ve hilaʿ-i muʿtâde-i ʿUrbân'a taksîrât ve katʿ-i ʿâdât olunmak vâkıʿ olmamışiken, bundan dahi birâz kesb ve intifâʿ kaydına düşüp, bu ʿUrbân-ı bevâdî[2] ise bir millete benzemez. Andâl ve kezzâb ve erâzil makūleleri dîn ü mezhebleri muhtel ve müşevveş bir murdâr kavm olmalarıyla, baʿzı hâliye-i muʿtâde ve kisâvî-i ʿâdiyelerin katʿ eyledi. Birkaç kerre kāfile-i haccı muʿtâd tarîkından sapıtdı. Bunlar ise muntazırîn oldukları mahal ki, esnâ'-i râhda vâkıʿ olmağla ol mahalle[3] gelindikde, hâliye-i muʿtâdeleri verilürdü. Vermemek içün tarîk-ı hîleye sülûk ile bu yoldan getürüp, dekk ü feryi böyle andâl ve sefelenin zebân-dırâzlığına bâdî olup, hâsıl-ı kelâm me'mûr olduğu hıdmet-i celîle-i Mîru'l-hâccı'nın şeref-i kadr ü fehâmetin bilmeyüp, gâh sûret-i imtinân ve tehassus ile tesennüm ve gâh tavr-ı iddihâr ve kesbde teceşşüm ve nâ-mülâyim ahvâlleri müştehir-i cemmâze-i tefrît olmağla, ʿazli îcâb ve sâbıkā Kuds-i şerîf Mutasarrıfı Mekkî-zâde Hüseyn Paşa rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le Şâm **[T1 288a]** Mîru'l-hâccı taʿyîn buyuruldu.

Buna dahi bâʿis ü bâdî müşârun ileyh Mekkî-zâde Paşa-yı celîlü'ş-şân hazretleri Esʿad Paşa gibi ol havâlîde münteşî ve hem-cins ve hem-ülfet havâlî-i Şâm ve etrâfını ve keyfiyyet-i ʿUrbân ve ehâlîsini kemâliyle bilüp, nev-ʿammâ kudreti üsʿa-i yesârı dahi derece-i kemâlde olup ve hem müteveffâ Dârussaʿâdet Ağası Kof-ı bî-vukūf Ahmed Ağa'ya fevka'l-hadd teʿalluk ve intimâsı bulunup, Vezâret ve Mîru'l-hâclığı'na şefîʿ ve mücbir ve ʿillet-i müstakılle olmuşidi. Eğerçi vüzerâdan biri böyle hıdmet-i celîleye sevk u tasmîm olundukca, Ağa-yı merkūm menʿ u refʿ ve mahall-i sâhibü'l-emre bunun salâhiyyeti hâlini tergīb

1 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 bevâdî T1 : + [Bu kelime mükerrer yazılmıştır] A2

3 ol mahalle A2 : — T1

ü tavsîf ile ve *lâ-büdde min-zuhûri emrin mukadderin*[1] medlûlü üzere rütbe-i Vezâret ile Şâm Mîru'l-hâclığı'nı buna tevcîh etdirdi.

Ve Es'ad Paşa'nın etbâ'ı emsâlinden hakīru'l-kadr Mûsâ nâm kimesneye dahi Cerde Başbuğluğu ile rütbe-i Mîr-i mîrânî verilüp, eğerçi bu Cerde hıdmeti Mîr-i mîrân'a dahi tefvîz olunduğu mesbûk ve lâkin fi'l-asl vüzerâdan vaktine kādir yarâr ve şecî' ve kâr-güzâr kimesneye tefvîz oluna gelüp, bu hıdemât-ı hacc-ı şerîfe gāyet ihtimâm olunurdu.

Ber-vech-i sinîn-i sâbıka umûr-ı hacc-ı şerîfe ihtimâm-ı tâm birle mâlezimesi görülüp, 'âdet üzere vakt ü zemânıyla kāfile-i hacc ile Mîru'l-hâc Paşa zâmile-bend-i 'azîmet oldu. Ammâ sâbıkı Es'ad Paşa'nın Halebü'ş-şehbâ'da ve âdemleri ol havâlîde oldukları miyân-ı 'Urbân'da **[T1 288b]** ve ehâlî-yi Şâm'da ihtilâf[2] ve kīl ü kālden[3] hâlî değil idi.

Ne hâl ise selâmet-i kâmile birle kāfile-i hacc-ı şerîf Mekke-i mükerreme'ye vusûl buldu. Cerde Başbuğu olan Mûsâ Paşa dahi tertîb ve levâzımâtı ile vakt ü zemânıyla 'azîmet eyledi. Birkaç konak gidilüp, bir mahalde mu'tâd üzere kabîle-i Benî Sahr ve kabîle-i Benhân meşâyihi gelüp, kisve-i mu'tâdeleri iksâ olunacak idi. Ol mahalde gelüp Paşa'ya buluşdular[4]. Mu'tâddan ziyâde hâliye taleb eylediler. Ve sâbıkā Mûsâ Paşa bunlardan bir 'Arab şeyhini katl eylemiş imiş. Derûnlarında gayz u kîn-i 'Arab müstekin imiş. Ol mahalde bunlara keç mu'âmele iktizâ etmez iken, şütûm-ı galîzaya dek nâsezâ mu'âmele olunup, ertesi gün gelürler ve cenge mübâderet olunur. Cerde bozulup Mûsâ Paşa'nın oğlu mecrûhan vefât ve kendi dahi bir iki kurşun ve mızrak yarasıyla fevt olup, Cerde bi-temâmihî nehb ü yağmâ ve bu eşkıyây-ı bevâdî-i 'Urbân bu fezâhatı ganîmet 'add eylediler. Eşkıyây-ı 'Urbân kuvvet buldu. Ve Şâm-ı şerîf'e Cerde'nin bu hâl üzere intihâbı ve Mûsâ Paşa'nın fevti haberi geldikde, ata dona kādir olanlar da 'alâ-cenâhi'l-isti'câl Cerde imdâdına çıkılmak mümkin olmadı. Ve *fâze bi'l-lezzeti'l-cesûr*[5] fursatı fevt oldu. Devlet-i 'aliyye'ye yazılup, evâmir-i sâdıre vusûl buluncaya dek vakit

---

1 "لابد من ظهور امر مقدر = Takdîr edilenin olması muhakkaktır" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

2 ihtilâf A2 : — T1

3 kīl ü kālden A2 : kīl-i kālden T1

4 buluşdular A2 : buluşdu T1

5 "فاز باللذة الجسور = Cesur olmanın tadına vardı" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

fevt oldu. Düşmen zafer bulup, fesâd-ı ʻazîmin mukaddimesi temâm müheyyâ oldu.

ʻİlâc vâkıʻa **[T1 289a]** *pîş-ez-vukūʻ bâyed kerd*[1] meseli ile iş vaktinde görülmeden kaldı. Erbâb-ı tecârib katında ise Cerde bozulup, nehb ü gāret olmak ʻavdetde huccâc-ı Şâmî'nin kemâl-i zaʻf, belki tâlân-ı dest-i ʻUrbân olmasını müstelzim bir maʻnâ olduğu zâhir u bâhirdir.

Bu hılâlde ehâlî-i[2] Şâm mefâsidi dahi kimi Esʻad Paşa hevâsında kimini Mûsâ Paşa ʻadâvetinde ve kimi Mekkî-zâde'nin bu gûne rütbe-i Vezâret ile Mîru'l-hâclığı hasedinde her biri Türkmân mahallesi müfsidleriyle ve dağ havâlîsi Dürzîler'iyle yek-dil ve yek-cihet olup, dûrdan seyirci oldular. Gayret-i İslâmiyye'yi bi'l-külliyye ferâmûş eylediler. Ehâlî-i Şâm'ın fi'l-asl tînet u cibilliyyetleri fesâd üzere olmağla olacak olur. Hâsılı sûret-i ihtimâmdan dâmen-çîn-i temâşâ oldular. Ve huccâc-ı Müslimîne henûz Mekke-i mükerreme'den zâmile-bend-i ʻazîmet olmadan, Cerde'nin bu keyfiyyeti haberi resîde olup ve belki esnâ'-i râhda kāfile-i hâcca îrâs-ı mazarrat u gezend hâletleri hâtıra hutûrdan hâlî değil idi. Ve lâkin Mîru'l-hâcc'ın etrâfı müstekmel ve dâ'ire-i hacc-ı şerîf mükemmel olmağla ve gayrî tarîkden ʻavdet ü ʻazîmet dahi müteʻassir, belki muhâle karîb bir hâlet olmağın, ne hâl ise sûy-ı Şâm-ı şerîf'e konak-be-konak ʻazîmet eylediler. Maʻân'a karîb Katrana demekle maʻrûf mahalle geldiklerinde ʻUrbân eşkıyâları tecemmuʻ edüp, niçe dürlü hiyel ü mekr ile yirmi günden mütecâviz kāfile-i huccâcı muhâsara ve meks etdirirler. Tâ kim zâd ü zahîreleri münkazî **[T1 289b]** olup, kemâl-i zaʻf-ı hâletleri geldikde defeʻâtle muhârebe olunup, Mîru'l-hâcc'ın etrâf ve levendâtı bozulup, anlar dahi bir gûne kāfile-i haccı nehb ü gāret etmeğe başladılar[3]. Mîru'l-hâc mecrûhan maʻiyyetinde olan kimesneler ile ve müteʻayyinîn-i kāfile-i hac ile menhûben[4] ve ʻuryânen Maʻân Kalʻası'na düşdüler. Kesret-i eşkıyây-ı ʻUrbân hadd ü hasrdan hâric idi. Benî Sahr ve Benî ʻAneyze ve Benî Benhân ve Kilâb-ı ʻakūr-ı Küleyb ve etrâf-ı Gazze ve emsâlühâ ki ʻadd ü şümârı mümkin değil idi.

---

1 "علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد = İlacı olay olmadan önce kullanmak gerekir" anlamına gelen bu cümle Farsça bir atasözüdür.

2 ehâlî-i (اهالئ) A2 : اهالی T1

3 başladılar A2 : başladı T1

4 menhûben A2 : مهوباً T1

Hattâ nevâhî-i Basra ve Bağdâd'dan şütür-süvâr niçe bin a'râb-ı nehhâbe ve etrâb-ı nifâk cem' olup, lümûm-ı 'azîm ile emvâl-i Müslimîn'i ibâha ve ganâ'im 'add eylediler. Bu şirzime-i eşrârın niçesi ol havâlî 'Urbânı olmağla ve Kuds-i şerîf ve Gazze etrâfına karîb bulunmalarıyla, huccâcın ba'zısını 'uryânen Kudüs'e ve ol havâlîye getürdüler. Kimi bâdiye-peymây-ı deşt-i hayret bürehne ve gürisne-mâye-i hayâtı vârâste-i cibâl ü rimâl oldu. Bu vâkı'a-i mûhişenin tafsîli mümkin değildir. Lâkin hiç tahrîr olunmamak da münâsib olmamağla, bu kadarca ile iktifâ olundu.

Bu tâ'ife-i[1] 'Urbân'nın fi'l-asl dîn ü mezhebleri olmayup, kimi Zeydî ve kimi Yezîdî ve kimi Râfizî oldukları meşhûrdur. Bunların katl ve seby ü esrleri müftâ bihdir. Hakk Te'âlâ şevketlü, kudretlü, 'azametlü zıll-ı İlâh-ı bî-hemtâ Pâdişâh-ı rub' meskûn ve Nigeh-bân-ı şer'-i garrâ efendimiz hazretlerine kudret ü kuvvet ihsân ü 'inâyetiyle **[T1 290a]** bu mefâsidin rûy-ı arzdan tathîrlerine muvaffak eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Eğerçi bu vâkı'a-i mûhişe merhûm Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[2] müddetinde vâkı' olmuşidi, ammâ sene ihdâ ve seb'în ve mi'e ve elf saferu'l-hayrının on altıncı günü[3] cülûs-ı hümâyûnları vâkı' olmağla, bâ'is-i elem ve ıztırâb-ı hâtır-ı sa'âdet-mezâhirleri olup, bu haberler resîde-i sem'-i hümâyûn olduğu gibi hemân himmet ü 'inâyet buyurup, Çeteci 'Abdullah Paşa hazretleri Mîru'l-hâcc-ı Şâm ve mahsûs fetâvây-ı şerîfe mûcebince hutût-ı hümâyûn ısdâr ve irsâl buyuruldu.

Ve taraf-ı 'inâyet-methaf-ı hazret-i Şehriyârî'lerinden bin kîseye karîb in'âm ve mâlezime-i mesârif ve hil'at-ı mûrisü'l-behcet irsâliyle kadr ü şânların terfî' ve eşkıyây-ı düzdân-ı 'Urbân kâ'inen[4] men-kâne ne mahalde bulunurlar ise ve buna müzâhir u mu'âvin ehâlî-i Şâm'dan ve gayrıdan her kim olursa bilâ-emân haklarından gelinmek üzere evâmir-i ekîde tahrîr u irsâl buyuruldu. İnşâ'allâhu'r-Rahmân haklarından gelinüp, âhara mûcib-i 'ibret kılınur. Sinîn-i mütekaddimede dahi bunun emsâli eşkıyây-ı 'Urbân'dan niçe niçe mazarrat ve hasâret zâhir olup, gereği gibi haklarından gelindiği mastûr-ı safâyih-i tevârîh olmuşdur.

---

1 tâ'ife-i (طائفة) T1 : طايفة A2

2 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

4 kâ'inen (كائناً) T1 : كايْناً A2

Sudûr-ı fermân-ı re'âyâ ve tavâ'if-i müste'menîn-i tüccâr ve gayruhû ki herkes be-şekl-i lâyık ve ziyy-i ra'iyyet bâşende fî re [bî'ulevvel] sene 1171

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevveli evâhırında[1] 'umûm-ı re'âyâ **[T1 290b]** ve müste'menîn-i tüccâr ve Efrenc ve gayruhû kâ'inen[2] men-kâne âhâd-ı Müslimîn'den mâ'adâ milel-i muhtelife ki gerek Nasârâ ve gerek Yehûdî ve gayrî tavâ'if-i müste'menîn-i Efrenc-i tüccâr ve hademe-i elçiyân-ı kātınîn bi-ecma'ihim bunların içlerin ehl-i sûk ve hirfet Ermeni ve Rum ve sâ'ir tâ'ife-i Tersâyân oldukları sûret-i ra'iyyet üzere elbise ve kalpakları ve kıyâfetleri vechen mine'l-vücûh teşebbüh üzere olmayup, ziyy-i ra'iyyetde olalar. Reng-âmîz çukadan kırmuzı ve al kalpak geymeyeler. Ve şâlî biniş ve sarı mest pâbûş ve envâ'-i mütefâhır kürkler geymeyeler. Ve Efrenc tâ'ifesi tüccâr ve hademe-i Balyos (بايلوس) ve elçiyân ne ise kendi hey'et ve şabkaları ile gezeler. Ve nisvân tâ'ifesi[3] dahi "*Ve karne fî büyûtikünne*"[4] medlûl-i şerîfi üzere bilâ-zarûretin ve hâcetin şer'iyyetin taşra sûk u bâzârlarda gezmeyeler. Ve hey'et ü kıyâfetleri hâric-i tavr-ı edeb ferâce, yakası tâ miyâne resîde teng kasındı ile taşra çıkup yaşmakları tûl ve 'arz-ı hılâf-ı hıssîsa-i ehl-i 'ırz mekşûfü'l-enhâ' olmayalar.

Eğer bu zikr olunan mevâddın hılâfı bulunur ise haklarından gelinmek musammem olduğu hâvî idi. Hâlâ İstanbul Kadısı Efendi'ye emr-i 'âlî irâ'et ve mehâkimde kayd ve e'imme-i mahallâta tenbîh ve i'lân ve ehl-i hirfet kethudâlarına ve yiğit-başılarına ferden ferdâ tenbîh-i ekîd buyuruldu.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ şevketlü, kerâmetlü, kudretlü Pâdişâh-ı 'âlempenâh **[T1 291a]** *eyyedallâhu ve ebkāhu*[5] efendimiz hazretlerinin vücûd-ı hümâyûnların ilâ-memerri'd-devrân dâ'im ü kā'im eyleye, âmîn.

Böyle tenbîhât-ı ekîdenin cümle kullarına ve sâ'ir[6] fukarâ vü zu'afâya lâ-yu'addü ve lâ-yuhsâ menfa'at[7] ve sıyâneti olduğu erbâb-ı imtiyâza hafî de-

---

1 21-30 Rebî'ulevvel 1171 = 3-12 Aralık 1757.

2 kâ'inen (كائنا) T1 : كائناً A2

3 tâ'ifesi (طائفسى) T1 : طايفسى A2

4 "وقرن فى بيوتكن = Evlerinizde oturun" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Ahzâb 33/33. âyetin baş tarafındaki küçük bir kısımdır.

5 "ايد الله وابقاه = Allah onu desteklesin ve dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A2

7 menfa'at A2 : منفعت T1

ğildir. Hakk Te'âlâ dâ'imâ hayra muvaffak eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Yine bu hılâlde Enderûn-ı hümâyûn'da Mîrahûr-ı Sânî olan Kırımî 'izzetlü Hüseyn Ağa, Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî ve Kara Mehmed Paşa-zâde 'izzetlü Mahmûd Beyefendi, Mîrahûr-ı Sânî olup, lâkin taşrada hıdmete me'mûr bulunmalarıyla tefvîz-ı Vekâlet ile ilbâs-ı hil'at ve kadr ü şânı terfi' buyuruldu[1].

Katl-i Ağa-yı Türkmân tâbi'-i maktûl Ağa-yı Dârussa'âde Ebûkof[2] Ahmed Ağa

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevveli selhinde[3] maktûl Ağa-yı Dârussa'âde Ebûkof Ahmed Ağa'nın Yedekci-başılığı'ndan Türkmân Ağalığı ile çırâğ olan nâm şakīnin fetevây-ı şer'-i şerîf ve beyyine-i 'udûl ile katli îcâb edüp, Dîvân günü Serây Meydânı'nda katl olunup, gayra mûcib-i 'ibret kılındı.

Mezbûr Türkmân Ağası fi'l-asl Türkmân tâ'ifesinden olup, gürûh-ı Türkmân'da 'Alî-bâz nâm hânedân ve sâhib-i 'aşîret hayli mu'teber ve Silahşorî-i Şehriyârî hıdmetiyle müteşerrif kimesnenin çobanı olup, niçe sinîn ü eyyâm anların nân ü nemekiyle perverde **[T1 291b]** olmuşidi. Ba'dehû andan ayrılup, Kof Ahmed Ağa'nın hıdmetinde niçe sinîn ü eyyâm sarf-ı 'ömr eyledi. Bi-hikmetillâhi Te'âlâ Ahmed Ağa Dârussa'âdeti'ş-şerîfeti Ağalığı ile çırâğ ve be-kâm oldu. Mezbûru dahi Türkmân Ağası edüp, otuz kîseye bir hâne ve kırk kîse mikdârı mâlikâne alıverüp, temâm çırâğ ve ihyâ eyledi. Ve ber-vech-i 'âdî kalkup Türkmân Ağalığı ile 'azîmet eyledi. Tâ'ife-i Türkmân 'âdetleri üzere gelüp buna buluşup hedâyâ ve ikrâmlarını takdîm eylediler. Ağası ve veliyy-i ni'met-i kadîmî olan 'Alî-bâz'ı hemân habs eyleyüp zencîre urur.

Le-kad rabbeytü cerven tûle dehrî
Felemmâ sâra kelben 'azza riclî[4]

---

1 terfi' buyuruldu T1 : + [Metinde bu kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

2 Ebû**kof** [Kelimenin başındaki "Ebû" ifâdesi sonradan siyah mürekkeple yazılmıştır] T1 : Kof A2

3 30 Rebî'ulevvel 1171 = 12 Aralık 1757 Pazartesi.

4 "لقد ربيت جروا طول دهرى * فلما صار كلبا عض رجلى = Ömür boyu bir enik olarak yetiştirdim de büyüyüp köpek olunca ayağımı ısırdı" anlamına gelen Arapça bir beyittir.

Me'âliyle mukaddemâ cerv, ya'nî kelb-peçe idi, şimdi kelb oldu, sâhibinin ayağın kapdı. Ve mezkûr 'Alî-bâz'ın oğlunu ve karındaşını ve kendini katl eder. Tâ'ife-i[1] Türkmân buna hücûm ederler. Eşyâ ve emvâlini yağmâ ve kendi at boynuna düşüp firâr eder.

'Abdurrahmân Paşa hazretleri Sivas Vâlîsi bulunmağla, Vezîr-i müşârun ileyhe varup, ne hâl ise anda meks ve bir iki ay bu hâl üzere meks ü ikāmeti ve Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[2] vefât edüp, cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me'nûs-ı hazret-i Şehriyârî vukū' buldukda, Dârussa'âde Ağası Ebûkof Ahmed Ağa 'azl ve nefy ve ser-i maktû'u Bâb-ı Serây-ı 'âmire'ye vaz' olundu.

Bu esnâda maktûl-i bî-cürm 'Alî-bâz'ın vârisleri Âsitâne'ye gelüp, Rikâb-ı hümâyûn'a 'arz-ı hâl **[T1 292a]** ve da'vây-ı kısâs ve ma'an beyyinelerin ihzâr u işhâs eylemişler idi. Mezbûrun ihzârıyçün fermân olunup Âsitâne'ye geldikde, şer'-i şerîfe havâle ve isbât olunup mûcebiyle kısâs olundu. Hâ'in-i[3] mezbûrun çırâğ olup, müddet-i servet ü devleti altı ay zarfında temâm oldu.

Hem bu târîhde[4] **Karabağlu Süleymân Paşa'ya Deryâ Kapudanlığı** teveccüh etmeğiyle, pîş-ezîn İstanköy Cezîresi'nde meks ü ikāmetine fermân buyurulmuşidi. Âsitâne-i 'aliyye'ye gelüp, Tersâne-i 'âmire'de hıdemât-ı celîle-i Pâdişâhî'de bulunmalarıyçün ber-mûceb-i emr-i 'âlî nehzat ü hareket ve Âsitâne'ye karîb mahalle geldiklerinde yeşil kancabaş gönderilüp, -mâh-ı mezbûrun selhi sülesâ günü[5] idi- Bâb-ı Sadrıa'zamî'yi teşrîf ve ilbâs-ı hil'at ve doğru Tersâne-i 'âmire'ye teveccüh eylediler.

'Azl-i Kethudây-ı Sadr-ı 'âlî Ebûbekir Efendi

Yine târîh-i merkūmda[6] Kethudâ'-i Sadr-ı 'âlî olan Re'îsülküttâb-ı sâbık Ebûbekir Efendi 'azl olunup, hânesinde ârâm-sâz-ı miknet olmalarına emr

---

1 tâ'ife-i (طائفة) T1 : طايفة A2

2 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 hâ'in-i (خائن) T1 : خايِن A2

4 30 Rebî'ulevvel 1171 = 12 Aralık 1757 Pazartesi.

5 30 Rebî'ulevvel 1171 = 12 Aralık 1757 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 30 Rebî'ulevvel 1171 = 12 Aralık 1757 Pazartesi.

u fermân buyuruldu. Ve Çavuş-başı olan Ahıshalı Dergâh-ı mu‘allâ kapucu-başılarından edîb ve ‘âkıl ve her vechile lâyık u sezâ-vâr, müstahsen ve esenn sa‘âdetlü Mehmed Ağa hazretleri Sadrıa‘zam Kethudâlığı’na ilbâs-ı hil‘at olundu.

Vâkı‘â Ağa-yı müşârun ileyh hazretleri her vechile sıdk u sedâd ve kemâl-i istikāmetle **[T1 292b]** mehâsin-i‘tiyâd olup, ehl-i fazl ve ma‘ârif-âşinâ ve hulk-ı nîkû ile müzeyyen ve muhallâ olduğu bî-iştibâhdır. Devletlü, ‘inâyetlü Sadrıa‘zam[1] ve Müşîr-i efham Ebu’l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa hazretleri ‘ilm ü fazl ve şi‘r u inşâ ve sâ’ir[2] fünûn-ı şettâda yed-i tûlâ sâhibleri olup, sadrı teşrîflerinde Ağa-yı mûmâ ileyh hazretleri Çavuş-başı idiler.

Latîfe: Teşrîf-i Sadrıa‘zamî’den birkaç gün mürûrundan sonra bi-tarîkı’l-latîfeti[3] Çavuş-başı Ağa: “Ben sizin isminizi ferâmûş edeyorum. Aya size ne desek!” deyü latîfelerinde çünki Ahıshalı olmalarıyla: “Efendim! Bu kulunuza ‘efendimin kölesi’ deyü hitâb buyurun!” dediklerinde vâfir hazz eylediler.

Hadd-i zâtında müstahdem oldukları hıdemât-ı celîlede muvaffak, sâhib-i tevâzu‘, müstakīmü’l-etvâr oldukları meşhûr-ı sıgār u kibâr olmuşdur. Hakk Te‘âlâ umûrlarında muvaffak ve meysûr eyleye, âmîn.

Ve Sadr-ı esbak merhûm Hasan Paşa dâmâdı ‘Abdî Ağa hazretleri ‘âkıl u rezîn ve müstakīm ve istidâmet-âyîn olup, Devlet-i ‘aliyye’de niçe müddetden berü ve hıdemât-ı külliyye ve cüz’iyyede müstahdem ve Silahdâr Ağalığı[4] ve sâyir menâsıb-ı celîlede olup, ez-cümle Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî hıdmeti gibi umûrda meşkûru’l-mesâ‘î olmalarıyla Dîvân-ı hümâyûn Çavuş-başılığı ile ilbâs-ı hil‘at olundu.

Ve Mîrahûr-ı Sânî Kırımî Hüseyn Ağa’ya hil‘at-ı Kethudây-ı Ser-bevvâbîn ve Kara Mehmed Paşa-zâde Kapudân-ı sâbık **[T1 293a]** merhûm Mustafa Paşa birâderi Mahmûd Bey’e hil‘at-ı Mîrahûrî-i Sânî ilbâsıyla mesrûr buyuruldu.

---

1 Sadrıa‘zam A2 : صداعظم T1

2 sâ’ir (سائر) T1 : سائِر A2

3 bi-tarîkı’l-latîfeti A2 : bi-tarîkı’l-latîfe T1

4 ve Silahdâr Ağalığı T1 : + [Metinde bu kelimeler mükerrer yazılmış ve ikincisinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

Vukū‘-i ba‘zı tevcîhât-ı vüzerâ ve Mîr-i mîrân

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî‘ulâhırı gurresinde[1] Mîr-i mîrân'dan Şâhîn Paşa dâmâdı Hasan Paşa'ya karîha-i sabîha-i hümâyûndan rütbe-i sâmiyye-i Vezâret ile Rumeli Beylerbeyiliği tevcîh ü ihsân buyuruldu. Selefleri Vezîr Silahdâr Mustafa Paşa'ya, Yanya Sancağı ve Mîr-i mîrân'dan Şâhîn Ahmed Paşa'ya, Üsküb Sancağı bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü ‘inâyet buyuruldu.

Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-Tersâne-i ‘âmire ma‘a Vezîr-i mükerrem Sadr-ı mübeccel ü muhterem Ebi'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî‘ulâhırı evâyilinde[2] hazret-i Şehriyâr-ı ekrem ve Pâdişâh-ı efham u a‘zam *edâmallâhu ‘ömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ümem*[3] efendimiz hazretlerinin Tersâne-i ‘âmire'leri ru'yeti mehâmm-ı lâzime-i Devlet-i ‘aliyye'den olmağla, senede bir iki kerre olsun bi-nefsihî ru'yet-i bâ-reviyyet-i hazret-i Cihân-dârî ile mashûbu'l-ihtimâm ve merbûtu'l-edevâti ve'n-nizâm olmak lâzime-i hâlden olduğuna binâ'en, bâ-husûs kudretlü, şevketlü, kerâmetlü efendimiz hazretlerinin ibtidâ'-i[4] cülûs-ı hümâyûnları olup, bu eyyâmlarda Tersâne-i ‘âmire gibi mahall-i vefîru'l-enhâ'i ve'l-etrâfa sevk-i irâ'et ve hüsn-i delâlet-i Sadr-ı kerîm-i Aristo-şîme-i sedîdü'r-re'yin **[T1 293b]** mahz-ı fetânet ve hayr-hâhî-i isâbetlerinden[5] kemâl-i mertebe emr-i müstahsen olmakdan nâşî, târîh-i merkūmda[6] biniş-i hümâyûn tarîkıyla Serây-ı Cedîd-i[7] hümâyûn'dan Tersâne-i ‘âmire'ye şirâ‘-güşây-ı fülke-i ‘azamet ü iclâl ve resm-i me'lûf üzere Sadrıa‘zam hazretleri ve Kapudan Paşa ve sâ'ir[8] hademe-i bâb ve hademe-i Tersâne-i ‘âmire kulları mersây-ı Hidîvâne'leri pîş-gâhında îstâde-i makām-ı istikânet ü âdâb oldular.

---

1 1 Rebî‘ulâhır 1171 = 13 Aralık 1757 Salı.

2 1-10 Rebî‘ulâhır 1171 = 13-22 Aralık 1757.

3 "ادام الله عمره وشوكته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü nesiller sürdükçe dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 ibtidâ'-i T1 : ibtidây-ı A2

5 isâbetlerinden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "nâşî" kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

6 1-10 Rebî‘ulâhır 1171 = 13-22 Aralık 1757.

7 Cedîd-i A2 : — T1

8 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A2

Rüsûm-ı istikbâl îfâ ve kalyonları temâşâ buyurup, ʻahd-i Sultân Mahmûd Hânî'de inşâ buyurulan Üç-anbarlı Nevîd-i fütûh'a teşrîf-sâz-ı iʻtilâ[1] ve ol gün Tersâne-i ʻâmire'nin şâyân-ı irâ'et ve tevcîh-i nazar olan baʻzı mahallerine dahi bakılup, mahsûs enzâr-ı himmet-âsâr-ı Şehriyârî'leriyle emr-i ehemm[2] ve[3] muʻtenâ olmağın tenbîhi lâzım ve ehemm olan baʻzı umûr-ı lâzimede bi-nefsihî lisân-ı hümâyûn ile Kapudan Paşa ve Emîn-i Tersâne kullarına tenbîh ü te'kîd buyuruldu. Ve mahz-ı kerem ve ʻatâfet-i Mülûkâne'lerinden Tersâne-i ʻâmire'de müstedîmü'l-hıdmet olan kullarına ber-mûceb-i defter ism ü resmleriyle ihsân ve ʻatıyye-i cezîle-i firâvân ile ser-i iftihârları berâber sükkân-ı keştî-i sürûr buyurulup, temâm hazz-ı mevfûr ve fart-ı sürûr husûlünden sonra vakt-i ʻasra karîb yine Serây-ı hümâyûn'larına hezâr şevket ü iclâl ile ʻavdet buyurdular. **Li-nâmıkıhî:**

Her ne sûya ʻazm ederse ol Şeh-i bahr-i ʻatâ
Sandal-ı iclâline Nûh ola dâyim nâ-hudâ **[T1 294a]**
Bâd-ı şurta yelken ü mikzâfı dest-i Hızr olup
Lenger-i ʻavn ü zafer mersâ selâmet reh-nümâ[4]

Kudûm-ı Küçük[5] Mustafa Paşa be-Âsitâne-i saʻâdet be-Serây-ı halîle-i hod-ı hazret-i Zeyneb Sultân *ʻasamehallâhu Teʻâlâ*[6]

Yine târîh-i merkūmda[7] bundan esbak ʻahd-i merhûm ve mağfûr, cennet-mekân hazret-i Sultân Ahmed Hânî'de rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le çırâğ olan Küçük Mustafa Paşa hazretleri yirmi beş seneden ziyâde taşra menâsıbda imrâr-ı vakt eylemeleriyle, lâkin taşra menâsıbına henüz zâmile-bend-i ʻazîmet olmadan mukaddem Âsitâne-i ʻaliyye'de Rikâb-ı hümâyûn hıdmetinde iken ʻismetlü, semâhatlü Zeyneb Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*[8] hazretleri müşârun ileyhe

1 teşrîf-sâz-ı iʻtilâ A2 : teşrîf ve iʻtilâ T1
2 emr-i ehemm [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek sayfanın sağ kenârına yazılmıştır] T1 : — A2
3 ve T1 : — A2
4 Her ne sûya ʻazm ederse ….. reh-nümâ T1 : + [Metinde bu şiir kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2
5 **Küçük** A2 : **Kücük** T1
6 "عصمها الله تعالى = Yüce Allah onu korusun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
7 1-10 Rebîʻulâhır 1171 = 13-22 Aralık 1757.
8 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

be-ihsân-ı rütbe-i vâlây-ı Vezâret ‘akdü’l-hibâle-i şeref-i izdivâc-ı ma‘iyyet ile müteşerrif ve be-kâm olmuşlar idi.

Şimdi bi-‘inâyetillâhi’l-Meliki’l-Kerîm cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me’nûs-ı hazret-i Şehriyârî vukū‘unda Vezîr-i müşârun ileyh hazretleri dahi hayli müddetden berü beynûnet-i dîde-i bi‘âd olup, Âsitâne-i ‘aliyye’ye gelmeleri münâsib olmağın, mukīm oldukları mansıblarından Âsitâne-i ‘aliyye’ye nehzat ü hareketleriyçün emr u fermân sâdır ve mûcebiyle mahall-i mezkûrdan hareket ve Âsitâne’ye duhûlü ve doğru Bâb-ı Sadr-ı Âsafî’ye gelüp, Eyâlet-i Mora Muhassıllığı ile ilbâs-ı hil‘at ve Zeyneb Sultân hazretlerinin Serây-ı ‘ismet-ihtivâlarında sâmân-sâz-ı ârâm **[T1 294b]** u istirâhat oldular.

Zuhûr-ı mâhî-i büzürg be-pîş-gâh-ı Kanlıca ve teferrüc-i halk ber-ân

Ve bu eyyâmda Kanlıca pîş-gâhında[1] bir mâhî-i büzürg zuhûr edüp, ziyâde dahâmet-i cüssede emr-i garîb idi. Ve birkaç gün tefrîk-ı lahmi içün halk müctemi‘ olup, havyarı dört yüz okkadan ziyâde idi. Taraf taraf halk temâşâsına gelürler idi. Ve bunun ‘akabinde gāyet semek ifrât üzere çıkmağa başladı. Etrâf ve enhâ’-i sevâhilde kücük kayıkları sayyâdlar doldururlar idi. Uskumru ve palamut balığı oltasız el ile tutulur idi. Ve bir semekde a‘lâ hatt ile hânâ *Lâilâheillallâh*[2] kelimesi yazılmış sayd olundu ve katı çok halk temâşâ eylediler.

Ve hem bu esnâda: “Hademe makūleleri kemer-bend şâl kuşak ve sîm bıçak takınmayalar” deyü yesâğ ve Dârussa‘âde Ağası çukadârlarından kendü edeblerinde olmayup, tavrından mütecâviz halî‘u’l-‘izâr mefâsidden yirmi otuz nefer-i bî-hayâ erâzilleri Limni Cezîresi’ne nefy ü iclâ olundu.

Herşey’ bilâ-hikmetin ve lâ-mûcebin zuhûr-pezîr olmaz. Bu bî-hayâ ağa çukadârları erâzillerinin birkaçını Şehriyâr-ı ‘âlem hazretleri gerek tebdîl-i hümâyûnda ve gerek Serây-ı ‘âmire’de bi-nefsihî müşâhede buyurup, tavr-ı edebden hâric olduklarını[3] ru’yet buyurduklarında, vâkı‘â bunlar te’dîb ve tenkîle muhtâc olmalarıyla, bu gûne nefylerine fermân buyuruldu. Zîrâ Dârussa‘âde **[T1 295a]** ağalarının çukadârları haddinden mütecâviz idi. Ba‘de’l-

---

1 pîş-gâhında A2 : pîş-gâhına T1

2 “لااله الا الله = Allah’tan başka ilah yoktur” anlamına gelen bu ifâde Kelime-i Tevhîd’in ilk kısmıdır.

3 olduklarını A2 : — T1

yevm hudûdunu geçmeyüp, beş on ʻaded mikdâr-ı kifâye olmalarına tenbîh ve nizâm verildi.

Bu hademe gürûhları Serây-ı hümâyûn Dâ'iresi'nde[1] fi'l-asl mazbût ve maʻdûd iken, günden güne hadd-i iʻtidâlden çıkup çoğaldı. Ve herkes vazʻ ve hareketini tavr-ı edebden hâric etmeğe başladı. Ricâl kapularında dahi bunun misâli hademe kesreti ile zâbıta vü râbıtadan hurûc ile niçe niçe mesârif-i zâ'ide[2] ve taʻb-ı kesîre hâsıla olup, herkes bâr-ı düyûnda münhaniyyü'l-kāmet ve bî-medâr olduğu, hep bu ifrât-ı dâ'ire ve isrâfât-ı zâ'ideden[3] hâsıla ve kâşki ricâl-i Devlet-i ʻaliyye, dâ'irelerini bu ifrâtdan mücânebet üzere eyleseler, sâmân ü râhatları ziyâde olurdu. İnsâf olunsa, düvel-i sâ'irenin hademesi hayli merbût ve mazbûtdur. Anınçün bizim gibi mesârif-i kesîra tehammülünden emîn ve âsûde hâl üzere geçinürler. Ve lâkin bu Devlet-i ʻaliyye-i Muhammediyye *şeyyedallâhu erkânehû*[4], bereket-i Devlet-i İslâm ve kuvvet-i fevz-i îmân-ı necâbet-encâm sebebiyle günden güne mütezâ'id[5]ü'l-erkânı ve'l-ihtişâm olup, bu kadar intihâb-ı emvâl ve ʻadem-i zabt u rabt-ı etrâf ü enhâ ile vefîratü'l-hayrâti ve'l-berekât, kesîratü'l-ihsânı ve's-sadakāt, mü'eyyedün min-ʻindillâhi bi't-te'yîdât, galebe-i aʻdâ ve suhûlet-kâr ana mevhûb-ı Hudâ bir devlet, hem-meşreb-i Muhammedî-yi mahmidet olduğu zâhir u bî-merâdır. Hakk Teʻâlâ günden güne vefret **[T1 295b]** ve kuvvetin müzdâd eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Nüzûl-i kalyon-ı üç-kantârlı be-rûy-ı deryâ ki Hısn-ı Bahrî tesmiye şüde[6]

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[7] ikinci hamîs günü[8] Şehriyâr-ı ekrem şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü efendimiz hazretleri nüzûl edecek üç-kantârlu kalyon-ı hümâyûn içün Tersâne-i ʻâmire'yi teşrîf buyurup,

---

1 Dâ'iresi'nde (دائره سنده) T1 : Dâyiresi'nde (دايره سنده) A2

2 zâ'ide (زائده) T1 : زائده A2

3 zâ'ideden (زائده دن) T1 : زائده دن A2

4 "شيد الله اركانه = Allah onun direklerini bina etsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 mütezâ'id (متزائد) T1 : متزائد A2

6 **şüde** T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak s. 112'nin sol kenârında kırmızı mürekkeple yazılmış "**fî câ sene 1171**" yazısı vardır] A2

7 cumâdelûlâsının A2 : cemâziyelûlâsının T1

8 2 Cumâdelûlâ 1171 = 12 Ocak 1758 Perşembe.

kānûn-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Sâhib-i devlet ve Kapudan Paşa ve Emîn-i Tersâne ve sâ'ir[1] hademe-i bâb mine'l-bâbi ile'l-mihrâb ve ricâl ve hademe-i Tersâne bi-esrihim muntazırîn-i kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı hazret-i Şehriyârî ve âdâb-ı istikbâl-i Zıllullâhî'de de'b-i kadîm ve âyîn-i müstedîm üzere merâ'î-i meskenet ve huzû' oldular.

Bâlây-ı kalyona vaz' olunan sâye-bân-ı hümâyûnda miknet-nişîn-i 'azamet ü iclâl ve nüzûl edecek üç-kantârlunun edevât-ı nüzûlünde hademe ve ricâl-i Tersâne bezl-i sa'y-ı bî-hemâl ile cidd u kûşişde ithimâm-ı tâm eylediler. Ammâ kalyon-ı mezbûrun altmış üç[2] târîhinde bodoslaması kurulup, birkaç def'a tekmîline mübâşeret olundukca, ber-muktezây-ı şu'ûnât-ı eyyâm suhûlet-i vakte dû-çâr olamayup, her mübâşeretde bir gûne bâdî-i terâhî olacak 'illet zuhûruyla tâ vakt-i merhûnuna dek vâbeste-i tevânî olmuşidi.

İşbu sene-i ihdâ ve seb'înin mâh-ı cumâdelûlâsının[3] ikinci hamîs günü[4] sâ'at-ı sa'îde-i nücûmiyye mirkāt-ı sitteye resân olmağa rub' sâ'at mikdârı kalarak zemîne **[T1 296a]** merbûta dulû' u kufârı kezâlik dîde-i dehân-ı tîşe-kârân ve nüzûlüne izn-i hümâyûn ile müstebşirân-ı senâ vü du'â dest-i niyâzların berdâşte-i cânib-i âsümân eylediklerinde, bi-'avnihî Te'âlâ ve hüsn-i teysîrihî rûy-ı deryâya nüzûl eyledi. Derhâl tob şenlikleri ve kurbânlar zebh olunup, envâ'-i sürûr ve şâd-mânî hâsıl oldu. Eğerçi bir mikdâr sûret-i tevakkufda cenâh-güşây-ı isrâ' olmadan tevânî ve terâhî göstermemişidi. Zîrâ sekiz seneden berü böyle bir kalyon-ı kûh-nümûnun sath-ı gabrâ ile kesretü'l-fetâ bu terâhî-i harekete îcâbdan âbî değildir. Hele 'inâyet-i Kayyûm ve emr-i Pâdişâh-ı me'âlî-rüsûm-ı 'azamet-mevsûm ile eğlenmeyüp, rûy-ı deryâya nüzûlü müyesser oldu. Ve 'ahd-i Sultân Mahmûd Hânî'de nüzûl eden Nevîd-i fütûh'a mümâsil Hısnu'l-Bahr ile müsemmâ kılındı.

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsı[5] **evâyilinde**[6] **sâbıkā** merhûm u mağfûr, cennet-mekân Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[7]

---

1 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

2 1 Muharrem 1163 = 11 Aralık 1749 Perşembe.

3 cumâdelûlâsının A2 : cemâziyelûlâsının T1

4 2 Cumâdelûlâ 1171 = 12 Ocak 1758 Perşembe.

5 **cumâdelûlâsı** A2 : **cemâziyelûlâsı** T1

6 1-10 Cumâdelûlâ 1171 = 11-20 Ocak 1758.

7 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen

hazretlerinin zemân-ı sa'âdetlerinde Enderûn-ı hümâyûn'da Hasoda-başı olup, edîb ve müstakīm, zühd ü sâlâh üzere mukīm, *hıdmetü'l-mülûki nısfü's-sülûk*[1] mazharı olmalarıyla Kuds-i şerîf levâhikātından Lüd nâm mahal Tevliyeti ile çırâğ ve ihrâc olunan Halîl Ağa cenâbları, ol vakitden berü mâye-i kifâf ve hursendî ol tevliyet ile geçinüp, devâm-ı du'ây-ı Şehriyârî'de imrâr-ı vakt eylerler idi. Târîh-i merkūmda[2] mahz-ı karîha-i sabîha-i hazret-i **[T1 296b]** Cihândârî'den Bâbü's-sa'âde Ağalığı ile çırâğ ve ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Zehî hazret-i Şehriyâr-ı zekâvet-âsâr-ı mahmidet-şi'âr-ı Tâc-dârî ki Bâbü's-sa'âde Ağalığı gibi fahîm ü cesîm hıdmet-i celîle-i kurb-ı dergâh-ı Pâdişâhî'yi mahalline masrûf böyle ihtiyâr ve[3] müstakīm, sebk-ı hıdmet ile müstedîm kullarına ihsân buyurdular. Ve Tevliyet-i merkūme Dülbend Ağası'na ihsân ü 'inâyet buyuruldu. Ve Halîl Ağa cenâblarının sâbıkı Ağa'-i Bâbü's-sa'âde'ye mükemmel ta'yîn ile tekā'üdlük ihsân buyuruldu.

Ve bu esnâda Hâzin-i Şehriyârî Ağa'nın Serây-ı hümâyûn'dan ihrâcı iktizâ etmeğiyle ihrâc ü ib'âd ve Bursa'da meks ü ikāmetine fermân olunup, Mübâşir ta'yîni ile mahall-i me'mûruna râhî kılındı.

Vukū'-i ba'zı tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ ve gayrân

Yine sene-i mübârekede mâh-ı merkūmun evâyilinde[4] Livâ'-i Köstendil sâbıkā Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından olup, Mora Muhassılı iken vefât eden Vezîr Ahmed Paşa'nın büyük oğlu Mehmed *dâme mecdühû*[5]ya bâ-hatt-ı hümâyûn Köstendil Sancağı Rumeli Beylerbeyiliği Pâyesi'yle ber-vech-i arpalık tevcîh olunmuşidi. Livâ'-i mezbûr sâbıkā Ohri Sancağı'na mutasarrıf 'Abdî Paşa *dâmet me'âlîhu*[6]ya bâ-emr-i hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve Livâ'-i Ohri sâbıkā Avlonya Sancağı'na mutasarrıf İbrâhîm *dâme ikbâlühû*[7]ya bâ-emr-i hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve Livâ'-i Hotin, kal'ası muhâfazası

Arapça duâdır.

1 "خدمة الملوك نصف السلوك = Padişahlara hizmet etmek sülûkun yarısıdır" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

2 1-10 Cumâdelûlâ 1171 = 11-20 Ocak 1758.

3 ve A2 : — T1

4 1-10 Cumâdelûlâ 1171 = 11-20 Ocak 1758.

5 "دام مجده = Şân ve şerefi dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

[T1 297a] şartıyla sâbıkā Bender Muhâfızı ‘Ömer *dâme ikbâlühû*[1]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Livâ’-i Resimo mutasarrıfı Nu‘mân Paşa-zâde İsmâ‘îl *dâme ikbâlühû*[2]ya, Kandiye Muhâfızı Vezîr el-Hâc Ahmed Paşa’nın mektûbu ve ehâlîsinin mahzarı dergâh-ı ‘âlîleri ile[3] bâ-fermân-ı ‘âlî ibkā buyuruldu. Livâ’-i İlbasan sâbıkā Ohri Sancağı’na mutasarrıf Sâlih *dâme ikbâlühû*[4]ya ber-vech-i arpalık bâ-fermân-ı ‘âlî tevcîh buyuruldu. Livâ’-i Selânik, Kavala Sancağı ilhâkıyla sâbıkā Köstendil Sancağı’na mutasarrıf Vezîr Ahmed Paşa-zâde Mehmed Paşa *dâmet me‘âlîhu*[5]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Teveccüh ü ‘azîmet-i Mîrahûr Hüseyn Paşa ez-Âsitâne-i ‘aliyye be-makarr-ı hükûmet-i hod Eyâlet-i Rakka

Yine sene-i ihdâ ve seb‘înin mâh-ı zilhiccesinin onuncu günü[6] dâmâd-ı hazret-i Sadrıa‘zamî Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî Hüseyn Paşa hazretlerine rütbe-i vâlây-ı Vezâret ile Rakka Eyâleti tevcîh ü ihsân buyurulup, bir hafta mikdârı kapusu halkını itmâm ve tertîbe nizâm ve mâlezime-i râh-ı ‘azîmetlerini temâm eyledikden sonra, Âsitâne-i ‘aliyye’den ba‘de îfây-ı merâsimi’l-vedâ‘ mahall-i hükûmetleri olan cânib-i Rakka’ya zâmile-bend-i ‘azîmet olmak üzere Üsküdar’a geçilüp bir gün meks ve andan nehzat ü ‘azîmet eylediler.

Paşa-yı mûmâ ileyh hazretleri fi’l-asl Sadrıa‘zam sa‘âdetlü Râgıb Mehmed Paşa hazretlerinin taşra kethudâlıkları **[T1 297b]** hıdmetinde mukīm ve müstedîm olup, şeref-i sıhriyyetleri ile müteşerrif olmuşlar idi. Vezîr-i a‘zam müşârun ileyh hazretleri sâhib-i nazar u himmet bir zât-ı mekârim-şîme-i ‘âlî-yi mahmidet olmalarıyla[7] gerek erbâb-ı haysiyyete ve gerek etbâ‘-ı sıdk-ı fıtrata hüsn-i teveccüh-i ‘âlîleri mebzûl olmakdan nâşî, Vâlî-i Halebü’ş-şehbâ iken Vezîr-i esbak Mustafa Paşa’nın sadâret-i sâniyelerinde sâlifü’z-zikr dâmâdları ve kethudâları Hüseyn Ağa’nın Kapucu-başılık ile çırâğ ve behrever buyurulmasıyçün niyâz-nâme-i Âsafî’leri vürûd etmişidi.

---

1 “دام اقباله = Bahtı dâim olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.
2 “دام اقباله = Bahtı dâim olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.
3 ‘âlîleri ile A2 : ‘âlîleriyle T1
4 “دام اقباله = Bahtı dâim olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.
5 “دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.
6 10 Zilhicce 1171 = 15 Ağustos 1758 Salı.
7 olmalarıyla A2 : اولملری له T1

Ba'de'l-ihrâk Bâb-ı Sadrıa'zamî taraf-ı hazret-i Sultân 'Osmân Hânî'den binâ ve itmâmından sonra Kapu'da olan ziyâfet-i Sadrıa'zamî'de bi'l-münâsebeti ve'l-inşirâh darâ'at-nâmeleri hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem'e 'arîza kılınup, is'âf-ı merâmlarına müsâ'ade-i 'aliyye-i Hâkānî birle mûmâ ileyhe Kapucu-başılık ihsân buyurulmuşidi[1].

Bir müddet mürûrundan sonra Râgıb Paşa hazretlerinin sadrı teşrîflerinde Silahdâr Ağalığı ile be-kâm, ba'dehû Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârîlik ile kadr ü şânları terfî' olundu. Sıdk u istikāmetleri ve her vechile istihkāk u liyâkatleri zâhir u bâhir olmağla, 'avâtıf-ı 'aliyye-i Husrevânî'den rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le çırâğ ve Rakka Eyâleti tevcîh ü ihsân buyuruldu.

Şevketlü, kerâmetlü[2], 'inâyetlü Şehriyâr-ı ekrem ve Hidîv-i a'zam efendimiz hazretleri bir Pâdişâh-ı gayûr ve sâhib-i cûd ve kerem-i mevfûr olmalarıyla sıdk u istikāmet **[T1 298a]** üzere müstedîm-i dergâh-ı merâhim-iktinâhları olan kullarına bunun emsâli nazar-ı iksîr-i 'inâyet-eserleri mebzûl ü meşmûl olduğu *ekserun min-en yuhsâ*[3]dır. Mahalleri olan makālelerde birer birer zikr u ta'dâd olunmuşdur. Hakk Te'âlâ sâye-i 'atâfet-vâye-i Mülûkâne'lerin mefârık-ı 'ibâd ü bilâd üzere kā'im ü dâ'im eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Teşrîf-i hazret-i Sadrıa'zamî be-hadîka-i Fenâr ve da'vet-i vüzerâ'-i mukīmîn be-Âsitâne-i 'aliyye der-ân-rûz

Yine sene-i merkūme mâh-ı muharremü'l-harâmı gurresinde[4] Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-mürû'et[5] hazretleri biniş tarîkıyla Üsküdâr-ı âsâyiş-karâr sâhilinde emlâk-ı hümâyûn-ı meserret-meşhûndan Fenâr-bâğçesi demekle ma'rûf âşiyâne-i ferah-fezâ ki vâkı'â şem'-i cem'-i meserret ve hubûrun, fenâr-ı billûrîn-i muhîtu's-sürûru bir cây-ı inşirâh-ı mevfûr olmağla, ol savba makāzîf-zen-i sandal-ı iclâl olmuşlar idi.

Eğer cennet de olsa yârsız anda safâ olmaz
Fenâr-ı cevherînin zînetidir şu'le-i misbâh

---

1 buyurulmuşidi A2 : buyurulmuşdur T1

2 kerâmetlü A2 : — T1

3 "اكثر من ان يحصى = Sayılandan daha çoktur" anlamına gelen Arapça cümleciktir.

4 1 Muharrem 1171 = 15 Eylül 1757 Perşembe.

5 Kesîru'l-mürû'et A2 : كثير المروة T1

Me'âliyle[1] îfây-ı encümen-i hubûr içün Âsitâne-i 'aliyye'de ikāmete me'mûrîn vüzerây-ı 'izâm hazerâtı ki sa'âdetlü Küçük Mustafa Paşa ve Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Silahdâr Mehmed Paşa hazretleri der-i sâhil-hâne-i sa'âdetlerinden ber-mûceb-i da'vet-i hazret-i Sadrıa'zamî ol hadîka-i enîkaya teşrîf ve anda it'âm-ı ta'âm ve temâm-ı îfây-ı bast u ikrâm ve husûl-i neşât ve sürûr-ı **[T1 298b]** mevfûrdan sonra her biri sâhil-hâne-i 'âlîlerine 'azîmet ve Sadrıa'zam hazretleri dahi kubeylü'l-mağrib Serây-ı 'âlî'lerine hezâr i'zâz ü iclâl ile 'avdet buyurdular.

Şurû'-i binâ'-i câmi'-i şerîf der-Üsküdar fî-Salacak be-emr-i hümâyûn-ı hazret-i Şehriyârî

Yine sene-i merkūmun zilhiccesinin yirmi beşinci günü[2] Üsküdar'da Salacak'da bey' ve binâsına emr-i hümâyûn ile izin verilan erâzî ve 'arsa-i hâliye ki mahallinde tafsîli zikr olunacakdır. Çünki ol mahall-i müteberrik ragabât-ı nâsla büyût ve mesâkin-i 'âmire olmak hasebiyle bir mahalle-i kebîre olmağla, edây-ı salavât-ı hamse içün cümle-i hasenât-ı hazret-i Şehriyârî'den olmak üzere bir câmi'-i şerîf ve ol mahalde bir hammâm-ı latîf binâsına dahi emr-i hümâyûn olup, Âsitâne-i 'aliyye Gümrüğü Emîni-yi sâbık Seyyid İshâk Ağa nezâret-i binâ'-i câmi'-i şerîfe ta'yîn buyuruldu. İnşâ'allâhu Te'âlâ ba'de itmâmihî edevât tafsîli ile hıtâmı târîhinde zikr u beyân olunacakdır.

Bundan akdem Nemçe cânibine tebrîk-nâme-i hümâyûn ile me'mûren[3] râhî olan hâcegân-ı Dîvânî'den Resmî Ahmed Efendi'nin 'avdet-i sefâretde olan takrîridir ki zikr olunur

İşbu bin yüz yetmiş bir senesi saferu'l-muzafferinin on altıncı gününde[4] vâkı' cülûs-ı hümâyûn-ı şevket-'unvân cenâb-ı **[T1 299a]** Sultân Mustafa Hân-ı Sâlis tebşîrî sefâretiyle Nemçe Devleti cânibine me'mûr olan el-Hâc Ahmed Resmî bendelerinin takrîridir ki bi-'avnihî Sübhânehû ve Te'âlâ sene-i

---

1 me'âliyle A2 : مألله T1

2 25 Zilhicce 1171 = 30 Ağustos 1758 Çarşamba.

3 **me'mûren** A2 : **me'mûr-ı** T1

4 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

merkūme rebîʿulevvelinin[1] yirmisinde[2] *bârekallâhu fi's-sebti ve'l-hamîs*[3] eser-i nefîsine iktidâ'en pencşenbih günü İstanbul'dan hareket ve sekiz günde Edirne'ye varılup, andan Cisr-i Mustafa Paşa'dan mürûr, baʿdehû Filibe ve Sofya ve Şehir-köyü'nde berf ü bârâna musâdefe ve yirmi sekizinci gün Morava Nehri güzer-gâhına ibtidâr olundu.

Nehr-i mezkûrun cisri olmayup, açık taʿbîr olunur geçit (كچت) ile mürûra ihtiyâc-ı mukarrer ve ekser etrâfı müncemid bulunup, geçid istiʿmâli nâ-müyesser olduğuna binâ'en, imkân müsâʿid olunca dört gün dahi anda ikāmet iktizâ ve erbaʿîn içinde erbaʿîn çıkararak kırk gün temâmı olan cumâdelûlâ[4] gurresinde[5] Belgrad-ı dâru'l-cihâda vusûl ü duhûl sûretleri rû-nümâ olmuşdur. Belgrad'da on üç gün ikāmet esnâsında Zemin [=Semlin] zâbitinden Varadin Kumandanı vesâtatıyla Osek [=Osijek] Cenerâli'ne kudûmümüz ihbâr ve Beç'den istikbâlimize me'mûr ve muʿayyen olan tercemân ve mihmân-dâr-ı Zemin'e ve andan Belgrad'a gelüp, me'mûriyyetimizden mahzûzıyyet izhârı zımnında selâm ü kelâm iblâğından sonra, mürûrumuz içün Zemin cânibinde ʿâdet üzere âmâde kıldıkları sal icrâsı mümkin olmayacak ve buz üzerinden mürûr müteʿazzir olacak **[T1 299b]** mertebe Sava Nehri nîm-puhte müncemid olmağın, iktizây-ı vakt ü hâle göre piyâde kayık mürûr edecek kadar bir cedvel açılmak ve cumâdelûlânın[6] on beşinci günü[7] ʿubûr olunmak üzere Belgrad Vâlîsi Vezîr-i mükerrem İbrâhîm Paşa huzûrunda kavl ü karâr olundukdan sonra, vech-i muharrer ve mukarrer üzere iki tarafdan tekeffül ile tekellüfü irtikâb ve buz kırılarak cedvel-i maʿhûd sûret-pezîr ve Sava Nehri miyânına nişân nasb ve zemân-ı muʿayyende istikbâlimize me'mûr olan tercemân ile Zemin [=Semlin] Kumandanı bir münakkaş ve müzeyyen kayık ile nişâna gelüp bu çâkerleri dahi Belgrad'da muʿtâd olan alay ve ihtişâm ile[8] Sava sâhiline

---

1 **Teveccüh ve ʿazîmet-i Mîrahûr**…..rebîʿulevvelinin T1 : + [Bu kısım müsvedde kağıda yazılmıştır] A2

2 20 Rebîʿulevvel 1171 = 2 Aralık 1757 Cuma.

3 "بارك الله فى السبت والخميس = Allah cumartesi ve perşembe günlerini bereketli kıldı" anlamına gelen hadîs-i şerîftir; bkz. Yılmaz, *age.*, I,72-73.

4 cumâdelûlâ A2 : cemâziyelûlâ T1

5 1 Cumâdelûlâ 1171 = 11 Ocak 1758 Çarşamba.

6 cumâdelûlânın A2 : cemâziyelûlânın T1

7 15 Cumâdelûlâ 1171 = 25 Ocak 1758 Çarşamba.

8 ihtişâm ile T1 : ihtişâmla A2

ba‘de’n-nüzûl Belgrad Defterdârı ile ma‘an bir kayığına süvâr ve nişân yerine yanaşup, Belgrad Defterdârı bu bendelerin altmış nefer tevâbi‘ ve levâhık ile Zemin Kumandanı’na teslîm ve yedinden temessük ahziyle vazîfesi olan resmi tetmîm eyledi.

Sava’nın öte kenârında kendimiz ve etbâ‘ımız içün hinto ve arabalar ile iki bayrak askerleri âmâde olmağın, toplar atılmak ‘akabinde arabalara süvâr ve Sava sâhilinden iki sâ‘at mesâfesi olan Zemin Kasabası’nda müheyyâ eyledikleri konakda karâr olundu. Anda yedi gün ikāmet ve itmâm-ı levâzım-ı müsâferetden sonra, ma‘iyyetimize me’mûr olan iki tercemân ve iki mihmândâr ve bir tabîb ve altmış kadar **[T1 300a]** neferât ile bir kapudan yanımıza düşüp, ta‘yînât-ı müstevfâ ve ikrâmât-ı müntehâ ile kasabadan kasabaya günde üçer beşer sâ‘at giderek ve üç[1] günde bir ârâmiş ve istirâhat ederek on günde Osek [=Osijek] Kal‘ası’na varıldı.

Kal‘a-i mezbûre Drava Nehri’nin Tuna’ya munsabb olduğu mahalden iki sâ‘at yukaruda Drava Nehri kenârında yire gömülmüş bir hısn-ı hasîndir. Karşusunda yine nehr-i mezkûr kenârında şans nâmına bir kücük hisâr ve Bosna hudûduna takrîben yirmi sâ‘at bu‘d ile cânib-i şarkī ve garbîsinde mükellef varoşları vardır. Nehr-i mezkûrdan açıklar ile gelüp geçilüp, öte tarafı gāyet batak ve sulak mahaller olmağın, bir sâ‘at çeker tûl u derâz cisirler görülmüşdür.

Osek’den on beş günde İstoni-Belgrad’a [=İstolni-Belgrad, Stohlweissenburg] varıldı. Cânib-i garbîsinde vâkı‘ bir büyük göl kenârında i‘tibârdan sâkıt etrâfı vahil-zâr bir eski hisârdır. İstoni-Belgrad’dan sekiz günde Yanık nâm kal‘aya varıldı. Kal‘a-i mezkûre Raba ve Rabçe nâm nehirler miyânında ve Tuna kurbunda vâkı‘ etrâfı müte‘addid adalar ve tâbyalar ile istihkâm bulmuş bir metîn kal‘adır. Bundan dahi Altunburg [=Altenburg] nâm şehre altı günde varıldı.

Şehr-i mezkûr bir nehrin üzerinde toprakdan şaranpo ile ihâta olunmuş bir belde olup, derûnunda Kıraliçe’nin mükellef zahîre anbârları ve değirmânları **[T1 300b]** görülmüşdür. Nehr-i mezkûr Macaristân ile Beç Sancağı’ndan ‘ibâret olan Aguşirta (اغوشيرتا =Avusturya) miyânını fâsıldır. Bundan dahi dört günde Beç’e iki sâ‘at bu‘du olup, Beç’in mahallesi menzilesinde olan Aşveket

1 üç T1 : üc A2

(عشوه كت) [=Schwechat] nâm kasabaya gurre-i receb-i şerîfde[1] vusûl müyesser olup, anda üç gün ikāmet ve ma'iyyetimize me'mûr olan Baş-tercemân vesâtatıyla Câsâr tarafından hoş-âmede dâ'ir selâm ü kelâm cereyânı zımnında Beç'e duhûl sûretlerine nizâm verilmişdir.

Receb-i şerîfin ücüncü günü[2] Aşveket'den [=Schwechat] alay ve 'unvân ile Beç'e 'azîmet ve Beç kurbunda vâkı' köpri-başında Câsâr tarafından bir Sır Kâtibi nâmına tercemân ile bir bayrak süvârî asker karşulayup, müretteb alay ile Beç Kal'ası içinden mürûr ve Beç Kal'ası'nın cânib-i şimâlîsinde vâkı' Lobdoş[3] [=Leopoldstadt] Cezîresi varoşunda Tuna'ya ve Beç Kal'ası'na müşerref olup, öteden berü elçiler içün müheyyâ kılınan konağa nüzûl olundu.

Beç'e duhûlümüz eyyâmı nevrûz ve behâra müsâdefe ve Grandebur'un [=Brandenburg Elektörü] ihtimâm-ı temâmla Kıraliçe'nin hâs mülkü olan Çeh Eyâleti'ne teveccühü zemânı ve Beç tarafından dahi asker tesyîri âvânı olup, Grandebur bu def'a Beç'e gelmek havfında olmalarından nâşî, tedârük-i hâriciyyeden başka Lât ve Menât misillü asnâmdan istimdâd ve istinsâr ve her gün i'tikādlarına göre mazanna-i icâbet olan kenîsâlara **[T1 301a]** evlâd ü a'vânlarıyla mâşiyen gidüp, Grandebur'un mağlûbiyyeti hakkında tazarru' ve du'âya iştigāl ve ibtidâr ve nâme-i hümâyûn telakkīsine vakitleri olmamak üzere i'tizâr ederek gurre-i şa'bâna[4] dek te'hîr ihtiyâr olundu.

Gurre-i şa'bânda[5] Câsâr'ın Baş-vekîli tarafından kendüye mahsûs olan altı bârgîrli hinto ile da'vetcisi ve istikbâle me'mûr bir bayrak askerleri ve havâss-ı etbâ'ımız içün altı re's eğerli, bisâtlı atlar gelüp vakt-i mu'ayyende alay ile hinto(هنطوه)-süvâr ve Baş-vekîl hânesine reftâr olundu. Binek taşında ve nerdübân başlarında taraf taraf müte'ayyin âdemleri karşulayarak ricâl ü nisvân ile dolmuş, Baş-vekîl olduğu odaya varılup, bizi görünce oturduğu sandalîden kıyâm ve bizim içün i'dâd olunmuş sandalî üzere ku'ûda işâretle ihtirâm eyledi.

---

1 1 Receb 1171 = 11 Mart 1758 Cumartesi.
2 3 Receb 1171 = 13 Mart 1758 Pazartesi.
3 Lobdoş (لوبدوش) T1 : لوبدوس A2
4 1 Şa'bân 1171 = 10 Nisan 1758 Pazartesi.
5 1 Şa'bân 1171 = 10 Nisan 1758 Pazartesi.

Ba‘de’l-ku‘ûd elçiliğe ve dostluğa dâ’ir hâl ü hâtır su’âline dâ’ir[1] musâhabetine şurû‘ ve tablalar ile mütenevvi‘ meyve ve şekerlemeler îrâdından sonra kahve ve şerbetler içilüp, ‘inâyetlü Sâhib-i devlet efendimiz hazretlerinin mektûb-ı ‘âlîleri iblâğ ve Câsâr nâme-i hümâyûn îsâli günü ta‘yîn olunmağla, vardığımız hey’etde yine ‘avdet olundu. Üç günden sonra sûret-i mezkûrede Câsâriçe’nin (جاسرساريچه نك) Baş-vekîli tarafından dahi da‘vetci ile **[T1 301b]** hinto ve atlar ve karşucular gelüp, ana dahi vech-i muharrer üzere mektûb-ı sa‘âdet-üslûb-ı veliyyü’n-ni‘amı iblâğ ve i‘tâ ve resm-i meveddet icrâ olundu.

Mâh-ı şa‘bânın onuncu günü[2] yine vech-i mezkûr üzere Câsâr tarafından da‘vetci ile kendi hintoy ve ma‘hûd atlar ve karşucular gelüp, alay ile Câsâr Serâyı’na varıldıkda kezâlik binek taşında ve nerdübân başında[3] karşucularа[4] mülâkātdan sonra Teşrîfâtcı nâmına bir âdemleri önümüze düşüp Câsâr Dîvân-hânesi kurbunda bir odada tevkīf ve istîzân eyledikden sonra Kapucular Kethudâsı menzilesinde bir âdemleri karşulayup, Dîvân-hâne kapusun küşâd ve bizi bilâ-tekellüf yedi nefer havâss-ı etbâ‘ıyla idhâl ve îrâd eyledi.

Nâme-i hümâyûn, Dîvân Efendisi yediyle odanın iki tarafı ricâl ü nisvân ile dolmuş Dîvân-hâne’ye girilüp, Dîvân-hâne nihâyetinde tûl u ‘arzı tahmînen beş zirâ‘ ve kaddi bir kademe ‘Acem kaliçesiyle döşenmiş bir soffa üzerinde sarı dîbâ ile örtülmüş bir sandalî yanında Câsâr, siyâh kadîfeden masnû‘a elmaslı libâs ile ayak üzere durup soffanın kenârına vâsıl ve: “Hâlâ şeref-bahşây-ı serîr-i saltanat-ı ‘Osmânî olan şevketlü, mehâbetlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh efendimiz hazretlerinin cülûs-ı hümâyûnları ihbârını mütezammın siz dostlarına nâme-i beşâret ‘allâmeleridir.” dediğimizde, Câsâr işâretiyle **[T1 302a]** nâme-i hümâyûn yanında âmâde olan serîr üzere vaz‘ olunup tercemân hulâsa-i takrîrimizi Câsâr’a ifhâm ve Câsâr cevâb vermek üzere duran Baş-vekîli’ne işâret eyledikde, Baş-vekîl tercemâna cülûs-ı hümâyûn-ı hazret-i Cihân-dârî’den ve kendülere nâme-i beşâret-nümûn ile elçi gönderilmeğe ‘inâyet buyurulduğundan ziyâde mahzûz ve memnûn olmalarıyla cülûs-ı meymenet-makrûnların tebrîk eyledikleri mefhûmunu tercemâna telkīn ve tercemân dahi bu bendelerine tefhîm ü tebyîn eyleyüp, bu sûretde ric‘at ve üc günden

---

1 dâ’ir (دائر) T1 : دائِر A2

2 10 Şa‘bân 1171 = 19 Nisan 1758 Çarşamba.

3 başında A2 : başına T1

4 karşucularа A2 : karşucular T1

sonra hey'et-i mezkûrda yine mahall-i mezbûrda Câsâriçe'ye dahi iblâğ-ı nâme-i hümâyûn ile itmâm-ı resm-i sefâret olundu.

Vech-i muharrer üzere Baş-vekîllere ve Câsâr'a ve Câsâriçe'ye buluşduğumuz günlerde kendi işcilerimiz matbûhâtıyla konağımızda bize ziyâfet tertîb ve her birinde Re'îsülküttâb'ları nâmına olanlar ile a'yân-ı devletleri gelüp, kendüler kendülere mahsûs ta'âmlar ihzâr ve bizim ta'âmlardan dahi tenâvül ile istibşâr ederler idi.

Bundan sonra konağımıza ârâm u karâr ve konağımızı muhâfaza içün altmış kadar neferât ile dört günde bir kerre tebdîl olunmak tarîkası üzere bir kapudan ta'yîn ve irâde olunan mesîrelere gitmek üzere her gün konağımızda mevcûd bulunmak şartıyla bir hinto tahsîs olunup, hâtır-ı hâhımıza ri'âyet sûretleri irâ'et olundu. **[T1 302b]**

Bu minvâl üzere dört ay Beç'de meks ü ikāmetimiz esnâsında 'ale'l-ittisâl Grandebur'a[1] asker tesyîrinden ve Beç'e gelür mülâhazasıyla Beç Kal'ası derûnuna zehâ'ir iddihârından ve varoşlarına asker yerleşdirmek dağdağasından hâlî olmadıkları mü'eddî-i teşvîş-i fikr u zamîr ve câzibe-i[2] şevk-ı Âsitâne-i 'aliyye dâmen-gîr olmağın, bir müddet dahi ikāmet câ'iz iken ba'zı a'zâr u 'avârızı der-meyân ederek istîzân ve anlar dahi bir mikdâr tereddüd ve ta'allülden sonra ruhsat ü rızâyı i'lân eyleyüp, Tuna ile gelinmek üzere yedi 'aded çâm ta'bîr olunur sefîne ihzârına şurû' hılâlinde nâme-i hümâyûn cevâbları alınmağa mübâşeret ve nâme-i hümâyûn iblâğ olunan sûretlerde yine alay ile ibtidâ Câsâr'a varılup, makām-ı evvelinde kā'imen mülâkāt ve itmâm-ı rüsûm-ı sefâret olunmağla, 'avdete ruhsat dâ'iyesinde olduğumuz takrîr olundukda, yine Baş-vekîl ve tercemân vesâtatıyla sefâret ve harekâtımızdan mahzûz olduklarын ve inşâ'allâhu Te'âlâ Âsitâne-i sa'âdet'e çehre-i sâlik ile müşerref olduğumuzda müvâlât ü musâlahaya kemâl mertebe ri'âyet üzere oldukların ifâde eylememiz recâsında niyâz[3] eylediklerin ifhâm ederek, yanında hâzır olan nâmeleri Baş-vekîl vesâtatıyla tarafımıza i'tâ olundu. Bu sûretde üç günden sonra Câsâriçe'den dahi cevâb-nâme tahrîrinden sonra **[T1 303a]** ahzına müte'âkıb

1 Grandebur'a T1 : + [Bu kelimeyle ilgili olarak "Grandebur: ism-i duka" kelimeleri s. 124'ün sol kenârına yazılmıştır] A2

2 câzibe-i A2 : câziye-i T1

3 niyâz T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile satır hizâsına s. 125'in sağ kenârına yazılmıştır] A2

Baş-vekîller tarafından başka başka da‘vet ve izhâr-ı merâsim-i mahzûziyyet olunarak bir mikdârı Câsâr ve Câsâriçe taraflarından ve bir mikdârı kendü yanlarından olmak üzere birer altûn zencîr ile evânî-i sîme müte‘allık ba‘zı hedâyâ ‘arzı zımnında mektûbların i‘tâ ve kusûr u küsûrdan isti‘fâ eylediler.

Bu minvâl üzere işler temâm olunca evâhır-ı şevvâlde[1] ma‘iyyetimize me’mûr mihmân-dâr ve tercemân ve neferât ve kapudan ile[2] ihzâr olunan sefînelere süvâr ve otuz beş günde Belgrad’a gelinmek üzere kavl ü karâr olundu. Bu sûretde şevvâlin yirmi beşincisi cum‘aertesi[3] Beç’den kalkılup, Tuna kenârlarında Hamburk [=Hainburg an der Donao] ve Tîn [=Devin] ve Macâr Kırallığı tâcı hıfzına mahsûs olan Pojon [=Bratislava] nâm hisârlardan geçilüp, beş günde Komaran [=Komorn, Komarno] nâm kal‘aya gelinmişdir. Komaran, Şit [=Great Schutt] nâm bir büyük cezîrenin cânib-i şarkīsinde vâkı‘ etrâfı Tuna ve Dağ [=Vah, Vag] nâm nehir ile ihâta olunmuş kal‘ası iki kat ve hendeki ‘arîz u ‘amîk ve Tuna suyu ile memlû edevât ve i‘tibârdan hâlî bir hısn-ı müstahkem ve ‘âlîdir.

İki günden sonra Ostergon [=Esztergom] nâm kal‘a-i meşhûre önünden mürûr olunmuşdur. Ostergon püşte üzerinde bir muhtasar kal‘a olup, Tuna kenârında vâkı‘ aşağı kal‘ası mahsûr u mahdûd ve iki tarafında uzunca varoşu mevcûddur.

Beç’den hareketimizin sekizinci günü zât-ı besâtîn ve eşcâr-ı kurâ **[T1 303b]** ve kasabâtdan güzâr olunup, Budin’de karâr olundu. Budin Kal‘ası Tuna sâhilinden tüfeng menzili bir sırt üzerinde cenûbdan şimâle mümtedd olmuş bir tûlânî kal‘adır. Çokluk, metânet ve ta‘mîrine iltifât olunmayup, hey’et-i kadîmesinde kalmışdır. Cânib-i cenûbîsinde Kıraliçe’nin Macaristân Kırallığı’na müteheyyi’ olan Yozabos [=II. Joseph] nâm oğlu içün bir serây binâsına şurû‘ olunup, Grandebur seferleri gā’ilesiyle[4] henüz temâm olmamışdır. Kal‘a-i mezkûrun Tuna sâhilinde yarım sâ‘at çeker tûlânî, ma‘mûr ve mükellef varoşu olup, varoş-ı mezkûrda güzelce ılıcalar görülmüşdür.

---

1 21-29 Şevvâl 1171 = 28 Haziran-6 Temmuz 1758.

2 kapudan ile T1 : kapudanla A2

3 25 Şevvâl 1171 = 2 Temmuz 1758 Pazar. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

4 gā’ilesiyle (غائلسيله) T1 : غايلسيله A2

Budin karşusunda Peşte nâm bir ma'mûrca kasaba vardır. Aslında burc u bârûsu olup, şimdi burûcları i'tibârdan sâkıtdır. Budin'den iki üç günde bir ârâmiş ve karâr ve Tuna kenârlarında kasabât ve kurâdan güzâr olunarak yirmi iki günde Varadin'e varıldı. Kal'a-i mezbûre aslında yalçın kayadan bir yüksek püşte üzerinde olup, el-hâletü hâzihî Tuna sâhiline muttasıl aşağı kal'a nâmına bir sûr ve etrâfına müte'addid tabya ve hendekler ile kemâl-i mertebe istihkâm verilmiş bir hısn ve karşusunda bir şans binâsına mübâşeret olunmuş bir hısn-ı ma'mûr ve mu'tenâdır.

Budin'den beş günde Zemin'e [=Semlin] gelüp, Belgrad Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Hasan Paşa hazretleriyle **[T1 304a]** ba'de'l-muhâyere âhır-ı zilka'de-de[1] Belgrad'a mürûr sûretine nizâm verilmişdir. Mürûrumuz içün bir tarafı yeşil ve bir tarafı siyâh boya ile boyanmış biri birine muttasıl iki şıklı bir sal istihzâr ve Sava'nın hâk-ı (حاق) vasatında kıyâm ve karâr verildikden sonra bu bendeleri ma'iyyetimize me'mûr olan tercemân ve Zemin Kumandanı ile bile bir kayığa râkib ve Belgrad Defterdârı dahi Belgrad'dan bir mükellef firkateye süvâr olup vakt-i mu'ayyende iki tarafdan berâber sal-i mezkûra çıkılup selâm ü kelâm merâsimi icrâ ve şerbet ve kahve ikrâmları îfâ olundukdan sonra, Zemin Kumandanı bu kulların Belgrad Defterdârı'na teslîm ve elçiliğimizden hoşnûdluğa dâ'ir evsâfı ta'dâd ederek, mukaddemâ verdiği temessükü istirdâd eyledi.

Bi-'avnihî sübhânehû bu sûretde Belgrad'a vusûl ve anda iki gün meksden sonra aslında süvâr olduğumuz çâmlar ile gurre-i zilhicce-i şerîfe[2]de[3] Rusçuk'a doğru 'azîmet ve ol gün Hisârcık önünden güzâr ve ol gice Semendire Kal'ası kenâresinde beytûtet ve karâr olundu.

Semendire Kal'ası ekall-i müteyakkın dört yüz yıllık binâ iken sûr u burûcuna vehn ü halel sereyân etmemiş ve İstanbul Kal'ası resminde otuz kadar 'âlî kulleler ile ihâta olunmuş. Ve iki kat kal'a ve hendek ile istihkâm verilmiş. Tuna kenârında görülen kılâ'ın ahsen ve emteni olmak üzere i'tibâr u i'tinâya şâyân **[T1 304b]** bir güzel kal'a olup, kadîmden kalma câmi' ve hammâmı hâlâ içinde mevcûd iken Ada senesi dahi fethine me'mûr olanlar fî-mâ-ba'd me'vây-ı küffâr olmamak mülâhazasıyla cüsûr ve ebvâbın ve kullelerinin ta-

1 30 Zilka'de 1171 = 5 Ağustos 1758 Cumartesi.

2 1 Zilhicce 1171 = 6 Ağustos 1758 Pazar.

3 zilhicce-i şerîfede T1 : zilhicceti'ş-şerîfede A2

bakāt ve sukūfuna dâ'ir olan ahşâbın ihrâk eylemelerinden nâşî kābil-i süknâ olmakdan çıkup, etrâfı çamur yerler olmağla, kış günlerinde köprüsüz derûnuna duhûl ü hurûc müte'azzir olduğuna binâ'en, zâbitân ve ehâlîsi derûn-ı kal'aya giremeyüp, taşrasında mesken ittihâz eylemişlerdir. Bu yakında bundan gayrı hisâr olmamağla, mahall-i iktizâda Hisârcık ve Kolar [=Kolari] ve Hasan-paşa Palangası [=Smederevska Palanka] ehâlîsi bu kal'aya tehassun ve tecemmu' ede gelmek 'âdet olup, ednâ 'inâyet ile cüsûr ve ebvâbı ta'mîr ve kābil-i süknâ olmak nef'i müstelzem idiği ba'zı kābil-i hitâb olan ehâlîsi takrîrinden ma'lûm olmuşdur. Bundan sonra İhram [=Ram] ve Gügercinlik [=Golubac] nâm palangalar yanından Ada Kal'ası girdâbından Fethulislâm'a mürûr ve andan Vidin Kal'ası pîş-gâhından 'ubûr olunup, Rahova [=Orava] ve Niğbolu ve Ziştovi şehirleri görülerek on günde Ruscuk'a (روسجغه) vusûl müyesser ve 'îd ve kurbân sünnetleri icrâsı mukadder olmuşdur.

Bundan sonra mâh-ı zilhiccenin on dördüncü günü[1] Ruscuk'dan menzil-süvâr ve Hezârgrad'a [=Razgrad] ve andan Şumnu'ya [=Şumen] ve andan Karinâbâd'a [=Karnobat] **[T1 305a]** andan Yanbolu'ya andan dahi Kırk-kilisa'ya andan Bergos'a ve Çorlu'ya ve Silivri'ye uğrayarak evâhır-ı zilhicceti'ş-şerîfede[2] Âsitâne-i sa'âdet-âşiyân'a vusûl ü duhûl müyesser olmuşdur.

Tafsîl-i memâlik-i Nemçe

Nev-be-nev imkânı mertebe ıttılâ'-i ahvâl-i mesâlik ve hudûd-ı fevâ'id-i sefâretden ma'dûd olduğuna binâ'en, Nemçe memleketinin evzâ' u etvârı beyânına cesâret olunmuşdur. Nemçe memleketi her biri hükûmet ve sikkesinde müstakıl dokuz kırallığa ve üç dört dukalığa munkasem olup, cümlesi mülk-i mevrûsları olmak ve bir tarafdan 'azl ve nasb kabûl etmamak vechi üzere mutasarrıflardır.

Dokuz kıral ashâb-ı ihtiyâr ma'nâsına Elektor ismiyle mevsûm olmağın, içlerinden biri cümlenin muhtâr ve ser-kerdesi ma'nâsına İmparator olmak lâzım geldikde, bu cümlenin ittifâk ve intihâbıyla olagelmek kavâ'id-i devletlerinden olup, bu sûretde imparatorluğa ihtiyâr eyledikleri kimesneye cümlesi şer' ve kānûnlarına muvâfık olan umûrda itâ'at ve ism-i câmi' ile İmperyo ta'bîr olunan memleketlerinde hâdis olan gavâ'il def'inde her biri hâline göre

1 14 Zilhicce 1171 = 19 Ağustos 1758 Cumartesi.

2 21-29 Zilhicce 1171 = 26 Ağustos-3 Eylül 1758.

asker ile imdâd ve ‘inâyet ve i‘ânet eylemek üzere müte‘ahhid ve münkādlar iken mahsûlât-ı memleketlerinden İmparator’a senede ikişer doğandan gayrı bir habbe vermek **[T1 305b]** ‘âdetleri olmadığı beynlerinde[1] meşhûrdur. Zikr olunan elektorların üçü papas ve kusûru sâhib-i seyfdir. Dokuz kırallığın üçü Reno [=Rhein] Eyâleti dâhilinde Magonce [=Mainz] ve Kolonçe [=Köln] ve Treves [=Trier] sancâkları olup, papaslığla[2] mevsûm olan Elektor-ı Evvel ve Sânî ve Sâlis hükmündedir. Dördüncüsü Çeh Eyâleti olup, Elektor nâmıyla hâlâ İmperatoriçe-i Roma ve Aguşterya (اغوشتريا) Dukası ve Macâr Kıralicesi olan Marya Tereza (ماريه ترزه) [= Maria Theresia] tasarrufundadır. Beşincisi Bavyera Eyâleti olup, Elektor-ı Hâmis tasarrufundadır.

Yüz elli üç târîhi[3] esnâsında Belgrad’ı Devlet-i ‘aliyye’ye veren Altıncı Karlos (التنجى قارلوس) [= VI. Karl, Charles VI] mürd oldukda, müddet-i medîdeden berü imperatorlar bunun mensûb olduğu Aguşterya hânedânından olagelmişiken, vâris-i müzekkeri kalmadığından kızı Marya Tereza’ya [= Maria Theresia] i‘tibâr olunmayup, elektorların cümlesi imperatorluğa hâhişger olmaları zımnında içlerinden zikr olunan Bavyera Eyâleti Kıralı bulunan Karlos, Belgrad’ı verüp mürd olan Altıncı Karlos’un karındaşı kızını âgūş-ı izdivâca çekmiş bulunmağla, imperatorluğa elektorlukdan fazla verâset ve istihkākı da‘vâsını der-meyân ve Françe Kıralı’ndan isti‘ânet ve zevcesi vesâtatıyla Çeh ve Macâr Kırallığı’na nâ’il[4] olmak sevdâsına **[T1 306a]** teba‘iyyet birle imperatorluk nâmını tahsîl etmişidi. İki üç sene mürûru hılâlinde mürd olmağın, Marya Tereza [=Maria Theresia] imperatorluğa ihtiyâr ve hâlâ zevci olup, Nemçe memleketinden hâric Toşkana (طوشقانه) [=Toscana] Kıralı olan Françesko (فرانجسقو) [=Francis I, Francis Stephen] dahi zevcesine mu‘în ve zamîme olmak vechi üzere lafz-ı murâd-ı imperatorluk ile iştihâr bulmuşdur.

Altıncısı Saksonya Eyâleti olup hâlâ Leh Kırallığı ile Elektor-ı Sâdis olan Agustos’un [=Friedrich August I] hükmünde iken iki seneden berü Grandebur istîlâsına pây-mâl olmuşdur. Yedincisi Prusya Eyâleti’dir ki Grandebur tasarrufundadır. Brandeburg [=Brandenburg] aslında bu eyâlet dâhilinde bir kal‘anın

---

1 üzerinde olup el-hâletü hâzihî Tuna….. beylerinde T1 : + [Bu kısım müsvedde kağıtlara yazılmıştır] A2

2 papaslığla A2 : papaslığa T1

3 1 Muharrem 1153 = 29 Mart 1740 Salı.

4 nâ’il (نائل) T1 : نائِل A2

ismi olmağla, zâbitleri bu isimle meşhûr ve tahrîf ü tahfîf ile Grandebur denilmişdir. İsm-i ʻalemisi Fereverikos'dur. (فره وريقوس) [=II. Friedrich] Mezkûr Grandebur aslında[1] imparatorluk sevdâsıyla Marya Tereza'nın [=Maria Theresia] tezevvücüne tâlib olup, Luterân olmak töhmetiyle maʻyûb olup, Marya Tereza'nın pederi Karlos (قارلوس) [=VI. Karl, Charles VI] kendüyi dâmâdlığa kabûlden ibâ ve Marya'yı kendü terbiyyet-kerdesi olan Françesko'ya tezvîc etmeğiyle, Grandebur derûnunda ʻukde-i ʻadâvet ibkā etmişidi. Binâ'en ʻalâ zâlik Grandebur taraf taraf Marya'ya izhâr-ı husûmet ve baʻzı eyâletin ihtilâs ve gāret-i gāyetinde hasbe'l-müdârâti **[T1 306b]** beynlerinde iki üç defʻa musâlaha ve müsâleme sûretleri cereyân etmişiken Grandebur tek durmayup, hem-mezhebi olan İngiltere Kıralı cenâhıyla hâlâ imperatorluk hevâsında pervâz ve iki seneden berü külliyyetlü cenglere âgāz eylediği meşhûrdur. Marya Tereza hasbe'l-hulka ceng ve husûmet erbâbından olmadığından gayrı benât ü benînden hâlâ on üç evlâdı olup, leyl ü nehâr Françesko ile tereffüh ve tena"uma der-kâr evlâdların mâlik oldukları diyârdan[2] bilâ-müzâhame hisse-dâr eylemek nuhbe-i efkârları olduğundan başka, ber-vech-i muharrer memleketi Çeh Eyâleti ile Aguşterya Sancağı'na mahsûr olup, Çeh Eyâleti ile Grandebur gā'ilesinden birkaç seneden berü perîşân ve ʻavâ'id-i asliyyesine tedennî sirâyet eylediğinden gayrı aslında müddahar hazîneleri olmayup, seferler vukūʻunda lâ-büdd hem-civârları olan kırallardan ve ağniyây-ı deyâr ve kenâ'isden istidâneye muhtâc oldukları ve hâlâ düyûn-ı vâfireye ibtilâ ile ehl-i vezâ'iflerinin bir mikdârını tenzîl ve bir mikdârını ilgā misillü çâre-cûluğa mütesaddî idikleri kendi takrîrlerinden müstefâd olmuşdur.

Macâr Kırallığı her ne kadar sûret-i zâhirede Marya'nın [=Maria Theresia] kuvvetü'z-zahrı ve âb-rûy-ı memleketi görünür ise Macaristân aslında Devlet-i ʻaliyye hudûduna **[T1 307a]** mücâvir ve Macâr ehâlîsi Nemçelü'den mütenâfir olmağla, Rakoci-oğlu ve Tökeli misillü Macâr aʻyânı taraf taraf Devlet-i ʻaliyye'ye ilticâ ve niçe kerre ceng ve cidâl istimrârına bâʻis oldukları ʻindlerinde hüveydâ olmağın, bu gāyileyi defʻ içün Marya'nın pederi sâbiku'z-zikr Altıncı Karlos Macaristân'ı on beşer yirmişer köy ayırup, Macâr bey-zâdelerine zeʻâmet ve ocaklık misillü tevzîʻ u taksîm etmeğin, mahsûllerinden Kıraliçe'nin

1 aslında T1 : + [Bu kelime mükerrer yazılmıştır] A2

2 diyârdan T1 : دیادن A2

hissesi olmayup, seferler vukū'unda asker ve akça ile ba'zı mertebe imdâd ve i'ânet husûsunu kendü murû'etlerine havâle edegelüp, cebr u kahra dâ'ir[1] mu'âmeleden ictinâb üzere oldukları mütevâtirdir.

Belî Kıraliçe'nin dahi ba'zı mahallerde hâs misillü 'akār u kurâsı olmağla, anın mahsûlâtı kendüye 'â'id ve kendü anbârlarında iddihâr edüp vaktinde ziyâde behâ ile fürûht ve ticâret mesleğine sâlikdir. Hattâ bu gûne hâslarının ve Çeh[2] Eyâleti'nin mahsûlâtı semen-i gālî ile râyic olmak içün Macaristân'dan[3] Beç'e zahîre gelmek memnû'âtdan olup, Macaristân ehâlîsi kendü mahsûllerin kendü vilâyetinde satmağa mecbûr ve câ-be-câ senelerde mahsûlleri ziyâde olup, diyârlarında behâ etmediğinden, Eflâk ve Boğdan'a semt olan mahallerden Tuna ile İstanbul'a getürmeğe hâhişger oldukları ma'lûm olmuşdur. **[T1 307b]**

Eyâletlerinin sekizincisi Palatnat [=Renenya-Palatina] Sancağı olup, Elektor-ı Sâmin tasarrufundadır. Dokuzuncusu Hanoveri [=Hannover] Eyâleti demekle ma'rûf ve hâlâ İngiltere Kıralı Corcu'nun mülk-i mevrûsu olup, Kā'im-makām[4] ile zabt edegelmişdir. Zikr olunan elektorluklardan[5] başka Savoya [=Savoie] Sancağı müfrez dukalık olup, hâlâ Sardenya [=Sardegna] Kıralı hükmündedir. Heseyeh [=Hesse] Sancağı dahi müstakil dukalık ve Esvabya [=Svabya-Schwaben] Eyâleti dahi başka müfrez ve müstakil bir cumhûr tasarrufundadır.

Bu tafsîlden Nemçe memleketinin kesret-i şürekâsı âşikâr ve İmparatoriçe'nin hükmü cârî olduğu eyâletin hey'eti ve Devlet-i 'aliyye-i ebediyyü'l-karâr'a hayyiz-i nisbeti *ke'ş-şemsi fî vasati'n-nehâr*[6] âşikâr u bedîdârdır. Bu takrîrden eyâletlerinin 'adem-i vüs'atini ve îrâd-ı mu'ayyenelerinin kılleti müstebân ve mefhûm iken izhâr-ı 'acz ve ızdırâr etmeyüp, tedâbîr-i mülkiyyeleri temşiyetinde muktezî olan emvâli kandan tedârük ederler? su'âline şöyle cevâb verilür ki, bunlar her ne kadar ashâb-ı tena"um ve tereffühden görünürler ise

---

1 dâ'ir (دائر) T1 : دايُر A2

2 Çeh A2 : Ceh T1

3 Macaristân'dan A2 : Macaristân'ın T1

4 Kā'im-makām (قائممقام) T1 : قايُممقام A2

5 elektorluklardan A2 : elektorluklarından T1

6 "كالشمس فى وسط النهار = Gün ortasındaki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

devletlerinin ahvâli gāyetde mazbût u merbût olup, îrâd tahsîlinde hîle ve hud'a icrâsına fikirlerin i'mâl ve mesârif ve ihrâcât bâbında isrâf ve itlâfdan mücânebet ile imsâk ve tasarruf-ı dekāyıkına ri'âyetde ihmâl etmezler.

Meselâ Devlet-i 'aliyye tüccârından gayrı Beç'e metâ' getüren Françe[1] **[T1 308a]** ve İngiltere bâzergânlarından yüzde otuz guruş[2] gümrük ve bir öküzden dört beş altûn bâc almak ve ekser me'kûlâtın bey' u şirâsında medhaleleri olup, hamr ve duhân misillü havâyic-i 'âmmeden asl-ı semeni kadar resm almak ve gurûb-ı şemsden sonra varoş ve kal'a kapularından içerü girmek irâdesinde olanların ağniyâ ve fukarâsından akça devşirmek ve komedya dedikleri hayâl-hânelerine Kıral ve Kıraliçe'ye[3] varınca sıgār u kibârı her gice cem' ve hâzır olmak mühimmât-ı beldelerinden olmağın, herkesin tabaka ve mikdârına göre celb-i dirhem ve dînâr eylemek misillü mükûs ve mekrûhâtın gāyeti olmayup, Devlet-i 'aliyye'den gayrı düvel-i Nasârâ elçilerine bir habbe vermezler.

el-Hâletü hâzihî Grandebur ile müşâcere ve mugālebeleri keyfiyyeti şöyle fehm olunmuşdur ki, Grandebur-ı mesfûr imperatorluk ile tevfîr-i mülke dâ'ir[4] olan ümniyyesin tahsîlden gayrı fikirde olmayup, leyl ü nehâr hezâr hîle ile asker terbiyyesi ve i'mâl ve idâresi hâletlerinden bezl-i tâb ü tüvân ve bi'n-nefs melâhim ve mehlekeye iktihâm ile meydânda sâhib-i ikdâm ve cevelândır.

Bunlarda ceng ve husûmet ve tevsî'-i memleket dâ'iyesi ber-taraf olup, mücerredün bi'z-zarûreti def'-i sâ'il mülâhazasıyla müdâfa'a kaydında olduklarından gayrı, mu'în ve meded-kârları olan **[T1 308b]** Françe ve Moskov devletleri hâtır içün askerlerin mehlekeye uğratmayup, **mısra':**

Uzakdan merhabâ ey ayı kardâş

me'âliyle imrâr ve belki Kıraliçe'nin devleti bergeşte olduğu sûretde kendülere mücâvir ve münâsib olan mahallerden hisse-mend olmak recâsını iğtinâm ederler.

---

1 Françe A2 : France T1

2 guruş A2 : عروش T1

3 Kıraliçe'ye T1 : Kıralice'ye A2

4 dâ'ir (دائر) T1 : دايُر A2

Bu sûretde Grandebur gālib olmak cânibî râcih iken, İbn Haldûn *Mukaddime*'sinde mastûr olduğu üzere devlet-i müsteciddenin devlet-i müstakarra üzere galebe-i külliyyesi tûl-i zemân ve tekerrür-i tavârık-ı melevâna mevkūf olmağın[1], fi'l-hakīkati[2] Grandebur'un eyyâm-ı istidrâcı mümtedd olursa, husemâsın istîsâl eylemek kavâ'id-i hükmiyye-i mücerrebeden hâric değildir.

Vasf-ı Beç 'alâ tarîkı'l-icmâl

Beç Kal'ası bir fezây-ı müstevîde Tuna Nehri'nin bir şıkkı kenârında, sûru tahmînen on altı zirâ' kutr ve dâ'iresi meşy-i mu'tedil ile yirmi dakīka, hendeki 'arîz u 'amîk bir mütevassıt kal'adır. Derûnu dörder beşer kat kârgîr hâneler ve büyük kenîsâlar ile dopdoludur. Ve hâneleri ekseriyyâ kîrâ ile îcâr ve istîcâr oluna gelüp, bir hâne içinde beş altı âdem evlâd ü 'iyâliyle olur[3].

Kal'a içinde şâdü'r-revân misillü suları ve ba'zı mühimmât içün meydânları **[T1 309a]** vardır. Eğerçi kal'a büyük ve pek metîn deyecek mertebede değildir. Ammâ etrâfında varoşlarının vefreti olup, bâğlı bâğçeli mükellef hâneleri vardır. Varoşlarının etrâfı yek-pâre hendek kesilmiş ve taraf taraf dervâzelerle tutulmuşdur.

Cânib-i garbîsinde kal'adan bir sâ'at mesâfe ile Alaman Dağı nâmına kaddi yarım sâ'at cenûbdan şimâle mümtedd olmuş bir cebel vardır. Tuna Nehri bu dağın cânib-i şimâlîsinden zuhûr ve Beç Kal'ası'nın cânib-i şimâlîsine doğru mürûr hâletinde esâbi'-i hamse sûretinde beş şıkka munkasem olup, bir şıkkı Beç Kal'ası'na mümâss olarak cereyân etmeğin, kal'anın şimâl tarafında olan kapusuna büyük köprü ile girilür ve şimâle doğru gidildikde, Tuna'yı dört yerden cisr ile geçmeğe muhtâc olup, bu sûretde Tuna'nın cedâvili miyânında büyük adalar hâdis ve ekserîsi ormanlar ile doludur.

Kal'anın cânib-i cenûbîsinde Vidin nâmına bir nehr-i muhtasar vardır. O tarafda olan varoşlar ile finây-ı kal'a miyânını fâsıldır. Ve bu nehir kal'anın cânib-i şarkīsinde olan hendeklere uğrayup, Tuna'ya munsabb olur. Kal'a ve

---

1 Ebû Zeyd Veliyyüddîn Abdurrahmân b. Muhammed İbn-i Haldûn, *el-Mukaddime*, nşr. Abdüsselâm eş-Şeddâdî, Beytü'l-Fünûn ve'l-'Ulûm ve'l-Âdâb, Dârulbeyzâ 2005, II,105-108.

2 fi'l-hakīkati A2 : fi'l-hakīka T1

3 olur T1 : olurlar A2

varoşlarının sükkânı kesret üzere olup, bey‘ ü şirâları devletlerine dâ’ir[1] ticâret hîlelerine menût **[T1 309b]** olmağın her şeyleri behâludur. Kal‘anın cânib-i şarkīsinde kal‘adan yarım sâ‘at bu‘d ile hüsn-i beled ma‘nâsına İstatuque (استات قوة) nâmına etrâfı Tuna[2] ile ihâta olunmuş, tûl u ‘arzı birer sâ‘at bir mesîreleri vardır. Ekser-i mevâzı‘ı hudâyî-nâbit eşcâr ve ba‘zı mahallerinde kasda mukārin fezây-ı hâliyesi vardır. Mîrî korularından olmağın, behâr eyyâmı kapuları açılup, ağniyâsı cenûb cânibine ve sûkası şimâl tarafına me’zûn olurlar. Beynlerinde hâciz yoğiken, biri birlerine ihtilât ve müzâhame etmezler. Bundan gayrı şimâl ve cenûb tarafında mükellef kıral serâyları ve bâğçeleri vardır. Kibâr ve ağniyâsı mevsimleriyle bu bâğçelere teferrüce me’zûnlardır.

Ehâlîsinin a‘yân ve ağniyâsı kuşluğa dek uyurlar, zuhur vakti ta‘âma oturup, ikindüye karîb yemekden fâriğ oldukları gibi hintolara binüp, üçer beşer zikr olunan mesîrelere giderler. Ahşama dek dolanup vakt-i gurûbda derûn-ı kal‘ada vâkı‘ opera (اوپاره) ve komedya ta‘bîr olunan hayâl-hâneye hâzır olurlar. Ve sâ‘at üçde hayâl-hâneden çıkup, kapuları önünde fânûslar ve herkesin yedinde yel mûmları fürûzân olarak biri birlerine müsâferet ve musâhabete giderler. Ve gice ta‘âmına oturup, sabâha dek biri birlerinin hânesinde ve sokaklarda kendülere mâni‘ u müzâhim ve nizâ‘ **[T1 310a]** u gavgāya dâ’ir işleri yokdur. Muttasıl pîşe vü endîşeleri bu makūle lehv ü la‘ba maksûr olmağın, Grandebur ve sâ’ir mu‘ârızları müdâfa‘asından ne mertebe müteneffir oldukları vâzıhdır[3].

Bundan esbak Leh cânibine tebrîk-nâme-i cülûs-ı hümâyûn ile irsâl olunan Ağa-yı Selâmî’nin Leh cânibinden ‘avdetinde olan takrîridir ki, bi-‘aynihî bu mahalle kayd olundu

İşbu sâl-i ferruh-fâl-ı meymenet-me’âlde -ki târîh-i hicret-i bâ-sa‘âdetin bin yüz yetmiş birinci senesidir[4]- *Be-rûzî ki nîk-ahter-i yâr bûd*[5] irâde-i ‘aliyye-i

---

1 dâ’ir (دائر) T1 : دائر A2

2 Tuna T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “nâmına” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

3 vâzıhdır T1 : + [Metinde bu kelimden sonra sayfa kenârına kırmızı mürekkeple bir çizgi çekilerek “Bu mahalde Leh takrîri yazıla” ifâdesi s. 139’un sağ kenârına yazılmıştır] A2

4 1 Muharrem 1171 = 15 Eylül 1757 Perşembe.

5 “بروزیکه نیك اختری یار بود = Rızık bahtı açık bir sevgili oldu” anlamına gelen Farsça bir mısradır.

Hudây-ı bî-hemtâ ile serîr-i ʿazamet-masîr-i Hilâfet-i ʿuzmâ ber-muktezây-ı "*Ve zâlike fazlullâhi yü'tîhi men-yeşâ*"[1] Pâdişâh-ı heft-kişver ve Şâhen-şâh-ı Behrâm-gulâm ve Ferîdûn-ferr, Hâkānu'l-berreyn ve'l-bahreyn Melikü'l-mülûk-ı bilâ-rayb ü meyn şevketlü, kudretlü ʿazametlü, veliyy-i niʿmetimiz efendimiz hazretlerinin cülûs-ı hümâyûn-ı şeref-me'nûslarıyla *muhtâc bûd mülk be-pîrâ-ye çünîn âhir-i murâd-ı mülk revâ kerd-i rûzgâr*[2] medlûlünce gıbta-fermây-ı evreng-i fîrûze-reng-i âsümân ve kevkebe-nümây-ı "*Kāsırâtü't-tarfî lem-yatmishünne insün kablehüm ve lâ-cânn*"[3] oldukda, bu müjde-i ʿâlem-behânın tebâşir-i menâşîr-i iʿlân ü inhâsı ş*ükr-i Hudâ ki şâm-ı ümmîd-i zemâna râ subh-i tarab zi matlaʿ-i ʿizz ü şeref resîd*[4] mısdâkıyla mânend-i eşi"a-i hûrşîd-i rûz-ı ʿîd aktâr-ı arza ziyâ-bahş-ı şevk-ı câvîd olması lâzım gelmeğin, Sadr-ı **[T1 310b]** vâlâ-cenâb, Cem-pâye, düstûr-ı mecd, intisâb-ı Âsaf-vâye ʿinâyetlü, mürû'etlü, veliyyü'n-niʿam efendimiz hazretlerinin himem-i seciyye-i bende-perverlerinden Leh Cumhûru cânibine irsâli musammem olan nâme-i hümâyûn-ı Cihân-bânî bu kullarına hırz-ı cân-ı kâm-rânî kılınmağla, sene-i mezbûre mâh-ı rebîʿulevvelinin nısfında[5] Âsitâne-i ʿaliyye'den rû-be-râh-ı savb-ı me'mûriyyet olup, elli birinci günü hısn-ı hasîn-i Hotin'e vusûlümüz müyesser olmuşdur.

Der-ʿakab cumhûr cânibine hıdmet-i me'mûre-i sefâretle kalʿa-i merkūmeye vürûdumuzu tahrîrâtımızla ihbâr eyleyüp, haberleri zuhûruna intizâr ile kırk gün mikdârı mütevakkıf-ı evkāt-güzâr oldukdan sonra, cumhûr tarafından maʿiyyetimize taʿyîn eyledikleri mihmândârları vürûdunun ferdâsı

---

1 " وذلك فضل الله يؤتيه من يشاء = Ve işte bu Allah'ın lutfudur, onu dilediğine verir" anlamına gelen bu ifâde "*Zâlike fazlullâhi yü'tîhi men-yeşâ'* =ذلك فضل الله يؤتيه من يشاء (= İşte bu Allah'ın lutfudur, onu dilediğine verir)" Kur'ân, el-Mâide 5/54.; el-Hadîd 57/21. ve el-Cumʿa 62/4. âyetlerindeki küçük bir kısımdan mülhem olarak söylenmiştir.

2 "محتاج بود ملك به پيرايه چنين اخر مراد ملك رواكرد روزكار = Mülkün süslenmeye ihtiyâcı vardı; zaman mülkün bu ihtiyâcını giderdi" anlamına gelen Farsça bir cümledir.

3 "قاصرات الطرف لم يطمثهن انس قبلهم ولاجان = Bakışlarını sadece eşlerine çevirmiş dilberler vardır, onlara eşlerinden önce ne bir insan, ne bir cin dokunmuştur" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, er-Rahmân 55/56. âyetin sonudur.

4 "شكر خداكه شام اميد زمانه را صبح طرب زمطلع عز وشرف رسيد = Allah'a şükürler olsun ki, zamânenin ümit akşamı, sevinç sabahı ile izzet ve şeref köşesinden doğdu" anlamına gelen Farsça bir cümledir.

5 15 Rebîʿulevvel 1171 = 27 Kasım 1757 Pazar.

Hotin'den müretteb alay ile hareket ve mâh-ı cemâziyelâhırın onuncu günü[1] re's-i hudûd olan İzvaniçe [=Zwanice] Kasabası'na dâhil olup, ertesi cânib-i maksûda sevk-ı sütûr-ı 'azîmet olundu. Tâ'ife-i mezbûrenin el-hâletü hâzihî makarr-ı hükûmetleri olan Varşova nâm şehre varınca, reh-güzârda vâkı' Huşateyn [=Husiatyn] ve İlbol [=Lviv] ve Zamovic [=Zamosc] ve Lublin [=Lublin] isimleriyle nâmdâr dört 'aded hisâr üstüvârlarına dûçâr ve 'ale't-tertîb her birine duhûlümüzde a'yân ve ehâlîleri 'alâ kadr-i tâkatihim tubûl ve mezâmîrleriyle alaylar tertîb eyleyüp, tob ve tüfeng şenlikleriyle emr-i istikbâlimizde sarf-ı nakdîne-i iktidârları kemâl-i sadâkat-ı **[T1 311a]** taviyyetlerin izhâr eder idi. Bu mâ-beynde vâkı' Visla [=Wisla ve Pelçe [=Bug] nâmân iki 'aded nehr-i şedîdü'l-cereyândan ki her biri Nehr-i Turla mânendidir. Pot (پوط) ta'bîr olunur sal hey'etine müşâbih tahta bendler ile güzâr olunup, bi'l-cümle re's-i hudûdlarından hareketimizin yirmi yedinci günü hükûmet-gâhları olan merkūm Varşova şehrine 'alâ-kadri'l-imkân alay ile duhûlümüzde bir mu'teber bin-başı ve kırk elli mikdârı bey-zâdeleri istikbâlimize şitâbân olup, Kıral cânibinden peyâm-ı hayr-ı makdemi inhâ ile 'ale'r-resm getürdükleri esb-i sîmîn sitâm-ı zîbende-hırâmı rukûbumuz içün müheyyâ eylediklerinde, biz dahi kā'ide üzere süvâr olup, tâ'ife-i merkūme ile mu'ayyen olan menzilimize duhûl ve hîn-i nüzûlümüzde rahş-ı ma'hûdü istirdâd eylemişlerdir.

Yevm-i mezbûrun ferdâsı[2] ferden-ferdâ Baş-hatman ve Baş-mârşâl ve sâ'ir ricâl cumhûr taraflarından istifsâr-ı hâl ü hâtır-ı vâfir ve peygâm-ı hoş-âmedî üç gün 'ale't-tevâlî mütevâtir olup, memleketlerine vürûd eden süferâ Kıral'dan mukaddem Baş-hatman'larına buluşmak 'âdetleri olmağın, rûz-ı çârümde Hatman tarafından birkaç müzeyyen hinto ve mikdâr-ı kifâye donanmış atlar ile bir kerre mahsûs da'vetimize geldiklerinde, biz dahi takımımızla süvâr ve devletlü Sâhib-i devlet efendimizin mektûb-ı 'inâyet-üslûbların zîver-i dest-i iftihâr eyleyüp, alay ile serâyına vâsıl ve olduğu odaya dâhil olduğumuzda, mahallinde kıyâm ile **[T1 311b]** hutuvât-ı çendîn istikbâle dâmen-çîn-i ihtimâm olıcak, Fakīr dahi teblîğ-i peyâm-ı nevâziş-encâm-ı hazret-i veliyyü'n-ni'amî ile gûyâ olarak nezdîk olup, mektûb-ı telattuf-mashûbu ba'de't-telsîm yeden bi-yedin teslîm eylediğimde, kemâl-i i'zâz ile ahz ve takbîl ve nihâde-i ser-tebcîl eyledi.

---

1 10 Cemâziyelâhır 1171 = 19 Şubat 1758 Pazar.

2 11 Cemâziyelâhır 1171 = 20 Şubat 1758 Pazartesi.

Ba'de'l-ku'ûd vesâtat-ı tercemân ile istisfâr-ı hâl ü hâtır ve merâsim-i musâfâta dâ'ir vâfir güft ü şinîd ve iktizâ eden her su'âline ecvibe-i sâ'ibe-i hakîmâne temhîd olunarak bir sâ'at mikdârı dostâne sohbetden sonra meclis-i mükâlemeye nihâyet verüp, geldiğimiz alay ile konağımıza 'avdet eyledik.

Çend rûz mürûrunda teslîm-i nâme-i hümâyûn içün Kıral tarafından birkaç müzeyyen hinto ve mücevher-pûş yedekler ve on beş kadar donanmış atlar ile bir gürûh-ı enbûh gelüp da'vet eylediklerinde, mârru'z-zikr alaylardan mu'anven cem'iyyet ile Kıral Serâyı'na varılup, nâme-i hümâyûnu ser-i ibtihâcıma re'f ile Dîvân-hânelerine duhûlde cümle ricâl-i cumhûr dîvân-gâh-ı mezbûrda mevcûd olmağın, küllîsi yerlerinden kıyâm eyleyüp, Kıral kendi resm-i istikbâli icrâya müsâra'at ile pîş-gâh-ı tahtından birkaç kadem mübâ'adet eyledikde, Fakīr dahi mu'tedilâne reftâr ile karîb varup, nâme-i hümâyûn-ı şevket-makrûnu ba'de't-telsîm yeden bi-yedin teslîm etmekle ahz ve şifâh-ı tebcîl ile takbîl eyledikden sonra Baş-kancılar'a verüp, ol dahi bir mahall-i mürtefi'a vaz' eyledi. **[T1 312a]**

Ba'dehû Kıral ve cümle ricâl-i cumhûr mahallerinde ve mukābele-i Kıral'da müheyyâ olan iskemle üzerinde dahi bu Fakīr ku'ûd eylediğimizde, ibtidâ'en feth-i kelâm eyleyüp: "Bi-hamdillâhi Te'âlâ bu sene-i 'amîmetü'l-meymenede dest-yârî-i hazret-i Bârî ile revnak-efzây-ı serîr-i Cihân-bânî ve şeref-bahşây-ı erîke-i Gîtî-sitânî Sultânü'l-berreyn ve Hâkānu'l-bahreyn şevketlü, kerâmetlü, kudretlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn, veliyy-i ni'metimiz efendimiz hazretleri bi'l-ırsi ve'l-istihkāk taht-ı fîrûz-baht-ı 'Osmânî üzere cülûs-ı meymenet-me'nûs-ı hümâyûnlarının nevîd-i meserret câvîdlerini müş'ir ve siz hürmetlü Kıral ve cumhûruyla mâbeynde ma'kūd olan musâfât ü müvâlâtın ber-mûceb-i 'ahd-nâme-i hümâyûn idâme ve istikrârına müsâ'ade-i 'aliyye-i Husrevâne'lerini mazhar-ı nâme-i hümâyûn-ı 'inâyet-'allâmeleri îsâline dergâh-ı şevket-penâhlarından bu kullarını me'mûr buyurdular" deyü îfây-ı merâmla kelâma encâm verdiğimde, vesâtat-ı tercemân ile mefhûmu Kıral'ın ma'lûmu olıcak, 'azîm sürûr ve beşâşet ile izhâr-ı memnûniyyet ve bir sâ'at mikdârı mahalle münâsib musâhabetden sonra, yine alay ile menzilimize mürâca'at olundu.

Bu hılâlde evvelâ teslîm-i nâme-i hümâyûn günü Kıral tarafından müretteb ve mahsûs ziyâfet-i 'azîmede ve bir iki günden sonra Baş-hatman ve Baş-mârşâl ve sâ'ir ricâl-i cumhûrun 'alâ-merâtibihim mahsûs ziyâfetlerinde müşâhede olunan **[T1 312b]** sunûf-ı ikrâm fevka'l-gāyetdir.

Bu minvâl üzere şehr-i mezbûrda bir mâh mikdârı meksden sonra cevâb-nâme-i ʻubûdiyyet-ʻallâmeleri teslîmi içün tekrâr daʻvet ve kemâ fi'l-evvel alay-ı ʻazîm ile Serây-ı Kıral'a varılup, bi-ʻaynihî teslîm-i nâme tarzı üzere ahz-ı cevâb-nâme ve lâ'ik olan vechile merâsim-i tevdîʻî hıtâma îsâlden sonra, ʻâdetleri üzere Baş-hatman serâyına ʻazîmet, andan dahi ahz-ı mektûb ile mekânımıza ʻavdet eyledik. Bir iki gün mürûrunda öteden berü taraflarına vârid olan sefîrlere hîn-i rücûʻda ancak bin altûn ikrâm eylemek ʻâdetleri olmağın, bize dahi Kıral tarafından muʻteber ve muʻtemed âdemleri yediyle bir kîse içinde bin altûn gelüp, seyr-i çeşmî-i bendegân-ı Devlet-i ʻaliyye izhârıyçün muvâcehelerinde nakd-i merkūmun dokuz etbâʻ kullarına bahş eylediğimizde, bu hâl-i istiğnâ-me'âl zuhûrundan ʻazîm müteʻaccib olmuşlardır.

Baʻdehû birkaç gün dahi tedârük-i levâzım-ı râhı itmâm içün meks ü ârâmdan sonra şehr-i mezbûra vusûlümüzün otuz sekizinci günü -ki mâh-ı şaʻbânü'l-muʻazzamın nısfıdır[1]- itmâm-ı hıdmet-i sefâret ve ihtitâm-ı emr-i me'mûriyyet ile mürâcaʻat ve mihmândârları maʻiyyetiyle on yedinci günde re's-i hudûda duhûl, andan dahi tayy-ı merâhil ederek mâh-ı şevvâlü'l-mükerremin on beşinci günü[2] Âsitâne-i saʻâdet'e vusûlümüz müyesser olmuşdur.

Leh Kıralı ve cumhûru ahvâllerinden **[T1 313a]** mesmûʻ olan havâdis, Prusya Kıralı olan Brandebur Hersekî -ki Lehlü'nün kendi takrîrleri üzere iki yüz bin mikdârı askere mâlik imiş- Leh Kıralı'na olan husûmeti sebebiyle bir iki seneden berü müteʻaddid ceng ü cidâlleri vâkıʻ olup, bundan bir sene mukaddem taht-gâh-ı kadîm-i Leh olan Saksonya Şehri'ni teshîr ve Leh Kıralı'nın ʻavratını esîr etmekle el-ân Saksonya'dan elli altmış sâʻat berü merkūm Varşova Şehri taht-gâhlarıdır.

Bu esnâda Kıral-ı Leh iki sulbî oğulların Nemçe ve Moskov ve Fransa kırallarına imdâd recâsına irsâl eyleyüp, anlardan dahi kırkar ellişer bin mikdârı asker ve mikdâr-ı kifâye hazîne ile imdâd olunmağla, asâkir-i mezkûre mahall-i muhârebeye karîb geldikleri söylenür idi. Lâkin biz anda iken kârzâra şurûʻları mesmûʻ olmadı[3].

---

1 15 Şaʻbân 1171 = 24 Nisan 1758 Pazartesi.

2 15 Şevvâl 1171 = 22 Haziran 1758 Perşembe.

3 **Bundan esbak Leh cânibine tebrîk-nâme-i cülûs-ı hümâyûn ile** ….. olmadı T1 : — A2

Nakl-i cenâze-i Sadr-ı esbak Hekîm-başı-zâde ʻAli Paşa ez-Kütahya be türbe-i hod der-Âsitâne-i ʻaliyye ber-mûceb-i hatt-ı şerîf

Yine sene-i ihdâ ve sebʻînîn zilhicce-i şerîfesinin dokuzuncu mübârek isneyn gicesi[1] -ki şeb-i ʻîd-i adhâ idi- beyne'l-mağrib ve'l-ʻişâ'i Şeyhu'l-vüzerâ Hekîm-başı-zâde Sadr-ı esbak ʻAli Paşa Kütahya'da Anadolu Vâlîsi iken merhûm olup, ol gice sâʻat yedide gasl ve sabâh baʻde **[T1 313b]** salâti'l-ʻîd nemâzı edâ ve Kütahya Serâyı ittisâlinde câmiʻ-i şerîfe defn olunmuşidi.

İstanbul'da Altı-mermer kurbunda bundan esbak binâ eylediği câmiʻ-i şerîfde türbesine defn olunmağıyçün bi'l-vesâyeti ehl ü ʻiyâli taraflarından nakline iltimâs ve hazret-i Şehriyâr-ı ʻâlem ve Hidîv-i ekrem *emeddallâhu zıllahû ve re'fetehû ʻalâ-mefârıkı'l-ümem*[2] efendimiz hazretleri misli sebk eylediğine binâ'en iltimâslarına müsâʻade-i hümâyûn buyurup, Âsitâne'ye nakilleriyçün hatt-ı şerîf-i ʻinâyet-redîf iʻtâ vü ihsân ve sene-i merkūme muharremü'l-harâmı -ki yetmiş iki muharremidir- altıncı sebt günü[3] defn olunduğu mahalden ihrâc ve Silahdârı Çil ʻOsmân Ağa ve baʻzı havâss-ı etbâʻıyla Kütahya'dan Âsitâne-i ʻaliyye'de türbesine mâh-ı merkūmun on ikinci cumʻa gicesi[4] baʻde'l-mağrib defn oldu.

Sübhânallâhi'l-ʻazîm *"Ve mâ tedrî nefsün bi-eyyi arzın temût"*[5] medlûl-i şerîfi üzere hâk-ı Kütahya'da yirmi altı gün medfûn olmuşidi. Ehâlîsinin ve sâ'ir[6] ashâb-ı sikanın takrîri üzere aslâ ve katʻâ merhûmun vücûd-ı ʻunsurîsine ser-i mû halel ve inhilâl terettüb etmeyüp, ne hey'etde defn olundu ise, öylece bulunduğu bi'l-muʻâyene müşâhede olunmuş ve Kütahya Müftîsi ʻAbdullah Efendi nâm sulehâdan bir kimesne olup, anlar gasillerine meşgūl iken, Paşa-yı merhûm **[T1 314a]** sağ elinin engüşt-i sebbâbesin ber-kāʻide iki kerre refʻ eylediği meşhûd-ı yakīnleri olmağla, emr-i gaslde gāyet teharrî ve sünnete murâʻî olmuşlar.

---

1 9 Zilhicce 1171 = 14 Ağustos 1758 Pazartesi.

2 "امد الله ظله ورافته على مفارق الامم = Allah onun gölgesini ve şefkatini milletlerin başında sürdürsün" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 6 Muharrem 1172 = 9 Eylül 1758 Cumartesi.

4 12 Muharrem 1172 = 15 Eylül 1758 Cuma.

5 "وما تدرى نفس باى ارض تموت = Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez" anlamına gelen bu ifâde Kurân, Lokmân 31/34. âyetin sonlarında yer alan bir kısımdır.

6 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

Ve dahi sikadan menkūldür ki, vefâtlarından beş on gün mukaddem Kütahya Serâyı'nda bir kavak ağacı olup, Silahdâr ve birkaç havâss-ı etbâ'ı karşusunda durur iken: "Ayâ bu dıraht-ı bâlâ kaç yaşındadır?" deyü su'âl buyururlar. Bunlar her biri bir kelâm ile cevâb sadedinde iken: "Hayır hayır! Bu dıraht gālibâ yetmiş ve yetmiş bir yaşında olmak gerekdir[1]. Ammâ yıkılması karîb olmak gerek. Bundan hisse ne olduğun fehm etmek lâzımdır" buyurmuşlar. Kimse bu ma'nâyı tefattun edememiş. Vâkı'â 'ömrleri yetmiş bir seneye resîde olmuşidi.

Böyle gāzî ve üç kerre mesned-i Vekâlet-i kübrâ ile müteşerrif olan Vezîr-i Aristo-tedbîr ki niçe niçe bu Devlet-i Muhammediyye-i 'aliyye'nin hıdemât-ı celîlesinde bulunmuş, hayrât ü hasenâta muvaffak ve fukarâya ve erbâb-ı me'ârif ve fezâ'ile cûd ü mekârimi vâfî ve elyak, bi-husûsihî mazhar-ı mertebe-i katâbet ve bedeliyyet olan selâtîn-i 'izâm-ı Âl-i 'Osmânî ve havâkīn-i kirâm-ı Cihân-bânî efendilerimiz hazerâtları -ki mertebe-i Hilâfet'de cilve-nümây-ı velâyetdirler- anların hıdmet-i celîle-i vekâletleriyle bir kerre değil şeref-i tekerrür ile müteşerrif olan zevât-ı kirâm Halîfetü'l-halîfe mansıbı ile min-'indillâh mu'azzez ve mübeccel kılınmışdır. **[T1 314b]** Anlar bu gûne kerâmet-i bâhireden hâlî mi olurlar[2]? Ammâ hakāyık-ı hikem-i İlâhiyye'den gāfil tâbi'-i ârzû-yı nefs ü hevâ niçe nâkıs-ı nazar kimesneler: "Bunlar ne gûne mertebe-i velâyete resîde olurlar ki, mahatt-ı hükûmetleri olan bilâdda bu kadar ahz-ı emvâl ve katl-i nüfûs ederler" deyü i'tirâzdan hâlî olmazlar.

Buna cevâb-ı sedîd birkaç vechile verilmek mümkindir. Eğer bu hükkâm sâhib-i seyf olmasalar ve bunların ru'b ü heybeti kulûb-ı nâsa mâlî vü sârî olmasa ehl-i 'ırz u zu'afâ ve mesâkîn, erbâb-ı şerr u fesâdın tuğyân ü te'addîsinden emîn olmaları niçe[3] mümkin idi. 'Ale'l-husûs böyle zemân-ı şurûrda ki ehl-i fesâd azacak yüz bulsalar[4] hiç etmeyecekleri yokdur. Merhûm 'Ali Paşa'dan ehl-i fitne ve şurûr, 'Azrâ'îl'den korkar gibi korkarlar idi. Ammâ ehl-i salâh ve mesâkîn bî-pervâ idiler; *rahmetullâhi Te'âlâ 'aleyh*[5].

---

1 gerekdir T1 : gerek A2

2 olurlar A2 : olur T1

3 niçe T1 : nice A2

4 bulsalar A2 : + [Kelimenin sonundaki "lar" eki farklı bir kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] T1

5 "رحمة الله تعالى عليه = Yüce Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Ba‘zı mehâmidleri, vefâtları makālesinde zikr u tasrîh olunmuşdur. Müddet-i ‘ömrlerinde hamr ve sâ’ir menhiyyât makūlesine tesaddî eylememişlerdir. Ve bir sâ‘at bî-tahâret-i vuzû’[1] imrâr-ı vakt eylemediklerinden başka, terabbu‘ eyledikleri görülmemişdir. Ve bir sâ’ili[2] kâ’inen[3] men-kâne tehî-dest göndermemişlerdir. Ve dâ’irelerinde[4] her tarîkin meşâyihinden ve fukarâsından niçe müte‘addid kimesneler bulunup, leyl ü nehâr anlar ile fukarâ sohbeti ve kerâmât-ı evliyâ der-miyân olmakdan hâlî olmaz[5] idi. **[T1 315a]** Tâ silahşorluklarından berü belki ‘âlem-i sabâvetlerinden berü, bu hüsn-i irtibât ve inkıyâd üzere idiler.

Ve Devlet-i ‘aliyye’ye kemâl-i inkıyâd ü itâ‘atı ve hüsn-i sülûk ve himmeti gayrîde[6] görülmemişdir. Hayli ‘Arabiyet ve ‘ulûm-ı zâhire ve bâtıneden hissa-dâr idiler. Ve hüsn-i tabî‘atları fevka’l-hadd idi. ‘Âlî tehallus buyururlar idi. Ba‘zı gazeliyyât ve kıta‘ât ve ilâhiyyâtları vardır. Ez-cümle bu gazel-i ra‘nâ vefâtlarından mukaddemce âsâr-ı hâme-i ma‘ârif ‘allâmeleri olmağla[7], bu mahalle sebt olunmak münâsib görüldü.

Gazel-i ‘âlî-yi ‘Ali Paşa merhûm

Bize lutf etdi Hudâ şöyle ki gelmez kāle
Şükrü mümkin mi ola bu keremin her hâle
Ol kadar verdi gınâ bana[8] cenâb-ı Mevlâ
İ‘tibâr eylemezim cevhere cem‘-i mâla
Sûdu yok hırs u tama‘ eylemenin dünyâda
Vermeyince sana Bârî ne edersin nâle
Bî-vefâ dünyaya hergiz sakın etme rağbet
Buldu ‘irfânı olan anı hemîn muhtâle

---

1 bî-tahâret-i vuzû’ T1 : bî-vuzû’ A2
2 sâ’ili (سائلی) T1 : سائلی A2
3 kâ’inen (کائناً) T1 : کائناً A2
4 dâ’irelerinde (دائره لرنده) T1 : دائره لرنده A2
5 olmaz A2 : olmazlar T1
6 gayrîde T1 : + [Bu kelime buraya girmesi işâret edilerek s. 143’ün sağ kenârına kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2
7 olmağla [Bu kelime sonunda “sahh” kaydı ile satırın üstüne yazılmıştır] T1 : — [Bu kelimenin üzeri çizilmiştir] A2
8 bana A2 : باکه T1

İştiyâkım o kadardır ki cemâl-i bedre
Gâh olur safvet-i dilden görünür bî-hâle
Bire rabt eyle süveydây-ı derûnun zînhâr
Mürg-i dil zabt ola tâ konmaya daldan dala **[T1 315b]**
Uyma vesvâsa hele[1] hâtırayı def' eyle
Sana reng eylemesün uğrama 'âlî ele

Ve vefâtları târîhi bi'l-bedîheti ser-zede-i hâme-i Hakīr olmağla, zeyl-i makāle-i nakilleri olmak münâsib görüldü.

Târîh-i vefât-ı 'Ali Paşa Hekîm-başı-zâde

İşitdim fevtini rahmetle yâd etdim bükâ etdim
Tefekkür eyler iken Hâkimâ târîhin imlâda
Sen insâf eyle binde bir düşer bu mısra'-ı târîh
'Ali Paşa'ya tevcîh oldu 'izz-i câh 'ukbâda
(على پاشايه توجيه اولدى عز جاه عقباده) Sene 1172[2]

Ve yine mâh-ı muharremü'l-harâmın[3] evâyilinde[4] hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i ekrem *edâmallâhu Te'âlâ 'ömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ümem*[5] efendimiz hazretleri henüz Sâhil-serây-ı Kara-ağac'dan nakl ve nehzat-ı hümâyûn buyurmamışlar idi. Ve hazret-i Hâlid-i Ensârî *radıyallâhu Te'âlâ 'anh*[6]ın şeref-i kurb-ı civârları ile mübtehicü'l-bâl[7] ve zât-ı hümâyûnlarında merkûze sıdk-ı necâbet ü zehâdet-iştimâl hasebiyle ekser-i salât-ı subhu tebdîlen cemâ'at-ı Müslimîn ile câmi'-i şerîf-i Ka'be-redîf-i Hâlidî'de edâya sarf-ı himmet buyururlar idi.

Ve ol mahall-i müteberrikin fukarâ vü zu'afâsına 'inâyet-i bî-gāyet-i Mülûkâne'leri mebzûl ü meşmûl ve kemal-i tevâzu' u merhametlerinden

---

1 hele [Bu kelime sonunda "beyân" kaydı ile satırın üstüne yazılmıştır] T1 : hetr-i A2
2 Sene 1172 A2 : — T1
3 muharremü'l-harâmın T1 : + [Metinde bu kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2
4 1-10 Muharrem 1172 = 4-13 Eylül 1758.
5 "ادام الله تعالى عمره وشوكته مادام الامم = Yüce Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü nesiller sürdükçe dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
6 "رضى الله تعالى عنه = Yüce Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
7 mübtehicü'l-bâl A2 : مبتهج البال T1

‘âmme-i fukarâya cenâh-ı re’fetleri mebsût olmağla, *ekseru ehli’n-nâri’s-sûka*[1] me‘âlî üzere tebdîl-i **[T1 316a]** hümâyûnlarında ehl-i sûka bey‘ u şirâları olan eşyânın es‘ârından su’âl buyururlar idi. Nâ-gâh Eyyûb Çârşûsu’nda bir bakkāl dükkânı önünden mürûr buyururlar. Ba‘zı me’kûlât-ı ‘âdînin si‘r-i vâkı‘ından ziyâdeye bey‘ eylediği ma‘lûm-ı hümâyûnları buyuruldukda, hemân dükkânı önünde gûşundan tesmîr ile te’dîb ve gayra mûcib-i terhîb olmağıyçün bu gûne gûşmâl ile emr-i hümâyûnları cârî buyuruldu.

Hakk Te‘âlâ sâye-i ‘inâyetlerin ‘âmme-i fukarâ vü zu‘afâ kulları üzerlerinden zâ’il eylemeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi’l-mürselîn. Ol günden sonra Eyyûb Çârşûsu’nda ve gerek gayrı esvâk u bâzârda bakkāl gürûhları ve sâ’irleri[2] edeblerin takındılar[3].

Re’îsü’l-etıbbâ Kâtib-zâde Mehmed Efendi Kādî-i İstanbul-şüde be-muktezây-ı istihkāk-ı tarîk u ehliyyet

Yine sene-i merkūme muharremü’l-harâmı evâyilinde[4] bundan esbak Ser-etıbbâ’-i Hâssa olan efendi ‘azl ve ‘adem-i ehliyyeti zâhir olmağla, Gelibolu’da ikāmetine emr u fermân buyurulmuşidi.

Mevâlî-i ‘izâmdan İstanbul Pâyesi olan hatt-ı ta‘lîkde ‘İmâd-ı Sânî ve fenn-i tabâbetde Câlînûs’a müdânî semâhatli Kâtib-zâde Mehmed Refî‘ Efendi cenâbları zâten ve zemânen ehliyyet ve istihkākları nümâyân olmağla, bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn Re’îsü’l-etıbbâ’-i Hâssa olmak şerefiyle müteşerrif **[T1 316b]** olmuşlar idi. Selefleri İstanbul Kadısı semâhatlü Efendi hazretleri müddet-i ‘âdîlerin itmâm eyleyüp, hasbe’t-tarîkı ve’l-ehliyyeti İstanbul Kadılığı mûmâ ileyh semâhatlü Kâtib-zâde Mehmed Refî‘ Efendi hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı ‘inâyet-makrûn tevcîh ve ilbâs-ı hil‘at ile kâm-yâb buyuruldu.

---

1 “اكثر اهل النار السوقه = Cehennem ehlinin çoğu ayaktakımıdır” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

2 sâ’irleri (سائرلری) T1 : سائرلری A2

3 ve sâ’irleri edeblerin takındılar T1 : + [Bu kelimeler sonunda “sahh” kaydı ile s. 145’in sol kenârına diklemesine yazılmıştır] A2

4 1-10 Muharrem 1172 = 4-13 Eylül 1758.

‘Azl-i Ağa’-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı[1] ‘âlî Vefâlı Mehmed Ağa ve nasb-ı Sûfî Gürcü Mehmed Ağa Ağa’-i sâbık

Yine sene-i merkūme muharremü’l-harâmı evâyilinde[2] zikr olunan Vefâlı Mehmed Ağa bi-emrillâhi Te‘âlâ hastalanup, arkasında şîr-pençe ta‘bîr olunan dümmel-i mühlike zâhir olup, ne hâl ise ifâkat bulunca Kul Kethudâsı ve gâh Segbân-başı ağalar vekâletleriyle dîvân ve cum‘a selâmlıkları hıdmetleri görülüp, lâkin bi’l-külliyyeti[3] ifâkatdan berî ve rukûb ü nüzûle ‘adem-i iktidâr birle hıdmet-i lâzimesi ‘atâleye mü’eddî olduğundan başka, fuvâk-ı müstemirr ta‘bîr olunan ‘illet dahi gerden-i âsâyişin hulkūm-bend-i ıztırâb etmeğiyle nefes almağa kudreti olmayup, gülû-yı ikbâline ribka-i ‘illet istîlâsıyla ‘azl ve Tekfûr-dağı’nda ikāmetine fermân ve savb-ı me’mûruna râhî kılındı.

Sâbıkā Dergâh-ı ‘âlî Yeniçerileri Ağası olup, meşkûru’s-sa‘y mu‘tedil ve ihtiyâr ve ocağ-ı ma‘mûrenin zabt u rabt ve murâ‘ât-ı kavânîn ü âyîninde hüsn-i sülûke **[T1 317a]** râhî olan Sûfî Mehmed Ağa cenâbları bir müddetden berü Ma‘nîsa’da me’mûrun bi’l-ikāmeti olmalarıyla Âsitâne-i ‘aliyye’ye getürülüp[4], Dergâh-ı ‘âlî Yeniçerileri Ağalığı’na ilbâs-ı hil‘at olundu.

Tevcîhât-ı ba‘zı ümerâ ve mevâlî ve gayrân

Yine sene-i merkūme muharremü’l-harâmı gurresinde[5] bundan esbak yetmiş bir şa‘bânı evâsıtında[6] Eyâlet-i Mûsul Vezîr ‘Abdülcelîl-zâde Hüseyn Paşa’ya tevcîh olunmuşidi. Bi-emrillâhi Te‘âlâ fevt olmağın, müteveffây-ı müşârun ileyhin oğlu Emîn *dâme ikbâlühû*[7]ya târîh-i mezkûrda[8] Eyâlet-i mezbûre bâ-fermân-ı ‘âlî tevcîh ü ihsân buyuruldu.

---

1 **Dergâh-ı** T1 : دركا A2

2 1-10 Muharrem 1172 = 4-13 Eylül 1758.

3 bi’l-külliyyeti A2 : bi’l-külliyye T1

4 getürülüp A2 : + [Bu kelime sonunda “sahh” kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek farklı bir kaligrafî ile satırın üstüne yazılmıştır] T1

5 1 Muharrem 1172 = 4 Eylül 1758 Pazartesi.

6 11-20 Şa‘bân 1171 = 20-29 Nisan 1758.

7 “دام اقباله = Bahtı dâim olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 1 Muharrem 1172 = 4 Eylül 1758 Pazartesi.

Yine târîh-i merkūmda[1] Cezâ'ir-i[2] Garb Beylerbeyiliği mutasarrıfı 'Ali *dâme ikbâlühû*[3]ya bâ-fermân-ı 'âlî tevcîh buyuruldu.

Filibe Kazâsı yetmiş iki senesi mâh-ı cumâdelâhıresi[4] gurresinden[5] zabt eylemek üzere sâbıkā Galata Pâyesi olup, Filibe Kadısı olan Torun Mehmed Efendi'ye ancak kendü hakkında mahrec olmak üzere bâ-işâret-i 'aliyye ve[6] bâ-hatt-ı hümâyûn yetmiş iki muharremü'l-harâmı gurresinde[7] tevcîh buyuruldu.

Ve Belgrad Kazâsı yetmiş iki cumâdelâhıre[8] gurresinden[9] zabt eylemek üzere sâbıkā Ma'nîsa Pâyesi'yle Bosna Kadısı olan İbrâhîm Efendi-zâde Mehmed Emîn Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn ve be-işâret-i 'aliyye târîh-i merkūmda[10] tevcîh buyuruldu.

Galata Pâyesi yetmiş iki senesi muharreminin altıncı gününden[11] hâlâ Erzurum Kadısı **[T1 317b]** es-Seyyid Mustafa Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn ve be-işâret-i 'aliyye tevcîh buyuruldu.

Vukū'-i ihrâk der-İstanbul be-Mahalle-i Fenâr

Yine sene-i mezbûrun muharremü'l-harâmının on yedinci leyletü'l-erbi'â[12] sâ'at altı buçukda iken, Fenâr'da Petro-kapusu'nda bîrûn-ı hisâr bir meyhâneden şu'le-i seyyâle-i sahbâ gibi âteş zuhûr edüp, bir mikdâr dekâkîn ve büyût tâ kilîsâya müntehî oluncaya dek muhterik ve derûn-ı hisârda olan hânelerden dahi ittisâli hasebiyle kırk elli mikdârı leheb-hûrde-i zebâne-i âteş olup, hele bi-hamdihî ve'l-minne enhâ vü etrâfına sârî olmadan basdırılup muntafî oldu. Bundan iki gice mürûrundan sonra vaktü'l-'işâ 'Alibey-köyü semtinde Küçük-köy nâm mahalde mîrî funda olup, ana âteş isâbet etmeğiyle muhterik oldu.

---

1 1 Muharrem 1172 = 4 Eylül 1758 Pazartesi.
2 Cezâ'ir-i (جزائر) A2 : Cezâyir-i (جزاير) T1
3 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
4 cumâdelâhıresi A2 : cemâziyelâhıresi T1
5 1 Cumâdelâhıre 1172 = 30 Ocak 1759 Salı.
6 ve [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] T1 : — A2
7 1 Muharrem 1172 = 4 Eylül 1758 Pazartesi.
8 cumâdelâhıre A2 : cemâziyelâhıresi T1
9 1 Cumâdelâhıre 1172 = 30 Ocak 1759 Salı.
10 1 Cumâdelâhıre 1172 = 30 Ocak 1759 Salı.
11 6 Muharrem 1172 = 9 Eylül 1758 Cumartesi.
12 17 Muharrem 1172 = 20 Eylül 1758 Çarşamba.

Fevt-şüden-i Balyoz Kâtib-i Dârussa'âde-i sâbık Mustafa Efendi

Yine târîh-i merkūmda[1] mukaddemâ envâ'-ı habâset ü mekr ile 'alem-ârây-ı iştihâr olan Baltacı Hâsekî-başılığı'ndan hiyel ü mezâlim ile cem'-i mâl-ı evkāf eden Balyoz demekle ma'rûf Yazıcı-ı sâbık Mustafa ki, *el-esmâ'ü ve'l-a'lâmü tenzilü mine's-semâ'*[2] meseli üzere keyfiyyet-i hâli ma'lûm-ı hazret-i Şehen-şâhî olup, katli bedeli ıslâh-ı nefs içün Seddü'l-bahr Kal'ası'na kal'a-bend **[T1 318a]** olmuşidi.

Fevtinden birkaç gün mukaddem ıtlâkıyçün rikâb-ı kâm-yâba 'arz-ı hâl verilüp, hazret-i Şehriyâr-ı ekrem *halledallâhu 'ömrahû ve devletehû fi'l-'âlem*[3] hazretleri: "Ol habîs dahi hayatda mıdır? Hudây-ı Rabbü'l-'âlemîn bunu ve bu makūleleri kahr-ı ahadiyyeti ile makhûr eylesün! Katl olunmadığı yetmez mi, ıtlâkını da mı ister?" buyururlar. Bi-emrillâhi Te'âlâ on gün mürûr etmez ki, mezkûrun Seddü'l-bahr'da olduğu mahalde kendüye ru'âf isâbet edüp, gice gündüz cereyân ederek vefât eyledi.

Selâtîn-i 'izâm hazerâtının bi-husûsihî şevketlü, kerâmetlü efendimiz hazretlerinin bu gûne kerâmât-ı 'adîdeleri *ekserun min-en yuhsâ*[4]dır. Mezkûr Yazıcı-yı müteveffâ niçe[5] mazhar-ı kahr-ı İlâhî olmasun ki, evkāf-ı şerîfe-i selâtîne niçe niçe gadr u hayfından mâ'adâ fukarâ'-i ra'iyyet-i vakf-ı şerîfe dahi zararı isâbet ve niçe cesâreti katli bedeli nefyinde tafsîl olunmuşidi. Tekrârı melâl îrâs eylediği içün tayy olundu.

Ez-cümle mukaddemâ Seddü'l-bahr Kal'ası Dizdârlığı ile hademe-i Enderûn'dan bir derd-mend çırâğ olmuşidi. Bir gayrı müfsid kimesne bu Yazıcı'ya bir mikdâr rişvet ile dizdârlık-ı mezbûru sâhib-i evveli olan bî-çâreden ref' ve ol müfside tevcîh etdirir. Dörd beş sene bî-ser ü sâmân gezer. Hall-i İlâhî zuhûruyla yine dizdârlığına nâ'il olur. Nâ-gâh görür ki Seddü'l-bahr Kal'ası'na mahbûs olmak fermânıyla **[T1 318b]** hasm-ı cânı ve kātı'-ı erzâkı olan Balyoz Yazıcı çıkagelür. Ber-mûceb-i emr-i 'âlî derûn-ı kal'ada bir muzlim

---

1 17 Muharrem 1172 = 20 Eylül 1758 Çarşamba.

2 "الأسماء والأعلام تنزل من السماء = İsimler gökten iner" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, I,189.

3 "خلد الله عمره ودولته فى العالم = Allah onun ömrünü ve devletini dünyada devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "اكثر من ان يحصى = Sayılandan daha çoktur" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

5 niçe T1 : nice A2

mahalde bunu tazyîk[1] eder. "Mahbûs-ı emr-i Pâdişâhî böyle olur" deyü ahz-ı intikām ve cenâb-ı Perverdigâr'ın:

Hâzır ol bezm-i mükâfâta âyâ mest-i gurûr
Rahne-i seng-i siyeh penbe-i mînâdandır

me'âliyle bu bezm-i mükâfâtda 'adl ile hikmetini mülâhazada irşâd-ı temâm hâsıl olduğu nakl olunmuşdur.

Ve yine bu târîhde[2] İmâm-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî birkaç gün hastalanup, saff-ı müste'âr-ı hayât-ı mecâzîden mihrâb-ı câmi'-i bekāya tahrîk-i pây-ı 'azîmet eylediler; *rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[3].

İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i askeriyye be-vech-i mu'tâd

Yine bin yüz yetmiş iki senesinin muharremü'l-harâmının yirmi üçüncü[4] mübârek sülesâ günü[5] Dîvân-ı hümâyûn'da tavâ'if-i[6] askeriyyenin müteretteb olduğu bir kıst mevâcibleri Hazîne-i 'âmire'den ihrâc ve herkese havsala-i isti'dâdlarına göre tevzî' u taksîm ve zülâl-i ihsân-ı bî-gerân-ı Şehriyârî ile reyyân ve müstağrak-ı feyz-ı 'amîm buyuruldu.

Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri dahi mevâcib-i mezkûreyi ber-vech-i 'âdet-i müstemirra ihrâcı gününden Bâb-ı Sadr-ı Âsafî'de tevzî' u i'tâya şurû' ve mâh-ı mezbûrun yirmi yedinci mübârek sebt günü[7] devr olunup, ya'nî itmâm-ı tevzî' oldukda, mahz-ı 'inâyet ve kerem-i Pâdişâh-ı **[T1 319a]** 'âlem-penâhî'den Sadr-ı ekrem ve Müşîr-i efham hazretlerini tevkīr u tebcîl birle kā'ide-i seniyye-i dîrîne üzere Hazîne Kethudâsı Ağa ile hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf-i Cihân-bânî ve bir sevb-i semmûr-ı müstevcibü'l-hubûr ile bir hançer-i[8] mücevher-i celâlet-eser bahş ü 'inâyet buyurulup, Ağa-yı mûmâ ileyh Bâb-ı Sadrıa'zamî'yi teşrîflerinde de'b-i müstedîm üzere hademe-i

1 tazyîk A2 : tezayyuk T1
2 17 Muharrem 1172 = 20 Eylül 1758 Çarşamba.
3 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
4 üçüncü A2 : ücüncü T1
5 23 Muharrem 1172 = 26 Eylül 1758 Salı.
6 tavâ'if-i (طوائف) T1 : طوايف A2
7 27 Muharrem 1172 = 30 Eylül 1758 Cumartesi.
8 hançer-i A2 : hancer-i T1

bâb mine'l-bâbi ile'l-mihrâb resm-i istikbâlde ber-vech-i huzû' ve inkisâr-ı lâzime-i 'ubûdiyyetlerin îfâ ve Sadrıa'zam hazretleri dahi hatt-ı şerîf-i[1] iclâl-i Mülûkâne-i behiyyenin safha-i mehâmm-ı[2] mekremet-encâmın telsîm ü takbîl ve hil'at-ı semmûr-ı müstevcibü'l-hubûru zîb-ârây-ı dûş-ı teclîl ve hancer-i mücevheri dahi zîb-i kemer-i tebcîl buyurup, Hazîne Kethudâsı Ağa hazretlerine mu'tâd olduğu vech üzere ikrâm ü ihtirâm-ı Âsafî'lerin ma'a etbâ'ihî ve levâhıkıhi'l-mu'tâde edâ vü îfâ buyurdular.

Hakk Te'âlâ dâ'imâ[3] rızây-ı hümâyûna muvâfık umûr-ı 'aliyyelerinde ve sâ'ir[4] hıdemât-ı behiyye-i devlet-i ebediyyetü'l-karârda rızây-ı şerîfleri üzere hayra muvaffak ve makrûn[5] eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn[6].

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Hadîka-i Kara-ağac be-Serây-ı 'âmire-i Cedîd-i Şehriyârî

Yine sene-i merkūme mâh-ı muharremü'l-harâmının mübârek yirmi altıncı sebt günü[7] bundan esbak cây-ı şeref-ihrâz-ı kurb-ı civâr-ı **[T1 319b]** Hâlid-i Ensârî *'aleyhi rahmetullâhi'l-Bârî*[8] olan hadîka-i enîka-i Husrevânî'den mahatt-ı hubûr-ı intâc, ya'nî Kara-ağac ismiyle mevsûm enfes-i âşiyân-ı meserret-nişân-ı 'âlî ki: "Gam-güsârım Kara-ağac Bâğçesi" deyü mevsûf-ı elsine-i senâ-gûyân ve cennet-nişâna nakl-i hümâyûn buyurulmuşidi.

Vâkı'â mânend-i füyûzât-ı nûr-ı siyâhî ol cây-ı ferah-fezâda başka bir rûhâniyyet ve inşirâh olup, pîş-gâhı envâr-ı sâtı'a-i darîh-i durâh-mânend Eyyûb-i Ensârî ve bir tarafı fezây-ı Sa'dâbâd-ı ferah-nijâd ile safâsı kulûb-ı âgâha sârî, bi-husûsihî cedvel-i sîmîn-cûy-ı 'azb ile sevâhil-i ücâc-ı vehhâca

---

1 hatt-ı şerîf-i [Bu kelimeler farklı bir kaligrafi ile yazılmıştır] T1 : semend-i A2

2 safha-i mehâmm-ı [Bu kelimeler farklı bir kaligrafi ile yazılmıştır] T1 : taraf-ı licâm-ı A2

3 dâ'imâ (دائما) T1 : دايما A2

4 sâ'ir (سائر) T1 : سايڑ A2

5 makrûn A2 : + [Bu kelimenin sonundaki "ن" harfi farklı bir kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] T1

6 bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn T1 : + [Bu kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

7 26 Muharrem 1172 = 29 Eylül 1758 Pazar. Metinde bu gün sehven "sebt" yazılmış olmalıdır.

8 "عليه رحمة الله البارى = el-Bârî Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

‘adem-i telâtum-ı vehhâcdan sükûn ve safveti mâye-i tercîh olmak ‘alâkasıyla ve kesret-i mürûr u ‘ubûr-ı süfün ve sa‘âlîk-i nâsdan dahi beriyyetü’z-zihâm gülşen-fezây-ı âdâb ve makarr-ı havâkīn-i kirâm olduğu i‘tibârıyla dahi bi-hamdihî Te‘âlâ ve’l-minne rûh-ı ‘âlem-i âfâk u enfüs olan şevketlü, kerâmetlü, merhametlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh ve Hidîv-i merâhim-dest-gâh efendimiz hazretleri ol âşiyâne-i sa‘âdet-nişânda hezâr safâ vü sürûr ve envâ‘-ı meserret ü hubûr ile niçe eyyâm ârâm-sâz-ı übbehet ve şevket ü iclâl olup, **beyt:**

Beher câyî ki ân Zıll-ı İlâhî sâye-sâ bâşed
Ferah zâyed der-ancâ her taraf gülşen-fezâ bâşed[1] **[T1 320a]**

me’âli ile ol mahall-i cân-fezâ reşk-i cinân-ı a‘lâ olmuşidi. Ammâ her mevsimin sereyân-ı ahkâmı ile hevâlara reng-i âsâr-ı sermâ tareyân etmeğe başlayup,

Tenakkal fe-inne lezzâti’l-hevâ fi’t-tenakkul [2]

medlûlü ile[3] Serây-ı Cedîd-i hümâyûn’un dahi her tarafında mevâsim-i füsûl-i erba‘a icrâsı zâhir u bâhir olmağla, ol mahall-i müteberrikden târîh-i merkūmda[4] hezâr şevket ü iclâl ve envâ‘-ı ‘azamet ve ikbâl ile Serây-ı Cedîd-i ‘âmire’lerine ‘avdet ü nehzat buyurdular.

İlâhî her ne câya ‘azm ederse ol Şeh-i ‘âlem
Yanınca Hızr-ı tevfîk u meberret ola hem-râhı
‘Înân-ı ‘azm-i vâlâsın ne semte eylese ma‘tûf
İlâhî eyle makrûn-ı meserret Şâh-ı Cem-câhı

---

1 “بهر جایی که ان ظل الهی سایه سا باشد * فرح زاید درانجا هر طرف کلشن فزا باشد” = İlâhî gölgenin gölge saldığı yerde, ferahlık doğar ve her yer gül bahçesi olur” anlamına gelen Farsça bir beyittir.

2 “تنقل فان لذات الهوى فى التنقل” = Seyahat et! Çünkü nefsin hoşlandığı lezzetler seyahattedir” anlamına gelen Arapça bu mısra‘ Safiyyüddîn el-Hillî’ye aittir; bkz. Ebşîhî, *age.*, II,85.

3 medlûlü ile A2 : medlûlüyle T1

4 26 Muharrem 1172 = 29 Eylül 1758 Pazar.

Vürûd-ı Sefîr-i Fransa be-cevâb-nâme-i tebrîk-i hümâyûn ki pîş-ezîn firistâde-şüde be-vesâtat-ı elçi-i îşân ve hediyye-i üsârâ, ʻarîza-i ân-ı sefîr bûde berây-ı tebrîk-i cülûs-ı hümâyûn

Bundan esbak cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me'nûs-ı hazret-i Cihân-bânî -ki yetmiş bir saferu'l-hayrının on altıncı günü[1] vukūʻ bulmuşidi- düvel-i Nasârâ'ya sefîr-i mahsûs ile tebrîk-nâmeler[2] irsâl olunup, elçileri yediyle irsâli muʻtâd olanlara dahi elçileri taraflarına teslîm ve irsâl olunmuşidi.

Ol vakit Fransa Devleti tarafına gönderilecek **[T1 320b]** nâme-i hümâyûnu Âsitâne-i ʻaliyye'de mukīm elçisine ber-vech-i muʻtâd teslîm olunup, ol dahi devletine îsâl eylemişidi. Ve lâkin ol vakt bu nâme-i hümâyûnun vusûlü cevâbı ile: "Bir mahsûs âdemimiz gelsün mü, yohsa yine tarafımıza göndersünler mi?" deyü Enderûn-ı hümâyûnların istîzân olunmuşidi. "Anlardan irsâl-i hedâyâ matlûbumuz değildir[3], irsâl-i cevâbda ʻâdetleri ne ise anı işlesünler" minvâli üzere cevâb verilmişidi.

Fransa memleketi iklîm-i âhar ve mahall-i baʻîd olmakdan nâşî, tebrîk-nâme-i hümâyûnun cevâbı ile gelecek âdemleri bu vakte dek eğlenüp, târîh-i merkūmda[4] devletlerinin bir mîrî kalyonu ile âdemleri gelüp, cevâb-nâme-i hümâyûn ve otuz re's Müslimân üsâra ve baʻzı hedâyâ ile cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-meşhûnu tebrîk zımnında ʻarz-ı musâfât ü müvâlâtı müştemil kağıdları ile ber-vech-i muʻtâd Sadrıaʻzam ve Müşîr-i efham hazretlerine buluşup, Dîvân-ı hümâyûn'da rikâb-ı kâm-yâba rû-mâlî muktezî olmamağla, bu vechile kāʻide-i mahsûsaya riʻâyet birle iktifâ ve Devlet-i ʻaliyye-i ebediyyetü'l-karâr'dan cüz'î ve küllî baʻzı mültemisâtı vech-i münâsibiyle vakt-i imkân ü husûle taʻlîk buyuruldu.

---

1 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

2 tebrîk-nâmeler A2 : tebrîk-nâmeleri T1

3 irsâl-i hedâyâ matlûbumuz değildir A2 : — T1

4 16 Safer 1171 = 30 Ekim 1757 Pazar.

Âmeden-i haber-i vefât-ı Vâlî-i Cidde-i maʻmûre Vezîr-i mükerrem Nâ'ilî[1] ʻAbdullah Paşa Sadr-ı esbak *rahmetullâhi ʻaleyhi rahmeten vâsiʻaten*[2]

[T1 321a] Yine sene-i merkūme mâh-ı muharremü'l-harâmı evâsıtında[3] Sadr-ı esbak Vezîr-i mükerrem Nâ'ilî[4] ʻAbdullah Paşa ki Cidde-i maʻmûre Eyâleti kendülere tevcîh ve taraf-ı Mısır'dan kāfile-i huccâc-ı zevi'l-ibtihâcla Cidde-i maʻmûre'ye râhî ve edây-ı ferîza-i hacc-ı Beytullâhi'l-harâm kasdıyla ihrâm-bend-i tavâf ve birkaç[5] sâʻat mesâfe-i karîbede bi-hükm-i itmâm ve inkızây-ı îtilâf ʻömr-i fânî hastalanup, ʻâzim-i fezây-ı Kaʻbe-i bekā olmuşlardır; *rahmetullâhi ʻaleyhi rahmeten vâsiʻaten*[6].

Müşârun ileyhin haber-i vefâtı Emîr-i Mekke-i mükerreme Şerîf Müsâʻid cenâblarına resîde oldukda, taʻzîmen ve tebcîlen cenâzelerine istikbâl ve Harem-i şerîf'e getürülüp, Bi'r-i Zemzem kurbunda gasl ve Beyt-i şerîf'i tavâf-ı heft-gâne ile tavâf ve Ümmü'l-mü'minîn Hadîce-i kübrâ *radıyallâhu Teʻâlâ ʻanhâ*[7]nın muhâzî-i kadem-i şerîfleri[8] defn olundular. Zehî tekrîm ve şeref-mevzıʻ defn ki, böyle vefât ve böyle şeref-i kurb-ı darîh-i münevver sad-hezâr Cidde mansıbı ile be-kâm olmadan eʻazz ü eşref ü enver olduğu bî-iştibâhdır.

Merhûm Nâ'ilî[9] ʻAbdullah Paşa hazretleri leyl ü nehâr delâyilü'l-hayrâta meşgūl ve müdâvim ve beher gün birer cüz'-i şerîf-i Kur'ân-ı ʻazîmü'ş-şân tilâvetine mülâzim idiler. Ve evâ'il-i hâllerinde meşâyih-i kirâm-ı Mevleviyye'den Peçevî Ahmed Efendi merhûm ile ülfet ü inâbet ve giderek karâbet-i sıhriyyet ile mazhar-ı nazar-ı ʻatâfetleri olup, kati çok **[T1 321b]** duʻây-ı hayrlarına mazhar ve belki kâr u bâr-ı dünyâlarında eserleri bedîdâr olmağın, *kâr-ı dünyâ*

---

1 **Nâ'ilî** (**نائلی**) T1 : **نایلی** A2

2 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 11-20 Muharrem 1172 = 14-23 Eylül 1758.

4 Nâ'ilî (نائلی) T1 : نایلی A2

5 birkaç A2 : birkac T1

6 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 "رضی الله تعالی عنها = Yüce Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 kadem-i şerîfleri A2 : kabr-i şerîflerine ["kabr-i" kelimesi farklı bir kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] T1

9 Nâ'ilî (نائلی) T1 : نایلی A2

ger be-tedrîc âyedet tevfîk hest[1] meseli ile ibtidâ[2] Dîvân Kalemi'ne mülâzemet, ba'dehû Beylikcilik'de müddet-i medîde hıdmet andan rütbe-i mütemeyyize-i riyâset, ba'dehû bilâ-fâsıletin Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı ile be-kâm ve i'tâ'-i mühr ile nâ'il-i Sadâret ve mâlik-i 'izz ü ihtişâm olmuşlar idi. Müddet-i sadâretleri doksan dokuz gün olup, ba'de'l-'azl Kandiye Muhâfazası, ba'dehû Selânik tevcîh, ba'dehû Eyâlet-i Cidde-i ma'mûre ile şu'ûnât-ı zâhireleri hıtâm-pezîr-i inkızâ' oldu.

Merhûmun 'ulûm-ı zâhire-i âliye ve 'Arabiyyet ve edebiyyede ve eş'âr-ı Fârisiyye[3] ve münşe'ât ve tevârîh ve rusûm ve kānûniyyede mehâretleri var idi. Hattâ müddet-i riyâsetlerinde re'îs odasında 'Avnî Seyyid Mehmed Efendi'ye Vassâf müzâkere ederler idi. Ol iştigāl-i riyâsetde bi-temâmihî *Târîh-i Vassâf*'ı müzâkere ile itmâm buyurdular. Ne mertebe umûrlarında ihtimâmları olduğu bundan zâhir u bâhir olur, *rahmetullâhi Te'âlâ 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[4].

Müddet-i riyâsetlerinde bir gün bir fass-ı 'akīka bir[5] mühür kazdırmak müzâkeresi olup: "Bir mısra'-ı mevzûn olsa ki, hem ismim ve hem Nâ'ilî[6] deyü mahlasım ve hem dünyevî ve uhrevî metâlibim husûlüne îmâsı münderic olsa da, hakkâka nakş etdirsek" dediklerinde **[T1 322a]** meclislerinde bu Hakīr'in hâtırıma:

Ola 'Abdullah her kâm ü merâmın Nâ'ili[7]

mısra'ı hutûr edüp, bir pâre kağıda tahrîr ve kendülere irâ'et eylediğimde ziyâde mahzûz olup, mısra'-ı mezbûru zîb-âver-i nakş-ı nigîn eylediler.

---

1 "کار دنیا کر بتدریج ایدت توفیق هست = Dünyanın işi tedrîcen gelirse, başarıdır" anlamına gelen Farsça bir atasözüdür.

2 ibtidâ T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A2

3 Fârisiyye A2 : Fârisiyyet T1

4 "رحمة الله تعالى عليه رحمة واسعة = Yüce Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 bir [Bu kelime farklı bir kaligrafi ile satırın altına yazılmıştır] T1 : — A2

6 Nâ'ilî (نائلی) T1 : نایلی A2

7 Nâ'ilî (نائلی) T1 : نایلی A2

Vürûd-ı haber-i meserret-i zafer-i Mîru'l-hâcc-ı Şâm Vezîr-i mükerrem Çeteci 'Abdullah Paşa ki der-sene-i 1172 fî 15 muharrem[1]ü'l-harâm[2] be-'Urbân-ı Harb gālib bûde ve Vezîr-i mükerrem Cerde 'Abdurrahmân Paşa be-'Urbân-ı Benî Sahr gālib şüde ve mansûren ve muzafferan[3] der-râh-ı hacc-ı şerîf be-selâmet-i kâmile-i râhî şüdend

Bundan esbak müddet-i saltanat-ı hazret-i Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[4]da Mekkî-zâde Vezîr Hüseyn Paşa'nın Mîru'l-hâçlığı'nda kāfile-i hâcc-ı Şâmî'ye 'Urbân-ı Benî Sahr nâm eşkıyâ'-i tavâyif-i 'Urbân ve hevâdârlarından ziyâde gezend ü mazarrat resîde olup, tafsîl-i ahvâli makālesinde mürûr etmişidi.

Ba'de zâlik şevketlü, kerâmetlü, 'azametlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh Sultânü's-selâtîn Sultân Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân *ebbedehullâhu*[5] *ilâ-âhırı'd-devrân*[6] efendimiz hazretlerinin cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me'nûsları vukū' bulup, pîş-ezîn huccâca hâsıl olan bu umûr-ı mü'ellimeden[7] tab'-ı merâhim-neb'-i Şâhâne'leri gāyetü'l-gāyeti melûl olmuşidi. Fukarâ vü zu'afâya kemâl-i merhamet ü şefekatleri ve tab'-ı gayûrâne-i **[T1 322b]** hamiyyet ü himmetleri mübtegāsınca bast-ı eyâdî-i gayretleri resîde-i zürây-ı 'inâyet olup, şer'an ve kānûnen fetâvây-ı şerîfe ve muktezây-ı ahkâm-ı münîfe üzere bu makūle nehhâb ve düzdân-ı şekāvet-pîşe-i 'Urbân ki, "*el-A'râbü eşeddü küfran ve nifâkan*"[8] medlûl-i şerîfine mâ-sadak-ı zâhirî olalar. Ve emvâl ve dimâ'-i Müslimîni râh-ı hacda ibâha eyleyeler. Anların istîsâl ve katilleri

---

1 15 Muharrem 1172 = 18 Eylül 1758 Pazartesi.

2 **der-sene-i 1172 fî 15 muharremü'l-harâm** T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın üstüne yazılmıştır] A2

3 **mansûr**en **ve muzaffer**an [Bu kelimelerin sonundaki "î" eki sonradan siyah mürekkeple yazılmıştır] T1 : mansûr u muzaffer A2

4 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 *ebbedehullâhu* A2 : *ebbedallâhu* T1

6 "ابده الله الى اخر الدوران = Allah onu dünyanın sonuna kadar ölümsüz kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 mü'ellimeden T1 : + [Metinde bu kelimenin baş tarafı silinmiştir] A2

8 "الاعراب اشد كفرا ونفاقا = Bedevîler, kâfirlik ve münâfıklık bakımından daha kötüdürler" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, et-Tevbe 9/97. âyetin baş tarafında yer alan bir kısımdır.

mertebe-i cevâz-ı ʻâdîden geçüp[1], belki hadd-i vücûba bâliğ olmağla, vüzerây-ı ʻizâmdan dilîr ve bahâdır ve iʻmâl-i asâkire kādir, kâr-güzâr ve şecîʻu'l-etvâr, Şâm Mîru'l-hâccı olan Vezîr-i mükerrem saʻâdetlü Çeteci ʻAbdullah Paşa hazretlerine ve Cerde hıdmetine me'mûr buyurdukları Vezîr-i dilîr, sâhib-i şecâʻat ü nühâ, merd-i bahâdır ve sadâkat-intimâ, yaʻnî saʻâdetlü ʻAbdurrahmân Paşa hazretlerine râh-ı hâcca teveccühleri vaktinden mukaddem me'mûr oldukları, umûr-ı hacc-ı şerîfde ve tertîb-i asâkir ve mâlezime-i tarîk ve sâ'ir mehâmm-ı lâzimede kemâl-i ihtimâm-ı tâm üzere sarf-ı makderet eylemeleriyçün mü'ekked ü müşedded hutût-ı şerîfe ile muʻanven fermân-ı ʻâlî ve muʻtâd mesârif-i lâzime-i hacc-ı şerîfden mâʻadâ ceste ceste inʻâm-ı cezîl-i Husrevânî ve ʻatıyye-i behiyye-i Cihân-bânî ile ʻinâyet ve destyârî-i mekremetleri mebzûl ve masrûf buyurulup, bi-hamdihî Teʻâlâ ve bi-meyâmin-i tevfîkātihi'l-ʻaliyyeti[2] **[T1 323a]** vakt ü zemânıyla kāfile-i hacc-ı şerîf ve Mîru'l-hâc Vezîr-i mükerrem müşârun ileyh hazretleri Şâm'dan kalkup, mükemmel ve müretteb dâ'iresi ve mâlezimesi ile mashûben bi'l-emni ve's-selâmeti konak konak Medîne-i münevvere'ye vusûl ve andan dahi nehzat ü hareket ve mâ-beyne'l-Haremeyn Cüdeyde Boğazı'nı mürûr u ʻubûrlarında Benî Harb taʻbîr olunan ʻUrbân-ı şekāvet-pîşe-i tuğyân ki, şeyhleri yaʻnî ser-kerde-i şekāvetleri ʻÎd bin Muzayyân demekle maʻrûfdur.

Bu kabîle-i habâset-selîle yetmiş seksan bin ʻaded olup, gâh olur ki nefs-i Medîne-i münevvere'yi *ʻalâ-sâkinihâ efdalu's-salâti ve's-selâm*[3] hasr ederler. Mevzıʻ-ı müteberrike-i ziyâret olan Kubâ'ya bile bir ahadin çıkması mümkin olmaz. Birkaç[4] defʻa böyle olup, nûr-ı iʻcâz-ı Sâhibü'l-muʻcizât ile *sallallâhu ʻaleyhi ve sellem*[5] bunlara emrâz-ı hâ'ile[6] müstevliyet olup, oldukları mahall-i hasrda kendileri bir tarafdan râkib oldukları râhileleri bir tarafdan hemân

1 geçüp A2 : gecüp T1

2 tevfîkātihi'l-ʻaliyyeti A2 : tevfîkātihi'l-ʻaliyye T1

3 "على ساكنها افضل الصلوة والسلام = Salât ve selâmın en fazîletlisi onun sâkininin (orada yaşayan) üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

4 birkaç A2 : birkac T1

5 "صلى الله عليه و سلم = Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

6 hâ'ile (هائله) A2 : hâyile (هايله) T1

lahza-i vâhidede helâk olmalarıyla bıragup, *ilâ-haysü elkat rahlehâ Ümmü Kaş'am*[1] etrâf-ı Taybe-i tayyibe'den pey-siper-i vâdî-i demâr oldukları kendi meşhûdları iken, yine mütenebbih olmayan ol tâ'ife-i[2] bâgıye-i bî-şerm ü hayâ ve kendi hevâdârları olan kimi Zeydî ve kimi Yezîdî, bî-dîn ve bî-mezâhib sefele-i kabâ'il-i[3] bevâdîyi dahi başlarına cem' ve geçen sene 'adem-i ihtimâm ve mübâlât **[T1 323b]** ile kāfile-i huccâca îrâs-ı mazarrat ve nehb ü yağmâ ile hasârete cesâret eden Benî Sahr 'Urbânı eşkıyâları ki, ser-kerde-i 'utüvv ve tuğyânlarına Ka'dân demekle meşhûrdur. Anların gûyâ etdikleri fezâhatı kesb ve ticâret 'addi ile:

"Bu sene-i mübârekede biz niçün iktisâb-ı ganîmet eylemeyüz? Ma'a hâzâ bizim ricâl ve kuvvetimiz Benî Sahr'a nisbetle cerâd-ı münteşireden lâ-fark kemâl-i kesret ü vefret üzeredir. Bizimle[4] muhârebeye tasaddîye ise ne kudretleri vardır. İstediğimizi alup, fâ'ide-i 'azîme ederüz" hayâli ile kāfile-i hacc-ı şerîfin râh-ı mürûrunu muhkem sedd ü bend ve nehb ü katl ve yağmây-ı müslîmîni ısrârda mütesaddî-i[5] gezend olmalarıyla, Mîru'l-hâcc-ı Şâm Vezîr-i dilîr, sâhib-i re'y ve besâlet-semîr[6] Çeteci 'Abdullah Paşa hazretleri vücûh-ı hâccı cem' ve bu husûsda meşveret ve 'Urbân-ı Harb'a rıfk u lînet üzere kağıdlar tahrîr ve te'lîf-i kulûb ve teştîtleri emrinde hüsn-i muhâtaba ile:

"Sizlerin surre-i mu'tâdenizi bi-temâmihî edâdan sonra ma'a ziyâdetin vücûh-ı ikrâm ü ihtirâmınız hâzır u âmâdedir. Bu cem'iyyetinizi kaldırup, sû'-i kasd ve ızrâr-ı Müslimînden fâriğ olun" deyü mahsûs âdemleri irsâl olunur. Bir vechile kâr-ger olmayup, teklîf-i mâ lâ-yutâk ve 'unf-i şakk-ı 'asây-ı şikāk ile cevâbları gelür. Tekrâr evvelkiden nerm ü mülâyim ve niçe nush **[T1 324a]** u pendi müştemil tahrîr ile âdemleri ib'âs ü irsâle müsâhim kılınup, te'sîrden 'ârî ve her bâr ki lînet ü musâfâta rağbet gösterdikce eşkıyây-ı merkūmundan 'unf ve şiddet ve intihâb-ı hacc-ı şerîfe ısrâr ve cesâret hâletleri bedîdâr olur.

---

1 "الى حيث القت رحلها ام قشعم = Ölümün yükünü yıktığı yere kadar" anlamına gelen Arapça bir deyimdir.

2 tâ'ife-i (طائفة) T1 : tâyife-i (طايفة) A2

3 kabâ'il-i (قبائل) T1 : قبايل A2

4 bizimle T1 : — A2

5 mütesaddî-i (متصدئ) A2 : متصدى T1

6 besâlet-semîr T1 : + ["semîr" kelimesi sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 162'nin sol kenârına yazılmıştır] A2

Es-seyfü asdaku enbâ'in mine'l-kütübi fî haddihi'l-haddü beyne'l-ciddi ve'l-lu'bi[1].

Seyfden gayri nedir def'e 'ilâcı düşmenin
Düşmen-i bî-i'tidâle seyf-i kātı'dır 'ilâc

Me'âliyle lâ-'ilâc Vezîr-i şecâ'at-semîr hazretleri müsta'înen billâhi Te'âlâ üzerlerine hücûm ve dilâverân-ı gönüllüyân ve gerdân-ı hüzeyrân-ı vegāyı yemîn ü yesâra tanzîm ve kalb-i yelân-ı ceng-azmâyân-ı Enderûn ile şemşîr be-dest savlet ü iktihâm neyyirân-ı harb ü darba kıyâm edüp[2], bi-'inâyetil-lâhi'l-Melikü'l-'Allâm yümn-i ikbâl ve teveccüh-i hazret-i sâye-i Zi'l-celâl ile bu cerâd-ı münteşire bî-'add ü ihsâ sufûf-ı bâgıye-i harb-i i'tidâ tâb-âver-i harb-i dilâverân-ı vegā olamayup bölük bölük bozulup, 'aynıyla reme-i tüyûse[3] hecme-i serhân-ı bevâdî gibi tu'me-i şemşîr-i demâr olanların 'add ü şümârı derece-i imkândan ba'îd, ru'ûs-ı maktû'a-i 'adây-ı te'addî edâ, ihâta-i ihsâdan nâ-bedîd oldu. Ekall-i kalîli firâr ile tahlîs-ı cân-ı bî-mecâl eylediler.

Sâlifü'z-zikr ser-kerde-i cünûd, şekāvet-i vüfûd 'Îd bin Muzayyân ile iki nefer hâmî-i[4] yemîn ü yesâr ferzend-i mel'anet-tebârları küşte-i tîğ-i demâr olmağla **[T1 324b]** guzât-ı nusrat-şi'âr-ı Müslimîn gûyâ ki 'îd-i sürûra vâsıl ve 'ammi-zâdegân-ı sâhibü'l-i'tibârlarından yirmi beş nefer dahi helâk-ı şemşîr-i intikām olmalarıyla mevkib-i İslâm ve nusrat-ı a'lâm zürây-ı meserrâta nâ'il-i[5] merâm oldular.

Bu harb-i 'azîmde olan nusrat-ı 'amîmin bu gûne zuhûru ancak âsâr-ı mu'cize-i bâhire-i Sâhibü'r-risâleti *sallallâhu 'aleyhi ve sellem*[6] hazretleri olduğu bî-iştibâhdır ki, ehâlî-i Medîne-i münevvere bu 'Urbân-ı Harb mefâsidinin

---

1 "السيف اصدق انباء من الكتب فى حده الحد بين الجد واللعب = Kılıç, kitaplardan daha doğru haber verir; ciddilikle ciddiyetsizlik arasındaki sınırı o çizer" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,790.

2 edüp T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 163'ün sol kenârına yazılmıştır] A2

3 tüyûse A2 : يتوسه T1

4 hâmî-i (حامئ) A2 : حامى T1

5 nâ'il-i T1 : nâyil-i A2

6 "صلى الله عليه و سلم = Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

keyd ve mazarratından muhterikīne'l-fevâd idiler. Bu nusrat-ı 'azîme haberi resîde-i gûş-ı ehâlî-i Medîne-i münevvere oldukda, 'ulemâ vü sulehâ ve fukarâ, ricâl ü nisvânı yüzlerin yere sürüp, hamd ü senâ ve Hücre-i mutahhara-i şerîfe'yi feth ve müvâcehede tazarru' u niyâz ve *Sahîh-i Buhârî* ve *Şemâ'il-i*[1] *şerîf* kırâ'atına âgāz eylediler. Ve temâm-ı sıdk ve hulûs-ı tâm ile imtidâd-ı kuvvet ü nusret ve izdiyâd-ı (ازدیاد) şevket ü kudret-i Pâdişâh-ı[2] İslâm-penâh *eyyedehullâhu*[3] *Te'âlâ ve ebkāhu*[4] hazretlerine du'âlar eylediler.

Bi-emrillâhi Te'âlâ bu tesâdüf-i peyâm-ı meserret-eser yevm-i cum'a-i mübârekeye makrûn olmağla, ol gün Ravza-i mutahhara'da hutbe-i şerîfede[5] şevketlü, kerâmetlü, 'azametlü efendimiz hazretlerinin mübârek nâm-ı şerîfleri[6] Sultânu'l-Gāzî Mustafa Hân *eyyedehullâhu ilâ-kıyâmi'd-devrân*[7] 'unvânıyla okuyup, elsine-i hutabâda zîb-âver-i iclâl buyuruldu. Bir muhârebede ki sipeh-dârı ve iki nefer oğulları **[T1 325a]** ve yirmi beş nefer ehass-ı akribâsı olan 'ammi-zâdegân-ı nâfizü'l-kelimi tu'me-i şemşîr bevâr olunca etrâf ve havâşîsi olan sa'âlîk-i asâkiri ne mertebe tîğ-hûrde-i helâk olmuşlardır, bundan kıyâs olunur.

Ba'dehû ol mahall-i muhârebeden göc-i bâr u büngâh-ı nusrat-iktinâh olup, hâlâ şerâfetlü Emîr-i Mekke-i mükerreme Şerîf Müsâ'id hazretleri ber-vech-i tebrîk-i gazâ istikbâle gelüp, anların vesâtatıyla bakiyyetü's-süyûf olan şirzime-i şirâd-ı harb istîmân etmeleriyle, miyânelerinden Hezzâ nâm birini kabîle-i Harb'a Şeyhu'l-'Arab nasb olunup, merâsim-i âdâba murâ'î olmak şartıyla tenbîh ü te'kîd ve mansûren ve muzafferen kāfile-i hacc-ı şerîf ile dâhil-i Beytullâhi'l-harâm oldular.

Ve kezâlik haber-i nusrat-eser-i asâkir-i Cerde-i mansûre bu gûne bu peyâm-ı nusreti ta'kīb eylemişdir ki, çünki hacc-ı şerîfin cümle mehâmm-ı hıdemât-ı vâcibetü'l-edâsından Cerde ta'bîr olunan hıdemât-ı celîle gāye-

1 Şemâ'il-i T1 : Şemâyil-i A2

2 Pâdişâh-ı A2 : پادشا T1

3 *eyyedehullâhu* A2 : *eyyedallâhu* T1

4 "ایده الله تعالی وابقاه = Yüce Allah onu desteklesin ve onu dâim eylesin" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 şerîfede A2 : şerîfde T1

6 şerîfleri T1 : şerîflerin A2

7 "ایده الله الی قیام الدوران = Allah onu dünyanın sonuna kadar desteklesin" anlamına gelen Arapça duâdır.

tü'l-gāyeti umûr-ı mühimmeden olup, 'iyâzen billâhi Te'âlâ eğer hacc-ı şerîf istikbâline râhî olan Cerde askerine 'Urbân-ı nehhâbe-i bî-emândan bir gezend erişmek ihtimâli olursa, kāfile-i hacc hîn-i 'avdetde mazarrat ü hasâretden emîn olmak hayli müşkil olmağla[1], binâ'en 'alâ zâlik bu Cerde hıdmetine me'mûr olan Vezîr-i mükerrem 'Abdurrahmân Paşa hazretleri her vechile dilîr **[T1 325b]** ve şecî' ve sâhib-i sebât ve nühâ, mâlik-i tedbîr ve sedâd-ı evfâ bir zât-ı hamiyyet-simât olmağla, bâlâda Şâm Mîru'l-hâccı Çeteci 'Abdullah Paşa'ya[2] tastîr olunan vücûh-ı ihtimâm-ı tâm gibi şevketlü, kerâmetlü, 'azametlü Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn ve Hidîv-i hamiyyet-âyîn efendimiz hazretleri Paşa-yı müşârun ileyh kullarına dahi hıdmet-i (خذمت) Cerde'de basîret-i tâm ve ihtimâm eylemeleriyçün Cerde tertîbi mu'tâdı olan mebâliğden mâ'adâ nakden berây-ı tevfîr-i mesâlih-i lâzime meblağ-ı kesîri[3] in'âm ü ihsân ve hutût-ı şerîfeler ile tenbîh ü te'kîd-i bî-gerân buyurmuşlar idi.

Ana binâ'en umûr-ı Cerde'de pâk ve müretteb asâkir ile ve Şâm askeri ve Sayda Vâlîsi Sa'deddîn Paşa'nın Kethudâsı ile Cerde'ye me'mûr müşârun ileyh 'Abdurrahmân Paşa hazretleri dahi müretteb ve mükemmel vakt ü zemânıyla Şâm'dan hareket ve konak konak râhî olup, sene-i ihdâ ve seb'î-nin mâh-ı zilhiccesinin yirmi altıncı günü[4] Tâbût-korusu nâm mahalle resân olduklarında, sene-i mâzıyyede huccâc-ı zevi'l-ibtihâca îsâl-i hasâret eden sahra-i cinnî-fıtrat Benî Sahr Şeyhi Ka'dân ismiyle müsemmâ habîs-i mel'anet-nihâd bu senede dahi Cerde askerinin tarîkını on beş binden ziyâde 'Urbân-ı erâzil ve bî-dîn ile sedd ü bend edüp, ol mahalle karîb olan su kenârına nücû' u büyût **[T1 326a]** ve nisvânların kondurup, on bine karîb piyâde beş bin mikdârı cimâl ve hücne süvâr tüfengcileri ile geçen senede ağzına çalınan 'aseli hitân-ı 'ucb u gurûr ile mübâriz-i meydân muhârebe-i sengistânda[5] pîyâdelerine metris aldırup, 'alem-efrâz-ı şekāvet olur.

---

1 hayli müşkil olmağla T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s.166'nın sağ kenârına diklemesine yazılmıştır] A2

2 Şâm Mîru'l-hâccı Çeteci 'Abdullah Paşa'ya T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s.166'nın sol kenârına diklemesine yazılmıştır] A2

3 meblağ-ı kesîri A2 : kesîrat-ı T1

4 26 Zilhicce 1171 = 31 Ağustos 1758 Perşembe.

5 muhârebe-i sengistânda A2 : ve sengistânda T1

Bu hâl müşâhede olundukda, ertesi gün ʻale'ṣ-ṣabâh ʻAbdurrahmân Paşa hazretleri mütevekkilen ʻalallâhi'l-Kerîm mükemmel askerini tertîb, kendi etbâʻ ve levendât ile ve asâkir-i dîvânegân ve enderûnî, topların ensesine ve sâ'irlerin[1] meymene ve meysere bu kavm-i hızlân-âyînin üzerlerine hamle ve hücûm ederler. ʻİnâyet-i cenâb-ı Zi'l-celâl ve tevessül-i muʻcizât-ı Rasûl-i nusrat-nevâl ve ferr-i kuvvet-i baht-ı hazret-i Pâdişâh-ı İslâm-penâh ile eşkıyây-ı merkūmûn-ı hızlân-nişân hücûm-ı dilâverân-ı asâkire tâb-âver-i mukāvemet olamayup, sülüsânı mertebesi -ki on bine karîb- tuʻme-i şemşîr-i kahr-ı İlâhî olurlar.

Ru'ûs-ı maktûʻaları tarîk-ı intikāmda galtân ve bakıyyetü's-süyûfu dahi mecrûhan ve mahzûlen perîşân-ı sengistân ve güm-nâm olup, su üzerine olan oba ve nücû' ve hâneleri bi'l-cümle mazbût-ı eyâdî-i dest-i asâkir olup, geçen sene huccâc-ı Müslimînden bir mihaffe nehb eden melʻûnun hem kellesi ve hem hânesi galtân ve tâlân olup, Cerde askeri mansûr u muzaffer olur.

Ve bi-hamdihî Teʻâlâ gayret-i **[T1 326b]** İlâhî zuhûruyla mücâzât-ı tâm ve ahz-ı sâr ve intikām olunup, Vezîr-i müşârun ileyhin bu muhârebede muvaffak olduğu nusrat, safâyih-i evrâka güncân olmaz mertebeleridir. Gönüllüyân ağaları ile elli nefer etbâʻları şehîd olup, ser-kerde-i şekāvet-pîşe-gân-ı Benî Sahr Kaʻdân nâm şakī ve oğlu mecrûhan firâr ederler.

Ve'l-hâsıl ʻUrbân-ı Benî Sahr, rîze-i sahra-i sammâ gibi pâre pâre olup, etdikleri fezâhat-ı sâbıkanın cezây-ı sezâsını ezʻâf-ı muzâʻafıyla bulurlar. Ve Paşa-yı müşârun ileyh hazretleri ol mahalden Maʻân menziline sürüp, anda iki gün ârâm ve istirâhat zımnında kıyâm ve bu nusrat-ı meserret-eseri ʻalâ-tarîkı'l-icmâl Der-saʻâdet'e iʻlâm ve Mîru'l-hâc Paşa taraflarına dahi <ve> neccâb yediyle irsâl buyururlar.

Fe'hamden sümme hamden sümme hamden Hakk sübhânehû ve Teʻâlâ hazretleri şevketlü, kudretlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı İslâm-penâh ve Şehriyâr-ı nusrat-ı dest-gâh efendimiz hazretlerinin aʻdây-ı dîn ü devletlerin münhezim ve makhûr ve cünd-i İslâm ve huccâc-ı zevi'l-ibtihâcı eyne-mâ kânû muzaffer u mansûr eyleyüp, mesned-i şevketlerinde ber-devâm eyleye, âmîn.

---

1 sâ'irlerin (سائرلرين) T1 : سايرلرين A2

Müşârun ileyh Mîru'l-hâc Çeteci 'Abdullah Paşa'nın beyne'l-Haremeyn Harb 'Urbânı ile eylediği cengde mansûr u muzaffer olduklarını hâvî Medîne-i münevvere Kadısı'ndan gelan 'arz-ı mahzarlarıdır ki [T1 327a] bi-'aynihî nakl olundu

Der-i Devlet mekîne 'arz-ı dâ'î-i kemîne oldur ki, mâbeyn-i Haremeyn-i muhteremeyn'de vâkı' Harb 'Urbânı eşkıyâları sinîn-i 'adîde ve müddet-i medîdeden berü tuğyân ve şekāvetleri hadden bîrûn olduğundan başka, bâdiye-nişînân-ı tâ'ife-i[1] bâgıye-i 'Urbân'dan Benî Sahr 'Urbânı eşkıyâları sene-i mâzıyyede hasbe't-takdîr huccâc-ı Müslimîni nehb ü gāret eyledikleri, eşkıyây-ı mezbûrenin mesmû'lârı oldukda, bu sene-i mübârekede dahi kendüleri nehb ü gāret etmek fikr-i fâsidiyle Harb 'Urbânı Şeyhi olan 'Îd bin Muzayyân-ı şekāvet-bünyân kendü kabâ'il-i[2] 'Urbân'ından başka, etrâfdan dahi vâfir 'Urbân eşkıyâsını yanına cem' ve istıshâb ve bu vechile cem'iyyet-i kesîret tedârük ve müterakkıb-ı fursat olduğu esnâda kāfile-i huccâc-ı Müslimîn hâlâ Şâm Vâlîsi ve Mîru'l-hâccı olan Vezîr-i sâhib-i tedbîr Çeteci 'Abdullah Paşa hazretleri bi-havlillâhi ve kudretihî muhâfaza ve muhârese ederek mashûben bi'l-emni ve's-selâmeti[3] Medîne-i münevvere'ye vusûl ve nâ'il-i şeref-i ziyâret-i Ravza-i mutahhara-i hazret-i Seyyidü'l-enâm *'aleyhi efdalu's-salâti ve's-selâ*[4]*m*[5] oldukdan sonra, mâh-ı zilka'denin yirmi yedinci günü[6] Medîne-i münevvere'den hareket ve tarîk-ı Sultânî ile 'âzim-i Beytullâhi'l-harâm olup, Cüdeyde Boğazı'nı mürûr u 'ubûrlarında **[T1 327b]** sâlifü'l-beyân Harb 'Urbânı şeyhi 'Îd bin Muzayyân-ı şekāvet-bünyân yanında müctemi'a olan cümû'-i kesîresiyle güzer-gâh-ı huccâc-ı Müslimîni muhkem sedd ü bend ve sû'-i kasd edecekleri zâhir u nümâyân oldukda, müşârun ileyh hazretleri dahi surre-i mu'tâdelerini edâdan mâ'adâ mükrim ve mültefit olacağın hâvî ve nush u pend iştimâlini muhtevî taraf-ı sa'âdetlerinden iki def'a buyuruldu tahrîr ve taraflarına irsâl edüp, bir vechile mütenassıh olmayup, da'vây-ı fâsidesine ısrâr ve huccâc-ı

---

1 tâ'ife-i (طائفة) T1 : طايفة A2

2 kabâ'il-i (قبائل) T1 : قبايل A2

3 ve's-selâmeti T1 : ve's-selâm A2

4 "عليه افضل الصلوة والسلام = Salât ve selâmın en fazîletlisi O'nun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

5 *ve's-selâm* A2 : + [Bu kelime farklı bir kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] T1

6 27 Zilka'de 1171 = 2 Ağustos 1758 Çarşamba.

Müslimîni nehb ü gārete karâr vermekle, li-maslahatin tarafına mülâyemet gördükce ʻinâd ve gurûru müzdâd olmakdan nâşî, lâ-ʻilâc müşârun ileyh hazretleri dahi müstaʻînen billâh bizzât üzerlerine yürüyüp baʻde'l-muhârebeti[1] ve'l-mukātele ʻinâyet-i Bârî ve yümn-i ikbâl-i hazret-i Cihân-dârî birle cemʻiyyetlerin tefrîk edüp ʻÎd bin Muzayyân ile iki nefer oğulları ve ʻammi-zâdelerinden beynlerinde sâhib-i iʻtibâr yirmi beş nefer-i maʻlûmü'l-esâmî eşkıyâ ile muhârebeye tesaddî edenlerin ekserîsi cengde helâk ve bâkīsi firâr ve baʻdehû istîmân etmeleriyle binâ'en ʻaleyh emân verilüp, mansûren ve muzafferen kāfile-i huccâc ile[2] ʻâzim-i Beytullâhi'l-harâm oldukları ve Harb ʻUrbânı eşkıyâlarının bu keyfiyyetleri Medîne-i münevvere ehâlîsinin mesmuʻları oldukda, **[T1 328a]** müddet-i medîdeden berü eşkıyây-ı ʻUrbân'ın keyd ü mazarratlarından muhteriku'l-fuvâd olduklarından kemâl-i sürûr u hubûr ile sükkânı olan ʻulemây-ı zevi'l-ihtirâm bi'l-ittifâk Hücre-i şerîfe'yi feth ve müvâcehelerinde *Sahîh-i Buhârî* ve *Şifây-ı şerîf* ve *Şemâ'il-i*[3] *şerîf* kırâ'at ve züll ü tevâzuʻ ile Devlet-i ʻaliyye-i dâyimetü'l-karâr'a duʻâlar edüp, bu nusrat-ı celîle mahzâ ʻinâyet-i Şehriyâr ve zafer-dest-gâh ile yevm-i cumʻada ittifâk ile şevketlü Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh hazretlerinin nâm-ı sâmîleri Gāzî izâfesiyle ru'ûs-ı menâbirde elsine-i hutabâda yâd ü tezkâr ve keyfiyyet-i mezkûreyi ʻalâ-vukūʻihî Der-i Devlet-i ʻaliyye'ye mahzar birle iʻlâm eyledikleri, cümlenin iltimâsıyla ol ki vâkıʻ-ı hâldir pâye-i serîr-i ʻalâya ʻarz u iʻlâm olundu. Fî-evâ'il-i[4] zilhicceti'ş-şerîfeti[5], ed-dâʻî li'd-Devleti'l-ʻOsmâniyyeti Mehmed Emîn Sâlih-zâde el-Kādî bi'l-Medîneti'l-münevvereti hâlâ.

Ve taraf-ı Devlet-i ʻaliyye'ye Cerde hıdmetine me'mûr ve muzaffer olan ʻAbdurrahmân Paşa'nın irsâl eylediği kā'ime-i meserret-dâ'imenin ʻaynıdır zikr olunur

Devletlü, ʻinâyetlü, merhametlü, Veliyyü'n-niʻam efendim Sultân'ım hazretleri!

---

1 baʻde'l-muhârebeti A2 : baʻde'l-muhârebe T1

2 ile A2 : الله T1

3 Şemâ'il-i T1 : Şemâyil-i A2

4 fî-evâ'il-i (فى اوائل) T1 : فى اوائل A2

5 1-10 Zilhicce 1171 = 6-15 Ağustos 1758.

Rehberî-i tevfîk-ı hazret-i Rabb-i Müte'âl ile bu sene-i mübârekede mükemmel ve müretteb Cerde askeri ve etbâ' ve levendât dâ'ire-i çâkerânem ile Müzeyrib sahrâsından hareket **[T1 328b]** ü 'azîmet olundukda, sene-i mâzıyyede huccâc-ı Müslimîne îsâl-i hasâret eden Benî Sahr Şeyhi Ka'dân nâm şakī, bu sene-i mübârekede dahi Cerde askerinin tarîkını sedd ü bend etmek dâ'iye-i fâsidesiyle birkaç bin 'aded 'Urbân eşkıyâsını başına cem' ve işbu mâh-ı zilhiccenin yirmi altıncı cehârşenbih günü[1] Tâbût-korusu nâm mahalle üç sâ'at mesâfede eşkıyây-ı merkūme hânelerini su üzerine kondurup, Boğaz ta'bîr olunan sengistân derelerde piyâdelerine metris aldırup, kemâl-i 'ucb u gurûr ile dokuz binden ziyâde piyâde ve süvârî ve dört bin mikdârı develeri üzerinde tüfengci eşkıyâlarıyla Cerde ordusuna sedd-i râh-ı 'azîmet ve îsâl-i mazarrat dâ'iyesinde olmalarıyla, bu kulları dahi yevm-i merkūmun ferdâsı hamîs günü[2] ma'iyyet-i çâkerânemde olan mükemmel Cerde askeri dilâverleri ve meyâmin-i 'azîmet-i bendegânemde olan emr u fermân buyurulduğu vefret ü kesret üzere tertîb olunan etbâ' ve levendât-ı çâkerânem ile mütevekkilen 'alallâh eşkıyây-ı merkūmûnun üzerlerine hücûm ü iktihâm ve îfây-ı lâzime-i kesr-i ünûf ve intikāma niyyet ve kapumuz halkından dîvânegân askerini toplar ile develerin ilerüsüne ve piyâde askerini ordusunun yemîn ü yesârına ta'yîn ve bu kulları dahi levendât ve etbâ'ı **[T1 329a]** ve tüfengcilerimiz ve Sayda Kethudâsı ve Şâm Eyâleti askeri ile tevfîk u 'inâyet-i cenâb-ı Zi'l-celâl'e tevessül ile muhârebe ve mukātelelerine şurû' ve mübâderet olunmağla, bi-'inâyetillâhi Te'âlâ kuvvet-i baht-ı hazret-i Şehriyârî ile eşkıyây-ı 'Urbân-ı hızlân-nişân hücûm-ı dilâverân-ı askere bir dürlü tâb-âver-i mukāvemet olamayup[3], melâ'în-i merkūmenin sülüsânı mertebesi tu'me-i şemşîr-i kahr-ı İlâhî ve bakıyyetü's-süyûfu dahi mahzûlen ve makhûren perîşân-ı vâdî-i gümnâmî vü tebâhî olup ve su üzerine olan hâneleri mazbût-ı eyâdî-i asker ve

---

1 26 Zilhicce 1171 = 31 Ağustos 1758 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 27 Zilhicce 1171 = 1 Eylül 1758 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır

3 olamayup T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek kırmızı mürekkeple s.173'ün sağ kenârına yazılmıştır] A2

lillâhi'l-hamdü ve'l-minne cümle Cerde askeri mansûr u muzaffer olup, birkaç bin melâ'în-i hızlân karînin ru'ûs-ı maktû'aları tarîk-ı intikāmda galtân ve bu vechile gayret-i İlâhî ve 'inâyet-i 'aliyye-i nâ-mütenâhî zuhûruyla Cerde askeri kulları nâ'il-i[1] fevz ü nusrat-ı firâvân olmuşdur.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ hazretleri kudretlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh ve Şehriyâr-ı nusrat-ı dest-gâh efendimiz hazretlerinin a'dây-ı dîn ü devletlerin münhezim u makhûr ve cünd-i İslâm ve huccâc-ı zevi'l-ibtihâcı eyne-mâ kânû muzaffer u mansûr eyleyüp, mesned-i devlet ü şevketlerinde ber-devâm eyleye, âmîn.

Bu ma'reke-i müteberrikede bölük-başımız mecrûh ve gönüllüyân ağası ile elli mikdârı etbâ'ımız kulları şehîd olup, tâ'ife-i[2] melâ'înden bî-nâm **[T1 329b]** ü nişân olan katı vâfir eşkıyâdan başka, sekiz nefer meşâyih-i 'Urbân-ı düzdân helâk ve Ka'dân, bir rivâyetde oğlu mecrûhan firâr eylemişdir.

Fe'hamden sümme hamden yevm-i mezbûrda[3] Ma'ân menziline şedd-i rihâl-i 'azîmet ve mahall-i merkūmda iki gün asker ve hayvânâta ârâm ve istirâhat içün kıyâm ve bu haber-i meserret-eser ma'lûm-ı hümâyûn-ı Şehen-şâhî olmak içün neccâb ile Der-sa'âdet'e ve Mîru'l-hâc Paşa kullarına tahrîr u tesyîr olunmuşdur. Ma'lûm-ı 'inâyetleri oldukda, hüsn-i nazar u 'atâfetleri mebzûl buyurulmak bâbında emr u fermân efendimindir.

İrsâl-i hatt-ı hümâyûn ki zikr olunan haber-i nusret-eser gerek Mîru'l-hâc Paşa ve gerek Cerde 'Abdurrahmân Paşa tarafından kāyimeleri geldikde, mahz-ı 'inâyet-i Şehriyârî'den vezîrân-ı müşârun ileyhimâya hil'at ve şemşîr-i Mülûkâne gönderilmekle, ol sûretler dahi teberrüken ve teyemmünen bi-'aynihî bu mahalle kayd olundu

Şâm Vâlîsi ve Mîru'l-hâc olan Çeteci 'Abdullah Paşa'ya bu gûne tahrîr buyurulmuşdur:

Sen ki Vezîr-i dilîr müşârun ileyhsin. Der-sa'âdet'ime tebşîr-i fevz ü nusratı şâmil gönderdiğin kā'ime-i[4] hamâset-'allâmende huccâc-ı Müslimîn ile zehâbında Medîne-i münevvere'den nehzat ve Cüdeyde merhalesine vürûdun-

---

1 nâ'il-i (نائل) T1 : نائِل A2

2 tâ'ife-i (طائفة) T1 : tâyife-i (طايفة) A2

3 27 Zilhicce 1171 = 1 Eylül 1758 Cuma.

4 kā'ime-i (قائمة) T1 : قايمة A2

da Harb ʻUrbânı Şeyhi huccâca sû'-i kasd fikr-i fâsidiyle başına cemʻ eylediği **[T1 330a]** aʻrâb ile boğazları sedd ü bend edüp, kendüye nush u pend ile surre-i muʻtâdeleri verileceği ve ikrâm ü ihtirâm olunacağı kirâren mirâren tahrîr u te'lîfi murâd olundukca te'sîr etmeyüp, ʻutüvv ü tuğyânı müzdâd olmağla, mütevekkilen ʻalallâh inkıhâr-ı zarûrî üzerlerine hücûm edüp, cemʻiyyetleri târ ü mâr ve re'îsleri olan ʻÎd bin Muzayyân ve iki nefer oğulları ve yirmi beş nefer maʻlûmü'l-esâmî ʻammi-zâde ve akāribleri ve hevâdârları[1] fütâde-i çâh-ı helâk-ı bi'se'l-karâr olup, bir mikdârı dahi firâr ve mâʻadâsı istîmân ile tarîk-ı huccâc-ı Müslimîni tanzîf ü tathîr ve Mekke-i mükerreme'ye sevk-ı matıyye-i sürʻat ve hâlâ Emîr-i Mekke-i mükerreme'nin savâb-ı dîdesiyle Şeyh-i mezbûrun ʻammı Hüzzâʻ Şeyh-i ʻUrbân-ı Harb nasb u taʻyîn olunduğu ve ehâlî-i Medîne-i münevvere tarafından verilan ʻarz-ı mahzarda[2] ʻale't-tafsîl tahrîr olunmuş kā'imenin[3] ve ʻarz-ı Medîne-i münevvere kemâ hüve hakkuhû manzûr-ı hümâyûnum olup, tedmîr u tenkîl-i ʻUrbân-ı şekāvet-nişânda dîn ve Devlet-i ʻaliyye'me lâyık zuhûra gelan tedbîr-i isâbet-pezîrinden ve sarf-ı gayret ve şecâʻat ile iʻmâl-i re'y-i münîrinden nâşî tabʻ-ı safâ-makrûn-ı Pâdişâhâne'm münşerah ve mebsût olup, Sadrıaʻzam u efham ve Vekîl-i sadâkat-ʻalemimin bundan mukaddem senin hakkında vâkıʻ olan hüsn-i şehâdetini işbu hıdmet-i celîlen te'yîd ü tasdîk etmeğiyle, duʻây-ı hayr-ı Pâdişâhâne'me **[T1 330b]** mazhar olmuşsundur. Ber-hûrdâr ve niʻam-ı nâ-mütenâhiye-i Husrevâne'mle vâye-dâr olasın.

Bu menkıbe-i celîlenin[4] ve bu besâlet ü hamâsetin nezd-i Mülûkâne'mde merzâ ve meşkûr olup, vücûhla şâyân-ı ʻâtıfet ü ihsân ve sezâ-vâr-ı iltifât ve mekremet-i bî-gerân olmak hasebiyle hakkında âfitâb-ı ʻâlem-tâb-ı ʻinâyet-i Şehen-şâhânem pertev-endâz-ı şârika-i re'fet olup, hâssa-i hilaʻ-i fâhıre-i Mülûkâne'mden semmûr-ı müstevcibü'l-hubûra dûhte bir sevb-i hilʻat-ı câlibü'l-behcet-i Sultânî ve bir kıtʻa şemşîr-i ʻadüvv-tedmîr-i Hâkānî iʻtâ'-i Husrevâne'm olmağın kılınmışdır.

İmdi vusûlünde hilʻat-ı seniyye-i Hîdîvâne'mi hutuvât-ı taʻzîm ü iclâl ile istikbâl ve lübb-i tekrîm ü tefhîm ile lesîm ü takbîl ve dûş-ı istîhâm ki vazʻ

---

1 ve hevâdârları A2 : — T1

2 mahzarda A2 : محضرده T1

3 kā'imenin (قائمه نك) T1 : kāyimenin A2

4 celîlenin A2 : celîlin T1

ve iktisâ ve şemşîr-i Husrevâne'mi bend-i miyân-ı celâdet ve iktisâb-ı fahr u mübâhât-ı evfâ eyledikden sonra, Eyâlet-i Şâm-ı cennet-meşâmm'ın zabt u rabtında ve hıfz u hirâset-i ehâlî-i vilâyetde sa'y ü dikkat ve bi'l-husûs hacc-ı şerîfin umûrunu temşiyetde sâ'î olasın deyü ilah (الـح)…

Ve 'Abdurrahmân Paşa hazretlerine dahi kā'imeleri[1] mazmûnu derc olarak hil'at ve şemşîr bi-'aynihî zikr olunarak üslûb-ı sâbık üzere muharrer olmağla zikri tayy olundu

Bu meserret-i hacc-ı şerîfde bu kadar tafsîle irhây-ı 'inân olunduğu **[T1 331a]** kulûb-ı 'ibâdullâha pîş-ezîn vâkı' olan îrâs-ı hasâret-i hacdan hâsıla hümûm u gumûma tiryâk-ı sürûr olmağla, ol sürûr-ı 'azîmin kemâl-i teşekkürüyçün ve tefrîh-i kulûb-ı nâzırân içün böyle tafsîl-i makāl olundu.

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Ser-etıbbâ'-i Hâssa-ı sâbık[2] Mehmed Efendi Hayâtî-zâde Kethudâsı-yı sâbık

Yine sene-i merkūme gurre-i saferu'l-hayrında[3] bundan esbak Sadr-ı Anadolu ve Ser-etıbbâ'-i Hâssa olan merhûm Hayâtî-zâde Kethudâsı Mehmed Emîn Efendi ba'de'l-'azl cânib-i Hicâz'a me'mûr ve bir müddet anda ikāmet üzere iken, ehâlî-i Harem-i Mekke-i mübâreke'nin 'âdetleri üzere üç dört konaklık mesâfe-i karîbe olan Tâ'if[4] nâm mahalle tebdîl-i hevâ içün nakl etmeleriyle "*Ve mâ tedrî nefsün bi-eyyi arzın temût*"[5] medlûlüyle bu dahi Tâ'if'de bulunmağla, rûh-ı pür-fütûhları ârzû-keş-i tavâf-ı Ka'be-i bekā oldukları ecilden, bu 'adem-i sâha-i fenâdan tâ'if-i Bekke-i bekā olmuşlardır; *rahmetullâhi 'aleyh*[6].

---

1 **kā'imeleri** (قائمه لری) T1 : **قایمه** لری A2

2 **sâbık** T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A2

3 1 Safer 1172 = 4 Ekim 1758 Çarşamba.

4 Tâ'if (طائف) T1 : طایف A2

5 "وما تدری نفس بای ارض تموت = Yine hiç kimse nerede öleceğini bilemez" anlamına gelen bu ifâde Kurân, Lokmân 31/34. âyetin sonlarında yer alan bir kısımdır.

6 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Ba'zı tevcîhât-ı ağayân-ı Rikâb-ı hümâyûn ve gayrân[1] ve Çavuş-başı ve Baş-bâkī-kulu ağalar

Yine sene-i merkūme saferu'l-hayrı evâyilinde[2] Ser-bâkıyân-ı Dergâh-ı 'âlî olan ve bir müddetden berü Çavuş-başılık vekâletiyle dahi müstahdem olup, her vechile umûrunda müstakīmü'l-etvâr ve kâr-güzâr-ı Devlet-i 'aliyye'nin niçe müddetden berü hıdemât-ı **[T1 331b]** cüz'iyye ve külliyyesinde müstahdem Selîm Ağa cenâbları Dergâh-ı mu'allâ Çavuş-başılığı'na lâyık u sezâ-vâr olmağla, ilbâs-ı hil'at olundu. Ve sâbıkı Ser-çavuşân-ı Dergâh-ı 'âlî Kara Mehmed Paşa-zâde Mahmûd Beyefendi yine hânelerinde mukīm olmağa emr u fermân buyuruldu.

Ve Rikâb-ı hümâyûn'da hâlâ Kapucular Kethudâsı olan Bey hazretleri Eflâk cânibine hıdmete me'mûr oldukları hasebiyle, Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Abdâl Mehmed Ağa hazretleri vekâletleri hıdmetiyle müteşerrif idiler. Anlar dahi Baş-bâkī-kulluğu'na ilbâs-ı hil'at olundu.

Ve Dergâh-ı mu'allâ kapucu-başılarından Baş-bâkī-kulu-yı sâbık merhûm 'Ivaz Mehmed Paşa-zâde 'izzetlü 'Ali Bey cenâbları Rikâb-ı hümâyûn Kapucular Kethudâlığı vekâletiyle ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Vefât-ı Şeyh Emîn Efendi der-Tekye-i Bayrâm-paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı saferu'l-hayrı evâ'ili[3] merhûm Himmet-zâdeler'den Bayrâm-paşa Şeyhi Emîn Efendi hazretleri bi-emrillâhi Te'âlâ hastalanup, 'âzim-i halvet-hâne-i bekā oldular; *rahmetullâhi Te'âlâ* [*'aleyhi*] *rahmeten vâsi'aten*[4].

Şeyh-i mûmâ ileyh cenâbları 'ulûm-ı zâhire ve bâtınede yegâne-i 'asr olup, kerîm ve 'afîf ve halûk ve tâyife-i Melâmiyye'ye bi't-tab' müncelib ü müncezib, sıdk u i'tikādleri ol tâ'ifeye gayrîlerden mezîd ve müstahkem idi. Envâ'-ı meşâkk u zahmetine mütehammil **[T1 332a]** olduğu el-yevm dâ'ire-i[5] hayâtda olup ve Bayrâm Paşa merhûmun Âsitâne'sinde sâkin Rûşenî Hasan Efendi

---

1 **gayrân** (غيران) T1 : غيرا A2

2 1-10 Safer 1172 = 4-13 Ekim 1758.

3 1-10 Safer 1172 = 4-13 Ekim 1758.

4 "رحمة الله تعالى عليه رحمة واسعة = Yüce Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 dâ'ire-i (دائرة) T1 : dâyire-i (دايرة) A2

hazretleri ki cümlenin meşhûrudur. Emîn Efendi anlar ile kesret-i ülfet ü sohbet ederek, vefâtlarından bir sene mukaddem bir garîb-i hâlet îrâsıyla cezbe getürüp, ahvâlleri mütegayyer oldu. Ba'dehû cüz'îce (جزويجه) sükûn bulmuşidi. Ammâ yine âsâr-ı cezbeden hâlî değiller idi.

Merhûm Gülşenî Şeyhi Sezâyî Hasan Efendi'den bu Hakīr defe'ât ile istimâ' eylemişdim[1] ki:"Kibâr-ı evliyâ'ullâh *kaddesallâhu esrârahum*[2] göçmelerine karîb hâlet-i cezbe îrâsıyla müncezib olup, vefât ederler" buyururlardı; *kaddesallâhu esrârahum*, *âmîn*[3].

Yine mâh-ı merkūmda[4] **Ser-bostâniyân-ı Hâssa Ahmed Ağa** 'azl ve Dergâh-ı 'âlî Kapucu-başılığı'yla mesrûr buyurulup, Hâsekiyân-ı Hâssa'dan Tebdîl Hâsekîsi (خاصّه كيسى) Halîl Ağa her vechile lâyık u sezâ-vâr olmağla, Bostâncı-başılığ'a ilbâs-ı hil'at ve kadr u şânları terfî' buyuruldu. Ve Sadrıa'zam Karakulağı, Hâsekî Ağalığ'a ve Halîl Hâsekî, Sadrıa'zam Karakulaklığı'na ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Vukū'-i hitân-ı Süleymân Bey ve Hasan Bey 'Ali Paşa Hekîm-başı-zâde ve sâ'ir[5] etfâl bâ-emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn der-Bâb-ı Sadrıa'zamî

[T1 332b] Yine sene-i merkūme mâh-ı saferu'l-hayrının altıncı mübârek isneyn günü[6] velîme-i hitâna bed' olunup, mâh-ı mezbûrun onuncu hamîs günü[7] hıtâm buldu.

Tafsîl-i hitân-ı mezkûr şu gûne bast-ı makāl olunur ki, çünki merhûm Hekîm-başı-zâde 'Ali Paşa hazretleri bir gāzî vezîr olup, kendi vesâyetine ve ehl ü 'iyâli taraflarından iltimâs ü istirhâmlarına taraf-ı hazret-i Şehen-şâhî'den nakl-i cenâzesiyçün müsâ'ade-i 'amîme buyurulup ve evlâdları Hasan Bey ve Süleymân

---

1 eylemişdim T1 : eylemişidim A2

2 "قدس الله اسرارهم = Allah onların sırlarını mukaddes eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "قدس الله اسرارهم امين = Allah onların sırlarını mukaddes eylesin, yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 1-29 Safer 1172 = 4 Ekim-1 Kasım 1758.

5 **sâ'ir** (سائر) T1 : سايُر A2

6 6 Safer 1172 = 9 Ekim 1758 Pazartesi.

7 10 Safer 1172 = 13 Ekim 1758 Cuma. Metinde bu gün sehven "hamîs" yazılmış olmalıdır.

Bey bî-hitân olmalarıyla, anların hitânlarını[1] dahi recâ vü niyâzı mütezammın vesâyet-nâmesinde niyâzı ma‘raz-ı kabûlde cilve-ger-i husûl olmakdan nâşî, bu bâbda dahi eltâf-ı bî-nihâye-i Husrevânî ve ‘inâyet-i bî-gāye-i Cihân-bânî mebzûl ü meşmûl buyurulup, Bâb-ı hazret-i Sadr-ı Âsafî’de mîrân-ı mûmâ ileyhim ve sâ’ir fukarâ’-i etfâl dahi bu velîme-i Pâdişâhî’de cümle-i sadakāt-ı Şehriyârî’lerinden hisse-dâr-ı ‘inâyet olmağa müsâ‘ade-i ‘aliyyeleri erzânî ve sekiz yüz etfâla karîb fukarâ ma‘sûmları dahi ma‘an hitân olmağa şurû‘ olundu.

Mâh-ı saferu’l-hayrın altıncı mübârek isneyn günü[2] velîme-i me’mûre-i hitâna başlanup, yevm-i mezbûre[3] kuşluk ta‘âmına yalnız Şeyhulislâm Efendi hazretleri ve ahşam ta‘âmına bi’l-fi‘l Sadreyn-i muhteremeyn ve ma‘zûlleri **[T1 333a]** ve pâyelüleri da‘vet ve ertesi sülesâ günü[4] sabâha Nakībü’l-eşrâf ve İstanbul Kadısı ve Anadolu ma‘zûlleri ve ahşama Dergâh-ı ‘âlî Yeniçerileri Ağası ve erbi‘â günü[5] sabâha Sipâh ve Silahdâr ve ahşama cebeci ve topcu ve arabacı ocakları, pençşenbih[6] sabâhına[7] hâcegân-ı Dîvân-ı ‘âlî’den on ‘aded ve ahşama Âsitâne-i ‘aliyye’de mukīm vüzerây-ı ‘izâm hazerâtı da‘vet olunup, merâsim-i ikrâm ve ihtirâm-ı vezîrâneleri kemâl mertebe îfâ olundu.

Ve esnâ’-i velîmede mûmâ ileyhim beyleri Enderûn-ı hümâyûn’a rû-mâl ile[8] mazhar-ı ‘avâtıf-ı hazret-i Şehriyârî ve ‘atâyây-ı behiyye-i Cihân-dârî ile mükrem ü muhterem kıldıklarına binâ’en, pederleri merhûmun hüzn-i vefâtını bu sürûr ile mecbûr ve Sadrıa‘zam ve Müşîr-i efham hazretleri dahi birer mücevher-i hançer[9] ve birer re’s mükemmel esb ve birer kat kesâvî-i nefîse ihsân ü i‘tâsıyla her birin mecbûr u mesrûr buyurdular.

Ba‘de’l-hitân arabalara binüp, hânelerine râhî oldular. Ve sekiz yüz mikdârı fukarâ ma‘sûmları dahi hitân olunup, her birine birer kat kisve ve ‘atıyye-i Husrevânî ile mazhar-ı sadakāt-ı cemîle olup, da‘avât-ı hayr-ı fukarâya nâ’il[10]

---

1 hitânlarını A2 : hitânları T1
2 6 Safer 1172 = 9 Ekim 1758 Pazartesi.
3 6 Safer 1172 = 9 Ekim 1758 Pazartesi.
4 7 Safer 1172 = 10 Ekim 1758 Salı.
5 8 Safer 1172 = 11 Ekim 1758 Çarşamba.
6 pençşenbih T1 : pençşenbih A2
7 9 Safer 1172 = 12 Ekim 1758 Perşembe.
8 ile A2 : — T1
9 hançer A2 : hancer T1
10 nâ’il (نائل) T1 : نايل A2

oldular. Bu ma'sûmlara 'âdet-i velîme-i hitân üzere eğlenmeleriyçün ba'zı sâz ü hayâl-bâz ve sâ'ir[1] çengiyân ve hânendegân ile itmâm-ı 'âdî-i hitân olundu.

Hakk Te'âlâ **[T1 333b]** şevketlü, kerâmetlü, 'atâfetlü Şehriyâr-ı 'âlem efendimizin vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn u me'mûn edüp, dâ'imâ fukarâ vü zu'afâ üzerine mebzûl olan nazar-ı merhamet-eserlerin dâ'im[2] eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Âmeden-i Donanma-yı hümâyûn ez-cânib-i Bahr-i Sefîd bi-vechi'l-'âdeti

Yine sene-i merkūme mâh-ı saferu'l-hayrının yirmi dördüncü günü[3] bundan esbak beher sene cânib-i Bahr-i Sefîd'e ihrâcı mu'tâd olan Başdarda-i hümâyûn ve ma'iyyetinde olan çekdirme[4] sefîneleri ve mîrî kalyonları, resm-i kadîm ve 'âdet-i müstedîm üzere[5] rûz-ı kāsım hulûlünden mukaddemce gelüp, Tersâne-i 'âmire'de mersâ-nişîn-i âsâyiş olmaları vâcibe-i hâlden olduğuna binâ'en, târîh-i mezbûrda[6] müretteb alay ile ve iki 'aded korsan keferesinden ahz ve istîsâl eyledikleri akdarmalarıyla Yalı-köşkü pîş-gâhından tob şenlikleri ile mürûr ve Kapudan Paşa ve sâ'ir ümerâ'-i deryâya kadîmden berü olageldiği vech üzere hil'atlar ilbâs olunup, mersây-ı Tersâne-i 'âmire'de lenger-endâz-ı istikrâr oldular.

Ahz olunan iki akdarmaların biri küçük ve biri hayli büyük ma'lûmü'l-'aded ve topları ve sâ'ir âlât ve takımı ile olup, Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i deryây-ı himem *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ümem*[7] efendimiz hazretlerinin meşhûd-ı dîde-i Husrevânî'leri **[T1 334a]** buyuruldukda: "*Mâl-ı kâfir hest ber-müslim helâl*[8] medlûlüyle bu sefîne-i muğteneme bir hoşca mükemmel âlât ile donanılup, yine gazâ niyyetine techîz ve âmâde kılınacak kara-

---

1 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

2 dâ'im (دائِم) T1 : dâyim A2

3 24 Safer 1172 = 27 Ekim 1758 Cuma.

4 çekdirme A2 : cekdirme T1

5 üzere A2 : اوزر T1

6 24 Safer 1172 = 27 Ekim 1758 Cuma.

7 "ادام الله عمره وشوكته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü nesiller sürdükçe dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 "مال كافر هست بر مسلم حلال = Kâfirin malı (meşru yolla) mü'mine helâldir" anlamına gelen Farsça mısra'dır; bkz. Yılmaz, *age.*, II,604.

velanın ma'iyyetine ta'yîn olunsa, münâsib olur" deyü emr-i hümâyûnları cârî buyuruldu; *fe'ni'me'r-re'yü's-savâb*[1].

Vâkı'â akdarma-i mezkûre mîrî kapudanlarından birine tefvîza ehliyyetini münâsib ve Tersâne-i 'âmire'de rabt ve bî-hûde fenâ bulacağı zâhir u bâhirdir. Ammâ bu gûne bir mîrî kalyonu ma'iyyetinde isti'mâl olunsa, firkate mânendi nef'den hâlî olmaz ve mahallinde isti'mâl olunur. Ve işe yarâr hâli kalmaz. Anınçün bu gûne techîzine emr-i hümâyûn buyuruldu.

Ve bu esnâda teberdârân kethudâlıklarından muhrec Mehmed Ağa ve dîger Mehmed Ağa nâm kimesneler, bir mikdâr teberdârân-ı bî-hûşân makūleleri ile[2] kesret-i ülfetleri hasebiyle kendü hâllerinde olmayup, te'dîbleri muktezî olmalarıyla ıslâh-ı nefisleriyçün Limni Cezîresi'ne nefy ü iclâ olundular. Ve bundan akdem iclâl olunan İskemleci Mustafa Ağa, Âsitâne'ye karîb çiftliğinde ikāmete me'mûr buyuruldu. Ve bundan esbak Mahrûse-i Mısır'da ikāmete me'mûr Han-kapu Kethudâsı olan hâcegân-ı Dîvânî'den Selâmî Efendi, Âsitâne-i 'aliyye'de âsâyiş-güzîn-i selâmet olmağa fermân buyuruldu.

Tevcîh-i iltizâm-ı kurây-ı Haremeyn be-mültezimîn ve tâlibîn [T1 334b] ez-taraf-ı mîrî be-ma'rifet-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Halîmî Mustafa Efendi bâ-fermân-ı 'âlî

Yine sene-i merkūme saferu'l-hayrı evâhırında[3] bundan esbak bin yüz yetmiş bir senesi mâh-ı saferu'l-muzafferinde[4] cülûs-ı hümâyûn-ı meserret-nümûn-ı Şehriyârî vukū'undan sonra makāle-i sâlifesinde zikr ve tafsîli mürûr eden Haremeyn-i muhteremeyn Evkāf-ı şerîfesi kurâları ki[5] nizâm verilüp, hatt-ı şerîf-i şevket-makrûn mûcebince taraf-ı mîrîden tâlibleri olan ashâb-ı iltizâma fürûht ve bedel-i iltizâmları olan meblağ bi-temâmihî Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel ma'rifetiyle ahz ve Hazîne-i 'âmire'ye zabt ve vaz' olunmuşidi ki, 'alâ mele'i'l-iştihâr sinîn-i sâbıkalardan ziyâde[6] bin kîse mikdârı akça fâ'iz zuhûr eylemişidi.

---

1 "فنعم الراى الصواب = Doğru görüş ne güzeldir" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 makūleleri ile T1 : makūleleriyle A2

3 21-29 Safer 1172 = 24 Ekim-1 Kasım 1758.

4 1-29 Safer 1171 = 15 Ekim-12 Kasım 1757.

5 ki A2 : — T1

6 ziyâde T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile önceki kelimenin sonuna yukarı doğru kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

Bu sene-i isneyn ve seb'în ve mi'e ve elfde[1] yine kurâ'-i mezkûrîni Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel ma'rifetiyle sâbıkā düstûru'l-'amel kılınan hatt-ı şerîf mûcebince taraf-ı mîrîden ashâb-ı iltizâma fürûhta şurû' olundukda, tâlib olan mültezimler 'arz-ı hâller ile Defterdâr'a gelüp, kendi hüsn-i ihtiyâr ve tehakkuk-ı ihtibârlarıyla, sene-i sâbıka bedel-i iltizâmından ziyâde meblağ ile her biri tâlib ü râgıb olup, bilâ-cebrin ve lâ-rişvetin şefâ'at ve recâ' makūlesi miyâneye duhûl etmeksizin, meselâ bir mukāta'anın iltizâmına beş âdem müşterî olup, **[T1 335a]** miyânelerinde beşi dahi hüsn-i rızâlarıyla müzâyede ederek 'arz-ı hâli zahrına herkesin müzâyedesini ism ü resmiyle tahrîr ve ragabâtı munkatı' oldukda, kimin müzâyedesiyle üzerinde karâr-dâde olursa, mufassal ism ü resmleriyle defter olunup, Enderûn-ı hümâyûn'a 'arz u telhîs ve mûcebince tâlibîn olan mültezimîne iltizâm temessükleri verilüp, bedel-i iltizâmları Hazîne-i hümâyûn'a kabz u ahz olunmak üzere ve zikr olunan ashâb-ı iltizâmdan biri: "Ben sene-i sâbıkadan şu kadar ziyâdeye aldım" deyü fukarâya zulm ü te'addî etmemek şartıyla yâhûd: "Zarar ve hasâret eyledim" deyü taraf-ı vakf-ı şerîfe 'özr ve 'uhde-i mîrîden zarar ve hasâretini iddi'âda tarîk-ı hîleye sülûk ederse, kendi mâlları mîrîye kabz ve te'dîb ü tenkîl olunmaları muhakkak olacağını muhtevî mü'ekked ü müşedded hatt-ı şerîf ısdârı ile[2] cümleye tenbîh ü te'kîd ve bu gûne fermân-ı 'âlî ile nizâmına teşyîd ü te'yîd buyuruldu.

Vâkı'â bu erbâb-ı iltizâma bir ahad: "Gel, fülân mukāta'ayı iltizâm eyle!" deyü cebr etmedi. Kendi hüsn-i rızâsıyla müzâyede edüp, artırdı. Cihet-i nef'ini ve halâsını bilmese ve[3] 'ilmi muhît olmasa niçe müzâyede ederdi. Fî-nefsi'l-emr bunda bir ferde şâyibe-i zulm olmadığı bedîhî vü zâhirdir[4].

Tevcîh-i Livâ'-i Cidde-i ma'mûre

[T1 335b] Yine mâh-ı merkūmun evâ'ili[5]nde[6] Livâ'-i Cidde-i ma'mûre, sâbıkā Selânik ve Kavala sancaklarına mutasarrıf Sadr-ı esbak Vezîr Nâ'ilî[7] 'Ab-

---

1 1 Muharrem 1172 = 4 Eylül 1758 Pazartesi.

2 ısdârı ile T1 : ısdârıyla A2

3 ve T1 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

4 zâhirdir T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra "Tevcîh-i Livâ'-i Cidde-i ma'mûre" ifâdesi siyah mürekkeple yazılmış ve sayfanın geri kalanı boş bırakılmıştır] A2

5 1-10 Safer 1171 = 15-24 Ekim 1757.

6 evâ'ilinde (اوائلنده) A2 : evâyilinde T1

7 Nâ'ilî T1 : Nâyilî A2

dullah Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve Eyâlet-i Habeş dahi eyâlet-i mezbûreye inzımâm ile kadr u vâlâları terfî' olundu.

'Azl-i Re'îsülküttâb el-Hâc 'Abdî Efendi ve me'mûr-şüden-i û be-ikāmet-i Bursa

Yine sene-i merkūme cumâdelûlâsı[1] evâ'ili[2]nde[3] hâlâ Devlet-i 'aliyye-i ebediyyü'l-karâr'da Re'îsülküttâb olan el-Hâc 'Abdî Efendi mesned-i Riyâset'den 'azl ve Bursa'da ikāmetlerine emr u fermân ve Mübâşir ta'yîni ile savb-ı me'mûruna râhî kılındı. 'Azl ü nasb ve celâ vü ikāmet birbirlerine tev'em vâkı' olmağla, tecellî-i İlâhî gâh sûret-i celâl ve gâh sûret-i cemâlde vâkı' olagelmişdir. Her birinde yine niçe eltâf-ı hafiyye-i Rabbâniyye ta'biye olunmuşdur. Ve merhûm Sadr-ı esbak Hasan Paşa dâmâdı 'Abdî Ağa dahi Çavuş-başılık'dan 'azl ve hânesinde ikāmete emr buyuruldu.

Ve Defterdâr-ı sâbık Hâlîmî Mustafa Efendi, Baş-muhâsebeci iken 'azl ve Bursa'ya nefy ü iclâ ve Mübâşir ta'yîni ile savb-ı me'mûruna râhî kılındı. Mûmâ ileyh Halîmî Efendi vâkı'â mahlasları zâtlarına mutâbık ifrât-ı hilm ile mütehallî olup, ihtiyât-ı umûrda **[T1 336a]** ifrât-ı şîme-i hilmleri bu gûne me'mûriyyetlerine ve etrâflarının 'adem-i zabt u rabt ile böyle şetât-ı hâllerine bâdî olmuşdur. Ekser-i halkın mutazarrır olduğu bu hücnet-i etrâf olduğu ma'lûmdur.

Re'îsülküttâb-şüden-i Mektûbî-i hazret-i Sadrıa'zamî Emîn Efendi ve Çavuş-başı-şüden-i Ebûbekir Ağa ve gayrân

Yine târîh-i merkūmda[4] birkaç seneden berü Mektûbî-i Sadrıa'zamî olan Emîn Efendi hazretleri erbâb-ı fezâ'il ü ma'ârifden edîb ü müstakīm ve sıdk u sedâd ile ma'rûf u müstedîm, kâmilü'l-hulkı ve'l-etvâr her vechile Riyâset-i Devlet-i 'aliyye'ye ehakk u sezâ-vâr olmağla, ilbâs-ı hil'at-ı Riyâset ile dûş-ı bâlây-ı liyâkatları berâber sükkân-ı keştî-i ikbâl buyuruldu.

Vâkı'â efendi-i mûmâ ileyh hazretleri sıgar-ı sinnlerinden berü tahsîl-i ma'ârif-i şettâ ile imrâr-ı yevâkīt-i mevâkīt buyurup, 'unfuvân-ı şebâbların

---

1 cumâdelûlâsı A2 : cemâziyelûlâsı T1

2 1-10 Cumâdelûlâ 1171 = 11-20 Ocak 1758.

3 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde A2

4 1-10 Cumâdelûlâ 1171 = 11-20 Ocak 1758.

hıdmet-i[1] Devlet hılâlinde dahi vâreste-i bâd-ı şevâgil etmeyüp, tahsîl-i kemâl ve fezâ'ile masrûf buyurmuşlar idi. Bi-hamdillâhi Te'âlâ dest-dâde-i izâ'at olmayup, mesned-i riyâsetle be-kâm oldular. Hakk Te'âlâ tevfîk ihsân eyleye, âmîn. **Li-muharririhi'l-Fakīr:**

Sen hemân sa'y ile tahsîl-i kemâl eyleye gör
Seni ser-mesned-i câha getürür fazl ü kemâl **[T1 336b]**
Rızk-ı maksûmdan olduysa hazâkat ma'dûd
Reh-zen olmaz sana tevfîr-i ma'âtî-i[2] nevâl

Ve sâbıkā Baş-bâkī-kulu olan 'Ivaz Mehmed Paşa Kethudâsı Ebûbekir Ağa Çavuş-başılığ'a ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Ve Cebeciler Kâtibi, Sadrıa'zam Dîvân Kâtibi-yi sâbık Efendi, Mektûbî-i[3] Sadrıa'zamî ve Mektûbî Ser-halîfesi, Cebeciler Kâtibi ta'yîn olunup, gürûh-ı Hâcegî-i Dîvânî'ye idhâl ile ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

'Azl-i Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[4] Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi ve Şeyhulislâm-şüden-i Mehmed Sâlih Efendi Sadr-ı Rûm-ı sâbık

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[5] evâsıtında[6] Şeyhulislâm Dâmâd-zâde Feyzullah Efendi hazretleri *li-külli şey'in lehû müddetün ve mikdârun*[7] me'âliyle mesned-i celîl-i Fetvâ'da müddet ve mikdâr-ı maksûmelerin îfâ ve itmâmıyla sûret-i inkızâ bedîdâr ve infisâl ile müzdâdü'l-i'tibâr olup, mübeccel ü mükerrem Kanlıca'da kendi sâhil-hâne-i sa'âdetlerinde meks ve istikrârları emr u fermân buyuruldu. Ve her vechile lâyık-ı şân-ı 'âlîleri üzere tevkīr u ihtirâm olundular. Müşârun ileyh hazretlerinin gerek def'a-i ûlâ ve gerek şimdi tekerrürleri müddetlerinde vazî' u kebîr bir ahad dâ'ire-i fâhirelerinden **[T1 337a]** incinmeyüp:

---

1 hıdmet-i A2 : خذمت T1
2 ma'âtî-i (معاطئ) A2 : معاطى T1
3 Mektûbî-i (مكتوبئ) A2 : مكتوبى T1
4 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
5 cumâdelûlâsının A2 : cemâziyelûlâsının T1
6 11-20 Cumâdelûlâ 1171 = 21-30 Ocak 1758.
7 "لكل شئ له مدة ومقدار = Her şeyin bir süresi ve miktarı vardır" anlamına gelen Arapça özlü sözdür.

Eğer maksûdun ise olasın makbûl-i ins ü cinn
Ne senden kimse incinsin ne sen bir kimseden incin

me'âliyle lisân-ı hâl ve zebân-ı makāl-i halk senâ ve mahmidetlerinden gayrı bir harf tekellüm eylediği mesmû' olmamışdır. Herkese mu'âmele-i cemîle ve şîme-i hüsn üzere iltifâtları ve gürûh-ı talebe ve muhtâcîne dahi enzâr-ı 'atâfet-âsârları cârî idi. Sâhib-i zühd-i vera', mâlik-i ihtisâb u ihtiyât, 'ulûm-ı âliyye ve nukūl-i 'âliye-i sahîhada mahâret-i tâmları mertebe-i meleke-i bi'l-fi'le resîde olmuşidi. El-hakk 'iffet ve nezâhatları derece-i ta'rîf ü tavsîfden bîrûndur. Sâhib-i cenâhayn-ı 'ilm ü 'amel, kemâl-i fetânet ü rezânetle mevsûm u mübeccel oldukları *ezharun mine'ş-şemsi ve ebyenün mine'l-ems*[1] olmağın, her ibbân-ı[2] infisâl-ı ser-i mesned-i Fetvâ'da böyle mu'azzez ü mükerrem, memdûh-ı cümle-i enâm olmakdadırlar.

Hakk Te'âlâ bunların ve emsâl-i 'âliyelerin dâ'imâ[3] mesned-i şerîf-i Fetvâ'da melcây-ı 'ulemâ ve sudûr-ı kirâm etmekden münfekk eylemeye, âmîn.

Ve hâlâ Sadr-ı Rûm fazîletli, semâhatli, güher-i dûdmân-ı Hüsâmeddîn-i 'Uşşâkī Mehmed Sâlih Efendi hazretleri, zâhiren ve bâtınen a'lem-i 'ulemâ'-i mütebahhirîn, sâhib-i hulk-ı hasen ve şîme-i hudâ-dâdları matbû' u müstahsen, cümlenin muhtârı, mesned-i Fetvâ'ya ahrâ ve ahsen bir zât-ı 'avârif-simât olmalarıyla, mahsûs Hâsekî Ağa ib'âsıyla Serây-ı hümâyûn'a da'vet **[T1 337b]** olunup, câh-ı vâlây-ı Şeyhulislâmî ile tevkīr u tekrîm ve ilbâs-ı sevb-i semmûr-ı sefîd ile ta'zîm ü tefhîm buyuruldu. Ve târîh-i meşîhat-ı İslâmiyye'leri zebân-ı 'Arabî'de bir beyt ile lâyıh-ı hâme-i 'acz-ihtivâ'-i Hakīr olmağla, bu mahalle sebt ü tahrîri münâsib görüldü.

Târîh-i Müfti'l-enâm Mehmed Sâlih Efendi *sellemehü's-Selâm*[4]. Li-muharririhî:

Sâlihu'l-iftâ'i min-külli'l-vücûh
Zâde 'izzen li'l-kemâlâti'htevâ

---

1 "اظهر من الشمس وابين من الامس = Güneşten ve dünden daha açıktır" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 ibbân-ı A2 : + [Bu kelimeyle ilgili olarak "**İbbân: vakt**" ifâdesi sayfanın kenârına kırmızı mürekkeple yazılmıştır] T1

3 dâ'imâ (دائما) T1 : دايًما A2

4 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Kad-teşerref mesnedü'l-fetvâ bi-men
Şâme a'lâmü's-salâhi ve't-tükā
Bi'l-hurûfi'l-cevherî fî-beytihî
Câ'e ferdün kāle fîmâ ürrihâ
Kāme li'l-iftâ'i Mehmed Sâlih
(قام للأفتاء محمد صالح)
Nâle min-sa'din 'alâhu mâ-fetâ[1]
(نال من سعد علاه مافتى) **Sene 1171**

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Sadr-ı esbak Seyyid Mehmed Paşa Vâlî-i Cidde-i ma'mûre

Târîh-i mezkûrda[2] bundan esbak Sadâret-i Devlet-i 'aliyye ile be-kâm olan Dimetokalı Vezîr-i esbak Seyyid Mehmed Paşa *rahmetullâhi 'aleyh*[3] Cidde Vâlîsi iken hastalanup, ihtiyâr ve müsinn, 'illet-i mizâcı müzdâd[4] olup ve 'ömrleri mertebe-i semânîni mütecâviz olmağla, dâr-ı bekāya rihlet eyledi.

Merhûmun zühd ü salâhı gālib idi. 'Unvân-ı Vezâret-i hâli ma'lûm iken, âbdesti yalnızca alup, hademeye su dökdürmek vâkı' olmamışidi. Duhâ ve işrâk ve teheccüd ve sıyâm-ı isneyn ve hamîse müdâvim idiler. **[T1 338a]** Dimetoka'da sâhib-i âsitâne, kibâr-ı Bektâşi[yye]'den Seyyid 'Ali Sultân demekle ma'rûf -ki Kızıl Velî ta'bîri ile şöhret-yâbdır- anların neslinden imişler. Siyâdetleri ol tarafdan bunlara bâz-beste-i ittisâl imiş. Enderûn-ı hümâyûn'da terbiyetlenüp, Silahdârî-i[5] hazret-i Şehriyârî hıdmetiyle müte-

---

1 "صالح الافتاء من كل الوجوه * زاد عزا للكمالات احتوى
قد تشرف مسند الفتوى بمن * شام اعلام الصلاح والتقى
بالحروف الجوهرى فى بيته * جاء فرد قال فيما ارخا
قام للفتاء محمد صالح * نال من سعد علاه ما فتى = Her açıdan fetvâsı uygun, şerefi yüksek ve kemâlât sahibidir. Fetvâ makâmı iyilik ve takvâ alâmetlerini ortaya koyan zât ile şeref bulmuştur. Biri gelip noktalı harflerle tarihini düşürmüştür. Mehmed Sâlih fetvâ işini üstlenmiş, verdiği fetvâlarla mutluluğun zirvesine ulaşmıştır" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

2 11-20 Cumâdelûlâ 1171 = 21-30 Ocak 1758.

3 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 müzdâd T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile kırmızı mürekkeple satırın altına yazılmıştır] A2

5 Silahdârî-i [Bu kelimenin sonundaki "ئ" harfleri kırmızı mürekkeple satırın üstüne yazılmıştır] T1 : Silahdâr-ı A2

şerrif olmuşlar idi. Hayli edîb ve kâmil ve[1] ʻâkıl, târîh-âşinâ, bakdığı mahalli istihrâc edecek mertebe kuvvet-i mutâlaʻaları var idi. Müstakīm ve müstedîmü'l-etvâr, kapusu halkını iʻmâl ve zabta kādir, müdebbir ve kâr-güzâr bir Vezîr-i nâm-dâr idiler.

Garîbe: Vezîr-i müşârun ileyh Selânik'de iken bir mâdde ile taraf-ı Devlet'den bu Hakīr anlara me'mûr olmuşidim. Şeref-i dâmen-bûslarıyla müteşerrif olup, Hakīr'i temâm otuz gün alıkodular. Her çend ki sohbet oluna, sûy-ı Hicâz'a ʻazîm meyl ü mahabbetleri var idi: "Ben Cidde'de vefât ederim; ceddim Seyyid ʻAli Sultân bana tebşîr eyledi. Bir ʻarz-ı hâl tesvîd ile rikâb-ı kâm-yâba gönderüp, Cidde mansıbını istirhâm edeyim" deyü Hakīr'e emr buyurup, derûn-ı ʻarz-ı hâlde bir kıtʻa-i mergūbe ve gördüğü ru'yâsını dahi tahrîr etdirdiler. Tahrîr olunan kıtʻa budur ki, zikr olundu[2]:

Hazret-i Sultân Mahmûd'un Hudây-ı lâ-yezâl
Eylesün zâtıyla kā'im Devlet-i mansûreyi
Beyt-i âmâlim olurdu dest-i lutfuyla ʻimâr
Ben harâb-âbâda verse **[T1 338b]** Cidde-i maʻmûre'yi

Ve ru'yâları dahi budur ki, tetmîm-i makāle içün ihtisâren zikr olundu. Gûyâ Enderûn-ı hümâyûn'da Hırka-i şerîf Odası, Beyt-i mükerreme imiş. Ammâ halkı tavâfdan menʻ ederler imiş. Bunları Halîfe-i vakt olan Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh hazretleri içerüye alup ve yedlerine hatt-ı şerîf ile muʻanven bir emr ihsân buyurup, Cidde Vilâyeti'nin cevâmiʻ u mesâcidi taʻmîrine me'mûr kılmışlar.

Hulâsa-i kelâm ʻarz-ı hâl-i merkūmu taraf-ı Âsitâne'ye irsâl ve Hakīr'i meks etdirdi. Nâ-gâh Cidde-i maʻmûre tevcîhi haberi resîde olup, gāyetle mahzûz oldu. Hâsılı vüzerây-ı ʻizâm hazerâtı vükelâ'-i Halîfe-i vakt olmalarıyla sâ'ir[3] âhâd-ı nâs gibi tehî ve bürehne-i pûşiş-i âdâb ü esrâr değillerdir; *rahmetullâhi Teʻâlâ ʻaleyh*[4].

---

1 ve A2 : — T1

2 olundu A2 : + [Metinde bu kelimenin hizâsında "**matlab-ı nefîs**" ifâdesi sayfa kenârına kırmızı mürekkeple yazılmıştır] T1

3 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

4 "رحمة الله تعالى عليه = Yüce Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Bu târîhlerde Sadr-ı esbak Vezîr-i mükerrem Nâ'ilî[1] 'Abdullah Paşa hazretleri Kandiye'den 'azl ve hareket ve Selânik sancakları anlara tevcîh buyurulmuş idi. Selâmetle gelüp, Selânik'de ikāmet üzere iken Cidde Eyâleti Vezîr-i müşârun ileyhe tevcîh ü ihsân buyuruldu.

Ve merhûm Seyyid Mehmed Paşa'nın mîrîye ve gayra olan düyûnu içün zabt-ı emvâline ve müşârun ileyh Nâ'ilî 'Abdullah Paşa hazretlerini Selânik'den Cidde-i ma'mûre'ye îsâline (…..) Ağa, Mübâşir ta'yîn ü irsâl buyuruldu.

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Hazîne Kethudâsı
Halîl Paşa Muhâfız-ı Hotin

[T1 339a] Yine mâh-ı merkūmun evâsıtında[2] sâbıkā Hazîne Kethudâlığı'ndan muhrec ve çırâğ olan Vezîr-i mükerrem Halîl Paşa Hotin Muhâfızı iken bi-emrillâhi Te'âlâ hastalanup, dâr-ı bekāya irtihâl eyledi. Paşa-yı müşârun ileyh niçe sinîn ü ezmân Enderûn-ı hümâyûn'da *hıdmetü'l-mülûki nısfu's-sülûk*[3] meseli üzere sebk-ı hıdmetiyle tahsîl-i nâm ü şân eyleyüp, hadd-i zâtında kerîmü't-tab', asîl ü nesîl zât-ı 'âlî-kadr idi; *rahmetullâhi 'aleyh*[4].

Bu esnâda Tersâne Riyâset Vekâleti ile bir müddetden berü imrâr-ı vakt eyleyen 'Ârif Süleymân Bey, Küçük[5] Evkāf Hâceliği ile ilbâs-ı hil'at olundu.

Ve mâh-ı mezbûrun evâsıtında[6] sâbıkā Kapuculuk hıdmetinde olan Hammâmî-zâde Mehmed Ağa, Silahşor-ı Şehriyârîlik ile çırâğ buyurulmişidi.

Bu sâl-i meymenet-fâlde Şerîf-i Mekke-i mükerreme cânibine teşrîfât-ı hümâyûn ile beher sene taraf-ı Devlet-i 'aliyye'den bir müte'ayyin kulları ib'âs ü isrâ buyurulmak 'âdet-i câriye-i müstahsene olduğuna binâ'en, Ağa-yı mûmâ ileyhi teşrîfât-ı hümâyûn ile ta'yîn ü irsâl ve ilbâs-ı hil'at olundu.

Ve Emânet-i Surre-i şerîfe dahi Devlet-i 'aliyye'nin hıdemât-ı hacc-ı şerîfde mehâmm-ı umûrundan olup, bir mütehayyiz kimesnenin ta'yîninden lâzım ve lâ-büdd olmağla, Cebeci-başı-yı sâbık Kadrî-zâde Ağa'ya tefvîz ve ilbâs-ı

---

1 Nâ'ilî (نائلی) T1 : نائلی A2

2 11-20 Cumâdelûlâ 1171 = 21-30 Ocak 1758.

3 "خدمة الملوك نصف السلوك = Padişahlara hizmet etmek sülûkun yarısıdır" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

4 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 Küçük A2 : Kücük T1

6 11-20 Cumâdelûlâ 1171 = 21-30 Ocak 1758.

hil'at ve sâbıkā Topcu-başı olup, Dergâh-ı 'âlî **[T1 339b]** kapucu-başılarından kâr-güzâr ve sanâyi'-i 'acîbe ile cemîlü'l-iştihâr olan Kara Mustafa Ağa, Cebeci-başılığ'a ilbâs-ı hil'at buyuruldu. Ve sekā-başılar 'âdet üzere Hâsekiyân-ı Hâssa gürûhundan nasb ü ta'yîn olundular.

İhrâk-ı cüz'î der-İstanbul nezd-i Kürkcü-çeşmesi

Yine mâh-ı merkūmun yirmi altıncı günü[1] vaktü'd-duhâ İstanbul'da Balat kurbunda Kürkcü-çeşmesi'ne karîb bir çengâne hânesinden âteş zuhûr edüp, ancak bir iki hâne muhterika ve etrâf ü enhâsına sârî olmadan bi-iznillâhi Te'âlâ yetişilüp muntafî oldu.

'Akd-i 'Â'işe Sultân be-Vâlî-i Tırhala Silahdâr Mehmed Paşa

Ve bu hılâlde tâhirât-ı benât-ı 'ismet-simâtdan selîle-i 'ısme-i Sultân Ahmed Hânî'den olup, şevketlü, kerâmetlü, kudretlü efendimiz hazretlerinin hemşîre-i übbehet-nişân-ı 'âliyyetü'ş-şânları 'Âyişe Sultân efendimiz hazretleri, vüzerây-ı 'izâmdan Tırhala Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Silahdâr Mehmed Paşa hazretlerine 'akdü'l-hibâle-i izdivâcla teşerrüf-sâz-ı übbehet ü iclâl oldular.

İhrâc-ı mevâcib-i askeriyye bi-vechi'l-'âdeti

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[2] yirmi birinci sülesâ günü[3] Dîvân-ı hümâyûn'da tavâ'if-i askeriyye-i zafer-rehberin **[T1 340a]** müstehak oldukları bir kıst mevâcibleri ihrâcıyla çemen-zâr-ı âmâlleri nîsân-ı ihsân-ı Pâdişâhî ile ser-sebz ü şâd-âb ve cümlesi havsala-i istihkākları mertebesi hân-ı bî-imtinân-ı 'avâtıf-ı Hâkānî'den behre-yâb-ı zülâl-i nevâl buyurulup, Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et hazretleri mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere Serây-ı Âsafî'de ihrâcı gününden mevâcib-i mezkûreyi tevcîh ü i'tâya şurû' u ihtimâm ve mâh-ı merkūmun yirmi dördüncü günü[4] itmâm-ı devr u tevzî'de[5] de'b-i Mülûkâne ve 'âdet-i behiyye-i Hidîvâne üzere merâhim-perver ve me'âlî-güster Sadrıa'zam ve Müşîr-i efham

1 26 Cumâdelûlâ 1171 = 5 Şubat 1758 Pazar.
2 cumâdelûlâsının A2 : cemâziyelûlâsının T1
3 21 Cumâdelûlâ 1171 = 31 Ocak 1758 Salı.
4 24 Cumâdelûlâ 1171 = 3 Şubat 1758 Cuma.
5 tevzî'de A2 : توزبعده T1

hazretlerini mahz-ı tevkīr u tebcîl ʻâdet-i mekârim-i Cihân-dârî ve de'b-i seniyye-i hazret-i Şehriyârî olduğuna binâ'en, cânib-i ʻazamet-câlib-i hazret-i Şehriyârî'den saʻâdetlü (…..)[1] Ağa ile hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn teşrîf-bahş-ı dûş-ı müfâharet-i hazret-i Âsaf-ı kâm-kârî olmak üzere bol yenlü semmûr kürk ve hançer-i[2] mücevher ile Serây-ı Sadr-ı ʻâlî'ye şeref-res-i vürûd ve kemâl-i ibcâl ü iʻzâm ile icrây-ı merâsim-i istikbâl ve kırâ'at-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-iştimâl resîde-i hadd-i vüfûr-ı ikmâl olup, Ağa-yı müşârun ileyh hazretlerine taraf-ı hazret-i Sadrıaʻzamî'den ʻâdet-i me'lûfe üzere semmûr kürk ve donanmış esb ve ʻatıyye-i behiyye ihsân **[T1 340b]** ü iʻtâsıyla merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları mebzûl-i sâha-i ikmâl ve meşmûl-i zürây-ı nevâl buyuruldu.

Vürûd-ı esb-i hümâyûn be-Sadr-ı Ebi'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa *edâmallâhu iclâlehû âmîn*[3]

Yine evâsıt-ı mâh-ı mezbûrda[4] Küçük Mîrahûr Yâver İbrâhîm Bey ile tefhîm ü tebcîl-i Sadr-ı kerîm içün bir re's esb-i güzîn-i tecemmül-âyîn-i Şehriyârî şeref-res-i vürûd ve hademe-i bâb bi-esrihim kāʻide-i müstedîme üzere istikbâl ve Sadrıaʻzam hazretleri dahi merâsim-i istikbâlde kemâl-i iʻzâm ü ibcâl ile rukûb ve Ağa-yı mûmâ ileyh hazretlerine ʻatıyye-i behiyye-i Âsafî ve hilʻat-ı cemîle ilbâsıyla ikrâm ü ihtirâm buyurdular.

Vürûd-ı ru'ûs-ı maktûʻa-i eşkıyâ ez-cânib-i hâvâlî-i[5] Şâm be-galebe-i intisâr-ı Çeteci[6] ʻAbdullah Paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıresi[7] gurresinde[8] bundan esbak müddet-i saltanat-ı hazret-i ʻOsmân Hânî'de kāfile-i hacc-ı Şâmî'ye îrâs-ı gezend ü mazarrat ve hasârete mütesaddî olan kabîle-i Benî Sahr ve ʻAneyze

---

1 (…..) A2 : — T1

2 hançer-i A2 : hancer-i T1

3 "ادام الله اجلاله امين = Allah onun yüceliğini dâim eylesin, yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 11-20 Cumâdelûlâ 1171 = 21-30 Ocak 1758.

5 **havâlî-i** (حوالئ) A2 : حوالى T1

6 **Çeteci** A2 : چته حى T1

7 cumâdelâhıresi A2 : cemâziyelâhıresi T1

8 1 Cumâdelâhıre 1171 = 10 Şubat 1758 Cuma.

(عنيزه) ve Benhân (بنهان) ve ba'zı perâkende etrâf-ı Kuds ve Gazze ve Remle ve sâ'ir[1] bî-ser ü pâ kabâ'ilin[2] 'Urbân eşkıyâlarının ba'zı mefâsid-i Şâm'dan hevâdârları ki, Türkmân Mahallesi'nde müctemi'a olup, bunların ve[3] bu makūle eşkıyânın haklarından gelinmek bâbında mü'ekked ü müşedded hutût-ı **[T1 341a]** şerîfe sâdıra olup, Vezîr-i müşârun ileyh hazretleri Şâm'a duhûllerinde bu şirzime-i mefâsid tecemmü'-i mâlâ-ya'nî ve 'adem-i itâ'at sûretleriyle tavr-ı inkıyâddan hurûclarından mâ'adâ birkac sene Es'ad Paşa müddetinde bu Şevâm-ı bî-hûş u erâzil[4] tâ'ifeleri te'dîb ü terhîb görmediklerinden hudûdlarından mütecâviz oldular. İstedikleri gibi halî'u'l-'izâr ve lâ'übâlî idiler. Min-'indillâh te'dîb ü tenkîle muhtâc olmuşlar idi.

"Kul azmayınca bulmaz cezâsın" medlûlüyle başlarına gelan 'ukûbet tehî ve bî-câ değildir. Çünki huccâc-ı Müslimînin perîşânlıkları ve ta'bları esnâsında râh-ı bâdiyeden üftân ve ser-gerdân ve za'îf ve hasta ve ta'bân Şâm'a düşdüler. Bu gürûh-ı sefele-i 'âviye-i gāviye-i bî-insâf dahi bir tarafdan buldukları zu'afânın emvâl ü eşyâsın ahz ü gārete mükibb ve bu fezâhati ganîmet bildikleri ecilden *innallâhe Te'âlâ lâ-yühmilü'z-zâlime bel-yümhilühû hattâ izâ-ehazehû lem-yüflithu*[5] medlûlü ile[6] ahz ve cezây-ı sezâları tertîb ve ru'ûs-ı maktû'aları Âsitâne-i 'aliyye'ye irsâl ü isrâ[7] ve gayrîlere mûcib-i 'ibret kılındı.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-mahmiye-i Üsküdar

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[8] evâsıtında[9] Üsküdar'da ancak iki hâne muhterik oldu. Ve mâh-ı mezbûrun evâhırında[10] İstanbul'da

---

1 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A2

2 kabâ'ilin (قبائلك) T1 : قبايلك A2

3 ve A2 : — T1

4 erâzil A2 : ارزال T1

5 "ان الله تعالى لايهمل الظالم بل يمهله حتى اذا اخذه لم يفلته" = Yüce Allah zâlimi göz ardı etmez, ona mühlet verir. Sonunda onu yakaladığı zaman kaçamaz" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

6 medlûlü ile A2 : medlûlüyle T1

7 isrâ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve gayra" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

8 cumâdelûlâsının A2 : cemâziyelûlâsının T1

9 11-20 Cumâdelûlâ 1171 = 21-30 Ocak 1758.

10 21-30 Cumâdelûlâ 1171 = 31 Ocak-9 Şubat 1758.

Acı-hammâm kurbunda bir dükkân muhterik olup, **[T1 341b]** bi-hamdillâhi Te'âlâ yetişilüp muntafî oldu.

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Vâlî-i Belgrad Malatıyyeli Vezîr İbrâhîm Paşa

Bundan esbak 'ahd-i Sultân Mahmûd Hânî'de *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[1] bir müddet Âsitâne-i 'aliyye'de Yeniçeri Ağalığı hıdmetinde meşkûru'l-mesâ'î olan Malatıyyeli Vezîr İbrâhîm Paşa, Belgrad Vâlîsi iken bi-emrillâhi Te'âlâ hastalanup, mâh-ı cumâdelûlânın[2] evâsıtında[3] 'âzim-i ser-hadd-i bekā oldu. Âsitâne-i 'aliyye'ye vefâtı haberi vürûd buldukda, düyûn-ı mîriyye ve sâ'ir ashâb-ı hukūka edâsı farîza hukūkıyçün emvâl ü eşyâsın zabt u tahrîre sâbıkā[4] Cebeci-başı dâmâdı Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Hüseyn Ağa bâ-fermân-ı 'âlî ta'yîn ü irsâl buyuruldu.

Ve bu tarîkle munhal olan Belgrad Eyâleti, Rumeli inzımâmıyla ve Belgrad Kal'ası muhâfazası şartıyla Vâlîsi Vezîr-i mükerrem Hasan Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sene-i merkūme cumâdelâhırının[5] evâsıtında[6] tevcîh ü ihsân buyuruldu.

Ve bu hılâlde Mîru'l-hâcc-ı Şâm Çeteci Vezîr-i mükerrem 'Abdullah Paşa, Paşa hazretlerine[7] îfây-ı mesârif-i lâzimeleriyçün mahz-ı 'inâyet ve mekârim-i hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem olmak üzere zu'amâdan Şehir Havâlesi 'Ali Ağa ile vefîru'l-mikdâr beş yüz kîseye bâliğ in'âm ü ihsân-ı Hidîvâne'leri irsâl buyuruldu.

Hazret-i **[T1 342a]** Zıllullâh-ı 'âlem *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-'âlem*[8] efendimiz hazretleri gayûr u kerîm ve şefûk-ı hamîm bir zât-ı 'inâyet-âyât-ı ma'denü'l-cûd ve menba'u's-semâhât olmalarıyla, bu cümle fukarâ'-i ümmet-i Muhammediyye'nin râh-ı hacda zehâb ü iyâblarında refâh ve sâmân-ı hâlleriyçün[9] ve eşkıyây-ı 'Urbân-ı bî-dîn-i bevâdîden selâmet ve

---

1 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 cumâdelûlânın A2 : cemâziyelûlânın T1

3 11-20 Cumâdelûlâ 1171 = 21-30 Ocak 1758.

4 sâbıkā A2 : — T1

5 cumâdelâhırının A2 : cemâziyelâhırının T1

6 11-20 Cumâdelâhıre 1171 = 20 Şubat-1 Mart 1758.

7 hazretlerine A2 : hazretleri T1

8 "ادام الله عمره وشوكته مادام العالم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü dünya durdukça dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 hâlleriyçün A2 : hâlleriycün T1

tehaffuzlarıyçün kemâl-i merhamet ü sıyânetlerinden nâşîdir. Vezîr-i müşârun ileyhe bu misillü in'âm ü i'tâf-ı Mülûkâne'leri birkaç def'a tekerrür eyleyüp, münâsebetle her biri mahallinde zikr olunur.

Ve Cerde hıdmetine ta'yîn buyurdukları 'Abdurrahmân Paşa ve Es'ad Paşa birâderi Sa'deddîn Paşa'ya dahi bunun misli in'âm ü ihsân-ı Mülûkâne'leri erzânî buyurulmağla, gayret ü hamiyyet-i zât-ı 'âlîleri mehâmidi bu mevzı'da sebt-i cerîde-i i'lân kılındı.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ Habîb-i ekrem'i hürmetine böyle Pâdişâh-ı kerîm ve gayûr-ı merâhim-iktinâhın sâye-i 'inâyetlerin mefârık-ı 'ibâd ü bilâddan bir ân ve bir lahza müfârık eylemeyüp, vücûd-ı 'âlîlerin hatâ vü hatarlardan masûn u mahfûz eyleye, âmîn bi-câh-ı Seyyidi'l-mürselîn.

Ve hem bu târîhde[1] hademe-i mehâmm-ı umûr-ı hacc-ı şerîfden beher sene irsâl ve ta'yîni mühim olan sekā-başılar -ki küçük ve büyük sekā-başılar[2] demekle ma'rûfdur- bundan esbak teberdârân gürûhundan gidüp, ta'yîn olunanların her birinin hılâf-ı merzâ etvâr u hareketleri nümâyân **[T1 342b]** olmağla, mu'temid ve müstakīm Hâsekiyân-ı Hâssa gürûhundan ta'yîn ve hıdmet-i me'mûrelerinde müstedîm olmalarıyçün tenbîh ü te'kîd buyuruldu.

Tevcîhât-ı vüzerâ' ve ba'zı ümerâ ve gayrân ez-mevâlî-i kirâm

Yine mâh-ı cumâdelâhırenin[3] evâsıtında[4] sâbıkā Mar'aş Vâlîsi olan Vezîr-i mükerrem Nu'mân Paşa, vüzerây-ı 'izâmın yarar ve nâm-dâr ve şecâ'at-şi'ârı olup, her vechile müstehakk-ı 'inâyet ve şâyeste-i 'atûfet olduğuna binâ'en, Karaman Eyâleti'ne Başbuğ ve sâ'ir eşkıyâdan tathîr ve huccâc-ı Müslimîn ve ebnâ'-i sebîle selâmet ile imrâr ve fukarâ'-i ra'iyyetleri gereği gibi himâyet ile memleketi 'imâr (عمار) eylemek şartıyla zikr olunan Karaman Eyâleti'ni Niğde ve Yenişehri sancakları ilhâkıyla Vezîr-i müşârun ileyhe bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Akşehir Sancağı dahi ilhâk olundu.

---

1 11-20 Cumâdelâhıre 1171 = 20 Şubat-1 Mart 1758.

2 sekā-başılar A2 : — T1

3 cumâdelâhırenin A2 : cemâziyelâhırenin T1

4 11-20 Cumâdelâhıre 1171 = 20 Şubat-1 Mart 1758.

Livâ'-i Alaca-hisâr şart-ı sâbıkī üzere mutasarrıf-ı sâbıkı İsmâ'îl *dâme 'izzühû*[1]ya bâ-emr-i hümâyûn ve Livâ'-i Prizrin hâlâ Dukagin Sancağı'na mutasarrıf Kahraman *dâme ikbâlühû*[2]ya ber-vech-i arpalık ilhâk olundu.

Livâ'-i Amasiyye mûmâ ileyh 'Ömer Paşa fevt olmağla, Livâ-i mezbûr oğlu Hasan Bey'e rütbe-i[3] Mîr-i mîrânî ile bâ-emr-i hümâyûn ve Eyâlet-i Mar'aş bundan akdem Adana Vâlîsi iken mezâliminin ifrât ve tecâvüzüne binâ'en Vezâret'i ref' olunan Nu'mân[4] Paşa[5], fîmâ-ba'd vedâyi'-i Hâliku'l-berâyâ **[T1 343a]** olan re'âyâ[6] fukarâsına te'addîden mübâ'adet eylemek şartıyla Vezâret'i ibkāsıyla merhameten bâ-hatt-ı hümâyûn ba'dehû eyâlet-i mezbûre-i sâbık [ā] Karahisâr-ı sâhib Sancağı'na mutasarrıf Hamîs (خميس) *dâme ikbâlühû*-[7]ya bâ-emr-i hümâyûn, Livâ'-i Hüdâvendigâr-ı sâbık[ā] İzvornik Sancağı'na mutasarrıf Hasan *dâme ikbâlühû*[8]ya bâ-emr-i hümâyûn ber-vech-i arpalık, Livâ'-i Niğde mutasarrıfı 'Abdurrahîm *dâme ikbâlühû*[9]ya bâ-fermân-ı 'âlî ibkā ve Karaman'a ilhâk olundu. Livâ'-i mezbûr ve Yenişehri Sancağı, Karaman Eyâleti ile ma'an sâbıkā[10] Mar'aş Vâlîsi Vezîr Nu'mân Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Akşehir dahi ilhâk buyuruldu.

Eyâlet-i Sivas rütbe-i Mîr-i mîrânî ile sâbıkā Sivas Mütesellimi Zaralı-zâde Feyzullah *zîde mecdühû*[11]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu. Ve Eyâlet-i Adana, sâbıkā Karahisâr Sancağı'na mutasarrıf olan Yeğen Ahmed Paşa *dâmet me'âlîhu*[12][ya] bâ-emr-i hümâyûn tevcîh buyuruldu. Mîru'l-hâclık-ı Mısır,

---

1 "دام عزه = Gücü dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
2 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
3 rütbe-i T1 : + [Bu kelime mükerrer yazılmıştır] A2
4 Nu'mân T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile kırmızı mürekkeple satırın üstüne yazılmıştır] A2
5 Paşa T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mezbûr" kelimesinin üzeri kırmızı mürekkeple yuvarlak içine alınmıştır] A2
6 re'âyâ A2 : رعايا T1
7 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
8 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
9 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
10 sâbıkā A2 : sâbık T1
11 "زيد مجده = Şan ve şerefi artsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
12 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

ümerâ'-i Mısrıyye'den sâbık Mîru'l-hâc ve hâlâ Şeyhu'l-beled olan 'Ali *dâme 'izzühû*[1]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Tevcîhât-ı ba'zı mevâlî-i 'izâm bi-vechi'l-'âdeti

Bu hılâlde Süleymâniyye müderrislerinden Hayâtî-zâde Mehmed Sa'îd Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn Üsküdar Kazâsı tevcîh ü 'inâyet buyuruldu. Ve yine Mûsıla-i Süleymâniyye müderrislerinden sâbıkā Ser-kehhâlîn-i Hâssa Müstakīm-zâde Şeyh Efendi'ye **[T1 343b]** bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn Galata Mevleviyyeti ihsân ü 'inâyet buyuruldu.

'Azl-i Rûznâmce-i Evvel Kethudâ'-i Sadr-ı sâbık Yûsuf Efendi ve nasb-ı Re'îsülküttâb-ı sâbık 'Avnî Efendi

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıresi[2] evâsıtında[3] bundan esbak Kethudây-ı hazret-i Sadrıa'zamî olan Âmedci Süleymân Efendi birâderi Yûsuf Efendi, Rûznâmçe-i Evvel iken, 'illet-i mizâcı sebebiyle 'azl ve yerine sâbıkā Re'îsülküttâb olan 'Avnî Efendi ilbâs-ı hil'at olundu.

Teşrîf-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Serây-ı 'atîk bi-vechi'l-'âdeti[4]

Bu târîhde[5] şevketlü, kudretlü, mehâbetlü Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i ekrem efendimiz hazretleri kemâl-i 'atâfet-i Şehriyârî'lerinden nâşî yevm-i isneyn[6] biniş-i hümâyûn tarîkıyla Serây-ı 'atîk-ı ma'mûr'larına sâye-endâz-ı 'azamet ü iclâl olup, yevm-i mezbûrda[7] tavâ'if-i hayyâle-i cündiyân cirîd-bâzlık ve firâsetü'l-hayl ve izhâr-ı tırâd-ı huyûl-i küheylî ve emsâlühâ ile tab'-ı mekârim-neb'-i Mülûkâne'leri küşâyiş-i bâb olmağla kerreten ba'de uhrâ in'âm-ı Mülûkâne'leriyle[8] zikr olunan cündiyân-ı fevârisü'l-hayl hisse-mend-i nevâl buyuruldu.

Bu esnâda pehnây-ı Serây-ı 'atîk, sâha-i kûh-sâr-ı sayda mu'âdil bir sahrây-ı vesî'u'l-enhâ olmağla, hareket-i sümm-i semend-i fârisân ile **[T1 344a]**

---

1 "دام عزه = Gücü dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
2 cumâdelâhıresi A2 : cemâziyelâhıresi T1
3 11-20 Cumâdelâhıre 1171 = 20 Şubat-1 Mart 1758.
4 **bi-vechi'l-'âdeti** A2 : **bi-vechi'l-'âde** T1
5 11-20 Cumâdelâhıre 1171 = 20 Şubat-1 Mart 1758.
6 11 Cumâdelâhıre 1171 = 20 Şubat 1758 Pazartesi.
7 11 Cumâdelâhıre 1171 = 20 Şubat 1758 Pazartesi.
8 Mülûkâne'leriyle A2 : ملوكانه لرى له T1

kinn-i kentinden bîrûn olan bir erneb-i ehlî[1] ser-pençe-i selâka dûçâr olmadan cündiyân-ı fevârisü'l-hayl hamle-i evvelde sayd eylediler. Gars-ı yemîn-i Şehriyârî'leri olan Ağa Paşa hazretlerine gönderildikde, âyîn-i bende-nüvâzî üzere getüren kullarına mezîd ikrâm-ı Vezîrâne'leri mebzûl buyuruldu.

Hakk Te'âlâ vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan me'mûn u mahfûz edüp, nevâziş ve merhametleri 'âmme-i kulları üzerinden dûr u zâ'il[2] olmaya, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Vefât-ı el-Hâc Ebûbekir Paşa İhtiyâr Vâlî-i Cidde-i sâbık

Yine mâh-ı merkūmda[3] cerîde-i tekā'üd-i vüzerâda âsûde-hâl olan el-Hâc Ebûbekir Paşa ki hem-hâbe-i tâc-ı şâh-vâre-i muhaddirât-ı saltanat merhûm cennet-mekân Sultân 'Osmân Hân hazretlerinin hemşîreleri 'Âyişe Sultân hazretlerinin[4] Halıcılar Köşkü'nde olan Serây-ı 'âmire'lerinde ârâm-sâz-ı ferâğ u istirâhat ve kûşe-nişîn-i sâha-i emniyyet ve[5] gālibâ hudûd-ı mi'eyi mütecâviz müsinn ü ihtiyâr ve mütehayyiz bir Vezîr-i rûşen-zamîr-i vefîru'l-âsâr idi. Mâye-i zindegânîsi vâsıl-ı derece-i intihâ olmağla, 'âzim-i harem-serây-ı dâr-ı bekā oldular; *rahmetullâhi Te'âlâ 'aleyh*[6].

Vezîr-i müşârun ileyh fi'l-asl 'Alâ'iyyeli olup, Kel Yûsuf Efendi merhûmun akreb-i akribâlarından idi. Bunlar ve Yeğen Mehmed Paşa merhûm ve 'Ivaz Mehmed Paşa ve Vezîr-i esbak Nigâhî **[T1 344b]** Ahmed Paşa ve maktûl Vezîr Kethudâsı 'Osmân Kethudâ[7], cümlesi Yûsuf Efendi'nin hıdmetinde imişler. Anların du'ây-ı hayrı ve bunların sıdk u istikāmetle hıdmetleri berekâtıyla üçü[8] nâ'il-i[9] Sadâret-i 'uzmâ ve hıdmet-i fütûh u cihâd ve nusrat-ı dîn-i Mu-

---

1 ehlî A2 : + [Metinde bu kelime önce "احلى" şeklinde yazılmış, sonradan kırmızı mürekkeple "اهلى" şeklinde düzeltilmiştir] T1

2 zâ'il T1 : zâyil A2

3 1-29 Cumâdelâhıre 1171 = 10 Şubat-10 Mart 1758.

4 hazretlerinin T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı ile kırmızı mürekkeple satırın sonuna diklemesine yazılmıştır] A2

5 ve T1 : [Bu kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

6 "رحمة الله تعالى عليه = Yüce Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 'Osmân Kethudâ T1 : — A2

8 üçü A2 : ücü T1

9 nâ'il-i (نائل) T1 : نائل A2

hammedî'de bulundular. Ebûbekir Paşa dahi ehl-i hayr ve sâhib-i âsâr olmağla, mehâmidleri sebt-i cerîde-i vekāyi'-i rûzgâr kılındı. Ve'l-hâsıl bunlardan biri hırmân-dîde-i fakr u fâka olmadılar.

Merhûm Ebûbekir Paşa 'ahd-i hazret-i Sultân Ahmed Hânî'de Gümrükcü-i Âsitâne ve biraz müddet Çavuş-başı olup, İbrâhîm Paşa merhûm bunu Vezâret ile çırâğ etdirilmeği irâde ve Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[1] hazretlerine bir vakt-i inbisâtlarında niyâz-mend olduklarında, Sultân-ı kâr-dân, sâhib-i re'y ü iz'ân, mücerribü'l-umûri ve'l-ahvâl, mâlikü'l-ihtibâri ve'l-i'tidâl bir Pâdişâh-ı âgâh olmağla: "Ben anın mizâc ve meşreb ve mezhebini ve 'akl ü re'y ve kiyâsetini henüz ihtibâr etmedim. Hemân bir âdem bu Devlet'de henüz[2] Çavuş-başı olmağla, 'akl ü fetâneti tâm olup, Vezâret'e lâyık olmak lâzım gelmez. Ben anı temâm söyledüp, gereği gibi ahvâline muttali' olmadıkca ve rezânet ü kiyâsetini ihtibâr etmedikce, rütbe-i sâmiyye-i Vezâret'le kadr ü şânını terfî' etmem" deyü buyururlar.

İbrâhîm Paşa merhûm: "Şevketlü, 'inâyetlü efendim! Bu kulunuz re'y-i 'âcizânemde mücerrebü'l-etvâr zan ederim" dedikde: "Hayır! Rütbe-i **[T1 345a]** Vezâret hıdmet-i celîledir, sâ'ir hıdemâta kıyâs olunmaz" buyururlar.

Vezîr-i sâhib-tedbîr ser-be-zânû-yı edeb pîş-gâh-ı Sultân-ı celîlü'l-iktidârda sükût edüp, bir dahi tekrâr-ı niyâza cür'et edemez. Derhâl İbrâhîm Paşa merhûmun bu sûret-i edeb ve sükûtundan hadşe-i infi'âli nakş-ı levha-i âyîne-i 'âlem-nümâları oldukda: "Ben sabâh Serây'a geldiğimde, sen Çavuş-başı Ağa'yı huzûr-ı hümâyûnuma bir maslahatlı kağıdı irâ'et etdirilmek zımnında gönder. Ben anı temâm söyledüp, mîzân-ı re'y ü endîşesin misbâr-ı ihtibâr ile tefahhus ederim. Ba'dehû senin mültemesin hayyiz-i kabûle karîn olur" buyururlar.

Vâkı'â ertesi gün Vezîr-i a'zam dâmâd-ı Şehriyâr-ı 'âlem bulunmalarıyla, Sultân Ahmed Hân hazretleri câ-be-câ Serây-ı Âsafî'yi teşrîf-i Mülûkâne'leriyle reşk-i harîm-i cinân buyururlar idi. Yine teşrîf-i hümâyûn vâkı' olup, ba'de'l-ârâmi ve'l-inbisât Çavuş-başı Ağa'nın bu mâddeden aslâ haberi yoğiken bir 'arz-ı hâl okunmak ve huzûr-ı hümâyûnda bundan ba'zı su'âl[3] bu-

---

1 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 henüz A2 : — T1

3 su'âl A2 : سوال T1

yurulur ise, cevâb verilmek zımnında Çavuş-başı Ağa'yı huzûr-ı hümâyûna Silahdâr Ağa vesâtatıyla gönderirler. Huzûr-ı fâ'izu'n-nûra[1] vardıkda, 'arz-ı hâli 'arz ve ana dâ'ir ba'zı su'âl-i hümâyûna niçe 'âkılâne vü edîbâne cevâb verir ve bî-muhâbâ nutk u tekellümde 'ârıza-i lüknetden müberrâ oldukda: **[T1 345b]** "Var, imdi Paşa'yı bana çağır. Şimdi gelsün, iş münfehim oldu. Sâhib-i 'arz-ı hâl lâyık imiş" buyururlar. Ağa-yı merkūm henüz işi bilmez. İrâ'et eylediği mefhûm-ı 'arz-ı hâle haml eder. Ber-mûceb-i fermûde-i hümâyûn Sadr-ı kerîm hazretlerine gelüp, kemâl-i inbisât ile huzûr-ı hümâyûnda nutk u tekellüme muvaffak ve müstes'id olduğu sürûr ile: "Efendim, buyurun! Kudretlü, kerâmetlü efendimiz me'âl-i 'arz-ı hâli tekrâr-be-tekrâr su'âl-i hümâyûnları 'akabinde şu vechile edâya muvaffak oldum. Gāyet istihsân-ı Hidîvâne'leri husûlüyle haz eylediler ve efendimi huzûr-ı hümâyûna isterler, me'mûren geldim" deyü tafsîl-i me'âl[2] eylediklerinde, *meşyen 'ale'l-vechi lâ-meşyen 'ale'l-kadem*[3], 'ale'l-fevr Sadr-ı 'âlî huzûr-ı hümâyûna ruh-sûde-i istikânet oldukda: "Âferîn! İşte bu âdem mesned-i Vezâret'e lâyık u müstehak imiş. 'Akl ü fetâneti tâm ve ru'yet-i umûr-ı enâmda istihdâma lâyık u sezâ-vâr imiş" buyurup, hemân sâ'at Cidde mansıbı ile ilbâs-ı hil'at-ı Vezâret buyururlar.

Otuz dört târîhlerinde[4] Cidde mansıbı ile 'azîmet ve anda birkaç sene meks, ba'dehû Mısr-ı mahrûse ihsân ve yine Cidde ve Mısır ve Mora ve Bosna ve Deryâ Kapudanlığı ve bu hâl üzere Mısr-ı mahrûse ve sâ'ir menâsıbda meşkûru'l-mesâ'î her mahalde bir eser ve bir hayr-ı cezîl ihyâsına mükibb **[T1 346a]** ü sâ'î idi.

"*el-Mâlü ve'l-benûne zînetü'l-hayâti'd-dünyâ*"[5] mâ-sadak-ı şerîfine temâm-ı sâdık ve tarîk-ı salâh u habere-reftâr ve meşrebi muvâfık bir Vezîr-i lâ-nazîr idi, *rahmetullâhi Te'âlâ 'aleyh*[6].

---

1 fâ'izu'n-nûra (فائض النوره) T1 : فايض النوره A2

2 me'âl A2 : — T1

3 "مشيا على الوجه لامشيا على القدم = İki büklüm (hürmetle) yürüyerek" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

4 1 Muharrem 1134 = 22 Ekim 1721 Çarşamba.

5 "المال والبنون زينة الحيوة الدنيا = Mallar ve çocuklar dünya hayatının süsüdür" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Kehf 18/46. âyetin baş tarafında yer alan bir kısımdır.

6 "رحمة الله تعالى عليه = Yüce Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Garîbe: Bu Hakīr kırk üç[1] târihinde[2] Mısır'da bulunup, müşârun ileyhin Dîvân Kitâbetleri hıdmetinde müteşerrif idim, 'azîm tâ'ûn vâkı' oldu. Tahmînen Mısır'da beher gün iki ay müddetinde yevmî dörder beşer bin âdem ricâl ü nisâ' ve sıbyân vefât ederdi. Ammâ kal'ada Paşa Dâyiresi'nde bir ferd ma'tûnen vefât eylemedi. Ancak bir buçuk[3] yaşında bir ma'sûmları rihlet eyledi. Vefret-i tâ'ûn şundan münfehim olsun ki, Mısır Rûznâmcesi Ser-halîfeliği yedi âdemden mahlûl kalup, sekizincide gücle karâr-dâr oldu. Bu Hakīr bizim dâ'iremiz[4] halkından kimse[5] fevt olmayup, ancak bir ma'sûm ile iktifâdan mütehayyir oldum. Paşa-yı merhûm mütefattın olup: "Efendi hazretleri ben ru'yâ gördüm. Senin dâ'irenden kimse vefât etmez, ancak küçük[6] ma'sûmun bir neş'e-i garîbedir. Dâ'iren halkına fedâ oldu, dediler" deyü buyurdular. Salâh-ı hâline bundan gayrı[7] nice umûr, meşhûd-ı Hakīr olmuşdur.

'Ulemâ vü sulehâya ikrâm ü ihtirâmları ve gürûh-ı fukarâya merhametleri gālib idi. İtlâf ü isrâfdan gāyet mütehâşî idiler. Mora'da, Tıraboliçe'de câmi'-i şerîfleri ve evkāfları, Cidde-i ma'mûre'de mekteb ve sebîlleri, Kıbrıs'da hân **[T1 346b]** ve çeşmeleri ve her makarr-ı hükûmetleri olan mahallerde âsâr-ı hayrları cârî vü sârîdir; *rahmetullâhi 'aleyh*, *âmîn*[8].

---

1 üç A2 : üc T1

2 1 Muharrem 1143 = 17 Temmuz 1730 Pazartesi.

3 buçuk A2 : bucuk T1

4 dâ'iremiz (دائره مز) T1 : dâyiremiz (دايره مز) A2

5 kimse A2 : kimesne T1

6 küçük A2 : kücük T1

7 bundan gayrı T1 : + [Metinde bu kelimeler mükerrer yazılmış, fakat ilkinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

8 "رحمة الله عليه امين = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun, Yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Vürûd-ı ru'ûs-ı maktû'a ez-cânib-i Vâlî-i Şâm Çeteci 'Abdullah Paşa *yesserallâhu limâ yürîdü ve* [*mâ*] *yeşâ'*[1]

Yine mâh-ı cumâdelâhıre[2] evâsıtında[3] bundan akdem haklarında fermân-ı 'âlî sâdır olan eşkıyây-ı Şâm'dan Türkmân Mahallesi'nde müctemi'a ve sâ'ir[4] câdde-i itâ'atdan hurûc üzere olan eşkıyây-ı şûm-ı Şâm'dan Türkmân Mahallesi'nde müctemi'a ve sâ'ir câdde-i itâ'atdan hurûc üzere bugāt ü tugāt ma'lûmu'l-mikdâr yâfteleri cebîninde mektûbe Çeteci Vezîr-i nâm-dâr 'Abdullah Paşa hazretleri taraflarından gelüp, pîş-gâh-ı Bâb-ı Serây-ı hümâyûn'a vaz' ve âhara mûcib-i 'ibret kılındı.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ şevketlü, 'azametlü, kudretlü Pâdişâh-ı 'âlempenâh *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû ilâ-yevmi't-tenâh*[5] efendimiz hazretlerinin dâ'imâ[6] kılıcın keskin ve a'dây-ı dîn ü devleti makhûr ve tedmîr-i âyîn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Vürûd-ı elçi-i Danimarko be-Devlet-i 'aliyye-i ebediyyetü'l-istimrâr 'alâ-nesekı mâ-cerâ bihi'l-'âdetü

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıresi[7]nde[8] milel-i[9] düvel-i Nasârâ'dan Devlet-i 'aliyye-i ebediyyetü'l-istimrâr'a mültecî ve 'ahd-i hazret-i Sultân 'Osmân Hânî'de *'aleyhi*[10] *'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[11] milel-i **[T1 347a]** düvel-i Nasârâ'yı mûcib-i iftihârları ve vesîle-i nizâm kâr u bârları ve kesbleri olmak ârzûsuyla tüccârı sefâ'ini kendi merzübûm-ı ba'îdelerinde hâsıla olan envâ'-ı bedâyi' u emti'alarını ez-cümle çuka envâ'ı ve sâ'ir akmişe-i râyiceleri

---

1 "يسر الله لما يريد وما يشاء = Allah istediği şeyi kolaylaştırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
2 cumâdelâhıre A2 : cemâziyelâhıre T1
3 11-20 Cumâdelâhıre 1171 = 20 Şubat-1 Mart 1758.
4 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2
5 "ادام الله عمره ودولته الى يوم التناه = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe kadar dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
6 dâ'imâ (دائما) T1 : دائِما A2
7 1-29 Cumâdelâhıre 1171 = 10 Şubat-10 Mart 1758.
8 cumâdelâhıresinde A2 : cemâziyelâhıresinde T1
9 milel-i A2 : melik-i T1
10 *'aleyhi* A2 : عليه T1
11 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

ne ise getürüp, kâr u kesbleri sâ'ir Nasârâ cumhûrlarının Devlet-i 'aliyye'ye rûbe-râh-ı ilticâ oldukları ecilden bilâd-ı ma'mûre-i İslâmiyye'de fürûht olunmasıyçün ve bu vechile dostlukları ve medâr-ı me'âşlarıyçün ilticâ ve tereddüdleri mâye-i mübâhâtları olmağla, niyâz ü recâları sâ'ir düvel-i milel-i Nasârâ gibi anların tekeffül ve recâları ve vesâtatları ile ba'de zemânin hayyiz-i kabûle karîn olmuşidi.

Ol vakit mu'tâd üzere Danimarko'nun elçisi Dîvân-ı hümâyûn'a istikânet-i nâme-i hümâyûn ile gelüp, pây-ı taht-ı 'âlî-baht-ı Mülûkâne-i hazret-i 'Osmân Hânî'ye rû-mâl ve şurût-nâme-i hümâyûna bi-kuyûdihî ve şurûtıhî sebt ü kayd olunup, mesfûrun mültemesine izn ü is'âf buyurulmuşidi. Tasdîk-nâmeleri âdemleri ile kendi memleketlerinden gelmeğe mütevakkıf ve mahalleri bilâd-ı ba'îde olmakdan nâşî eğlenüp, bu vakte dek sefâ'in[1] tüccârı ve elçisi zuhûr etmemişidi. Bu hılâlde Sultân 'Osmân Hân hazretleri bi-emrillâhi Te'âlâ dâr-ı bekāya irtihâl eyledi. Ve bi'l-irsi ve'l-istihkāk taht-ı saltanat-ı 'Osmânî şevketlü, kerâmetlü efendimiz Sultân ibnü's-Sultân Sultân Mustafa Hân **[T1 347b]** ibnü's-Sultân Ahmed Hân hazretlerine bâz-beste-i ittisâl olup ve cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me'nûs-ı 'âlîleriyle cümle nevâhî ve ekāsî-i 'âlem mesrûr ve mecbûr-ı nevâl-i bî-mehâl olup, târîh-i merkūmda[2] Danimarko-i mesfûrun musâdakat-nâme-i mahsûsası elçisi ve sefâyin ve emti'a ve bidâ'ası gelüp, mersây-ı Âsitâne-i 'aliyye'ye lenger-endâz-ı huzû' u niyâz oldu.

Binâ'en 'alâ-mâ sebak deydene-i ma'rûfe üzere murâ'ât ü terhîb olunup, ibtidâ Sadrıa'zam hazretlerine Bâb-ı Sadrıa'zamî'de rû-mâl ve sâniyen miyânelerinde me'lûf olan vechile Dîvân-ı hümâyûn'a getürülüp, pây-ı taht-ı[3] hazret-i Şehriyâr-ı a'zam'a vaz'-ı cebîn ü inkisâr ile ber-âverde-i niyâz eylediği elûke-i musâdakat-ı meslûkesi merfû'-i pîş-gâh-ı Tâc-dâr-ı Cihân-mutâ' kılındı. Ve 'âdet üzere hil'atları ilbâs ve getürdükleri envâ'-ı çuka ve emti'ası behâ'-i râyic-i vakt ü hâl üzere fürûhtuna emr u fermân ve bu gûne nizâm çespân-ı ri'âyetle mer'î vü mahmî buyuruldu.

---

1 sefâ'in (سفائن) T1 : سفائن A2

2 1-29 Cumâdelâhıre 1171 = 10 Şubat-10 Mart 1758.

3 pây-ı taht-ı T1 : + [Metinde bu kelimeler mükerrer yazılmış, fakat ilkinin üzeri çizilmiştir] A2

Ve bu târîhde[1] taraf-ı mîrîden iştirâ olunan zehâ'ir ile memlû ve meşhûn mîrî kalyonlarından bir kıt'a kalyon şahn-ı zehâ'ir eylediği mahalden selâmet ile gelüp, gicelik hâlinde iktizây-ı hükm-i rûzgâr ile Kum-kapu pîş-gâhına oturdup, itlâf-ı zehâ'ir muhâtarası nümâyân olmuşidi. Ve vürûd-ı zehâ'ire Âsitâne'de gāyetü'l-gāyeti **[T1 348a]** ihtiyâc ve ıztırâb ve kıllet vakti idi. Hele bi-hamdillâhi Te'âlâ tîzce yetişilüp, Kapudan Paşa hazretleri ma'ûnalar ile etrâfın alup, oturduğu mahalden sefîne-i merkūmeye zarar isâbet etmeksizin halâs ve zehâ'ir-i meşhûnesine dahi izâ'at ü itlâf tareyân etmeden Kurşunlu Mahzen pîş-gâhına lenger-endâz-ı selâmet oldu. Muhâtara-i deryâda mersâ vü mecrâ bir 'add olunur, ancak selâmet hıfz-ı İlâhî olduğu zâhirdir.

Ahz-i sefîne-i korsan ve âverden-i û be-Tersâne-i 'âmire[2]

Ve yine bu târîhde[3], Cezîre-i Sakız verâsında düzdân-ı korsan kefereleri sefînelerinin cây-ı ihtifâ ve gürîz-gâhı olan mahallerde bir kıt'a korsan işkanpavyesi mütevârî-i mekmen-i hıyânet ve muhtefî-i mersây-ı şekāvet iken, ol taraflarda olan Bahr-i Sefîd firkateleri Başbuğ'u ve Ser-'asker'i olan İbrâhîm Kapudan mükemmel ve müretteb levendâtı ve takımı ile müheyyâ olduğu hâlde korsan-ı mesfûrun mersây-ı ihtifâsından haberdâr olup, hemân sâ'at *fâze men gāsa buhayran ve necâ (نجى)*[4] medlûlüyle üzerine varup, şirâ'-güşây-ı (شراعكشارى) istînsâr ile tahrîk-i mekāzîf-i[5] darb ü harbe başladılar. Müdâfi'-i âteşîn-nihâd 'azm-i mü'minîne tâkat-yâb-ı dâr u gîr sebât olamayup, bi-emrillâhi Te'âlâ bâd-ı şurta-i galebe ve nusrat fülk-i necâbet-âyât-ı **[T1 348b]** İslâmiyân'a vezân oldu. Düzd-i korsanı girifte-i çengâl-i nekâl eylediler. Derûnunda olan üsârâ ve esliha ve 'udde-i 'adüvv darb ü harbî ile ahz ve merbût-ı dümen-bâl-i sefîne-i guzât-ı İslâm, mersây-ı Tersâne-i 'âmire'ye getürülüp rabt

---

1 1-29 Cumâdelâhıre 1171 = 10 Şubat-10 Mart 1758.

2 **'âmire** [Bu kelime "Bu târîhde" ile "Cezîre-i Sakız" ifâdeleri arasına kırmızı mürekkeple başlığın devâmı olarak yazılmıştır] A2 : + [Bu kelime "Bu târîhde" ile "Cezîre-i Sakız" ifâdeleri arasına siyah mürekkeple sehven metinle ilgili olarak yazılmıştır] T1

3 1-29 Cumâdelâhıre 1171 = 10 Şubat-10 Mart 1758.

4 "فاز من غاص بحيرا ونجى = Denize dalan ve kurtulan kişi kazanmıştır" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

5 mekāzîf-i A2 : مقاديف T1

olundu. Hakk Te'âlâ dâ'imâ[1] küffâr-ı hâk-sârı müdemmer u makhûr eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Tevkī'î-şüden-i Vâlî-i Mora Vezîr-i mükerrem Küçük[2] Mustafa Paşa el-mukīm be-Âsitâne-i 'aliyye

Yine sene-i merkūme şehr-i recebü'l-esammın on ikinci günü[3] tâcü'l-muhaddirât ve dürre-i bî-behây-ı şehâmet-âyât 'iffetlü, şehâmetlü Zeyneb Sultân efendimizin şeref-ihrâz-ı izdivâcları Küçük Mustafa Paşa hazretleri, merhûm İbrâhîm Paşa müddetinden berü taşra menâsıbda imrâr-ı vakt eyleyüp:

Devlet-i ân beh ki oft ü hîz bûd
Devlet-i tîz rest-hîz[4] *bûd* [5]

medlûlüyle nân u nemekiyle perveriş-yâfte olduğu Devlet-i celîletü'l-me'âsir'e sarf-ı evkāt-ı de'avât-ı hâlisada mukīm u müstedîm idiler. Şehriyâr-ı 'âlem ve Hudâvend-i ekrem şevketlü, kudretlü, kerâmetlü efendimiz hazretleri, Hudâvendigâr-ı a'zam merhûm u mağfûr, cennet-mekân peder-i büzürg-vârları Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[6] hazretlerinin gars-ı yemîn-i meymenet-temkînleri **[T1 349a]** bulunan vüzerây-ı 'izâma mahz-ı kerem ü 'inâyetlerinden resm-i bende-nüvâzî-i Mülûkâne'lerin bî-dirîg buyurmalarıyla, Vezîr-i müşârun ileyhin Âsitâne-i 'aliyye'de ikāmetlerine emr u fermân buyurup, ber-mûceb-i emr-i itâ'at-nümûn-ı Şehriyârî Âsitâne-i 'aliyye'ye[7] gelüp, Mora Eyâleti kendülere tevcîh ve Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[8] hazretlerinin Serây-ı 'âlî'lerinde sâmân-sâz-ı emn ü istirâhat idiler.

---

1 dâ'imâ (دائما) T1 : دايما A2

2 **Küçük** A2 : **Kücük** T1

3 12 Receb 1171 = 22 Mart 1758 Çarşamba.

4 *rest-hîz* (رستخيز) T1 : رسخيز A2

5 "دولت ان به كه افت وخيز بود * دولت تيز رستخيز بود = Onun devletinin düşüp kalkmalı olması iyidir. Güçlü devlet, yeniden dirilir" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

6 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

7 'aliyye'ye T1 : 'aliyye A2

8 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

Mâh-ı mezbûrun on ikinci günü[1] hıdmet-i refî‘-i Tevkî‘-i hazret-i Şehriyârî ile kadr ü şânları terfî‘ olunup, Bâb-ı Sadrıa‘zamî’de ilbâs-ı hil‘at ve bâlây-ı şeref-i fehâmet-i kubbe-nişîni ile mükerrem ü mübeccel kılındılar.

Ve bu müddetde Çukadâr-ı hazret-i Şehriyârî nâm Ağa cenâbları Enderûn-ı hümâyûn’dan ihrâc ve Dergâh-ı ‘âlî Kapucu-başılığı ihsânıyla çırâğ buyuruldu.

Ve hem bu târîhde[2] fâ’iz-ı[3] mâl-ı Haremeyn-i muhteremeyn Dîvân-ı hümâyûn’da Kubbe-altı’nda tertîb-i mevâcib gibi ‘add ve cem‘ olunup, ba‘dehû Hazîne-i ‘âmire’ye nakl ve hazret-i Şehriyâr-ı ‘âlem Dîvân günü Hazîne-i ‘âmire’yi teşrîf ve Sadr-ı ekrem ü efham, Ebu’l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa hazretleri kamâniçe ta‘bîr olunur hil‘at-ı Mülûkâne-i bî-‘adîl ile zîb-ârây-ı iclâl buyuruldu. Nâdiru’l-vukū‘ olan hila‘-i cedîdeden ma‘dûd olmağla, yirmi okkaya karîb sîm-i hâlisden zer-târ ile bâfîde garîbü’n-nesci ve’s-san‘ati bükme sırma ile zîbende bir ‘acîbe hil‘at-ı fâhıre idi. **[T1 349b]**

Şehriyâr-ı ‘âlem hazretleri Hazîne-i ‘âmire’den hezâr sa‘âdet ü iclâl ile yine Enderûn-ı hümâyûn’u teşrîf buyurduklarından sonra tekrâr Sadr-ı ekrem hazretleri Kubbe-altı’nı teşrîf ve mu‘âyede-i sabâh-ı ‘îd gibi mecmû‘-i ehâlî-i Dîvân gelüp, ber-mûceb-i teşrîfât-ı hümâyûn dâmen-bûs-ı hazret-i Âsafî ile müteşerrif ve müstes‘id oldular. Vâkı‘â sâbıku’l-emsâl olanlar da nâdiru’l-vukū‘ olmağla ve bu fâ’iz-i Haremeyn-i muhteremeyn dahi bu misillü tefahhus ve ‘adem-i izâ‘at ile tahsîl ve Hazîne-i ‘âmire’ye vaz‘ u teslîm ve nizâm-ı enîka üzere rabt u tetmîm olunduğu dahi nâdiru’l-vukū‘ olmağla, böyle Vezîr-i Aristo-tedbîr-i lâ-nazîrin hüsn-i endîşesiyle sûret-pezîr olmağın ve bir ferde zulm ü gadr dahi olmayup, hattâ Dârussa‘âdeti’ş-şerîfe ağalarına ve Hâzin-i hazret-i Şehriyârî’ye ve Silahdâr Ağa’ya ihsân ve ta‘yîn buyurulan havâss-ı mu‘tâda akçaları<nı> kemâ-kân verildikden sonra Kâtib-i Dârussa‘âde’ye ve sâ’ir hademeye dahi in‘âm-ı mahsûsa ile behre-mend-i nevâl buyurulmağla nizâm verildi. Ve ol gün huzûrda Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Efendi’ye ve sâ’ir hademe-i mukarrabe hil‘atlar ilbâs buyuruldu. Anınçün kamâniçe nâm hil‘at-ı garîbe-i nâdire ilbâsıyla Sadr-ı Ebi’l-mevâhib devletlü Mehmed Râgıb Paşa hazretleri mufahham u mübeccel kılındı. Bununçün mahsûs bir makāle-i müstakılle ‘akd ü tahrîr ve bu

1 12 Receb 1171 = 22 Mart 1758 Çarşamba.

2 12 Receb 1171 = 22 Mart 1758 Çarşamba.

3 fâ’iz-ı (فائض) A2 : fâyız-ı (فايض) T1

cerîdemize sebt ve tastîr **[T1 350a]** kılındı. Ve ol gün bi-hikmetillâh rûz-ı nevrûza tesâdüf etmişdi.

İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn bi-vechi'l-'âdeti[1]

Yine sene-i merkūme mâh-ı recebü'l-ferdinin on birinci günü[2] mu'tâd-ı kadîm üzere Haremeyn-i muhteremeyn sükkânı ve aktâr-ı Hicâziyye kuttânı olan fukarâ'-i 'Urbân'a sadakāt-ı seniyye-i Devlet-i 'aliyye-i ebediyyü'l-istimrâr'dan ihsân oluna gelan ma'lûmu'l-mikdâr Surre-i Haremeyn Hazîne-i 'amîmetü'l-bereket'den 'an-nakdin ihrâc olunup, sâbıkā Cebeci-başı Kadrî-zâde Ağa'yı Surre-i şerîfe ile me'mûr u be-kâm ve esnây-ı tarîkde bulunan vülât ü ümerâ ve hükkâma emniyyet-i tâm üzere tâ Şâm'a varınca birbirlerine îsâl ve sâlimen ve gānimen irsâl ve teslîmleriyçün i'lâmları ahz ve Âsitâne-i sa'âdet'e irsâl olunmak üzere ber-vech-i mu'tâd evâmiri tahrîr ve bu vechile me'mûnü'l-gā'ileti[3] mahalline şeref-res-i vusûl olmasıyçün kemâ-yenbagī mahmûl-i dûş-ı vülât ü hükkâm kılındı.

Zikr-i icrây-ı merâsim-i şerbet be-pîş-gâh-ı bâb-ı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî berây-ı hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem *edâmallâhu 'ömrahû ve ebkāhu âmîn*[4]

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelâhıresinin[5] on dördüncü mübârek cum'a günü[6] şevketlü, kerâmetlü, kudretlü Pâdişâh-ı **[T1 350b]** Cem-câh *halledallâhu Te'âlâ ve ebkāhu*[7] efendimiz hazretleri edâ'-i salât-ı cum'a[8] içün Süleymâniyye Câmi'i'ne teşrîf ve Ağa-kapusu mukābiline gelindikde, şerbet tutulmak 'ahd-i Sultân Mahmûd Hânî'den berü mu'tâd olduğuna binâ'en, rütbe-i 'âliye-i Vezâret'le Yeniçeri Ağası olan Na'lbend Mehmed Ağa Paşa ku-

---

1 **bi-vechi'l-'âdeti** A2 : **bi-vechi'l-'âde** T1

2 11 Receb 1171 = 21 Mart 1758 Salı.

3 me'mûnü'l-gā'ileti (مأمون الغائلة) A2 : me'mûnü'l-gā'ile (مأمون الغائله) T1

4 "ادام الله عمره وابقاه امين = Allah onun ömrünü ve onu dâim eylesin, yâ Rabbi duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 cumâdelâhıresinin A2 : cemâziyelâhıresinin T1

6 14 Cumâdelâhıre 1171 = 23 Şubat 1758 Perşembe. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

7 "خلد الله تعالى وابقاه = Yüce Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

8 cum'a A2 : — T1

dûm-ı hazret-i Pâdişâhî'yi âdâb ü haşmet üzere istikbâl ve Dergâh-ı 'âlî kapucu-başıları ve Rikâb-ı hümâyûn ağaları dahi mâşiyen Vezîr-i müşârun ileyhe pîş-rev olarak Şehriyâr-ı 'âlem hazretleri bâb-ı ağa-yı yeniçeriyânı mürûr etmeden mukābiline resân olduklarında, merhûm cennet-mekân Sultân Mahmûd Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[1] hazretlerinin eser-i cemîlleri olan şerbet-i hoş-güvârı Yeniçeri Kul Kethudâsı Ağa âdâb-ı ta'zîm üzere tutup, pîş-gâh-ı hümâyûnda Ağa Paşa-yı müşârun ileyh kıyâm ve şevket ü iclâl ile nûş buyurduklarında, şeref-i zemîn-bûsu ihrâz ve Çavuşân-ı Dîvân-ı hümâyûn dahi alkış ile i'lân-ı imtiyâz ve ceyb-i hümâyûndan mahsûs ihsân-ı 'atıyye-i behiyye ile ser-firâz[2] olduklarından sonra, bu makāmda niçe nüket ve dakā'ik-ı devlet münderic olmağla, fi'l-cümle münâsebetle zikri müstahsen görüldü.

Zîrâ Şehriyâr-ı 'âlem ve Tâc-dâr-ı ümem hazretleri böyle ba'zı vücûh-ı münâsebetle murâ'ât ehemm olan kullarına bast-ı cenâh-ı 'inâyet ve nevâziş-i kerem ü merhamet **[T1 351a]** buyurmalarında niçe niçe hikmet olup, ibtidâ ocağ-ı ma'mûrenin ağayân ve zâbıtânı kulları bu şeref-i iltifât ile iktisâb-ı mübâhât ve imtiyâzları sâniyen eğer bunlar nezd-i Husrevâne'lerinde kadr u i'tibârları olmasa ve kapularına i'tinâ olunmağa şâyân görülmese, Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn hazretleri hezâr 'azamet ü iclâl ile pîş-gâhından mürûr ederken şerbet tutulmak emrin de vukūf-ı hümâyûn ve tenâvül-i şerbet ve mazhar-ı in'âm ü ihsân olmalarıyla mültefit-i kabûl buyurulur muydu?

Ve cümle kullarının kadr ü şânları hayyiz-i kabûlde bulunup, mutayyebü'l-bâl olduklarından sonra, Eski-odalar pîş-gâhından mürûr-ı hümâyûn vukū'unda şerbet tutulmak mâ-tekaddemden berü kānûn-ı hümâyûn-ı[3] ocağ ve 'ahd-i Sultân Mahmûd Hânî'de *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[4] Ağa-kapusu önünden dahi mürûrda şerbet tutulmak resmi içün tetmîmen li'l-i'tibâr hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn sâdır olmuşidi. Anı dahi tecdîd-i murâ'ât zımnında iltifât-ı Mülûkâne'leri kemâ hüve 'aleyhi cârî vü sârî buyurulduğu nükteyi îmâ ile 'inâyet-i Pâdişâhâne'leri mebsût buyurulup, el-hâsıl ba'de itmâm-ı merâ-

---

1 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 ser-firâz T1 : ser-efrâz A2

3 hümâyûn-ı T1 : — A2

4 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

sim-i şerbet Rikâb-ı hümâyûn ağaları ve kapucu-başıları[1] ve Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî Ağa mâşiyen Rikâb-ı hümâyûn'larında devân ü râhî tâ câmi'-i şerîfe dek pây-cünbân-ı ifhâm u i'zâm oldular. Bu gûne nevâziş-i Mülûkâne **[T1 351b]** mahz-ı mehâmid-i cemîle-i hazret-i Pâdişâhî'den ma'dûd olduğundan başka niçe niçe tevcîhât-ı kulûba bâdî ve isticlâb-ı du'ây-ı hayra mü'eddî olduğu bî-iştibâhdır.

Hakk Te'âlâ[2] dâ'imâ[3] nazar-ı 'atâfet-eser-i Hidîvâne'lerin mefârık-ı bilâd ve 'ibâd-ı istikânet-mu'tâddan müfârık ve zâyil eylemeye, âmîn bi-hürmet-i[4] Seyyidü'l-mürselîn.

Vukū'-i ba'zı tevcîhât [bi-]hükmi'l-'âdeti

Yine mâh-ı merkūmun mütevassıtında[5] Karaman Eyâleti, sâbıkā Mar'aş Vâlîsi Vezîr Nu'mân Paşa'ya Niğde ve Beyşehri[6] ve Akşehir ilhâkıyla bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Teşrîf-i hümâyûn-ı Pâdişâhî be-Top-hâne-i 'âmire berây-ı top dökümü bi-vechi'l-'âdeti'l-me'lûfe

Yine sene-i merkūme selh-i cumâdelâhıresinde[7] mübârek sebt günü[8] bundan akdem Top-hâne-i 'âmire'de 'âdî ve müdahhar sefer-i hümâyûn takımından ma'dûd ve müfrez döküm mâddesi, kā'idesi üzere şimdi hasbe'l-iktizâ' insıbâbı içün ma'lûmu'l-mîzânı ve'l-mikdâr şu kadar gülle atmak vechiyle emr u fermân olunan topların kavâlib ve mevâdd-ı lâzimesi teheyyü' olunup, ba'zı umûr-ı mühimme-i Devlet-i 'aliyye içün iktizâ etmişidi. Hâzır u müheyyâ olunup, dökülecegi gün ibtidâ Sadrıa'zam hazretleri ve hademe-i bâb ve Defterdâr Efendi ve sâ'ir ol gün bulunması ehemm olan kulları bi-ecma'ihim Top-hâne-i[9] **[T1**

---

1 kapucu-başıları T1 : kapucu-başılar A2

2 Te'âlâ A2 : + [Bu kelime farklı bir kaligrafi ile satırın üstüne yazılmıştır] T1

3 dâ'imâ (دائما) T1 : دايما A2

4 bi-hürmet-i A2 : — T1

5 15 Cumâdelâhıre 1171 = 24 Şubat 1758 Cuma.

6 Beyşehri A2 : بكشيهرى T1

7 cumâdelâhıresinde A2 : cemâziyelâhıresinde T1

8 29 Cumâdelâhır 1171 = 10 Mart 1758 Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

9 Tophâne-i A2 : Tobhâne-i T1

352a] ʻâmire'de cemʻ ve kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı hazret-i Şehriyâr-ı ʻâlem'e muntazırîn-i istikbâl oldular. Sâʻat-ı nehâriyye-i dü, mirkāt-ı zemâniyyeyi nişân-gâh-ı hedef-i derecât eyledikde, Pâdişâh-ı Cem-câh ve zıll-ı vârif-i kayyûm-ı İlâh efendimiz hazretleri Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'dan sandal-süvâr-ı ʻazamet ü iclâl mersây-ı Tophâne'yi[1] reşk-i mînû-bâha-i nevâl eylediler.

Sâhib-i devlet hazretleri zemîn-bûsî-i istikbâlde ve Defterdâr Efendi ve sâ'ir[2] hademe-i Bâb-ı Sadrıaʻzamî ve Rikâb ağaları ve Topcu-başı ve çorbacı-ları[3] ve döküm zâbitleri kulları bi'l-cümle[4] pîş-gâh-ı Hidîvâne'lerinde devân ü râhî ve Tophâne'de tob dökümü günü taht-ı hümâyûn olan senâdet-gâh-ı (سـنادت كاه) Mülûkâne'lerinde sâye-endâz-ı ʻazamet-iktirân-ı iclâl oldular. İn-sıbâbı fermân olunan topların ocaklarında maʻden-i müzâbesi hadd-i isâleye gelüp, mecârî-yi kavâlibi lülelerinden küşâde ve duʻâ vü senâ ve hâzırlanan karâbîn ü zebâyih-i muʻtâde keşîde-i bismil-gâh[5] kılınup, her döküm ocağının zâbitânı neferâtıyla îfây-ı hıdmetlerine ihtimâm ü kıyâm gösterüp, bi-ʻavnihî Teʻâlâ yümn-i bereket-i kudûm-ı hazret-i Şehriyâr-ı ʻâlem ile ol toplar kemâ-liyle dökülüp, irhâ vu isâle ve insıbâbında ser-i mû keder ü iʻvicâc hâsıl olma-yup, baʻde itmâm-ı duʻây-ı devlet-i hazret-i Şehriyârî, Topçu-başı ve zâbitân ve neferât kullarına **[T1 352b]** muʻtâd ʻatıyye ve nevâziş-i ʻâdîleri karîn-i husûl ve hıdmetleri makbûl-i hümâyûn oldu. Yine ol mahalden fülke-süvâr-ı ʻazamet ü iclâl Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'larına bâd-güşây-ı sîmürg-i ikbâl oldular.

Vukūʻ-i harîk-ı cüz'î der-İstanbul

Yine mâh-ı recebü'l-ferdin dördüncü sülesâ gicesi[6] sâʻat sekizde iken İstan-bul'da ʻAvrat-pâzârı'nda bir Ermeni etmekci furunundan âteş zuhûr edüp, bir iki hâne ve beş altı dükkân muhterik olup, bi-hamdillâh etrâf u enhâsına sârî olmadan muntafî oldu.

---

1 Tophâne'yi A2 : Tobhâne'yi T1
2 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2
3 çorbacıları A2 : corbacıları T1
4 bi'l-cümle T1 : bi'l-cümleti A2
5 bismil-gâh A2 : بسلمكاه T1
6 4 Receb 1171 = 14 Mart 1758 Salı.

Ol günlerde zehâ'ir[1] kılleti ve galâ hâletleri 'umûm üzere sârî idi. Meğer bu Ermeni etmekcinin furununda bir mahzen içinde katı vâfir hıntası muhtefî ve mücennî imiş. Her çend furunlara nân-ı 'azîz işlenmeğe tenbîh ü takyîd olundukca, bu Ermeni kerâste-i nân kılletinden cümleden ziyâde feryâd edermiş. Ol harîkde anın anbâr-ı nihânîsine âteş isâbet edüp, hıntası bi't-temâmi ve'l-kemâl muhterik olur. Yeniçeriler gürûhu bu Ermeni'yi tutup[2], yüzüne tükürürler imiş.

Vâkı'â bu tâ'ife-i[3] Ermen gāyetü'l-gāyeti tammâ' ve müddehir bi-husûsihî ehl-i İslâm'a 'adâvet-i bâtınıyyesi muhkem, bî-insâf ve gaddâr ve li'âm (الأم) tâ'ifedir[4].

Bu senenin mâh-ı ramazanında[5] şevketlü, **[T1 353a]** kerâmetlü, kudretlü efendimiz hazretleri tebdîlde bir sarrâf Ermeni'nin Sultân Ahmed Hân Câmi'i havlusunda gice ile boynunu urup, vâkı'â cümle-i kerâmet-i hazret-i Pâdişâhî'den bir garîb keyfiyyet olmağla, netekim eczây-ı âtiyede tafsîlen zikri sebt olunacakdır. Selâtîn-i 'Osmânî hazerâtı bi-emrillâhi Te'âlâ mülhem ve musîb oldukları sâbit ve bi-husûsihî şevketlü efendimiz hazretleri min-'indillâh müeyyed ve mir'ât-ı kalb-i enverleri mahall-i[6] vâridât-ı İlâhî olduğu bî-rayb ü iştibâhdır. Hâsılı bu gürûh-ı Erâmine *hazelehümullâhu Te'âlâ*[7] ümmet-i Muhammediyye'ye bir 'azîm dostluk ve hıdmet-kârlık yüzünden düşmen-i kavî oldukları zâhir u bâhirdir.

Salb-i kefere-i etmekciyân-ı Ermeniyân ki hılâf-ı emr-i şerîf işledikleri nân-ı 'azîzde noksân ve gışş üzere bulundular

Bu sâlde evâ'il-i recebü'l-ferdde[8] Sahib-i devlet Râgıb Mehmed Paşa hazretleri gayûr ve müdebbir bir Vezîr-i lâ-nazîr olmağla, bi-emrillâhi Te'âlâ etrâf ve nevâhî-i Anadolu ve Rumeli'de kaht u galâ 'umûm üzere sârî oldu. Ez-cümle

---

1 zehâ'ir (ذخائر) T1 : ذخايِر A2

2 tutup T1 : طوپ A2

3 tâ'ife-i (طائفه) T1 : طايِفه A2

4 tâ'ifedir (طائفه در) T1 : طايِفه در A2

5 1-30 Ramazân 1171 = 9 Mayıs-7 Haziran 1758.

6 mahall-i A2 : — T1

7 "خذلهم الله تعالى = Yüce Allah onları terketsin (yardımsız bıraksın)" anlamına gelen Arapça bedduâdır.

8 1-10 Receb 1171 = 11-20 Mart 1758.

Anadolu'da iştidâd üzere olmağla, halk Âsitâne'ye dökülüp zahmet çekildi. Müşârun ileyh hazretleri hâb u râhatların bi'l-külliyye[1] terk ve ancak 'ibâdullâhın refâh u râhatlarıyçün cidd ü ihtimâm ve furunlarda nân-ı 'azîz bulunmasıyçün fermân ve tenbîh-i tâm ve sa'y-ı mâ-lâ-kelâm buyurmalarıyla gâh kol ile ve gâh tebdîl **[T1 353b]** bütün günler gezüp, ihtimâm-ı tâm buyururlar idi.

Hattâ yevm-i mezbûrda[2] etmekci keferelerinden birkaç furun sâhipleri hılâf-ı fermân-ı 'âlî dirhemleri noksân-ı fâhiş ve kerâstesi kem-'ayâr ve gışş üzere bulunup, böyle eyyâm-ı sa'bda ziyâde şedîd ü ekîd tenbîhler olunurken havf ü haşyeti bi'l-külliyye[3] ferâmûş eylemişler idi. Siyâset-i 'âmme ve sâ'irlerine tenbîh ve mûcib-i tahzîr u terhîb olmağıyçün bu gürûh-ı Erâmine-i nân-pezgânın[4] birkaçını dükkânı önünde salb ve birkaçını kulağından tesmîr ve bu gûşmâl-i teşhîr ile temâm-ı sevâb-ı 'azîme nâ'il-i[5] merâm oldular. Zîrâ bu tâ'ife ayda bir kerre olsun böyle gûşmâl ile te'dîb olunmadıkca kulakları şikemlerine delik olmaz. Böyle vakt-i kıllet-i zehâ'irde değil kesret-i rehâ vakitlerinde bile böyle hareket vücûb mertebesinde olmak gerek.

Bi-emrillâhi Te'âlâ bu sene-i mübârekede[6] Anadolu 'umûmen ve ekser-i Rumeli'nin dahi câ-be-câ mahallerinde kaht u galâ olup, bi-hikmetillâhi Te'âlâ ba'zı mahalde bir dûde-i sagīra peydâ olup, ekini bi-temâmihî ekl eylediler. Nevâhî-i Diyârbekir bi'l-külliyye böyle idi. Etrâf kurâ ve kasabât cân kurtarmağa hemân Diyârbekir'e cân atdılar. Halk çoğalup zehâyir ma'dûm olmağla, şütür ve bigāl ve hamîr makūlelerini ekle başladılar ol dahi munkazî oldu. Ve halk telef ü helâk oldular. **[T1 354a]** Beş on bin mikdârı nüfûs-ı gurebâ ve sâ'ir bî-nevâ esvâk ve mahallâtda vefât eylediler. Ve Anadolu'nun ba'zı mahallerinde cerâd-ı siyâh peydâ olup, zürû' ve hars olan mahalleri ekl ü bel' edüp, bir sikadan şöyle mesmû'-i Hakīr oldu ki, zürû' ve nebât ecnâsını ekl eylediklerinden sonra sahrâ ve gītân sîmsiyâh kaldı. Eşcâr-ı sahârâ makūlesinin dahi kışrı ve bergi bi'l-külliyye[7] bürehne ve me'kûl kalur. Bi-emr-i Hudâ ol cerâd-ı

---

1 bi'l-külliyye T1 : bi'l-külliyyeti A2
2 1-10 Receb 1171 = 11-20 Mart 1758.
3 bi'l-külliyye T1 : bi'l-külliyyeti A2
4 nân-pezgânın T1 : nân-pezegânın A2
5 nâ'il-i T1 : nâyil-i A2
6 1 Muharrem 1171 = 15 Eylül 1757 Perşembe.
7 bi'l-külliyye T1 : bi'l-külliyyeti A2

münteşire atlı ve piyâde, gâh olur ki bir cerâda iki cerâd râkib gelüp, sahrâya döner oldukları mahalden bir atlu âdem meger kuvvetlice hayvân ile mürûr edebilür. Ve illâ esb-i zaʿîf ile mürûrda gözlerin hıfz edebilürse fîhâ ve niʿme ve illâ hadeka-i ʿaynını ekl ederler idi.

Hikmet-i garîbe: Çekirge-suyu taʿbîr olunan âb-ı mübârek ki kerâmet-i evliyâʾ-i ʿizâmla ve berekât-ı enfâs ile şurût u kuyûduna murâʿât ile ol âb-ı mübârekden ahz ve getürülüp her kangı beldede ise câmiʿi mihrâbına zücâce-i mahtûmesiyle âvîhte ederler.

Bi-hikmetillâhi Teʿâlâ ol suyu mahalline varup, şeyh olan kimesne duʿâ vü senâ ile şîşeye vazʿ ve ol tâlibine verüp mahalline ʿâzim olduğu gibi, hemân ol mübârek tuyûr cevv-i semâda zâhir olur. Kaç merhale olursa olsun ayrılmaz tâ kim cerâd olan vilâyete degin gelür. Âb-ı mübârek câmiʿi mihrâbına asılur. **[T1 354b]** Tuyûr-ı mezkûrîn ol beldenin mezraʿalarında olan cerâda hamle ve ceng etmeğe başlar. Şöyle ki temâşâ olunur; cerâdı kırmağa bedʾ eder ve âguş-te-i hûn olur. Varup bulduğu[1] bir nehre girer, kanlarını ve cenâhını gasl eder. Hemân sâʿat yine gelür ve hücûm eder. Sâʿat-be-sâʿat cengden fâriğ olmaz. Tâ ol cerâd-ı zâlimi biʾl-külliyye[2] muzmahil eder.

Esrâr-ı garîbeden bir sırr-ı ʿacîbdir, sığırcık kuşu kadarca cüssesi vardır. Eğer hevâda tayerân ederken sâyesi bir cerâda müsâmit olsa, der-ʿakab ol cerâd tayerândan kalup harekete mecâli olmaz. Ve olduğu yerde kalup helâk olur. Hattâ bu mübârek suyu İran memleketlerinden birine getürmüşlerdir ve tuyûr dahi ol memlekete gidüp, mezâriʿine isâbet eden cerâd ile ceng ve helâk[3] eylediği meşhûr ve mütevâtirdir.

Bu tuyûr-ı mübâreke Ebâbîl-i cerâd tesmiye olunmağa şâyeste olmağın veʾl-hâsıl Anadoluʾnun hâli bu keyfiyyetde olmağla, dihkān ve müzâriʿîn ve fukarâ makūleleri Âsitâneʾye dökülüp doldular. Gelan gurebâ ve fukarâ bir İstanbul halkı kadar dahi kesrete resîde oldu ve defʿi dahi mümkin değil.

Hakk Teʿâlâ bu belde-i ʿazîmeyi âfât ve ʿâhâtdan hıfz eyleyüp günden güne maʿmûr ve âbâdân eyleye, âmîn. Şimdi İstanbul demek mecmûʿ-i ekālîm demek-den ʿibâret olmuşdur. "İstanbul **[T1 355a]** vilâyet değil, cihândır" dense baʿîd olmaz.

---

1 bulduğu T1 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple satırın üstüne yazılmıştır] T1

2 biʾl-külliyye T1 : biʾl-külliyyeti A2

3 helâk T1 : + [Bu kelimeden sonra farklı bir kaligrafi ile "Bu sahîfeden sonra ayrı yaprakdadır numarası s. 227'dir" ve "Receb sene 71" ifâdeleri sayfanın alt kenârına yazılmıştır] A2

Hikmet-i ʻacîbe: Mülûk-ı Âl-i ʻOsmân efendilerimiz hazerâtı *eyyedehümüllâhu ve ebkāhu*[1] cümle mülûk-ı İslâmiyye-i Hind ve İran ve Yemen ve ʻÖzbek ve ʻArab ve Garb ve Deylem ve emsâlühânın âb-ı rûyu ve efendisi ve veliyy-i niʻmeti gibi makarr-ı saltanatları olan Kostantıniyye-i maʻmûre ki vâkıʻâ âlâ'ullâhi ve niʻam-ı gûnâ-gûn-ı letâ'if[2]-iktinâh ile mâlî bir cihân-ı ʻazîm olmağla, ol belde-i maʻmûre dahi melik-i cemîʻ-i bilâd ve âb-ı rûy-ı cümle-i ekālîm ü nevâhî ve[3] ekāsî olmuşdur.

Zehî lutf u ʻinâyet-i Kayyûm-ı Kird-gâr ki böyle bir cihân-ı ümem ve fihris-i ekālîm-i cümle ʻâlem olan mahalde sâ'ir[4] bilâddan ziyâde rehâ vü sehâ ve ʻâlemde bulunmayan eşyâ bunda mevcûd olmakdadır. Ve'l-hâsıl böyle bir belde-i ʻazîme kesret-i zehâ'ire muhtâc olmağla, pey-der-pey iştirâ olunan zehâ'ir kifâyet etmemeğe başladı. Ve her furunun önünde halk tecemmüʻ edüp *en-nâsü harîsun limâ müniʻa*[5] me'âliyle halkın hırsları ziyâde olup, iki nân-ı ʻazîz ile iktifâ eden sekiz nân almağa çâr-çeşm oldu. **Beyt li-muharririhî:**

Seyr-i çeşm olmaz leb-i nân-ı kanâʻatdan harîs
Sofrasında tûşe-i kurs-ı tevekkül az olur

Halkın bu iştidâd-ı hırsı tâ ramazan-ı şerîfe dek mümtedd oldu. Maʻa hâzâ taşra mahallerden iştirâ'-i mîrî içün bilâ-zulmin ve lâ-talebin **[T1 355b]** ziyâdeten gönderilan siʻr-i vâkıʻ üzere iştirâsına fermân mûcebince nakden akçalar ve taʻyîn olunan sefâ'in dahi nevl-i ʻâdîleri bi-temâmihî ru'esâları yedlerine[6] teslîm ve muʻtemed ve emîn mübâşir kapucu-başılar ve zuʻamâ ve gayrîler ekîd ü şedîd evâmir-i ʻaliyye ve bâlâsı hutût-ı şerîfe ile muʻanven olmak vechiyle olan tekayyüd ü ihtimâm hadd-i hasrdan hâric idi.

---

1 "ايدهم الله وابقاه = Allah onları desteklesin ve bâkî kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 letâ'if (لطائف) T1 : لطايف A2

3 ve A2 : — T1

4 sâ'ir (سائر) T1 : سايِر A2

5 "الناس حريص لما منع = İnsanlar yasaklanana (haram olan şeylere) çok düşkündürler" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,717.

6 yedlerine A2 : yedine T1

Sefâ'in-i mezkûreye mahallerinden şahn ve nakl oluncaya dek elbette birkaç gün terâhîyi mûcib ve Âsitâne'ye vusûllerine dahi muvâfık-ı eyyâma mütevakkıf olmağla, vaktiyle yetişemediğinden mîrî anbârlarda bulunan dahi günbe-gün tevzî' u taksîm ve sarf ile müntehî olduğundan, bu gûne ızdırâba bâdî oldu. *el-Emru küllühû bi-yedillâh*[1]. Ferd:

Mutasarrıf O'dur eşyâda temâm
Ara yerde ne havâss u ne 'avâm[2]

Mahlûk-ı[3] za'îfin yedinde ne kudret olacakdır. Sarf-ı ihtimâm-ı hükkâm-ı vülât ise işte ancak bu kadar olur. İmdi bu sebebden yine üslûb-ı i'tidâl üzere etmekciyân tâ'ifelerini böyle tehdîd ve terhîb-i cüz'îye[4] bâdî oldu. Ma'lûm-ı erbâb-ı 'ukūldür ki, bu makūle tehdîdi muktezî umûrda yine üslûb-ı hakîm üzere Sadr-ı ekrem Râgıb Paşa hazretlerinin re'y-i sedîdleri vefkınca hadd-i i'tidâli tecâvüzden tehâşîye murâ'ât ile olmak gerekdir ki hatîre-i iktisâddan bîrûn olmaya.

Garîbe: **[T1 356a]** Vezîr-i ekrem Sadr-ı esbak Hekîm-başı-zâde 'Ali Paşa'nın def'a-i sâlise-i sadâretleri ki, saltanat-ı 'Osmân Hânî'de olup, ol vakit yine böyle nân-ı 'azîz ve lühûmun kılleti olmağla, merhûm cennet-mekân hazretleri tebdîlde bu hâle vâkıf ve Sadr-ı müşârun ileyhe: "Elbette sabâh kola binüp etmekciyân ve kassâblardan beş on mikdârını salb eyle!" deyü tenbîh ve emr-i hümâyûnları cârî buyurulur[5]. Ammâ kapu kethudâları esnâf makūlelerinin ba'zı umûrundan haberdâr olmalarıyla, etmekci ve kassâb makūleleri ittifâk ederler ki: "Eğer 'Ali Paşa bizlerden birkaç âdem salb[6] ederse, hemân dükkânlarımızı kapayup firâr edelim. Sadr-ı ekrem'e bu hâletden haber verilüp, anlar dahi Enderûn'a i'lâm ve bu eyyâmlarda bir tenbîh ile iktifâ münâsib mülâhaza olunur" mazmûnlarında olmağla vâkı'â ertesi gün kola binilüp öylece tenbîh ile iktifâ ve Vezîr-i kârdânın bu üslûb-ı i'tidâl üzere hareketleri, tehdîdden ziyâde te'sîr ve herkes hasbe't-tâka câdde-i ihtimâma sâ'î oldular.

---

1 "الامر كله بيد الله = Her iş Allah'ın kudretindedir" anlamına gelen Arapça bir cümledir.
2 eylediği meşhûr ve mütevâtirdir. Bu tuyûr-ı mübâreke Ebâbîl-i cerâd ….. 'avâm T1 : + [Bu kısım müsvedde kağıda yazılmıştır] A2
3 mahlûk-ı T1 : — T1
4 cüz'îye A2 : جزوبيه T1
5 buyurulur A2 : buyurulup T1
6 salb A2 : صلب T1

Ve hem bu târîhde[1] dokuz nefer eşkıyâlar İstanbul'da nerdübân ile gicelerde ba'zı hâneler soymağa başladılar. Harîk yerlerinde cedîd ve münferid ba'zı hâneler yapılup, pîş ü pesleri hâlî yerler olmağla, anlara cür'et eylediler. Nerdübân ile düzdân-ı şebâne mesmû' olmuş değil idi. Bu gûne mirkāt-ı şekâvete **[T1 356b]** sülûk ve su'ûd edenleri ele getürülüp, cezâları tertîb ve âhara mûcib-i 'ibret ve terhîb kılındı.

Vefât-ı Hattî Efendi Baş-muhâsebeci-yi sâbık

Yine sene-i merkūme recebü'l-ferdinin evâ'ilinde[2] hâcegân-ı Dîvânî'den Baş-muhâsebe-i sâbık Hattî Efendi, birkaç seneden berü 'illet-i felc ile musâb ve 'alîl olmağla, hatt-ı celî-i zindegânîden hıtta-i hıtat-ı bekāya irtihâl eyledi.

Merhûm Rûhâviyyü'l-asl ve Çerkes 'Osmân Paşa'nın Dîvân kâtibleri [olup] ba'dehû Âsitâne'ye gelüp, hâlisan 'Osmân Kethudâ ile mücâneset-i türâbiyye 'alâkasıyla kitâbeti hıdmetinde olup, ba'dehû ba'zı menâsıb-ı Dîvânî ile bekâm olmuşidi. Şi'r u inşâda bizâ'a-i tâm iddi'âsına ve hayli hoş-nüvîs idiler. Nemçe cânibine sefâret ile me'mûr olup gelindikden sonra Baş-muhâsebe ile tevkīr olundular. Ehibbâsıyla ülfeti gālib ve erbâb-ı hutût ve me'ârif sohbetine râgıb idi, *rahmetullâhi 'aleyh*[3].

Nükte-i 'acîbe: Merhûm ile bu Hakīr'in ülfetimiz olup, gâh ü bî-gâh görüşülürdü. Tuğrâ yazmağa ve meşkına heves-kâr olup, vâkı'â resm-i tuğrâda mehâret peydâ etmişidi. Ve: "Bunda meymenet-i 'azîme vardır, inşâ'allâhu'r-Rahmân[4] lütfunu müşâhede ederim" deyü hüsn-i himmetden hâlî olmazdı. Ol esnâda sefâret ile[5] Nemçe'ye me'mûr oldu. Meğer birkaç **[T1 357a]** latîf, celî, müzehheb yapdırılmış tuğrâları ma'iyyetinde imiş. el-Hâsıl mahall-i me'mûruna vâsıl ve Nemçe Câsârı ile görüşüldükde, bi'l-münâsebeti birkaç günden sonra tuğrây-ı şerîfi mesfûra irâ'et, ol dahi kemâl-i ta'zîm ü tekrîm ile Baş-tercemân'ı ifhâmı vesâtatıyla takbîl ü telsîm ve bâlây-ı seri üzere kendi Dîvân-hânesi dîvârına âvîze-i tefhîm (تفخيم) edüp, Hattî merhûma ikrâm ü ihtirâm eder. Hıdmet-i me'mûresi itmâmıyla 'avdet ve takrîri Enderûn-ı hümâyûn'a verilüp, hattâ cümle-i takrîrleri hılâlinde:

---

1 1-10 Receb 1171 = 11-20 Mart 1758.

2 1-10 Receb 1171 = 11-20 Mart 1758.

3 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 inşâ'allâhu'r-Rahmân A2 : inşâ'allâh T1

5 ile T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A2

"Şevketlü, kudretlü, mehâbetlü, Hâdimü'l-Haremeyni'ş-şerîfeyn efendimizin Sultân Mahmûd Hân ibnü's-Sultân Mustafa Hân el-muzaffer dâ'imâ nâm-ı nâmî-yi şerîfleriyle yazdığım müzehheb ve mühezzeb tevkī'-i hümâyûnu Câsâr-ı mesfûr bi'l-mu'âyene ve bi'l-münâsebeti gördükde, ser-be-zânû-yı tefhîm (تفخيم) [ü] takbîl ve Dîvân-hâne'sinde bâlây-ı seri üzere âvîze-i tebcîl ü teclîl eyleyüp, nâm-ı şerîf-i meymenet-redîf-i hümâyûnları[1] berekâtıyla bu kullarına sâ'ir hıdmet-i sefârete me'mûrundan ziyâde ikrâm ü ihtirâm eylediler" me'âli ile takrîrine hıtâm vermiş imiş. Sultân Mahmûd-ı mehâmid-vüfûd *'aleyhi rahmetullâhi'l-Vedûd*[2] hazretleri bundan mahzûz olup, vâkı'â Baş-muhâsebe ile meşk-ı tuğrây-ı âmâline zülfe-i ihsân ü 'inâyetle tevsîm ü tekrîm buyurdular.

'Akd-i 'iffet-mâye-i celâlet-iktirân ve şâhvâre-i zehâdet-[T1 357b] nişân hazret-i Sâliha Sultân *dâmet me'âlî necâbetihâ*[3] be-Vezîr-i a'zam-ı Aristo-nazîr Ebi'l-mevâhib Sadr-ı kerîm Râgıb Mehmed Paşa *yesserallâhu limâ yürîdü ve mâ yeşâ' âmîn*[4]

Yine sene-i merkūme mâh-ı recebü'l-esammın yirmi yedinci günü[5] muhtedd-i Kuds-i âzâlde bi-takdîr-i kerem-i Bârî hem-hâbe-i şeref-ittihâd-ı sirâr-ı esrârı maksûm u makdûr-ı 'inâyet-i Kird-gârî olmakdan nâşî, elbette 'avâlim-i eşbâhda minassa-pîrây-ı zuhûr u bürûz olmak muktezây-ı hikmet-i bâliğa-ı Melik-i 'Allâm olup, **li-muharririhi'l-Fakīr:**

Küllü emrin sâra sebten fi'l-ezel
Yencelî fi'l-kevni makza'z-zuhûri
Habbibi't-tîbe ve ihrâra'l-vücûd
Ma'a salât nûruhâ sat'u'l-büdûrî[6]

---

1 hümâyûnları T1 : + [Bu kelime mükerrer yazılmış ve ilkinin üzeri çizilmiştir] A2

2 "عليه رحمة الله الودود = el-Vedûd Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "دامت معالي نجابتها = Soyluluğunun yüceliği dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "يسر الله لما يريد وما يشاء امين = Allah istediği şeyi kolaylaştırsın, yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 27 Receb 1171 = 6 Nisan 1758 Perşembe.

6 "كل امر صار ثبتا فى الازل * ينجلى فى الكون مقضى الظهور
حبب الطيب واحرار الوجود * مع صلاة نورها سطع البدور = Her iş ezelde sâbit olmuştur. Zuhûrun tamamlanmasıyla varlıkta açığa çıkar. Güzel olanı ve varlığı hür olanı sev.

meclâsından sutû‘ ve leme‘ânı kınâ‘-ı gaybü’l-gaybden perde ber-endâz-ı ‘iyân olmağla, be-irâde-i hazret-i ferîzatü’l-inkıyâd-ı Şehriyârî ve vefk-ı rızây-ı tav‘-irtizây-ı cenâb-ı Cihân-dârî iklîle-i Tâc-dâr-ı mülûk-ı ‘iffet-meslûkden şevketlü, kerâmetlü, kudretlü efendimizin peder-i ‘inâyet-tebâr-ı mağfiret-neş’etleri Sultânu’l-Gāzî es-Sultân Ahmed Hân *‘aleyhi sicâlü’r-rahmeti ve’r-rıdvân* hazretlerinin kerîme-i şehâmet-şîme-i dürretü’t-tâc-ı saltanat-nitâcları ‘ismetlü, celâletlü, nezâhetlü Sâliha Sultân efendimiz hazretleri *dâmet me‘âlî necâbetihâ* **[T1 358a]** *fî haddi enfüsihâ*[1] selâtîn-i lidât-ı mekârim-âyât zevât-ı hader-i ‘inâyât-‘ahdin ‘Adeviyyetü’l-felâh zehâdet ü salâhı ve envâ‘-ı mehâmid-i seniyye ile memdûh şâh-vâre-i bî-behâ’-i ‘ıkdü’l-vişâhı olup, pîş-ezîn “*Lâ temûtünne illâ ve entüm müslimûn*”[2] *ey mütezevvicûn*[3] mâ-sadak-ı nass-ı kerîmine sâdıka ve havze-i sünnet-i seniyye-i Seyyidü’l-mürselîne lâhika olmalarıyla, vüzerây-ı ‘izâm-ı zevi’l-ihtirâmın güzîde ve mekârim-intişâlarından merhûm Yahyâ Paşa hazretlerinin ‘ıkdü’l-le’âl râbıta-i izdivâcları ile hacle-pîrây-ı ihtimâ idiler.

Vezîr-i müşârun ileyh ‘âzim-i gülşen-serây-ı bekā oldukların sonra bir müddet kûşe-i mînû-bâha-i ferâğda sâmân-sâz-ı ‘îş-i tefrîd ve âsâyiş-güzîn-i kınâ‘-i tecrîd iken, *el-mülûkü mülhemûne yülhimühümullâhü’l-hayra fî kulûbihim*[4] medlûlüyle Sultân-ı müşârun ileyhâ hazretlerinin şeref-pîrâyî-i hemhâbî-i sadr-ı Ebi’l-mevâhib ya‘nî Vezîr-i ekrem Mehmed Râgıb Paşa hazretleri sâniha-i dil-i pür-envârları olmağla, emr-i hümâyûnları şeref-pîrây-ı sudûr oldu.

Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân*[5] efendimiz hazretlerinin serây-ı ‘iffet-sâha-i mînû-bâhaları Vâlide-hammâmı kurbunda olup, pîş-ezîn vukū‘ bulan harîk-ı kebîrde bi-kazâ’illâhi Te‘âlâ muhterik olmuşidi. Eyyûb-i Ensârî’de olan sâ-

---

Dolunayların parlaklığının aydınlattığı yakarışla” anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

1 “دامت معالي نجابتها فى حد انفسها = Bizzât kendisinde bulunan soyluluğunun yüceliği dâim olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 “لاتموتن الا وانتم مسلمون = Siz ancak müslümanlar olarak ölün” anlamına gelen bu ifâde Kur’ân, el-Bakara 2/132. ve Âl-i ‘İmrân 3/102. âyetlerin sonunda yer alan bir kısımdır.

3 “اى متزوجون = Yani evli olarak” anlamına gelen bu ifâde âyetteki “Müslimûn” kelimesini tefsîr için yazılmıştır.

4 “الملوك ملهمون يلهمهم الله الخير فى قلوبهم = Padişahlar (Allah’ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir, Allah onların kalbine hayrı ilham eder” anlamına gelen Arapça atasözüdür.

5 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

hil-hâne-i ʻâliyelerinde ârâm-sâz-ı ʻazamet ü iclâl ederler. Serâyları binâsına dâmâd-ı Sadrıaʻzamî **[T1 358b]** Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî Binâ Emînliği mübâşeretiyle taraf-ı ʻinâyet-methaf-ı Şehriyârî'den yapılmağa mübâşeret ve tekayyüd-i tâm üzere iken, emr-i saʻâdet-nitâc-ı izdivâc-ı hazret-i Sadrıaʻzamî'ye şeref-yâfte-i sudûr olan emr-i Cihân-mutâʻ-i Zıllullâhî üzere şurûʻ olunup, ber-mûceb-i kāʻide-i[1] kadîme ve de'b-i müstedîme Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[2] Mehmed Sâlih Efendi hazretleri ve kuzât-ı asâkir-i kirâm ve ol ʻakd-i cesîmde maʻiyyet ve huzûrları ehemm-i mehâmm olan ricâl-i Devlet-i ʻaliyye sâhil-hâne-i Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*[3]da müctemiʻîn ve ʻalâ kitâbillâhi Teʻâlâ ve sünnet-i Seyyidü'l-mürselîn *ʻaleyhi't-tahiyyâtü mine'l-melâ'iketi ve'n-nâsi ecmaʻîn*[4] emr-i celîl-i ʻakd temâm ve munʻakid oldu. Çünki Serây-ı ʻâlî'leri henüz resîde-i itmâm olmamışidi. Ve Sadrıaʻzam hazretlerinin dahi Bâb-ı Âsafî'den mahall-i âharı teşrîfleri kānûn olmadığından, Bâb-ı Sadrıaʻzamî'yi teşrîf ve anda hem-hâbî-i ibtihâc ve te'lîf hâsıl oldu. Hakk sübhânehû ve Teʻâlâ hezâr yümn ve ibtihâc-ı tâm ile meserrât ve hubûr-ı mevfûr ihsân eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Refʻ-i Vezâret-i Esʻad Paşa Vâlî-i Sivas ve sudûr-ı emr-i ʻâlî be-habs-şüden-i û der-Kalʻa-i Resimo

Yine sene-i mezkûre recebü'l-ferdi evâyilinde[5] sâbıkā Mîru'l-hâcc-ı **[T1 359a]** Şâm olan Esʻad Paşa'ya Sivas Eyâleti tevcîh buyurulmuşidi. Târîh-i tevcîhden birkaç[6] mâh mürûr edüp, kendinin baʻzı evhâm-ı zâ'ilesi hayâliyle ayak sürüyüp, makarr-ı hükûmet-i me'mûresine gücle râhî oldu. Çünki derûnunda me'mûlü olan tehayyül-i vâhiyesi zuhûr etmedi. Vezâreti refʻ ve Kalʻa-i Resimo'ya habs olunmak içün sâdır olan fermân-ı ʻâlî taʻyîn olunan Dergâh-ı ʻâlî kapucu-başılarından Urfalı Mehmed Ağa ile vârid ve mübâşir-i mûmâ ileyh

---

1 olmak muktezây-ı hikmet-i bâliğa-ı Melik-i ʻAllâm olup ….. kāʻide-i T1 : — [Bu kısım muhtmemelen müsvedde bir kağıda yazılmış ve sonradan bu kağıt kaybolmuş olmalıdır] A2

2 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

4 "عليه التحيات من الملائكة والناس اجمعين = Tüm insanların ve meleklerin selâmları O'nun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

5 1-10 Receb 1171 = 11-20 Mart 1758.

6 birkaç A2 : birkac T1

ba'zı umûr-ı mühimmesiyçün Sivas'da kalmışidi. Müşârun ileyhi Sivas'dan alup, Kal'a-i mezbûra habs olunmak içün getürmeğe me'mûr olan mübâşir-i dîger ma'iyyetiyle râhî iken Engürü'ye geldiklerinde, Paşa-yı mezkûrun bâ-fermân-ı 'âlî katline me'mûr ta'yîn olunan Hâsekî, zikr olunan Engürü nâm mahalde gelüp bunlar dahi mütesellimin konağında ârâm üzere imişler. Ber-mûceb-i emr-i 'âlî katl olunup, ser-i maktû'u ile Hâsekî-i merkūm Der-'aliyye'ye irsâl ü isrâ kılındı. Netekim eczây-ı âtiyede makālesi tafsîlen zikr olunacakdır.

Ve Zaralı-zâde Sivas Mütesellimi-yi sâbık Feyzullah'a rütbe-i Mîr-i mîrânî ile Sivas Eyâleti bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Hem bu esnâda 'Acem ekrâdından sâbıkā Erdelan Hanlığı iddi'âsında te'ayyün-i fâriğ ile şöhret **[T1 359b]** kaydında olan Selîm Hân nâm kimesne bundan esbak Bağdâd Vâlîsi Vezîr-i mükerrem 'arz u iltimâsıyla rütbe-i Mîr-i mîrânî i'tâ, ba'dehû ol havâlîde niçe mefâside bâdî ve câdde-i zâbıtadan hârice ve Kars ve Van sınurlarında ve sâ'ir bilâd-ı İslâmiyye havâlîlerinde tecemmü'-i mefâsid ile şekāvet-i zâtiyyesin icrâ ve i'lâna mütesaddî olmağla, Vezîr 'Abdülcelîl-zâde ve sâ'ir vüzerâya bu müfsidin hakkından gelinmek bâbında emr-i 'âlî sâdır olmuşidi. Mûcebiyle ele getürülüp cezây-ı sezâsı tertîb ve ser-i maktû'u Der-'aliyye'ye irsâl ü isrâ kılındı.

Vâkı'â bu makūle etrâf ve nevâhîde tecemmü'-i mefâside iktidârı olan kimesneler Devlet-i 'aliyye'ye itâ'at ve hıdmet-i savnîde görünüp, ef'âl ü hareketi câdde-i rızâdan hâric olursa ana müsâmaha ve 'afv, 'ayn-ı hatâ olduğu zâhir u bâhirdir. Hüsn-i tedbîr ve re'y-i müstahsen bu makūleler bir iki def'a mütenebbih olmazlar ise, anların zevât-ı mefsedesin sahâ'if-i 'âlemden hakk etmeğe sâ'î olalar. Tâ kim bir mefsede-i kebîreye bâ'is ü bâdî olmaya. Anınçün şakī-i[1] mezbûrun cezây-ı sezâsı tertîb buyuruldu[2].

Vürûd-ı ser-i maktû'-i Es'ad Paşa Mîru'l-hâcc-ı Şâm-ı sâbık

Yine sene-i elf ve mi'etin ve ihdâ ve seb'înin mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının yirminci günü[3] bundan esbak Vâlî-i Şâm ve Mîru'l-hâcc'ı **[T1 360a]** olan

---

1 şakī-i T1 : şakiyy-i A2

2 Tâ kim bir mefsede-i kebîreye bâ'is ü bâdî olmaya ….. buyuruldu T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 234'ün sol kenârına diklemesine yazılmıştır] A2

3 20 Şa'bân 1171 = 29 Nisan 1758 Cumartesi.

Vezîr Es‘ad Paşa’nın Hâssa hâsekîlerinden nâm ta‘yîn olunan Mübâşir yediyle bâhatt-ı şerîf ser-i maktû‘u Der-i Devlet-i ‘aliyye’ye vusûl ve yâftesi cebîninde mektûbe pîş-gâh-ı Bâb-ı Serây-ı ‘âlî’ye vaz‘ ve âhara mûcib-i ‘ibret ü rahbet kılındı.

Hakk Te‘âlâ dâ’imâ[1] Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh hazretlerinin kılıcın keskin ve bu Devlet-i ‘aliyye-i Muhammediyye’ye mûcib-i ızdırâb ve elem olan kimesneleri kâ’inen[2] men kâne makhûr ve tedmîr-i âyîn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi’l-mürselîn.

İcmâl-i sûret-i vâkı‘a-i Es‘ad Paşa

Şu gûne sûret-nümây-ı sahîfe-i bürûz olmuşdur ki, bunların hânedânları fi’l-asl mülhakāt-ı Şâm’dan Hama ve Humus nevâhîlerinde müzâri‘ ve ‘ummâl gürûhundan olup, ‘Azm-oğulları demekle meşhûr, zer‘ ve hars ve kâr u[3] kesb ve ticâret erbâbından ve ol bikā‘ ve nevâhîde olan ehâlî ‘Arab cinsinden olup, el-hâsıl bu Es‘ad Paşa Şâm Mîru’l-hâclığı hıdmetinde beş on sene mütemâdî ve giderek ehâlî ile kâr u kesb ve mâlikâne ve hars-ı zürû‘ ile ve umûr-ı Mîru’l-hâcc-ı Şâm’ı mehâmm-ı cesîm ve etrâf ü enhâsı vefîr u ‘amîm bir hıdmet-i celîle olmağla andan dahi emvâl-i vâfire iktisâb eyleyüp, her çend Devlet-i ‘aliyye’den umûruna müsâ‘afe ve müsâ‘ade-i tâm **[T1 360b]** buyuruldukca[4] umûr-ı hacda muhâlif-i rızây-ı Devlet ba‘zı hâdise-i gayr-ı marzıyyeye mütesaddî ve tehassus ve teferrüd mülâhazasıyla ve bu emvâl-i kesîre kendüsünde pey-der-pey cem‘ ve iddihâr olunmağla, tama‘ ve buhlü müzdâd olup, kadîmü’l-eyyâmdan berü ‘Urbân-ı bevâdî’ye Devlet-i ‘aliyye’nin üslûb-ı hakîm üzere i‘tâsına mürâ‘at eylediği niçe surre ve niçe hâliye-i mu‘tâdelerin noksân üzere verüp ve kiminin bi’l-külliyyeti kat‘ edüp, bundan bile kesb ve iddihâr kaydıyla meşgūl olmuşidi. Ve kimine rûy-ı bî-fürûğ-ı dürûğ ile rû-be-nijâdî-i mu‘âmele-i firîbende ve gâh mutıll-ı bî-necâz ile, ferd:

Kânet mevâ‘îdü ‘urkūbin lehâ meselen
Ve mâ mevâ‘îdühâ ille’l-ebâtîlu[5]

---

1 dâ’imâ (دائما) T1 : دايما A2

2 kâ’inen (كائنا) T1 : كايناً A2

3 kâr u A2 : kâr-ı T1

4 buyuruldukca A2 : بيولدقجه T1

5 “كانت مواعيد عرقوب لها مثلا * وما مواعيدها الا الأباطيل” = Urkûb isimli şahsın va‘dinden

medlûlü üzere sûret-i ebâtîlde zîbende mu'âmelât ile ehâlî-i bevâdî-i 'Urbân'ı dâhil oldukları câdde-i itâ'atdan yüze çıkardı. Bunlar ile ittihâd-ı cinsiyyet ve ittifâk-ı karâbet ü ehliyyet gibi husûs ile mizâc-ı Devlet-i 'aliyye ise bu makūle havene-i bevâdî-i nehhâba[1] miyân-ı terhîb ve ihtisâb bu gûne in'âm ü ihsân ile ferah-yâb eylemek hâletinde kullanmak iken, üslûb-ı hakîmden çıkarup: "Bizim Es'ad yensurukallâh[2]!" deyü elsine-i erâcîf ve erâzil-i 'Urbân'da anlara ihtimâ ve ittihâd-ı keyfiyyetleri sudûr etmeğe başladı. **[T1 361a]**

"*el-'İyâzü billâhi Te'âlâ*[3] bunu kim 'azl edebilür. Ve 'azl olsa gayrı Vâlî-i Şâm bu hıdmetin 'uhdesinden nice bîrûn olabilür. Hem 'Arab itâ'at etmez. Zîrâ bu 'Urbân-ı bevâdî'nin kendi ebu'l-ahyasıdır" hâletlerini îmâ belki savt-ı a'lâ ile etrâfı ve havâşîsi olan dürûz-ı Şâm-ı şûm-endâm kahvelerde ve bâzârlarda söylemeğe başladılar.

Rütbe-i celîlü'l-'unvân Vezâret-i mertebe-i mukavvimîn ve cemmâlâna nüzûl ile vehn ve rezâlete müstahîl ve erâzil-i 'Urbân'da da cür'et ü ictisâr peydâ oldu. Ve bir cüz'î[4] hâliye-i mu'tâde-i 'Urbân'dan kat'ına ve ekl ü id-dihârına meyl ile birkaç def'a kāfile-i haccı âhar tarîkden sapıdup, intizârına me'mûrîn kilâb-ı[5] nehhâbe-i 'Urbân kendülere bu gadr u firîbi müşâhede ey-lediklerinde 'adâvet-i bâtınaları müstekarr oldu. Tâ'ife-i[6] erâzile mâye-i kifâf-ları olan husûsda sûret-i hulf ü buhl hemân hurûclarına kuvvet ü isti'dâd gibidir. Ve Şâm'ın habbâk u hayyâk ve kassâb u şayyâl ve tarrâsı ile şirket edüp, kassâb dükkânında fürûht olan lühûmun her vakıyyesi otuz pâreye huc-câca ve gayrîlere bey' etdirirdi. Beş on bin mikdârı tarrâs ve şayyâl merkebleri olup, anlardan dahi kesb ü kâr ve etrâf-ı Şâm'da olan vüzerây-ı 'izâma dahi

---

dönüşü, Su'âd'ın vuslat için verdiği söze benzer. Su'âd'ın va'atleri asılsızdır, inanmaya gelmez" anlamına gelen ve Ka'b b. Züheyr'in Kasîde-i Bürde isimli şiirinden Arapça bir beyittir; bkz. İsmail Kaya, *age.*, s. 89-91.

1 Devlet-i 'aliyye ise bu makūle havene-i bevâdî-i nehhâba T1 : + [Bu kelimeler müsvedde kağıdın son satırına denk gelmiş, fakat muhtemelen sonradan kağıdın kenârları düzeltilirken bu kelimelerin bir kısmı da kesildiği için tam olarak okunamamaktadır] A2

2 yensurukallâh A2 : yensullâh T1

3 "العياذ بالله تعالى = Yüce Allah esirgesin" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

4 cüz'î (جزوئ) A2 : جزوى T1

5 her çend Devlet-i 'aliyye'den umûruna müsâ'afe ve müsâ'ade-i tâm ….. kilâb-ı T1 : + [Bu kısım müsvedde kağıda yazılmıştır] A2

6 tâ'ife-i (طائفة) A2 : tâyife-i (طايفة) T1

mu‘âmele-i gayr-ı lâ’ika ve Devlet-i ‘aliyye’den gelan vâcibü’l-murâ‘ât olanlara **[T1 361b]** niçe gûne tahkīrâne edâ ve her çend bunu îkāz üzere tahrîrât vukū‘ buldukda, yine icrây-ı hevâsı ile redd-i cevâb ve her hâlde mülâhaza-i su‘ûbet-kâr-ı hâtırına hutûr etmek lâzım gelse: “e*l-Mâlü li-eyyâmi’s-sûd*”[1] deyü hâtime-i kelâmı olup, netîce-i me’âl ‘azli farz mertebesinde belki gayrı vechile te’dîbi vücûb rütbesini mütecâviz olmağla ‘azl ve Halebü’ş-şehbâ tevcîh, sonra bi’l-iktizâ’-i Eyâlet-i Mısr-ı Kāhire bâ-hatt-ı hümâyûn-ı itâ‘at-makrûn tevcîh ü ihsân buyuruldu. Ehâlî-i Haleb ile ittifâk edüp, Mısır’a getmekden nükûl ve bir tarîkle hatt-ı hümâyûna itâ‘at eylemeyüp, ehâlî-i Haleb’den kirâren mirârâ Mısır’a getmemesiyçün ve Haleb’de ibkāsıyçün ‘arz u mahzarları tahrîr ve Der-‘aliyye irsâl etdirdi. Ve Mısr-ı mahrûse fermânıyla gelan mübâşiri kaçurdup, Haleb Mahkemesi’nde ‘azîm tecemmü‘ ve mecmû‘-i ehâlî-i Haleb’i ifsâd eyledi. Âhiru’l-emr dimâğında olan fesâd-ı müstekinneyi izhâr eyledi. Yine ne hâl ise mes’ûlüne müsâ‘ade birle Devlet tarafından iğmâz olunup, Haleb’de ibkāsı emrleri tecdîd ve irsâl olundu.

Ma‘lûmdur ki a‘zam-ı şurûru def‘ içün ehven-i mahzûru irtikâb cârî[2] olagelmişdir. Ve ehl-i Şâm’ın fi’l-asl re’y ü ‘akıllarında ihtilâl ve noksânı olup, ‘akılları başlarına sonradan gelür makūleleri olmağla, **[T1 362a]** bunun dahi ‘aklı başına gelüp sûret-i itâ‘atına tedârük kaydına düşdü. Ve bi-hükmi’t-tekādîri’l-ezeliyyeti Es‘ad Paşa ile miyânelerinde ‘azîm ‘adâvet olan Mekkî-zâde Hüseyn Paşa’ya Mîru’l-hâclık ihsân olundu. Arada olan ashâb-ı nifâk ve buğz meydân bulup, dürlü dürlü hâlât ve uhdûse nümâyân olmağa yüz tutdu. Zîrâ hevâdârları[3] olan mefâsid-i Şâm ve ‘Arab-ı bevâdî-i li’âm ihtilâl-i umûra kâfî ve bu hılâlde Cerde’nin bozulduğu kāfile-i haccın perîşânlığına vâfî ve der-‘akab huccâcın bu gûne mazarrat-dîde oldukları haberi dahi şâyi‘ oldukda gûyâ kadîmden düşmeni olan Mekkî-zâde Hüseyn Paşa’dan ahz-ı intikām etmiş gibi sürûr-ı nihânîsi bedîdâr oldu. Etrâf ve ‘avene-i bî-hûşânı (بیهوشاتی) ise: “İşte keyfiyyet neye müncerr oldu” deyü tefâhurâne hâlât ile:

Umûrun tezhaku’s-süfehâ’u minhâ
Ve yahşâ min ‘avâkıbihe’l-lebîb[4]

---

1 “المال لأيام السود = Kâr günlerinin malı” anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 cârî T1 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple satırın üstüne yazılmıştır] A2

3 hevâdârları A2 : هودارلری T1

4 “امور تضحك السفهاء منها * ويخشى من عواقبها اللبيب = Sonuçları, akıllıları korkutan ve akıl-

me'âlinden bî-haberler idi. Bu makūle bî-hûş ve bî-idrâk kesret ü vefret-i mâlına müttekî-i Devlet-i 'aliyye'nin 'ırz ve şânını tekmîl ve hıfzı bilmeyan havene vü 'avene makūlelerinin vücûd-ı çirk-âlûdları hakk, kezâlik i'tidâl olmak 'ayn-ı savâb olduğunda kim iştibâh eder.

Hulâsa-i kelâm: "Bunun ol havâlîde bulunması belki dîger mefsedeye bâdî olmasun deyü Eyâlet-i Sivas tevcîh olundu" mülâhaza-i fâsidesi hayâliyle dört **[T1 362b]** beş ay ayak sürüyüp, Ma'arra'da ve ol havâlîde meks ve makarr-ı hükûmeti olan Sivas'a göcle 'âzim ü râhî oldu. Bir mikdâr eyyâm meks ü ikāmet esnâsında Resimo Kal'ası'na habs olunmak bâbında fermân-ı 'âlî sâdır ve Sivas'dan mahall-i me'mûruna nefy ü iclâsına me'mûr Mübâşir ma'iyyetle 'âzim ü râhî oldukları hılâlde Engürü nâm mahalle gelinüp, mütesellimin konağında ârâm üzere iken hadîka-i hâssa hâsekîlerinden nâm Mübâşir ile katli içün sâdır olan emr-i hümâyûn vârid ve mûcebince mûmâ ileyhi ârâm eylediği Engürü Mütesellimi'nin hânesinde hammâm içinde iken katl ve ser-i maktû'u Mübâşir-i merkūm yediyle Der-sa'âdet'e irsâl ü isrâ kılındı.

Beşşirri'l-kātile bi'l-katli[1] hadîs-i şerîfinin medlûlü sahîh üzere Paşa-yı merkūm rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le Şâm Vâlîsi ve Mîru'l-hâccı oldukda, Şâm Defterdârı olan Seyyid Fethî nâm kimesneyi ne hâle ve ne kālıba ifrâğ ile katl eyledi ise 'aynıyla *tâbeka'n-na'lü bi'n-na'li*[2] meseli vâkı' olmuşdur ki, **ferd:**

Hâzır ol bezm-i mükâfâtda ey mest-i gurûr
Rahne-i seng-i siyeh penbe-i mînâdandır

meseli ile ol Defterdâr'ı serâyına da'vet eder. Meğer derûn-ı serâyda bir hammâm var imiş. Geldikde: "Efendimiz, hammâm câmekânındadır, buyurun!" demişler. Bî-çâre ol câmekâna duhûl etdiği gibi katl ederler. Ve Fethî'nin mâl **[T1 363a]** ü eşyâsın bi-temâmihî ahz ve zabt eder. Hâl-i mükâfât ne gûne olduğu zâhir ve bu misillü umûrdan erbâb-ı i'tibâra lâyiha-i basîret ü ihtibâr hâsıla olacağı bâhirdir.

---

sızları sevindiren nice işler vardır" anlamına gelen Arapça beyittir. Bir başka kaynakta "*tezhaku*" kelimesi yerine "*tefrahu*" kelimesi kullanılmıştır; bkz. Yılmaz, *age.*, II,863.

1 "بشر القاتل بالقتل = Öldüreni ölümle müjdele (uyar)" anlamına gelen bir hadîs-i şerîftir; bkz. Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, no. 907, I,286; Yılmaz, *age.*, I,85.

2 "طابق النعل بالنعل = Ayakkabı ayakkabıya uydu (= Tencere yuvarlandı kapağını buldu)" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,825.

‘Azl-i Kethudây-ı hazret-i Sadrıa‘zamî Ahıshalı Mehmed Ağa ve ihsân-ı rütbe-i vâlây-ı Vezâret be-mansıb-ı Rumeli

Yine sene-i merkūme mâh-ı şa‘bânü’l-mu‘azzamı evâsıtında[1] hâlâ Kethudây-ı hazret-i Sadrıa‘zamî olan Çavuş-başı-yı sâbık Ahıshalı Mehmed Ağa her vechile lâyık u müstehak ve sezâ-vâr-ı ‘inâyet olmağla, rütbe-i vâlây-ı Vezâret’le kadr ü şânları terfî‘ ve Rumeli mansıbı ile bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ilbâs-ı hil‘at olunup, birkaç gün müşârun ileyh muktezî olan levâzımât ve dâ’iresin[2] itmâm ve savb-ı me’mûr[u]na ‘âzim ü râhî oldular.

Paşa-yı müşârun ileyh hazretleri hadd-i zâtında edîb ve müstakīm ve dirâyet ü rezânetle ma‘rûf u müstedîm olduğundan, Sadr-ı esbak Mîrahûr Mustafa Paşa’nın Sadâret-i sâniyelerinde Çavuş-başı, ba‘dehû ‘azl ve Baş-bâkī ve yine Çavuş-başı ve Sadrıa‘zam Kethudâsı idiler. İhtiyâr ve ‘âkıl ve[3] taşra umûruna dahi vâkıf, hüsn-i hulk, vüs‘a-i tab‘ ve lînet-i cânib ve tevâzu‘ ile ârâste idiler. Hakk Te‘âlâ tevfîk ihsân eyleye, âmîn.

Kethudây-ı Sadrıa‘zamî-şüden-i Hamza Efendi Kethudâ’-i Sadr-ı sâbık

Çünki târîh-i merkūmda[4] Sadrıa‘zam Kethudâsı, rütbe-i sâmiye-i **[T1 363b]** Vezâret’le çırâğ buyuruldu. Sadrıa‘zam Ebi’l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa hazretlerinin tâ mektûbcılıkları eyyâmında Ser-halîfe-i Mektûbî-yi Sadrıa‘zamî olan Hamza Efendi hazretleri ve Sadr-ı müşârun ileyhin câh-ı vâlây-ı Riyâset’den Mısr-ı Kāhire mansıbıyla Vezâret i‘tâ olundukda, Efendi-i mûmâ ileyh dahi Mektûbî-yi Sadrıa‘zamî olup, kemâl-i i‘tidâl ve hüsn-i istidâmetle mevsûf olduklarından nâşî, mektûbcılıkları beş on sene mütemâdî bu hâl üzere imrâr-ı vakt eylediler. Ba‘dehû Riyâset-i Devlet-i ‘aliyye ile bekâm ve Sadr-ı esbak Mustafa Paşa müddetlerinde Kethudâ’-i Sadrıa‘zamî olup, ba‘dehû ‘azl ve yine Emânet-i Defter-i ‘âmire ile kadr ü şânları terfî‘ olunmuşidi. el-Hâsıl mûmâ ileyh hazretleri vücûh ile Sadrıa‘zam Kethudâlığı’na şâyân ve çesbân görülmekle, ilbâs-ı hil‘at-ı seniyye ile bâlây-ı liyâkatları berâber tâk-ı i‘tilâ buyuruldu.

---

1 11-20 Şa‘bân 1171 = 20-29 Nisan 1758.

2 dâ’iresin (دائره سن) T1 : دايره سن A2

3 ve A2 : — T1

4 11-20 Şa‘bân 1171 = 20-29 Nisan 1758.

Fî nefsi'l-emr Kethudâ'-i mûmâ ileyh hazretleri her vechile edîb ve müstakīmü'l-etvâr ve Devlet-i 'aliyye'nin cüz'î[1] ve küllî etvâr ve esrârına mahrem ve nîkû-kâr, ehl-i 'ırz ve hamîdetü'l-etvâr, fikr-i sedîd ve re'y-i musîb sâhibi, pâk-dâmen bir zât-ı 'âlî-kadr olmalarıyla kâşki bunların emsâli bu Devlet-i 'aliyye'de beş on zevât-i mehâsin-simât buluna idi. Nev-hevesân-ı âlâyiş- **[T1 364a]** endîş olanların me'mûr oldukları hıdmetlerinde ne hayr olacakdır? Bunların fâ'idesinden[2] zararı ekser olduğunda kim iştibâh eder. Düvel-i sâ'irede ve ezmine-i mütekaddimede[3] ekser çekilan[4] meşâkk[5] u zahmet hıdemât-ı lâzime ehli olmayanlara tefvîzden neş'et eylediği meşhûddur. Hemân Hakk Te'âlâ her hâlde hayra muvaffak eyleye, âmîn.

Vukū'-i ba'zı tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ bi-vechi'l-'âdeti

Mâh-ı şa'bân evâyilinde[6] Eyâlet-i Rumeli Kethudâ'-i Sadrıa'zamî Mehmed Ağa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le tevcîh ü ihsân buyuruldu. Livâ'-i Semendire Sancağı'na mutasarrıf olup, Belgrad Muhâfızı Vezîru'l-hâc Hasan Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn ber-vech-i arpalık tevcîh buyuruldu. Livâ'-i Semendire, Belgrad Kal'ası muhâfazası şartıyla Rumeli Vâlîsi el-Hâc Hasan Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn ber-vech-i ilhâk tevcîh olunmuşidi, sonra Rumeli Eyâleti âhara verilmekle bedel, Tırhala Sancağı ber-vech-i ilhâk tevcîh olundu. Livâ'-i Vidin, kal'ası muhâfazası şartıyla ve Niğbolu Sancağı ilhâkıyla Kā'im-makām-ı[7] sâbık hâlâ Hanya Muhâfızı Vezîr-i mükerrem 'Ali Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Livâ'-i Hanya, kal'ası muhâfazası şartıyla sâbıkā Dergâh-ı 'âlî Yeniçerileri Ağası olan Vezîr Mehmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh **[T1 364b]** buyuruldu.

---

1 cüz'î (جزوئ) A2 : جزوی T1

2 fâ'idesinden (فائده سندن) T1 : فائِده سندن A2

3 düvel-i sâ'irede ve ezmine-i mütekaddimede T1 : — A2

4 çekilan T1 : cekilan A2

5 ve bu misillü umûrdan erbâb-ı i'tibâra lâyiha-i basîret ü ihtibâr ….. meşâkk T1 : + [Bu kısım müsvedde kağıda yazılmıştır] A2

6 1-10 Şa'bân 1171 = 10-19 Nisan 1758.

7 Kā'im-makām-ı (قائمقام) T1 : قائِمقام A2

Ve sâbıkā Haleb Eyâleti'ne mutasarrıf Vezîr 'Abdülcelîl-zâde Hüseyn Paşa'ya yetmiş bir şevvâli gurresinde[1] zabt eylemek üzere bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve Kilis ve A'zâz mukāta'alarına tarafından zabt ve mâl kalemiyyelerini mahallerine edâ vü teslîm eyleyüp ve Kilis Ekrâdı hıfz ve zâbıta-i nizâmlarıyçün haklarında bu def'a verilan fermân-ı 'âlî-şânı tenfîz ve icrâ eylemek şartıyla sâbıkā Adana Vâlîsi 'Abdülcelîl-zâde Hüseyn Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Livâ'-i Mecingird (محيكزد), Seyyid 'Ömer'in ref'inden mutasarrıfı-yı sâbık 'Abdurrahmân *dâme 'izzühû*[2]ya ve Eyâlet-i Şehrizor, sâbıkā Mûsul Beylerbeyisi olan Receb *dâme ikbâlühû*[3]ya ve Livâ'-i Çorum, mutasarrıfı İbrâhîm Çolak *dâme ikbâlühû*[4]ya tevcîh buyuruldu.

Livâ'-i Niğbolu ve Vidin sancaklarıyla 'Ali Paşa'ya ve Livâ'-i Bender, kal'ası muhâfazası şartıyla hâlâ Üsküb Sancağı'na mutasarrıf olan Mısrî Ahmed Paşa *dâme me'âlîhu*[5]nun üzerinde olan sancağa ilhâk ile tevcîh buyuruldu.

Eyâlet-i Özi Livâ'-i Silistre, sâbıkā Tırhala Sancağı'na mutasarrıf Vezîr Silahdâr Mehmed Paşa'ya Özi Kal'ası muhâfazası şartıyla bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn be-cânib-i Bahr-i Sefîd 'alâ[6] mâ-cerâ bihi'l-'âdetü

Yine sene-i ihdâ ve seb'înin mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının **[T1 365a]** on yedinci günü[7] beher sene cânib-i Bahr-i Sefîd'e şirâ'-güşây-ı 'azîmet ve merâsî-i[8] mukarrerelerinde[9] lenger-endâz-ı ikāmet ve havâlî-i Bahr-i Sefîd'in gerek bilâd-ı ma'mûreleri ve gerek adaları ve gerek cezâ'ir-i[10] mevcûdelerinde 'ibâ-

---

1 1 Şevvâl 1171 = 8 Haziran 1758 Perşembe.
2 "دام عزه = Gücü dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
3 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
4 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
5 "دام معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
6 **'alâ** A2 : — T1
7 17 Şa'bân 1171 = 26 Nisan 1758 Çarşamba.
8 merâsî-i (مراسئ) A2 : مراسى T1
9 mukarrerelerinde A2 : mukarrerelerine T1
10 cezâ'ir-i (جزائر) T1 : جزائر A2

dullâh-ı re'âyâ vü berâyânın umûr ve[1] ahvâllerin tanzîm ü tertîb ve ru'yet ve terhîb içün ve bi-husûsihî Bahr-i Sefîd'in mersây-ı ihtifâ' olan emkinelerinde düzdân-ı korsan işkanpavyelerini ahz ü seby ve İskenderiyye ve Dimyat ve Kıbrıs ve Mağrib sularında ve ada aralarında korsan kefereleri kalyonlarını[2] ve çekdirme ve firkate ve sâ'ir müste'men bayrağıyla hîle ile gezan sefînelerini teftîş ü tefahhus ve bulundukları mahalde ahz ve taraf-ı Bahr-i Sefîd'i te'mîn ü tatmîn içün beher sene ihrâcı müretteb ve mükemmel takım ve levendâtı ile müteheyyi' olan kapudana ve petrona ve riyâle-i hümâyûn kalyonları ve sâ'ir mîrî kalyonları ve Başdarda-i hümâyûn, müzeyyen ve mükemmel âlât ve takımıyla ve ma'iyyetinde[3] me'mûr çekdirmeler ve firkateler bi-ecma'ihim Tersâne-i 'âmire pîş-gâhına cem' ve Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i ekrem *edâmallâhu 'ömrahû ve zâde şevketehû ve nusratehû*[4] efendimiz hazretleri devlet ü iclâl ile yevm-i mezbûrda[5] Yalı-köşkü'nü teşrîf ve Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-murû'et ve Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[6] Mehmed Sâlih Efendi hazretleri ve hademe-i Bâb-ı Âsafî ol eyvân-ı celâlet-**[T1 365b]** nişânda mevcûd bulunup, zikr olunduğu vechile 'alâ vefkı't-tertîb ibtidâ Başdarda-i hümâyûn müretteb ve müzeyyen bâd-bân-güşây-ı mürûr ve peyrevi çekdirme-i yedek ve sâ'irleri ve firkateler anın mürûru suyuna 'ubûr hılâlinde tob şenlikleri ederek geçildikde[7], Kapudân-ı deryâ Vezîr Karabağlu Süleymân Kapudan sefîdî-i cebîn-i sürûr ile huzûr-ı hümâyûnda ilbâs-ı hil'at, ba'dehû tetmîm-i alay ve şâd-mânî ile sâ'ir[8] ümerâ'-i deryâ dahi tertîb ve kā'ide-i kadîme üzere ilbâs-ı hila'dan sonra Dolma-bağçe (ضولمه باغچه) pîş-gâhında lenger-endâz oldular.

Ol gün de'b-i kadîm üzere Sadr-ı 'âlî ve Şeyhulislâm, Başdarda-i hümâyûn ile[9] Kapudan Paşa hazretleri nâ-hudây-ı keştî-i ikbâlleri olup, Dolma-bağçe'de (ضولمه باغچه ده) mansûbe sâye-bânı teşrîf ve tertîb-i ziyâfet ki Tersâne Emîni

---

1 ve A2 : — T1

2 kalyonlarını A2 : kalyonları T1

3 ma'iyyetinde T1 : ma'iyyetine A2

4 "ادام الله عمره وزاد شوكته ونصرته = Allah onun ömrünü dâim eylesin, büyüklüğünü ve zaferini artırsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 17 Şa'bân 1171 = 26 Nisan 1758 Çarşamba.

6 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 geçildikde A2 : gecildikde T1

8 sâ'ir A2 : + [Bu kelime satır üstüne yazılmıştır] T1

9 ile A2 : — T1

Efendi'ye mahmûl-i iltizâm-ı himmet olmağın, iskele başında kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı hazret-i Sadrıa'zamî'ye müntazır âyîn-i âdâb-ı istikbâli îfâ ve merâsim-i ziyâfet-i 'âliye edâ ve resîde-i hadd-i i'tilâ buyurulup, Kapudan Paşa'ya ve Emîn Efendi'ye ve sâ'ir hademeye kesâvî-i 'âdiye ilbâs ve ikrâm ve ba'de'l-'asr Serây-ı Âsafî'lerine 'avdet olundu.

Ve ol mersâda Donanma-yı hümâyûn bir iki gün itmâm-ı mâlezime-i seferiyye içün mukīm, ba'dehû muvâfık-ı eyyâm ile hareket ve cânib-i Bahr-i Sefîd'e şirâ'-güşây-ı 'azîmet ü nehzat oldular. **[T1 366a]**

İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn bi-vechi'l-'âdeti

Yine sene-i mezkûre mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının on altıncı sülesâ günü[1] tavâ'if-i[2] askeriyye-i zafer-rehberin mahz-ı 'atâyây-ı cezîle-i hazret-i Şehen-şâh-ı Cihân-mutâ''dan mazhar-ı in'âm ü ihsân olageldikleri, işbu iki kıst mevâcib-i 'âdiye-i câriyeleri akçaları bi't-temâmi ve'l-kemâl Hazîne-i 'âmire'den ihrâc ve Mehterân-ı Hâssa'nın mahmûl-i dûş-ı iktidârları olup, birkaç gün mukaddem 'add ü nakd-i vezn ve hatem ve tekyîs ü teheyyü'üne me'mûr kulları mübâşeretiyle hâzırlanup, yevm-i Dîvân Kubbe-altı pîş-gâhına vaz' ve âmâde kılınmışidi.

Ba'de itmâm-ı merâsimü'd-Dîvâni'l-'âlî Sâhib-i devlet hazretlerinin pîş-gâh-ı re'fet-iktinâhlarında Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel nezâret ve gûşişi ile ve Rûznâmçe-i Evvel defter icmâli ferâde ferâde kırâ'at ve tavâ'if-i askeriyye zâbitânı ma'lûmü'l-mikdâr mevâciblerini ahz ve herkes kapularına ve odalarına râhî oldular. Ammâ Sâhib-i devlet mevâcib-i mezkûreyi ihrâcı gününden Serây-ı Âsafî'de taksîm ü tevzî'a şurû' ve mâh-ı mezbûrun yirmi birinci sebt günü[3] sâ'at dörtde devr ta'bîr olunan hıtâm-ı tevzî' ü i'tâda ki mahz-ı bende-nüvâzî ve ikrâm ve lutf-ı firâvân ve ihtirâm içün Sâhib-i devlet hazretlerine Enderûn-ı hümâyûn'dan Rikâbdâr Ağa ile **[T1 366b]** bir sevb-i semmûr-ı fâyizu's-sürûr ve bir hançer-i mücevher irsâliyle hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîfleri Bâb-ı Sadrıa'zamî'yi teşrîf ve mu'tâd-ı kadîm ve de'b-i müstedîm üzere hatt-ı hümâyûn-ı Şehriyârî'leri istikbâl olunup, kemâl-i ta'zîm ü tekrîm ve i'zâm ü tevkīr ve ifhâm ile cümle kulları îstâde-i makām-ı istikâ-

1 16 Şa'bân 1171 = 25 Nisan 1758 Salı.

2 tavâ'if-i (طوائف) A2 : tavâyif-i (طوايف) T1

3 21 Şa'bân 1171 = 30 Nisan 1758 Pazar. Metinde bu gün sehven "sebt" yazılmış olmalıdır.

net oldukları hâlde Dîvân-hâne-i serây-ı übbehet-iktinânda Re'îsülküttâb Efendi a'lâ savt ile kırâ'at ve cümle huzzâr-ı ağayân-ı Ocak ve ricâl ve hademe-i bâb bi-esrihim hatt-ı şerîf-i mevhibet-nümûnu istimâ' ve mazmûn-ı münîfi ile sürûr-ı nûr-iltimâ'-ı mevfûr hâsıl oldu. Vârid olan Ağa-yı mûmâ ileyh dahi sevb-i semmûr-ı mûrisü'l-behcet ile ikrâm ve 'atıyye-i cezîle-i Âsafî ile tekmîl-i ihtirâm ve ma'iyyetde olanlara dahi hila' ve 'atıyye-i 'âdiye in'âm olunup ve bir esb-i mükemmel dahi keşîde-i seng-i rikâb-ı ifhâm ve merâsim-i ikrâmları vücûhla ikmâl ü itmâma makrûn oldu. Ba'dehû[1] cümle erkân-ı Devlet ve hademe-i Bâb-ı Sadr-ı Âsafî resm-i dâmen-bûsî-i tebrîkde kıyâm ve bu vechile karîn-i hüsn-i hıtâm oldu.

Itlâk-ı Re'îsülküttâb-ı sâbık el-Hâc 'Abdî Efendi ve Defterdâr-ı sâbık Halîmî Mustafa Efendi be-ikāmet-i Âsitâne-i 'aliyye

Yine sene-i mezkûre mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamı evâsıtında[2] bundan akdem sene-i merkūme cumâdelûlâsının[3] sekizinci günü[4] **[T1 367a]** Re'îsülküttâb-ı sâbık el-Hâc 'Abdî Efendi Bursa'da ikāmete me'mûr ve Mübâşir ma'iyyetiyle tesyîr ü isrâ kılınmışidi. Ve Halîmî Mustafa Efendi dahi Baş-muhâsebeci iken 'azl ve Gelibolu'da ikāmete me'mûr u râhî kılınmışidi. Târîh-i merkūmda[5] mahall-i ikāmetlerinden ıtlâk ve Âsitâne-i 'aliyye'de hânelerinde ikāmetleriyçün emr u fermân buyuruldu.

Bu makūle hademe-i Devlet-i 'aliyye'nin ıtlâk ve ikāmet ve isrâ vü miknetleri eğerçi 'azl ve nasb gibi tev'em bulunmalarıyla, esbâb ve 'ilel serd ü tahrîrine münâsebet[6] bulunsa dahi iktizâ eylemediği erbâb-ı vicdâna hafî değildir. Haseb-i iktizâ'-i makdûrât-ı ezeliyye âb ve dânelerinin tefrika ve cem'leriyçün olup, *el-hareketü ve's-sükûnü bi-yedillâhi Te'âlâ*[7] ile iktifâdan a'lâsı yokdur. Tahrîr-i vekāyi'-i Devlet'e me'mûr olan kullarına dekāyık ve vücûh tahrîri nâ-münâsib

1 ba'dehû A2 : ba'de T1
2 11-20 Şa'bân 1171 = 20-29 Nisan 1758.
3 cumâdelûlâsının A2 : cemâziyelûlâsının T1
4 8 Cumâdelûlâ 1171 = 18 Ocak 1758 Çarşamba.
5 8 Cumâdelûlâ 1171 = 18 Ocak 1758 Çarşamba.
6 münâsebet A2 : münâsib T1
7 "الحركة والسكون بيد الله تعالى = Hareket ve durağanlık Allah Te'âlâ'nın elindedir" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

olduğunu ‘ukalâ fehm eder. Mücerred zabt-ı vekāyı‘da olan fevâ’id-i[1] hafiyye[2] ve celiyye kâfî ve vâfîdir, *ve minhu’l-‘avnü ve’l-‘inâyetü*[3].

Ta‘yîn-i Ebûbekir Efendi Kethudây-ı Sadr-ı sâbık be-cânib-i Kāhire-i Mısr-ı mahrûse be-cihet-i cibâyet-i cizye-i Mısır ve sâ’ir umûr-ı lâzime-i Devlet-i ‘aliyye

Yine sene-i merkūme mâh-ı şa‘bânü’l-mu‘azzamının yirmi ikinci günü[4] Kethudâ’-i[5] Sadr-ı sâbık Ebûbekir Efendi cenâbları cizye-i ekālîm-i Mısr-ı Kāhire Cibâyeti ve gılâl-i Haremeyni’ş-şerîfeyn’den[6] Bender-i Süveys’e **[T1 367b]** nakl ve andan sefâ’ine[7] şahn ü tahmîl ve cânib-i Haremeyn’e nakl ü teşhîl ve sâ’ir[8] tesviye-i umûr-ı mehâmm-ı Mısr-ı mahrûse ile ta‘yîn ve ‘alâ cenâhi’l-isti‘câl bir kıt‘a karavela kalyonu ile isrâ vü irsâl kılındı.

Ma’lûmdur ki cibâyet-i emvâl-i cizye-i Mısrıyye, umûr-ı cesîmeden olup, merhûm Muhassıl ‘Osmân Paşa Vâlî-i Mısır iken Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel merhûm Cânibî ‘Ali Efendi bir ehl-i ‘ırz ve vakūr âdem olmağla, mübâşeretiyle ‘alâ ahseni’l-vücûh yine vücûh-ı Kāhire’nin iltizâm ve i‘ânet ve gûşişleriyle nizâm verilüp, bin kîseye bâliğ emvâl-i cizye tahsîl olunmuşidi. Ekālîm-i Mısır’ın vüs‘ati ve ricâl ve erbâb-ı zimmetinin kesreti ve tahsîl-i emvâl-i matlûbenin ve gılâlinin su‘ûbeti ve ehâlîsi ki ümerâ ve ocakları kethudâları ve zâbitân ve ihtibârlarının merhametsizliği ve hademesinin bî-hûş ve halî‘u’l-‘izâr oldukları; *‘acibtü min Mısra, tavruhâ ‘acebün ve türâbühâ zehebün ve mâ’ühâ ‘azbün ve hükkâmühâ celbün ve nisâ’ühâ la‘ibün ve hiye limen galebe*[9] me’âliyle eğerçi ma‘lûmdur. Lâkin bu münâsebetle tahrîr olunacak mâddeden temâmıyla fehm olunur. Anınçün zikrine tesaddî olundu.

---

1 fevâ’id-i T1 : fevâyid-i A2

2 hafiyye A2 : خفيَة T1

3 “ومنه العون والعناية = Yardım ve lutûf O’ndandır” anlamına gelen Arapça bir cümledir.

4 22 Şa‘bân 1171 = 1 Mayıs 1758 Pazartesi.

5 Kethudâ’-i A2 : Kethudâyî-i T1

6 Haremeyni’ş-şerîfeyn’den A2 : Haremeyni’ş-şerîfeyn T1

7 sefâ’ine (سفائنه) A2 : sefâyine (سفاينه) T1

8 sâ’ir (سائر) T1 : سائِر A2

9 “عجبت من مصر طورها عجب وترابها ذهب وماؤها عذب وحكامها جلب ونساؤها لعب وهى لمن غلب = Mısır’ın durumuna şaşırdım. Hâli garip, toprağı altın, suyu tatlı, yöneticileri yabancı, kadınları oyun oynar, eğlenir. Kim gâlip gelirse ona âit olur” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

Ekālîm-i seb‘a-i Mısrıyye’den ancak Sa‘îd iklimi ki meşhûrdur. Rumeli Eyâleti’nden bi’l-ittifâk evsa‘ ve ricâl ve re‘âyâsı ekser olmağla, böyle memleketin mecmû‘-i cizyesini **[T1 368a]** hîn-i fethden berü Yeniçeri Ocağı’ndan mütegallibeden biri yetmiş beş Mısrî kîseye alup, Mısır vâlîleri yedine memhûr bir sened verüp, ol dahi meblağ-ı mezbûru teslîm ve emvâl-i Hazîne’ye zam ve beher sene Âsitâne-i ‘aliyye’ye gönderirler imiş. Ekālîm-i Mısrıyye’de olan şirzime-i Kıbtıyân eğer kurâ-be-kurâ tahrîr olunmak lâzım gelse, birkaç yüz bin ru’ûs-ı ehl-i zimmete bâliğ olmak gerek. Ammâ tahrîri mümkin olmadığı sûretde dahi ekālîm-i[1] seb‘asında olan her kurâda ber-vech-i temme vü tahmîn onar re’s Kıbtî kefereden ‘add ü şümârsız hemân bitirmece olsa dahi iki yüz bine bâliğ olmak gerek. İmdi mütegallibe-i Mısır ne mertebe mâl kesb edermiş bundan ma‘lûm olur.

Cânibî ‘Ali Efendi’nin cibâyeti vakti merhûm Muhassıl ‘Osmân Paşa ehâlî-i Mısır’a: “Bu mâdde sizin ‘uhde-i İslâmiyye-i gayretinize ihâle olunmuş bir ma‘nâdır. Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh efendimiz Sultân Mahmûd Hân *eyyedallâhu mede’l-ezmân*[2] bu emr-i celîlin itmâmını ancak sizin ‘uhde-i gayûrânenizden bilürler. Anınçün Devlet-i ‘aliyye Defterdârı olmuş bir mütehayyiz ve mütemekkin kullarını bu emre mübâşir nasb ü ta‘yîn buyurmuşlar. Göreyim sizi! Bu Pâdişâh’a ‘azîm hıdmetdir. Her biriniz behre-yâb olup, dîn ü devletiniz ma‘mûr olur” deyü vâkı‘-ı hâli ilhâh ve ifâde eylemeleriyle, bunlar dahi temâm-ı gûşiş ü sa‘y eylediler.

Taşra-i ekālîme ümerâ ve keşşâf ta‘bîr olunan niçe hükkâm ta‘yîni ile **[T1 368b]** böyle nizâm verilmişidi. Ol vakitden berü nizâmına cüz’î halel tetarrukuyla zîrâ hadîsü’s-sinn Kölemen tâ’ifeleri[3], mütekellim-i Kāhire-i Mısır olup, vülât-ı Mısır bulunan vüzerây-ı ‘izâm dahi belki bir mefsede-i ‘azîme müntic olmağa bâdî olur mülâhazasıyla müdârâ ve üslûb-ı iktisâd üzere hareket buyurup: “Lâkin bu tahsîl-i emvâl-i cizye-i Kāhire, erkân-ı Devlet-i ‘aliyye’den bir mütehayyiz ve mütemekkin kimesneye muhtâcdır” deyü vüzerây-ı zî-şânın ‘alâ mâ hüve fî nefsi’l-emr Devlet-i ‘aliyye’ye tahrîrâtları ‘ayn-ı isâbet olmak vechiyle vürûd ede gelmeğin, binâ’en ‘aleyh Sadrıa‘zam Meh-

---

1 ekālîm-i A2 : اقالم T1

2 “ايدالله مدى الازمان = Allah onu uzun zaman desteklesin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 tâ’ifeleri (طائفه لرى) T1 : طايفه لرى A2

med Râgıb Paşa hazretleri vakitlerinin vahîd ü ferîdi, ihâta-i tâmme sâhibi bir ʻâkıl ve kâmil, ʻâkıbet-endîş ve Devlet-i ʻaliyye'de sebk-ı zemân ve tekrîr-i tecribe vü kiyâsetleriyle herkesin hıdemât-ı Devlet'de ʻakl ü re'yini ve fetânet ü sedâdını bilüp, fiʻle çıkarmış ʻârif ve âgâh ve habîr bir Vezîr-i lâ-nazîr olmağla, sâlifü'z-zikr Kethudây-ı Sadr-ı sâbık Ebûbekir Efendi zâtında âgâh ve mütefattın ve her vechile haysiyyetli ve zehîn, idâre-i umûr-ı külliyyeye kādir, müstakīm ve hayr-hâh olduğundan mâʻadâ hulûs-ı merkûzu sebebiyle bahtı müsâʻid ve me'mûr olduğu cesîm-i hıdmetlerde işi râst gelür. Müstedîmü't-tavr olup, *el-hakku yukālü min gayri garazın*[1] me'âline sâdık olmağla, mûmâ ileyhi bu emr-i cesîme münâsib görüp, sâhil-hânesinden **[T1 369a]** Bâb-ı Âsafî'ye daʻvet ve bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tahsîl-i emvâl-i Pâdişâhî-i cizye-i Mısrıyye'ye ve teşyîl ü teşhîl-i gılâl-ı Haremeyn'e ve refʻ-i mürettebât ve vezâ'if-i[2] müsteciddeye ve bekāyây-ı gılâlin ʻaynını edâ edüp, tesmîn (تثمين) tarîkıyla ehâlî-i Haremeyn'e bir dürlü zarar olmamağa ve Hazîne-i ʻâmire'nin mütevârî-i tahsîl-i poliçe bekāyâsına ve hisâb-ı tût-ı Kıbtî üzere Vezîr-i sâbık ʻAli Paşa'nın müddetlerinden ihâle ve tesellümü lâzım gelan Saʻîd Paşa'nın hisâbların ru'yet ve itmâma ve bunun emsâli umûr-ı cesîme ile birkaç kıtʻa bâlâsı hatt-ı şerîf ile müzeyyen ve muhallâ evâmir-i ʻaliyye ile savb-ı me'mûruna râhî kılındı.

Vukūʻ-i harîk-ı tahmîs-ı kahve der-İstanbul

Yine sene-i merkūme mâh-ı şaʻbânü'l-muʻazzamının yirmi ikinci bâzâr gicesi[3] sâʻat altıda iken İstanbul'da mîrî kahve tahmîs olunan mahallin derûnunda olan furundan âteş sirâyet edüp, tahmîs ser-tâ-pâ misâl-i habbe bin sûhte ve muhammas oldu. Etrâfında birkaç dükkân hedm olunup, tahmîs-hâneden âteş taşra çıkmadı. Eğer zâbitân ve hükkâm bönlük edüp etrâfındaki dekâkîni hedm etmeseler, ol havâlîyi ʻiyâzen billâh kavurur idi. Lâkin halk âteşin şerbetin içüp, tarîk-ı ihtimâmı öğrenmişler idi.

---

1 "الحق يقال من غير غرض = Hak, bir amaç için söylenmez" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

2 vezâ'if-i T1 : vezâyif-i A2

3 22 Şaʻbân 1171 = 1 Mayıs 1758 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

Âmeden-i ser-i maktû'-i Moravî Halîl Bey
Mora Alay Beyi 'Abdî Bey-zâde[1]

[T1 369b] Yine sene-i merkūme mâh-ı şa'bânı evâhırında[2] Gerbinişli (كربنشلى) Arnavud 'Abdî Bey-zâde Mora'da münteşî Alay Beyi Halîl Bey a'yân-ı Mora'dan ve vâkı'â bâb-ı hânesi bilâ-cenâh idi. 'Aynıyla Şâm'da binâ'-i câmi'e mütesaddî olan kimesneyi hîn-i istimâ'da bu kıt'ayı inşâd buyurmuşlardır[3] ki meşhûrdur. Kıt'a:

Semi'tüke tebnî mesciden 'an cibâyetin
Fe-ente bi-hamdillâhi leste muvaffak
Ke-mut'i[me]ti'l-eytâmi min keddi fercihâ
Feyâ leyte lem-teznî ve lem-tetesaddak[4]

Me'âli gibi Mora keferelerinin Megāre nâm yirmi beş kîse fâ'izi olur ze'âmetinin re'âyâsının lühûm ve dimâsından müctemi'a ziyâfât ve it'âmâtı Gerdüs'de binâ eylediği ve Tıraboliçe'de inşâ eylediği cevâmi'i yapmamış olsa idi, hukūk-ı 'abd mutâlebesinden emîn olurdu.

el-Hâsıl Mora re'âyâlarına zulm ü te'addîsi hılâf-ı rızây-ı Rabbü'l-'âlemîn ve 'adem-i irtizây-ı Pâdişâh-ı rûy-ı zemîn olup, bundan akdem keff-i mezâlim içün defe'ât ile tenbîh olundukda, istimâ' etmeyüp, yine zulmüne musırr olmağla, cezây-ı sezâsı tertîb ve ser-i maktû'u yâftası cebînninde pîş-gâh-ı Bâb-ı Serây-ı 'âlî'ye vaz' olundu. Ze'âmeti oğluna ihsân ve Alay-beyliği birâderi Yûsuf Bey'e tevcîh olundu. **[T1 370a]**

---

1 **Bey-zâde** A2 : + [Kelimenin sonundaki "zâde" eki siyah mürekkeple satırın üstüne yazılmıştır] T1

2 21-29 Şa'bân 1171 = 30 Nisan-8 Mayıs 1758.

3 buyurmuşlardır T1 : buyurmuşlar A2

4 "سمعتك تبنى مسجدا عن جباية * فانت بحمد الله لست موفق
كمطعمة الايتام من كد فرجها * فيا ليت لم تزنى ولم تتصدق = İşittim ki topladığın vergilerle bir mescit yapıyormuşsun. Allah'a hamdolsun ki, sen bunda muvvafak olamayacaksın! (Senin hâlin) fercinin çektiği zahmetle yetim doyuran bir kadın gibidir. Keşke ne zinâ etse ne de tasaddukta bulunsaydı!" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

‘Azl-i Sadr-ı Anadolu Çelebî-zâde[1] ‘Âsım Efendi ve Sadr-ı Anadolu-şüden-i fazîletli Mîrzâ-zâde Efendi

Sene-i merkūme şa‘bânü’l-mu‘azzamının yirmi sekizinci günü[2] bundan esbak Sadr-ı Anadolu olan fazîletli Çelebî-zâde ‘Âsım Efendi, müddet-i ‘âdiyelerin itmâm ve ‘azl ve hasbe’t-tarîk a‘lem-i ‘ulemâ ve ekmel-i fuzalâ, hânvâde-i zühd ü tukā, beyt-i necâbet ve fazlın ercümendi, fazîletli Mîrzâ-zâde Efendi cenâbları Sadr-ı Anadolu ile müteşerrif ve mütehallî olup, ‘âdet-i müstedîme üzere Bâb-ı Sadrıa‘zamî’ye da‘vet ve ilbâs-ı hil‘at buyuruldu.

Sadr-ı Rûm-şüden-i fazîletli semâhatli Sadr-ı Anadolu-ı[3] sâbık Veliyyüddîn Efendi ve müteveffâ-şüden-i ‘Abdurrahîm Efendi Sadr-ı Rûm *‘aleyhi’r-rahmetü*[4]

Yine sene-i merkūmenin mâh-ı şa‘bânü’l-mu‘azzamının yirmi dördüncü günü[5] Sadr-ı Rûm ‘Abdurrahîm Efendi müsinn ü ihtiyâr ve hastalanup, mâye-i zindegânîsi encâm-res olmağla, ‘âzim-i bekā[’-i] lâne-i mağfiret oldular; *rahmetullâhi ‘aleyh*[6].

Sadr-ı Anadolu-ı[7] sâbık yegâne-i rûzgâr ve me‘ârif-intimâ, a‘lem-i ‘ulemâ’-i mütebahhirîn ve efdal-i fudalâ’, zevi’n-nühâ, fazîletli Veliyyüddîn Efendi zâten ve zemânen a‘lem ü ahrâ olmalarıyla Sadr-ı Rûm’u teşrîf ve ilbâs-ı hil‘at-ı seniyye ile **[T1 370b]** hâmiş-i kitâb-ı mecd ü ikbâlleri zîb-ârây-ı te’lîf buyuruldu.

el-Hakk müşârun ileyh hazretleri akrân-ı ‘âlîleri ‘ulemâ’-i kirâm ve sudûr-ı zî-şân-ı me‘âlî-ittisâm miyânında nâdiru’l-vücûd, envâ‘-i me‘ârif ü ‘avârif ile mütehallî ve füyûzât-ı behiyye ile müncelî, müteşerri‘ ve müteharrî, tarîk-ı[8] ‘ulemânın erbâb-ı isti‘dâdına ‘atf ü re’fetleri cârî ve sâ’ir fukarâ’-i talebe-i ‘ulû-

---

1 **Çelebî-zâde** A2 : **Celebî-zâde** T1

2 28 Şa‘bân 1171 = 7 Mayıs 1758 Pazar.

3 **Anadolu-ı** A2 : **Anadolu-yı** T1

4 “عليه الرحمة = Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 24 Şa‘bân 1171 = 3 Mayıs 1758 Çarşamba.

6 “رحمة الله عليه = Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 Anadolu-ı A2 : Anadolu-yı T1

8 tarîk-ı A2 : طريق T1

ma merhametleri mebzûl ve sârî, seriyy, vefiyy, rûşen-zamîr, hâcegân-ı ʻaliyyenin behremend ü ercümendi ve ehl-i nukūş-ı bendin sâhib-i nisbet ve behremendi olup, tâ sıgar-ı sinnlerinden berü fünûn ve sunûf-ı meʻârif ü ʻavârif tahsîli ile sarf-ı ʻömr-i girân-kadr eylemişler.

Ez-cümle hatt-ı taʻlîkde ʻİmâd-ı Sânî ve heyʼât-ı hurûf-ı rûhânîde sâhib-i mebânî[1] oldukları âsâr-ı cemîle-i havâkīn-i kirâmın ekserinde meşhûd-ı celîdir. Mesned-i Sadrʼı teşrîflerine lâyıh-ı derûn-ı çâkerî olan târîhleri dahi bu mahalle sebt olunmak münâsib görüldü.

Târîh-i Sadâret-i Rûm; li-muharririhiʼl-Fakīr:

Cemâl-i fazl ü ʻilm ü mekremet kân-ı semâhat kim
Ne mümkin hilye-i fazl ü kemâlin eylemek tavsîf

Bedîhî zât-ı ʻâlî-fıtratında hüsn-i ahlâkı
Olur vâreste-i vech-i nazar müstağnî-i taʻrîf

Sezâdır ʻakl-ı kül tibyân-ı evsâf-ı cemîlinde **[T1 371a]**
Mükemmel müstakil bir nüsha-i pâk eylese tasnîf

Yazup bir beyt-i cevher-dâr ile târîhini Hâkim
Bu gûne eyledim metn-i medîh-i vasfını teʼlîf

Olup yümnile zîb-ârâ ser-â-ser mesned-i vâlâ
(اولوب يمنيله زيب ارا سراسر مسند والا)

Veliyyüddîn Efendi Sadr-ı Rûmʼu eyledi teşrîf
(ولى الدين افندى صدررومى ايلدى تشريف) Sene 1171[2]

Teveccüh-i Kethudâ Paşa Vâlî-yi Rumeli be-makarr-ı hükûmet-i hod bi-vechiʼl-ʻâdeti[3]

Bâlâda zikri mürûr eden Ahıshalı Mehmed Ağa cenâbları Kethudây-ı Sadrıaʻzâmî iken, Rumeli Beylerbeyiliği ile rütbe-i vâlây-ı Vezâret ihsânıyla kâmyâb olmuşlar idi. Âsitâne-i ʻaliyyeʼde birkaç gün umûr-ı lâzimelerin tekmîl ve

1 mebânî A2 : ميانى T1
2 sene 1171 A2 : — T1
3 **bi-vechiʼl-ʻâdeti** A2 : **bi-vechiʼl-ʻâde** T1

mâh-ı şa‘bânü’l-mu‘azzamın selhi günü[1] alay-ı vâlây-ı Vezâret’le takımı mükemmel, Âsitâne-i ‘aliyye’den Rumeli cânibine zâmile-bend-i iclâl oldular.

‘Azl-i Ağa’-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ‘âlî Na‘lbend Mehmed Ağa Paşa ve Ağa-yı Yeniçeriyân-şüden-i Vefâlı Mehmed Ağa

Yine sene-i merkūme şa‘bânın âhırında[2] Na‘lbend Mehmed Ağa demekle ma‘rûf Dergâh-ı ‘âlî Yeniçerileri Ağası iken[3], gars-ı yemîn-i ‘inâyet-âyîn-i hazret-i Şehriyâr-ı ‘âlem ve çırâğ-efrûhte-i Hudâvend-i ümem kılınup, rütbe-i sâmiye-i Vezâret i‘tâ vü ihsân buyurulmuşidi.

‘Âkıl u rezîn ve müstakīmü’l-etvâr idiler. Lâkin herşey’ bir müddete ve bir vakt ü sâ‘ate menûta ve merbûta **[T1 371b]** olmakdan nâşî ağalıkları müddeti resîde-i hadd-i îfâ olmağla ‘azl ve yerine kā‘ide-i kadîme üzere Kul Kethudâsı Vefâlı Mehmed Ağa, Ağa-yı Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ‘âlî nasb olundu. Ser-sensonî ve Zağarcı tâ Kethudây-ı Cây’a varınca ocakları kānûnu üzere ilbâs-ı hila‘-i seniyye ile tekrîm olundular.

Tahrîr-i vekāyi‘a me’mûr bendelerine hemân zabt-ı vekāyi‘ ile iktifâ câdde-i selâmet olup, ‘ilel-i mûcibe-i ‘azl ü nasb eğerçi münâsib değildir. Ammâ bu mahalde nâdiru’l-vukū‘ cem‘iyyet-i nisvâna müte‘allık bir udhûke-i ‘acîbe vâkı‘ olmağla, bâdî-yi tenşît-ı nâzırân olmağıyçün bir nebze-i yesîre tahrîri çespân görüldü. Yârân-ı safâ bu udhûkeyi çekkeçora (چکه چوره) ‘illet-i mûcibe-i ‘azl edeceklerinde iştibâh yokdur.

Bâlâda münâsebetle zikr olunduğu vech üzere târîh-i merkūmda[4] bi-emrillâhi Te‘âlâ Anadolu ve Rumeli havâlîlerinde ‘umûmen kaht u galâ olup, etrâf ü enhânın gürisne ve bî-kâr olan halkı Âsitâne-i ‘aliyye’ye cân atup döküldüler. Bunların men‘ u def‘i dahi[5] bir tarîkle hadd-i imkânda olmadığından, Âsitâne’de kıllet-i zehâ’ir vaktinde bunların kudûmü iştidâd-ı galâya bâ‘is oldu. Hattâ her furunun önünde elli altmış mikdârı âdemler cem‘ olup, hamîr-i nân dahi pişmeden kapışmağa başladılar. İstanbullu’dan bir âdem yok heb **[T1 372a]** taşranın Etrâk-ı bî-idrâki idi. Ve sedd-i ramakına

---

1 29 Şa‘bân 1171 = 8 Mayıs 1758 Pazartesi.

2 29 Şa‘bân 1171 = 8 Mayıs 1758 Pazartesi.

3 iken A2 : ایکن T1

4 1-10 Receb 1171 = 11-20 Mart 1758.

5 dahi A2 : — T1

bir nân kifâyet eden, tama‘ından beş pârelik nân almağa cân atardı. Netekim demişlerdir:

Ütrukü't-Türke haysü mâ terakûke in câ'û ekelûke ve in şebi'û terakûke ve hallûke[1] ya‘nî tâ'ife-i[2] Etrâk'i terk eyle, zîrâ anlara cû‘ musallat olursa seni ekl ederler. Şikem-i mel‘anet-tev'emleri sîr olursa, seni bırağup terk ederler.

el-Hâsıl bu ıztırâb hılâlinde ramazân-ı şerîf dahi ta‘kīb etmeğiyle nân-ı ‘azîz kılletinden hırs-ı cibillîsi kendüsünü enbâr-ı tama‘a üftâde eden bî-hûşân-ı sefele rızk-ı maksûmun[3] elbette sâhibine isâbet ve ityânından bî-haber; mısra‘:

Rızk-ı tû-ber-tû zi-tû[4] *‘âşık terest*[5]

medlûlünden gāfil niçe gürûh-ı cehele ki sûret-i insânda behâ'im[6] makūlesi oldukları bî-iştibâhdır.

"*İnne rûha'l-kudsi nefese fî rav'â len temûte nefsün hattâ testekmile rizkahâ illâ fe'cmelü't-talebe*"[7] intehâ hadîs-i şerîfinin me'âl-i latîfinden tûşe-gîr-i zâ'ika-i[8] i‘tikād olamadıkları hasebiyle pirinc iddihârına düşüp: "Be meded! Biraz pirinc alalım" deyü meselâ ramazânda bir kîle pirinc ile iktifâ'-i nuhûr-ı sahûr eden yirmi kîlesin birden almağa başladı. Ve muvâfık-ı rûzgârın ‘adem-i müsâ‘adesiyle Mısır'dan gelecek pirinc sefîneleri eğlendi, vaktiyle gelüp yetişemedi. Mahzenlerde bâzergânlar yedlerinde bulunan pirinç **[T1 372b]** dahi ba‘zı evkāf-ı

---

1 "اترك الترك حيث ماتركوك ان جاعوا اكلوك وان شبعوا تركوك وخلوك = Türkleri seni terk ettiği yerde terk et, eğer acıkırsalar seni yerler, karınları doyarsa seni terk ederler" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 tâ'ife-i (طائفة) A2 : tâyife-i (طايفة) T1

3 maksûmun A2 : + [Metinde bu kelime önce "مقسدنك" şeklinde yazılmış, fakat daha sonra sonunda "beyân" kaydı ile "maksûmun" kelimesi sayfa kenârına kırmızı mürekkeple yazılmıştır] T1

4 *tû* A2 : — T1

5 "رزق تو بر تو زتو عاشقترست = Senin rızkın, sana senden daha fazla âşıktır" anlamına gelen Farsça bir mısradır.

6 behâ'im (بهائم) A2 : behâyim (بهايم) T1

7 "ان روح القدس نفث فى روعى لن تموت نفس حتى تستكمل رزقها الا فاجملوا الطلب = Cebrail bana hiçbir nefsin rızkını tamamlamadan ölmeyeceğini haber verdi. Şu hâlde dikkat edin de rızkınızı güzel şekilde arayın" anlamına gelen bir hadîs-i şerîftir.

8 zâ'ika-i (ذائقة) T1 : ذايقة A2

selâtîn-i ʻizâm ʻimârâtına ve taʻyînât ve sadakāt-ı câriye-i ʻâdiyeye bile kifâyet edemedi. Eyyâm-ı müsâʻadesiyle birkaç gün zarfında sefâʾin ile pirinc gelinceye dek isteyen kimesnelere kifâyeti kadar tedrîcle verilmek içün yine kendilerini sıyânet ve merhamet zımnında Kapu tarafından Kapu Kethudâsı taʻyîn olunup: "Herkese mikdâr-ı kifâye tedrîc ile bir kîle, beş kîle, bir okkaya dek fukarâya göre tek hemân boş dönmesün" deyü merhameten böyle nizâm verilmişidi.

Mâh-ı merkūmun yirmi dokuzuncu günü[1] bir mikdâr bî-edeb ve bî-hayâ ʻavrat tâʾifeleri[2] Kāsım-paşa ve Tophâne[3] etrâflarında sâkine ve sâʾile-i sürtük, on mahalleden tard olunmuş bir alay çingâne-i bî-hayâ, kiminin elinde torba ve makrame-pâre ve kiminin boğazına âvîhte bir zenbîl ile gümrük önünde pirinc mahzenleri pîş-gâhına cemʻ olup, Kāsım-paşaʾda on sekiz gemici şellâk-ı ʻArabʾdan mutallaka, halîʻatüʾl-ʻizâr, ʻAvrat Adası dökündüsü, câzû-yı ham-süvâr fertûte ve mekkâr Rûhâ çingânesinden bed-ter gavâzî-i[4] saʻîdî şermende eder. Kabbâre ve mekkâreler bir uğurdan gelüp, bir mahzende tüccârın birinin birkaç[5] zenbîl pirinci olmağla, mahzen kapusunu kırup, ʻArab işkanpavyesinde aylıkcılıkdan oturak, kezbân-ı maʻreke-ârâ, mühtâle-i bî-ʻâr u rüsvâ, kalyoncu **[T1 373a]** odasının kadem eri, pes-mânde-i kabâʾil-i ʻafârît-i berrî bir ʻArab karısının meğer belinde kocasının serika eylediği bir yatağan olmağla, hemân çeküp pirinc sâhibine hamle eder. Meğer bî-çâre bir Ermeni imiş: "Esvâ zi kılle kertâs" (اسـوازقله كرتـاس) deyü mukābelede defʻ sûretin izhâr edince, gürbüz ʻArab karısı bî-çâre Ermeniʾyi fışkı çuvalı gibi altına alup saçını sakalını yolup, çanlı kilîsâda olan Bokadarʾa (بوقـدره) ve Haçadorʾa (حچه دوره) varınca aforoz yemîni etdirmedikce elinden kurtulamadı[6]. Ayakdâşları ʻavratlar hücûm edüp, kimi Ermeniʾni sakalını ve kimi husyeteynini (خصتيننى) çeküp bîza-i nâmûs (تامـوس) ve rıtânîsin şikest eylediler. Ne hâl ise ellerinden kurtulur. Hemân pirinc[7] zenbîllerini ellerinde olan bıcağla keserler. Dökülan pirinci kimi torbasına, kimi donu ağına, kimi yaşmağı ucuna ve ceyb

1 29 Şaʻbân 1171 = 8 Mayıs 1758 Pazartesi.
2 tâʾifeleri (طائفه لرى) T1 : طايفه لرى A2
3 Tophâne A2 : Tobhâne T1
4 gavâzî-i A2 : gavâzî T1
5 birkaç T1 : birkac A2
6 kurtulamadı T1 : + [Sayfanın altına "selh-i Ş{aʻbân} sene 71" ifâdesi yazılmıştır] A2
7 pirinc A2 : birinc T1

ve dâmenine doldurdular. İstanbul halkına seyr u temâşâ lâzım; bunu gören âdem, ʻavrat ve baʻzı bî-hayâ sâʼil[1] ve esâfil makūleleri cemʻ olup, mâddenin asl ü faslını bilan bilmeyen cemʻ olup çoğaldı.

el-ʻİyâzü billâh[2] âhır-ı zemânda zuhûr edecek Deccâl eğer bu günlerde zuhûr etmek lâzım gelse, temâşâsına varmaz hiç âdem bulunmamak gerek ve ʻavrat makūlesi darb u teşdîde kābil değil ve işin de aslı **[T1 373b]** bir udhûke-i masharalıkdan ʻibâret. Hele ne hâl ise Kapuʼya haber olunup, hükkâm ve zâbitân gelüp bunları defʻ eylediler. Ve derd-mend Ermeniʼnin bîza-i nâmûs-ı zindegânîsi gibi mâye-i teʻayyüşü olan pirinci dahi biʼl-cümle yağmâya gitdi. Ve Ağa Paşa dahi bu sefele-i şirzime nisvânı muʻâmele-i defʻde kati çok bî-hayâdan mâ-lâ-yaʻnî kelâm istimâ ʻeylediler.

Netîce ganîmet eyledikleri pirinc ile her biri menzile-i ihtifâya râhî oldu. Fiʼl-asl bu kadar nisvân-ı bî-ser ü pâ pirinc hânları ve mahzenleri önünde cemʻ oldukda: "İbtidâ defʻi mümkin idi. Tesâhül ve gafletleri vâkıʻ oldu" deyü ʻazli[3] îcâb eyledi. Baʻdehû bir iki günden sonra muvâfık-ı eyyâm ile pirinc sefîneleri gelüp, gümrük önünde ke-emsâliʼl-cibâl pirinc zenbîlleri mâl-â-mâl oldu. Bakkāl dükkânlarında ve küfeciler arkalarında siʻr-i ʻâdîsinden noksân behâ ile fürûht olunurdu.

el-Musaʻʻiru[4] *hüvallâh*[5] medlûlüyle vâkıʻâ bir zahîre ve sâʼir emtiʻa bir mahalle gelüp çoğaldıkda, anı kim hazn ve menʻ eder. Ammâ olmadıkca hükkâmın hüsn-i tedbîrleri[6] ancak tedrîc ile fürûhtuna ihtimâm eylemekden gayrı olmaz.

Nisâ hakkında Sultânü'n-nebiyyîn demişdir: *Nâkısâtü'l-ʻakli ve'd-dîn*[7] medlûlüyle eğer tâmmüʼl-ʻakl olsalar bu gûne fezâhata ictirâ eylemezler idi. *Allâhümme innî eʻûzü bike min-mekri'n-nisâ*[8] **[T1 374a]** deʻavât-ı meʼsûreden ʻadd olundu. Keyfiyyet-i mezkûre eğerçi udhûke bir hâletdir. Ammâ andan fiʼl-hakīkati istiʻâze, mertebe-i vücûbda olduğu zâhir u bâhirdir.

---

1 sâʼil (سائل) A2 : sâyil (سايل) T1

2 "العياذ بالله = Allah esirgesin" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

3 ʻazli T1 : ʻazlini A2

4 *el-musaʻʻir* A2 : *el-muʻsir* T1

5 "المسعر هو الله = Fiyat belirleyen Allah'tır" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

6 tedbîrleri A2 : تدبيرلرى T1

7 "ناقصات العقل والدين = Aklı ve dini eksiklerdir" anlamına gelen hadîs-i şerîftir.

8 "اللهم انى اعوذبك من مكر النساء = Allah'ım! Kadınların tuzağından sana sığınırım" anlamına gelen Arapça duâdır.

‘Azl-i Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Ahmed Efendi ve Defterdâr-şüden-i Halîmî Mustafa Efendi

Yine sene-i merkūme mâh-ı ramazânü’l-mübârekinin onuncu günü[1] hâlâ Devlet-i ‘aliyye-i ebediyyetü’l-karâr’da Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan Ahmed Efendi cenâbları hasebü inkızâ’i’l-müddeti’l-makdûreti vâreste-i infisâl ve hânelerinde refâh ü sâmân üzere ikāmetlerine is‘âf buyuruldu. Ve Baş-muhâsebeci iken Gelibolu’da ikāmetine fermân ve birkaç mâh meksinden sonra ıtlâk olunup, Âsitâne’de mukīm olan Defterdâr-ı sâbık Halîmî Mustafa Efendi, Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı’na ilbâs-ı hil‘at olundu.

Mûmâ ileyh Defterdâr-ı sâbık Ahmed Efendi fi’l-asl Baş-muhâsebe Kîsedârlığı’ndan berü umûr-ı cüz’iyye (جزويه) ve külliyye-i aklâma ve gerek tahsîl-i mîriyye ve sâ’ir[2] umûr-ı mehâmm-ı Devlet’e vukūf-ı tâmmı ve kemâl-i ıttılâ‘ı olup, umûrunda müstakīm ve mücidd ü sâ‘î ve nef‘ u zarr-ı dekāyık-ı Devlet-i ‘aliyye’ye âgâh ve müstedîm me’mûr olduğu hıdemâtda bi-‘avnihî Te‘âlâ semere-i ihlâsı hasebiyle muvaffak ve bi-husûsihî Devlet-i ‘aliyye Defterdârlığı gibi sa‘bü’l-mesalik hıdmetde iktizây-ı vakt ü hâle göre mütebassır ve râh-ı **[T1 374b]** iktisâda sâlik olmalarıyla, gerek def‘a-i ûlâ defterdârlıklarında ve gerek şimdi tekerrürlerinde ser-i mû ittihâm ve irtişâ’ ve terahî ve tehâvün-i umûr ve buna mânend mûcib-i ‘azl ü tenkîl olacak mevâddın biriyle ma‘yûb ü menfûr olmamışlardır.

Temâm ‘âkıbet-endîş ve hayr-hâh-ı Devlet bir zât-ı sâhib-i rezânet oldukları nefsü’l-emre mutâbık ve etrâf ve hademesi mazbûta, ‘ırz-ı Devlet’i ve ‘ırzını hâfız[3] u sâ’in, mülâhaza-i sedîdesi cihet-i selâmetle idâre-i umûra kudreti mübtenî[4] olmakdan nâşî, ez-cümle ‘ahd-i Sultân ‘Osmân Hânî’de Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel ve bi-husûsihî cülûs-ı meymenet-me’nûs-ı hazret-i Şehriyârî’de dahi hıdmetleri meşkûr ve Haremeyn-i muhteremeyn kurâlarını bâ-hatt-ı hümâyûn ‘avene ve nehhâbe etrâf-ı hademe-i[5] Haremeyn’den kal‘ u selb ve düstûru’l-‘amel olmak üzere aklâma kayd ve vefkınca sâdır olan fermân-ı ‘âlî mûcebince zikr olunan Evkāf-ı Haremeyn kurâları Def-

1 10 Ramazân 1171 = 18 Mayıs 1758 Perşembe.

2 sâ’ir (سائر) T1 : سائِر A2

3 hâfız T1 : + [Bu kelime mükerrer yazılmış ve ilkinin üzeri çizilmiştir] A2

4 mübtenî T1 : mübnî A2

5 hademe-i A2 : — T1

terdâr-ı Şıkk-ı Evvel ma'rifetiyle tâliblerine bilâ-zulmin ve lâ-taleb-i ziyâdetin ve rişvetin fürûht ve bedel-i iltizâmı Hazîne-i 'âmire'ye kabz ve yine emvâl-i mürettebe-i Surre-i şerîfe ve sâ'ir mesârif-i evkāf-ı şerîfe[1] ihrâc ve bu kadar fâ'iz-ı[2] emvâl-i Haremeyn *ke'ş-şemsi fî vasati's-semâ*[3] Dîvân günü Kubbe-i hümayûn pîş-gâhında zâhir u müheyyâ Hazîne-i 'âmire'ye nakl ü vaz' ve hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem efendimizin **[T1 375a]** bi'l-mu'âyene müşâhedeleri ve cümle ehâlî-i Dîvân ve ricâl ve hademe-i Devlet-i 'aliyye'nin manzûru olup, Tâc-dâr-ı Cihân-penâh-ı 'âlem Sultân Mustafa Hân hazretleri Enderûn-ı hümâyûn'dan Hazîne-i 'âmire'yi teşrîf ve bu hâle te'accüb buyurup, Sadr-ı Ebi'l-mevâhib Râgıb Paşa hazretlerine ilbâs-ı kamânice ile tefhîm ve Defterdâr Efendi'ye dahi huzûrda ilbâs-ı hil'at ile tekrîm olundu. 'Avn-i Bârî ile böyle bir hıdmet-i cesîmesi makbûl-i nazar-ı Pâdişâhî oldukları, semere-i ihlâs ve istikāmetlerinden nâşîdir. Netekim bir makālemizde zikr u tafsîl olunmuşdur.

Hakk Te'âlâ bu misillü hayr-hâh-ı Devlet, zevât-ı 'âlî-kadri niçe müddet ve ibbân-ı refâh u sâmân üzere bu Devlet-i 'aliyye'nin itmâm-ı mehâmm-ı hıdemâtında muvaffak ve meysûr eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn[4].

Ziyâret-i Hırka-i şerîf *'alâ sâhibihâ efdalü's-salâti ve ekmelü't-teslîmât*[5]

Yine sene-i mezkûre mâh-ı ramazânü'l-mübârekinin on beşinci günü[6] ber-mûceb-i mu'tâd-ı kadîm Sadr-ı 'âlî-kadr-i kerîm Ebi'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa hazretleri ve Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[7] Mehmed Sâlih Efendi ve Sadreyn-i muhteremeyn efendiler ve Nakībü'l-eşrâf Efendi ve Defterdâr

---

1 şerîfe A2 : şerîf T1

2 fâ'iz-ı (فائض) T1 : فايض A2

3 "كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

4 bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn T1 : + [Bu kelimeler kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

5 "على صاحبها افضل الصلاة واكمل التسليمات = Salât ve selâmların en güzeli onun sâhibine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 15 Ramazân 1171 = 23 Mayıs 1758 Salı.

7 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Efendi ve Re'îsülküttâb ve Çavuş-başı ve sâ'ir[1] ol günde bulunmaları mu'tâd olan **[T1 375b]** ricâl-i Devlet-i 'aliyye ile Serây-ı hümâyûn'a varılup, Server-i kâyinât ve Bâ'is-i îcâd-ı zemîn ü semâvât *'aleyhi efdalu's-salavâti ve ekmelü't-tahiyyât*[2] hazretlerinin *ünbi'tü enne Rasûlallâhi ev'adenî ve'l-'afvü 'inde Rasûlillâhi me'mûlün*[3] medlûlüyle münşid-i na't-ı şerîf Ka'b bin Züheyr bin Ebî Sülmâ *radıyallâhu 'anh*[4] cenâblarına i'tâ ve kerem buyurulan Hırka-i şerîf-i 'inâyet-redîf-i vâlânın mübârek dâmen-i 'arş-ı fersâlarına kemâl-i ta'zîm ü tekrîm üzere cebhe-sây-ı istikânet olduklarında, Pâdişâh-ı 'inâyet-penâh-ı merâhim-iktinâh *halledallâhu mülkehû ve devletehû ilâ yevmi't-tenâh*[5] efendimiz hazretleri Vezîr-i a'zam ve Müşîr-i efham hazretlerine sâ'ir sudûr-ı kirâm-ı eslâfdan evfer u ekser nevâziş ü ikrâm ve bi'l-cümle vücûh-ı 'ulemâ['-i] a'lâm ve ricâl-i Devlet-i bâ-ihtirâm kulları nazra-i 'atf ü 'inâyetlerine mazhar olup, ol mehbıt-ı envâr-ı rahmet ve mecma'-i hayr ve fevz-i bereketde meşâyih-i kürsî-nişîn-i cevâmi'-i selâtîn, husûsan Ayasofya-i Kebîr Şeyhi ve 'ale't-tertîb meşâyih-i kirâm ve sülehây-ı enâmın her biri devâm-ı 'ömr ü devlet-i hazret-i Pâdişâhî'de 'alâ hidetin 'alâ hidetin du'â vü niyâza âgāz ve hulûs-ı kalb ile dergâh-ı Hudây-ı Müte'âl'a[6], eküff-i darâ'at ve istikânet-bâz ve karîn-i[7] icâbet-i Mennân-ı bî-niyâz olduğu "*Üd'ûnî estecib leküm*"[8] nass-ı şerîfinden müjde-i kabûl **[T1 376a]** ve hüsn-i hâle ihâle-i kerem-i Vâhibü'l-âmâl kılındı.

---

1 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

2 "عليه افضل الصلوات واكمل التحيات = Salâtların en faziletlisi ve selâmların en mükemmeli onun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

3 "انبئت ان رسول الله اوعدنى والعفو عند رسول الله مأمول = Rasûlullah'ın beni tehdit ettiği bana haber verildi. Bağışlanmak Allah Rasûlü katında umulan bir şeydir" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

4 "رضى الله عنه = Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "خلد الله ملكه و دولته الى يوم التناه = Allah onun mülkünü ve devletini kıyâmet gününe dek devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 Müte'âl'a A2 : Müte'âl T1

7 karîn-i A2 : karîb-i T1

8 "ادعونى استجب لكم = Bana duâ edin, kabul edeyim" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, Gâfir 40/60. âyetin baş tarafında yer alan ufak bir kısmıdır.

Teşrîf-i hazret-i Sadrıa'zamî be-Şeyhulislâm ve zikr-i dâmen-bûs-ı hazret-i Şehriyâr-ı ekrem der-'îd-i sıyâm-ı 'inâyet-tev'em

Yine mâh-ı ramazânü'l-mübârekin yirmi altıncı günü[1] Sadrıa'zam ve Hidîv-i ekrem hazretleri tebrîk-i 'îd-i sa'îd içün Müfti'l-enâm *sellemehü's-Selâm*[2] hazretlerine hasbe'l-'âdeti alay ile teşrîf ve âyîn-i dîrîneye mürâ'ât buyurup, ertesi gü[3]n[4] sudûr-ı kirâm hazerâtı ve 'arefe gününe[5] gelince tertîb-i ma'rûf ve 'âdet-i me'lûf üzere cümle ricâl-i Devlet-i 'aliyye cenâb-ı mekârim-nisâb-ı hazret-i Âsafî ile kesb-i ta'yîd-i sa'âdet eyleyüp, ba'dehû 'îd-i şerîf gicesi Serây-ı hümâyûn'a râhî ve 'ale's-seher takbîl-i pâye-i evreng-i Şehen-şâhî ile şeref-yâb ve mübâhî olduklarından sonra, sâye-i Rahmân[6] ve Halîfe-i Yezdân olan Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu mülkehû ve ebkāhu*[7] hazretleri şevket-i Şâhâne ve haşmet-i Pâdişâhâne'leriyle cedd-i emcedleri merhûm ve mağfûr, cennet-mekân Sultân Ahmed Hân *tâbe serâhu*[8] hazretleri Câmi'-i şerîfi'nde edây-ı nemâz-ı 'îd-i sa'îd ve ba'dehû Serây-ı hümâyûn'larına teşrîfleriyle sa'd-karâr-ı menzil-i hûrşîd buyurdular.

Vürûd-ı ser-i maktû'-i Es'ad Paşa Mîru'l-hâcc-ı Şâm-ı sâbık

Yine sene-i merkūme mâh-ı ramazânü'l-mübârekinin evâyilinde[9] **[T1 376b]** bundan akdem münâsebetle tafsîlen zikri mürûr eden Şâm Mîru'l-hâccı Es'ad Paşa Sivas'dan 'azl ve Resimo Kal'ası'na habs olunmak üzere ta'yîn olunan Mübâşir ile mahall-i me'mûruna râhî olurken, Engürü nâm mahalle geldiklerinde, ser-i maktû'unu Der-'aliyye'ye getürmek içün hadîka-i hâssa bostâniyânından ta'yîn olunan Hâsekî, bâ-emr-i 'âlî mahall-i mezkûrda tesâdüf ve Engürü Mütesellimi'nin konağında Paşa-yı

---

1 26 Ramazân 1171 = 3 Haziran 1758 Cumartesi.

2 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 27 Ramazân 1171 = 4 Haziran 1758 Pazar.

4 gün A2 : günü T1

5 30 Ramazân 1171 = 7 Haziran 1758 Çarşamba.

6 Rahmân A2 : رحم T1

7 "خلد الله ملكه وابقاه = Allah onun mülkünü sonsuz ve kendisini dâim kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

8 "طاب ثراه = Mezârı gül bahçesi olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 1-10 Ramazân 1171 = 9-18 Mayıs 1758.

mârru'z-zikr bi'l-iktizâ' hammâm içinde iken hammâm-ı mukadderi sevb-i 'âfiyetden 'ârî ve ser-i maktû'u Mübâşir-i merkūm ile Der-'aliyye'ye isrâ vü irsâl olundu.

Vukū'-i tevcîhât-ı 'umûm-ı menâsıb-ı Dîvânî bi-vechi'l-'âdeti

Yine sene-i ihdâ ve seb'în ve mi'etin ve elf mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin ücüncü günü[1] tevcîhât-ı 'âdiye vukū' bulup, tertîb olunduğu vech üzere hulâsadan sebt-i musattara-i beyân olundu.

İbtidâ Kethudâ'-i Sadrıa'zamî Hamza Efendi cenâbları ve Reîsülküttâb Şâtır-zâde Emîn Efendi ibkā buyuruldu. Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Kara Mehmed Paşa-zâde, Mîrahûr-ı Sânî idi; Çavuş-başılığ'a ilbâs-ı hil'at buyuruldu. Tezkire-i Evvel Recâyî Efendi ibkā, Tezkire-i Sânî İbrâhîm Efendi ibkā, Mektûbî-i Sadrıa'zamî ibkā, Beylikci Atraş Kudsî Efendi ibkā, Kethudâ Kâtibi İranî 'Ali Efendi ibkā, Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel Mustafa Halîmî Efendi ibkā, **[T1 377a]** Şıkk-ı Sânî Göynüklü Ahmed Efendi ibkā, Şıkk-ı Sâlisî Mülakkab Sâlih Efendi ibkā olundu.

Emânet-i Defter-i 'âmire, Seyyid Mehmed 'Avnî Efendi'ye tevcîh buyuruldu. Büyük Rûznâmçe, hâlâ Baş-muhâsebeci iken Râmî Paşa-zâde Mustafa Bey'e tevcîh buyuruldu. Baş-muhâsebe, Anadolu'dan ma'zûl Elmâs Paşa-zâde Mustafa Beyefendi'ye tevcîh buyuruldu. Anadolu Muhâsebesi, Mevkūfât'dan ma'zûl Hasan Şâh Efendi'ye; Matbah Emâneti, mutasarrıfı 'Abdurrahîm Bey'e; Arpa Emâneti, mutasarrıfı senesi tekmîlinden sonra zabt eylemek üzere Küçük Rûznâme'den ma'zûl Halîl Efendi'ye tevcîh buyuruldu. Yeniçeri Kitâbeti, Mâliyye'den ma'zûl Subhî-zâde 'Abdullah Efendi'ye tevcîh olundu. Atlu Mukābelesi, Mâliyye'den ma'zûl Rikâbdâr-ı esbak Nûrullah Bey'e tevcîh; Cizye Muhâsebesi, Sipâh Kitâbeti'nden ma'zûl Şıkk-ı Sânî Pâyesi olan Dervîş Mehmed Efendi'ye tevcîh olundu.

Emânet-i Şehr, ibkā; Nezâret-i Darb-hâne, Subhî-zâde'ye ibkā; Tersâne Emâneti, Çavuş-başılık'dan ma'zûl 'Ali Ağa'ya tevcîh olundu. Mâliyye Tezkiresi, Enderûn'dan muhrec Mahmûd Bey'e tevcîh olundu. Mevkūfât, Şehr-emâneti'nden ma'zûl Mehmed Reşîd Efendi'ye tevcîh; Sipâh Kâtibi, Kethudâ Kitâbeti'nden muhrec Sıdkī Mustafa Efendi'ye tevcîh olundu. Silahdâr Kâti-

1 3 Şevvâl 1171 = 10 Haziran 1758 Cumartesi.

bi, Biyâde Mukābelecisi ʻAbdullah Efendi'ye tevcîh **[T1 377b]** olundu. Küçük[1] Rûznâme, Kıbleli-zâde Mahmûd Bey'e; Piyâde Mukābelesi, Top-hâne Nezâreti'nden Yenişehirli ʻAbdullah Efendi'ye tevcîh olundu.

Kücük Evkāf, ibkā; Teşrîfâtcılık, ibkā; Kalyonlar Kitâbeti, Küçük Evkāf'dan maʻzûl Ebussuʻûd'a tevcîh buyuruldu. Masraf Kitâbeti, Dâniş Süleymân Efendi'ye; Cebeciler Kitâbeti, Sır Kâtibi-yi sâbık ʻAbdullah Efendi'ye tevcîh olunup, mûmâ ileyhin ʻömrü doksana bâliğ olmağla, ne rukûb ü nüzûle kādir ve ne merkûb ve âlât-ı Dîvânî hâzır ve ne tedârükü mümkin olmağla, Bâb-ı Sadrıaʻzamî'ye gelüp ʻaczini izhâr ve ru'ûsü bırakdı. Tekrâr buna hem ʻatıyye ve hem Cebeciler Kitâbeti'nden alınacak câ'ize-i muʻtâde verilüp Kitâbet, Kesriyyeli-zâde'ye verildi. Top-hâne Nezâreti, Kabakulak Yeğeni Süleymân Beyefendi'ye zîver-i gûş-ı iʻtibâr kılındı.

Büyük Kalʻa, işbu şevvâlde[2] zabt etmek[3] üzere bâ-hatt-ı hümâyûn Saʻdullah Efendi'ye tevcîh buyuruldu. Küçük Kalʻa, Mektûbî hulefâsından Mûnis Mustafa Efendi'ye tevcîh buyuruldu. Baş-mukātaʻa, Beylikcilik'den maʻzûl Mustafa Efendi'ye; Hâsslar Hâceliği, hâlâ vekāyiʻ-i Devlet-i ʻaliyye tahrîrine me'mûr Seyyid Mehmed Hâkim Efendi'ye ibkā buyuruldu. Kağıd-ı Bîrûn Emîni-yi İstanbul, sâbık Mektûbî hulefâsından Hamza Efendi'ye; Kağıd-ı Enderûn, **[T1 378a]** Tuğrâ-keş Nâ'ilî[4] İbrâhîm Efendi'ye; İstanbul Barut-hânesi, Defterdâr Halîmî dâmâdı Şehrî Mehmed Çelebî'ye tevcîh olundu[5].

Gelibolu Barut-hânesi ibkā; Selânik Barut-hânesi ibkā; Târîhcilik, ʻUlûfeciyân-ı Yemîn Kâtibi-yi[6] sâbık Has Oda'dan muhrec ʻAli Bey'e; İstanbul Mukātaʻası, Hâkî ʻAcem Mehmed Efendi'ye; Bursa Mukātaʻası, İnce Karazâde ʻAbdullah Efendi'ye; Kefe Mukātaʻası, Arpa Rûznâmcısı-zâde Ahmed Efendi'ye; Avlonya maʻa Eğriboz, el-Hâc Mustafa Efendi'ye müceddeden tevcîh olundu. ʻUlûfeciyân-ı Yemîn Kitâbeti, Mektûbî hulefâlarından Lala Mustafa Ağa-zâde Mehmed Nûrî Efendi'ye tevcîh olundu. Gurebâ'-i Yemîn Kitâbeti, Hâşim Efendi-zâde Mehmed Esʻad Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh olundu.

---

1 Küçük A2 : Kücük T1
2 1-29 Şevvâl 1171 = 8 Haziran-6 Temmuz 1758.
3 etmek T1 : ايمك A2
4 Nâ'ilî (نائلى) T1 : نايلى A2
5 olundu A2 : oldu T1
6 Kâtibi-yi A2 : Kitâbeti-yi T1

Sergi Nezâreti, Enderûn'dan muhrec Şâ'ir İbrâhîm Efendi'ye; Gurebâ'-i Yesâr Kitâbeti, Sadrıa'zam Hazîne Kâtibi 'Ali Efendi'ye; 'Ulûfeciyân-ı Yesâr Kitâbeti, Safiyye Sultân-zâde Vakt-i nemâz Mehmed Efendi'ye tevcîh olundu.

Tevcîhât-ı ağayân-ı Ocak bi-vechi'l-'âdeti[1]

Yeniçeri Ağası Vefâlı Mehmed Ağa'ya ibkā; Mîr-'alem, hâlâ Baş-kapucu-başı İbrâhîm Ağa'ya tevcîh ve sâbıkı Sâdık Ağa hânesinde ikāmete emr buyuruldu. Sipâh Ağalığı, Vezîr Kethudâsı-yı sâbık Derzî Hüseyn Ağa'ya tevcîh olundu. Silahdâr Ağalığı, kapucu-başılardan Çukadâr-ı hazret-i Şehriyârî-yi **[T1 378b]** sâbık Mehmed Bey'e tevcîh buyuruldu.

Cebeci-başı, Topcu-başı-yı sâbık Kara Mustafa Ağa'ya ibkā; Topcu-başılık, ibkā; Tob Arabacı-başılık, sâbıkī İbrâhîm Ağa'ya ibkā; Baş-bâkī-kulluğu, hâlâ Çavuş-başı Vekâleti hıdmetiyle müstahdem olan Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Selîm Ağa'ya tevcîh buyuruldu. 'Ulûfeciyân-ı Yemîn Ağası ibkā; 'Ulûfeciyân-ı Yesâr Ağası ibkā; Gurebâ'-i Yesâr Kitâbeti, Süvârî Kalemi hulefâsından İbrâhîm Efendi'ye; Gurebâ'-i Yemîn Ağası, ibkā; Gurebâ'-i Yesâr Ağası, ibkā; Mi'mâr-başı, ibkā; Gümrük Emîni, Hâsekî Mustafa Ağa[2] ibkā; Veznedâr-başı, ibkā olundu.

Vukū'-i tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ bi-vechi'l-'âdeti

Yine sene-i merkūme şevvâlü'l-mükerreminin dördüncü günü[3] Bosna Eyâleti Hersek[4] Sancağı ile ilhâkan, hâlâ mutasarrıfı Vezîr el-Hâc Mehmed Paşa'ya; Girid Eyâleti, Kandiye Kal'ası muhâfazası şartıyla, hâlâ mutasarrıfı Köprülü-zâde Vezîr el-Hâc Ahmed Paşa'ya tevcîh; Eyâlet-i Anadolu, hâlâ mutasarrıfı Sadr-ı esbak Vezîr 'Ali Paşa hazretlerine ibkā ve mukarrer buyuruldu. Şâm Eyâleti ve Mîru'l-hâclığı, mülhakātı olan Kudüs ve Nablus[5] sancaklarıyla, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Çeteci 'Abdullah Paşa hazretlerine ibkā buyuruldu. Sayda Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Sa'deddîn Paşa'ya ibkā; Trablus-Şâm Eyâleti Cerde Başbuğluğu ile, **[T1 379a]** hâlâ mutasarrıfı Vezîr 'Abdurrahmân Paşa'ya ibkā; Rakka Eyâleti,

---

1 **bi-vechi'l-'âdeti** T1 : **bi-vechi'l-'âde** A2

2 Ağa A2 : Ağa'ya T1

3 4 Şevvâl 1171 = 11 Haziran 1758 Pazar.

4 Hersek A2 : هركسك T1

5 Nablus A2 : تابلوس T1

hâlâ mutasarrıfı Vezîr İbrâhîm Paşa'ya ibkā; Diyârbekir Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Sadr-ı esbak Vezîr es-Seyyid 'Abdullah Paşa'ya; Eyâlet-i Erzurum, hâlâ Kars Eyâleti, mutasarrıfı Vezîr İbrâhîm Paşa'ya tevcîh olundu. Çıldır Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Vezîr el-Hâc Ahmed Paşa'ya ber-vech-i ocaklık ibkā; Kars Eyâleti, hâlâ Erzurum Vâlîsi Vezîr[1] Mustafa Paşa'ya; Van Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Vezîr es-Seyyid Mustafa Paşa'ya; Bağdâd ve Basra eyâletleri, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Süleymân Paşa'ya ibkā buyuruldu. Mısr-ı Kāhire Eyâleti, Eğriboz Muhâfızı Sadr-ı sâbık Vezîr Mustafa Paşa'ya tevcîh buyuruldu. Mora Muhassıllığı, hâlâ mutasarrıfı Nişâncı Mustafa Paşa'ya ibkā buyuruldu. Deryâ Kapudanlığı, hâlâ mutasarrıfı Karabağlu Vezîr Süleymân Paşa'ya ibkā kılındı.

Yanya Sancağı, sâbıkā Livâ'-i mezbûre mutasarrıfı Mîr-i mîrân 'Ali Bey-zâde Süleymân Paşa'ya tevcîh olundu. Delvine Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Vezîr İsmâ'îl Paşa'ya ibkā kılındı. Aydın Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Çelik Mehmed Paşa'ya ibkā; İç-il Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Mehmed Paşa'ya ibkā; Eğriboz ve Karlı-ili sancakları, İnebahtı Mutasarrıfı Vezîr Kâmil Ahmed Paşa'ya tevcîh olundu. İnebahtı Sancağı, Mısr-ı mahrûse Vâlîsi **[T1 379b]** Sadr-ı esbak Vezîr Sa'îd Mehmed Paşa hazretleri gelinceye dek Mîr-i mîrân'dan hâlâ Üsküb Mutasarrıfı Mısrî Ahmed Paşa'ya tevcîh olundu.

Kefe Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Seyyid Mehmed Paşa'ya ibkā; Trabzon Eyâleti, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mirân-ı Anadolu Pâyesi olan Süleymân Paşa'ya ibkā; İlbasan Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Sâlih Paşa'ya ibkā; İskenderiyye Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mustafa Bey-zâde Mehmed Paşa'ya ibkā; Ohri Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân İbrâhîm Paşa'ya ibkā; Selânik Sancağı Kavala Sancağı ilhâkıyla, hâlâ mutasarrıfı Ahmed Paşa-zâde Mîr-i mîrân Mehmed Paşa'ya ibkā kılındı.

Üsküb Sancağı, İnebahtı Muhâfazası tevcîh olunan Mısrî Ahmed Paşa üzerinde olmağla ilhâkan ibkā kılındı. İzvornik Sancağı, sâbıkā İlbasan Mutasarrıfı Mîr-livâ Ahmed Bey'e tevcîh olundu. Klis Sancağı, Livâ'-i mezbûr mutasarrıfı-yı sâbık Mîr-i mîrân Bektâş Paşa'ya tevcîh olundu. Kırk-kilisa Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Sarı Mustafa Paşa-zâde Gāzî Mehmed Paşa'ya ibkā; Karesi Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Sarı Mustafa Paşa-zâde 'Ali Paşa'ya ibkā kılındı.

---

1 Vezîr A2 : — T1

Sultân-önü Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Sûsen-zâde ʻAbdullah Paşa'ya ibkā; Ankara Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân **[T1 380a]** Selîm Paşa-zâde Süleymân Paşa'ya ibkā; Kırşehri Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Taşlıcalı Mehmed Paşa'ya ibkā[1]; Akseray Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Kolçak Paşa-zâde Mîr-i mîrân Ahmed Paşa'ya ibkā; Konya Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Abaza Mehmed Paşa'ya Faş[2] Kalʻası muhâfazası şartıyla ibkā[3]; Koca-ili Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Seyyid Mustafa Paşa'ya ibkā; Çirmen Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Mîr-livâ Ahmed Bey'e ibkā; Ada-i kebîr Muhâfızı, Kefe Eyâleti'nden maʻzûl Mîr-i mîrân ʻAbdî Paşa'ya tevcîh; Prizrin[4] Sancağı, hâlâ Dukagin Sancağı'na ilhâk, hâlâ mutasarrıfı Mîr-i mîrân Kahraman Paşa'ya ilhâkan ibkā kılındı.

Vukūʻ-i baʻzı mevâdd-ı müteferrika

Hem mâh-ı merkūmda[5] sâbıkā nefy ü iclâsı zikr olunan Şâhînci-başı Mısırlı İbrâhîm Ağa ıtlâk olunup, kemâ-kân hıdmetinde mukīm olmağa fermân buyuruldu. Ve Dergâh-ı ʻâlî kapucu-başılarından Kassâb-başı-zâde İbrâhîm Ağa hatfe enfihî vefât eyledi. Ve Enderûn-ı hümâyûn'dan Hazînedâr Ağa ihrâc ve Bursa'da ikāmetine fermân buyuruldu. Ve Baltacılar Kethudâsı ihrâc ve refʻ ve bir zeʻâmetle çırâğ ve Baş-musâhib ve baʻzı ağayân-ı Enderûn ihrâc buyuruldu.

Teşrîf-i hümâyûn be-Saʻdâbâd ki inʻâm-ı hümâyûn berây-ı tüfeng-endâzân-ı neferât-ı ocağ şüde bûd

[T1 380b] Sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin dördüncü günü[6] hazret-i Şehriyâr-ı ʻâlem ve Hidîv-i ekrem *edâmallâhu ʻömrahû ve devletehû mâ-dâme'l-ümem*[7] efendimiz hazretleri kemâl-i inbisât-ı sürûr-ı mevfûr ile sâhâ-i mînû-bâha-i Saʻdâbâd'ı teşrîf ve huzûr-ı hümâyûnda nişâna tüfeng atdırılmağa emr u fermân ve de'b-i kadîm ve ʻâdet-i müstedîm üzere neferât-ı

1 ibkā A2 : — T1
2 Faş A2 : فاس T1
3 şartıyla ibkā A2 : — T1
4 Prizrin A2 : پررزىن T1
5 1-29 Şevvâl 1171 = 8 Haziran-6 Temmuz 1758.
6 4 Şevvâl 1171 = 11 Haziran 1758 Pazar.
7 "ادام الله عمره ودولته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve devletini nesiller sürdükçe dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

ocağ-ı ma'mûre kulları fevc fevc sahrây-ı Sa'dâbâd'a rû-be-râh-ı müsâra'at oldular.

Ol gün hıdmet-i tüfeng-endâzîde müctemi'în olan ocaklu kulları, selâmlık olan mahalden tâ Sa'dâbâd'a dek îstâde pâ, huzû' u istikânet üzere vâkıfîn ve her ocakdan emr u tenbîh olunan neferât kulları mübâlağa üzere hâzırîn olup, itmâm-ı âdâb-ı selâmlık ba'de'z-zuhûr mürûr-ı vakte tesâdüf eyleyüp ve huzûr-ı hümâyûnda tüfeng atılmağa bed' olunsa ol gün vakt kalmamağla, hemân bunların temâşâsı ile iktifâ ve yine mecmû'una 'ale's-seviyye üçer altûn ihsân-ı hümâyûn buyurulup, cümlesi mutayyeben mahallerine 'avdet eylediler. Bu sûret ile ihsân ve 'atıyye-i hümâyûnları, tüfeng atup, nişâna isâbet etmeğiyle bahşiş-i hümâyûna mazhar olanlardan ziyâde cümle neferât kulları mutayyeb ü mesrûr ve zâbitân ve tüfengci-başıları dahi mazhar oldukları in'âm-ı Husrevâne ile mecbûr oldular.

Hakk Te'âlâ vücûd-ı hümâyûnların **[T1 381a]** hatâ vü hatarlardan masûn u mahfûz ve sâye-i merhametlerin cümle kulları üzerinden dûr u zâ'il[1] etmeye, âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn.

Kudûm-ı Silahdâr Mehmed Paşa Vâlî-i Tırhala ve Muhsin-zâde Mehmed Paşa be-Âsitâne-i 'aliyye berây-ı hem-hâbî-i Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[2]

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerremi evâ'ili[3]nde[4] Vâlî-i Tırhala Vezîr Silahdâr Mehmed Paşa Âsitâne-i sa'âdet'e gelmeleriyçün emr u fermân olunduğuna binâ'en gelüp, Behâriyye'de yemeklik ve Bâb-ı Sadrıa'zamî'ye teşrîf ve ilbâs-ı hil'at ve andan sonra Sultân-ı *'aliyyetü*[5]*'ş-şân*[6] hazretlerinin sâhil-hâne-i 'âliyelerine teşrîf buyurdular. Kezâlik Muhsin-zâde Vezîr Mehmed Paşa hazretleri dahi bi-'aynihî bu minvâl üzere yemeklikleri Dâvûd-paşa'da olup, şevvâlü'l-mükerremin on altıncı hamîs günü[7] idi ve Şehriyâr-ı 'âlem şev-

---

1 zâ'il (زائل) T1 : زايل A2

2 "**علية الشان** = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 1-10 Şevvâl 1171 = 8-17 Haziran 1758.

4 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2

5 *'aliyyetü* T1 : عليه A2

6 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

7 16 Şevvâl 1171 = 23 Haziran Cuma. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

ketlü, kerâmetlü efendimiz hazretleri lutfen ve keremen ertesi gün[1] vüzerây-ı müşârun ileyhim hazerâtının her birine cum'a selâmlığından sonra selâtîn-i *'aliyyetü'ş-şân*[2] hazeratının Serây-ı 'âlî'lerini reşk-sây-ı übbehet-fersây-ı cinân buyurdular. Hakk Te'âlâ dâ'imâ[3] eltâf-ı bî-nihâye-i Tâc-dârî'lerin cümle kulları üzerinde dâ'im ü kā'im[4] eyleye, âmîn.

Vürûd-ı haber-i Velî Kethudâ ki Vezîr-i ekrem 'Ali Paşa Vâlî-yi Anadolu-yı hâlâ der-Kütahya ân şakī-râ katl kerde

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlinde[5] Vezîr-i mükerrem ve muhterem **[T1 381b]** Sadr-ı esbak Hekîm-başı-zâde 'Ali Paşa hazretleri Anadolu Vâlîsi ve Kütahya'da mukīm idiler. Bundan akdem müddet-i merhûm cennet-mekân Sultân 'Osmân Hânî'de def'a-i sâlise-i Sadâret'lerinde Vezîr Kethudâlığı ile istihdâm buyurdukları Kütahyalı Köse Veliyyüddîn Efendi, müşârun ileyh hazretleri Sadâret'den 'azillerinde Magosa Kal'ası'na kal'a-bend olmak emriyle teveccühlerinde, merkūm Velî Kethudâ dahi Enderûn'da Furun nâm mahall-i mûhişe katl olunmak içün habs[6] olunmuşidi. Ve Yeğen Mehmed Efendi yerine *rahimallâhu'n-nebbâşe'l-evvel* [7] meseli ile Kethudâ'-i Sadr olup: "Böyle mechûl Kütahya sûhtesi kurâ ve kasabât-da ramazân imâmlığı ile te'ayyüş eden âdem Vezîr Kethudâsı mı olur? *Menem dîger nîst*[8]" diyerek Kethudây-ı Sadr oldu. Gelan giden ricâl-i Devlet'in pek güzîde ve müte'ayyinine kıyâm-ı 'âdî-i mersûmu 'adem-i tenezzülü ile dâ'imâ[9] elinde bir kağıd ve kalem yazmağa meşgūl ve gûyâ ziyâretine gelanı görmez, umûr-ı mühimmeye meşgūl vâdîlerin gösterüp, hele ricâlin[10] mü-

---

1 17 Şevvâl 1171 = 24 Haziran 1758 Cumartesi.

2 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 dâ'imâ (دائما) T1 : dâyimâ (دايما) A2

4 dâ'im ü kā'im (دائم و قائم) A2 : دائم و فائم T1

5 1-29 Şevvâl 1171 = 8 Haziran-6 Temmuz 1758.

6 habs A2 : حبس T1

7 "رحم الله النباش الاول = İlk kefen soyucuya Allah acısın (O daha merhametli idi)" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,747.

8 "منم ديكر نيست = Ben varım, başkası yok" anlamına gelen Farsça bir sözdür.

9 dâ'imâ (دائما) T1 : دائما A2

10 ricâlin A2 : زجالك T1

tevassıtına hiç nazar eylemez. Kendi bir kabîhu's-sûret, beşi'u'l-hulk, kerîhü'l-müntedî kimesne idi.

Fi'l-asl Arnavud gürûhu sefelesinden olup, Mehter Yûsuf Ağa nâm mâldâr kimesnenin akribâsından bulunmağla, hemân birden bir iki bin kîselik nakd ü eşyâya bi-tarîkı'l-mirâs nâ'il[1] **[T1 382a]** olmağla, 'aklı muhtell olup bu sûret-i kerîhe-i kibir ile menfûru'l-kulûb olmuş idi.

Bir gün mezkûr Velî Kethudâ'ya gelür. Sohbet esnâsında Velî Kethudâ mübtedî âdem henüz Devlet'in hademesini bilmez. "İsminiz nedir?" deyü su'âl eder. Arnavud'a gazab gelüp: "Bize Yeğen Efendi hazretleri derler" dedi. "Mansıbınız nedir ve ne zemân Defter Emîni oldunuz?" deyü su'âlinde, "Kālû belâdan berü" deyü cevâb verdiği meşhûr olmuşdur.

Hulâsa-i kelâm bu Köse Velî Efendi Furun'da 'alâ katlin mahbûs iken şefâ'at ve recâ olunup, katli bedeli Resimo Cezîresi'ne nefy ü iclâ olunmuşidi. Tâ Vezîr-i müşârun ileyh 'Ali Paşa hazretleri Magosa'dan ıtlâk ve Mısr-ı Kāhire kendülere tevcîh ve Mısır'a teveccüh ve Mısır mansıbından îfây-ı müddet-i mukarrereden sonra, Anadolu Eyâleti tevcîh buyuruldukda, Veliyyüddîn Kûsec dahi Resimo'dan[2] ıtlâk ve 'Ali Paşa hazretleri Dâ'ire-i[3] 'aliyyesi'nde kemâkân ârâm-sâz olmak istirhâmıyla gelan 'arz-ı hâlini Vezîr-i müşârun ileyh Devlet'e tahrîr ve ıtlâkı emri ısdâr ve mûcebiyle Kütahya'ya zâmile-bend-i 'azîmet olur. İzmir'e geldikde ehâlî-yi vilâyet: "Bir Sadr Kethudâsı ve 'Ali Paşa hazretleri gibi Vezîr-i ekreme müntesibdir" deyü 'azîm ikrâm ve ihtirâmlar eylerler. Konak konak Kütahya'ya karîb kendinin maskat-ı re'si **[T1 382b]** olan karyeye gelür.

'Abdi gör gafletile eyler umûrun tedbîr
Sevk eder mevti ana sâ'ik-ı hükm-i[4] takdîr

Nîk u bed hikmetle oldu tasarruf hakkın
Neye kādir olacak 'aczi ile 'abd-i hakīr

Medlûlüyle merkūm Velî Efendi ol mahalden 'Ali Paşa hazretlerine bir tezkire tahrîr eder. Tezkiresi geldikde Vezîr-i müşârun ileyh okuyup te'accüb eder.

---

1 nâ'il (نائل) T1 : نايِّل A2
2 Resimo'dan A2 : رسمودن T1
3 Dâ'ire-i (دائرة) T1 : دايِّرة A2
4 hükm-i A2 : hakîm-i T1

Ve derhâl âdem ta'yîn edüp, katl ve ser-i maktû'unu Paşa-yı müşârun ileyhe getürürler. Vâkı'â bu mâddede isâbet buyurdukları ve kerâmet makūlesi bir ma'nâ olduğu muhtâc-ı beyân değildir.

Zîrâ bundan esbak 'Ali Paşa hazretleri Trabzon Vâlîsi iken mezkûr Velî Efendi ifk ü iftirâ ile etbâ'dan üç nefer kimesneyi bî-cürm katl etdirmişidi. Ve Paşa hazretlerinin dâ'iresi halkını perîşân etdirüp, mürtekib olduğu umûr-ı gayr-ı marzıyye hadden efzûn ve def'a-i sâlisede mühr-i hümâyûn ile Âsitâne-i 'aliyye'ye teşrîfleri hılâlinde Âsitâne'de kapu kethudâları bulunan kadîm emekdârlarından Ahmed nâm müstedîm ve sadâkatkâr bendesi mezbûr Velî Efendi'nin ahvâli ma'lûm olmağla: "Âsitâne'ye ma'an getürmeseniz gāyet münâsib olur" deyü bir kā'imesi[1] zeylinde tahrîr etmiş imiş. Mezkûr bir tarîkle bundan **[T1 383a]** habîr olup, derûnunda müstekinn ve Âsitâne'ye geldiklerinde Paşa Dâ'iresi'nde olan Venedikli bir Frenk tabîbine bir mikdâr hutâm-ı dünyâ tama'ıyla mârru'z-zikr Kapu Kethudâsı Ahmed'i tesmîm etdirüp katl etdirdiği gāyet meşhûr olmuşidi.

Mezkûr gāyet cesûr ve kıyâfet-nâmelerde yazılan kûsecân-ı fitne-engîzden idi. Paşa-yı müşârun ileyh hazretleri sâf-derûn ve gayûr bir âdem, yemîn billâh ile bir şey' söyledikde, i'timâd ederdi. Bu makūle sefele gürûhundan olan hıdmetkâr mâ-dâme efendisinin 'ırz u şânını sıyânet kaydında olmaya, andan ziyâde hâ'in[2] kimesne olmaz.

Def'a-i sâlise-i Sadâret'lerinde her ne ise bu Vezîr-i gayûr sâhib-i himmet olmağla, hasbe't-takdîr Vezîr-i a'zam Kethudâlığı, merkūmun müddet-i ma'lûme makdûru olmağla zuhûr-pezîr olmuşidi. "Lâkin beni Kethudâ eyle de siz ne vechile zebân-ı halka düşerseniz ve ne gûne meşakkat çekerseniz cekin, ben hemân hevây-ı nefs-i emmâremi icrâ edeyim" ilhâhıyla musırr u mükibb olan hâ'in[3] ve bî-hûş u bî-idrâkin âhiru'l-emr hâli böyle olur. Hattâ katli günü müşârun ileyh hazretleri: "Bu habîs bize kizb ü iftirâ ile inandırup, birkaç âdemi katl etdirdikden sonra Kapu Kethudâ'mızı tesmîm etdi. Biz uli'l-emr bulunduğumuz hasebiyle anı kısâs etdik" buyurdukları mesmû' olmuşdur. **[T1 383b]**

---

1 kā'imesi (قائمه سی) T1 : قائیمه سی A2

2 hâ'in (خائن) T1 : خائِن A2

3 hâ'in (خائن) T1 : خائِن A2

Vürûd-ı ru'ûs-ı maktû'a-i tâ'ife-i kapusuzlar ez-cânib-i Mîr-i mîrân Mutasarrıf-ı Çorum Çolak Paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerremi evâsıtında[1] bundan esbak ba'zı kapusuzlar erâzil tâ'ifeleri[2] başıboş haşerât Erzenurrûm nevâhîlerinde gezüp, ricâl-i Erzurum ile muhârebe ve ol taraflardan Çorum semtine gelüp, Çorum Mutasarrıfı Paşa bunlar ile ceng ü galebe edüp, ru'ûs-ı maktû'aları irsâl ve yâftesi cebîninde mektûbe Bâb-ı hümâyûn'a vaz' ve âhara mûcib-i 'ibret kılındı.

Vukū'-i ihrâk-ı cüz'î (جزوی) der-İstanbul kurb-ı Balat

Yine sene-i merkūme şevvâlü'l-mükerreminin on ikinci günü leyletü'l-ahad[3] sâ'at-ı sâdisede İstanbul'da Balat'da Tahta-menâre nâm mahalde âteş zuhûr edüp, Çavuşlar Emîni'nin hânesi muhterik ve birkac hâne dahi ihrâk ve hedm olmağla, bi-hamdillâhi Te'âlâ âteş-i ser-keş müşte'il-i sirâyet olmadan muntafî oldu.

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn be-Sâhil-hâne-i Kara-ağac

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin on[4] dokuzuncu günü ki mübârek yevm-i ahad[5] idi. Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i ekrem *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ümem*[6] efendimiz hazretleri bu eyyâm-ı masîf-de olagelan de'b-i sütûde-i **[T1 384a]** Mülûkâne üzere bir mahall-i ferah-zâya nakl ve anda bast-ı safâ vü ârâm buyurmaları 'âdet-i me'lûfe olduğuna binâ'en, civâr-ı hazret-i Hâlid-i Ensârî *radıyallâhu 'anh*[7]da her bâr şeref-i ziyâret-i müteberrikeleri husûlüne bâdî ve Serây-ı hümâyûn'a suhûlet-i kurb ve her vechile

---

1 11-20 Şevvâl 1171 = 18-27 Haziran 1758.

2 tâ'ifeleri (طائفه لری) T1 : طایفه لری A2

3 12 Şevvâl 1171 = 19 Haziran 1758 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

4 on A2 : o[n] T1

5 19 Şevvâl 1171 = 26 Haziran 1758 Pazartesi. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

6 "ادام الله عمره وشوکته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü nesiller sürdükçe dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 "رضی الله عنه = Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

teyemmün ü teberrük vesîlesiyle târîh-i mezkûrda[1] ol mahall-i ferah-zâyı şeref-i teşrîfleriyle reşk-i sâha-i cinân buyurdular.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ her ne mahall-i rûh-efzâya sâye-endâz-ı iclâl buyururlar ise Hızr-ı tevfîk ve bedraka-i 'inâyet hem-râh-ı übbehet ve celâletleri olup, her ân müteceddide-i müstemirrede safâ vü inbisâtları müzdâd ola, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn. Li-muharririhî:

İlâhî Pâdişâh-ı 'âlemin her câya 'arzında
Ola Hızr-ı 'inâyet rehberi tevfîk hem-râhı
Delîli 'avn-i Hakk ola muvaffak lutf-ı Sübhân'a
Hudâ mashûb-ı tevfîk eyleye Sultân-ı Cem-câhı

'Arz-ı hâl-dâden-i yekî ez-fukarâ' be-Şehriyâr-ı 'âlem der-yevm-i cum'a be-Câmi'-i Eyyûb-i Ensârî

Yine sene-i mezbûre mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin muntasıfında[2] hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i ekrem *eyyedehullâhu*[3] *ve ebkāhu mâ-dâme'l-ümem*[4] efendimiz edây-ı salât-ı cum'a içün Câmi'-i şerîf-i hazret-i Hâlid-i Ensârî *radıyallâhu 'anh*[5]a teşrîf ve ba'de edâ'-i salât-ı cum'a Vâ'iz-i Kürsî Şeyh Efendi'nin hıtâm-ı du'âsında **[T1 384b]** derûn-ı câmi'de fukarâdan bir seyyid âdem kıyâm edüp: "Şevketlü, mehâbetlü, kudretlü Pâdişâh'ım! Bu Hakīr üc sene Medîne-i münevvere'de mücâveretim olup ve Sultânü'l-kevneyn *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*[6] hazetlerini üç def'a gördüm. "*Men ra'ânî fi'l-menâmi fe-seyerânî fi'l-yekazati fe'inne'ş-şeytâne lâ-yetemesselü bî*"[7] hadîs-i şerîfi üzere kizbe ihtimâli yokdur. Ve Pâdişâh'ıma ifâde edecek husûs var, tenbîhliyim. İzn-i şerîfleri olursa huzûr-ı cemâ'atde 'alenen söyleyeyim. Ve illâ hufyeten ifâde edeyim" deyü bî-muhâbâ derûn-ı câmi'-i şerîfde tekellüm eyledi. Ba'dehû En-

1 19 Şevvâl 1171 = 26 Haziran 1758 Pazartesi.

2 15 Şevvâl 1171 = 22 Haziran 1758 Perşembe.

3 *eyyedehullâhu* A2 : *eyyedallâhu* T1

4 "ايده الله وابقاه مادام الامم = Allah onu desteklesin ve nesiller sürdükçe bâkî kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "رضى الله عنه = Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

7 "من رانى فى المنام فسيرانى فى اليقظة فان الشيطان لايتمثل بى = Beni rüyâda gören, gerçekten beni görmüştür, çünkü şeytân benim sûretime giremez" anlamına gelen Arapça bu cümle hadîs-i şerîftir; bkz. Wensinck, *age.*, II,200.

derûn ağalarından biri gelüp, takrîri ne ise kendüye tahrîr etdirdi. Ve cemâʿat-ı Müslimîn yine duʿâya şurûʿ ile hıtâm buldu.

Bu bâbda hâtır-ı kemîneye hutûr eder ki, bu makūle âdemler bî-hûş ve tarîk-ı cerr u su'âlde mağşûşü'r-re'yi halîʿu'l-ʿizâr oldukları zâhir u bâhirdir. Zîrâ selâtîn-i ʿizâm-ı Âl-i ʿOsmânî *eyyedehümullâhu ve ebkāhu*[1] hazerâtı icrây-ı şerîʿat-ı Mustafaviyye'de kā'imîn[2] ve me'mûrîn olmalarıyla, anların kurb-ı Sâhib-i şerîʿat-ı garrâları bedîhî ve merkez-i Hilâfet'de kā'imîn olmalarıyla, velâyet ve katâbetleri dahi sâbit ve muhakkakdır. Gerekdir ki anların bu tekarrub-ı sûrî ve maʿnevîleriyle taraf-ı Sâhib-i şerîʿat'dan ol tenbîh olunan emr bunlara ola. Vâsıta-i **[T1 385a]** baʿîdeye hâcet neden mess eder?

Ez-cümle selâtîn-i ʿizâm-ı mâzıyyeden[3] merhûm u mağfûr Sultân Murâd Hân Gāzî ve Selîm ve gayruhum hazerâtına mübeşşerede kati çok umûr u husûsun ifâde ve tenbîhi vâkıʿ olmuşdur. Ve el-yevm mesned-nişîn-i Hilâfet olan efendilerimize dahi bu makūle umûr vukū'undan hâlî olmadıkları bî-iştibâh olmağla, mârru'z-zikr erbâb-ı su'âlin mağşûşu'd-dimâğ oldukları zâhir u bâhir oldu. Hattâ eslâf-ı selâtîn-i mâzıyye vaktlerinde nübüvvet daʿvâsıyla niçe bî-hûş kimesneler zuhûr eylemişdir.

Kırk altı târîhinde[4] Muhassıl ʿOsmân Paşa Mısr-ı mahrûse Vâlîsi iken bir Berberiyyü'l-asl siyeh ʿArab nübüvvet daʿvâsıyla: "Bana miʿrâc vâkıʿ oldu." deyü ʿalem-efrâz-ı iştihâr oldu. Ahz olunup Dîvân-ı Mısır'a ihzâr olundu. Paşa-yı müşârun ileyh mezâhib-i erbaʿa müftîlerini ve sâ'ir vücûh-ı ʿulemâ vü ümerâyı cemʿ eyledi. Mezbûr ʿArab hayli nazîf ve mütekellim ve ʿâkıl-tavr idi. Buna su'âl eylediler. Aslâ nükûlü yok, daʿvâsında musırr oldu. ʿUlemâdan istiftâ olundukda: "Üç gün habs olunur. Şübhesi var ise tevbe verilüp, yine musırr olursa katl olunur" dediler. Vâkıʿâ üç gün habs olundu, baʿdehû getürüldü. Yine ʿinâdında musırr oldu. ʿAlenen Rûmeyli nâm meydânda katl olundu. Böyle umûrun vukūʿuna göre: "Ben mübeşşerede tenbîh olundum" deyü iddiʿâ baʿîd **[T1 385b]** değildir.

---

1 "ايدهم الله وابقاه = Allah onları desteklesin ve onu bâkî kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 kā'imîn (قائمين) T1 : قائيمين A2

3 mâzıyyeden A2 : — T1

4 1 Muharrem 1146 = 14 Haziran 1733 Pazar.

Hattâ merhûm Sultân ʻOsmân Hân *ʻaleyhi'r-rahmetü*[1] müddetinde Ayasofya Câmiʻi'nde Hatîb Efendi hutbede iken "*İnnallâhe yeʼmuru bi'l-ʻadli veʼl-ihsân*"[2] âyet-i şerîfini kırâʼatda hemân bir meczûb-ı[3] lâ-yuʻkal, halîʻu'l-ʻizâr kimesne îstâde: "Yâ kanı ʻadl, kanı şerîʻat, kanı ihsân!" deyü feryâd eyledi. Tutup teʼdîb eylediler. Bu makūle bî-edeb ü bî-hayâ kimesnelere teʼdîb olunmak vücûb mertebesinde olduğu zâhir u bâhirdir.

Vürûd-ı ruʼûs-ı maktûʻa-i kapusuzlar ez-cânib-i Vâlî-i Sivas Feyzullah Paşa Zaralı-zâde ve ihsân-ı Vezâret be-ân

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilkaʻdesi evâyili[4]nde[5] bundan esbak münâsebetle mahallerinde zikri mürûr eden Anadolu havâlîlerinde kapusuz haşerât makūleleri gezüp, Çorum Sancağı Mutasarrıfı Çolak Paşa ile muhârebelerinde bunlara galebe edüp, maʻlûmu'l-mikdâr ruʼûs-ı maktûʻaları Der-ʻaliyyeʼye irsâl ve Bâb-ı hümâyûnʼa vazʻ ve gayra mûcib-i ʻibret kılınmışidi. Yine ol esnâda başsız levend ve kapusuz tâʼife-i[6] evbâş-ı hırâş-meʻâşdan bir gürûh-ı fesâd-iʻtiyâd perâkende olup, baʻzı mahallere ve ebnâʼ-i sebîle gezend ü mazarratları vâkıʻ olduğunu Der-ʻaliyyeʼye inhâ ve iʻlâm olundukda, eşkıyây-ı merkūmûn **[T1 386a]** ne mahalde bulunurlar[7] ise üzerlerine varılup, bi-eyyi hâlin ahz ve cezâları tertîb ve ruʼûs-ı[8] maktûʻaları Der-ʻaliyyeʼye irsâl olunmak[9] bâbında Vezîr-i mükerrem Çelik Mehmed Paşa mutasarrıf olduğu Aydın Sancağı ehâlîsi ile ve iktizây-ı vakt ü hâle göre Bozok Sancağı Mutasarrıfı ve gayrı ve Çapan-oğlu ve Sivas Mutasarrıfı Zaralı-zâde Feyzullah Paşa ve sâʼir Mîr-i mîrân, Vezîr-i müşârun ileyhin maʻiyyetine taʻyîn ve eğer bunların hudûdunda haberleri alınur ise, bilâ-teʼhîrin elviyeleri ehâlîleriyle üzerlerine varılup cenge mübâderet ve eşkıyây-ı merkūmînin fetevây-ı şerîf ve emr-i ʻâlî mûciblerince demleri heder

---

1 "عليه الرحمة = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "ان الله يأمر بالعدل والاحسان = Şüphesiz Allah adâleti ve iyilik yapmayı emreder" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Nahl 16/90. âyetin baş tarafındaki küçük bir kısmıdır.

3 meczûb-ı A2 : مجزرن T1

4 1-10 Zilkaʻde 1171 = 7-16 Temmuz 1758.

5 evâʼilinde (اوايلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2

6 tâʼife-i (طائفهٔ) T1 : طايفهٔ A2

7 bulunurlar A2 : bulunur T1

8 ruʼûs-ı A2 : روس T1

9 olunmak A2 : — T1

ve katilleri vâcib olup, silâh ve seleb ve emvâlleri "*Men katele katîlen felehû selbühû*"[1] medlûlüyle in'âm ve re'âyây-ı kurâdan dahi men' u def' ve muhârebe ve mukātele iktidârları olanların karyelerine ve hudûd ve mezâri'lerine gelürler ise bilâ-te'hîr ve lâ-tevân muhârebeye ibtidâr birle haklarından gelinüp, emvâl ü eşyâ ve esliha ve mevâşîleri cümle anların ve ru'ûs-ı maktû'aları Devlet-i 'aliyye'nin olmak üzere bu tafsîlde mü'ekked ü müşedded, bâlâsı hutût-ı şerîfe ile mu'anven evâmir-i 'aliyye ısdâr ve taraf taraf gönderilmişidi.

Eşkıyây-ı merkūmûn Çorum Sancağı'ndan bozulup, yine tecemmü' ve iddi'â ile ol havâlîlere dökülüp, tâ Sivas'a karîb nâm mahalle geldikleri haberi Sivas Mutasarrıfı **[T1 386b]** Zaralı-zâde Feyzullah Paşa'ya resîde olup ve bu şirzime-i fesâd-i'tiyâddan Sivas havâlîsine ba'zı eşyâ talebiyle îrâs-ı mazarrat ü gezend hâsıl olmuşidi. Hemân sâ'at vârid olan evâmir-i 'aliyye mûcebince Feyzullah Paşa kapusu halkı ile 'alâ cenâhi'l-isti'câl üzerlerine varılup cenge mübâderet ve niçe[2] dâr ü gîr ve mudârabe ve sell-i şemşîr ve iş'âl-i muhârebeden sonra bâd-ı nusret Feyzullah Paşa cânibine vezân ve eşkıyây-ı mezbûrûndan ma'lûmü'l-mikdâr ru'ûs-ı maktû'a ahz ve bakıyyetü's-süyûf olanlar mütevârî-yi şi'b-i cibâl oldu. Bunlar dahi gayret ü hamiyyet birle enselerin ta'kīb ederek yetişdiler. Yine muhârebe olunup katı vâfir eşkıyâlar dahi tu'me-i şemşîr oldu. Ru'ûs-ı maktû'aları Der-'aliyye'ye irsâl ve pîş-gâh-ı Bâb-ı hümâyûn'a vaz' ve âhara mûcib-i 'ibret kılındı.

Mûmâ ileyh Zaralı-zâde Feyzullah Paşa yarâr ve nâmdâr ve şecî' ve kârgüzâr olup, bi-husûsihî bu hıdmeti, makbûl-i nazar-ı 'inâyet-eser-i hazret-i Zıllullâhî olmağla, rütbe-i vâlây-ı Vezâret ihsân-ı hümâyûn olup, bâlây-ı sahîfe-i kadr ü şânı hatt-ı şerîf-i mevhibet-redîf-i Hâkānî ile[3] zîb-ârây-ı tebcîl buyuruldu.

---

1 "من قتل قتيلا فله سلبه = (Savaşta düşmanı) öldüren kişiye ölüyü gömme düşer" anlamına gelen hadîs-i şerîftir. Farklı bir rivâyet için bkz. Yılmaz, *age.*, II,645.

2 niçe T1 : nice A2

3 ile A2 : olup T1

Ta'yîn-şüden-i Yûsuf Efendi Kethudâ'-i Sadr-ı sâbık be-nezâret-i ta'mîr ve binâ'-i Serây-ı hümâyûn der-Edirne dâru [T1 387a]'n-nasri ve'l-meymeneti

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desi evâyilinde[1] Edirne'de olan Serây-ı hümâyûn bundan esbak otuz seneye karîb müddet olur ki mahrûse-i Edirne'de olan muhtâcü't-ta'mîr gerek Serây-ı hümâyûn ve gerek sâ'ir emlâk-ı hazret-i Şehriyârî ta'mîr ve ru'yet-i müstakılle ile mübâşeret ve ihtimâmdan mütevârî ve bi-emrillâhi Te'âlâ anda vukū' bulan gerek ihrâkāt ve gerek zelâzil-i şedîdeden vehn ü za'f târî olup, gerek Âsitâne-i 'aliyye'de ve gerek gayrı mahallerde olan emlâk-ı hümâyûn dahi nev-be-nev bakılmadıkca külliyyen mütevehhen olup, emr-i cüz'î (جزوی) ile husûle gelecek mâdde mesârif-i kesîreye muhtâc olacağı *müstağnin 'ani'l-beyân*[2]dır.

Husûsan dâru'n-nasri ve'l-meymeneti olan mahrûse-i Edirne Serâyı vücûhla ru'yet ü ihtimâma şâyân ve ba'zı levâzımât ve levâhikāt-ı mühimme-i Devlet dahi muhtâc-ı ihtimâm ü ru'yet olduğundan, Kethudây-ı Sadr-ı esbak Âmedci Süleymân Efendi birâderi Yûsuf Efendi her vechile mücerrebü'l-etvâr ve umûr-ı ebniyye ve ta'mîr-i emkineden dahi haberdâr ve kâr-güzâr olmalarıyla, ba'zı mahall-i âhara ve umûr-ı sâ'ire[3] ta'yîn mülâhazasıyla ma'iyyetlerine Masraf-ı Şehriyârî-i[4] sâbık Cânîbî dâmâdı Ahmed Efendi dahi ta'yîn ve me'mûr ve tertîb olunan zu'amâ **[T1 387b]** ve kütebâ ve sâ'ir[5] hademe umûr-ı binâ ile taraf-ı mîrîden mukaddemü'ş-şurû' teheyyü' ve i'âneti mühim olan umûrun dahi itmâmıyla tenbîh ü te'kîd ve savb-ı me'mûruna râhî kılındı. Bunun tafsîli ba'de'l-keşfi ve'r-ru'yeti husûle gelür mevâddan olmağla, hemân zabt ü ta'yîni ile şimdi iktifâ'[6] olundu.

---

1 1-10 Zilka'de 1171 = 7-16 Temmuz 1758.

2 "مستغن عن البيان = Açıklamaya muhtac değildir" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

3 sâ'ire (سائره) A2 : sâyire (سايره) T1

4 Şehriyârî-i A2 : Şehriyârî T1

5 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A2

6 iktifâ' A2 : iktifâ T1

Tevcîh-i ba'zı mevâlî-yi kirâm hasbe'l-'âdeti

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desi evâ'ili[1]nde[2] merhûm Serây-ı 'âmire Hâcesi ve Şeyhulkurrâsı Yûsuf Efendi-zâde Yûsuf Efendi'ye Bursa Mevleviyyeti ve Terhâne-zâde İbrâhîm Efendi'ye Şâm Mevleviyyeti bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu.

Sudûr-ı hatt-ı şerîf be-nasb-ı Mütevellî-yi Kitâb-hâne-i hümâyûn ve düstûru'l-'amel-i dâşten-i û

Enderûn-ı hümâyûn'da Sultân-ı cennet-mekân es-Sultân el-Gāzî Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[3] hazretlerinin binâ ve ihyâ buyurdukları Kitâb-hâne-i hümâyûn ki, bundan akdem mütevellî olanlar câdde-i sedâda sâlik olmayup, evkāf-ı hümâyûnun kurâları re'âyâlarına[4] zulm ü te'addîleri ve umûr-ı vakf-ı şerîfde hılâf-ı merzî hareketleri ma'lûm-ı hazret-i Şehriyârî olup, mütevellî bulunan kimesneden tevliyyeti ref' ve Edirne'de bir gayrı kitâbet **[T1 388a]** ihsânıyla ihrâc ve tatyîb buyurulup, Enderûn-ı hümâyûn'da Hırka-i şerîf'e hıdmet eden Hâne-i Hâssa'dan kırk neferin biri çırâğ olmak vaktinde tevliyet-i vakf-ı hümâyûn ile çırâğ ve Dârussa'âdet Ağası Kitâbeti dahi ana tahsîs kılınmak üzere hatt-ı şerîf-i şevket-makrûn ısdâr ve düstûru'l-'amel kılınmak üzere Baş-muhâsebe'ye kayd ve Haremeyn'e sûret verilüp, bu gûne nizâm ve üslûb-ı müstahsen üzere ihtimâm buyuruldu.

Bunda birkaç vechile sıyânet-i vakf-ı şerîf ve tanzîm ve idâre-i re'y-i hasen olduğu şu vechile müstahsendir ki, ibtidâ böyle cesîm ve mu'tenâ vakf-ı hümâyûna bî-gâne mechûlü'l-etvâr kimesne dest-res bulmamağla, hâsıla olan mezâlimden emîn ü sâlim olur.

İkinci fâ'idesi Enderûn-ı hümâyûn'da Hırka-i şerîfe-i müteberrikeye niçe sinîn ve eyyâm hıdmet-i mebrûresi zâyi' olmayup, semere-i ihlâs ve sıdk-ı sülûkü böyle ni'met-i cezîleyi müntic olmuş olur. Ve ilâ âhıri'l-emr bununla medâr-ı âsâyiş edüp;

---

1 1-10 Zilka'de 1171 = 7-16 Temmuz 1758.

2 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2

3 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 re'âyâlarına T1 : + [Bu kelime mükerrer yazılmıştır] A2

Mülkü Kisrâ ʻanhü tuğnî kisratün
Ve mine'l-bahr ictizâ'un (اخبزاء) bi'l-veşel [1]

medlûlüyle bihâr-keş-i mekiş-i talebden müctezî-i veşel iktifâ olur.

Üçüncü[2] fâ'idesi[3] ol behre-i müteberrikeye her bî-ser ü pâ kitâbet ü meʻârifden bî-behre kimesne nâ'il[4] olmağla, ehl olamadığından tahsîl-i istiʻdâda sâʻî olur. Ve haysiyyet ü ehliyyeti **[T1 388b]** maʻlûm olan kimesneye verilüp, hakkā ki bu üslûb-ı müstahsen re'y-i hasen ve nizâm-ı ahsen olduğu bî-iştibâhdır.

Sudûr-ı fermân-ı ʻâlî ki Fındıklı altûn be-ʻayâr-ı Yaldız altûnu bâşed

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilkaʻdesinin on yedinci günü[5] fermân-ı ʻâlî sâdır olup, beyne'n-nâs gerek sarf ve teʻâmül ve gerek ahz ü ʻatâda Fındıklı taʻbîr olunan pâk altûn kefere sikkesiyle meskûke bıcaklı altûn gibi yüz kırk altı pâreye geçerdi. Ammâ Yaldız taʻbîr olunan bâdemiyü'ş-şekl[6] sikke ile muʻlem altûn ki, yüz elli beş pâreyi mâşî ve cârî olup, miyânede her altûnda dokuz pâre tefâvütü zâhir ve mikdâr u ʻayârına mahmûl idi. Zikr olunan Fındıklı altûnun gerek hisâb-ı kīrât üzere ʻayârı ve gerek mikdârı zikr olunan Yaldız altûnundan lâ-fark olmağla, Fındıklı altûn Yaldız altûnu gibi yüz elli beş pâreye geçmek üzere ve Zer-i mahbûb nısfıyyesi Darb-hâne-i ʻâmire'de kesilmek üzere ve baʻde'l-yevm Fındıklı nısfıyyesi kesilmek üzere meşrûh ve mufassal sâdır olan fermân-ı ʻâlî Bedestân'da kırâ'at ve mazmûn-ı şerîfi üzere dellâllar nidâ ve taşra memâlik-i İslâmiyye'ye minvâl-i meşrûh üzere emr-i şerîf ile âdemler taʻyîn ü irsâl buyuruldu. **[T1 389a]**

---

1 "ملك كسرى عنه تغنى كسرة * ومن البحر اجتزاء بالوشل = Kisrânın saltanatı yerine ona bir ekmek kırıntısı yeter. Denizin yerine ise bir damla su yeter" anlamına gelen Arapça bu beyit İbnü'l-Verdî (ö. 749/1349)'ye aittir; bkz. Ebû Hafs Zeynüddîn Ömer b. Muzaffer b. Ömer İbnü'l-Verdî, *Dîvânu İbni'l-Verdî*, thk. Abdülhamid Handavî, Dâru'l-Âfâki'l-ʻArabiyye, Kahire 2006, s. 279.

2 üçüncü A2 : ücüncü T1

3 fâ'idesi (فائده سی) T1 : فائيده سی A2

4 nâ'il (نائل) T1 : نايل A2

5 17 Zilkaʻde 1171 = 23 Temmuz 1758 Pazar.

6 bâdemiyü'ş-şekl T1 : bâdâmiyü'ş-şekl A2

Nefy-i Mehmed Bey Çerkes Ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı ʻâlî be-Cezîre-i Sakız

Yine mâh-ı zilkaʻdenin on sekizinci günü[1] Silahşorân-ı hazret-i Şehriyârî'den olup ve hem Ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı ʻâlî'den maʻdûdeten Çerkes Mehmed Bey fi'l-cümleti tevhân-ı hadâset hıdmet-i me'mûresi edâsına şâgil olmağla, Sakız Cezîresi'ne nefy ü iclâsıyçün fermân-ı ʻâlî sâdır ve Mübâşir maʻiyyetiyle ol savba ʻazîmete mübâdir kılındı.

ʻAzl-i Ser-etıbbâ'-i Hâssa Efendi ve nasb-ı Hattât Kâtib-zâde Mehmed Refîʻ Efendi

Yine mâh-ı zilkaʻdenin yirmi ikinci günü[2] Ser-etıbbâ'-i Hâssa-i hazret-i Şehriyârî Efendi ʻazl ve hânesinde ikāmete emr u fermân buyurulup, mevâlî-i kirâmdan ihtiyâr ve sâhib-i ihtibâr ʻilm-i tabâbetde yegâne-i rûzgâr ve bi-husûsihî fenn-i hatt-ı taʻlîkde ʻİmâd-ı Sânî, sâhib-i âsâr, fazîletli, tabâbetli Kâtib-zâde Mehmed Refîʻ Efendi cenâbları her vechile Ser-etıbbâ'-i Hâssa hıdmetiyle müteşerrif olmağa ahakk u ahrâ olmağla, ilbâs-ı hilʻat-ı seniyye ile kadr ü şânları iʻtilâ buyuruldu.

ʻAzl-i Sadr-ı Rûm Veliyyüddîn Efendi ve nefy-şüden-i û be-Maʻnîsa (بمغنيسيا) ve nefy-i ʻAbbâs-zâde Ser-çakırcıyân-ı Hâssa ve İskemleci ve Ser-etıbbâ'-i Hâssa-i sâbık ve vekāyiʻ-i [T1 389b] Rumeli Hatvânî-zâde

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilkaʻdesinin yirmi birinci günü[3] Sadr-ı Rûm Veliyyüddîn Efendi ʻazl ve Maʻnîsa'da ikāmetine fermân olunup, Mübâşir taʻyîni ile savb-ı me'mûruna râhî kılındı. Mûmâ ileyh Efendi hazretleri etrâflarına iʻtimâd gösterüp, olur olmaz deʻâvî-i gayr-ı müstakīmede ıtmâʻ-ı etrâf ile zebân-ı halka düşüp ʻazli ve diyâr-ı âhara iclâları muktezî oldu.

Ez-cümle Hatvânî-zâde bir meşhûr ve tammâʻ kimesne olmağla, kendülerinin hıdmet-i vekāyiʻinde bulundular. Ol dahi Gelibolu'ya nefy ü iclâ olundu. Ve mûma ileyhin ʻazli ve Maʻnîsa'ya iclâları günü İskemleci Mustafa Ağa kendüsüne ʻateh mertebesi gelüp, müsinn ve tekellümünü bilmez lâ'übâlî kimesne olmağla, Bozca-ada'ya nefy ü iclâ olundu.

---

1 18 Zilkaʻde 1171 = 24 Temmuz 1758 Pazartesi.

2 22 Zilkaʻde 1171 = 28 Temmuz 1758 Cuma.

3 21 Zilkaʻde 1171 = 29 Temmuz 1758 Cumartesi.

Ve ʻAbbâs-zâde, Çakırcı-başı hıdmet-i lâzimesinde mütehâvin ve vâcibe-i ʻuhdesi olmayan umûra karışup, musırr-ı ʻinâd kimesne olmağla, Limni Cezîresi'ne iclâ olundu. Ve ʻazl olan Ser-etıbbâ-i Hâssa hânesinde mukīm-i[1] inzivâ olmağa emr u fermân olunmuşidi. İhtiyât ve ârâmı olmayup, hılâf-ı emr-i ʻâlî meşy ü hareketi zâhir olmağla, Gelibolu'ya nefy ü iclâ olundu. Bu gûne te'dîbât-ı Devlet-i ʻaliyye kendi hadd ü mikdârını bilmeyüp, ihâle-i ʻuhdesi olmayan **[T1 390a]** umûra müdâhale edenlere min ʻindillâh terbiye olduğu zâhir u bî-merâdır.

ʻAzl-i Voyvoda-i Boğdan ve nasb-ı Tercemân-ı Dîvân ve gayrân

Yine mâh-ı merkūmun evâ'ili[2]nde[3] hazret-i Şehriyâr-ı ʻâlem ve Hidîv-i ekrem *edâmallâhu ʻömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ümem*[4] efendimiz hazretleri bir gayûr ve zehîn ve min ʻindillâhi Teʻâlâ muvaffak, sâhib-i celâdet ve temkîn, Pâdişâh-ı ʻinâyet-iktinâh olmağla, Dâvûd-paşa sâhası semtlerinde tebdîl-i hümâyûnda saʻâdet ü iclâl ile güzâr buyururlar iken, nâ-gâh Eflâk ve Boğdan voyvodaları keferelerinin ulakları olan birkaç[5] nefer menzil-süvâr zimmîler dûçâr olup, zehâb ü iyâblarından su'âl ve bunlar bilmeyüp yine râhlarına ʻazîmete ikdâm gösterdiklerinde, Şehriyâr-ı ʻâlem hazretleri: "Bunda bir dakīka-i mahfiyye olmak gerekdir" deyü bunları bi-temâmihî ahz ve kağıdları alup cümlesine nazar buyurup, muhtâc-ı terceme olanları terceme ve her ne ki tahrîr olunmuş ise, ıttılâʻ-i hümâyûnları olur. Ve mesfûrân voyvodalara ahâd-ı nâsdan ve baʻzı hademe-i Devlet'den yazılan kelâm-ı bî-îhâm maʻlûm-ı Hidîvâne'leri buyurulur[6]. Bu sebebden Boğdan Voyvodası'nın ʻazli ve anı Eflâk'a voyvoda ve Eflâk'daki maʻzûlen Âsitâne-i ʻaliyye'ye Mübâşir maʻiyyetiyle ihzâr ve hâlâ bir müddetden berü Dîvân Tercemânlığı'nda **[T1 390b]** müstedîmetü'l-hıdmet olan nâm Tercemân'ı Boğdan Voyvodalığı ile çırâğ ve bundan esbak tercemân-ı maktûlün akribâsından nâm zimmî Dîvân Tercemânlığı ile behre-yâb buyurulmağa emr u fermânları cârî buyuruldu.

---

1 mukīm-i A2 : müstakīm-i T1

2 1-10 Zilkaʻde 1171 = 7-16 Temmuz 1758.

3 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2

4 "ادام الله عمره وشوكته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü nesiller sürdükçe dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 birkaç T1 : birkac A2

6 buyurulur A2 : بيورلور T1

el-Hâsıl selâtîn-i ‘izâm-ı ‘Osmânî hazerâtı cümlesi mü’eyyedîn[1] ve min ‘indillâh mülhemîn oldukları bî-iştibâh ve bi-husûsihî şevketlü, kerâmetlü, kudretlü efendimiz hazretleri muvaffak ve mü’yyedün min ‘indillâh âgâh ve sâhib-i basîret ve intibâh olduklarına bu mâdde-i muharrere gibi niçe mevâdd şâhid-i ‘adildir.

Her tebdîl-i hümâyûnda bir hikmet ve ümmet-i Muhammed’e ve fukarâ’-i ra‘iyyete sıyânet ve şefekatleri zâhir u bâhir olmakdadır. Anlar mahz-ı râhat-ı fukarâ içün hâb ü râhatların terk ile himmet ü hamiyyetleri ve böyle mevâdda izhâr-ı gayret ü necdet ve necâbetleri ‘ayn-ı kerâmet ve tevfîk olduğu şâyibe-i iştibâhdan müberrâdır. Hakk Te‘âlâ sâye-bân-ı lutf-ı İlâhî olan vücûd-ı hümâyûnların âfât-ı dehrden masûn u mahfûz eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi’l-mürselîn.

Hikmet ve pend: Hademe-i sadâkat-kâra lâzım ve ehemm olan cümle-i mevâddan biri de budur ki[2], taşrada olan veliyy-i ni‘metine mektûbuyla havâdis ve umûr-ı Devlet-i ‘aliyye’ye muzırr ve muhâlif bir harf tahrîr etmeyeler, zîrâ bu gûne tahrîrâtın iki vechile hücnet-i ‘azîmesi vardır. Biri budur ki, ol memhûr kağıd ile **[T1 391a]** irsâl eylediği âdemîsi esnâ’-i râhda kazâ-zede olup, ya hatfe enfihî vefât edüp bulunan kağıdları girüye taraf-ı Devlet’e gönderilür; esrâr-ı hafiyyesi rû-nümây-ı zuhûr olur. Yâhûd ol esrâr-ı hafâyâ tahrîr eylediği efendisi, mürûr-ı ezmân ile Devlet-i ‘aliyye’ye gelüp, nâ’il-i[3] ser-i kâr olur. Her bâr bunu gördükce: “Bu bir vakit esrâr-ı Devlet’i bize hufyeten[4] tahrîr ederdi. Şimdi ihtimâl ki yine esrâr-ı hafiyyemizi gayra tahrîr ede” hâtırasıyla bundan emîn olamaz. Zîrâ mukaddem-i sıfat-ı nifâk ile ittisâfı ma‘lûm idi. İmdi bu makūle umûr-ı hatardan ihtirâz gerekdir.

Tevcîhât-ı ba‘zı vüzerâ’-i ‘izâm bi-vechi’l-‘âdeti[5]

Yine bu hılâlde sâbıkā Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ‘âlî Ağalığı’ndan Kāyim-makāmlık ve rütbe-i sâmiye-i Vezâret i‘tâ buyurulan Dîbâcı İbrâhîm Paşa, Rakka Eyâleti’ne mutasarrıf iken ehâlî-i Rakka’nın huşûnet-i cibillîleri hasebiyle merhûm Hamevî-zâde Ahmed Paşa ile vâkı‘ olan hasâret ve sû’-i edeblerinden nâşî te’dîb olunmadıklarından, Vezîr-i müşârun ileyhe dahi mu‘âmele-i

---

1 mü’eyyidîn A2 : مويدين T1
2 ki A2 : كده T1
3 nâ’il-i (نائل) T1 : نائيل A2
4 hufyeten A2 : خفيه T1
5 **bi-vechi’l-‘âdeti** T1 : **bi-vechi’l-‘âde** A2

gayr-ı lâyıka izhâr eylediler. Bu sebebden eyâlet-i mezkûreden ʻazl olundu. Ve sene-i merkūme mâh-ı zilhiccesinin ücüncü günü[1] Vezîr-i mükerrem Nuʻmân Paşa hazretlerine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu. Ve hâlâ Aydın **[T1 391b]** Mutasarrıfı Vezîr Çelik Mehmed Paşa'ya Karaman Eyâleti inzımâm ve bî-ser ü pâ geşt ü güzâr eden kapusuz levendât ve sâ'ir eşkıyâ gürûhların ol havâlîlerde ve mücâviri olan elviyede ahz ve haklarından gelinmekde ihtimâm-ı tâm eylemeleriyçün mü'ekked ü müşedded sâdır olan hatt-ı şerîf-i ʻinâyet-redîf ile tevcîh ü ʻinâyet buyuruldu.

Muʻâyede-i ʻîd-i adhâ be-resm-i me'lûf ve kāʻide-i maʻrûfe

Yine sene-i merkūme zilhiccesinin beşinci günü[2] Sadrıaʻzam ve Hidîv-i ekrem hazretleri resm-i kadîm ve de'b-i müstedîm üzere mükemmel ü mübeccel alay ile Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[3] hazretlerine teşrîf buyurup, muʻâyedeye mübâşeret ve ertesi gün[4] cümle mevâlî-i ʻizâm maʻa sudûrihimü'l-fihâm ʻale't-tertîb Serây-ı Sadr-ı ʻâlî'ye kudûm ve ʻarefe gününe[5] değin cümle aʻyân ve ricâl-i Devlet-i ʻaliyye muʻtâd olan vech üzere tebrîk-i ʻîd-i saʻîd içün dâmen-bûs-ı hazret-i Âsafî'ye müsâraʻat eyleyüp ve onuncu gicesi[6] erkân-ı Devlet ʻale'l-ʻumûm Serây-ı vâlây-ı Pâdişâhî'de takbîl-i dâmen-i ʻinâyet-me'men-i Tâc-dârî'leriyçün saff-beste-i makām-ı hıdmet olup, şiʻr:

Ne dâmen-i ʻazamet me'men-i ʻinâyet kim
Olur o dâmeni takbîl içün bu ʻîd-i saʻîd [T1 392a]
Ne dâmen-i kerem-i Şâh-ı bu'l-mehâmid kim
Şifâha mültesem etmiş anı Hudây-ı Mecîd

medlûlüyle ʻale's-seher dâmen-bûs-ı hazret-i Şehriyârî ile şeref-yâb ve şevketlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh *eyyedehullâhu*[7] *ve ebkāhu*[8] efendimiz hazretleri edây-ı nemâz-ı ʻîd-i saʻîd içün müzeyyen alay-ı cihân-ârâ ile cedd-i em-

1 3 Zilhicce 1171 = 8 Ağustos 1758 Salı.
2 5 Zilhicce 1171 = 10 Ağustos 1758 Perşembe.
3 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
4 6 Zilhicce 1171 = 11 Ağustos 1758 Cuma.
5 9 Zilhicce 1171 = 14 Ağustos 1758 Pazartesi.
6 10 Zilhicce 1171 = 15 Ağustos 1758 Salı.
7 *eyyedehullâhu* A2 : *eyyedallâhu* T1
8 "ايده الله وابقاه = Allah onu desteklesin ve bâkî kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

cedleri Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[1] hazretlerinin Câmi'-i şerîfi'ne 'inân-tâb-ı 'azamet ü iclâl oldular. **Ferd**[2]:

Devâm-ı 'îd-i sürûr ile devlet ü 'ömrün
Füzûn ede kerem-i Rabb-i Müste'ân ü Mecîd

Vefât-ı Mûsâ-zâde Efendi ez-hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûn

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilhiccesi evâ'ili[3]nde[4] hâcegân-ı Dîvân-ı hümâyûn'dan pîr u ihtiyâr, erbâb-ı fezâ'il[5] ü me'ârifden, nîkû-kâr Mûsâ-zâde Efendi hastalanup, hatfe enfihî vefât eyledi; *rahmetullâhi 'aleyhi rahmeten vâsi'aten*[6].

Vürûd-ı haber-i vefât-ı Vezîr 'Ali Paşa Sadr-ı esbak el-ma'rûf bi-Şeyhi'l-vüzerâ' Hekîm-başı-zâde *rahmetullâhi 'aleyh*[7]

Yine bin yüz yetmiş bir sene-i hicrînin mâh-ı zilhiccesinin 'arefe gicesi[8] sâ'at altıda müşârun ileyh Hekîm-başı-zâde 'Ali Paşa hazretleri Kütahya'da birkaç gün 'illet-i mesâne ile hastalanup, dâr-ı fenâdan 'âlem-i bekāya **[T1 392b]** irtihâl eyledi. Müşârun ileyh Sadru's-sudûr-ı kerîm 'Ali Paşa-yı şefûk ve hamîm hazretleri üç def'a nâ'il-i[9] mühr-i Sadâret-i 'uzmâ ve vâsıl-ı Vekâlet-i kübrâ olup, Sâhibü'l-âsâr ve'l-megāzî, Vezîr-i zehîn, kâmil ve rezânet-temkîn-i kerem ve 'ilm ü hilm ve şecâ'at ve diyânetle mevsûf u ma'rûf idiler.

Merhûm ve mağfûrun 'ömrleri yetmiş bir seneye resîde olmuşidi. Müceddid-i mi'e tesmiye olunan zevât-ı kirâmdan ma'dûde olduğu bî-iştibâhdır. Pederi Nûh Efendi ki Re'îsü'l-etıbbâ' olmuşlar idi. Cümle-i evlâdlarından 'Ali Paşa merhûmun târîh-i velâdetleri ve müddet-i 'ömrleri, anlara ehl-i keşf ü salâhdan bir kimesnenin haber verdiği kendülerinden menkūldür.

---

1 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 **Ferd** A2 : + [Bu kelime siyah mürekkeple yazılmıştır] T1

3 1-10 Zilhicce 1171 = 6-15 Ağustos 1758.

4 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2

5 fezâ'il T1 : fezâyil A2

6 "رحمة الله عليه رحمة واسعة = Allah'ın geniş rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

8 9 Zilhicce 1171 = 14 Ağustos 1758 Pazartesi.

9 nâ'il-i (نائل) T1 : نائل A2

Merhûm fukarâ tâ'ifesine[1] gāyetü'l-gāyeti mu'tekıd ve erbâb-ı fazl ü kemâle mükrim ve sâhib-i kerem ü 'atâyâ, güşâde-baht ve mansûru'l-livâ', şecî' u behâdır ve i'mâl-i asâkire kādir, melhûz ve muvaffak bir Vezîr-i sıdk ve kâr-dân idi.

Bunların me'mûr oldukları Ser-askerlik'lerinde gerek İran semtlerinde ve gerek Bosna ve Baniluka'da fütûhât ve megāzîleri ve menkıbe ve âsârları ve hüsn-i tedbîrleri zîver-i sahâ'if-i tevârîh olmuşdur. Husûsan ehl-i fesâd ve vâcibü'l-izâle olan mefâside zafer bulmaları cümleden **[T1 393a]** a'ceb ü ağrebdir. Hakkā ki temâm 'alâ[2] mazhar ve sâhib-i nasr[3] u zafer 'asrın Emîr Şîr 'Ali Nevâyî idi. Kendü ism-i sâmîleriyle müzeyyen ve muhallâ kütüb ü resâ'ilin[4] 'add ü şümârı derece-i ihsâdan müberrâdır. Hattâ bir zât-ı me'ârif-simât 'ulemâ'-i Buhârâ'dan idi. Fenn-i 'arûzda bir risâle te'lîf edüp merhûm 'Ali Paşa'ya 'arz eder. Câ'ize-i[5] risâle olmak üzere bin beş yüz altûn ihsân buyururlar; sâhib-i te'lîfin kendi lisânından istimâ' olunmuşdur.

Devlet-i 'aliyye'de kırk seneden berü gerek vüzerâ ve gerek ümerâ ve kapucu-başılar ve zu'amâ ve hâcegân ve mevâlîde merhûmun çırâğı kati çok ve in'âm ü ihsânını görmemiş âdem nâdiru'l-vukū' olmağla, ez-cümle Sadâret'lerinde bir gün Şeyhi Molla Efendi ziyâretlerine geldi. Ba'de îfâ'i'l-merâsim sohbet olunurken: "Efendim! 'Alîl ü ihtiyâr oldum. Gözlerimde dahi 'illet-i remed müstakarr oldu. Ve birâderim dahi merhûm olalı pek bî-kes ve yalnız kaldım" dedikde, Efendi hazretleri: "Senin birâderin benim, elem üzere olmayasız" deyü 'azîm nevâziş ve tatyîb-i hâtır buyurup, bir surre altûn bir ferve-i nefîse ilbâs ve ertesi gün rikâb-ı kâm-yâba rû-mâl ve Anadolu Kadı'askerliği ihsânıyla dûş-ı müfâharetlerin resîde-i zirve-i i'tilâ buyurdular.

Ve merhûmun tahâret ve nezâfet **[T1 393b]** ü nezâhetleri şu mertebeye resîde idi, ki mede'l-'ömr sevbleri açılup, sînelerin bir kimesne görmemişdir. Ve dâ'imâ[6] zânû-nişîn, leyyinü'l-hulk, hem beşûş ve hem vakūr idiler. Tekellümlerinde dâ'imâ te'emmül ve te'ennî üzere ve istimâ'-i kelâmda ez-dil ü cân sem'-i kabûl üzere idiler. Gāyet mütevâzı', râyiha-i kibr ve enefeden 'ârî,

---

1 tâ'ifesine (طائفه سنه) T1 : tâyifesine (طايفه سنه) A2
2 'alâ T1 : galî A2
3 nasr A2 : nazar T1
4 resâ'ilin (رسائلك) T1 : resâyilin (رسايلك) A2
5 câ'ize-i (جائزة) A2 : câyize-i (جايزة) T1
6 dâ'imâ (دائما) T1 : دايما A2

huzûrlarına gelan fakīr u vazî‘ ve kebîr u refî‘ me’zûn-ı duhûl ü vusûl idi. Herkes merâm ve matlabını kendi lisânıyla ifâdeye ruhsat-yâb, ammâ bu tevâzu‘ ve furûtenî ile yine heybet ve celâletleri kulûb-ı nâsda mâlî idi. Husûsan ehl-i şürûr u fesâdın anlardan havf ü haşyeti mertebe-i ta‘bîrden bîrûn idi. Ammâ tahâretleri ve salâh-ı hâl zâhir u bâtınları şu rütbe meşhûd-ı Hakīr olmuşdur ki: “*Düm ‘ale’t-tahâreti yüvessa‘ ‘aleyke’r-rizku*”[1] hadîs-i şerîfi üzere devâm-ı vuzû’ üzere ve salavât-ı hamsi ‘ale’t-tertîb cemâ‘at ile edâya müdâvim ve teheccüdü ve sâ’ir işrâk ve evvâbîn gibi nevâfili edâda sâhib-i kurb-ı nevâfil idiler. Ve nısfu’l-leylde kā’im[2] ve bi’s-seher seccâdeleri üzere müteveccih ü mutazarrı‘ idiler. Bu hâlât ile muttasıf olmadıkca, el-yevm câmi‘-i şerîfleri ve tekyeleri ma‘mûr ve niçe fukarâ vü zu‘afâ bunların hayrât ü hasenâtıyla te‘ayyüş etmezler idi. **[T1 394a]**

Cümle heb Feyyâz-ı[3] Mutlak’dan ‘atâdır ‘âleme
Lîk hâlî[4] sanma hikmetden bu ihsân ü ‘atâ

Bu Hakīr’e nazar-ı ‘atâfetleri mebzûl olmakdan nâşî, def‘a-i sâlise-i Sadâret’lerinde bir gün ba‘zı evrâd ü ezkâr müzâkere olunurken: “Ashâb-ı Bedr *rıdvânullâhi Te‘âlâ ‘aleyhim ecma‘în*[5] esmâ’-i şerîfeleri müteberrik olduğu pek meşhûr ve mütevâtirdir” buyurdular. Fakīr dahi tefattun edüp, ol esmâ’-i Ashâb-ı Bedr’i tertîb-i tevessülât-ı salavât ile tertîb ve huzûr-ı ‘âlîlerine ‘arz eyledim[6]. Ziyâde hazz eylediler. Ve: “Temâm-ı Ashâb-ı Bedr’i bu gûne tevessülât-ı salavâta idhâl ile kırâ’at ve mülâzemet matlûbum idi” buyurdular.

Vâkı‘â Kız-kullesi’ne kaldırıldıkda, kırâ’atına meşgūl olmuşlar. Bi-emrillâhi Te‘âlâ ‘alâ katlin mahbûs iken bir sâ‘at mürûrunda ıtlâk ve çekdirme sefînesiyle savb-ı me’mûruna râhî oldular.

---

1 “دم على الطهارة يوسع عليك الرزق = Temizliğe devâm et, rızkın bol olsun” anlamına gelen hadîs-i şerîftir; bkz. Yılmaz, *age.*, I,141-142.

2 kā’im (قائم) T1 : قايم A2

3 Feyyâz-ı A2 : فياص T1

4 hâlî (خالى) A2 : حالى T1

5 “رضوان الله تعالى عليهم اجمعين = Yüce Allah’ın rızâsı onların hepsinin üzerine olsun” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 eyledim A2 : ايلدر T1

Fe-'aleyke esâmiyü ashâbi'l-bedri 'inde nüzûli'ş-şedâyidi küllihâ, ezma'e ve ente'l-'azbü fî külli mevridin ve ezlame fi'd-dünyâ ve ente nasîrî, 'ârun 'alâ râ'i'l-hamâ'i hüve fi'l-hamâ izâ zâ'a fi'l-beydâ 'ikālü ba'îrî[1].

el-Hâsıl merhûmun Devlet-i 'aliyye'ye tav' ve inkıyâdı ve hayr-hâhlığı ve nâm ü şânı ve vefret-i 'izz ü iclâli ve kulûb-ı fukarânın anlara incilâb ü incizâbı gayrılarda görülmemişdir. Anadolu Vâlîsi iken Kütahya'da 'âzim-i dâru'l-bekā' olmuşlar idi. Ma'iyyetlerinde meşâyih ve fukarâ dört yüzden **[T1 394b]** ziyâde kimesne mevcûd idi. Târîh-i vefâtları dahi bu mahalle sebt olunmak münâsib görüldü.

Târîh-i fevt-i 'Ali Paşa Hekîm-başı-zâde

'Ali-mazhar velî-muhber 'Ali Pâşây-ı dâd-âver
Muzaffer cûd-perver savlet-âver ceng-i a'dâda
Olup üç def'a mühr ile vekîl-i Devlet-i 'uzmâ
Livây-ı nusratı meftûh-ı imdâd idi her câda
Vezîr-i Sâhibü'l-âsâri ve'l-îsâr u gāzî kim
Değil güncân anın sa'y-ı cemîli hasr u ta'dâda
Rekîn-i Devlet-i 'ulyâ idi sıdk u diyânetle
Melâz u melce'-i erbâb-ı hâcât idi dünyâda
Kadr-dân u[2] me'ârif-perver-i gayret-keş-i Devlet
Zahîr-i saltanat kutb-ı velâyet idi ma'nâda
İşitdim fevtini rahmetle yâd etdim bükâ etdim
Tefekkür eyler iken Hâkimâ târîhin imlâda
Sen insâf eyle binde bir düşer bu mısra'-ı târîh
'Ali Pâşâ'ya tevcîh oldu 'izz-i câh 'ukbâda
(على پاشايه توجيه اولدى عز جاه عقباده) **Sene 1172**

---

1 "فعليك اسامى اصحاب البدر عند نزول الشدايد كلها اظمأ وانت العذب فى كل مورد واظلم فى الدنيا وانت نصيرى عار على راعى الحماء هو فى الحما اذا ضاع فى البيدا عقال بعيرى = Bütün zorluklarda Bedir savaşına katılan ashâbın isimlerini hatırlaman gerekir. Sen su pınarlarında tatlı tatlı su içerken onlar susuz kaldılar. Sen yardım ve destek görürken onlar bu dünyada zulüm gördüler.Devemin yuları çölde kaybolursa, o korunaklı yerdeki korunun çobanına yazıklar olsun" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

2 u A2 : — T1

Def'a-i sâlise-i Sadâret'lerinde bu Hakīr'i her gün 'ale's-sabâh huzûr-ı sa'âdetlerine duhûl ile kerem buyurup, mahremâne esnây-ı sohbetde müşâhede buyurdukları mübeşşereyi nakl buyurdular. Sûret-i mübeşşere budur ki zikr olunur.

Sâhib-i sa'âdet **[T1 395a]** efendimiz hazretleri *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*[1] bir mahall-i müteberrikde devlet ü iclâl ile sâye-endâz-ı 'azamet imişler. Merhûm 'Ali Paşa ol mahalle gelüp, hezâr huzû' ve inkisâr ile îstâde-i pîş-gâh-ı Şâh-ı risâlet-penâh olurlar. Hemân sâ'at: "Yâ 'Ali! Sana bir du'â ta'lîm edeyim, müdâvemet eyle!" buyururlar:

"*Bismillâhirrahmânirrahîm. Bi-kâf-hâ-yâ-'ayn-sâd kefeytü, bi-hâ-mîm-'ayn-sîn-kāf hameytü. Fe-seyekfîkehümullâh ve hüve's-semî'u'l-'alîm. Ene'l-esedü sehmî nefed bi-elfi elfin kul hüvallâhu ahad Allâhu's-Samed lem yelid ve lem yûled ve lem yekün lehû küfüven ahad*"[2] ile hıtâm buyurdular.

Meğer ol meclis-i enverde bir zât-ı 'âlî-kadr dahi hâzır imiş: "Yâ Rasûlallâh! Bu kuluna dahi ta'lîm buyursanız" dedikde: "*Lâ! Hâzâ li-'Aliyyin. Lâ li-gayrihî ve ente bi-hayrin*"[3] buyururlar.

Paşa-yı merhûm bunu nakl ederken bükâ eylerdi. Ve bu Hakīr'den ta'bîrin taleb buyurduklarında: " '*Men ra'ânî fi'l-menâmi fe-seyerânî fi'l-yakazati fe'inne'ş-şeytâne lâ-yetemesselü bî*'[4] hadîs-i sahîhi üzere bu mübeşşere-i 'âliye[5] zîver-i

---

1 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

2 "بسم الله الرحمن الرحيم بكهيعص كفيت بحمعسق حميت فسيكفيكهم الله وهو السميع العليم انا الاسد سهمى نفد بالف الف قل هو الله احد الله الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفوا احد = Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla. Kâf Hâ Yâ 'Ayın Sâd bana yeter, Hâ Mîm 'Ayın Sîn Kāf beni korur. 'Allah onlara karşı seni koruyacaktır; O hakkıyla işiten, hakkıyla bilendir' (Kur'ân, el-Bakara 2/136. âyetin sonu). Ben aslanım, okum bitti. Binlerce kez 'De ki: O, Allah'tır, bir tektir. Allah Samed'dir (Herşey O'na muhtaçtır, O hiçbir şeye muhtaç değildir). Ondan çocuk olmamıştır (Hiç kimsenin babası değildir), kendisi de doğmamıştır (Kimsenin çocuğu değildir). Hiçbir şey O'na denk ve benzer değildir' (Kur'ân, el-İhlâs 112/1-4. âyetler)" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "لاهذا لعلى لالغيره وانت بخير = Hayır, bu Ali içindir; ondan başkası için değil. Sen de hayırlısın" anlamına gelen Arapça bir cümledir.

4 "من رانى فى المنام فسيرانى فى اليقظة فان الشيطان لايتمثل بى = Beni rüyâda gören, gerçekten beni görmüştür, çünkü şeytân benim sûretime giremez" anlamına gelen Arapça bu cümle hadîs-i şerîftir; bkz. Wensinck, *age.*, II,200.

5 'âliye T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ta'bîrden" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

ta‘bîrden muğniyedir. Ve gālib-i ihtimâl ki Sultân’ıma bir mikdâr elem hâsıl olur. Hemân emr buyurulduğunuz vech üzere bu du‘ây-ı şerîfe meşgūl olmak gerekdir. ‘*Ene’l-esed*’[1] ta‘bîri ile galebe ve necât ve iftirâs-ı bed-tıynetân ve ‘udât emr-i muhakkakdır” deyü hatm-i kelâm olundu.

Az müddet mürûr eyledi ki, ifk-i vüşât ile mağzûben ‘azl **[T1 395b]** ve Kız-kullesi’ne habs ve bir sâ‘at mürûrundan sonra ol mahalden ıtlâk ve Magosa’ya irsâl olundu. Ve az müddet mürûr eyledi ki, buna bâ‘is ü bâdî olanlar eşna‘-i katl ile helâk oldular. ‘Ali Paşa hazretleri zafer bulup, hakkında Pâdişâh-ı ‘âlem’e söyledikleri ifk ü iftirâ olduğun bilüp, Eyâlet-i Mısr-ı mahrûse ile be-kâm buyuruldu.

Ammâ bu Hakīr ol meclisde ru’yâ temâmında cür’et edüp: “Size bir su’âlim var” dedim. “Buyurun!” deyü ‘inâyetleri olup: “Siz Vezâret[2] ile kırk seneye bâliğ oluyor ki enhâ’-i ‘âlemi geşt ü güzârdasız. Bu kadar katl-i nüfûs ve ahz-ı emvâl sizden rû-nümây-ı zuhûr olmakdadır. İmdi bu mübeşşere-i ‘azîme nedir?” dediğimde, kasem edüp: “Kendi hazz-ı nefsim ve icrây-ı garazım içün bu âna dek bir ferdi katle mütesaddî olmadım. Ne mahalde bir müfsid ü dâll ümmet-i Muhammed’i ızrâra mütesaddî, şer‘an ve kānûnen vâcibü’l-izâle buldum ise anları bi-emrillâhi Te‘âlâ katle muvaffak oldum. Ammâ ser-‘askerliklerimizde niçe bin nüfûs telef olmuşdur. Anın hâl ü şânı ma‘lûm-ı Pâdişâh-ı ‘âlem ki anı âmir u nâhîdir. Yine anlar mes’ûl olur. Böyle melâ‘îni katl eylemek, hıdmet-i şerî‘at-ı garrâdır. Ve ahz eylediğimiz emvâl eğerçi cümlesi zulm ve hayf olduğu ma‘lûm ve lâkin fukarâ ve ağniyâdan olup, yine âhar fukarâya[3] **[T1 396a]** ve ağniyâya redd olunur. Muktezây-ı hükûmet-i zemâne bu hâli îcâb eylemişdir. Cümle kerem ü ‘inâyet-i Bârî ile sûret-i ‘afvda cilve-ger olmasını recâ ederim” deyüp, vâfir bükâ eyledi.

Merhûmun cenâzesi yirmi günden mütecâviz Kütahya’da serâya muttasıl câmi‘-i şerîfe defn olundukdan sonra evlâd ü ‘iyâli tarafından rikâb-ı kâmyâba ‘arz-ı hâl verilüp, binâ eylediği câmi‘-i şerîfinde türbesine naklini istirhâm ve misli sebk eylediğine binâ’en müsâ‘ade-i ‘aliyye-i hazret-i Şehriyârî erzânî

---

1 “انا الاسد = Ben aslanım” anlamına gelen Arapça cümledir.

2 Vezâret A2 : ورازت T1

3 fukarâya A2 : fukarâ T1

buyurulup, sâdır olan hatt-ı şerîf mûcebince Kütahya'dan cenâzesi Âsitâne'ye nakl ve türbesine defn olundu. Leyle-i 'arefede[1] vefât etmişidi. 'Âşir-i muharremde[2] türbesine defn olundu. Bir ay mikdârı hâk-ı Kütahya'da[3] medfûn olmuşiken aslâ vücûduna vehn ü belâ tareyân etmemişidi.

'Acîbe: Silahdârları ve ba'zı havâss-ı etbâ'ı pîş-gâhlarında iken, vefâtlarından beş gün mukaddem: "Silahdâr! Şu söğüt ağacı kaç yaşında olmak gerekdir" deyü buyururlar. Bunlar dahi: "Gālibâ otuz kırk senelik diraht olmak gerekdir" dediler. Paşa-yı merhûm: "Bu diraht bi'l-itmâm yetmiş bir yaşına resîde oldu" buyururlar. Ve bir âh-ı serd ile hatm-i kelâm buyurduklarında: "Silahdâr! İnşâ'allâhu Te'âlâ sen benimle karîben Âsitâne'ye râhî olursun" buyururlar. Yine bu kader-i **[T1 396b]** işrâbdan mütefattın olamadılar. Bi-emrillâh ba'de'l-vefât silahdârlarıyla nakilleri bile ve anların ru'yet ve ma'iyyetleriyle vâkı' oldu. Merhûm 'Âlî tehallus ederdi. Vâfir gazelleri ve 'âşıkāne ilâhiyyâtı var idi.

Katl-i Çorum Alay-beyi Feyzullah der-Üsküdar

Yine sene-i merkūme 'îd-i adhâsının dördüncü günü[4] Çorum Alay-beyi-yi sâbık Feyzullah nâm şakī Üsküdar'da Balaban İskelesi önünde katl olunup, gayra mûcib-i 'ibret kılındı. Maktûl-i mezkûr sâbıkā Çorum Sancağı Alay-beyisi olup, sancağ-ı mezkûrede iken kendü hâlinde olmayup: "Ehâlînin tîmârlarını terk hıdmetdir" deyü gadr ile âhara tevcîhini 'arz ve niçe fesâd ile müştehir olup, ez-cümle Kör Hâfız nâm bir kimesneyi mecmû'-i vilâyeti tahrîk ile katl etdirdüp, Sivas Vâlîsi Zaralı-zâde Mehmed Paşa bundan akdem bunun kātil olduğunu 'arz etmişidi. Gereği gibi tefahhus olunup, mazmûn-ı 'arz-ı mahzar sahîh olmağla, ze'âmet-i kātil âhara tevcîh olunmak kānûn-ı Pâdişâhî olmağla, ze'âmeti âhara tevcîh ve mezkûr Âsitâne'ye geldikde, bir mikdâr eyyâm habs ile ve diyâr-ı âhara iclâ ile te'dîb olunmuşidi. Bir vechile müte'eddib olmayup yine[5] Âsitâne'ye gelüp ikide birde hükkâmı ta'cîz ile bî-hayâ ve fitne-engîz **[T1 397a]** kimesne idi. Hattâ Zaralı-zâde Vezîr Mehmed Paşa'nın katli-

---

1 9 Zilhicce 1171 = 14 Ağustos 1758 Pazartesi.

2 10 Muharrem 1172 = 13 Eylül 1758 Çarşamba.

3 Kütahya'da A2 : كوتاهيه ده T1

4 13 Zilhicce 1171 = 18 Ağustos 1758 Cuma.

5 yine A2 : — T1

ne fi'l-asl bu müfsid 'illet-i müstakılle olmuşidi. Ammâ hikmet-i Hudâ, **li-muharririhi'l-Fakīr**[1]**:**

Her kişi etdiğini bulmalıdır her ne ise
Sanma kim bezm-i mükâfât ola hem-reng-i halel
Nîk u bed cümle senin mâye-i tahsîlindir
Eyülük iyliğine kubhuna ziştî-i 'amel

me'âliyle ol bî-hûşun katli günü Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i ekrem hazretleri çünki fukarâ'-i 'ibâdullâhın sâmân ü refâhlarıyçün kendi ârâm ü râhatların terk ile imrâr-ı vakt buyururlar idi[2]. Üsküdar semtinde tebdîlen buna dûçâr olup, bî-hûş ve bî-hayâ bir iki kerre bî-muhâbâ: "Şimdi beni ya katl eyle, ya elbette benim alay-beyliğimi[3] bana ihsân eyle!" deyü ibrâm ve buna mümâsil kelimât-ı müdhişe ile sû'-i edebliği hadd-i ifrâtı mütecâviz olur. Ne hâl ise def' buyururlar. Tekrâr yine bir gayrı sokakdan önlerin olup: "Seninle emr-i şer'in benim etmeğimi ne cürm ile gayra verdin" deyü niçe ifrât-ı mûhiş mu'âmeleye musırr olur. Meğer cezây-ı sezâsın bulacak ve mukaddemâ halka etdiği gadr ile müftazıh olacak imiş.

Şevketlü, kudretlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı 'âlem hazretleri bunun **[T1 397b]** sû'-i hâlin bilürken yine[4] terahhumen irhây-ı 'inân buyurmuşlar idi. Böyle bî-edeb hareket[5] ve cesâretinden gāyet[6] gazab buyurup, Üsküdar İskelesi pîş-gâhında katl olunmasına[7] emr buyururlar. Fi'l-hâl bilâ-emân mahall-i mezkûrda katl olunup, sâ'ir[8] mefâsid ve erbâb-ı ictirâya bâ'is-i i'tibâr u istibsâr kılındı.

---

1 **li-muharririhi'l-Fakīr** A2 : + [Bu kelimeler siyah mürekkeple yazılmıştır] T1
2 imrâr-ı vakt buyururlar idi T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 311'in sağ kenârına yazılmıştır] A2
3 alay-beyliğimi A2 : alay-beyliğim T1
4 yine T1 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2
5 hareket T1 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple satırın üstüne yazılmıştır] A2
6 gāyet T1 : + [Bu kelime satırın üstüne yazılmıştır] A2
7 olunmasına A2 : olunmasında T1
8 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

İhsân-ı Vezâret [be-]Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî dâmâd-ı hazret-i Sadrıa'zamî Hüseyn Ağa

Yine sene-i merkume 'îd-i adhâsının altıncı günü[1] dâmâd-ı hazret-i Sadrıa'zamî Mîrahûr-ı Evvel-i Şehriyârî Hüseyn Ağa'ya Rakka Eyâleti tevcîhi ile rütbe-i vâlây-ı Vezâret ihsân ve ilbâs-ı hil'at-ı seniyye ile kadr ü şânları i'tilâ buyuruldu. Ve Âsitâne-i 'aliyye'de 'Âsıme Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[2] hazretlerinin hem-serâ-perde-i âsâyişleri Diyârbekir mansıbı ile be-kâm olan Vezîr Muhsin-zâde Mehmed Paşa hazretlerine Anadolu Eyâleti ve Vezîr Küçük Nu'mân Paşa hazretlerine Diyârbekir Eyâleti bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü 'inâyet buyuruldu. Ve Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından 'izzetlü Mustafa Ağa, Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî ve Urfalı Mehmed Ağa, Vekâlet-i Mîrahûr-ı Sânî ve Kırımî Hüseyn Ağa, Kethudâ'-i Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî iken Boğdan Voyvodası (ویوه ده سی) **[T1 398a]** tarafına me'mûren 'âzim ü râhî olmağla, Abdâl Mehmed Ağa vekâletleriyle ilbâs-ı hil'at olundular.

'Azl-i Emîn-i Darb-hâne-i 'âmire Subhî Efendi ve Emîn-i Darb-hâne-şüden-i Hüseyn Ağa Emîn Ağa-zâde

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilhiccesi evâhırında[3] Emîn-i Darb-hâne-i 'âmire olan hâcegân-ı Dîvânî'den Baş-muhâsebe-i sâbık Subhî Efendi cenâbları 'azl ve bundan akdem bir müddet Emânet-i Darb-hâne'de meşkûru'l-mesâ'î belki her me'mûr buyuruldukları hıdemâtda memdûhu't-tavr olan Kethudây-ı Sadr-ı esbak Emîn Ağa-zâde 'izzetlü Hüseyn Ağa cenâbları Emânet-i Darb-hâne-i 'âmire ile be-kâm buyuruldu.

Bundan esbak zikri mürûr eden belde-i dâru'n-nasri ve'l-meymeneti Edirne'de vâkı' Serây-ı 'âmire-i hümâyûn ki, çend sâle müddetden berü gâh zelâzil-i şedîde ve gâh ihrâkāt ile mütevvehhin ve müşrif-i hedm olup, ba'zı 'avâyık-ı mâni'a ile ta'mîr u termîmden hâlî olmağın, ma'a hâzâ böyle dâru'n-nasri ve'l-meymenede Serây-ı hümâyûn'un dâyiresiyle müşeyyed ve ma'mûr olması vâcibe-i hâlden bir ma'nâ olmakdan nâşî, gereği gibi ta'mîr u termîm ve teşyîd ü tahkîmine emr u fermân buyurulup, bu makūle ebniye-i cesîmenin i'mâl ve idâre-i etrâfına kādir u mâhir Kethudây-ı Sadrıa'zamî-yi sâbık Âmedci

1 15 Zilhicce 1171 = 20 Ağustos 1758 Pazar.

2 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 21-29 Zilhicce 1171 = 26 Ağustos-3 Eylül 1758.

[T1 398b] Süleymân Efendi birâderi Yûsuf Efendi ve Masraf-ı Şehriyârî-yi sâbık Cânibî dâmâdı Ahmed Efendi ma'iyyetlerine ta'yîn ü irsâl ve levâzımât-ı sâ'ireleri dahi bi-temâmihî görülüp ihtimâm buyurulmuşidi.

Bu hılâlde mahsûs ba'zı tenbîhât-ı hümâyûn ile Hâssa Mi'mâr Ağa dahi gönderilüp ve beş on gün zarfında Edirne'ye varup, umûr-ı binâya müte'allık hıdemât-ı lâzimesi itmâmıyla yine Âsitâne-i 'aliyye'ye 'avdet eyledi. Ba'dehû Hazîne-i 'âmire'den sarf-ı mâlezime-i binâ içün beş yüz kîse mikdârı ihrâc ve Emîn-i Binâ'[1] tarafına irsâl olundu.

Yine evâ'il-i mâh-ı zilhiccede[2] dâmâd-ı Sadrıa'zamî Mîrahûr-ı Evvel Hüseyn Ağa hazretleri rütbe-i sâmiye-i Vezâret ile Rakka Eyâleti ile behrever buyurulmuşidi. Te'hîr etdirilmeyüp bir hafta mikdârı umûr-ı mühimme-i râhların itmâm ve menzil-süvâr-ı isti'câl savb-ı me'mûruna râhî kılındı. Ve bu esnâda serserî bâdiye-peymâ-yı hurûc olan kapusuz tâ'ifeleri bulundukları mahalde katl ve cezâları tertîb olunmak içün sâdır olan fermân-ı vâcibü'l-imtisâl mûcebince Bozok semtlerinde bir gürûhu haber alınup, Voyvodası (ویوه ده سی) ve sâ'ir muhâtabun fîh olan hükkâm ve zâbitânı Çapan-oğlu ile ma'an binüp üzerlerine varıldıkda, tarafeynden harb ü nizâle **[T1 399a]** mübâderet ve eşkıyây-ı merkūmûna galebe ile ahz ve haklarından gelinüp, otuz beş 'aded ru'ûs-ı maktû'aları Der-i devlet-medâr'a irsâl ve pîş-gâh-ı Bâb-ı hümâyûn'a vaz' ve âhâra mûcib-i 'ibret-i[3] i'tibâr ve irhâb buyuruldu.

Âmeden-i haber-i vefât-ı Vezîr 'Abdülcelîl-zâde Hüseyn Paşa *'aleyhi'r-rahmetü*[4]

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilhiccesi evâsıtında[5] Vezîr 'Abdülcelîl-zâde Hüseyn Paşa mansıbı olan Eyâlet-i Mûsul'a râhî iken birkaç gün mukaddem hastalanup, bi-emrillâhi Te'âlâ 'âzim-i mahatt-ı bekā oldu.

Vezîr-i merhûm fi'l-asl Mûsûlî-nijâd, 'âkıl u rezîn ve kâr-güzâr ve müstedîmü'l-etvâr idi. Makarr-ı hükûmetleri olan menâsıbda re'y-i sedîd üzere hareketleri ve Devlet-i 'aliyye'nin umûr-ı külliyye ve cüz'iyyesinde ihtimâm ü

---

1 Binâ' A2 : Binâ T1

2 1-10 Zilhicce 1171 = 6-15 Ağustos 1758.

3 'ibret-i T1 : — T1

4 "عليه الرحمة = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 11-20 Zilhicce 1171 = 16-25 Ağustos 1758.

dikkatleri merhûmun irtifâ‘-i kadr ü şânına bâdî olmuşidi. Olduğu hıdmetlerde hayli meşkûr u memdûh idi; *‘aleyhi’r-rahmetü*, *âmîn*[1].

İbtidâ’-i vekāyı‘-ı sene isneyn ve seb‘în ve mi’etin ve elfin min hicretin men lehü’l-‘izzü ve’ş-şerefü *‘aleyhi’s-salâtü ve ekmelü’s-selâm*[2] Kādı-yı İstanbul-şüden-i Ser-etıbbâ’-i Hâssa Kâtib-zâde semâhatli Mehmed Refî‘ Efendi[3]

[T1 399b] Yine sene-i merkūme muharremü’l-harâmının onuncu günü[4] Ser-etıbbâ’-i Hâssa semâhatli Kâtib-zâde Mehmed Refî‘ Efendi hazretleri her vechile zâten ve zemânen ehliyyet ve kānûn-ı liyâkatleri hamiyye-i tedrîc ü tedbîr segbînec (سكنبيج) zuhûra makrûn olmak hasebiyle İstanbul Kadılığı’na bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn ilbâs-ı hila‘-i seniyye ile enmûzec-i ikbâlleri makrûn-ı akribâdîn-i[5] iclâl buyuruldu.

‘Azl-i Ağa-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ‘âlî Vefâlı Mehmed Ağa ve nasb-ı Sûfî Gürcî Mehmed Ağa Ağa-i sâbık

Yine sene-i merkūme muharremü’l-harâmı evâyilinde[6] hâlâ Dergâh-ı ‘âlî Yeniçerileri Ağası olan Vefâlı Mehmed Ağa hastalanup, şîr-pençe marazıyla fuvâk-ı müstemirre mübtelâ olup, bir iki dîvân ve selâmlığa gelemeyüp, Kul Kethudâsı ve Segbân-başı ağalar vekâlet eylediler. Âhiru’l-emr marazı müştedd olup, hıdmet-i lâzimesini bir vechile edâya ‘adem-i iktidârından nâşî ‘azl ve sâbıkā Yeniçeri Ağası olup, bir müddetden berü Ma‘nîsa’da ikāmet üzere olan Sûfî Mehmed Ağa her vechile lâyık u müstehak[7] olmağla[8] hil‘at buyuruldu.

---

1 “عليه الرحمة امين = Allah’ın rahmeti onun üzerine olsun, yâ Rab duâmızı kabul eyle” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 “عليه الصلوة واكمل السلام = Salât ve selâmın en mükemmeli O’nun üzerine olsun” anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça bir duâdır.

3 Efendi T1 : + [Bu başlıkla ilgili olarak s. 316’nın sol kenârında kırmızı mürekkeple yazılmış “**sene 1172**” yazısı vardır] A2

4 10 Muharrem 1172 = 13 Eylül 1758 Çarşamba.

5 akribâdîn-i T1 : akrâbâdîn-i A2

6 1-10 Muharrem 1172 = 4-13 Eylül 1758.

7 müstehak T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan bir kelimenin üzeri okunamayacak derecede çizilmiştir] A2

8 olmağla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “getürdülüp ilbâs-ı” kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

Hânden-i Mevlid-i şerîf-i Nebevî *sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve selle*[1]*m*[2] bi-vechi'l-'âdeti'l-müstahseneti

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevvelinin on ikinci günü[3] **[T1 400a]** 'âdet-i hamîde-i Devlet-i ebed-müddet üzere Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[4] Câmi'-i şerîfi'nde cevâhir-i manzûme-i mîlâd-ı Seyyidü'l-enâm *'aleyhi efdalü's-salâti ve's-selâm*[5] ile teşnîf-i mesâmi'-i erkân-ı Devlet içün 'akd-i cem'iyyet ve Sadrıa'zam-ı Âsaf-makām ve Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[6] ve Kapudan Paşa ve Âsitâne-i 'aliyye'de mukīm Kücük Mustafa Paşa ve Muhsin-zâde Mehmed Paşa ve Silahdâr Mehmed Paşa ve sudûr-ı 'ulemâ ve mevâlî ve eşrâf-ı müderrisîn-i kirâm ve sâ'ir[7] ol meclis-i hâsda bulunmaları mu'tâd olan havâss-ı ricâl bi'l-cümle 'âdet üzere da'vet olunup, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[8] hazretleri 'ıkdü[9]'l-le'âl-i ricâl-i meclis-i karîn-nizâm ve gevher-i şâh-vâr-ı zât-ı Âsafî ile temâm oldukdan sonra mükemmel alay ile mahfil-i hümâyûnu teşrîf ve şikâf-ı revzene-i kafesden pertev-i mihr-i dîdârlarıyla cümle huzzârı taltîf buyurdukları gibi, meşâyih-i cevâmi'-i selâtînden her biri bir âyet-i kerîme tefsîrini vesîle-i du'â'-i Pâdişâh-ı Cihân-gîr eyleyüp, semmûr kürkler ve 'atıyyeler ile ikrâm ve mevlid-hânlar elhân-ı 'andelîbâne ile manzûme-i mîlâd-ı Bâhiru'l-is'âd'ı kırâ'at ve itmâm eylediklerinde hil'at ve 'atıyyeler ile mazhar-ı in'âm ü ikrâm kılındıkdan sonra, Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *halledallâhu ve ebkāhu*[10] cenâb-ı hilâfet-me'âbları yine müzeyyen alay-ı **[T1 400b]** cihân-ârây ile Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'larına 'azîmet buyurdular.

---

1 "صلى الله تعالى عليه وسلم = Yüce Allah O'na salât ve selâm etsin" anlamına gelen Arapça bu cümle Peygamberimize yapılan bir duâdır.

2 ***sallallâhu Te'âlâ 'aleyhi ve sellem*** T1 : ***sallallâhu 'aleyhi Te'âlâ ve sellem*** A2

3 12 Rebî'ulevvel 1172 = 13 Kasım 1758 Pazartesi.

4 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 "عليه افضل الصلوة والسلام = Salât ve selâmın en fazîletlisi O'nun üzerine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

6 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

8 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

9 'ıkdü A2 : عقد T1

10 "خلد الله وابقاه = Allah onu sonsuz ve devamlı kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

ʻAzl-i Hân-ı Kırım Halîm Girây Hân ve nasb-ı Kırım Girây Hân ve mâ yeteʻallaku bihî

Yine sene-i isneyn ve sebʻînin mâh-ı muharremü'l-harâmı evâ'ili[1]nde[2] hâlâ Ülke-i Kırım Hânı olan celâdetlü Halîm Girây Hân hazretleri mesned-i vâlây-ı Hânî'den ʻazl ve Cezîre-i Sakız'da me'mûrun bi'l-ikāmet olan Hân-ı esbak Arslan Girây Hân hazretlerinin birâderleri Kırım Girây Hân hazretleri, memleket-i vesîʻatü'l-enhâ'-i Kırım'a Hân nasb olunup, ber-vech-i muʻtâd teşrîf-nâme-i hümâyûn ve sâ'ir bâdî-i tevkīr-i Kā'ânî olan ikrâmât ve tebcîlât-ı Devlet-i ʻaliyye-i ebediyyetü'l-karâr rüsûm-ı Hânî'leri üzere Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî ile taraf-ı celâdet-methaf-ı Kā'ânî'lerine irsâl olundu.

Bunun zikr-i icmâlîsi şu gûne bast-ı yerâʻa-i beyân olunur ki fi'l-asl memleket-i vesîʻa-i Kırım'a Hân olan zevât-ı kirâm[3] hazerâtı rüsûm-ı dîrîne-i Cengîziyye üzere cümlenin esenn ü erşedi ve muhtâr u emcedi olup, ʻazl ü nasbları irâde-i Devlet-i ʻaliyye'ye mevkūf ve anlar dahi her vechile dâ'ire-i[4] tavʻ-ı evâmir-i Hâkānî'ye ibtidâr ile maʻrûf ve bu hâl ile niçe sinîn ü eyyâm mürûr-ı aʻvâm ve kürûr-ı hüsn-i nizâm-ı hâlleri buna mübtenî olduğu zâhir **[T1 401a]** u bâhirdir. Ve lâkin hânân-ı ʻâlî-şân hazerâtı dahi makarr-ı hükûmetleri ve İlhânî-i übbehetleri olan Kırım'a ve nevâhîsinde bulunan gerek mîrzâyân-ı vâcibü'l-mürâʻât ve gerek tavâyif-i askeriyye-i Tatar ve levâhıkātlarıyla ve ehâlî-i ülke-i civâr ve erbâb-ı çâpûl ve gārât ile mehmâ-emken hüsn-i zindegânî ve müdârâ ve isticlâb-ı rızây-ı Devlet-i ʻaliyye'ye saʻy-ı bî-intihâ ile geçinmeleri lâzime-i hadd-i iʻtidâl olmağla, şöyle ki bu iʻtidâlden ifrât u tefrît sûretleri zâhir olup, ʻadem-i mübâlât ve terk-i ihtiyât bedîdâr olsa, hem tahsîl-i rızây-ı Devlet-i ʻaliyye'den pes-mânde ve hem makarr-ı hükûmetinde âsâyiş ü temkîninden bî-behre olacağı mahall-i iştibâh değildir.

Zîrâ tavâ'if-i askeriyye-i Tatar muhtelifü'l-meşârib ve'l-ârâ' ʻutüvv ü ʻinâd ile pey-siper-i bevâdî-i ʻanâ zâbıta-i temekkünleri zaʻf-i ʻukūllerinden merhıyyetü'z-zemân bir tâ'ife-i[5] şetîtü'n-nizâm olduklarından hânân-ı celîlü'ş-şân

---

1 1-10 Muharrem 1172 = 4-13 Eylül 1758.

2 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2

3 kirâm T1 : + [Bu kelimenin üstünde s. 319'un baş tarafındaki boşluğa "sene 72" yazılmıştır] A2

4 dâ'ire-i (دائرة) T1 : dâyire-i (دايرة) A2

5 tâ'ife-i (طائفه) T1 : tâyife-i (طايفة) A2

hazerâtı bu tâ'ife[1] ile gāyet hakîmâne ve te'ennî vü tevânî ile âsâyiş etmeleri lâzime-i hâlden 'add olunmuşdur ki, mesel-i meşhûrdan: "Tatar'a müdârâ, 'Arab'a sürre, kâfire kılıc" ta'bîri tehî kelâm olmamağla, bundan esbak esenn ü eşca', 'âkıl u rezîn (زرين), Hân-ı celâdet-temkîn Halîm Girây Hân hazretleri ba'zı etrâf ve ekārib-i Kā'ânî'lerine **[T1 401b]** hilm-i müfrit ile tesâmüh ve te'ennî buyurmalarından ve oğlu hadîsü's-sinn ve etrâfları dahi idâre-i umûr ve hall ü 'akde şâyeste (سايشته) ehâlîden hâlî Bucak Ser-'askerliği ve Yedi halemen Ser-'askerliği dahi ol tarafda umûr-ı cesîmeden olup, câdde-i rıfk u müdârâdan hâric hareket ile[2] câ-be-câ etârif-i Tatar'a gezend ü mezâlim sirâyet ve tareyân etmeğe başlayup, ez-cümle Nogāy tâ'ifeleri[3] zâbıta tahtından hurûc ile tecemmu'ları ba'zı etrâf ü enhâyı nehb ü gārât etmeğe bâ'is ü bâdî ve Hân-ı 'âlî-şân hazretlerine 'adem-i itâ'atı müfzî olup, bi'z-zarûreti 'azl ve mârru'z-zikr Arslan Girây Hân hazretleri memleket-i Kırım'a Hân nasb ü ta'yîn ve mukīm oldukları mahalden nehzat ü hareket ve Kırım'a teveccühleri içün evâmir-i şerîfeleri irsâl olunmuşidi. Henüz teveccüh-i tedârük-i mâlezimeleri tekmîl olmadan zikr olunan tavâ'if-i bugāt-ı Nogāy-ı bî-hûş ve bî-idrâk Boğdan memleketi nevâhîlerinin ba'zı mahallerin nehb ü gārât ve Arslan Girây Hân hazretlerinin birâderleri Kırım Girây Hân hazretleri bu menhebe ve gārât hılâlinde istirdâd-ı menhûbât ve teskîn-i fiten-i Tatar içün cümle ma'rifet ve istihsânıyla memleket-i Kırım'a Hân olmaları enseb ü ahsen ve cümlenin muhtârı olmağla, a'lâ vü müstahsen olduğuna **[T1 402a]** binâ'en Hân nasb ü ta'yîn olunup, evâmir-i şerîfesi taraf-ı 'âlîlerine irsâle müsâra'at olundu.

Nevâhî-i Boğdan'dan münteheb-i eyâdî-i tetâvül-i Nogāy olan eşyâ bi-temâmihî ve kemâlihî ashâbına istirdâd olmak şartıyla müşârun ileyhe mü'ekked (موكد) ü müşedded evâmir-i şerîfe tahrîr u irsâl olundu. Ve Arslan Girây Hân hazretleri mâlikâneleri olan Vize'de ikāmete emr u fermân buyuruldu.

---

1 tâ'ife (طائفه) T1 : tâyife (طايفه) A2

2 oğlu hadîsü's-sinn ve etrâfları dahi idâre-i umûr ve hall ü 'akde ….. ile T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 320'nin sol kenârına yatay şekilde yazılmıştır] A2

3 tâ'ifeleri (طائفه لرى) T1 : طايفه لرى A2

Vusûl-i Vâlî-i Mısr-ı mahrûse Sadr-ı esbak Mustafa Paşa be-İskenderiyye-i Mısır ve vukū‘-i katl-i ba‘zı eşkıyâ der-ân ve mâ yete‘allaku bihî[1]

Yine sene-i merkūme mâh-ı saferu'l-hayrı evâsıtında[2] Muhâfız-ı Mahrûse-i Mısır, Sadr-ı esbak, Vezîr-i mükerrem Mîrahûr Mustafa Paşa cenâbları Mısır İskenderiyye'sine lenger-endâz-ı vusûl olup, kā‘ide-i mukarrere-i Mısır üzere bahran gelan vüzerây-ı ‘izâma istikbâl içün nefs-i Mısır'dan Çavuşlar Kethudâsı ki, Çavuş-başı makāmında ve Müteferrika-başı Ağa ve Tercemân Ağa etbâ‘ ve levâhıklarıyla İskenderiyye'ye gelüp, Vezîr-i müşârun ileyhe rû-mâl ve birkaç gün meks ba‘dehû bahran ma‘âş ta‘bîr olunan sefîne ile müzeyyen ve mükemmel tob ve şenlikleriyle mesâfe-be-mesâfe Reşîd'e gelinüp, andan dahi Mısır'a getürülür.

Bu esnâda Belde-i İskenderiyye'de **[T1 402b]** Mustahfizân Ocağı tarafından zâbitân ve İskenderiyye Gümrüğü Emîni, kefere limanına müte‘allık duhûl eden sefâ'inden ba‘zı şey' alınmak umûrunda münâza‘aları mümtedd olup ve ehâlî-i İskenderiyye dahi ekserî âhar diyârdan meclûbe şidâd ü gılâz Megāribe tâ'ifesi[3] olup, birbirlerine hadden bunlara te‘âzud u te‘âvün ile gereği gibi belde-i mezkûrede hurûb u fiten müştedd olur. Vezîr-i müşârun ileyhin kudûmuna müsâdefe etmeğiyle gereği gibi nizâmların verüp, fitne-i mezkûreye bâ‘is-i îkāz olan dört beş nefer eşkıyâları katl ile herkes müte'eddib olup, ol fitne-i müteyakkıza sükûn bulur.

Ve bu[4] esnâda ol müstakbilîn-i ümerâ'-i Mısır ki, cümlenin vekîlleri ve hıdmet-i vüzerâ'-i ‘izâmda bulunanlar olmağla: "Sizler Pâdişâh-ı İslâm'a mutî‘ u münkād iseniz ‘uhdenizde bi-tarîkı't-tedâhül bâkī kalan birkac emvâl-i cizye-i Pâdişâhî ve bi-husûsihî[5] Mısr-ı mahrûse kurâlarından evkāf-ı şerîfe-i selâtîn-i ‘izâm-ı ‘Osmânî ve gayruhûdan mütehassıla ve muhavvele gılâl-i Haremeyn-i muhteremeyn niçe senelerden berü ‘aynı gitmeyüp, gâh semen-i rahîsa ile tesmîn ve gâh ‘illet-i kaht-ı bî-asl ile irsâlde tevhîn ve ‘adem-i edânız bâhiru't-tebyîn olmağla, eğer bu mâddelerde yine ‘adem-i

---

1 **bihî** A2 : — T1

2 11-20 Safer 1172 = 14-23 Ekim 1758.

3 tâ'ifesi (طائفسی) T1 : طایفسی A2

4 bu A2 : بو T1

5 bi-husûsihî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kurâ'" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

itâʿatınız nümâyân olursa, bana cevâb verin!" deyü ʿazîm tehdîd ü tenbîhleri cârî buyurulup: "Semʿan ve tâʿaten edâda **[T1 403a]** cümlemiz teşmîr-i bâzû-yı ihtimâm ederüz!" deyü yek-zebân pâsuh-ı itâʿat olurlar. Bu hâl üzere Vezîr-i müşârun ileyh hazretleri İskenderiyye'den nehzat ü hareket ve Mısır'a duhûl buyururlar.

Ve ibtidâ dîvânlarında yine ehemm-i mehâmm-ı umûrdan olan gılâl ve cerâyât-ı Haremeyn-i muhteremeyn ve müddet-i Kā'im-makāmî'de[1] olan mürettebâtın refʿi ve irsâliyyesi hutût-ı şerîfelerin mantûku üzere mutâlabe ve edâ vü îfâsına yine tehdîd ü tenbîh olundukda, her biri[2] istirhâm ü istimhâl ile muʿâmele[3] ve ʿâdât-ı müstemirreleri üzere: "Bi-hamdillâhi Teʿâlâ biz cümlemiz tahsîl-i rızây-ı Pâdişâhî'de ez-dil ü cân yek-rû ve yek-zebânız ve teşmîr-i sâk-ı ihtimâm ederiz" deyü cevâb verirler[4].

el-Hâsıl bu ehâlî-i Kāhire oldukca müdârâ ile[5] idâreden gayra imkân ve vech-i suhûleti mütasavver olmadığı maʿlûm-ı erbâb-ı îkândır. Hakk Teʿâlâ Devlet-i ʿaliyye'yi dâ'imâ[6] mansûr u muzaffer ve aʿdâsına gālib ve bed-hâhların makhûr u müdemmer eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Salb-i pâpâs-ı Nasârâ der-Tersâne-i ʿâmire

Yine sene-i merkūme rebîʿulevvelinin evâ'ili[7]nde[8] bundan akdem Bahr-i Sefîd'de olan firkate ser-ʿaskerlerinin pergendeleriyle ahz olunan korsan sefînelerinin birinden teslîm-i mîrî olan üsârâdan bir genc Maltız oğlanı esîri Müslümân olup, baʿde müddetin zemân-ı kalîlede yine İslâm'dan rucûʿ **[T1 403b]**

---

1 Kā'im-makāmî'de T1 : Kāyim-makāmî'de A2

2 her biri T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "leyte ve leʿalle ile ve bir ikrâmı" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

3 muʿâmele T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "bâdireleri nümâyân olur" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

4 ve ʿâdât-ı müstemirreleri üzere: "Bi-hamdillâhi Teʿâlâ biz cümlemiz ….. verirler T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 323'ün sağ kenârına yazılmıştır] A2

5 müdârâ ile A2 : müdârâyla T1

6 dâ'imâ (دائما) T1 : دايما A2

7 1-10 Rebîʿulevvel 1172 = 2-11 Kasım 1758.

8 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2

ve mürted olup, katli bedeli Tersâne-i ʻâmire zindânına vazʻ ve sâʼir[1] üsârâ-yı mîrî gibi istihdâm olunurdu.

Bu esnâda gürûh-ı Nasârâʼdan bir pâpâs esîr-i mesfûr ile *el-küfru milletün vâhidetün*[2] medlûlü üzere teʻalluk ve ihtilât peydâ edüp, beylik zindâna ise gürûh-ı Nasârâ ve gayrileri[3] gelüp gitmek memnûʻ olmamağla, pâpâs-ı mesfûr câ-be-câ gelegide söz birliği ile birkaç Rum kerâsteleri gelüp miyânelerinde bir ʻavrat libâsı getürülüp, esîr-i mesfûru ʻavrat kıyâfetine koyup, ber-kāʻide zindân kapusundan ʻavratlar ile çıkarup firâr etdirdiler. Vâkıʻâ bu makūle hiyel ile zindânlardan ve sâʼir meclislerden niçelerini firâr etdirdikleri kati çok vâkıʻ olmuşdur.

el-Hâsıl mesfûr Maltız oğlanının firârı maʻlûm oldukda, pâpâs-ı mesfûr tecessüs olunup ve ahz ü tehdîd olundukda, ne gûne esîr-i mesfûru[4] zindândan kaçırdığını ikrâr[5] eyledikde, kendi takrîri ile âhara ʻibret olmak içün Tersâne-i ʻâmireʼde beylik zindân pîş-gâhında salb ve cezâsı tertîb olundu.

Habs-kerden-i Voyvoda-i Eflâk Kostantin be-Habs-hâne-i Yedi-kulle

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebîʻulevveli evâyilinde[6] memleket-i Eflâk Voyvodası (ويوه ده سى) Kostantin-i zimmî Voyvoda[7] olduğu **[T1 404a]** memâlik-i Eflâk reʻâyâlarına zulm ü teʻaddîden mücânib olmayup, rikâb-ı kâm-yâba refʿ-i rukʻa-i iştikâ ve bundan mâʻadâ taraf-ı mîrîye düyûn-ı kesîra ile garîk-ı renc ü ʻanâ olmağla Yedi-kulleʼye habs olunmağa emr u fermân olundu.

Zikr olunan Yedi-kulleʼye baʻzı Mîr-i mîrân ve ümenâʼ-i Devlet habs oluna geldiği mesbûk ve hattâ merhûm Hekîm-başı-zâde Sadr-ı ekrem ʻAli Paşaʼnın defʿa-i ûlâsında Maʻden Emîni bulunan merhûm Saʻdullah Efendi habs olunmuşidi. Baʻdehû edâʼ-i deyn edüp ıtlâk olundu.

---

1 sâʼir (سائر) T1 : سائِر A2

2 "الكفر ملة واحدة = Küfür tek millettir" anlamına gelen Arapça bir sözdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,485.

3 gayrileri A2 : gayri T1

4 esîr-i mesfûru T1 : + [Bu kelimeler sayfanın kenârına tekrar yazılmış, fakat üzeri çizilmiştir] A2

5 ikrâr A2 : اقراز T1

6 1-10 Rebîʻulevvel 1172 = 2-11 Kasım 1758.

7 Voyvoda T1 : + [Bu kelime mükerrer yazılmıştır] A2

Katl bi'l-veted-şüden-i ba'zı eşkıyâ'-i[1] haydûd

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevveli evâ'ili[2]nde[3] Edirne Bostâncı-başısı tarafından ahz olunan haydûd eşkıyâları ki, Âsitâne-i 'aliyye'de kapuların taşrasında i'tibâr ve tahvîf-i eşkıyâ içün katl bi'l-veted kılındı. Bu gûne cezâ ile i'dâm-ı eşkıyâ eğerçi taşra vilâyetlerde eşrâr-ı halkı tahvîf ü inzâr içün kati çok vâkı' olup, ammâ Âsitâne-i 'aliyye'de hiç vukū'u görülmemişidi. Ana binâ'en bu kadarca zikriyle[4] tesvîd-i sahâyif-i âsâr kılındı.

'Azl-i Emîn-i Matbah-ı hazret-i Şehriyârî Filibeli 'Abdurrahîm Bey ve nasb-ı Kazancı-zâde Hasan Ağa Kethudâ'-i 'Â'işe[5] Sultân *dâmet 'ismetühâ*[6]

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulâhırının yirminci günü[7] bundan **[T1 404b]** esbak bir müddet Emîn-i Matbah-ı 'âmire olan Filibeli 'Abdurrahîm Bey 'azl ve 'Âyişe Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şâ*[8]*n*[9] *dâmet 'ismetühâ*[10]nın kethudâlıkları hıdmetinde olup, Kapucu-başılık[11] ihsân buyurulan Kazancı-zâde[12] Hasan Ağa her vechile Emânet-i Matbah-ı 'âmire idâresine ehliyyet ü salâhiyyeti zâhir u bâhir olmağla, ilbâs-ı hil'at ile mâ'ûn-ı âmâli nevâl-i zehâ'ir-i[13] kâm ü merâm ile[14] mâlî buyuruldu.

---

1 **eşkıyâ'-i** T1 : **eşkıyây-ı** A2
2 1-10 Rebî'ulevvel 1172 = 2-11 Kasım 1758.
3 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2
4 zikriyle A2 : zikr T1
5 **'Â'işe** (عائشه) T1 : **'Âyişe** (عايشه) A2
6 "دامت عصمتها = Günahsızlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
7 20 Rebî'ulâhır 1172 = 21 Aralık 1758 Perşembe.
8 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.
9 *'aliyyetü'ş-şân* A2 : — T1
10 "دامت عصمتها = Günahsızlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.
11 Kapucu-başılık T1 : Kapu[cu]-başılık A2
12 Kazancı-zâde A2 : قزنجى زاده T1
13 zehâ'ir-i (ذخائر) T1 : ذخايِر A2
14 nevâl-i zehâ'ir-i kâm ü merâm ile T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 326'nın sol kenârına yazılmıştır] A2

Vürûd-ı ru'ûs-ı maktû'a-i eşkıyâ ez-cânib-i Trabzon

Yine mâh-ı merkūmun evâhırında[1] Trabzon Vâlîsi Süleymân Paşa tarafından ma'lûmü'l-mikdâr ru'ûs-ı eşkıyâ vârid ve Bâb-ı hümâyûn'a vaz' ve âhara mûcib-i 'ibret kılındı. Trabzon havâlîlerinde kuttâ'-i tarîk ve düzdân-ı Çepînî ta'bîr olunan eşkıyâ ki kurâ ve kasabâta mutasallıtîn olup, bunların katl ü i'dâmları fetâvây-ı şerîfe ile mertebe-i vücûbda olmağın, Paşa-yı mûmâ iley cem'iyyetlerin istimâ' ve dâ'iresi halkı ile üzerlerine şeb-hûn ve zafer bulup, cezây-ı sezâların tertîb etmeğiyle hıdmet-i mevfûresi meşkûr olup, gelan âdemîsine ilbâs-ı hil'at ve mûmâ ileyhe va'd-ı rütbe-i Vezâret ile taltîf ü ikrâm olundu.

Vürûd-ı havâdis-i Grandebur ki be-tâ'ife-i Moskovliyân mutasallıt şüde bûde-end[2]

[T1 405a] Yine sene-i mezkûre mâh-ı rebî'ulâhırı evâ'ili[3]nde[4] Moskovlu sınurına karîb serhaddât-ı mansûre-i İslâmiyye vülât ü hükkâmının ba'zılarından Âsitâne-i 'aliyye'ye vârid olan tahrîrâtlarında şuyû' bulan Grandebur keferesiyle Moskovlu'nun muhârebelerinde, şirzime-i hiyel-endûd Grandebur'un Moskovlu'ya galebesi sûretidir ki zikr olunur.

Moskov keferesi seksan bin piyâde ve on beş bin Kalmuk Kazak -ki Moskovlu'ya tâbi'lerdir- min-haysü'l-mecmû' doksan beş bin kefere *selletallâhu'l-kilâbe 'ale'l-hanâzîr*[5] meseli üzere Grandebur'un üzerine varup, Grandebur Kıralı bu gelan Moskovlu cenerâline tarafından elçi gönderüp: "Benim cebehânem kalmadı, hattâ toplarımın yuvarlakları dahi kalmamışdır. Bana bir ay mühlet verin ki sizinle ceng edeyim" deyü kavl ü karâr eylediler. Bu gûne mukāvele miyân-ı keferede makbûl ve olagelan 'âdâtlarından olmağla, tarafeyn rızâ-dâde olur.

Ba'dehû Moskovlu nakz-ı 'ahd edüp: "Fursat ganîmetdir" deyü Grandebur askerine hücûm eder. Üç gün 'ale't-tevâlî top cengi ederler. Çünki topların

---

1 21-29 Rebî'ulâhır 1172 = 22-30 Aralık 1758.

2 **bûde-end** A2 : + [Bu kelime siyah mürekkeple yazılmıştır] T1

3 1-10 Rebî'ulâhır 1172 = 2-11 Aralık 1758.

4 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde (اوایلنده) A2

5 "سلط الله الكلاب على الخنازير = Allah köpekleri domuzlara belâ etsin (= Dinsizin hakkından imansız gelir)" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

yuvarlakları kalmamağla ve Grandebur fi'l-asl hîle-kâr bir şirzime-i Luterânî olup, enfiye tütününü sarb horlaka ile terbiye edüp, toplarının içine birer kepçe barut vaz' ve üzerlerine **[T1 405b]** mezkûr enfiye ile mahlûta olan horlaka ile yapılmış eczâyı topların ağzına dek doldurup hâzır u müheyyâ eylemiş imiş. Moskov keferesi behîme makūlesi: "Bunların topları yuvarlaksızdır" deyü yürüyüş eyledikde, Grandebur birden toplara âteş eder. Moskovlu'nun gözlerini duman ile doldurur. Dâl pâlyoş üzerlerine hücûm edüp, ol kadar kırmışdır ki, doksan beş bin Moskovlu'dan tahmînen üç bin âdem halâs bulmamışdır. Ba'de'l-inhizâm Ceneral-i mesfûr: "Grandebur ile bizde bir vechile mukāvemete iktidâr kalmadı. Bi-nefsihî kendin gelsen yine bizim gibi olur. Zîrâ mâl dirîgi yoktur. Ve umûr-ı harbde hud'ası mübâlağada deyü kıraliçesine tahrîr eylemişdir" deyü şuyû' bulmağla tahrîr olundu; minvâli üzere idi.

Zikr-i havâdîs-i dîger-i Grandebur

Bundan akdem Moskovlu keferesi Grandebur'un bir kal'asın ahz eylemişler imiş. Ammâ Grandebur büyük büyük fıçılar içine dörder beşer re's sultat keferesi ta'biye edüp, Macâr arabalarına yükledüp, olduğu ordusuna zahîresi gider gibi râhî olurken, meğer kal'a derûnundan ordusuna bir günlük yol imiş. Ammâ bîrûn-ı kal'a yol[1] dolaşur bir iki günlük mesâfe-i[2] ba'îd imiş. Kal'ada **[T1 406a]** olan Moskov ceneraline haber gönderir ki: "Eğer bana derûn-ı kal'adan âsândır yol verüp mâni' olmazlar ise, anlara yirmi araba zahîre vereyim" dedikde, rızâ-dâde olup kal'ayı açarlar ve yol verirler. Temâm arabalar yürüyüp, mahall-i vasata geldikde, her fıçıdan beşer altışar silâhlı âdem taşra çıkar. Hemân derûn-ı kal'ada olan Moskovlu ile ceng ve galebe edüp, kal'ayı zabt ederler.

---

1 yol T1 : + [Bu kelime buraya girmesi işâret edilerek s. 329'un sol kenârına yazılmıştır] A2

2 bir iki günlük mesâfe-i T1 : + [Bu kelimeler s. 329'un sağ kenârına yazılmıştır] A2

Sudûr-ı hatt-ı şerîf be-tahsîl-i emvâl-i mîriyye ki der-zimem-i ashâb-ı Mâlikâne ve ümenâ ve mukāta'ât ve gayruhum ber-mûceb-i defter-i aklâm

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulâhırı evâ'ili[1]nde[2] taraf-ı mîrîye müte'allık ashâb-ı Mâlikâne ve mukāta'ât ve ümenâ ve cizye-dârân ve gayruhum ki iltizâm ve 'uhdeleri senelerinde mîrî ile hisâbların görmeyüp, sene seneye duhûl ile ashâb-ı 'uhdenin çoğunun beş on seneden berü hisâbları ru'yet olunmayup kalmağla[3], dahi kayd-ı berâtlarında: "Eğer üç sene mîrî hisâbları görülmez ise mâlikânesi fürûht oluna" deyü musarrah iken 'adem-i mübâlât ile böyle kalup, sâ'ir 'uhdelerden dahi habs ve tehdîd olunmayup, bu kadar emvâl-i mîrî itlâf ve izâ'at mertebesine resîde olmağla: "İmdi kâ'inen[4] men kâne matlûbât-ı mîriyye sâhibleri ol mikdâr emvâli edâ ve 'inâd ve muhâlefet ederler ise habs ve mâlik oldukları eşyâları **[T1 406b]** fürûht oluna" deyü cümleye te'kîd ü tenbîh olundu.

Ez-cümle cizye-dârlardan biri Pepeyi Edirnevî Mustafa nâm kimesne mudhik ve mashara makūlesi bir âdem olup, ricâl-i Devlet kapularına duhûl ile ba'zı külliyyetli cizye-i mîriyyelerin zabt ve 'uhdesine kıyâm ve kendi sefâheti mâl-ı mîrînin izâ'atına bâdî ve sebeb-i tâm olmağla, emvâl-i kesîre cihetinden matlûbe idi. 'Âkıbetü'l-emr Baş-bâkī-kulu Ağa'nın hânesinde mahbûsen vefât eyledi. Fevtine kim te'essüf eder, lâkin emvâl-i matlûbe cihetinde nâ-bûd oldu. Bunun emsâli kati çok bulunmak gerek. Hakk Te'âlâ bu Devlet-i 'aliyye'ye berekât-ı kesîre ihsân eyleye, âmîn.

Biri de mürûr eden müddet-i karîbede Diyârbekrî Sam'ân-oğlu bir müksir ü müflis kimesne idi. Bir tarîkle Diyârbekir cânibine tertîb olunan Ser-'asker'in ma'iyyetine hıdmet-i Defterî ile ta'yîn olunmuşidi. Ba'dehû Âsitâne'ye geldi. Mîrîden sekiz yüz kîse iddi'â eder. Ma'a hâzâ Diyârbekir ordusuna Defterî hıdmetiyle ta'yîn olundukda, sekiz pâresi yoğidi. Hemân zügürdlediği gibi bir katır yükü kağıdları var idi. Yükledüp elinde bir 'arz-ı hâl, doğru Paşa-kapusu'na gider feryâd ü figānından durulmaz. Kağıdlarında beher gün asâkire

---

1 1-10 Rebî'ulâhır 1172 = 2-11 Aralık 1758.

2 evâ'ilinde (اوايلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2

3 kalmağla T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra üzeri okunamayacak derecede çizilmiş bir kelime vardır] A2

4 kâ'inen (كائناً) T1 : كائِناً A2

verdiği zehâ'ir defterleri ve mûcebince Diyârbekir Monlası'nın huccetleri ve Ser-'asker'in **[T1 407a]** buyurulduları senedât-ı sahîhalar ki, balyemez tob ile yıkılmaz heb vakt ü târîhiyle nizâm verilmiş bî-çâre bu kadar zehâ'iri[1] mâlından satun almış ve asâkire yedirmiş.

Pâdişâh-ı 'âlem ve Veliyy-i ni'am-ı cümle-i ümem hâşâ ve kellâ emr u tertîb eylediği cünûd-ı Müslimîn'i akçasız ve 'ulûfesiz ve zehâ'irsiz göndermiş ola. Bu hâ'in[2] gûyâ kendi mâlından Pâdişâh askerini beslemiş, böyle feryâd eder ve ak sakalı ile ağlar. Vezîr-i a'zam ve Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel bulunanlar ne yapsun. Lâ-'ilâce biraz akça verirler gücle elinden halâs bulurlar idi.

Biri de Rıdvân-oğlu demekle ma'rûf idi. Bir iki def'a Kandiye Defterdârlığı ile müstahdem olmuşidi. Anın da ahvâli tahrîr olunsa se'âmet îrâs eder. Bu makūlelerin def'i ve me'mûr oldukları hıdmetde teharrîsi eğerçi mertebe-i vücûbdadır. Lâkin Hakk Te'âlâ günden güne bu Devlet-i 'aliyye'yi vesî'atü'l-etrâfı kesîratü'l-a'tâf olmak tecellîsi ile tecellî buyurmalarıyla bu teharrî ve def'-i ihtimâmları mülâhazadan çıkup, miyâneye re'fet ü şefekat duhûl eder. Merhamet ü şefekat bu[3] makūle izâ'atı mûcib olur[4]. Ammâ düvel-i Nasârâ'da ne böyle si'a-i etrâf ne tecellî-i berekât ve eltâf ve ne merhamet ü is'âf[5] vardır. Hemân bir cumhûr ve cem'iyyet-i bî-re'fet ü şefekat dâ'imâ[6] denâ'et ve hîle-i rûbeh-fıtratdan **[T1 407b]** 'ibâretdir. Bir âdem sâhib-i merhamet oldukca kerîm olur. Îmân ü İslâm kerem ü merhameti muktezî[7], anınçün kâfirde kerîm olmaz. Ve devletlerinde bir akça ve bir habbe zâyi' olmak mutasavver değildir. Netekim Sa'deddîn-i Teftâzânî *Şerh-i Telhîs*'de ferd;

---

1 zehâ'iri (ذخائری) T1 : ذخائِری A2

2 hâ'in (خائن) T1 : خائِن A2

3 bu T1 : — A2

4 merhamet ü şefekat ….. olur T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 331'in sağ kenârına yazılmıştır] A2

5 ve ne merhamet ü is'âf T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile s. 331'in sol kenârına yazılmıştır] A2

6 dâ'imâ (دائما) T1 : دائِما A2

7 muktezî T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olur" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

el-Mü'minü gırrun kerîmün
Ve'l-kâfiru hıssün le'îmün[1]

beytini îrâdda elfâz-ı tezâddı beyân sadedinde zikr buyurmuşlardır.

Ma'nây-ı beyt: Mü'min olan kimesne dâ'imâ gırrdır. Ya'nî bi-ma'nâ el-mef'ûlü'l-lâzımî kâr u kesbinde ve umûrunda aldanıcıdır, aldadıcı değildir. Ve sıfat-ı kerem ile muttasıfdır. Ve kâfir hıssdır. Ya'nî bi-ma'nâ el-fâ'ilü'l-müte'addî aldadıcı ve sıfat-ı hasâset ve buhl ile muttasıfdır demek olur. Lafza-i gırr, hısse ve kerîm, le'îme mukābil ve muzâd vâkı' olmuşdur.

İmdi bu Devlet-i 'aliyye-i Muhammediyye, Devlet-i îmâniyye ve İslâmiyye olmağla, anınçün niçe niçe emvâli ba'zı düzd ve havene yedlerinde ekl ü bel' olunduğunun sırrı zâhir u bâhir oldu. Bu re'fet ü merhametden neş'et eden izâ'at ve itlâf mukābili Hakk celle ve 'alâ berekât ve hayrât ihsân eylemişdir ki, bu kadar mazâyık ve tengî-i hâl vukū'larında yine sefer-i hümâyûnlar müretteb ve mükemmel asâkir-i vefîre ile düşmene gidilüp, bi-emrillâhi Te'âlâ yüz aklığı ile rucû' eylemişlerdir. Ve bir akça ve bir habbe düvel-i sâ'ireden[2] istikrâz olunduğu mede'l-'ömr görülmemişdir. **[T1 408a]** Ve sadâkat üzere hademesinin dahi niçe niçe mehâsini zîb-i defâtir-i tevârîh olmuşdur.

Ve Pâdişâh-ı İslâm hazerâtının dahi mü'eyyedün min 'indillâh oldukları bedîhî-i celî ve ta'rîf ü tavsîfden müstağnîdir. Sahâ'if-i[3] tevârîh düşdükçe fevâ'id[4] ü[5] nüketden hâlî olmamağla, bu mahalli tahrîrde hâtır-ı fâtire bir nükte hutûr etmeğiyle zikri münâsib görüldü.

---

1 "المؤمن غر كريم * والكافر خس لئيم = Mümin şerefli ve cömerttir, kâfir ise aşağılık ve cimridir" anlamına gelen Arapça bu ifâde Ebû Dâvûd, Tirmizî ve Ahmed b. Hanbel'de geçen ve küçük bir farklılıkla "المؤمن غر كريم والفاجر خب لئيم" lafzıyla nakledilen bir hadîs-i şerîftir; bkz. Wensinck, *age.*, IV,469.

2 sâ'ireden (سائره دن) T1 : سائيره دن A2

3 sahâ'if-i (صحائف) T1 : صحايئف A2

4 fevâ'id (فوائد) T1 : فوايئد A2

5 ü A2 : — T1

Nükte[1]**:** Edirne'de Câmi'-i Murâdiyye ve Mevlevî Hân-kāh'ı sâhibleri[2] Sultân Murâd Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvâ*[3]*n*[4] vakt-i saltanat-ı 'aliyyelerinde hânân-ı Kırım'dan biri kendülere 'isyân edüp, techîz-i asâkir ve bunlar dahi cünûd-ı muvahhidîn-i İslâm ile Hân-ı mezkûrun muhârebesine ikdâm buyurmuşlar. Ammâ sufûf-ı asâkirde: "Bizler de bunlar gibi *lâ'ilâheillâllâh*[5] diyenlerdeniz, miyânede bu kadar kan dökülmek neden iktizâ eder. İki Pâdişâh çıksunlar, ceng eylesünler. Kangısı gālib olursa biz ana tâbi' oluruz" deyü ittifâk ve 'adem-i muhârebe sûreti zâhir olur.

Hulâsâ-i kelâm Sultân Murâd *'aleyhi'r-rahmetü*[6] ve mezkûr Hân ikisi meydâna çıkarlar. Sufûf-ı asâkir nâzırîn ve mütehayyirîn[7], ammâ Sultân Murâd hazretleri nahîfü'l-cüsse bir zât-ı 'âlî-kadr imiş. Ve Hân gāyetle zırmân ve kaviyyü'l-bünyet bir âdem imiş. Hemân sâ'at miyânede bir Mevlevî dervîşi peydâ olur. **[T1 408b]** Elinde bir bukağı var, Hân'ın atının ayaklarını bukağılar ve gā'ib olur. Pâdişâh hazretleri bu hâli müşâhede buyurup[8], mütehayyir olur. Hemân elinde topuz Hân'a ol kadar topuz çeker ki, başını gözünü yarup atından aşağı düşürür[9]. Asker-i Tatar bi'l-külliyyeti gelüp itâ'at ederler. Ba'dehû cürmünü 'afv edüp[10], ne ise yine anı Hân nasb edüp, 'ahd ve yemîn üzere itâ'atlarında olur. Ve birkaç eyyâm mürûrundan sonra ol Mevlevî dervîşi zuhûr

---

1 **nükte** T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Fâtih merhûm Sultân Mehmed Hân hazretlerinin pederi ki" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

2 sahibleri T1 : + [Metinde bu kelime önce "sâhibleridir" şeklinde yazılmış, fakat sonradan "sâhibleri" şeklinde düzeltilmiştir] A2

3 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 Sultân Murâd Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân* T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 333'ün sol kenârına yazılmıştır] A2

5 "لااله الا الله = Allah'tan başka ilah yoktur" anlamına gelen bu ifâde Kelime-i tevhîd'in ilk bölümüdür.

6 "عليه الرحمة = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 mütehayyirîn A2 : mütehayyizîn T1

8 bu hâli müşâhede buyurup T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 334'ün sağ kenârına ters bir şekilde yazılmıştır] A2

9 düşürür T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "hemân" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

10 cürmünü 'afv edüp T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile s. 334'ün sol kenârına yazılmıştır] A2

eder ve Mevlevî-hâne anınçün[1] binâ olunmağla ve zikr-i hayrı tâ ilâ rûz-ı haşr bâkī[2] ve bu keyfiyyet garâ'ib-i ahvâlden olmağın[3] zikrine tesaddî olundu. Pâdişâhân-ı İslâm'ın mü'eyyedîn min 'indillâh oldukları bunun gibi niçe delâ'il ve berâhîn ile sâbitedir.

Sudûr-ı hatt-ı şerîf-i şevket-redîf-i Cihân-bânî be-Ocağ-ı ma'mûre-i Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevveli evâsıtında[4] Dergâh-ı 'âlî Yeniçerileri Ocağı'nın tanzîm ve refâh-ı hüsn-i hâlleri temşiyet ve mahz-ı şefekat ü sıyânetlerine dâ'ir bir kıt'a hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn-ı Cihân-bânî şeref-pîrây-ı sudûr ve bu gûne Ocağ-ı ma'mûre kullarının irâde-i savn-ı tanzîm-i umûrlarında lutf u 'inâyet-i hazret-i Şehriyârî'yi müştemile sâdır olan hutût-ı şerîfelerde ne gûne merâsim-i ta'zîm **[T1 409a]** ve tav'-ı tefhîmi edâ vü îfâ[5] edegelmişler ise, bunda dahi ol minvâl üzere cümle muhâtabun fîh olan kulları mahzarında kırâ'at olunup, mazmûn-ı münîfi Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî kullarının gerek Âsitâne-i 'aliyye'de ve gerek serhaddât-ı mansûrede ve bikā' u kılâ'-i ma'mûrede mevâcibleri îsâli ve mürûr-ı ezmine ve 'ilel-i sâ'ire[6] ile 'adem-i terâhîsi ve muhâlif-i fermân ve mugāyir-i[7] kānûn-ı müstecddât ve nakl[8] ve ism-i âhara tashîh ve dâhil-i icmâlleri mevcûd bulunmak ve sâ'ir cüz'î ve küllî mevâdd-ı mühimmede[9] sıyânet ve 'inâyeti muhtevî tenbîhât-ı ekîde-i Cihân-bânî'leri harf-be-harf tahrîr ve tastîr buyurulduğu üzere cümlesinin dâhil-i havsala-i îkānları olup, bu vechile düstûru'l-'amel ve istidâmet-i devlet ü şevket-i hazret-i Pâdişâh-ı enâm içün cânib-i Vâhi-

1 anınçün A2 : içün T1

2 bâkī T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "kalmağla" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

3 ve bu keyfiyyet garâ'ib-i ahvâlden olmağın T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 334'ün sol kenârına yazılmıştır] A2

4 11-20 Rebî'ulevvel 1172 = 12-21 Kasım 1758.

5 îfâ T1 : îkā A2

6 sâ'ire (سائره) T1 : سائره A2

7 mugāyir-i T1 : + [Bu kelime buraya girmesi işâret edilerek s. 335'in sağ kenârına yazılmıştır] A2

8 ve nakl A2 : — T1

9 mevâdd-ı mühimmede T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile s. 335'in sol kenârına yazılmıştır] A2

bü'l-âmâl'e cümlesi el kaldırup, bi-hulûs-ı ikbâl du'â vü tazarru'a ibtidâr eylediler.

'Azl-i Emîn-i Gümrük-i Âsitâne Hâsekî Mustafa Ağa ve nefy-i û be-Cezîre-i Limni ve nasb-ı İshâk Ağa be-Gümrük-i Âsitâne

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulevveli evâhırında[1] Kesriyyeli dâmâdı Ser-bâkıyân-ı sâbık Hâsekî Mustafa Ağa, Âsitâne Gümrüğü Emîni iken etrâf ve hademesi mücerrebü'l-etvâr olmadığından, idâre-i Gümrük'de tevânîsi 'azlini îcâb etmeğiyle[2] 'azl ve Limni Cezîresi'nde ikāmeti emr u fermân buyurulup, Mübâşir ma'rifetiyle savb-ı me'mûruna râhî kılındı. Sâbıkā Gümrük-i Âsitâne Emîni Seyyid İshâk Ağa **[T1 409b]** her vechile idâre-i Gümrük'e ehliyyet ve istihkākı nümâyân olmağla ilbâs-ı hil'at olundu.

Itlâk-şüden-i Silâhdâr-ı hazret-i Şehriyârî İbrâhîm Bey Çelebî Yûsuf Paşa-zâde ve gayrân

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulâhırı evâ'ili[3]nde[4] bundan akdem Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî olan Çelebî Yûsuf Paşa-zâde İbrâhîm Bey cenâbları silahdârlıkdan ihrâc ve asl-ı pederleri Ahıshalı olmak takrîbiyle, yine Ahısha'da ârâm-sâz-ı ikāmet olmalarıyçün emr u fermân ve ol savba râhî kılınmışidi. Târîh-i merkūmda[5] ol mahalden ıtlâk ve İznikmid'de ikāmetine emr u fermân buyuruldu[6].

Yine bu târîhde[7] sâbıkā Vezîr-i a'zam Kethudâsı Ebûbekir Efendi, cibâyet-i Cizye-i Mısrıyye ile me'mûr ve râhî ve Mısr-ı Kāhire'ye vusûl[8] ve beher sene cibâyet ve tahsîli içün şeref-sudûr eden hatt-ı şerîf-i 'inâyet-redîf-i Cihân-

---

1 21-30 Rebî'ulevvel 1172 = 22 Kasım-1 Aralık 1758.

2 idâre-i Gümrük'de tevânîsi 'azlini îcâb etmeğiyle T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 335'in sol kenârına yazılmıştır] A2

3 1-10 Rebî'ulâhır 1172 = 2-11 Aralık 1758.

4 evâ'ilinde (اوائلنده) T1 : evâyilinde (اوايلنده) A2

5 1-10 Rebî'ulâhır 1172 = 2-11 Aralık 1758.

6 buyuruldu [Bu kelime "yine bu târîhde" kelimelerinden sonra yazılarak kırmızı mürekkeple yuvarlak içine alınmıştır] A2 : — T1

7 1-10 Rebî'ulâhır 1172 = 2-11 Aralık 1758.

8 vusûl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve 'alâ vechi'l-merâm" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

bânî mazmûn-ı münîfi üzere[1] emvâl-i cizye-i matlûbe tahsîl olunup, mûmâ ileyh dahi tevakkuf eylemeyüp, müsri'an ve 'âcilen savb-ı Âsitâne'ye 'avdet etmeğiyle hıdmet-i me'mûrelerinde ve Âsitâne'ye 'azîmetinde[2] te'ennî ve râh-ı ihtiyâtda tevakkuf eylemediğinden[3], henüz gelüp Âsitâne'ye duhûl[4] etmeden Bursa'da ikāmetine emr u fermân buyuruldu.

Ve hem bu târîhde[5] evâ'il-i cülûs-ı merhûm Sultân Mahmûd Hânî'de Harâc-ı Baş-bâkī-kulluğu ile müstahdem olan ağayân-ı hazret-i Sadrıa'zamî'den **[T1 410a]** Sunkur 'Ali Ağa ihtiyâr ve müsinn kimesne olmağla, hastalanup vefât eyledi.

Tevcîh-i 'Alâ'iyye be-Ahmed Efendi Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel-i sâbık

Yine sene-i merkūme mâh-ı rebî'ulâhırı evâsıtında[6] sâbıkā tekerrür tarîkıyla Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olan Ahmed Efendi cenâbları[7] Defterdârlık'dan 'azl[8] ve Süleymâniyye'de müceddeden binâ eylediği hânesinde ikāmet üzere idi. 'Alâ'iyye Sancağı rütbe-i Mîr-i mîrânî ile mûmâ ileyhe tevcîh ve savb-ı me'mûruna râhî kılındı.

Ve bu târîhde[9] merhûm Himmet-zâde'lerden[10] ser-efrâz-ı silsile-i meşâyih-i cevâmi'-i selâtîn olan Sultân Bâyezid-i Velî Câmi'-i şerîfi Şeyhi[11] 'Abdül-

---

1 ve beher sene cibâyet ve tahsîli içün ….. üzere T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 336'nın sol kenârına yazılmıştır] A2

2 'azîmetinde T1 : — A2

3 hıdmet-i me'mûrelerinde ve Âsitâne'ye ….. eylemediğinden T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 336'nın sol kenârına yazılmıştır] A2

4 duhûl T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "etmeyüp" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

5 1-10 Rebî'ulâhır 1172 = 2-11 Aralık 1758.

6 11-20 Rebî'ulâhır 1172 = 12-21 Aralık 1758.

7 cenâbları T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ma'zûlen" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

8 Defterdârlık'dan 'azl T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile s. 336'nın sol kenârına yazılmıştır] A2

9 11-20 Rebî'ulâhır 1172 = 12-21 Aralık 1758.

10 Himmet-zâde'lerden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra üzeri okunamayacak derecede çizilmiş bir kelime vardır ve bu üzeri çizilen kelimenin yerine sayfa kenârına "ser-efrâz-ı" kelimesi yazılmıştır] A2

11 Şeyhi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olan" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

halîm Efendi hastalanup, ʻâzim-i câmiʻ-i bekā oldular. Bundan sonra mâh-ı rebîʻulâhırın yirmi ücüncü günü[1] Ayasofya-i Kebîr Şeyhi Hızır-zâde Efendi dahi müsinn ü ihtiyâr olmağla, birkaç gün hastalanup[2] vefât eyledi.

Zikr-i tevcîhât-ı vüzerâ vü ümerâ ve mevâlî ve gayrân

(…..)[3]

Vukūʻ-i ihrâk-ı küllî der-İstanbul be-Mahalle-i Nahl-bend[4]

Yine sene-i isneyn ve sebʻînin rebîʻulevvelinin yirmi ikinci leyle-i ahad gicesi[5] sâʻat üçde[6] iken ʻalâmât-ı semâviyyeden gûyâ ki bir büyük gülle mikdârı müdevverü'ş-şekl, gāyet müşaʻşaʻ humrete mâ'il[7] bir şey semâdan küre-i arz cânibine mütedellî olup, bir mikdâr durdu ve ʻakabinde zuhûr-ı ihrâkla yeniçeriler[8] çağırmağa başladılar[9].

Bundan akdem Enderûn-ı hümâyûn'dan çırâğ olan **[T1 410b]** Dülbend Ağası nâm ağanın hânesinden âteş-i ser-keş zuhûr edüp bi-emrillâhi Teʻâlâ ol vakit[10] bir rîh-i şedîd dahi mümtedd oldu. İhrâkın bir tarafı Nahl-bend'den aşağı Küçük-ayasofya mahalleleri ve Mehmed Paşa Câmiʻi havâlîleri ve bir tarafı Kadırga Limanı'na müntehî oldu. Temâm yirmi sâʻat mikdârı mümtedd olup, ʻarzı Sultân Ahmed Câmiʻi ʻimâretine ve bir tarafı kalʻa dîvârına müntehî

---

1 23 Rebîʻulâhır 1172 = 24 Aralık 1758 Pazar.

2 birkaç gün hastalanup T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek satırın altına yazılmıştır] A2

3 (…..) A2 : — T1

4 Vukūʻ-i ihrâk-ı küllî der-İstanbul be-Mahalle-i Nahl-bend A2 : — T1

5 22 Rebîʻulâhır 1172 = 23 Aralık 1758 Cumartesi. Rebîʻulâhır olması muhtemeldir. Zira 22 Rebîʻulevvel perşembe gününe denk gelmektedir. Ayrıca bu yangının tarihi *Vâsıf Târîhi*'nde 22 Rebîʻulâhır olarak kaydedilmiştir; bkz. Ahmed Vâsıf Efendi, *Mehâsinü'l-Âsâr ve Hakâ'iku'l-Ahbâr*, Topkapı Sarayı Ktp., no. H. 1405, vr. 130a.

6 üçde A2 : ücde T1

7 mâ'il (مائل) T1 : مايْل A2

8 yeniçeriler T1 : beyciler A2

9 ʻalâmât-ı semâviyyeden gûyâ ki bir büyük gülle mikdârı ….. başladılar T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 336'nın sol kenârına yazılmıştır] A2

10 ol vakit T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 337'nin sol kenârına diklemesine yazılmıştır] A2

oldu[1]. Gerek Sâhib-i devlet hazretleri ve gerek zâbitân-ı ocak ve gayrîler ziyâde bezl-i tâb ü tüvân ve hele bi-'inâyetillâhi[2]'l-Melikü'l-Mennân[3] müntafî oldu.

Nükte-i garîbe[4]: Ol ihrâkda şevketlü, kerâmetlü, 'inâyetlü Pâdişâh-ı 'âlem *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû mâ-dâme'l-ümem*[5] efendimiz hazretleri mübârek Hırka-i şerîfe suyunu *'alâ sâhibihâ efdalu's-salâti ve's-selâm*[6] mübârek yed-i mü'eyyedleriyle intıfâsı mümkin olmayacak Kadırga Limanı semtinde bir mahalli teşrîf ve anda[7] ihrâka reşş buyurdup, bi-emrillâhi Te'âlâ ol taraf hemân âb-ı Hırka-i şerîfe reşş olunduğu anda sükûn bulup, sâ'ir taraflarının dahi intıfâsı haberi ile âteş-i ru'b-ı derûn-ı ümmet-i Muhammediyye sükûn bulup[8] muntafî oldu.

Ba'dehû ihrâkın 'akabinde kemâl-i lutf ve şefekat-ı hazret-i Şehriyârî'den mesbûku'l-misl değil[9] iken[10], defter-i hümâyûn mûcebince ocaklara ma'lûmü'l-mikdâr 'atıyye-i behiyye-i Husrevânî in'âm ü ihsân buyurulup, her ocağın **[T1 411a]** zâbitânına ber-mûceb-i defter teslîm ve neferâtına *min gayri ketmin ve lâ-naksın*[11] i'tâ[12] vü îsâle tenbîh ü te'kîd buyuruldu.

---

1 'arzı Sultân Ahmed Câmi'i 'imâretine ve bir tarafı kal'a dîvârına müntehî oldu T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 337'nin sağ kenârına yazılmıştır] A2

2 bi-'inâyetillâhi T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "Te'âlâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

3 el-Melikü'l-Mennân T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 337'nin sol kenârına yazılmıştır] A2

4 Nükte-i garîbe T1 : + [Bu kelimeler siyah mürekkeple yazılmıştır] A2

5 "ادام الله عمره ودولته مادام الامم = Allah onun ömrünü ve devletini nesiller sürdükçe dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "على صاحبها افضل الصلاة والسلام = Salât ve selâmın en fazîletlisi onun sâhibine olsun" anlamına gelen ve Peygamberimize yapılan Arapça duâdır.

7 bir mahalli teşrîf ve anda T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 337'nin alt tarafına yazılmıştır] A2

8 sâ'ir taraflarının dahi intıfâsı haberi ile ….. bulup T1 : + [Bu kısım s. 338'in üst tarafına ters bir şekilde yazılmıştır] A2

9 kemâl-i lutf ve şefekat-ı hazret-i Şehriyârî'den mesbûku'l-misl değil T1 : + [Bu kelimeler buraya girmesi işâret edilerek s. 338'in sol kenârına yazılmıştır] A2

10 iken T1 : — A2

11 "من غير كتم ولانقص = Gizli ve eksik olmaksızın" anlamına gelen Arapça cümleciktir.

12 i'tâ T1 : + [Bu kelime üzeri okunamayacak derecede çizilen kelimenin yerine satırın altına yazılmıştır] A2

Vâkı‘â böyle mahalline müsâdif ihsân-ı hümâyûna hezâr ve sad hezâr tahsîn ve du‘ây-ı kerrûbî-te’mîn ile bu ocaklar fukarâsı kullarının böyle şedîd-i ihrâkda kiminin ayağına mismâr halîde olmuş ve kiminin eli yanmış idi. Bu ‘atıyye-i behiyyeden[1] cümlesi merhem-i cerâhât-ı sürûr ile tahsîl-i muvâsât ve devâm-ı du‘ây-ı hazret-i Şehriyâr-ı ekrem ile dest-ber-âverde-i dergâh-ı Kādî[2]’l-hâcât oldular. Hakk Te‘âlâ ‘ömr ü devletlerin ve kuvvet ü şevket ü celâletlerin yevmen[3]-fe-yevmen efzûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i[4] Seyyidi’l-mürselîn[5].

Yine sene-i[6] merkūme cumâdelûlâsı[7] evâsıtında[8] Galata Serâyı’nda olan ağalardan ma‘lûmü’l-mikdâr müste‘idd ve talebe-i ‘ulûm ve me‘ârifden ma‘dûde ağalar, yine Serây-ı Galata’da oldukları şeb-külâhları ve ziyy-i üslûbları üzere Serây-ı[9] ‘atîk-ı hümâyûn’a alınup, ak-ağalardan bunlara birkaç[10] zâbitân ta‘yîn ve kemâ-kân hıdmetlerinde müstedîm olmalarıyçün emr-i hümâyûn buyuruldu. Bunda dahi şevketlü, kerâmetlü, ‘inâyetlü Şehriyâr-ı ekrem hazretlerinin hüsn-i re’y ve şefekat-ı Tâc-dârî’leri zuhûru bedîhî [vü] celîdir ki, birkaç senelerden berü taht-ı râbıta ve zâbıtadan hâric be-güsiste-‘inân ve serserî-hırâmân olan teberdârân makūleleri bi-hamdillâhi Te‘âlâ hadden taşkın nümâyişden müteberrî-i te‘ayyün oldular. **[T1 411b]**

Serây-ı Galata’da sâye-i ‘inâyet-vâye-i Pâdişâhî’de tahsîl-i ‘ulûm ve me‘ârif ve tetmîm-i âdâb ü terbiye ve ‘avârif içün her sınıf-ı me‘ârife mahsûs ve müte‘addid hâceler ta‘yîn ve zâbitân[11] ve mürebbiyân ile bu kadar kulları haysiyyet

---

1 behiyyeden T1 : + [Metinde bu kelime önce “behiyye ile” şeklinde yazılmış sonradan “ile” ekinin üzeri çizilmiş ve “den” eki kelimeye eklenmiştir] A2

2 Kādı A2 : قاصی T1

3 ü celâletlerin yevmen T1 : — A2

4 ‘ömr ü devletlerin ve kuvvet ü şevket ….. bi-hürmet-i T1 : + [Bu kısım s. 338’in sol kenârına yazılmıştır] A2

5 Seyyidi’l-mürselîn T1 : — A2

6 **yine sene-i** T1 : + [Bu kelimeler siyah mürekkeple yazılmıştır] A2

7 cumâdelûlâsı A2 : cemâziyelûlâsı T1

8 11-20 Cumâdelûlâ 1172 = 10-19 Ocak 1759.

9 serây-ı T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan “cedîd” kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

10 bunlara birkaç T1 : bunlara birkac [Bu kelimeler sonunda “sahh” kaydı ile s. 338’in sol kenârına yazılmıştır] A2

11 ve zâbitân A2 : — T1

ve temkîn-i[1] tahsîline sâ'î[2] ve hıdmet-i mülûke şâyân olanlarını Serây-ı 'âmire-i hümâyûn'a nakl ile çırâğ[3] olunmak emniyyeleriyle her biri müftehar ve mübâhî olmalarıyla[4], şimdi bu kadar müsta'idd ağalar kulları bu Serây-ı 'atîk'a nakl ve çırâğ olunmağa dahi kurb-ı isti'dâd peydâ eylediler. Ve leyl ü nehâr tahsîl-i kemâle ve hıdmet-i huzûra liyâkatları olmağa dahi cidd ü sa'yları müzdâd olup, istidâmet-i du'ây-ı hazret-i Şehriyâr-ı ekrem'e meşgūl oldular.

İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i[5] askeriyye bi-vechi'l-'âdeti[6]

Yine sene-i merkūme mâh-ı cumâdelûlâsının[7] on yedinci günü[8] tavâ'if-i[9] askeriyye-i zafer-rehberin mahz-ı 'atâyây-ı cezîle-i hazret-i Şehen-şâh-ı Cihân-mutâ''dan mazhar-ı in'âm[10] ve müstehak oldukları mevâcibleri Dîvân-ı hümâyûn günü Serây-ı 'âmire'de Hazîne-i hümâyûn'dan ihrâc ve herkese havsala-i istihkāklarına göre i'tâ vü ihsân buyurulup, Sadrıa'zam ve Müşîr-i efham devletlü Râgıb Mehmed Paşa hazretleri mevâcib-i mezkûreyi ihrâcı gününden Bâb-ı Sadrıa'zamî'de taksîm ü tevzî'ine şurû' ve mâh-ı mezbûrun yirmi ikinci günü[11] itmâm-ı devr ve Kilâr-ı Hâssa **[T1 412a]** Kethudâsı Ağa mu'tâd olduğu üzere hatt-ı şerîf-i şevket-redîf[12] ve bir sevb-i semmûr-ı mûci-

---

1 temkîn-i T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "sâhibi olup" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

2 tahsîline sâ'î T1 : + [Bu kelimeler buraya girmesi işâret edilerek s. 339'un sağ kenârına yazılmıştır] A2

3 çırâğ T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "olunurlar idi" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

4 olunmak emniyyeleriyle her biri müftehar ve mübâhî olmalarıyla T1 : + [Bu kelimeler sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 339'un sağ kenârına yazılmıştır] A2

5 **tavâ'if-i** (طوائف) T1 : طوايُف A2

6 **İhrâc-ı mevâcib-i tavâ'if-i askeriyye bi-vechi'l-'âdeti** T1 : + [Bu başlık siyah mürekkeple yazılmıştır] A2

7 cumâdelûlâsının A2 : cemâziyelûlâsının T1

8 17 Cumâdelûlâ 1172 = 16 Ocak 1759 Salı.

9 tavâ'if-i (طوايُف) A2 : tavâyif-i (طوايف) T1

10 mahz-ı 'atâyây-ı cezîle-i ….. in'âm T1 : + [Bu kısım sonunda "sahh" kaydı ile buraya girmesi işâret edilerek s. 339'un sağ kenârına yazılmıştır] A2

11 22 Cumâdelûlâ 1172 = 21 Ocak 1759 Pazar.

12 şevket-redîf T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ile" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

bü's-sürûr ve hancer-i mücevher[1] ile vârid ve merâsim-i istikbâl itmâmından sonra hatt-ı şerîfi kırâ'at ve sevb-i[2] semmûru iksâ ve hancer-i mücevheri zîb-i kemer-i kâm-ı i'tilâ buyurdular. Ve Ağa-yı mûmâ ileyhe dahi ber-vech-i 'âdet-i müstedîme semmûr kürk ve esb-i mükemmel ve 'atıyye-i behiyye-i Âsafî i'tâ buyurulup, kemâl-i meserrât ü hubûr ile[3] merâsim-i ikrâmları zürây-ı ikmâl ü itmâma makrûn kılındı[4].

Âmeden-i ru'ûs-ı maktû'a ez-cânib-i Mîru'l-hâcc-ı Şâm Çeteci 'Abdullah Paşa

Yine sene-i merkūme cemâziyelûlâsı evâsıtında[5] Şâm ve nevâhîsi ve Türkmân Mahallesi Dürzîleri ve nehhâbe-i bevâdî 'avenesinden ba'zı eşkıyâları elegetürülüp, cezây-ı sezâları tertîb ve ma'lûmü'l-mikdâr ru'ûs-ı maktû'aları Der-i Devlet'e irsâl ü isrâ ve pîş-gâh-ı Bâb-ı hümâyûn'a vaz' ve âhara mûcib-i 'ibret ve terhîb kılındı.

Ve bu esnâda Sadr-ı esbak 'Abdullah Paşa-zâde Emîn-i Matbah-ı 'âmire-i sâbık Mustafa Bey cenâbları, Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî vekâletiyle ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Ta'yîn ü irsâl-kerden-i Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî ve 'Abbâs Efendi ve gayrân be-Mahrûse-i Mısr-ı Kāhire bâ-hutût-ı [T1 412b] şerîfe-i hazret-i Şehriyârî berây-ı tanzîm-i umûr-ı vilâyet ve terhîb-i ümerâ'-i Mısır ve ehâlî-yi ân memleket

Yine sene-i merkūme cemâziyelûlâsı evâsıtında[6] Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî Mustafa Ağa ve mevâlî-i kirâmın a'lem ve esenni İstanbul Pâyesi'yle kadri terfî' olunan 'Abbâs Efendi ve Segbân-başılık Pâyesi'yle Dergâh-ı 'âlî Yeniçerileri Ocağı Kâtibi-yi sâbık İmâm dâmâdı Mustafa Efendi ve gayrı ocak-

1 mücevher T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve esb-i mükemmel" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

2 sevb-i T1 : + [Kelimenin hizâsında s. 339'un sağ kenârında "sene 72" yazısı vardır] A2

3 ile T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "'avdet eyledi" ve satırın altındaki "Serây-ı hümâyûn'a râhî oldu" kelimelerinin üzeri çizilmiştir] A2

4 merâsim-i ikrâmları zürây-ı ikmâl ü itmâma makrûn kılındı T1 : — A2

5 11-20 Cemâziyelûlâ 1172 = 10-19 Ocak 1759.

6 11-20 Cemâziyelûlâ 1172 = 10-19 Ocak 1759.

lardan bir iki müte'ayyin kimesneler dahi mahsûs-ı taraf-ı Devlet-i 'aliyye'den ümerâ'-i Mısr-ı mahrûse ve ocakları ve ağaları ve kethudâları ve çavuşları bi-husûsihî yeniçeri ve gurebân ocaklarına ve vakt-i kethudâlarına ve 'ulemâ'-i Câmi'u'l-ezher'in ru'esâları mezâhib-i erba'a müftîleri ve mütekellimîn ve hükkâma hıtâben ve bi'l-husûs Vâlî-i Mısır, Vezîr-i mükerrem, Sadr-ı esbak 'Abdurrahmân Paşa-zâde Mustafa Paşa hazretlerine hıtâben sâdır olan hutût-ı şerîfe-i Cihân-mutâ'-ı hazret-i Şehriyârî ile sâlifîne'z-zikr mübâşirîn olanlara târîh-i mezkûrda[1] savb-ı me'mûrlarına 'âzimîn oldular.

Bu tenbîh ü îkāzı müştemile hutût-ı şerîfe ve fetâvây-ı münîfe ile böyle müte'ayyin-i Devlet-i 'aliyye kimesneleri ib'âs ü isrâdan garaz ve buna bâ'is ü bâdî şu olmuşidi ki, ibtidâ Mahrûse-i Mısır'ın cümleden ehemm ü elzem olan gılâl-i mertebe-i Haremeyn-i muhteremeyn ki, evkāf-ı **[T1 413a]** selâtîn-i mâzıyye *'aleyhimü'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[2]ın kurâları mahsûlâtı ve deşâyiş ve cerâyât ve gayruhum vakt ü zemânıyla sefâ'in-i Süveys'e tahmîl ve ashâb-ı Haremeyn kurâlarına vâsıl olmayup, sene seneye duhûl ile artup, tesmîn eylediklerinde dahi bir gûne gadr ve irsâliye hazînesi tût-ı Kıbtî evvelinden i'tibâr-ı şühûr-ı Mısrıyye üzere aslâ tedâhül-i sene ve naks-ı eyyâm iktizâ etmez iken te'hîr ve tevânî ile tefâvüt-i sinînden mâ'adâ bilâ-emr-i hümâyûn mesârif-i gayr-ı mu'tedde ile müterettibü'n-naks ve ekserî poliçeleri kağıdları ile memlû ve derûn-ı Mısır'da ve taşra kurâlarında fukarâ'-i filâhat ve müzâri'îne eyledikleri zulm ve gasb ve katl-i nüfûs hadden bîrûn ve kıyâsdan efzûn olup ve 'ulûkāt ve cerâyâtda ve eytâm ocağında mürettebât nâmıyla düşmen mahlûlâtı tarîk-ı hîle ile habs ve ketm ve tahsîli mühimm olan gerek emvâl-i cizye-i Pâdişâhî ve gerek gayrı mahlûlât-ı kurâ hulvânı olan emvâl-i cesîmeyi ekl ü bel' ve evâmir-i şerîfeye 'adem-i itâ'at ve vülât-ı Mısır olan vüzerây-ı 'izâma gûnâ-gûn mu'âmele-i gayr-ı lâyıkadan nâşî hîn-i 'azillerinde hisâbları husûsunda 'özr-i 'azîmden mâ'adâ medyûn ü müstağrak eyleyüp, gûyâ topuzuna tükürür bî-hûş ve bî-idrâk yüzüne tükürmeğe lâyık değil Kölemen tâ'ifesi sıfat-ı hurûc ile muttasıf oldukları eğerçi fi'l-asl ma'lûm ve lâkin şimdi gāyet bî-edeblikleri hadd-i ifrâta resîde olup, **[T1 413b]** *'acibtü min Mısra, hükkâmühâ celebün ve nisâ'ühâ lu'bün ve*

1 11-20 Cemâziyelûlâ 1172 = 10-19 Ocak 1759.

2 "عليهم الرحمة والرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onların üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

mâ'ühâ zehebün ve hiye li-men galebe[1] masdûkunca ne keyfiyyetde oldukları Devlet-i 'aliyye'nin ma'lûmu ve lâkin üslûb-ı hakîm üzere fukarâya anda olan niçe mülâhaza-i meşfûkāne ile i'mâl buyururlar idi. Lâ-'ilâce pîş-ezîn müddet-i saltanat-ı merhûm u mağfûr Sultân Ahmed Hânî'de İbrâhîm Paşa Sadâreti'nde te'dîb ü tenkîl oldukları gibi te'dîbe muhtâc oldular.

Binâ'en 'aleyh bu bâbda şimdiye dek musırr u mükibb oldukları sıfat-ı hurûc ve tuğyândan vazgelüp, 'akıllarını başlarına cem' eylemek içün eğerçi Kölemen'in 'aklı sonradan gelür, lâkin sonra nedâmet ve peşîmânî fâ'ide etmez. Bu reftâr-ı hurûcu terk ve Devlet-i 'aliyye'ye kemâl-i itâ'at ü inkıyâda hidâyet birle tenebbüh ve îkāzı müştemile ve bu gûne istîkāz dahi bunlara 'ayn-ı şefekat ü merhamet olduğunu îmâ' ile i'lân-ı hâl buyuruldu. Eğer müteyakkız ve mütenebbih olmazlar ise, 'inâyet-i Bârî ile berran ve bahran bir şirzime-i bî-hûş ve bî-idrâkin haklarından gelinmek emr-i sehl ve Mısır gibi memleket-i Pâdişâhî'de olan fukarânın girîbân mezâlimini böyle mefâsidin ser-pençe-i te'addîlerinden halâs ile niçe du'ây-ı fukarâya nâ'il-i merâm olunacağı cümleye ifhâm ü i'lân irâde-i hazret-i Zıllullâhî olmağla, böyle hutût-ı şerîfe ve fetâvây-ı münîfe ile bunlar irsâle emr u fermân **[T1 414a]** buyuruldu.

İrsâl-i 'atıyye-i hümâyûn be-cânib-i Mîru'l-hâcc-ı Şâm Çeteci 'Abdullah Paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı cemâziyelûlâsının evâsıtında[2] hâlâ Şâm Vâlîsi ve Mîru'l-hâccı olan Vezîr-i mükerrem Çeteci 'Abdullah Paşa hazretleri her vechile yarâr ve nâm-dâr ve kemâl-i gayret ü şecâ'at ile mevsûf olup, bi-hamdillâhi Te'âlâ geçen sene râh-ı hacc-ı şerîfde beyne'l-Haremeyn tugāt-ı 'Urbân-ı Harb ile olan muhârebesinde zafer ve galebesi ve gereği gibi ol tâ'ife-i mehâzîlin ser-i menhûselerini galtân-ı meydân-ı hızlân eylediği cümle hüsn-i teveccüh-i seniyye-i gayret ve 'inâyet-i hazret-i Zıllullâhî ile olduğu beyân ve ta'rîfden müstağnî ve ol sene katı vâfir 'atıyye-i hümâyûn-ı Cihân-dârî ceste

---

1 "عجبت من مصر حكامها جلب ونساؤها لعب وماؤها ذهب وهى لمن غلب" = Mısır'ın durumuna şaşırdım. Yöneticileri yabancı, kadınları oyun oynar, eğlenir, suyu tatlıdır. Kim gâlip gelirse ona âit olur" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

2 11-20 Cemâziyelûlâ 1172 = 10-19 Ocak 1759.

ceste irsâl ve ihsân buyurulduğu, senesi târîhinde mürûr eden cüz'lerde ber-vech-i tafsîl zikr u beyân olunmuşidi.

Bu sene-i mübârekede[1] dahi kāfile-i huccâc-ı Müslimîn'in zehâb ü iyâblarında refâh u râhatlarıyçün ve dest-i tetâvül-i eşkıyây-ı 'Urbân'dan âminîn ü sâlimîn olmalarıyçün Mîru'l-Hâc Paşa'nın mesârif-i mu'tâdesinden dahi ziyâde takviyet-i cünûd ve mâlezime-i zehâ'ir mevcûdesi teheyyü'üne medâr-ı takviyet-i vüfûd olmağıyçün, bu def'a Sadrıa'zam Tatar Ağası ile üc yüz kîse in'âm-ı hümâyûn olmak üzere irsâl ü ib'âs **[T1 414b]** buyuruldu.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ Habîb-i ekrem'i hürmetine böyle gayûr ve kerîm Pâdişâh-ı 'âlem-penâh, *hamiyyün ve şehîmiyyün ilâ-mede'd-dühûri ve'l-ezmân*[2], erîke-i saltanat ü şevketlerinde kā'im ü dâ'im eyleye, âmîn sümme âmîn. Ve bu 'atıyye-i cezîleden mâ'adâ niçe niçe emvâl ve 'atâyâ ile pey-der-pey takviyet-i umûr-ı hacc-ı şerîfde imdâd ve i'ânet ü inâyetleri mebzûl buyurulmakdadır. Mahalli geldikde birer birer zikr u beyân olunur, inşâ'allâhu Te'âlâ.

Vukū'-i ihrâk-ı cüz'î

Yine selh-i cemâziyelûlâda[3] İstanbul'da Uzun-kaldırım'da kubeylü'z-zuhûr bir iki hâne muhterik olup, bi-hamdillâhi Te'âlâ muntafî oldu.

Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî-şüden-i Silahdâr-ı esbak Boşnak Hüseyn Ağa

Ve hem bu târîhde[4] Silahdâr-ı Şehriyârîlik'den mütekā'id olan Boşnak Hüseyn Ağa hadd-i zâtında salâh u diyânetle ma'rûf olup, Kethudây-ı Bevvâbîn-i Şehriyârî hıdmetiyle ilbâs-ı hil'at olundu. Bir hafta mürûrundan sonra Edirne'de ikāmetine emr u fermân ve savb-ı me'mûruna Mübâşir ma'iyyetiyle râhî ve Silahdâr Mehmed Paşa birâderi Hüseyn Bey cenâbları cemâziyelâhırenin beşinci günü[5] Kapucular Kethudâlığı'na ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

---

1 1 Muharrem 1172 = 4 Eylül 1758 Pazartesi.

2 "حمى وشهيمى الى الدهور والازمان = Zamanlar boyunca korunsun ve asil olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 30 Cemâziyelûlâ 1172 = 29 Ocak 1759 Pazartesi.

4 30 Cemâziyelûlâ 1172 = 29 Ocak 1759 Pazartesi.

5 5 Cemâziyelâhır 1172 = 3 Şubat 1759 Cumartesi.

Tevcîhât-ı vüzerâ ve ümerâ ve mevâlî[1]

[Vukū'-i ihrâk]

Ve bu târîhde leyle-i sebtde[2] Sultân Selîm'de bir hâne ve Etyemez **[T1 415a]** Tekyesi kurbunda Ağa-hammâmı Mahallesi'nde bir iki hâne muhterik olup, bi-hamdillâhi Te'âlâ etrâfına sârî olmadan muntafî oldu.

Ve yine cemâziyelâhırenin onuncu gicesi[3] sâ'at altıda iken Üsküdar'da ihrâk vâkı' olup, yirmi otuz mikdârı hâneler muhterik olup ve bi-'inâyetillâhi Te'âlâ muntafî oldu.

[İlbâs-ı hil'at-ı İbrâhîm Efendi be-Emânet-i Surre ve ıtlâk-şüden-i Mîrahûr-ı Sânî Mustafa Ağa]

Ve bu târîhde[4] Kayseriyyeli Yazıcı-ı sâbık İbrâhîm Efendi, Emânet-i Surre ile ilbâs-ı hil'at ve Edirne'de me'mûrun bi'l-ikāmet olan Mîrahûr-ı Sânî-i sâbık Mustafa Ağa 'afv u ıtlâk ve Âsitâne'de hânesinde ikāmete emr u fermân buyuruldu.

'Azl-i Nakībü'l-eşrâf Seyyid Mehmed Monla Efendi ve nasb-ı İdrîs-zâde Efendi

Yine sene-i merkūme cemâziyelâhıresinin yirminci günü[5] Nakībü'l-eşrâf Mehmed Monla Efendi 'azl ve İdrîs-zâde Efendi her vechile esenn ve a'lem ü ekmel bir zât-ı şerâfet-simât olmağla, mesned-i Nekābet ile bâlây-ı şerâfet-i te'sîsleri zîver-ârây-ı İdrîs'i kabây-ı te'nîs buyuruldu.

Sudûr-ı fermân be-men'-i tâ'ife-i nisvân der-sûk u bâzâr

Yine sene-i merkūme mâh-ı cemâziyelâhıresinin yirmi birinci günü[6] tâ'ife-i nisvânın bâzâr u esvâkda ve ba'zı seyrân mahallerde bed-reng fısdıkī ve şâlî ferâceler ve büyük hotozlu başlar ile şu'ûr-ı nâsıyesi yaşmaklarından taşra görünerek **[T1 415b]** sıkma ferâceler ile gezmeyüp, ehl-i 'ırz ve mestûre gez-

1 [Sayfa kenarında satır hizâsında siyah mürekkeple farklı bir kaligrafide "Sübhânallâh" yazılıdır] T1

2 5 Cemâziyelâhır 1172 = 3 Şubat 1759 Cumartesi.

3 10 Cemâziyelâhır 1172 = 8 Şubat 1759 Perşembe.

4 10 Cemâziyelâhır 1172 = 8 Şubat 1759 Perşembe.

5 20 Cemâziyelâhır 1172 = 18 Şubat 1759 Pazar.

6 21 Cemâziyelâhır 1172 = 19 Şubat 1759 Pazartesi.

meleriyçün ve bilâ-hâcât-ı şer'iyye hânelerinden "*Ve karne fî büyûtikünne*"[1] medlûl-i şerîfi üzere taşra çıkmamak üzere 'azîm tenbîh ü te'kîdi hâvî hatt-ı şerîf-i şevket-redîf-i Cihân-bânî sâdır olup, e'imme-i mahallâta ferâde ferâde tenbîh ü te'kîd olundu.

Vukū'-i 'alâmât-ı semâviyye-i 'acîbe

Yine mâh-ı merkūmun yirmi yedinci gicesi[2] sâ'at üçde iken humret-i harîk ber-kā'ide âsümânda bedîdâr ve bekciler taraf taraf nidâ ve Vezîr-i a'zam ve Yeniçeri Ağası ve sâ'ir zâbitân ve ocaklar ber-vech-i mu'tâd müteheyyi' olup gitdiler. Gördüler ki Çengâl-köyü'nden tâ Tophâne hizâsına gelince âsümânda bir tavîl ve mümtedd humret-i şedîde zâhir ki aslâ gicede şu'le-i harîkden lâ-fark bu hâle müte'accibîn olup, herkes mahallerine 'avdet eylediler. Bunun emsâli sinîn-i sâbıkalarda çok vâkı' olmuşdur.

Vefât-ı Zağarcı-başı Mehmed Ağa

Yine selh-i cemâziyelâhırede[3] Dergâh-ı 'âlî yeniçerilerinin Zağarcı-başısı olan Mehmed Ağa nâm kimesne hastalanup vefât etmeğiyle, 'âdetleri üzere Ser-sensonî Ağa, Zağarcı-başı ve Turnacı-başı, Sensonî Ağalık ile ilbâs-ı hil'at olundu.

Yâften-i zer-i medfûn-ı cüz'î (جزوی)

Yine sene-i isneyn ve seb'înin recebü'l-ferdi evâ'ilinde[4] mukaddemâ **[T1 416a]** fevt olan Mehter-zâde Kâtib-i Dârussa'âdet-i sâbık 'Ali Efendi'nin Kum-kapı kurbunda muhterik olan hânesi vîrânesinde 'amele ve fe'ale binâ içün hafr ederler iken, bir künk bedîdâr olur. Ve delinüp içinde altûn zâhir olur. Lâkin küllî değil, ma'lûmü'l-mikdâr birkaç bin altûn olmağla, Kapu'ya haber olunup, Ser-bâkıyân Abdâl Mehmed Ağa ta'yîn ve ne ise 'add ü kabz (قبص) olundu.

---

1 "وقرن فی بیوتکن = Evlerinizde oturun" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Ahzâb 33/33. âyetin baş tarafındaki küçük bir kısımdır.

2 27 Cemâziyelâhır 1172 = 25 Şubat 1759 Pazar.

3 29 Cemâziyelâhır 1172 = 27 Şubat 1759 Salı.

4 1-10 Receb 1172 = 28 Şubat-9 Mart 1759.

Vukū‘-i velâdet-i şehr-âyîn-i hazret-i Şehriyârî be-yümn-i kudûm-ı hazret-i Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân*[1] *dâmet ‘ismetühâ ve ebkāhâ ve etâle ‘ömrahâ âmîn*[2]

Yine sene-i elf ve mi’etin ve isneyn ve seb‘înin mâh-ı recebü’l-ferdinin on beşinci hamîs gicesi[3] sâ‘at-ı sa‘îde beş buçukda iken bi-hamdillâhi sübhânehû ve Te‘âlâ şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı ‘âlem-penâh *eyyedallâhu ve ebkāhu*[4] efendimiz hazretlerinin sulb-i pâk-ı feyz-nâklerinden Hibetullah ismiyle müsemmiye devletlü Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân*[5] hazretleri pîrâye-bahş-ı gehvâre-i vücûd ve zînet-efzây-ı mehd-i şühûd olmalarıyla, kudûm-ı meymenet-lüzûm-ı ‘âlîleriyçün izhâr-ı ibtihâc ve şâd-mânî ile on gün on gice şehr-âyîn ve donanma olmağa emr u fermân buyuruldu.

Vukū‘i şehr-âyîn-i hazret-i Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân*[6]ı ber-vech-i tafsîl ve tekmîl ki ez-cümle-i ‘acâ’ibât-ı dehr bûde ve defâtir-i vekāyi‘-i ibn-i Hakīr be-zikr-i velâdet ve şehr-âyîn-i ân Sultân-ı [T1 416b] *‘aliyyetü’ş-şân*[7] sezây-ı nazar-ı uli’l-elbâb ve bâdî-yi şeref ve kâm-yâbî-râ vesîle-i mu‘zam-ı esbâb bûde[8] vukū‘-i velâdet-i hazret-i Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân*[9] *etâlallâhu ‘ömrahâ ve ebkāhâ*[10]

Yine sene-i elf ve mi’etin ve isneyn ve seb‘înin mâh-ı recebü’l-ferdinin on beşinci hamîs gicesi[11] sâ‘at-ı sa‘îde beş buçukda iken bi-hamdillâhi sübhânehû

---

1 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

2 “دامت عصمتها وابقاها واطال عمرها امين = Günahsızlığı dâim olsun ve Allah onu bâkî kılsın, ömrünü uzun eylesin, yâ Rab duâmızı kabul eyle” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 15 Receb 1172 = 14 Mart 1759 Çarşamba.

4 “ايد الله وابقاه = Allah onu desteklesin ve bâkî kılsın” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

6 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

7 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

8 **Âmeden-i ru’ûs-ı maktû‘a ez-cânib-i Mîru’l-hâcc-ı Şâm Çeteci ‘Abdullah Paşa ….. esbâb bûde** T1 : — A2

9 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

10 “اطال الله عمرها وابقاها = Allah onun ömrünü uzun eylesin ve onu bâkî kılsın” anlamına gelen Arapça duâdır.

11 15 Receb 1172 = 14 Mart 1759 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

ve Te'âlâ şevketlü, kudretlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh *eyyedallâhu ve ebkāhu*[1] Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Mustafa Hân *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû mede'd-dühûri ve'l-ezmân*[2] efendimizin sulb-i pâk-ı feyz-nâklerinden Hibetullah ismiyle müsemmiyet devletlü Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[3] hazretleri pîrâye-bahş-ı gehvâre-i vücûd ve zînet-efzây-ı mehd-i şühûd olmalarıyla, tehniyet-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyçün izhâr-ı ibtihâc ve şâd-mânî ile 'âdet-i seniyye-i havâkīn-i Âl-i 'Osmânî ve kā'ide-i müstahsene-i mülûk-ı Cihân-bânî üzere mezîd-i izhâr-ı ibtihâc ü sürûr içün on gün on gice şehr-âyîn ve donanma olup, bir mertebe meserret-i mevfûr ve esnâf-ı inbisât u sürûr hâsıl olmuşdur ki, ta'bîri kābil-i tahrîr değildir. **Kıt'a:**

Kişver-i devletde şehr-âyîne fermân eyledi
Şehriyâr-ı milket-i cûd u 'atânın ekremi **[T1 417a]**
Şehriyâr-ı dîn ü şevket-mâye-i iclâl kim
Dehre şehr-âyîn olur fart-ı safâdan her demi

Du'âsıyla makāle-i âtiye-i şehr-âyînde tenbîhi ehemm olan ba'zı mevâdd zikri ile inşâ'allâhu'r-Rahmân serd-i makāl olunur. Ve Hibetullah Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[4]ın ân-ı velâdetlerinde kā'ide-i müstedîme üzere gice Serây-ı hümâyûn'da kösler ve Mehter-hâne-i Hâssa nevbet-zen-i meserret[5] olup, gulgule-i sadây-ı ibtihâc resîde-i küngüre-i âsümân-ı zât-ı ebrâc oldu. Ve Sadrıa'zam ve Vekîl-i efham hazretlerine müjde-i velâdet-i bâ-sa'âdet ile ihbâr ve tebşîr ve Ser-musâhibân-ı Hâssa Ağa be-resm-i 'âdî levâhıkātı ile gelüp, emr-i tebşîri edâ ve îfâdan sonra deydene-i kadîme üzere Ağa-yı mûmâ ileyhe ferve-i hâss-ı semmûr ve mükemmel ü müzeyyen esb ve 'atıyye-i cezîle ve levâhıkātına dahi hila'-i seniyyet ve 'atıyyeler ihsân buyurulup, Mehter-hâne-i Sadrıa'zamî dahi nevbet-zen-i sürûr ve niçe şümû' ve kanâdîl ü meşâ'il ile Bâb-ı Âsafî 'alem-ârây-ı tezyîn ü hubûr oldu. Andan hâlâ Tevkī'î Vezîr Kücük Mustafa Paşa ve

---

1 "ايد الله وابقاه = Allah onu desteklesin ve dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 "ادام الله عمره وشوكته مدى الدهور والازمان = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü zamanlar boyunca dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

4 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

5 meserret T1 : meserrât A2

Anadolu Vâlîsi Muhsin-zâde Vezîr[1] Mehmed Paşa ve Silahdâr Vezîr Mehmed Paşa hâlâ Âsitâne-i ʻaliyye'de selâtîn-i ʻizâm-ı ʻismet-ittisâm hazerâtının serâylarında her biri âsâyiş-güzîn-i serâ-perde-i iclâl olmalarıyla, anlara dahi tebşîr u ihbâr ve Kapudân-ı deryâ Vezîr Süleymân Paşa'ya dahi **[T1 417b]** bu minvâl üzere işâre-i şirâʻ-ı tebşîr olundukda, gice ile her biri mehter-hânelerin tahrîk-i bâng-ı nevbet ve şümûʻ ve meşâʻil ü kanâdîl serâların dahi işʻâl ile pür-zînet ve inâre-i mesâbîh-i meserrât eylediler.

İstanbul halkı bu debdebe-i ʻazîme-i şebâneyi taraf taraf işidüp, mukaddemâ dahi fi'l-cümleti müteheyyi'-i izhâr-ı ibtihâc ve sürûr olmalarıyla, zuhûr-ı velâdet-i Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*[2]dan habîr ve âgâh oldular. **Ferd:**

Şeb-i nezzâre besî tuhfe peyâm âverde
Be-çünîn mevhibetî peyk-i seher mi âmed[3]

Medlûlüyle ol gice ve sabâhı kāʻide-i kadîme üzere Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[4] hazretleri taraflarına ve sudûr-ı kirâm ve baʻzı mevâlî-i fihâm ve ocaklar taraflarına ağayân-ı Enderûn'dan tebşîr-i velâdet-i bâ-saʻâdet ile olageldiği vech üzere baʻzı kulları nâm-zed-i ibʻâs buyuruldu. **Rubâʻiyye:**

Müjde kim mevhibe-i Şâh-ı ezel buldu vücûd
Etdi âfâkı müzeyyen ola ʻömrü memdûd
Gül-i nev-bâve-i Sultân-ı ʻatâfet-güster
Mehd-i savn içre anı hıfz ede Mevlây-ı Vedûd

Zikr-i rû-mâlî-yi hazret-i Sadrıaʻzamî Ebi'l-mevâhib Râgıb Mehmed Paşa ve Şeyhulislâm maʻa sâ'ir-i vücûhu'l-kirâm be-rikâb-ı kâm-yâb-ı hazret-i Şehriyârî berây-ı tehniyet-i [T1 418a] velâdet-i bâ-saʻâdet

Leyle-i velâdetin sabâhı mübârek hamîs günü[5] hazret-i Şehriyâr-ı ʻâlem ve Hidîv-i ekrem *edâmallâhu ʻömrahû ve devletehû mâ-dâme'l-ʻâlem*[6] hazretleri

---

1 Vezîr A2 : — T12

2 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 "شب نظاره بسی تحفه پیام اورده * بچنین موهبتی پیك سحر می امد = Beklenen gece, birçok müjdeli hediyeler getirdi. Böyle bir heybetle seherin habercisi geliyordu" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

4 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 16 Receb 1172 = 15 Mart 1759 Perşembe.

6 "ادام الله عمره ودولته مادام العالم = Allah onun ömrünü ve devletini dünya durdukça dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Yalı-köşkü ta'bîr olunan taht-gâh-ı celâlet-iktinâhların şeref-i kudûmlarıyla müteşerrif buyurup, Sadrıa'zam ve Şeyhulislâm ve Sadreyn-i fihâm ve Nakībü'l-eşrâf ve selâtîn-i 'izâm-ı 'ismet-ittisâm hazerâtının serâylarında ârâm-dîde-i serâ-perde-i übbehet olan vüzerâ'-i müşârun ileyhim lâhika-i Bâb-ı Âsafî ile tebrîk-i tehniyet-i velâdet-i bâ-sa'âdet içün ol cây-ı vâlâya rû-mâl ve resm-i zemîn-bûsî-i tebrik ve tehniyeti icrâ vü îfâ ve anlara hila'-i seniyye-i Mülûkâne ve nevâziş-i behiyye-i Hidîvâne'leriyle mazhar-ı lutf u ihsân-ı Tâc-dârî'leri olup, kemâl-i inbisât ve sürûr ile mahallerine 'avdet eylediler. **Kıt'a:**

Buldular zîver-i tebrîk-i velâdetle şeref
Oldular mazhar-ı eltâf-ı Şehen-şâh-ı cihân
'Âleme mevhibe-i lutf-ı Hudâ etdi zuhûr
İsm-i pâkidir anınçün Hibetullah Sultân

Makāle-i lâhika

Şeref-i velâdet-i bâ-sa'âdet ile müteşerrife olan devletlü Hibetullah Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[1]ın kudûm-ı şerîfleri mahzâ hayr ü bereket ve mezîd-i yümn ü meserret olduğu niçe vücûh ile istidlâl ve tefe"ül-i hayr u nevâl **[T1 418b]** kılınmışdır. Ve ism-i şerîfleri Hibetullah tesmiye olunmak nesl-i tâhir-i selâtîn-i 'izâm-ı 'Osmânî ilâ-yevmi'l-kıyâm müteselsil-i mehd-i vücûd olmak, a'zam-ı mevâhib-i İlâhiyye'den olduğu bî-rayb ü iştibâhdır.

Hakk Te'âlâ Habîb-i ekrem'i hürmetine bu sülâle-i tâhire-i Âl-i 'Osmân'ı ilâ-yevmi'l-kıyâm müteselsil-i mehd-i şühûd ü vücûd eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselin.

Zîrâ bu silsile-i behiyyenin zuhûr-ı velâdet ve bürûz ü şühûd-ı bâ-sa'âdetleri bu Devlet-i Muhammediyye'nin bekā vü devâmına sebeb-i tâm ve icrây-ı şerî'at-ı tâhireye bâ'is-i devâm ü kıyâm kılınmışdır. Bundan a'zam Hibetullah olmak nice mutasavver olur. **Kıt'a:**

Etdi bu nuhbe-i Şeh-vâre-i vâlâ-güheri
Hakk hibe hazret-i dâdâr-ı kerîmü'ş-şâna
Hibetullah ferah-ı makdem-i 'âlîdir kim
Gevher-i tâc-ı 'atâ olsa sezâ Şâhâna

---

1 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

İkinci vech-i tesmiyet-i Sultân Ahmed Hân Gāzî, Sâhibü'l-âsâr ve'l-megāzî *'aleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[1] hazretlerinin vefâtlarından berü kırk seneye karîb müddet mürûr eyledi ki, erîke-nişîn-i saltanat-ı 'aliyye olan merhûm Sultân Mahmûd Hân ve birâder-i 'âlî-güherleri merhûm Sultân 'Osmân Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[2] müddet-i saltanatlarında ne bir Şehzâde-i 'âlî-tebâr[3] ya bir Sultân-ı celîletü'l-iktidâr zîb-i gehvâre-i hestî **[T1 419a]** olmayup, Hakk Te'âlâ'nın hıfz u 'inâyetinde dâ'imâ[4] masûn u mahfûz olalar. Sultân Ahmed Hân hazretlerinin evlâd-ı sa'âdet-nijâd-ı 'âlîlerinden hâlâ kerâmetlü, kudretlü, mehâbetlü Şehriyâr-ı ekrem ve Pâdişâh-ı cümle-i ümem, Veliyy-i ni'met-i 'âlem efendimizin birâderân-ı me'âlî-tebârları kerâmetlü, mehâbetlü, 'inâyetlü şehzâde-gân efendiler efendilerimiz hazerâtı ki, Sultân Bâyezid ve Sultân Nu'mân ve Sultân 'Abdülhamîd hazretleri; ferd:

Yâ Rab be-hıfz-ı sâye-i tû bâd ân-heme
Bâ-sad-hezâr 'izzet ü iclâl müstedîm[5]

bunlardan gayrı zikr olunan çihil sâle karîb müddetde zîb-âgūş-ı dâye-i vücûd olur mevlûd-ı meşhûd olmadığından, halk-ı 'âlemde bir elem ve târîkî-i hemm müstakarr-ı meşîme-i derûn olmuşidi.

Fe-hamden sümme hamden şevketlü, kudretlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinin sulb-i tâhirlerinden evvel-i evlâd-ı kirâmları mevhûb-ı gencîne-i 'inâyet oldukda, 'âlem mesrûr u mecbûr olup, bu mevhibe-i 'azîme hibetullâh-ı 'âlem olduğu[6] *keş̌-şemsi fi vasatı's-semâ*[7] zâhir u bâhir olmağın, ism-i şerîfleri zât-ı 'aliyye-i müsemmâlarına mutâbık vâkı' olmuşdur. **Kıt'a li-münşi'ihi[8]'l-Hakīr:**

---

1 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 'âlî-tebâr T1 : 'âl-tebâr A2

4 dâ'imâ (دائما) T1 : دايما A2

5 "يا رب بحفظ سايهٔ توبادان همه * با صد هزار عزت واجلال مستديم = Yâ Rab! Onların hepsi, Sen'in himâyende olsun. Yüzbinlerce izzet ve ululuk devam etsin" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

6 olduğu T1 : + [Bu kelime sonunda "sahh" kaydı satırın altına yazılmıştır] A2

7 "كالشمس فى وسط السماء = Gökyüzündeki güneş gibi" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

8 **li-münşi'ihi** A2 : لمنشه T1

İsm-i ʻâlîsinin müsemmâya
Oldu vech-i tevâfuku zâhir [T1 419b]
Âsümândan nücûm-ı esmâyı
Verdi zâta Mü'essir u Kādir

Ve halk-ı ʻâlemde şöyle meserret-i ʻazîme vâkıʻ olmuşidi ki, pîş-ezîn mesâcid ü cevâmiʻde bi-hulûsi'l-bâl zuhûrlarına cümle-i ümmet-i Muhammed duʻâ ederler idi.

Duʻâ iksîr-i erbâb-ı niyâzest
Kez-û dergâh-ı rahmet ber-tû bâzest[1]

Ammâ meymenet-i kudûm-ı şerîfleri niçe delâ'il ile müberhen ve müsbetdir ki, cümleden biri velâdet-i bâ-saʻâdetlerinden bir iki gün mukaddem Mehter-zâde müteveffâ ʻAli Efendi'nin vîrânesinde binâ olunmak içün ʻamele ve feʻale hafr ederler iken maʻlûmü'l-mikdâr biraz medfûn altûn zuhûr eyledi. Alup Bâb-ı Sadrıaʻzamî'ye ityân ve rikâz-ı arzı rızk-ı gaybî-i helâlî olduğu nümâyân olmağla, kalîl ü kesîr ne ise vicdân-ı rikâz-ı arzı yümn-i kudûm-ı Sultân-ı *celiyyetü'ş-şân*[2]la tefe"ül-i hayr ʻadd olundu. Ve buna mânend tılsım-ı deyr-i köhne-i iddihâr olan Haleb Kapu Kethudâsı demekle maʻrûf kimesnenin fevti ile zuhûr eden emvâl-i mîriyye ve Kemiksiz ʻAli nâm düzd-i bî-insâfın serika eylediği emvâl-i Pâdişâhî'nin zuhûru gibi ki, her biri mahallerinde zikr u beyân olunmuşdur. **Kıtʻa:**

Habâyây-ı zemîni makdemiyle eyledi izhâr
Bu izhâr-ı rikâza cümle bâʻis hayr-ı makdemdir [T1 420a]
Rikâz ile zuhûru çünki hem-demdir bir veznde
Hibetullâh-ı ʻâlem hayr-ı makdem ile tev'emdir

İstidlâl-i sânî velâdet-i bâ-saʻâdetleri günlerinde etrâf ü enhâdan Âsitâne-i ʻaliyye'ye meclûbe esnâf-ı zahâ'ir-i ʻibâdullâh hadd-i kesrâta resîde olup, ez-cümle şehr-âyînlerinde etrâfdan gelan zeyt on seneye kifâyet mikdârı idi. Ve eyyâm-ı şehr-âyînde birkaç senelik zeyt kıyâde olunup, tahmîn-i ʻakl ile her

---

1 "دعا اکسیر ارباب نیازست * کزو درکاه رحمت برتو بازست = Duâ, niyâz erbâbının iksiridir. O iksir dolayısıyla rahmet kapısı sana açılır" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

2 "جلية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

vakıyyesi bir guruşa olmak iktizâ ederdi. Yine ‘âdet-i kadîmesinden noksâna bey‘ olundu. Ve herşey kemâliyle mebzûl idi. Ve evvel-i eyyâm-ı şehr-âyîn âhir-i şitâ ve mevâsim-i sermâ olmağla, günleri eyyâm-ı sayf ve behâr gibi mu‘tedil geçüp; **kıt‘a:**

Günleri vakt-i behâr idi gönüller meşrûh
Feyz ile metn-i dile düşmüşidi niçe şürûh
Sîneler âyîne-veş gamdan olup âzâde
Sûret-i ‘îş ü safâ olmuşidi mâye-i rûh

me’âliyle her vechile sürûr ve emniyyet-i tâm üzere bir ferdin bir[1] destmâli serika olunmadı. Ve bir kimesne bir kimesneye bir sille dahi urmak görülmedi. Kemâl-i emn ve safâ vü sürûr ile herkesde bir dürlü meserret ve neşât bedîdâr olmuşidi. Ve devletlü ‘Âyişe Sultân-zâde Hânım Sultân hazretlerinin hâcegân-ı Dîvân-ı ‘âlî-şân’dan Haremeyn Mütevellîsi’ne emr-i hümâyûn ile ‘akd **[T1 420b]** ve çırâğ buyurulmaları ki makālesi serd ü tafsîl olunmuşdur.

Bu günlerde vukū‘ bulması yine şeref-i kudûmlarına mahmûle[2] ve pîş-ezîn nefy ü iclâ olunan birkaç ‘aded kullarının ıtlâklarıyla meserret-dîde-i ârâm olmaları ki, Çerkes Bey ve Tophâneli Mehmed Efendi ve Boşnak Hüseyn Ağa ve emsâlühâdır ki, her biri mahallerinde zikr olunmuşdur. Bu cümle yümn-i kudûmlarıyla vahşet-i celâdan emîn olup, hânelerinde âsâyişleri hâsıl oldu.

Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn be-Sadrıa‘zam u efham berây-ı şehr-âyîn-i hazret-i Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân*[3]

Târîh-i merkūmun recebü’l-ferdinin on beşinci hamîs günü[4] tehniyet-i velâdet-i Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân*[5] içün donanma ve şehr-âyîn olmağla, hatt-ı hümâyûn-ı meserret-nümûn sâdır olup, Bâb-ı Sadrıa‘zamî’ye vârid ve mazmûn-ı şerîfi üzere Âsitâne-i ‘aliyye’de olan hükkâm ve zâbitâna tahrîr buyurulan evâmir-i ‘aliyyenin hulâsasıdır ki zikr olunur:

---

1 bir A2 : — T1

2 mahmûle A2 : mahmûl T1

3 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

4 15 Receb 1172 = 14 Mart 1759 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

5 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

Hamden lillâhi'l-Meliki'l-Mennân. Şevketlü, kudretlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh Veliyy-i ni'metimiz efendimizin sulb-i pâk-ı feyz-nâklerinden işbu mâh-ı recebü'l-ferdin on beşinci mübârek hamîs gicesi[1] sâ'at beş buçukda iken Hibetullah ismiyle müsemmiyet devletlü Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[2] hazretleri pîrâye-bahş-ı gehvâre-i vücûd **[T1 421a]** ve zînet-efzây-ı mehd-i şühûd olmalarıyla, tehniyet-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyçün izhâr-ı ibtihâc ve şâd-mânî ile yedi gün yedi gice ehl-i dekâkîn dükkânlarda karâr ve donanma ve şehr-âyîn kılınması fermân-ı hümâyûn buyurulmağla: "İmdi ber-vech-i muharrer cümle mahallât tezyîn ve sürûr u şâd-mânî izhârına ibtidâr birle eyyâm-ı mezkûre leyâlîsinde dahi ashâb-ı dekâkîn karâr[3] ve her sınıfın kethudâlarına işâ'atı mütezammın tenbîh ve emr-i 'âlî ile Kadı Efendi'ye te'kîd olunmağla, zabt u rabtı 'uhde-i ihtimâmlarına müfavvaz olan mahallâta te'kîd-i ekîd ve mahallerinde karâr ve kendü hâllerinde olup, izhâr-ı sürûr ve geşt ü güzâr eden 'ibâdullâha ferâğ-ı bâl ve kemâl-i emniyyet ve safâ vü sürûrlarıyçün kimesne mâni' ve müzâhim olmayup, her kûşeye neferât ve zâbitân ta'yîn ve âsâyiş ve râhat-ı 'ibâdullâha bezl-i tâb ü tüvân ve sarf-ı iktidâr eyleyesiz" deyü musarrah idi.

el-Hâsıl leyle-i velâdetin sabâhu'l-hayrı[4] 'azîm toplar atılup, İstanbul'da bu mazmûn üzere taraf taraf münâdîler nidâ ve ehl-i sûk ve sâ'irleri[5] dekâkîn ve[6] büyût ve mahallâtını tezyîn etmeğe başladılar. Çünki halk mukaddem âgâh ve müteheyyi' olmalarıyla, fî-lemhati'l-basar mecmû'-i mahallât-ı İstanbul ve sûk u bâzâr ve büyût ve emâkin, 'arûs-ı zîbende-i dîbâ-pûşa mümâsil oldu. Ve herkes âvîze eylediği filandırasıyla "Bu fülân ibn-i fülândır" deyü **[T1 421b]** müşârun bi'l-benân oldu. Lâkin ibtidâ günü esvâk u bâzârda sâz ve tabl ve zurna ile duhter ve zenne kıyâfetinde çengi oynatmak ve ba'zı cemâl ve tesâvîr-i u'cûbe ve zırzob ve emsâlühâ ki kerr ü ferr-i şehr-

---

1 15 Receb 1172 = 14 Mart 1759 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 karâr A2 : — T1

4 16 Receb 1172 = 15 Mart 1759 Perşembe.

5 sâ'irleri (سائرلری) T1 : سائرلری A2

6 ve A2 : — T1

âyîn ve donanma bu makūleden ‘ibâretdir. Bunlara izn verilmeyüp, bu hâl üzere iken ikinci günü Şehriyâr-ı ‘âlem ve Hidîv-i ekrem hazretleri edâ’-i cum‘adan sonra sa‘âdet ü ikbâl ile Serây-ı hümâyûn’a ‘atf-endâz-ı iclâl iken, kemâl-i fetânet ü nûr idrâkleriyle miyân-ı halkda bir sükûnet ve tevânî-i meserret müşâhede buyurup, hemân sâ‘at cümleye izn-i hümâyûnları mebzûl ve cârî buyuruldu ki: “Donanma ve şehr-âyîn demek izhâr-ı melâ‘ib ve sâz ve çeng ü çengî ve ibdâ‘-i tesâvîr ve u‘cûbe temâsîl ve şûh u şengîden ‘ibâretdir” deyü emr buyurulup, hemân sâ‘at her kûşe-i sûk ve her mahall mesbûkun bi’l-misl olmamış saz ve çeng[1] ve raks-ı gılmân ve Rum ve Frenk ile teng ve mâlî ve müzeyyen oldu. **Kıt‘a:**

Meserrât-ı Şeh-i ‘âlem içündür böyle izn olmak
Def ü çeng ü rebâb u raks u şeng ü resm-i tezyîne
Olurdu ihtisâbın hükmü câ’iz[2] vakt-i ruhsatda
Eğer men‘-i meserret olsa ‘âdet şehr-i âyîne

Vürûd-ı hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn be-inzımâm-ı eyyâm-ı selâsetin ve itmâm-ı ‘aşere-i kâmiletin

[T1 422a] Şehr-âyînin beşinci günü mukaddemâ fermân ve izn-i hümâyûn olan yedi gün yedi giceye üç gün üç gice dahi inzımâmıyla vârid olan hatt-ı şerîf-i meserret-redîfin mazmûn-ı ibtihâc-nümûnu üzere sâdır olan emr-i şerîfin ‘aynıdır ki zikr olundu. Ve on gün on gice ‘aşere-i kâmile-i sürûr tekmîl ü tetmîm buyuruldu.

Sûret-i emr-i şerîf: “Hamden lillâhi’l-Meliki’l-Mennân. Zînet-efzây-ı mehd-i şühûd olan evvel-i evlâd-ı ‘âlî-nijâd-ı hazret-i Cihân-dârî devletlü, ‘ismetlü Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü*[3]*’ş-şân*[4] hazretlerinin kudûm-ı meymenet-lüzûmları kâffe-i enâmı tesrîr etmeğiyle, işbu eyyâm-ı sa‘d-encâmda yedi gün yedi gice donanma ve şehr-âyîne ruhsat-yâb ve izhâr-ı envâ‘-i âsâr-ı ibtihâc ve şâd-mânîye bi’l-ihtimâm şevk u garâmları çend rûz dahi mümtedd olmak istid‘â ve temennâların iş‘âr u izhâr eylediği meczûm-ı tab‘-i merâhim-neb‘-i

1 çeng A2 : ceng T1
2 câ’iz (جائز) T1 : جايز A2
3 *‘aliyyetü* A2 : عليه T1
4 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

cenâb-ı Pâdişâh-ı ʻâlem olduğundan, üç gün üç gice inzımâm ile donanma-yı hümâyûn on gün on gice olup, bu vechile hüsn-i nizâm ve eyyâm-ı ʻömr ü devlet-i Pâdişâhî izdiyâdına kıyâm olmalarıyçün ve emn ü[1] âsâyiş-i ʻibâdullâha sâʻî olasız" deyü mü'ekked ve musarrah idi.

Vâkıʻâ böyle bir nâdire-i rûzgârdan maʻdûde şehr-âyîn ki kırk gün mukaddem halkda bir hâhiş ve sürûr ve teheyyü'-i tâm ve fart-ı hubûr hâsıl olup, tezyîn-i büyût ve emâkin ve bâzâr u esvâka dâ'ir yapılan **[T1 422b]** mükellef ve gālî[2]-behâ âvîzeler ve dîbâ ve ustûfe (اسطوفه) filandıralar ve musannaʻ hayâller ve hânelerde neşîmenler ve baʻzı çemen-soffa ve selsebîller ve mukarnas ve mukavves lâne-i ʻâliyeler ki, dervâze-i İrem-nazîr idi. Her biri mahalli geldikde zikr olunacakdır. Mede'l-ʻömr misli sebk eylememişidi. Yedi gün yedi gice müddet-i kalîle gibi mülâhaza olunurdu. Emr buyurulan on gün on gice *el-mülûkü mülhemûn*[3] müfâdıyla temâm-ı hadd-i iʻtidâli ve mertebe-i iktisâdı olduğundan mâʻadâ belki çihil sâleden berü[4] ʻâlemin mâye-i intizârı olan Hibetullâh-ı efham ki zuhûr-ı zürriyyet-i hazret-i Zıllullâhî olmağla, bu ʻaşere-i eyyâm-ı ibtihâc bile bu mevhibe-i celîleye müddet-i kalîle ʻidâdına dâhil olabilür. Hamden lillâhi Teʻâlâ hayr ile bed' ve hayr ile hıtâm buldu.

Böyledir kāfile-i şehr-i matâyây-ı sürûr
Bender-i emniyede yokdur[5] anın ârâmı
Sûret-i hâb gibi bu'l-ʻaceb etmekde mürûr
Böyle sürʻatle geçer vakt-i sürûr eyyâmı

Sudûr-ı hatt-ı hümâyûn be-menʻ-i tâyife-i nisvân der-eyyâm-ı şehr-âyîn ve tesmîr-i büyût-ı hamr ve menʻ-i menhiyyât-ı sâyire

Yine vukūʻ-i şehr-âyînden mukaddemce eyyâm-ı şehr-âyînde nisvân tâ'ifeleri[6] müslim ve raʻiyyet kâyineten men kânet şehr u bâzârda ve taşra mesîrelerde geşt ü güzârları **[T1 423a]** bi'l-külliyyeti memnûʻ olmak üzere mahallât

1 ü A2 : — T1
2 gālî A2 : عالى T1
3 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.
4 berü T1 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2
5 yokdur A2 : بوقدر T1
6 tâ'ifeleri (طائفه لرى) A2 : tâyifeleri (طايفه لرى) T1

e'immelerine ve zâbitâna tenbîh-i ekîd buyurulup: "Büyûtlarında "*Ve karne fî büyûtikünne*"[1] müfâdıyla karâr eylemeleriyçün herkese tenbîh ve'l-'iyâzü billâh eyyâm-ı şehr-âyînde sûk u bâzârda ve mesîrelerde bir 'avrat görülmek lâzım gelürse bilâ-emân haklarından gelineceği muhakkak bileler" deyü tehdîd ve meyhâneler bi'l-külliyyeti olan mahallerde tesmîr olunup, gürûh-ı 'ayyâşân ve bektâşiyân makūleleri, **ferd:**

Der-i meyhâne beste-end diger
İftetih yâ müfettiha'l-ebvâb[2]

du'âsına meşgūller ve hamr makūlesinin bey' ü şirâsı ve gerek bir sekrân bulunmak lâzım gelürse bilâ-emân cezâları tertîb olunacağı, cümle zâbitâna ifhâm ile tenbîh ü te'kîd olundu.

Vâkı'â eyyâm-ı şehr-âyînde bir mahalde[3] bir 'avrat görülmedi. Ve bir mest kimesne ahz olunmadı. Ve hamrın bir katresine bir altûn verilse, reşâşe-i câm-ı vicdân olmak muhâl idi. '*İlâc vâkı'a pîş-ez-vukū' bâyed kerd*'[4] meselinden âgâh olanlar dahi: *Tabl der-zîr-i kilîm zed*[5] pendiyle mütenassıh ve hirâsân idiler.

Lâhika-i makāle

Bu şehr-âyîn-i 'acîbede birkaç emr-i garîb ve tedbîr-i müstahsen ve 'acîb rû-nümây-ı zuhûr olmuşdur ki, tahrîri sezâ belki mertebe-i vücûb-ı 'âdîde zikri ahrâ[6] olmağla, tastîrine tesaddî olundu.

Evvelâ zuhûr-ı **[T1 423b]** velâdet-i bâ-sa'âdetlerinden mukaddem ekser-i cevâmi' u mesâcidde 'ibâdullâhın bi'l-ihlâs ol mevlûd-ı zî-şânın zîb-i gehvâre-i vücûd olmalarıyçün du'ây-ı hayrları bu gûne inbisât-ı 'umûm ve şümûl-i sürûra sebeb oldu ki, Şehriyâr-ı 'âlem hazretleri niçe niçe fukarâ vü zu'afâ ve mesâkîne tebdîl-i hümâyûnlarda zevâyâ ve ribât ve kûşe-i mesâcid-

---

1 "وقرن فى بيوتكن = Evlerinizde oturun" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Ahzâb 33/33. âyetin baş tarafındaki küçük bir kısımdır.

2 "در میخانه بسته اند دکر * افتتح یا مفتح الابواب = Meyhâne/Tekke kapısı, başkalarına kapandı. Kapıları açan Rabbim! Kapıyı aç" anlamına gelen Farsça ve Arapça bir beyittir.

3 mahalde A2 : محلّده T1

4 "علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد = İlacı olay olmadan önce kullanmak gerekir" anlamına gelen bu cümle Farsça bir atasözüdür.

5 "طبل در زیر کلیم زد = Kilimin altında davul çaldı" anlamına gelen Farsça bir atasözüdür.

6 ahrâ A2 : اوخرى T1

de münzevî ve muhtefîlerdir. Anlara ıttılâ'-ı hümâyûnları ile in'âm ü ihsân ve nevâziş-i Cihân-dârî'leri mebzûl buyurulduğu böyle fart-ı inbisâta sebeb oldu. Zîrâ bu Devlet-i 'aliyye-i Muhammediyye'ye du'ây-ı fukarânın te'sîri *esra'un mine'l-berk*[1] bir sırr-ı garîb olduğu hezâr bâr tecribe ve müşâhedet[2] olunmuşdur. *ed-Du'â'u yeruddü'l-kazâ*[3] mazmûn-ı münîfi bu ma'nâya delâlet eder.

Sâniyen kulûb-ı halkda bir hâhiş ve sürûr-ı tâmm-ı hayr-encâm bedîdâr oldu. Bu hâlet min-'indillâh 'alâmet-i hayr olduğunda iştibâh yoğidi. Halkı dahi men' u zecr vâkı' olmayup, herkes edevât ve âlât-ı zînetde cidd ü ihtimâm etmeğe başladılar ve müteheyyi' oldular. Ve hâhiş ü mahabbetle zîb ü zînete nizâm vererek, kimisi dükkânı önüne bir âvîzecik ve bir filandıracık asdı. Birbirini görerek çârşû ve bâzârı ber-kā'ide donatdılar. Dîbâ ve envâ'-i akmişe-i zerkârî filandıralar ile mâl-â-mâl oldu. **Kıt'a:**

Sûk u bâzâr ol kadar tezyîn ile buldu revâc [T1 424a]
Verdi bir reng-i dîger zînetle seyr et tâzeler
Bu fülân ibn-i fülândır deyü mümtâz olmağa
Asdılar niçe filandıra ile çok âvîzeler

Resîde-i sem'-i Hakīr'dir ki bir ihtiyâr fakīr, ehl-i dükkân âdem dahi birinden on guruş istikrâz edüp, dükkânına âvîze ve kanâdîl âvihte ederdi. Tebdîlde Şehriyâr-ı 'âlem hazretleri buna dûçâr[4] olup: "Sen dahi bu âvîzeyi neylersin. İşte fakr u fâkan kemâlde olduğu ma'lûm, lâ-büdd borc akça alup dükkânını tezyîn edersin" buyurdukda:

"Ey oğul! Hazret-i Pâdişâh-ı 'âlem, Zıllullâh-ı ekremdir. Anın zuhûr-ı zürriyyeti sürûruyla 'âlem mesrûr oluyor[5], ben niçün mesrûr olmam. Kırk senedir ki zuhûr-ı evlâd-ı Pâdişâhân ile halk mesrûr olmadı. el-Hamdülillâh bu vakit kırk yılda bir oldu. Sürûr vaktidir" deyüp, derd-mend pîr bükâ' eyledi.

---

1 "اسرع من البرق = Şimşekten daha hızlı" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 ve müşâhedet A2 : — T1

3 "الدعاء يرد القضاء = Duâ kazâyı def eder" anlamına gelen Arapça bu cümlenin farklı bir rivâyeti ise "الدعاء يرد البلاء = Duâ belâyı def eder" şeklinde hadîs-i şerîf olarak zikredilmiştir; bkz. Yılmaz, *age.*, I,140.

4 dûçâr A2 : dûcâr T1

5 oluyor A2 : olup T1

Yine Pâdişâh-ı ʻâlem hazretleri: "Ey ihtiyâr sahîh böyledir! Ammâ velâdet hâli ve vazʻ-ı keyfiyyeti bir garîb hâletdir, belki aslı olmaya. Yâhûd ân-ı vazʻda gayri tarz ola" dedikde pîre gazab müstevlî olup: "Var, işine git! Bu sözü bir gayri yerde dahi söyleme. Hâşâ ve kellâ! Hakk Teʻâlâ mecmûʻ-i ʻibâdını tekzîb eylemez. Allah, kerîm ve rahîmdir. Bu kadar ʻibâdullâh zuhûr-ı zürriyyet-i Pâdişâh-ı ʻâlem içün zînet etmeğe hâzır u âmâde olmuşlardır ki[1], görmez misin ʻâlem donandı **[T1 424b]** ve bir tarafdan donanmada hükkâm ise bir âhada emr u cebr eylediği yokdur. Bu min-ʻindillâhdır. Düşmen-i dîne Hakk Teʻâlâ bunca ümmet-i Muhammed'i mashara etmez" dedikde hazret-i Zıllullâhî'ye rikkat gelüp, bükâ eylemişler ve ihtiyâra vâfir inʻâm buyurmuşlar. Ol sâʻat pîr-i mübârek ahvâli duyup mütehayyir olmuş. Bu makūle tebdîlde Pâdişâhân-ı eslâfdan dahi niçe garîb şeyler vâkıʻ olduğu çokdur.

Yine resîde-i semʻ-i Hakīr'dir ki, çünki kable'z-zuhûr otuz kırk gün zarfında halk-ı ʻâleme müstevlî olan sürûrdan bilâ-emrin ve cebrin mahallâtların tezyînine başladılar. Şöyle ki hemân gicelerde kanâdîl ve şümûʻ kıyâdesi kaldı. Min-ʻindillâh böyle bir tecellî-i sürûr zuhûr eyledi. Eğerçi esnâf kethudâlarına: "Belki velâdet tekarrub etmiş ola, gaflet üzere olmayasız. Şehr-âyîne fermân olacakdır" deyü işrâb olunmuşidi. Ammâ tezyîn-i şehr kable'z-zuhûr sûret buldu. Cenâb-ı Pâdişâh-ı ʻâlem hazretleri ol günlerde bu keyfiyyet meşhûd-ı ʻâlîleri olduğundan, Hırka-i şerîf'de ekser-i gicelerde ve gündüzlerde münzevî olup: "İlâhî ve Seyyidî! Beni mahcûb ve şerm-sâr etme!" deyü duʻâ vü niyâz buyururlar imiş. Ferd:

Gündüzün halk-ı ʻâleme Şâh ol
Giceler pâsbân-ı dergâh ol

[T1 425a] Müfâdıyla mutazarrıʻ-ı dergâh-ı Vâhibü'l-âmâl imişler. Hakk sübhânehû ve Teʻâlâ vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn eyleyüp, dâ'imâ dergâh-ı Vâhibü'l-âmâl'e teveccühden hâlî ve berî etmeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Bi-hamdillâhi Teʻâlâ eser-i feyz teveccüh-i ʻâlîleriyle mesrûr ve cümle enâm dahi mecbûr-ı hubûr oldular. **Kıtʻa:**

---

1 ki T1 : — A2

Ez-du'ây-ı pâdişâhân mî-vezed bâd-ı sürûr
Küşt-zâr-ı hâk ez-û sebz ü mutarrâ mî-şeved
Ger du'âyî mî-koned behr-i 'imâret mülk-râ
Kişvereş ârâm-gâh-ı hadr-i gadrâ mî-şeved [1]

Sâlisen men'-i nisvân ve tesmîr-i büyût-ı dinân ve tehdîd-i sekrân buyurul-du. Zîrâ bu nisvân tâ'ifesi eyyâm-ı şehr-âyînde geşt ü güzârları men' olmasa ve büyût-ı hammârân tesmîr olunmasa, ümmü'l-habâ'is[2] ile ümmü'l-fesâd böyle ey-yâm-ı ruhsatda müctemi'în olup, andan niçe şürûr u mefsede peydâ olurdu. Ve isâbet-i hayrın biri de budur ki, bu belde-i 'azîme niçe bilâdın ictimâ'ından hâsıla bir cihân olmuşdur. Hakk Te'âlâ gün-be-gün ma'mûr ve âbâdân eyleye, âmîn.

Emâkin ve mahallâtı zabt u ta'dâddan bîrûndur. İhrâklar vukū'u eğerçi min-'indillâh bi-emrihî ve irâdetihîdir. Ammâ 'adem-i tekayyüd ve vehn-i mübâlât ile hep[3] kendi ihmâl ü gafletimizden zuhûr etmekdedir. Şehr-âyînde ise dükkânlar müzeyyen ve halk ana **[T1 425b]** meşgūl ve gaflet derkâr, ehl-i fesâdın şürûr u mefsedesi beher hâl 'adem-i huluvv ile melhûz, ekser-i sâhib-i hâneler zînet-i sûk ile müştegil idiler. Ammâ hânelerin tezyîni vukū'u herkes etbâ' ve hademesiyle gûyâ hânelerini beklemeğe ve hıfz u hirâsete meşgūl ol-dular. Ehl-i şürûrun kundak ve emsâlühâ mekr ü gezendinden emîn oldular. Ve şehr-âyîn-i tâm tesmiyesine bâdî oldu. **Ferd:**

Hâneler dükkânlar tezyîn olup ber-vech-i 'âm
Sûka tahsîs olmadı tezyîn-i şehr-âyîn-i tâm

Me'âliyle 'alâ-vechi'l-etemm oldu. Hattâ bir iki ihrâk-ı cüz'î (جزوی) vukū' bulup, bir dükkân ve nısf-ı hâne gibi bi-hamdillâhi Te'âlâ halk mütenebbihîn olmalarıyla fi'l-hâl muntafî oldu. Ma'a hâzâ bir hânede hezâr âteş ve fitîl ve kanâdîl ile tâ be-sabâh imrâr-ı vakt olunurdu. Böyle şehr-âyînlerde muhâfaza-i ihrâk içün hâneler tezyîninden a'lâ tedbîr-i hikmet olmaz. **Kıt'a:**

---

1 "از دعای پادشاهان میوزد باد سرور * کشتزار خاك ازو سبز و مطرا میشود
کر دعایی میکند بهر عمارت ملك را * کشورش ارامکاه خدر غدرا میشود = Pâdişâhların duâsından sevinç rüzgârları eser ve tarlasının toprağı yeşil ve tâze olur. Mülkünün mamûr olması için duâ ederse, onun ülkesi hâinlerin uyuşup kaldığı, bir huzûr yeri olur" anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

2 ümmü'l-habâ'is (ام الخبائث) T1 : ام الخبائث A2

3 hep A2 : heb T1

Böyle şehr-âyîne şâhân-ı selefden hiçbiri
Etmedi fermân u mislin görmedi çeşm-i enâm
Hâneler bir şehr idi zînetde mânend-i ʻarûs
Dense lâyıkdır buna şöhretde şehr-âyîn-i tâm

Hâmisen[1] bu şehr-âyînde erbâb-ı melâʻib ve sâʼir raks ve cenge izn verildiği şu vechile müstahsen vâkıʻ **[T1 426a]** olmuşdur ki, erbâb-ı şürûr ve fesâd ve esâfîl-i nâs mekr-i iʻtiyâd ki, yankesici ve düzd ve neşşâl ve emsâlühâ çengîlik ve şuʻbede-bâzlık ve sâz-kârlık ile akça kazanmağa meşgūl olup, her biri etvâr-ı melâʻibe cân atdılar. Ve ırgad ve hammâl ve harbende ve şayyâl ve fukarâʼ-i[2] raʻiyyetden Rum, Ermen ve Yehûd ve Kıbâta (قباطه) gürûhları çengî ve tabbâl ve rakkās ve dümdev ve pehlû-zen pâ-kûb (پاکوپ) ve nefîr-zen ve def-zen ve envâʻ-i şuʻbede ve suhre-bâzlık hevesiyle kesb ü kâra düşüp, her melʻaneti ferâmûş eylediler. İcrây-ı melʻanet-i dîrîneye vakit kalmadı ve anda hazz-ı ʻazîm, ammâ bunda ruhsat ve kesb-i selîm olmağın, müddet-i eyyâm-ı ʻaşere-i sürûrda bir âhadin nîm habbesi serika olunmadı. **Ferd:**

Ceybde hemyân-ı zer meʼmûn-ı dest-i düzd idi
Şahnenin bâzârına vermişdi emniyyet kesâd

Meʼâliyle kemâl-i emniyyet üzere idi. Ve yine kâr u kesblerinden ziyâde akça kazandılar. Raks eden reʻâyâ peçe-gânda birkaç yüz guruş kesb eylemişi kati çok idi. Yaşmağından mûy-ı burûtu bedîdâr olanlar bile şuʻle-i kanâdîlde şehr-âyîn gözüyle hayli âb u tâblı görünürler idi.

Latîfe: Bir bâla-kadca mevzûn rakkās peçeye bir buʼl-heves dil-dâde olup, bir iki gün pîş ü pesinden ayrılamaz. Ve vâfir akça dahi verir. Oğlan **[T1 426b]** ise her itmâm-ı raksda bunu der-pey görüp, bî-çâreye kırılur ve ezilür, şîve ve istiğnâlar gösterir. Aralıkda: "Beni efendim pek beğendin mi kalan[3]?" deyü mihr-bânlık ʻarzında: "Ah efendim! Sana pek mâʼil[4] oldum" dedikde gerdân kırup bir şîve-i zenânî ile[5] nîm hande eder ve yaşmağın sı-

1 [Yukarıdaki "sâlisen" ifâdesinden sonra "râbiʻan" demesi gerekirdi]
2 fukarâʼ-i A2 : fukarâ T1
3 kalan T1 : فلان A2
4 mâʼil (مائل) T1 : مايّل A2
5 zenânî ile A2 : zenâniyle T1

yırır. Meğer bir ihtiyâr ak sakallu Ermeni imiş. "Tû!" deyü yüzüne tükürüp, gerü döner. **Kıt'a:**

Raks eder şîve ile tâze gibi
Şekl-i duhterdeki yoğun ırgad
Niçe vârtânları etdi meftûn
Böyle reftârı ile bokcu Murâd

Me'âliyle hiç elinden bir şey gelmeyan fakīr ırgad makūlesi başına varakdan bir külâh yapup, yüzünü karardup: "Zırzob, zırzob" deyü pâzâr[1] u esvâkda mâye-i me'âşını kesb ile hem izhâr-ı meserret ve hem iktisâb-ı ma'îşet ederdi.

Garîbe: Pîş-ezîn muhterik olan Mustafa-paşa Serâyı vîrânesinde beş yüz okka gelür bir kebîr tîmûr mahzen kapağı olup, beş on zırzob ol vîrâneden[2] kapağı kaldırup, üzerine bir hasîr pâre örtüp, bir zırzobu da kapağın üzerine bindirüp, beş altısının arkasında beş altısı da önünde raks edüp: "Zırzob, zırzob[3]" diyerek miyân-ı halkdan bî-muhâbâ geçirüp, koca beş yüz okka gelür mahzen kapağına kapağı **[T1 427a]** atdırdılar. Halk bunları görüp: "Bir 'acîb lu'b getürürler" deyü hande eylerler idi.

Bir bî-hûş dahi sûret-i 'arûsda yapılan mâhiye-i bî-rûhu gerçekden 'arûs zannıyla 'âşık olup, birkaç gün bunlar ile bile gezer. Aralık bulduğu gibi yanına yaklaşup: "Eğer bana gelürisen dînim hakkıyçün seni alurum. Bana söz ver kangı mahallede olursun, anan baban var mı?" deyü 'arz-ı mahabbet ederdi. **Kıt'a:**

Put[4]-berestden n'ola farkı bunun
Ki deye sûret-i bî-rûha ilâh
Âdemî lafzını ıtlâk etmek
Böyle bî-hûşa olur mahz-ı günâh

Garîbe: Bi-'aynihî müşâhede eden kimesneden menkūldür ki, bir hayâl-i fenâr yazıcı mâhir âdem cenâb-ı Mevlânâ *kuddise sırruhu'l-'azîz*[5] hazretlerini külâh-ı Mevlevî ve esvâb ve hey'ât-ı şerîfi ile ve ashâbı fukarâ'-i Mev-

1 pâzâr T1 : bâzâr A2
2 vîrâneden A2 : vîrâne T1
3 zırzob A2 : — T1
4 **put** T1 : **but** A2
5 "قدس سره العزيز = Şerefli sırrı mukaddes olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

leviyye'yi âyîn-i semâ'larıyla tasvîr ve hayâl-i fenere vaz' eder. Nâkil bu âdeme: "Bu münâsib değildir" dedikde, musırr olup istimâ' eylemez. Hemân gicesi iki bâzûlarına felc isâbet edüp, ta'tîl hâsıl oldukda te'dîb olur. Ammâ çi[1] fâ'ide[2] ba'de'l-mükâfât sihâm ve musâbenin rucû'u nedret üzere görülmüşdür. Zîrâ semâ'-i Mevlevî gaybet-i şuhûdîde bir makām-ı mahsûsun **[T1 427b]** sûretinden 'ibâretdir. Gayret-i celâl-i ahadiyyet anı makām-ı udhûkede irâ'ete rızâ-dâde olmadı. **Ferd:**

Bu âyîne veren sûret eğer nây u kudûmidir
Sakın dahl etme kim hasmın Celâleddîn-i Rûmî'dir

el-Hâsıl pîş-ezîn vukū' bulan şehr-âyînlerde ancak dekâkîn-i sûk u bâzâra zînet olagelürdü. Ammâ bu şehr-âyînde ricâl ve erbâb-ı menâsıb ve hâcegân ve 'umûmen kapucu-başılar ve zu'amâ ve hulefâ'-i aklâm ve kütebâ ve kîse-dârları ve müderrisîn ve 'ulemâ ve kuzât ve ocaklu bi-ecma'ihim hâneleri[3] kapularını boyadup, cedîd badana ile der u dîvârların dahi beyâz etdirdiler. Şöyle ki yüz hânede gûyâ biri tebeyyuz olmadı. O dahi ehl-i sûk ve fukarâ hânesi idi. Bunda dahi niçe hikem-i hafiyye ve Pâdişâh-ı enâmın mecmû'-i 'ibâdullâha hüsn-i teveccüh-i derûnları âsârı zuhûr eyledi. Zîrâ dost dostunun hânesini tebeyyuz eder. Kādimîn-i hâcc ve iyâb-ı müsâfirînde olageldiği gibi ammâ düşmen ve ehl-i 'adâvet düşmeninin hânesin telvîs edüp, lâhika-i 'âr ile ahz-ı intikām eder.

Resîde-i sem'-i Hakīr olmuşdur ki, Şehriyâr-ı 'âlem hazretleri tebdîl-i hümâyûnda İstanbul halkının ekserinin hânelerini boyanup, der u dîvârı beyâz olunur, **[T1 428a]** müşâhede buyururlar. Sebebinden su'âlde: "Şevketlü efendimizin sürûrlarıyçün şehr-âyîne müteheyyi' oluyorlar. Ve ziyâde hâhiş ü sürûrları vardır" denildikde: "Her kim bizim sürûr içün hânesi kapusun tasbîğ ve der u dîvârın tebeyyuz ederse, Hakk Te'âlâ anın hânesin kapatmasun ve kudreti mertebesi bir kandîl-i meserret[4] âvîze eylerse, çırâğ-ı hândânı sönmesün!" deyü du'ây-ı hayr buyurdukları câ-be-câ resîde-i sımâh tahkīk oldu. Ve bi-emrillâh halka bir inbisât ve heves düşdü. Herkes seve seve tezyîn-i ebvâba sarf-ı makderet eylediler. Bu gûne mükellef ve 'acîb bast-ı sürûr üzere latîf

1 çi A2 : جه T1
2 fâ'ide (فائده) T1 : فائيده A2
3 hâneleri A2 : hâneler T1
4 meserret A2 : — T1

ve garîb şehr-âyîn görülmemişdir. Ve misli sebk eylememiş, nâdiru'l-vukū' rûzgârdan ma'dûde bir sûr-ı hümâyûn-ı pür-sürûr idi. Anınçün ba'zı dekāyık ve hırdevâtıyla zikr u tastîre iltizâm ve *el-kelâmü yecurru'l-kelâm*[1] müfâdıyla şehr-âyîn-i Katru'n-nedâ'dan bu makāmda bir nebze zikr u beyâna münâsebet bulundu.

Zikr-i şehr-âyîn-i Katru'n-nedâ bi-vechi'l-münâsebeti

İbn-i Tağrîberdî'nin *Nücûmu'z-Zâhire*[2] tâm târîh-i 'acîbi ki sıhhatle mu'tebere ve Sultân Selîm Hân *'aleyhi'r-rahmetü*[3] mesned-i iftâlarıyla müteşerrif olan merhûm Kemâl Paşa-zâde hazretlerine tercemesine emr buyurmuşlardır. Ol[4] târîhde mastûrdur ki hicret-i bâ-sa'âdetin iki yüz seksan **[T1 428b]** ikisinde[5] selâtîn-i mâzıyye-i Mısr-ı Kāhire'den Sultân Ahmed bin Tolon'un câ-nişîn-i taht-gâhı olan ferzend-i sulbü Sultân Humâreveyh Ebi'l-cüyûş ki lakab-ı Humâreveyh lafza-i Sîbeveyh[6] gibi terkîb-i mezcî-i sûretî[7] ism-i 'alemîsi makāmına kā'im ve bununla şöhret-yâb-ı âfâk olmuşdur.

Ol zemânda mesned-i vâlây-ı Hilâfet, Bağdâd-ı bihişt-âbâd olup, Mu'tazıd-billâh Halîfe-i ümem-i İslâmiyân idi. Bu Humâreveyh Mısır'da nâdiratü'l-'asr reşk-i mînû-kasr bir binây-ı 'azîm teşyîd edüp, âb-ı sâfî-i[8] Nîl'i sınâ'at-ı hikmet üzere ol kasrın cevânib-i erba'asından fusûl-i erba'a mevâsimine mutâbık cereyân ü seyelân etdirdüp ve vasatında bir kasr-ı[9] 'âlî binâ ve

---

1 "الكلام يجر الكلام = Laf lafı açar" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,459.

2 Bu kitaptan yapılan nakiller için bkz. Ebu'l-Mehâsin Cemâleddîn Yusuf b. Tağrîberdî, *en-Nücûmu'z-Zâhire fî Mülûki Mısr ve'l-Kāhire*, Vezâratü's-Sekâfeti ve'l-İrşâd, Kahire 1929, III,53-63.

3 "عليه الرحمة = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 ol A2 : — T1

5 1 Muharrem 282 = 2 Mart 895 Pazar.

6 Burada adı geçen Sîbeveyh, II/VIII. yüzyılın ikinci yarısında yaşayan ve Basra dil okulunun en önemli nahiv âlimi olan Ebû Bişr 'Amr bin 'Osmân bin Kanber el-Hârisî Sîbeveyh'dir. Telif ettiği *el-Kitâb* isimli eseri günümüze ulaşmış ilk büyük nahiv kitabıdır. Geniş bilgi için bkz. M. Reşit Özbalıkçı, "Sîbeveyhi", *DİA*, İstanbul 2009, XXXVII,130-134.

7 sûretî T1 : savtî A2

8 sâfî-i A2 : sâfî-yi T1

9 kasr-ı A2 : قطر T1

derûnu cenâ'in-i[1] mütenevvi'a ve envâ'-i eşcâr ve elvân-ı şükûfe ve reyâhîn ile mâlî reşk-i İrem-tev'em bir bâğçe-i lâ-nazîr idi. Bunun da hâkk-ı vasatında bir sarh-ı âlî-pâye binâ eyledi. Ve dâ'iren (دارا) mâ-dâr pîrâmenini sîm telden melfûfe ve muhâta, derûnu esnâf ve envâ'-i kumru ve bülbül ve tûtî ve fâhte ve salsal ile mümtelî ve anların safîr-i mütenevvi'ası âfâka resîde olurdu.

Ve ol mecma'-i tuyûrun pîş-gâhında hâbîde olmağıyçün tûl u 'arzı ellişer zirâ' bir nişîmen dahi yapdırup, maraz-ı sehere mübtelâ idi, ya'nî gice uyuyamaz idi. Hükemâsı ol nişîmenin derûnuna zîbak doldurup, üzerine sıfet ile **[T1 429a]** mefrûşât-ı mülûkânesin vaz' ve hengâm-ı hâbda câme-hâbını üzerine güsterânîde ve uyumak murâd eyledikde, ol mevzı'a temeddüd eyler idi. Dâ'imâ zîbak hareket-i mu'tedileden hâlî olmamağla, dâyelerin gehvârelerde etfâlı tahrîk-i mehd ile hâbîde eyledikleri gibi, bu dahi dâ'imâ hezz ü bezz ve cünbiş-i mu'tedile ile cüz'î (جزوی) hâb eylerdi. Yâhûd bi'l-hâssati zîbak üstünde yatmak 'illet-i seheri vâkı' bir 'ilâc-ı hâssı olmak dahi muhtemil ola.

Ve bu kasr-ı 'âlînin bir ba'îd tarafında dahi envâ'-i yırtıcı sibâ' ve hayvânat-ı dâriyyet içün bir mahall-i 'azîm binâ eylemişidi. Derûnuna esnâf ve envâ'-i hayvânâtı müstakil müstakil mahaller ile vaz' eylemişidi. Anları câ-be-câ temâşâ eylerdi. Ammâ ol sibâ'ın miyânelerinde bir garîbü'ş-şekl 'acîbü'l-heykel bir hizebr-i bebr-savlet var idi ki, iki gözleri fass-ı fîrûzec-i Nîsâbûrî'den gök olmağla, Zurayk tesmiyet olunmuşidi. Bi-emrillâhi Te'âlâ Sultân Humâreveyh'e me'nûs idi. Gelüp yanına ku'ûd ederdi. Ve simât ve ta'âmından ekl ederdi[2]. Buna ünsiyet ile şöhret-yâb-ı âfâk olmuşidi.

el-Hâsıl târîh-i mezkûrda[3] Mu'tazıd-billâh mesned-i Hilâfet'e cülûs etmişidi. Ve selâtîn-i Mısır zîr-i hükmünde idi. Bu Humâreveyh'in Katru'n-nedâ ismiyle müsemmiye bir duhter-i sa'd-ihtirâ var idi ki hüsn ü cemâli bedî'a-i rûzgâr idi. Ve âdâb u ahlâk ve etvâr-ı cemîlesi hüsn ü cemâline **[T1 429b]** gālibe olmağın, Halîfe'ye tezvîc murâd olundu. Ve bu irâde zımnında hazîne-i Humâreveyhi'de olan esnâf-ı bedâyi'-i cevâhir ve le'âlî-i meknûne ve tuhaf-ı nevâdir-i mahzûneye kerîmesine cihâz vermek takrîbi ile kasd-ı Halîfe temellük eylemek idi. Bin kerre bin altûn mehr-i mu'accel gönderüp, Halîfe'ye 'akd olundu. Cümle-i cihâzından on beş kantâr lü'lü' ve bin 'aded altûn-ı hâven her

1 cenâ'in (جنائن) T1 : جنائن A2

2 ve simât ve ta'âmından ekl ederdi A2 : —T1

3 1 Muharrem 282 = 2 Mart 895 Pazar.

hâvenin behâsı yüz altûn-ı Tolonî olmak üzere idi. Ve bin ʻaded câme-şûyu var idi ki anda her bir dekkenin yaʻnî uçkurun behâsı yüz altûn-ı Tolonî idi. Pes-i Halîfe'ye Mısır'dan ol duhter-i saʻd-ihtirâ bi-cihâzihâ ve bi-levâzimihâ irsâl murâd olundu.

Halîfe emr eyledi ki, Mısır'dan tâ Bağdâd'a varınca her üç dört sâʻatde bir mükemmel kasr-ı ʻâlî binâ edeler. Ve envâʻ-i ferş-i zer-ender-zer ile döşediler. Ve mükellel ve mücevher âvîzeler ile tezyîn eylediler. Ve bir kasrdan bir kasra gelince üç dört sâʻat mesâfeyi dahi envâʻ-i reyâhîn ve üşkûfe ve eşcâr ve reyhân ve zeymurân (ضيمران) ile zîbende eylediler. Tâ pederi serâyında görmediği ebniye ve zer u zîveri ve esnâf-ı âvîze ve huliyy-i dürr ü cevâhiri temâşâ eyleyüp, mütevahhiş-i iğtirâb olmaya. Ve Halîfe'nin Melik-i Mısır'dan ziyâde kuvvet ü şevket ü devletini bi-ʻaynihâ müşâhede etmeğiyle sürûr u hubûru ziyâde **[T1 430a]** ola.

Bundan sonra her mesâfeden[1] mesâfeye ve kasrlarda envâʻ-i çengiyân ve muganniyân ve hânendegân ve bâzendegân ve şümûʻ ve kanâdîl ve ʻakabât ve edhân-ı naftdan masnûʻa harrâkalar ve envâʻ-i fişekler ve ʻacîbü't-tavr bâʻis-i udhûke melâʻib ile tefrîh u tenşîtine bâdî olmağa emr eylemişidi.

Hâsıl-ı kelâm Mısr-ı Kāhire'den tâ Bağdâd'a gelince ve Mısır ve Bağdâd'da dahi vasf olunan tertîb üzere Katru'n-nedâ içün donanma ve şehr-âyîn oldu kim tevârîh-i mufassalada keyfiyyeti mastûrdur. Ve bu şehr-âyîn-i Katru'n-nedâ nevâdir-i rûzgârdan maʻdûde iken, bi-hamdillâhi Teʻâlâ şevketlü, kudretlü, kerâmetlü Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh efendimiz hazretlerinin cümle-i mevâhib-i İlâhiyye'den olan devletlü Hibetullah Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*[2] hazretlerinin şehr-âyînleri gibi envâʻ ve esnâf-ı tezyîn ve letâ'if[3] ü garâ'ib-i zînet-âyîn ol şehr-âyînde olmamışdır ve belki misli görülmemişdir. İnşâ'allâhu Teʻâlâ mümkini mertebesi mahallinde birer birer zikr u beyân olunur. **Kıtʻa:**

Olmadı bu resme hiçbir Şehriyâr'a gerçi kim
Etdi şehr-âyîn selâtîn-i cihânın akdemi
Şehr hıfz-ı lâ-yezâlîsinde âyîn eyleye
Şehriyâr-ı aʻzamı taʻvîze ism-i aʻzamî

---

1 mesâfeden A2 : — T1

2 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 letâ'if (لطائف) T1 : لطايف A2

Şurû'-ı halk be-tezyîn-i büyût ve dekâkîn ve sâ'ir mahallât ber-vech-i ihtimâm berây-ı izhâr-ı sürûr u şâdî-yi zuhûr-ı [T1 430b] nesl-i hazret-i Şâhen-şâh-ı enâm *halledallâhu mülkehû ve devletehû ilâ-yevmi'l-kıyâm*[1]

Mâ-tekaddemde zikr olunduğu vech üzere kırk seneye bâliğ olur ki, nesl-i Pâdişâhân-ı Âl-i 'Osmânî mahsûm-ı silsile-i tevâlüd olmağla, mecmû'-i halkın kulûbunda bir hüzn-i sârî ve miyân-ı 'âlemde bir elem-i hafî müstetir u târî idi.

Bi-hamdillâhi Te'âlâ kudretlü, kerâmetlü, mehâbetlü Şehriyâr-ı dâd-güster, Sâhibü'n-nasri ve'z-zafer, Mâlikü'l-mülki'l-müstakarr, Mazhar-ı 'inâyet-i evfâ, Nuhbe-i selîl-i ıstafâ, Sultân ibnü's-Sultân es-Sultân Mustafa Hân *edâmallâhu 'ömrahû ve devletehû*[2] *ilâ-âhıri'l-ezmân*[3] efendimiz hazretleri 'inâyet-i Bârî ile pîş-ezîn zîb-ârây-ı erîke-i saltanat-ı Hâkânî olduklarında, 'âlem yeniden hayât-ı tâze bulmuşlar idi. Ve kırk seneden berü mütehavvilü'l-etvâr olan husûslar bu Sultân-ı 'âlî-himmetin lemha-i 'inâyet ve nazra-i kerâmetleriyle yerlü yerine gelüp, herşeyde haddi tecâvüz hâleti nümâyân olur gibi iken halk edeblerin takınup, herkesde tavr-ı enika-i sâlife bedîdâr oldu.

en-Neclü sirru'l-asl[4] hâletleri ile sürûr u inbisâtlar kulûb-ı nâsa mâlî oldu. Bi-husûsihî meserret-i 'amîme-i tenâsül ve vücûd-ı lem'a-pîrây-ı mehd-i şühûd oldu. Bu hâlet ise imtidâd-ı vukūt ve izdiyâd-ı şevket-i Devlet-i 'aliyye'ye bâdî olmağla, zikr olunan vech üzere herkes **[T1 431a]** hânelerini tezyîn ve bâlây-ı ebvâba sîm teller ve âvîzeler ve gûnâ-gûn billûr şem'dânlı askılar ve mühr-i Süleymân'lar ve derûn-ı hânelere pâk ve mükellef ve müzeyyen serîrler ve nişîmenler yapdırılup, kanâdîl-i mütenevvi'a ve eşkâl-i 'acîbe şümû' ve âvîze ve gûnâ-gûn âyîneler ve billûr ve simîn kandîller ve 'acîbe sûretler ile mâhiyyeler ve musanna' hayâl fenârlar ve ağır behâlu zer-ender-zer sitâreler ve mefrûşât-ı

---

1 "خلد الله ملكه و دولته الى يوم القيام" = Allah onun mülkünü ve devletini kıyâmet gününe dek devâm ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

2 *ve devletehû* T1 : + [Bu kelimeler mükerrer yazılmış, fakat ikincisinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2

3 "ادام الله عمره ودولته الى اخر الازمان" = Allah onun ömrünü ve devletini zamanın sonuna kadar dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

4 "النجل سر الاصل" = Bir çocuğun babası olmak, ata oluşun (asl) sırrıdır" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

Frengî-pesend[1] ü sûzenî nakş-ı makā'id ve dîbâ ve balakoza ve envâ'-i akmişe-i zer-kârîden: "Bu beyt fülân bin fülândır" demeğe şâyeste filandıralar ve meşâ'il ve kanâdîl ve şümû'-i kesîra ile tezyîn eylediler. **Kıt'a:**

Hâneler her birisi oldu müzeyyen bir şehr
Asdılar pîş-geh-i bâbına âvîzeleri
Muntazır yakmağa kandîl ü[2] şümû'un bir bir[3]
'Aks-i ruhsârı ile hânelerin tâzeleri

Ve çârşû ve bâzâr halkı ise 'ale'l-'umûm mefrûşât-ı zer-dûz-ı gālî-behâ ve sitâ'ire-i mesdûle-i zer-bâf-ı eşi"a-nümâ ve mükemmel sîm hotozlu ve tel püsküllü[4] âvîzeler ve sîmden kanâdîl-i mütenevvi'alar ve her dürlü akmişe-i zer-kârîden mu'added filandıralar ve her sınıf ve erbâb-ı hiref sanâyi'lerine çespân âvîzeler ve kebîr u sagīr âyîneler ile dükkânların nakş-ı bukalemûna döndürdüler. **Ferd:**

Oldu dîbâ vü harîr âvîzeden dükkânlar **[T1 431b]**
Sîm ü zerden herbiri gencîneler yananlar

Müfâdıyla meselâ dîbâcılar dîbâdan ve şâlcılar ve sandalcılar ve hatâycılar şâldan ve sandaldan ve hatâyîden hattâ hallâclar ve kağıdcılar penbeden ve envâ'-i kağıddan ve bakırcılar abârîk-ı sığārdan filandıralar yapup, dükkânları önüne âvîze eylediler.

Bu Hakīr kafesdârlar içinden mürûr ederken, bir kafesdârın dükkânı önünde mercândan birinin dahi kehribârdan[5] masnû'a iki 'aded kebîr filandıra gördüm; mütehayyir oldum. Hayli 'acîb ü garîb idi ve halk temâşâsına cem' olmuşlar idi. Birbirini görerek gayret ile dürlü dürlü 'acâyibât ibdâ' etmişler idi.

'Acîbe: Şamata teli ta'bîr olunur nühâsdan masnû'a tel ki, birer ikişer pâreye verilürken kalmayup, bir dânesi bir guruşa çıkdı. Ve elvân boyalu kağıd-ı

---

1 Frengî-pesend T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "ve mefrûşât" kelimelerinin üzeri kırmızı mürekkeple çizilmiştir] A2
2 ü A2 : — T1
3 bir bir T1 : yer yer A2
4 püsküllü T1 : büsküllü A2
5 kehribârdan T1 : كهربادن A2

çâr-çûpe[1] kağıdın her bir tabakası sekiz pâreye çıkdı. "Hattâ bir âdemin bir kîse akçası var imiş. Birer akçaya olmak üzere altmış bin tabaka kağıd almış. Birkaç gün sabr edüp râyic oldukda, her bir tabakasın sekiz pâreye fürûht eylemiş; yirmi üç kîse kazanmış" deyü meşhûr olmuşidi.

Bir akçaya alınan zücâc-ı kanâdîl beşer pâreye bulunmaz oldu. Ba'zı musanna' hayâl fenârlar yirmi otuz guruşa cıkdı. Ve kağıddan elvân toplar ve mühr-i Süleymân'lar beşer onar guruşa dahi mükellefce evrâkdan **[T1 432a]** âvîzeler yirmi otuz guruşa satılurdu. Defne yaprağı bir hammâl yükü iki üç guruşa bulunmaz oldu. Halk muntazır-ı bürûz-ı sürûr idi. Bu Hakīr'e kağıddan yirmi beş guruşa bir filandıra yapmışlar idi; münakkaş dîbâ gibi görünürdü.

Latîfe-i garîbe: Ricâl ve erbâb-ı menâsıb ve sâ'irlerin konaklarında temâm otuz yedi gün âvîzeciler ve mücellidler yevmiyye ile işler idi. Yevmiyyesi altmışar pâreye narh-ı cârî kılınmışidi. "Bu iş sâ'ire mukāyese olunmaz" deyü tenbîh olunmuşidi.

Bir gün bir âdem garîbü'ş-şekl bir dolab yapup, derûnuna bir kebîr gemi fâresini vaz' eylemiş idi[2]. Fâre hareket etdikce ol dolabı döndürür idi. Birkaç altûna fürûht eyledi. Onu gören biri de: "Bana yap" deyü harîdâr olurdu. Hemân bir pâyenden bunu görüp, bir torba içinde on beş kadar büyük fâreleri tutmuş, Balık-bâzârı önünde birer guruşa satardı; müşterîden baş alamazdı.

Biri dahi yeşil kağıddan tâvus şekli bir musanna' âvîze yapardı. İbtidâsı bir altûna giderek dahi ziyâdeye bey' ederdi. **Kıt'a:**

Ma'rifet kesb ede gör olma sakın ehl-i kesel
Seni bu ma'rifet erbâbına me'nûs eyler
Sâhib-i ma'rifet olursa eğer şu'bede-bâz
San'at-ı mel'abede kağıdı tâvus eyler **[T1 432b]**

Vasf-ı tezyîn-i Enderûn-ı hümâyûn-ı celâlet-makrûn

İbtidâ şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü şehzâde-gân-ı 'âlî-tebâr efendiler efendilerimiz hazerâtının ecemm-i celâlet ü ikbâl olan Çimşirlik nâm mahalde cây-ı ârâm ve âsâyiş-i iclâlleri envâ'-i dürr u la'l ve âvîze-i mücellel ü mübeccel ve esnâf-ı zeheb ü sîm kanâdîl[3] ve şem'dân ile müzeyyen ü münevver ve

1 çâr-çûpe A2 : جارچويه T1
2 idi T1 : + [Bu kelime kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2
3 kanâdîl A2 : فناديل T1

zer-ender-zer setâ'ir-i mesdûle-i Mülûkâne ve mefrûşât-ı gāliye-i Hidîvâne ile zîver-ârây-ı iclâl ve soffa-i hümâyûnun etrâfına dîbây-ı müzerkeş-i târ-ı 'âlü'l-'âl her biri birer livâ'-i Şâhâne ile 'alem-efrâz-ı meserret oldular.

Ve: "Bi-hamdillâhi Te'âlâ silsile-i selîlemiz şevb-i inhisâmdan berî ve 'ârî olup, bi-husûsihî peder-i cennet-mekânları merhûm u mağfûr Sultân Ahmed Hân Gāzî *'aleyhi sicâlü'r-rahmeti ve'l-gufrân*[1] hazretlerinin nesl-i tâhirleri bedîdâr-ı gehvâre-i vücûd oldu" deyü kemâl-i sürûr-ı mevfûrlarından mükerrer câriyeler âzâd ve zevâyây-ı cevâmi' ve merâbıtda münzevî fukarâ vü zu'afâya sadakāt ve in'âm ü ihsânları müzdâd ve koçlar kurbân eylediler.

Ve Hâne-i Hâssa ve Seferli ve Kilârlı ve Hazîne-i Hâssa odaları herbiri zer-ender-zer tavan ve sîm telden masnû'a âvîzeler ve 'acîb ü garîbü'l-eşkâl filandıralar ve bükme sîm sırmadan işleme perdeler ve envâ'-i gālî-behâ mefrûşât-ı Efrenc-pesend **[T1 433a]** ü sûzenî sitâreler ve gümüş çekme telden hotozları incü âvîzeler ve sîm ve mutallâ ve zer-kârî şem'dânlar ve ağır-behâlu sofralar ve kapu perdeleri ekserî murassa' ve zer-ender-zer işleme olup ve hâne-i erba'ada zât-ı şehâmet-simât-ı hümâyûn içün birer taht-ı mücedded yapılup, envâ'-i zîb ü zînet-i Mülûkâne ile müzeyyen, her taht-ı 'âlî-pâye-i hümâyûn esnâf ü envâ' dürr ve cevâhir ile murassa' u mülemma' kılındı. Ve gālî-behâ mücevher âvîzeler de incü hotozlar ile mükemmel ü mücellel idi.

Şehriyâr-ı ekrem ve Hidîv-i a'zam hazretleri anların her birinde sa'âdet ü iclâl ile ârâm-sâz-ı übbehet ü ikbâl ve her odaya niçe niçe in'âm ü ihsân-ı Mülûkâne ile bahş-ı nevâl ü nevâziş ve kerem buyurup, ba'dehû kerâmetlü, mehâbetlü, celâletlü efendiler hazretlerinin mahall-i âsâyişlerin dahi müteşerrif ve anlara dahi tetmîm-i meserrât ve tesrîr-i 'inâyât içün niçe eltâf-ı bî-gāye-i Mülûkâne'leri mebzûl ve kemâl-i inbisât ve safâ'-i safvet-şümûlleri ile cümleye a'tâf ve nevâziş ü keremleri hâsıl oldu.

Müşârun ileyhim hazretleri bu zînet ü sürûru müşâhede buyurduklarında; "Elhamdülillâhi Te'âlâ pederimizin vaktini görmeği yine Allâhu 'azîmü'ş-şân şevketlü, kudretlü, kerâmetlü Sultân Mustafa Hân efendimizin eyyâm-ı saltanat ve devletinde görmeği müyesser eyledi" deyü hamd ü senâlar **[T1 433b]** eylediler. **'Arabiyye:**

---

1 "عليه سجال الرحمة والغفران = Rahmet ve mağfiretin birçoğu onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Büşrâ lekad-enceze'l-ikbâlü mâ ve'adâ
Ve kevkebü[1] *'l-mecdi min ufkı'l-'ulâ sa'dâ*
Ra'eytü matla'a şemsin kad-bedâ ve ezâ'e
Tahte'l-guyûmi hasibtü'l-kursa kad-garebâ[2]

Me'âliyle şems-i eflâk-ı ıstıfâ'-i Hâkānî bi-hamdillâhi Te'âlâ burc-ı tenâsül-i Ahmedî'den zâhir ve müncelî oldu.

Ve Bâbü's-sa'âde[3] dahi kebîr âyîneler ve sîm teller ve sîm âvîzeler ve 'akabât ve meşâ'il-i bî-hisâb ile müzeyyen idi. Ve Harem-i hümâyûn kapusu kezâlik ve Bâbü's-sa'âde'nin sağ ve sol iki taraflarında iki kös-i Şâhî ki dinân-ı nühâsdan masnû'a kāmet-i âdemî kadar bir 'acîb kös-i Beybersî idi. Leylen ve nehâran nevbet-zen-i fihr-i iclâl oldukca gümgüme-i bâng-ı mehâbet-âyîni tanîn-endâz-ı tâk-ı âsümân olurdu. Ve aşcılar kapusu ve dolab ve kîlâr kapuları dahi derûn u bîrûnu sîmden âvîzeler ve billûr ve sîmîn kanâdîl ve şümû'-i reng-â-reng ile zîb-ârây-ı enzâr idi. Ve Dârussa'âde[4] Ağası Beşîr Ağa'nın Dîvân odası pîş-gâhı ve derûn u bîrûnu gāyet müzeyyen idi. Ve Orta-kapu'nun taşrası ve içerüsü ve kapucular pere ve kapucu-başıların nevbet odası iki tarafları nişîmen yapılup zer-ender-zer döşenmiş ve envâ'-i âvîzeler ve kebîr âyîneler ve eşkâl-i 'acîbe 'akabeler ile gāyet mükellef ü mübeccel idi. Ve Istabl-ı 'âmire kapusu ve Kâtib-i Dârussa'âde Odası **[T1 434a]** kapusu ve Şehr-emîni odası ve anbarı kapusu[5] ve Hasîrcılar Ocağı kapusu gāyet müzeyyen idi. Ve Darb-hâne-i 'âmire'nin dîvârı üstüne gümüşden vâfir kubbeler ve hâlis altûndan masnû'a miyânelerinde kıbâb-ı kesîre ve altûn ve gümüşden dürlü dürlü kati çok âvîzeler ve kebîr teller âvihte olunmuşidi. Ve Darb-hâne'ye muttasıl Cebe-hâne-i Enderûn kapusunun sağ ve solunda iki 'aded kös-i Beybersî-i

---

1 kevkebü A2 : كوكب T1

2 "بشرى لقد انجز الاقبال ما وعدا * وكوكب المجد من افق العلا صعدا
رايت مطلع الشمس قد بدا واضاء * تحت الغيوم حسبت القرص قد غربا = Müjde! İkbal (talih) va'adini yerine getirdi. Şan ve şeref yıldızı yücelik ufkundan yükseldi. Güneşin, battığını sandığım bulutların altından aydınlık bir şekilde doğduğunu gördüm" anlamına gelen bu Arapça beyitlerin ilki Ebû Muhammed el-Hâzin'e aittir; bkz. Hâşimî, *age.*, s. 341.

3 Bâbü's-sa'âde A2 : Bâbü's-sa'âdet T1

4 Dârussa'âde A2 : Dârussa'âdet T1

5 ve Şehr-emîni odası ve anbarı kapusu A2 : — T1

zehrevîler nevbet-be-nevbet mıdrabe-zen-i ifhâm oldukca, sadâsı resîde-i kös-i mukarnes-i âsümân olurdu ve kapusu gāyet müzeyyen idi. Cebe-hâne'ye dâ'ir ba'zı garîb âlât-ı harb âvîze eylemişler idi. Ve Hazîne-i Bâb-ı hümâyûn ta'bîr olunan odanın derûn u bîrûnu kati çok âyîneler ve âvîzeler ve sîm teller ve elvân-ı 'acîbe rengle kanâdîl ve sîm şem'dânlar dahi mefrûşât-ı müzehheb târ ile güsterânîde idi.

Ammâ Oduncular Ocağı ve Harcı-furun ve hastalar gāyetle müzeyyen olduğundan başka, hastalar dîvârı hizâsından tâ Orta-kapu'ya varınca birbirine muttasıl dîbâ ve balakoza ve ustûfeden mustani' bî-hisâb filandıralar ile müzeyyen idi. Ve Enderûn-ı hümâyûn'un mahallât-ı müzeyyenesinde 'ûd ve çeng ve sâz ve âlât-ı tarab ile teng idi. Leylen ve nehâran izhâr-ı bişr u sürûrdan gayri kâra iştigāl yoğidi. Ve Bâb-ı hümâyûn'a taşraya dek ustûfe ve balakoza ta'bîr olunur kumâş-ı zerkârî -ki her zirâ'ı otuzar kırkar guruş eder- **[T1 434b]** yek-pâre görünür bir tâvân yapılup, hâlis altûn ve sîmden âvîzeler ve teller ve hotozlar ve garîbü'l-eşkâl aşağı işi şem'dânlı billûrdan otuzdan ziyâde âvîzeler ki misli görülmemişidi, anlar ile müzeyyen ve yirmiden ziyâde kebîr âyîneler ve envâ' ve eşkâl-i garîbe kanâdîl ve şümû' ile başka başka askılardan mâ'adâ Bâb-ı hümâyûn ittisâlinden[1] taşra meydâna varınca tâ Sultân Ahmed Hân merhûmun çeşmesine dek gümüş toplar ile müzeyyen bir sâye-bân-ı hümâyûn dahi görülmüşidi. Ve bîrûn-ı Bâb-ı hümâyûn mühr-i Süleymân gibi billûr-ı sâf ve şem'dânları sîmden bir garîb ve kebîr âvîze dahi ba'zı 'acîbe mücessemât ve 'acâyibât ile müzeyyen idi.

Halk gürûh gürûh Bâb-ı hümâyûn temâşâsına gelürler idi. Bu gûne zînet bir kapuda vâkı' olmadı. Zîrâ manzara-i cümle-i enâm ve ebü'l-ebvâb-ı selâtîn-i be-nâm olmağın, bu gûne zîb-ârây-ı ihtişâm olmağa emr-i hümâyûn olmuşidi. Eslâf-ı selâtîn-i mâzıyyede şehr-âyîn ve donanma vukū'unda bu Bâb-ı melce'i'l-ebvâb-ı hümâyûna böyle tezyîn vukū'u görülmemişidi. Ma'a-hâzâ mahall-i ihtimâm bu dergâh-ı melce'i'l-enâm olduğu *ezharun mine'ş-şems*[2]dir.

---

1 ittisâlinden T1 : + [Metinde bu kelimeden sonra yazılmış olan "mâ'adâ" kelimesinin üzeri çizilmiştir] A2

2 "اظهر من الشمس = Güneşten daha açıktır" anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

Garîbe: Eyyâm ve leyâlî-i şehr-âyînde düvel-i Nasârâ balyozları, tercemânları ve levâhıklarıyla gelüp, mede'l-'ömr misli sebk etmemiş tezyînle çârşû ve bedestân ve sâ'ir ricâl ve hâcegân konaklarını temâşâda mütehayyirîn olup, **[T1 435a]** Bâb-ı hümâyûn'a geldiklerinde bunları büht ü cidet istî'âb edüp, tercemânlarına birer birer vakit ile irâ'et ve vaz' u tarz-ı zîneti görüp, fora şabka eylerler idi. Bu Hakīr bi-'aynihî temâşâ eyledim. Bunlar 'azamet-i Devlet-i 'aliyye'yi bilmez değiller iken, bu gûne zînet ve ihtişâmı gördüklerinden, 'azîm istiğrâb eylerler idi. Hakk sübhânehû ve Te'âlâ dâ'imâ[1] ferr u haşmet-i Devlet-i ebediyyü'l-karârı gün-be-gün müzdâd ü muhteşem eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn:

İlâhî ola bu Bâb-ı hümâyûn
Cenâh-ı nasr-ı tevfîkıyle meftûh
Ana dâhil olan[2] erbâb-ı hâcât
Meserret-yâb olup olmaya matrûh

Vasf-ı tezyîn-i Serây-ı Sadr-ı 'âlî Ebu'l-mevâhib devletlü Râgıb Mehmed Paşa

Bâb-ı hazret-i Sadr-ı 'âlî dahi gāyet müzeyyen idi. Tâ 'arz-ı hâlciler kûşesine dek telli müzeyyen kemerler ve bâlây-ı Bâb niçe sîm püsküllü[3] âvîzeler ve Dîvân-hâne'de nâdiru'l-vukū' olmak üzere bir büyük hayâl fenâr ki tesâvîri dahi u'cûbe-i rûzgârdan idi. Bu kadar büyük hayâl fenâr ne görülmüş ve ne yapılmışidi. Ve vasat-ı Dîvân-hâne'de bir kebîr âvîze ve yine bâlâda bir câmi'-i şerîf tasvîri gāyetle musanna' ve niçe niçe mühr-i Süleymân'lar ve sîm püsküllü, hotozlu, bedî'u'l-eşkâl askılar **[T1 435b]** ve billûrdan gûnâ-gûn pîrâmeni şem'dânlı âvîzelerle müzeyyen idi. Kanâdîl ve 'akabâtı ziyâde vâcibü't-tahsîn idi. Kethudâ'-i Sadr-ı 'âlî ve Re'îsülküttâb Efendi ve Çavuş-başı Ağa ve Mektûbî Efendi ve bi-husûsihî Tezkire-i Evvel ve Sânî ve Beylikci ve sâ'ir[4] aklâm-ı Dîvânî kütebâsının odaları derûn u bîrûnu zâ'idü'l-vasf mütezeyyin ve bunlardan bir âhad hânelerine gitmeyüp yerlerinde müstakarr idiler. Ve 'Arz Odası'nda gâh hayâl ve

1 dâ'imâ (دائما) T1 : دايُما A2
2 olan A2 : ola T1
3 püsküllü T1 : büsküllü A2
4 sâ'ir (سائر) T1 : سايُر A2

gâh hânende ve sâzende ve sâ'ir[1] odalarda dahi kemâ-kân izhâr-ı meserrât ü hubûr eylerler idi. Gicelerde ve gündüzlerde zuhûr eden u'cûbe-i melâ'ib ve tesâvîr ve rakkās u kannâs ve bâzende vü sâzende ne ise ibtidâ Bâb-ı hazret-i Âsafî'ye gelüp, icrây-ı san'at ve in'âm ü ihsân olundukdan sonra sezây-ı tahsîn olanlarını Enderûn-ı hümâyûn'a, olmayanları sûk u bâzâra gönderilüp, bu hâl üzere idi. Ve Defterdâr Kapusu ve Defter-hâne-i 'âmire dahi buna kıyâsen derûn u bîrûnu esnâf-ı âvîzeler ile müzeyyen ve şümû' ve kanâdîl ve 'akabâtı dahi zâyidü'l-vasf idi. Hâcegân efendilerin odaları dahi müzeyyen hulefâ ve aklâm kîsedârları mahallerinde müstekarr ve envâ'-i çengî ve hânende ve bâzende ile imrâr-ı vakt-i sürûr eylerler idi. Ferd **lil-Hakīr:**

Gündüzü verdi giceye 'îdi [T1 436a]
Görmedim böyle 'îd-ber-'îdi

Ve Yeniçeri Ağası kapusu ve odaları ve Cebe-hâne dahi gāyetle müzeyyen ve Cebe-hâne kapusu pîş-gâhında tâ sabâh hayâl-bâz ve derûnunda çengiyân ve sâz ile imrâr-ı vakt olunurdu. Ve Top-hâne-i 'âmire dahi bunlara gālib Kâr-hâne kapusu ta'bîr olunur bâb ki, anda Topcu-başı el-Hâc Mehmed Ağa ârâm ederler idi. Derûn u bîrûn-ı bâb-ı cedîd münakkaş ve müzehheb ve kapunun sağ ve solu serîrler[2] ve nişîmen sofalar ve zer-ender-zer mefrûşât-ı gālî-behâ ile güsterânîde ve müzerkeş-târ sitâreler ve pîrâmeni şem'dânlı on beş 'aded âvîzeler ve sîm şem'dânlar ve sîm kandîller ve müte'addid hayâl fenârlar ve der u dîvârları ser-â-pâ yüz 'aded şem'dânlı kebîr u sagīr âyîneler ve cümle-i garâ'ib-den bu Top-hâne'de bâlây-ı bâb âvîze eylemişler idi. Bir müzehheb hâme ile "Mâşâallâh" sülüs-i celî hat ile yazılup ve hat oyulup mu'allak durur idi. Ve dahi sebz reng bir 'acîbe tâvus yapmışlar idi. Gözleri dâ'imâ[3] hareketden hâlî olmazdı ve bir kol çengî leylen ve nehâran oynardı. Ziyâret içün gelan sagīr u kebîre kahve ve şerbet-i sükkerden mâ'adâ bu sûr-ı pür-sürûr-ı hümâyûna ta'zîm içün ziyâde ikrâm u ihtirâm ve nihânîce fukarâ gürûhuna[4] bir altûn dahi ziyâde in'âm ve gündüzlerde ol nişîmende ku'ûd eyledikde, **[T1 436b]** duhân içmeyüp ve bulunan züvvâra dahi getürmez idi. Gerçi bu ruhsat ve şehr-âyîn-i

1 sâ'ir (سائِر) A2 : sâyir (ساير) T1
2 serîrler A2 : serîr T1
3 dâ'imâ (دائما) T1 : دائِما A2
4 gürûhuna T1 : gürûhunu A2

hümâyûndur. Ammâ mukaddemâ duhâna: "'Alenen içilmeye[1]!" deyü tenbîh-i hümâyûn vâkı' oldu. "Ol tenbîh bâkīdir. Gice her ne ise mâni' değildir" deyü kemâl-i âdâba murâ'î idiler. Ve Top-hâne Kethudâsı kapusu dahi gāyet müzeyyen âvîzeler ve âyîneler fevka'l-hadd idi. Ve her şeb tâ be-sabâh mâhiyyeleri tenvîr-i âfâk eylerdi. Ve Tersâne-i 'âmire dahi fevka'l-hadd müzeyyen idi. Ve Sîm-keş-hâne kapusu bâlâsına sîmden tel olmak üzere bir eyvân-ı 'acîb ibdâ' etmişler idi. Sîm-keşân âlât ve sanâyi'ine müte'allık kati çok âvîzeleri var idi. Ve Serrâc-hâne dahi kezâlik ve Bedestân-ı kebîr ve Sandal Bedestânı ve etrâf ve havâlî-i çârşû bir mertebe tezyîn ve sîm ve mücevherâta şöyle müstağrak idi ki, vasf u tahrîri kābil değil idi. Ve her bedestânînin dolabı önünde sîm şem'dânlar ve gülâbdân ve buhûrdân ve dîbâ ve üstûfe sitâreler ve mefrûşât ve filandıralar ve Bedestân Kethudâsı'nın ve birkaçının dahi dolabı önünde ağır behâlu cevâhir ile mâlî kafesler ve sîm telli incü hotozlu âvîzeler ve tob tob sîm ve billûr musanna' kandîller ile müzeyyen idi. Bi-husûsihî Sandal Bedestânı dahi buna mânend idi. Ammâ ekseri Rum peçegân sandalı ki, sandal-nişîn-i ekānîm-i hüsn olmalarıyla 'an-kasdin her biri mülebbes **[T1 437a]** ve müzeyyen idiler. İncü hotozlu sîm âvîzeden müşa'şa' ve parlak görünürler idi.

Bir Bektâşî dervîşi gice Sandal Bedestânı'na girüp, her dükkân dîbâ ferş ve sîm âlât ile münevver ü müzeyyen ve her dükkânda iki üç Rum tâzeleri mülebbes ve müzeyyen bir garîb şekl, zıyây-ı kanâdîl ve şümû' ise berk-âver idi. Mütehayyir olup: "Îmânım 'Îsevî[2] gülleri Allah beni cennetde sizden ayırmaya" deyü borusun üfleyüp, gazel-perdâzlık ederdi. Ve Gümrük-i Âsitâne mâhiyyeler ve toplar ile müzeyyen idi. Hele çârşû etrâfında kürkcüler dükkânlarında esnâf sibâ'-i nimr ve sebu' ve sa'leb ve sincâb ve semmûr ve erneb ve sâ'ir[3] envâ'-i hayvânâtı tasvîr etmişler idi. Ve Beyoğlu tarafında olan balyozlar ve elçiler serâları zâ'idü'l-vasf[4] niçe âvîzeler ve sîm kanâdîl ve dîbâ sitâreler ve kebîr endâm âyîneleri ve mücessem tesâvîr-i 'acîbeler ve Frengî gālî-behâ çiçeklerden bâğçeler[5] ile mütezeyyin idi. Ve ba'zı ricâl ve erbâb-ı menâsıb konakları dahi eğerçi hadd ü hasrı kābil değildir.

---

1 içilmeye A2 : icilmeye T1

2 'İsevî T1 : + [Metinde bu kelime mükerrer yazılmıştır] A2

3 sâ'ir (سائر) T1 : سائِر A2

4 zâ'idü'l-vasf (زائد الوصف) T1 : زائِد الوصف A2

5 bâğçeler A2 : bâğçe T1

Ez-cümle Mi'mâr-başı'nın Vefâ'da olan hânesi kapusu üstünde birkaç köşkler ve mukavves ü mukarnes kemerler ve derûn-ı hânesinde nişîmenler ve billûr ve sîm kati çok âvîzeler ve bir tarafdan tabl ve zurna ve bir tarafdan raks-ı pîr u bernâ "Çengâne çalar, Kürd oynar" meseli ile giren çıkan belürsüz halk temâşâsına gelürler idi. Ve Şehr-emîni-yi **[T1 437b]** sâbık 'Abdullah Efendi hânesi dahi gāyetle müzeyyen ve zâ'idü'l-vasf idi. Derûnunda bir mükellef selsebîl ve bir çeşme ve ber-kā'ide bir havz-ı ra'nâ ve sağ ve solda çemen-suffeler ve envâ'-i zîb ü zînetlü âvîzeler ve sîm teller ve sîm kandîller gûnâ-gûn âvîzeleriyle mültezem idi. Tahmînen yirmi kîselik mâye-i tezyîn ile hâsıl olmazdı. Ve izhâr-ı sürûr-ı Pâdişâhî içün her gelan bildiği bilmediği züvvâr ve erbâb-ı temâşâya şeker şerbetleri ve kendi bi-nefsihî hıdmet ve halkı da'vet ederdi. Bunun gayret ve nezâfet-i tab'ı erbâb-ı Devlet miyânında mesel olmuşidi. Hele hânesi kapusuna üç beş kîse masraf etmiş âdem hezâr bulunurdu. Ve 'Ali Paşa merhûmun çırâğlarından Silahşor-ı Şehriyârî Abaza Ağa demekle ma'rûf kimesnenin hânesi bîrûnunda iki mehîb ü mücessem arslan tasvîri ve şakaloz ta'bîr olunur on beş mikdârı küçük[1] toplar dizmişidi; sâ'at-be-sâ'at bir fitîlden âteş ederdi[2].

Herkes muktezây-ı tab' ve 'aklına göre edevât-ı zînetde sarf-ı makderet eyleyüp mübâhât eylerdi. Ve Âsitâne'de mukīmîn vüzerây-ı 'izâmın âsâyiş eyledikleri selâtîn-i *'aliyyetü'ş-şân*[3] serâyları dahi envâ'-i 'akabât ve âvîzeler ile müzeyyen idi. Ve İstanbul'da ol kadar rakkās köcekler ve çengîler ve sâ'ir mahbûb-ı duhter sûretinde Rum ve Ermeni ve Yehûd ve Kıbtî **[T1 438a]** tâ'ifesinden uşaklar ve sâ'ir âhû ve şütür ve mâhiyyeler ve dürlü dürlü 'acîbü'l-eşkâl bâzîçeler cümlesi tubûl ve zurnâ ve kemân ve def ve tanbûr ile şöyle hadd-i ifrâta bâliğ idi ki, konaklar kapularında tâ-be-sabâh ve ahşam nevbet ile raksa muntazır olurlar idi. Ve Rum tâ'ifelerinin tâzeleri yirmi otuz kadar siyeh kâkül mülebbes ve müzeyyen peri[4] kebe ve kamerlenko ve âl fes-i 'Îsevî peçeler kol kola sîne-kemân ile raks edüp, hora teperler idi. Bu şehr-âyînin misli görülmemiş nâdire-i rûzgârdan idi. Giderek bu rakkās ve çengî uşakları bâzîçe-i ibtizâle (اپتذالـه) resîde olup, eline bir iki pâre verilse bir sâ'at oynardı. **Kıt'a:**

---

1 küçük A2 : kücük T1

2 ederdi A2 : ادرردى T1

3 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

4 peri A2 : پدى T1

‘Îsevî peçeleri kol kola raks eyler iken
Gören ‘uşşâk unudurdu keder-i devrânı
Böyle rakkās-ı felek gibi dönen mug-peçeler
Çok mu döndürse eğer ‘âşık-ı ser-gerdânı

Zikr-i vukū‘-i ba‘zı u‘cûbe ve udhûke-i şehr-âyîn ki berây-ı izhâr-ı meserret ve şâdî ruhsat-yâb şüde-end

Şehr-âyînin gicelerinde ve gündüzlerinde çengiyân ve rakkāsân ve sâzendegân ve bâzendegândan mâ‘adâ bir âdem: “Ben donanma ayak nâ’ibiyim[1]” deyü ber-kā‘ide kağıddan kiçelüler ile başına büyük kağıddan bir u‘cûbe şey’ esb-süvâr ve muhzırları kağıddan büyük mücevvezeler ensesinde falaka değnek ile gezüp, **[T1 438b]** halka narha müte‘allık ve gayri donanma nizâmına dâ’ir udhûke tenbîhler gâh kendi etbâ‘ından birini döğüp bakkāl dükkânı önüne geldikde: “Mumu bir guruşa, yağı elli pâreye fürûht eyleyesiz. Bu sûr, meserret-i hümâyûnîdir. Kırk senede bir kerre oldu”. Ve muntafî kandîl görse sâhibine ziyâde tenbîh ederdi. Hattâ bu tenbîhi ederken tebdîl Yeniçeri Ağası’na dûçâr olur: “Ağa hazretleri! Benim eyyâm-ı hükûmetimde sen râhat eyle, ben nizâm-ı donanmaya me’mûrum. Sen hemân du‘âya meşgūl ol!” dedikde Ağa’dan vâfir bahşîş alup râhî oldu.

Biri dahi: “Donanma ağasıyım” deyü kağıddan masnû‘a elbise ile hadem ü haşemi ile sûk-be-sûk gezüp, falaka değnek ensesinde hâbîde olanlara ta‘zîr ederek ve kanâdîle nizâm vererek çengîlere[2] ve rakkāsân ve bâzendegâna: “Böyle eyyâm-ı meserretde eğer ikrâm ü in‘âmınızda taksîrâtınız nümâyân olursa, haklarınızdan gelineceği bî-iştibâhdır.” deyü mürûr eylerdi.

Biri dahi: “Mi‘mâr-başı ağayım” deyü ber-kā‘ide ellerinde âlât-ı binâ kazma ve külüng yirmi otuz kadar neferâtı ile bir mahalle gelüp, ölcüp: “Bu donanma nişîmeninin bir tarafı hencâr-ı i‘tidâlden nâkısdır, gelin hedm edin” deyü etbâ‘ına emr eder. Anlar dahi ellerinde olan[3] kazmalar ile hedme başladıkları gibi sâhibi lâ-‘ilâc biraz akça[4] ile halâs bulurdu.

---

1 nâ’ibiyim (نائبی یم) T1 : نائیبی یم A2
2 çengîlere A2 : çengîler T1
3 olan A2 : اولا T1
4 akça A2 : akca T1

Biri dahi Müneccim-başı ve Habiyye-ken olup, elinde zâ'irce-i ahkâm: **[T1 439a]** "Ben bu mahalli terbî' eyledim, bunda altı küp mâl-ı medfûn vardır, kazsunlar!" deyü emr eyledikde, yanınca eli kazmalılar udhûke kıyâfet âdemler hemân cem' olup, bir 'azîm kütürdü ile hânenin havlusunu kazmağa başlarlar idi; biraz akça alup, geçerdi.

Biri dahi Câbî-i büyût olup: "Bu hânenin beş senelik îcârı verilmemiş" deyü icâre kağıdı mühürleyüp, sâhib-i hâneye verirdi.

Biri dahi keller serdârı olup, yanınca ellerinde tabaklar içinde katrân vaz' eylemişler: "Ne mahalde kel bulursam 'ilâcına me'mûrum. Bunların râyiha-i kerîhesinden niçe emrâz hâsıl[1] olur" deyü sâhib-i hânenin bir âdemisini tutup: "Buna 'ilâc ederim" deyü musırr olurdu. Biraz akça ile musâlaha ederler idi.

Biri dahi 'aksine merkeb-süvâr etrâfında gāyet müzahraf kimesneler heb ellerinde birer çârûb: "Yalan şâhidinin hâli budur" deyü nidâ ile geçerdi.

Biri dahi yalancılar müfettişi idi. "Bu hânede elbette yalancı vardır" deyü niçe udhûke sözler söylerdi.

Biri dahi: "Kandîl Emîni'yim" deyü nizâm vererek geçerdi. Biri dahi şahne-i mezâbil olup, ne mahalde bir cüz'î[2] mezbele bulursa, tathîrine emr edüp mürûr ederdi.

Biri dahi Hınıs Emîri idi. Ekrâd tâ'ifesi sûretinde u'cûbe âdemler ile ve herbirinin elinde musavver birer âdem kellesi mütaharrimîn-i süyûf kalkanları ve silâhları ile gezüp, şecâ'at ü celâdetin izhâr ile akça alurdu.

Biri **[T1 439b]** dahi Emîr-i tâ'ife-i Lezgî idi. Ammâ bunlar bir u'cûbe ve pâk hey'etde idiler. Emîrleri bir mükemmel ü mübeccel esbe süvâr ve kendi dahi çâr-ebrû bir latîf mahbûb idi. Ensesinde nargileci püseri gāyet mahbûb ve mülebbes;

Bihzâd o mehveşi niçe tasvîr eder 'aceb
Rûh-ı latîfi gördüğü var mı musavvirin

ve etrâfında hademe-i hâssı Lezgî esvâblarıyla pâk ve mükellef ve ekseri mahbûb yüzden ziyâde sîm seyfleri ve Lezgî tüfengleri ve sîmîn kalkanlar, sırmalı börkler ve sırmalu libâslar ile müzeyyen raks ederler idi.

---

1 hâsıl T1 : hâsılât A2

2 cüz'î A2 : جزوى T1

Mehter-hânesi dahi gāyet mükemmel ve ensesinde kırk elli Gürcü esîri Kazak zencîrde idiler. Bunlardan mükellefi yoğidi, vâfir in'âm ü ihsâna mazhar oldular.

Biri dahi 'Acem elcisi olup, ammâ ber-kā'ide 'acem takımı ile müzeyyen ü mübeccel ve ekseri tâze 'acem mahbûbları idi. Elinde yeşil sandal kîse ile nâme-i 'Acem ensesinde bir fîl-i âzîm -ki 'aynıyla fîl sûretinde- hortumundan etrâfına âb saçılur, garîbü'ş-şekl idi. Buna dahi ikrâm eylediler.

Biri dahi İhtisâb Ağası idi. Biri dahi Hind elcisi idi. Esvâb ve hey'ât-ı Hünûd ile gerçekden birkaç yüz Hindîler ile 'acîbü'l-eşkâl idiler.

Biri dahi Efrenc elçisi olup, ber-kā'ide şabkalarıyla ve şerîtli elbise-i Efrenc ile giderler iken, bi'l-müsâdefe donanma temâşâsına çıkan balyozlardan birine dûçâr olup, bunları gördükde **[T1 440a]** mütehayyir olur. Meğer bunlar Yehûd tâ'ifesinden imişler. Yanında olan tercemânına: " 'Şunlara kangı memleketden gelürsüz?' deyü su'âl eyle!" dedi. Tercemân Efrenc lisânı ile: "Sör!" dedikde, su'âl eder. "Balat İmparatoru'ndan gelürüz, Baş-vekîlimiz Haham-başı'dır; girüden alay ile geliyor" deyü cevâb verdi. Ve kırk elli 'aded Bektâşîler bir yere gelüp, doğru Bâb-ı Sadrıa'zamî'ye ve Dîvân-hâne'ye çıkdılar. Herbiri miyânında olan borusunu birden üfürdüler. Bir garîb sadây-ı 'acîbe gûş-zed-i hazret-i Sadrıa'zamî oldukda hazz olunup; kıt'a **li-muharririhî:**

Sûr-ı İsrâfîl'e benzer herbiri
Bu'l-'acîbdir[1] boru-ı Bektâşiyân
Bezl-i ihsândır boruya pîş-rev
Bu usûl üzre yürür ehl-i cihân

müfâdıyla keçkûl-i usul-i âmâllerin kâr-ı 'atâda mâlî buyurdular. Biri dahi[2] esb-süvâr ve yanınca vâfir şeb-külâhlılar: "Ben Emîn-i Darb-hâne-i şehr-âyînim; zuyûf akça tebdîline me'mûrum" deyü gezerdi. Biri dahi Ser-kassâbân-ı şehr-âyîn yanınca bir sürü koyunlar ve eli sopalı vâfir posteki libâslı ve destârlı çobanlar kaval çalarlar.

Biri dahi: "Haydûd teftîşine me'mûr Hâsekî Ağa'yım" deyü[3] yanınca vâfir kırmızı kağıddan berâteler ile bostânîler ve zencîrde bir mikdâr haydûd kefe-

1 bu'l-'acîbdir T1 : bu'l-'acebdir A2
2 dahi A2 : — T1
3 deyü A2 : — T1

releri bir hâneye gelüp: “Bu haydûdu bu hâne kapusuna salb etmeyince âvîzesi temâm olmaz” deyü musırr olur. Ne hâl ise biraz şey cerr edüp geçerdi. Biri dahi Eflâk ve Boğdan **[T1 440b]** Voyvodası idi. Biri dahi boğazına bir tahta geçürüp, iki ceres âvîze etmişidi.

Biri dahi âhen-ger olup, nâfına bir tîmûr sindân vaz‘ ve kebîr âhen çekiçler ile ber-kā‘ide kızgın[1] bir pâre tîmûru beş altı âdem döğerler idi. Ve kânûnu dahi yanınca bile idi. Ve Aydın semtlerinin kaypakçıları ki köçek oynadıcılar büyük çugurlar ile yoğun ince ve yoğun sadâlar ile köçekler oynadup, fırıl fırıl kûçe ve bâzârda dönerler idi.

Biri dahi donanma Harâccı-başısı idi. ‘Avene ve kolcuları ile ehl-i zimmete birer pâre kağıd verüp akça alurdu. Birkaç âdemler dahi müşemmir ü muhazzim Şâmî-yi şûm-endâm ‘utûre-i bed-fercâmlardan ellerinde birer seyf ile raks ve pertâb ederek mıtrâk-zen-i isrâ‘ ve şitâb idiler. Bir bölük âdemler dahi ‘uryân birer sefîd nîm-ten pâre ile birisinin başında düm-i sa‘leb ve cülcüle ile: “Seğirdim aşcılarıyuz” deyü tâzende idi.

Biri dahi Şeyh-i Bektâşî, başında bir büyük şemle ki ‘ukdeleri dâne-i şelgamdan idi. Büyük kûb kadar ve etrâfında niçe Hasanabdâllı ve Serîme Sultân köçekleri bunu miyâna almışlar topdan giderler. “Her kim sever dervîşleri Hak’dan biter her işleri” diyerek parsa ederler idi. Ve bir şütür-i musavverin üstüne bir kücük bedevî kızını bindirüp, raks ederdi. Ammâ gāyet huliyyisi mükellef ve kendisi mahbûbe idi. Ve bir bölük Arnavud’lar şâ‘irleri dahi Arnavud makāmında **[T1 441a]** elinde çuğür, güftesi Arnavudca ve âhengi dahi Arnavudca idi. Bunların ardınca Ermeni vartanları reftâr ve makām-ı Ermeni’de; **mısra‘:** “Sarıdır göniği yahası” mısra‘ını koca çuğür ile bin kerre tekrâr eder ve döne döne oynardı. Ve çârşûdan tâ Sulu-manâstıra vardıkda: “Gümüşdendir anın tohası” ile gücle itmâm ederdi. Bu üslûb üzere herkes hâl ü tab‘ına göre izhâr-ı meserret eylerdi. Bir tenû-mend-i bâlâ-kadd âdem dahi bâzûsunu yarup, bir seyf sokmuş durur ve kanı akar. Ve bir elinde bir kalkan: “Serhad uşağıyım” deyü konakları gezüp, biraz akça verirler idi. Şehr-âyîn günları biraz soğucak günler olmağla, bî-çâre bir iki gün böyle[2] gezüp, teşeyyüh (تشبخ) olmağla vefât eyledi. ‘Ukûl-i halk

1 kızgın A2 : — T1
2 böyle A2 : — T1

muhtelif olduğu bundan zâhir olur. Bu Hakīr'in dahi hâneme gelmişidi, acıdım: "Niçün böyle etdin?" dedim ve bir altûn verdim: "Pâdişâh'ımızın böyle eyyâm-ı sürûrunda benim de elimden bu kadarca geldi" dedi; mütehayyir oldum. **Kıt'a:**

Sürûru Pâdişâh-ı 'âlemin te'sîr edüp halka
Ferah-yâb oldu 'âlem buldu ruhsat oldular mesrûr
Kimi raks-âver oldu kimi vecdiyle sürûr-âver
Ne gûne etse şevk izhârın eylerler anı ma'zûr

Zikr-i mürûr-ı tavâ'if-i esnâf be-icrây-ı sanâyi'-i hod 'ale't-tertîb ve temâşâ-kerden-i hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem

[T1 441b] Şehr-âyînin hıtâmına karîb eyyâm ü leyâlîsinde otuz iki esnâf mülhakātlarıyla ve icrây-ı san'atlarıyla ordu-yı hümâyûn ihrâcına esnâf alayına mümâsil mürûr eylediler. Ve lâkin bunda mükellef ü müzeyyen filandıraları ve sâz ve çengîleri ile[1] reftâr-ı şehr-âyîn üzere idi. Ammâ bunlardan mukaddem gürûh gürûh etfâl-i mekteb, hâceleriyle rıhle-i nazm-ı kerîm, bir sırr-ı ta'zîm-i du'â-hân ve âmîn-gûyân Bâb-ı Sadrıa'zamî'ye, ba'dehû Serây-ı hümâyûn'a gidüp du'â vü senâ eylediler. Taraf-ı hazret-i hümâyûndan in'âm ü ihsân ile taltîf buyuruldular. Bu ma'sûmların şehr-âyînlerde sürûru iki kat mülâhaza olunur; biri âzâdî-i mekteb sürûru ve biri temâşâ'-i şehr-âyîn sürûrudur. **Ferd**[2]**:**

Dü-bâlâdır bu etfâlin sürûru fikr olunsa hep
Biri seyr-i donanmadır biri âzâdî-i mekteb

Ba'dehû esnâf birer birer gelüp, Sadrıa'zam hazretlerinden askılarını ve in'âm ü ihsânlarını alup, Alay-köşkü pîş-gâhından ve Serây-ı hümâyûn'dan mürûr u 'ubûr eylediler. Bedestânîler ber-kā'ide kapucu-başılar takımı ile bir mikdârı süvârî semmûr kürkler ile ve dellâlların ellerinde sîm tuhaf makūlesi ve gülâbdân ve buhûrdân ile ve altı 'aded mücevher kafes ve altı 'aded 'akabe-

1 çengîleri ile T1 : cengîleriyle A2
2 **Ferd** A2 : + [Bu kelime siyah mürekkeple yazılmıştır] T1

leri ve incüden ve tuhaf-ı sâ'ireden[1] filandıralarıyla geçdiler[2].

Sandal Bedestânı ehâlîsi ellerinde âlât-ı sîm ve envâ'-i akmişeden mükellef filandıralarıyla **[T1 442a]** ve esîrciler ekserî süvâr ve mükellef dellâlları yedlerinde mahbûb-ı gulâmlar ve 'akabelerinde iki mahbûbe duhterler ile mürûr eylediler.

Balıkcılar balıkdan sıfatla dizilmiş filandıralarıyla ve kızak üstünde bir büyük mâhî varaklanup böyle geçdiler. Ve sadefciler mecmû' elbise ve âlât ü râyâtları sadefden mustani'a ve 'akabelerinde bir dürr-i sadef-i hüsn ve cemâl-i mahbûb-ı sadef işleyerek mürûr eyledi.

Kürkcüler bir takım 'Îsevî peçe-gân-ı bî-nazîr ki bir takımı kākum kürkler ile filandıraları kākumdan, bir takım semmûr kürkler ile 'alemleri semmûrdan ve hâkezâ her takımı libâs ve filandıraları mütenâsib vechile ra'nâ-tertîb eylemişler idi. Ve nihâyetde biraz piyâdeleri, envâ'-i hayvânât sûretinde 'akabelerinde iki 'aded Rum tâzesi kürk sepileyerek[3] (سپی لیه رك) mürûr eylediler.

Kuyumcular dahi[4] gāyet müzeyyen envâ'-i cevâhirden murassa' ve mükellef filandıraları var idi ki görülmemişidi[5]. Ve birkaç[6] kafes mücevherât ve ekserî gāyet mülebbes mücevherâta müte'allık huliyy ve zer u zîver ile mütehallî idiler.

Na'lçeciler ve na'lbandlar, bogascılar ve kavukcular 'alemleri kavuk ve na'lçe ve na'ldan idi. Na'ldan filandıra yapılmak da mehâret ve zerâfet olduğu ve sâ'ir erbâb-ı hiref dahi böyle ede geldikleri mâye-i tahsîn olmuşidi. Ve kavukcular ki oda kadar bir gicelik kavukları var idi. Her esnâfda temâşâya sezâ bir nekre şey' ibdâ' ve iltizâm etmişler idi. Meselâ sûzenîciler elbise ve destâr **[T1 442b]** ve 'İmâme ve serâvîl ve hizâm cümle akmişe-i sûzenî-kârîden müretteb idi. Ammâ berberlerde ser-â-pâ elbiseleri işleme sırma peşkîrlerden beş yüz kadar âdem ta'dâd eyledim. Miyânelerinde bir mültehî ve matrûş yoğidi. Cümlesi hadîsü's-sinn mürd ü cürd olmak üzere iltizâm etmişler idi. 'Akabe-

---

1 sâ'ireden (سائره دن) T1 : سائره دن A2

2 geçdiler A2 : gecdiler T1

3 Sepilemek Türkçe bir kelime olup, deriyi tabaklamak manasına gelmektedir; bkz. *Yeni Tarama Sözlüğü*, s. 184.

4 dahi A2 : — T1

5 görülmemişidi A2 : görülmemişdi T1

6 birkaç A2 : birkac T1

lerinde bir bî-nazîr mahbûb bir kendi gibi tâzeyi tıraş ederdi. Ve tavukcular garîbü'l-eşkâl horosları varaklayup, 'alemleri bâlâsında idi.

Sipâh Çârşûsu ehâlîsi dahi dîbâ ve zer-dûz niçe râyât ile bölük bölük kaplan postlular başka, zırhlılar başka dört 'aded şâ'irleriyle gāyet mutantan ve müsellah idiler.

Bakırcılar küçük[1] kahve ibriğinden râyeler ile kolancılar sırmalu kolandan 'alemler ile idi. Dahi garîbü't-tavrı câmcılar beş yüz mikdârı idiler, elbiseleri ve gürzleri ve gûnâ-gûn 'alemleri ve niçe tesâvîr-i 'acîbe şeyler ki, cümlesi câmdan masnû'a; eğer sipâriş olunsa bu kadar âlât-ı mel'abe ve filandıralar bir ayda câmdan yapılmak mümkin olmazdı. Ve bunların temâşâsı gāyet 'acîb ü garîb idi.

Kebâbcılar, çörekciler 'alem-efrâz-ı kebâb ve boğac olarak geçdiler. Hammâm yapıcılar neccâra mülhak imiş. Garâbet bunda ki 'akabesi içinde ber-kā'i-de latîf dokuz kubbelü bir hammâm yapup, külhanı yanmış, künglerinden duhân çıkar; böyle mürûr eylediler.

Destereci **[T1 443a]** ve keserciler 'alem-efrâz-ı tîşe ve erre mürûr, Eyyûb kaymakları fürûht edenler kaymaklarıyla tâze ve sâfî tabak tabak, Bulgār peçeler: "Ana kaymak desem ehakk" müfâdıyla biraz Bulgār ve Tâcik mahbûbları ellerinde sîmîn leğen ve ziyâdî-i gavruna (غورته) kaymaklar ile mâlî hediyyeleri olmak üzere mürûr eylediler.

Mest dikiciler edîm-i sahtiyândan envâ'-i filandıralar ile ekserî mest-i bâde-i hüsn[2] olan tâze-gân gürûhları, başlarında atakalarıyla (اتاقه لريله) mülebbes ü müzeyyen 'akabesinde kā'idü'l-kar fesâ'-i 'uşşâk eskilik (اسكلييك) hânumânına âteş-endâz-ı hiyâm olan nâdîde mahbûblar mest ve terlik dikerek mürûr eylediler. Kassâbân-ı[3] ganem koyunların boynuzları muvarrak u mutallâ ve her koça bir müzeyyen çelenk ile zînet vermişler idi.

Lülecilerin kûb[4] kadar kebîr lüleleri olup, filandıraları küçük[5] lülelerden idi. Veznecilerin kābil-i vezn[6] olmayacak mertebe gāyet kebîr bir vezneleri var idi.

---

1 küçük A2 : kücük T1
2 hüsn A2 : حسنن T1
3 Kassâbân-ı A2 : Kassâb-başı-yı T1
4 kûb T1 : kûp A2
5 küçük A2 : kücük T1
6 vezn A2 : vezne T1

Amma sığır kassâbları müzeyyen kesme ve raht ile bir sığırı eğerleyüp, süvâr olmuş birkaç sığır dahi müzeyyen ü mükemmel yedekler ve yelegen-destler idi.

Ehâlî-i Yemen'in bir fırkası anlarda[1] olan iki senâmlu Yemen öküzüne, dâ'imâ[2] süvâr oldukları gibi tarz-ı garîb ile geçdi; boynuzları varaklı gāyet müzeyyen idi. **Kıt'a li-muharririhi'l-Fakīr:**

Kaç burc-ı sevre dek pederin olsa fi'l-mesel
Dünyada bâyi'u'l-beşer u zâbihu'l-bakar **[T1 443b]**
Bulmaz felâh olsa zemîn-i na'îmde
Her kim olursa hâriku'l-hacer u kātı'u'ş-şecer

Ve gürûh-ı kayıkcıyân dahi karadan bir mükellef kayığı çekerek ve ketâncılar dahi beş yüz mikdârı kalyoncu ile berran bir kalyonu çekerek şirâ'-güşâ ve etrâf ü enhâya toplar atarak niçe müzeyyen filandıralar ile 'acîbü'ş-şekl idi. 'Attârlar dahi beş yüz mikdârı dahi ziyâde idiler. Bunlar da darçından[3] filandıralar yapılmışidi ve 'akabeleri garîbü'ş-şekl idi.

Manav tâ'ifeleri envâ'-i meyve-i huşk u terden râyât-ı 'acîbeleri var idi. Büründcükcü ve hallâclar penbeden ve büründcükden filandıralar ile mürûr, kovacılar ve gümüş sekkāları meşkleri muvarrak u mutallâ idi. Mataracılar, mataradan filandıralar ile ve gümüş mum sofralarıyla geçdiler[4]. Ve şîşe-gerler 'akabelerinde şîşe üfleyerek râyât-ı imtiyâzları şîşeden, eğer şâgirdi bir tarîkle üfleyüp yapdığı şîşeyi kırsa; **ferd**[5]**:**

Felek tabî'at şâkird şîşe-ger dâred
Hezâr dil-şikened ger dilî be-dest âred [6]

müfâdıyla hemân sâ'at üstâdı elinden alup, üfleyüp, çevirüp, döndürüp nizâm-ı evânîye koyup, izhâr-ı ma'rifet eylerdi.

Tîmûrcu yelzâde-gân-ı Kıbtıyân dahi elinde çekiç, kaynağı soğutmadan dökerek mürûr ve 'umyân ve sâ'ilân dahi bir yerde müctemi'a **[T1 444a]** me-

---

1 anlarda A2 : anlardan T1
2 dâ'imâ (دائما) T1 : dâyimâ (دايما) A2
3 darçından A2 : darcından T1
4 geçdiler A2 : gecdiler T1
5 **ferd** A2 : + [Bu kelime siyah mürekkeple yazılmıştır] T1
6 "فلك طبيعت شاكرد شيشه كر دارد * هزار دل شكند كردلى بدست ارد = Felek huylu (hevâyî) bir öğrencide şişe varsa, o bir gönül elde etse de bin gönül kırar" anlamına gelen Farsça bir beyittir.

ğer su'âl hirfet-i müzahrafe imiş. Bunların filandıraları olmayup, icrây-ı mehâretleri dahi mezellet-i 'azîmeyi müstelzim olmağla, gürûh-ı erbâb-ı hirefden tard u ib'âd ile mu'âmele olundu.

Turşucuların filandıraları lahana turşusu yaprağından, âvîzeleri koca lahana başından idi. Canbazlar zırhlar ile müzeyyen atlar müzâyede ederek, bâğçevânlar kethudâlarıyla envâ'-i sebzevâtlarıyla filandıraları müzeyyen idi.

Sükkerîler envâ'-i sükkerden râyet-efrâz-ı imtiyâz olup, 'akablarında sağ ve sola 'akīde-feşân ve bâdem-rîzân idiler. Şerbet-peze-gân dahi bunlara mulhak; ammâ filandıraları mün'akid-i gül, limon ve sâ'ir şerbetler ile yapılmış hayli nâdîde ve şîrîn idi. Bi-husûsihî şîşe fürûht edenlerin ellerinde şîşe ve billûrdan gûnâ-gûn evânî ve çekmeceler ve âyîneler ve billûr âvîzeler garîb ü 'acîbü't-tavr idi.

Tenekeciler libâs ve a'lâmları cümle tenekeden masnû'a idi. Kafescilerin ellerinde birer ikişer müzeyyen ü mükellef tuyûr kafesleri içlerinde[1] kanarya ve tûtî ve bülbül ve salsal mürûr eylediler.

Mağribî fesciler dâl-fes ve fesden 'alem-efrâz-ı metârık u süyûf idiler. Serrâcân tâ'ifeleri[2] baltacı[3] külâhlarıyla sîm kakma âlât-ı serc ile mürûr ve çadırcılar bir ra'nâ hayme-i hadrâ kurup getürürler. Ammâ bir büyük hâne kadar dîv sûreti yapmışlar idi. Mecmû'usu tâzegân-ı hûb-**[T1 444b]** sûret idi. İşleme ocak yaşmağından mecmû'usu mülebbes idiler. Hayme-gerân ile dîve şu münâsebet kâfîdir ki, zemân-ı sâbıkda bir dahme-i kadîmede satranc bulunup, hey'et-i mecmû'asıyla huzûr-ı Süleymân *'aleyhi's-selâm*[4]'a getürdüler: "Aya bu temâsîl-i 'acîbe ne ola?" deyü te'accübâne müte'emmilîn iken bir pîr-i sâl-hûrde dîv var idi; andan su'âl olundu: "Buna fülân ism ile mevsûm lu'bdur ve tarîk-ı melâ'ibesi şu gûnedir" deyü haber verir. Ve cenâb-ı Süleymân *'aleyhi's-selâm*[5] rağbet buyurmazlar. Ve serîr-i hevâ üzere bir mahalle 'azîmet buyursalar, te'sîr-i

---

1 içlerinde A2 : iclerinde T1

2 tâ'ifeleri (طائفه لری) T1 : طايفه لری A2

3 baltacı A2 : baltacılar T1

4 "عليه السلام = Allah'ın selâmı onun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça bir duâdır.

5 "عليه السلام = Allah'ın selâmı onun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça bir duâdır.

âfitâbdan haylûlet içün nasb-ı sâyebânı ol dîv, hademe-i cenâb-ı Süleymân *'aleyhi's-selâm*[1]'a ta'lîm eyledi. "Bunu istihsân buyurdu" derler; ba'zı tevârîh-i kadîmede görülmüşdür.

Anınçün dîv ile hayme-gerâna münâsebet tahakkuk eyledi; *el-'ilmü 'indallâhi Te'âlâ*[2]. Ve okcular nibâl ü sihâmdan âvîze yapmışlar idi. Cümleden agreb hamâllar arkalıçların[3] varaklayup, biraz yağlı enseli dızman (ضزمان) ve dazgırc (ضزغرج) Türkler kebkeb göstererek ve çamaşırcılar çamaşır gasl ederek, boyacılar ve Eyyûb bardakcıları ve oyuncuları râyât-ı san'atları envâ'-i melâ'ib-i etfâldan idi.

Mutaflar püsküllü şeb-külâhlarıyla; yemenîciler ser-â-pâ mûmî yemenîden elbise ve a'lâmlarıyla; yorgancılar ekseri sırmalu yorgan yüzleri elbiseleriyle katı vâfir mahbûb uşaklar idi. **[T1 445a]**

Tarakcılar filandıraları mercân ve sâ'ir-i tuhafdan masnû'a idi. Bu mükellef alay ile Bâb-ı Sadr-ı zî-şâna hayli sakal başı dağıtdılar. Bu da agreb ü a'ceb idi ki, kova ve gerdel ile yoğurt satan kebeli Bulgār ve Arnavudlar ol gerdelleri ser-â-pâ varaklayup: "Meğer kepeng altında er yatur" meseli ile bu Arnavud ve Bulgār-peçeler gāyetle mülebbes ü müzeyyen idiler.

Bu tavâyifin herbiri sâzları ve çengîleri ve mehter ve şâ'irleri ile icrây-ı san'at ederek mürûr eylediler. Bu gûne müzeyyen ve mübtehic esnâf alayı bir târîhde görülmemiş ve istimâ' olunmamış bir ma'nâ olmağla, niçeleri dahi tahrîr olunmayup iktifâ olunmuşdur. Anınçün bu mertebe serd-i musattara-i ihtimâm kılındı. Yine bu halk ve ümem: "Hay-meded donanma-yı hümâyûn on gün on gice müddet-i kalîle oldu; dahi icrây-ı sanâyi'a vakit bulamadık. İnşâallâhu'r-Rahmân kudretlü, kerâmetlü, mehâbetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh efendimize 'an-karîbi'z-zemân bir Şehzâde-i 'âlî-tebâr dahi ihsân ve mevhibe-i Rahmân kılınur. Ol vakit yirmi gün yirmi gice olur. Kemâliyle izhâr-ı meserrât ederüz" deyü birbirlerine temennâ ve hâhiş ile söyleyüp, du'â ederler idi.

---

1 "عليه السلام = Allah'ın selâmı onun üzerine olsun" anlamına gelen bu cümle peygamberler için yapılan Arapça bir duâdır.

2 "العلم عند الله تعالى = (Gerçek) bilgi yüce Allah'ın katındadır" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Ahkâf 46/23. âyetin baş tarafındaki küçük bir bölümden mülhem olarak söylenmiş olmalıdır.

3 arkalıçların A2 : arkalıcların T1

Sübhânallâh hiç bu gûne tecellî-i garîb ve bast-ı sürûr-ı ʻacîb müşâhede olunmamışidi. Ve bi-hamdihî Teʻâlâ hâric-i tavr-ı edeb bir şey' nümâyân olmadı. Ve zâbitân gürûhları her mahalde kendi tavrından hâric sû'-i edeb ve nâ-bercâ kimesneleri **[T1 445b]** menʻ ile müteyakkız ve zabt u rabtda kemâl-i ihtimâm üzere idiler.

Zikr-i teşrîf-i hümâyûn be-yevm-i şehr-âyîn be-Kasr-ı Yalı-köşkü ve rû-mâlî-i Sadrıaʻzamî [be-]Rikâb-ı hümâyûn

Mukaddemâ fi'l-cümleti[1] zikri mürûr eylediği vech üzere Şehriyâr-ı ekrem ve Hidîv-i aʻzam *halledallâhu ʻömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ʻâlem*[2] hazretleri saʻâdet ü iclâl ile şehr-âyînin evvelki günü Yalı-köşkü taʻbîr olunan lâne-i ʻazamet-âşiyâne-i hümâyûnu teşrîf ve anda tebrîk-i velâdet-i bâ-saʻâdet husûsu itmâm olunmuşidi.

İkinci günü ber-kāʻide bayram takımı ile cumʻa selâmlığına teşrîf, baʻdehû Serây-ı hümâyûn'a ʻatf-endâz-i iclâl oldular.

Ücüncü günü yine ʻîd-i şerîf takımı ile mükemmel ü müzeyyen cevâhir ve murassaʻ yedekler ve kapucu-başılar ve zuʻamâ ve Rikâb-ı hümâyûn ağaları ve Enderûn-ı hümâyûn ağaları belki ʻîd-i şerîf takımından evfer ü ekmel haşmet ve celâlet-i Mülûkâne ile Serây-ı ʻatîk-ı hümâyûn'u teşrîf ve anda ârâm ü safâ ve cirîd-bâzân-ı hazret-i Sadrıaʻzamî ve sâ'ir ağalar cirîd oynayup ve birkaç zorbâzlar seng-i sakīlden gürzler sallayup, izhâr-ı sanâyiʻ u bedâyiʻ ve sâ'ir tabʻ-ı meserret-nebʻ-i hümâyûna îrâs-ı sürûr edecek bedîʻa-i umûr temâşâsıyla kemâl-i kesb-i sürûr hâsıl olup, baʻde'l-ʻasr Serây-ı hümâyûn'a ʻavdet buyurdular.

Dördüncü günü yine ʻîd-i şerîf takımı ile müzeyyen ü mübeccel Galata Serâyı'nı zîb-ârây-ı teşrîf **[T1 446a]** ve Tob-hâne İskelesi'nden Hendek-başı taʻbîr olunan mahalden[3] Danimarkov ve İngiltere ve Françe ve Şivit ve sâ'ir[4] Devlet-i ʻaliyye'de balyozları ikāmet üzere olan düvel-i Nasârâ'nın elçileri ve sâ'ir ol memerrde sâkin oldukları serâları kapularını dâhilen ve hâricen gāyetü'l-gāyeti mütekellef ve nâdîde-tavr tezyîn olunmuşidi.

---

1 fi'l-cümleti A2 : fi'l-cümle T1

2 "خلد الله عمره وشوكته مادام العالم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü dünya durdukça devam ettirsin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 mahalden T1 : + [Bu kelime mükerrer yazılmıştır] A2

4 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A2

Mürûr-ı hümâyûnda mesfûrûn balyozdan kapuları önünde tercemânları ile ellerinde sîm buhûrdân ʻûd u ʻanber yakup, istikbâl-i hümâyûnda âdâb ile îstâde ve sağ ve sol zînetlü sırma libâslar ile dîvân dururlar idi. Pâdişâh-ı aʻzam hazretleri bunların bâb-ı serâları pîş-gâhına geldiklerinde, mesfûrûn elçiler fora şabka yere berâber zemîn-bûs-ı huzûʻ ve pençerelerinde tranpete çalarlar idi. Kapuları zînetleri kebîr-endâm âyîneleri ve mücessem ü mükellef sûretler ve sîm kanâdîl ve gûnâ-gûn âvîzeler ve sîm teller ve hotozlar ve Frengî çiçekler ve sîm ve billûr kanâdîl-i kebîre ile derûn u bîrûn-ı serâları müzeyyen idi. Ve mücessem bâğçeler ki anlara muhâzî kebîr-endâm âyîneleri vazʻ-ı hendesî ile vazʻ olunmuşidi. Pîş ü pesi ser-â-pâ ʻaks-i âyîne ile bâğçe zann olunurdu. Bu balyoz tâʼifesi Şehriyâr-ı ʻâlem hazretlerini bu gûne mehâbet ü iclâl ve şevket ü ikbâl ile cihet-i nezdîkîde böyle temâşâları yoğidi. Mesfûrûna kemâl-i hayret müstevlî olup, **[T1 446b]** bahtlarına ʻavdet-i hümâyûn dahi ahşama bir sâʻat kala yine ol mahalden mürûra tesâdüf etmeğiyle bütün şümûʻ ve kanâdîllerin izâʼe vü inâre ve her biri fevkaʼl-hadd mâye-i tezyîn olacak âvîzelerini bâlây-ı ebvâba âvîhte eylediler ki, hazret-i Pâdişâh-ı enâm ve Nigeh-bân-ı hıtta-i İslâm hazretlerinin belki nîm lahza-i iltifâtlarına mazhar ola. Hattâ bunlar serâyları zînetini dîbâ envâʻından balakoza taʻbîr olunur ferş-i zerrîn-kâr ile döşemişler idi. Zemîne yayılan hasır ve kaliçe bedeline bu envâʻ-i dîbây-ı gālî-behâlı taʻzîm-i şehr-âyîn-i hazret-i Pâdişâhî içün güsterânîde kılmışlar idi. Gelüp geçerken derûn-ı serâlarına giren seyircilere her kim olursa kahve ve tatlı ve ikrâmdan sonra: "Ayağınızdan pâpûşunuzu çıkarman, pâpûşunuz ile basın" deyü recâ vü niyâzda olurlar idi. Bu düvel-i Nasârâʼnın meğer Devlet-i ʻaliyyeʼye hakīkatde mahabbetleri olduğu tahkīk imiş. Niçe olmasun ki, ihtilâf-ı dîn keyfiyyeti bahs-i âhardır. Ammâ bunların kâr u kesbleri ve zâd ü zehâʼir ve medâr-ı âsâyişleri ve mâye-i kūt ü teʻayyüşleri cümle bu Devlet-i ʻaliyyeʼnin hayrât ü berekât-ı fâʼizasından hâsıladır. Veliyy-i niʻmet cümle ʻâlimdir; kişi veliyy-i niʻmetinin hakkını niçe[1] inkâr eder. Hakk Teʻâlâ gün-be-gün kuvvet ü nusret ve haşmet ü celâletin efzûn ve düşmenân-ı bed-hâhların eynemâ kânû mahzûl ve ser-nigûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidiʼl-mürselîn.

1 niçe A2 : nice T1

Beşinci günü Sa‘dâbâd’a **[T1 447a]** teşrîf-i hümâyûn vâkı‘ olup, anda dahi niçe envâ‘-i meserrât ile ârâm ü safâ hâsıl olup; altıncı günü Yalı-köşkü’nü teşrîf ve anda zorbâzân ve cânbâzân ve ba‘zı mûcib-i inşirâh olacak temâşâlar hâsıl oldu.

Yedinci günü gehvâre-i ‘âlî-nezzâre ve lihâf-ı übbehet-i iltihâf içün teşrîfât-ı hümâyûnda mastûr olduğu vech üzere alay tertîb olunup, Bâb-ı Sadr-ı Âsafî’den gehvâre ve lihâf-ı cevâhir-i iltihâf-ı Mülûkâne hâmm-ı ta‘zîm üzere getürülüp, Kethudây-ı Sadrıa‘zamî ‘izzetlü Hamza Efendi mükemmel Sadr-ı efham takımı ile ve hademe-i Bâb ve zu‘amâ bi-ecma‘ihim Serây-ı ‘atîk-ı hümâyûn pîş-gâhından Dîvân-yolu’yla Serây-ı Cedîd-i ‘âmire’ye şeref-res-i îsâl kılındı. Bunun dekāyık u hakāyıkı ile tafsîli vazîfe-i sahâ’if-i teşrîfât olmağla, hemân vukū‘-i alay-ı gehvâre-i me‘âlî-nezzâre ile iktifâ olundu.

Sekizinci ve dokuzuncu ve onuncu günleri alay-ı esnâf-ı müte‘addide vâkı‘ oldu ki, mehmâ-emken tafsîli mürûr eyledi. Ve devletlü Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân*[1] hazretlerine hâme-i Hakīr’den ser-zede olan[2] târîh-i velâdet-i bâ-sa‘âdetleri bu mahalle sebt olundu.

Târîh-i velâdet-i sa‘âdet-i[3] Hibetullah Sultân-ı *‘aliyyetü’ş-şân*[4]

Hazret-i Pâdişeh-i ‘âleme Vehhâb-ı kerîm
Etdi bir gevher-i şeh-vâre-i mülkü ihsân
Evvelîn kādime-i kāfile-i bişr u sürûr
Bihterîn vârîde-i bâdî-i şâdî-i cihân [T1 447b]
Zîb-i gehvâre-i îcâd u peyâm-âver-i gayb
Hayr-ı makdem sebeb-i feth-i habâyây-ı nihân
Gül-i nev-bâve-i a‘tâf-ı riyâz-ı kişver
Gonçe-i bâğçe-i lutf u ‘atây-ı Rahmân
Dürre-i tâc-ı şeref gurre-i mehtâb-ı teref
Minha-i nâf-ı sadef zîver-i iklîl-i şehân
Cüst-cû eylediler sa‘y ile târîhi içün
Mehd-i kevne gelicek nâdire-gûyân-ı zemân

1 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.
2 olan A2 : — T1
3 sa‘âdet-i T1 : be-sa‘âdet-i A2
4 “علية الشان = Şânı yüce” anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

Ben dahi gûş tutup ʻâlem-i gaybü'l-gayba
Oldu ilkā bana bu vâride-i sihr u beyân
Hâkimâ böyle gerek mısraʻ-ı târîhi anın[1]
Mahrem-i mevhibe-i Rab Hibetullah Sultân
(محرم موهبۀ رب هبة الله سلطان) [Sene] 1172
Düşdü hâtif kıbelinden bu ikinci târîh
Evvelîn-zâde-i devlet Hibetullah Sultân
(اولین زادۀ دولت هبة الله سلطان) [Sene] 1172

Ve gehvâre-i meʻâlî-nezzâre alayına yapılan târîh dahi bu mahalle sebt olundu.

Târîh-i alay-ı gehvâre-i meʻâlî-nezzâre

Bi-hamdillâh gelüp mehd-i şühûda sulb-ı tâhirden
Dür-i meknûn-ı ʻismet gevher-i şeh-vâre-i devlet
Küdûmuyla cihân ser-tâ-kadem oldu meserret-yâb
Sezâdır bu sürûruyla denilse sârre-i devlet
Çihil sâle zuhûr-ı nesl-i Şâhî idi müstenzar [T1 448a]
Bi-hamdillâh oldu rû-nümâ nezzâre-i devlet
Lihâf-ı cevherin ilhâfını mehd-i celâletde
Hezârân yümn ile örtündü ol meh-pâre-i devlet
Düşürdüm Hâkimâ "bir" mısraʻ-ı raʻnâ ile târîh
Alay-ı zîver-efzâ lâ'ik-ı gehvâre-i devlet
(الای زیور افزا لا یُق کهوارۀ دولت) Sene 1172

Ve vukūʻ bulan bu şehr-âyîn-i ʻacîbe her beytinde Şehriyâr ve şehr-âyîn mültezem olmak üzere bir kasîde hıtâmında târîh-i şehr-âyîn dahi bu mahalle sebt olunmak münâsib görüldü.

1 **anın** A2 : انل T1

Târîh-i şehr-âyîn-i hazret-i Şehriyârî

Ey cemî‘-i şehriyârânın Hidîv-i ekremi
Nehc-i şehr-âyîn-i dînin Pâdişâh-ı a‘zam’ı
Sâyeni âyîn-i şehr-i re’fet etmişdir Hudâ[1]
Şehriyâr-ı mülksün sâyende ‘âlem muhtemî
Şehr-i ‘irfân içre şehr-âyîne fermân eyledi
Şehriyâr-ı milket-i fazl u kemâlin a‘lemi
Şehriyâr u şehr-âyîn ola cümle mültezem
Böyle ibdâ‘ ede tab‘-ı hâkimînin ahkemi
Hem hıtâmı mısra‘-ı târîh-i şehr-âyîn ola
Şehriyâr’ın na‘t-ı pâkı ola beyt-i mülhemi
Şehriyâr-ı dîn ü şevket-mâye-i iclâl kîm
Dehre şehr-âyîn olur fart-ı safâdan her demi **[T1 448b]**
Çerh-ı seyr ile kanâdîl-i müşa‘şa‘ ‘arz eder
Şehriyâr’ın şehr-âyîninde mâh u encümi
Şehriyâr-ı ‘âlemin her vaktini tevfîk ile
Ede şehr-âyîn-i ‘âlem Râhimînin erhamı
Şehriyâr’ın ‘ismet-ârây-ı dür-i şeh-vâresi
Böyle şehr-âyîne bâdî oldu hayr-ı makdemi
Hayr-ı makdem Şehriyâr’ın ola yâ Rabb dem-be-dem
Şehr-âyîn-i selîl-i pâki sûr-ı hürremi
Şehr-i hıfz-ı lâ-yezâlîsinde âyîn eyleye
Şehriyâr-ı a‘zamı ta‘vîze ism-i a‘zamî
Olmadı bu resme hiçbir Şehriyâr’a gerçi kim
Etdi şehr-âyîn selâtîn-i[2] cihânın akdemi
Zühre şehr-âyîn-i sûr-ı Şehriyâr’a şevkle
Şimdi temyîz edemez âheng-i zîrinden bemi
Şehriyâr’ın na‘t-ı şehr-âyînini teşhîl içün
Şeddeli yazmaz ‘Utârid yazsa harf-i müdgamı
Etse emr âyîn-i şehre Şehriyâr-ı ekrem’in
Hükmü îcâb etdirir cezm eyledim selb-i lemi

---

1 Hudâ T1 : — A2
2 selâtîn-i A2 : سلاطين T1

Ol kadar deryâda şehr-âyîne şenlik oldu kim
Şu'le sandı Şehriyâr-ı bahr u ber mevc-i yemi
Âteşîn kavvâre şehr-âyîn içün seyr etdirir **[T1 449a]**
Şehriyâr'a şu'le-i Kisrâ-mizâc-ı berhemî
Şöyle ni'met-bahş-ı 'âlem Şehriyâr-ı cûd kim
Hâtem-âyîn etdi şehr-i bezle mûr-ı ebkemi
Şehriyâr'ın matbah-ı yek-rûze şehr-âyînine
Verseler etmez kifâyet medhal-i mülk-i Cem'i
Zîb-i şehr-âyîn-serây-ı Şehriyâr'ı seyr eden
Edemez teşbîh necm-i tâk-ı çerh-ı sersemi
Cezbe-i teshîr-i şehr-âyîni sârî dehre kim
Selb eder ol Şehriyâr isterse âhûdan remi
Şöyle cârî ihtisâbı Şehriyâr-ı 'âlemin[1]
Şehr-âyîninde şîri gürbe zann eyler kimi
Böyle şehr-âyîni hüsn-i re'yile tezyîn eder
Şehriyâr-ı mülk-i 'irfânın Vezîr-i a'zam'ı
Şehr-âyîn-i isâbetden tehallüf eylemez
Şehriyâr'ın nezd-i 'irfânında re'y-i eslemi
Bi'l-bedîhet Şehriyâr'ın zabt-ı şehr-âyînine
Çünki merhûn eyledim bu mısra'-ı bercestemi[2]
Harf-i cevher-dârı Hâkim mısra'-ı târîhîdir
Etdi şehr-âyîni mülkün Şehriyâr-ı ekremi[3]
(ایتدی شهرایینی ملکن شهریار اکرمی) **Sene 1172**

---

1 'âlemin A2 : عالملك T1

2 bercestemi T1 : + [Bir sonraki sayfa olan s.415 ve 416 sehven ters bir şekilde buraya eklenmiştir] A2

3 Harf-i cevher-dârı Hâkim ….. ekremi T1 : + [Son beyit olan bu kısım kırmızı mürekkeple yazılmıştır] A2

Zikr-i izhâr-ı şâd-mânî-i deryâ ʻakīb-i şehr-âyîn-i hümâyûn berây-ı Hibetullah Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*[1]

[T1 449b] Zikr olunduğu vech üzere şehr-âyîn-i sâlifü't-tafsîl hıtâm bulup, üç gün mürûrundan sonra, mâh-ı recebü'l-ferdin selhi pencşenbih günü gicesi[2] hâlâ Cebeci-başı Mustafa Ağa'nın be-resm-i ʻâdî tertîb eylediği maʻûnalar üzere bir kalʻa sâlı mükellef ü müzeyyen ve bir fişek sâlı ve ʻakabe ve kanâdîl ve sâ'ir[3] levâzımât ve edevâtı ile hâzır u müheyyâ olup, Şehriyâr-ı ʻâlem ve Hidîv-i ekrem hazretleri Yalı-köşkü'nü şeref-i kudûm-ı meymenet-lüzûmlarıyla teşrîf ve baʻde'l-ʻaşâ sâʻat dörde dek mezkûr kalʻa ve sâl küçük toblar ile atılup ve fişekleri ve envâʻ-i bahrî ve mehtâbî çengîleri ve sâzları ile itmâm olup, niçe ʻatıyye-i behiyye ile hademe-i Cebe-hâne behre-yâb-ı nevâl buyuruldu.

İkinci cumʻa gicesi nevbet-i sâl-i fişek ve sâ'ir izhâr-ı ibtihâc-ı deryâ Top-hâne-i ʻâmire'nin olmağla, Topcu-başı olan[4] el-Hâc Mehmed Ağa niçe garâ'ib sanâyiʻ u bedâyiʻ sâl ve âlât-ı kalʻa ve ʻakabâta sezây-ı temâşây-ı hazret-i Pâdişâh-ı enâm olmağıyçün[5] ziyâde ihtimâm-ı tâm eyleyüp, ibtidâ kalʻa sâlı ve fişek sâlı ve cifte ʻakabe sâlı gāyet müzeyyen ü mükemmel idi. Ammâ cumʻa gicesine müsâdefe etmeğiyle sâllarında çengî ve sâz olmayup, kalʻası sâlında otuz kırk kadar[6] uşaklar kimi dâl-fes ellerinde kağıddan masnûʻa gürzler ve şeşperler ve süyûf [ve] tabancalar ve bunlar ahşâbdan masnûʻa atlara süvâr ve kimi başları **[T1 450a]** şeb-külâhlı idi. Ve mukābelesinde kırk elli nefer tavşen uşakları taʻbîr olunur Rum-peçeler başlarında aşkarlık ve elbise-i Efrenc ile ellerinde kağıddan masnûʻa meçler ve şişler ve tabancalar, kimi piyâde ve kimi süvârî idi. Bunlar birbirleriyle ceng edüp ve kalʻayı muhâsara ve humpâre ve lağımlar atılup, bir kalʻadan bir kalʻaya fişekler düşüp, kalʻa atılup yürüyüş ile ahz ve ezân-ı şerîf okundu. Ve ʻakabe ve fişek sâllarında kandîller ve raʻnâ mehtâblar ve bahrîler ve dört ʻaded dâ'imâ[7] devvâr servler ve hûr-ı mâ ve havz ve şâ-

---

1 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.
2 30 Receb 1172 = 29 Mart 1759 Perşembe.
3 sâ'ir (سائر) T1 : سائر A2
4 olan A2 : — T1
5 olmağıyçün A2 : olmağıycün T1
6 kadar A2 : — T1
7 dâ'imâ (دائما) T1 : دائما A2

dü'r-revân ve bir hayme altışar ma'ûna üstünde idi. Bunların cümlesi fişekden mürekkeb ü müterettib bir temâşây-ı 'azîm idi. Ve bunlardan ağreb ü a'cebi bu idi ki, 'akabeleri sâlında bir gāyet kebîr hüsn-i hatt ile 'mâşâallâh' yazılup, her elifi kāmet-i âdemî kadar oyulmuş müzehheb ve latîf idi. 'Akabe sâlının iki bâlâ sütûnu miyânında mu'allak ber-hevâ 'aynıyla hevâya nakş olmuş gibi gice ile zıyây-ı kanâdîlden altûn kalemle nakş olmuş gibi görünürdü.

Üçüncü gice Tersâne-i 'âmire'nin nevbeti olup, bunlar da 'akabe sâlı ve atlı karaca ve fişek sâlı ve kal'a sâlı ve bir küçük çekdirme ve bir kalyon-ı sagīr ki, ancak bu gicede fişek şenliği ki deryâ donanması andan 'ibâretdir. Bunun içün şehr-âyîn vukū'undan mukaddem ehâlî-i Tersâne'den biri yapdırmışidi. **[T1 450b]** Bunlar ber-kā'ide manzara-i hümâyûnda ceng ve tob ve tüfeng ile muhârebe eylediler. Ve yine fişekden havz ve bâğçe ve iki 'aded tâvus şekli fişekden mürg-i kebîr ve bir gāyet kebîr piyâde kadar mâhîleri var idi. Sâz ve çengîleriyle izhâr-ı bedâyi' u sanâyi' eyleyüp, temâm sâ'at-ı şebâne altıya dek itmâm olundu[1].

İhsân-ı Vezâret-i Vâlî-i Trabzon Süleymân Paşa ve gayrân tevcîhât-ı vüzerây-ı 'izâm

Yine sene-i merkūme evâsıt-ı recebinde[2] Vâlî-i Trabzon Paşa'ya karîha-i sabîha-i hazret-i Cihân-dârî'den rütbe-i vâlây-ı Vezâret i'tâ ve ihsân buyurulup, kadr ü şânları terfî' ve yine Trabzon Eyâleti bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûn müşârun ileyhe ibkā ve mukarrer kılındı. Ve târîh-i merkūmda[3] Ahıshalı Vezîr-i mükerrem Mehmed Paşa Rumeli'den 'azl ve Yanya Sancağı tevcîh buyurulup, mahall-i merkūmdan henüz zâmile-bend-i nehzat olmadan, Vidin Kal'ası muhâfazası şartıyla bâ-hatt-ı hümâyûn müşârun ileyhe tevcîh buyuruldu.

---

1 Pâdişâh-ı enâm olmağıyçün ziyâde ihtimâm-ı tâm eyleyüp ….. olundu T1 : + [Bu kısım s. 415 ve 416'ya yazılmış ve bu varak esere ters bir şekilde eklenmiştir. Sayfanın geri kalanı boş bırakılmıştır. Ayrıca s. 418'de "evâsıt-ı Receb sene 72" yazısından başka bir şey yoktur] A2

2 11-20 Receb 1172 = 10-19 Mart 1759.

3 11-20 Receb 1172 = 10-19 Mart 1759.

Ve bu târîhde[1] Âsitâne-i ʻaliyye'de sâmân-sâz-ı istirâhat olan Vezîr Silahdâr Mehmed Paşa'ya Eyâlet-i Rumeli tevcîh ve Bâb-ı Sadrıaʻzamî'de ilbâs-ı hilʻat ile tekrîm ü tevkīr buyuruldu.

Yanya Sancağı, Vidin Muhâfazası'ndan maʻzûl Vezîr İsmâʻîl Paşa'ya bâhatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh buyuruldu. Ve bu esnâda Kethudâ'-i Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî, evâmir-i celîle-i şehr-âyîn **[T1 451a]** ve umûr-ı mühimme-i Devlet ile cânib-i Mısr-ı Kāhire'ye zâmile-bend-i ʻazîmet olmağla, vekâletleriyle ʻIvaz Mehmed Paşa-zâde Halîl Bey cenâbları ilbâs-ı hilʻat olundu.

ʻAkd-i hazret-i Hânım Sultân hazret-i ʻÂyişe Sultân-zâde be-mütevellî-i Haremeyn Nûrî Efendi çırâğ-ı hâssa-i hazret-i Şehriyâr-ı ʻâlem *etâlallâhu ʻömrahû ve şevketehû âmîn*[2]

Yine sene-i merkūme recebü'l-ferdi'l-mübârekin evâ'ilinde[3] gars-ı yemîn-i ʻinâyet-âyîn-i hazret-i Zıllullâhî *edâmallâhu ʻömrahû ve devletehû ilâ-yevmi't-tenâhî*[4] olan Lala-zâde Nûrî Efendi cenâbları mahzâ şevketlü, ʻinâyetlü, kerâmetlü efendimizin cârû[b]keş-i harem-serây-ı şevketleri ʻutekāy-zâdesi gulâm-ı sıdk-ittisâm, dergâh-ı ʻazamet-iktinâhları zümresinden olup, tabʻ-ı ʻinâyet-nebʻ-i hazret-i Şehriyârî'leri mecbûl-i himem ü kerem ve meftûr-ı şefekat ve lutf u himem olup, mûmâ ileyh kullarına ve pederine ve vâlidesi câriyesine inʻâm-ı vefîre ve ihsân-ı kesîrden mâʻadâ Dîvân Hâceliği mansıbıyla be-kâm ve Tevliyet-i Haremeyn ile resîde-i zirve-i merâm buyurup, devletlü ʻÂyişe Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*[5] hazretlerinin kerîme-i şehîme-i dürretü't-tâcları ʻismetlü Nûr-ı çeşm-i hânedân-ı saltanat Hânım Sultân-ı *zekiyyetü'ş-şân*[6] hazretlerini dahi ʻakdü'l-hibâle-i izdivâcları ile mûmâ ileyh kullarının bâlây-ı kadr ü şânların resîde-i ʻarş-ı iʻtilâ buyurdular.

Resm-i kadîm üzere şeref-i **[T1 451b]** itmâm-ı ʻakde me'mûr Kadıʻasker Efendi hazretlerinin ve vükelâ ve şühûd ve gayra elbise-i fâhıre ve ʻatıyye-i cezî-

---

1 11-20 Receb 1172 = 10-19 Mart 1759.

2 "اطال الله عمره وشوكته امين = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü uzatsın, yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 1-10 Receb 1172 = 28 Şubat-9 Mart 1759.

4 "ادام الله عمره ودولته الى يوم التناهى = Allah onun ömrünü ve devletini kıyâmet gününe dek dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

6 "زكية الشان = Şânı temiz, pâk" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

leleri ve mühimme-i mü'eccel-i 'âdîleri ve sâ'ir levâzım-ı mühimmeleri mesârifi bi'l-cümle taraf-ı hümâyûndan i'tâ ve in'âm olunup, tarafeyn-i ahseneyn çırâğ-ı hâssa-i Şehriyâr-ı 'âlem ve nevâziş-i dîde-i cûd ü 'atâ-pâş-ı Nigeh-bân-ı ümem olmak üzere bahr-i bî-gerân-ı eltâflarına nâ'il-i merâm oldular.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ hemîşe vücûd-ı hümâyûnların 'âmme-i fukarâ vü zu'afâ, husûsan bendegân-ı 'inâyet-ilticâları üzerlerinden dûr u zâ'il etmeyüp, ferr u haşmet ve iclâllerin gün-be-gün efzûn ve hatâ vü hatarlardan berî ve masûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Ve hem bu esnâda Silahdâr Mehmed Paşa birâderi Kethudây-ı Bevvâbîn-i hazret-i Şehriyârî Hüseyn Bey cenâbları şehr-âyîn fermânıyla cânib-i Kāhire-i Mısır'a ta'yîn ve sâ'ir mu'tâd üzere elviye-i ma'dûdeye hademe-i Devlet'den birer müte'ayyin kimesneler evâmir-i şerîfeleriyle ta'yîn ü irsâl buyuruldu.

Vukū'-i emr-i hümâyûn berây-ı imtihân-ı tophây-ı üç kantarlu ve balyemez ve gayrân ki be-manzara-i hümâyûn temâşây-ı ân irâde-i hazret-i Cihân-dârî bûde

Yine sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamının on ikinci sülesâ günü[1] bundan esbak Top-hâne-i 'âmire'de üç kantar gülle atar kebîr toplar dökülmüşidi. Gāyet metîn ve müstahkem ve matbû'u **[T1 452a]**'l-endâm, mehîbü't-tavr, hasenü'ş-şekl medh u vasfa sezâ toplar olup, Tobcu-başı el-Hâc Mehmed Ağa fenn-i tesviye-i müdâfi' ve izâbe ve vaz'-ı kavâlib ve doldurma ve atması ve nişân alması ve yuvarlak vaz'ı ve tomar darbında mâhir ve muvaffak ve Topcu Ocağı'nın ru'yet-i umûrunda 'ârif ve âgâh bir kimesne olmağla, zikr olunan üç kantarluların dökülmesinde gāyet sarf-ı ihtimâm eylemişler idi. Ve merhûm Sultân Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[2] müddetinde dahi böyle iki 'aded kebîr toplar dökülüp, (دوكيلـوب) Dürrî merhûm târîhlerin inşâd ve ketb ve hâlâ kâr-hâne pîş-gâhında mânend küh-sâr-ı âhenîn mütemekkinîn ve dağ-ı derûn-ı düşmenân-ı dîn olmuşlardır. Hakk Te'âlâ Devlet-i 'aliyye'nin gün-be-gün şevket ü kudretin müzdâd eyleye, âmîn.

Bu üç kantarluların dahi herbiri diyâr-ı düşmeni hedm ve kal'aların kal'a müheyyâ ağzın açmış birer ejder-i mehîbü'ş-şekl olduğu bî-merâdır. Iktifâ'en limâ-sebak kudretlü, kerâmetlü efendimiz hazretleri dahi bu iki 'aded topların

---

1 12 Şa'bân 1172 = 10 Nisan 1759 Salı.

2 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

dökülmesine fermân ve sene-i isneyn ve seb'înin cemâziyelâhıresinin âhırı cum'a gicesi[1] döküm furununa âteş, mâh-ı recebin gurresi cum'aertesi günü[2] sâ'at dört-de iken dökülüp, bi-vechi's-sühûleti husûlüne hamd ü senâ olunmuşidi.

Makāle-i lâhika

'Ahd-i Sultân Süleymân Hânî'de bir tob dökümüne fermân-ı hümâyûn olup, üç gün üç gice ol furuna âteş olur, ma'den müncemid kalup, izâbe-si mümkin olmaz. Hademe-i Top-hâne-i 'âmire mütehayyirîn **[T1 452b]** ve havâlîsinde sâkinîn düvel-i Nasârâ balyosları gāyet memnûn olmalarıyla, bu keyfiyyet-i havâdis olmak üzere cumhûrları taraflarına tahrîr eylemişler. Hakk Te'âlâ bunları tekzîb ü tahcîl içün te'yîden li'd-Devleti'l-'aliyyeti'l-Muhammediyyeti meğer Top-hâne'de meşâyih-i fukarâdan Kara-baş nâm bir darîr zât-ı muhterem var imiş. Du'â içün da'vet-i meşâyihde bunu nisyân eylemişler. Derhâl hâtıra gelüp da'vet ve bir pâre kağıd okuyup, kânûna atarlar; hemân sâ'at ol ma'den-i müncemid müzâb olup, su gibi cereyân eder ve toplar dökülür. Pâdişâh-ı 'âlem hazretleri ol şeyh-i darîr-i mübâreki Top-hâne-i 'âmire'de du'â-gûy edüp, vazîfe-i mu'ayyene ihsân buyururlar. el-Yevm bi-hamdillâhi Te'âlâ ol 'azîzin zürriyyetlerinden bir mazanna-i hayr u salâh kimesne yine du'â-gûyluk hıdmetinde müstedîmdir.

Binâ'en 'aleyh bu dökülen üç kantarlular şânına ihtimâm olunacak mevâddan olmağla, baş tarafına mâşâallâh, ba'dehû Sultân Mustafa Hân ibnü's-Sultân el-Gāzî Ahmed Hân *'aleyhi'r-rahmetü*[3] celî sülüs ve emr-i hümâyûn ile târîh-i 'Abd-i Hakīr, hatt-ı 'âcizâne-i Hakīr ile sebt olunmuşdur.

Vezn-i kantar iki yüz yirmi çab-ı kısa yüz otuz iki, karış on yedi olmak üzere üzerinde mektûb ü mersûm ve bu esnâda altmış kadar şâhîler bir okka, yarım okka, yüz dirhem yuvarlak atar dökülüp müheyyâ idi. Ve 'ahd-i hazret-i Sultân Ahmed Hânî'den berü kırk seneye bâliğ olur ki, böyle kebîr ve

---

1 29 Cemâziyelâhır 1172 = 27 Şubat 1759 Salı. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 1 Receb 1172 = 28 Şubat 1759 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

3 "عليه الرحمة = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

[T1 453a] balyemez ve şâhîler gülleleriyle sekdirme atılmak üzere basdırılmağa emr-i hümâyûn vâkı‘ olmamışidi.

Târîh-i mâh-ı merkūmda yevm-i sülesâda[1] fermân-ı hümâyûn olup şevketlü, kerâmetlü Şehriyâr-ı ekrem hazretleri Serây-ı hümâyûn'un Top-kapusu tarafında mermer köşkden temâşâ buyurmaları üzere emr ve bir iki sâ‘at zarfında altmış ‘aded şâhîleri ve yirmi dokuz ve sekiz ve yedi okka atar balyemezleri ve üç kantarluları doldurup, âmâde idiler. Ve sâha-i bahrda tâ Fenâr-bâğçesi'ne varınca hâsekîler gönderilüp, piyâdeleri ve sefîneleri men‘ eylediler. Topcu-başı Ağa karşu eyvân-ı hümâyûndan sudûr-ı emre muntazır oldu. Ammâ şevketlü, kerâmetlü Şehriyâr-ı ‘âlem efendimiz hazretleri topların atılmağa başlamasına emr içün: "Hâsekî, Top-hâne'ye varınca zemân mürûr eder; Tob-kapu sâhilinden bir mikdâr barut işti‘âl olunsun. Tobcu bu işâreti gördükde, topları atmağa başlasun" deyü emr buyurmuşlar idi. Öyle olup karşudan ‘alev zâhir olduğu gibi ibtidâ şâhîler, ba‘dehû üç kantarlular büyük gülleleri küp kadar sekdirme eyleyüp, manzara-i hümâyûnda gûyâ elma kadar bahrda seküp, yirmi dört def‘a sekdirmesi, tâ Moda-burnu'na varınca temâşây-ı hümâyûnda gāyet pesendîde ve sâ'ir erbâb-ı temâşâ hayrân oldular. Hattâ kefere balyozları ol gün temâşâ edüp, hayret-zede ve lâl **[T1 453b]** oldular. Balyemezler dahi kezâlik seküp, bi-hamdillâhi Te‘âlâ ser-i mû birinde ‘ayb ve sakat nümâyân olmadı.

Topcu-başı Ağa iki kurbân hazırlamış imiş. Herbirini bir üç kantarlunun yanında şükrâne kurbân ve böyle hıdmet-i celîle-i Şehriyârî'de meşkûru'l-mesâ‘î olduğuna hezâr ve sad-hezâr hamd ü senây-ı Vâhib-i Mennân'a ibtidâr ve du‘ây-ı devlet-i Pâdişâh-ı enâma zebân-güşây-ı tekrâr oldu. Ol gün Sâhib-i devlet ve devletlü Ebu'l-mevâhib Râgıb Mehmed Paşa hazretleri Bâb-ı Sadrıa‘zamî'de Kürk-odası'ndan temâşâ buyurdular.

İhrâc-ı Surre-i Haremeyn-i muhteremeyn bi-vechi'l-‘âdeti

Yine sene-i merkūme mâh-ı recebü'l-âsımın yirmi yedinci günü[2] fukarâ'-i Haremeyn-i muhteremeyn'in beher sene irsâli mu‘tâd olan sadakāt-ı behiyye-i Husrevâne ve ‘atıyye-i cezîle-i Mülûkâne'leri Hazîne-i ‘âmire'den ifrâz ü ihrâc

1 1 Receb 1172 = 28 Şubat 1759 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 27 Receb 1172 = 26 Mart 1759 Pazartesi.

olunup, fukarâ'-i sükkân-ı Haremeyn-i muhteremeyn'e îsâl ü teslîmi içün beher sene Emânet-i Surre-i şerîfe ile bir mu'temed ve müte'ayyin kulları me'mûr kılınmak 'âdet-i seniyye-i Devlet-i ebediyyetü'l-karâr olmakdan nâşî, bundan esbak Kâtib-i Dârussa'âde olan Kayseriyyeli İbrâhîm Efendi Emânet-i Surre ile tahsîs ü ta'yîn ve ilbâs-ı hil'at olunup, esnâ'-i râhda sâlimen ve gānimen birbirlerine îsâli içün ısdârı 'âdet olan evâmir-i şerîfeleri vülât ü hükkâma hitâben tahrîr ve Emîn-i mûmâ ileyhe teslîm ve savb-ı me'mûruna râhî vü tesyîr kılındı. Ve bu esnâda Vezîr Melek **[T1 454a]** Ahmed Paşa hıdmet-i muhâfaza-i hacc-ı şerîf olan Cerde hıdmetine bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn me'mûr buyuruldu.

Ta'yîn-i Eyâlet-i Sivas ve Erzurum be-nevâhî-i Kars ve be-Eyâlet-i Cıldır berây-ı hıdmet-i (خذمت) muhâfaza-i ân-cânib

Yine sene-i mezkûre şa'bânü'l-mu'azzamı evâyilinde[1] vârid olan tahrîrât-ı vülât mazmûnu üzere ki, Lezgî tâ'ifelerinin bir şirzime-i bî-ser ü pâları miyâne-i hudûdda kühsâr-nişîn-i merhıyyetü'z-zimâm serserî tâ'ife olup, câ-be-câ Anadolu havâlîsinde vâkı' başsız, kıçsız, kapusuzlar gibi bunlar dahi düzdân-ı küh-sârî bugāt-ı bî-şerm ü hıyâne, Devlet-i Muhammediyye'ye inkıyâd ile câdde-i şerî'ate sâlikîn ve ne Devlet-i İran'a tebe'iyyet ile taht-ı zâbıtaya dâhilîn andâl-ı nâsdan bir bölük sefele-i gürîzende-i şi'b-i cibâl olup, ol tarafların nevâhîlerine câ-be-câ dest-i te'addîleri ma'lûm-ı Devlet-i müstahsenü'r-rüsûm olmağla, bu makūle mefâsidin dest-i gezendinden ol havâlîyi mahz-ı sıyânet içün Sivas ve Erzurum eyâletleri ta'yîn ü irsâline mübâşirler ma'rifetiyle evâmir-i 'aliyye ısdâr u isrâ kılındı. Ve ancak ta'yîn-i eyâlete vech bu olduğuna hudûd-ı İran kurbunda olan vülât ve zâbitâna dahi ifhâmı mütezammın tahrîrât ile ikmâl-i merâm buyuruldu.

Vefât-ı Göynüklü Ahmed Efendi Defterdâr-ı Şıkk-ı Sânî

Yine sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamı evâsıtında[2] hâcegân-ı **[T1 454b]** Dîvânî'den ihtiyâr ve müsinn yüz yaşını mütecâviz kimesne idi. Şıkk-ı Sânî Defterdârlığı ve Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı, Devlet-i 'aliyye'nin rukûb ü nüzûle iktidârı olmayup, 'alîl ve nâ-tüvân olanlara cümle-i sadakāt-ı behiyye-i Dev-

1 1-10 Şa'bân 1172 = 30 Mart-8 Nisan 1759.

2 11-20 Şa'bân 1172 = 9-18 Nisan 1759.

let-i ʿaliyye'den olmağla, mûmâ ileyhe ihsân olunup, niçe müddet-i medîde Şıkk-ı Sânî olmuşidi; hatfe enfihî vefât eyledi.

Şıkk-ı Sâlis olan Mülakkab-ı Üsküdârî Sâlih Efendi'ye, Şıkk-ı Sânî'lik ilbâs ve Enderûn-ı hümâyûn'dan çırâğ olan Silahdâr Kâtibi-yi sâbık ihtiyâr ve Hattât ʿAbdî Efendi'ye Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı ihsân ve ilbâs-ı hilʿat olundu. Mûmâ ileyh ʿAbdî Efendi dahi gāyet ihtiyâr ve ʿalîl olmağla, ramazân-ı şerîf evâhırında[1] vefât eyledi. Hâcegândan Kalyonlar Kitâbeti'nden maʿzûl ʿÂrifî dâmâdı Süleymân Efendi dahi hayli müsinn ü ʿalîl âdem olmağla, mâh-ı şevvâlin dördüncü günü[2] vukūʿ bulan ʿûmûm-ı tevcîhâtda Şıkk-ı Sâlis Defterdârlığı ile be-kâm ve ilbâs-ı hilʿat olundu.

Ve bu esnâda Haleb Kapu Kethudâsı demekle maʿrûf zuʿamâdan Mustafa Ağa yüz yaşını mütecâviz ve meflûc olmağla, vefât eyledi. Vâris-i şerʿîsi olmayup, kalan mâlı ve eşyâsı taraf-ı beytü'l-mâl-i mîrîye zabt u rabt olundu. Bu makūle mâl eşeği harîfler rasad-ı habâyây-ı zemînden lâ-fark olmağla, bunların baʿde'l-vefât emvâli rikâz-ı arzî makūlesine **[T1 455a]** mahmûle ʿaklen ve şerʿan mes'ele-i rikâza müşâbih olduğu bedîhîdir.

Ve bu esnâda zuʿamâdan Kemiksiz ʿAli nâm kimesne maktûl Esʿad Paşa'ya dâ'ir umûr-ı Devlet ile me'mûr ve râhî kılınmışidi. Hıdmet-i me'mûresinde câdde-i sıdk u istikāmetden nükûl ve tamaʿ-ı hâmı ile hılâf-ı merzî umûru irtikâbı nümâyân olmağla, te'dîb içün Yedi-kulle'ye habs olundu. Ve merhûm Ebûbekir Paşa-zâde Ser-bevvâbîn-i Dergâh-ı ʿâlî Mehmed Bey, Şerîf-i Mekke-i mükerreme cânibine beher sene irsâli muʿtâd olduğu vech üzere teşrîfât-ı hümâyûn ile irsâl ü ibʿâs buyuruldu.

Tefvîz-ı iltizâm-ı Gümrük-i Duhân-ı Âsitâne be-ʿAli Ağa Kethudâ'-i ʿÂsıme Sultân-ı *ʿaliyyetü'ş-şân*[3]

Yine sene-i merkūme şaʿbânü'l-muʿazzamında[4] hâlâ Gümrük-i Duhân-ı Âsitâne hisse hisse ashâb-ı ʿuhde-i Mâlikâne kimesnelerin bâ-berât-ı ʿâlî yedlerinde olup ve lâkin mâlikâne-i mezkûre min-haysü'l-mecmûʿ yedi sekiz yüz kîseye bâliğ fâyizi olup, mîrîye gadr olunmamak içün ve hisse sâhiblerine dahi

---

1 21-30 Ramazân 1172 = 18-27 Mayıs 1759.

2 4 Şevvâl 1172 = 31 Mayıs 1759 Perşembe.

3 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

4 1-29 Şaʿbân 1172 = 30 Mart-27 Nisan 1759.

ser-i mû gadr olunmamak vechiyle herkese verdiği mu'accelesi taraf-ı mîrîden edâ ve anlar dahi berâtların teslîm ve mâlikâne-i mezkûre taraf-ı mîrîden zabt olunmak üzere sâlifü'z-zikr Sultân Kethudâsı 'Ali Ağa'ya tefvîz buyuruldu. Sene-i kâmile zabtı temâmından sonra hâsıl olan ol kadar fâ'iz-ı cesîmden ashâb-ı hisselere verilan mu'accelât-ı mîriyye edâ **[T1 455b]** olunup, ziyâde zuhûr eder mi, etmez mi ne gûne olursa 'arz u telhîs olunup, ne vechile emr-i hümâyûn sâdır olursa, öylece 'amel olunmak bâbında mü'ekked ve musarrah vârid olan emr-i hümâyûn-ı 'inâyet-makrûn üzere nizâm verildi.

Ve bu esnâda sâbıkā Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî Ağası olup, Gelibolu'da me'mûrun bi'l-ikāmet olan Keylci (كيلجى) Mustafa Ağa ıtlâk ve Üsküdar muzâfâtından Kadı-köy'ünde ikāmetine fermân buyuruldu.

İhrâc-ı mevâcib-i kısteyn bi-vechi'l-'âde

Yine sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamının yirminci sülesâ günü[1] tavâ'if-i askeriyye-i zafer-rehberin mahz-ı 'atâyây-ı cezîle-i hazret-i Şehen-şâhî'den mazhar-ı in'âm ve müstehak oldukları mevâcibleri Dîvân-ı hümâyûn günü Serây-ı 'âmire'de Hazîne-i hümâyûn'dan ihrâc ve herkese havsala-i istihkāklarına göre i'tâ vü ihsân buyurulup, Sadrıa'zam ve Müşîr-i efham devletlü Râgıb Mehmed Paşa hazretleri mevâcib-i mezkûreyi ihrâcı gününden Bâb-ı Sadrıa'zamî'de taksîm ü tevzî'ine şurû' ve mâh-ı mezkûrun yirmi altıncı günü[2] itmâm-ı devr ve Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî Ağa ber-vech-i mu'tâd-ı hatt-ı şerîf-i şevket-redîf ve bir sevb-i semmûr-ı müstevcibü's-sürûr ve hançer-i mücevher ile vârid ve merâsim-i ta'zîm ve istikbâlî itmâmından sonra hatt-ı şerîfi kırâ'at ve sevb-i semmûru iksâ ve hançer-i mücevheri zîb-i kemer-kâm-ı i'tilâ buyurdular. **[T1 456a]** Ve Ağa-yı mûmâ ileyh dahi ber-vech-i 'âdet-i müstedîme semmûr kürk ve esb-i mükemmel ve 'atıyye-i behiyye-i Âsafî i'tâ buyurulup, kemâl-i meserrât ü hubûr ile merâsim-i ikrâm ü ihtirâmları makrûn-ı zürây-ı ikmâl ü itmâm buyuruldu.

---

1 20 Şa'bân 1172 = 18 Nisan 1759 Çarşamba. Metnimizdeki günün tarihi ile bizim istifâde ettiğimiz eserlerdeki gün tarihi arasındaki fark, hilâlin görülmesinden kaynaklanmış olmalıdır.

2 26 Şa'bân 1172 = 24 Nisan 1759 Salı.

Kethudây-ı Sadrıa'zam-şüden-i sa'âdetlü Subhî-zâde 'Abdullah Efendi

Yine sene-i merkūme mâh-ı şa'bânü'l-mu'azzamının yirmi üçüncü günü[1] Kethudâ'-i Sadrıa'zamî Hamza Efendi ma'zûl olup, Dergâh-ı 'âlî Yeniçerileri Efendisi Subhî-zâde 'Abdullah Efendi cenâbları her vechile lâyık u müstehak olmağla, Sadrıa'zam Kethudâlığı'na ilbâs-ı hil'at buyuruldu. Ve sâbıkı Hamza Efendi cenâbları hânesinde ârâm-sâz-ı istirâhat oldu.

Mûmâ ileyh Subhî-zâde 'Abdullah Efendi hazretleri sâbıkā Devlet-i 'aliyye'de Defterdâr-ı Şıkk-ı Evvel olup, Vezâret i'tâ olunan dâmâd-ı Vezîr Mehmed Paşa-zâde 'İzzet Paşa -ki Defterdâr-ı be-nâm ve fenn-i kitâbetde 'alem-i a'lâm idi- anların hânedânında neşv ü nemâ ve müddet-i defterdârlıklarında mektûbcuları ba'de zemânin dahi merhûm Anadolu Eyâleti tevcîhinde Dîvân kitâbetleri hıdmetiyle ma'an râhî ve müşârun ileyhe Revân cânibi Ser-'askerliği tevcîh olundukdan sonra vefât edüp, ol vakitden berü de'avât-ı hayriyyesine mülâzim ve hânedânına hüsn-i mücâmele üzere olup, ba'dehû merhûm Cânibî 'Ali Efendi ile cibâyet-i Mısır'a me'mûriyyetlerinde Mâliyye Tezkireciliği Pâyesi'yle ru'ûs ve ilbâs-ı hil'at ve hıdmeti **[T1 456b]** meşkûr olup, ba'dehû Rikâb-ı hümâyûn'da vekâlet-i Tezkire-i Sânî, ba'dehû asâlet-i Tezkire-i Sânî, ba'dehû iki def'a Rûznâmce-i Sânî ve Mâliyye Tezkireciliği, ba'dehû Yeniçeri Efendiliği ile kâm-yâb ve senesi tekmîlinden mukaddem Kethudâyî-i Sadrıa'zamî ile behre-yâb buyuruldu.

Merhûm 'İzzet Paşa hânedânından Behcet Efendi-yi merhûm ve Mustafa Bey Kethudâ'-i Sadr-ı sâbık-ı merhûm ve el-yevm ba'zı etrâfları mevcûd ve nazar-ı iksîr-eserleri berekâtı meşhûddur. Mûmâ ileyhin kethudâlıklarına hâme-i Hakīr'den ser-zede olan târîh bu mahalle serd olundu:

Hamdülillâh mesned-i ikbâlde
Zîver-ârâ oldu bir zât-ı kerîm
Subh-ı 'izz ü meşrık-ı iclâlde
Necm-i bahtı sa'd ile ola mukīm
Bâm-ı ikbâl ü sabâh-ı devleti
Eyleye âfâka işrâk-ı 'amîm

1 23 Şa'bân 1172 = 21 Nisan 1759 Cumartesi.

Hâkimâ bu beyt-i cevher-dârına
Dense lâyıkdır eğer dürr-i nazîm
(…..)
Oldu ʻAbdullah Efendi kâm-kâr
(اولدی عبدالله افندی کامکار)
Kethudâ'-i Sadr-ı ʻâlî-i kerîm
(کتخداء صدر عالئ کریم) **Sene 1172**

Halîmî Defterdâr (دفتراد) Efendi'nin hakkā bu târîhleri mısraʻ-ı berceste olmağla, **tahrîri**[1] çespân görüldü:

Oldu Subhî-zâde ʻAbdullah Efendi Kethudâ'
(اولدی صبحی زاده عبدلله افندی کتخداء)

Ve sâbıkā Emânet-i Darb-hâne ile be-kâm olan Subhî Efendi, Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı ʻâlî Kitâbeti'yle ser-efrâz buyuruldu.

Vürûd-ı taht-ı tâvusî-i mücevher ve hayme-i hümâyûn ez-cânib-i Bağdâd-ı bihişt-âbâd ki pîş-ezîn ez-cânib-i Nâdir Şâh Tahmâsb be-tarîk-ı ithâf âmed-bûde

[T1 457a] Yine sene-i merkūme şaʻbânında[2] bundan esbak musâlaha-i Nâdir Şâhî vukūʻundan sonra Mustafa Hân-ı İrânî-i Erdelânî ile bi-tarîkı'l-ithâfi ve'l-ihdâ' Devlet-i ʻaliyye'ye gönderilan taht-ı tâvusî-i mücevher ve hayme-i ibrîsîm-tınâb-ı sâye-güster ve ana mânend baʻzı tuhaf-ı nâdire-perver Bağdâd'a gelüp vâsıl, ol esnâda haber-i merg-i Nâdirî ve ihtilâl-i İran hasebiyle sefîr-i mûmâ ileyh Mustafa Ağa Ülke-i İran'a ʻavdeti muktezî ve miyâneye zemân-ı duhûlü ile tâ şevketlü, kerâmetlü, ʻazametlü Şehriyâr-ı ekrem ve Hidîv-i aʻzam *edâmallâhu ʻömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-ʻâlem*[3] efendimizin cülûs-ı meymenet-me'nûsları târîhinden bu vakte gelince, ol hâl üzere taht-ı tâvus ve hayme-i sâlifü'z-zikr lâne-i hızâne-i Bağdâd-ı bihişt-âbâdda dâne-çîn-i istikrâr idi. Şimdi Vâlî-yi Bağdâd Vezîr Süleymân Paşa'nın baʻde'l-istîzân Ağa-yı Selâmî

1 **tahrîri** [Bu kelime "çespân" kelimesinin üzerine kırmızı mürekkeple farklı bir kaligrafi ile yazılmıştır] T1

2 1-29 Şaʻbân 1172 = 30 Mart-27 Nisan 1759.

3 "ادام الله عمره وشوکته مادام العالم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü dünya durdukça dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

yediyle feth-i cenâh-ı isrâ ve taraf-ı Devlet-i ıstıfâ-penâh-ı ʻulyâ'ya irsâli vü îsâli müyesser olup, Ağa-yı Selâmî itmâm-ı hıdmetiyle savb-ı maksûduna râhî kılındı.

Giriften-i düzdân ve eşkıyâ'î-yi serserî nezd-i Orta-köy ve gayrân

Bu esnâda Kabataş ve Orta-köy ve Üsküdar havâlîlerinde baʻzı düzdân ve tugāt-ı erâzil ki, sûret-i ihtifâda ve lâkin yatak yerleri bulunup, bu zikr olunan etrâflarda gicelerde baʻzı sâhil-hânelere ve kenîsâlara girüp, esvâb ü eskāllerini kilîsâ şemʻdânları ve mepîbâlarına (مپیبالرینه) ve mumlarına varınca serika **[T1 457b]** ve esnâ'-i râhdan mürûr eden ebnâ'-i sebîle dahi dest-i teʻaddîleri uç verüp, Orta-köy ustası ve neferâtı ile birkaçı döğüşüp, tarafeynden mecrûhlar ve serika olunan eşyâlarıyla ahz ve Bâb-ı Sadrıaʻzamî'ye getürülüp keyfiyyetleri baʻde't-teftîşi ve't-tefahhus maʻlûm oldukda, ele getürülan başları ve hevâdâr ve[1] rufekāsı mahal-be-mahal ʻibret-i ʻâlem içün cezây-ı sezâları tertîb olundu.

Âmeden-i haber-i Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî ez-cânib-i Mısır ki be-hutût-ı şerîfe râhî-şüde bûd

Yine sene-i mezkûre evâsıt-ı şaʻbânü'l-muʻazzamında[2] bundan esbak Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî ve ʻAbbâs Efendi ve gayruhû hutût-ı şerîfe-i hazret-i Cihân-bânî ile cânib-i Mısr-ı Kāhire'ye tenbîh ve îkāz u inzâr ile ʻâzim ü râhî olmuşlar idi. ʻAzîmetleri târîhi makāle-i sâlifede icmâl-i me'mûriyyetleri zikr olunmuşidi. Şimdi bu gûne cevâbları vârid oldu ki, mûmâ ileyhim Mısır'a vusûl ve hutût-ı şerîfeleri kırâ'at ve mazmûn-ı münîfleri ki, beher sene cânib-i Haremeyn'e irsâli tertîb olunan gılâl-i Haremeyn-i muhteremeyn ve irsâliyye hazînesi emvâli ve deşâyiş ve refʻ-i mürettebât ve havâlât-ı gayr-ı muʻtedd-behâ ve mesârif-i fâriganın refʻi ve nizâm-ı Mısır ve buna dâ'ir evâmir-i Pâdişâhî'ye gerek ümerâ ve gerek yeniçeriyân ve gurebân ve müteferrika-gân ve çavuşân ve eytâm ve havâlî ve sâ'irlerin kemâl-i taʻzîm ü tekrîm üzere istikbâlleri ve cümlesi mevâdd-ı mezkûreye **[T1 458a]**

---

1 "و" harfi kendisinden sonra gelen "rufekāsı" kelimesinin başındaki "ر" harfi ile üst üste geldiği için "د" harfine benzemiştir.

2 11-20 Şaʻbân 1172 = 9-18 Nisan 1759.

"Sem'an ve tâ'aten" deyü gerden-nihâde-i inkıyâd olmaları ve min-ba'd bu günden sonra ser-i mû tehâvün ü terâhî olmayup, cerâ'im-i güzeşteleri (كذشته فرى) dahi 'afv ile mu'âmele recâ ve mezâhib-i erba'a müftîleri ile Câmi'u'l-ezher 'ulemâsı bunların inkıyâd ü itâ'atlarına kefâletlerini mütezammın vesîka-nâmeleri vürûd bulup ve merhûm Sultân Selîm Hân *'aleyhi'r-rahmetü ve'l-gufrân*[1] hazretlerinin hîn-i fetihlerinden berü bu gûne havf ü haşyet ve bu nev'a tav' ve rahbet-i ehâlî-i Kāhire'de nümâyân olmadığı cümle şevketlü, kerâmetlü, mehâbetlü Şehriyâr-ı 'âlem ve Zıllullâh-ı a'zam efendimizin kuvvet-i baht-ı 'âlîleri berekâtıyla hâsıla olduğunu ve bi-hamdillâhi Te'âlâ bu dîn-i Muhammediyye'nin "*Nusırtü bi'r-ru'bi mesîrate şehrin*"[2] eser-i şerîfinin i'câz-ı bâhiru'l-enâniyyeti zât-ı Hidîvâne'leri mazhar olduğunu i'lâm ve tafsîl üzere tahrîr olunmuşidi (اولنمشـدى).

Tevcîhât-ı ba'zı vüzerâ vü ümerâ' ve ba'zı mevâlî-i kirâm der-hılâl-i sene-i isneyn ve seb'în ve mi'etin ve elf

Eyâlet-i Rumeli sâbıkā Hüdâvendigâr ve Yanya ve Avlonya sancaklarına mutasarrıf Silahdâr-ı esbak Vezîr-i mükerrem Mehmed Paşa hazretlerine Livâ'-i Tırhala, Semendire Sancağı'na ilhâkān Belgrad Kal'ası muhâfazası şartıyla, sâbıkā Rumeli Vezîr el-Hâc Hasan Paşa'ya ve bundan akdem hılâl-i rebî'ulevvelde[3] Livâ'-i Yanya, Delvine Sancağı'yla ma'an Hüdâvendigâr Sancağı'na ilhâkān, **[T1 458b]** sâbıkā Özi Vâlîsi Silahdâr Mehmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyurulmuşidi.

Ba'dehû Livâ'-i mezbûr, sâbıkā Avlonya'ya mutasarrıf Vezîr Mehmed Paşa'ya ber-vech-i arpalık bâ-emr-i hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve Livâ'-i Delvine, Yanya Sancağı'yla ma'an Hüdâvendigâr Sancağı'na ilhâkān, sâbıkā Özi Vâlîsi Vezîr Mehmed Paşa'ya; ba'dehû Livâ-i mezbûr, Yanya Sancağı'yla, sâbıkā Rumeli Vâlîsi Vezîr Kethudâ Mehmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh; ba'dehû Livâ'-i mezbûrda ve bi-husûsihî Avlonya'da zuhûr eden eşkıyânın

1 "عليه الرحمة والغفران = Allah'ın rahmeti ve mağfireti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "نصرت بالرعب مسيرة شهر = Bir aylık bir mesâfeden (düşmanların kalbine) korku salmakla yardım olundum" anlamına gelen bu cümle, kendisinden önceki peygamberlere verilmeyip sadece Hz. Peygamber'e verilen beş şeyden bahseden hadîs-i şerîfin bir bölümüdür; bkz. Wensinck, *age.*, III,48.

3 1 Rebî'ulevvel 1172 = 2 Kasım 1758 Perşembe.

tedmîr ü istîsâlleriyçün gereği gibi nizâmını vermek ve mâl-ı mîrîyi bi-temâmihî ve kemâlihî tahsîl eylemek şartıyla Avlonya ve Delvine sancakları, sâbıkā Vidin ve Niğbolu sancaklarına mutasarrıf Vezîr İsmâ'îl Paşa'ya evâ'il-i şa'bânda[1] bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Eyâlet-i Bosna, Hersek Sancağı ilhâkıyla, hâlâ mutasarrıfı Vezîr el-Hâc Mehmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn ve Livâ'-i Vidin, kal'ası muhâfazası şartıyla Niğbolu ilhâkıyla, sâbıkā Delvine ve Yanya Mutasarrıfı İsmâ'îl Paşa'ya tevcîh buyuruldu. Ba'dehû şa'bân-ı şerîf evâ'ilinde[2] Livâ'-i mezbûr, kal'ası muhâfazası şartıyla Niğbolu Sancağı ilhâkıyla, Vezîr Kethudâsı Mehmed Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Eyâlet-i Özi, Livâ'-i Silistre sâbıkā Vidin ve Niğbolu sancaklarına mutasarrıf Vezîr-i mükerrem 'Ali Paşa'ya **[T1 459a]** Özi Kal'ası muhâfazası şartıyla, tâ vakt-i behâra dek kıyâm eylemek üzere bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Eyâlet-i Girid, Kandiye muhâfazası şartıyla, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Köprülü-zâde el-Hâc Ahmed Paşa'ya; Livâ'-i Hanya, kal'ası muhâfazası şartıyla, sâbıkā Eğriboz ve Karlı-ili sancakları mutasarrıfı Vezîr Kâmilî Ahmed Paşa'ya ve Eyâlet-i Anadolu, hâlâ mutasarrıfı Muhsin-zâde Vezîr Mehmed Paşa'ya ve Livâ'-i Aydın, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Çelik Mehmed Paşa'ya; Eyâlet-i Karaman, mülhakātı olan Niğde ve Yenişehri ve Akşehir sancakları ilhâkı ve ba'zı şurût-ı mukayyede ile sâbıkā Trablus-Şâm Vâlîsi Vezîr 'Abdurrahmân Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Eyâlet-i Adana, sâbıkā Mısır Vâlîsi Sadr-ı esbak Vezîr Sa'îd Mehmed Paşa'ya ve İç-il, sâbıkā Mar'aş Vâlîsi Vezîr İbrâhîm Paşa'ya; Eyâlet-i Haleb, hâlâ Tevkī'î Vezîr Mustafa Paşa'ya ve Eyâlet-i Trablus-Şâm, Cerde Başbuğluğu ile Vezîr Çelik Mehmed Paşa'ya Aydın Muhassıllığı, mesârifine medâr içün üzerinde kalmak şartıyla bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve Eyâlet-i Rakka, hâlâ mutasarrıfı Vezîr Hasan Paşa'ya ibkā buyuruldu.

Eyâlet-i Diyârbekir, sâbıkā Haleb Vâlîsi Sadr-ı esbak Vezîr Seyyid 'Abdullah Paşa'ya; **[T1 459b]** Eyâlet-i Erzurum, sâbıkā Kars Vâlîsi Vezîr Mustafa Paşa'ya; Eyâlet-i Kars, sâbıkā Erzurum Vâlîsi Vezîr İbrâhîm Paşa'ya ve Eyâlet-i Çıldır, mutasarrıfı Vezîr Hüseyn Paşa'ya ibkā ve Eyâlet-i Batum ma'a dîger

---

1 1-10 Şa'bân 1172 = 30 Mart-8 Nisan 1759.

2 1-10 Şa'bân 1172 = 30 Mart-8 Nisan 1759.

Trabzon, mutasarrıfı Süleymân *dâme ikbâlühû*[1]ya rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le tevcîh ü ihsân buyuruldu.

Eyâlet-i Van, kal'ası muhâfazası şartıyla, hâlâ mutasarrıfı Şehsüvâr-zâde Vezîr es-Seyyid Mustafa Paşa'ya ve Eyâlet-i Bağdâd, Basra Eyâleti ilhâkıyla, mutasarrıfı Vezîr Süleymân Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Ve Eyâlet-i Mûsul, sâbıkā Diyârbekir Vâlisi Vezîr Nu'mân Paşa'ya ve Eyâlet-i Habeş, Mekke-i mükerreme Şeyhu'l-Haremliği inzımâmı ve Cidde-i ma'mûre Sancağı ilhâkıyla, yetmiş üç muharremi gurresinden[2] zabt eylemek üzere sâbıkā Sayda Vâlîsi Vezîr Sa'deddîn Paşa'ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Eyâlet-i Mısr-ı Kāhire, yetmiş üç senesi muharreminde[3] vâkı' tût ibtidâsından hâlâ mutasarrıfı Sadr-ı sâbık Vezîr Mustafa Paşa'ya ve Kapudânlık-ı deryâ, mutasarrıfı Vezîr Süleymân Paşa'ya bâ hatt-ı hümâyûn ibkā buyuruldu.

Livâ'-i Eğriboz, Karlı-ili Sancağı ilhâkıyla, sâbıkā Hanya Muhâfızı Vezîr Mehmed Paşa'ya ve Livâ'-i mezbûre ve İnebahtı, kal'ası muhâfazası şartıyla, sâbıkā İç-il Sancağı'na **[T1 460a]** mutasarrıf Vezîr Tosun Mehmed Paşa'ya ve Muhassıllık-ı Mora, rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le sâbıkā Silahdâr-ı Şehriyârî Hamza *dâme mecdühû*[4]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ü ihsân buyuruldu.

Itlâk-ı fukarâ'-i mahbûsîn berây-ı Dîvân matlûbe ki der-mahbeshâ bûde end *ibtigā'en li-vechillâhi Te'âlâ*[5] ıtlâk-kerdend

Yine sene-i merkūme şa'bânü'l-mu'azzamında[6] taraf-ı 'inâyet-methaf-ı hazret-i Şehriyârî'den *ibtigā'en li-vechillâhi Te'âlâ*[7] fukarâ vü zu'afâ'-i mahbûsîn ki, gerek zindânda ve gerek kapularda edâya iktidârları nâ-yâb bî-çâre kimesneler bi'l-cümle defter olunup, taraf-ı şer'-i enverden bir kâtib dahi ta'yîn ve dâyinlere bi-vechi'l-irzâ ve'l-münâsafeti taraf-ı Şehen-şâhî'den akçaları verilüp, katı vâfir meblağa bâliğ olmağla, böyle tengîne-i mazâyıkdan bu kadar 'ibâdullâhı

---

1 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 1 Muharrem 1173 = 25 Ağustos 1759 Cumartesi.

3 1-30 Muharrem 1173 = 25 Ağustos-23 Eylül 1759.

4 "دام مجده = Şan ve şerefi dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 "ابتغاءً لوجه الله تعالى = Yüce Allah'ın rızâsını isteyerek" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

6 1-29 Şa'bân 1172 = 30 Mart-27 Nisan 1759.

7 "ابتغاءً لوجه الله تعالى = Yüce Allah'ın rızâsını isteyerek" anlamına gelen Arapça bir cümleciktir.

halâs buyurmalarıyla, nâ'il oldukları du'ây-ı fukarâ vü zu'afâ hadden efzûn ve kıyâsdan bîrûndur. Bunun misli cülûs-ı hümâyûnlarından berü birkaç kerre vâkı' olup, mahallerinde münâsebetle zikr u beyân olunmuşidi.

Hakk sübhânehû ve Te'âlâ mübârek vücûd-ı 'inâyet-endûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn u mahfûz eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Ve bu esnâda 'âdet-i seniyye-i ihtimâm-ı Devlet-i 'aliyye üzere Bosna Eyâleti ve sâ'ir taraflarda vâkı' husûn ve kılâ'ın ve serhaddât-ı mansûrenin muktezî olan cebehâne ve levâzım-ı **[T1 460b]** mühimmelerini mukaddemâ yoklandığı ve ehâlîlerinin 'arz u mahzarları mûcebince berran ve bahran mahsûs mübâşirler ta'yîni ile irsâline himmet buyuruldu.

Ve bu esnâda şevketlü, kerâmetlü Şehriyâr-ı 'âlem efendimizin hadîka-i Kara-ağac'a himmet ü 'inâyet buyurdukları Cendere Boğazı'ndan âb-ı sâfın ol mahalle gelmesinde edevât ve hıdemât-ı lâzimesine ta'yîn buyurulan Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Sâhib-i devlet hazretlerinin Kapu kethudâları 'Ali Ağa meşkûru'l-mesâ'î olmalarıyla, devletlü Sâliha Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[1] hazretlerinin kethudâlıkları hıdmetine ta'yîn ve ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Tevcîhât-ı ba'zı ümerâ der-hılâl-i sene isneyn ve seb'în bi-vechi'l-'âdeti

Livâ'-i Köstendil, mutasarrıfı 'Abdî Paşa *dâmet me'âlîhu*[2]ya ibkā; ba'dehû Selânik ve Kavala sancaklarına mutasarrıf Vezîr Ahmed Paşa-zâde Mehmed Paşa *dâmet me'âlîhu*[3]ya; Livâ'-i İskenderiyye, mutasarrıfı Mustafa Bey-zâde Mehmed *dâme ikbâlühû*[4]ya ibkā; Livâ'-i Dukagin, mutasarrıfı Kahraman *dâme ikbâlühû*[5]ya ber-vech-i arpalık ibkā ve Livâ'-i Prizrin, sâbıkı Ferhâd-zâde İsmâ'îl *dâme ikbâlühû*[6]ya ve Livâ'-i Üsküb, sâbıkā Ada-i kebîr Muhâfızı Sülü Paşa-zâde Halîl *dâme 'izzühû*[7]ya; Livâ'-i İzvornik, sâbıkā Klis Sancağı

1 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.
2 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
3 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
4 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
5 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
6 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
7 "دام عزه = Gücü dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

Mutasarrıfı ʻAbdullah *dâme ikbâlühû*[1]ya; Livâ'-i mezbûr, Hotin Mutasarrıfı **[T1 461a]** ʻÖmer *dâme ikbâlühû*[2]ya ve Livâ'-i Acu be-iltimâs-ı Hânî, Hızır *zîde mecdühû*[3]ya ve Kalʻa-i Soğucak be-iltimâs-ı Hânî, kalʻası muhâfazası şartıyla Mübârek Şâh *zîde mecdühû*[4]ya mîr-i mîrânlık ile tevcîh buyuruldu.

Livâ'-i Karesi, Seddü'l-bahr Muhâfızı Mehmed *dâme ikbâlühû*[5]ya; Livâ'-i Ankara, sâbıkā Sultân-önü Sancağı Mutasarrıfı Sûsen-zâde ʻAbdullah Paşa *dâmet meʻâlîhu*[6]ya; Livâ'-i Kayseriyye, sâbıkā Karahisâr-ı sâhib Mutasarrıfı *dâme ikbâlühû*[7]ya; Eyâlet-i Sivas, hâlâ mutasarrıfı Zaralı-zâde Vezîr Feyzullah Paşa'ya; Eyâlet-i Marʻaş, sâbıkā İnebahtı Mutasarrıfı Mısrî Ahmed Paşa'ya tevcîh buyuruldu.

Eyâlet-i ʻAlâ'iyye, sâbıkā Şıkk-ı Evvel Defterdârı el-Hâc Ahmed *dâme ʻulüvvühû*[8]ya rütbe-i Mîr-i mîrânî ile bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ve Safed ve Sayda ve Beyrût (بروت), hıdmet-i Cerde'ye bi'n-nefs kıyâm eylemek şartıyla, sâbıkā Adana Beylerbeyisi Ahmed Paşa *dâmet meʻâlîhu*[9]ya; Livâ'-i Koca-ili, mutasarrıfı Seyyid Mustafa Paşa'ya; Eyâlet-i Şehrizor, yetmiş üç muharremi gurresinden[10] zabt eylemek üzere, sâbıkā Mûsul Beylerbeyisi ʻAbdülcelîl-zâde Mehmed Emîn *dâme ikbâlühû*[11]ya; Livâ'-i Tekman, Hınıs Sancağı'yla maʻan Mahmûd refʻinden sâbıkı Esedullah Bey'e ve Livâ'-i ʻUzeyr, ʻOsmân Bey'in fevtinden Kara Murâd (قوه مورط) Hân'ı Ağası Ahmed *zîde mecdü*[*hû*][12]ya ber-vech-i Mâlikâne Mîr-livâlık ile[13] **[T1 461b]** bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Eyâlet-i Kefe, kalʻası muhâfazası şartıyla Kırım Hânı Kırım Girây Hân'ın emek-dârlarından iltimâsları üzere sâbıkā Acu Muhâfızı Mîrzâ Mehmed *dâme*

---

1 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
2 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
3 "زيد مجده = Şan ve şerefi artsın" anlamına gelen Arapça duâdır.
4 "زيد مجده = Şan ve şerefi artsın" anlamına gelen Arapça duâdır.
5 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
6 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
7 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
8 "دام علوه = Yüceliği dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
9 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
10 1 Muharrem 1173 = 25 Ağustos 1759 Cumartesi.
11 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
12 "زيد مجده = Şan ve şerefi artsın" anlamına gelen Arapça duâdır.
13 Hân'ı Ağası Ahmed zîde mecdü[hû]ya ber-vech-i Mâlikâne Mîr-livâlık ile [Bu kelimeler **[T1 461b]**'nin başında mükerrer yazılmıştır] T1

ikbâlühû[1]ya; Karahisâr-ı sâhib, sâbıkā Kayseriyye Mutasarrıfı Yûsuf *dâme ikbâlühû*[2]ya; Sultân-önü, Koca-ili Sancağı Mutasarrıfı Seyyid Mustafa Paşa'ya; Hüdâvendigâr Sancağı, Özi Vâlîsi Silahdâr-ı sâbık Mehmed Paşa'ya; ba'dehû Nu'mân Paşa-zâde İsmâ'îl *dâme ikbâlühû*[3][ya]; Livâ'-i Kırşehri, sâbıkā Şehrizor Beylerbeyisi Mustafa *dâme ikbâlühû*[4]ya; Livâ'-i Amasiyye, mutasarrıfı Ebûbekir *dâme ikbâlühû*[5]ya; Akseray, mutasarrıfı Kolçak Paşa-zâde Ahmed *dâme ikbâlühû*[6]ya; Resimo, kal'ası muhâfazası şartıyla mutasarrıfı Kürd İbrâhîm Paşa-zâde Seyyid Mehmed *dâme ikbâlühû*[7]ya; Livâ'-i Bender, rütbe-i Mîr-i mîrânî ile be-iltimâs-ı Hânî, Bender Sancağı'nın Gönüllüyân-ı Yesâr Ağası el-Hâc İbrâhîm *zîde kadruhû*[8]ya kal'ası muhâfazası şartıyla ve Çirmen Sancağı, hâlâ mutasarrıfı Ahmed *dâme ikbâlühû*[9]ya ve Livâ'-i Niğbolu, Vidin Kal'ası muhâfazası şartıyla, müşârun ileyh Kethudâ Mehmed Paşa'ya ve Livâ'-i Klis, hâlâ mutasarrıfı Bektâş *dâme ikbâlühû*[10]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu.

Livâ'-i Semendire, Tırhala Sancağı ve Belgrad Kal'ası muhâfazası **[T1 462a]** şartıyla Vezîr el-Hâc Hasan Paşa'ya bâ-emr-i hümâyûn tevcîh buyuruldu. Livâ'-i Selânik, Vezîr 'Ali Paşa-zâde 'Abdî Paşa *dâmet me'âlîhu*[11]ya; Livâ'-i Ohri, sâbıkā Avlonya ve İlbasan sancaklarına mutasarrıf 'Ömer Paşa'ya tevcîh olunup, bir iki ay mürûrundan sonra 'Ömer Paşa'nın zulm ü te'addîsi olduğu ma'lûm-ı hümâyûn olmağla 'azl ve yerine sâbıkā Bender Sancağı mutasarrıfı Kaplan *dâme ikbâlühû*[12]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh buyuruldu. Livâ'-i İlbasan, rütbe-i Mîr-i mîrânî ile Ahmed *zîde mecdühû*[13]ya bâ-hatt-ı hümâyûn tevcîh ü ihsân buyuruldu.

---

1 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
2 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
3 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
4 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
5 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
6 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
7 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
8 "زيد قدره = Derecesi, şerefi artsın" anlamına gelen Arapça duâdır.
9 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
10 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
11 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
12 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.
13 "زيد مجده = Şan ve şerefi artsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

Vürûd-ı ba'zı havâdis-i cumhûr-ı Nasârâ ki ez-cânib-i ba'zı zâbitân-ı serhaddât-ı semt tahrîr-yâfte

"Bu eyyâmlarda şirzime-i Nemçe ve Moskov Kıraliçesi'yle müşta'il-i nâyire-i hiyel ü sitîz-efzûn olan Luterân meşreb Hatyapur (خاطیه پور) [=II. Friedrich] ya'nî Grandebur ki mübâriz-i meydân-ı mübârât olup, *selletallâhu'l-kilâbe 'ale'l-hanâzîr*[1] meseli üzere Moskovlu kırk bine karîb asker ile ve müte'ayyin cenerâlleri ve arabaları ve sâ'ir edevât-ı lâzime-i harbiyyeleriyle Grandebur'un üzerine yürüyüp, Petreburh [=Petersburg] nâm mahalden -ki müstekarr-ı nüfûz-ı ahkâmlarıdır- çıktıkları günden berü konak-be-konak 'azîmetleri gereği gibi haber alınup, Grandebur ile mukābil olmalarına sika câsûsların haber verdikleri üzere on gün mikdârı mesâfe kalmışdır. **[T1 462b]**

Grandebur dahi gāyet muhîl ü mütecessis ve İ[n]giltere Kıralı Corcî ile yek-dil ve yek-mezheb ve her hâlde anın rîşe-i i'ânetiyle pervâz-ı evc-i kenîsây-ı takviyet etmeğiyle, mesfûrun tarafına ifâde-i hâl ve istimdâd eyleyüp, merâmına müsâ'ade birle Grandebur tarafından olmak üzere seksan bine karîb asker tedârük ve bir cenerâl-i bâşbûğ üzerlerine nasb ü ta'yîn ve esnâ'-i râhda karşılayup mukātele etmek üzere ol gelan Moskovlu askeri üzerine göndermişdir.

Nemçe dahi bu keyfiyyetden haberdâr u âgâh oldukda, doksan bine karîb Nemçe askeri cem' ve tedârük ve Moskovlu'ya imdâd olmak üzere techîz ve irsâl eder. Grandebur bundan dahi habîr olup, kırk bin mikdârı asker cem' ve techîz ve bir tabur-i mükemmel olmak üzere ol Moskovlu'ya imdâd gelan Nemçe askeri üzere gönderir.

Mâh-ı temmûz evâhırında[2] bunlar birbirleriyle mülâkāt ve cenge mübâderet üzeredirler ve gālib-i ihtimâl bu cenglerde dahi Grandebur, Nemçe'ye ve Moskovlu'ya galebe edeceği mülâhaza olunur. Zîrâ Nemçe'de Grandebur'dan ol kadar havf ü haşyet müstekarr olmuşdur ki, nefs-i Pec'de kenîsâlarında sıgār ve nisvânı cem' olup: "Bizi Grandebur'un şerrinden emîn eyleye" deyü tâ be-sabâh niyâz ü du'â ederler. Galebesi **[T1 463a]** <galebesi> olursa Macâr memleketi Nemçe'den bîzâr olmağla, Grandebur'a tâbi' olurlar. Ve 'Memleket-i Macâr'a duhûl edeceği emr-i mukarrerdir' deyü Leh cumhûru miyânın-

---

1 "سلط الله الكلاب على الخنازير = Allah köpekleri domuzlara belâ etsin (= Dinsizin hakkından imansız gelir)" anlamına gelen Arapça atasözüdür.

2 21-31 Temmuz 1172 = 7-17 Zilhicce 1172 = 1-11 Ağustos 1759.

da mütevâtirdir. Bundan mâ'adâ Leh cumhûru ile kıralları mâbeyninde nizâ'-i 'azîm ve ihtilâfât-ı kesîre vâkı' olmağla, taraf-ı Devlet-i 'aliyye'den ta'yîn olunan Leh elçisi mihmândârı ağa dört aydan mütecâvizdir ki, bu tarafda meks üzeredir. Henüz bu ihtilâfât vukū'undan Leh elçisinin geleceği ma'lûm olmayup, bir haberi dahi zuhûr etmamişdir; ma'lûmları buyurula" deyü (دـــو) hulâsa-i muharrere bu üslûb üzere olmağla tahrîr olundu.

Tevcîhât-ı mevâlî-i kirâm ve pâyehâ der-hılâl-i sene mi'etin ve elfin ve isneyn ve seb'în ilâ-gāyeti şevvâli'l-mükerrem

Kazâ'-i Mekke-i mükerreme, yetmiş üç muharremi gurresinden[1] zabt eylemek üzere, sâbıkā Mısır Kadısı Mehmed Emîn Efendi'ye; Medîne-i münevvere, 'alâ-sâkinihâ efdalü't-tahiyyâti'l-mükerrereti yine yetmiş üç muharremi gurresinden[2] zabt eylemek üzere, sâbıkā Edirne Kadısı Paşa-zâde 'Osmân Efendi'ye; Kuds-i şerîf, yetmiş iki şa'bânü'l-mu'azzamı gurresinden[3] zabt eylemek üzere, sâbıkā Galata Pâyesi'yle Bağdâd Kadısı 'İffet Mustafa Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn ve bâ-işâret-i 'aliyye tevcîh buyuruldu.

Kazâ'-i İzmir, Süleymâniyye Müderrisi es-Seyyid Mehmed Gānim Efendi'ye; **[T1 463b]** Yenişehr-i Fenâr, yetmiş iki ramazânı gurresinden[4] zabt eylemek üzere, Dâru'l-hadîs-i Süleymâniyye Müderrisi Müftî-zâde Ahmed Efendi'ye; Halebü'ş-şehbâ, yine mâh-ı mezbûr gurresinden[5] zabt eylemek üzere, Süleymâniyye Müderrisi Medhî-zâde 'Abdurrahîm Efendi'ye; Kazâ'-i Mısr-ı Kāhire, bâ-Pâye-i Edirne sâbıkā İzmir Kadısı Akkermânî Mehmed Efendi'ye; Kazâ'-i Edirne, yine gurre-i ramazânda[6] zabt eylemek üzere, sâbıkā Yenişehir Kadısı Yahyâ-zâde Mehmed Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn ve bâ-işâret-i 'aliyye tevcîh buyuruldu.

Sâbıkā Âmid Kadısı Re'îs-zâde 'Abdülkādir Efendi'ye, Pâye-i Edirne bâ-hatt-ı hümâyûn ihsân buyuruldu. Ve yine sâbıkā Âmid Kadısı, hâlâ Fetvâ Emîni Ebûbekir Efendi'ye Edirne Pâyesi ihsân buyuruldu.

---

1 1 Muharrem 1173 = 25 Ağustos 1759 Cumartesi.
2 1 Muharrem 1173 = 25 Ağustos 1759 Cumartesi.
3 1 Şa'bân 1172 = 30 Mart 1759 Cuma.
4 1 Ramazân 1172 = 28 Nisan 1759 Cumartesi.
5 1 Ramazân 1172 = 28 Nisan 1759 Cumartesi.
6 1 Ramazân 1172 = 28 Nisan 1759 Cumartesi.

Pâye-i İstanbul, Mısr-ı Kāhire ehâlîsinin bir tâ'ifesi ahkâm-ı şer'iyye ve evâmir-i 'aliyyeye 'adem-i itâ'atlarından nâşî, 'öşr ve harâc ve gılâl-i Haremeyn'i edâda imtinâ' etmeleriyle, verilan fetevây-ı şerîf[e] mûcebince sudûr eden evâmir-i 'aliyyelerin mazmûnlarını mahalline tefhîm eylemek şartıyla ve hıdmet-i me'mûresinden geldiğinden sonra Anadolu Pâyesi dahi verilmek üzere, bâ-hatt-ı hümâyûn ve bâ-işâret-i 'aliyye sâbıkā Medîne-i münevvere Kazâsı tevcîh olunan 'Abbâs Efendi'ye İstanbul Pâyesi tevcîh buyuruldu. **[T1 464a]**

Pâye-i Kadı'askerlik-i Anadolu, İstanbul Kadısı Re'îsü'l-etıbbâ' Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn ve bâ-işâret-i 'aliyye ihsân buyuruldu.

Kazâ'-i Şehir-köyü ve Trablus-Şâm ber-vech-i arpalık, sâbıkā Anadolu Pâyesi'yle İstanbul Kadısı es-Seyyid Mustafa Efendi-zâde es-Seyyid 'Abdullah Efendi'ye ihsân buyuruldu.

Kazâ'-i İstanköy (استنكوى) ve Savuca (صوجه) ber-vech-i arpalık, sâbıkā Medîne-i münevvere Kadısı Sâlih Efendi-zâde Mehmed Emîn Efendi'ye tevcîh buyuruldu.

Kazâ'-i Mudurnu ber-vech-i arpalık, sâbıkā Edirne Kadısı İshâk Efendi-zâde Seyyid Yahyâ Efendi'ye i'tâ buyuruldu.

Kazâ'-i Kili ber-vech-i arpalık, sâbıkā Bursa Kadısı 'Osmân Efendi'ye; Kazâ'-i Menemen ber-vech-i arpalık, Matbah Emîni Süleymân Efendi-zâde 'Abdullah Efendi'ye; Kazâ'-i Yanbolu ber-vech-i arpalık, 'Âtıf-zâde Mehmed Emîn Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn ve bâ-işâret-i 'aliyye tevcîh buyuruldu.

Kazâ'-i Üsküdar, bâ-Pâye-i Kuds-i şerîf 'Ali Paşa İmâmı Seyyid Ahmed Efendi'ye; Kazâ'-i Galata, Elmas Paşa İmâmı-zâde Mehmed Efendi'ye; Kazâ'-i Sofya, bâ-Pâye-i Mağnîsa Marmaralı es-Seyyid İbrâhîm Efendi'ye; Kazâ'-i Seray-bosna, bâ-Pâye-i Filibe, Edirne'de vâkı' Mûsıla-i **[T1 464b]** Süleymâniyye ile Sultân Selîm Hân Medresesi Müderrisi eş-Şeyh Mustafa el-'Ömerî eş-Şekûrî Efendi'ye tevcîh buyuruldu.

Nakībü'l-eşrâflık-ı İstanbul, sâbıkā Mekke-i mükerreme Kadısı olup, İstanbul Pâyesi olan İdrîs-zâde es-Seyyid Mehmed Emîn Efendi'ye tevcîh buyuruldu.

Anadolu Kadı'askerliği, sâbıkā Anadolu Pâyesi'yle İstanbul Kadısı olan Ebûbekir Efendi-zâde 'Osmân Efendi'ye bâ-hatt-ı hümâyûn ve bâ-işâret-i 'aliyye tevcîh buyuruldu.

Kazâ'-i Lefkoşe ve Eski-şehir ber-vech-i arpalık, sâbıkā Anadolu Kadı'askeri Mîrzâ-zâde es-Seyyid Mehmed Sa'îd Efendi'ye tevcîh buyuruldu.

Pâye-i Mekke-i mükerreme, sâbıkā Edirne Pâyesi olan Fetvâ Emîni Ebûbekir Efendi'ye; Pâye-i Medîne-i münevvere, sâbıkā Edirne Kadısı Mehmed Nebîh Efendi'ye; Pâye-i Şâm-ı şerîf, Halebü'ş-şehbâ Kadısı Hüseyn Efendi'ye; yine Pâye-i Şâm-ı şerîf, sâbıkā Kuds-i şerîf Kadısı 'Abdullah Efendi'ye; Pâye-i Mağnîsa, Küçük Torun Mehmed Efendi'ye tevcîh buyuruldu.

Kazâ'-i Belgrad, Pâye-i Mahrec Belgrad Kadısı Seyyid Ya'kūb Efendi vefât etmeğiyle Kazâ'-i mezbûr, Bağdâd Kadısı Nu'mân Efendi'ye; Kazâ'-i Gemlik ber-vech-i arpalık, İmâm-ı Evvel-i Şehriyârî müderrisîn-i kirâmdan 'Âtıf Mehmed Efendi'ye ve Kazâ'-i Migalgara **[T1 465a]** İmâm-ı Sânî-i hazret-i Cihândârî es-Seyyid el-Hâc 'Osmân Efendi'ye bâ-işâret-i 'aliyye tevcîh buyuruldu.

İhrâc-ı huyûl-i Sıtabl-ı 'âmire be-Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd bi-vechi'l-mu'tâd

Yine mâh-ı ramazânü'l-mübârekin evâ'ilinde[1] beher sene Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd'a ihrâcı mu'tâd olan huyûl-i Sıtabl-ı 'âmire ihrâc olunup, Mîrahûr-ı Evvel-i Şehriyârî Ağa ve sâ'ire hademe-i Sıtabl-ı 'âmire ve Voynuk ta'bîr olunan çayır hademeleri, âlât ve edevât-ı lâzimeleriyle mürûr ve ol gün her bir rahş-ı sabâ-reftârın başka bir cünbişi temâşâ olunmağla, Çerâ-gâh-ı Sa'dâbâd'a râhî oldular.

Ziyâret-i Hırka-i şerîfe ve Bürde-i müteberrike-i münîfe *'alâ-sâhibihâ efdalü's-salâti ve't-tahiyye*[2]

Yine sene-i merkūme ramazân-ı şerîfinin on beşinci günü[3] resm-i kadîm ve 'âdet-i müstedîm üzere takbîl ve telsîm-i dâmen-i Hırka-i şerîfe-i Seyyidü'l-enâm ile *'aleyhi's-salâtü ve's-selâm*[4] müteşerrif ve müstes'id olmağıyçün Sadrıa'zam u efham ve Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[5] ve Nakībü'l-eşrâf ve sudûr-ı kirâm ve 'ulemâ ve meşâyih-i kürsî-nişîn-i zevi'n-nühâ ve sâ'ir ol cem'-i 'inâyet-lem'-i nûr-ihtivâda bulunmaları mu'tâd olan ricâl-i Devlet-i 'aliyye ve

---

1 1-10 Ramazân 1172 = 28 Nisan-7 Mayıs 1759.

2 "على صاحبها افضل الصلاة والتحيه = Salât ve selâmın en güzeli onun sâhibine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 15 Ramazân 1172 = 12 Mayıs 1759 Cumartesi.

4 "عليه الصلاة والسلام = Salât ve selâm onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

ocaklu ve sâ'ir kulları rû-be-râh-ı istikânet ve merâsim-i takbîl **[T1 465b]** ve telsîm-i Bürde-i enver ve Hırka-i şerîfe-i ethara cebhe-sây-ı darâ'at olmak şerefiyle hâ'izîn-i nûr-ı sürûr oldular. Ve meşâyih-i kirâmın her biri birer 'aşr-ı Kur'ân-ı 'azîmü'ş-şân tilâvetiyle devâm-ı devlet-i Pâdişâh-ı enâma du'âya âgāz ve eküff-i darâ'at-râha-i 'acz ü niyâz ve recâları dergâh-ı kabûl-iktinâh-ı Müte'âl'e bâz kılınup, "*Üd'ûnî estecib leküm*"[1] nass-ı şerîfinden müjde-i kabûl ile her biri müstebşirîne's-sürûr mahallerine 'avdet eylediler.

Sudûr-ı emr-i şerîf berây-ı tedrîs ve bahs-ı 'ulemâ ez-Kādî Beydâvî be-huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı hazret-i Şehriyârî *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû*[2]

"*Şehru ramazânellezî ünzile fîhi'l-Kur'ân*"[3] nass-ı şerîfiyle vech-i münâsebete çespân olan sene-i merkūme mâh-ı ramazânü'l-mübârekin 'aşr-ı ahîrinde[4] cenâb-ı Zıllu's-Samedânî ve âyetün min-âyât-ı mesâhifi'l-'Osmânî, Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i ekrem, sâmân-ı enâma bâ'is Sultân Mustafa Hân-ı Sâlis efendimiz hazretleri evân-ı sıgar-ı sinlerinden berü yevâkīt-i mevâkīt-i hümâyûnların mutâla'a ve tahsîl-i 'ulûma sarf ile her fende yegâne-i rûzgâr ve mutâla'a ve istihrâc-ı mebâhise sâhib-i iktidâr olmalarıyla, *Tefsîr-i Beyzâvî*'den istimâ'-i derse râgıb ve mehere-i fünûn u 'ulûmdan intihâb olunan altışar kimesneden biri takrîr **[T1 466a]** ve sâ'iri tâlib menzilesinde huzûr-ı hümâyûna cem' olmaları üzere sâdır olan emr-i 'âlîye imtisâlen kıbel-i Şeyhulislâmî'den evvelen bi'r-riyâseti li'd-dirâseti Emîn-i Fetvâ, Pâye-dâr-ı Kazâ'-i Edirne Ebûbekir Efendi ve yine Edirne'den munfasıl Nebîh Mehmed Efendi ve Serây-ı 'âmire Hâcesi Mûsıla-i Süleymâniyye'den Hamîdî Mehmed Efendi ve Şeyhulislâm Müfettişi Mûsıla-i Sahn'dan İdrîs Efendi ve İbtidâ Altmışlı'dan Müzellef Mehmed Efendi ve Hâric'den Konevî İsmâ'îl Efendi intihâb ve irsâl olunup, süver-i Kur'âniyye'den Sûre-i Mâ'ide-i i'câz-'â'ideden "*Yâ eyyühellezîne*

---

1 "ادعونى استجب لكم = Bana duâ edin, kabul edeyim" anlamına gelen bu cümle Kur'ân, Gâfir 40/60. âyetin baş tarafında yer alan ufak bir kısmıdır.

2 "ادام الله عمره وشوكته = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü dâim eylesin" anlamına gelen Arapça duâdır.

3 "شهر رمضان الذى انزل فيه القران = Kur'ân'ın indirildiği ramazân ayı" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, el-Bakara 2/185. âyetin baş tarafında yer alan küçük bir kısmıdır.

4 21-30 Ramazân 1172 = 18-27 Mayıs 1759.

âmenû kûnû kavvâmîne bi'l-kıst"[1] âyet-i celîlesinden bahs ve takrîr ve esnâ'-i muhâverede sanâyi'-i bedî'iyyeden ihtibâk ve tekrîr-i mübâhasesi beyne'r-Re'îs ve'l-Müzellef ve'l-İdrîs ba'zen sûret-i cedel ve redde peyveste olmağın, ba'de itmâmi'd-ders beher re'se in'âm-ı Hidîvâne'leri ile 'atâfet-te'sîs-i Şehriyârî'leri mebzûl buyurulup ve ertesi fırka-i sâniye dahi 'ale'l-mu'tâd takrîr ve bahs ve îrâd-ı nüket ve mezâyâ ile mazhar-ı in'âm ü ikrâm ve müşârun bi'l-benân-ı ifhâm oldular.

Zehî Şehriyâr-ı me'ârif-perver ve mekârim-şi'âr ki, 'ulemâ ve erbâb-ı haysiyyetin kadr ü menziletlerin bilüp, *lâ-ya'rifü* **[T1 466b]** *ze'l-kadri illâ zevûh*[2] medlûlüyle huzûr-ı hümâyûnlarında takrîr ve bahslerin istimâ'a kerem ü 'inâyet ile her birinin liyâkatlerince kadrini terfî' ve cümle talebe-i 'ulûma bâ'is-i tahsîl ve cidd-i menî'de olmalarıyçün gûşmâl ve sa'ye vesîle-i 'inâyet olmuşlardır.

Hakk Te'âlâ zât-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn u mahfûz ve sâye-i merhamet-vâye-i Hidîvâne'lerin mefârık-ı 'âlemden dûr u zâ'il etmeye, âmîn bi-hürmeti'n-Nebiyyi'l-Emîn.

Katl-i Yûsuf Kethudâ'-i 'Osmân Paşa-zâde merhûm Vezîr Ahmed Paşa

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlinin ibtidâ günü[3] sâbıkā 'Osmân Paşa-zâde merhûm Ahmed Paşa Kethudâsı Moraviyyü'l-asl Yûsuf Kethudâ nâm şakī -ki, Ahmed Paşa vefâtından sonra oğlu Selânik Mutasarrıfı *dâmet me'âlîhu*[4]ya Kethudâlık hıdmetiyle dâhil-i havze-i tesettür olmuşidi- hılâf-ı rızây-ı Devlet-i 'aliyye hareket ü hıyâneti zâhir olmağla, cezây-ı sezâsı tertîb ve Bâb-ı hümâyûn pîş-gâhına vaz' ve âhara mûcib-i 'ibret kılındı. Ve Selânik Mutasarrıfı Paşa-yı mûmâ ileyh 'azl ve Selânik Sancağı 'Ali Paşa-zâde 'Abdî Paşa *dâme ikbâlühû*[5]ya bâ-hatt-ı hümâyûn-ı şevket-makrûn tevcîh ü ihsân buyuruldu.

---

1 "يا ايها الذين امنوا كونوا قوامين بالقسط = Ey imân edenler! Adâleti ayakta tutan kimseler olun" anlamına gelen bu ifâde Kur'ân, en-Nisâ 4/135. âyetin baş tarafındaki küçük bir kısmıdır. Âyetin bir benzeri için bkz. Kurân, el-Mâide 5/8.

2 "لايعرف ذا القدر الا ذووه = Haysiyet sahibini ancak haysiyet sahipleri takdîr eder" anlamına gelen Arapça atasözüdür.

3 1 Şevvâl 1172 = 28 Mayıs 1759 Pazartesi.

4 "دامت معاليه = Saygınlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

5 "دام اقباله = Bahtı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

Zikr-i muʻâyede-i ʻîd-i şerîf-i ramazânü'l-mübârek bi-vechi'l-muʻtâd

Yine mâh-ı ramazânü'l-mübârekin yirmi altıncı günü[1] Sadrıaʻzam **[T1 467a]** ve Hidîv-i ekrem hazretleri tebrîk-i ʻîd-i saʻîd içün Müfti'l-enâm *sellemehü's-Selâm*[2] hazretlerine hasbe'l-ʻâdeti alay ile teşrîf ve âyîn-i dîrîneye mürâʻât buyurulup, ertesi gün[3] sudûr-ı kirâm hazerâtı ve ʻarefe gününe gelince tertîb-i maʻrûf ve ʻâdet-i me'lûf üzere cümle ricâl-i Devlet-i ʻaliyye cenâb-ı mekârim-nisâb-ı hazret-i Âsafî ile kesb-i taʻyîd-i saʻâdet eyleyüp, baʻdehû ʻîd-i şerîf gicesi[4] Serây-ı hümâyûn'a râhî ve ʻale's-seher takbîl-i pâye-i evreng-i Şehen-şâhî ile şeref-yâb ve mübâhî olduklarından sonra Sâye-i Rahmân ve Halîfe-i Yezdân olan Padişâh-ı ʻâlem-penâh *halledallâhu mülkehû ve ebkâhu*[5] hazretleri şevket-i Şâhâne ve haşmet-i Padişâhâne'leriyle cedd-i emcedleri merhûm u mağfûr, cennet-mekân Sultân Ahmed Hân *tâbe serâhu*[6] hazretleri Câmiʻ-i şerîfi'nde edây-ı nemâz-ı ʻîd-i saʻîd, baʻdehû Serây-ı hümâyûn'larına teşrîfleriyle saʻd-karâr-ı menzil-i hûrşîd buyurdular.

İhrâc-ı Donanma-yı hümâyûn bi-vechi'l-ʻâde be-cânib-i Bahr-i Sefîd

Yine sene-i mezkûre şevvâlinin beşinci günü[7] Sâhib-i devlet ve Şeyhulislâm ve hademe-i Bâb-ı Âsafî ve sâ'ir ol mahalde bulunmaları muʻtâd olanlar bi'l-cümle Yalı-köşkü taʻbîr olunan eyvân-ı übbehet-nişân-ı ʻâlîye râhî ve Donanma-yı hümâyûn kalyonları **[T1 467b]** ve Başdarda-i (بشدردة) hümâyûn ve sâ'ir çekdirme sefîneleri ve firkateleri müzeyyen ü mükemmel takımları ile beher sene muʻtâd olduğu vech üzere cânib-i Bahr-i Sefîd'e ihrâc içün Yalı-köşkü pîş-gâhından yollu yoluyla mürûr ve tob şenlikleri ile izhâr-ı şâd-mânî ve sürûr eylediler.

Ol esnâda Kapudân-ı deryâ Vezîr Süleymân Paşa'ya ve Kapudan'a ve Riyâle-i hümâyûn ve ümerâ'-i deryâya ʻalâ-vefkı'l-ʻâde hilʻatlar ilbâs ve Kabataş

---

1 26 Ramazân 1172 = 23 Mayıs 1759 Çarşamba.

2 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 27 Ramazân 1172 = 24 Mayıs 1759 Perşembe.

4 30 Ramazân 1172 = 27 Mayıs 1759 Pazar.

5 "خلد الله ملكه وابقاه = Allah onun mülkünü sonsuz ve kendisini dâim kılsın" anlamına gelen Arapça duâdır.

6 "طاب ثراه = Mezârı gül bahçesi olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

7 5 Şevvâl 1172 = 1 Haziran 1759 Cuma.

önünde bir iki gün münâsib eyyâm oluncaya dek ârâm ve ba'dehû cânib-i Bahr-i Sefîd'e şirâ'-güşây-ı 'azîmet oldular. Ve bu esnâda Betrone-i hümâyûn kapudanı Bıçakcı Kapudan nefy ü iclâ ve Dîvân hâcegânından Arpa Emîni-yi sâbık Haceb-zâde Mahmûd Efendi hastalanup vefât eyledi. Ve Baş-musâhib-i hazret-i Şehriyârî Ağa, Enderûn-ı hümâyûn'dan ihrâc ve cânib-i Mısır'a iz'âc ü tesyîr buyuruldu.

Vukū'-i tevcîhât-ı menâsıb-ı Dîvânî 'alâ-vechi'l-'umûm

Yine işbu sene-i isneyn ve seb'în ve mi'etin ve elf şevvâlü'l-mükerreminin dördüncü günü[1] vâkı' olan tevcîhât-ı 'umûmîde hisse-dâr-ı i'tilâ olan erbâb-ı menâsıbdır ki birer birer zikr olunur.

Evvâlâ zümre-i ağayân mülhakātlarıyla Yeniçeriyân-ı Dergâh-ı 'âlî Ağalığı, hâlâ Sûfî Mehmed Ağa'ya ibkā buyuruldu. Ve Bostâncı-başılık, Tebdîl Hâsekîsi **[T1 468a]** iken çırâğ buyurulan Halîl Ağa'ya ibkā ve Mîrahûr-ı Evvel-i hazret-i Şehriyârî Mustafa Ağa cânib-i Mısır'a me'mûr ve râhî kılınup, henüz itmâm-ı hıdmetiyle 'avdet eylemeyüp üzerinde ibkā ve Kapucular Kethudâlığı, mutasarrıfı Sinob'da hâlâ kalyon inşâsına me'mûr olmağla, ol dahi kemâkân ibkā ve Mîrahûr-ı Sânî-i hazret-i Şehriyârî, Seyyid Ahmed Ağa'ya ibkā; Mîr-'alemlik, mutasarrıfı İbrâhîm Ağa'ya ibkā buyuruldu.

Sipâh Ağalığı, Kapucu-başı Halîl Paşa-zâde Ahmed Bey'e tevcîh buyuruldu. Silahdâr Ağalığı, Çukadâr Ağalık'dan çırâğ buyurulan Ahmed Bey'e tevcîh buyuruldu.

Baş-bâkī-kulluğu, Mehmed Ağa'ya ibkā; Cebeci-başılık, Mustafa Ağa'ya ibkā; Topcu-başılık, el-Hâc Mehmed Ağa'ya ibkā; Top Arabacı-başılık, İbrâhîm Ağa'ya ibkā; Mi'mâr-başılık, Kapucu-başı Ahmed Ağa'ya ibkā; Kassâb-başılık, Halîl Ağa'ya ibkā; Cizye Baş-bâkī-kulluğu, 'Abdullah Ağa'ya ibkā; 'Ulûfeciyân-ı Yemîn Ağalığı, Hamza Ağa'ya; Gurebâ'-i Yemîn Ağalığı, Mustafa Ağa'ya; 'Ulûfeciyân-ı Yesâr Ağalığı, Ahmed Ağa'ya; Gurebâ'-i Yesâr Ağalığı, Ahmed Ağa'ya ibkā; Veznedâr-başılık-ı Dîvân-ı hümâyûn, Küçük 'Ali Ağa'ya ibkā buyuruldu.

Hademe-i Bâb-ı Sadr-ı 'âlî, Kethudâ'-i Sadrıa'zamî 'izzetlü Subhî-zâde 'Abdullah Efendi hazretlerine ibkā buyuruldu. **[T1 468b]**

---

1 4 Şevvâl 1172 = 31 Mayıs 1759 Perşembe.

Riyâset hıdmeti Emîn Efendi'de iken 'azl ve sâbıkā Dergâh-ı 'âlî Yeniçerileri Kâtibi olan Dilâver Ağa-zâde 'Ömer Efendi erbâb-ı me'ârifden, müsinn ü ihtiyâr olmağla, Riyâset-i Devlet-i 'aliyye hıdmetiyle tevcîhât günü ilbâs-ı hil'at buyuruldu.

Garîbe: Mûmâ ileyh 'Ömer Efendi bir garîbü't-tavr zât-ı muhterem olmağla, ekser-i evkātda: "Yâ Rabbi! Bir ay olsun beni Re'îs eyle!" ber-vech-i iltizâm 'akīb-i salâtda du'â ederdi. Bi-emrillâhi Te'âlâ du'âsı makbûl olup, hıdmet-i Riyâset'le be-kâm oldu. Bu Hakīr ol gün müte'accib oldum. Ve gāyet hastalıkdan henüz ifâkat bulmuşidi, lâkin za'f-i hâli sûrî ve ma'nevî nümâyân idi. Az müddetde marazı müştedd olup, vefât eyledi; *rahmetullâhi 'aleyh*[1].

Fenn-i hatta hoş-nüvîs, kerîm-meşreb, lâ'übâlî, sıdk-reftâr, semmâ' ve zabt ile ba'zı me'ârife müntesib, 'Osmân-zâde merhûmun *Hadîkatü'l-vüzerâ*'sına zeyl olmak üzere bir hoşca ta'bîrât ile eserleri vardır.

Çavuş-başılık dahi Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Mustafa Bey'e tevcîh buyuruldu. Tezkire-i Kebîr, Recâ'î Mehmed Efendi'ye; Mukāta'acılık ile Tezkire-i Sânî, Ganem Kitâbeti ile İbrâhîm Efendi'ye; Mektûbculuk, Sadr-ı 'âlî Ma'den Mukāta'ası'yla ve Beylikcilik-i Dîvân-ı hümâyûn, Kudsî Mehmed Efendi'ye ibkā buyuruldu. **[T1 469a]**

Menâsıb-ı Dîvân-ı hâcegân; Şıkk-ı Evvel Defterdârlığı, Halîmî Mustafa Efendi'ye, Şıkk-ı Sânî, Üsküdârî Mülakkab Sâlih Efendi'ye ibkā ve Şıkk-ı Sâlis olan Göynüklü Ahmed Efendi, vakt-i tevcîhâtdan mukaddemce gāyet ihtiyâr ve 'alîl kimesne olup, tahmînen yüz seneyi mütecâviz idi. Vefât etmeğiyle 'Ârifî dâmâdı Süleymân Efendi'ye tevcîh buyuruldu.

Defter Emâneti, el-Hâc Mehmed Râkım Efendi'ye; Rûznâmçe-i Kebîr, Re'îs-i sâbık el-Hâc 'Abdî Efendi'ye; Baş-muhâsebe, Haremeyn Muhâsebecisi İbrâhîm Efendi'ye tevcîh buyuruldu.

Anadolu Muhâsebeciliği, Tevkī'i-yi sâbık Ebûbekir Efendi'ye ibkā buyuruldu. Tersâne-i 'âmire Emâneti, erbâb-ı kemâlden Sıdkī Mustafa Efendi'ye tevcîh ve kadr ü şânları terfî' buyuruldu.

Atlu Mukābelesi, Muhsin-zâde birâderi Ahmed Beyefendi'ye; Haremeyn Muhâsebeciliği, sâbıkā Cizye Muhâsebecisi olan Hâşim Mehmed Efendi'ye ve Muhâsebe-i Cizye, Nu'mân Efendi'ye; Şehr-emâneti, Kayseriyyeli 'Ali Efen-

---

1 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

di'ye; Arpa Emâneti, Temrî Mehmed Efendi'ye; Mâliyye Tezkireciliği, Resmî Ahmed Efendi'ye; Mevkūfât (موقافات), 'Âtıf-zâde Vahîd 'Ömer Efendi'ye; Sipâh Kitâbeti, Râ'if İsmâ'îl Bey'e; Silahdâr Kitâbeti, Hâşim 'Ali Beyefendi'ye; Küçük Rûznâmçe, Süleymân Beyefendi'ye; Piyâde Mukābeleciliği, Tıflî **[T1 469b]** Mehmed Efendi'ye; Küçük Evkāf Muhâsebesi, Mihrî Mehmed Efendi'ye; Cebeciler Kitâbeti, Vak'a-nüvîs Seyyid Mehmed Hâkim Efendi kullarına; Teşrîfât, 'Âkif Mehmed Efendi'ye; Kalyonlar Kitâbeti, 'Ali Efendi'ye; Masraf Kitâbeti, Şehr-emîni, 'Ali Beyefendi'ye; Top-hâne Nezâreti, Zâhid 'Osmân Efendi'ye; Büyük Kal'a Tezkireciliği, Nûrullah Efendi'ye; Küçük Kal'a Tezkireciliği, İnce Kara-zâde 'Abdullah Efendi'ye; Baş-mukāta'acılık, Tuğrâ-keş Nâ'ilî İbrâhîm Efendi'ye, Haremeyn Mukāta'acılığı, Hâfız Süleymân Efendi'ye tevcîh buyuruldu.

Hâslar Mukāta'acılığı, 'Ömer Efendi'ye; Kağıd-ı Bîrûn Emâneti, 'Ârif Hüseyn Efendi'ye; Enderûn Kağıd Emâneti, İbrâhîm Paşa-zâde 'Abdurrahmân Beyefendi'ye; İstanbul Barut-hânesi Nezâreti, sâbıkā mutasarrıfı Mehmed Ağa'ya; Târîhcilik-i Dîvân-ı hümâyûn, el-Hâc Mustafa Efendi'ye; İstanbul Mukāta'acılığı, 'Ali Efendi'ye; Bursa Mukāta'acılığı, 'Ali Rızâ Efendi'ye; Kefe Mukāta'acılığı, Vezîr-zâde 'Ali Beyefendi'ye; Avlonya ma'a Eğriboz, el-Hâc Mehmed Efendi'ye; Sergi Nezâreti, 'Abdülkerîm Efendi'ye; Top Arabacılar Kitâbeti, Seyyid Mehmed Emîn Efendi'ye; 'Ulûfeciyân-ı Yemîn (يميـــن) Kitâbeti, Mehmed Emîn Efendi'ye; Gurebâ'-i Yemîn Kitâbeti, 'Ateneli-zâde Ahmed Efendi'ye; 'Ulûfeciyân-ı **[T1 470a]** Yesâr Kitâbeti, Emînî Bey-zâde 'Abdullah Efendi'ye; Gurebâ'-i Yesâr Kitâbeti, hâlâ Sadrıa'zam Kethudâsı Subhî-zâde zâdesi Mehmed Necîb Efendi'ye tevcîh buyuruldu.

İhsân-ı 'atıyye-i hümâyûn der-ân-ı rûz be-hâcegân ki ez-menâsıb-ı Dîvânî hisse-dâr ne-şüde-end

Hâcegân-ı Dîvânî fukarâlarının ber-mûceb-i defter ma'lûmü'l-esâmî münâvebe üzere menâsıbdan hisse-dâr-ı ihrâz olmayanlarına dahi ni'am-ı firâvân-ı Mülûkâne ve sadakāt-ı behiyye-i Husrevâne'lerinden 'atıyye-i hümâyûn ihsânıyla mesrûr u mecbûr buyurdular. Bundan sonra evsat-ı mâh-ı merkūmda[1] hademe-i Devlet-i 'aliyye'nin müstehak olanlarına ve hademe-i

1 15 Şevvâl 1172 = 11 Haziran 1759 Pazartesi.

Bâb-ı Sadrıa'zamî'ye ber-mûceb-i defter, ism ü resmleriyle 'atıyye-i hümâyûn ihsân ü i'tâ buyuruldu.

İhsân-ı rütbe-i vâlây-ı Vezâret be-Silahdâr-ı Şehriyârî Hamza Paşa ve tevcîh-i Eyâlet-i Mora

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerremi evâ'ilinde[1] bundan esbak bir müddetden berü Enderûn-ı hümâyûn'da hıdmet-i sıdk u ihlâsları meşkûr u sa'y ve istidâmet ü sedâd ve istînâsları meşhûd u mebrûr olan Hamza Ağa cenâbları şevketlü, kerâmetlü, 'azametlü Şehriyâr-ı 'âlem ve Hidîv-i ekrem *edâmallâhu 'ömrahû ve şevketehû mâ-dâme'l-'âlem*[2] efendimizin silahdârlıkları hıdmetine liyâkat ü isti'dâdlarını kerâmet-i bâhireleriyle **[T1 470b]** müşâhede buyurdukları ecilden, silahdârlıkları hıdmetiyle müteşerrif ve çırâğ-efrûhteleri buyurmuşlar idi.

el-Mülûkü mülhemûn[3] mısdâkıyla zât-ı sıdk-ittisâmlarının isti'dâd-ı fıtrîleri hasebiyle dahi ezyed ü evfer rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le kadr ü şânların terfî' ve çırâğ-ı hâss-ı Mülûkâne'leri buyurulmağla, irâde-i 'aliyye-i Cihân-bânî'leri te'alluk ve husûle peyveste ve dâ'ire-i vezîrânelerin tevsî' buyurduklarından sonra Mora Muhassıllığı ile dahi kâm-âver-i iclâl ve mâlezime-i dâ'ire-i 'aliyyelerini bi-temâmihî ve kemâlihî ihsân ve bahş-ı nevâl ve ceva'iz-i tûğ-ı pürfurû' ve hükûmeti Mâlikânesi akçalarını bi'l-cümle ihsân ü 'inâyet buyurup, Silahdârân-ı hazret-i Şehriyârî olup, rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le çırâğ buyurduklarında, ne gûne alay ile muhteşem ü mükerrem Enderûn-ı hümâyûn'dan Bâb-ı Sadr-ı 'âlî'ye gelüp, ilbâs-ı hil'at ile mükerrem olurlar ise, ol minvâl üzere Serây-ı 'âmire'den alay ile Bâb-ı Sadr-ı 'âlî'ye gelüp ve ilbâs-ı hil'at-ı seniyye ile bâlây-ı kadr ü liyâkatleri berâber tâk-gerdûn-ıi ihtirâm buyurulup, ba'dehû hâne-i sa'âdetlerine teşrîf eylediler. Anda birkaç gün dâ'irelerini tertîb ü tekmîl buyurduklarından sonra makarr-ı hükûmetlerine 'azîmet üzere oldukları, vefk-ı me'mûriyyet-i müşârun ileyh olmağla, teshîl-i İlâhî husûlüne du'âya ibtidâr olundu.

---

1 1-10 Şevvâl 1172 = 28 Mayıs-6 Haziran 1759.

2 "ادام الله عمره وشوكته مادام العالم = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü dünya durdukça dâim eylesin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.

Ve târîh-i mezkûrda[1] **[T1 471a]** Çukadâr-ı Enderûn-ı hazret-i Şehriyârî Ağa dahi Silahdâr Ağalığı'yla çırâğ ve tevcîhât günü ilbâs-ı hil'at ile tevkīr u tekrîm olundu. Ve Hazîne Kethudâsı Ağa her vechile şâyeste-i ifhâm olmağla, Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî olup, bâlây-ı liyâkat ü fehâmetleri resîde-i zirve-i i'tilâ buyuruldu. Ve Rikâbdâr Ağa, Çukadâr-ı Şehriyârî ve dîger nâm Ağa, Hazîne Kethudâlığı ile mesrûr ve be-kâm oldular.

Ve bu târîhde[2] hâlâ Âsitâne-i 'aliyye'den Zeyneb Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[3] hazretlerinin serâlarında âsâyiş-güzîn-i celâlet olan Tevkī'î Vezîr Küçük Mustafa Paşa hazretleri, Mora Muhassıllığı'ndan 'azl ve bâ-hatt-ı hümâyûn-ı 'inâyet-makrûn Halebü'ş-şehbâ Eyâleti tevcîhiyle be-kâm ve Anadolu Vâlîsi Vezîr Muhsin-zâde Mehmed Paşa dahi Âsitâne'de 'Âsıme Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[4]ın serâlarında idi. Mahatt-ı hükûmetleri olan Kütahya'ya zâmile-bend-i i'tizâm oldular.

Vukū'-i harîk-ı cüz'î der-Eyyûb

Yine mâh-ı şevvâlin on ikinci sülesâ gicesi[5] Dîvân-ı hümâyûn tenbîh olunup, sâ'at altıda Eyyûb'de Çömlekciler'de harîk vâkı' olup, Sâhib-i devlet hazretleri ve sâ'ir me'mûrîn-i ıtfây-ı harîk ocaklular 'ucâleten semt-i harîka râhî olmalarıyla, "Dîvân paydos" haberiyle te'hîr ve bir hâne muhterik olup, bi-hamdillâhi Te'âlâ muntafî oldu. **[T1 471b]**

'Azl-i Kâtib-i Kethudâ'-i Sadrıa'zamî

Bu târîhde[6] Kethudâ Kâtibi 'Ali Efendi 'azl ve sâbıkā Kethudâ Kâtibi 'Ömer Efendi ta'yîn olundu. Ve Rikâb-ı hümâyûn ağalıkları hıdmetinde bir müddet istihdâm olunan Bergosî Mehmed Ağa hânesinde mukīm olup, taşra bürûzdan men'ine fermân buyuruldu. Ve İt 'Ömer Paşa demekle ma'rûf sâbıkā Yanya'da ve sâ'ir Arnavudluk sahrâsında 'alem-efrâz-ı (افرار) mezâlim

---

1 1-10 Şevvâl 1172 = 28 Mayıs-6 Haziran 1759.

2 1-10 Şevvâl 1172 = 28 Mayıs-6 Haziran 1759.

3 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

4 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

5 12 Şevvâl 1172 = 8 Haziran 1759 Cuma. Metinde bu gün sehven "sülesâ" yazılmış olmalıdır.

6 12 Şevvâl 1172 = 8 Haziran 1759 Cuma.

olup, fukarânın ciğerin ekl eden kimesne kapu-arası ta'bîr olunan mahalle habs olundu. Ve 'Haşmet' mahlasıyla mülakkab 'Abbâs Efendi-zâde *îş hâlük seyyidî merhabâ 'Abbâs*[1] meseli ile gāyet halî'u'l-'izâr ve lâ'übâlî-meşreb olmağla, İstinye'de pederi sâhil-hânesinden taşra bîrûn olmamak üzere hatm-ı enfe-i inhilâ'ına fermân buyuruldu.

Garîbe: Mezkûr Haşmet'in pederi 'Abbâs Efendi'ye Kazâ'-i Mekke tevcîh ve 'azîmetinde Şâm'da hastalanup, mahatt-ı hükûmetine gidemeyüp, bi'l-iktizâ Âsitâne'ye 'avdet eyledikde, pederini hicve tesaddî ile bu beyti meşhûr olmuşidi:

Kāle Haşmet yâ ebâ mâ-fîke lek ihrâm işi
Veyş lek ve hayât-ı rikkatin ve huccetin bed-nâm işi
Bâb-ı Şâm'a geldi bir hâcı dedi târîhini
Eyledik ammâ ki hac 'Abbâs Efendi Şâm işi **[T1 472a]**

Buna zurefây-ı vaktin ba'zıları cevâb sadedinde bu gûne pâsuh-dih olmuşlardır.

Haşmetâ tiskīte mâ fî-şi'rike İslâm işi
Eyledin rüsvâylığınla 'âkıbet itmâm işi
Heyke lek tühcî ebâke lâ-tekul üffin lehû
Leyse yerza'ş-şer'u ta'mel ente bu bed-nâm işi

Vefât-ı Ser-tarîk-zâde ez-meşâyih-i Halvetiyye-i Nûreddîn-i Cerrâhî

Bu târîhde[2] Nûreddîn-i Cerrâhî hulefâsından meşâyih-i Halvetiyye-i cehriyyeden Ser-tarîk-zâde demekle ma'rûf kimesne birkaç eyyâm hastalanup, 'âzim-i halvet-serây-ı bekā oldular. Ekser-i evkātları kırâ'at-ı Kur'ân-ı 'azîmü'ş-şân'a masrûf ve *Fusûs* müzâkere edecek kadar kuvvet-i 'ilmiyyeleri dahi var idi. 'Asrımızda hayli şöhret-şi'âr idiler.

Nakl olunu[r] ki ba'de'l-vefât mukīm oldukları odanın mezbelesinde ekser-i ehibbâdan gelan nüzûrât ü sadakāt surreleri çıkın çıkın bî-kadr ü bî-i'tibâr atılmış, yâfteleri her surrenin boynunda kemend-i gerden-i erbâb-ı tama'

1 "ايش حالك سيدى مرحبا عباس = Nasılsınız efendim, merhabâ Abbâs" anlamına gelen Arapça bir atasözüdür.

2 12 Şevvâl 1172 = 8 Haziran 1759 Cuma.

gibi âvîhte idi. Selâmî merhûm dahi eğerçi mezbelede olan surreleri çeşm-i i'tibâra almaz imiş. Ammâ câ-be-câ mahalline îsâle kerem buyururlar imiş. Her velîde bir başka hâlet ve reftâr olduğu, ma'lûm-ı erbâb-ı ihtibârdır; *kaddesallâhu esrârahum, âmîn*[1].

Fâ'ide: Ser-tarîk-zâde merhûmun şeyhi: "Nûreddîn-i Cerrâhî cenâblarını, sâhib-i **[T1 472b]** *Tabakāt-ı Şirbinî* ki ilâ-yevmi't-tenâhî gelecek evliyâ'ullâhı ism ü resmleriyle ve kerâmât-ı 'adîde ve mücâhedeleriyle zikr u ta'dâd ederler. Anları dahi zikr u beyân buyurmuşlar" deyü gāyet şöhret-şi'ârdır. Ammâ "Kocamustafa-paşa'da merhûm kutub efendinin pederi dahi Nûreddîn ismiyle müsemmâ ve nisbet-i Cerrâhî'yi dahi tashîh ve anlara intimâsını tasrîh eylemişlerdir" deyü resîde-i sem'-i Hakīr olmuşdur; el-'ilmü 'indallâhi Te'âlâ.

Zehî İmâm-ı hümâm Şirbinî ki *kuddise sırruhu'l-'azîz*[2] zemân-ı müstakbelde selâtîn zuhûr olacak kibâr-ı evliyâ'ullâhı birer birer evsâf ve esâmî ve ahvâlleri ile zikre muvaffak olalar. Bizim gibi hakīr ve türâb-i'tâbın bunlara intimâ ve muhabbeti habl-i i'tisâm-ı necât olmağın, bu habl-i necât-mâye-i sa'âdetin 'adem-i inhisâmını dâ'imâ recâdan dûr u mehcûr etmeye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

'Azl-i Ser-bâkıyân Abdâl Mehmed Ağa ve nasb-ı İbrâhîm Bey ve gayruhû

Yine mâh-ı mezbûrun evâ'ilinde[3] Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından Abdâl Mehmed Ağa bir müddetden berü Baş-bâkī-kulluğu hıdmetinde olup, Mîrahûr-ı Sânî-i hazret-i Şehriyârî Ağa cenâbları, Bağdâd-ı bihişt-âbâd cânibine umûr-ı devlet ile me'mûriyyetleri iktizâ etmeğin, mûmâ ileyh Abdâl Mehmed Ağa, Vekâlet-i Mîrahûr-ı Sânî ile ilbâs-ı hil'at ve Yahyâ Paşa birâderi dâmâd-ı **[T1 473a]** hazret-i Âsafî 'izzetlü İbrâhîm Bey cenâbları Baş-bâkī-kulluğu'na ilbâs-ı hil'at olundu.

---

1 "قدس الله اسرارهم = Allah onların sırlarını mukaddes etsin, yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 "قدس سره العزيز = Şerefli sırrı mukaddes olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 1-10 Şevvâl 1172 = 28 Mayıs-6 Haziran 1759.

İmâm-ı Sânî-i hazret-i Şehriyârî-şüden-i Seyyid ‘Osmân Efendi İmâm-ı Ayasofya-i Kebîr

Yine muntasıf-ı mâh-ı mezbûrda[1] Ayasofya-i Kebîr İmâmı Seyyid ‘Osmân Efendi cenâbları, gerek ‘ilm-i kırâ’atda ve gerek sâ’ir ‘ulûmda yegâne-i ‘asr ve akrânı cevâmi‘-i selâtîne fâ’ik olup, Şehriyâr-ı ‘âlem ve Hidîv-i ekrem *halledallâhu mülkehû ve devletehû mâ-dâme’l-‘âlem*[2] efendimiz hazretleri ekser sabâh nemâzını tebdîlen Ayasofya-i Kebîr’de edâ buyururlar idi.

İttifâk bir sabâh nemâzı Seyyid ‘Osmân Efendi’nin nevbeti günü olmağla, kırâ’atlarından mahzûz olup, imâmetleri hıdmetiyle müteşerrif olmağa emr-i hümâyûnları cârî buyuruldu. Kulûb-i selâtîn-i Âl-i ‘Osmânî *eyyedehümullâhu bi’t-te’yîdâti’r-Rahmânî*[3] âyîne-i ilhâm-nümây-ı Rabbânî olmağla, bunlar min-‘indillâh ne gûne sûret-i ilhâm ile muntabi‘u’l-idrâk olurlar ise emr-i şerîfleri öylece nâfiz ü cârî buyurulur. Ve bi-emrillâh cümle umûr-ı hümâyûnları ahsen ve müstahsen ve *ehlühû mahallühû*[4] ile zîver-i sahâyif-i eyyâm-ı rûzgâr olmağa lâyık u sezâvârdır. Hakk Te‘âlâ dâ’imâ umûr-ı hayra muvaffak ve makrûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi’l-mürselîn. **[T1 473b]**

Sudûr-ı emr-i hümâyûn be-tahsîl-i emvâl-i mîriyye ez-erbâb-ı ‘uhde ve zimem-i matlûbe

Yine mâh-ı merkūmun evâsıtında[5]: “Altmış senesinden[6] yetmiş senesi gāyetine[7] gelince gerek ashâb-ı Mâlikâne ‘uhdelerinde ve gerek iltizâmât-ı mukāta‘ât-ı mîriyye ve emvâl-i ‘avârız ve bevâkī-i zimem-i matlûbe ne ise mahallâtı olan aklâmda kuyûdâtları mûcebince bi-temâmihâ ashâb-ı ‘uhde zimmetlerinden tahsîl ve eğer bu bâbda tehâvün ü terâhî ederler ise emvâl-i mîriyyeye ‘özürleri nümâyân olmağla, berâtlarında musarrah şurût-ı mukayyedeleri

1 15 Şevvâl 1172 = 11 Haziran 1759 Pazartesi.

2 “خلد الله ملكه و دولته مادام العالم = Allah onun mülkünü ve devletini dünya durdukça devâm ettirsin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 “ايدهم الله بالتاييدات الرحمانى = Allah onları Rahmânî desteklerle desteklesin” anlamına gelen Arapça duâdır.

4 “اهله محله = İşi bilen, işin başına” anlamına gelen Arapça atasözüdür. “اهله فى محله” şeklindeki ifâde için bkz. Yılmaz, *age.*, I,163.

5 11-20 Şevvâl 1172 = 7-16 Haziran 1759.

6 1 Muharrem 1160 = 13 Ocak 1747 Cuma.

7 29 Zilhicce 1170 = 14 Eylül 1757 Çarşamba.

üzere mâlikâneleri hall ü fürûht oluna" deyü sâdır olan emr-i hümâyûn-ı şevket-makrûn herkese tenbîh ü te'kîd buyuruldu.

İhrâc-ı ba'zı ağayân-ı Harem ez-Serây-ı hümâyûn be-mûceb-i tehâvün-i hıdmet-i lâzime-i îşân

Yine mâh-ı merkūmun evâhırında[1] ma'lûmü'l-'aded ve'l-esâmî Harem ağaları me'mûr buyuruldukları hıdmetlerinde mütehâvinü'l-etvâr olmalarıyla, te'dîb ü tevbîhleriyçün âsâyiş-güzîn-i i'tilâ oldukları dergâh-ı 'inâyet-iktinâh-ı Serây-ı 'âlî'den ihrâc ve bu şeref-i kurb-i himâ-gâh-ı Zıllullâhî'den ib'âd ü iz'âc (ازعاج) buyuruldu. Bu makūle bî-hûşân-ı sevâd-sitân-ı humûcun kābil-i terbiyye olmayanları himây-ı 'inâyetden böyle ib'âd ile müte'eddeb olurlar. Ammâ kābil-i terbiyye ve tahsîl-i **[T1 474a]** âdâb edenleri fi'l-hakīka nûr-ı siyâhî, meclây-ı sıdk u istikāmet olur.

Tertîb-i nişân-ı vâlâ ez-taraf-ı Hamza Paşa berây-ı nâmzedî-i hazret-i Hibetullah Sultân-ı *'aliyyetü'ş-şân*[2] *etâlallâhu 'ömrahâ ve bekāhâ âmîn*[3]

Sene-i merkūme şevvâlü'l-mükerreminin evâ'ilinde[4] zikri mürûr eylediği vech üzere Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî sa'âdetlü Hamza Ağa hazretlerinin rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le çırâğ buyurulduğu tafsîli bast ü beyân olunmuşidi. O hılâlde kemâl-i lutf ve ihsân-ı hazret-i Şehriyârî'ye mazhar buyuruldukları hasebiyle Husrev-i husrevân-ı 'âlem *emeddallâhu zılle re'fetihî 'alâ-mefârıkı'l-ümem*[5] efendimiz hazretlerinin (حضرينك):

Evvelîn-zâde-i devlet Hibetullâh Sultân
(اولين زادهٔ دولت هبةالله سلطان) **Sene 1172**

târîhi ile 'alem-efrâz-ı nûr-ı şühûd olan devletlü Hibetullah Sultân hazretlerini Paşa-yı müşârun ileyhe nâmzedî ve 'add-i sıhrıyyet ile müteşerrif olmalarına kerem ü 'inâyet buyurmuşlar idi.

---

1 21-29 Şevvâl 1172 = 17-25 Haziran 1759.

2 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 "اطال الله عمرها وبقاها امين = Allah onun ömrünü uzatsın ve onu bâkî kılsın yâ Rab duâmızı kabul eyle" anlamına gelen Arapça duâdır.

4 1-10 Şevvâl 1172 = 28 Mayıs-6 Haziran 1759.

5 "امد الله ظل رافته على مفارق الامم = Allah onun şefkatinin gölgesini milletlerin başında sürdürsün" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Binâ'en 'aleyh 'âdet-i kadîme-i enîka üzere Paşa-yı müşârun ileyh hazretleri taraflarından tertîb olunan nişân-ı 'âlî, Bâb-ı Sadrıa'zamî'den alay-ı vâlây-ı müretteb ile Serây-ı Cedîd-i hümâyûn'a getürülüp, anda dahi istikbâl ve teslîmine me'mûr kullarına teslîm ve her biri hila'-i seniyye ve ikrâm-ı behiyye ile tekrîm olundular.

İbtidâ şükûfe tablaları, on beş Yemişci-başı âdemleriyle, ba'dehû yirmi 'aded telli nahıllar dâl-fes Muhzır Ağa ta'ifeleriyle, sonra on altı 'aded tablalarda meyve-i huşk, mücevvezelü Vezîr ağaları ellerinde ve kırk tabla nefîs şekerlemeler, **[T1 474b]** ba'dehû altı parça iki 'aded şeker bâğçesi, ba'dehû bir 'aded sîm ve musanna' nahl-i dilârâ dâlfes Muhzır Ağa tâ'ifesiyle, ba'dehû Ayak-bezi ta'bîr olunur tabla-i vâhide, mücevvezelü ferâcelü Ağa-yı Sadrıa'zamî yedinde, ba'dehû na'leyn-i murassa' ve filar-ı mücevher ve pâbûş yine bir tablaya mevzu'a, ba'dehû sîm tebsi üzerinde duvak ta'bîr olunur bir 'aded burku'-i Mülûkâne-i gālî-behâ (عالى بها), ba'dehû yine sîm tebsi ile âyîne ve mücevher mişt, ba'dehû yine sîm tebsi ile ataka-i Husrevânî, ya'nî sorguc-ı mücevher ve kemer-i murassa', ba'dehû yine sîm tebsi ile mücevher bilazik ve kübe ve gerdâniyye ve çep [ü] râst, ba'dehû altûn tebsi ve mücevher kutu ve elmâs hâtem, ba'dehû on bir 'aded atlas kîselere mevzû' ma'lûmü'l-mikdâr dînâr-ı hâlisu'l-'ayâr, bu cümle mücevvezelü ve ferâcelü Vezîr ağaları ile idi.

Ba'dehû şevketlü, kerâmetlü, veliyyü'n-ni'am-ı 'âlem efendimize mahsûs olan boğça-i Mülûkâne yine mücevvezelü Ağa-yı Sadrıa'zamî ile; ba'dehû şevketlü, mehâbetlü efendimize keşîde kılınacak bir re's esb-i mükemmel ü müzeyyen, ba'dehû hâlâ Kethudây-ı Sadrıa'zamî hazretleri selîmî ve ferâce ve dîvân bisâtlu esb ile idi.

Zikr-i alay-ı vâlây-ı 'arûs-ı Hânım Sultân kerîme-i şehîme-i hazret-i 'Â'işe Sultân *dâmet 'ismetühâ*[1]

Yine sene-i merkūme mâh-ı şevvâlü'l-mükerreminin yirmi beşinci hamîs **[T1 475a]** günü[2] bundan akdem 'alâ-vetîreti'l-icmâl zikri mürûr eden devletlü 'Â'işe Sultân hazretlerinin kerîme-i şehîmelerin çırâğ-efrûhte-i hazret-i Şehriyâr-ı 'âlem olan Haremeyn Mütevellîsi Nûrî Mehmed Emîn Efendi'ye

1 "دامت عصمتها = Günahsızlığı dâim olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

2 25 Şevvâl 1172 = 21 Haziran 1759 Perşembe.

nâm-zedî-i ʻakd-i izdivâc ile kadrlerin resîde-i küngüre-i tâk-ı iʻtilâ buyurmuş-lar idi.

Târîh-i merkūmda[1] be-resm-i kadîm ve de'b-i müstedîm alay-ı ʻarûs-ı mekârim-me'nûs-ı vâlâ tertîb olunup, ibtidâ dâmâd-ı Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*[2] efendi cenâbları Sadrıaʻzam ve Vekîl-i efham devletlü, Ebu'l-mevâhib Mehmed Râgıb Paşa hazretlerinin şeref-i dâmen-bûsî-i mekârim-me'nûslarıyla müteşerrif ve bir sevb-i semmûr-ı mûcibü's-sürûr ile tekrîm, baʻdehû Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*[3] hazretlerinin serâylarına râhî ve Hânım Sultân'ın alay ile şeref-i kudûmlarına muntazır oldular. Tertîb olunan alay budur ki, zikr olunur.

İbtidâ dört nefer Muhzır Ağa Kapu Kethudâları, baʻdehû Kulaguz Çavuş sonra Dîvân-ı hümâyûn çavuşları ve Vezîr ağaları ve gedüklü zuʻamâ ve çavuş-lar kâtibi ve emîni, baʻdehû selâtîn cevâmiʻi kâtibleri ve mütevellîleri, sonra Haremeyn Mukātaʻacısı ve Muhâsebecisi ve Müfettişi Efendi, baʻdehû sağdıc Râmî Paşa-zâde Mustafa Beyefendi, baʻdehû selâtîn-i *ʻaliyyetü'ş-şân*[4] hazerâtı-nın helvacılar kethudâları, baʻdehû selâtîn kethudâları, baʻdehû Teşrîfâtî Efen-di, sonra sîm hâlis nahıllar tersânelü neferâtı ile cümle dâl-fes, baʻdehû Hânım Sultân **[T1 475b]** arabası, baʻdehû selâtîn-i *ʻaliyyetü'ş-şân*[5] arabaları, sonr[a] bir ʻaded yedek arabası, baʻdehû kayınpederleri makāmında olan Vezîr Mehmed Paşa'nın kethudâları ve Dîvân Kâtibi Efendi, baʻdehû Mehter-hâne-i Âsafî, baʻdehû cevârî arabaları idi.

Ertesi cumʻa selâmlığı Zeyrek Câmiʻi'ne tenbîh olunup şevketlü, kerâmet-lü Şehriyâr-ı ʻâlem hazretleri baʻde edâ'-i sâlât-ı cumʻa Sultân-ı *ʻaliyyetü'ş-şân*[6] hazretlerinin serâylarını teşrîf ve Vezîr Silahdâr Mehmed Paşa ve Dâmâd Efen-di şeref-i bagal-gîrî-i hümâyûn ile müteşerrif ve zemînden pâye-i nerdübân ve sahn-ı serâ dîbâ ile ferş olunup, sâ'ir merâsim-i istikbâl ve levâzım-ı tefhîm ü taʻzîm ve ibcâlleri edâ ve tekmîlinde bezl-i tâb ü iktidâr buyuruldu.

---

1 25 Şevvâl 1172 = 21 Haziran 1759 Perşembe.

2 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

4 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

5 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

6 "علية الشان = Şânı yüce" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

Âmeden-i Elçi-i Venedik be-resm-i ʻâdî ki cevâb-ı tebrîk-nâme-i cülûs-ı hümâyûn âverde

Yine sene-i merkume mâh-ı şevvâli evâhırında[1] bundan akdem cülûs-ı hümâyûn-ı meymenet-me'nûs-ı hazret-i Şehriyârî'yi iʻlâm ü izhâr üzere Venedik Cumhûru cânibine tahrîr olunan tebrîk-nâme-i hümâyûn bu tarafda muʻtâd üzere elçisi yediyle irsâl olunmuşidi.

Târîh-i mezkûrda[2] mesfûr tebrîk-nâme-i hümâyûn cevâbıyla vârid ü vâsıl ve bu Venedik Elçisi'ne mahsûs olan ʻâdetleri üzere ibtidâ müretteb alay ile Galata'da gezdirilüp, baʻdehû hânesine nüzûl etdirildi. Birkaç gün mürûrundan sonra resm olan alay ile Bâb-ı Sadr-ı Âsafî'ye getürülüp, mektûbunu teslîm ve merâsim-i ʻâdîleri itmâm, **[T1 476a]** baʻdehû alay ile ber-vech-i muʻtâd Dîvân-ı hümâyûn'a getürülüp, cevâb-ı tebrîk-nâmesi (تبریکنامه سی) Rikâb-ı kâm-yâb-ı Husrevânî'ye ʻarz u teslîm ve hilʻat-ı muʻtâdesi ilbâs olundu.

İtmâm-ı binây-ı hümâyûn-ı Serây-ı Edirne bi-vechi'l-ikmâli ve'l-itmâm

Bundan esbak ʻalâ-vetîrati't-tafsîl zikri mürûr etmiş idi. Dâru'n-nasri ve'l-meymenet olan Edirne'de vâkıʻ Serây-ı hümâyûn'un mürûr-ı ezmine ile câ-be-câ mahalleri mütevehhin olarak taʻmîr-i küllîye muhtâc, belki yeniden binâya ihtiyâcı zâhir u bâhir olup, bi-husûsihî Bâb-ı Sadrıaʻzamî olan serâ ve dâ'ire-i hümâyûnun ekser-i mahalleri Sıtabl-ı ʻâmire ve matâbıh ve helvâ-hâne ve Ağa-yeri ve Hâs-bâğçe Köşkü ve Bostâniyân-ı Hâssa yeri ve Enderûn-ı hümâyûn ağaları yerleri, ki Has Oda ve Kilâr-ı Hâssa ve Seferli ve Hazîne-i Enderûnî ve Bîrûnî ve hâssaten Harem-i hümâyûn mahallât ve mesâkin ile bi'l-cümle Dâ'ire-i hümâyûn binâ ve tecdîde muhtâc olduğu ecilden, sâbıkā Sadrıaʻzam Kethudâsı olan merhûm Âmedci Süleymân Efendi birâderi Yûsuf Efendi cenâbları her vechile Şehr-emânetlik'lerinde ve sâ'ir böyle cesîm umûr-ı binâda kemâl-i mehâret ü ehliyyeti olduğundan mâʻadâ sıdk u istikāmet ile mevsûf ve her vechile hıdemât-ı Devlet-i ʻaliyye'de ihtimâm ve teharrî-i tâm ile maʻrûf olduklarından, mûmâ ileyhi bâ-fermân-ı ʻâlî taʻyîn ve itmâm ü ikmâl anların re'yine müfevvaz kılınup, maʻiyyetlerine Cânibî dâmâdı Masraf-ı Şehriyârî-i sâbık Ahmed Efendi ve sâ'ir **[T1 476b]** etrâf-ı lâzime mevsûk ve

1 21-29 Şevvâl 1172 = 17-25 Haziran 1759.

2 21-29 Şevvâl 1172 = 17-25 Haziran 1759.

mu‘temed kütebâ ve ‘amele ve mi‘mârân ve bennâ ve fe‘ale ta‘yîn ü irsâl ve taraf-ı mîrîden nakden edâ ve teslîmi mühimm olan mebâliğ-i vefîre teslîm ve ol tarafa varup, binâya şurû‘dan sonra pey-der-pey ücret-i yevmiyye-i ‘amele vü fe‘ale ve behâ-i kerâste ve cîr ve ahcâr ve mesâmîr ve atvâb ve levâzım-ı i‘mâl ü ‘imâr ne ise verilmek içün gönderilmesi lâzım olan emvâl dahi bir tarafdan gönderilüp, ehâlî ve fukarâya ser-i mû zulm olunmaksızın bi-‘avnillâhi Te‘âlâ itmâm bulup, henûz resîde-i ikmâl olmadan yetmiş bir senesi zilhiccesinin dokuzuncu günü[1] Âsitâne-i ‘aliyye’den Mi‘mâr Ağa me’mûren Edirne’ye râhî ve yetmiş iki senesi muharremü’l-harâmının onuncu günü[2] Âsitâne’ye gelüp, Hazîne-i ‘âmire’den ma‘lûmü’l-mikdâr meblağ ihrâc ü irsâl olundu. ‘Alâ-vechi’l-ikmâl resîde-i itmâm olup, mümzâ ve mahtûm defterleri ile yetmiş iki senesinin mâh-ı zilka‘desi evâsıtında[3] Âsitâne-i ‘aliyye’ye ‘avdet eyledi. Tafsîl-i binâ ve emâkin-i mebniyye bu mahalle münâsib olmamağla, tafsîlden tayy-i ‘inân-ı beyân olundu.

Nakl-i hümâyûn-ı Pâdişâhî ez-Serây-ı Cedîd-i hümâyûn be-Sâhil-serây-ı Beşiktaş

Yine sene-i merkūme zilka‘desinin yirminci mübârek hamîs günü[4] cenâb-ı Şehriyâr-ı ‘âlî-tebâr, Hudâygân-ı sipihr-iktidâr *halledâllâhu ‘ömrahû ve şevketehû ilâ-yevmi’l-haşri ve’l-karâr*[5] hazretleri müftetih-i seyr ve behâr-ı nîkû-âsâr-da ‘âdet-i hasene-i Pâdişâhâne ve deydene-i kadîme-i Mülûkâne üzere birkaç gün eyvân-ı behcet-mu‘tâd-ı **[T1 477a]** Beşiktaş’ı reşk-i harem-i ‘illiyyîn buyurmaları, ‘aynıyla şeref-i âfitâb bir burcdan burc-ı âhara tahvîlde mezîd-i sa‘d ü neşât ve fart-ı lezzât ü inbisâtı müstelzim ve bi-husûsihî evân-ı behâr-da füshat-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş’ın letâfet-i âb u hevâ muktezây-ı ma-hall-i irtifâ‘ına lâzım bir ma‘nâ olduğundan mâ‘adâ, pîş-gâh-ı Eyvân-serây-ı hümâyûn’<un>da olan füshat-ı deryâ bâsıre-i temâşâya nûr-efzâ o kûh-sâr-ı zebercedini medây-ı pehnây-ı hadrâ ve bi-hikmetillâhi Te‘âlâ ol Sâhil-serây-ı

1 9 Zilhicce 1171 = 14 Ağustos 1758 Pazartesi.

2 10 Muharrem 1172 = 13 Eylül 1758 Çarşamba.

3 11-20 Zilka‘de 1172 = 6-15 Temmuz 1759.

4 20 Zilka‘de 1172 = 15 Temmuz 1759 Pazar. Metinde bu gün sehven “hamîs” yazılmış olmalıdır.

5 “خلد الله عمره وشوكته الى يوم الحشر والقرار” = Allah onun ömrünü ve büyüklüğünü kıyâmet gününe kadar dâim eylesin” anlamına gelen Arapça bir duâdır.

şevket-efzâda başka bir hâlet ve inşirâh ve esnâf-ı meserrât ve füyûzâta mahall-i sa‘d ve necâh olmak hâsıyyeti meşhûd-ı dîde-i ‘irfân ve ma‘lûm-ı erbâb-ı yakīn ü vicdân olup, **ferd:**

Var bu şevket-sâha-i Devlet’de envâ‘-ı sürûr
Cilve eyler her taraf anda mezâyây-ı hubûr

me’âliyle şükûh-ı ‘azamet-i hazret-i Şehriyâr-ı ‘âlem’e âşiyân-ı celâl-i bî-hemâl ve lâne-i übbehet ü iclâl bir serây-ı sa‘âdet-pehnây-ı bî-misâl olmakdan nâşî, târîh-i mezkûrda[1] Serây-ı Cedîd-i hümâyûn’dan hezâr ‘azamet ü iclâl ile Sâhil-serây-ı hümâyûn-ı Beşiktaş’ı rahş-rân-ı nehzat ü ‘azîmet ve ol tâk-ı mînû-vifâkı hem-sâha-i riyâz-ı behcet ü meserret buyurdular (بیوردیلر). **Kıt‘a:**

İlâhî dem-be-dem ârâm-gâh-ı şevketeş bâdâ
Mahall-i cân-fezâ cây-ı meserret mesned-i ‘izzet
Füyûzât-ı Hudâ her câ ki bâdâ hem-demeş bâdâ
Be-lutf-ı sermedî hem-vâre mümted mevkib-i devlet[2]

‘Azl-i Şeyhulislâm Mehmed Sâlih Efendi ve Şeyhulislâm-şüden-i Çelebî-zâde İsmâ‘îl ‘Âsım Efendi

[T1 477b] *Bi-müfti’l-verâ ve’d-dîni kad-asbaha’l-verâ*
Bi-ifzâlihî nûran mine’l-fazli bâhirâ
Tesaddâ li-tekmîli’l-‘ulûmi bi-esrârihâ
Ve ebkā ‘alâ-vechi’z-zemâni müfâhırâ
Lekad-fâza min-aklâmihî ‘aynu Kevseri
Fa’zhâ bihî bahru’l-fesâhati zâhirâ
Bi-te’lîfihî (بتأليفه) fâhat ezâhiru ravzatin
‘Aleyhâ sehâbü’l-fazli asbaha mâtırâ[3]

---

1 20 Zilka‘de 1172 = 15 Temmuz 1759 Pazar.

2 “الهی دمبدم ارامکاه شوکتش بادا * محل جانفزا جای مسرت مسند عزت
فیوضات خدا هر جا که بادا همدمش بادا * بلطف سرمدی همواره ممتد موکب دولت = İlâhî! Cân artıran yer, onun izzet makâmı; sürûr yeri ise azametinin zaman zaman dinlendiği yer olsun. Hakk’ın feyizleri her yerde onunla birlikte olsun. Allah’ın ezelî lutfu ile onun devleti dâim olsun” anlamına gelen Farsça bir şiirdir.

3 “بمفتی الوری والدین قد اصبح الوری * بافضاله نورا من الفضل باهرا
تصدی لتکمیل العلوم بأسرارها * وابقی علی وجه الزمان مفاخرا
لقد فاض من اقلامه عین کوثر * فاضحی به بحر فصاحة زاخرا
بتألیفه فاحت ازاهیر روضة * علیها سحاب الفضل اصبح ماطرا = Din ve dünya müftüsünün lütûf

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilka'desinin beşinci mübârek sebt günü[1] Ser-âmed-i sudûr-ı 'ulemây-ı kirâm ve Feyyâza-i yenâbî'-i 'urefây-ı mazhar-ı 'avârif ü a'tâf, Hıssîsa-pîrây-ı nu'ût ü evsâf;

Hüve'l-bahru min-eyyi'n-nevâhî eteytehû
Fe-lüccetühü'l-menkūlü ve'l-'aklü sâhilüh[2]

me'âli ile Kulzüm-i bî-sâhil-i 'ulûm ü ifdâlin menba'-i âsâr ve behre-mendi semâhatli, 'atâfetli Çelebî-zâde İsmâ'îl 'Âsım Efendi hazretleri, mahz-ı irâde-i hazret-i Cihân-dârî ile Enderûn-ı hümâyûn'dan 'izzetlü Hâsekî Ağa ib'âsıyla huzûr-ı fâ'izu'n-nûr-ı hazret-i Şehriyârî'ye da'vet ve Sâhib-i devlet ve Kesîru'l-mürû'et Râgıb Mehmed Paşa hazretleriyle Rikâb-ı kâm-yâb-ı Pâdişâhî'ye rû-mâl ve mesned-i Fetvâ ile be-kâm ve ibcâl ve lebs-i bâlây-ı Şeyhulislâmî olan sevb-i semmûr-ı sefîdi zîb-i dûş-ı müfâheret-ittisâm buyurup, ba'dehû hazret-i müşârun ileyh ile hem-'inân-ı meserret ü iclâl 'avdet buyurdular. Hakk Te'âlâ her ânda tevfîk ihsân eyleye, âmîn.

Ve selefleri Mehmed Sâlih Efendi hazretleri dahi hıdmet-i mukadderelerinde kemâl-i hüsn ü istidâmet ve fukarâ'-i talebe-i 'ulûma ve bi-husûsihî erbâb-ı haysiyyât ü isti'dâde lutf u merhametleri cârî ve mesned-i **[T1 478a]** 'âlîlerinde meşkûru'l-mesâ'î olmalarıyla, hîn-i 'azillerinde kemâl-i ifhâm üzere tevkīr olunup, kendi sâhil-hânelerinde ârâm-sâz-ı sâmân olmağa fermân buyuruldu.

Itlâk-şüden-i be-Âsitâne Sadr-ı Rûm-ı sâbık Veliyyüddîn Efendi ve gayrân

Bundan esbak mesned-ârây-ı Sadr-ı Rûm iken 'azli ve Ma'nîsa'da ikāmeti emr u fermân buyurulan Veliyyüddîn Efendi Ma'nîsa'dan ıtlâk ve Âsitâne'de ikāmete emr u fermân ve İskemleci Mustafa Ağa dahi Küçük-çekmece'de ken-

---

ve ihsânıyla yaratıklar açık bir nûrla aydınlandı. Bütün ilimleri öğrenmeye yeltendi ve övünülecek hasletler bıraktı. Kalemlerinden Kevser suyu taşıp aktı ve böylece taşkın bir fesâhat denizi haline geldi. Çiçekler telif ettiği kitaplarla güzel kokular neşretti, lütûf ve ihsân bulutu üzerine yağmur yağdırdı" anlamına gelen Arapça bir şiirdir.

1 5 Zilka'de 1172 = 30 Haziran 1759 Cumartesi.

2 "هو البحر من اى النواحى اتيته * فلجته المنقول والعقل ساحله = Hangi yönden varırsan var onun bir deryâ olduğunu görürsün. Naklî ilimler o deryânın dalgaları, aklî ilimler ise sâhilidir" anlamına gelen bu Arapça beyit birkaç farklılıkla berâber Ebû Temmâm Habîb b. Evs b. Hâris et-Tâî'ye (ö. 231/846) aittir; bkz. Ebû Zekeriyyâ Yahyâ b. Ali b. Muhammed el-Hatîb et-Tebrîzî, *Dîvânu Ebî Temmâm bi-Şerhi'l-Hatîb et-Tebrîzî*, thk. Muhammed Abduh Azzâm, Dâru'l-Me'ârif, Kahire 1951, III,29.

di çiftliğinde mukīm olmağa merhameten Âsitâne'de hânesinde mukīm olmağa fermân buyuruldu. Ve bundan akdem Mora Muhassıllığı ile merâm-ı ikbâli, resîde-i zürây-ı iclâl olan Silahdâr-ı hazret-i Şehriyârî, Vezîr-i mükerrem Hamza Paşa hazretleri müretteb ü mükemmel dâ'iresiyle mâh-ı zilka'denin altıncı[1] günü[2] mahatt-ı hükûmetleri olan Mora'ya berran zâmile-bend-i 'azîmet oldular. Ve bunlara olan ikrâm ü ihtirâm-ı hazret-i Şehriyârî, emsâline sebkat eylememek üzere ihsân-ı Vezâret'i cerîdesinde tafsîli mürûr etmişidi. Hakk Te'âlâ kerâmetlü Pâdişâh-ı 'âlem-penâh hazretlerinin vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan me'mûn ü masûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Ve bu esnâda sâbıkā Baş-bâkī-kulu olup, hânesinde mukīm olan Mollacık-zâde 'Ali Ağa sâ'ibü'l-etrâf olmakdan nâşî, Midillü Cezîresi'nde ikāmetine ber-mûceb-i hatt-ı şerîf-i şevket-makrûn emr-i 'âlî sâdır olup, Mübâşir ta'yîni ile mahall-i me'mûruna tesyîr olundu. **[T1 478b]**

Hedm-i kilîsâ der-Beşiktaş be-mûceb-i emr-i hümâyûn-ı 'azamet-makrûn

Yine mâh-ı zilka'denin yirmi dördüncü günü[3] bundan akdem müddet-i Sultân Mahmûd Hânî'de maktûl Ermeni Agob sarrâfın habâset ü mel'aneti ile Beşiktaş Serâyı'nın üst tarafında: "Mukaddemâ bu kilîsâ idi" deyü ihdâs eyledikleri kilîsây-ı Nasârâ bu hâli üzere kalup, vâkı' olan şehr-âyînde ekseriyyâ halk tezyîn-i büyût ü emâkine meşgūller iken, mukaddemâ tedârüklerini teheyyü' ü âmâde etmeleriyle gice ile ahşâb masnû'aların hattâ kameriyyelerin ve asbâğ ve çâr-cûbe ve levâzımların hâzırladıkları dülgerleriyle yapdırup, ber-kā'ide sûret-i kilîsâya çelîpây-ı deyr-i Bahîrâ gibi nizâm ve tecessüm vermeleriyle ehâlî-i Beşiktaş bu kilîsây-ı muhdeseyi görüp, mânend-i sûret-i bîrûh mütehayyir oldular: Belî bu mahalde kadîmden bir kilîsâ var idi, lâkin *'afeti'd-diyâru mahallühâ fe mukāmuhâ*[4] ma'zâsıyla:

---

1 [Sayfa kenârında kırmızı mürekkeple sehven "**Sene 1173, fi 6 {zilka'}de**" yazılmıştır] T1

2 6 Zilka'de 1172 = 1 Temmuz 1759 Pazar.

3 24 Zilka'de 1172 = 19 Temmuz 1759 Perşembe.

4 "عفت الديار محلها فمقامها = (…) Diyârın gerek muvakkat oturulan ve gerek uzun müddet kalınan yerlerinde hiç iz kalmamıştır" anlamına gelen bu Arapça ifâde, Lebîd bin Rebî'a'nın Mu'allaka'sının ilk mısra'ıdır; bkz. İmriül Kays, *Yedi Aski*, trc. Şerefeddin Yaltkaya, İstanbul 1943, s. 66.

"Atlâl-i münderise gibi rüsûmu 'âfiyet ve muzmahille iken şimdi bu mazbûgatü'l-ahşâbdan müterekkibe perest-gâh-ı veseni şöyle dursun bu kameriyyeler ve sundurma râhib-i mümsâ savma'aları nerden zuhûr etdi" deyü mehd-i sînelerinde gayret-i rûhullâh-i İslâmiyye tekellüme gelüp, Beşiktaş Mahkemesi'ne ehâlîden ma'lûmü'l-esâmî hâzırîn ve ahvâli nakl-i meclis eylediler. Mecmû'unun ahbârı ve ru'yet-i 'iyânîleriyle vâkı'-ı hâli i'lâm olundu.

Ammâ hikmet-i Hudâ *el-mülûkü mülhemûn*[1] medlûlüyle bi-husûsihî Şehriyâr-ı 'âlem efendimiz hazretleri mahz-ı kerâmet-i bâhirelerinden nâşî, **[T1 479a]** ve göç-i hümâyûn dahi Serây-ı Beşiktaş'da olmağla, bir iki gün mukaddem tebdîl-i hümâyûnda bu deyr-i masnû'ayı ve kırmızı boya ile boyalu kameriyyelerini görüp: "Ayâ, bu nedir?" deyü su'âl buyurmuşlar idi. Bir iki gün mürûrundan sonra keyfiyyet-i mezkûreyi ve i'lâm-ı hâli istirhâm ile ehâlî-i Müslimîn-i Beşiktaş rikâba 'arz-ı hâl ederler. Gereği gibi hakīkat-ı hâl ma'lûm-ı hümâyûn buyuruldukdan sonra bu keyfiyyete te'accüb olunup, şer' u kānûn üzere hedmine emr u fermân ve derhâl Mi'mâr Ağa birkaç yüz neccâr ile gelüp, kilîsây-ı menhûsu yere berâber lahza-i vâhidede hedm ü harâb eylediler.

Bütler şikeste sûret-i gadrâda yok cevâb
Şimdi yatur gel öksüzü me'vây-ı Sûmnât

Meseli ile ol perestiş-gâh-ı menhûseyi zemîn-i garrây-ı İslâm'dan mahv ü izâle buyurdular. Hakk Te'âlâ dâ'imâ tîşe-i bâzû-yı Cihân-dârî'leriyle büt-hâne-i küfr ü zalâm-ı a'dâyı harâb ve ser-nigûn eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Vukū'-i ihrâk der-Edirne

Yine sene-i merkūme zilhiccesi gurresinde[2] mahrûse-i Edirne'de gice sâ'at beşde iken ihrâk vâkı' olup, Üç Şerefeli Câmi'-i şerîfi çârşûları muhterik olup, Cebe-hâne'nin mahzen-i mühimmâtları üstünde bir mikdâr keremit çiğnenüp, rahne-dâr oldu ve bi-emrillâhi Te'âlâ gayrı zarar olmayup, muntafî oldu.

---

1 "الملوك ملهمون = Padişahlar (Allah'ın) ilhâmına mazhar olmuş kimselerdir" anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Yılmaz, *age.*, II,700.

2 1 Zilhicce 1172 = 26 Temmuz 1759 Perşembe.

[Itlâk-şüden-i Hasekî Mustafa Ağa]

Ve bundan akdem Âsitâne Gümrük Emîni iken ʻazl ü iclâ olunan Hâsekî Mustafa Ağa ıtlâk ve Âsitâne'de ikāmetine emr u fermân buyuruldu. **[T1 479b]**

Katl-i İt ʻÖmer Paşa Mutasarrıf-ı Yanya-i sâbık

Yine sene-i merkūme zilhiccesi gurresinde[1] bundan akdem Maktûl Beşîr Ağa'nın Süleymânî etbâʻından Arnavud tâ'ifesinden İt ʻÖmer Paşa demekle maʻrûf kimesne niçe şekāvet ile mevsûf olup, kapu-arasında mahbûsen katl ve mâye-i istibsâr kılındı.

Bu makūle Arnavud tâ'ifeleri bir tarîkle Devlet-i ʻaliyye'den mükrem olup, rütbe-i Mîr-i mîrânî ile müftehar olduklarında, bir vilâyet hükûmetinde bulunsalar, zuʻafây-ı ʻibâdullâha ifrât-ı mezâlimden mâʻadâ Devlet-i ʻaliyye'ye ʻisyân sûreti ile hadden tecâvüzleri nümâyân olmağla, bu gûne ʻukūbata ibtilâları zâhir u bâhirdir.

Vürûd-ı Dubra-venedik Elçisi Küçük Elçi be-Dîvân-ı hümâyûn

Yine sene-i merkūme mâh-ı zilhiccesi evâ'ilinde[2] Dubra-venedik Küçük Elçisi mukaddemâ Sadrıaʻzam hazretlerine buluşup, muʻtâd hediyye ve mektûbunu teslîm ve muʻtâd üzere Dîvân'a getürülüp, hediyye-i muʻtâdesi teslîm ve ilbâs-ı hilʻat ve alay ile mahalline getürüldü.

Vefât-ı Re'îsülküttâb Dilâver Ağa-zâde ʻÖmer Efendi ve Re'îsülküttâb-şüden-i Âmedci ʻAbdullah Efendi

Mûmâ ileyh Re'îsülküttâb ʻÖmer Efendi fi'l-asl ʻillet-i mizâcı olup, hıdmet-i Riyâset'de dahi ʻillet müstedd olmağla, belki ifâkat bulur ümmîdiyle ʻazl olunmayup, hânesinde tedâvî içün meks etmeğe izn ve hıdmet-i lâzimesi Âmedci ʻAbdullah Efendi'ye tefvîz buyurulmuşidi. Sene-i mezbûre zilkaʻdesinin on dördüncü **[T1 480a]** günü[3] vefât eyledi, *rahmetullâhi ʻaleyh*[4].

---

1 1 Zilhicce 1172 = 26 Temmuz 1759 Perşembe.

2 1-10 Zilhicce 1172 = 26 Temmuz-4 Ağustos 1759.

3 14 Zilkaʻde 1172 = 9 Temmuz 1759 Pazartesi.

4 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Merhûm ʻÖmer Efendi dervîş-nihâd, Mevlevî tarîkat, kerîmü'l-hulk âdemiyyetlü, sâf-dil ve hayli meʻârif-âşinâ, hattât, şiʻr u inşâdan behre-dâr, ʻOsmân-zâde merhûmun *Hadîkatü'l-vüzerâ*'sına (الوزاسنه) zeyl olmak üzere bir eseri vardır. Habeşî-zâde merhûmun tertîb-kerdesi ve hıdmetlerinde neşv ü nemâ bulmuş, baʻdehû Devlet-i ʻaliyye hıdemâtında müstahdem olup, Piyâde Mukābeleciliği ve Yeniçeri Kitâbeti ve sâ'ir menâsıb-ı Dîvâniyye'de meşkûru'l-mesâʻî idi.

Âmedci ʻAbdullah Efendi cenâbları niçe sinîn ü eyyâmdan berü Bâb-ı Sadrıaʻzamî'de hıdemât-ı kitâbet-i telhîsât-ı hümâyûn ve gayrîde meşkûru'l-mesâʻî ve sığar-ı sinninden berü tahsîl-i fezâ'il ve meʻârifde imrâr-ı vakt ve bi-husûsihî mesned-i Riyâsetle be-kâm olan zevât-ı kirâmın hıdemât-ı lâzimelerinde sıdk u istikāmetle mücidd ü sâʻî ve olduğu menâsıb-ı Devlet'de meşkûr olup ve her vechile müstehak u sezâ-vâr olmağla, târîh-i mezbûrda[1] Riyâset-i Devlet-i ʻaliyye ile be-kâm ve ilbâs-ı hilʻat-ı seniyye ile ihtirâm buyuruldu.

Sudûr-ı fermân-ı hümâyûn be-hafr-i âb-ı Sakarya maʻa Gadîr-i Sabanca

Yine sene-i merkūme evâsıt-ı zilkaʻdesinde[2] İznikmid'e karîb Sakarya-suyu taʻbîr olunan nehri, Sabanca Gölü'ne getürüp andan İznikmid'e isâle ile hafrine şurûʻ içün keşf ve muʻâyenesi emrinde hâlâ Sadrıaʻzam Kethudâsı Subhî-zâde ʻizzetlü ʻAbdullah Efendi ve Re'îsülküttâb ʻAbdullah Efendi ve Cebeci-başı **[T1 480b]** Kara Mustafa Ağa ve müderrisîn-i kirâmdan ʻilm-i misâhada mâhir u ʻâlim Girîdî Ahmed Efendi ve sâ'ir erbâb-ı hıbre ve Su-yolcu ve Lağamcı-başı taʻyîn ve ol mahalle varılup, nehrin matlûb-ı hümâyûn-ı Cihân-dârî üzere Sabanca Gölü'ne ve Sabanca Gölü'nün İznikmid'e gelmesiyçün misâha ve tahmîn ve hafr olunacak mahallin birer birer üzerlerine varılup, tûlen ve ʻarzan mikdârını ve tarîk-ı suhûletini ve suʻûbetini muʻâyene ve keşf eylediler. Bundan garaz-ı matlûb bu idi ki, çünki Âsitâne-i ʻaliyye'ye İznikmid havâlîsinden isticlâb olunan gerek kerâste ve gerek ahşâb ü hatab sefâyin ile nakl olunmağla, İznikmid İskelesi'ne katʻ olunduğu mahalden üç dört günlük mesâfeden nakilde arabalar ile ve hayvânât arkasında ʻazîm zahmet çekilüp, bu sebebden iki üç defʻa mesârif-i kesîreyi muktezî ve hattâ bir çeki odun otuz pâreye ancak aluvermekle, fukarâ vü zuʻafâya meşakkat ü zahmetden nâşî, bu Nehr-i Sakar-

1 14 Zilkaʻde 1172 = 9 Temmuz 1759 Pazartesi.

2 11-20 Zilkaʻde 1172 = 6-15 Temmuz 1759.

ya minvâl-i meşrûh üzere isâle ve icrâ olunsa, mahallinden kat‘ olunan ecnâs-ı ahşâb sâllar ile ve suhûlet vechî ile Âsitâne’ye gelüp, bu nakl mesârifinden kurtulup, ‘ibâdullâha râhat ve hatabın her çekisi on pâreye olmak mümkin idi. Ve çünki odun deryâsı ta‘bîr olunan cibâl, Nehr-i Sakarya’ya muttasıl olmağla, a‘zam-ı mühimmât-ı Devlet’den olan Tersâne-i ‘âmire’ye muktezî kerâste ve esnâf-ı ahşâb ol cibâlden kat‘ olunmağın, sâllar ile nakilde ‘azîm suhûlet ve nef‘-i **[T1 481a]** mîrî olacağı nümâyân idi.

Pîş-ezîn birkaç def‘a dahi ‘ahd-i Sultân Murâdî’de ve gayrîde bu Nehr-i Sakarya’yı vech-i meşrûh üzere böyle isâle ve icrâ irâde olundukda, her birinde bir dürlü ‘illet ile terk olunmuş imiş. Her vaktin bir dürlü iktizâsı olduğu ma‘lûm-ı erbâb-ı basîretdir. Yohsa “Buna sabr-ı Eyyûb, ‘ömr-i Nûh ve mâl-ı Kārûn ister” deyü ba‘zı kimesnelerin tahrîri hata’-i mahz olduğu *ezharun mineş-şems*[1] dir.

el-Hamdülillâhi Te‘âlâ bu Devlet-i ‘aliyye-i mü’eyyedetü’l-iktidâr’ın ne ‘aczi vardır ki on sâ‘atlik mesâfeden bir nehri misâhası üzere hafr edemeyüp, isâleden mâni‘ ola. Devlet-i ‘aliyye değil, belki ricâlinden biri *himmetü’r-ricâli takla‘u’l-cibâl*[2] medlûlüyle himmet-i Devlet-i ‘aliyye ile bunun emsâli umûra iktidâr ile muvaffak olur.

el-Hâsıl keşf ü mu‘âyene üzere ihtibâr-ı hafrda vaz‘-ı tîşe-i misbâr olunup gördüler ki, zemîn-i hafîrde su çıkmağa başladı ve eyyâm-ı şitâ te‘âkub eyledi. Mülâhaza olunan menâfi‘ mümkinü’l-husûl, lâkin eyyâm-ı sayfa muhtâc ve ‘acelesi muktezî olmamağla, ‘alâ-hâlihî terk olundu.

Hakk Te‘âlâ bu Devlet-i ‘aliyye’ye ol kadar iktidâr ve tevfîk ile berekât ü hayrât ihsân eylemişdir ki, mâlezimelerine pey-der-pey mülûk-ı ekālim hâlâ hıdmet etmekdedir. Meselâ mülûk-ı Hind esvâb ü akmişe ve tâkāt-ı destârlarında, Çârîçe-i Rusya kürkleri hıdmetinde, Moskov İmparatoriçesi Kürkcü-başı hıdmetinde, **[T1 481b]** Nemçe ve Leh ve sâ’ir düvel-i Nasârâ Fransa ve İngiltere çukaları ve evânîleri ve emti‘a-i sâ’irelerinde hıdmet etmekdedir. Ve merhûm selâtîn-i ‘izâm-ı ‘Osmânî’nin hayrât ü hasenât ez-cümle Sultân Süleymân merhûmun İstanbul’a getürdüğü reşk-i tesnîm-i cennet her mahalle başında bir âb-ı hoş-güvâr ile çeşmeleri ve el-yevm şevketlü, ‘inâyetlü Şeh-

---

1 “اظهر من الشمس = Güneşten daha açıktır” anlamına gelen Arapça bir deyiştir.

2 “همة الرجال تقلع الجبال = Erenlerin himmeti dağları yerinden söker” anlamına gelen Arapça atasözüdür; bkz. Hüseyin Kâzım Kadrî, *Türk Lügatı*, Devlet Matbaası, İstanbul 1928, II,283.

riyâr-ı ʻâlem efendimizin müteceddid-i müteceddid hasenât-ı cezîleleri imʻân olunsa, hadd-i tavsîfden bîrûndur. Bu Sakarya-suyu'nda mı mâl-ı Kārûn ve sabr-ı Eyyûb ile teʻassür iktizâ eyledi? Kâtib Çelebî merhûm hemân işitdiği sözü baʻzı sahîfesinde yazmağa mâ'ildir. Hakk Teʻâlâ bu Devlet-i ʻaliyye-i Muhammediyye'nin günden güne kuvvet ü şevketin müzdâd eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn.

Muʻâyede-i ʻîd-i adhâ be-resm-i me'lûf ve ʻâdet-i maʻrûfe

Mâh-ı zilhiccenin beşinci günü[1] Sadrıaʻzam ve Hidîv-i ekrem hazretleri resm-i kadîm ve de'b-i müstedîm üzere mükemmel ü mübeccel Dâ'ire-i Âsafî-şiyem'leriyle Şeyhulislâm *sellemehü's-Selâm*[2] hazretlerine teşrîf buyurup, muʻâyedeye mübâşeret ve ertesi gün[3] cümle ʻulemây-ı ʻizâm maʻa sudûrihimü'l-fihâm ʻale't-tertîb Serây-ı Sadr-ı ʻâlî'ye kudûm ve ʻarefe gününe değin bi'l-cümle aʻyân-ı ricâl-i Devlet muʻtâd olan vech üzere tebrîk-i ʻîd-i saʻîd içün dâmen-bûs-ı hazret-i Âsafî'ye müsâraʻat eyleyüp ve onuncu gicesi[4] erkân-ı Devlet ʻale'l-ʻumûm Serây-ı vâlây-ı Pâdişâhî'de takbîl-i dâmen-i ʻinâyet-me'menleriyçün **[T1 482a]** saff-beste-i makām-ı hıdmet olup, **li-münşi'ihi'l-Fakīr**:

Ne dâmen-i ʻazamet me'men-i ʻinâyet kim
Olur o dâmeni takbîl içün bu ʻîd-i saʻîd
Ne dâmen-i kerem-i pâk-ı Mustafa Hân kim
Şifâha mültesem etmiş anı Hudây-ı Mecîd

medlûlü üzere ʻale's-seher dâmen-bûs-ı hazret-i Pâdişâhî ile şeref-yâb ve şevketlü Pâdişâh-ı ʻâlem-penâh *eyyedallâhu ve ebkāhu*[5] hazretleri edây-ı nemâz-ı ʻîd-i saʻîd içün müzeyyen alay-ı cihân-ârây ile cedd-i emcedleri Sultân Ahmed Hân *ʻaleyhi'r-rahmetü ve'r-rıdvân*[6] hazretlerinin Câmiʻ-i şerîfi'ne ʻinân-tâb-ı ʻazamet ü iclâl oldular.

---

1 5 Zilhicce 1172 = 30 Temmuz 1759 Pazartesi.

2 "سلمه السلام = Allah ona selâmet versin" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

3 6 Zilhicce 1172 = 31 Temmuz 1759 Salı.

4 10 Zilhicce 1172 = 4 Ağustos 1759 Cumartesi.

5 "ايد الله وابقاه = Allah onu desteklesin ve dâim kılsın" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

6 "عليه الرحمة و الرضوان = Allah'ın rahmeti ve rızâsı onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça duâdır.

Devâm-ı ʻîd-i sürûr ile şevket ü ʻömrün
Füzûn ede kerem-i Rabb-i Müsteʻân ü Mecîd

Salb-i Kapu Kethudâ Voyvoda-i Eflâk-ı zimmî

Yine sene-i merkūme ʻîd-i adhâsının ücüncü günü[1] Eflâk Voyvodası Kapu Kethudâsı zimmînin Tarabya'da olan hânesinde bir müslime câriyesi olup, câriye-i miskîne her bâr: "Ben müslümânım beni fürûht eyle, sana hıdmet eylemem" dedikde, darb-ı şedîd ve niçe niçe envâʻ-i eziyyetler edüp, âhıru'l-emr câriye bir tarîkle firâr ve bir mahalden rikâb-ı kâm-yâba ʻarz-ı hâl ve ahvâlini feryâd etmeğiyle, Şehriyâr-ı ʻâlem hazretleri keyfiyyet-i hâle muttaliʻ olup, mesfûr zimmînin Fenâr'da olan hânesi önüne ʻibret-i ʻâlem olmağıyçün salb olunmağa emr-i hümâyûn sudûr ve mûcibiyle sâ'ir erbâb-ı şekāvete mûcib-i ʻibret ve istibsâr kılındı.

Ve bu eyyâmda çârşû ve bâzârlarda ʻalenen dekâkîn yüzlerinde **[T1 482b]** kahve tabh olunup, işsiz gücsüz zümre-i batâlet kimesneler cemʻ olmağla, bu makūle kahve tabhı menʻ olunmak üzere yesâğ ve tenbîh buyuruldu. Bu münâsebetle bir nükte hâtıra hutûr etmekle tahrîri çespân görüldü.

Diyâr-ı garb pâdişâhlarından biri: "Kahvede ne fâ'ide vardır ki, halk buna inhimâk eylemişlerdir" deyü zîr-i hükûmetinde olan mecmûʻ-i bilâd ü emâkine: "Min-baʻd kahve içilmesün!" yesâğıyla emirleri sâdır olur. Meşâyih-i ʻasrından biri bu yesâğ-ı ʻâmmı istimâʻ eyledikde: "Bu şürb-i kahveden bir vechile halka ferâğ gelmez ve kuvvet ve iştihârı günden güne müzdâd olur. Zîrâ kahve ʻadedde yüz on altıdır. Kavî ʻadedine muvâfıkdır. Esmâ'ullâhdan bir ismin ʻadedine eşyâdan kangı şey' mutâbık olursa hükmünü ahz eder" buyururlar. Meselâ lâle, ʻadedde altmış altıdır. İsm-i celâle muvâfık u mutâbıkdır. Cemʻ-i ezhârın rengi ile mütelevvin olur. İsm-i celâl müctemiʻ-i cemîʻ-i esmâ olduğu gibi bu lâlede dahi cemʻiyyet-i cemîʻ-i elvân ve sıfat-ı ʻazamet ü celâl mevcûd olur.

1 12 Zilhicce 1172 = 6 Ağustos 1759 Pazartesi.

Vefât-ı Hâkî Efendi ez-hâcegân-ı Dîvânî

Yine sene-i merkūme zilhiccesinde[1] hâcegân-ı Dîvânî'den halâ'at ve si'a-i meşreb ile ma'rûf Hâkî Mehmed Efendi hatfe enfihî 'âzim-i defter-hâne-i bekā oldu.

Mezkûr Hâkî Efendi halî'u'l-'izâr, bî-kayd ve lâ'übâlî-meşreb, şâ'ir-i kûne, müteşâ'ir, müksir-i ekser kıt'a-gûy ve bezle-hûy, *es-su'âlü mezelletün*[2] el-vebâyü'bnü't-tarîki pîşkîr-i 'âdî etmişidi. Sîne-güşâ, kemer **[T1 483a]** perîşân ve bî-ridâ idi. Fenn-i kimyâya mâ'il olmağla, remâd-ı ahşâb-pîşeyi: "Mâdde-i hacer-i mükerremdir" i'tikādlarında eline giren şey'i nîrân-ı tas'îdde sûzân ve itlâf ederdi. Defterdâr Kapusu binâ olundukda târîh olmak üzere:

Ketebe koysa sezâdır buna Sultân Mahmûd
(كتبه قويسه سزادر بوكا سلطان محمود)

mısra'ı hayli rengîn vâkı' olmuşidi; *rahmetullâhi 'aleyh*[3].

Çavuş-başı-şüden-i Kapucular Kethudâsı Hatîb-zâde ve 'azl-i Mehmed Ağa Ispanakcı-zâde

Sadrıa'zam u ekrem Ebu'l-mevâhib Râgıb Mehmed Paşa hazretleri Riyâset'den rütbe-i vâlây-ı Vezâret'le çırâğ ve hükûmet-i Mısr-ı Kāhire ile be-kâm oldukları müddetden berü, taşra menâsıbda kapucular kethudâlıkları hıdmetinde mukīm olan Hatîb-zâde Efendi yine mesned-i Sadr'da hıdmetlerinde mukīm ve her vechile lâyık u müstehak olmağla, ber-mûceb-i hatt-ı hümâyûn Çavuş-başılık ihsân ve Kapucu-başılık dahi i'tâ buyurulmağla, dûş-ı âmâli berâber-i zürây-ı ikbâl buyuruldu.

Zehî kerîm ve sâhib-i 'atâ Sadr-ı bu'l-mevâhib ki, böyle müstedîmü'l-hıdmet olan kullarını çırâğ ve ihyâ buyurdular. Pîş-ezîn hâcegân-ı Dîvânî zümresine ilhâk ile Küçük Kal'a Hâceliği mansıbı ile yine Kapucular Kethudâlığı hıdmetlerinde idiler. Kendi isti'dâd ü istikāmetleri böyle irtifâ'-i kadrlerini müstelzim oldu. Ve selefleri Mehmed Ağa hânelerinde mukīm ve Dergâh-ı 'âlî kapucu-başılarından olmağla, hıdmetlerinde müstedîm oldular. **[T1 483b]**

---

1 1-30 Zilhicce 1172 = 26 Temmuz-24 Ağustos 1759.

2 "السؤال مذلة = İstemek, dilencilik yapmak küçük düşmektir" anlamına gelen Arapça bir ifâdedir.

3 "رحمة الله عليه = Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

Ve bu esnâda Boğaz-hisâr Kal'ası câ-be-câ mütevehhin-i burc u bârû ve muhtâc-ı teşyîd ve tecdîd ü ta'mîr olduğu ehâlîden kirâren mirâren 'arz u i'lâm olunmağla, ta'mîri içün emr u fermân sâdır olup, zu'amâdan Selîm Ağa Mübâşir ta'yîn ü irsâl ve umûr-ı binâda kemâl-i tekayyüd ve ihtimâmına tenbîh ü te'kîd buyuruldu.

Vukū'-i ihrâk-ı cüz'î nezd-i Yeni-bâğçe

Yine sene-i merkūme zilhiccesinin yirmi üçüncü günü[1] Yeni-bâğçe'de Keçeciler Hammâmı kurbunda bir iki hâne muhterik olup, bi-emrillâhi Te'âlâ muntafî oldu.

'Azl-i Sadr-ı Rûm Ebûbekir Efendi-zâde ve nasb-ı Şeyhî Molla Efendi

Yine sene-i merkūme[2] zilhiccesi gāyetinde[3] Sadr-ı Rûm Ebûbekir Efendi-zâde hazretleri müddet-i 'örfiyyelerini itmâm ve hasbe't-tarîk vücûhla 'ilmen ve sinnen haseb ve asâlet ile şâyân olan Şeyhî Molla Efendi hazretleri mesned-i Sadr-ı Rûm ile be-kâm buyuruldu. Ve İstanbul Kadısı Ser-etıbbâ'-i Hâssa Kâtib-zâde Mehmed Refî' Efendi dahi müddetlerin itmâm ve her vechile liyâkat ü istihkāk ile ma'rûf u mevsûf olan sülâle-i Sıddîk-ı ekber'den *radıyallâhu 'anh*[4] Bekrî-zâde Mehmed Halîl Efendi İstanbul Kazâsı'na ilbâs-ı hil'at olundu. Mûmâ ileyh Efendi cenâbları ehl-i Hakk ve muttakī ve zâhid ve hayr-hâh-ı Devlet bir sâf-serîret olmağla, pey-der-pey 'alâmet-i tevfîk kendülerinde bedîdâr[5] **[T2 1a]** ve[6] ehl-i sûkun ekserî bî-tehâşî ve muhtâc-ı zecr u[7] tehdîd olmalarıyla es'âra[8] müte'allık ve erbâb-ı mevâzînin derâhim ve terâzûleri

---

1 23 Zilhicce 1172 = 17 Ağustos 1759 Cuma.

2 [Sayfa kenârında satır hizâsında kurşun kalemle "1172" yazılmıştır] T1

3 30 Zilhicce 1172 = 24 Ağustos 1759 Cuma.

4 "رضى الله عنه = Allah ondan razı olsun" anlamına gelen Arapça bir duâdır.

5 **İhsân-ı Vezâret-i Vâlî-i Trabzon Süleymân Paşa ve gayrân tevcîhât-ı vüzerây-ı 'izâm** ….. bedîdâr T1 : — A2

6 ve T2 : + [s. 419 ile s. 450 arasındaki bölüm, s. 451-487 arasına tekrâr yazılması sebebiyle, yeni bir nüsha gibi düşünülmüş ve bu mükerrer kısımdaki farklılıklar "A2a" şeklinde ifâde edilmiştir] A2

7 zecr u T2, A2a : — A2

8 es'âra A2, A2a : + [Bu kelime ile ilgili olarak "Es'âr, cem'-i si'r ve fi'l-hadîs: el-müsa"iru hüvallâh; intehâ" ifâdesi sayfa kenârına yazılmıştır] T2

kemiyyet-i naksdan berî ve ʻârî[1] olmak husûsunda kemâl-i ihtimâmları bi-emrillâhi Teʻâlâ kulûb-ı erbâb-ı esʻârda nâfizü'l-eser[2] olup, herkes mîzân-ı iʻtidâlde hem-senc-i[3] terâzû-yı ihtimâm oldular. Ve mûmâ ileyhin bu gûne ihtimâmı[4] fukarâ'-i ʻibâdullâhın mahz-ı[5] refâh ü râhatlarıyçün irâde-i hazret-i Şehriyâr-ı ʻâlem'e muvâfık ve isticlâb-ı rızây-ı hümâyûna mutâbık olmağla, hulk-ı cemîl-i kerem-muʻtâd-ı[6] Zıllullâhî üzere Efendi-i mûmâ ileyhe ʻatıyye-i hümâyûn ve ferve-i[7] nefîse ilbâs ü ihsânıyla kirâren ve[8] mirâren ikrâm ü ʻinâyet buyuruldu. Hakk sübhânehû ve Teʻâlâ dâ'imâ vücûd-ı hümâyûnların hatâ vü hatarlardan masûn u mahfûz eyleye, âmîn bi-hürmet-i Seyyidi'l-mürselîn[9].

---

1 ʻârî T2, A2a : sâlim A2

2 nâfizü'l-eser T2, A2a : müte'essir A2

3 hem-senc-i T2, A2 : + [Bu kelime ile ilgili olarak "Hem-senc: müsâvî-vezn ve mikdâr" ifâdesi s. 451'in sol kenârına yazılmıştır] A2a

4 ihtimâmı A2a : + [Sayfa kenârında satır hizâsında kırmızı mürekkeple "**Zikr-i ihtimâm-ı Kādî-yı İstanbul**" ifâdesi yazılmıştır] T2 : — A2

5 mahz-ı T2, A2 : + [Bu kelime daha önce geçen "fukarâ'" kelimesinden önce yazılmıştır] A2a

6 kerem-muʻtâd-ı T2, A2 : — A2a

7 ferve-i T2, A2 : + [Bu kelime ile ilgili olarak "Ferve: lafz-ı ʻArabîdir, kürk demekdir" ifâdesi s. 451'in sol kenârına yazılmıştır] A2a

8 ve T2, A2 : — A2a

9 ve mûmâ ileyhin bu gûne ihtimâmı fukarâ'-i ʻibâdullâhın mahz-ı refâh ü râhatlarıyçün ….. Seyyidi'l-mürselîn T2, A2a : bunun bilâ-garaz ve lâ-ʻivaz bu ihtimâmı ki mahz-ı fukarâ'-i ʻibâdullâhın refâh u râhatlarına bâʻis olmağla, Şehriyâr-ı ʻâlem efendimiz hazretlerine Efendi-i mûmâ ileyhe ʻatıyye-i hümâyûn ve ferve-i nefîse ilbâs ve ihsânıyla ikrâm buyurdular. Hakk Teʻâlâ dâ'imâ vücûd-ı hümâyûnlarına hatâ vü hatarlardan masûn eyleye, âmîn A2